

VISIT...

LANZAROTE
Caliente.COM

LIETUVOS RESPUBLIKOS APLINKOS MINISTERIJA

LIETUVOS RAUDONOJOI KNYGA

UDK 502(474.5)
Li305

LIETUVOS RAUDONOJI KNYGA
RED DATA BOOK OF LITHUANIA

LIETUVOS RESPUBLIKOS APLINKOS MINISTERIJA
MINISTRY OF ENVIRONMENT OF THE REPUBLIC OF LITHUANIA

BOTANIKOS INSTITUTAS
INSTITUTE OF BOTANY

VILNIAUS UNIVERSITETO EKOLOGIJOS INSTITUTAS
INSTITUTE OF ECOLOGY OF VILNIUS UNIVERSITY

Vyr. redaktorius
Editor-in-chief
VALERIJUS RAŠOMAVIČIUS

Redakcinė kolegija
Editor board
JONAS AUGUSTAUSKAS, POVILAS IVINSKIS, JURGA MOTIEJŪNAITĖ,
SELEMONAS PALTANAVIČIUS, LIUTAURAS RAUDONIKIS

Lietuvių kalbą redagavo
Editors of Lithuanian language
RASA LAJIENĖ, INESA ORANSKYTĖ

Anglų kalbą redagavo
Editor of English language
ALBINA STRUNGA

Maketavo
Layout
MINDAUGAS KIRSTUKAS

© Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija
© Botanikos institutas
© Vilniaus universiteto Ekologijos institutas

ISBN 978-9955-692-71-3

Leidykla LUTUTĖ, 2007
LUTUTĖ, Publishing Company, 2007

Gerbiamas skaitytojau,

Tavo rankose – itin svarbi, itin reikalinga knyga. Reikalinga ir žmonėms, ir gamtai, o ypač visiems joje aprašytiems grybams, augalams, gyvūnams. Raudona spalva tarsi perspėja, kad tik nuo mūsų priklauso tolesnis šių retų ir nykstančių rūšių likimas, kad tik mūsų rūpesčiu gali pagerėti jų būklė.

Nors Raudonosios knygos samprata jau senokai tapo įprasta sąvoka, tačiau pačiai knygai, kurią inicijavo žymiausi pasaulio gamtininkai, tėra tik 40 metų. Per tuos keturis dešimtmečius nuveikta didelių darbų – išsaugotos kai kurių visame pasaulyje nykstančių rūšių populiacijos, sudarytos sąlygos joms išlikti ir gyvuoti. Deja, ir Raudonoji knyga nėra visagalė – nemažai rūšių tebėra ties išnykimo riba. Dėl to nerimauja ne tik mokslininkai, bet ir visa tarptautinė bendruomenė.

Lietuvos raudonoji knyga yra kiek jaunesnė. Ji tik ką perkopė trisdešimtmetį. Pirmoji nacionalinė Raudonoji knyga, patvirtinta 1976 metais, labiausiai pasitarnavo joje įrašytiems augalams ir gyvūnams. Ji ne tik padėjo apsaugoti nuo sunaikinimo vertingas pelkes, upelius ir jų slėnius, pievas ir girias, bet ir paskatino tirti retąsias rūšis, jų būklę bei gyvenamas vietas. Gerokai pailgėję vėlesni Lietuvos raudonosios knygos sąrašai liudijo anaip tol ne prastėjančią būklę, o tai, kad gausėja žinių ir duomenų.

Knyga, kurią dabar laikote savo rankose, yra daugelio žmonių triūso vaisius. Jos rengėjus ir autorius sutelkė bendras tikslas – pagerinti retųjų rūšių būklę, atkurti ar stiprinti gresiančias išnykti populiacijas. Ir mūsų mokslo bendruomenė, ir valstybė skiria daug dėmesio bei pastangų retoms bei nykstančioms grybų, augalų ir gyvūnų rūšims išsaugoti.

Dėl šių rūšių ir jų gyvenamų vietų ateities galėsime būti visiškai ramūs tik tada, kai Raudonosios knygos keliami tikslai taps visuomenės poreikiu. Gamtosauga, kad ir kaip paradoksaliai skamba šie žodžiai, skirta saugoti gamtą nuo žmogaus. Svarbiausias dalykas, ką turime padaryti, kad šis santykis pasikeistų, kad jokia grybų, augalų ar gyvūnų rūšis nebūtų pasmerkta išnykti, – leisti gamtai gyventi pagal jos dėsnius ir netaikyti jai savųjų. Raudonoji knyga turėtų tapti kasdieniu priminimu kiekvienam iš mūsų, kad norėdami grožėtis ir džiaugtis gamta, ją turime ne tik mylėti, gerbti, bet ir saugoti.

Turinys

Autoriai	5
Įvadas	6
Leidinio struktūra	9
Padėkos	11
Lietuvos raudonosios knygos rūšių sąrašas	12
Literatūra ir dokumentai	20
 Karalystė Gyvūnai <i>Animalia</i>	21
Tipas Žieduotosios kirmėlės <i>Annelida</i>	22
Tipas Moliuskai <i>Mollusca</i>	24
Tipas Nariuotakojai <i>Arthropoda</i>	30
Tipas Chordiniai <i>Chordata</i>	155
Literatūra	272
 Karalystė Augalai <i>Plantae</i>	273
Skyrius Raudondumbliai <i>Rhodophyta</i>	274
Skyrius Rudadumbliai <i>Phaeophyta</i>	276
Skyrius Maurabragūnai <i>Charophyta</i>	278
Skyrius Samanos (Brijūnai) <i>Bryophyta</i>	289
Skyrius Pataisūnai <i>Lycopodiophyta</i>	383
Skyrius Asiūklūnai <i>Equisetophyta</i>	387
Skyrius Šertvūnai <i>Polypodiophyta</i>	389
Skyrius Spygliuočiai (Pušūnai) <i>Pinophyta</i>	398
Skyrius Žiediniai augalai (Magnolijūnai) <i>Magnoliophyta</i>	400
Literatūra	616
 Karalystė Grybai <i>Fungi</i>	617
Skyrius Aukšliagrybūnai <i>Ascomycota</i>	618
Skyrius Papėdgrybūnai <i>Basidiomycota</i>	633
Skyrius Aukšliagrybūnai <i>Ascomycota</i>	
Kerpės (<i>Ascomycetes lichenisati</i>)	731
 Lietuviškų vardų rodyklė	790
Lotyniškų vardų rodyklė	795

Autoriai

TEKSTŲ AUTORIAI

Gyvūnai

Dalia Aidukaitė, Jonas Augustauskas, Kazimieras Baranauskas, Petras Bluzma, Gediminas Brazaitis, Eduardas Budrys, Egidijus Bukelskis, Mindaugas Dagys, Dalius Dapkus, Deivis Dementavičius, Eugenijus Drobėlis, Romas Ferenca, Gediminas Gražulevičius, Albertas Gurskas, Povilas Ivinskis, Vytautas Jusys, Rimvydas Juškaitis, Algirdas Kaupinis, Vytautas Kesminas, Mindaugas Mačiulis, Virginijus Monsevičius, Seimonas Paltanavičius, Žydrūnas Preikša, Liutauras Raudonikis, Rimas Repečka, Jolanta Rimšaitė, Saulis Skuja, Grita Skujienė, Jurgita Sorokaitė, Vitas Stanevičius, Bronius Šablevičius, Giedrius Švitra, Rimgaudas Treinys, Tomas Ūsaitis, Vytautas Uselis, Gintautas Vaitonis, Giedrius Vaivilavičius, Algirdas Vilkas.

Augalai

Raimondas Čiuplys, Zigmantas Gudžinskas, Ilona Jukonienė, Birutė Karpavičienė, Jolanta Kostkevičienė, Mindaugas Lapelė, Dalytė Matulevičiūtė, Jonas Remigijus Naujalis, Daiva Patalauskaitė, Valerijus Rašomavičius, Mindaugas Ryla, Zofija Sinkevičienė, Domas Smaliukas, Jolanta Stankevičiūtė, Jūratė Tupčiauskaitė.

Grybai

Reda Iršėnaitė, Ernestas Kutorga, Jonas Kasparavičius, Jurga Motiejūnaitė.

ILIUSTRACIJŲ AUTORIAI

Jonas Augustauskas, Wolfgang Alexander Bajohr, Kazimieras Baranauskas, Romualdas Barauskas, Valdonė Bručienė, Eduardas Budrys, Kęstutis Čepėnas, Eugenijus Drobėlis, Romas Ferenca, Gediminas Gražulevičius, Zigmantas Gudžinskas, Povilas Ivinskis, Renatas Jakaitis, Justinas Janulaitis, Lina Jasiukonytė, Ilona Jukonienė, Vytautas Jusys, Rimvydas Juškaitis, Zsolt Kalotás, Saulius Karalius, Gediminas Karosas, Birutė Karpavičienė, Rimvydas Kinduris, Mindaugas Kirstukas, Gábor Kovács, Ernestas Kutorga, Sándor Maros, Jurga Motiejūnaitė, Remigijus Noreika, Darius Norkūnas, Laurynas Novikas, Kęstutis Obelevičius, János Olán, Juozas Padolskis, Seimonas Paltanavičius, Dainius Haroldas Pauža, Žydrūnas Preikša, Mátyás Prommer, Valentas Ramonas, Valerijus Rašomavičius, Kęstutis Raulinaitis, Jolanta Rimšaitė, Mindaugas Ryla, Zofija Sinkevičienė, Žydrūnas Sinkevičius, Lina Snitkienė, Sergejus Solianskis, Darius Stončius, Bronius Šablevičius, Talvydas Špilaiuskas, Ramutė Šukevičienė, Giedrius Švitra, Vincentas Urbonas, Vytautas Uselis, Ülo Väli, Thomas Witt.

Authors

TEXT AUTHORS

Animals

Dalia Aidukaitė, Jonas Augustauskas, Kazimieras Baranauskas, Petras Bluzma, Gediminas Brazaitis, Eduardas Budrys, Egidijus Bukelskis, Mindaugas Dagys, Dalius Dapkus, Deivis Dementavičius, Eugenijus Drobėlis, Romas Ferenca, Gediminas Gražulevičius, Albertas Gurskas, Povilas Ivinskis, Vytautas Jusys, Rimvydas Juškaitis, Algirdas Kaupinis, Vytautas Kesminas, Mindaugas Mačiulis, Virginijus Monsevičius, Seimonas Paltanavičius, Žydrūnas Preikša, Liutauras Raudonikis, Rimas Repečka, Jolanta Rimšaitė, Saulis Skuja, Grita Skujienė, Jurgita Sorokaitė, Vitas Stanevičius, Bronius Šablevičius, Giedrius Švitra, Rimgaudas Treinys, Tomas Ūsaitis, Vytautas Uselis, Gintautas Vaitonis, Giedrius Vaivilavičius, Algirdas Vilkas.

Plants

Raimondas Čiuplys, Zigmantas Gudžinskas, Ilona Jukonienė, Birutė Karpavičienė, Jolanta Kostkevičienė, Mindaugas Lapelė, Dalytė Matulevičiūtė, Jonas Remigijus Naujalis, Daiva Patalauskaitė, Valerijus Rašomavičius, Mindaugas Ryla, Zofija Sinkevičienė, Domas Smaliukas, Jolanta Stankevičiūtė, Jūratė Tupčiauskaitė.

Fungi

Reda Iršėnaitė, Ernestas Kutorga, Jonas Kasparavičius, Jurga Motiejūnaitė.

ILLUSTRATIONS

Jonas Augustauskas, Wolfgang Alexander Bajohr, Kazimieras Baranauskas, Romualdas Barauskas, Valdonė Bručienė, Eduardas Budrys, Kęstutis Čepėnas, Eugenijus Drobėlis, Romas Ferenca, Gediminas Gražulevičius, Zigmantas Gudžinskas, Povilas Ivinskis, Renatas Jakaitis, Justinas Janulaitis, Lina Jasiukonytė, Ilona Jukonienė, Vytautas Jusys, Rimvydas Juškaitis, Zsolt Kalotás, Saulius Karalius, Gediminas Karosas, Birutė Karpavičienė, Rimvydas Kinduris, Mindaugas Kirstukas, Gábor Kovács, Ernestas Kutorga, Sándor Maros, Jurga Motiejūnaitė, Remigijus Noreika, Darius Norkūnas, Laurynas Novikas, Kęstutis Obelevičius, János Olán, Juozas Padolskis, Seimonas Paltanavičius, Dainius Haroldas Pauža, Žydrūnas Preikša, Mátyás Prommer, Valentas Ramonas, Valerijus Rašomavičius, Kęstutis Raulinaitis, Jolanta Rimšaitė, Mindaugas Ryla, Lina Snitkienė, Zofija Sinkevičienė, Žydrūnas Sinkevičius, Sergejus Solianskis, Darius Stončius, Bronius Šablevičius, Talvydas Špilaiuskas, Ramutė Šukevičienė, Giedrius Švitra, Vincentas Urbonas, Vytautas Uselis, Ülo Väli, Thomas Witt.

Įvadas

Mūsų gamtoje daugelis rūšių gyvuoja dešimtis milijonų metų. Tačiau kiekviena rūšis egzistuoja tam tikrą laiką – jam baigiantis, ji išnyksta arba tampa pagrindu naujoms rūšims atsirasti. Kadaise šiuos procesus lėmė tik natūralūs veiksniai, dabar svarbi retėjimo bei nykimo varomoji jėga – žmogaus veiklos tiesioginė ar netiesioginė įtaka. Pati seniausia tokios įtakos rūšis – medžioklė, tikslinis žvėrių ir paukščių, o kai kur ir kitų gyvūnų grupių gaudymas ar šaudymas. Dar labiau rūšių nykimui įtakos turi kraštovaizdį žeidžianti ir naikinanti žmogaus veikla. Per kelis pastutinius šimtmečius buvo iškirstos didžiosios girios, dvidešimtajame amžiuje nusiausintos didžiausios pelkės, ištiesintos upės ir upeliai, sunaikinti laukų želdiniai. Savo buveinių neteko tik tam tikromis aplinkos sąlygomis egzistuojančios rūšys: tilvikai, uoksiniai paukščiai, pelėdos. Intensyviai naudojamuose ir gausiai lankomuose miškuose neišliko lokiai, lūšys, kiti plėšrieji žvėrys. Daugelyje Europos valstybių išnyko baltieji gandrai, sakalai keleiviai, kurtiniai ir tetervinai, ūdros ir vilkai.

Lietuvoje vienos rūšys, pavyzdžiui, vilpišys (laukinė katė) ir voverė skraiduolė, išnyko labai pakitus gamtinėms sąlygoms, kitas (tarpanus, taurus) išnaikino besaikės medžioklės ir miško plotų mažėjimas. Dvidešimtajame amžiuje išnyko žvyrės (baltieji tetervinai), kuoduotieji vieversiai, nustojo perėti sakalai keleiviai, gyvatėdžiai, labai retos pasidarė pilkosios startos. Mūsų šalies miškuose retos tapo lūšys, prie vandenių – ūdros, o europinės audinės visai išnyko įveisus joms biologiškai artimas kanadines audines.

Tarptautinė gamtos apsaugos sąjunga 1948 m. įsteigė Retųjų ir nykstančių rūšių komisiją, į kurios sudėtį įėjo žymiausi to meto mokslininkai, ekologai ir gamtosaugininkai. Jie atliko milžinišką darbą ir per penkerius metus surinko duomenis apie retas, rečiausias ir prie išnykimo ribos esančias rūšis bei pradėjo rengti Raudonąją faktų knygą. Iki 1966 m. į šią knygą buvo įrašyta 211 žinduolių rūšių bei porūšių, taip pat 312 paukščių rūšių ir porūšių. 1973 m. išleista nauja Tarptautinė raudonoji knyga, kurios I tome buvo 236 žinduolių rūšys (ir 292 porūšiai), II – 287 paukščių rūšys (341 porūšis), III – 36 varliagyvių rūšys bei 119 roplių rūšių ir porūšių.

Lietuvoje apie retųjų objektų apsaugą jau buvo kalbama 1959 m. priimtame Gamtos apsaugos įstatyme. 1962 m. patvirtintas saugotinių augalų sąrašas, kuriame buvo 176 retos ir nykstančios augalų rūšys. 1976 m. Ministrų Taryba patvirtino Lietuvos raudonosios knygos są-

Introduction

A great many species have existed for tens of millions of years. However, each species has its own certain period of existence – when that reaches an end they either become extinct, or undergo some form of transformation, thus leading to the creation of new species. Once these processes were determined solely by natural factors, yet these days increasing rarity and eventual extinction due to direct and indirect human activity has proven to be the main driving factor. The oldest form of this type of impact is hunting, whether of certain animals or birds, or in some cases, the capture and shooting of whole fauna groups. Even more influential in species extinction is the impact of human activity, both damaging and destroying various landscapes. Over the last few centuries entire forest massifs have been cleared, in the 20th century our largest wetlands have been drained, rivers and streams have been straightened, and natural meadows have been destroyed. Certain species, such as waders, hollow-nesting birds and owls, have lost their habitats. Forests that are actively exploited and visited no longer sustain bears, lynxes or other carnivorous animals. White storks have disappeared from many European countries, as have peregrines, capercaillies and black grouse, otters and wolves.

In Lithuania certain species, such as wild cats or flying squirrels, became extinct due to immense changes in the natural conditions, while others (wild horse, aurochs) were wiped out through excessive hunting and the reduction of forest plots. In the course of the 20th century willow grouse and crested larks have disappeared, peregrines and short-toed eagles have ceased nesting, and corn bunting have become extremely rare. Lynx have become a rarity in Lithuania's forests, near water bodies otters have met with a similar fate, while European minks have totally disappeared since the introduction of their biological similar American mink.

In 1948 the International Union for the Conservation of Nature founded the Species Survival Commission which consisted of the most renowned scientists, ecologists and environmentalists of that time. Over a period of five years they carried out the immense task of collecting information about species that were rare, the rarest or close to extinction, and compiled the Red List of Threatened Species. Up until 1966 this included 211 species and sub-species of mammals, as well as 312 species and sub-species of birds. In 1973 the new Red List was released – the first edition contained 236 species and 292 sub-species of mammals. The third edition saw the addition of 36 species of amphibians and 119 species and sub-species of reptiles.

rašus, o 1981 m. Raudonoji knyga išleista atskiru spalvotu leidiniu. Pirmojoje Raudonojoje knygoje buvo 41 paukščių rūšis ir visa kamanių gentis, taip pat 30 induočių augalų rūšių.

1992 m. išleista nauja Lietuvos raudonoji knyga, kurios sąrašuose buvo 210 gyvūnų, 210 augalų bei 81 grybų ir kerpių rūšis. 2003 m. šis sąrašas buvo daug didesnis: 259 gyvūnų, 357 augalų, 134 grybų, 65 kerpių rūšys. Labiausiai džiugina rūšys, įrašytos į 5 kategoriją (kurios yra jau pakankamai gausios (rūšims nekyla pavojus išnykti) ir kurias galime traktuoti kaip išsaugotas): tai stumbras, ūdra, griežlė, perpelė (silkinų būrio žuvis), medicininė dėlė bei 10 gaubtasėklių augalų rūšių.

Lietuvos raudonoji knyga yra juridinis dokumentas, kuriuo remiantis šalyje organizuojama retų ir nykstančių augalų, grybų bei gyvūnų rūšių apsauga. Į Raudonąją knygą rūšys įrašomos siūlant mokslininkams, mokslo institucijoms. Svarbi sąlyga – rūšių gausumo sumažėjimas, ekologinių sąlygų prastėjimas. Kai kurios rūšys gali būti retos dėl jų biologinių savybių.

Lietuvos raudonosios knygos rūšys skirstomos į 5 kategorijas, atitinkančias Tarptautinės gamtos apsaugos sąjungos raudonosios knygos senąsias kategorijas (1976):

- 0 (Ex) – išnykusios ar galbūt išnykusios rūšys;
- 1 (E) – išnykstančios rūšys, kurios yra ties išnykimo riba ir kurias galima išsaugoti tik naudojant specialias apsaugos priemones;
- 2 (V) – pažeidžiamos rūšys, kurių populiacijų skaičius ir individų gausumas populiacijose sparčiai mažėja;
- 3 (R) – retos rūšys, kurių populiacijų mažai dėl jų biologinių ypatybių;
- 4 (I) – neapibrėžto statuso rūšys, kurių dėl duomenų stokos negalima įrašyti į kitas kategorijas;
- 5 (Rs) – išsaugotos rūšys, kurių, anksčiau įrašytų į Raudonąją knygą, gausumas jau atkurtas.

Lietuvos raudonąją knygą tvarko Aplinkos ministerija, prie kurios sudaryta Raudonosios knygos komisija. Ši komisija kasmet apibendrina informaciją dėl rūšių paskirstymo į kategorijas, stebi, kaip įgyvendinamos rūšių apsaugos priemonės, ir Aplinkos ministerijai rekomenduoja būtinas konkrečias apsaugos priemones. Viena iš aktualių komisijos darbo kryptių – organizuoti šalies biologinės įvairovės taksonominės sudėties įvertinimą pagal naujuosius Tarptautinės gamtos apsaugos sąjungos kriterijus ir kategorijas (IUCN, 2001, 2003). Tokių kategorijų yra daugiau, jos sumažina subjektyvumo elementą ir pateikia kiekybiniais vertinimais paremtą tikroviškesnį vaizdą apie nykstančių taksonų būklę bei jų išlikimo galimybes: išnykę (EX); išnykę

Concern over the protection of rare species in Lithuania first started to be discussed in 1959, with the Law on Environment Protection. In 1962 a list of protected plants was certified, containing 176 rare and endangered plant species. In 1976 the Supreme Soviet authorised Lithuania's Red Data Book lists, leading to the release of an actual Red Data Book in 1981. This first Red Data Book of Lithuania contained 41 species of birds and the entire bumblebee genus, as well as 30 vascular plant species.

In 1992 a new Red Data Book of Lithuania came out, now with 210 animal, 210 plant and 81 fungi and lichen species. In 2003 this list was extended to cover 259 animal, 357 plant, 134 fungi and 65 lichen species. By far the best news is the range of species included in the 5 (Rs) category (species whose numbers raise no fears of their danger of extinction and can be considered saved) – the European bison, otter, corn crake, twaite shad (a fish of the herrings order), medicinal leech and 10 species of angiosperms.

The Red Data Book of Lithuania serves as a legal document on which the protection of rare and endangered plant, fungi and animal species is based. Species are included in the Red Data Book based on the recommendations of scientists and academic institutions. One important condition for this inclusion is the reduction in species abundance and the deterioration of ecological conditions. Certain species may be considered rare due to their biological characteristics.

Species drawn into the Red Data Book of Lithuania are divided into five categories that follow the same classification used in the IUCN Red List (1976):

- 0 (Ex) – Extinct or possibly extinct species.*
- 1 (E) – Endangered species on the verge of extinction yet can be saved only with the implementation of special conservation measures.*
- 2 (V) – Vulnerable species whose population figures and abundance is rapidly decreasing.*
- 3 (R) – Rare species with a small number of populations due to their biological characteristics.*
- 4 (I) – Indeterminate species, which cannot be included in the other categories due to a lack of data.*
- 5 (Rs) – Restored species once included in the Red List whose abundance has since been restored.*

The Red Data Book of Lithuania is managed by the Red Data Book Commission under the Ministry of Environment. Each year this commission sorts through the information regarding the allocation of species to the correct categories, oversees the implementation of measures for the protection of threatened species, as well as presents the Ministry of Environment with recommendations for necessary protection measures. One of the Commission's directions is the organisation of an evaluation of Lithuania's

gamtoje (EW); išnykę regione (RE); kritiškai grėsmin-
gos būklės (CR); grėsmingos būklės (EN); pažeidžiami
(VU); arti grėsmingos būklės (NT); nekeliantys rūpes-
čio (LC); trūksta duomenų (DD); nevertinami (NA); ne-
įvertinti (NE).

Raudonosios knygos rūšims apsaugoti steigiamos sau-
gomos teritorijos, rengiami ir įgyvendinami buveinių
(gyvenamų vietų) apsaugos projektai. Šios rūšys sau-
gomos ir daugelio konvencijų, tarptautinių susitarimų.
Raudonąsias knygas turi visos Europos valstybės,
daugelis Azijos, Amerikos valstybių.

Šioje Raudonojoje knygoje aprašytos 767 gyvūnų, au-
galų, kerpių ir grybų rūšys. Lentelėje pateikiama, kaip
rūšys yra pasiskirsčiusios pagal taksonomines grupes
ir Raudonosios knygos kategorijas:

*biological diversity and range of taxa according to new
IUCN criteria and categories (IUCN, 2001, 2003). There
are many such categories, they reduce the element of
subjectivity and present a more realistic indication of the
status of endangered taxa based on qualitative assess-
ments, and their hopes for survival: Extinct (EX); Extinct
in the Wild (EW); Regionally Extinct (RE); Critically En-
dangered (CR); Endangered (EN); Vulnerable (VU); Near
Threatened (NT); Least Concern (LC); Data Deficient (DD);
Not Applicable (NA); Not Evaluated (NE).*

*The protection of species included in the Red Data
Book involves the establishment of protected areas and
the preparation and implementation of habitat conser-
vation projects. These species are also protected by many
conventions and international agreements. Each Euro-
pean country and many Asian and American states
have their own versions of the Red Data Book.*

*This Red Data Book contains descriptions of 767 species
of animals, plants, lichens and fungi. Below is a table
depicting species classification according to their category:*

		0 (Ex)	1 (E)	2 (V)	3 (R)	4 (I)	5 (Rs)	Iš viso In total
Gyvūnai Animals								
1.	Žinduoliai Mammals	3	2	3	6	5	4	23
2.	Paukščiai Birds	3	13	20	31	8	5	80
3.	Ropliai Reptiles	–	2	–	–	–	–	2
4.	Varliagyviai Amphibians	–	–	–	1	2	2	5
5.	Žuvys Fish	2	1	–	1	3	1	8
6.	Moliuskai Molluscs	–	1	–	4	–	–	5
7.	Vorai Spiders	–	–	–	2	–	–	2
8.	Vabzdžiai Insects	9	4	14	63	33	–	123
9.	Vėžiagyviai Crustaceans	1	–	2	–	1	–	4
10.	Dėlės Leeches	–	–	–	–	–	1	1
Iš viso In total		18	23	39	108	52	13	253
Augalai Plants								
1.	Pataisūnai Club mosses	–	1	1	–	–	1	3
2.	Asiūklūnai Horsetails	–	–	–	1	–	–	1
3.	Šertvūnai Ferns	–	5	–	1	2	–	8
4.	Pušūnai Conifers	1	–	–	–	–	–	1
5.	Magnolijūnai (žiediniai augalai) Flowering plants	12	51	63	67	19	9	221
6.	Raudondumbliai Red algae	–	1	–	–	–	–	1
7.	Rudadumbliai Brown algae	–	–	–	–	1	–	1
8.	Maurabragūnai Charophytes	–	2	1	4	3	–	10
9.	Samanos Mosses	1	19	19	26	28	–	93
Iš viso In total		14	79	84	99	53	10	339
Grybai Fungi								
1.	Grybai Fungi	3	27	24	27	31	–	112
2.	Kerpės Lichens	12	30	15	6	–	–	63
Iš viso In total		15	57	39	33	31	–	175
Iš viso In total		47	159	162	240	136	23	767

Pastabas ir pasiūlymus bei kitokią informaciją apie į Lietuvos raudonąją knygą įrašytus gyvūnus, augalus ir grybus, siūskite adresu: **Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija, Gamtos apsaugos departamentas, Biologinės įvairovės skyrius, A. Jakšto g. 4/9, LT-01105 Vilnius, RK@am.lt, www.am.lt.**

Leidinio struktūra

Į Lietuvos raudonąją knygą įrašytų rūšių aprašai gyvūnų, augalų ir grybų karalystėse išdėstyti sistematiškai tvarka, laikantis dažniausiai naudojamų klasifikacinių sistemų. Kiekviena taksonominė grupė (tipas, skyrius) pradedama aprašyti nuo Lietuvoje išnykusiomis laikomų rūšių, kurių aprašai pateikiami pagal tą pačią sistematinę tvarką.

Lietuviški ir lotyniški taksonų pavadinimai pagrindinėse sisteminėse grupėse šiek tiek pakeitus pateikiami: bestuburių gyvūnų – pagal R. Kazlauską (1984), P. Ivinskį (2004), S. Pileckį, V. Monevičių (1995, 1997) stuburinių gyvūnų – pagal J. Virbicką (2000), P. Kurlavičių (2003), S. Paltanavičių (2004), J. Prūsaitę (1988); augalų – pagal Z. Gudžinską (1999), I. Jukonienę (2003), J. E. Paton (1999); grybų – pagal A. Gričių, A. Matelį (1997), E. Kutorgą (2000), J. Mazelaitį (1976, 1982), V. Urboną (1997a, 1997b, 1999, 2001, 2005) ir *Index fungorum*; kerpių – pagal J. Motiejūnaitę (2002). Pavadinimų sinonimai nurodomi tik tais atvejais, jeigu taip rūšis buvo vadinama ankstesniame Lietuvos raudonosios knygos leidime (sąrašė).

Dėl nenusistovėjusios kai kurių sisteminių grupių taksonomijos ir nomenklatūros šiame leidinyje naudojami taksonų pavadinimai gali būti kitokie, nei yra pateikiami oficialiame Raudonosios knygos rūšių sąrašė.

Pateikiami aukštesnio rango taksonų, kuriems priklauso aprašoma rūšis, pavadinimai.

Statusas. Nurodomas pirmojo įrašymo į Lietuvos raudonąją knygą arba saugomų rūšių sąrašus laikas. Pateikiamos nuorodos į tarptautinių dokumentų sąrašus, jeigu taksonas yra įrašytas į Europos Sąjungos Buveinių direktyvą ar Paukščių direktyvą arba tarptautines konvencijas, kurias yra ratifikavusi Lietuva.

Paplitimas. Aprašomas bendras taksono paplitimas (arealas) ir paplitimo ypatumai Lietuvos teritorijoje (pagal administracinį suskirstymą arba geografinius vienetų).

Biologija ir ekologija. Labai trumpai apibūdinami būdingiausi bruožai: dauginimasis, veisimasis, gyvenimo formos, ekologinės formos, sudaromos bendrijos, užimamos augavietės ir buveinės. Individų morfologija paprastai aprašoma tuo atveju, jeigu jos ypatybės lemia individų populiacijų gausumą ar nykimą.

Populiacijų gausumas. Aptariami pagrindiniai šalies populiacijos kiekybiniai ir kokybiniai rodikliai bei tendencijos. Jeigu populiacijų nedaug, pateikiami konkrečių populiacijų būklės vertinimai.

Structure of the book

The descriptions of species from the animal, plant and fungi kingdoms included in the Red Data Book of Lithuania are systematically arranged according to commonly accepted scientific classification systems. Each taxonomic group (phyllum) starts with descriptions of species considered to be extinct in Lithuania, which are presented following the same systematic order.

The Lithuanian and Latin names for taxa in the main systematic groups are presented as follows: invertebrates according to R. Kazlauskas (1984), P. Ivinskis (2004) and S. Pileckis, V. Monevičius (1995, 1997); vertebrates according to J. Virbickas (2000), P. Kurlavičius (2003), S. Paltanavičius (2004), J. Prūsaitė (1988); plants according to Z. Gudžinskas (1999), I. Jukonienė (2003), J. E. Paton (1999); fungi according to A. Gričius, A. Matelis (1997), E. Kutorga (2000), J. Mazelaitis (1976, 1982), V. Urbonas (1997a, 1997b, 1999, 2001, 2005) and *Index fungorum*; and lichen according to J. Motiejūnaitė (2002). Synonymous species names are only indicated if the species was identified by this name in earlier editions of the Red Data Book. Due to the taxonomy and nomenclature of certain systematic groups being out of date the taxa names used in this edition may be different to those used in the officially approved Red List.

The higher-level taxonomical ranks, to which the species being described belongs, are presented.

Status. The period when the species was first included in the Red Data Book of Lithuania or protected species lists is indicated. Links to international document annexes are also presented if the taxon is mentioned in the EU Habitats Directive or Birds Directive, or international conventions that Lithuania has ratified.

Distribution. The general distribution (range) and any special characteristics of the taxon's distribution within Lithuania is described (according to administrative divisions or geographical units).

Biology and ecology. There are short descriptions of the most characteristic features, such as reproduction, breeding, life forms, ecological forms, existing communities and habitats a species occupies. The morphology of individual species is mentioned if its features determine their population abundance or extinction.

Population abundance. The main quantitative and qualitative population indicators and trends are discussed. If there are only a few existing populations, evaluations of the condition of these populations are presented.

Grėsmės ir apsauga. Apibendrinamos rūšies populiacijų būklės blogėjimo priežastys arba potencialios grėsmės. Nurodomos pagrindinės apsaugos priemonės, būtinos rūšių būklei arba konkrečių populiacijų būklei pagerinti.

Informacijos šaltiniai. Pateikiami pagrindiniai literatūros šaltiniai (duomenų sąvadaai, apžvalginiai straipsniai), kuriais buvo remtasi rengiant aprašą ir sudarant paplitimo žemėlapi. Nurodomos oficialiai registruotos kolekcijos, kurių rinkiniai buvo naudojami tam pačiam reikalui (BILAS – Botanikos instituto herbariumas; WI – Vilniaus universiteto herbariumas; HSUD – Marijampolės gamtos tyrimų ir ekologinio švietimo stoties herbariumas; mokslo ir mokymo įstaigų zoologinės kolekcijos). Literatūra, kuri buvo naudojama bendrai rūšių charakteristikai, pateikiama kiekvienos karalystės aprašo pabaigoje.

Summary. Trumpa lietuviško teksto santrauka, paprastai tik paplitimo ir populiacijų būklės vertinimas.

Žemėlapis. Taksonų paplitimas pavaizduotas taškiniu būdu naudojant geografinių koordinačių gardelę, kurios kraštinės sudaro 00°06' šiaurės platumos ir 00°10' rytų ilgumos, o kartografavimo žingsnis yra apie 10 km. Žemėlapiai techniškai parengti Botanikos institute. Duomenys pateikti ant Lietuvos geologijos tarnyboje prie Aplinkos ministerijos parengto Lietuvos reljefo modelio[©].

Ženkilai:

○ duomenys iki 1992 m.

● 1992 m. ir vėlesni duomenys

× išnykęs (patvirtinta tyrimais)

///// ištisinio paplitimo teritorija

Ilustracijos. Spausdinamos originalios nuotraukos arba piešiniai.

Autorius. Pasirašo teksto ir žemėlapio duomenų autorius.

Threats and protection. Generalisations regarding the causes of the deterioration of population status or potential threats are made. The main conservation measures necessary for improving the status of the species as a whole, or specific populations, are mentioned.

Information sources. The main sources (statistical digests, articles) that were used to prepare the descriptions and distribution maps are presented. Officially registered collections that were referred to are indicated as well. (BILAS – the Institute of Botany herbarium; WI – Vilnius University's herbarium; HSUD – the Marijampolė Nature Research and Ecological Education Station's herbarium; and the zoological collections of various research and study institutions). The literature used to formulate general species characteristics is presented at the end of the descriptions of each kingdom.

Summary. A short summary of the Lithuanian text, usually only an evaluation of the distribution and status of the population.

Map. The distribution of taxa is depicted using geographical coordinates with margins of 00°06' north latitude and 00°10' east longitude, while the cartographical interval is 10 km. The maps have been technically prepared at the Institute of Botany. Data is presented on a relief model of Lithuania prepared by the Lithuanian Geological Survey under the Ministry of Environment[©].

Legend:

○ data up to 1992

● data from 1992 and later data

× extinct (confirmed by research)

///// distribution area

Illustrations. Original photographs or drawings are included.

Author. Author of the text and map data.

Padėkos

Ši knyga yra daugelio Lietuvos organizacijų ir jos piliiečių sėkmingo bendradarbiavimo rezultatas.

Knygos rengėjai dėkoja gamtininkams, pateikusiems savo asmeninių tyrimų ar stebėjimų nepublikuotus duomenis, kurie suteikė informacijos apie nykstančių rūšių paplitimą, jų populiacijų gausą ar iškilusias grėsmes: Egidijui Adomaičiui, Audriui Aliukoniui, Ambrus András, Juliiui Augliui, Jadvygai Balvočiūtei, Mirosław Baranovskij, Dainiui Baronui, Gintarui Baubliui, Rimantui Butvilai, Krister Castren, Kęstučiui Čepėnui, Arūnui Čerkauskui, Valerij Dambrovskij, Loran Demongin, Vytautui Drūteikai, Juozui Dūdai, Svajūnui Gaiveniui, Gintarei Grašytei, Onutei Grigaitėi, Rimai Gulbinaitėi, Vytautui Inokaičiui, Renatui Jakaičiui, Laurai Janulaitienei, Vytautui Jonaičiui, Miglei Jurkuvieni, Sigitui Juzėnui, Mindaugui Kirstukui, Almantui Kulbiui, Petru Kurlavičiui, Sauliui Lileikiui, Marijonui Mackevičiui, Tautgirdui Masiuliui, Romui Mečioniui, Aleksandrui Meržijevskui, Vladui Naruševičiui, Edmundui Naujikui, Dariui Norkūnui, Sigučiui Obelevičiui, Kęstučiui Obelevičiui, Henrikui Ostrauskui, Antanui Petraškai, Viktorui Pacevičiui, Sauliui Pakalniškiui, Povilui Paukštei, Arūnui Pranaičiui, Aidi Saldaičiui, Jonui Sidaravičiui, Žydrūnui Sinkevičiui, Dariui Stončiui, Jos Stratford, Vaclovui Stukoniui, Vytautui Tamučui, Tomui Tukačiauskui, Valentui Ramonui, Astai Uselienei, Aušrai Vaitauskaitėi, Vytautui Višinskui, Jūratei Zarankaitėi, Ramūnui Žydeliui.

Acknowledgements

This book is the result of successful cooperation of many Lithuanian organisations and the wider public.

The compilers of this book would like to thank the naturalists who contributed their unpublished personal research and monitoring data and provided information on the distribution of threatened species, their population abundance and threats to their survival: Egidijus Adomaitis, Audrius Aliukonis, Ambrus András, Julius Auglys, Jadvyga Balvočiūtė, Mirosław Baranovskij, Dainius Baronas, Gintaras Baublys, Rimantas Butvila, Krister Castren, Kęstutis Čepėnas, Arūnas Čerkauskas, Valerij Dambrovskij, Loran Demongin, Vytautas Drūteika, Juozas Dūda, Svajūnas Gaivenis, Gintarė Grašytė, Onutė Grigaitė, Rima Gulbinaitė, Vytautas Inokaitis, Renatas Jakaitis, Laura Janulaitienė, Vytautas Jonaitis, Miglė Jurkuvienė, Sigitas Juzėnas, Mindaugas Kirstukas, Almantas Kulbis, Petras Kurlavičius, Saulius Lileikis, Marijonas Mackevičius, Tautgirdas Masiulis, Romas Mečionis, Aleksandras Meržijevskis, Vladas Naruševičius, Edmundas Naujikas, Darius Norkūnas, Sigutis Obelevičius, Kęstutis Obelevičius, Henrikas Ostrauskas, Antanas Petraška, Viktoras Pacevičius, Saulius Pakalniškis, Povilas Paukštė, Arūnas Pranaitis, Aidis Saldaitis, Jonas Sidaravičius, Žydrūnas Sinkevičius, Darius Stončius, Jos Stratford, Vaclovas Stukonis, Vytautas Tamutis, Tomas Tukačiauskas, Valentas Ramonas, Asta Uselienė, Aušra Vaitauskaitė, Vytautas Višinskas, Jūratė Zarankaitė, Ramūnas Žydelis.

Lietuvos raudonosios knygos rūšių sąrašas*

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos saugomų gyvūnų, augalų, grybų rūšių ir bendrijų įstatymo (Žin., 1997, Nr. 108-2727; 2001, Nr. 110-3987) 5 straipsnio 1 punktu „Raudonosios knygos sąrašus mokslo institucijų bei visuomenės iniciatyva sudaro Raudonosios knygos komisija ir tvirtina Aplinkos ministerija“. Ši komisija rengia ir kasmet peržiūri Raudonosios knygos ir ypač saugomų rūšių sąrašus.

LR aplinkos ministro 2003 m. liepos 3 d. įsakymu Nr. 333 „Dėl Lietuvos raudonosios knygos komisijos sudarymo“ patvirtintą Lietuvos raudonosios knygos komisiją sudaro komisijos pirmininkas habil. dr. Mečislovas Žalakevičius – Vilniaus universiteto (VU) Ekologijos instituto direktorius, komisijos pirmininko pavaduotojas Laimutis Budrys – Aplinkos ministerijos (AM) Gamtos apsaugos departamento direktorius, komisijos sekretorius Jonas Augustauskas – AM Gamtos apsaugos departamento Biologinės įvairovės skyriaus vyr. specialistas bei komisijos nariai: dr. Povilas Ivinskis – VU Ekologijos instituto Entomologijos laboratorijos vadovas, dr. Rimvydas Juškaitis – VU Ekologijos instituto Žinduolių ekologijos laboratorijos vyr. mokslo darbuotojas, dr. Vytautas Kesminas – VU Ekologijos instituto Hidrobiontų ekologijos ir fiziologijos laboratorijos vadovas, dr. Jurga Motiejūnaitė – Botanikos instituto Mikologijos laboratorijos vadovė, prof. habil. dr. Jonas Remigijus Naujalis – VU Gamtos mokslų fakulteto Botanikos ir genetikos katedros vedėjas, Selemonas Paltanavičius – AM Gamtos apsaugos departamento Biologinės įvairovės skyriaus vedėjas, dr. Valerijus Rašomavičius – Botanikos instituto direktorius, Liutauras Raudonikis – VU Ekologijos instituto Paukščių ekologijos laboratorijos jaunesnysis mokslo darbuotojas.

GYVŪNAI

Žinduoliai

0 (Ex) kategorija

1. Europinė audinė – *Mustela lutreola* L.
2. Rudasis lokys – *Ursus arctos* L.
3. Ažuolinė miegapelė – *Eliomys quercinus* L.

1 (E) kategorija

1. Ilgasnukis ruonis – *Halichoerus grypus* Fabricius
2. Lūšis – *Lynx lynx* L.

2 (V) kategorija

1. Didžioji miegapelė – *Glis glis* L.
2. Kūdrinis pelėausis – *Myotis dasycneme* Boie
3. Europinis plačiaausis – *Barbastella barbastella* Schreber

3 (R) kategorija

1. Mažasis nakviša – *Nyctalus leisleri* Kuhl
2. Dvispalvis plikšnys – *Vespertilio murinus* L.
3. Branto pelėausis – *Myotis brandti* Eversman
4. Natererio pelėausis – *Myotis nattereri* Kuhl
5. Miškinė miegapelė – *Dryomys nitedula* Pallas
6. Baltasis kiškis – *Lepus timidus* L.

4 (I) kategorija

1. Šikšniuokas nykštukas – *Pipistrellus pipistrellus* Schreber
2. Rudasis ausylis – *Plecotus auritus* L.
3. Šiaurinis šikšnys – *Eptesicus nilsoni* Keyserling et Blasius
4. Beržinė sicista – *Sicista betulina* Pallas
5. Šermuonėlis – *Mustela erminea* L.

5 (Rs) kategorija

1. Vėlyvasis šikšnys – *Eptesicus serotinus* Schreber
2. Rudasis nakviša – *Nyctalus noctula* Schreber
3. Ūdra – *Lutra lutra* L.
4. Stumbras – *Bison bonasus* L.

Paukščiai

0 (Ex) kategorija

1. Gyvatėdis – *Circaetus gallicus* Gm
2. Žvyrė – *Lagopus lagopus* L.
3. Kuoduotasis vieversys – *Galerida cristata* L.

1 (E) kategorija

1. Juodakaklis naras – *Gavia arctica* L.

2. Ragutasis kragas – *Podiceps auritus* L.
3. Smailiauodegė antis – *Anas acuta* L.
4. Rudė – *Aythya nyroca* Gul.
5. Rudasis peslys – *Milvus milvus* L.
6. Didysis erelis rėksnys – *Aquila clanga* Pall.
7. Kilnasis erelis – *Aquila chrysaetos* L.
8. Startsakalis – *Falco columbarius* L.
9. Sakalas keleivis – *Falco peregrinus* Tunst.
10. Juodakrūtis bėgikas – *Calidris alpina* L.
11. Stulgys – *Gallinago media* Lath.
12. Didysis apuokas – *Bubo bubo* L.
13. Žalvarnis – *Coracias garrulus* L.

2 (V) kategorija

1. Juodasis gandraus – *Ciconia nigra* L.
2. Urvinė antis – *Tadorna tadorna* L.
3. Pilkoji antis – *Anas strepera* L.
4. Sibirinė gaga – *Polysticta stelleri* Pall.
5. Juodasis peslys – *Milvus migrans* Bodd.
6. Pievinė lingė – *Circus pygargus* L.
7. Žuvininkas – *Pandion haliaetus* L.
8. Pelėsakalis – *Falco tinnunculus* L.
9. Kurtinys – *Tetrao urogalus* L.
10. Avocetė – *Recurvirostra avosetta* L.
11. Dirvinis sėjikas – *Pluvialis apricaria* L.
12. Gaidukas – *Philomachus pugnax* L.
13. Gričiukas – *Limosa limosa* L.
14. Didžioji kuolinga – *Numenius arquata* L.
15. Raudonkojis tulikas – *Tringa totanus* L.
16. Tikutis – *Tringa glareola* L.
17. Mažoji žuvėdra – *Sterna albfrons* Pall.
18. Balinė pelėda – *Asio flammeus* Pontopp.
19. Tripirštis genys – *Picoides tridactylus* L.
20. Meldinė nendrinukė – *Acrocephalus paludicola* Vieill.

3 (R) kategorija

1. Rudakaklis kragas – *Podiceps griseigena* Bodd
2. Juodakaklis kragas – *Podiceps nigricollis* C. L.Brehm
3. Didysis baublys – *Botaurus stellaris* L.
4. Gulbė giesmininkė – *Cygnus cygnus* L.
5. Šaukštasnapė antis – *Anas clypeata* L.

* Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2003 m. spalio 13 d. įsakymas Nr. 504 „Dėl Lietuvos raudonąją knygą įrašytų saugomų gyvūnų, augalų ir grybų rūšių sąrašo patvirtinimo“ (Žin., 2003, Nr. 100-4506; 2005, Nr. 76-2784; 2007, Nr. 36-1331, Nr. 53-2056).

6. Vapsvaėdis – *Pernis apivorus* L.
7. Jūrinis erelis – *Haliaetus albicilla* L.
8. Vištvanagis – *Accipiter gentilis* L.
9. Mažasis erelis rėksnys – *Aquila pomarina* C. L. Brehm
10. Sketsakalis – *Falco subbuteo* L.
11. Tetervinas – *Tetrao tetrix* L.
12. Putpelė – *Coturnix coturnix* L.
13. Švygžda – *Porzana porzana* L.
14. Plovinė vištelė – *Porzana parva* Scop.
15. Jūršarkė – *Haematopus ostralegus* L.
16. Jūrinis kirlikas – *Charadrius hiaticula* L.
17. Mažasis kiras – *Larus minutus* Pall.
18. Baltaskruostė žuvėdra – *Chlidonias hybridus* Pallas
19. Juodoji žuvėdra – *Chlidonias niger* L.
20. Uldukas – *Columba oenas* L.
21. Žvirblinė pelėda – *Glaucidium passerinum* L.
22. Uralinė pelėda – *Srix uralensis* Pall.
23. Lututė – *Aegolius funereus* L.
24. Tulžys – *Alcedo atthis* L.
25. Kukutis – *Upupa epops* L.
26. Pilkoji meleta – *Picus canus* Gmel.
27. Žalioji meleta – *Picus viridis* L.
28. Baltnugaris genys – *Dendrocopos leucotos* Bechst.
29. Dirvoninis kalviukas – *Anthus campestris* L.
30. Geltongalvė kielė – *Motacilla citreola* Pall.
31. Ūsuotoji zylė – *Panurus biarmicus* L.

4 (I) kategorija

1. Mažasis baublys – *Ixobrychus minutus* L.
2. Didysis baltasis garnys – *Egretta alba* L.
3. Vidutinis dančiasnapis – *Mergus serrator* L.
4. Liepsnotoji pelėda – *Tyto alba* Scop.
5. Pelėdikė – *Athene noctua* Scop.
6. Mėlyngurklė – *Luscinia svecica* L.
7. Sodinė starta – *Emberiza hortulana* L.
8. Pilkoji starta – *Miliaria calandra* L.

5 (Rs) kategorija

1. Pilkoji žąsis – *Anser anser* L.
2. Didysis dančiasnapis – *Mergus merganser* L.
3. Griežlė – *Crex crex* L.
4. Pilkoji gervė – *Grus grus* L.
5. Plėšrioji medšarkė – *Lanius excubitor* L.

Ropliai

1 (E) kategorija

1. Balinis vėžlys – *Emys orbicularis* L.
2. Lygiažvynys žaltys – *Coronella austriaca* L.

Varliagyviai

3 (R) kategorija

1. Europinė medvarlė – *Hyla arborea* L.

4 (I) kategorija

1. Skiauterėtasis tritonas – *Triturus cristatus* Laur.
2. Žalioji rupūžė – *Bufo viridis* Laur.

5 (Rs) kategorija

1. Raudonpilvė kūmutė – *Bombina bombina* L.
2. Nendrinė rupūžė – *Bufo calamita* Laur.

Žuvys

0 (Ex) kategorija

1. Sturys – *Acipenser sturio* L.
2. Sparis – *Abramis ballerus* L.

1 (E) kategorija

1. Jūrinė nėgė – *Petromyzon marinus* L.

3 (R) kategorija

1. Skersnukis – *Chondrostoma nasus* L.

4 (I) kategorija

1. Ežerinis sykas – *Coregonus lavaretus holsatus* Thienemann

2. Vijūnas – *Misgurnus fossilis* L.
3. Ežerinė rainė *Phoxinus phoxinus* (Pallas)

5 (Rs) kategorija

1. Lašiša – *Salmo salar* L.

Moliuskai

1 (E) kategorija

1. Didysis arionas – *Arion ater* L.

3 (R) kategorija

1. Mažoji suktenė – *Vertigo angustior* Jeff.
2. Keturdantė suktenė – *Vertigo geyeri* Lindh.
3. Pūstoji suktenė – *Vertigo moulinsiana* Dupuy
4. Ovalioji geldutė – *Unio crassus* Rtz.

Vorai

3 (R) kategorija

1. Didysis plūdvoris – *Dolomedes plantarius* Cl.
2. Raudonasis eresas – *Eresus cinnaberinus* Oliv.

Vabzdžiai

0 (Ex) kategorija

1. Didysis puikiažygis – *Calosoma sycophanta* L.
2. Elniavabalis – *Lucanus cervus* L.
3. Didysis ažuolinis ūsuotis – *Cerambyx cerdo* L.
4. Pavasarinis margūnas – *Hamemaris lucina* L.
5. Pilkasis baltasprindis – *Lithostegus griseata* D. & S.
6. Taškuotoji kerpytė – *Setina roscida* D. & S.
7. Rudajuostė meškutė – *Arctia festiva* Hfn.
8. Baltamargė meškutė – *Arctia villica* L.
9. Mėlynoji bitė – *Xylocopa valga* Gerst.

1 (E) kategorija

1. Šiaurinis auksinukas – *Lycaena helle* D. & S.
2. Gencijoninis melsvys – *Maculineaalcon* D. & S.
3. Pietinis satyras – *Hipparchia statilinus* Hfn.
4. Raukšlėtoji smėliabitė – *Andrena rugulosa* Stoeckhert.

2 (V) kategorija

1. Johansono strėliukė – *Coenagrion johanssoni* Wallengren
2. Šiaurinis laumžirgis – *Aeshna crenata* Hagen
3. Geltonkojis žirgelis – *Gomphus flavipes* Charp.
4. Grakštusis puošniažygis – *Carabus intricatus* L.
5. Niūriaspalvis auksavabalis – *Osmoderma eremita* Scop.
6. Marmurinis auksavabalis – *Liocola marmorata* F.
7. Purpurinis plokščiaavabalis – *Cucujus cinnaberinus* Scop.
8. Pušinis plokščiaavabalis – *Cucujus haematodes* Erich.
9. Ūsuotis dailidė – *Ergates faber* L.
10. Esparcetininis marguolis – *Zygaena loti* D. & S.
11. Taškuotasis melsvys – *Maculinea arion* L.
12. Šiaurinis perlinukas – *Boloria frigga* Thnbg.
13. Stepinis perlinukas – *Brenthis hecate* D. & S.
14. Sieninė gaurabitė – *Anthophora plagiata* Ill.

3 (R) kategorija

1. Mažoji nehalenija – *Nehalennia speciosa* Charp.
2. Žaliasis laumžirgis – *Aeshna viridis* Eversm.
3. Geltonžiedis kordulegastras – *Cordulegaster boltonii* Don.
4. Baltakaktė skėtė – *Leucorrhinia albifrons* Burm.
5. Grakščioji skėtė – *Leucorrhinia caudalis* Charp.
6. Kopinis skėriukas – *Sphingonotus caeruleus* L.
7. Bėsparnis skėriukas – *Podisma pedestris* L.
8. Kalninė cikada – *Cicadetta montana* Scop.
9. Pajūrio šoklys – *Cicindela maritima* Dej.
10. Žiaurusis puikiažygis – *Calosoma inquisitor* L.
11. Didysis puošniažygis – *Carabus coriaceus* L.
12. Žalvarinis puošniažygis – *Carabus nitens* L.
13. Palinis žvitražygis – *Agonum ericeti* Panz.
14. Keturtaškis maitvabalis – *Dendroxena quadripunctata* L.
15. Šiaurinis elniavabalis – *Ceruchus chrysomelinus* Hoch.
16. Margasis grambuolys – *Polyphylla fullo* L.

17. Aštuoniataškis auksavabalis — *Gnorimus variabilis* L.
 18. Raudonasis pievasprakšis — *Anostirus purpureus* Poda
 19. Didysis skydvabalis — *Peltis grossa* L.
 20. Šneiderio kirmvabalis — *Boros schneideri* Panz.
 21. Pjūklausis kelmagraužis — *Prionus coriarius* L.
 22. Pietinis marguolis — *Zygaena angelicae* Och.
 23. Raudonžiedis marguolis — *Zygaena ephialtes* L.
 24. Ažuolinis stiklasparnis — *Synanthedon conopiformis* Esp.
 25. Juodalksninis stiklasparnis — *Synanthedon mesiaeformis* H. — S.
 26. Vapsvinis stiklasparnis — *Synanthedon vespiformis* L.
 27. Juodoji hesperija — *Erynnis tages* L.
 28. Smiltyninė hesperija — *Pyrgus serratulae* Ramb.
 29. Rudmargė hesperija — *Carterocephalus palaemon* Pall.
 30. Juodasis apolonas — *Parnassius mnemosyne* L.
 31. Didysis auksinukas — *Lycaena dispar* Hw.
 32. Žalsvasis melsvys — *Glaucopsyche alexis* Poda
 33. Kraujalakinis melsvys — *Maculinea teleius* Bergstr.
 34. Smiltyninis melsvys — *Polyommatus dorylas* D. & S.
 35. Pietinis perlinukas — *Brenthis daphne* D. & S.
 36. Auksuotoji šaškytė — *Euphydryas aurinia* Rtt.
 37. Baltamargė šaškytė — *Euphydryas maturna* L.
 38. Mažoji šaškytė — *Melitaea aurelia* Nick.
 39. Tamsioji šaškytė — *Melitaea diamina* Lang.
 40. Pievinis satyriukas — *Coenonympha tullia* Müll.
 41. Pelkinis satyras — *Oeneis jutta* Hbn.
 42. Juodamargis pelkinukas — *Macaria carbonaria* Cl.
 43. Gelsvasis pelkiasprindis — *Aspitates gilvaria* D. & S.
 44. Estinė cidarija — *Epirrhoe tartuensis* Moels
 45. Baltajuostis juodspindis — *Baptia tibiale* Esp.
 46. Vingirinis sprindytis — *Eupithecia thalictрата* Püng.
 47. Pajūrinė kukulija — *Cucullia balsamitae* Bsd.
 48. Dvinulis pelėdgalvis — *Dicycla oo* L.
 49. Pajūrinis stiebinukas — *Mesoligia literosa* Hw.
 50. Pajūrinis dirvinukas — *Agrotis ripae* Hb.
 51. Geltonmargė meškutė — *Hyphoraia aulica* L.
 52. Ilgažandis bembiksas — *Bembix rostrata* L.
 53. Gauruotoji skolijs — *Scolia hirta* Schrank
 54. Kopinė smiltvapsvė — *Podalonia luffii* Saund.
 55. Baltijos šilkabūtė — *Colletes caspicus* Morawitz
 56. Ilganosė smėliabūtė — *Andrena nasuta* Giraud
 57. Katilėlinė smėliabūtė — *Andrena curvungula* Thomson
 58. Šverino smėliabūtė — *Andrena suerinensis* Friese
 59. Stepinė gauruotakojė būtė — *Dasypoda argentata* Panz.
 60. Tamsiažalė vagabūtė — *Lasioglossum prasinum* Smith
 61. Tetralonija — *Tetralonia malvae* Rossi
 62. Stepinė kamanė — *Bombus pomorum* Panz.
 63. Didžiaakė kamanė — *Bombus confusus* Schenck
- 4 (I) kategorija**
1. Rudasparnė efemerėlė — *Eurylophella karelica* Tiens.
 2. Kapnopsis — *Capnopsis schilleri* Rostock
 3. Reliktinis lašalas — *Neoephemera maxima* Joly
 4. Mažoji išnura — *Ischnura pumilio* Charp.
 5. Mažasis karališkasis laumžirgis — *Anax parthenope* Selys
 6. Pleištinė skėtė — *Ophiogomphus cecilia* Fourc.
 7. Šarvuotoji skėtė — *Leucorrhinia pectoralis* Charp.
 8. Rudajuostė skėtė — *Sympetrum pedemontanum* Allioni
 9. Smėlinė auslinda — *Libidura riparia* Pall.
 10. Plačioji dusia — *Dytiscus latissimus* L.
 11. Dvijuostė nendradusė — *Graphoderus bilineatus* De Geer
 12. Išdaginis blizgiavabalis — *Melanophila acuminata* De Geer
 13. Liepinis blizgiavabalis — *Ovalisia rutilans* F.
 14. Didysis sprakšis — *Stenagostus rufus* De Geer
15. Ažuolinis skaptukas — *Xestobium rufovillosum* De Geer
 16. Pūzrinis skydvabalis — *Ostoma ferruginea* L.
 17. Kelminis juodvabalis — *Uloa culinaris* L.
 18. Didysis trumpasparnis medkirtis — *Necydalis major* L.
 19. Puošnusis skydinukas — *Cassida margaritacea* Schall
 20. Kalninė apsiuva — *Philopotamus montanus* Don.
 21. Mėlynsparnė apsiuva — *Sembris phalaenoides* L.
 22. Nakvišinis sfinksas — *Proserpinus proserpina* Pall.
 23. Machaonas — *Papilio machaon* L.
 24. Baltajuostis melsvys — *Aricia eumedon* Esp.
 25. Stepinis melsvys — *Polyommatus coridon* Poda
 26. Akiuotasis satyras — *Lopinga achine* Scop.
 27. Rudaakis satyriukas — *Coenonympha hero* L.
 28. Spalvotasis pelkiasprindis — *Chariaspilates formosaria* Eversm.
 29. Smilčiasprindis — *Phibalapteryx virgata* Hfn.
 30. Pušinis keliaujantis kuoduotis — *Thaumethopoea pini-vora* Tr.
 31. Pilkažalis žvilgūnas — *Diachrysia zosimi* Hb.
 32. Retasis ratuotasis pelėdgalvis — *Ipimorpha contusa* Frr.
 33. Raudonsparnė meškutė — *Tyria jacobaeae* L.
- Vėžiagyviai**
- 0 (Ex) kategorija**
1. Pontoporėja — *Monoporeia affinis* Lindstrom
- 2 (V) kategorija**
1. Vasarinis skydvėžis — *Triops cancriformis* L.
 2. Reliktinė mizidė — *Mysis relicta* Loven.
- 4 (I) kategorija**
1. Keturspyglė šoniplauka — *Pallasiola quadrispinosa* (G. O. Sars)
- Dėlės**
- 5 (Rs) kategorija**
1. Medicininė dėlė — *Hirudo medicinalis* L.
- AUGALAI**
- Pataisūnai**
- 1 (E) kategorija**
1. Ežerinė slepišerė — *Isoetes lacustris* L.
- 2 (V) kategorija**
1. Patvankinis pataisiukas — *Lycopodiella inundata* (L.) Holub
- 5 (Rs) kategorija**
1. Statusis atgiris — *Huperzia selago* (L.) Bernh. ex Schrank et Martius
- Asiūklūnai**
- 3 (R) kategorija**
1. Didysis asiūklis — *Equisetum telmateia* Ehrh.
- Šertvūnai**
- 1 (E) kategorija**
1. Šerinė kalnarūtė — *Asplenium trichomanes* L.
 2. Miškinis spyglainis — *Polystichum aculeatum* (L.) Roth.
 3. Šakotasis varpenis — *Botrychium matricariifolium* A. Br. ex Koch.
 4. Mažasis varpenis — *Botrychium simplex* E. Hitch.
 5. Virgininis varpenis — *Botrychium virginianum* (L.) Sw.
- 3 (R) kategorija**
1. Daugiaskiltis varpenis — *Botrychium multifidum* (G. G. Gmel.) Rupr.
- 4 (I) kategorija**
1. Mūrinė kalnarūtė — *Asplenium ruta-muraria* L.
 2. Žalioji kalnarūtė — *Asplenium viride* L.
- Pušūnai**
- 0 (Ex) kategorija**
1. Europinis kukmedis — *Taxus baccata* L.

Magnolijūnai (Žiediniai augalai)

0 (Ex) kategorija

1. Dirvinė nariuotė – *Polycnemum arvense* L.
2. Gulsčioji jonažolė – *Hypericum humifusum* L.
3. Šiaurinė katuogė – *Rubus arcticus* L.
4. Dirvinė mažuolė – *Aphanes arvensis* L.
5. Plūduriuojantysis agaras – *Trapa natans* L.
6. Volfgango putokšlė – *Polygala wolfgangiana* Besser ex Ledeb.
7. Kaufmano glindė – *Pedicularis kauffmannii* Pinzger
8. Širdžialapė kaldezija – *Caldesia parnassifolia* (L.) Parl.
9. Tankialapė grenlandija – *Groenlandia densa* (L.) Fourr.
10. Lobelio čemerys – *Veratrum lobelianum* Bernh.
11. Pelkinis kardelis – *Gladiolus palustris* Gaudin
12. Gelsvasis saidrenis – *Pycnus flavescens* (L.) P. Beauv. ex Rchb.

1 (E) kategorija

1. Trilapė bligna – *Isopyrum thalictroides* L.
2. Gauruotasis gvazdikas – *Dianthus armeria* L.
3. Puošnysis gvazdikas – *Dianthus superbus* L.
4. Beržas keružis – *Betula nana* L.
5. Tyrulinė erika – *Erica tetralix* L.
6. Pajūrinė pieniažolė – *Glaux maritima* L.
7. Griovinė našlaitė – *Viola persicifolia* Schreb.
8. Gulsčiasis karklas – *Salix repens* L.
9. Pūslėtoji aldrūnė – *Aldrovanda vesiculosa* L.
10. Mažalapė saulašarė – *Drosera intermedia* Hayne
11. Pražangiažiedė plunksnalapė – *Myriophyllum alterniflorum* DC.
12. Pelkinė raistenė – *Hydrocotyle vulgaris* L.
13. Pajūrinė zunda – *Eryngium maritimum* L.
14. Gebenė lipikė – *Hedera helix* L.
15. Pelkinis ratenas – *Succisella inflexa* (Kluk) Beck
16. Trižiedis lipikas – *Galium triflorum* Michx.
17. Siauralapis gencijonas – *Gentiana pneumonanthe* L.
18. Pelkinė gencijonėlė – *Gentianella uliginosa* (Willd.) Börner
19. Pajūrinė širdažolė – *Centaureum littorale* (Turner ex Sm.) Gillmour
20. Vandeninė plaumuonė – *Nymphoides peltata* (S. G. Gmel.) Kuntze
21. Karališkoji glindė – *Pedicularis sceptrum-carolinum* L.
22. Miškinė glindė – *Pedicularis sylvatica* L.
23. Vaistinė raitinytė – *Gratiola officinalis* L.
24. Raudonžiedis berutis – *Teucrium scordium* L.
25. Melisalapė medumėlė – *Melittis melissophyllum* L.
26. Miškinė žiomenė – *Dracocephalum ruyschiana* L.
27. Ežerinė lobelija – *Lobelia dortmanna* L.
28. Trispalvis astras – *Aster tripolium* L.
29. Gelsvasis pūkelis – *Gnaphalium luteoalbum* L.
30. Paprastoji muskrėslė – *Pulicaria vulgaris* Gaertn.
31. Lankstusis plukenis – *Najas flexilis* (Willd.) Rostk. et W. L. E. Schmidt
32. Mažasis plukenis – *Najas minor* All.
33. Siūlinė plūdė – *Potamogeton trichoides* Cham. et Schldtl.
34. Taurinė pudmė – *Tofieldia calyculata* (L.) Wahlenb.
35. Belapė antbarzdė – *Epipogium aphyllum* Sw.
36. Kardalapis garbenis – *Cephalanthera longifolia* (L.) Fritsch
37. Raudonasis garbenis – *Cephalanthera rubra* (L.) Rich.
38. Plačialapė gegūnė – *Dactylorhiza majalis* (Rchb.) P. F. Hunt et Summerh.
39. Raiboji gegūnė – *Dactylorhiza cruenta* (O. F. Müll.) Soó
40. Smulkiažiedė gegužraibė – *Orchis ustulata* L.
41. Vienagumbis medauninkas – *Herminium monorchis* (L.) R. Br.

42. Musinis ofris – *Ophrys insectifera* L.
 43. Kvapusis plauretis – *Gymnadenia odoratissima* (L.) Rich.
 44. Miškinė plikaplaiskė – *Neottianthe cuculata* (L.) Schltr.
 45. Druskinis vikšris – *Juncus gerardii* Loisel.
 46. Pelkinis vikšris – *Juncus stygius* L.
 47. Liekninė viksva – *Carex davalliana* Sm.
 48. Raistinė viksva – *Carex magellanica* Lam.
 49. Rusvasis vikšrenis – *Schoenus ferrugineus* L.
 50. Stačioji dirsulė – *Bromopsis erecta* (Huds.) Fourr.
 51. Europinis miežvienis – *Hordelymus europaeus* (L.) Harz
- ### 2 (V) kategorija
1. Vėjalandė šilagėlė – *Pulsatilla patens* (L.) Mill.
 2. Rėpliojantysis vėdrynas – *Ranunculus reptans* L.
 3. Tuščiaaviduris rūtenis – *Corydalis cava* (L.) Schweigg. et Körte
 4. Smiltyninis gvazdikas – *Dianthus arenarius* L.
 5. Žalsvoji naktižiedė – *Silene chlorantha* (Willd.) Ehrh.
 6. Dirvinė raugė – *Agrostemma githago* L.
 7. Siauralapė smiltė – *Arenaria saxatilis* L.
 8. Smiltyninė druskė – *Salsola kali* L.
 9. Liekninis beržas – *Betula humilis* Schrank
 10. Mažoji šimtūnė – *Centunculus minimus* L.
 11. Raktažolė pelenėlė – *Primula farinosa* L.
 12. Laplandinis karklas – *Salix lapponum* L.
 13. Smiltyninis laibenis – *Alyssum gmelinii* Jord.
 14. Pelkinė uolaskėlė – *Saxifraga hirculus* L.
 15. Dygioji slyva – *Prunus spinosa* L.
 16. Smulkioji seradėlė – *Ornithopus perpusillus* L.
 17. Plikažiedis linlapis – *Thesium ebracteatum* Hayne
 18. Melsvasis linlapis – *Thesium linophyllum* L.
 19. Kalninis auksveitis – *Seseli annuum* L.
 20. Melsvasis gencijonas – *Gentiana cruciata* L.
 21. Pievinė gencijonėlė – *Gentianella amarella* (L.) Börner
 22. Mėlynasis palemonas – *Polemonium caeruleum* L.
 23. Baltijinė linažolė – *Linaria loeselii* Schweigg.
 24. Didžioji džioveklė – *Orobancha elatior* Sutton
 25. Paprastoji tuklė – *Pinguicula vulgaris* L.
 26. Didžiažiedė juodgalvė – *Prunella grandiflora* (L.) Scholler
 27. Iečialapė kalpokė – *Scutellaria hastifolia* L.
 28. Stačioji vaisgina – *Ajuga pyramidalis* L.
 29. Boloninis katilėlis – *Campanula bononiensis* L.
 30. Įvairialapė usnis – *Cirsium heterophyllum* (L.) Hill
 31. Kalninė arnika – *Arnica montana* L.
 32. Juodgalvė bajorė – *Centaurea phrygia* L.
 33. Driskioji kiaulpienė – *Taraxacum lacistophyllum* (Dahlst.) Raunk.
 34. Švedinė kiaulpienė – *Taraxacum suecicum* G. E. Haglund
 35. Menturlapė ežerutė – *Hydrilla verticillata* (L. f.) Royle
 36. Pajūrinė narytžolė – *Triglochin maritimum* L.
 37. Didysis plukenis – *Najas marina* L.
 38. Paprastasis kardelis – *Gladiolus imbricatus* L.
 39. Sibirinis vilkdalgis – *Iris sibirica* L.
 40. Dirvinis česnakas – *Allium vineale* L.
 41. Širdinė dviguonė – *Listera cordata* (L.) R. Br.
 42. Vienalapis gedutis – *Malaxis monophyllos* (L.) Sw.
 43. Dėmėtoji gegūnė – *Dactylorhiza maculata* (L.) Soó
 44. Siauralapė gegūnė – *Dactylorhiza traunsteineri* (Saut.) Soó
 45. Mažoji gegužraibė – *Orchis morio* L.
 46. Šalmuotoji gegužraibė – *Orchis militaris* L.
 47. Vyriškoji gegužraibė – *Orchis mascula* (L.) L.
 48. Nariuotoji ilgalūpė – *Corallorhiza trifida* Ch.
 49. Plačialapė klumpaitė – *Cypripedium calceolus* L.
 50. Pelkinė laksva – *Hammarbya paludosa* (L.) Kuntze
 51. Žalioji plateivė – *Coeloglossum viride* (L.) Hartm.
 52. Pievinis plauretis – *Gymnadenia conopsea* (L.) R. Br.

53. Dvilapis purvuolis – *Liparis loeselii* (L.) Rich.
 54. Tamsialapis skiautalūpis – *Epipactis atrorubens* (Hoffm.) Besser
 55. Kupstinė kūlingė – *Trichophorum cespitosum* (L.) C. Hartm.
 56. Šakotoji ratainytė – *Cladium mariscus* (L.) Pohl
 57. Rusvoji saidra – *Rhynchospora fusca* (L.) W. T. Aiton
 58. Lieknasis švylys – *Eriophorum gracile* W. D. J. Koch ex Roth
 59. Gauruotoji viksva – *Carex tomentosa* L.
 60. Miškinė dirsuolė – *Bromopsis benekenii* (Lange) Holub
 61. Melsvasis mėlitas – *Sesleria caerulea* (L.) Ard.
 62. Lietuvinė monažolė – *Glyceria lithuanica* (Gorski) Gorski
 63. Sibirinė visgė – *Trisetum sibiricum* Rupr.
- 3 (R) kategorija**
1. Mažažiedė lūgnė – *Nuphar pumilum* (Timm) DC.
 2. Gležnalapė nertis – *Ceratophyllum submersum* L.
 3. Tarpinis rūtenis – *Corydalis intermedia* (L.) Méral
 4. Smulkiažiedė glažutė – *Cerastium brachypetalum* N. H. F. Desp. ex Pers.
 5. Borbašo gvazdikas – *Dianthus borbasii* Vandas
 6. Bekotis ažuolas – *Quercus petraea* L. ex Liebl.
 7. Pajūrinis sotvaras – *Myrica gale* L.
 8. Kalninė jonažolė – *Hypericum montanum* L.
 9. Plaukuotoji jonažolė – *Hypericum hirsutum* L.
 10. Mėlynialapis karklas – *Salix myrtilloides* L.
 11. Lanksčioji kartenė – *Cardamine flexuosa* With.
 12. Svogūninė kartenė – *Cardamine bulbifera* (L.) Crantz
 13. Paprastasis rėžiukas – *Nasturtium officinale* W. T. Aiton
 14. Kvapioji dirvuolė – *Agrimonia procera* Wallr.
 15. Ilgagalvis dobilas – *Trifolium rubens* L.
 16. Penkialapis dobilas – *Trifolium lupinaster* L.
 17. Geltonžiedis pelėžirnis – *Lathyrus laevigatus* (Waldst. et Kit.) Gren.
 18. Žirnialapis pelėžirnis – *Lathyrus pisiformis* L.
 19. Krūmelinis vikis – *Vicia dumetorum* L.
 20. Pavasarinis vikis – *Vicia lathyroides* L.
 21. Žirnialapis vikis – *Vicia pisiformis* L.
 22. Lininė žarotūnė – *Radiola linoides* Roth
 23. Blizgantysis snaputis – *Geranium lucidum* L.
 24. Didžioji astrantija – *Astrantia major* L.
 25. Prūsinis begalis – *Laserpitium prutenicum* L.
 26. Pelkinė guostė – *Cnidium dubium* (Schkuhr) Thell.
 27. Plaukuotasis gurgždis – *Chaerophyllum hirsutum* L.
 28. Totorinė maludė – *Conioselinum tataricum* Hoffm.
 29. Balandinė žvaigždūnė – *Scabiosa columbaria* L.
 30. Pavasarinė kimbara – *Cruciata glabra* (L.) Ehrend.
 31. Plačialapis lipikas – *Galium rubioides* L.
 32. Dirvinė šerardija – *Sherardia arvensis* L.
 33. Daugiametis patvenis – *Swertia perennis* L.
 34. Vaistinis kietagrūdis – *Lithospermum officinale* L.
 35. Siauralapė plautė – *Pulmonaria angustifolia* L.
 36. Blizgančioji veronika – *Veronica polita* Fr.
 37. Gebenlapė veronika – *Veronica hederifolia* L.
 38. Blyškioji džioveklė – *Orobancha reticulata* Wallr.
 39. Stačioji notra – *Stachys recta* L.
 40. Pievinis šalavijas – *Salvia pratensis* L.
 41. Rudeninė praujenė – *Callitriche hermaphrodita* L.
 42. Šiurkštusis katilėlis – *Campanula cervicaria* L.
 43. Gauruotoji žilė – *Senecio congestus* (R. Br.) DC.
 44. Šiurkščioji kudlė – *Pilosella echinoides* (Lumn.) F. W. Schultz et Sch. Bip.
 45. Gorskio pūtelis – *Tragopogon gorskianus* Rchb. f.
 46. Lancetinis dumbliailaiškis – *Alisma lanceolatum* With.
 47. Siauralapis dumbliailaiškis – *Alisma gramineum* Lej.
48. Meinshauzeno plūdė – *Potamogeton × meinshauzenii* Juz.
 50. Pelkinė vandensargė – *Zannichellia palustris* L.
 51. Pievinė vištapienė – *Gagea pratensis* (Pers.) Dumort.
 52. Kampuotasis česnakas – *Allium angulosum* L.
 53. Porinis česnakas – *Allium scorodoprasum* L.
 54. Gelsvoji gegūnė – *Dactylorhiza ochroleuca* (Wüstnei ex Boll) Holub
 55. Galvinis vikšris – *Juncus capitatus* Weigel
 56. Pajūrinis liūnmeldis – *Bolboschoenus maritimus* (L.) Palla
 57. Šerinis meldelis – *Isolepis setacea* (L.) R. Br.
 58. Liūninė viksva – *Carex heleonastes* Ehrh.
 59. Pievinė viksva – *Carex buxbaumii* Wahlenb.
 60. Protarpinė viksva – *Carex distans* L.
 61. Vakarinė viksva – *Carex pseudobrizoides* Clavaud
 62. Palaipinė viksva – *Carex rhizina* Blytt ex Lindblom
 63. Miškinis eraičinas – *Festuca altissima* All.
 64. Delavinio kelerija – *Koeleria delavignei* Czern. ex Domin
 65. Eraičininė nendrūnė – *Scolochloa festucacea* (Willd.) Link
 66. Pievinė poavižė – *Helictotrichon pratense* (L.) Besser
 67. Ankstyvoji smilgenė – *Aira praecox* L.
- 4 (I) kategorija**
1. Paprastoji vandens lelija – *Nymphaea alba* L.
 2. Šaltininė menuva – *Montia fontana* L.
 3. Miškinė glažutė – *Cerastium sylvaticum* Waldst. et Kit.
 4. Lietuvinė naktižiedė – *Silene lithuanica* Zapał.
 5. Riestasėklė vandenė – *Elatine hydropiper* L.
 6. Laiboji vyrskydė – *Androsace filiformis* Retz.
 7. Miškinė mėta – *Mentha longifolia* (L.) Huds.
 8. Aukštoji našlaitė – *Viola elatior* Fr.
 9. Liūninė našlaitė – *Viola uliginosa* Besser
 10. Smailialapė plūdė – *Potamogeton acutifolius* Link
 11. Aukštoji gegūnė – *Dactylorhiza fuchsii* (Druce) Soó
 12. Žalsvažiedė blandis – *Platanthera chlorantha* (Custer) Rchb.
 13. Ežinė viksva – *Carex muricata* L.
 14. Laibastiebė viksva – *Carex ligERICA* J. Gay
 15. Paprastoji bekmanija – *Beckmannia eruciformis* (L.) Host
 16. Smėlyninis eraičinas – *Festuca psammophila* (Hack. ex Čelak.) Fritsch
 17. Miškinė monažolė – *Glyceria nemoralis* (R. Uechtr.) R. Uechtr. et Körn.
 18. Juosvavarpis pašiaušėlis – *Alopecurus arundinaceus* Poir.
 19. Miškinė šunažolė – *Dactylis polygama* Horv.
- 5 (Rs) kategorija**
1. Daugiametė blizgė – *Lunaria rediviva* L.
 2. Pelkinė šindra – *Peplis portula* L.
 3. Plačialapis begalis – *Laserpitium latifolium* L.
 4. Miškinė varnalėša – *Arctium nemorosum* Lej.
 5. Meškinis česnakas – *Allium ursinum* L.
 6. Baltijinė gegūnė – *Dactylorhiza longifolia* (Neuman) Aver.
 7. Raudonoji gegūnė – *Dactylorhiza incarnata* (L.) Soó
 8. Rudoji viksvuolė – *Cyperus fuscus* L.
 9. Retažiedė miglė – *Poa remota* Forselles
- Dumbliai**
- Raudondumbliai**
- 1 (E) kategorija**
1. Purpurinė bangija – *Bangia atropurpurea* (Roth) C. Agardh
- Rudadumbliai**
- 4 (I) kategorija**
1. Pūslėtasis guveinis – *Fucus vesiculosus* L.
- Maurabragūnai**
- 1 (E) kategorija**
1. Šiurpinis žvakidumbilis – *Lychnothamnus barbatus* (Meyen) Leonh.

2. Atžalinis dumblabragis — *Tolypella prolifera* (A. Braun) Leonh.

2 (V) kategorija

1. Smailiaviršūnis menturdumblis — *Nitella mucronata* (A. Braun) Miq.

3 (R) kategorija

1. Pilkšvasis maurabragis — *Chara canescens* Desv. et Loisel.
2. Baltijinis maurabragis — *Chara baltica* (Fr.) Wahlst.
3. Lizdiškasis dumblabragis — *Tolypella nidifica* (O. Müll.) Leonh.
4. Blizgantysis menturdumblis — *Nitella syncarpa* (Thuill.) Chevall.

4 (I) kategorija

1. Šluotelinis maurabragis — *Chara baueri* A. Braun
2. Lieknasis menturdumblis — *Nitella gracilis* (Sm.) C. Agardh
3. Kurklinis menturdumblis — *Nitella confervacea* (Bréb.) A. Braun

Samanos

0 (Ex) kategorija

1. Tiesialapė bartramija — *Bartramia ithyphylla* Brid.

1 (E) kategorija

1. Rutės duoja — *Leiocolea rutheana* (Limpr.) Müll. Frib.
2. Tįsioji frulanija — *Frullania tamarisci* (L.) Dumort.
3. Lajelio žvynuotė — *Pallavicinia lyellii* (Hook.) Carruth.
4. Belapis sėmainis — *Buxbaumia viridis* (Moug. ex Lam. et DC) Brid. ex Moug. Et Nestl
5. Arnoldo skeltadantė — *Fissidens arnoldii* Ruthe
6. Raukšlėtoji dvyndantė — *Dicranum drummondii* Müll. Hal.
7. Žalioji dvyndantė — *Dicranum viride* (Sull. et Lesq.) Lindb.
8. Vaiskioji uolenė — *Dichodontium pellucidum* (Hedw.) Schimp
9. Plunksninė švitrelė — *Schistostega pennata* (Hedw.) Web. et Mohr
10. Šleicherio brija — *Bryum schleicheri* Schwaegr.
11. Brandenburginė versmenė — *Philonotis marchica* (Hedw.) Brid.
12. Lajelio šepšė — *Orthotrichum lyellii* Hook. et Taylor
13. Mažoji nertvė — *Fontinalis dalecarlica* Bruch et Schimp.
14. Karoklinė skliautenė — *Antitrichia curtipendula* (Hedw.) Brid.
15. Smailiašakis tensmenis — *Pterigynandrum filiforme* Hedw.
16. Ričardsono dygė — *Calliergon richardsonii* (Mitt.) Kindb.
17. Pataisinė drepanė — *Drepanocladus lycopodioides* (Schwaegr.) Warnst.
18. Tundrinė liūnsamanė — *Warnstorfia tundrae* (Arnell) Loeske
19. Šikšninė kerėža — *Rhytidiadelphus loreus* (Hedw.) Warnst.

2 (V) kategorija

1. Pūkuotoji apuokė — *Trichocolea tomentella* (Ehrh.) Dumort.
2. Lieknioji barzdenė — *Barbilophozia attenuata* (Mart.) Loeske
3. Helerio pilelė — *Anastrophyllum hellerianum* (Nees ex Lindenb.) R. M. Schust.
4. Kvapioji žemtaurė — *Geocalyx graveolens* (Schrad.) Nees
5. Plačialapė plikūnė — *Porella platyphylla* (L.) Pfeif.
6. Paprastoji plojenė — *Lejeunea cavifolia* Lindb.
7. Minkštasis kiminas — *Sphagnum molle* Sull.
8. Plačialapis kiminas — *Sphagnum platyphyllum* (Lindb. ex Braithw.) Sull. ex Warnst.
9. Vulfo kiminas — *Sphagnum wulfianum* Girg.
10. Žvilgantysis kiminas — *Sphagnum subnitens* Russow et Warnst.
11. Ilgalapė skutė — *Paraleucobryum longifolium* (Hedw.) Loeske
12. Tribriaunė mezija — *Meesia triquetra* (Richter) Ångstr.
13. Patisinė nertvė — *Fontinalis hypnoides* Hartm.

14. Plunksninė pliusnė — *Neckera pennata* Hedw.

15. Uolinė ežerė — *Rhynchostegium murale* (Hedw.) Bruch et Schimp.

16. Paupinė bukasnapė — *Amblystegium fluviatile* (Hedw.) Schimp.

17. Rinčiuotoji bukasnapė — *Amblystegium tenax* (Hedw.) C. E. O. Jensen

18. Vingiastiebė dygė — *Calliergon trifarium* (Web. et Mohr) Kindb.

19. Žvilgančioji riestūnė — *Hamatocaulis vernicosus* (Mitt.) Hedenäs

3 (R) kategorija

1. Tridantė bazanija — *Bazzania trilobata* (L.) Gray
2. Grandinėlinė cefalozija — *Cephalozia catenulata* (Huebener) Lindb.
3. Barzdotoji barzdenė — *Barbilophozia barbata* (Schmidel ex Schreb.) Loeske
4. Įkirptoji tritomarija — *Tritomaria exsectiformis* (Breidl.) Loeske
5. Šiaurinė merkija — *Moerckia hibernica* (Hook) Gott.
6. Vingiutoji rikardija — *Riccardia chamaedryfolia* (With) Grolle
7. Siauralapė kemsą — *Atrichum angustatum* (Brid.) Bruch et Schimp.
8. Mažasis zuikrugis — *Pogonatum nanum* (Hedw.) P. Beauv.
9. Skiauterėtoji skeltadantė — *Fissidens dubius* P. Beauv.
10. Ilgakklė driušė — *Trematodon ambiguus* (Hedw.) Hornsch.
11. Garbanotoji dvyndantė — *Dicranum spurium* Hedw.
12. Plikioji trupsamanė — *Dicranodontium denudatum* (Brid.) E. Britton
13. Trapioji linkė — *Tortella fragilis* (Hook. et Wilson) Limpr.
14. Laiboji peikštė — *Gyroweisia tenuis* (Hedw.) Schimp.
15. Brijinė potija — *Pottia bryoides* (Dicks.) Mitt.
16. Garbanotoji veisija — *Weissia squarrosa* (Nees et Hornsch.) Müll. Hal.
17. Pūpsančioji žilutė — *Pterygoneurum subsessile* (Brid.) Jur.
18. Lieknioji teilorija — *Tayloria tenuis* (With.) Schimp.
19. Funko brija — *Bryum funckii* Schwaegr.
20. Melsvoji polija — *Pohlia cruda* (Hedw.) Lindb.
21. Baumgartnerio pokrepis — *Zygodon baumgartneri* Malta
22. Mažoji tujinutė — *Thuidium minutulum* (Hedw.) Bruch et Schimp.
23. Vingialapė pažulnutė — *Plagiothecium undulatum* (Hedw.) Schimp.
24. Šliaužiančioji rumbainė — *Callicladium haldanianum* (Grev.) H. A. Crum.
25. Kreivoji drikša — *Homomallium incurvatum* (Brid.) Loeske
26. Riestasis ktenidis — *Ctenidium molluscum* (Hedw.) Mitt.

4 (I) kategorija

1. Pearsono lepidozija — *Lepidozia pearsonii* Spruce
2. Alpinė skiautenė — *Lophozia collaris* (Nees) Dumort.
3. Kunzės skiautenė — *Lophozia kunzeana* (Huebener) Evans
4. Akytoji stieblapė — *Fossombronina foveolata* Lindb.
5. Vondračeko stieblapė — *Fossombronina wondraczekii* (Corda) Dumort.
6. Plūduriuojantysis sklenduonis — *Ricciocarpos natans* (L.) Corda
7. Rausvoji ričija — *Riccia canaliculata* Hoffm.
8. Hiubenerio ričija — *Riccia huebeneriana* Lindenb.
9. Gražusis kiminas — *Sphagnum pulchrum* (Braithw.) Warnst.
10. Tankusis kiminas — *Sphagnum compactum* Lam. et DC.
11. Alavijinis zuikrugis — *Pogonatum aloides* (Hedw.) P. Beauv.
12. Smulkioji skeltadantė — *Fissidens exilis* Hedw.
13. Durpyninė dvyndantė — *Dicranum leioneuron* Kindb.

14. Smailioji kuplė – *Distichium capillaceum* (Hedw.) Bruch et Schimp.
15. Kalkinė didenė – *Didymodon tophaceus* (Brid.) Lisa
16. Apskritalapė brija – *Bryum cyclophyllum* (Schwaegr.) Bruch et Schimp.
17. Netikroji gaurenė – *Rhizomnium pseudopunctatum* (Bruch et Schimp.) T. J. Kop.
18. Balkšvoji drėgva – *Amblyodon dealbatus* (Hedw.) Bruch et Schimp.
19. Ilgakotė mezija – *Meesia longiseta* Hedw.
20. Pelkinė mezija – *Meesia uliginosa* Hedw.
21. Velėninė versmenė – *Philonotis caespitosa* Jur.
22. Bruožuočiai šepšė – *Orthotrichum striatum* Hedw.
23. Garbanotoji pliusnė – *Neckera crispa* Hedw.
24. Pelkinė auksotė – *Campylium elodes* (Lindb.) Kindb.
25. Pievinė auksotė – *Campylium protensum* (Brid.) Kindb.
26. Vislioji auksotė – *Campylium polygamum* (Schimp.) J. Lange et C. E. O. Jensen
27. Liekninė bukasnapė – *Amblystegium humile* (P. Beauv.) Crundw.
28. Švelnioji purslainė – *Hygrohypnum mole* (Hedw.) Loeske

GRYBAI

0 (Ex) kategorija

1. Kopinis mėšlagrybis – *Coprinus dunarum* Stoll.
2. Ilgakotė mikrostoma – *Microstoma protracta* (Fr.) Kanouse
3. Paprastasis taukius – *Sarcosoma globosum* (Schmidel) Casp.

1 (E) kategorija

1. Blyškasis baravykas – *Boletus impolitus* Fr.
2. Kislusis baravykas – *Boletus pulverulentus* Opat.
3. Kartusis baravykas – *Boletus radicans* Pers.
4. Baltasis godūnas – *Choiromyces meandriformis* Vittad
5. Kimininis žemlielis – *Geoglossum sphagnophilum* Ehrenb.
6. Didysis kuokas – *Gomphus clavatus* (Pers.) Gray
7. Auksaspalvis minkštenis – *Hapalopilus salmonicolor* (Berk. et M.A.Curtis) Pouzar
8. Geltonžvynė guotė – *Hygrophorus chrysodon* (Batsch) Fr.
9. Kietoji guotė – *Hygrophorus penarius* Fr.
10. Juosvoji guotė – *Hygrocybe ovina* (Bull.) Kühner
11. Kamštinis skylenis – *Inonotus dryadeus* (Pers.) Murrill
12. Nuosėdinė žvynabudė – *Lepiota cortinarius* J.E.Lange
13. Juodažvynė žvynabudė – *Lepiota hystrix* F.H.Møller et J. E. Lange
14. Rausvarudė žvynabudė – *Lepiota fuscovineacea* F.H.Møller et J.E.Lange
15. Lelijinė žvynabudė – *Lepiota lilacea* Bres.
16. Balsvoji žvynabudė – *Lepiota subalba* Kühner ex P.D. Orton
17. Trispalvė meškabudė – *Leucopaxillus compactus* (Fr.) Neuhoff
18. Juosvasis minkštūnis – *Melanoleuca turrita* (Fr.) Singer
19. Šuniškoji poniabudė – *Mutinus caninus* (Huds.) Fr.
20. Smiltyninis ausūnis – *Peziza ammophila* Durrieu et Mont.
21. Hadriano poniabudė – *Phallus hadriani* Vent.
22. Ažuolinis pintonis – *Piptoporus quercinus* (Schr.) P. Karst.
23. Tikrasis juodbaravykis – *Porphyrellus porphyrosporus* (Fr. et Hök) E.-J.Gilbert
24. Dubioji laibė – *Pseudoomphalina compressipes* (Peck) Singer
25. Gyslotoji krempliabudė – *Rhodotus palmatus* (Bull.) Maire
26. Šiurkštusis grybliežuvis – *Trichoglossum hirsutum* (Fr.) Boud.
27. Aitrusis baltikas – *Tricholoma ustaloides* Romagn.

2 (V) kategorija

1. Dulkančioji krenklė – *Asterophora lycoperdoides* (Bull.) Gray
2. Pilkoji baravykpintė – *Boletopsis grisea* (Peck) Bondartsev et Singer
3. Bronzinis baravykas – *Boletus aereus* Bull.
4. Fechtnerio baravykas – *Boletus fechtneri* Velen.
5. Ryškioji gražiataurė – *Caloscypha fulgens* (Pers.) Boud.
6. Pilkoji voveraitė – *Cantharellus cinereus* (Pers.) Fr.
7. Lazdyninis kelmėnis – *Dichomitus campestris* (Quél.) Do-mański et Orlicz
8. Žalsvoji gijabudė – *Entoloma incanum* (Fr.) Hesler
9. Melsvoji gijabudė – *Entoloma madidum* (Fr.) Gillet
10. Trogo virvuotė – *Fundalia trogii* (Berk.) Bondartsev et Singer
11. Apskritasporis bobaasis – *Gyromitra sphaerospora* (Peck) Sacc.
12. Rausvoji šeriapintė – *Junghuhnia collabens* (Fr.) Ryvarden
13. Aitriakvapis piengrybis – *Lactarius acerrimus* Britzelm.
14. Juodasis piengrybis – *Lactarius lignyotus* Fr.
15. Skroblyninis raudonviršis – *Leccinum carpini* (R.Schulz.) M.M.Moser ex D.A.Reid
16. Kelmėnis žaliasakštis – *Melanophyllum eyrei* (Masse) Singer
17. Geltonasis kiškiaausis – *Otidea onotica* (Pers.) Fuckel
18. Tamsiarudė kempinė – *Phellinus nigrolimitatus* (Romell) Bourdot et Galzin
19. Šakotoji skylėtbudė – *Polyporus umbellatus* (Pers.) Fr.
20. Medūzgalvė trapiabudė – *Psathyrella caput-medusae* (Fr.) Konrad et Maubl.
21. Auksaspalvis šakočius – *Ramaria aurea* (Schaeff.) Quél.
22. Salierinis baltikas – *Tricholoma apium* Jul.Schäff.
23. Bačo baltikas – *Tricholoma batschii* Gulden
24. Parazitinis aksombaravykis – *Xerocomus parasiticus* (Bull.) Quél.

3 (R) kategorija

1. Dvisluoksnis vingiaporis – *Abortiporus biennis* (Bull.) Singer
2. Dėmėtasis baravykas – *Boletus erythropus* Pers.
3. Melsvoji balteklė – *Calocybe ionides* (Bull.) Donk
4. Piestinis pirštūnis – *Clavariadelphus pistillaris* (L.) Donk
5. Ažuolinė kepena – *Fistulina hepatica* (Schaeff.) With.
6. Rausvoji pintainė – *Fomitopsis rosea* (Alb. et Schwein.) P.Karst.
7. Tikrinis blizgutis – *Ganoderma lucidum* (Curtis) P.Karst.
8. Kuokštinė grifolė – *Grifola frondosa* (Dicks.) Gray
9. Krokėnis minkštenis – *Hapalopilus croceus* (Pers.) Donk
10. Korališkasis trapiadyglis – *Hericium coralloides* (Scop.) Pers.
11. Ūmėdinė guotė – *Hygrophorus russula* (Fr.) Kauffman
12. Ažuolinis skylenis – *Inonotus dryophilus* (Berk.) Murrill
13. Didysis kukurduvelkis – *Langermannia gigantea* (Batsch) Rostk.
14. Puslaisvis briedžiukas – *Morchella semilibera* DC.
15. Vientisasis skylutis – *Perenniporia medulla-panis* (Jacq.) Donk
16. Plunksninis raukšliagybis – *Phlebia centrifuga* P. Karst
17. Skaisčioji raudonpintė – *Pycnoporellus fulgens* (Fr.) Donk
18. Auksaviršė ūmėdė – *Russula aurata* (With.) Fr.
19. Raukšlius kopūstgalvis – *Sparassis crispa* (Wulfen) Fr.
20. Putlioji odapintė – *Spongipellis spumeus* (Sowerby) Pat.
21. Karpotoji kempė – *Trametes gibbosa* (Pers.) Fr.
22. Kvapnioji kempė – *Trametes suaveolens* (L.) Fr.
23. Krateriškasis taurūnis – *Urnula craterium* (Schwein.) Fr.
24. Bohemiškasis aukšliavarpis – *Verpa bohemica* (Krombh.) J. Schröt.
25. Pirštuotasis aukšliavarpis – *Verpa conica* (O. F. Müll.) Sw.

26. Raudonkepuriš aksombaravykis – *Xerocomus rubellus* (Krombh.) Quél.
 27. Kurapkiniš storplutis – *Xylobolus frustulatus* (Pers.) Boidin
- 4 (I) kategorija**
1. Gelsvarudis pievagrybis – *Agaricus augustus* Fr.
 2. Didysis pievagrybis – *Agaricus langei* (F.H.Møller et Jul. Schäff.) Maire
 3. Suaugtinė dirvapintė – *Albatrellus confluens* (Alb. et Schwein.) Kotl. et Pouzar
 4. Keturskiautis žvaigždinis – *Geastrum quadrifidum* DC.
 5. Didysis žvaigždinis – *Geastrum triplex* Jungh.
 6. Stambioji kartėklė – *Gymnopilus spectabilis* sensu A.H. Smith
 7. Tiulianių hidnotrija – *Hydnотrya tulasnei* Berk. et Broome
 8. Mėsingasis dyglutis – *Hydnum rufescens* Pers.
 9. Juosvoji guotė – *Hygrophorus atramentosus* Secr. ex H.Haas et Haller
 10. Purpurinė guotė – *Hygrophorus erubescens* (Fr.) Fr.
 11. Kislusis piengrybis – *Lactarius repraesentaneus* Britzelm.
 12. Gelsvasis piengrybis – *Lactarius resimus* (Fr.) Fr.
 13. Geltonasis piengrybis – *Lactarius scrobiculatus* (Scop.) Fr.
 14. Piengrybis jautakis – *Lactarius volemus* (Fr.) Fr.
 15. Atskiroji lentarija – *Lentaria byssiseda* Corner
 16. Meškinis dantūnėlis – *Lentinellus ursinus* (Fr.) Kühner
 17. Lapinis dantūnėlis – *Lentinellus vulpinus* (Sowerby) Kühner et Maire
 18. Baltoji žvynabudė – *Lepiota alba* (Bres.) Sacc.
 19. Kiunerio žvynabudė – *Lepiota kuehneri* Huijsman
 20. Pilkšvarudė stirnabudė – *Lepista luscina* (Fr.) Singer
 21. Melsvakotė stirnabudė – *Lepista personata* (Fr.) Cooke
 22. Gumbuotasis baltuosėdis – *Leucocortinarius bulbiger* (Alb. et Schwein.) Singer
 23. Juodkotis mažūnis – *Marasmius alliaceus* (Jacq.) Fr.
 24. Kvapusis skiautenis – *Panus suavissimus* (Fr.) Singer
 25. Švytruojančioji minkštapiantė – *Physisporinus vitreus* (Pers.) P.Karst.
 26. Baltoji skydabudė – *Pluteus pellitus* (Pers.) P. Kumm.
 27. Raukšlėtasis trimitėlis – *Pseudocraterellus sinuosus* (Fr.) Corner
 28. Tikroji raudonpintė – *Pycnoporus cinnabarinus* (Jacq.) Fr.
 29. Kvapioji ūmėdė – *Russula grata* Britzelm.
 30. Plaušabudinis baltikas – *Tricholoma inocyboides* Corner
 31. Kislusis elniagrybis – *Xylaria polymorpha* (Pers.) Grev.

Kerpės

0 (Ex) kategorija

1. Rudoji blakstienė – *Anaptychia runcinata* (With.) J. R. Laundon
2. Išcentrinis kežas – *Arctoparmelia centrifuga* (L.) Hale
3. Šeriutoji žiovenė – *Chaenotheca hispidula* (Ach.) Zahlbr.
4. Putlioji šiurė – *Cladonia turgida* Hoffm.
5. Juostinis plynkežis – *Hypogymnia vittata* (Ach.) Parrique
6. Užlinkusioji nefroma – *Nephroma resupinatum* (L.) Ach.
7. Karpuotoji meškapėdė – *Peltigera aphthosa* (L.) Willd.
8. Gyslotoji meškapėdė – *Peltigera venosa* (L.) Hoffm.
9. Baltagyslė meškapėdė – *Peltigera degenii* Gyeln.
10. Šiurkštusis taškuotkežis – *Punctelia subrudecta* (Nyl.) Krog
11. Akytoji solorina – *Solorina spongiosa* (Ach.) Anzi
12. Glotnioji kedenė – *Usnea glabrata* (Ach.) Vain.

1 (E) kategorija

1. Ažuolinė baktrospora – *Bactrospora dryina* (Ach.) A. Massal.
2. Žaliagalvė taurenė – *Calicium adpersum* Pers.
3. Ažuolinė taurenė – *Calicium quercinum* Pers.
4. Melsvoji žiovenė – *Chaenotheca cinerea* (Pers.) Tibell
5. Lieknoji žiovenė – *Chaenotheca gracillima* (Vain.) Tibell

6. Kupstinė šiurė – *Cladonia caespiticia* (Pers.) Flörke
7. Parazitinė šiurė – *Cladonia parasitica* (Hoffm.) Hoffm.
8. Glebioji gleiviakerpė – *Collema flaccidum* (Ach.) Ach.
9. Pilkoji miltpuodė – *Cyphelium inquinans* (Sm.) Trevis.
10. Geltonoji miltpuodė – *Cyphelium tigillare* (Ach.) Ach.
11. Skėtrioji briedragė – *Evernia divaricata* (L.) Ach.
12. Kintančioji briedragė – *Evernia mesomorpha* Nyl.
13. Flotovo gijalekta – *Gyalecta flotowii* Körb.
14. Guobinė gijalekta – *Gyalecta ulmi* (Sw.) Zahlbr.
15. Šilinė puvėseklė – *Icmadophila ericetorum* (L.) Zahlbr.
16. Latakinis gleivytis – *Leptogium corniculatum* (Hoffm.) Minks
17. Adatiškasis gleivytis – *Leptogium teretiusculum* (Wallr.) Arnold
18. Diskinė plokštakerpė – *Lopadium disciforme* (Flot.) Kullhem
19. Smulkialakštis juodkežis – *Melanelia panniformis* (Nyl.) Essl.
20. Kraujaspalvis mikoblastas – *Mycoblastus sanguinarius* (L.) Norman
21. Miltuotoji nefroma – *Nephroma parile* (Ach.) Ach.
22. Gulsčioji meškapėdė – *Peltigera horizontalis* (Huds.) Baumg.
23. Plonašakė ramalina – *Ramalina thrausta* (Ach.) Nyl.
24. Tamsioji brylytė – *Sclerophora coniophaea* (Norman) J. Mattsson et Middelb.
25. Miltuotoji brylytė – *Sclerophora farinacea* (Chevall.) Chevall.
26. Šviesiagalvė brylytė – *Sclerophora peronella* (Ach.) Tibell
27. Dantytoji telotrema – *Thelotrema lepadinum* (Ach.) Ach.
28. Ruduojančioji kedenė – *Usnea fulvoreagens* (Räsänen) Räsänen
29. Šiurkščioji kedenė – *Usnea scabrata* Nyl.
30. Mužo auksakežis – *Xanthoparmelia mougeotii* (Schaer. ex D. Dietrich.) Hale

2 (V) kategorija

1. Dviguboji artonija – *Arthonia didyma* Körb.
2. Baltakraštė artonija – *Arthonia leucopellaea* (Ach.) Almq.
3. Vyninė artonija – *Arthonia vinosa* Leight.
4. Žalsvoji kežytė – *Cetrelia olivetorum* (Nyl.) W. L. Culb. et C. F. Culb.
5. Raukšlėtasis geltonkežis – *Flavoparmelia caperata* (L.) Hale
6. Gūbriuotoji pūsliakerpė – *Lasallia pustulata* (L.) Mėrat
7. Blyškioji lekanora – *Lecanora albella* (Pers.) Ach.
8. Kerpiškasis gleivytis – *Leptogium lichenoides* (L.) Zahlbr.
9. Plačioji platužė – *Lobaria pulmonaria* (L.) Hoffm..
10. Skylėtoji menegacija – *Menegazzia terebrata* (Hoffm.) A. Massal.
11. Žvynuotoji meškapėdė – *Peltigera lepidophora* (Nyl. ex Vain.)
12. Raudonvidurė žiauberuotė – *Phaeophyscia endophaenicea* (Harm.) Moberg
13. Juodai žaliasis rizokarpas – *Rhizocarpon viridiatrum* (Wulfen) Körb.
14. Suodinoji saitakerpė – *Umbilicaria deusta* (L.) Baumg.
15. Daugialakštė saitakerpė – *Umbilicaria polyphylla* (L.) Baumg.

3 (R) kategorija

1. Žalsvoji žiovenė – *Chaenotheca chlorella* (Ach.) Müll. Arg.
2. Lakštuotoji šiurė – *Cladonia foliacea* (Huds.) Willd.
3. Samaninis diplošistis – *Diploschistes muscorum* (Scop.) R. Sant.
4. Alksninė hipotrachina – *Hypotrachyna revoluta* (Flörke) Hale
5. Skylėtoji spuoguotė – *Pertusaria pertusa* (Weigel) Tuck.
6. Baltijinė ramalina – *Ramalina baltica* Lettau

Literatūra ir dokumentai

Literatūra

- Balevičius K. (red.), 1992: Lietuvos raudonoji knyga. — Vilnius.
- Gricius A., Matelis A., 1997: Lietuvos grybai. Afiloforiečiai (*Aphyllphorales*), 6 (2). — Vilnius.
- Index fungorum. — <http://www.indexfungorum.org/Names/Names.asp>.
- Ivinskis P., 2004: Lepidoptera of Lithuania. Annotated catalogue. Institute of Ecology of Vilnius university. — Vilnius.
- Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. — Vilnius.
- Kurlavičius P., 2003: Vadovas Lietuvos paukščiams pažinti. — Vilnius.
- Kutorga E., 2000: Lietuvos grybai. Ausūniečiai (*Pezizales*), 3 (5). — Vilnius.
- Lešinskas A., Pileckis S., 1967: Vadovas Lietuvos vabzdžiams pažinti. — Vilnius.
- Lietuvos TSR raudonoji knyga, 1981. — Vilnius.
- Mazelaičius J., 1976: Lietuvos TSR Afiloforiečių eilės grybai. — Vilnius.
- Mazelaičius J., 1982: Lietuvos TSR gasteromicetai. — Vilnius.
- Paton J. E., 1999: The liverwort flora of the British isles. — Oxford.
- Motiejūnaitė J., 2002: Lapiškosios ir krūmiškosios kerpės (*Ascomycetes lichenisati. Species foliosae et fruticosae*). — Lietuvos grybai, 13 (1). — Vilnius.
- Paltanavičius S., 2004: Vakarų Palearktikos paukščių vardinimas. — Vilnius.
- Pileckis S., Monsevičius V. (red.), 1995: Lietuvos fauna. Vabalai, 1. — Vilnius.
- Pileckis S., Monsevičius V. (red.), 1997: Lietuvos fauna. Vabalai, 2. — Vilnius.
- Prūsaitė J. (red.), 1988: Lietuvos fauna. Žinduoliai. — Vilnius.
- Urbonas V., 1997a: Kempiniečiai (*Polyporales*), žvynbaravykiečiai (*Strobilomycetales*), baravykiečiai (*Boletales*), guoteniečiai (*Hygrophorales*). — Lietuvos grybai, 8 (1). — Vilnius.
- Urbonas V., 1997b: Baltikiečiai (*Tricholomatales*). — Lietuvos grybai, 8 (2). — Vilnius.
- Urbonas V., 1999: Agarikiečiai (*Agaricales*), gijabudiečiai (*Entolomatales*). — Lietuvos grybai, 8 (3). — Vilnius.
- Urbonas V., 2001: Musmiriečiai (*Amanitales*), ūmėdiečiai (*Russulales*). — Lietuvos grybai, 8 (4). — Vilnius.
- Urbonas V., 2005: Nuosėdiečiai (*Cortinariales*). — Lietuvos grybai, 8 (2). — Vilnius.
- Virbickas J., 2000: Lietuvos žuvis. — Vilnius.

Dokumentai

- Lietuvos Respublikos saugomų gyvūnų, augalų, grybų rūšių ir bendrųjų įstatymas (Žin., 1997, Nr. 108-2727; 2001, Nr. 110-3987).
- Informacinis laiškas, 1962: Gamtos apsaugos komitetas prie Lietuvos TSR Ministrų Tarybos. — Vilnius.
- Balevičienė J., Balevičius K., Jankevičienė R., 1984: Lietuvos TSR saugomų augalų rūšių sąrašas. — Vilnius.

Lietuvos TSR raudonosios knygos gyvūnų, augalų ir grybų sąrašas, 1989: Lietuvos TSR Gamtos apsaugos komitetas. — Vilnius.

Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos departamento įsakymas „Dėl rūšių, įrašytų į Lietuvos raudonąją knygą, sąrašo tvirtinimo“, 1991 m. vasario 7 d. Nr. 14.

Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos įsakymas „Dėl į Lietuvos raudonąją knygą įrašytų saugomų rūšių gyvūnų, augalų ir grybų sąrašo“, 1998 m. vasario 24 d. Nr. 37 (Žin., 1998, Nr. 22-562).

Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos įsakymas „Dėl 1998 02 24 įsakymo Nr. 37 „Dėl į Lietuvos raudonąją knygą įrašytų saugomų rūšių gyvūnų, augalų ir grybų sąrašo“ dalinio pakeitimo“, 1998 m. rugpjūčio 7 d. Nr. 142 (Žin., 1998, Nr. 73-2121).

Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymas „Dėl į Lietuvos raudonąją knygą įrašytų saugomų gyvūnų, augalų ir grybų rūšių sąrašo patvirtinimo“, 2000 m. liepos 20 d. Nr. 306 (Žin., 2000, Nr. 66-1998).

Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymas „Dėl į Lietuvos raudonąją knygą įrašytų saugomų gyvūnų, augalų ir grybų rūšių sąrašo patvirtinimo“, 2003 m. spalio 13 d. Nr. 504 (Žin., 2003, Nr. 100-4506).

Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymas Dėl aplinkos ministro 2003 m. spalio 13 d. įsakymo Nr. 504 „Dėl į Lietuvos raudonąją knygą įrašytų saugomų gyvūnų, augalų ir grybų rūšių sąrašo patvirtinimo“ pakeitimo, 2005 m. birželio 14 d. Nr. D1-301 (Žin., 2005, Nr. 76-2784).

Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymas Dėl aplinkos ministro 2003 m. spalio 13 d. įsakymo Nr. 504 „Dėl į Lietuvos raudonąją knygą įrašytų saugomų gyvūnų, augalų ir grybų rūšių sąrašo patvirtinimo“ pakeitimo, 2007 m. kovo 23 d. Nr. D1-174 (Žin., 2007, Nr. 36-1331).

Threatened Plants Committee Secretariat, 1976: How to use IUCN Red Data Book Categories. — Kew.

IUCN, 2001: IUCN Red List Categories and Criteria: Version 3.1. IUCN Species Survival Commission. IUCN, Gland, Switzerland and Cambridge, UK.

IUCN, 2003: Guidelines for Application of IUCN Red List Criteria at Regional Levels: Version 3.0. IUCN, Gland, Switzerland and Cambridge, UK.

Birds Directive, 1979: Council Directive 79/409/EEC of 2 April 1979 on the conservation of wild birds, O.J. L103, 25.04.79.

Habitats Directive, 1992: Council Directive 92/43/EEC of 21 May 1992 on the conservation of natural habitats and of wild fauna and flora, O.J. L206, 22.07.92.

Agreement on the Conservation of African-Eurasian Migratory Waterbirds.

Agreement on the Conservation of Bats in Europe.

Convention on the Conservation of European Wildlife and Natural Habitat (Bern convention).

Convention on the Conservation of Migratory Species of Wild Animals (Bonn Convention).

Convention on the International Trade in Endangered Species of Fauna and Flora (CITES).

KARALYSTĚ

GYVŪNAI

ANIMALIA

Tipas
Pieduotosios kirmēlēs
Annelida

Medicininė dėlė

Hirudo medicinalis Linnaeus, 1758

DEIMA VANDENYJE GYVENANĖIOS DĖLĖS (*HIRUDINIDAE*)
BŪRYS BESTRAUBLĖS DĖLĖS (*ARHYNCHOBDELIDA*)

5 (Rs) kategorija

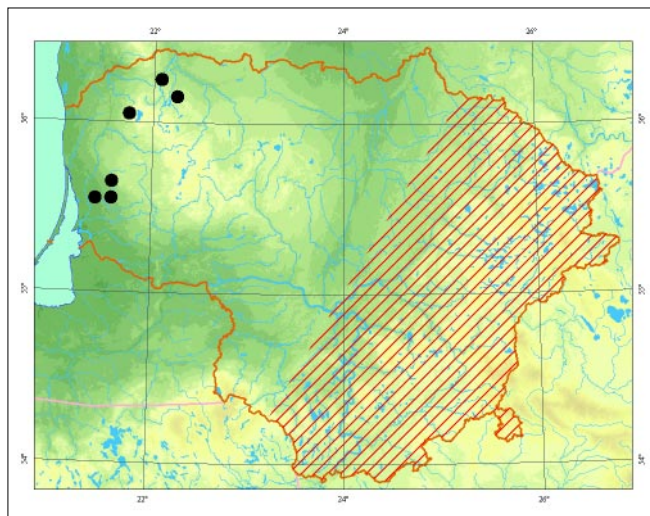
Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m. Ąrađyta Ą ES Buveinių direktyvose V, CITES II priedus.

Paplitimas. Europoje iki Uralo ir Vidurpemieų jūrų đalių, Turkijoje, Gruzijoje, Uzbekistane.

Lietuvoje aptikta Trakų, Varėnos, Lazdijų, Alytaus, Vilniaus, Molėtų, Utenos, Zarasų, Panevėžio, Rokiškio, Mažeikių, Ąilutės rajonuose.

Biologija ir ekologija. Gyvena nedideliuose, gerai Ądy-lanėiuose gėlo vandens telkiniuose su dumbliu dugnu, gausia vandens ir pakrantės žoline augalija. Džiū-s-tant vandens telkiniui Ąsirausia Ą dumbliu. Įlėlieka tik tuose telkiniuose, kur gyvena varliagyviai. Veisiasi vieną kartą per sezoną, birželio – rugpjūėio mėn. Hermafroditai. Kokoną su kiauđiniais deda Ą dumbliu, drėg-ną gruntą pakrantės zonoje. Jaunos dėlės iđsirita po 30 – 45 dienų. Medicininės dėlės yra laikini ektopa-razitai, mintantys Ąiltakraujų ir đaltakraujų gyvūnų krauju. Jaunos dėlės gali misti tik varliagyvių krauju, suaugusios – žinduolių ir žuvų.

Populiacijų gausumas. Rūėies gausumas netirtas. Pa-grindinės radavietės yra Rytų, Pietų Lietuvoje. Ąiuo metu žinoma daugiau kaip 50 radavieėių. Pastaruoju metu aptinkamos naujos radavietės, žinomose rada-vietėse gyvena pastovios populiacijos. Palyginti su XX a. viduriu, pastebimas ypau sumapė-jus populiacijų gausumas. Pastarųjų deđimtmeėių gau-

sumo ir paplitimo pokyčius sunku apibrėpti dėl duo-menų stokos.

Grėsmės ir apsauga. Cheminių medžiagų naudojimas pėmės ūkyje, sausinimas, vandens ir pakrantėių auga-lijos tvarkymas, nuosėdų (dumblo) Ąalinimas, krantų betonavimas, didelė vandens telkinių eutrofizacija. Ąiuo metu gyvūnų rinkimas Ątakos populiacijai neturi, ta-ėiau yra viena iđ potencialių grėsmių.

Informacijos šaltiniai

Zapkvienė D., Petrauskienė L., 2000: Medicininė dė-lė. – Vilnius.

Mackevičius M., 2000: Retų gyvūnų stebėjimai Trakų rajone 2000 metais. – Raudoni lapai, 7: 12 – 13.

Ivinskis P., Ferenc R., Rimđaitė J., 2004: Nauji duo-menys apie retus gyvūnus Lietuvoje. – Raudoni la-pai, 8: 8 – 15.

Summary

This ectoparasite of vertebrate species lives in eutrophic, well-heated water bodies. In the early 20th century it was very abundant, later its abundance and distribu-tion fell. Currently found in many suitable habitats.

Aprađė Jolanta Rimđaitė

Jono Augustausko nuotrauka

Tipas
Moliuskai
Mollusca

Maþoji suktenė

Vertigo angustior Jeffreys, 1830

ÐEIMA SUKTENĖS (VERTIGINIDAE)
BŪRYS PLAUTINIAI (PULMONATA)

3 (R) kategorija

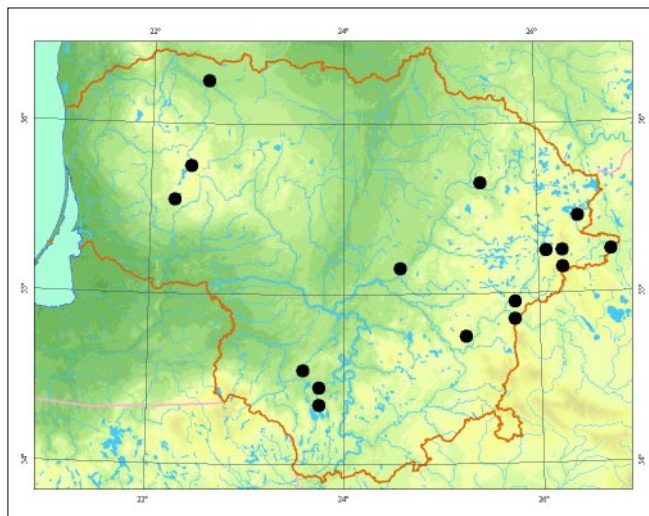
Statusas. Lietuvoje rŭdis saugoma nuo 2003 m. Áraðyta á ES Buveiniŭ direktyvos II priedà.

Paplitimas. Plaėiai paplitusi visoje Europoje nuo Portugalijos iki Kaspijos jŭros, á ðiaurė – iki 60°. Neaptingama tik pieėiausiose Europos dalyse. Á rytus paplitusi iki Uralo kalnŭ, registruota ðiaurinėje Irano dalyje. Lietuvoje aptinkama kalvotose vietovėse, kur didesnis eþeringumas. Yra þinoma 20 radavieėiŭ 11 administraciniŭ rajonŭ.

Biologija ir ekologija. Gyvena paðlapusiose kalvŭ daubose ir ðaltiniuose, apypelkiŭ ir apyeþeriŭ ðlapiose pievose su veðlia þoline augalija: kupstiniais viksvynais (*Caricetum cespitosae*), vingiorykðtiniiais snaputytais (*Filipendulo-Geranium palustris*) ir kupstiniais ðluotsmilgynais (*Deschampsietum cespitosae*). Ðapniausiai aptinkamas kupstinio ðluotsmilgio (*Deschampsia cespitosa*) kupstuose. Dauginasi pavasarà – vasaros praðpioje. Kiauðinius (nuo 0,3 iki 0,6 mm skersmens) deda pavieniui, ant suirusio augalo liekanŭ. Inkubacinis periodas trunka 7 – 11 dienŭ. Minta mikroflora – bakterijomis ir grybais, kurie auga ant pŭvanėiŭ ir gyvŭ augalŭ. Maþoji suktenė, kaip ir daugelis kitŭ sausumos moliuskŭ, suaktyvėja lyjant lietui. Palijus pradeda lipti augalŭ stiebais ir lapais. Ant vieno augalo stiebo aptinkama po 2 – 3 individus. Þiemoja augalŭ paðaknėse.

Linos Jasiukonytės pieðiny

Populiacijŭ gausumas. Didþiausios populiacijos rastos Punþemio, Vaukðtelio ir Dideðkos eþerŭ ðlapiose pakranėiŭ pievose ir ádubose tarp kalvŭ, Ðutŭ kaimo apylinkėse, Saloėio eþero apypelkiuose (Ðvenėioniŭ r.). Nemaþa populiacija aptikta prie Lŭksto eþero (Telðio r.), Bilioniŭ pievoje (Ðilalės r.).

Grėsmės ir apsauga. Pavasarinis þolės deginimas, pievŭ sausinimas, intensyvus ganymas, ðienavimas, natŭrali buveiniŭ kaita (uþaugimas krŭmais ir medþiais). Bŭtina iðlaikyti esamà hidrologinà reþimà, ekstensyviai ganyti, iðkirsti þelianėius krŭmus, medþius.

Informacijos ðaltiniai

Schlesch H., Krausp C., 1938: Zur Kenntnis der Land- und Susswassermollusken Lithauens. – Archiv fur Molluskenkunden, 73 – 125.

Valius M., 1947: Meteliŭ eþerŭ Pupillidae ðeimos srailgės. – VVU mokslo darbai, 1: 201 – 231.

Summary

In Lithuania about 20 isolated populations are known. Not widely distributed, but localised to hilly areas, slightly more abundant in laky meadows (hill valleys, spring rich wet meadows surrounding wetlands and lakes) with lush, grassy flora.

Apraðė Giedrius Vaivilaviėius

Keturdantė suktenė

Vertigo geyeri Lindholm, 1925

DEIMA SUKTENĖS (VERTIGINIDAE)
BŪRYS PLAUTINIAI (PULMONATA)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 2003 m. Įrašyta į ES Buveinių direktyvos II priedą.

Paplitimas. Skandinavijoje tarp 60° ir 62° lygiagrečių, Alpėse, Britų salose, Ėkijoje ir Slovakijoje. Buvo registruota Belovežo girioje (Baltarusijoje).

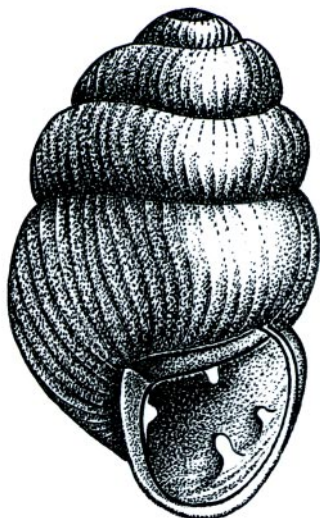
Lietuvoje žinomos 2 radavietės: prie Platelių, Siberijos pelkėje (Plungės r.) ir Vaukėtelio ežero pelkėje (Dvenionių r.).

Biologija ir ekologija. Aptiktas samanose ir ant augalų liekanų, kur labai drėgna, žemapelkėse, kurios susidariusios tarpukalvėse, daubose, prie uppelkėjusių ežerų, kur auga laibieji viksvynai (*Caricetum lasiocarpae*) su puplaiškiais (*Menyanthes trifoliata*) ir pelkinėmis sidabrapolėmis (*Potentilla palustris*). Dauginimosi biologija nėra žinoma. Minta mikroflora – bakterijomis ir grybais, kurie auga ant pūvančių ir gyvų augalų. Aptinkamas žliaupiantis ant pūvančių upmirkusių augalų lapų. Piemoja augalų kupstuose, pažaknėse.

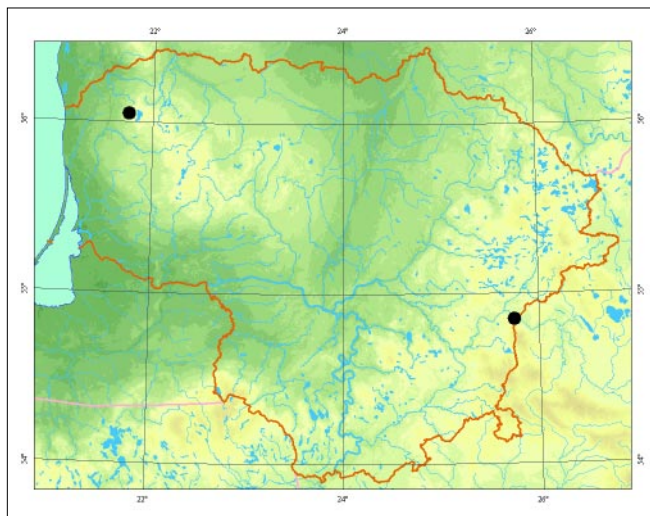
Populiacijų gausumas. Nepakankamai ištirta rūdis. 1938 m. 1 egzempliorius aptikas Maužės pelkėse, pietiniame Obelijos ežero gale. Vėliau, 1946 m., 1 egzempliorius aptikas Buckūnų kaimo pievose, šiauriniame Metelių ežero gale.

Remiantis tuo laikų sistematika, buvo priskiriama *Vertigo genesii geyeri* porūdiui. Dabar tai 2 skirtingos rūšys: *Vertigo genesii* ir *Vertigo geyeri*.

Lietuvoje žinomos 2 negausios populiacijos.

Linos Jasiukonytės piešinys

Grėsmės ir apsauga. Natūrali buveinių kaita (užaugimas krūmais ir medžiais, pelkių mineralizacija). Populiacijai gali pakenkti plynieji miškai kirtimai aplink ežerus, sukeliantys staigius buveinės pokyčius, pelkių sausinimas.

Svarbu išsaugoti esamas buveines, kontroliuoti hidrologiną reimą, riboti apaugimą medžiais ir krūmais, pelkių apsaugos zonoje nekirsti miškų.

Informacijos šaltiniai

Schlesch H., Krausp C., 1938: Zur Kenntnis der Land- und Süsswassermollusken Lithauens. – Archiv für Molluskenkunde, 73 – 125.

Valius M., 1947: Metelių ežerų Pupillidae šeimos srailės. – VVU mokslo darbai, 1: 201 – 231.

Summary

Only two localities are known in Lithuania, near Lake Plateliai (Plungė district) Siberia wetlands and in Lake Vaukėtelis wetlands (Dvenionys district). It is found in bogs formed in hill depressions and near swampy lakes.

Aprašė Giedrius Vaivilavičius

Pûstoji suktenė

Vertigo moulinsiana (Dupuy, 1849)

ĖEIMA SUKTENĖS (VERTIGINIDAE)
BŪRYS PLAUTINIAI (PULMONATA)

3 (R) kategorija

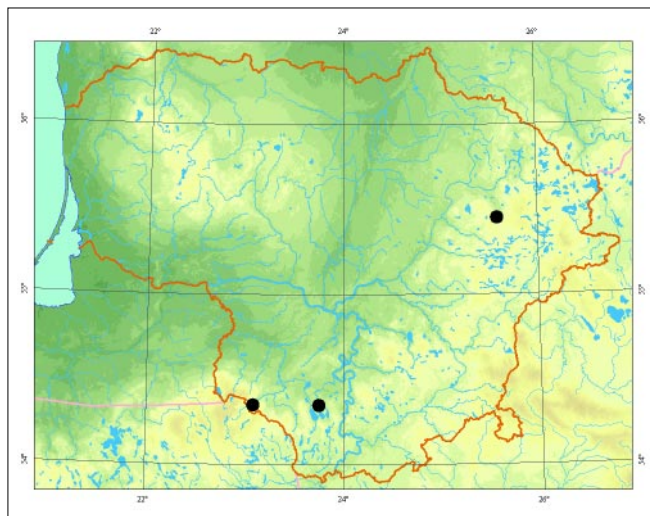
Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 2003 m. Ąrađyta Ą ES Buveinių direktyvės II priedā.

Paplitimas. Pietų Europoje nuo Pirėnų iki Upkavkazės; ėiaurėje – iki ėiaurinės Didpriosios Britanijos, Danijoje, pietinėje Ėvedijoje.

Lietuvoje aptikta: Cigoniųkėse prie Obelijos eĖero (Alytaus r.), Buckūnuose prie Metelytės upės (Lazdijų r.), Juodeliuose (Marijampolės r.), prie Skaistelių eĖero, Deguliuose prie Kigio ir Kigelio eĖerų (Utenos r.) ir prie Rūpo eĖero (Ignalinos r.).

Biologija ir ekologija. Gyvena eutrofinių eĖerėlių liūnuose su aukđtaisiais hidrofitiniais augalais, taip pat didelių eĖerų nendrynuose ir didpiuosiuose viksvynuose (paprastųjį nendrynų (*Phragmitetum communis*), paprastųjį ajerynų (*Acoretum calami*), papartuolinių nendrynų (*Thelypteridi-Phragmitetum*)). Moliuskas aptinkamas ant nendrių, viksvų, viksvameldpių stiebų (iki 60 cm aukđėio), taip pat tarp minėtų augalų liekanų prie pat Ėemės, kur labai drėgna ar net telkđo vanduo. Minta mikroflora – bakterijomis ir grybais. Aktyvus lyjant lietui, ir po lietaus pradeda lipti augalų stiebais ir lapais. Ant vieno augalo stiebo aptinkama po 4–5 individus. Ėiemoja tarp augalų lapų, prie pat Ėemės.

Populiacijų gausumas. Nepakankamai iđtirta rūdis. 1937 m. aptikta Metelytės upelyje prie Buckūnų ir pietiniame Obelijos eĖero gale prie Mauđės pelkių pakrađėio. 1945 m. aptiktas 1 egzempliorius Vaickū-

nų upelio pakrađtyje prie pietinio Metelių eĖero galo. Yra duomenų, kad rūdis rasta Rietavo parke.

2001–2005 m. tyrimais, didpiausios populiacijos yra Buckūnuose prie Metelio eĖero (Alytaus r.) ir Cigoniųkėse prie Obelijos eĖero (Lazdijų r.) – aptikta <50 ind./m².

Grėsmės ir apsauga. Natūrali buveinių kaita (ųpaugimas krūmais ir medpiais). Populiacijai gali pakenkti hidrologinio rėpimo pakitimas, cheminė tarđa, plynieji miđkų kirtimai aplink eĖerus, sukeliantys staigius buveinės pokyčius.

Moliuskų gyvenamose buveinėse būtina palaikyti esamā hidrologinā rėpimā, iđkirsti ŗpauganėius medpius ir arti vandens telkinių nenaudoti cheminų medpiagų.

Informacijos ŗaltiniai

Schlesch H., Krausp C., 1938: Zur Kenntnis der Land- und Susswassermollusken Lithauens. – Archiv für Molluskenkunden, 73 – 125.

Valius M., 1947: Metelių eĖerų Pupillidae ėeimos sraigės. – VVU mokslo darbai, (1): 201 – 231.

Summary

Distributed in five localities in southern Lithuania, in districts with an abundance of lakes. Found in the marshes of eutrophic lakes among tall hydrophytic vegetation.

Aprađė Giedrius Vaivilaviėius

Linos Jasiukonytės pieđinys

Juodasis arionas

Arion ater (Linnaeus, 1758), (sin. *Arion empiricorum* Férrussac, 1819)

DEIMA ARIONIDAI (ARIONIDAE)
BŪRYS PLAUTINIAI (PULMONATA)

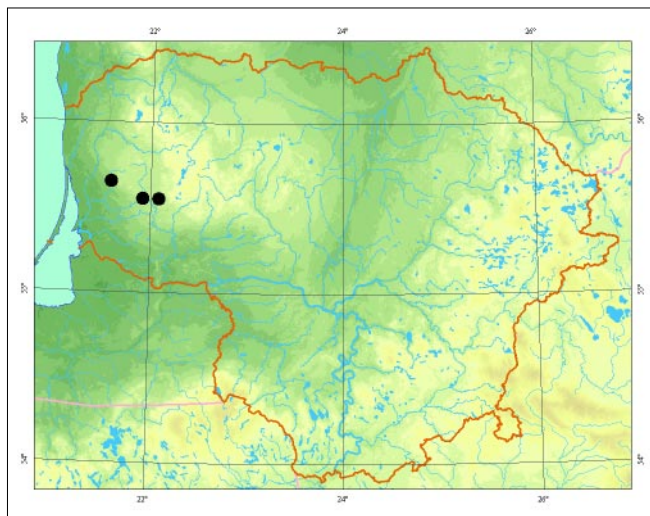
1 (E) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Atskiros populiacijos aptinkamos šiaurinėje Vakarų ir Vidurio Europos dalyje. Aptinkama Vokietijoje, Didžiojoje Britanijoje, Airijoje, Norvegijoje, Danijoje, Farerų salose. Visur yra apyretė ar reta rūdis. Lietuvoje rasta tik Upitos, Veiviršos (Klaipėdos r.) ir Jūros (Šilalės r.) upių slėniuose.

Biologija ir ekologija. Lietuvoje išgyvena 1–1,5 metų. Viena karta per metus. Kiaušinius (nuo 17 iki 50–90) deda rugpjūčio pabaigoje – rugsėjo mėn. keliomis dėtimis, kas vieną – keletą dienų. Juos paslepia lapų paklotėje bei po trūnijančių medžių nuokritomis. Padėję kiaušinius žliupai būsta. Piemoja kiaušiniai ar išsiritę jaunikliai. Išsiritę žliupai būna 5–6 mm dydžio, balsvai gelsvai rausvos, kreminės spalvos. Kiek užtelėję, siekiantys centimetrą žliupai pradeda po truputį tamsėti: pilkėja, praranda rausvą atspalvą. Jie būna švairių gelsvai pilkų atspalvių su juodais žiupikliais. Žliupai subręsta vasaros pabaigoje, liepos – rugpjūčio mėn. Suaugę būna visiškai juodi, tik vidurinioji pado juosta pilkova. Minta žoliniais augalais, grybais, pūvančiais organika. Gyvena drėgnose vietose su retais nitrofiliniais lapuočiais medžiais, krūmokšniais bei su tankia žoline augalija (*Salicion albae*, *Alno–Padion*, *Caricetalia davalliana*). Lietingomis bei apsiniaukusiomis dienomis gali būti aptinkami ir atviresnėse pievelėse (*Artemisietea*), ypač jei jose yra karvių mėšlo.

Populiacijų gausumas. Populiacijų gausumas nebuvo vertintas. Tinkamose buveinėse randama po 1–3 ind./m². Upitos upelio slėnyje ties Šukaičių kaimu (Klaipėdos r.),

Jūros upės pakrantėje, Kvėdarnos miestelio apylinkėse (Šilalės r.) žiū žliupų buvo priskaičiuota 100–150.

Grėsmės ir apsauga. Buveinių keitimas kertant medžius, melioruojant upelius.

Labai svarbu išsaugoti pagrindines buveines: jose negalima įrengti specialio poilsio zonos, nes tai galėtų pažeisti esamą buveinę; ir toliau gali būti ganomi gyvuliai.

Informacijos šaltiniai

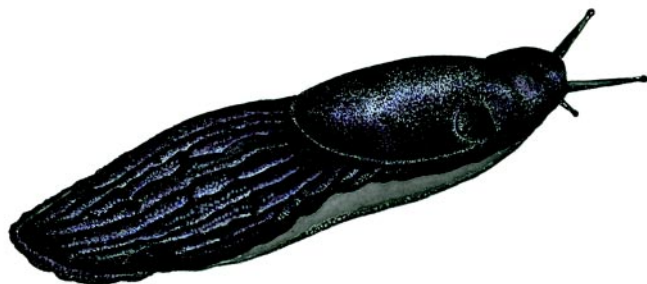
Skujienė G., 2004: Lietuvos žliupų (*Gastropoda: Arionoidea, Limacoidea*) sistematika ir paplitimas. – Vilniaus Universitetas. Daktaro disertacija. Biomedicinos mokslai, zoologija (05B).

Kolekcija: VU GMF Zoologijos muziejus, Eilurionio g. 21/27.

Summary

In Lithuania only a few isolated populations have been registered. The abundance of the breeding population is not low (1–3 ind./m²), but the population area is small. Abundance fluctuates significantly depending on the climatic conditions of the breeding habitat in a particular year. There has been a considerable decrease in population size, mostly due to transformation, natural plant succession of habitats and disturbances in their living-breeding areas.

Aprašė Grita Skujienė

Linos Jasiukonytės piešinys

Ovalioji geldutė

Unio crassus (Philipsson, 1788)

DEIMA SIAUROSIOS GELDUTĖS (*UNIONIDAE*)
BŪRYS RAUSIANĖIOSIOS GELDUTĖS (*UNIONIDA*)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 2003 m.

Paplitimas. Palearktikoje.

Lietuvoje randama visų didžiųjų upių baseinuose.

Biologija ir ekologija. Gyvena negiliose, įvairiose, tekančiuose vandenyse su smėlio arba smulkaus įvyro dugnu. Pasitaiko ežeruose, turinčiuose plotų ir smėlėtą atabrada. Moliuskas minta planktonu filtruodamas vandenį. Skirtalytis. Neršia gegužės mėn. Vislumas apie 130 000 kiaušinių. Embrionai 3–4 mėn. vystosi motininio individo pienuose. Į vandenį išleistos lervos parazituoja ant ūvų piunų. Po mėnesio jauni moliuskai nukrinta ant dugno. Gali išgyventi iki 80 metų ir užaugti iki 11 cm ilgio. Jautrus vandens cheminės sudėties pokyčiams, planktono kiekiui, ūvų skaičiaus mažėjimui.

Populiacijų gausumas. Rūdies gausumas netirtas. Lietuvoje, kaip ir visame areale, nyksta. Gausesnės populiacijos išlikusios vidurupiuose ir aukštupiuose.

Grėsmės ir apsauga. Vandens hidrocheminio reikimo pasikeitimas, ypač vandens tarša, upių užtvėnkimas, natūralių vagų keitimas. Ūvų bendrijų rūdinės sudėties mažėjimas riboja dauginimosi ir plitimo galimybes. Svarbiausiose buveinėse reikia saugoti vandens telkinius nuo taršos, nestatyti hidrotechninių įrenginių, nekeisti upių vagų. Sureguliuoti įveikimą taip, kad nebūtų nuskurdintos ūvų bendrijos.

Informacijos šaltiniai

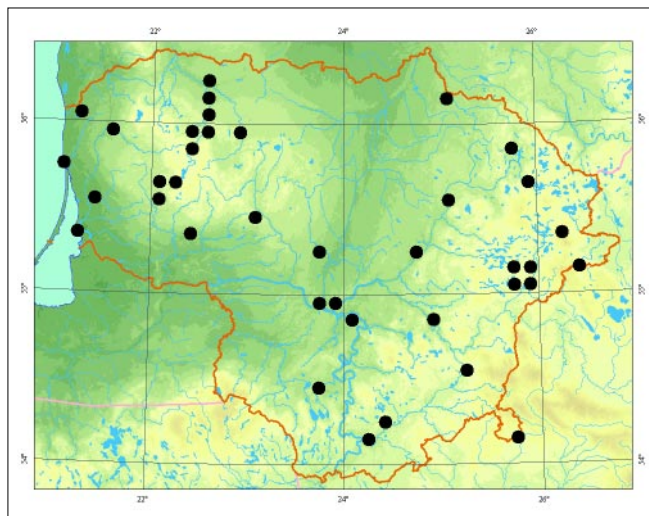
Lazauskienė L., Grigelis A., Kisilienė V., 1988: Unionidae šeimos moliuskų pasiskirstymas Lietuvos TSR vandens telkiniuose. – Acta hydrobiologica Lituanica, 7: 25–37.

Zettler V. I., Zettler A., Daunys D., 2005: Bemerkenswerte Süßwassermollusken aus Litauen. Aufsammlungen vom September 2004. – Malakologische Abhandlungen, B. 23, S. 27–40.

Summary

A Palearctic species formerly common in Lithuania, but now disappearing from its whole distribution range. Populations can still be found scattered across all of Lithuania. The species is susceptible to changes in water chemistry, the alteration of natural river valleys due to the construction of hydrotechnical infrastructure, and changes in ichthyofaunal composition.

Aprašė Albertas Gurskas

Povilo Ivinskio nuotrauka

Tipas
Nariuotakojai
Arthropoda

Pontoporėja

Pontoporeia affinis (Lindstrøm, 1855)

DEIMA GAMMARIDAE (GAMMARIDAE)

BŪRYS ĐONIPLAUKOS (AMPHIPODA)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Ėiaurės Europos eperuose.

Lietuvoje rūdis buvo aptikta tik Dusios ir Ilgo eperuose.

Biologija ir ekologija. Gyvena ledyninės kilmės eperų giluminės zonos priedugnėje (mažiausias ištirpusio deguonies kiekis – 4,5 mg/l). Dapniausiai vėpiagyvis aptinkamas +1,6–8,4 °C vandens temperatūroje. Visaėdis. Dauginasi piemà. Vislumas iki 50 kiaušinių. Jautrus rūgđtingumo didėjimui. Lietuvoje galbūt išnykęs.

Populiacijų gausumas. Populiacijų gausumas Lietuvoje netirtas. Buvo pagaunami pavieniai vėpiagyviai.

Grėsmės ir apsauga. Eutrofizacija, vandens tarša.

Informacijos šaltiniai

Grigelis A. I., 1980: Bontosnye lednikovye reliktovyje rakoobraznye v ledinokovykh ozerakh Litovskoj SSR v 1952 – 1978 g. Tr. AN Lit. SSR, 2 (90): 69 – 76.

Grigelis A., Lenkaitis R., Nainaitė O., Pukaitė E., 1981: Peculiarities of distribution of cold-stenotherms hydrobionts in lakes of the National Park of the Lithuanian SSR. – Verh. Internat. Verein. Limnology, 2.

Summary

Only single specimens have been found in the Dusia and Ilgai lakes. It is declining mainly due to eutrophication.

Aprađė Gintautas Vaitonis

Didysis puikiapygis

Calosoma sycophanta (Linnaeus, 1758)

DEIMA PYGIAI (CARABIDAE)

BŪRYS VABALAI (COLEOPTERA)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Pietų ir Vidurio Europoje, Ėvedijoje, Sibire, Vakarų Azijoje, Ėiaurės Afrikoje. Rūdis aklimatizuota Ėiaurės Amerikoje.

Lietuvoje praėjusiamė ėimtmetyje rūdis aptikta Juodkrantėje. 1977 m. aptikta Pačilės girininkijoje (Ukmergės r.).

Biologija ir ekologija. Gyvena ėviesiuose plaėialapių miškuose. Vabalai piemoja miško paklotėje. Poruojasi geguėės – birėelio mėn. Lerva ir lėliukė vystosi apie 2 mėn. Vabalai ritasi rugpjūėio – rugsėjo mėn. Lervos ir suaugėliai plėđrūs. Medpioja tiek piemės pavirđiuje, tiek ant medpio. Minta drugių vikđrais ir lėliukėmis. Vysty mosi trukmė – 1 metai. Gyvena 2 – 3 metus.

Populiacijų gausumas. Ėiuo metu naujų duomenų apie radavietes Lietuvoje nėra. Rūdis laikytina išnykusia.

Grėsmės ir apsauga. Gausumà riboja brandpio medynų kirtimas ir pesticidų naudojimas miškuose.

Gyvenamose vietose siūloma nekeisti esamos miško struktūros, riboti miško išteklių naudojimą, senuose àpuolynuose nenaudoti cheminių miško apsaugos priemonių.

Informacijos šaltiniai

Lentz F. L., 1879: Catalog der Preussischen Käfer. Beiträge zur Naturkunde Preussens. – Königsberg.
Pileckis S., Monsevičius V., 1995: Lietuvos fauna. Vabalai, 1. – Vilnius.

Summary

This is a predatory beetle, living in open broadleaved forests. The most important threats to its survival are the felling of mature trees and the use of chemical plant protection agents. Not currently found in Lithuania.

Aprađė Jolanta Rimđaitė

Elniavabalis

Lucanus cervus (Linnaeus, 1758)

DEIMA ELNIAVABALIAI (LUCANIDAE)

BŪRYS VABALAI (COLEOPTERA)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1976 m.

Àrađyta à Berno konvencijos III, ES Buveinių direktyvos II priedus.

Paplitimas. Pietų ir Vidurio Europoje, Pietų Anglijoje, Skandinavijoje, Ukrainoje, Rusijoje, Ėiaurės Afrikoje.

Lietuvoje naujų duomenų apie radavietes nėra. Per pastaruosius 60 metų aptiktos šios radavietės: Kauno apuolyne, Labūnavoje (Kėdainių r.), prie Stakliškių (Prienų r.), prie Piepmarių (Kaišiadorių r.), prie Anėios (Lazdijų r.), Ukmergės r. ir Mergeberyje (Varėnos r.).

Biologija ir ekologija. Plačialapių miškų, dažniausiai apuolynų gyventojas, gali gyventi parkuose. Lervų buveinėse – trūnijantys lapuočiai medžiai, kelmiai, rąstai. Suaugėliai gyvena apie mėnesį, minta medžių sultimis. Aktyvūs vakare ir naktį. Patinams būdinga kovoti. Poruojasi birželio – liepos mėn. Patelės deda apie 30 kiaušinių. Lervinė stadija trunka apie 4–6 metus, lėliukės – apie 3–6 savaites. Lervos minta humusą, trūnijančių medieną, gyvena dideliuose trūnijančiuose rąstuose, kelmuose. Lerva suformuoja lėliukės kokoną, kuriame rudensį išsivysto suaugęs vabalas. Vabalas kokone perpiemoja.

Populiacijų gausumas. Lietuvoje pastaraisiais dešimtmėčiais neaptiktas, žinomi tik seni duomenys.

Grėsmės ir apsauga. Brandžių žviesių apuolynų su palikta gausia trūnijančių mediena (kelmais, nukritusiais rąstais) trūkumas.

Informacijos šaltiniai

Pileckis S., Monsevičius V., 1995: Lietuvos fauna. Vabalai, 1. – Vilnius.

Summary

A saproxylic species, associated with deciduous trees, mainly oaks, growing in warm places. Over the last 60 years eight localities have been found, yet there is no current data on these areas. The main reason for the decline of this species is a lack of suitable habitats.

Aprašė Jolanta Rimšaitė

Didysis apuolinis ūsuotis

Cerambyx cerdo (Linnaeus, 1758)

DEIMA ŪSUOČIAI (CERAMBYCIDAE)
BŪRYS VABALAI (COLEOPTERA)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūšis saugoma nuo 1989 m.

Árađyta á Berno konvencijos II, Buveinių direktyvos II ir IV priedus.

Paplitimas. Pietų ir Vidurio Europoje, á ėiauræ – iki pietinës Ðvedijos, Baltarusijoje, Ukrainoje, Kaukaze, Artimuosiuose Rytuose.

Lietuva yra ėiauriniame rŭėies arealo pakrađtyje. Lietuvoje aptikti tik 4 vabalai: Palangoje (1936), Merkinėje (Alytaus r., 1937), Ėepkelių rezervate (Varėnos r., 1985), Dubravos miške (Kauno r., 1988).

Biologija ir ekologija. Vabalai vystosi negyvoje apuolų medienoje. Vystymosi trukmė – 3 metai. Suaugę vabalai pasirodo birželio – liepos mėn. Aptinkami žviesiuose, brandpiuose apuolynuose. Aktyvūs prieblandoje.

Populiacijų gausumas. Neiðtirtas, visose radavietėse aptikta tik po 1 vabalą.

Grėsmės ir apsauga. Brandžių apuolynų kirtimas, senų, pavienių, dþiŭstanėių ir nudþiŭvusių apuolų ėalinimas. Bŭtina riboti brandžių apuolynų kirtimą, palikti miðkuose pavienių nudþiŭvusių apuolų. Vabalų gyvenamose vietose aplink nudþiŭvusius apuolus ėalinti pomiðká.

Informacijos šaltiniai

Ivinskis P., Ferencas R., Pacevičius V., 1996: Kai kurie duomenys apie retus vabzdþius, saugomus ekologijos instituto, T. Ivanausko zoologijos muziejaus ir privačiose kolekcijose. – Raudoni lapai, 4: 21–25.

LPŪŪ kolekcija.

Kauno T. Ivanausko zoologijos muziejaus kolekcija.

Summary

A very rare and vanishing species, found in old, mature oak forests. Larvae develop in dead oak wood.

Aprašė Romas Ferencas

Pavasarinis margūnas

Hamearis lucina (Linnaeus, 1758)

DEIMA MELSVIAI (MĖLINUKAI) (LYCAENIDAE)
BŪRYS DRUGIAI (LEPIDOPTERA)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūšis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Europoje.
Lietuvoje rūšis aptikta pietvakarinėje Vilniaus dalyje.

Biologija ir ekologija. Patelės kiaušinėlius po vieną ar kelis deda apatinėje aukštųjų raktapolių (*Primula elatior*) lapų pusėje. Vikšrai maitinasi naktį, dieną slepiasi po augalų liekanomis. Suaugę vikšrai siekia 15 mm ilgą. Lėliukėmis virsta tarp augalų liekanų, polių. Pienoja lėliukės. Drugiai skraido gegužės – birželio pradžioje pietinės ekspozicijos miškų pakraščiuose.

Populiacijų gausumas. Išnykusi ar labai reta rūšis. Burbiškio, Vilkpėdės ir Panerių (Vilniaus m.) apylinkėse buvo randama nuo 1933 m. Nuo 1998 m. nebuvo rasta.

Grėsmės ir apsauga. Pamiškio užaugimas krūmais ir pavasarinis žolės deginimas.

Informacijos šaltiniai

Ivinskis P., 2004: Lietuvos drugiai (*Lepidoptera*). Katalogas. – Vilnius.

Ivinskis P., Augustauskas J., 2004: Lietuvos dieniniai drugiai. – Kaunas.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Prüffer J., 1947: Studia nad motylami Wileńsczyzny. – Toruń.

Summary

Only known to have been found in the Vilnius City area, yet has not been observed at all over the last years.

Aprašė Povilas Ivinskis

Pilkasis baltasprindis

Lithostege griseata

(Denis & Schiffermüller, 1775)

DEIMA SPRINDIAI (*GEOMETRIDAE*)

BŪRYS DRUGIAI (*LEPIDOPTERA*)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūšis saugoma nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Centrinėje Azijoje iki Kaukazo, Mapojeje Azijoje. Europos dalyse reta rūšis. Aptikta Vilniaus, Trakų ir Marijampolės rajonuose.

Biologija ir ekologija. Vikšrai birželio – rugpjūčio pradžioje maitinasi paprastųjų poklių (*Descurainia sophia*), smalkinių tvertikų (*Erysimum cheiranthoides*) ankštaroimis. Pienoja lėliukės žemėje. Drugiai skraido nuo gegužės vidurio iki birželio pabaigos. Skrenda į žviesos šaltinius.

nius, pakyla pabaidyti dienos metu. Gyvena atvirose, sausose, gerai šildomose vietovėse su reta augalija.

Populiacijų gausumas. Išnykusi ar labai reta rūšis.

Grėsmės ir apsauga. Atvirų plotų užaugimas krūmais, apsodinimas miškų ir pavasarinis žolės deginimas.

Informacijos šaltiniai

Ivinskis P., 2004: Lietuvos drugiai (*Lepidoptera*). Katalogas. – Vilnius.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Prüffer J., 1947: Studia nad motylami Wileńsczyzny. – Toruń.

Summary

Not observed in Lithuania in the last 20 years.

Aprašė Povilas Ivinskis

Taškuotoji kerpytė

Setina roscida

(Denis & Schiffermüller, 1775)

(sin. *Endrosa kuhlweini* Hübner, 1827)

DEIMA MEDKUTĖS (*ARCTIIDAE*)

BŪRYS DRUGIAI (*LEPIDOPTERA*)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūšis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Vidurio Europoje, Švedijoje, Ukrainoje, Kryme, Kaukaze, Centrinėje Azijoje, Sibire, Primorėje (Rusijoje). Aptikta Lenkijoje, Latvijoje.

Lietuvoje R. Kazlauskas šią rūšį aptiko Paluknio, Pirėiupio miškuose.

Biologija ir ekologija. Vikšrai nuo liepos mėn. maitinasi *Parmelia* ir kitų rūšių kerpėmis. Pienoja vikšrai. Gegužės pradžioje retame, permatomame kokone virsta lėliuke. Drugiai skraido gegužės – birželio mėn. Gyvena spygliuočių miškų degimuose, kirtavietėse. Drugiai aptinkami vystymosi vietose ir pamiškėse, sausose miškų aikštelėse. Dienos metu galima pabaidyti.

Populiacijų gausumas. Išnykusi ar labai reta rūšis.

Grėsmės ir apsauga. Grėsmės nenustatytos, tačiau neabejotina, kad buveinių pokyčiai iškirtus mišką ar jam išdegtus drugiams yra lemtingi.

Informacijos šaltiniai

Ivinskis P., 2004: Lietuvos drugiai (*Lepidoptera*). Katalogas. – Vilnius.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Summary

Was observed in Rūdninkai forest, but has not been seen for over 30 years.

Aprašė Povilas Ivinskis

Rudajuostė meškutė

Arctia festiva (Hufnagel, 1766)

DEIMA MEŠKUTĖS (ARCTIIDAE)

BŪRYS DRUGIAI (LEPIDOPTERA)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Pietų ir Vidurio Europoje, Azijoje iki Mandėrijos.

Lietuvoje keli individai aptikti Kauno, Lazdijų, Marijampolės, Varėnos, Vilniaus rajonuose. Lietuva yra Europos populiacijos tolimesnės rytinio arealo pakraštys.

Biologija ir ekologija. Patelės kiaušinius deda krūvelėmis, po du – tris ūims. Iš viso padeda apie 2 000 kiaušinių. Vikšrai visaėdžiai, maitinasi žviesiu paros metu kraujapolėmis (*Achillea*), žiobreliais (*Thymus*), karpapolėmis (*Euphorbia*), rūgštyinėmis (*Rumex*) ir kt. augalais. Piemoja vikšrai. Drugiai skraido nuo gegužės vidurio iki birželio pabaigos. Patinė galima aptikti prie žviesos žaltinių, patelės beveik neskraido. Jos aptinkamos tarp augalų. Drugių galima pamatyti gerai žildomose, sausose, atvirose pamiškėse aikštelėse, pietinės ekspozicijos smėlėtuose žlaituose.

Populiacijų gausumas. Galbūt išnykusi ar labai reta rūdis. Pirmą kartą Lietuvoje aptikta 1922 m. Iki 1945 m. rasta tik keletas individų. Nuo 1974 m. Lietuvoje neaptikta.

Grėsmės ir apsauga. Tinkamų rūdžių vietų išsodinimas ar savaiminis išaugimas miške, gaisrai.

Informacijos šaltiniai

Ivinskis P., Karalius S., Manikas A., Pacevičius V., Dvira G., 1988: 1 new and 76 rare to the Lithuanian SSR

Lepidoptera species found in 1954 – 1987. – New and rare for Lithuanian SSR insect species. Records and descriptions of 1988.

Ivinskis P., 2004: Lietuvos drugiai (*Lepidoptera*). Katalogas. – Vilnius.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Palionis A., 1932: Ždelis Lietuvos drugiams papinti. – Kaunas.

Prüffer J., 1947: Studia nad motylami Wileńsczyzny. – Toruń.

Summary

Was observed in five districts, but has not been observed for the last 30 years.

Aprašė Povilas Ivinskis

Baltamargė meškutė

Arctia villica (Linnaeus, 1758)

DEIMA MEŠKUTĖS (ARCTIIDAE)

BŪRYS DRUGIAI (LEPIDOPTERA)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Pietinėje Palearktikos dalyje iki Indijos, Vakarų ir Pietų Europoje, regione aplink Juodąją jūrą, pietinėje Afrikos dalyje.

Lietuvoje keli individai aptikti Kauno, Marijampolės, Plungės ir Vilniaus rajonuose.

Biologija ir ekologija. Patelė kiaušinius deda krūvelėmis. Pirmų ūgių vikšrai laikosi drauge. Jie visaėdžiai, maitinasi žviesiu paros metu paprastosiomis kiaušpienėmis (*Taraxacum*), kraujapolėmis (*Achillea*), gysloėiais (*Plantago*), dilgėlėmis (*Urtica*) ir kt. augalais. Piemoja vikšrai. Lėliukėmis virsta apatinėje augalų dalyje, prie žemės. Drugiai skraido nuo gegužės vidurio iki birželio pabaigos. Patinė galima aptikti prie žviesos žaltinių, patelės beveik neskraido. Jos aptinkamos tarp augalų. Drugių galima pamatyti gerai žildomuose miškų žlaituose, priemiesėse parkuose, darpuose.

Populiacijų gausumas. Aptinkama sporadiškai, lokaliai. Vilniuje ir jo apylinkėse rasta nuo 1923 m. ir apibūdinta kaip nereta rūdis, nuo 1976 m. neaptikta. 1971 m. ir 1976 m. Kauno priemiestyje sugauta keletas individų.

Grėsmės ir apsauga. Miestø plėtra ir gaisrai.

Informacijos šaltiniai

Ivinskis P., Karalius S., Manikas A., Pacevičius V., Dvitra G., 1988: 1 new and 76 rare to the Lithuanian SSR Lepidoptera species found in 1954–1987. – New and rare for Lithuanian SSR insect species. Records and descriptions of 1988.

Ivinskis P., 2004: Lietuvos drugiai (*Lepidoptera*). Katalogas. – Vilnius.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Prüffer J., 1947: Studia nad motylami Wileńszczyzny. – Toruń.

Summary

In some localities this species was not considered rare, but has not been observed since 1976.

Aprašė Povilas Ivinskis

Mėlynoji bitė

Xylocopa valga Gerstaecker, 1872

DEIMA BITĖS (APIDAE)

BŪRYS PLĖVIASPARNIAI (HYMENOPTERA)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Europoje, Ąiaurės Afrikoje, MaĖojoje Azijoje, Kaukaze, Pietø Sibire, Centrinėje Azijoje. XX a. pirmoje pusėje arealas Europos Ąiaurėje siekė net Pietø Suomiją ir Ladogos eĖero pakrantes. Ąiuo metu neaptinkama Latvijoje, Lietuvoje. Lenkijoje iĖliko tik pietrytinėje Ąalies dalyje.

Lietuvoje Ėinomos pavienės radavietės: Medynoje (Vilniaus r., 1918, 1929), Ėvėryne (Vilniuje, 1918, 1919), Marijampolio apylinkėse (Vilniaus r., 1927, 1929), Augustavo ir Naujadvario apylinkėse (PanevėĖpio r., 1934 – 1939) V. StraĖėviėiaus pagavo net 25 individus. Paskutinį kartą Lietuvoje stebėĖo R. Kazlauskas Mazgaigalio kaime (PanevėĖpio r., 1944), kur veisėsi medinio kluono sienoje ir lankė vaistinio putoklio Ėiedus.

Biologija ir ekologija. Aptinkama nuo geguĖės pradžios iki rugpjūėio pabaigos. Visame areale lanko dau-

gelio augalø Ėiedus, taėiau vengia smulkiø Ėiedø. Lankomiausi yra pupiniai, notreliniai, erĖkėtiniai ir kitø Ėeimø stambiaĖiedĖiai augalai. Didelė dalis lankomø augalø yra krūmai arba medĖiai, tarp jø daug kultūrinių ir introdukuotø pietinių rūĖiø. Lietuvoje buvo aptinkama daugiausia prie senø gyvenvieėiø, kur buvo daug medinių pastatø, tvorø, stulpø, iĖĖĖiuvusių medĖiø. IĖ dalies sinantropinė rūĖis. Lizdus daro negyvoje sausoje medienoje iĖgrauptuose urvuose, kurie būna iki 30 cm ilgio. Vienam lizde būna iki 10 – 15 akeliø. Nauja karta iĖsivysto ir lizdus palieka liepos pabaigoje – rugpjūėio mėn. Ėiemoja suaugėlio stadijos supuvusiuose kelmuose ar statinių sienose.

Populiacijø gausumas. Ąalyje nerandama, taėiau sprendĖiant iĖ PanevėĖpio apylinkėse surinktos kolekcinės medĖiagos, ten būta gausios mėlynøjø Ėiėiø populiacijos.

Grėsmės ir apsauga. IĖnykimo prieĖastys nėra visiĖkai aiĖkios. Pakitus Ėmonio gyvenimo būdai, smarkiai sumaĖėjo negyvos senos medienos. IĖnyko daug medinių, rąstinių pastatø, tvorø, elektros ir telefono stulpø, pavienio sausø medĖiø. Galima neabejoti, kad tai prisidėĖo prie Ėiėiø iĖnykimo. Graupdamos urvus bitės labai gadina medinius statinius, todėl galėĖo būti intensyviai naikinamos. Be to, natūralias Ėievas ir ganyklas keiėiant kultūrinėmis, gerokai sumaĖėjo mitybinių augalø. Jeigu būtų vėl aptikta Ėiėiø, pirmiausia reikėtø iĖsaugoti veisimosi vietas.

Informacijos šaltiniai

Adolph W., 1934: Materjaly do znajomosci fauny pszczol Wilenszczyzny. – Prace Towarzystwa przyjaciol nauk w Wilnie. Wydzial nauk matem. i przyr., 8: 217 – 254. Giedrimienė V., Ivinskis P., 2004: V. StraĖėviėiaus rinkti plėviasparniai, saugomi PanevėĖpio kraĖtotyros muziejuje. – Raudoni lapai, 8: 17 – 20.

Summary

In the first half of the 20th century the species was found in several localities in the country. Some populations were rather large. It was last caught in 1939 and the last recorded sighting of this species was in 1944. The main limiting factors are believed to be a lack of suitable breeding areas (old wooden buildings, fences, electricity and telephone line-posts and dead trees). Its disappearance may have been intensified by the destruction of nests and changes in floral composition.

Aprašė Virgilijus Monseviėius

Vasarinis skydvėpis

Triops cancriformis (Bosc, 1801)

DEIMA LAPAKOJAI (TRIOPSIDAE)
BŪRYS SKYDVĖPIAI (NOTOSTRACA)

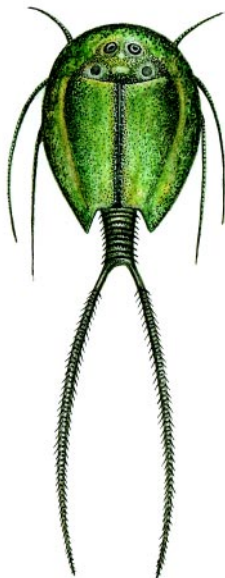
2 (V) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūšis saugoma nuo 1991 m.

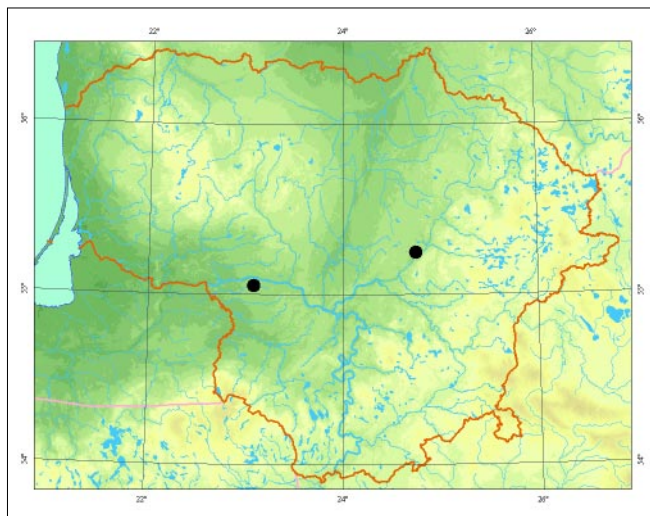
Paplitimas. Europoje, Azijoje iki Vidurinių Rytų ir Indijos.

Lietuvoje pinomos radavietės Voniškio k. (Ėakių r.) ir Dukstynos entomologiniame draustinyje (Ukmergės r.).

Biologija ir ekologija. Gyvena kūdrosė, senvagėse, kuriose nėra žuvų ir kurios vasarą dažnai iždžiūsta. Didžiųjų metų dalį būna ramybės būsenos. Visaėdis. Iš kiaušinių išsiritę gegužės mėn. pradžioje, subręsta per 2 savaites. Dauginasi iki rugsėjo mėn. Iždžiūvusiame dumble kiaušiniai išlieka gyvybingi kelerius metus. Minta dumble esančiomis augalinėmis liekanomis, taip pat žuvų ikrus ar varlių kurkulus.

Linos Jasiukonytės piešinys

Populiacijų gausumas. Populiacijų gausumas netirtas. Paplitimo vietose rasta daug vėpiagyvių.

Grėsmės ir apsauga. Vandens tarša, žemės ūkio veikla ir sausėjimas.

Būtina išsaugoti rūšies gyvenamus vandens telkinius.

Informacijos šaltiniai

Urania Tierreich, 1969: Wirbellose Tiere. Bd. 2. – Leipzig – Jena – Berlin.

Summary

The species is known to exist in only several localities, but the number of populations is rather high.

Aprašė Gintautas Vaitonis

Reliktinė mizidė

Mysis relicta Loven, 1862

DEIMA SKELTAKOJAI (MYSIDAE)

BŪRYS MIZIDĖS (MYSIDACEA)

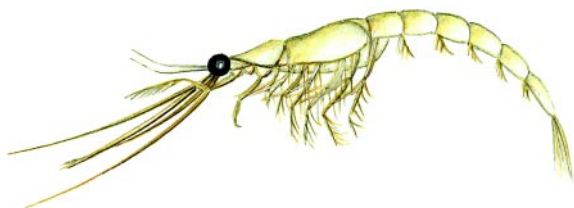
2 (V) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

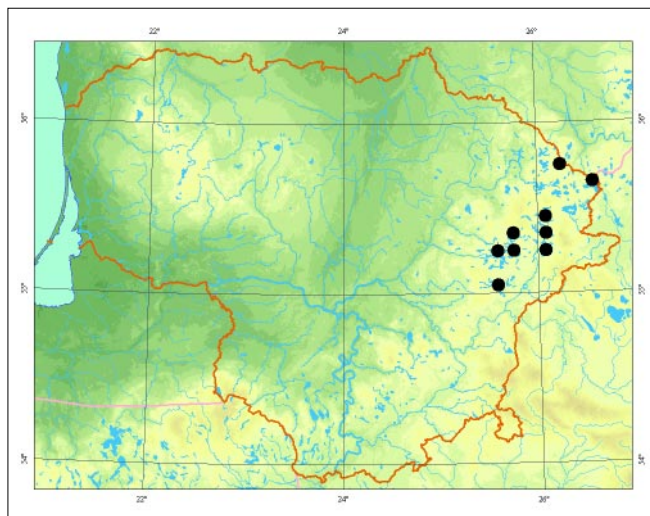
Paplitimas. Ėiaurės Europos ir Amerikos ežeruose. Lietuvoje gyvena ledyninės kilmės giliuose ežeruose. Lietuva yra pietinė šios rūšies paplitimo riba. Lietuvoje buvo įnomu 15-oje ežerų (Dusios, Aiseto, Asalnė, Asvejos, Baluoðų, Baluoðo, Drūkðiš, Ėeimenė, Zaraso, Baltėjė Lakajė, Luokesos, Lūðiš, Perðokðnė, Siesarėio, Ðakarvė), taėiau pastaruoju metu kai kuriuose ið jė jau nebeaptinkama.

Biologija ir ekologija. Gyvena ledyninės kilmės ežerų giluminės zonos priedugnėje, kur pastovi ėema temperatūra ir yra dideliu iðtirpusio deguonies kiekis. Maėiausias iðtirpusio deguonies kiekis – 3,5 – 4,0 mg/l. Dauginasi ėiemà. Visaėdis vėėiagyvis. Vislumas iki 20 kiauðinių. Aptinkamas + 1,6 – 8,4 °C vandens temperatūroje (slenkstinė temperatūra yra + 16 °C), tik esant neutraliai arba silpnai ėarminei vandens reakcijai. Lietuvoje nyksta. Pastaruoju metu iðnyko Dusios, Baltėjė Lakajė, Siesarėio ežeruose.

Populiacijė gausumas. Populiacijė gausumas netirtas. Gausios populiacijos randamos Ðakarvė, Lūðiš, Asvejos ir Baluoðų ežeruose.

Linos Jasiukonytės pieėinys

Grėsmės ir apsauga. Eutrofizacija, vandens tarėa. Svarbu apsaugoti ežerė ekosistemas nuo tarėos.

Informacijos šaltiniai

Gringelis A. I., 1980: Bentosnye lednikovye reliktovyė rakoobraznye v ledinokovykh ozerakh Litovskoj SSR v 1952 – 1978 g. Tr. AN Lit. SSR, 2 (90): 69 – 76.

Grigelis A., Lenkaitis R., Nainaitė O., Þukaitė E., 1981: Peculiarities of distribution of cold-stenotherms hydrobionts in lakes of the National Park of the Lithuanian SSR. – *Verh. Internat. Verein. Limnology*, 2.

Summary

The species was reported in 15 lakes. Its abundance varies from year to year. Eutrophication is one of the main causes of species extinction.

Apraðė Gintautas Vaitonis

Palasėja

Pallasiola quadrispinosa (Sars, 1867)

DEIMA SKIRTINGASKIAUĖIAI (GAMMARIDAE)
BŪRYS ŽONIPLAUKOS (AMPHIPODA)

4 (I) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Arktinio klimato zonoje.

Lietuva yra pietinė rūdies paplitimo riba. Aptikta 41-uose ežeruose: Dusios, Galsto, Metelio, Seirijo, Avilio, Aisetos, Akmenos, Alaužo, Asalnų, Asvejos, Balto, Baluožo, Baluožo, Bebrusų, Vievio, Vencavo, Gavio, Galvės, Dringio, Drūkšio, Duseto, Piezdros, Beimenų, Zarasaičio, Zaraso, Ilgo, Baltųjų Lakajų, Juodųjų Lakajų, Luokesos, Lukos, Luodpio, Lūdių, Peršokėnų, Rašių, Samavo, Siesarėio, Skaisėio, Smalvo, Tauragno, Ukio, Ūsių, Ėkarvų, Ėvento, Vištyčio.

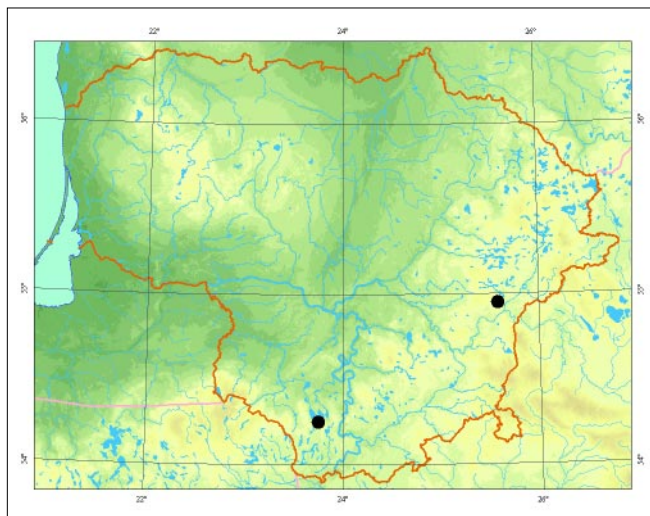
Biologija ir ekologija. Gyvena ežerų profundalinės zonos dugne. Ėalėiamėgė, stenoterminė, mažiausiai oksifilinė rūdis iš reliktinių aukštesniųjų vėžiagyvių. Mažiausias ištirpusio deguonies kiekis – 2,0 mg/l. Kopuliuoja rudenį, jaunikliai išsirta kovo mėn. Visumas – 20–50 kiaušinių.

Populiacijų gausumas. Ėvairiuose ežeruose populiacijų gausumas labai nevienodas, vidutiniškai aptinkama 12–56 ind./m².

Grėsmės ir apsauga. Eutrofizacija, vandens tarša. Svarbu apsaugoti ežerų ekosistemas nuo taršos.

Linus Jasiukonytės piešinys

Informacijos šaltiniai

Grigelis A. I., 1980: BENTOSNYE LEDNIKOVYE RELIKTOVYE RAKOBRANZY V LEDINOKOVYKH OZERAKH LITOVSKOJ SSR V 1952–1978 G. Tr. AN Lit. SSR, 2 (90): 69–76.

Grigelis A., Lenkaitis R., Nainaitė O., Bukaitė E., 1981: Peculiarities of distribution of cold-stenotherms hydrobionts in lakes of the National Park of the Lithuanian SSR. – Verh. Internat. Verein. Limnology, 2.

Vaitonis G., 1994: Vėžiagyvių kompleksų formavimasis Lietuvos vandenyse ir jų reikšmė biocenozėse. Doktoro disertacija (rusų kalba). – Vilnius.

Summary

The species was found in 44 lakes. Population amounts vary. The main damaging factor is increasing eutrophication.

Aprašė Gintautas Vaitonis

Borupinis storagalvis (sin. Raudonasis eresas)

Eresus cinnaberinus (Olivier, 1789)

DEIMA STORAGALVINIAI (ERESIDAE)

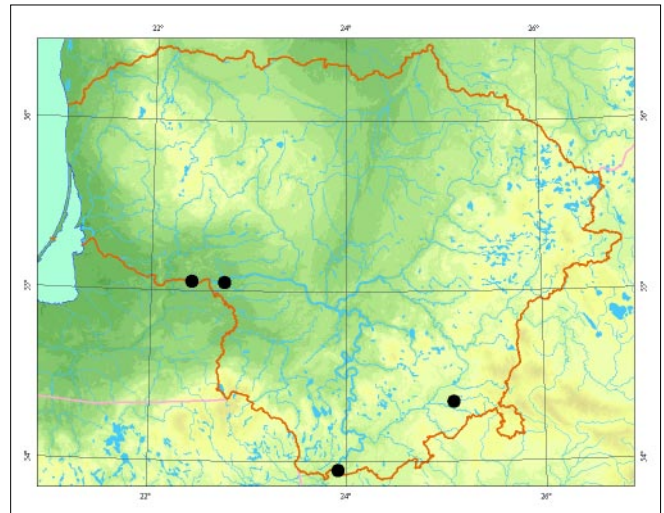
BŪRYS DIDPIAPILVIAI (ARANEAE)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, dažnesnė pietiniuose rajonuose (Pirėnų pusiasalyje). Žiauriniuose rajonuose labai reta (Danijoje, Vokietijoje, Olandijoje, Ėvedijoje). Nuo 1979 m. Didžiojoje Britanijoje pinnoma tik 1 radavietė. Rusijoje rūdis aptinkama iki Altajaus, Kinijoje. Lietuvoje aptikta Jurbarko r. (1999, 2002), Gerdačiuose (Lazdijų r., 2000), Rūdninkų poligone (Šalėninkų r., 2006).

Biologija ir ekologija. Patelė urvelyje deda vieną apie 8–10 mm skersmens kokoną su 80 kiaušinėlių. Dieną šį kokoną išneša iš urvelio, kad sušiltų saulės atokaitoje, o vakarop jį vėl parneša. Išsiritusius jauniklius maitina iš burnos į burną suvirškintu maistu. Jaunikliai perpiemoja urvelyje kartu su patele. Per šį laiką voruikai neriasi 6 kartus. Pavasarį patelė būsta ir tampa papildomu maistu savo jaunikliams. Vorai gyvena 3 metus. Patelė 15–20 mm, juoda, aksominė, apaugusi blizgančiais plaukeliais. Patinėlis apie 10 mm; galvkrūtinė juoda su juodais, baltais ir raudonais plaukeliais. Pilvelis ugninio raudonumo, su keturiomis didelėmis juodomis dėmėmis ir dviem mažais juodais taškeliiais. Kojos su šviesiais pėdeliais. Patinėliai sugeba šuoliuoti. Pėmėje jis išsirengia verpalais išklotą (iki 10 cm ilgio ir 1 cm skersmens) urvelą, kurio piltuvėlio pavidalo anga yra dirvos paviršiuje. Ji uždengta verpalų kilimėliu. Nuo eia į visas puses driekiasi susipynusios gaudomosios gijos. Surasti tokius gerai užmaskuotus urvelius yra sun-

ku. Medžioja dažnai didelius, tvirtu chitininu sluoksniu vabalus (mėšlavabalius, šoklius). Tik subrendę patinai pastebimi rugpjūčio – rugsėjo ir gegužės mėn., kai ieško patelių. Gyvena apsaugotose nuo vėjo, gerai išdomose lengvo dirvojemio buveinėse.

Populiacijų gausumas. Iš viso aptikti 3 patinai ir 1 patelė. Vienas patinas rastas tarp Jurbarko ir Smalininkų, ties Pašvenio girininkijos 69 kv. Antras aptiktas Viešvilės rezervate, Kalvelių girininkijos 151 kv. pietinėje dalyje, jauno sauso pušyno retapolyje aikštelėje, šalia keliuko. Patelė pagauta 1,5 km šiauriau nuo šios radavietės, ardanč seną pušinių rąstų pavėsinę po pamatiniu, kiek sumegusiu į pėmę, rąstu. Trečias patinas pastebėtas elektros perdavimo juostoje Gerdačiuose miško kirtavietėje. Ketvirtoji radavietė Rūdninkų poligono retame virpyne.

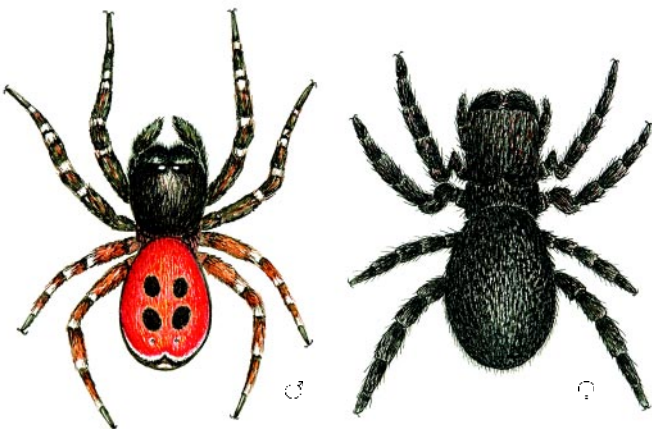
Grėsmės ir apsauga. Buvinių kaita dėl natūraliai augančių ar sodinamų miškų, pavasariniai gaisrai. Svarbu išsaugoti vorų gyvenamas buveines, nesodinti miško ir šalinti natūraliai augančius medžius ir krūmus.

Informacijos šaltiniai

Summary

An extremely rare species. Only four individuals of Eresus cinnaberinus have been found.

Aprašė Algirdas Vilkas

Linės Jasiukonytės piešinys

Didysis plūdvoris

Dolomedes plantarius (Clerck, 1758)

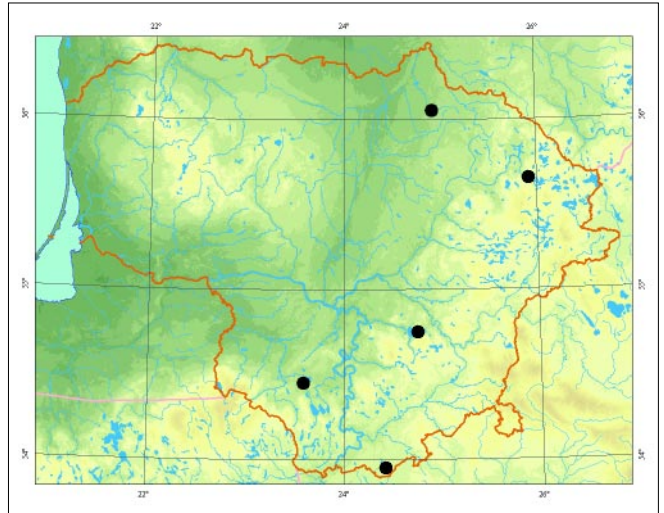
DEIMA GUOLININKAI (PISAURIDAE)
BŪRYS DIDPIILVIAI (ARANEAE)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 2000 m.

Paplitimas. Paplitimas neaiškus, nes ilgą laiką rūdis buvo maišoma su juostuotuoju plūdvoriu (*Dolomedes fimbriatus*). Pietiniuose Europos rajonuose neaptikta, šiauriniuose ir centriniuose aptikta Norvegijoje, Suomijoje, Estijoje, Latvijoje, Lenkijoje, Olandijoje, Danijoje, Prancūzijoje, Ėkijoje, Ėveicarijoje, Slovakijoje ir Vengrijoje. Lietuvoje žinomos 4 radavietės: Vabalninke (Biržų r.), Vievio apylinkėse (Trakų r.), Puvočių apylinkėse (Varėnos r.), Puvinio rezervate (Alytaus r.).

Biologija ir ekologija. Kiaušinėlių kokonas rudas, jame būna iki 350 kiaušinėlių. Iš pradžių patelė kokoną nešiojasi cheliceromis. Prieš išsiritant jaunikliams, gerokai padidėjusi kokoną patelė pakabina prie augalų ir apžvelgia retų kupolo pavidalo voratinkliu. Išsiritę jaunikliai pirmąją savaitę laikosi kartu, sudarydami purų kamuolą. Paaugę voriškai išplinta voratinkliais, kurie sujungti su kokono apvalkalu, bet išgąsdinti vėl susirenka į kamuolėlį; patelė laikosi šalia. Lytiškai subręsta antraisiais metais. Pavasarį dar galima aptikti abi amžiaus grupes: lytiškai subrędusius vorus ir praeitą vasarą ar rudens išsiritusius jauniklius. Dalis jauniklių rudens išplinta voratinkliais, patenka ant augalų, švairių medžių ir krūmų ir ten praleidžia pirmuosius savo gyvenimo metus. Gyvena prie vandens telkinių, pelkėtuose miškuose, kur auga vikšvos, vikšriai, švendrai. Mėgsta šviesesnes ir išretėjusias vietas, kur daug berplūvis ir alksnynų, griovių ir balų, ilgai stovinio vandens. Vikšriai bėgioja vandens paviršiumi. Gre-

siant pavojui paneria. Gauda ir vandenį akritusius nariuotakojus. Kartais patelė užpuola ir suėda patiną. Labai panašus į juostuotąjį plūdvorį (*Dolomedes fimbriatus*), bet šviesesnis ir su neryškiomis juostomis. Patelės epigyna centrinėje dalyje be šviesių plaukelių. Vorų kūnas rudas, su grafiu šilkinio blizgesiu ir keletu mažų baltų taškelėlių.

Populiacijų gausumas. Rūdies gausumas netirtas. Pavieniai individai aptikti birželio – rugpjūčio mėn.

Grėsmės ir apsauga. Nedidelis, pelkinis vandens telkinis sausinimas ir natūralus nykimas. Būtina išsaugoti tinkamus biotopus: griovius, kanalus ir kitus mažus pelkėtus telkinius.

Informacijos šaltiniai

Ramoškaitė R., 1994: Vepriškų žemėlankės vorai. – Lietuvos mokslieivių gamtininkų mokslinės konferencijos pranešimai. – Vilnius.
Vaickutė J., 1960: Lietuvos vorų faunos tyrimai. – Diplominis darbas. – Vilnius.
Valenta V., Kažarskytė R., 1990: Lietuvos pušynų vorai (Aranei). – Lietuvos TSR aukštųjų mokyklų darbai, 29: 7.
Zhukauskienė J., 1968: Paukiai (Araneidae) poberepjų ožera Puvinas. – Zapovednik Puvinas. – Vilnius.

Summary

The species has been registered in only a few localities. The main restricting factor is lack of suitable habitats.

Aprašė Algirdas Vilkas

Linus Jasiukonytės piešinys

Rudasparnė efemerėlė

Eurylophella karelica Tiensuu, 1935

DEIMA EPHEMERELLIDAE (EPHEMERELLIDAE)
BŪRYS LAŽALAI (EPHEMEROPTERA)

4 (I) kategorija

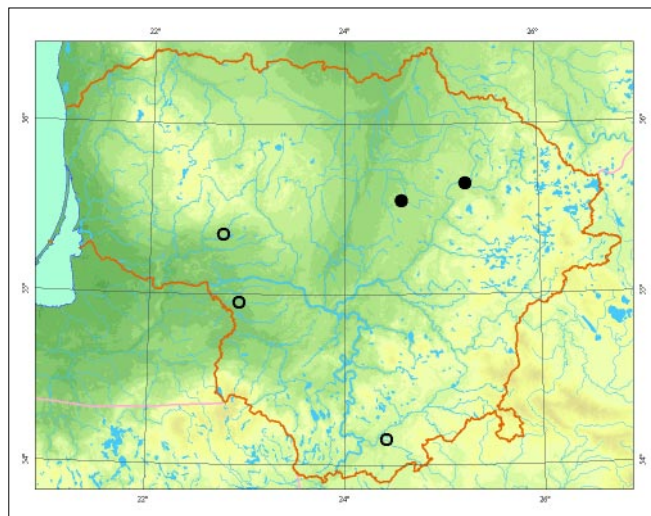
Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Lenkijoje, Vengrijoje, Slovėnijoje bei diaurinėje Rusijos dalyje.

Lietuvoje aptikta Ūloje prie Zervynų, Jaroje prie Svėdasų (Eiūkų k.), Dešuvyje, Nevėžio aukštupyje ir Siesartyje (Dešupės int.).

Biologija ir ekologija. Lervos gyvena upėse bei upeliuose, tekančiuose kalvotose vietovėse ir lygumose. Daugiausia aptinkamos atviruose plotuose, rečiau – miško užtamsintuose tekančiuose vandens telkiniuose. Pasirenka lėtos tėkmės upes arba mažus uputėlius, stiprios srovės upes ar upelius su įvyruotu gruntu. Dažniausiai lervos surenkamos nuo paskendusio *Cyperaceae* ir *Poaceae* žolinio augalo arba iš vandenį panirusio medžio šaknų ir šakų. Visas vystymosi ciklas trunka 1 metus. Lervos aptinkamos nuo rugpjūčio iki birželio mėn. pradžios. Subimagai išsiritę vakare ir po 1–2 parų virsėta suaugėliais. Suaugėliai skraido nuo gegužės vidurio iki birželio vidurio. Gyvena iki 3 dienų.

Populiacijų gausumas. Rūdiai būdingas nevientisas paplitimas, apsiribojantis mažais ploteliais. Kai kur rūdis jau išnykusi. Tai yra viena iš europinio lažalų rūšių, kuriai labiausiai gresia išnykimas. Gausi buvo tik Jaros populiacija, kur per dieną buvo galima aptikti šimtus lervų. Ši populiacija sunaikinta. Siesartyje

taip pat nebeaptinkama. Ūloje buvo labai reta, bet yra tikimybė, kad dar gyvena aukščiau Zervynų.

Grėsmės ir apsauga. Upių tarša, jė patvenkimas.

Svarbu saugoti rūdies buveines nuo taršos, arti upių nenaudoti pesticidų.

Informacijos šaltiniai

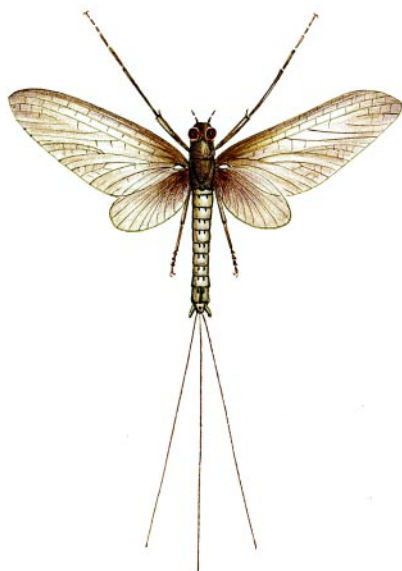
Kazlauskas R., 1959: Indėlis Lietuvos lažalų faunai papinti. – Vilniaus universiteto mokslo darbai, 23 (6): 157–174.

Kovacs T. and Ambrus A., 1999: *Eurylophella karelica* Tiensuu, 1935 in the Carpathian Basin (Ephemeroptera: Ephemerellidae). – Fol. Hist.-nat. Mus. Matr., 23: 153–156.

Summary

Eurylophella karelica has a remarkably disjunct distribution, being confined to small patchy areas. It has become extinct in several localities and this is one of the species of European mayfly most threatened with extinction. Larvae were found in five localities in Lithuania, however due to water pollution, it is presumed that only those in the Ūla River have survived.

Aprašė Giedrė Viðinskienė

Linės Jasiukonytės pieðinys

Reliktinis laðalas

Neophemera maxima (Joly, 1870)

ÐEIMA NEOEPHEMERIDAE (NEOEPHEMERIDAE)
BÛRYS LAÐALAI (EPHEMEROPTERA)

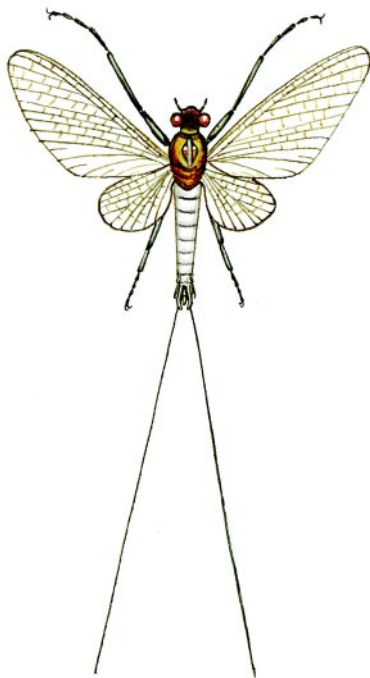
4 (I) kategorija

Statusas. Lietuvoje rûðis saugoma nuo 1989 m.

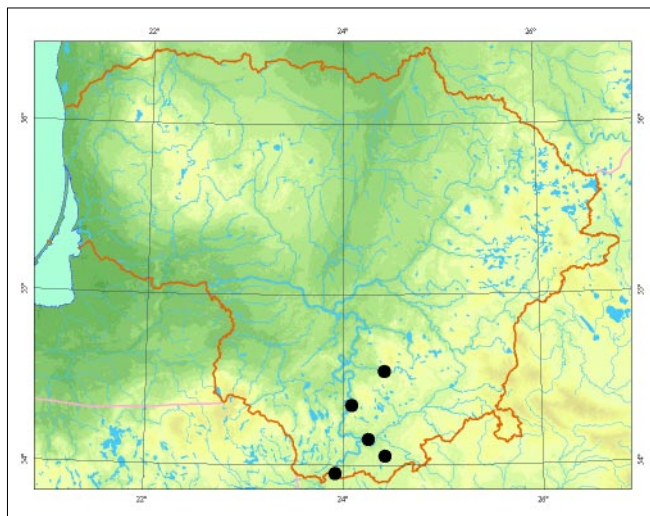
Paplitimas. Lenkijoje, Prancûzijoje, Makedonijoje, Bulgarijoje.

Lietuvoje gausios populiacijos buvo þinomos Merkio intake Grûdoje (prie Kaðetø) ir Verknėje (prie Stakliðkiø). Pavieniø lervø aptikta Merkio þemupyje, Ratnyëëlėje (Druskininkuose) ir Nemune aukðèiau Alytaus.

Biologija ir ekologija. Lervos gyvena nuo rugpjûèio iki kitø metø birþelio pabaigos tarp vandens samanø ir sànaðø ðvariose upëse, kur daug deguonies, ant smëlëto ar þvirgþdëto dugno, ant nuskendusio ðakø. Srovës greitis – 0,4–0,6 m/s. Suaugëlio stadijos patinai skraido negausiais bûreliais aukðtai tarp medþiø. Gyvena apie 2–3 paras.

Linos Jasiukonytës pieðinys

Populiacijø gausumas. Populiacijø gausumas netirtas. Daug lervø buvo randama Grûdoje ir Verknėje. Kitur aptikti pavieniai individai. Nebeaptinkama Grûdoje, Merkyje ir Nemune, Ratnyëëlėje.

Grësmës ir apsauga. Pagrindinë grësmë rûðiai kelia vandens tarða, patvankos. Labai svarbu apsaugoti upes nuo tarðos.

Informacijos ðaltiniai

Kazlauskas R., 1959: Indëlis Lietuvos laðalø faunai papinti. – Vilniaus universiteto mokslo darbai, 23 (6): 157–174.

Summary

Abundant populations were found in the Grûda and Verknë rivers. Single larvae have been found in the Merkys, Ratnyëëlë, and Nemunas rivers upriver from Alytus, yet it is no longer found in the Merkys, Ratnyëëlë, Grûda and Nemunas rivers these days.

Apraðë Giedrë Viðinskienë

Kapnopsis

Capnopsis schilleri (Rostock, 1892)

DEIMA CAPNIIDAE (CAPNIIDAE)
BŪRYS ANKSTYVĖS (PLECOPTERA)

4 (I) kategorija

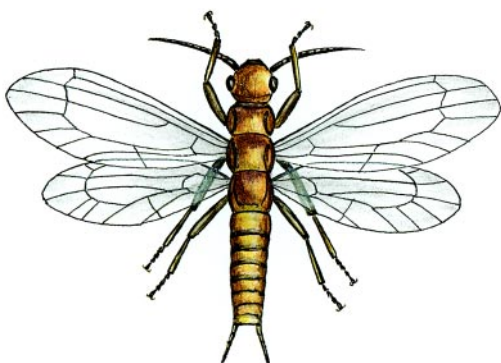
Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Didesnėje Europos ir Azijos dalyje. Lietuvoje lervos aptiktos rytinėje dalyje upėtakinio tipo upėse ir upeliuose: Vilnelėje, Peimenos intakuose Meroje ir Sarioje. Suaugėliai aptikti Vakarų Lietuvoje, Viešvilės upelio žemupyje.

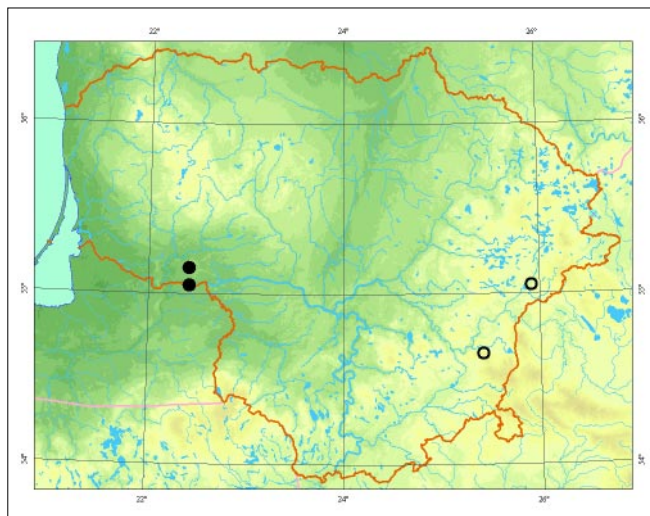
Biologija ir ekologija. Lervos gyvena nedidelėse lygumose ir neaukštose kalnų šlaitavandens, šaltiniuose, srauniose (apie 0,5 m/s) upėse bei upėtakinuose upeliuose, apaugusiuose mišku, kur vandens temperatūra vasarą būna iki 17 °C. Gruntas smėlėtas, pvyruotas, akmenuotas. Už akmenų, nuskendusio medžio ir šakų susidaro sąnašų ploteliai, kur ir gyvena lervos. Vabzdžiai skraido nuo balandžio mėn. pradžios iki birželio pabaigos.

Populiacijų gausumas. Tik Sarioje (vidurupyje) lervos buvo gausios. Kitur aptiktos pavienės lervos. Padidėjus Meros užterštumui, prie Papeimenės nebeaptinkama. Gausūs suaugėliai stebėti Viešvilės žemupyje nuo balandžio 15 iki birželio 29 d.

Grėsmės ir apsauga. Upių tarša, jų patvenkimas. Svarbu saugoti rūdies buveines nuo taršos, arti upių nenaudoti pesticidų.

Linės Jasiukonytės piešinys

Informacijos šaltiniai

Kazlauskas R., 1962: Kai kurie duomenys apie Lietuvos ankstyves (Plecoptera). – LTSR aukštųjų mokyklų mokslo darbai. Biologija, 2.

Summary

Larvae were found in the southern part of Lithuania, and fully developed imagoes have been observed in western Lithuania. Larvae were abundant only in the Saria River, with only single individuals found elsewhere. Mature imagoes are abundant in the lower reaches of the Viešvilė River.

Aprašė Giedrė Višinskienė

Mažoji iðnura

Ischnura pumilio (Charpentier, 1825)

ÐEIMA MĖLYNOSIOS STRĖLIUKĖS (ODONATA)
BŪRYS BIRGELIAI (COENAGRIONIDAE)

4 (I) kategorija

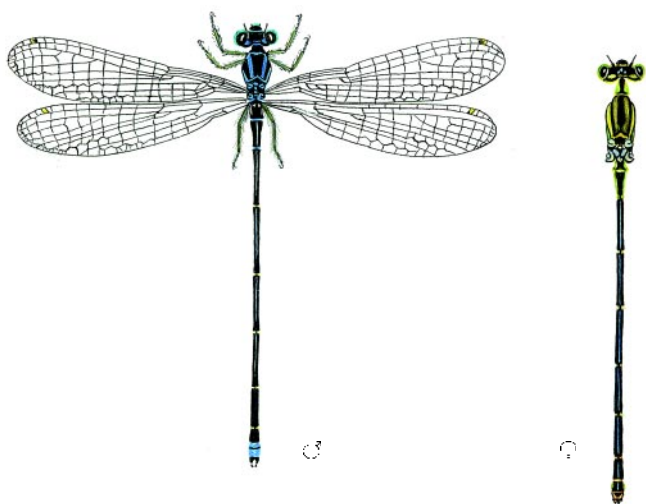
Statusas. Lietuvoje rūðis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Visoje Europoje, taèiau gausesnė pietinėje Europos dalyje, Ðiaurės Vakarø Afrikoje, Kaukaze, Viduriniuose Rytuose, Vidurio bei Vakarø Sibire, Centrinėje Azijoje.

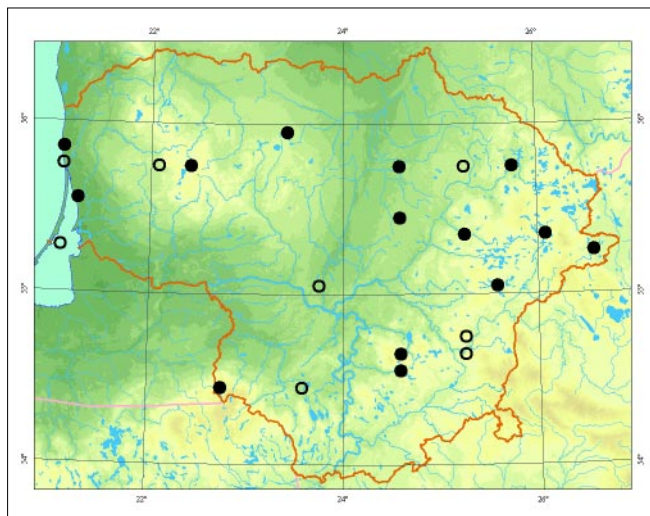
Lietuvoje rūðis aptikta: Ignalinos, Kauno, Klaipėdos, Molėtø, Rokiðkio, Ðiauliø, Ðvenėioniø, Telðiø, Trakø, Varėnos, Vilkiaviðkio r., Kurðiø nerijoje.

Biologija ir ekologija. Rūðis gyvena negiliuose grioviuose, balose, lėtos tėkmės pelkėtø upeliø pakraðèiuose, ðlapiose ðaltiniuose pievose, negiliuose dirbtiniuose vandens telkiniuose su negausia augalija. Lervos toleruoja silpnai rūgðtø negiliø pelkiø ir eperø stovintá vandená. Būtina sąlyga – turtingas neorganinių junginių vanduo ir dumblinas substratas. Gali ásikurti laikinose buveinėse, bet po keleriø metø pakitus sąlygoms iðnyksta. Patelės kiauðinius deda ant monapoliø (*Glyceria*), paðiauðeliø (*Alopecurus*) ir pelkiniø duoniø (*Eleocharis palustris*) augalø stiebø. Lervos vystosi 1 metus. Skraido nuo geguþės pabaigos iki rugsėjo vidurio, skraidymo pikas birþelio viduryje.

Populiacijø gausumas. Populiacijos gausumas netirtas. Radavietėse rasti pavieniai individai.

Linos Jasiukonytės pieðinys

Grėsmės ir apsauga. Dėl buveinių kaitos negiliuose vandens telkiniuose suveði sparėiai auganėios augalø rūðys: plaėialapiai ðvendrai (*Typha latifolia*) ir vikðriai (*Juncus*). Dėl gausios augalijos vandenyje maþėja deguonies kiekis, patenka maþiau ðviesos ir þemėja vandens temperatūra. Buveinė tampa netinkama gyventi. Rūðis nyksta ir dėl nedideliø vandens telkinių nykimo, sausinimo darbø, cheminių medþiagø naudojimo þemės ūkyje.

Labai svarbu gausesnėse radavietėse ðalinti vandens augalus.

Informacijos ðaltiniai

Stanionytė A., 1993: The check-list of dragonflies (*Odonata*) of Lithuania. – New and rare for Lithuania Insect species, 50 – 60.

VU Ekologijos instituto kolekcija.

Summary

Ischnura pumilio is distributed across all of Lithuania, yet only single individuals have been observed in its localities.

Apraðė Dalia Aidukaitė

Johansono strėliukė

Coenagrion johannsoni (Wallengren, 1894)

DEIMA STRėLIUKėS (COENAGRIONIDAE)
BŪRYS PIRGELIAI (ODONATA)

2 (V) kategorija

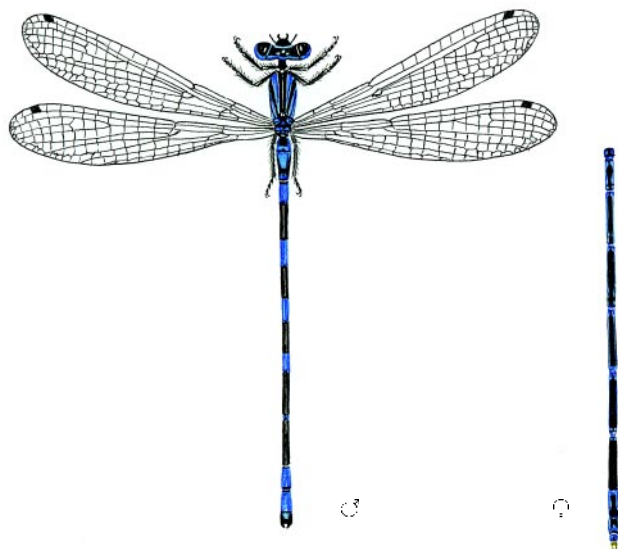
Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 2005 m.

Paplitimas. Ėiaurės Eurazijos rūdis. Paplitusi Skandinavijoje, iėskyrus Daniją, Ėiaurės Baltarusijoje, Latvijoje, Rusijoje, Sibire, Korėjoje.

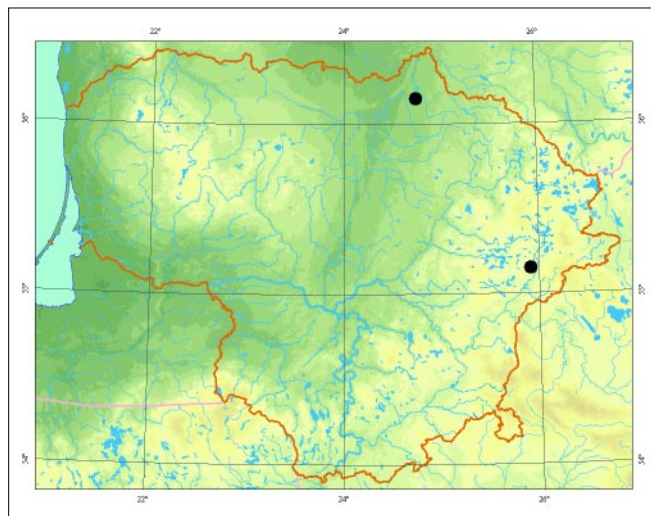
Lietuvoje rūdis aptikta Labanoro regioninio parko Girutiėtkio rezervate (Ėvenėionių r.).

Biologija ir ekologija. Gyvena nedideliuose distrofiniuose eperėliuose, aukėtapelkėse. Tokiems eperams būdingas rūgdėios reakcijos, neturtingas mineralinių medpiagų vanduo. Ėiuose eperuose auga pavieniai arba nedidelius sąpalynus sudarantys augalai. Dėpniausiai aptinkama ant kiminų, kitų samanų, viksvų, pludūrlapių pėdinių augalų. Neskraido virė atviro vandens, skraido pėmai tarp augalijos. Patelės kiauėnius deda į vandens augalų stiebus. Kiauėiniai vystosi mėnesį. Lervos vystosi 1–2 metus. Skraido nuo birpėlio iki rugpjūėio vidurio.

Populiacijų gausumas. Pėnoma tik 1 radavietė Girutiėtkio rezervato Akutės eperėlyje. Ankstesni duomenys kelia abejonių, nes nurodoma netipinga rūėiai buveinė.

Linos Jasiukonytės pėėinys

Grėsmės ir apsauga. Vandens tarėa, hidrologinio rėpimo pakitimai.

Informacijos šaltiniai

Bernard R., 2002: *Coenagrion johannsoni* (Wallengren) in Lithuania (Zygoptera: Coenagrionidae). – *Notulae Odonatologicae*, 5 (10): 117 – 121.

Summary

The species has only one known locality in the Labanoras Regional Park. Lithuania marks the southern distribution boundary of this species.

Apraėė Dalia Aidukaitė

Mažoji nehalenija

Nehalennia speciosa (Charpantier, 1840)

DEIMA STRĖLIUKĖS (COENAGRIONIDAE)
BŪRYS PIRGELIAI (ODONATA)

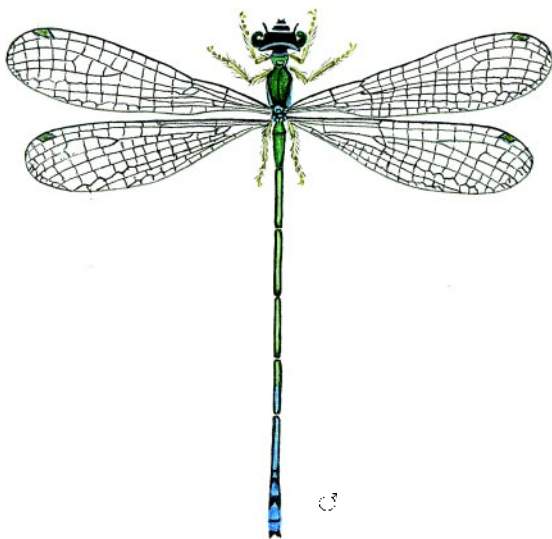
3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

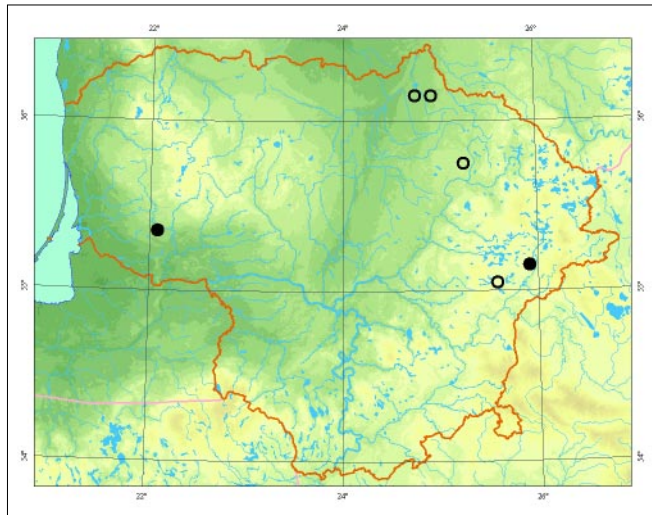
Paplitimas. Ėiaurės ir Rytų Europoje, Rusijoje. Ā rytus rūdis paplitusi Sibire iki Japonijos.

Lietuvoje randama: Purvino pelkėje, prie Paðliaupo eþero (Ėvenėionių r.), Labanoro regioninio parko Girutiðkio rezervate, Akutės eþere (Ėvenėionių r.), Verkiuose (Vilniaus r.), Birþų ir Vilkaviðkio rajonuose.

Biologija ir ekologija. Gyvena buveinėse, kuriose vyrauja negilūs mezotrofiniai vandens telkiniai, pelkių bendrijos, taip pat aukðtapelkėse bei tarpinio tipo pelkėse. Lervos gyvena ir laikinuose vandens telkiniuose. Gali iðtverti vandens telkinio iðdþiūvimą vasarą ir áðalà þiemà. Tai stenotopinė rūdis, kurios paplitimas susijęs su viksvomis (*Carex*). Ðapniausiai skraido plotuose, esanėiuose tarp kiminų juostos ir atviro eþerėlių vandens, reėiau – liūliuojanėiose pelkių dalyse. Skraido silpnai, lėtai, þemai, Ðapniausiai tarp vandens augalų. Naktá slepiasi þolėse. Buvėnė neturtinga mineralinių meþiagų, jai būdingas rūgðėios reakcijos vanduo. Rūðies plitimà riboja svyruoklinės (*Carex limosa*) ir laibosios (*Carex lasiocarpa*) viksvos. Tai pati maþiausia Europoje gyvenanti þirgelių rūdis, kurios

Linos Jasiukonytės pieðinys

kūno ilgis siekia 22 – 24 mm. Skraido nuo birþelio iki rugpjūėio praðpios.

Populiacijų gausumas. Rūðies gausumas netirtas. Purvino pelkėje (Ėvenėionių r.) aptikta ypaė gausi populiacija.

Grėsmės ir apsauga. Rūdis nyksta dėl besikeičianėių ar nykstanėių biotopų – pelkių ir ðlapþemių – sausinimo. Taip pat dėl augalijos rūðinės sudėties pokyėių, ypaė dėl kiminų (*Sphagnum*), kurie nustelbia kità augaliją. Dėl to kinta vandens trofiðkumas. Rūðiai gyventi tinkamos buveinės yra maþos ir atskirtos.

Informacijos ðaltiniai

Stanionytė A., 1993: The check-list of dragonflies (*Odonata*) of Lithuania. – New and rare for Lithuania Insect species, 50 – 60.

VU Ekologijos instituto kolekcija.

Summary

Only several isolated populations, mostly in eastern Lithuania, are known.

Apraðė Dalia Aidukaitė

Ėiaurinis laumpirgis

Aeschna crenata Hagen, 1856

ĖEIMA LAUMPIRGIAI (AESHNIDAE)

BŪRYS PIRGELIAI (ODONATA)

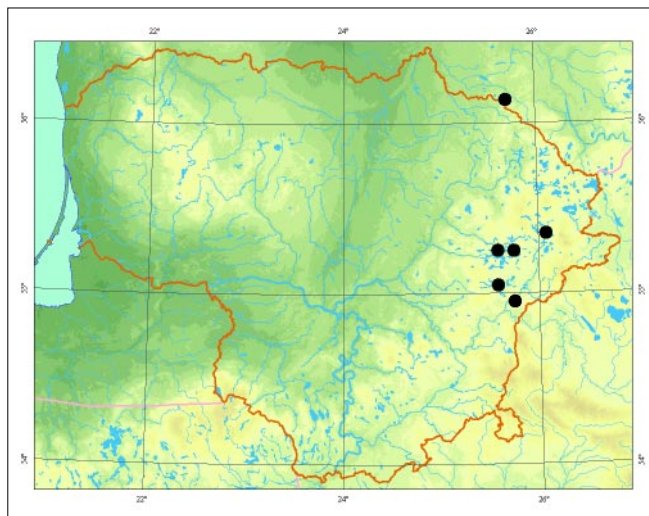
2 (V) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūðis saugoma nuo 2005 m.

Paplitimas. Tipinga sibirinė rūðis, gyvenanti taigoje ir pelkėse. Paplitusi Ėiaurės Rusijoje, Suomijos pietuose, Latvijoje, Mongolijoje, Japonijoje.

Lietuvoje aptikta 3 vietose Ėvenėionių ir Ignalinos rajonuose.

Biologija ir ekologija. Lervos gyvena ėvairiuose miðkų eþeruose, eþerų uputėkiuose tarp tankios povandeninės augalijos. Vandens telkinys turi būti gausiai apaugęs vandens augalija. Lervos minta þuvų mailiumi, varlių buoþgalviais, smulkiais bestuburiais. Suaugėliai minta apsiuvmomis (*Trichoptera*), dvisparniais (*Diptera*), drugiais (*Lepidoptera*) ir kitais þirgeliais. Patelės kiauðinius deda ant negyvos vandens augalijos. Neriasi ant kranto, nutolę nuo vandens iki 2,5 m. Kartais neriasi ir naktį. Iðsiritę jauni þirgeliai skrenda į sausas ir saulėtas vietas – toliau nuo vandens. Nutupia ant medþių kamienų 8–10 m aukðtyje. Jei nėra aukðtų medþių, nutupia ant krūmų. Tupi tol, kol sustiprėja. Skrydis staigus. Rudenį, ieðkodami maisto, palieka vandens telkinius. Gali nusukti didelius atstumus. Nakvoja ant medþių, bet ne daugiau negu 10 m aukðtyje. Jei nutupia ant kamieno, tai tik storę ðakų saulė-

toje pusėje. Persekioja ir iðstumia ið eþerų kitas þirgelių rūðis: *Aeschna juncea*, *A. grandis*, *A. viridis*. Skraido liepos – rugsėjo mėn.

Populiacijų gausumas. Populiacijos gausumas nepinomas. Þinomos tik kelios radavietės. Radavietėse stebėti suaugėliai, surinkta beveik 50 iðnarų.

Grėsmės ir apsauga. Buveinių pokyčiai, plynieji kirtimai, miðkų gaisrai, tarša.

Svarbu apsaugoti distrofinius eþerus nuo taršos ir svarbiausiose ėiaurinių laumpirgių gyvenamose vietose stabdyti vykstančius aplinkos pokyčius.

Informacijos šaltiniai

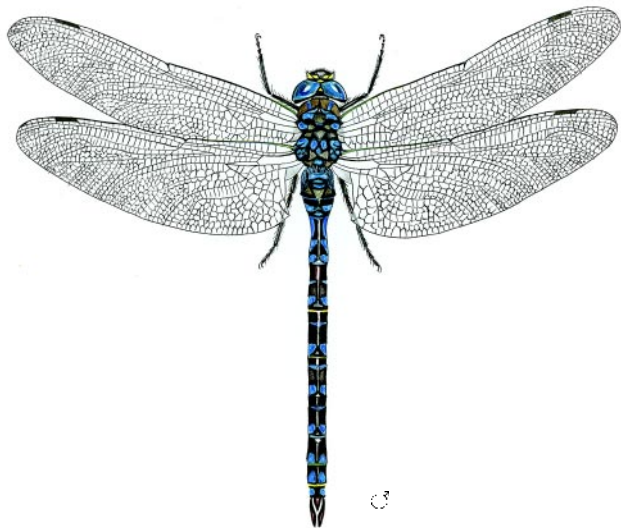
Bernard R., 2002: First records of *Aeschna crenata* Hagen, 1856 in Lithuania with selected aspects of its biology (*Odonata: Aeshniidae*). – *Opuscula zoologica fluminescens*, 202: 1–21.

VU Ekologijos instituto kolekcija.

Summary

Abundance and distribution are restricted to the southern boundary of the species distribution area. A few localities are known with only several individuals found.

Apraðė Dalia Aidukaitė

Linos Jasiukonytės pieðinys

Paliasis laumpirgis

Aeshna viridis Eversmann, 1836

DEIMA LAUMPIRGIAI (AESHNIDAE)

BŪRYS PIRGELIAI (ODONATA)

3 (R) kategorija

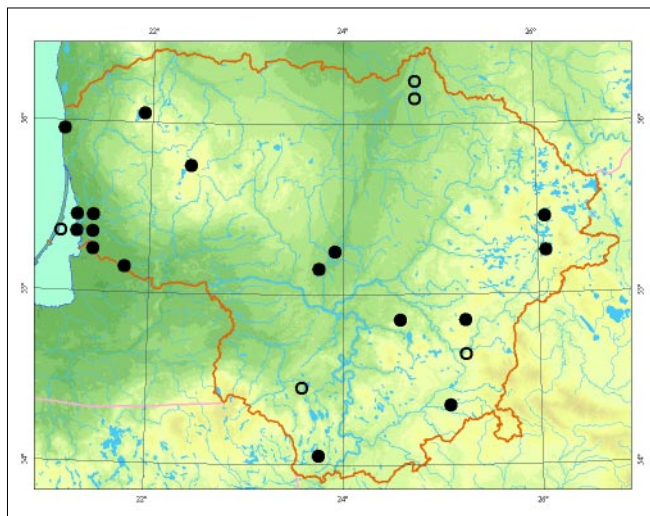
Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 2003 m. Árađyta á Berno konvencijos II ir Buveinių direktyvos IV priedus.

Paplitimas. Vakarų Palearktikos borealinėje ir vidutinio klimato juostoje. Rytuose paplitusi iki Altajaus kalnų. Vakarų Europoje reta rūdis, gausesnė Rytų Europoje, Karpatuose, Rusijoje.

Tikriausiai paplitusi didesnėje Lietuvos dalyje, tačiau negausiai. Anksčiau buvo rasta Alytaus, Biržų, Vilniaus r. ir Kuršių nerijoje, neseniai aptikta Ignalinos, Kauno, Plungės, Dūkų ir Telšių r., Pagėgių sav.

Biologija ir ekologija. Lervos aptinkamos nerūgščiame, santykinai įvairiuose stovinčio vandens telkiniuose, dažniausiai alijošinių adrių (*Stratiotes aloides*) lapų rozetėse. Patelės paprastai deda kiaušinius ant pusiau į vandenį panirusių ūio augalo lapų, kartais ir ant žiurpių (*Sparganium*) ar ūvendrų (*Typha*) lapų. Kiaušiniai piemoja, lervos išsiritą pavasarį. Jos plėdrios, minta vandens bestuburiai, puviniai mailiumi ir buožgalviais. Subręsta antraisiais arba trečiaisiais vystymosi metais. Suaugėliai išsiritą birželio pabaigoje – liepos mėn. ir skraido iki rudens. Jie paprastai laikosi pelkėse ir pievose netoli nuo veisimosi vietų. Plėdri, minta ore mediodami skraidančius vabzdžius. Pakitus veisimosi buveinei, nukonkuruojami kitų laumpirgių rūdžių.

Populiacijų gausumas. Tinkamuose veistis vandens telkiniuose gali būti gana gausūs: Nevėžio senagė-

je, netoli Babilų (Kauno r.), suaugėlių ritimosi metu išnarų tankumas siekė 1–4 ind./m². Suaugėliai paprastai aptinkami pavieniui, tačiau tinkamiausiose buveinėse gali būti gausūs: Nemuno deltoje buvo stebima apie 30 vienu metu skraidančių individų.

Grėsmės ir apsauga. Vandens telkinių tarša, jų eutrofikacija, puviniai ūveisimas juose, augalijos dalinimas, valymas ar gilinimas rengiant poilsia vietas ir kitoks buveinių keitimas.

Būtina išsaugoti buveines, arti veisimosi vietų nenaudoti cheminio medžiagų, ypač fosforo trąšų ir pesticidų.

Informacijos šaltiniai

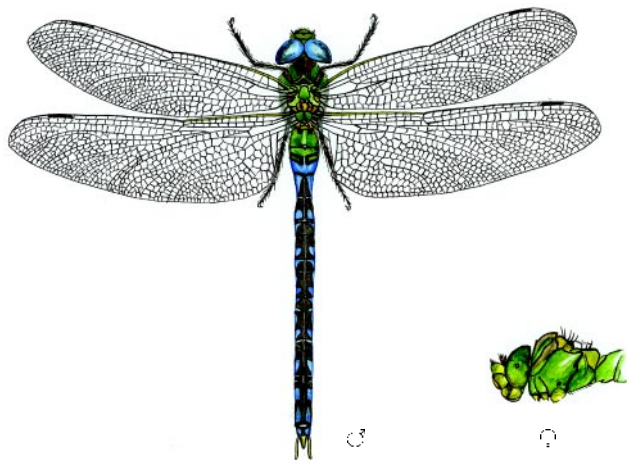
Stanionytė A., 1988: Dragon-flies (*Odonata*) in the protected territories of the Lithuanian SSR. – Acta entomologica Lituanica, 9: 20 – 26.

Stanionytė A., 1993: The check-list of dragonflies (*Odonata*) of Lithuania. – New and rare for Lithuania insect species. Records and descriptions of 1993, 50 – 60.

Summary

This species is distributed throughout all of Lithuania, yet in small numbers. In most suitable breeding habitats, the observed exuvia density reached 1–4/m². The main threats to its survival are changes in breeding habitats and water body eutrophication and acidification.

Aprašė Eduardas Budrys

Linos Jasiukonytės piešinys

Mažasis karališkasis laumėpirgis

Anax parthenope (Selys, 1839)

DEIMA LAUMĖPIRGIAI (AESHNIDAE)

BŪRYS PIRGELIAI (ODONATA)

4 (I) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

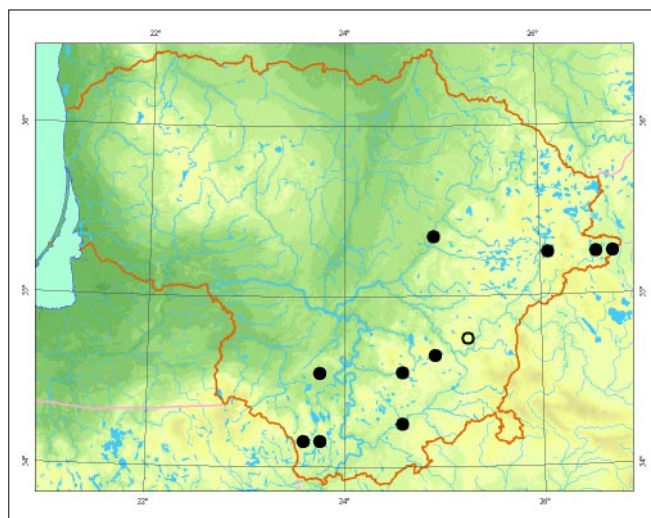
Paplitimas. Nuo Atlanto iki Ramiojo vandenyno ir Kanarø salose. Ėiaurës Afrikoje, Viduriniuose Rytuose, Uþkaukazėje, Maþojoje ir Centrinėje Azijoje, Pakistane, ėiaurinėje Indijoje, Kinijoje, Japonijoje. Atskirtos populiacijos aptinkamos Kaukazo ir Altajaus kalnuose. Rūdis rasta Vidurio ir Pietø Europoje.

Lietuvoje rūdis aptikta Ignalinos, Lazdijø, Molėtø, Prienø, Ėvenėioniø, Trakø, Ukmergės, Varėnos, Vilkauskio rajonuose.

Biologija ir ekologija. Patelė kiauðinius deda á vandens augalø stiebus. Kai patelė deda kiauðinius, patinas visada būna ėalia. Lervos gyvena tarp vandens augalijos stovinèio ir tekanèio vandens telkiniuose. Lervø vystymasis priklauso nuo vandens temperatūros ir trunka 1 – 2 metus. Skraido nuo geguþės pabaigos iki rugpjūtėio mėn. Randama prie miðkø eþerø, tvenkiniø. Jei rūdies buveinėse gyvena ir *Anax imperator*, tai jø patinai dažnai iðstumia maþuosius karaliðkuosius laumėpirgius ið vandens telkinio.

Populiacijø gausumas. Populiacijø gausumas nepinomas. Ypaė gausi populiacija rasta Glėbo eþere (Varėnos r.), Liubelio eþere (Lazdijø r.). Kitose radavietėse aptikti pavieniai individai.

Grėsmės ir apsauga. Pagrindinė grėsmė kelia vandens tarða ir aktyvus poilsiavimas rūdies buveinėse.

Būtina apsaugoti pagrindines buveines nuo tarðos, neárengti vandens turizmo takø, riboti aktyvø poilsiavimà rūdies buveinėse.

Informacijos šaltiniai

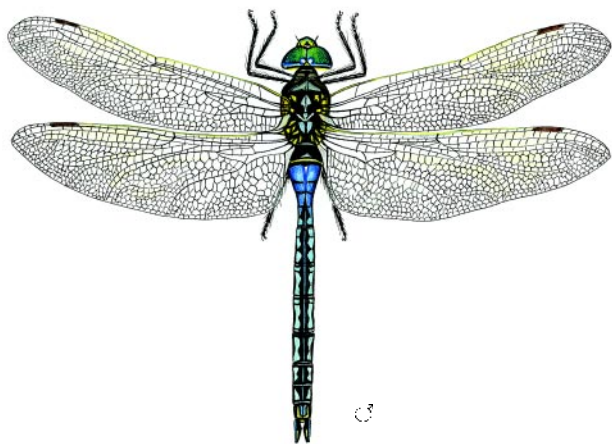
Stanionytė A., 1993: The check-list of dragonflies (*Odonata*) of Lithuania. – New and rare for Lithuania Insect species, 50 – 60.

VU Ekologijos instituto kolekcija.

Summary

This species is found in eastern and southern Lithuania. Single individuals have been observed in most localities.

Apraðė Dalia Aidukaitė

Linos Jasiukonytės piešinys

Geltonkojis pīrgelis

Gomphus flavipes (Charpentier, 1825)

DEIMA UPINIAI PIRGELIAI (GOMPHIDAE)

BŪRYS PIRGELIAI (ODONATA)

2 (V) kategorija

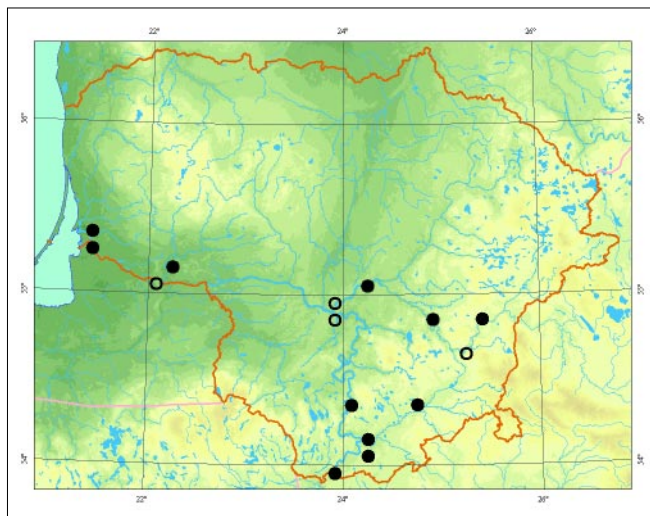
Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 2005 m. Árađyta á Buveinių direktyvos IV priedà.

Paplitimas. Vakarų Europoje, Artimuosiuose Rytuose, Rusijoje, Sibire.

Lietuvoje rūdis aptikta Alytaus, Jonavos, Kauno, Lazdijų, Ąilutės, Varėnos, Vilniaus rajonuose.

Biologija ir ekologija. Gyvena lėtos tėkmės negiliose upėse, kurioms būdingas smėlėtas substratas su dumblo sluoksniu. Upių krantai smėlėti, saulėti, apaugę augalais. Lervos gyvena smėlyje arba ant dumblo, vystosi 3 metus. Lervos daugiausia minta dumblo gyvenanėiais oligochetais. Patelė padeda 450 – 500 kiauđinių. Patekė ant substrato kiauđiniai prisitvirtina juoste. Patinai nelydi patelės dėti kiauđinių. Neriasi ant kranto, nutolė nuo vandens 1 – 1,5 m. Skraidydami dažnai nutupia ant žolės ir mėės. Skraido nuo birželio vidurio iki rugsėjo pirmos pusės.

Populiacijų gausumas. Jūroje, Nemune (ties Alytumi ir Merkinė), Neryje (ties Jonava) nustatytas didelis gausumas. Kitose radavietėse aptikti pavieniai individai.

Grėsmės ir apsauga. Rūdis jautri vandens tarđai. Pakitus upės substratui rūdis gali išnykti. Būtina rūdies gyvenamose upėse išlaikyti esamà reėimà, jė netvenkti, saugoti nuo terđalų patekimo.

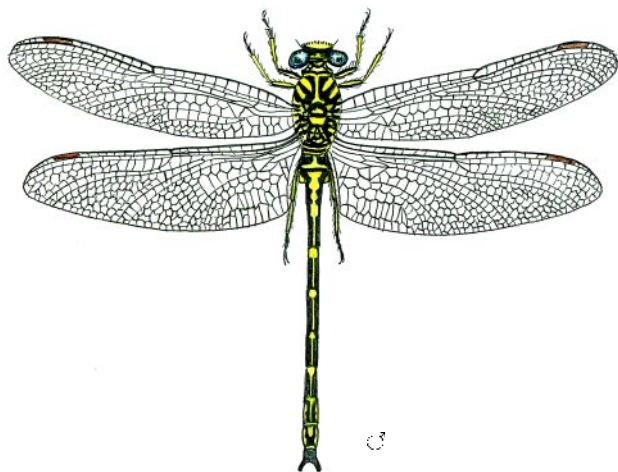
Informacijos šaltiniai

Stanionytė A., 1988: Dragon-flies (*Odonata*) in the protected territories of the Lithuanian SSR. – Acta entomologica Lituanica, 9: 20 – 26.
VU Ekologijos instituto kolekcija.

Summary

This species is widely found in the Jūra, Merkys, Neris, Nemunas, and Peimena rivers. Abundant populations have been recorded in localities in the Jūra and Nemunas rivers near Alytus and Merkinė, and in the Neris River near Jonava.

Aprađė Dalia Aidukaitė

Linos Jasiukonytės pieđinys

Pleiðtinis þirgelis

Ophiogomphus cecilia (Fourcroy, 1785)

ÐEIMA UPINIAI ÞIRGELIAI (GOMPHIDAE)

BŪRYS ÞIRGELIAI (ODONATA)

4 (I) kategorija

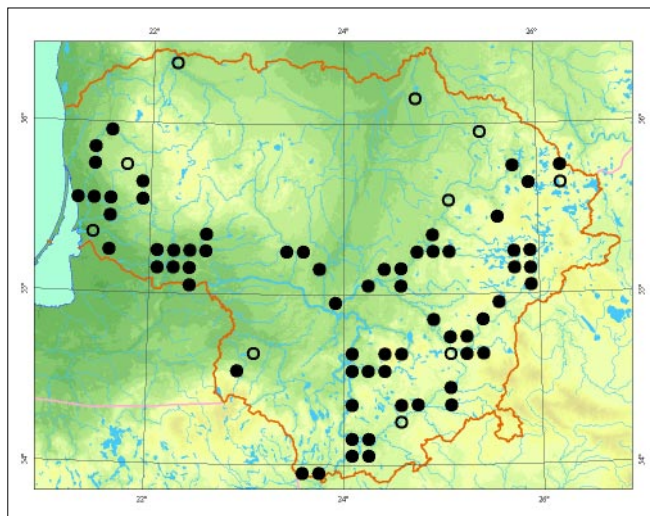
Statusas. Lietuvoje rūðis saugoma nuo 2003 m.

Áraðyta á Berno konvencijos II priedà, taip pat Buveiniø direktyvos II ir IV priedus.

Paplitimas. Visoje Palearktikoje, nuo Europos iki Toli-møjø Rytø. Vakarø Europoje paplitusi sporadiðkai. Rũðis gausesnė Rytø Europoje, Rusijoje, Centrinėje Azijoje. Lietuvoje gyvena visur, kur yra vidutinio dydþio ir di-desniø upiø su þvyringo ar smėlingo dugno sraunumo-mis. Aptikta 24 rajonuose, daugiausia radavieèiø yra pietvakarinėje, pietinėje ir rytinėje Lietuvos dalyse.

Biologija ir ekologija. Lervos plėðrios, minta smulkiais vandens bestuburiais. Vystosi 3–4 metus ðvariose vi-dutinio dydþio ir didelėse upėse. Lervoms tinkamiausios buveinės – sraunesni, tiesiogiai saulės apðvieèia-mi upiø ruopai, kuriø didþiàjà dugno dalà sudaro þvirgþ-das, kuriuose nedaug vandens augalø ir nėra dumblo. Birþelio pradþioje – liepà suaugusios lervos iðlipa ant kranto ir prisitvirtina prie àvairiø augalø. Iðsinėræ su-augėliai migruoja á miðkø aikðtes, kirtavietes, netan-kius miðkus, nesusivėrusias smiltpieves. Pasimaitynæ suaugėliai grãpta á veisimosi vietas prie upiø.

Populiacijø gausumas. Tinkamose buveinėse gana gau-sûs. Suaugėliø ritimosi metu tinkamiausiose veistis Ne-ries, Ðventosios, Merkio upiø ruopuose iðnarø tanku-

mas gali siekti 60 vnt. 10 m kranto linijos, o tinka-miausiose iðsinerti kranto vietose – 20 iðnarø/m². Di-dþiausias pastebėtas suaugėliø tankumas maitinimosi buveinėse Puvoèiø apylinkėse (Varėnos r.) 100 m ruope siekė 8 individus.

Grėsmės ir apsauga. Upiø patvenkimas, vandens tar-ða bei intensyvi þemdirbystė arti upiø, sukelianti upiø eutrofizacijà, upþėlimà ir updumblėjimà.

Bûtina iðlaikyti tinkamas veistis upiø buveines, visø pirma jø neupatvenkti, taip pat jø neterðti, prie tekan-èio vandens telkiniø nenaudoti tràðð ir pesticidø.

Informacijos ðaltiniai

Stanionytė A., 1988: Dragon-flies (*Odonata*) in the pro- tected territories of the Lithuanian SSR. – Acta ento- mologica Lituanica, 9: 20 – 26.

Stanionytė A., 1993: The check-list of dragonflies (*Odo- nata*) of Lithuania. – New and rare for Lithuania insect species. Records and descriptions of 1993, 50 – 60.

Summary

The species is distributed throughout Lithuania, rather abundantly in some localities. In suitable river habi- tats, the highest observed density of exuvia on the river bank was 20 spec./m². The main threats to its survival are river damming, eutrophication and other changes to its breeding habitats.

Apraðė Eduardas Budrys, Dalius Dapkus

Jolantos Rimðaitės nuotrauka

Geltonpiedis kordulegastras

Cordulegaster boltonii (Donovan, 1807)

ŪEIMA KORDULEGAŠTRAI (CORDULEGAŠTRIDAE)
BŪRYS PIRGELIAI (ODONATA)

3 (R) kategorija

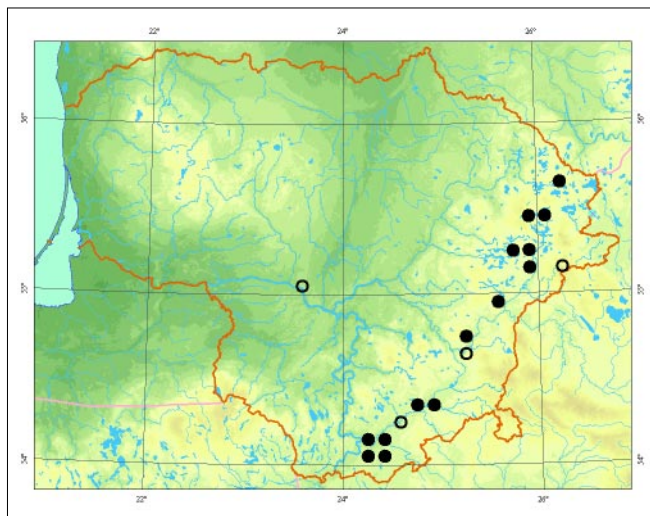
Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje nuo Portugalijos iki Suomijos, rytuose – iki Vakarø Sibiro. Aptinkama Ŗiaurės Afrikoje palei Vidurpemio jūrą. Dapnesnė kalnuose, lygumose paplitusi sporadiškai.

Lietuvoje aptikta tik rytinėje ir pietrytinėje dalyje: anksėiau buvo randama Kauno, Ŗvenėioniø, Varėnos ir Vilniaus rajonuose, neseniai rasta Ignalinos ir Zarasø rajonuose.

Biologija ir ekologija. Stenotopinė, reobiontinė rūdis. Veisimosi buveinės yra nedidelės (dapniausiai 3–7 m ploėio) sraunios upės smėlėtu, tiesiogiai saulės apšvieėiamu ir nepripėlusiu augalø dugnu. Lervos plėđrios, minta daugiausia kitø vabzdpiø lervomis, kuriø tyko ásisaususios á dugno smėlą. Jø vystymasis trunka 4–5 metus. Pirmieji suaugėliai pasirodo gegupės pabaigoje, dauguma iðsirita birpelio mėn. ir skraido iki rugpjūėio pradpio. Laikosi netoli upės vagos, medpioja skraidanėius vabzdpius virð vandens ar pakrantės augalijos. Patinai saugo savo teritoriją nuo konkurentø. Patelės sekliuose uputėkiuose pakimba prie pat vandens pavirđiaus, pilvelio galà ámerkia á vandenà ir pasiekusios dugnà sudeda kiauđinius. Dėl ilgai trunkanėio lervø vystymosi, kordulegastrø populiacijos labai lėtai atsikuria.

Populiacijø gausumas. Rūđies gausumas netirtas. Paprastai pastebimi pavieniai suaugėliai, taėiau tinka-

mausiose buveinėse kordulegastrai gali bŭti gana gausūs: Skroblaus pėmupyje, 50 m ruoėe, vienu metu buvo pastebėti 6 skraidantys kordulegastrai. Suaugėliø ritimosi metu 100 m Ŗlos kranto ruoėe aptikta iki 9 iðnarø.

Grėsmės ir apsauga. Upiø ir upeliø patvenkimas, vandens tarđa, slėniuose esanėiø pievø trąđimas ir intensyvi pėmdirbystė aukėtupiuose lemia veisimosi buveinių eutrofizacijà.

Bŭtina iðlaikyti esamà upeliø hidrologinà reėimà, visø pirma jø neuptvenkti, taip pat nenaudoti trąđø ir pesticidø arti tekanėio vandens telkinio.

Informacijos Ŗaltiniai

Stanionytė A., 1988: Dragon-flies (*Odonata*) in the protected territories of the Lithuanian SSR. – *Acta entomologica Lituanica*, 9: 20–26.

Stanionytė A., 1993: The check-list of dragonflies (*Odonata*) of Lithuania. – New and rare for Lithuania insect species. Records and descriptions of 1993, 50–60.

Summary

A rare, stenotopic species, distributed only in eastern and south-eastern Lithuania. In rivulets suitable for breeding, the maximum observed density of exuvia was 9 per 100 m of watercourse. The main threats are eutrophication and river damming.

Apraðė Eduardas Budrys

Selemono Paltanaviėiaus nuotrauka

Baltakaktė skėtė

Leucorrhinia albifrons (Burmeister, 1839)

DEIMA RAÐTUOTOSIOS SKĖTĖS (*LIBELLULIDAE*)
BŪRYS ÞIRGELIAI (*ODONATA*)

3 (R) kategorija

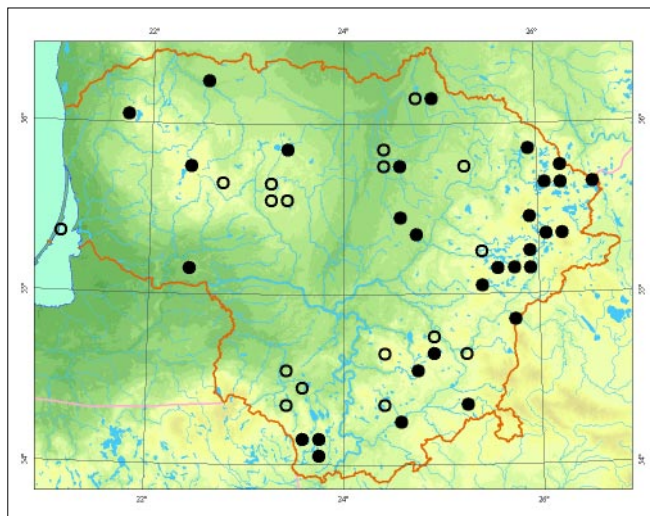
Statusas. Lietuvoje rūðis saugoma nuo 2003 m. Áraðyta á Berno konvencijos II, Buveiniø direktyvos IV priedus.

Paplitimas. Ðiaurės ir Vidurio Europoje. Vakarø Europoje aptinkama pavienėse atskirtose populiacijose, Uralo, Altajaus kalnuose. Ðėl klimato pokyčių rūðies arealas pleėiasi á Ðiaurinius regionus.

Lietuvoje rūðis aptikta Alytaus, Birþø, Ignalinos, Kelmės, Lazdijø, Marijampolės, Molėtų, Panevėpio, Radviliškio, Ðvenėioniø, Trakø, Varėnos, Vilniaus, Zarasø rajonuose.

Biologija ir ekologija. Gyvena vidutiniškai turtinguose ir neturtinguose maisto medþiagø eþeruose, taip pat silpnai rūgðėiuose vandenyse (pH 4 – 6,5). Lervos vystosi 2 metus. Jos gyvena tarp gausiai veðinės povandeninės augalijos. Suaugusios lervos nuo geguþės vidurio iki liepos pradþios lipa ant kranto, prisitvirtina prie augalø ar kelmø 1 – 2,5 m aukðtyje ir neriasi. Suaugėliai laikosi netoli savo iðsiritimo vietø. Nakvoja miðke, daþniausiai ant puðø. Poruojasi nuo birþelio pabaigos iki liepos pradþios. Poravimasis trunka 10 – 17 valandø. Suaugėliai gyvena vidutiniškai 42 dienas. Yra duomenø, kad suaugėliai patinai kovoja dėl teritorijos su bronzinėmis kordulijomis (*Cordulia aenea*). Pastebėta, kad baltakaktėmis skėtėmis minta *Libellula*, *Anax* genties þirgeliai. Skraido nuo geguþės pabaigos iki rugpjūčio pradþios.

Populiacijø gausumas. Rūðies gausumas netirtas. Liūnelio eþere (Lazdijø r.) nustatyta gausiausia populiacija Lietuvoje. Gausios populiacijos nustatytos Glėbo eþere (Varėnos r.), Girutiškio rezervate (Ðvenėioniø r.) ir prie Aukðlinio eþero. Kitose radavietėse aptikti pavieniai individai.

Grėsmės ir apsauga. Ðėl eutrofizacijos smarkiai upþelia vandens telkinio krantai. Rūðis yra silpna kolonizatorė, todėl jà nukonkuruoja kitos rūðys. Pakitus buveinei maþos ir atskirtos populiacijos iðnyksta. Labai svarbi tinkamø biotopø tinklo apsauga.

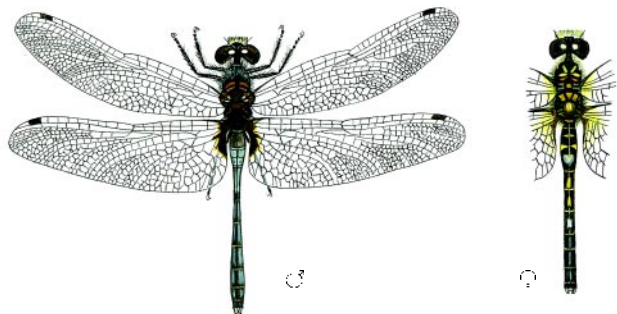
Informacijos šaltiniai

Stanionytė A., 1993: The check-list of dragonflies (*Odonata*) of Lithuania. – New and rare for Lithuania Insect species, 50 – 60.
VU Ekologijos instituto kolekcija.

Summary

Eight localities are known in Lithuania. An especially abundant population was found in Liūnelis Strict Nature Reserve.

Apraðė Dalia Aidukaitė

Linòs Jasiukonytės pieðinys

Grakðëioji skëtë

Leucorrhinia caudalis (Charpentier, 1840)

ÐEIMA RAÐTUOTOSIOS SKËTËS (*LIBELLULIDAE*)
BÛRYS ÞIRGELIAI (*ODONATA*)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rûðis saugoma nuo 2005 m. Áraðyta á Berno konvencijos II, Buveiniø direktyvø IV priedus.

Paplitimas. Rytø Europoje, Vakarø ir Vidurio Europoje, Rusijoje, Baikalo eþero, Altaiaus ir Uralo kalnø regionuose.

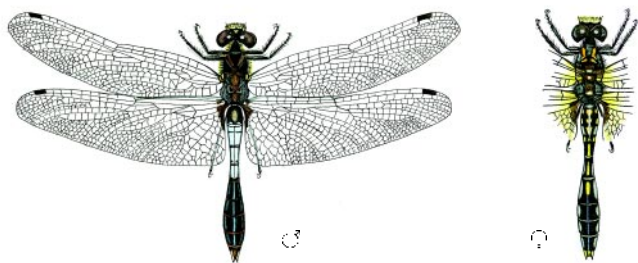
Lietuvoje rûðis aptikta Alytaus, Ignalinos, Prienø, Ðvenëioniø, Trakø, Varënos rajonuose.

Biologija ir ekologija. Lervos gyvena mezotrofiniuose ir eutrofiniuose vandens telkiniuose, taip pat rûgðëios reakcijos vandens telkiniuose, kur gausu viksvø (*Carex*) ir plûduriuojanëiø augalø – lelijø (*Nymphaeae*), lûgniø (*Nuphar*), nerëiø (*Potamogeton*). Patelës, dëdamos kiauðinius, skraido raitais virð vandens telkinio, kartais nuleidþia kiauðdëtá á vandená. Ilsisi ant þolës ar krûmuose. Nuo vëjo slepiasi miðkuose ant gluosniø, karklø, ievø. Lervos vystosi 2 metus tarp vandens augalijos.

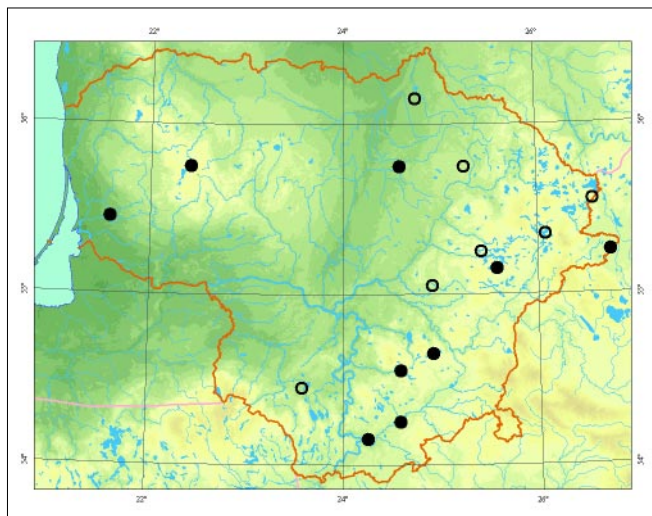
Skraido nuo geguþës vidurio iki liepos mën.

Populiacijø gausumas. Rûðies gausumas netirtas. Buveinëse aptikti pavieniai individai.

Grësmës ir apsauga. Hidrologinio reþimo pakitimas, tarða.

Linos Jasiukonytës pieðinys

Informacijos ðaltiniai

Stanionytë A., 1993: The check-list of dragonflies (*Odonata*) of Lithuania. – New and rare for Lithuania Insect species, 50 – 60.

VU Ekologijos instituto kolekcija.

Summary

This species is distributed in southeastern Lithuania. Only single individuals of Leucorrhinia caudalis have been observed in its localities.

Apraðë Dalia Aidukaitë

Ėarvuotoji skėtė

Leucorrhinia pectoralis (Charpentier, 1825)

ĖEIMA RAĖTUOTOSIOS SKĖTĖS (*LIBELLULIDAE*)
BŪRYS DIRGELIAI (*ODONATA*)

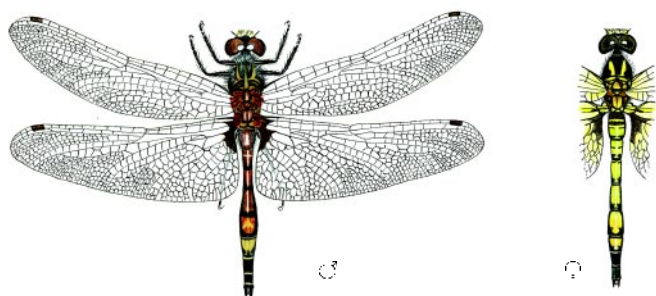
4 (I) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūĖis saugoma nuo 2003 m. ĄraĖyta Ą Berno konvencijos II, BuveiniŖ direktyvŖs II ir IV priedus.

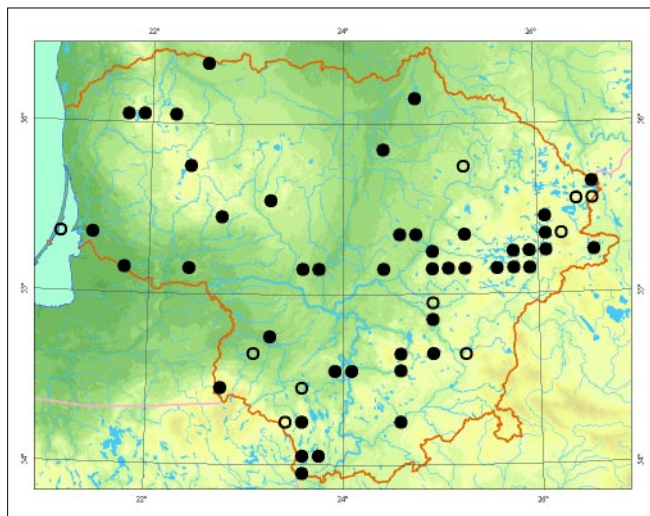
Paplitimas. Suomijos pietuose, Ėiaurės Italijoje, Olandijoje, Prancūzijoje, Kaukaze, Turkijoje, Sibire. Lietuvoje rūĖis aptikta Akmenės, Alytaus, BirbŖ, Ignalinos, Kauno, LazdijŖ, Panevėpio, RaseiniŖ, Ėilutės, ĖirvintŖ, ĖvenėioniŖ, TrakŖ, Ukmergės, Varėnos, VilkaviĖkio, Vilniaus, ZarasŖ r. ir KurĖiŖ nerijoje.

Biologija ir ekologija. Gyvena Ėaupuose mezotrofiniuose, eutrofiniuose ir rūĖtiniuose eperėliuose, taip pat karsinės kilmės eperuose, Ėaupuose kanaluose, kuriuose auga Ėvendrai (*Typha*) ir viksvos (*Carex*). Lervos vystosi 2 metus tarp vandens augalijos. Neriasi ant kranto, prisitvirtinę prie augalŖ 5 – 10 cm aukĖtyje. Poruojasi prieĖ saulei patekant. Minta ėvairiais smulkiais vabĖpais. Ėi rūĖis viena pirmŖjŖ pradeda ilsėtis ant lapuŖiŖ ar spygliuŖiŖ. Nakėiai Ėapniausiai pasirenka berpus. Dieną ilsisi ant iĖ vandens kyĖanėiŖ augalŖ. Nuo vėjŖ slepiasi miĖkuose. Skraido nuo balandpio pabaigos iki liepos mėn.

PopuliacijŖ gausumas. RūĖies gausumas netirtas. Gausios populiacijos nustatytos Glėbo, Gilūto (Varėnos r.)

LinŖs Jasiukonytės pieĖinys

bei Labanoro regioninio parko GirutiĖkio rezervato eperuose, PaukĖteliĖkėse, ĖkilietŖ eperŖ apylinkėse (TrakŖ r.). Kitose radavietėse rasti pavieniai individai.

Grėsmės ir apsauga. Hidrologinio rėpimo pakitimas, tarĖa.

Informacijos Ėaltiniai

Stanionytė A., 1993. The check-list of dragonflies (*Odonata*) of Lithuania. – New and rare for Lithuania Insect specimens, 50 – 60.

VU Ekologijos instituto kolekcija.

Summary

Leucorrhinia pectoralis is widely distributed in Lithuania, being found in 16 localities. Abundant populations have been recorded in Lake Glėbas, Lake Gilūtas, and in dystrophic lakes in GirutiĖkis reserve in PaukĖteliĖkės.

ApraĖė Dalia Aidukaitė

Rudajuostė skėtė

Sympetrum pedemontanum (Allioni, 1766)

DEIMA SKĖTĖS (LIBELLULIDAE)

BŪRYS PIRGELIAI (ODONATA)

4 (I) kategorija

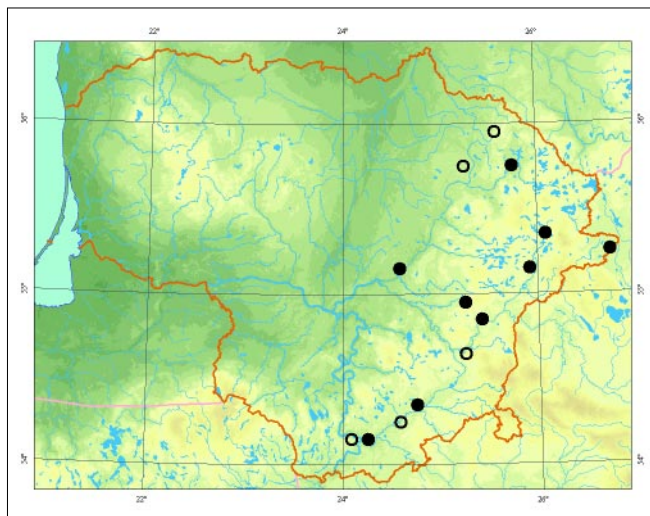
Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 2005 m.

Paplitimas. Palearktikos vidutinio klimato zonoje. Lokaliai aptinkama Vakarø ir Vidurio Europoje, Balkanø ðalyse, Alpėse, Karpatuose, paplitusi Rusijos miðkastepiø ir stepiø zonoje, Pietø Sibire iki Tolimøjø Rytø ir Japonijos.

Lietuvos populiacijos yra ties ðiaurine rŭdies arealo riba, kuri siekia ir Latvijà. Aptikta tik rytinėje ir piet-rytinėje Lietuvos dalyje. Anksėiau buvo randama Rokiðkio, Varėnos ir Vilniaus r., neseniai aptikta Ignalinos, Jonavos ir Zarasø rajonuose.

Biologija ir ekologija. Lokaliai paplitusi rŭdis. Lervos gyvena negiliuose, gerai ðildomuose stovinėio ir lėtai tekanėio vandens telkiniuose, kuriuose gausu vandens augalø. Jos laikosi dugne, gali ásirauti á dumblà ir iðverti trumpalaikà vandens telkinio iðdþiŭvimà. Plėðrios, minta smulkiais vandens bestuburiais. Lervos þie-moja; manoma, kad jos iðsivysto per 1 metus. Suaugėliai pasirodo liepos viduryje ir skraido iki rugpjŭėio pabaigos. Jie paprastai laikosi viksvynuose ir drėgnose pievose, netoli veisimosi vietø. Plėðrŭs, minta smulkiais skraidanėiais vabzdþiais. Patelės kiauðinius deda á dumblà vandens telkiniø pakrantėse.

Populiacijø gausumas. Negausi, lokaliai paplitusi rŭdis. Lietuvoje populiacijø gausumas ir jo pokyėiai nėra ávertinti. Veisimosi ir maitinimosi vietose paprastai pastebimi tik pavieniai individai. Tinkamiausiose buveinėse

gali būti aptinkami gana gausiai: Varėnos r., Spenglos upelio slėnyje, 100 m ruoþe rasta iki 10 suaugėliø.

Grėsmės ir apsauga. Natŭraliø buveiniø keitimas: veistis tinkamø nedideliø vandens telkiniø sausinimas ar valymas, kai rengiant poilsiavietes iðkasamas dumblas ir paðalinama augalija.

Norint rŭdà iðsaugoti, negalima keisti veisimosi buveiniø.

Informacijos ðaltiniai

Stanionytė A., 1993: The check-list of dragonflies (*Odonata*) of Lithuania. – New and rare for Lithuania insect species. Records and descriptions of 1993, 50 – 60.

Summary

A rare species, distributed only in eastern Lithuania. At one of its breeding sites, the observed density of imagoes was 10 individuals per 100 m transect. The main threats to its survival are anthropogenous changes to its breeding habitats.

Apraðė Eduardas Budrys, Giedrius Ðvitra

Jolantos Rimðaitės nuotrauka

Kopinis skėriukas

Sphingonotus caerulans (Linnaeus, 1767)

DEIMA SKĖRIUKAI (ACRIDIDAE)

BŪRYS TIESIASPARNIAI (ORTHOPTERA)

3 (R) kategorija

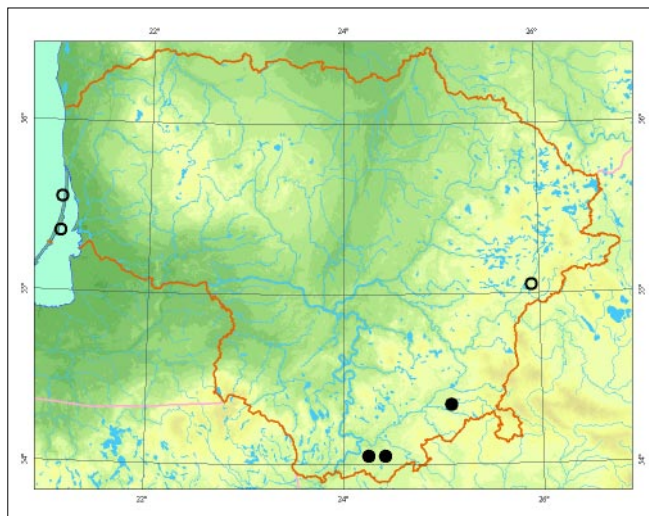
Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 2000 m.

Paplitimas. Lokaliami paplitusi visoje Europoje, ėiaurėje – iki Suomijos, rytuose – palei Juodąją jūrą iki Kaukazo, taip pat Ėiaurės Afrikoje palei Vidurpėmio jūrą.

Lietuvoje XX a. pradėioje buvo aptikta Pabradės apylinkėse. Dabar randama Kurėio nerijos Nagliū rezervato pilkosiose kopose, buvusiame Rūdninkū kariame poligone (Ėalėnininkū r.) ir Dzūkijos nacionaliniame parke (Varėnos r.). Nepatikrintais duomenimis, dar aptikta Druskininkū sav. (Gerdaėio apyl.).

Biologija ir ekologija. Po keliolika bendru apvalkalu apgaubtū kiauėiniū deda á smėlá. Ėiemoja kiauėiniai. Pavasará iėsisritū skėriukai minta varpinū augalū – ėepetukū, eraiėinū, kelerijū ir kitū – lapais. Sėslūs, nuo iėsisritimo vietū vidutiniėkai migruoja tik apie 100 m. Suaugėliai pasirodo liepos pradėioje, gyvena iki rudens. Patinai saugo savo teritorijas nuo konkurentū. Poruojasi su upklydusiomis patelėmis. Patinū skleidpiamas garsas tylus, kiek metalinio skambesio ėirenimas. Laikosi pajūrio pilkosiose kopose ir nesusivėrusiose smiltpievėse, susiformavusiose ant ėėmyniniū kopū. Buveinėms upaugus miėdku, populiacijū likuėiai kurá laiká aptinkami keliukū pakraėėiuose, smėlio karjeruose.

Populiacijū gausumas. Tinkamose buveinėse gali būti gausūs: Puvuėiū apylinkėse esanėioje miėdko gaisravietėje su eroduojanėiomis nesusivėrusiomis smilt-

pievėmis 100 m ruoėe buvo aptinkama iki 16 individū, o visos populiacijos, gyvenanėios maėdaug 2,5 ha plote, gausumas, ávertintas pymėjimo – paleidimo – pakartotinio sugaudymo metodu, siekė 621 – 697 suaugusius individus.

Grėsmės ir apsauga. Pilkūjū kopū ir nesusivėrusiū smiltpieviū upsodinimas ar natūralus sukcesinis upaugimas miėdku, veiksnijū, sukurianėiū tinkamas buveines, stoka. Kopinio skėriuuko buveinėse negalima sodinti miėdko, aktyviai poilsiauti. Vykstant natūraliai sukcesijai, siūloma atkurti buveines – iėkirsti ir iėvėpti upauganėius medpius.

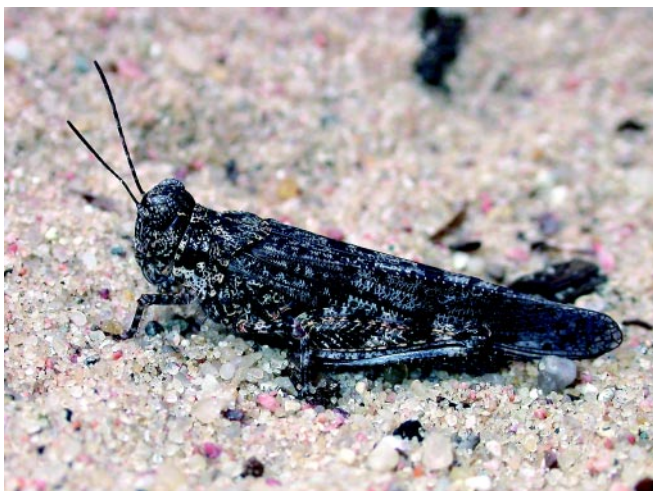
Informacijos ėaltiniai

Budrys E., Budrienė A., Pakalniėkis S., 2004: Population size assessment using mark-release-recapture of 12 species of Orthoptera, Diptera and Hymenoptera: a comparison of methods. – Latvijas entomologs, 41: 32 – 43.

Summary

A rare species, distributed only along the shores of the Baltic Sea and in the southeast of Lithuania. In suitable continental dune habitats, the observed density was up to 16 imagoes per 100 m transect. The main threats to its survival are habitat afforestation and a lack of disturbances.

Apraėė Eduardas Budrys

Eduardo Budrio nuotrauka

Besparnis skėriukas

Podisma pedestris (Linnaeus, 1758)

DEIMA SKĖRIUKAI (ACRIDIDAE)

BŪRYS TIESIASPARNIAI (ORTHOPTERA)

3 (R) kategorija

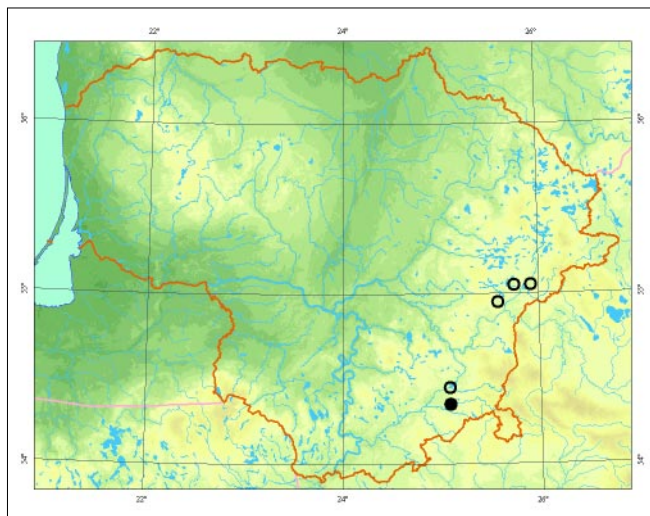
Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 2000 m.

Paplitimas. Rūdis paplitusi Vakarø Palearktikos borealinės zonos lygumose nuo Skandinavijos iki Jakutijos, taip pat Pietø Palearktikos ir Europos kalnuose. Lietuvoje XX a. pradžioje buvo aptinkama Ūvenėio-niø, Vilniaus ir Œalėininkø r., Mažalotės ir Pabradės apylinkėse, Pailgėje, Rūdninkuose. Œiuo metu gyvena buvusiam Rūdninkø kariniame poligone, ieðkotina buvusio karinio poligono ir pajūrio kopø virpnyuose, varnauognyuose.

Biologija ir ekologija. Stenotopinė rūdis, aptinkama sausuose virpnyuose su smiltpieviø intarpais. Ėiemoja kiauðiniai, kuriuos patelė porcijomis deda á smėlá. Jaunikliai iðsirita pavasará, suaugėlio stadijà pasiekia liepos mėn. Minta varpinio augalø lapais. Tiek patinai, tiek patelės su rudimentiniais sparnais, neskraido, toli nemigruoja. Dėl ðios priepasties, vykstant natūraliai miðkø sukcesijai, populiacijos á naujas buveines plinta lėtai, o iðnykusios – sunkiai atsikuria.

Populiacijø gausumas. Populiacijos gausumas ir jo pokyčiai Lietuvoje nėra ávertinti. Rūdninkø poligone 100 m ruoþe rasta iki 4 individø.

Grėsmės ir apsauga. Tinkamø buveiniø – susiformavusio virpyno – upsoðinimas bei natūralus upaugi-

mas miðku, taip pat veiksnio, sukurianio tinkamas buveines, stoka.

Besparniø skėriukø gyvenamose vietose negalima soðinti miðko, reikia kirsti atþelianius jaunuolynus.

Informacijos ðaltiniai

Szeliga-Mierzeyewski W., 1927: Die Geradflügler (Orthoptera) der Umgegend von Wilno. – Polskie pismo entomologiczne, 6 (1/2): 59 – 68.

Summary

A rare species, distributed in southeastern Lithuania. In suitable habitats, the observed density of imagoes was up to 4 individuals per 100 m transect. The main threats to its survival are afforestation and lack of disturbances that maintain habitats of this species.

Apraðė Eduardas Budrys

Jono Augustausko nuotrauka

Smėlinė auslinda

Labidura riparia (Pallas, 1773)

DEIMA SMĖLINĖS AUSLINDOS (LABIDURIDAE)
BŪRYS AUSLINDOS (DERMAPTERA)

4 (I) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1991 m.

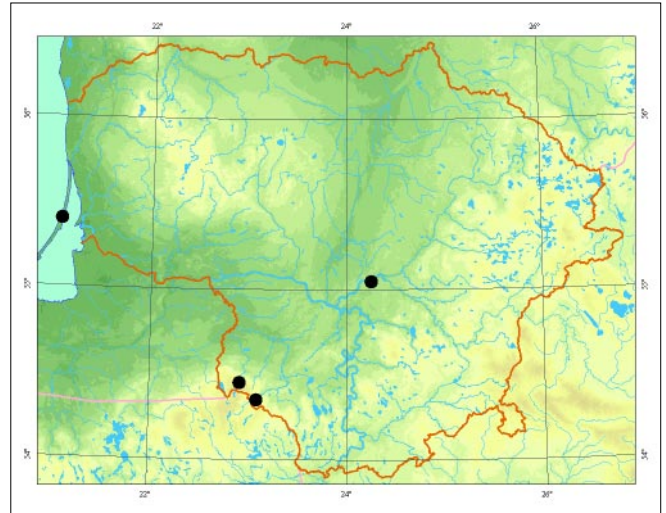
Paplitimas. Visame pasaulyje. Aptinkama smėlėtose pakrantėse, kopose.

Lietuvoje rūdis paplitusi: Juodeliø karjere (Marijampolės r.), Graupiniø karjere (Vilkaviškio r.), Gaišiūnø poligone (Jonavos r.) ir Kurdiø nerijoje.

Biologija ir ekologija. Gyvena atvirose lengvo, smėlėto grunto buveinėse. Dažnai aptinkamos po kelmiais, augalø ūaknimis, lentgaliais, kur smėlis yra kiek drėgnesnis. Tūno smėlyje paėiø iðraustuose urveliuose. Buvimo vietà þymi smėlio kauburėlis. Juose vasarà krūvelėmis deda kiauðinius, po 60 – 70. Kiauðinius ir iðsiritusius jauniklius saugo iki pirmo nėrimosi. Minta negyvais ir gyvais smulkiais vabzdþiais ar kitais gyvūnais. Þiemoja lervos ir suaugėliai.

Populiacijø gausumas. Rūðies gausumas netirtas. Ðiuo metu þinoma tik apie 10 radavieėiø, didþioji jø dalis Kurdiø nerijoje. Dėl slapto gyvenimo aptinkami dažniausiai pavieniai individai. Gausiausia populiacija Kurdiø nerijoje. Populiacijos nemapėja, per pastaruosius 10 metų aptikta naujø radavieėiø.

Grėsmės ir apsauga. Paplitimas ir gausumas priklauso nuo tinkamø buveiniø būklės. Pagrindinė grėsmė –

buveiniø ūpaugimas krūmais, polynais. Karjerø þeldinimas, buveiniø kopose iðtrypimas.

Būtina saugoti pagrindines buveines nuo iðtrypimo, nuo savaiminio apaugimo ar apsodinimo miðku.

Informacijos šaltiniai

Ivinskis P., Ferenca R., Pacevičius V., 1996: Kai kurie duomenys apie retus vabzdþius, saugomus ekologijos instituto, T. Ivanausko zoologijos muziejaus ir privaėiose kolekcijose. – Raudoni lapai, 4: 21 – 25.

Ivinskis P., Ferenca R., Rimðaitė J., 2004: Nauji duomenys apie retus gyvūnus Lietuvoje. – Raudoni lapai, 8: 8 – 15.

Ðablevičius B., 2000: Smėlinė auslinda (*Labidura riparia* Pall.) Kurdiø nerijoje. – Raudoni lapai, 7: 29.

Ðvitra G., 2001: Jonavos rajono vabzdþiai. – Baltasis gandas, 1 (24): 13 – 15.

Summary

A locally distributed species, preferring only specific sandy open habitats. About ten localities are known in Lithuania, mostly on the Curonian Spit.

Apraðė Jolanta Rimðaitė

Jono Augustausko nuotrauka

Kalninė cikada

Cicadetta montana (Scopoli, 1772)

DEIMA GIEDANĖIOSIOS CIKADOS (*CICADIDAE*)
BŪRYS LYGIASPARNIAI (*HOMOPTERA*)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 2000 m.

Paplitimas. Vidurio ir Pietų Europoje, Kaukaze, Pietų Urale.

Šiuo metu Lietuvoje žinomos 2 radavietės: Jiesios krašto-vaizdžio draustinyje (Kauno r., 1981 – 2005), Nemuno pakrantėse, šalia Kauno (Netonio apyl., 2001). XX a. ketvirtajame dešimtmetyje buvo aptikta Vilniuje.

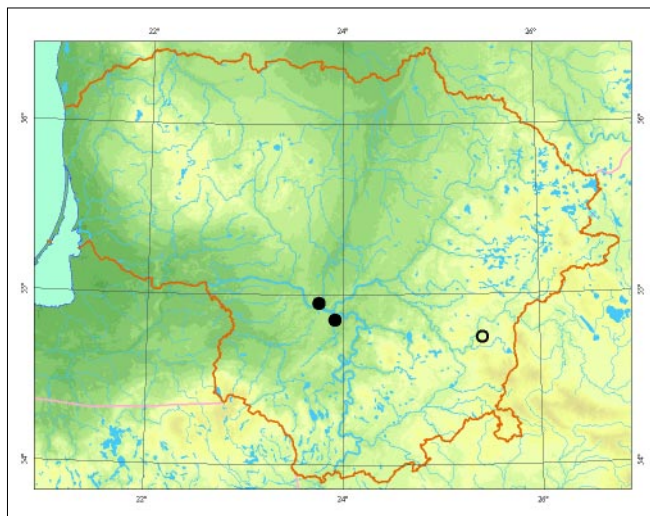
Biologija ir ekologija. Cikadų buveinė – molingi, atviri, sausi, gerai saulės šildomi pietinės ekspozicijos šlaitai, apaugę žoline augalija ir pavieniais medžiais ar krūmais. Suaugę vabzdžiai gyvena medžių lajoje ar ant aukštesnių krūmų. Lervos vystosi žemėje, mįsdomos švairių augalų šaknimis. Pagrindinis mitybinis augalas – melsvoji melvenė (*Molinia caerulea*). Vystymosi trukmė – 4–6 metai. Suaugę vabzdžiai pasirodo gegužės pabaigoje – birželio pradžioje ir gyvena apie 20 dienų.

Populiacijų gausumas. Gausumas neištirtas. Nuo 1981 m. populiacijos kasmet randamos Jiesios pakrantėse atodangose, 2001 m. gausi populiacija aptikta Nemuno šlaituose, šalia Kauno.

Grėsmės ir apsauga. Cikadų gyvenamose vietose apaugimas mišku, šlaitų ardymas, smarki vėjo ar vandens keliama erozija, šlaitų nuodliaužos.

Selemono Paltanavičiaus nuotrauka

Norint išsaugoti vabzdžių buveines, joms gyvenamose vietose reikia iškirsti dalį krūmų.

Informacijos šaltiniai

Ivinskis P., Pakalniškis S., Ferencas R., 1997: Nauji duomenys apie vabzdžius. – Raudoni lapai, 5: 20–21.

Ivinskis P., Pakalniškis S., Rimšaitė J., Ferencas R., 2000: Reti gyvūnai, stebėti 1999 metais. – Raudoni lapai, 7: 34–35.

Ivinskis P., Ferencas R., Rimšaitė J., 2004: Nauji duomenys apie retus gyvūnus Lietuvoje. – Raudoni lapai, 8: 8–15.

Kauno T. Ivanausko zoologijos muziejaus kolekcija.

Summary

A thermophilic, relic cicada species found only in well-heated, open slopes with a southern exposure. Only two isolated populations on river slopes are known in Lithuania.

Aprašė Romas Ferencas

Piaurusis puikiapygis

Calosoma inquisitor (Linnaeus, 1758)

DEIMA PYGIAI (CARABIDAE)

BŪRYS VABALAI (COLEOPTERA)

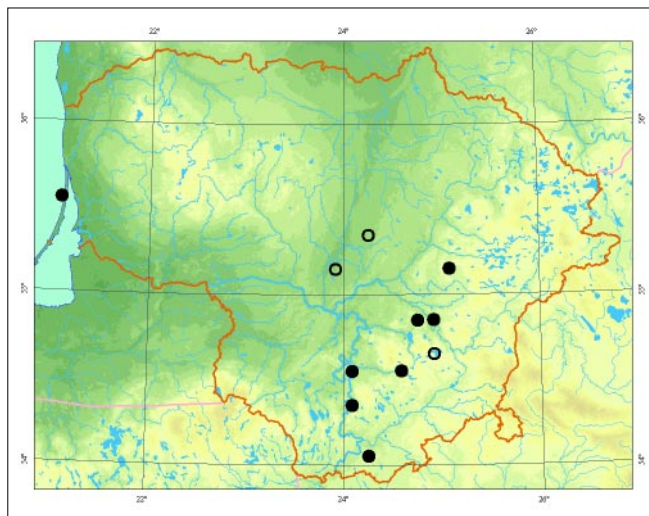
3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m. Átraukta á Kertiniø miðko buveiniø specializuotø rūðiø sàràðà.

Paplitimas. Europos ir Azijos plaèialapiø lapuoèiø miðkuose, Maþojoje Azijoje, Irane, Kaukaze. Pavienës populiacijos aptiktos Rytø Sibire ir Japonijoje.

Lietuvoje þinomos ðios radavietës: Medynoje (Vilniaus r., 1918), Varnikø miðke (Trakø r., 1953), Lanèiûnavos girininkijoje (Kèdainiø r., 1964), Labûnavos girininkijoje (Kèdainiø r., 1965), Paðilës miðke (Ukmergës r., 1977, 2004), Dûkõtø àpuolyne (Vilniaus r., 1979), Vidzgiryje ir Punios ðile (Alytaus r., 2003), Dûkõtø àpuolyne (Vilniaus r., 2003), Èiþiûnuose (Trakø r., 2004), Gervaraisëio miðke (Elektrënø sav., 2004), Juodkrantës apylinkëse (2004), Juodkrantėje (Kurðiø nerijoje, 2005).

Biologija ir ekologija. Ekologiðkai susijæs su plaèialapiø lapuoèiø miðkais, lervos ir suaugæ vabalai minta àpuoliniø lapsukiø, þiemsprindþiø, pelëdgalviø ir kitø drugiø vikðrais. Vabalai ir lervos aptinkami geguþës – birþelio mën. ant medþiø kamienø ir ðakø, paklotës – ten, kur ieðko grobio. Lëliukëmis virsta þemėje. Iðsirita vabalai lieka þiemoti lëliukiø lopðeliuose. Ðapniausiai aptinkamas medþiø lapus grauþianèiø vikðrø þidiniuose.

Populiacijø gausumas. Gausumas nepastovus, susijæs su þiemsprindþiø ir neporiniø verþikø þidiniø susidarymu. Ðiø drugiø þidiniuose vabalø ir lervø bûna labai daug. Toliau nuo þidiniø aptinkami tik pavieniai vabalai.

Grësmës ir apsauga. Brandþiø lapuoèiø miðkø, ypaè àpuolynø, kirtimas, pesticidø naudojimas miðkuose. Vabalø gyvenamose vietose bûtina riboti brandþiø medynø kirtimà, nenaudoti pesticidø.

Informacijos ðaltiniai

Ferenca R., 2004: New and rare for Lithuania beetle (Coleoptera) species registered in 1978 – 2004. New and rare for Lithuania insects species. – Records and descriptions, 16: 11 – 22.

Kauno T. Ivanausko zoologijos muziejaus kolekcija. Kamanø rezervato kolekcija. LBÛU kolekcija.

Summary

A rare relic species, sporadically found in broad-leaf deciduous forests among other Lepidoptera species.

Apraðë Romas Ferencas

Jono Augustausko nuotrauka

Didysis puoðniabygis

Carabus coriaceus Linnaeus, 1758

ÐEIMA ÞYGLIAI (CARABIDAE)

BÛRYS VABALAI (COLEOPTERA)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūðis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Arealas apimà visà Europà, iðskyrus ðiaurinius rajonus, Britø salas, Suomijà ir Pirènø pusiasalà. Pietuose siekia Vidurþemio jûros baseinà, Maþàjà Azijà. Rytuose rūðis paplitusi iki Dono ir Volgos. Lietuvoje gausesnë Vidurio Lietuvos þemumoje ir Pietryþiø Lietuvoje.

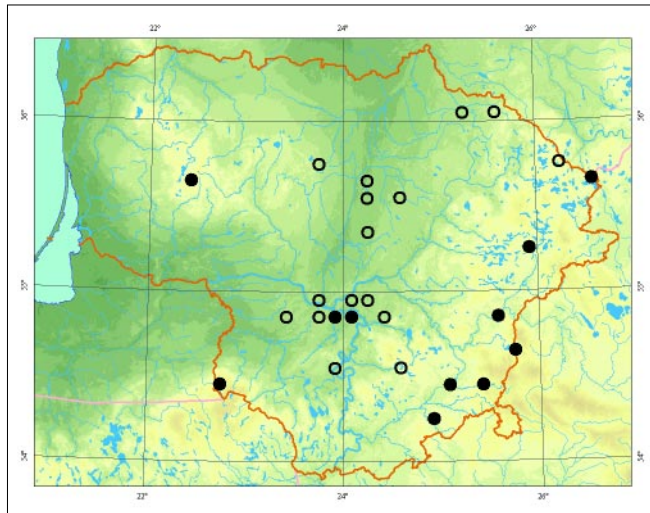
Biologija ir ekologija. Grobuonis, lervos ir suaugëliai minta sausumos moliuskais, sliekais, drugiø vikðrais. Tai miðkø rūðis, gyvenanti sunkiuose, moliuguose dirvøþemiuose. Aptinkama lapuoðiø ir miðriuose miðkuose, taip pat eglynuose, puðnyuose. Vabalai aktyvûs tamsiu paros metu, dienà slepiasi miðko paklotëje, po medþiø iðvartomis. Vystymosi trukmë – 1 metai. Þiemoja dirvoje. Suaugë vabalai gyvena 2 – 3 metus, aptinkami geguþës – spalio mën.

Populiacijø gausumas. Gausumas iðtirtas nepakankamai. Gausiausios ir stabilios populiacijos gyvena Jiesios kraðtovaizdþio draustinyje, Kamðos botaniniame-zoologiniame draustinyje, Viðtytgirio miðke, Medvëgalyje. Kitose radavietëse aptikti pavieniai vabalai.

Grësmës ir apsauga. Miðkø kirtimas, vëjavartø ir vëjalauþø ðalinimas, pesticidø naudojimas su miðkais besiribojanëiuose laukuose, miðkø gaisrai. Bûtina iðsaugoti buveines: riboti senø brandþiø miðkø kirtimà ir pesticidø naudojimą su ðiais miðkais besiribojanëiuose dirbamuose laukuose.

Romo Ferencos nuotrauka

Informacijos ðaltiniai

Ivinskis P., Ferenca R., Pacevièius V., 1996: Kai kurie duomenys apie retus vabzdþius, saugomus ekologijos instituto, T. Ivanausko zoologijos muziejaus ir privaëiose kolekcijose. – Raudoni lapai, 4: 21 – 25.

Ivinskis P., Pakalniðkis S., Ferenca R., 1997: Nauji duomenys apie vabzdþius. – Raudoni lapai, 5: 20 – 21.

Ivinskis P., Pakalniðkis S., Ferenca R., Rimðaitë J., 1998: Nauji duomenys apie retas vabzdþiø rūðis. – Raudoni lapai, 6: 24 – 25.

Ivinskis P., Pakalniðkis S., Rimðaitë J., Ferenca R., 2000: Reti gyvûnai, stebëti 1999 metais. – Raudoni lapai, 7: 34 – 35.

Ivinskis P., Ferenca R., Rimðaitë J., 2004: Nauji duomenys apie retus gyvûnus Lietuvoje. – Raudoni lapai, 8: 8 – 15.

Kauno T. Ivanausko zoologijos muziejaus rinkiniai. VU Ekologijos instituto rinkiniai.

Summary

A rare and vanishing species mostly observed in mature deciduous and mixed forests. The main threats to its survival are forest felling and pesticide use.

Apraðë Romas Ferenca

Grakštusis puođniabygis

Carabus intricatus Linnaeus, 1761

DEIMA PYGIAI (CARABIDAE)

BŪRYS VABALAI (COLEOPTERA)

2 (V) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje. Ėiaurinė arealo riba eina per Pietų Ėvediją, Latviją. Rytuose arealas siekia Baltarusiją ir Ukrainą.

Lietuvoje tai reliktinė atlantinio periodo rūdis. Pėnomos tik 2 radavietė: 1980 m. aptikta Kaukinės miške (Kaiėiatorių r.), nuo 1996 m. nuolatos stebima Ringovės entomologiniame draustinyje (Kauno r.).

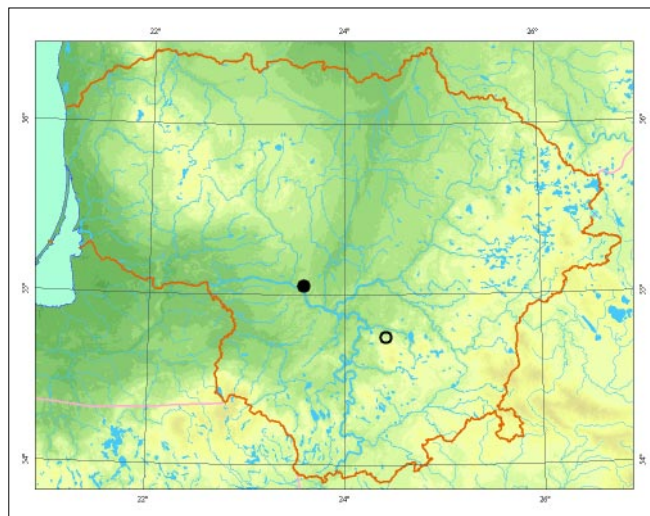
Biologija ir ekologija. Rūdis ekologiškai susijusi su plaėialapių lapuoėių miėkais. Vabalai gyvena brandpiuose lapuoėių, miėriuose miėkuose, po nudpiūvusio medpio pieve ir trūnijanėioje medienoje. Lervos ir suaugę vabalai plėđrūs, minta đliupais, medpioja nakėė. Vystymosi trukmė – 2 metai.

Populiacių gausumas. Kaukinės miške aptiktas tik 1 vabalas. Ringovės entomologiniame draustinyje yra gausi ir stabili populiacija, kur vabalai rasti 1996 – 2006 m.

Grėsmės ir apsauga. Miėkų kirtimas, dpiūstanėių, nudpiūvusio medpio ir pomiėkio đalinimas. Vabalų gyvenamose vietose būtina riboti dpiūstanėių ir nudpiūvusio medpio kirtimą, palikti iđvirtusio senų medpio.

Informacijos đaltiniai

Ivinskis P., Ferenca R., Rimđaitė J., 2004: Nauji duomenys apie retus gyvūnus Lietuvoje. – Raudoni lapai, 8: 8 – 15.

Ivinskis P., Pakalniėkis S., Ferenca R., 1997: Nauji duomenys apie vabzdpius. – Raudoni lapai, 5: 20 – 21.

Ivinskis P., Pakalniėkis S., Ferenca R., Rimđaitė J., 1998: Nauji duomenys apie retas vabzdpio rūdis. – Raudoni lapai, 6: 24 – 25.

Kauno T. Ivanausko zoologijos muziejaus rinkiniai.

Summary

One of the rarest varieties of this species in Lithuania. A relic from the Atlantic period ecologically associated with old deciduous and mixed forests. Only two localities are known in Lithuania.

Aprađė Romas Ferenca

Jono Augustausko nuotrauka

Palvarinis puođniapygis

Carabus nitens Linnaeus, 1758

DEIMA PYGIAI (CARABIDAE)
BŪRYS VABALAI (COLEOPTERA)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Ėiaurės ir Vidurio Europoje, nuo poliarinio rato Ėiaurėje iki Airijos, Olandijos, Vokietijos, Ėekijos pietuose. Visame areale labai reta, nykstanti rūdis. Lietuvoje Ėapnesnis rytinėje Ėalies dalyje ir Vidurio Lietuvos Ėemumoje.

Biologija ir ekologija. Plėdrus, minta drugių vikĖrais ir kitų vabzdų lervomis. Aptinkamas virpinėse aukĖtapelkėse, durpynuose. Aktyvus dienos metu.

Populiacijų gausumas. Gausumas neiĖtirtas. Gausiausia populiacija Ėinoma BaluoĖos aukĖtapelkėje (Ėvenėionių r.). Kitose radavietėse aptikti pavieniai individai.

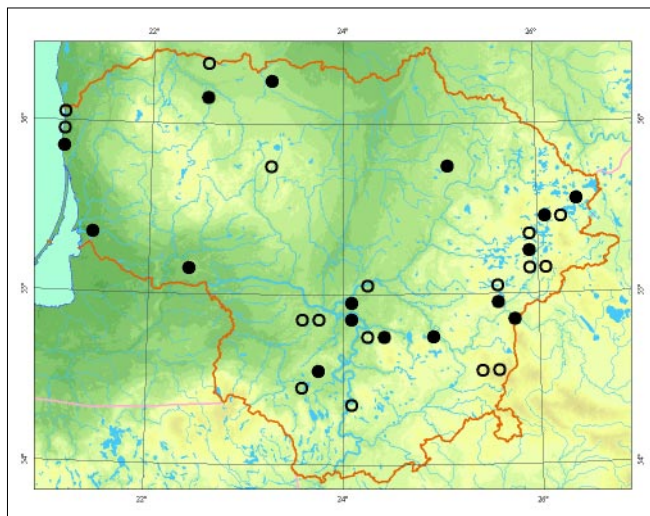
Grėsmės ir apsauga. AukĖtapelkių melioravimas, mechanizuotas durpių kasimas, durpynų gaisrai. BŖtina saugoti esamas buveines, palaikyti pastovų hidroliginą reĖimà.

Informacijos Ėaltiniai

Dapkus D., 2004: Retos vabalų rūdų radimvietės. – Raudoni lapai, 8: 20.

Ivinskis P., Ferenca R., Paceviėius V., 1996: Kai kurie duomenys apie retus vabzdų, saugomus ekologijos instituto, T. Ivanausko zoologijos muziejaus ir privaėiose kolekcijose. – Raudoni lapai, 4: 21 – 25.

Ivinskis P., Ferenca R., RimĖaitė J., 2004: Nauji duomenys apie retus gyvūnus Lietuvoje. – Raudoni lapai, 8: 8 – 15.

Ivinskis P., PakalniĖkis S., Ferenca R., 1997: Nauji duomenys apie vabzdų. – Raudoni lapai, 5: 20 – 21.

Ivinskis P., PakalniĖkis S., RimĖaitė J., Ferenca R., 2000: Reti gyvūnai, stebėti 1999 metais. – Raudoni lapai, 7: 34 – 35.

Merpijevskis A., 2004: Nauji duomenys apie retas vabzdų rūdis Lietuvoje. – Raudoni lapai, 8: 16.

Obeleviėius S., 1994: Naujos retų vabzdų radimvietės vidurio Lietuvoje. – Raudoni lapai, 2: 18 – 19.

Obeleviėius S., 1995: Palvarinio puoĖniapygio (*Carabus nitens* L.) radimvietė netikėtoje vietoje. – Raudoni lapai, 3: 22 – 23.

Ostrauskas H., 1994: Dar viena palvarinio puoĖniapygio (*Carabus nitens* L.) radimvietė. – Raudoni lapai, 2: 22.

Pankeviėius R., 2000: Retų rūdų vabalų stebėjimai Kupiėkio ir AnykĖėių rajonuose. – Raudoni lapai, 7: 35 – 36.

Ėableviėius B., 1994: Retų rūdų vabalų (*Coleoptera*) naujos radimvietės Rytų Lietuvoje. – Raudoni lapai, 2: 19.

Kauno T. Ivanausko zoologijos muziejaus rinkiniai. Valstybinio Kamanų rezervato rinkiniai. LĖŖŖ rinkiniai.

Summary

A very rare vanishing species, with only single individuals found in Lithuania.

ApraĖė Romas Ferenca

Selemono Paltanaviėiaus nuotrauka

Pajūrio ځoklys

Cicindela maritima (Dejjean in Latreille & Dejean, 1822)

ډEIMA ږYGIAI (CARABIDAE)

BŪRYS VABALAI (COLEOPTERA)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūځis saugoma nuo 1989 m.

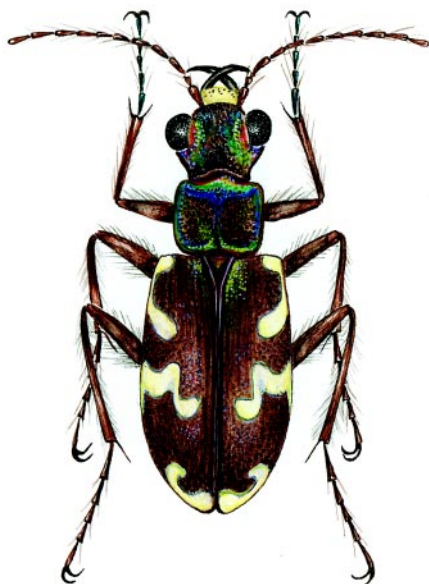
Paplitimas. ځiaurinės Palearktikos dalyje.

Lietuvoje rūځis paplitusi Baltijos pajūryje ir Kurځiø nerijoje, tik 1 radavietė ږinoma rytinėje dalyje. Aptikta Palangoje (1926, 1987), Nidoje (1961, 1990), Krivasalyje (Ignalinos r., 1974), Kurځiø nerijoje (1987), Juodkrantėje (1988), Nemirsetoje (Klaipėdos r., 2005).

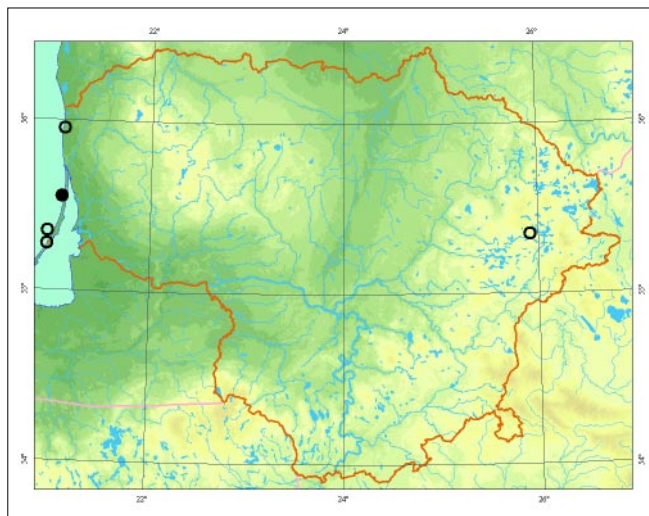
Biologija ir ekologija. Vabalai gyvena dideliø vandens telkiniø, ځapniausiai jūrø, reėiau – dideliø ežerø pakrantėse. Lervos laikosi palvėje drėgname, kietai suspaustame smėlyje iðraustuose urveliuose. Vystymosi trukmė – 1 metai. ږiemoja lėliukės. Vabalai plėđrūs, minta kitais vabzdžiais, aptinkami birėlio mėn. atvirose smėlėtose aikėtelėse, ant pajūrio kopø keliukø. ځiltomis saulėtomis dienomis vabalai vikriai bėgioja medžiodami grobą, o pabaityti staigiai skrenda tolyn nuo trikdytojo.

Populiacijø gausumas. Rūځies gausumas netirtas, Baltijos pajūryje aptinkami pavieniai vabalai.

Grėsmės ir apsauga. Poilsiautojai pajūryje. Dideli poilsiautojø srautai sutrypia lervø urvelius. Grėsmė ke-

Linos Jasiukonytės pieðiny

lia buveiniø, esanėiø Pajūrio regioniniame parke, uþaugimas medžiais ir krūmais. Vabalø gyvenamose vietose reikėtø riboti ږmoniø lankymąsi, kirsti medžius ir krūmus.

Informacijos šaltiniai

Ėableviėius B., 1995: Retø vabalø rūځiø naujos radimvietės. – Raudoni lapai, 3: 19 – 20.

Kamanø rezervato kolekcija.

Kauno T. Ivanausko zoologijos muziejaus kolekcija.

LŖŪU kolekcija.

Summary

The species is rare and vanishing, only an isolated population along the Baltic Sea coast has been observed. The population is restricted mainly due to the destruction of habitats from intense human traffic and afforestation.

Apraðė Romas Ferenc

Palinis þvitraþygis

Agonum ericeti (Panzer, 1809)

ÐEIMA ÞYGIAI (CARABIDAE)

BŪRYS VABALAI (COLEOPTERA)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 2000 m.

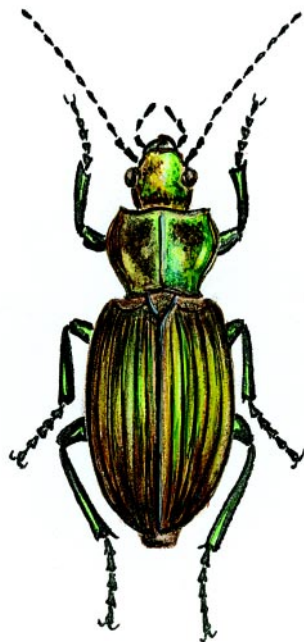
Paplitimas. Europoje ir šiaurinėje Azijos dalyje iki Ramiojo vandenyno.

Lietuvoje rasta: Varniø regioniniame parke (Ðilalės r., 1976), Ėepkeliø rezervate (Varėnos r., 1976, 1999), Kamanø rezervate (Akmenės r., 1980, 1984, 1990), Þuvinto rezervate (Alytaus r., 1980), Jūrės apylinkėse (Marijampolės r., 1985), Girkanėiuose (Joniškio r., 1991), Vieðvilės rezervate (Tauragės r., 1998), Baluoðoje (Ðvenėioniø r., 1999), Laukėnuose ir Kertuoðoje (Ukmergės r.), Algirdėnuose ir Gelednėje (Ðvenėioniø r., 2001), Aukðtumos pelkėje ir Þalgiriø miðke (Ðilutės r., 2002).

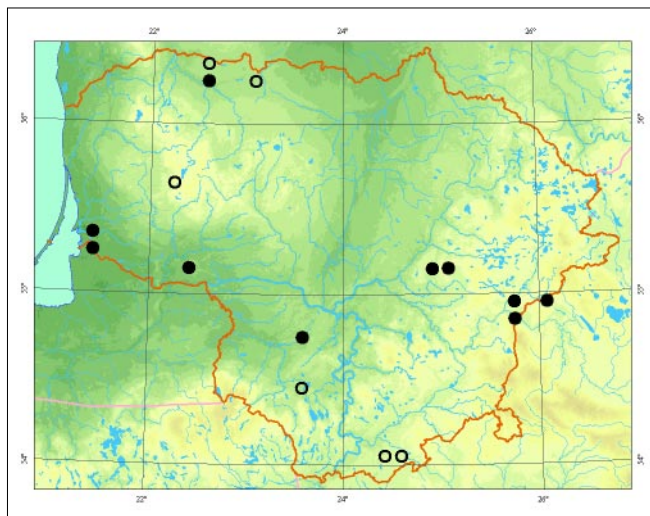
Biologija ir ekologija. Rūdis ekologiðkai susijusi su aukðtapelkėmis ir durpynais. Vabalai plėðrūs, minta smulkiø vabzdþiø lervomis.

Populiacijø gausumas. Nenustatytas, gausesnė didelėse aukðtapelkėse.

Grėsmės ir apsauga. Aukðtapelkiø melioravimas, jø upaugimas miðku, durpynø gaisrai.

Linos Jasiukonytės pieðinys

Svarbu vabalø gyvenamose vietose palaikyti esamà hidrologinà reþimà, ðalinti upauganėius medþius.

Informacijos ðaltiniai

Dapkus D., 2004: Retos vabalø rūðiø radvietės. – Raudoni lapai, 8: 20.

Ivinskis P., Ferenca R., Rimðaitė J., 2004: Nauji duomenys apie retus gyvūnus Lietuvoje. – Raudoni lapai, 8: 8 – 15.

Kauno T. Ivanausko zoologijos muziejaus kolekcija. Kamanø rezervato kolekcija.

Summary

This species is hard to spot in bogs, but is quite common in big bogs.

Apraðė Romas Ferenca

Dvijuostė nendriadusė

Graphoderus bilineatus (De Geer, 1774)

DEIMA DUSIOS (DYTISCIDAE)
BŪRYS VABALAI (COLEOPTERA)

4 (I) kategorija

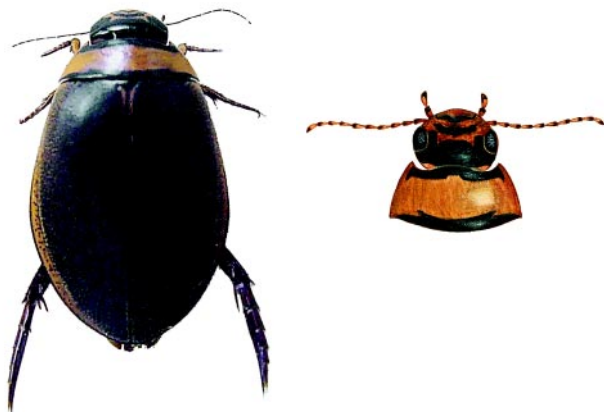
Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 2003 m. Árašyta á Berno konvencijos II, Buveiniø direktyvos II ir IV priedus.

Paplitimas. Nuo Ispanijos, Prancūzijos iki Pietø Skandinavijos, Vakarø Sibire.

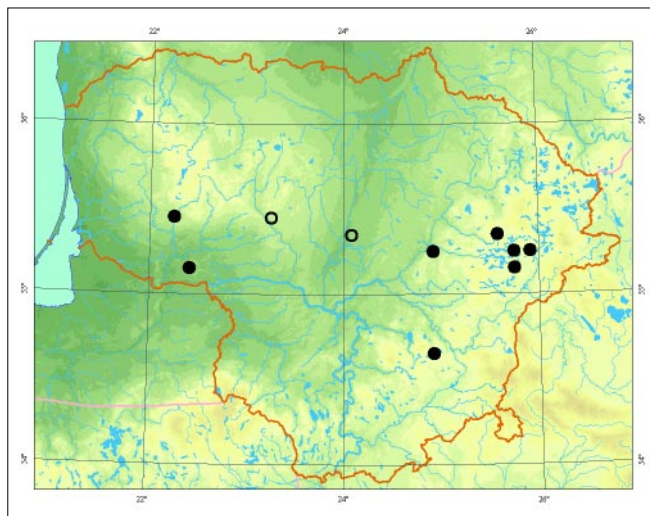
Lietuvoje pavienės radavietės þinomos Vakarø, Vidurio ir Rytø Lietuvoje. Aptikta Lūksto eþere (Telðiø r.) – tai vienintelė radavietė Vakarø Lietuvoje. Rūdis rasta Dumbluko, Liūnelio ir Krakiniuko eþeruose (Molėtø r.), Ilgio, Liedþio ir Vainiðkiø eþeruose (Ðvenëioniø r.), Akies, Ðirmuko eþeruose (Trakø r.), Dukstynos miðke (Ukmergës r.), Ðventosios upės senvagėje.

Biologija ir ekologija. Tiek suaugę vabalai, tiek jø lervos dažnai aptinkami nedideliuose ir negiliuose stovinëio vandens telkiniuose, kuriø pakranëiø zona gausiai apaugusi vandens augalija. Labiau mėgsta saulėtas vietas. Kiauðinius deda ant virð vandens iðsikiðusio augalø stiebø vasaros pradžioje. Lervos vystosi vasarà. Vabalai ir jø lervos plėðrios. Þiemoja suaugëliai. Vabalai vandens telkiniuose pastebimi ðiltuoju metø laiku, aktyviausi balandþio – birþelio mėn.

Populiacijø gausumas. Rūðies gausumas netirtas. Iki 1990 m. ji buvo upregistruota tik keletà kartø. Vëliau upregistruota apie 10 dvijuostės nendriadusės radaviečių – Lietuvoje ði rūdis gali būti paplitusi daug plačiau. Daþniau aptinkami pavieniai suaugę individai.

Romo Ferencos nuotrauka, Linos Jasiukonytės pieðinys

Grėsmės ir apsauga. Vandens telkiniø tarða, vandens augalijos kaita. Intensyvus þemės ūkis ðalia veisimosi buveiniø taip pat gali neigiamai veikti rūdà.

Būtina saugoti veisimosi vietas. Siūloma saugoti ne tik vandens telkinà, bet ir pakrantės juostà 100 m atstumu nuo telkinio. Nenaikinti pakrantėse vandens augalijos. Iðsaugoti aplink esančius maþus iðdþiūvančius vandens telkinius kaip galimas vabalø þiemojvietes. Riboti ūkinę veiklą aplink vandens telkinius, skatinti ekologiðkà ūkininkavimà. Nenaudoti pesticidø arëiau kaip per 100 m nuo vandens telkinio. Iðsaugoti telkiniuose esamà vandens lygà. Neàrengti vandens telkiniø pakrantėse poilsiaviečių.

Informacijos šaltiniai

Pileckis S., Monsevičius V., 1995: Lietuvos fauna. Vabalai, 1. – Vilnius.

Kauno T. Ivanausko zoologijos muziejaus kolekcija.

Summary

An insufficiently studied species in Lithuania. It is found in lakes in western, central and eastern Lithuania. Populations are not abundant, and only single individuals are found.

Apraðė Dalius Dapkus

Plaëioji dusia

Dytiscus latissimus Linnaeus, 1758

DEIMA DUSIOS (DYTISCIDAE)
BŪRYS VABALAI (COLEOPTERA)

4 (I) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 2003 m. Árašyta á Berno konvencijos II, Buveiniø direktyvø II ir IV priedus.

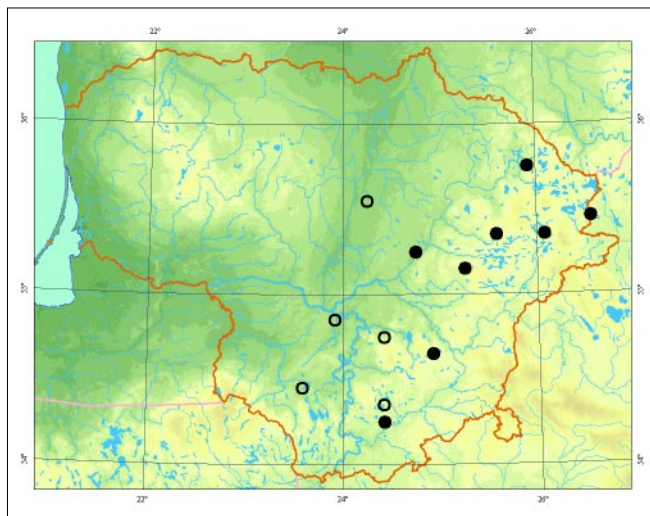
Paplitimas. Nuo Vidurio iki Ðiaurës Europos. Ðiaurinë arealo riba siekia Ðiaurinæ Skandinavijos dalá (Laplandijà); á rytus arealas tæsiasi per europinæ Rusijos dalá iki Vakarø Sibiro.

Aptinkama Vidurio, Rytø ir Pietø Lietuvoje. Kauno T. Ivanausko zoologijos muziejuje saugomi 1925 – 1939 m. Alytaus, Marijampolës, Panevëpio r. ir Kauno mieste aptikti 9 plaëiosios dusios individai. 1978 m. aptiktas 1 individas Kaukinës miðke (Kaiðiadoriø r.). Nuo 1990 m. nustatytos naujos radavietës: Rupo ir Kavinës eþeruose (Ignalinos r.), Liûnelio eþere (Molëtø r.), Akmenos eþere (Trakø r.), Adomiðkio miðke ir Ðirvonø eþerëliuose (Ukmergës r.), Eþeriekø ir Medvëkø eþeruose (Varënos r.), Ilgio eþere (Zarasø r.).

Biologija ir ekologija. Ðapniausiai gyvena dideliuose øvariuose ar Ðiek tiek distrofiniuose stovinëio vandens telkiniuose (eþeruose, tvenkiniuose), taip pat aukðtapelkiø eþerëliuose. Vabalai aptinkami tankiai vandens augalais (viksvomis, asiðkliais, nendrëmis, Ðiurpiais, øvendrais) apaugusiose vandens telkiniø zonos, retai – sausumoje. Ðiemoja suaugæ vabalai, todël juos galima aptikti iðkirtus eketes. Vabalai poruojasi rudená, o kiauðinius deda pavasará. Lervos vystosi vasarà, minta apsiuvø lervomis.

Valdonës Bruëienës nuotrauka

Populiacijø gausumas. Populiacijø gausumas netirtas. Ðapniausiai aptinkami pavieniai suaugæ individai. Populiacijos negausios, rasta tik po 1 – 2 individus.

Grësmës ir apsauga. Didþiausià grësmæ kelia vandens telkiniø cheminë tarða ir vandens telkiniø upaugimas, þvejø tinklai bei buëiai. Á juos pakliuvæ vabalai þûsta.

Siekiant iðsaugoti populiacijø stabilumà, aplink vandens telkinius, kuriuose gyvena plaëioji dusia, reikëtø nustatyti 100 m apsaugos zonà. Joje turëtø bûti ribojamas tràðø ir pesticidø naudojimas. Skatintinas ekologiðkas ūkininkavimas. Radavietëse reikëtø drausti þvejoti buëiais ir tinklais, kuriø akiø dydis maþesnis nei 40 mm. Nekeisti teritorijos hidrologinio rëpimo.

Informacijos ðaltiniai

Pileckis S., Monseviëius V., 1995: Lietuvos fauna. Vabalai, 1. – Vilnius.

Kauno T. Ivanausko zoologijos muziejaus kolekcija.

Summary

Locally distributed in lakes in central, eastern and southern Lithuania. Only single individuals have been observed in all the localities.

Apraðë Dalius Dapkus, Romas Ferenca

Keturtaðkis maitvabalis

Dendroxena quadrimaculata (Scopoli, 1772)

ÐEIMA MAITVABALIAI (SILPHIDAE)

BÛRYS VABALAI (COLEOPTERA)

3 (R) kategorija

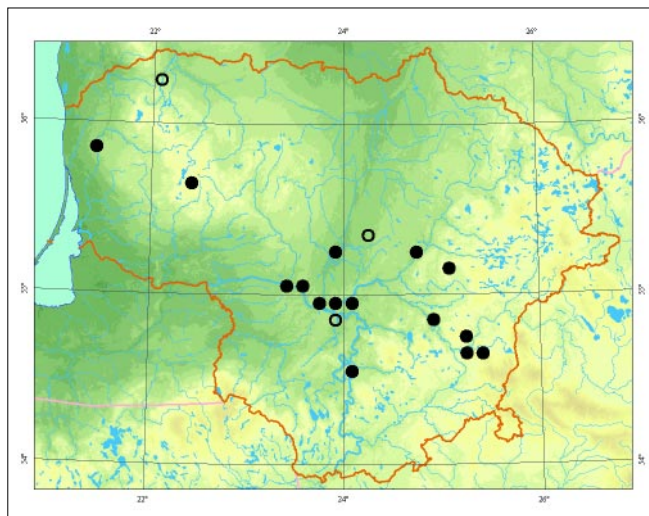
Statusas. Lietuvoje rûðis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Europoje, iðskyrus Pirënø pusiasalà ir ðiaurinę Skandinavijos dalà, Kaukaze.

Lietuvoje þinomos ðios radavietës: Labûnavoje (1964), Lanëiûnavos girininkijoje (Këdainiø r., 1964), Paðilës miðke (Ukmergës r., 1977, 2004), Dûkõtø àpuolyne (Vilniaus r., 1979, 1999), Kaune (1988), Jiesios kraðtovaizdþio draustinyje (Kauno r., 1988), Ringovës entomologinia-me draustinyje (Kauno r., 1990, 1998), Dûmaiëiuose (Maþeikiø r., 1991), Visoriuose (Vilniaus r., 1993), Paðilës miðke (Këdainiø r., 1994), Neveronyse ir Palemone (Kauno r., 1997), Lokës miðke (Ukmergës r., 1998), Pûëkoriuose (Vilniaus r., 1998), Kleboniðkyje (Kauno r., 2000), Kartenalës draustinyje (Kretingos r., 2003), Tervydoniuose (Ðakiø r.), Mikytuose (Ðilutës r.), Medvëga-lyje (Ðilalës r., 2005).

Biologija ir ekologija. Plëðrus, lervos ir suaugëliai minta àvairiø drugiø, daugiausia àpuoliniø lapsukiø ir þiemsprindþiø vikðrais. Vabalai aptinkami geguþës pabaigoje – birþelio mën. ant àvairiø medþiø kamienø ir ðakø, kur medþioja vikðrus. Ðapnesnis lapuoëiø miðkuose, ypaë àpuolynuose, kur atsiranda lapsukiø þidiniø

Populiacijø gausumas. Gausumas neiðtirtas, jis tiesiogiai priklauso nuo lapus grauþianëiø vikðrø þidiniø

susidarymo. Þidiniuose rûðis aptinkama gausiai, kitur nepastebima.

Grësmës ir apsauga. Lapuoëiø miðkø, ypaë àpuolynø, kirtimas, pesticidø naudojimas miðkuose.

Vabalø gyvenamose vietose kovai su kenkëjais naudoti biologinius preparatus, riboti miðkø kirtimà.

Informacijos ðaltiniai

Ivinskis P., Ferenca R., Paceviëius V., 1996: Kai kurie duomenys apie retus vabzdþius, saugomus ekologijos instituto, T. Ivanausko zoologijos muziejaus ir privaëiose kolekcijose. – Raudoni lapai, 4: 21 – 25.

Ostauskas H., 2000: Naujos retø rûðiø vabalø radimvietës Vilniuje. – Raudoni lapai, 7: 36.

Kamanø rezervato kolekcija.

Kauno T. Ivanausko zoologijos muziejaus kolekcija.

LPÛU kolekcija.

Summary

A predatory beetle, living in open broad-leaf woods. Most often observed among mass appearances of other moth species. The most important threats are the felling of old trees and the usage of chemical plant protection agents.

Apraðë Romas Ferenca

Jolantos Rimðaitës nuotrauka

Margasis grambuolys

Polyphylla fullo (Linnaeus, 1758)

DEIMA PLOKĖTĖTAŪSIAI (SCARABAEIDAE)
BŪRYS VABALAI (COLEOPTERA)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Reta rūdis, paplitusi Pietų ir Vidurio Europoje, Kaukaze, Pietų Sibire.

Lietuva yra šiauriniame rūdies arealo pakraštyje. Randa smėlėtose Nemuno, Neris ir Merkio pakrantėse, Kuršių nerijoje. Kuršių nerijoje yra didžiausia Lietuvoje margųjų grambuolių populiacija.

Biologija ir ekologija. Lervos vystosi smėlyje, minta švairių sumedėjusių augalų, daugiausia karklų ir jaunų pušaičių šaknimis. Vystymosi trukmė – 4–5 metai. Suaugę vabalai skraido birželio – liepos mėn., aptinkami lengvose smėlio ir priemolio dirvose augančiuose pušynuose, smėlėtose upių pakrantėse.

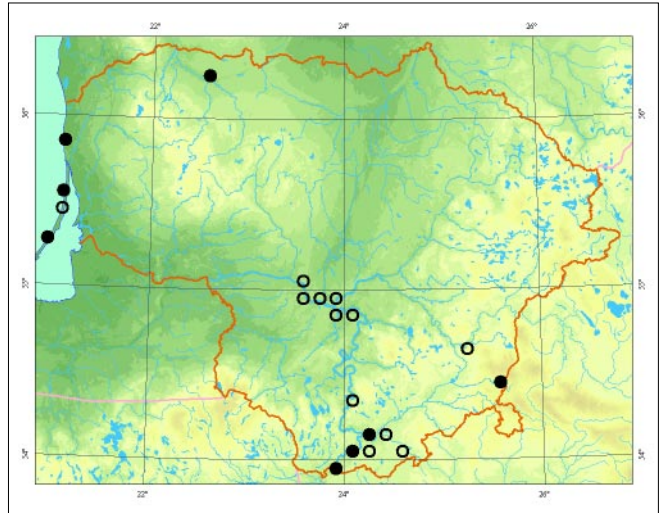
Populiacijų gausumas. Rūdies gausumas netirtas. Lietuvoje rūdis paplitusi lokaliai, smėlėtose Nemuno ir Neris terasose ir Baltijos pajūrio kopose. Gausiausia populiacija yra Kuršių nerijoje, kitur aptinkami tik pavieniai vabalai.

Grėsmės ir apsauga. Atvirų smėlėtų pievų upodiniams miškų ar savaiminis miško upaugimas, ištrypimas yra prapūtingi šiai rūdii.

Labai svarbu išsaugoti vabalų gyvenamas vietas: reikia prižiūrėti, kad neišgalėtų sumedėti augalai, reguliuoti poilsiautojų srautus.

Gedimino Gražulevičiaus nuotrauka

Informacijos šaltiniai

Dapkus D., 2004: Retos vabalų rūdžių radimvietės. – Raudoni lapai, 8: 20.

Ivinskis P., Ferenca R., Pacevičius V., 1996: Kai kurie duomenys apie retus vabzdžius, saugomus ekologijos instituto, T. Ivanausko zoologijos muziejaus ir privačiose kolekcijose. – Raudoni lapai, 4: 21–25.

Ivinskis P., Ferenca R., Rimdaitė J., 2004: Nauji duomenys apie retus gyvūnus Lietuvoje. – Raudoni lapai, 8: 8–15.

Monsevičius V., 1997: Naujos retų vabzdžių rūdžių radimvietės. – Raudoni lapai, 5: 19–20.

Ostrauskas H., 1995: Kai kurios naujos retų vabzdžių radimvietės. – Raudoni lapai, 3: 22.

Skeiveris R., Paplauskis E., 1998: Nauji duomenys apie retas ir saugomas gyvūnų rūdies pajūrio regioniniame parke 1997–1998 metais. – Raudoni lapai, 6: 28–29. Kauno T. Ivanausko zoologijos muziejaus kolekcija. LPUU kolekcija.

Summary

A rare thermophilic species distributed only along the shores of the Baltic Sea and the sandy riverbanks of the Nemunas and Neris rivers.

Aprašė Romas Ferenca

Marmurinis auksavabalis

Liocola lugubris (Herbst, 1786) (sin. *Netocia lugubris* Herbst, 1786)

DEIMA PLOKŠTĖTAŪSIAI (SCARABAEIDAE)
BŪRYS VABALAI (COLEOPTERA)

2 (V) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Vidurio Europoje, Sibire, šiaurinėje Kinijos dalyje. Europoje šiaurinė arealo dalis eina per Skandinaviją.

Lietuvoje rūdis rasta beveik visoje teritorijoje išskyrus Pietų šlaitą.

Biologija ir ekologija. Lervos vystosi trūnijančiose senų lapuočių medienoje arba humusingoje dirvoje, prie pušinių medžių šaknų, taip pat skruzdžių *Camponotus herculeanus* ir *Formica rufa* skruzdėlynuose. Vystymosi trukmė – 2 metai. Vabalai skraidė birželio – liepos mėn. Diltomis, saulėtomis dienomis aptinkami prie tekančių lapuočių medžių sulčių, taip pat ant žvairių augalų piedų.

Populiacijų gausumas. Rūdies gausumas netirtas. Visur aptinkami pavieniai vabalai, tik Strėvininkų miške rasta per dvi dešimtis kokonų.

Grėsmės ir apsauga. Brandžių lapuočių medžių su pažeminėmis erdmėmis šalinimas, senų parkų ir sodų nykimas.

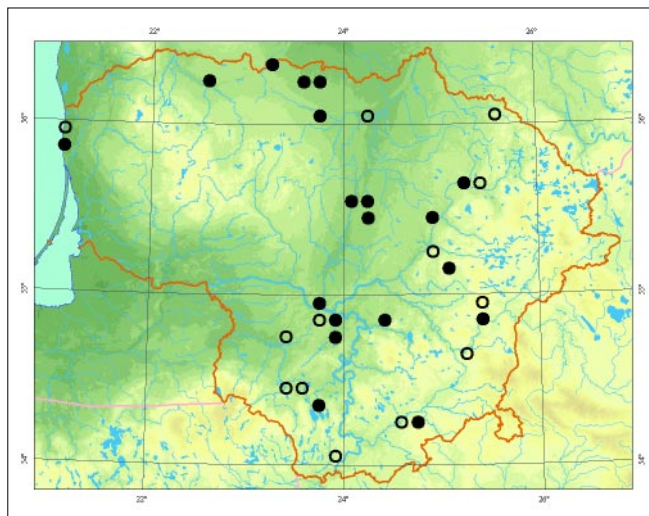
Vabalų gyvenamose vietose būtina išsaugoti senus drevetus lapuočius – ąžuolus, klevus.

Informacijos šaltiniai

Auglys J., 1994: Retos vabzdžių rūdys Aukštaitijoje 1987–1993 m. – Raudoni lapai, 2: 20.

Valdonės Bruėienės nuotrauka

Auglys J., 1996: Retos gyvūnų rūdys Krekenavos regioniniame parke. – Raudoni lapai, 4: 10–12.

Ivinskis P., Ferenca R., Pacevičius V., 1996: Kai kurie duomenys apie retus vabzdžius, saugomus ekologijos instituto, T. Ivanausko zoologijos muziejaus ir privačiose kolekcijose. – Raudoni lapai, 4: 21–25.

Ivinskis P., Ferenca R., Rimšaitė J., 2004: Nauji duomenys apie retus gyvūnus Lietuvoje. – Raudoni lapai, 8: 8–15.

Ostrauskas H., Ūselis D., 1994: Marmurinis auksavabalis (*Netocia lugubris* Herbst.) Vilniaus rajone. – Raudoni lapai, 2: 22.

Kamanų rezervato kolekcija.

Kauno T. Ivanausko zoologijos muziejaus kolekcija. LPŪU kolekcija.

Summary

A rare, yet widely distributed species. Abundant populations have only been observed in Strėvininkai forest in the Kaišiadorys district.

Aprašė Romas Ferenca

Niūriaspalvis auksavabalis

Osmoderma eremita (Scopoli, 1763)

DEIMA PLOKĖTĖTAŪSIAI (SCARABAEIDAE)
BŪRYS VABALAI (COLEOPTERA)

2 (V) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m. Árašyta á Berno konvencijos II, Buveiniø direktyvos II ir IV priedus.

Paplitimas. Vidurio Europoje – á áiauræ iki pietinës Skandinavijos, rytuose arealas siekia Baðkirijà. Lietuvoje didþioji dalis radavieèiø yra Vidurio Lietuvos lygumoje. Pavienës radavietës aptiktos kituose Lietuvos regionuose.

Biologija ir ekologija. Lervos vystosi trûnijanèioje senø drevètø áþuolø, tuopø, klevø, liepø medienoje. Vystymosi trukmë – 2–3 m. Suaugæ vabalai aptinkami geguþës – rugpjûèio mën. ant medþiø kamienø ar drevëse, ant ávairiø augalø þiedø. Vabalai tame paèiame medyje gali gyventi 10–20 metø.

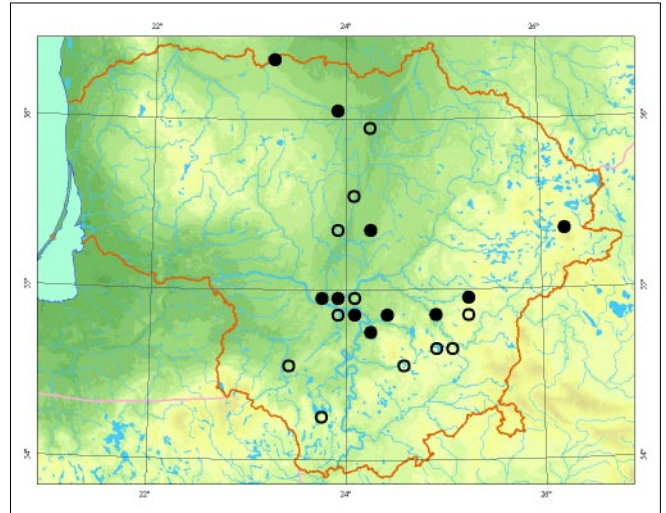
Populiacijø gausumas. Rûðies gausumas netirtas. Daþniausiai aptinkami pavieniai vabalai. Didþiausios þinomos populiacijos yra Kauno áþuolyne (Kauno r.) ir Neries regioniniame parke (Vilniaus r.).

Grësmës ir apsauga. Brandþiø lapuoèiø miðkø kirtimas ir senø, drevètø lapuoèiø – áþuolø, klevø, liepø – áðalinimas yra pagrindinis rûðies gausumà ribojantis veiksnys.

Vabalø gyvenamose vietose būtina išsaugoti senus drevëtus lapuoèius, aplink áiuos medþius áðalinti pomiðkà.

Informacijos áaltiniai

Auglys J., 1994: Retos vabzdþiø rûðys Aukðtaitijoje 1987–1993 m. – Raudoni lapai, 2: 20.

Ferenca R., 2004: New and rare for Lithuania beetle (Coleoptera) species registered in 1978–2004. – New and rare for Lithuania insects species. Records and descriptions, 16: 11–22.

Ivinskis P., Ferenca R., Pacevièius V., 1996: Kai kurie duomenys apie retus vabzdþius, saugomus ekologijos instituto, T. Ivanausko zoologijos muziejaus ir privaèiose kolekcijose. – Raudoni lapai, 4: 21–25.

Inokaitis V., 2004: Naujos ir retos Lietuvos entomofaunos vabalø (Coleoptera) rûðys, aptiktos 2004–2003 metais. – Naujos ir retos Lietuvos vabzdþiø rûðys. Praneðimai ir apraðymai, 16: 7–10.

Merþijevskis A., 2004: Nauji duomenys apie retas vabzdþiø rûðis Lietuvoje. – Raudoni lapai, 8: 16.

Strazdienë V., 1998: Niūriaspalvis auksavabalis (*Osmoderma eremita* Scop.) Ekologijos instituto kolekcijoje. – Raudoni lapai, 6: 13.

Kauno T. Ivanausko zoologijos muziejaus kolekcija. LPŪU kolekcija.

Summary

A rare, vanishing species ecologically associated with old, mature oak forests. From an environmental protection perspective, this is one of the few priority insect species under protection across the whole habitat range.

Apraðë Romas Ferenca

Valdonës Bruèienës nuotrauka

Aštuoniataškis auksavabalis

Gnorimus variabilis Linnaeus, 1758

DEIMA PLOKŠTĖTAŪSIAI (SCARABAEIDAE)
BŪRYS VABALAI (COLEOPTERA)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Pietų ir Vidurio Europoje á diaurá iki pietinės Skandinavijos.

Lietuvoje þinomos áios radavietés: Pabradėje (Ðven-ëioniø r., 1930), Seirijuose (Lazdijø r., 1930), Upulėnyje (Ukmergės r., 1934), Kleboniðkyje (Kauno r., 1956), Varėnos apylinkėse (1959), Druskininkø apylinkėse (1961), Smalininkuose (Jurbarko r., 1962), Birþø apylinkėse (1964), Ėepkeliø rezervate (Varėnos r., 1976, 1985), Margionyse (Varėnos r., 1976), Puvoėiuose (Varėnos r., 1978, 2004), Lateþeryje (Druskininkø sav., 1981, 2003), Marcinkonyse (Varėnos r., 1989), Varėnos apylinkėse (1989), Lavyso eþere (Varėnos r., 1995), Þuvinto apylinkėse (Alytaus r., 1996), Gerdaðiuose (Lazdijø r., 2000), Zervynose (Varėnos r., 2000), Maksimuose (Varėnos r., 2001), Romainiuose (Kaune, 2006), Vieðvilės rezervate (Tauragės r., 1999).

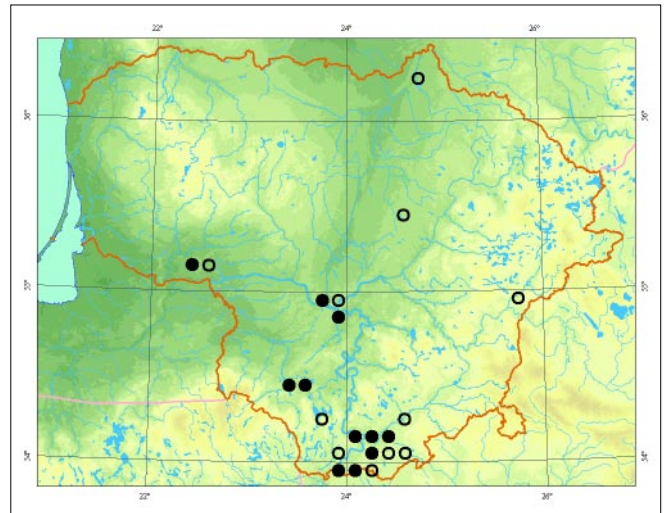
Biologija ir ekologija. Gyvena miðriuose ir lapuoėiø miðkuose, lervos vystosi trūnijanėioje senø lapuoėiø bei puðø medienoje, senuose medþiø kelmuose. Vystymosi trukmė – 2 – 3 metai. Suaugę vabalai aptinkami miðkø aikðtelėse, pamiðkėse ant ávairiø augalø piedø.

Populiacijø gausumas. Rūðies gausumas netirtas. Gausesnė pietinėje Lietuvos dalyje.

Grėsmės ir apsauga. Brandþiø miðkø kirtimas, senø nudþiūvusio medþiø áalinimas ir miðkø gaisrai yra pagrindiniai gausumà ribojantys veiksniai.

Valdonės Bruėienės nuotrauka

Vabalø gyvenamose vietose būtina riboti senø medþiø áalinimà, vėjavartø iðveþimà.

Informacijos áaltiniai

Ivinskis P., Ferenca R., Rimðaitė J., 2004: Nauji duomenys apie retus gyvūnus Lietuvoje. – Raudoni lapai, 8: 8 – 15.

Kamanø rezervato kolekcija.

LBŪU kolekcija.

Kauno T. Ivanausko zoologijos muziejaus kolekcija.

Summary

Rare species observed in mature deciduous and mixed forests, often in southern Lithuania. Larvae develop in old, dried-out trees and stumps.

Apraðė Romas Ferenca

Ėiaurinis elniavabalis

Ceruchus chrysomelinus (Hochenwart, 1785)

ĖEIMA ELNIAVABALIAI (LUCANIDAE)

BŪRYS VABALAI (COLEOPTERA)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūĖis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Ėiaurės Europoje, Vidurio ir Pietų Europos kalnų rajonuose, Sibire, Ėiaurinėje Ėiaurės Amerikos dalyje.

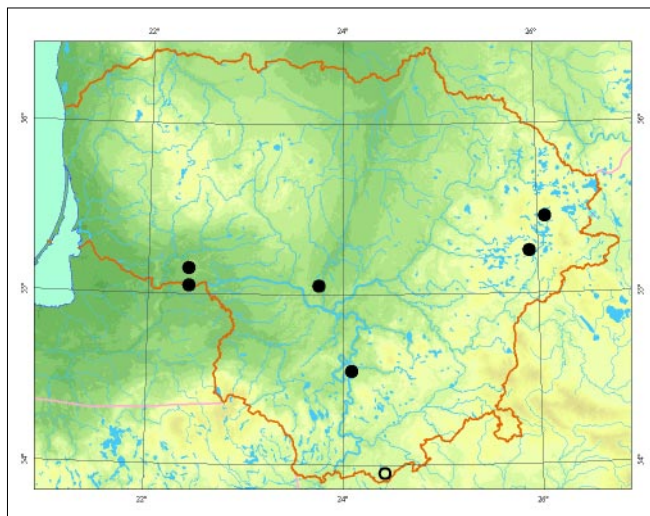
Lietuvoje Ėinomos Ėios radavietės: Ėėpkelio rezervate (Varėnos r., 1975), Kalvelio girininkijoje (Jurbarko r., 1980), VieĖvilės rezervate (Tauragės r., 1991), Apvinėio girioje (Ignalinos r., 1994), Punios Ėile (Alytaus r., 2003), Padauguvos miĖke (Kauno r., 2005).

Biologija ir ekologija. Gyvena drėgnuose, pavėsinguose lapuoėio ir miĖriuose miĖkuose, eglynuose. Lervos vystosi trūnijanėiuose eglio ir berų kelmuose ar ant Ėemės gulinėiuose kamieniuose. Vystymosi trukmė – 2–3 metai. Vabalai aptinkami geguĖs – rugpjūėio mėn. trūnijanėioje medienoje.

Populiacijų gausumas. Paplitimas Lietuvoje iĖtirtas nepakankamai, didĖiausios populiacijos gyvena VieĖvilės rezervate ir Punios Ėile.

Valdonės Bruėienės nuotrauka

Grėsmės ir apsauga. MiĖkų kirtimas, sausinimas, senų, trūnijanėio medų Ėalinimas.

Vabalų gyvenamose vietose būtina palikti senų eglio, berų, taip pat ant Ėemės gulinėio Ėio medų kamienų.

Informacijos Ėaltiniai

Ferenca R., 2004: New and rare for Lithuania beetle (Coleoptera) species registered in 1978 – 2004. – New and rare for Lithuania insects species. Records and descriptions.

Ėableviėius B., 1995: Retų vabalų rūĖių naujos radimvietės. – Raudoni lapai, 3: 19 – 20.

Kamanų rezervato kolekcija.

Kauno T. Ivanausko zoologijos muziejaus kolekcija.

Summary

A relic, insufficiently studied species, lives in shady, damp forests. Larvae develop in the decaying wood of spruce and birch. Only several isolated populations are known. The main limiting factor is the drainage of fens and swamp forests, and shortages of fallen norwegian spruce or birch stumps.

ApraĖė Romas Ferencas

Didysis sprakdis

Stenagostus rufus (De Geer, 1774)

DEIMA SPRAKDIAI (ELATERIDAE)

BŪRYS VABALAI (COLEOPTERA)

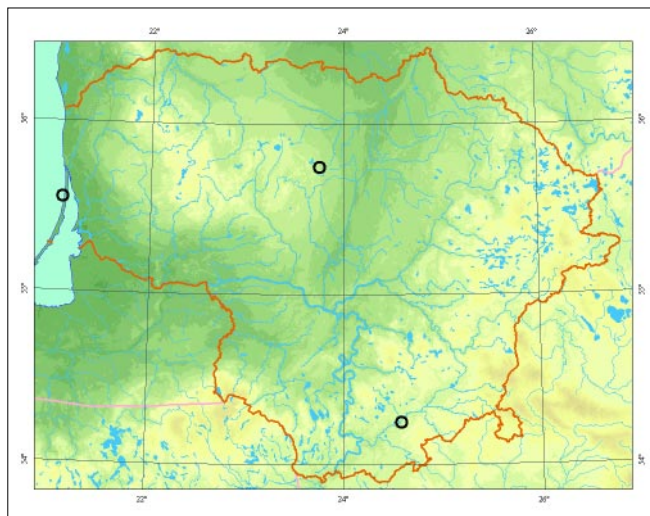
4 (I) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Europoje, išskyrus Pirėnų ir Balkanų pusiasalius. Pietinė arealo riba eina per Prancūziją, Italiją, Bulgariją, šiaurėje siekia pietinę Skandinaviją. Lietuvoje rūdis gausesnė Baltijos pajūrio ir Pietryčių Lietuvos pušynuose. Paminėtos šios radavietės: Ėdavoje (Radviliškio r., 1958), Juodkrantėje (1970), Varėnos apylinkėse (1984).

Biologija ir ekologija. Ėilumomėgė rūdis, gyvena dviesiuose, retuose pušynuose, lervos vystosi storose, nudžiūvusiose pušyse, rečiau eglėse, taip pat senuose spygliuočių kelmuose ar rąstuose. Vystymosi trukmė – 5 metai. Vabalai aptinkami birželio – liepos mėn. senuose brandiuose medynuose.

Grėsmės ir apsauga. Brandių pušynų kirtimas, senų nudžiūvusių pušų ir eglės dalinimas, miško gaisrai. Būtina vabalų gyvenamose vietose riboti senų bran-

čių pušynų kirtimą, palikti pavienes nudžiūvusias pušis pietinės ekspozicijos miško pakraščiuose ir miško aikštelėse.

Informacijos šaltiniai

Kauno T. Ivanausko zoologijos muziejaus kolekcija. LbŪU kolekcija.

Summary

A rare, thermophilic species, found in mature pine forests. It is more abundant in coniferous forests on the Baltic Sea coast and in Lithuania's south-east. Lithuania is on the edge of its northern distribution boundary.

Aprašė Romas Ferencas

Valdonės Bruėienės nuotrauka

Raudonasis pievasprakdis

Anostirus purpureus (Poda, 1761)

DEIMA SPRAKĖIAI (ELATERIDAE)

BŪRYS VABALAI (COLEOPTERA)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje á ėiaurá iki Danijos ir Latvijos. Lietuvoje þinoma tik 1 radavietė Jiesios kraðtovaizdþio draustinyje (Kauno r.). Rūdis ėia nuolatos randama nuo 1984 m.

Biologija ir ekologija. Lervos plėðrios, gyvena dirvoje, saulėtose vietose: pamiðkėse, miðkø aikðtelėse. Suaugę vabalai aptinkami geguþės – birþelio mėn. ant ávairių augalø þiedø, medþiø kamienø.

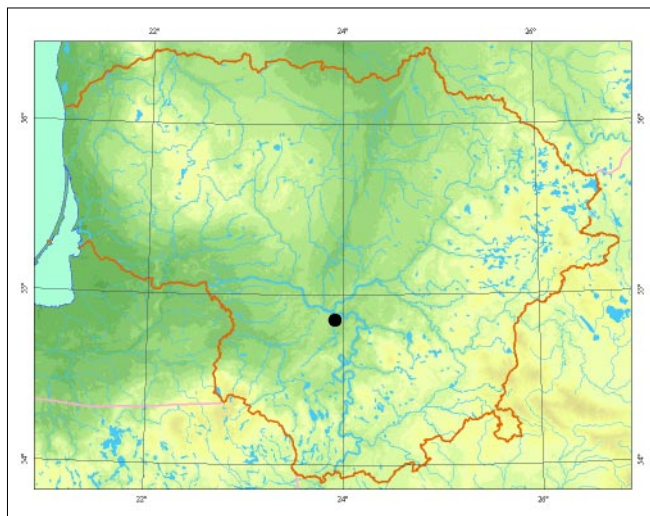
Populiacijø gausumas. Neiðtirtas, þinoma tik 1 populiacija.

Grėsmės ir apsauga. Svarbiausias plitimà ribojantis veiksnys – tinkamø buveiniø trūkumas, vabalø gyvenamø vietø – pietinės ekspozicijos ðlaitø ir pamiðkiø apaugimas krūmais.

Vabalø gyvenamose vietose reikėtø ðalinti pamiðká.

Valdonės Bruėienės nuotrauka

Informacijos ðaltiniai

Ivinskis P., Pakalniðkis S., Ferenca R., 1997. Nauji duomenys apie vabzdþius. – Raudoni lapai, 5: 20 – 21.

Ivinskis P., Pakalniðkis S., Rimðaitė J., Ferenca R., 2000: Reti gyvūnai, stebėti 1999 metais. – Raudoni lapai, 7: 34 – 35.

Ivinskis P., Ferenca R., Rimðaitė J., 2004: Nauji duomenys apie retus gyvūnus Lietuvoje. – Raudoni lapai, 8: 8 – 15.

Kauno T. Ivanausko zoologijos muziejaus kolekcija.

Summary

A rare, minimally investigated species, only one locality in Lithuania is known, in central Lithuania.

Apraðė Romas Ferenca

Iðdaginis blizgiavabalis

Melanophila acuminata (De Geer, 1774)

ÐEIMA BLIZGIAVABALIAI (BUPRESTIDAE)
BÛRYS VABALAI (COLEOPTERA)

4 (I) kategorija

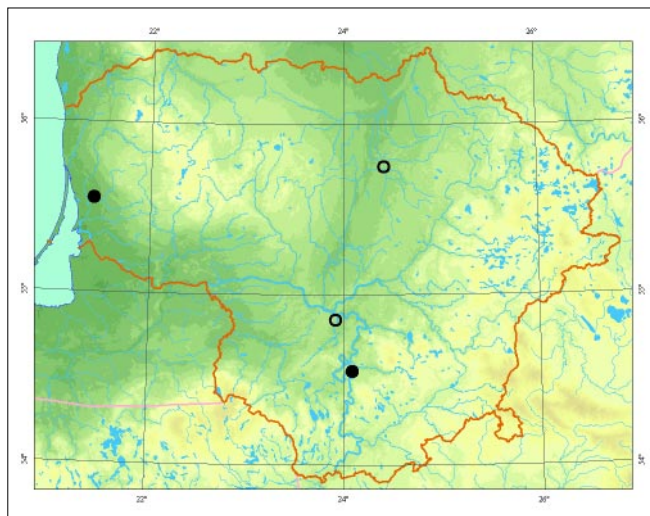
Statusas. Lietuvoje rûðis saugoma nuo 2003 m.

Paplitimas. Eurazijoje, spygliuoèiø ir miðriuose miðkuose. Lietuvoje aptikta: Kaune (1918), Panevþpio apylinkëse (1927) ir Prienø ðile (Prienø r., 2003, 2004).

Biologija ir ekologija. Rûðisologiðkai susijusi su spygliuoèiø miðkø gaisravietëmis. Patelës deda kiauðinius á apdegusiø puðø, reèiau – egliø þievës plyðius. Iðsiritusios lervos ásigraupia po medþiø þieve. Vabalai lengvai aptinka miðko gaisravietes, nes apatinëje jø kûno dalyje yra infraraudonøjø spinduliø jutimo receptoriai, kurie gali nustatyti miðko gaisro þidiná 12 km atstumu. Suaugæ vabalai aptinkami birþelio – rugpjûèio mën. gaisravietëse ant apdegusiø medþiø kamienø.

Populiacijø gausumas. Rûðies gausumas netirtas. Aptinkami tik pavieniai vabalai, daþniausiai miðkø gaisravietëse.

Grësmës ir apsauga. Apdegusiø spygliuoèiø medþiø ðalinimas ið gaisravieèiø yra pagrindinë prieþastis, ribojanti populiacijos gausumà ir paplitimà.

Gaisravietëse bûtina palikti pavieniø apdegusiø spygliuoèiø.

Informacijos ðaltiniai

Ferenca R., 2004: New and rare for Lithuania beetle (Coleoptera) species registered in 1978 – 2004. New and rare for Lithuania insects species. – Records and descriptions, 16: 11 – 22.

Kauno T. Ivanausko zoologijos muziejaus kolekcija.

Summary

A very rare species, found in fire-damaged coniferous and mixed forests where the larvae develop in the burned wood, usually pine wood.

Apraðë Romas Ferencas

Valdonës Bruèienës nuotrauka

Liepinis blizgiavabalis

Ovalisia rutilans (Fabricius, 1777)

DEIMA BLIZGIAVABALIAI (BUPRESTIDAE)

BŪRYS VABALAI (COLEOPTERA)

4 (I) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 2003 m.

Paplitimas. Paplitimo arealas apima Ėiaurės Afriką, Pietų ir Vidurio Europą, á Ėiaurę – iki pietinės Skandinavijos.

Per Lietuvą eina Ėiaurinė arealo riba. Lietuvoje rūdis pirmą kartą aptikta Romainiuose (Kauno apyl., 1966). Taip pat rasta: Kamdės miške (Kauno r., 1995), Kaune (2000), Jiesios kraštovaizdžio draustinyje (Kauno r., 2001, 2002 ir 2005), Ėvenėionių r. (2004).

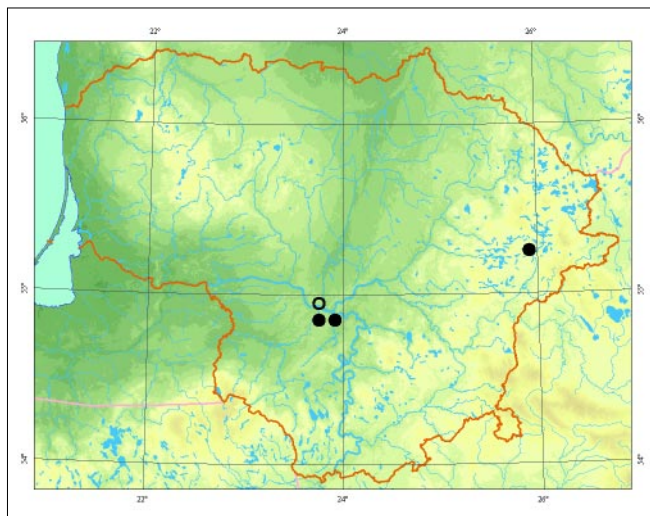
Biologija ir ekologija. Lervos vystosi po džiūstanėių liepų Ėakų pieve ir medienoje. Suaugę vabalai aktyvūs tik Ėiltomis, saulėtomis dienomis. Skraido aukštai tarp medpių lajų arba vikriai ropoja liepų kamienais. Aptinkami birpelio – liepos mėn. saulėtose pamiškėse, kur yra senų, džiūstanėių liepų.

Populiacijų gausumas. Rūdies gausumas netirtas, Lietuvoje iki Ėiol aptikta Kauno apylinkių lapuoėių medynuose, auganėiuose pietinės ekspozicijos Nemuno ir Jiesios upių Ėlaituose bei Ėvenėionių rajone.

Grėsmės ir apsauga. Grėsmę kelia senų, džiūstanėių liepų Ėalinimas.

Valdonės Bruėienės nuotrauka

Būtina vabalų gyvenamose saulėtose vietose palikti senų liepų.

Informacijos šaltiniai

Ferenca R., 2003: Retos ir naujos Lietuvos entomofaunos Vabalų (Coleoptera) rūdys, rastos 1997 – 2002 metais. – Naujos ir retos Lietuvos vabalų rūdys. Pranešimai ir aprašymai, 15: 32 – 36.

Inokaitis V., 2004: Naujos ir retos Lietuvos entomofaunos vabalų (Coleoptera) rūdys, aptiktos 2004 – 2003 metais. – Naujos ir retos Lietuvos vabzdpių rūdys. Pranešimai ir aprašymai, 16: 7 – 10.

Ivinskis P., Ferenc R., Rimėaitė J., 2004: Nauji duomenys apie retus gyvūnus Lietuvoje. – Raudoni lapai, 8: 8 – 15.

Kauno T. Ivanausko zoologijos muziejaus rinkiniai. LPŪ kolekcija.

Summary

A rare termophilic species living on old, dry linden trees. Its northern distribution boundary cuts across Lithuania.

Aprašė Romas Ferenc

Ąpuolinis skaptukas

Xestobium rufovillosum (De Geer, 1774)

DEIMA SKAPUKAI (ANOBIIDAE)

BŪRYS VABALAI (COLEOPTERA)

4 (I) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 2003 m.

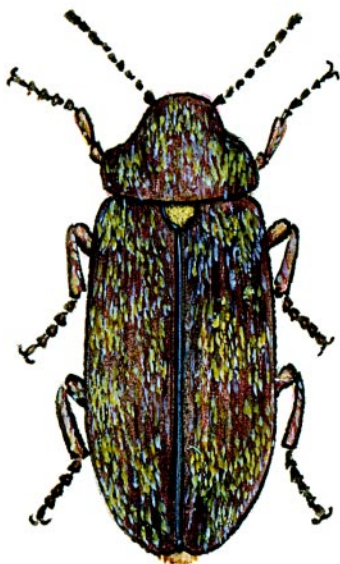
Paplitimas. Pietø ir Vidurio Europoje á ðiauræ iki pietinës Skandinavijos.

Lietuvoje þinomos ðios radavietës: Jiesios kraðtovaizdþpio draustinyje (Kauno r., 1996, 2001), Neries regioninia-me parke (Vilniaus r., 2003), Vaiguvo miðke (Kaiðia-doriø r.), Vidzgirio draustinyje (Alytaus r.), Romainiuose (Kaune, 2006), Satkûnø miðke (Joniðkio r., 2001, 2002), Nemeikðio miðke (Joniðkio r., 2004).

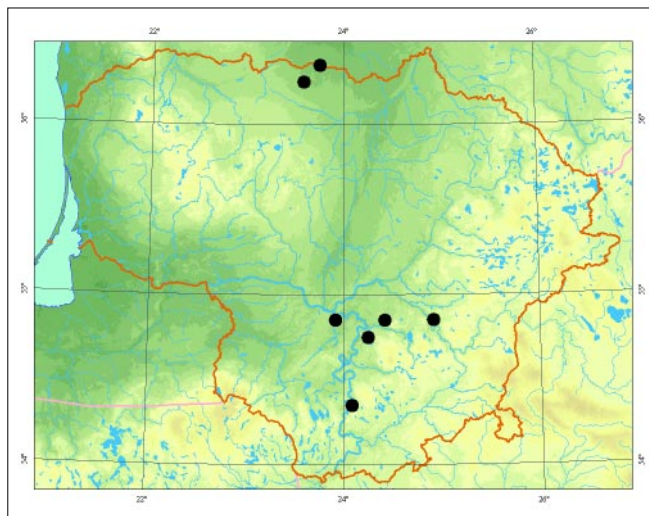
Biologija ir ekologija. Lervos vystosi sausoje senø, nudþiûvusio ąpuolø medienoje, vabalai aptinkami birþelio mën. ant nudþiûvusio ąpuolø kamienø. Skaptu-kø veisimosi vietos aptinkamos pagal bûdingas an-gas medienoje.

Populiacijø gausumas. Neiðtirtas, daþniausiai aptinka-mi pavieniai vabalai. Daþnesni brandþiuose lapuoèio ir miðriuose miðkuose, kur yra senø nudþiûvusio ąpuolø.

Grësmës ir apsauga. Senø nudþiûvusio ąpuolø ðalini-mas.

Linòs Jasiukonytës pieðinys

Brandþiuose lapuoèio ir miðriuose miðkuose bûtina palikti pavienio nudþiûvusio ąpuolø.

Informacijos ðlatiniai

Ferenca R., 2003: Retos ir naujos Lietuvos entomofau-nos vabalø (*Coleoptera*) rūðys, rastos 1997 – 2002 me-tais. – Naujos ir retos Lietuvos vabzdþpio rūðys. Pra-neðimai ir paraðymai, 15: 32 – 36.

Kauno T. Ivanausko zoologijos muziejaus kolekcija.

Summary

A rare, insufficiently studied species, found on old dry oaks.

Apraðë Romas Ferencas

Didysis skydvabalys

Peltis grossa (Linnaeus, 1758)

DEIMA SKYDVABALIAI (TROGOSITIDAE)
BŪRYS VABALAI (COLEOPTERA)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Ėiaurės Europoje: Skandinavijoje, Karelijoje, Vidurio ir Pietų Europos kalnų rajonuose, Sibire. Lietuvoje rūdis paplitusi beveik visoje šalies teritorijoje.

Biologija ir ekologija. Gyvena senuose brandpiuose eglynuose ar mišriuose miškuose. Lervos vystosi senų trūnijančių eglių medienoje. Vabalai aptinkami gegužės – rugpjūčio mėn. po atžokusia senų, nudžiūvusių eglių pieve, taip pat ant nudžiūvusių medžių augančiose kempinėse. Tame pačiame medyje vabalai gali gyventi ilgiau nei 20 metų.

Populiacijų gausumas. Rūdies gausumas netirtas. Gausiausios populiacijos šinomos Jūrės apylinkėse Ėepkelio ir Vieðvilės rezervatuose, Punios ðile. Kitose radavietėse aptikti pavieniai vabalai.

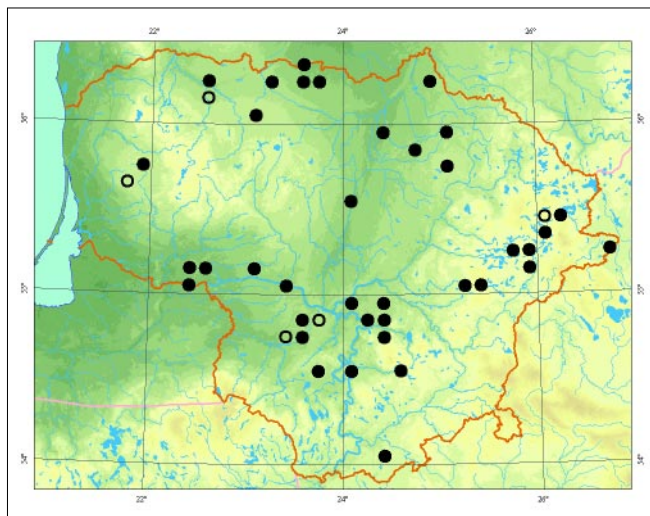
Grėsmės ir apsauga. Senų eglynų kirtimas, džiūvančių ir nudžiūvusių medžių ðalinimas. Vabalų gyvenamose vietose būtina saugoti brandpius eglynus, palikti pavienių nudžiūvusių eglių, vėjavartų.

Informacijos ðaltiniai

Auglys J., 1994: Retos vabzdžių rūdys Aukštaitijoje 1987 – 1993 m. – Raudoni lapai, 2: 20.

Selemono Paltanavičiaus nuotrauka

Ivinskis P., Pakalniškis S., Ferenca R., 1996: Retos gyvūnų rūdys, stebėtos 1996 metais. – Raudoni lapai, 4: 19 – 20.

Ivinskis P., Pakalniškis S., Rimðaitė J., Ferenca R., 2000: Reti gyvūnai, stebėti 1999 metais. – Raudoni lapai, 7: 34 – 35.

Ivinskis P., Ferenca R., Rimðaitė J., 2004: Nauji duomenys apie retus gyvūnus Lietuvoje. – Raudoni lapai, 8: 8 – 15.

Merpijevskis A., 2004: Nauji duomenys apie retas vabzdžių rūdys Lietuvoje. – Raudoni lapai, 8: 16.

Ðablevičius B., 1995: Retų vabalų rūdies naujos radimvietės. – Raudoni lapai, 3: 19 – 20.

Kamanų rezervato kolekcija.

Kauno T. Ivanausko zoologijos muziejaus kolekcija. LPUU kolekcija.

Summary

Only isolated individuals have been found, the species range is under threat of intensive economic activities in forests that remove dry spruce.

Apraðė Romas Ferenca

Pûzrinis skydvabalys

Ostoma ferruginea (Linnaeus, 1758)

DEIMA SKYDVABALIAI (TROGOSITIDAE)
BŪRYS VABALAI (COLEOPTERA)

4 (I) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 2003 m.

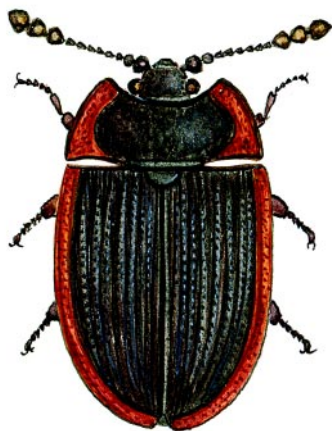
Paplitimas. Vidurio ir šiaurės Europoje, Sibire.

Lietuvoje paminėtos šios radavietės: Vilniuje (1911), Ėepkelio rezervate (Varėnos r., 1984, 2005), Pivonijos miške (Ukmergės r., 1986), Ringovės entomologiniame draustinyje (Kauno r., 1990, 1996, 2003, 2005), Pajiesio miške (Kauno r., 1992, 1994, 1999), Laikdėse (Kelmės r., 1992), Dubravos miške (Kauno r., 1992, 2003, 2005), Eišių girininkijoje (Tauragės r., 1993), Novaraistyje (Šakių r., 2000), Gelednėje (Švenčionių r., 2001), Juđkinės miške (Šakių r., 2003), Vaiguvo miške (Kaišiadorių r., 2003), Vieđvilės rezervate (Tauragės r., 2004).

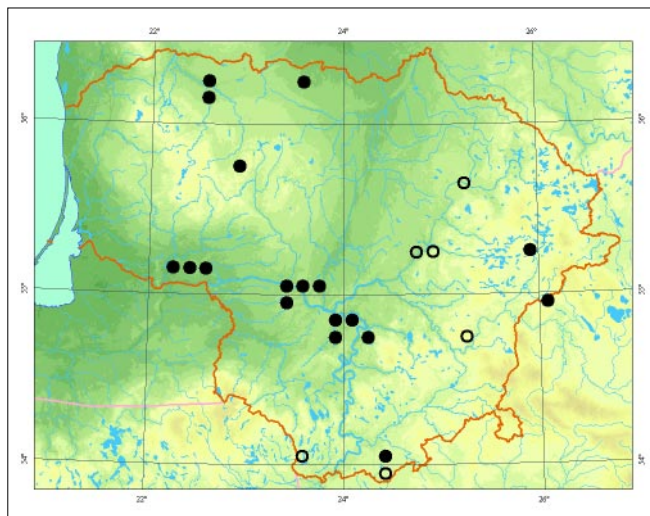
Biologija ir ekologija. Gyvena senuose brandpiuose miškuose, lervos vystosi trūnijančiuose, grybų papėistose egliuose, pušyse, alksniuose, beržuose, drebulių medienoje. Vabalai aptinkami po atžokusia žieve, ant medžių stumbrių, kelmų, drevėse. Lervos gali vystytis ir senose medinių statinių konstrukcijose.

Populiacijų gausumas. Rūšies gausumas netirtas. Aptinkami pavieniai vabalai. Gausios populiacijos aptiktos Dubravos miške, Ėepkelio rezervate ir Ringovės entomologiniame draustinyje.

Grėsmės ir apsauga. Dpiūstanėi ir nudpiūvusi medžių dalinimas.

Linės Jasiukonytės piešinys

Būtinai vabalų gyvenamose vietose riboti žvairių dpiūstanėi ir nudpiūvusi medžių dalinimą, palikti pavienes vėjavartas ir vėjalaupas.

Informacijos šaltiniai

Ferenca R., 2004: New and rare for Lithuania beetle (*Coleoptera*) species registered in 1978 – 2004. – New and rare for Lithuania insects species. Records and descriptions, 16: 11 – 22.

Kauno T. Ivanausko zoologijos muziejaus kolekcija.

Summary

A rare species, ecologically associated with decaying, fungi-affected trees. Often found in mature forests.

Aprađė Romas Ferencas

Purpurinis plokðėiavabalis

Cucujus cinnaberinus (Scopoli, 1763)

ÐEIMA PLOKÐEIAVABALIAI (CUCUJIDAE)
BÛRYS VABALAI (COLEOPTERA)

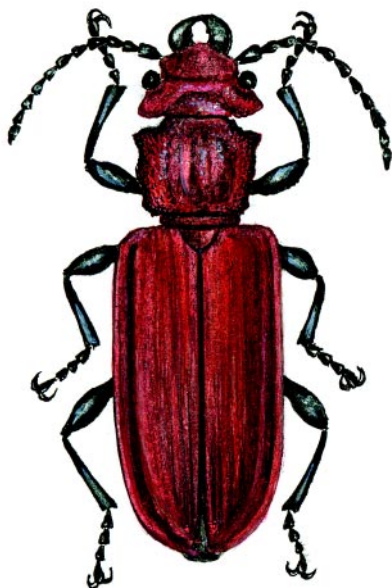
2 (V) kategorija

Statusas. Lietuvoje rûðis saugoma nuo 2003 m. Áraðyta á Berno konvencijos II, Buveiniø direktyvø II ir IV priedus.

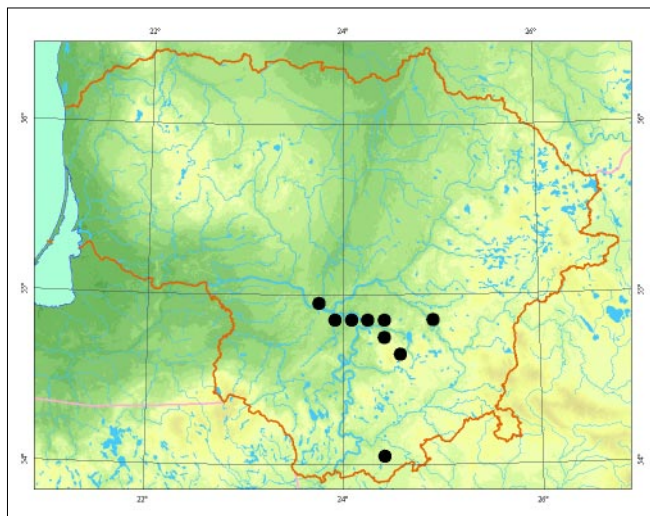
Paplitimas. Europoje. Nuo Vidurþemio jûros pietuose iki Suomijos ir Karelijos ðiaurėje, Kaukaze.

Lietuvoje þinomos ðios radavietės: Semeliðkėse (Elektrėnø sav., 1993), Jiesos kraðtovaizdþio draustinyje (Kauno r., 2003), Gastilioniø miðke, Gudienoje (Kaiðiadoriø r., 2003), Neries regioniniame parke (Vilniaus r., 2003), Dubravos miðke (Kauno r., 2004), Valkininkø miðkø urėdijoje (Varėnos r., 2002), Strėvininkø miðke (Kaiðiadoriø r., 2006).

Biologija ir ekologija. Gyvena po dþiûstanėiø ir nudþiûvusiø lapuoėiø – àpuolø, tuopø, alksniø – þieve, suaugėliai kartais slepiasi po spygliuoėiø medþiø þieve. Lervos grobuonės, minta àvairiø po þieve besivystanėiø vabzdþiø lervomis. Vystymosi trukmė – 2 metai. Suaugę vabalai aptinkami geguþės – birþelio mėn. po medþiø þieve, ant kamienø ir rãstø.

Linos Jasiukonytės pieðinys

Populiacijø gausumas. Neiðtirtas, daþniausiai aptinkami pavieniai vabalai.

Grėsmės ir apsauga. Nudþiûvusiø ir dþiûstanėiø medþiø ðalinimas, sanitariniai kirtimai, gaisrai. Svarbu vabalø gyvenamose vietose palikti dþiûstanėiø ir nudþiûvusiø lapuoėiø medþiø, neiðveþti ið buveiniø nuvirtusiø medþiø.

Informacijos ðaltiniai

Ferenca R., 2004: New and rare for Lithuania beetle (Coleoptera) species registered in 1978 – 2004. – New and rare for Lithuania insects species. Records and descriptions, 16: 11 – 22.

Kauno T. Ivanausko zoologijos muziejaus kolekcija.

Summary

A rare species, protected in many countries in Europe. Beetles develop under the drying and dried-out bark of deciduous trees. The largest populations are in Jiesia and Kamðà (Kaunas district) reserves.

Apraðė Romas Ferencas

Puðinis plokðëiavabalis

Cucujus haematodes (Erichson, 1845)

ÐEIMA PLOKÐËIAVABALIAI (CUCUJIDAE)
BÛRYS VABALAI (COLEOPTERA)

2 (V) kategorija

Statusas. Lietuvoje rûðis saugoma nuo 2003 m.

Paplitimas. Europoje.

Lietuvoje þinomos tik 2 radavietës: Èepkeliø rezerva-
te (Varënos r., 1999 m.) ir Marcinkonyse (Varënos r.,
2004).

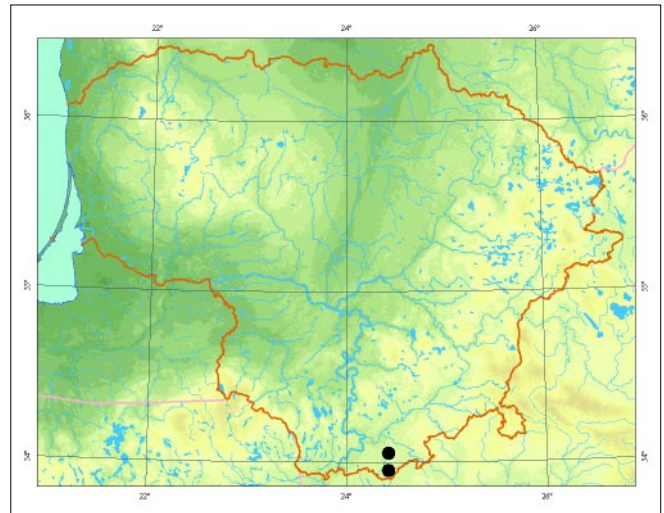
Biologija ir ekologija. Lervos vystosi po senø nudþiû-
vusiø puðø þieve. Grobuonës, minta po þieve gyve-
nanëiø vabzdþiø kiauðinëliais ir lervomis. Vabalai ap-
tinkami puðynuose ir miðriuose miðkuose, kur yra
senø nudþiûvusiø puðø.

Populiacijø gausumas. Neiðtirtas, þinomos tik 2 rada-
vietës Varënos rajone.

Grësmës ir apsauga. Brandþiø puðynø kirtimas, senø
dþiûstanëiø ir nudþiûvusiø puðø ðalinimas.
Vabalø gyvenamose vietose reikëtø palikti senø nu-
dþiûvusiø puðø.

Informacijos ðaltiniai

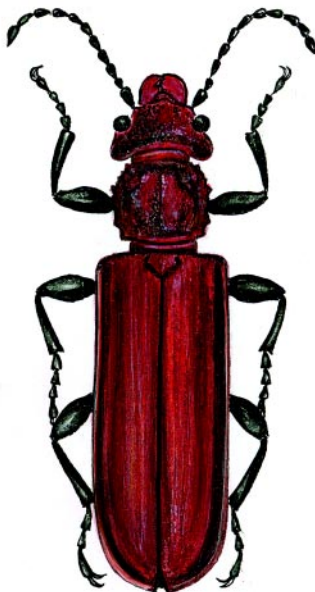
Kauno T. Ivanausko zoologijos muziejaus kolekcija.

Summary

*A rare, poorly studied species. Found in old, mature
pine forests. Develops under dry pine bark.*

Apraðë Romas Ferenca

Linos Jasiukonytës pieðinys

Ðneiderio kirmvabalis

Boros schneideri (Panzer, 1795)

ÐEIMA KIRMVABALIAI (BORIDAE)

BŪRYS VABALAI (COLEOPTERA)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m. Áraðyta á Buveiniø direktyvios II priedà, KMB specializuotø rûðiø sàraðà.

Paplitimas. Europoje, Sibire.

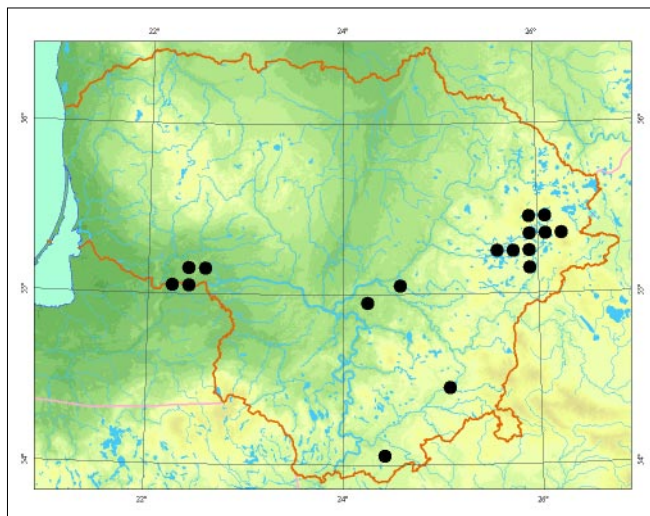
Lietuvoje rûdis daugiau paplitusi rytinëje dalyje. Pino-mos ðios radavietës: Smalininkø girininkijoje (Jurbar-ko r., 1970), Èepkeliø rezervate (Varënos r., 1984), Berpaloto pelkëje (Ðvenëioniø r., 1987, 1990 ir 2001), Lyneþeryje (Varënos r., 1992), Pravieniðkëse (Kaiðia-doriø r., 1992), Apvinëiø girioje (Ignalinos r., 1996, 2000 ir 2002), Minëios miðke (Utenos r.), Prûdiðkiø ir Antaliedës girininkijose (Ðvenëioniø r., 1997), Linkmenø girininkijoje (Ignalinos r., 1998), Kiauneliðkyje (Ðven-ëioniø r., 1998 ir 2000), Stirniuose (Molëtø r., 1999), Dringio èpere (Ignalinos r.), Vieðvilës rezervate (Jur-barko r., 2001), Rûdninkø girioje (Ðalëininkø r., 2004) ir Èepkeliø rezervate (Varënos r.).

Biologija ir ekologija. Brandþiø miðkø rûdis. Vystosi po nudþiûvusios spygliuoëiø, daþniausia puðø, reëiau – lapuoëiø medþiø þieve. Lervos plëðrios, minta po þieve gyvenanëiø vabzdþiø lervomis. Lëliukëmis virsta ant-roje vasaros pusëje – rugpjûëio mën. Rudená iðsirita vabalai lieka þiemoti medþiø plyðiuose, trûnijanëioje medienoje ar po atðokusia þieve.

Populiacijø gausumas. Gausiausios populiacijos yra Pietryëiø Lietuvos puðynuose, kitur aptinkami tik pa-vieniai vabalai.

Valdonës Bruëienës nuotrauka

Grësmës ir apsauga. Miðkø kirtimas, senø, nudþiûvu-siø medþiø ðalinimas.

Reikëtø vabalø gyvenamose vietose palikti senø dþiûs-tanëiø ir nudþiûvusios puðø.

Informacijos ðaltiniai

Ivinskis P., Ferenca R., Paceviëius V., 1996: Kai kurie duomenys apie retus vabzdþius, saugomus ekologijos instituto, T. Ivanausko zoologijos muziejaus ir priva-ëiose kolekcijose. – Raudoni lapai, 4: 21 – 25.

Ivinskis P., Ferenca R., Rimðaitë J., 2004: Nauji duo-menys apie retus gyvûnus Lietuvoje. – Raudoni la-pai, 8: 8 – 15.

Merþijevskis A., 2004: Nauji duomenys apie retas vabz-dþiø rûdis Lietuvoje. – Raudoni lapai, 8: 16.

Ðableviëius B., 1998: Raudonosios knygos gyvûnø rû-ðys Rytø Lietuvoje. – Raudoni lapai, 6: 12 – 13.

Ðableviëius B., 2003: New and rare for Lithuania bee-tle (Coleoptera) species. – New and rare for Lithuania insects species. Records and descriptions, 15: 11 – 24. Kauno T. Ivanausko zoologijos muziejaus kolekcija. LPÛU kolekcija.

Summary

A relic species, disappearing from mature forests. De-velops under the bark of dried-out mature trees. More common only the southeastern parts of Lithuania.

Apraðë Romas Ferenca

Kelminis juodvabalys

Uloma culinaris (Linnaeus, 1758)

DEIMA JUODVABALIAI (*TENEBRIONIDAE*)

BŪRYS VABALAI (*COLEOPTERA*)

4 (I) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 2003 m.

Paplitimas. Europoje, á ėiauræ – iki pietinės Skandinavijos, Kaukaze.

Lietuvoje þinomos ėios radavietės: Jiesios kraėtovaizdþio draustinyje (Kauno r., 1978, 1981, 1983), Noreikiėkėse (Kauno r., 1983), Eþerėlyje (Kauno r., 1984), Alytuje (2003), Punios ėile (Alytaus r., 2003), Ėepkelio rezervate (Varėnos r., 2004), Vieėvilės rezervate (Tauragės r., 2004).

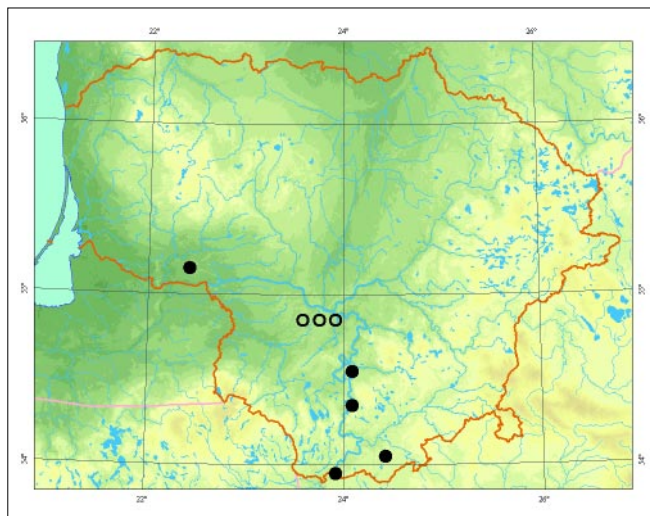
Biologija ir ekologija. Vystosi trūnijanėioje, grybø paþeistoje puėė medienoje, senuose kelmuose, taip pat senose spygliuoėiø pjuvenø krūvose.

Populiacijø gausumas. Neiėtirtas, randami tik pavieniai vabalai.

Grėsmės ir apsauga. Puėė vėjavartø ir vėjalaupø, taip pat senø, nudþiūvusio puėė ėalinimas.

Valdonės Bruėienės nuotrauka

Bŭtina brandþiuose puėėnuose palikti pavieniø senø, nudþiūvusio puėė.

Informacijos ėaltiniai

Ferenca R., 2004: New and rare for Lithuania beetle (*Coleoptera*) species registered in 1978 – 2004. – New and rare for Lithuania insects species. Records and descriptions, 16: 11 – 22.

Kauno T. Ivanausko zoologijos muziejaus kolekcija. LbŪU kolekcija.

Summary

A rare, insufficiently studied species, found in six localities. Larvae develop in decaying pine wood.

Apraė Romas Ferencas

Ūsuotis dailidė

Ergates faber (Linnaeus, 1761)

DEIMA ŪSUOĖIAI (CERAMBYCIDAE)
BŪRYS VABALAI (COLEOPTERA)

2 (V) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Vidurio ir Pietų Europoje, Turkijoje, Kaukaze, šiaurės Afrikoje.

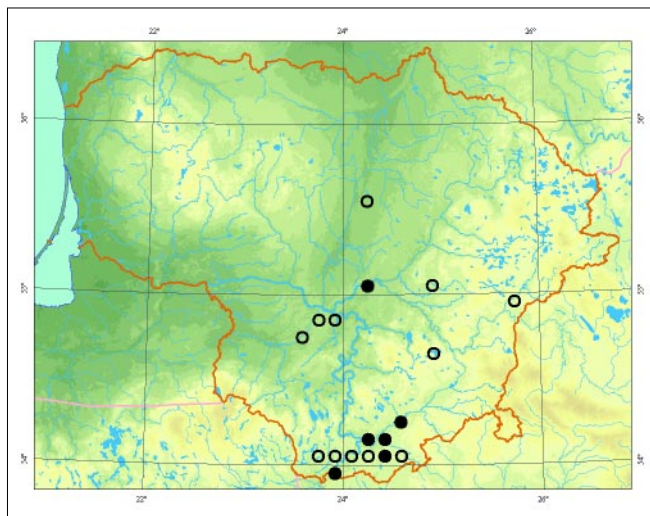
Pastaraisiais metais Lietuvoje daugiausia aptinkama tik pietinėje dalyje. Per Lietuvą eina rūdies arealo šiaurinė riba. Ponomos šios radavietės: Varpupyje (Kauno r., 1933), Varėnoje (1933), Kaune (1937), Vilniaus apylinkėse (1939), Ramygalos girininkijoje (Panevėžio r., 1956), Jūrės girininkijoje (Marijampolės r., 1956), Veisiejų apylinkėse (Lazdijų r., 1958), Druskininkų apylinkėse (1959), Ėriuvintų apylinkėse (1960), Trakų girininkijoje (Trakų r., 1960), Randamonys (Varėnos r., 1962), Ratnyšios k. (Varėnos r., 1968), Pabradėje (Švenčionių r., 1978), Puvočiuose (Varėnos r., 1978, 2001), Ėepkelių rezervate (Varėnos r., 1986), Lynešerų (Varėnos r., 1990), Gaišiūnų miške (Jonavos r., 1993), Gerdačiuose (Lazdijų r., 1996), Piūruose (Varėnos r.), Varėnos apylinkėse (1997), Marcinkonyse (Varėnos r., 2002).

Biologija ir ekologija. Lervos vystosi storų nudžiūvusių pušų, rečiau – eglių kamienuose ir kelmuose. Pirmaisiais metais lervos gyvena po medžių pieve, vėliau medienoje išgraužia ilgus (iki 2 cm skersmens) takus. Vystymosi trukmė – 2–4 metai. Vabalai aptinkami liepos – rugpjūčio mėn. Aktyvūs prieblandoje ir naktį.

Populiacijų gausumas. Neįvertintas, dažniausiai aptinkami tik pavieniai vabalai. Daugiau vabalų randama brandiuose Pietryčių Lietuvos pušynuose.

Jono Augustausko nuotrauka

Grėsmės ir apsauga. Senų nudžiūvusių pušų, vėjavartų ir vėjalaupų dalinimas; naujo miško sodinimas senuose pietinės ekspozicijos šlaitų kirtimuose naikina tinkamas rūdies buveines.

Vabalų gyvenamose vietose būtina palikti storų nudžiūvusių pušų, kirtimuose palikti neapsodintų aikštelių.

Informacijos šaltiniai

Ivinskis P., Ferenca R., Pacevičius V., 1996: Kai kurie duomenys apie retus vabzdžius, saugomus ekologijos instituto, T. Ivanausko zoologijos muziejaus ir privačiose kolekcijose. – Raudoni lapai, 4: 21–25.

Ivinskis P., Ferenca R., Rimšaitė J., 2004: Nauji duomenys apie retus gyvūnus Lietuvoje. – Raudoni lapai, 8: 8–15.

Merpijevskis A., 2004: Nauji duomenys apie retas vabzdžių rūšis Lietuvoje. – Raudoni lapai, 8: 16.

Obelevičius S., 1994: Naujos retųjų vabzdžių radimvietės vidurio Lietuvoje. – Raudoni lapai, 2: 18–19.

Šablevičius B., 2000: Naujos retųjų vabalų radimvietės Lietuvoje. – Raudoni lapai, 7: 30–32.

Summary

Rare, vanishing species ecologically associated with mature pine forests. The northern distribution border of this species cuts across Lithuania.

Aprašė Romas Ferenca

Pjûklaûsis kelmagraupis

Prionus coriarius (Linnaeus, 1758)

DEIMA ŪSUOËIAI (CERAMBYCIDAE)

BŪRYS VABALAI (COLEOPTERA)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Pietø ir Vidurio Europoje, Kaukaze, Turkijoje, Irane, Ėiaurės Afrikoje.

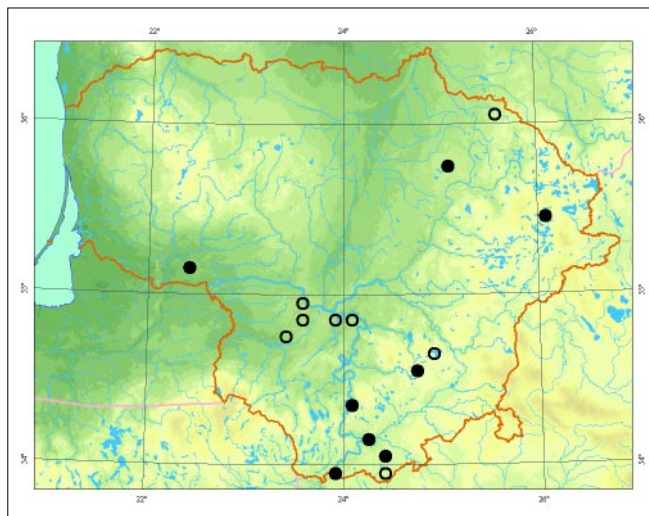
Lietuvoje ėinomos ėios radavietės: Juodupėje (Rokiškio r., 1926), Kaune (1928), Eperėlyje (Kauno r.), Dubravos miške (Kauno r., 1977), Gervėnupyje (Kauno r., 1980), Papaislyje (Kauno apyl., 1983), Puvoėiuose (Varėnos r., 1995), Gerdaėiuose (Lazdijø r., 2000), Vidzgirio draustinyje (Alytaus r., 2001), Ėepkelio rezervate (Varėnos r., 2001), Strėvoje (Trakø r., 2002), Ėimoniø girioje (Kupiškio r., 1998).

Biologija ir ekologija. Gyvena brandėiuose miškuose. Lervos vystosi senø, ėpiūstanėio lapuoėio – ėpuolø, bukø, guobø, alksniø, berpø, drebulio, reėiau spygliuoėio – puðø, eglio medienoje. Lervos gali vystytis ir negyvoje medpio ėaknyse. Vystymosi trukmė – 3 – 4 metai. Vabalai aptinkami birpelio – rugpjūėio mėn., aktyvūs prieblandoje ir naktā.

Populiacijø gausumas. Rūėies gausumas nepinomas, aptinkami tik pavieniai vabalai. Gausesnė rūdis pietinėje Lietuvos dalyje.

Grėsmės ir apsauga. Brandpio miðkø kirtimas, senø ėpiūstanėio medpio ėalinimas.

Vabalø gyvenamose vietose reikėtø palikti senø ėpiūstanėio medpio.

Informacijos ėaltiniai

Dapkus D., 2004: Retos vabalø rūėio radimvietės. – Raudoni lapai, 8: 20.

Ivinskis P., Ferenca R., Rimėaitė J., 2004: Nauji duomenys apie retus gyvūnus Lietuvoje. – Raudoni lapai, 8: 8 – 15.

Kauno T. Ivanausko zoologijos muziejaus kolekcija. LbŪU kolekcija.

Summary

A rare, vanishing species mostly distributed in the southeastern part of Lithuania. Larvae develop in the wood of old, dry deciduous and coniferous trees.

Aprađė Romas Ferenca

Romo Ferencos nuotrauka

Didysis trumpasparnis medkirtis

Necydalis major Linnaeus, 1758

DEIMA ŪSUOËIAI (CERAMBYCIDAE)

BŪRYS VABALAI (COLEOPTERA)

4 (I) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Europoje, išskyrus Britø salas, Azijoje.

Lietuvoje rūdis rasta: Iðlaupe (Prienø r., 1958), Merkinėje (Varėnos r., 1959), Jūrės apylinkėse (Marijampolės r., 1984), Margininkuose (Kauno r., 1997), Kaune (2003), Slydþiuose (Þiaulio r., 2004), Vieðvilės rezervate (Tauragės r., 1999).

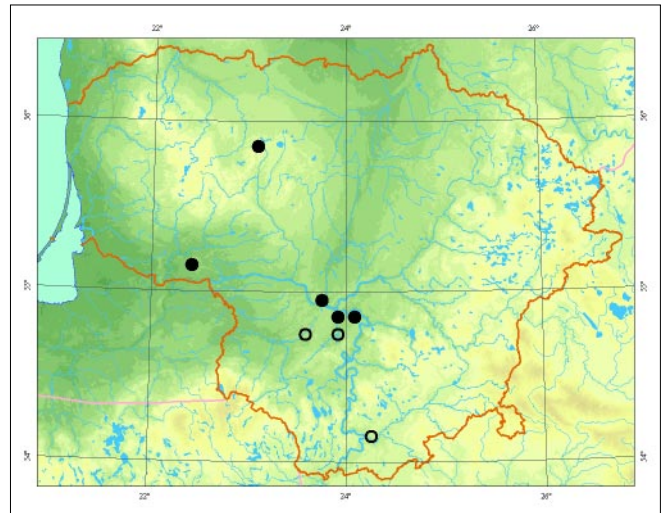
Biologija ir ekologija. Vystosi senø nudþiðvusiø lapuoèiø – alksniø, berþø, blindþiø, drebuliø, retai – obelø medienoje. Vystymosi trukmė – 3 metai. Vabalai aptinkami birþelio – liepos mėn. miðkø aikðtelėse, pamiðkėse ant ávairiø augalø.

Populiacijø gausumas. Rūðies gausumas netirtas. Aptinkami pavieniai vabalai.

Grėsmės ir apsauga. Senø nudþiðvusiø lapuoèiø dalinimas yra viena pagrindiniø grėsmiø.

Romo Ferencos nuotrauka

Būtina palikti senø nudþiðvusiø lapuoèiø saulėtose pamiðkėse, miðkø aikðtelėse.

Informacijos ðaltiniai

Kauno T. Ivanausko zoologijos muziejaus kolekcija.
LÞŪU kolekcija.

Summary

A rare, insufficiently studied species. Larvae develop in the wood of dried-out deciduous trees, such as alder, birch, willow and asp.

Apraðė Romas Ferencas

Puoðnūsis skydinukas

Cassida margaritacea (Schaller, 1783)

DEIMA LAPGRAUPIAI (CHRYSOMELIDAE)

BŪRYS VABALAI (COLEOPTERA)

4 (I) kategorija

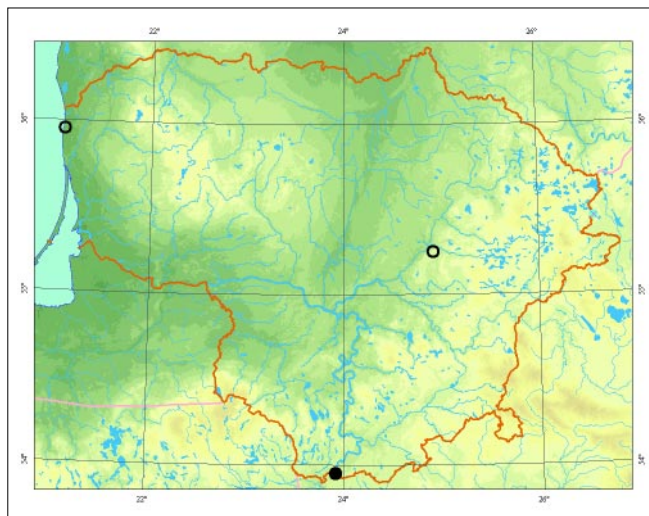
Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 2000 m.

Paplitimas. Pietų ir Vidurio Europoje, á ėiaurė – iki Danijos ir Latvijos.

Lietuva yra ėiauriniame rūėies arealo pakraėtyje. Píno-mos ėios radavietės: Palangoje (1983), Vidiėkiuose (Uk-mergės r., 1984), Gerdaėiuose (Lazdių r., 1996, 1999, 2002).

Biologija ir ekologija. Gyvena saulėtose pamiėkėse, miėkė aikėtelėse, natūraliose pievose. Lervos minta ėolinė augalė – vaistiniė putokliė (*Saponaria officinalis*) ir naktipiedė (*Silene vulgaris*) – lapais. Suaugė vabalai aptinkami antroje vasaros pusėje, liepos – rugpjūėio mėn., ant mitybiniė augalė. Ėiemoja dirvoje, po ávairė augalė liekanomis.

Populiacijė gausumas. Rūėis iėtirta nepakankamai, gausiausia populiacija rasta Gerdaėiė entomologiniame draustinyje, Gerdaėiė apylinkėse (Lazdių r.).

Grėsmės ir apsauga. Intensyvus ganymas, pavasarinis ėolės deginimas, ėienavimas. Vabalė gyvenamose vietose reikėtė riboti ėienavimė, palikti nenuėienautė rėėiė, ekstensyviai ganyti.

Informacijos šaltiniai

Ivinskis P., Ferenca R., Rimėaitė J., 2004: Nauji duomenys apie retus gyvūnus Lietuvoje. – Raudoni lapai, 8: 8 – 15.

Kauno T. Ivanausko zoologijos muziejaus kolekcija. LėŪU kolekcija.

Summary

A rare insufficiently studied species. These beetles live in bright, sun-warmed forest edges, clearings and in natural meadows. The largest population was found in Gerdaėiai entomological reserve.

Apraėė Romas Ferenca

Jono Augustausko nuotrauka

Kalninė apsiuva

Philopotamus montanus (Donovan, 1813)

ŪEIMA PHILOPOTAMIDAE (PHILOPOTAMIDAE)
BŪRYS APSIUUVOS (TRICHOPTERA)

4 (I) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Ėiaurės ir Vakarø Europoje.

Lietuvoje ėinoma tik 1 populiacija – Nerėpos upelyje (prie Kulautuvos).

Biologija ir ekologija. Gyvena mąpuose (0,5–1 m ploėio), sekliuose (0,1–0,3 m gylio), ėaltiniuotuose upeliuose, kur vandens temperatūra vasarą yra apie 10–13 °C, o srovės greitis – 0,3 m/s. Pakrantės miėkinęos, staėiais, apaugusiais veėliais ėoliniais augalais ėlaitais. Lervos aptinkamos nuo vasaros pabaigos iki kitø metø geguėės mėn. ant skenduoliø medėiø ar akmenø, kartais apaugusiø samanomis. Suaugėliai skraido nuo geguėės vidurio iki birėelio vidurio.

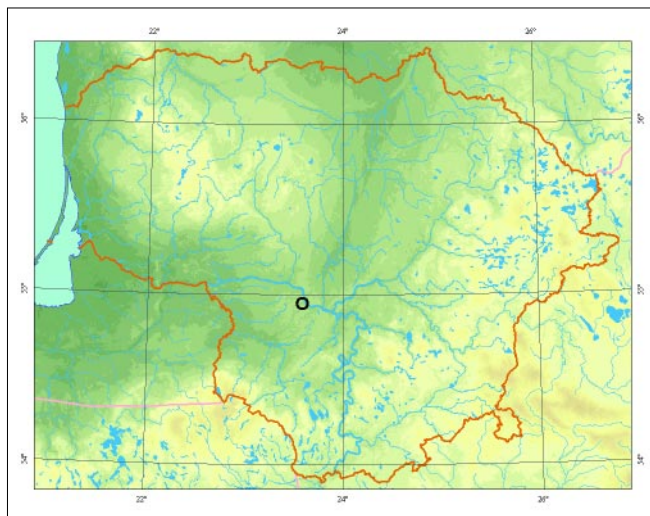
Populiacijø gausumas. Nerėpos upelyje lervos retos, o suaugėliai matyti tik kartą.

Grėsmės ir apsauga. Upeliø tarėa, pakranėiø miėkø iėkirtimas.

Svarbu saugoti rūdiės buveines nuo tarėos, iėsaugoti buveines supanėius miėkus.

Informacijos ėaltiniai

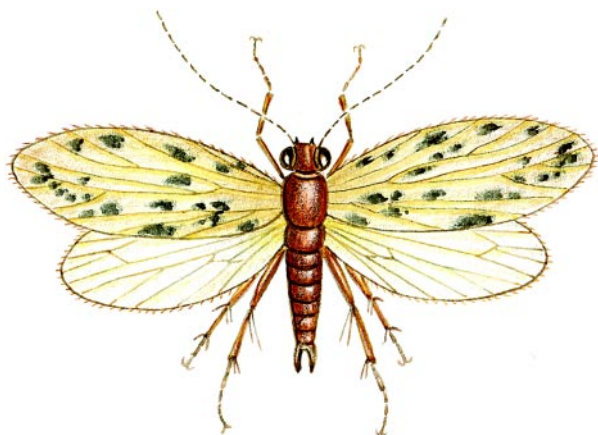
Kazlauskas R., 1960: Kai kurie duomenys apie Lietuvos TSR upiø apsiuvas (*Trichoptera*). – Vilniaus valstybinio V. Kapsuko vardo universiteto mokslo darbai, 36 (7): 179–193.

Summary

Only one small population is known in Lithuania – in the Nerėpa stream near Kulautuva.

Apraėė Giedrė Viėinskienė

Linos Jasiukonytės pieėinys

Mėlynsparnė apsiuva *Holostomis phalaenoides* (Linnaeus, 1758) (sin. *Sembris phalaenoides* (Linnaeus, 1758))

DEIMA PHRYGANEIDAE (PHRYGANEIDAE)
BŪRYS APSIUVOUS (TRICHOPTERA)

4 (I) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Ėiaurinėse Palearktikos srityse. Lietuvoje aptikta Merkio aukštupyje ir Ėalėios vidurupyje, Ėeimenoje netoli Papeimenės ir Meroje, Ėemiau Daumilø k. (Ėvenėioniø r.), prie Ėventosios upės (Ukmergės r.).

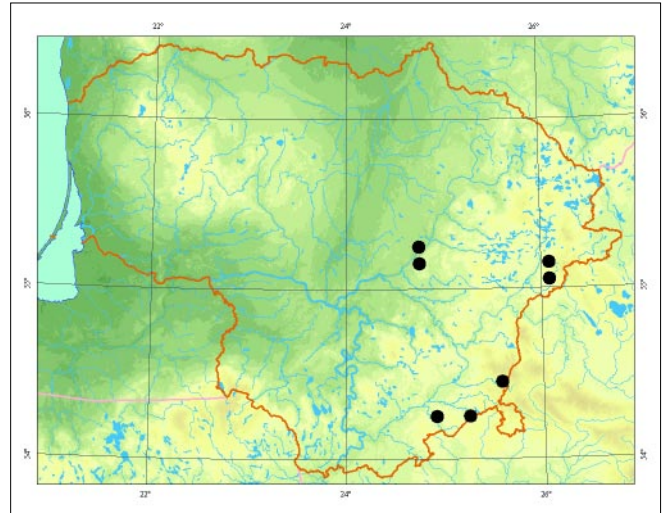
Biologija ir ekologija. Lervos dažniausiai gyvena 2 – 7 m ploėio, lėtos tėkmės upėse ir upeliuose su smėlėtu, akmenuotu gruntu bei gana tankia augalija (*Potamogeton*, *Myriophyllum*, *Carex*) ir samanomis. Kartais aptinkamos ir stovinėiame vandenyje. Smėlėtas dugnas gali būti apneėtas dumbļu ar sėnaėdomis. Būdingas Ėvarus, humusingas, deguonies prisotintas ir Ėiek tiek rūgėtus vanduo. Lervos aptinkamos nuo rudens pradžios iki geguės mėn. Suaugėliai pastebėti Ėalia lėtos tėkmės upiø. Apsiuva skraido geguės pabaigoje ir birėelio mėn.

Populiacijø gausumas. Lervos buvo gausios Merkyje, maėame aukėtupio ruoėe, bet dabar mėlynsparnės apsiuvos visur labai retos, nes jautrios vandens tarėai. Ėinoma radavietė Visinėios upėje.

Grėsmės ir apsauga. Vandens tarėa ir kitokie Ėmonio sukelti vandens rėpimo pokyėiai (upiø tiesinimas, pavertimas kanalais).

Informacijos Ėaltiniai

Kazlauskas R., 1960: Kai kurie duomenys apie Lietuvos TSR upiø apsiuvas (*Trichoptera*). – Vilniaus vals-

tybinio V. Kapsuko vardo universiteto mokslo darbai, 36 (7): 179 – 193.

Raciėcka M., 1931: Chróúciiki (*Trichoptera*) póúnocno-wschodniej Polski ze szczególnem uwzglėdnieniem obszaru wileńsko-trockiego. – Prace Towarzystwa przyjacioù nauk w Wilnie, 7: 83 – 116.

Berglind S.-Å., Engblom E. & Lingdell P.-E., 1999: Naturligt sállsynta, hotade eller förbisedda? Nattslėndorna *Sembris phalaenoides* och *S. atrata* i Sverige. [Naturally rare, threatened, or overlooked? *Sembris phalaenoides* and *S. atrata* (*Trichoptera: Phryganeidae*) in Sweden.] – Ent. Tidskr., 120 (1 – 2): 1 – 16.

Summary

A north-Palaearctic species. Larvae commonly live in slow flowing rivers and streams with clear, humus-coloured, oxygen rich and slightly acidic water with a stony sand riverbed rather densely overgrown with vegetation and mosses.

Apraėė Giedrė Viėinskienė

Povilo Ivinskio nuotrauka

Pietinis marguolis

Zygaena angelicae Ochsenheimer, 1808

DEIMA MARGUOLIAI (ZYGAENIDAE)
BŪRYS DRUGIAI (LEPIDOPTERA)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdīs saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Vidurio, Rytø ir Pietø Europoje. Vidurio ir Rytø Rusijoje, Kaliningrado srityje.

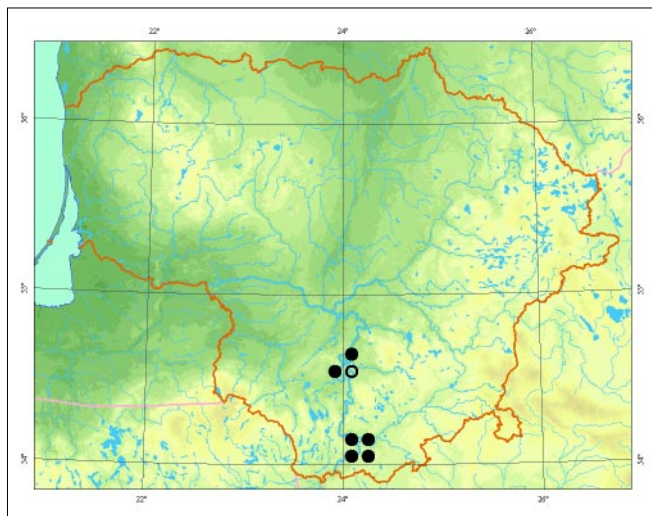
Lietuvoje pinoma tik apie 10 radaviečių pietinėje dalyje, Nemuno slėnyje (Varėnos, Alytaus, Prienø r.).

Biologija ir ekologija. Pietiniai marguoliai aptinkami atskirtomis populiacijomis tik labai gerai saulės šilumose atvirose Nemuno, Merkio slėniø žlaiduose, nebenaudojamuose karjeruose, pužynø proskynose su labai skurdžia žemapole augalija. Nepakenčia, kai buveinės užtamsinamos. Drugiai skraido nuo liepos mėn. pradžios iki rugpjūčio antros pusės dienos metu. Viena karta per metus. Vikėrai nuo rugpjūčio mėn. pabaigos iki birželio pradžios minta dvispalvø raženio (*Securigera varia*), paprastøjø gargždinių (*Lotus corniculatus*) lapais. Kaip mitybiniai augalai nurodomi dobilai (*Trifolium*), plaukuotieji drugižiai (*Oxytropis pilosa*). Piemoja vikėrai. Drugiai pasižymi gana dideliu migraciniu aktyvumu, jø plitimà riboja tinkamø buveinių stoka.

Populiacijø gausumas. Tinkamose buveinėse gali būti gausūs – L. Pakalniškienė nurodo, kad 1983 m. liepos viduryje Joniønø karjere pietinø marguoliø populiacijà sudarė daugiau nei 2 000 individø. Dėl pastarjã dešimtmetį prasidėjusio žemės naudojimo pokyčių, tinkamø buveinių smarkiai sumažėjo ir pietinø marguoliø populiacijoms iškilo grėsmė išnykti.

Thomas Witt nuotrauka

Dabartiniu metu tinkamose buveinėse 100 m ruope randama nuo kelių iki keliasdešimties individø.

Grėsmės ir apsauga. Nutūkės tradicinis buveinių naudojimas – ekstensyvus ganymas ir žienavimas. Dėl to atviri kseroterminiai upiø slėniø žlaidai užauga krūmais ir medžiais, gausialapiais lubiniais (*Lupinus polyphyllus*), kurie ne tik užgožia mitybinius augalus, bet ir praturtina dirvą azotu. Grėsmė kelia nebenaudojamø pvyro karjerø rekultivavimas užsodinant mišku. Būtina drugiø buveinėse iškirsti krūmus ir medžius pietinės ekspozicijos žlaiduose, ekstensyviai ganyti ar žienauti.

Informacijos šaltiniai

Ivinskis P., 2004: Lepidoptera of Lithuania. – Vilnius.
Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Summary

Lithuania is on the northern border of the distribution area of *Zygaena angelicae*, therefore this species is currently found only in the southern part of the country. Populations are decreasing mostly due to the rapid overgrowth of open xerothermic slopes. Proper management of habitats is needed.

Aprašė Giedrius Žvitra

Raudonpiedis marguolis

Zygaena ephialtes (Linnaeus, 1767)

DEIMA MARGUOLIAI (ZYGAENIDAE)

BŪRYS DRUGIAI (LEPIDOPTERA)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Europoje, Mažojoje Azijoje.

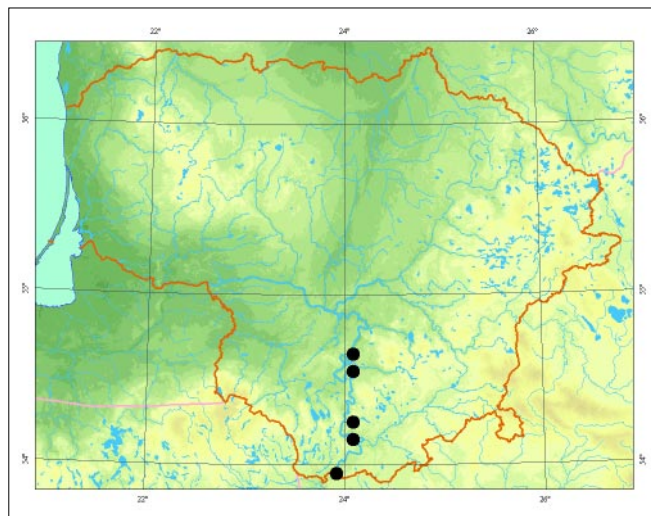
Lietuvoje rūdis aptinkama Nemuno upės pakrantėse, nuo Gerdažio iki Kauno.

Biologija ir ekologija. Kiaušinėlius deda ant mitybinio augalo dvispalvio rapenio (*Securigera varia*). Piemoja jauni vikšrai. Lėliukės sidabrinės spalvos, blizgančiuose kokonuose aptinkamos ant mitybinio ar greta auganėio augalų, dažnai ant apatinio nulinkusio iki žemės pušų ūkų. Drugiai skraido liepos – rugpjūčio mėn. Jie aktyvūs saulėtomis dienomis, lanko žvairius graibapiedpius. Ūkanotomis dienomis ramiai tupi ant bajorių, įvaigpdūnių priedynų. Gyvena gerai šildomose, saulėtose pušynų pakraščiuose, atvirose smėlėtose pievose.

Populiacijų gausumas. Rūdies gausumas netirtas. Aptinkami pavieniai individai. Gerdažio, Merkinės apylinkėse, kur rūdis stebima ilgiau nei 30 metų, per pastarąjį dešimtmetį populiacijos sumažėjo kelis dešimtus kartų. Buvusios gausios populiacijos sumažėjo iki minimumo. Stabili, tačiau negausi populiacija išlikusi Biržtono atodangų rajone.

Grėsmės ir apsauga. Rūdis nyksta dėl atvirų, gerai šildomų plotų upaugimo mišku, blogos mitybinio augalų būklės ir gaisrų.

Rūdies gyvenamose vietose būtina kirsti krūmus, nesodinti miško, retinti žolinius augalus, stelbiančius dvispalvius rapenius, saugoti buveines nuo gaisrų.

Informacijos šaltiniai

Ivinskis P., 2004: Lietuvos drugiai (Lepidoptera). Katalogas. – Vilnius.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Summary

The species is distributed on the southern slopes of the Nemunas River valley from Druskininkai to Biržtonas. Over the last two decades a marked decrease in the population has been observed.

Aprašė Povilas Ivinskis

Thomas Witt nuotrauka

Esparcetinis marguolis

Zygaena loti (Denis & Schiffermüller, 1775), (sin. *Z. achilleae* Esper, 1780)

ŪEIMA MARGUOLIAI (ZYGAENIDAE)

BŪRYS DRUGIAI (LEPIDOPTERA)

2 (V) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 iki 2000 m. ir nuo 2005 m.

Paplitimas. Didesnėje Europos dalyje, išskyrus Airiją, Daniją, Ȧvediją, Norvegiją, Suomiją, Estiją ir Latviją Ȧiaurėje. Nėra Portugalijoje, Olandijoje. Rytuose siekia Vidurio ir Rytų Rusiją.

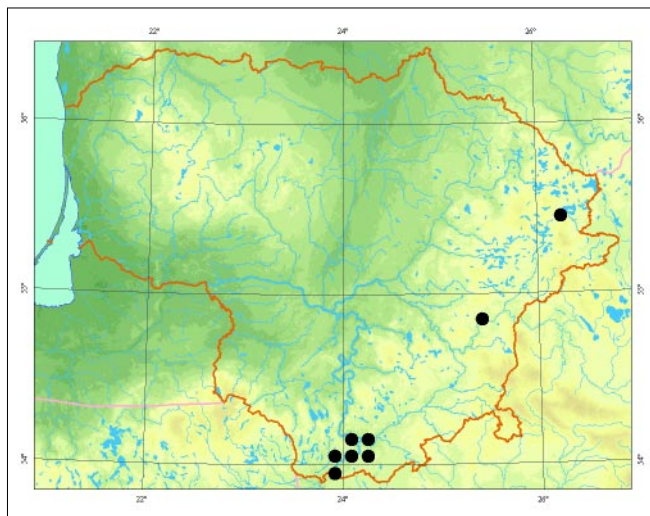
Lietuva yra Ȧiauriniame arealo pakrautyje, Ȧinoma tik apie 10 radaviečių pietinėje ir rytinėje dalyje (Varėnos, Lazdijų, Vilniaus, Ignalinos r.).

Biologija ir ekologija. Gyvena atskirtomis populiacijomis tik labai gerai saulės Ȧdildomuose atvriuose Nemuno, Merkio slėnių, piliakalnių Ȧlaituose, nebenaudojamuose karjeruose, puodynų proskynose su labai skurđpia Ȧemąpole augalija. Nepakenčia, kai buveinės up̄tamsinamos. Suaugėliai skraido nuo liepos pradpios iki rugpjūčio pradpios dienos metu. Viena karta per metus. Vikđrai nuo rugpjūčio mėn. iki gegužės pradpios minta paprastųjų gargđdenių (*Lotus corniculatus*), dvispalvių raųenių (*Securigera varia*) lapais. Kaip mitybinis augalas nurodomas ir sėjamasis esparcetas (*Onobrychis viciifolia*). Ȧiemoja vikđrai. Drugiai pasiųymi gana dideliu migraciniu aktyvumu, jų plitimą riboja tinkamų buveinių stoka.

Populiacijų gausumas. Tinkamose buveinėse gausūs – 100 m ruoųe gali būti iki keliasdešimties individų. Dėl pastarąją dešimtmetį prasidėjusios Ȧemės naudojimo pokyčių, esparcetiniam marguoliams tinkamų buveinių smarkiai sumąųėjo.

Thomas Witt nuotrauka

Grėsmės ir apsauga. Atvirų kseroterminių upių slėnių Ȧlaitų, piliakalnių upaugimas krūmais ir medųiais, Ȧolinės dangos kaita dėl Ȧsiginėčių svetimpelių gausialapių lubinų (*Lupinus polyphyllus*), kurie ne tik upgopia mitybinius augalus, bet ir praturtina dirvą azotu. Azotas skatina aukđtapolės augalijos veđėjimą. Grėsmę kelia nebenaudojamų Ȧvyro karjerų rekultivavimas up̄sodinant miđku.

Būtina iȦkirsti krūmus ir medųius buveinių pietinės ekspozicijos Ȧlaituose, ekstensyviai ganyti ar Ȧienauti.

Informacijos Ȧaltiniai

Ivinskis P., 2004: Lepidoptera of Lithuania. – Vilnius.
Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.
PakalniȦkienė L., 1985: Merkinės apylinkių drugių tyrimai. Diplominis darbas.

Summary

Lithuania is on the northern border of the distribution area of *Zygaena loti*, therefore this species is currently found only in the southern part of the country. Populations are decreasing mostly due to the rapid overgrowth of open xerothermic slopes. Proper management of habitats is needed.

Aprađė Giedrius Ȧvitra

Ąpuolinis stiklasparnis

Synanthedon conopiformis (Esper, 1782)

ĐEIMA STIKLASPARNIAI (*SESIIDAE*)

BŪRYS DRUGIAI (*LEPIDOPTERA*)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūđis saugoma nuo 1989 m.

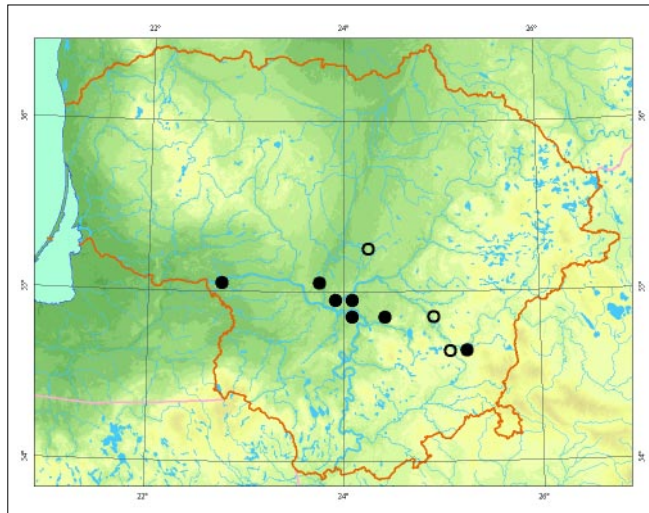
Paplitimas. Pietø ir Vidurio Europoje, Vakarø Azijoje. Lietuvoje rūđis aptikta: Paneriuose (Vilniaus apyl.), Dūkðtø girininkijoje (Vilniaus r.), Naujojo Lentvario apylinkėse (Trakø r.), Ėiepmariø ir Grabuėiðkiø apylinkėse (Kaiðiadoriø r.), Sausinėje, Baptuose ir Kleboniðkio miðke (Kauno r.), Ėėtos apylinkėse (Kėdainiø r.), Kiduliø girininkijoje (Ėakiø r.).

Biologija ir ekologija. Gyvena miðkuose ir parkuose, kur yra senø atvirose, saulės ðildomose vietose auganėiø ąpuolø. Drugiai skraido birþelio – liepos mėn., ðiltà pavasarà – jau geguþės pabaigoje. Kiauðinius deda papeistose ąpuolø kamienø vietose. Vikðrai 2 metus gyvena savo iðgrauptuose tuneliuose, po þieve. Geguþės pirmoje pusėje þievėje iðgrauþia rutulio formos kameras su plonu būsimos iðėjimo angos dangteliu ir ið þievės „þjuvenø“ pagamina rudà kokoną, kuriame virsta lėliuke. Drugiai ritasi saulėtà rytà.

Populiacijø gausumas. Rūðies gausumas netirtas. Visesoje tyrimo vietose labai reta rūðis. Seniausiai þinoma gyvybinga populiacija yra Vilniuje, Paneriuose.

Grėsmės ir apsauga. Veistis tinkamø vietø stoka, senø papeistø ąpuolø ðalinimas.

Svarbu iðsaugoti senus ðimtameėius papeistus ąpuolus, ypaė miðkø pakraðėiuose.

Informacijos šaltiniai

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.
Būda V., 1994: Ā Raudonàja knyga àraðytø rūðiø – *Synanthedon vespiformis* ir *Synanthedon conopiformis* – paplitimas Lietuvoje. – Lietuvos entomologø draugijos metinė konferencijos medþiaga. – Vilnius, 1993 kovo 12 d.

Summary

This species has ten known localities, and is found locally and in small numbers. It is restricted by a lack of suitable habitats.

Apraðė Vidmantas Karalius

Thomas Witt nuotrauka

Juodalksninis stiklasparnis

Synanthedon mesiaeformis (Herrich-Schäffer, 1846)

DEIMA STIKLASPARNIAI (SESIIDAE)
BŪRYS DRUGIAI (LEPIDOPTERA)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

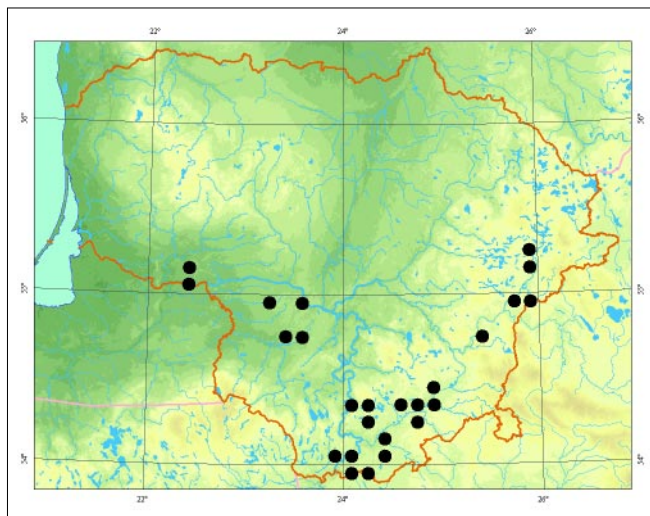
Paplitimas. Vakarinėje Palearktikoje. Europoje pino mos tik kelios radavietės, gausiausia – Suomijoje. Lietuvoje (naudojant specifinius lytinius atraktantus) aptikta: Kairėnuose (Vilniuje); prie Pravalos ežero (Vilniaus r.) Maceliuose, Dargučiuose, Valkininkuose, Babriškėse, Liškiavoje, Subartonyse, Margionyse, Marcin konyse, Manėiagirėje, Piūruose, Voriškėse, Krūmini uose, Valkininkuose (Varėnos r.); Baltažiškėje, Latepėryje (Druskininkų sav.), Dauguose, Dušnionyse (Alytaus r.), Gudelių miške, Ąpuolų Būdoje ir Jūrėje (Kazlų Rūdos sav.), Kurakaimyje (Kauno r.), Liepalotų apylinkėje (Ėakio r.), Eiėių apylinkėje, Vieđvilės rezervate (Tauragės r.), Vieđvilės slėnyje (Jurbarko r.). Pabradės apylinkėse (Baliuliuose, Ėvenėionėliuose, Kaltanėnuose) (Ėvenėionių r.) rasta senų rūdies veiklos pėdsakų.

Biologija ir ekologija. Gyvena biotopuose su senais papeistais juodalksniais, daugiausia auganėiais ant smėlėto grunto.

Drugiai skraido birželio – liepos mėn. saulėtomis dienomis. Kiaušinius deda į senų juodalksnių storos pievės atžūkimus 0–2 m aukštyje nuo žemės paviršiaus. Vikėrai iđgraupia netaisyklingus tunelius tarp pievės ir medienos, kur du kartus pėmoja. Suaugę vikėrai gegužės pabaigoje pragraupia taką iki pievės paviršiaus, iđorėje palikdami ploną jos sluoksnėlį. Tako gale iđ pievės pjuvenų pasigamina kietą ovalų kokoną.

Thomas Witt nuotrauka

Populiacijų gausumas. Rūdies gausumas netirtas. Drugių gausumas skirtingais metais gerokai svyruoja. Vieđvilės upės baseino ir Pietryėių Lietuvos populiacijos yra gyvybingos ir gana gausios, pagal esamus duomenis – vienos gausiausių visame rūdies areale.

Grėsmės ir apsauga. Veistis tinkamų vietų mažėjimas, senų papeistų juodalksnių Ėalinimas. Būtina iđsaugoti senus ligotus juodalksnius paupiuose, paeperėse ir kitose smėlingose vietovėse, ypač drugių buveinėse.

Informacijos šaltiniai

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.
Karalius V., Būda V., 2006: The investigation of *Synanthedon mesiaeformis* and *S. flaviventris* (Lepidoptera, Sesiidae) distribution in Lithuania using sex attractants. – Acta Zoologica Lituanica, 16 (3): 2004 – 2009.

Summary

The species was recently reported in 29 localities in groupings of three probable populations: the Vieđvilė River basin, the southeast of Lithuania and in the Kazlų Rūda forests. Available data shows that the first two populations seem to be dynamic and relatively large. The abundance of the Kazlų Rūda forests population is not clear.

Apraėė Vidmantas Karalius

Vapsvinis stiklasparnis

Synanthedon vespiformis (Linnaeus, 1761)

DEIMA STIKLASPARNIAI (*SESIIDAE*)

BŪRYS DRUGIAI (*LEPIDOPTERA*)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Pietø bei Vidurio Europoje, Pietvakariø Azijoje.

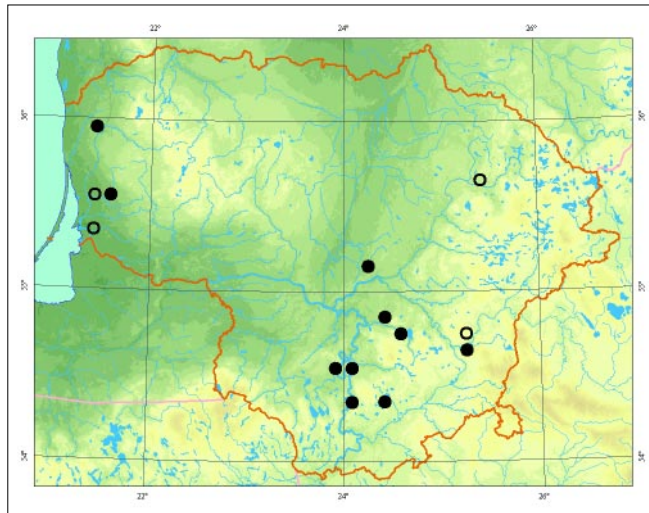
Lietuvoje rūdis aptikta: Verkiø, Paneriø ir Vingio parko àpuolynuose (Vilniuje), Andriūnuose (Varėnos r.), Alytuje, Punios ðile (Alytaus r.), Balbieriðkyje (Prienø r.), Baðkonio ir Piepmariø apylinkëse (Kaiðiadoriø r.), Ðilø apylinkëse (Jonavos r.), Svėdasuose (Anykðeiø r.), Stankai-èiuose (Ðilutės r.), Bilvieiø miðke ir Ðarkiðkiø apylinkëse (Klaipėdos r.), Kartenos ir Kulūpėnø apylinkëse (Kretingos r.).

Biologija ir ekologija. Gyvena àpuolynuose, kur yra vėpio papeistø àpuolø. Àpuolø ampius ávairus, svarbu, kad àpuolynas bûtø ðviesus, su aikðtelėmis. Drugiai skraido nuo geguþės pabaigos iki rugpjūèio pradžios. Kiauðinius deda ant vėpio ar kitaip papeistø àpuolø kamienø apatinio daliø ar ðviepiø kelmø. Tarp þievės ir medienos, papeistose vietose, kur susidaro naujas brazdo audinys, vikðrai iðgraupia netaisyklingus tunelius. Piemoja du kartus. Suaugę vikðrai tako pabai- goje ið pjuvenø pasigamina ovalø kokonà.

Populiacijø gausumas. Daugelyje vietoviø aptiktas nau- dojant specifinius lytinius atraktantus. Visur labai re- tas, nes yra maþai vikðrams tinkamø vietø.

Grėsmės ir apsauga. Veistis tinkamø vietø trūkumas, papeistø àpuolø ðalinimas.

Labai svarbu iðsaugoti senus ligotus ar supalotus àpuo- lus. Palikti þievëtø àpuolø kelmø.

Informacijos šaltiniai

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.
Būda V., 1994: Á Raudonàja knyga áraðytø rūðiø – *Synanthedon vespiformis* ir *Synanthedon conopiformis* – paplitimas Lietuvoje. – Lietuvos entomologø draugijos metinės konferencijos medþiaga. – Vilnius, 1993 kovo 12 d.

Summary

The species has 16 known localities, it is found locally and in small numbers. It is restricted by a lack of suitable habitats.

Apraðė Vidmantas Karalius

Thomas Witt nuotrauka

Nakviðinis sfinksas

Proserpinus proserpina (Pallas, 1772)

ÐEIMA SFINKSAI (*SPHINGIDAE*)
BÛRYS DRUGIAI (*LEPIDOPTERA*)

4 (I) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūðis saugoma nuo 2003 m. Áraðyta á Berno konvencijos II, Buveiniø direktyvø IV priedus.

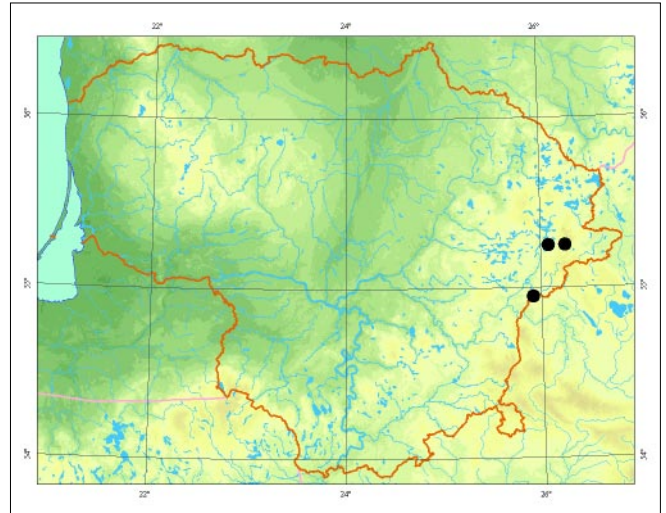
Paplitimas. Pietø ir Vidurio Europoje, Centrinėje ir Vakarø Azijoje, Ðiaurės Afrikoje.

Lietuvoje rūðis aptikta rytinėje dalyje – Pailgyje, Pakretuonėje, Kaltanėnuose (Ðvenėioniø r.).

Biologija ir ekologija. Lietuvoje drugiai skraido nuo birþelio mėn., kiauðinėlius deda iki liepos vidurio. Vikðrai aptinkami nuo birþelio vidurio iki rugpjûðio pradþios saulėkaitoje, nuo vėjo apsaugotose aikštelėse, ant pavieniø ar auganėiø grupėmis nakviðø (*Oenothera*), oþkaropiø (*Epilobium*), raudokliø (*Lythrum*). Jø vystymosi ciklas trunka apie 15 dienø – priklauso nuo oro temperatūros. Þiemoja lėliukės. Viena karta per metus.

Populiacijø gausumas. 2000 – 2004 m. rastos 3 atskiros radavietės, ið viso – 17 vikðrø. Stabilios vietinės populiacijos nesusiformavusios. Lietuvà pasiekia ið pietø atskridę drugiai, kurie veisiasi, bet, atrodo, þūsta þiemodami, būdami lėliukiø stadijos. Todėl rastoje gausioje vikðrø radavietėje kitàmet jø gali nebūti.

Grėsmės ir apsauga. Mitybiniai augalai auga dirvuojanėiose, apleistose þemėse, geleþinkeliø pylimuose (nakviðos), uppelkėjusiose ðlapumose, eþerø ar upiø pakrantės (raudoklės, oþkaropės), todėl grėsmės dėl ūkinės veiklos poveikio nėra.

Informacijos ðaltiniai

Ivinskis P., 2004: Lepidoptera of Lithuania. – Vilnius.
Ðableviėius B., 2004: Sfinksai. – Kaunas.
Ðableviėius B., 2004: Nauja nakviðinio sfinkso radimvietė Lietuvoje 2004 m. – New and rare for Lithuania insect species, 16: 42 – 43.

Summary

The species has been observed in eastern Lithuania, in the Ðvenėionys district in 2000, 2003 and 2004. The 17 caterpillars were all found on *Oenothera biennis*. A local population has not yet formed. Moths that have been recorded do breed, however their pupae do not survive the winter. They feed on plants in deserted fields and near railway embankments.

Apraðė Bronius Ðableviėius

Thomas Witt nuotrauka

Juodoji hesperija

Erynnis tages (Linnaeus, 1758)

DEIMA STORGALVIUKAI (*HESPERIIDAE*)
BŪRYS DRUGIAI (*LEPIDOPTERA*)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Mažojoje ir Centrinėje Azijoje iki Amūro.

Lietuvoje aptikta Paneriuose, Verkiuose (Vilniuje), Medžkerinėje, Gelednėje (Švenčionių r.), Gerdačiuose, Bugiedoje (Lazdijų r.), Marcinkonyse, Merkinėje (Varėnos r.), Vidzgirėje (Alytaus r.), Lazdėnuose, Povyryje (Trakų r.), Dnieriškėse (Molėtų r.).

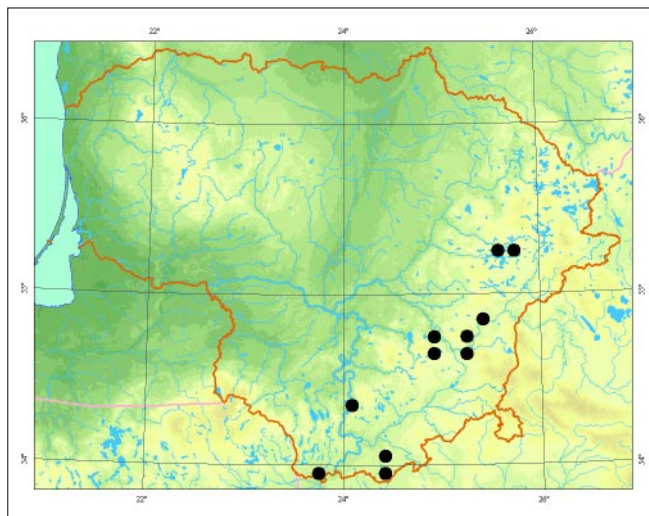
Biologija ir ekologija. Kiaušinėlius deda ant mitybinių augalų – gargždinių (*Lotus*), rapeninių (*Securiger*), liucernų (*Medicago*) ir kitų pupinių. Išsiritę vikšrai maitinasi tarp susuktų lapų. Suaugę vikšrai ant mitybinio augalo pina kokoną, kuriame piemoja. Lėliukėmis virsta pavasarį. Drugiai skraido gegužės mėn. Aptinkami atvirose, gerai šildomose, pole apaugusiose pievose, laukymėse šalia mišrių miškų, pušynų. Mėgsta tupėti ant atvirų žemės lopinėlių.

Populiacijų gausumas. Rūšies gausumas netirtas. Aptiktos kelios atskirtos populiacijos. Jose rasta po kelis individus. Kasmet aptinkamos naujos radavietės su pavieniais individualais.

Grėsmės ir apsauga. Atvirų, gerai šildomų plotų ūpaugimas miškų, intensyvus ganymas ir pavasariniai gaisrai. Būtina saugoti pagrindines buveines nuo ūpaugimo krūmais, miškų ir nuo pavasarinio gaisro.

Informacijos šaltiniai

Ivinskis P., 2004: Lietuvos drugiai (*Lepidoptera*). Katalogas. – Vilnius.

Ivinskis P., Augustauskas J., 2004: Lietuvos dieniniai drugiai. – Kaunas.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Summary

Only some small, isolated populations are known in southeastern Lithuania.

Aprašė Povilas Ivinskis

Jono Augustausko nuotrauka

Smiltyninė hesperija

Pyrgus serratulae (Rambur, 1839)

ŪEIMA HESPERIJOS (STORGALVIUKAI) (HESPERIIDAE)
BŪRYS DRUGIAI (LEPIDOPTERA)

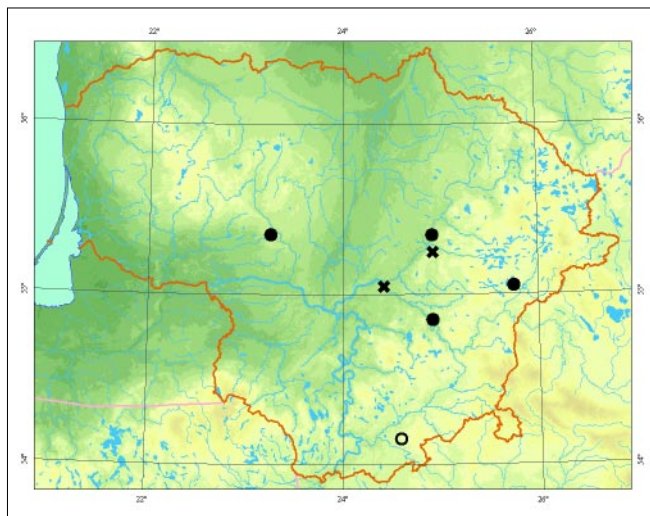
3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, išskyrus ėiaurę, MaĖojoje Azijoje, Kazachstane, Vidurio ir PietŖ Urale, PietŖ Sibire, Mongolijoje.

Lietuvoje aptinkama smėlingŖ dirvŖpemiŖ regionuose. Pinomos radavietėš Vidurio (Ėventosios, Dubysos, Neries upiŖ slėniuose), PietŖ ir RytŖ Lietuvoje (Pabrādėš kariniame poligone, DzŖkijoje, RytŖ Lietuvos puĖnyuose). Nuo 1992 m. rastos kelios gyvybingos populiacijos.

Biologija ir ekologija. Gyvena karbonatingose smilt-pievėse ir stepinėse pievose, auganėiose gerai ėildo-muose atviruose upiŖ slėniŖ ėlaituose ir terasose, ėvie-siŖ sausŖ puĖnyŖ aikėtelėse, keliŖ, gelepinkeliŖ san-kasose, kariniŖ poligonŖ teritorijose plytinėiuose smė-lynuose. VikĖrŖ mitybiniai augalai: smiltyninėš sidab-rapolėš (*Potentilla arenaria*), rasakilos (*Alchemilla*). Lie-tuvoje viena karta per metus. Drugiai skraido nuo ge-guĖės antros pusės iki birĖelio pabaigos. KiauĖinėlius deda pavieniui apatinėje mitybiniŖ augalŖ dalyje. VikĖ-

rai Ėiemoja pasiekę prieĖpaskutinį Ŗgą. BalandĖio mėn. virsta lėliukėmis. IĖsiritę drugiai aktyviai skraido, gali migruoti į gretimas buveines.

PopuliacijŖ gausumas. Populiacijos lokalias ir negau-sios. Net ir tinkamose buveinėse individŖ randama ne-daug – nuo keliŖ iki keliolikos individŖ hektare. Da-lis anksėiau gyvybingŖ populiacijŖ iĖnyko Ėėl buvei-niŖ kaitos.

Grėsmės ir apsauga. NeĖienaujamŖ ir neganomŖ saus-pieviŖ Ŗpaugimas krŖmais ir medĖiais; miĖko aikėteliŖ, smėlynŖ Ŗpsodinimas ir savaiminis apaugimas miĖku. Negalima drugiŖ buveiniŖ apsodinti miĖku, reikia iĖkirsti Ŗpauganėius medĖius ir krŖmus. Ypaė svarbu iĖsaugoti atviras kserotermines buveines pietinėš eks-pozicijos ėlaituose – tai galima padaryti ekstensyviai ganant ar ėienaujant.

Informacijos ėaltiniai

Ivinskis P., Augustauskas J., 2004: Lietuvos dieniniai drugiai. – Kaunas.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Summary

The species is very locally distributed in Lithuania. Regions with sandy soil are preferred. Populations are rapidly decreasing mostly due to the rapid disappearance of dry sloped meadows and open grasslands. Proper habitat management is urgently needed.

ApraĖė Giedrius Ėvitra

apatinė
pusė

Jono Augustausko nuotraukos

Rudmargė hesperija

Carterocephalus palaemon (Pallas, 1771)

DEIMA STORGALVIUKAI (HESPERIIDAE)

BŪRYS DRUGIAI (LEPIDOPTERA)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Kaukaze, Sibire iki Ramiojo vandenyno.

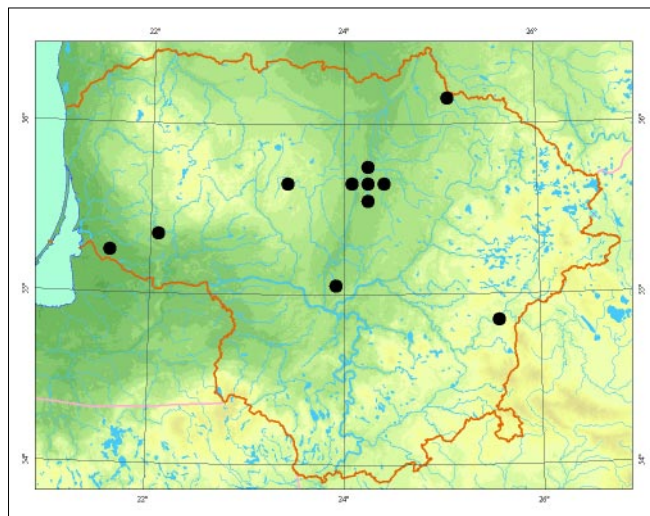
Lietuvoje rūdis aptikta daugelyje rajonų, išskyrus šiaurinę dalį.

Biologija ir ekologija. Kiaušinėlius deda ant mitybinių augalų – dirsių (*Bromus*), lendrūnų (*Calamagrostis*), strugių (*Brachypodium*). Išsiritę vikšrai maitinasi ir piemoja tarp susuktų lapų. Lėliukėmis virsta pavasarį. Drugiai skraido gegužės pabaigoje – birželą. Aptinkami aukšta žole apaugusiose pamiškėse, paupių pievose, miškų aikštelėse, ant kvartalų linijų, kirtimuose. Mėgsta drėgnas ūksmingas vietas.

Populiacijų gausumas. Rasta keliolikoje vietų po kelis individus. Kasmet aptinkamos naujos radavietės su pavieniais individais.

Grėsmės ir apsauga. Tinkamų gyventi vietų upauginimas miškų, vandens režimo pakitimas, plynasis miškų kirtimas.

Būtina saugoti pagrindines rūdies buveines nuo upauginimo miškų, palaikyti esamą hidrologiną režimą.

Informacijos šaltiniai

Ivinskis P., 2004: Lietuvos drugiai (*Lepidoptera*). Katalogas. – Vilnius.

Ivinskis P., Augustauskas J., 2004: Lietuvos dieniniai drugiai. – Kaunas.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Summary

This species is not abundant, but widely distributed in small localities across all of Lithuania.

Aprašė Povilas Ivinskis

apatinė
pusė

Jono Augustausko nuotraukos

Juodasis apolonas

Parnassius mnemosyne (Linnaeus, 1758)

ĖEIMA BŪRIUOTOJAI (PAPILIONIDAE)
BŪRYS DRUGIAI (LEPIDOPTERA)

3 (R) kategorija

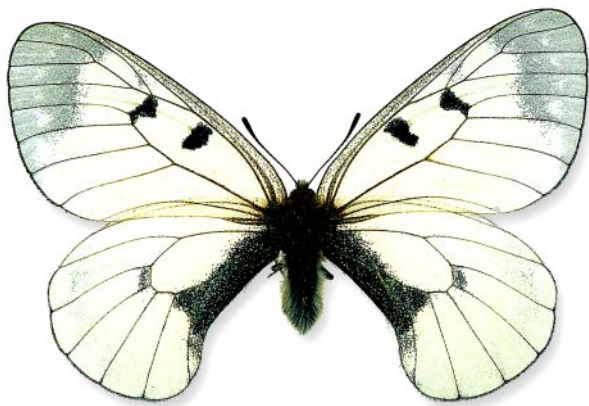
Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1976 m.

Paplitimas. Europoje, Mažojoje ir Centrinėje Azijoje. Lietuvoje rūdis aptinkama nuo Nevėpio upės (prie Raudondvario) á vakarus iki Kretingos ir á áiaurá iki Skuodo.

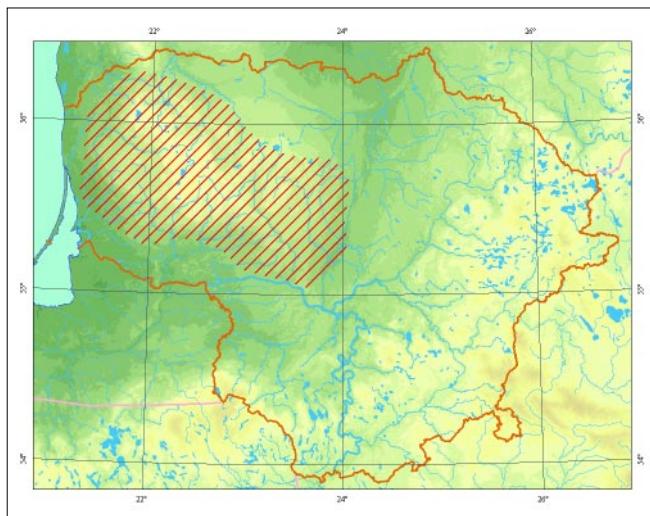
Biologija ir ekologija. Kiauðinėlius, po vienà, deda ant apvytusio mitybinio augalo rútenio (*Corydalis*) lapø, stiebø. Susiformavæs vikðras þiemoja kiauðinio apvalkale ar jo iðorėje. Pavasará vikðrai pradeda maitintis, aktyvūs naktá. Drugiai skraido birþelio mën. Skraidymo pradþioje aptinkami vystymosi buveinėse, vëliau plaèiai pasklinda po apylinkes. Per pastaruosius du deðimtmeèius pastebima arealo plitimo tendencija.

Populiacijø gausumas. Rūðies gausumas netirtas. Aptikta keliolika atskirtø populiacijø. Daugumoje jø rasta po kelis individus, taèiau kai kuriose Varniø regioninio parko vietose buvo galima pamatyti iki 50 drugiø vienu metu, o visà populiacijà sudarë apie 300 individus. Kasmet aptinkamos naujos radavietës su pavieniais individualais.

Grësmës ir apsauga. Atvirø, gerai áðildomø plotø upaugimas miðku, intensyvus ganymas, pavasariniai gaisrai.

Jono Augustausko nuotrauka

Pagrindinėse rūðies gyvenamose buveinėse būtina neleisti suveðėti krūmams, neupsodinti buveiniø miðku, saugoti nuo pavasarinio gaisro. Pastebëta, kad rūdis pradeda gausėti buveinėse praretinus medþius, suformavus atvirø aikðteliø.

Informacijos áaltiniai

Ivinskis P., 2004: Lietuvos drugiai (*Lepidoptera*). Katalogas. – Vilnius.

Ivinskis P., Augustauskas J., 2004: Lietuvos dieniniai drugiai. – Kaunas.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Summary

Distributed most widely in western Lithuania, in recent years the species has expanded its range and become more abundant.

Apraðë Povilas Ivinskis

Machaonas

Papilio machaon Linnaeus, 1758

DEIMA SKLANDŪNAI (PAPILIONIDAE)
BŪRYS DRUGIAI (LEPIDOPTERA)

4 (I) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

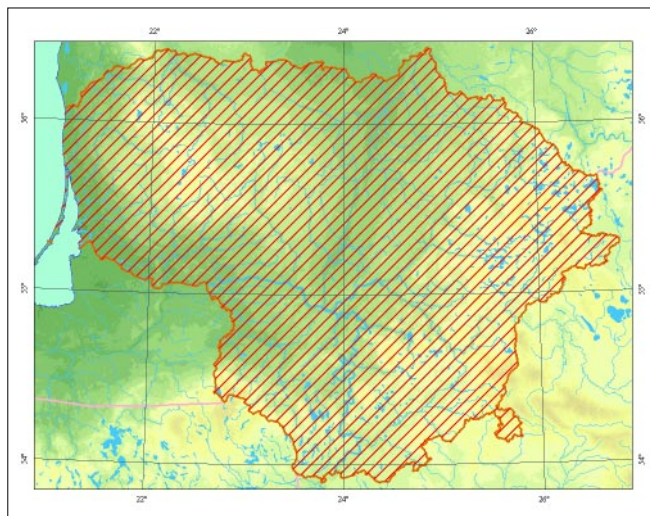
Paplitimas. Europoje, Ėiaurės Afrikoje, vidutiniš platumė ir Azijos paatogrāpiš rajonuose, Ėiaurės Amerikoje.

Randama visoje Lietuvoje, kiek dāpnesnė pietinėje dalyje.

Biologija ir ekologija. Kiaudinėlius, po 1 – 3, deda ant āvairiū skėtiniū augalū: paprastūjū morkū (*Daucus carota*), paprastūjū krapū (*Anethum graveolens*), paprastūjū garđvū (*Aegopodium podagraria*), paprastūjū kmy-nū (*Carum carvi*), maŗūjū opiāpoliū (*Pimpinella saxifraga*), pelkiniū salia-vū (*Peucedanum palustre*), kartais randami ir ant rūtū (*Ruta*). Vikđrai ėali, juodai pieduoti ir su raudonomis karpomis. Gyvena atvirai, maitinasi skėtiniū augalū lapais ir ėiedynais. Vikđrai turi oranŗines savito kvapo liaukas, kurias sujaudinti iđverėia ā kūno pavirđiū. Lėliukėmis virsta ant mitybiniū augalū. Ėie-moja lėliukės. Aptinkami āvairiose atvirose vietovėse: ėievose, pamiđkėse, miđkū aikėtėlėse, pakelėse, palau-kėse, kirtimuose, soduose, darŗuose. Dvi kartos per metus. Pirmos kartos drugiai skraido geguŗės – birŗelio mėn., antros – liepos – rugpjūėio mėn.

Jono Augustausko nuotrauka

Populiacijū gausumas. Rūdiės gausumas netirtas. Dāpniausiai aptinkami pavieniai drugiai. Gausesni Pietū Lietuvoje.

Grėsmė ir apsauga. Pagrindinė grėsmė kyla dėl ūkinės ŗmogaus veiklos: poilsio zonū plėtros, intensyvaus galvijū ganymo, ėievū deginimo ir suarimo, herbicidū ir pesticidū naudojimo.

Tankiai apgyvendintuose rajonuose reikėtū āsteigti nedideliū draustiniū, kuriuose ėis drugys galėtū gyventi.

Informacijos dāltiniai

Ivinskis P., 2004: Lietuvos drugiai (*Lepidoptera*). Katalogas. – Vilnius.

Ivinskis P., Augustauskas J., 2004: Lietuvos dieniniai drugiai. – Kaunas.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Summary

A rare, vanishing species. More frequently found in the southern part of the country, only solitary individuals have been observed elsewhere. The main threat to its survival is caused by human economic activities.

Aprađė Tomas Ūsaitis

Didysis auksinukas

Lycaena dispar (Haworth, 1802)

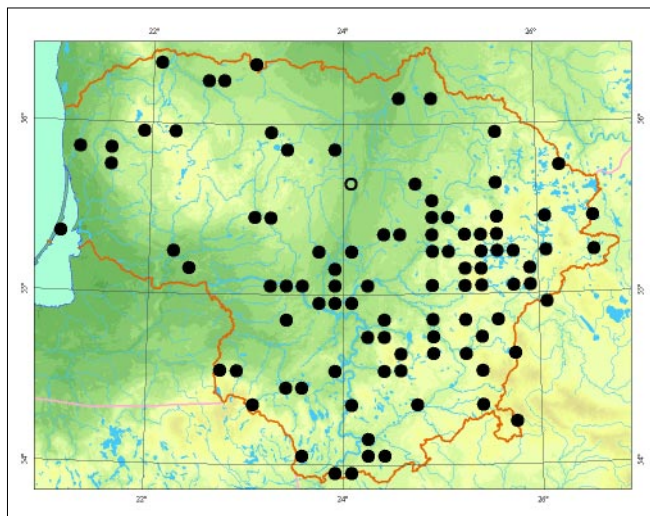
DEIMA MELSVIAI (LYCAENIDAE)
BŪRYS DRUGIAI (LEPIDOPTERA)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, išilgai Azijos iki Kinijos. Lietuvoje rūdis aptinkama visur, gal kiek gausesnė Vidurio ir Pietryčių Lietuvoje.

Biologija ir ekologija. Kiaušinėlius deda po vieną ar po kelis ant mitybinių augalų – vandeninių rūgštynių (*Rumex aquaticus*), rūgštynių gudapolių (*Rumex hydro-lapathum*). Išsiritę vikšrai gyvena apatinėje lapų pusėje, išgraužia ávairaus dydžio angas. Piemoja vikšrai paklotėje, prie mitybinių augalų. Kelis mėnesius jie gali praleisti po vandeniu. Pavasarą vėl pradeda maitintis. Pasiekę apie 20 mm ilgį, prisitvirtina prie mitybinio augalo stiebo apatinės dalies ir virsta lėliukėmis. Drugiai skraido birželio – liepos mėn. Kartais galima pamatyti dalinę antrą kartą rugpjūčio – rugsėjo mėn. Laikosi šlapiose pievose, paupiuose, kanalinuotose upių

pakrantėse, paežerėse, drėgnose pamiškėse. Suaugęliai kartais toli nuklįsta nuo veisimosi vietų.

Populiacijų gausumas. Visur aptinkamas negausiai, sudaro updaras populiacijas. Jose rasta po kelis ar keliolika individų. Labai gausios populiacijos aptiktos Staniuliškėse (Prienų r.), vakarinėje Skaisčio ežero dalyje (Trakų r.). Kasmet aptinkamos naujos radavietės su pavieniais individais. Pastebima populiacijų gausėjimo tendencija.

Grėsmės ir apsauga. Melioracija ir pesticidų naudojimas.

Svarbi ekstensyvi ūkinė veikla šlapiose pievose (pievos neapauga krūmais), vėlyvas melioracijos griovių šienavimas.

Informacijos šaltiniai

Ivinskis P., 2004: Lietuvos drugiai (Lepidoptera). Katalogas. – Vilnius.

Ivinskis P., Augustauskas J., 2004: Lietuvos dieniniai drugiai. – Kaunas.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Summary

A rare and not abundant species, with single individuals found all over the country, yet a trend of growing abundance has been observed in recent years.

Aprašė Povilas Ivinskis

apatinė
pusė

Jono Augustausko nuotraukos

Ėiaurinis auksinukas

Lycaena helle (Denis & Schiffermüller, 1775)

ĖEIMA MELSVIAI (LYCAENIDAE)
BŪRYS DRUGIAI (LEPIDOPTERA)

1 (E) kategorija

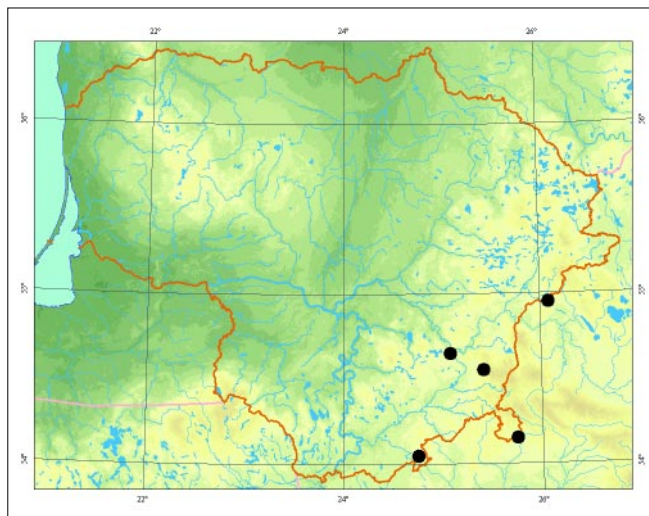
Statusas. Lietuvoje rūĖis saugoma nuo 1991 m. ĄraĖyta Ą Buveinių direktyvos II ir IV priedus.

Paplitimas. Vidurio ir Ėiaurės Europoje, Vakarų Rusijoje, Pietų Sibire, Mongolijoje.

RūĖis aptinkama tik Rytų ir Pietų Lietuvoje. Ėinomos 5 radavietės: Gaujos slėnyje (Ėalėininkų r.), palei Meros upę (Ėvenėionių r.), Ėalia Moluvenės upelio (Trakų r.), Stojuose (Varėnos r.) ir Rudaminos upės slėnyje (Vilniaus r.).

Biologija ir ekologija. Gyvena atskirtomis populiacijomis Ėaltiniuotose, ūpelkėjusiose pievose palei nedideles upes, kuriose gausiai auga gyvatpilių (*Bistorta major*). Suaugę drugiai skraido nuo gegužės vidurio iki birželio pabaigos. Lietuvoje Ėapniausiai aptinkami vienos kartos drugiai, nors liepos mėn. galima pamatyti ir antros kartos drugius. Liepos – rugpjūĖio mėn. vikōrai minta gyvatpolės lapais. Ėiemoja lėliuĖės Ėalia pėmės pavirĖiaus.

Populiacijų gausumas. RūĖies gausumas netirtas. 1987 m. aptikta nedidelė populiacija Ėalia Gelednės. 2000 m. rastos nedidelės populiacijos Stojuose ir Ėalia Moluvenės upelio, kuriose dienos metu galima matyti po keliolika drugių. Gausiausia Ėiaurinių auksinukų

populiacija aptinkama nuo 1996 m. pievose palei Rudaminos upelį: tinkamu metu galima pamatyti iki 100 drugių per dieną. Dar viena nedidelė auksinukų populiacija aptikta 2005 m. Gaujos upės slėnio pievose.

Grėsmės ir apsauga. RūĖies populiacijos yra labai papeidpiamos. Nyksta Ėėl ūpelkėjusių pievų ir Ėemapelkių sausavimo, natūralios bendrijų kaitos (drėgnų pievų ūpaugimo krūmais ir medpiais).

Siekiant išsaugoti rūĖį, draudpiama buveinės sausinti, ardyti velėnā, ūpsodinti miĖku, trāĖti, deginti. Negalima leisti buveinėms virsti miĖku – būtina Ėalinti sumedėjusią augaliją. Skatintinas Ėalinis buveinių Ėieнавimas ir nuĖienautos Ėolinės augalijos išveĖimas ūp buveinės ribų.

Informacijos Ėaltiniai

Ivinskis P., 1998: Butterflies (*Lepidoptera*, *Rhopalocera*) of Lithuania: fauna, distribution and protection. – Acta Zoologica Lituanica, 8 (3): 9 – 22.

Ivinskis P., 2004: Lepidoptera of Lithuania. – Vilnius.

Ivinskis P., Augustauskas J., 2004: Lietuvos dieniniai drugiai. – Kaunas.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Summary

Currently five isolated populations located in wet meadows along small rivers in eastern and southern Lithuania are known.

ApraĖė Dalius Dapkus

apatinė
pusė

Jono Augustausko nuotraukos

Stepinis perlinukas

Brenthis hecate (Denis & Schiffermüller, 1775)

DEIMA PLEBTEKĖS (NYMPHALIDAE)

BŪRYS DRUGIAI (LEPIDOPTERA)

2 (V) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Pietinėje Europoje, Mažojoje ir Centrinėje Azijoje, Kazachstane, Pietų Urale, Vakarų Sibiro stepėse, Altajuje, Vakarų Sajanuose.

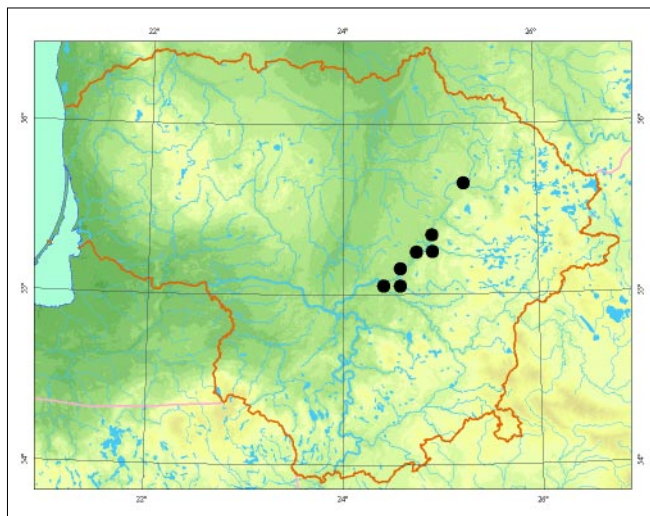
Lietuvos populiacijos nuo pagrindinio arealo atitrūkusios 800 – 1 000 km.

Lietuvoje rūdis aptikta tik Žventosios, Siesarties, Jaro, Dirvintos ir Mūšios upių slėniuose. Dabartiniu metu gyvybingos tik 2 populiacijos Ukmergės r.

Biologija ir ekologija. Gyvena natūraliose, gerai išdytančiose stepinėse pievose, upių slėniuose. Lietuvoje viena karta per metus. Drugiai skraido nuo birželio antros pusės iki rugpjūčio pradžios. Po kelis kiaušinėlius deda apatinėje mitybinio augalo pievinės vingioryklės (*Filipendula vulgaris*) dalyje. Piemoja kiaušinėliai. Vėkšrai lėliukėmis virsta ant aukštesnių stiebelių. Dapnai nukenčia nuo parazitinių plėviasparnių. Drugiai prieraidūs vystymosi buveinėms.

Populiacijų gausumas. Priklausomai nuo klimato sąlygų individų tankumas tinkamose buveinėse skirtingais metais svyruoja nuo kelių dešimčių iki 100 – 300 ind./ha. Tačiau degraduojančiose buveinėse tankumas sumažėja iki vos kelių individų hektare.

Grėsmės ir apsauga. Buveinių užaugimas krūmais, poli-nės augalijos sudėties kaita, prasidėjusi nutrūkusi tradi-

ciniam buveinių naudojimui – ekstensyviam ganymui ir šienavimui, nenaudojamų pievų apsodinimas mišku ar jų pavertimas intensyvaus žemės ūkio naudmenomis, pievų deginimas, poilsiaviečių įrengimas upių slėniuose, pesticidų naudojimas, trąšimas, buveinių suskaidymas ir atskyrimas. Tai mažina natūralaus populiacijų atsikūrimo galimybes. Netinkamas buveinių tvarkymas, pvz., šienavimas anksčiau negu liepos 15 d. ar intensyvus ganymas, sunaikina drugių lervinės stadijas. Siūloma atskirus pievų plotus šienauti kas antri metai. Norint rūdą išsaugoti, būtina atkurti degradavusias buveines.

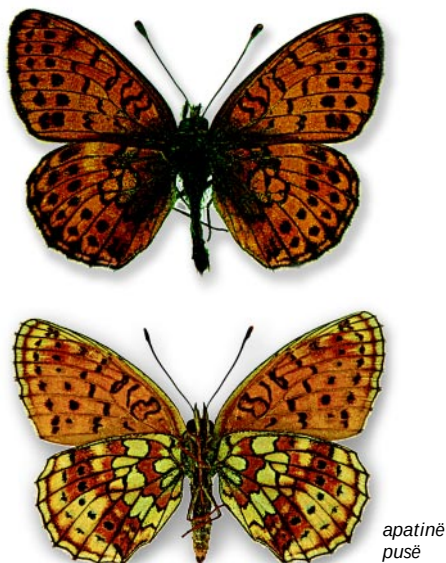
Informacijos šaltiniai

Žvitra G., 1995: *Brenthis hecate* D.&S. (Lepidoptera, Nymphalidae) – a Boreo-Montane species in Lithuania: notes on its distribution, ecology, early stages and state. – In: I. Valovirta, P. T. Harding & D. Kime (eds), Threatened species and bioindicators at the Pan-European level. Proceedings of the Ninth International Colloquium of the European Invertebrate Survey, Helsinki 3 – 4 September 1993:129 – 134. – Helsinki.

Summary

The species is distributed in southern Europe and Asia. Only a few viable populations are currently known in Lithuania. Population numbers are catastrophically decreasing due to rapid natural steppe grassland destruction. Proper management of habitats is needed.

Aprašė Giedrius Žvitra

Jono Augustausko nuotraukos

Palsvasis melsvys

Glaucopsyche alexis (Poda, 1761)

DEIMA MELSVIAI (LYCAENIDAE)
BŪRYS DRUGIAI (LEPIDOPTERA)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 2000 m.

Paplitimas. Eurazijoje nuo Pietų Ispanijos iki Pietų Skandinavijos (rūdis neaptinkama Didžiojoje Britanijoje), Centrinėje Azijoje iki Kinijos, Šiaurės Afrikoje. Aptinkama Vidurio, Pietų ir Rytų Lietuvoje.

Biologija ir ekologija. Gyvena sauspievėse palei upes (pvz., Merkį, Nemuną), gerai saulės apdviestose Dzūkijos pušynų aikštelėse, pušynų pakraščiuose, virpnyuose. Drugiai skraido nuo gegužės pabaigos iki liepos vidurio. Jie tupia ant žvairių pėdinių augalų. Vikšrai liepos – rugpjūčio mėn. minta pupinių deimos augalais: kulkšnėmis (*Astragalus*), vikiais (*Vicia*), rapeniais (*Securigera*), liucernomis (*Medicago*), barkūnais (*Melilotus*). Piemoja lėliukės.

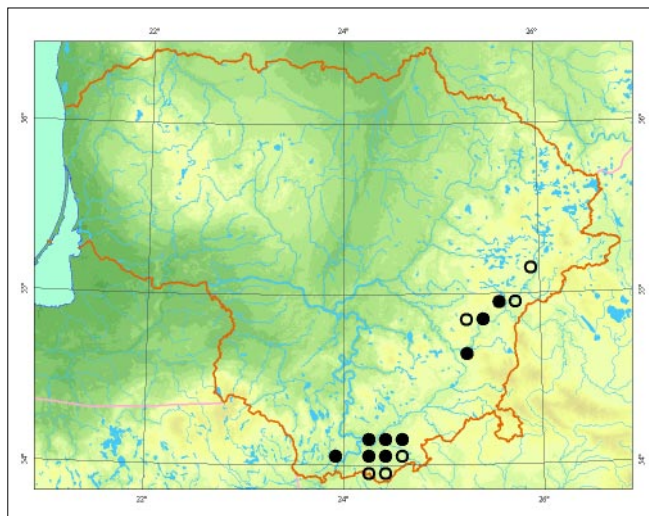
Populiacijų gausumas. Rūdies gausumas netirtas. Aptinkamos nedidelės atskirtos populiacijos. Užregistruota apie 20 radaviečių Lietuvoje. Pavieniai individai pasiskirstę didelėje erdvėje. Populiacijos nestabilios dėl pastarąjį dešimtmetį greitėjančios buveinių kaitos.

Grėsmės ir apsauga. Sauspievių, pušynų aikštelių nykimas: dėl nutrūkusios tradicinės žemėnaudos užaugimas sumedėjusia augalija, užsodinimas mišku.

apatinė
pusė

Jono Augustausko nuotraukos

Palsvojo melsvio buveinėse siūloma ekstensyviai ganyti gyvulius ir periodiškai šalinti sumedėjusią augaliją, neapsodinti radaviečių mišku.

Informacijos šaltiniai

Ivinskis P., 1998: Butterflies (*Lepidoptera*, *Rhopalocera*) of Lithuania: fauna, distribution and protection. – *Acta Zoologica Lituanica*, 8 (3): 9 – 22.

Ivinskis P., 2004: *Lepidoptera of Lithuania*. – Vilnius.

Ivinskis P., Augustauskas J., 2004: Lietuvos dieniniai drugiai. – Kaunas.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Summary

Very rare and local species distributed in small populations inhabiting dry meadows in central, southern and eastern Lithuania. Populations are unstable due to rapid natural plant succession occurring in open habitats.

Aprašė Dalius Dapkus

Gencijoninis melsvys

Maculinea alcon (Denis & Schiffermüller, 1775)

DEIMA MELSVIAI (LYCAENIDAE)

BŪRYS DRUGIAI (LEPIDOPTERA)

1 (E) kategorija

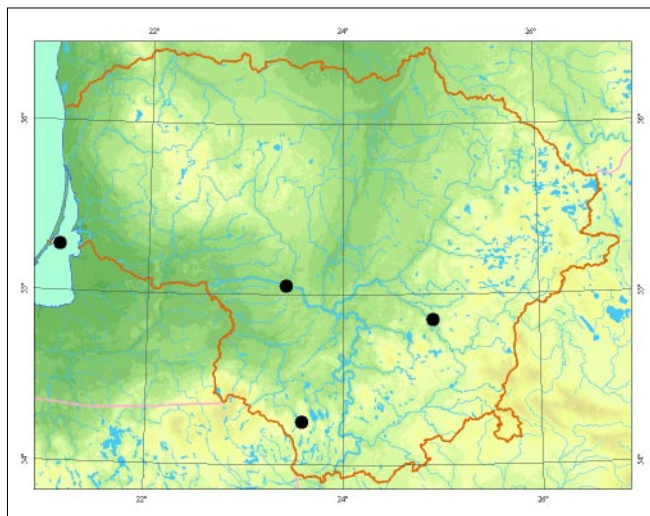
Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 2003 m.

Paplitimas. Europoje, Centrinėje Azijoje.

Lietuvoje rūdis aptikta Jurbarko, Lazdijų, Vilniaus rajonuose.

Biologija ir ekologija. Patelės kiauđinius deda ant melsvøjø gencijonø (*Gentiana cruciata*). Vikðrai minta þiedais ir lapais. Po treëio nërimosi nustoja maitintis augalu. Tolesnis jø vystymasis susijæs su skruzdëlėmis. Vikðrus turi susirasti *Myrmica schenki* skruzdëlës, kuriø lizduose vikðrai baigia vystytis. Skruzdëlyne gencijoniniø drugiø vikðrus skruzdëlës maitina kaip savo lervas. Geguþës pabaigoje vikðrai virsta lëliukėmis. Iðsiritæ drugiai skuba palikti skruzdëlynà, nes gali bûti puolami savo ðeimininkjø. Drugiai skraido nuo birþelio vidurio iki liepos vidurio. Drugiai laikosi netoli mitybinio augalo ir nuo savo buveinës nenutolsta.

Pastaruoju metu manoma, kad rūdis *M. alcon* turëtø bûti traktuojama kaip dvi rūðys – *M. alcon* ir *M. rebeli*. Iðoriðkai jos maþai skiriasi, taëiau *M. alcon* mitybinis augalas yra siauralapis gencijonas (*Gentiana pneumonanthe*), skruzdëlë ðeimininkë *Myrmica ruginodis*, o *M. rebeli* mitybinis augalas – melsvasis gencijonas (*Gentiana cruciata*), skruzdëlë ðeimininkë *Myrmica schenki*. Ði nuomonë nëra visuotinai priimta. Lietuvoje melsviai aptikti melsvøjø gencijonø augavietëse, tad galëtø priklausyti *M. rebeli* rūðiai.

Populiacijø gausumas. Rūðies gausumas netirtas. Aptinkama lokaliai. Populiacijos atskirtos, melsvøjø gencijonø augavietëse aptikta po kelis drugius.

Grësmës ir apsauga. Buveiniø uþaugimas krûmais, intensyvus ganymas ir gaisrai.

Bûtina þinomas radavietes saugoti nuo savaiminio apaugimo krûmais, medþiais, neapsodinti miðku.

Informacijos ðaltiniai

Ivinskis P., 2004: Lietuvos drugiai (Lepidoptera). Katalogas. – Vilnius.

Kazlauskas R., 2004: New and rare for the Lithuanian fauna Lepidoptera species collected in 1978 – 2004. – New and rare for Lithuanian insect species. Records and descriptions, 16: 47 – 50.

Summary

The species is locally found amid *Gentiana cruciata*. Four localities are known, indicating that the distribution of this species is clearly spreading.

Apraðë Povilas Ivinskis

apatinë
pusë

Jono Augustausko nuotraukos

Tađkuotasis melsvys

Maculinea arion (Linnaeus, 1758)

ÐEIMA MELSVIAI (LYCAENIDAE)
BŪRYS DRUGIAI (LEPIDOPTERA)

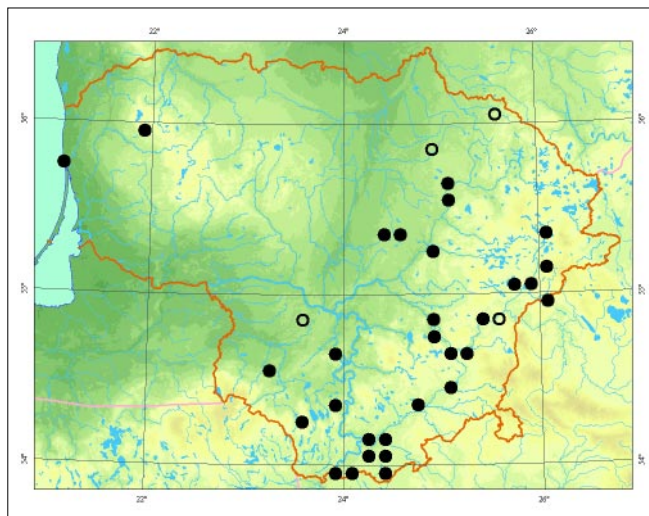
2 (V) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūðis saugoma nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje. Azijoje rūðis paplitusi iki Kinijos. Lietuvoje daþniausiai aptinkama pietrytinėje dalyje.

Biologija ir ekologija. Kiauðinėlius, po vienà, deda á mitybinio augalo èiobrelio (*Thymus*) uþdaras galvutes. Kelios patelės gali padėti kiauðinėlius á tà paèià galvutę. Iðsiritę vikðrai pasiþymi kanibalizmu – ilgainiui vienoje galvutėje lieka tik vienas vikðras. Pasiekę tre-èià ūgà vikðrai palieka mitybinà augalà ir ant þemės laukia, kol juos susiras *Myrmica scabrinodis* ar *Myrmica sabuleti* skruzdėlės. Vikðrai iðskiria saldų skystà, kuris traukia skruzdes. Radusios vikðrà skruzdėlės ne-ðasi jà á skruzdėlynà. Jame vikðrai minta skruzdþiø lervomis. Viename skruzdėlyne gyvena iki 5 vikðrø. Þiemoja vikðrai. Pavasarà jie dar maitinasi ir pasiekà 15 mm ilgà virsta lėliukėmis. Drugiai skraido birþelio – liepos mėn. Aptinkami sausose, saulėtose, smėlingose pamiðkėse, miðkø aikštelėse, pakelėse. Prie þydinėiø èiobrelių paprastai suskrenda drugiai ið visos apylin- kės (papildomai maitinasi). Jie lengvai pastebimi.

Populiacijø gausumas. Visur aptinkamas negausiai, sudaro uþdaras populiacijas. Jose rasta po kelis ar

keliolika individø. Visame rūðies paplitimo areale ma- toma populiacijos maþėjimo tendencija.

Grėsmės ir apsauga. Miðkø aikštelių, ðlaitø uþsodini- mas, natūralus uþaugimas miðku, intensyvus gany- mas, gaisrai.

Informacijos ðaltiniai

Ivinskis P., 2004: Lietuvos drugiai (*Lepidoptera*). Kata- logas. – Vilnius.

Ivinskis P., Augustauskas J., 2004: Lietuvos dieniniai drugiai. – Kaunas.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Summary

The species is mainly distributed in the southeast of the country. Over the last two decades its abundance has continually decreased.

Apraðė Povilas Ivinskis

apatinė
pusė

Jono Augustausko nuotraukos

Kraujalakinis melsvys

Maculinea teleius (Bergsträsser, 1779)

DEIMA MELSVIAI (LYCAENIDAE)

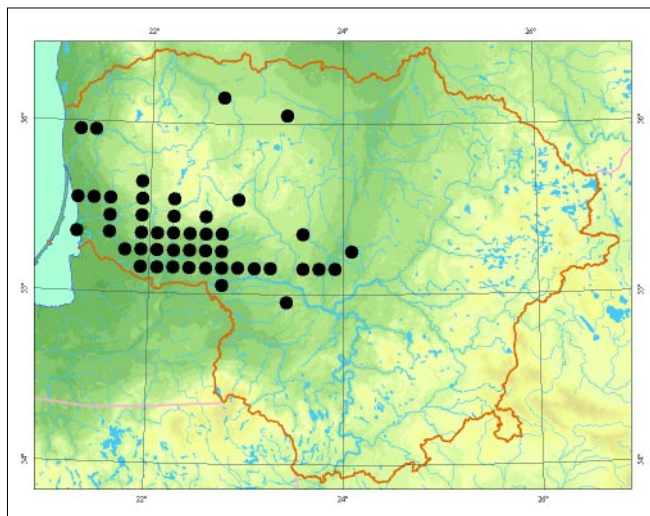
BŪRYS DRUGIAI (LEPIDOPTERA)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1992 m.

Paplitimas. Europoje. Azijoje paplitusi iki Japonijos. Lietuvoje rūdis dažniausiai aptinkama vidurio ir vakarinėje dalyje.

Biologija ir ekologija. Kiaušinėlius, po vieną, deda į mitybinio augalo kraujalakės (*Sanguisorba officinalis*) piedų galvutes. Vikšrai maitinasi piedų galvutėse iki trečio ūgio. Vėliau nukrinta ant žemės ir laukia, kol juos susiras skruzdėlės (*Myrmica scabrinodis*, *Myrmica rubra*). Vikšrai išskiria saldų skystą, kuris traukia skruzdėles. Radusios vikšrą skruzdėlės nešasi į skruz-

apatinė
pusė

Jono Augustausko nuotraukos

dėlyną, kur vikšrai minta jų lervomis. Vieniame skruzdėlyne gyvena iki 4 vikšrų. Piemoja vikšrai. Pavasarį jie dar maitinasi ir pasiekia 15 mm ilgą virstą lėliukėmis. Drugiai skraido nuo liepos mėn. iki rugpjūčio vidurio. Gyvena drėgnose žemumose, pievose, paupiuose, prie melioracijos kanalų, pamiškėse.

Populiacijų gausumas. Sudaro updaras, atskirtas populiacijas. Dalies populiacija stabili, nyksta. Kai kuriose vietose yra vyraujanti drugių rūšis.

Grėsmės ir apsauga. Aikštelių, žaltėjų upšodinimas ir natūralus upauginimas mišku, intensyvus ganymas, gaisrai.

Informacijos šaltiniai

Ivinskis P., 2004: Lietuvos drugiai (Lepidoptera). Katalogas. – Vilnius.

Ivinskis P., Augustauskas J., 2004: Lietuvos dieniniai drugiai. – Kaunas.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Summary

Widely distributed in central and western Lithuania along the boundaries of river and stream networks. The population is stable, and in some areas this species is dominant.

Aprašė Povilas Ivinskis

Baltajuostis melsvys

Aricia eumedon (Esper, 1780)

DEIMA MELSVIAI (LYCAENIDAE)
BŪRYS DRUGIAI (LEPIDOPTERA)

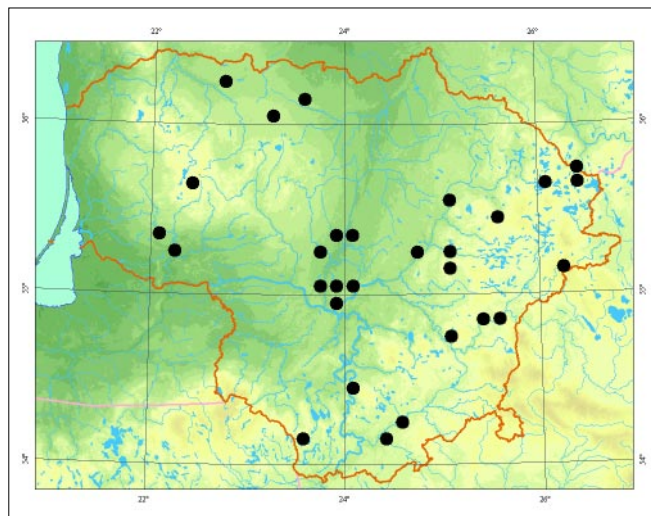
4 (I) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 2003 m.

Paplitimas. Vidutiniø platumø Europos ir Azijos rajonuose, nuo Ispanijos iki Tolimøjø Rytø.

Lietuvoje rasta: Akmenės, Alytaus, Anykštėiø, Biržø, Joniškio, Lazdijø, Šiauliø, Tauragės, Zarasø rajonuose, Pa-vejuonyje (Kauno r.), Staviškėiø miške (Kauno r.), Varluvos miške (Kauno r.), Kunioniø ir Lepdynės miškuose (Kėdainiø r.), Ėuðvės upės slėnyje (Kėdainiø r.), Kochanovkoje (Ėvenėioniø r.), Sėtikėje (Ėvenėioniø r.), Labanore (Ėvenėioniø r.), Ėvenėioniøliuose (Ėvenėioniø r.), Gednėje (Ėvenėioniø r.), Kaltanėnuose ir Lapkalnyje (Šilalės r.), Paluknyje (Trakø r.), Ėteikiuose (Plungės r.), Bendrinėje (Ukmergės r.), Gruþuose (Ukmergės r.), Ėelvoje (Ukmergės r.), Ūpaliuose (Utenos r.); Mediniuose, Nemenėinėje, Šilėnuose, Verkiuose, Ėveicaruose, Paneriuose, Pavilnyje, Rudaminoje, Dūkòtose (Vilniaus r.); Puvoėiuose ir Margionyse (Varėnos r.).

Biologija ir ekologija. Gyvena drėgnose buveinėse: krūmingose miškø pievose, paupiø pievose, pamiškėse, laukymėse, nors kartais aptinkami ir sausose skurdpiose pievose. Drugiai skraido birželio – liepos mėn. Kiaušinėlius, po vienà, deda ant snapuėiø (*Geranium*) pėdø ar virðutinėje lapø pusėje. Piemoja vikð-

rai. Vikðrai lėliukėmis virsta pasiekð 12 mm ilgà, tarp papėmės augalø ar paklotėje.

Populiacijø gausumas. Rūðies gausumas netirtas. Daþniausiai randami pavieniai drugiai. Vietomis gali bŭti ir nereti.

Grėsmė ir apsauga. Drugio gyvenamø vietoviø nusausinimas, intensyvus ganymas, pavasariniai gaisrai. Bŭtina drugio gyvenamame plote iðsaugoti nenusausintas pievas, nedeginti þolės.

Informacijos ðaltiniai

Ivinskis P., 2004: Lietuvos drugiai (*Lepidoptera*). Katalogas. – Vilnius.

Ivinskis P., Augustauskas J., 2004: Lietuvos dieniniai drugiai. – Kaunas.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Summary

Found in many districts of Lithuania, in damp grassland habitats. Most sightings have been of solitary individuals. The main threat to its survival is caused by drainage of its habitat and intensive grazing.

Apraðė Tomas Ūsaitis

Jono Augustausko nuotraukos

Stepinis melsvys

Polyommatus coridon (Poda, 1761)

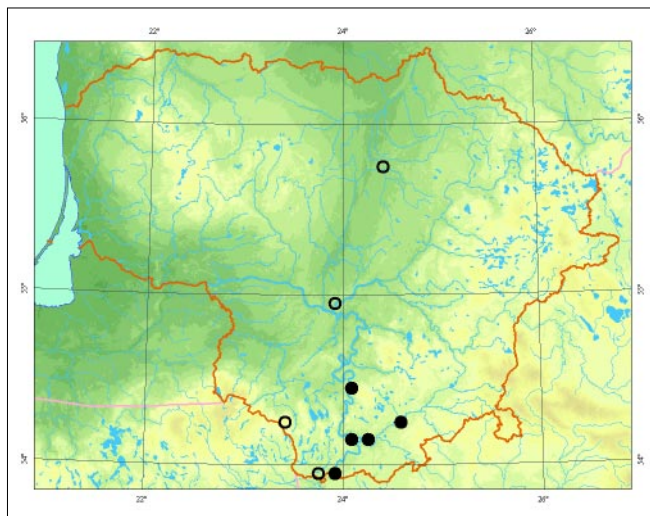
DEIMA MELSVIAI (LYCAENIDAE)
BŪRYS DRUGIAI (LEPIDOPTERA)

4 (I) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Nuo Ėiaurės Ispanijos iki Uralo, nuo pietinės Baltijos jūros pakrantės iki Vidurio Italijos. Lietuva yra ėiauriniame arealo pakraėtyje. Rasta: Vidzgiryje (Alytaus r.), Rumėiėkėse (Kauno r.), Gerdaėiuose ir Varviėkėje (Lazdių r.), Jonionių karjere (Varėnos r.), Merkinėje (Varėnos r.), Netiesose (Varėnos r.), Marijampolės, Panevėpio, Vilniaus rajonuose.

Biologija ir ekologija. Gyvena sausose, smėlėtose stepinio pobūdpio pievose, smėlio karjeruose. Drugiai skraido liepos – rugpjūėio mėn. Kiauėinėlius, po vieną, deda ant dvispalvių raėenių (*Securigera varia*). Kartais kiauėinėlius padeda ant ėmės ar akmenų, netoli mitybinio augalo. Kiauėinėliai ėiemoja. Vikėrai melsvai ėali, su dviem eilėmis gelsvų gumburų ant nugaros ir linijomis đonuose, iėsirita balandpio – geguėės mėn. Vikėrai iė tam tikrų nugarinėje kūno pusėje esanėių liaukų iėskiria saldų sekretą, todėl

juos nuolat lanko ir nuo kitų vabzdpių gina skruzdėlės. Lėliukėmis virsta ant ėmės, kur jas suranda skruzdėlės ir nusinėda á skruzdėlyną.

Populiacijų gausumas. Rūėies gausumas netirtas. Populiacijos ėapniausiai nedidelės, ásikuria kelių hektarų plote. Gerdaėių (Varėnos r.) populiacija viena gausiausių – ją sudaro apie 300 individų.

Grėsmė ir apsauga. Pagrindinė grėsmė kyla dėl antropogeninės ėmogaus veiklos.

Reikia iėsaugoti sausas Nemuno slėnio pievas. Nesuarti ir nedeginti pievų, neleisti apaugti joms miėku.

Informacijos šaltiniai

Ivinskis P., 1998: Butterflies (*Lepidoptera*, *Rhopalocera*) of Lithuania: fauna, distribution and protection. – Acta Zoologica Lituanica. Entomologia, 8 (3): 9 – 21.

Ivinskis P., 2004: Lietuvos drugiai (*Lepidoptera*). Katalogas. – Vilnius.

Ivinskis P., Augustauskas J., 2004: Lietuvos dieniniai drugiai. – Kaunas.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Summary

Lithuania is on the northern boundary of this species' habitat range. Mostly found in the southern part of the country. The preservation of dry steppe grasslands in southern Lithuania is crucial to the survival of this species.

Apraėė Tomas Ūsaitis

♂

♀

apatinė
pusė

Jono Augustausko nuotrauka

Smiltyninis melsvys

Polyommatus dorylas (Denis & Schiffermüller, 1775)

DEIMA MELSVIAI (LYCAENIDAE)
BŪRYS DRUGIAI (LEPIDOPTERA)

3 (R) kategorija

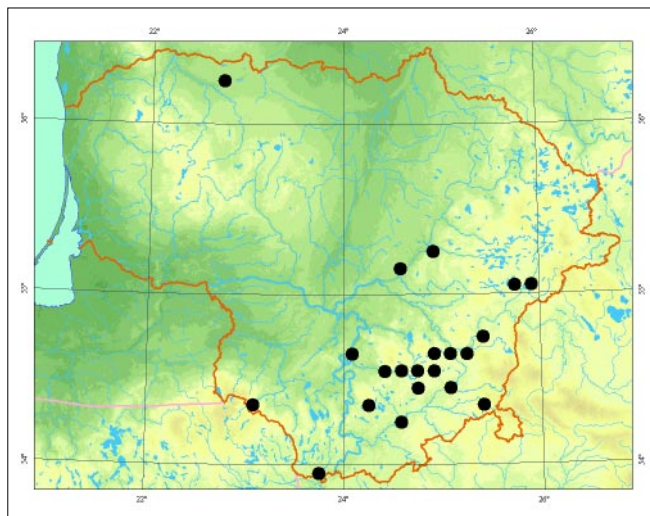
Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Mažojoje Azijoje.

Lietuvoje rūdis dažniausiai aptinkama pietrytinėje dalyje.

Biologija ir ekologija. Kiaušinėlius, po vieną, deda ant mitybinių augalų – ėiobrelių (*Thymus*), perluoėių (*Antihyllis vulneraria*). Piemoja paskutinio ūgio vikšrai. Pavasarį jie dar maitinasi ir pasiekę 15 mm ilgą paklotę, ant pėmės ar tarp mitybinių augalų ūglių, virsta lėliukėmis. Drugiai skraido birželio – liepos mėn. Aptinkami sausose, saulėtose, smėlingose pušynų pamiškėse, miškų aikštelėse, pakelėse, apleistuose pvyro karjeruose.

Populiacijų gausumas. Visur aptinkami pavieniai individai. Pastebima populiacijos mažėjimo tendencija.

Jono Augustausko nuotraukos

Grėsmės ir apsauga. Aikštelių, ūlaidų upso dinimas, natūralus upaugimas mišku, intensyvus ganymas, gaisrai. Drugiai ašikuria dalia naujai nutiestų kelių, apleistuose pvyro karjeruose, tad kraštovaizdžio kaita sukuria tinkamas sąlygas rūdžiai plisti.

Informacijos šaltiniai

Ivinskis P., 2004: Lietuvos drugiai (*Lepidoptera*). Katalogas. – Vilnius.

Ivinskis P., Augustauskas J., 2004: Lietuvos dieniniai drugiai. – Kaunas.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Summary

A rare, local species, distributed in the country's south-east.

Aprašė Povilas Ivinskis

Pietinis perlinukas

Brenthis daphne ([Denis & Schiffermüller], 1775)

DEIMA PLEŲTEKĖS (NYMPHALIDAE)

BŪRYS DRUGIAI (LEPIDOPTERA)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdīs saugoma nuo 1989 m.

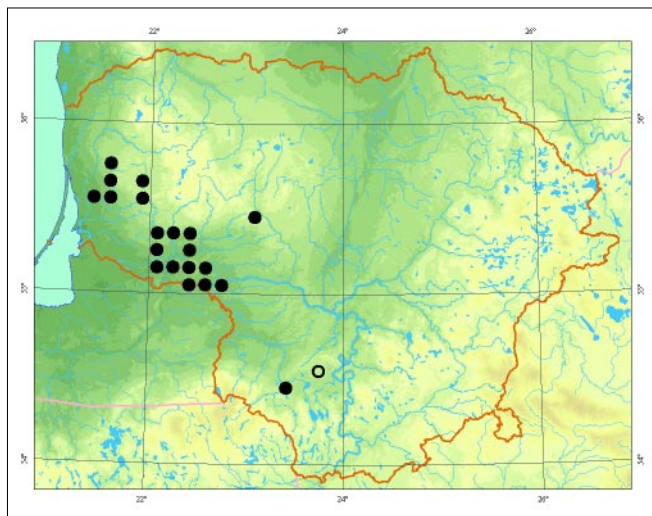
Paplitimas. Nuo Pietų ir Vidurio Europos per Pietų Rusiją ir Centrinę Aziją iki Kinijos ir Japonijos. Per Lietuvą eina šiaurinė arealo riba. Aptinkama pietvakarinėje šalies dalyje – Pietų Bėmaitijoje, Suvalkijoje. Pirmą kartą aptikta 1975 m. Jurbarko rajone.

Biologija ir ekologija. Viena karta per metus. Skraido nuo birželio pabaigos iki rugpjūčio pradžios. Po viena ar po keletą kiaušinėlių deda ant mitybinių augalų bei šalia jų. Vikšrai minta aviečių ir gervuogių (*Rubus*) lapais. Piemoja kiaušinėliai arba neužaugę vikšrai. Suaugėliai aptinkami miškų supamose natūraliose pievelėse, laukymėse, pamiškėse. Lietuvoje dažniausiai matomi gana drėgnose vietose, neretai ir durpynų pakraščiuose, kelios populiacijos rastos sausų pušynų pakraščiuose, smiltpievėse.

apatinė pusė

Jono Augustausko nuotraukos

Populiacijų gausumas. Pinoma apie 10 stambesnių radaviečių (Karūvos girioje, Tyrelio, Pagamanėio ir kt. miškuose), tačiau geriau ištyrus jų gali būti gerkai daugiau. Viršutine sparnų puse drugiai panašūs ā dažnai aptinkamus stambiuosius *Argynnis* genties perlinukus, todėl ne visada ā juos atkreipiamas dėmesys. Populiacijos dažniausiai pasklidusios dideliuose masyvuose. Tinkamose buveinėse būna gana gausios.

Grėsmės ir apsauga. Grėsmė kelia dabartinė intensyvi miško ūmės naudmenų kaita. Gausumą riboja pievų ir laukymų stoka, jų ūpsodinimas ar savaiminis apaugimas medžiais ir krūmais.

Tokias buveines reikia saugoti, skatinti miškų pievų, kurios svarbios suaugėlių maitinimuisi, ūdienavimā.

Informacijos šaltiniai

Ivinskis P., Augustauskas J., 2004: Lietuvos dieniniai drugiai. – Kaunas.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Summary

The species was first discovered in 1975, and is dispersed in Lithuania's southwestern forests, along its northern border of distribution.

Aprašė Vytautas Uselis

Ėiaurinis perlinukas

Boloria frigga (Thunberg, 1791)

ĖEIMA PLEĖTEKĖS (NYMPHALIDAE)

BŪRYS DRUGIAI (LEPIDOPTERA)

2 (V) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūĖis saugoma nuo 1976 m.

Paplitimas. ĖiaurĖs Airijoje, ĖiaurĖs Amerikoje (Kolorado kalnuose), Fenoskandijoje, nedidelis pidiny s yra Baltarusijoje.

Lietuvoje aptikta ĖĖpkelio rezervate (VarĖnos r.) ir Musteikos apylinkĖse. RadavietĖs Baltarusijoje ir Lietuvoje yra nevientiso rūĖies arealo pietinis pakraĖtis.

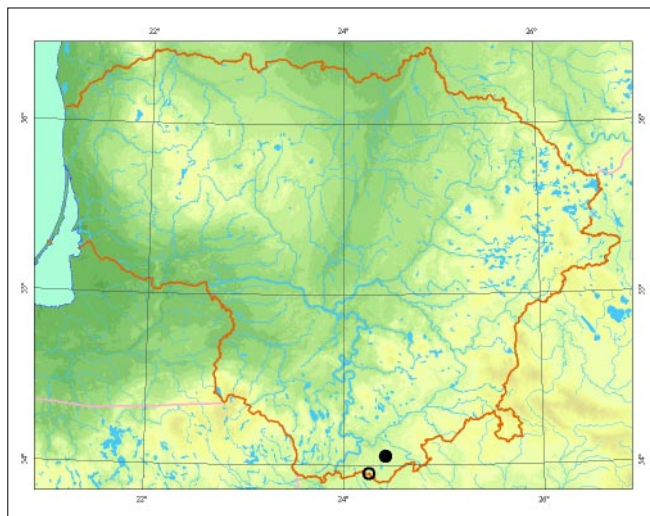
Biologija ir ekologija. Europos ĖiaurĖje mitybinis augalas yra tekĖĖ (*Rubus chamaemorus*), taĖiau drugio gyvenamose vietose Ėio augalø neaptikta. Tikriausiai Lietuvoje minta kitø rūĖio avietĖmis. KiauĖinĖlius, po vienà, deda ant mitybinio augalø. IðsiritĖ vikðrai maitinasi, virsta lĖliukĖmis. LĖliukĖs þiemoja. Drugiai pasirodo geguþĖs mĖn. pabaigoje – birþelio pradþioje. Gyvena didelĖse aukðtapelkĖse, ið buveinĖs neiðskrenda.

Populiacijos gausumas. Populiacija gyvuoja ilgiau nei 30 metø. Gausumo svyravimo pokyĖio nepastebĖta. Per visà stebĖjimo laikotarpà randami tik pavieniai individai.

apatinĖ
pusĖ

Jono Augustausko nuotraukos

GrĖsmĖs ir apsauga. Aukðtapelkio hidrologinio reþimo pakitimai, buveinio ūpaugimas miðku.

Informacijos Ŗaltiniai

Ivinskis P., 2004: Lietuvos drugiai (*Lepidoptera*). Katalogas. – Vilnius.

Ivinskis P., Augustauskas J., 2004: Lietuvos dieniniai drugiai. – Kaunas.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Summary

Only one small population is known, located in ĖĖpkeliai mire and the nearby raised bog.

ApraĖĖ Povilas Ivinskis

Auksuotoji ąaąkytė

Euphydryas aurinia (Rottemburg, 1775)

ĄEIMA PLEĄTEKĖS (NYMPHALIDAE)

BŪRYS DRUGIAI (LEPIDOPTERA)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūąis saugoma nuo 2000 m. Ąraąyta Ą Berno konvencijos II, Buveinių direktyvos II ir IV priedus.

Paplitimas. Europoje, Maroke, Alpyre, Turkijoje, Azijoje (įąskyrus ąiaurinę dalį) iki Korėjos.

Lietuvoje paplitusi lokaliai, ąinoma apie 80 – 100 Ąvairaus senumo radaviečių. Ąąniau aptinkama Vidurio ir Rytų Lietuvoje.

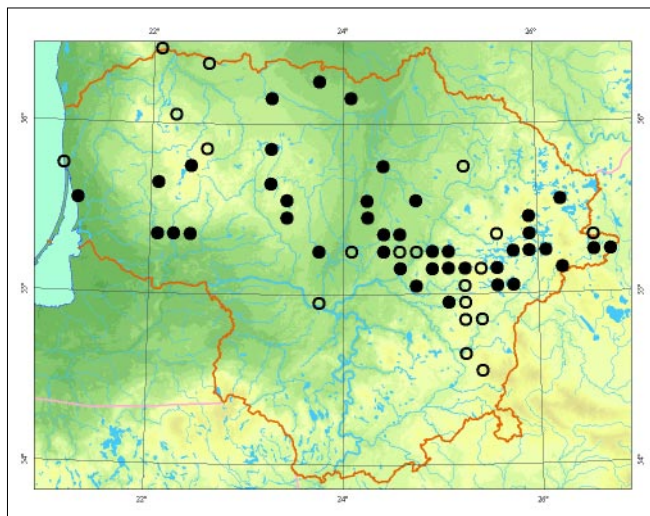
Biologija ir ekologija. Gyvena natūraliose ir pusiau natūraliose, drėgnose, gerai ąildomose pamiąkių, krūmuotose pievose, smulkiaviksvinėse ir ąarmingose ąemapelkėse. Pietryčių Lietuvoje aptinkama ir sausose pievose. Vikąrų mitybiniai augalai: pievinės miegalės (*Succisa pratensis*), balandinės ąvaigądūnės (*Scabiosa columbaria*), dirvinės buąainės (*Knautia arvensis*), gysločiai (*Plantago*), veronikos (*Veronica*). Drugiai skraido nuo gegųės pabaigos iki liepos pradąios. Viena karta per metus. Kiaušinėlius deda grupėmis, įąsiritę vikąrai kartu ąiemoja ąilko siūlais apsuktuose mitybinių augalų lapuose. Pavasarą įąsiskirsto ir baigia vystytis.

Populiacijų gausumas. Rūąies gausumas netirtas. Populiacijos labai suskaidytos. Suaugėlių tankumas tinkamose buveinėse gali siekti kelias deąimtis individų hektare.

ąpatinė
pusė

Jono Augustausko nuotraukos

Grėsmės ir apsauga. Nebenaudojamų pievų apsodinimas miąku ar natūralių pievų vertimas intensyvaus ąemės ūkio naudmenomis, ekstensyvaus ganymo bei ąienavimas stoka. ąemapelkėse gyvenanėioms populiacijoms didąiausia grėsmė kelia buveinių sausinimas. Kitos grėsmės: pievų deginimas, pesticidų naudojimas, trąąimas, mindymas, buveinių suskaidymas ir atskyrimas. Netinkamas buveinių tvarkymas, pvz., įątisinis ąienavimas ir intensyvus ganymas sunaikina ne tik mitybinius augalus, bet ir vikąrus.

Siūlomas ekstensyvus ganymas (ne daugiau nei 1 galvijąs 2 ha pievos), dalinis buveinių ąienavimas. Būtina saugoti tinkamas buveines, jį neųpsodinti miąku, periodiąkai ąalinti ūpauganėius medąius ir krūmus.

Informacijos ąaltiniai

Ivinskis P., Augustauskas J., 2004: Lietuvos dieniniai drugiai. – Kaunas.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Summary

The species is widely but locally distributed in Lithuania. Populations are decreasing mostly due to the rapid destruction of natural meadows. Proper management of habitats is needed.

Ąpraąė Giedrius ąvitra, Dalius Ąapkus, Vytautas Uselis

Baltmargė ąađkytė

Euphydryas maturna (Linnaeus, 1758)

ĐEIMA NIMFALIJOS (NYMPHALIDAE)
BŪRYS DRUGIAI (LEPIDOPTERA)

3 (R) kategorija

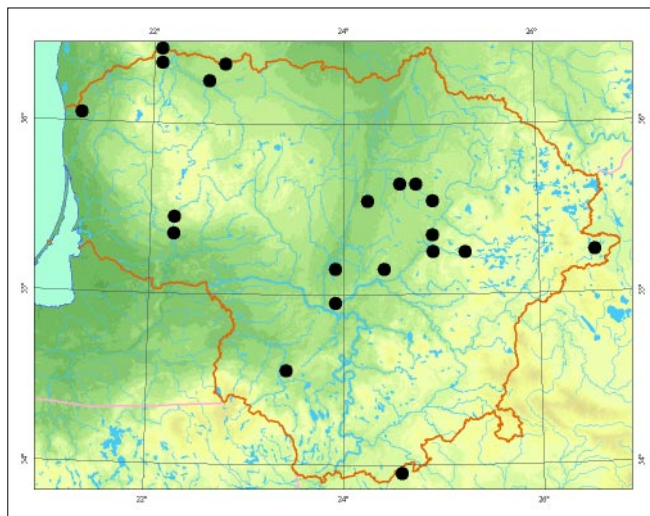
Statusas. Lietuvoje rūđis saugoma nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, vidutinio klimato juostoje Azijoje iki Altajaus kalnų.

Lietuvoje atskiri ąidiniai aptinkami beveik visoje teritorijoje.

Biologija ir ekologija. Kiauđinėlius grupėmis deda ant uosiu (*Fraxinus excelsior*). Išsiritę vikđrai gyvena po bendru dangalu. Antro ūgio vikđrai ąiemoja tvirtame lizde iš lapų, apraizgytų đilko siūlais. Pavasarą vikđrai išsiskirsto, tik vienas kitas lieka ant pradinio mitybinio augalo. Dauguma minta ávairiais ąoliniais augalais – kupoliais (*Melampyrum*), veronikomis (*Veronica*) ar sumedėjusiomis drebulėmis (*Populus*), gluosniais (*Salix*), sausmedžiais (*Lonicera*). Lėliukėmis viršta ant ąolinių augalų, krūmų. Drugiai skraido birpelio mėn. Gyvena drėgnuose lapuoėiu miđkuose. Aptinkami pamiđkėse, prie miđkų kelių, kvartalų linijų, miđkų pievelėse.

Populiacijų gausumas. Populiacijos būklė stabili. Atskirose vietose populiacijos dydis svyruoja. Daugely-

je vietų aptinkami pavieniai individai, kai kuriose vietose gausiai. Skraidymo piko metu per valandą galima pamatyti dešimtis drugių.

Grėsmės ir apsauga. Miđkų iđkirtimas buveinėse, hidrologinio reąimo, augalų struktūros pokyčiai ir miđkų laukymų upšodinimas.

Informacijos šaltiniai

Ivinskis P., 2004: Lietuvos drugiai (*Lepidoptera*). Katalogas. – Vilnius.

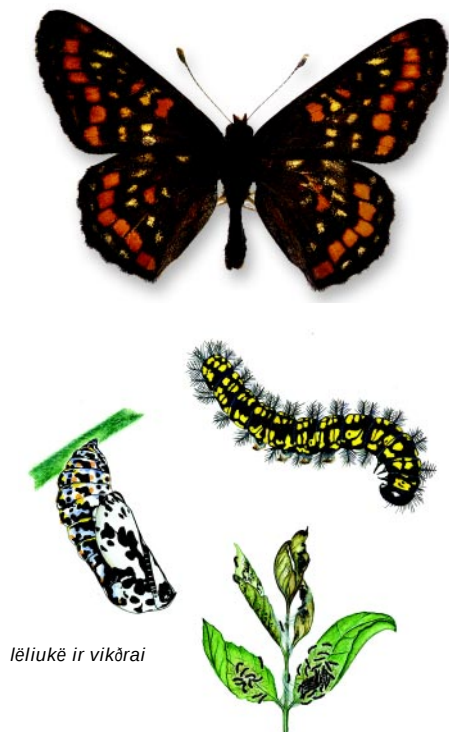
Ivinskis P., Augustauskas J., 2004: Lietuvos dieniniai drugiai. – Kaunas.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Summary

A species growing in abundance that can be found in many areas in Lithuania. Populations are stable.

Aprađė Povilas Ivinskis

Jono Augustausko nuotrauka, Linos Jasiukonytės piešiniai

Maþoji ðaðkytë

Melitaea aurelia Nickerl, 1850

ÐEIMA PLEÐTEKËS (NYMPHALIDAE)
BÛRYS DRUGIAI (LEPIDOPTERA)

3 (R) kategorija

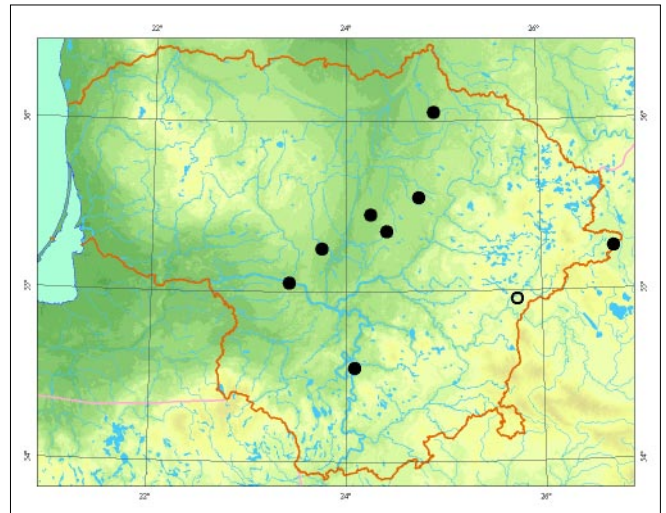
Statusas. Lietuvoje rûðis saugoma nuo 2000 m.

Paplitimas. Vidurio ir Rytø Europoje, Maþojoje Azijoje, Kazachstane, Pietø Urale, pietinëje Vakarø Sibiro dalyje.

Lietuvoje þinoma apie 20 radavieèiø vidurio, ðiaurës, rytø dalyje. Paplitimas iðtirtas nepakankamai. Stabiliø populiacijos yra Menteliø pievose (Anykðeiø r.), Padvilikiø pievose (Ukmergës r.), Antanuose (Ðvenëioniø r.), Paðilëliø pelkëje (Këdainiø r.).

Biologija ir ekologija. Gyvena miðkingose vietovëse, natûraliose þemapolëse miðkapievëse, ðienaujamosiose mezofitø pievose, reèiau – sauspievëse. Vikðrø mitybiniai augalai: siauralapiai gysloëiai (*Plantago lanceolata*), veronikos (*Veronica*), kûpoliai (*Melampyrum*), barðkuëiai (*Rhinanthus*), rusmenës (*Digitalis*). Drugiai skraido nuo birþelio vidurio iki liepos antros pusës. Lietuvoje viena karta per metus. Kiauðinëlius deda grupëmis, iðsiritæ vikðrai kartu maitinasi ir þiemoja õilko siûlais apsuktuose mitybiniø augalø lapuose. Pavasará iðsiskirsto ir baigia vystytis. Lëliukëmis virsta ant mitybiniø augalø, netoli þemës.

Populiacijø gausumas. Rûðies gausumas netirtas. Individualø tankumas net ir tinkamose buveinëse labai nedidelis. Pavyzdþiui, Padvilikiø pievose (7 ha) vienu metu galima stebëti vos apie 10 – 15 drugiø. Individuali gali bûti susitelkæ vienoje buveinës dalyje. Dël pasta-

ràjá deðimtmetá prasidëjusio þemës naudojimo pokyèiø, daugumai populiacijø iðkilo iðnykimo grësmë.

Grësmës ir apsauga. Populiacijoms grësmæ kelia ne-naudojamø pievø upšodinimas miðku arba savaiminis upþëlimas krûmais, medþiais, deginimas; buveiniø vertimas intensyvaus þemës ūkio naudmenomis, insekticidø naudojimas.

Norint rûðá iðsaugoti, bûtina palaikyti tradiciná pieviniø buveiniø naudojimà – ekstensyvø ganyrà (ne daugiau kaip 1 galvijai 2 ha pievos) atskirus pievø plotus ðienaujant kas antri metai. Buveinëse reikëtø paðalinti auganëius krûmus, medþius.

Informacijos ðaltiniai

Ivinskis P., 1998: Butterflies (*Lepidoptera*, *Rhopalocera*) of Lithuania: fauna, distribution and protection. – Acta Zoologica Lituanica, 8 (3): 9 – 22.

Ivinskis P., Augustauskas J., 2004: Lietuvos dieniniai drugiai. – Kaunas.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Summary

The species is very rare in Lithuania. Locally distributed in the central, northern and eastern parts of the country. Populations are decreasing mostly due to the rapid disappearance of extensively used natural meadows. Proper habitat management is needed.

Apraðë Giedrius Ðvitra

Jono Augustausko nuotraukos

Tamsioji ɔaɔkytė

Melitaea diamina (Lang, 1789)

DEIMA PLEŲTEKĖS (NYMPHALIDAE)
BŲRYŠ DRUGIAI (LEPIDOPTERA)

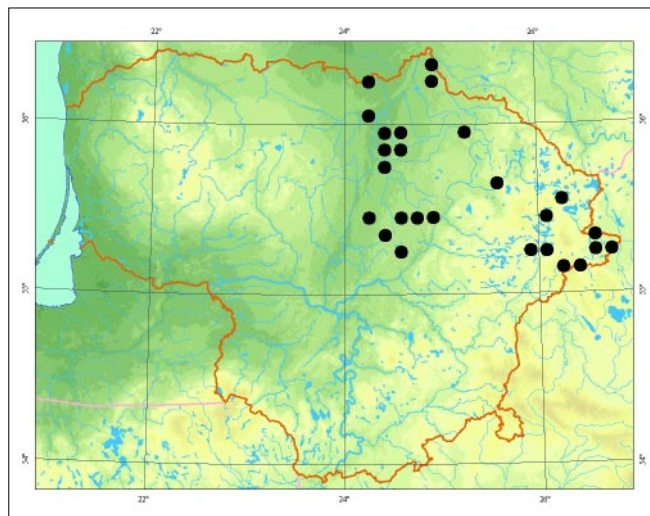
3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rŲdis saugoma nuo 2000 m.

Paplitimas. Nuo Ispanijos per Vidurio, RytŲ Europą, vidutinio klimato juostą Azijoje iki Ramiojo vandenyno. Lietuvoje pirmą kartą aptikta 1994 m. ir sparėiai iɔplito ɔiaurės, ɔiaurės rytŲ, rytŲ ir vidurio ɔalies dalyse. 2005 m. buvo ɔinoma apie 60 radavieėiŲ AnykėiŲ, BirpŲ, Ignalinos, Joniɔkio, KėdainiŲ, Kupiɔkio, Panevėpio, Pasvalio, Rokiɔkio, ŲvenėioniŲ, Ukmergės, Utenos rajonuose.

Biologija ir ekologija. Gyvena drėgnose, aukɔtapolėse, pelkėtose pievose, ɔapniausiai upėlianėiose krŲmais (gluosniais, kadagiais), derlingŲ lapuoėiŲ miɔkŲ pakraɔėiuose, palei miɔko kelius. Mėgsta nedideles updaras pievas. VikɔrŲ mitybiniai augalai: gysloėiai (*Plantago*), veronikos (*Veronica*), vaistiniai valerijonai (*Valeriana officinalis*), kŲpoliai (*Melampyrum*), paprastosios gyvatpŲlės (*Bistorta major*). Lietuvoje viena karta per metus. Skraido nuo birpelio pradprios iki liepos pradprios. Kiauɔinėlius deda grupėmis, iɔsiritė vikɔrai kartu maitinasi ir ɔiemoja ɔilko siŲlais apsuktuose mitybiniŲ augalŲ lapuose. Pavasarą iɔsiskirsto ir baigia vystytis. Lėliukėmis virsta ant mitybiniŲ augalŲ, netoli ɔemės.

PopuliacijŲ gausumas. Populiacijos labai lokalias, jos susiskaidpūsios á susisiekianėias mikropopuliacijas. Tinkamose buveinėse populiacijŲ tankumas gali bŲti

gana didelis, pvz., BirpŲ girioje 100 m ruope *Melitaea diamina* santykinė gausa siekia 11 individŲ.

Grėsmės ir apsauga. NenaudojamŲ pievŲ savaiminis uppėlimas krŲmais arba jŲ upsodinimas miɔku, buveiniŲ sausinimas, vertimas intensyvaus ɔemės Ųkio naudingomis, insekticidŲ naudojimas.

Norint rŲdą iɔsaugoti, bŲtina palaikyti tradiciną pieviniŲ buveiniŲ naudojimą – ekstensyvŲ ganymą ar daliną ɔienavimą, atskirus pievos plotus ɔienauti kas antri metai. Svarbu neupsodinti nenaudojamŲ pievŲ miɔku, stabdyti buveiniŲ kaitą – periodiėkai ɔalinti upauganėius medpūs ir krŲmus.

Informacijos ɔaltiniai

Ivinskis P., Augustauskas J., 2004: Lietuvos dieniniai drugiai. – Kaunas.

Ųvitra G., 2004: *Melitaea diamina* (Lang, 1789) (Lepidoptera, Nymphalidae) plinta Lietuvoje. – New and Rare for Lithuania Insect Species, 16: 37 – 41.

Summary

Melitaea diamina has spread in northern, northeastern, eastern and central Lithuania since its first discovery in 1994. In suitable habitats *Melitaea diamina* can form abundant and viable populations.

Apraɔė Giedrius Ųvitra

Jono Augustausko nuotraukos

Akiuotasis satyras

Lopinga achine (Scopoli, 1763)

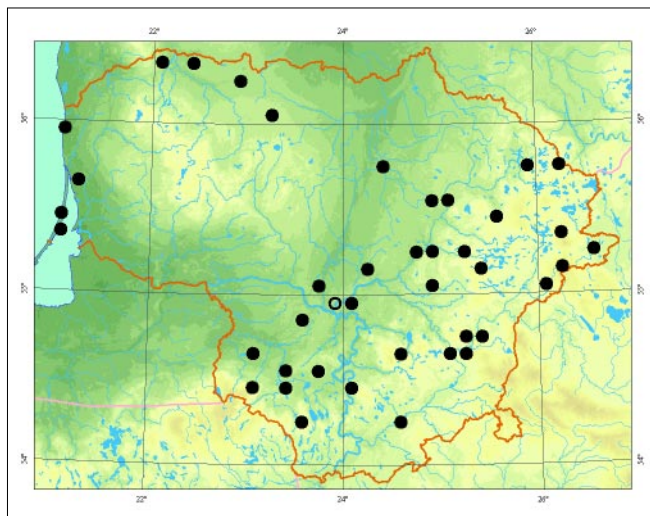
DEIMA NIMFALIJOS (NYMPHALIDAE)
BŪRYS DRUGIAI (LEPIDOPTERA)

4 (I) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 2003 m. Árašyta á Berno konvencijos II, Buveiniø direktyvø IV priedus.

Paplitimas. Nuo Prancûzijos iki Tolimøjø Rytø, Japónijos. Aptinkama Pietø Skandinavijoje, Ðiaurës Azijoje. Lietuvoje rūdis rasta: Alytaus, Ignalinos, Jonavos, Klaipėdos, Lazdijø, Panevėpio, Ðiaulio, Utenos, Varėnos rajonuose, Kamanose (Akmenės r.), Troðkûnuose (Anykð-ėio r.), Ðagarėje (Joniðkio r.), Lamankos miðke (Kauno r.), Eperėlyje (Kauno r.), Staviðėio ir Varluvos miðkuose (Kauno r.), Pavejuonyje (Kauno r.), Kaèerginėje (Kauno r.), Paparėiuose (Kaiðiadoriø r.), Palangoje (Kretingos r.), Nidoje ir Pervalkoje (Kurðio nerijoje), Buktoje (Marijampolės r.), Daukðiuose (Marijampolės r.), Juodeliuose (Marijampolės r.), Ðakime (Molėtø r.), Ápuolijos miðke (Maþeikiø r.), Dautarø botaniniame-zoologiniame draustinyje (Maþeikiø r.), Gedvyde (Maþeikiø r.), Ðeðuoliuose (Ðirvintø r.), Antanuose (Ðvenėioniø r.), Labanore (Ðvenėioniø r.), Pabradėje (Ðvenėioniø r.), Glednėje (Ðvenėioniø r.), Èipiûnuose (Trakø r.), Paukðtelikėse (Trakø r.), Varninkuose (Trakø r.), Vaisgėliðkyje (Ukmergės r.), Zujuose (Ukmergės r.); Verkiuose, Naujojoje Vilnioje, Paneriuose, Rudaminoje, Rieðėje, Ðaliuosiuose eþeruose, Skersabaliuose ir Ðûkðtose (Vilniaus r.); Viðtytgirio miðke (Vilkaviðkio r.), Dusetose (Zarasø r.), Milaðaiėiuose (Raseiniø r.).

Biologija ir ekologija. Gyvena lapuoėio, miðriuose miðkuose, pamiðkėse – toliau nuo miðko nutolsta labai

retai. Gausesnis ápuolynuose, kur yra lazdynø. Drugiai skraido geguþės pabaigoje – liepos pradþioje. Tuoja dþpniausiai ant medþio lapø, reėiau – ant þoliniø augalø. Kiauðinėlius deda ant svidriø (*Lolium*), valkûnø (*Agropyron*), ðunaþoliø (*Dactylis*). Þiemoja vikðrai. Lėliukėmis virsta ant mitybiniø augalø ar paklotėje.

Populiacijø gausumas. Rūðies gausumas netirtas. Þinomos atskirtos populiacijos, kai kurios jø gausios.

Grėsmė ir apsauga. Pagrindinė grėsmė kyla dėl miðkø kirtimo, pavasarinio gaisrø pamiðkėse. Gausiausiose akiuotojo satyro gyvenamose vietose būtina iðsaugoti brandþius lapuoėio ir miðrius miðkus.

Informacijos ðaltiniai

Ivinskis P., 1998: Butterflies (*Lepidoptera*, *Rhopalocera*) of Lithuania: fauna, distribution and protection. – Acta Zoologica Lituanica. Entomologia, 8 (3): 9 – 21.
Ivinskis P., 2004: Lietuvos drugiai (*Lepidoptera*). Katalogas. – Vilnius.
Ivinskis P., Augustauskas J., 2004: Lietuvos dieniniai drugiai. – Kaunas.
Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Summary

Found in many districts of Lithuania, in deciduous and mixed forest habitats. Local, in some places abundant. The main threat to its survival is deforestation and spring forest edge fires.

Apraðė Tomas Ūsaitis

Jono Augustausko nuotraukos

Rudakis satyriukas

Coenonympha hero (Linnaeus, 1761)

DEIMA PLEŲTEKĖS (NYMPHALIDAE)
BŪRYS DRUGIAI (LEPIDOPTERA)

4 (I) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m. Árašyta á Berno konvencijos II, Buveinių direktyvų IV priedus.

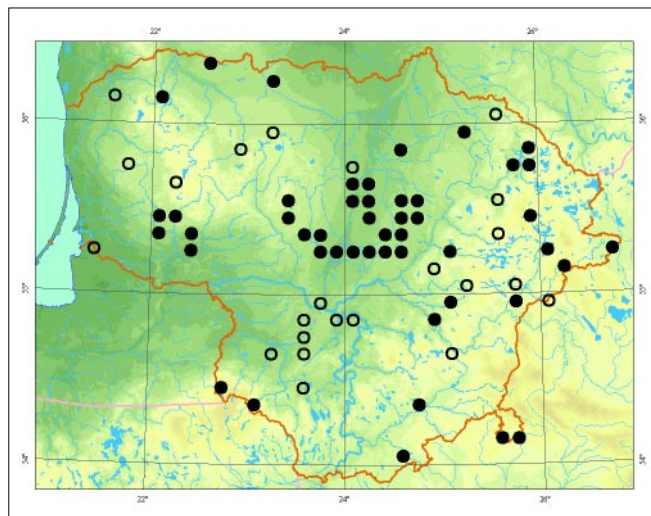
Paplitimas. Nuo Áiaurės Prancūzijos ir Pietų Skandinavijos per Vidurio ir Rytų Europą, vidutinio klimato Aziją iki Japonijos ir Korėjos. Vakarų Europoje sparčiai nykstanti rūdis.

Lietuvoje rūdis gyvena daugelyje rajonų. Labai reta arba visai neaptinkama nederlinguose smėlinguose dirvožemio regionuose ir labai su kultūrintuose rajonuose.

Biologija ir ekologija. Drugiai skraido nuo gegužės pabaigos iki liepos pradžios. Viena karta per metus. Kiaušinėlius deda po vieną ant mitybinių augalų – kupstinių ūluotsmilgių (*Deschampsia cespitosa*), eraičių (*Festuca*), lendrūnų (*Calamagrostis*) ir kitų miglinių. Piemoja paaugę vikšrai. Lėliukėmis virsta ant polių ar paklotėje. Gyvena atskirtomis populiacijomis, drėgnose krūmuotose natūraliose pievose, medžiais apaugusiose ganyklose ir pan.

Populiacijų gausumas. Rūdies gausumas netirtas. Pīnoma per pusdīmtį radaviečių. Kiek daugiau populiacijų yra derlingame ir miškingame Vidurio Lietuvos regione – Panevėžio, Kėdainių, Ukmergės rajonuose. Tinkamose buveinėse populiacijos gali būti gausios – iki keliasdešimties ar daugiau individų.

Grėsmės ir apsauga. Daugumai populiacijų grėsmę kelia nutrūkęs tradicinis jų buveinių naudojimas –

ekstensyvus ganymas ir ūienavimas. Apleistos buveinės ūppelia krūmais, mišku arba apeldinamos. Buvėnės gali būti sunaikintos, pavertus jas intensyvaus pėmės ūkio naudmenomis – arimais, kultūrinėmis ganyklomis ir pan. Kai kurios radavietės sunaikinamos ar smarkiai papeidpiamos rengiant poilsiavietes ir kitus poilsio objektus.

Norint rūdą išsaugoti, būtina palaikyti tradiciną buveinių naudojimą, išsaugoti natūralias miškų pievas.

Informacijos šaltiniai

Ivinskis P., Augustauskas J., 2004: Lietuvos dieniniai drugiai. – Kaunas.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Summary

The species is distributed in local, isolated populations. There are quite few localities, but most are in danger because of the disappearance of extensively used meadows.

Aprašė Vytautas Uselis, Giedrius ūvitra

apatinė
pusė

Jono Augustausko nuotraukos

Pievinis satyriukas

Coenonympha tullia (Müller, 1764)

DEIMA PLEBTEKĖS (NYMPHALIDAE)

BŪRYS DRUGIAI (LEPIDOPTERA)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 2005 m.

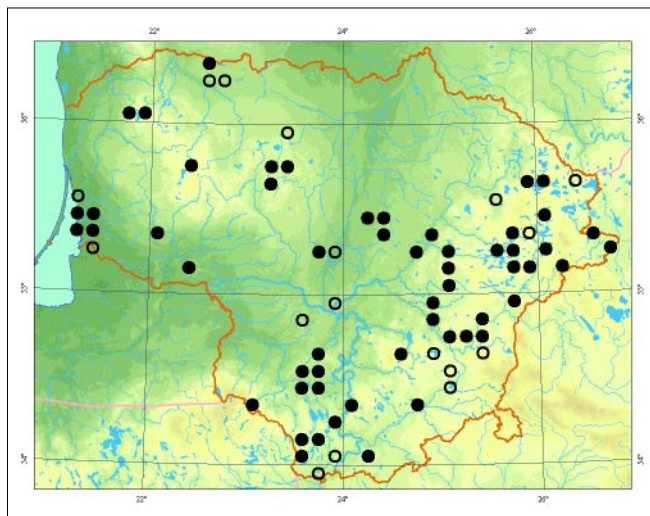
Paplitimas. Sporadiškai paplitusi šiaurės ir Vidurio Europoje, vidutinio klimato Azijoje, šiaurės Amerikoje. Visoje Lietuvoje lokaliai paplitusi rūdis.

Biologija ir ekologija. Drugiai vienos kartos, skraido nuo birželio pradžios iki liepos vidurio. Kiaušinius deda ant baltųjų saurų (*Rhynchospora alba*), kupstinių ąvilių (*Eriophorum vaginatum*), siauralapių ąvilių (*E. angustifolia*), viksvų (*Carex*). Vikšrai aptinkami nuo rugpjūčio mėn. ant mitybinių augalų. Perpiemoję vikšrai pavasarį baigia vystytis ir ant žolinių augalų virsta lėliukėmis. Drugiai gyvena upelių įsčiose pievose, žemėlėkėse, tarpinio tipo pelkėse, aukštapelkėse.

apatinė
pusė

Povilo Ivinskio nuotraukos

Populiacijų gausumas. Pinoma per 100 radaviečių vi-soje Lietuvos teritorijoje. Rūdis gyvena nedidelėmis populiacijomis, nors tinkamose buveinėse galima aptikti keliasdešimt drugių. Populiacijų būklė stabili, bet keičiantis žemėnaudai kyla jų nykimo grėsmė.

Grėsmės ir apsauga. Rūdis nyksta dėl žlapbėmių sausimo ir jų užaugimo mišku. Būtina išlaikyti esamą buveinių hidrologiną režimą, pievinio satyriuko radavietėse dalinti sumedėjusią augaliją. Skatintinas dalinis buveinių žienavimas ir nužienautas žolinės augalijos išvepimas up buveinės ribų.

Informacijos šaltiniai

Ivinskis P., 1998. Butterflies (*Lepidoptera, Rhopalocera*) of Lithuania: fauna, distribution and protection. – Acta Zoologica Lituanica, 8 (3): 9 – 22.

Ivinskis P., 2004: Lepidoptera of Lithuania. – Vilnius.
Ivinskis P., Augustauskas J., 2004: Lietuvos dieniniai drugiai. – Kaunas.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Summary

The species is widespread throughout Lithuania, but quite local. Populations are not abundant and can be found in different types of wetlands. Individual populations could decrease due to changes in land use.

Aprašė Dalius Dapkus, Giedrius Žvitra

Pietinis satyras

Hipparchia statilinus (Hufnagel, 1766)

DEIMA NIMFALIJOS (NYMPHALIDAE)

BŪRYS DRUGIAI (LEPIDOPTERA)

1 (E) kategorija

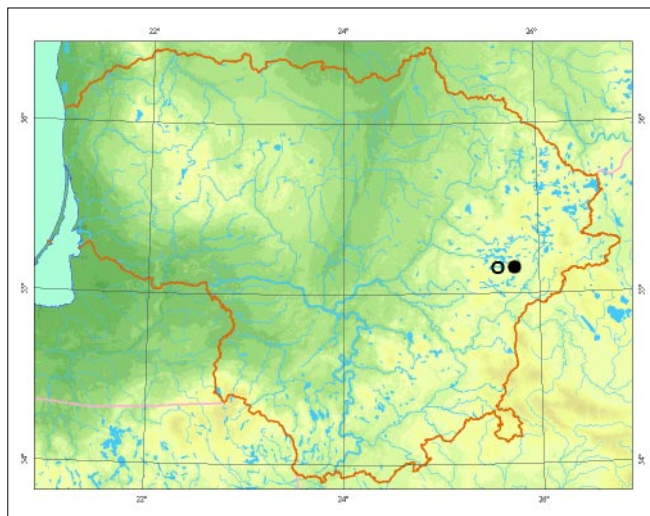
Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Europoje, Ąiaurės Afrikoje, MaĖojoje Azijoje. Lietuvoje rūdis aptinkama Pabradės apylinkėse, kari-
nio poligono teritorijoje.

Biologija ir ekologija. KiauĖinėlius deda ant mitybi-
nių augalų – dirsių (*Bromus*), miglių (*Poa*), eraiėinų
(*Festuca*). Piemoja vikĖrai. Lėliukėmis virsta paklotė-
je. Drugiai skraido liepos – rugpjūĖio mėn. saulėto-
mis dienomis jaunų puĖynų pakraĖėiuose, atviruose
smėlynuose su samanų, kerpių danga. Drugiai lanko
Ėydinėių Ėiobreių plotelius, kartais upklysta ė puĖy-
nus, kur laikosi miĖko aikĖtelėse, prie kelių.

Populiacijų gausumas. Populiacija negausi, randami pa-
vieniai individai. Pabradės apylinkėse rūdis aptinkama
ilgiau nei 30 metų. Gausumo pokyĖių nepastebėta.

Grėsmės ir apsauga. Atvirų, gerai Ėildomų plotų up-
augimas miĖku, samanų, kerpių paklotės ardymas la-
bai kenkia Ėiai rūĖiai.

Pietrytinius atvirus Pabradės poligono pakraĖėius rei-
kėtų saugoti nuo upaugimo miĖku.

Informacijos šaltiniai

Ivinskis P., 2004: Lietuvos drugiai (*Lepidoptera*). Kata-
logas. – Vilnius.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Summary

Only one locality in the Pabrade military territory is
known. This population is small but has been stable
for over 30 years.

ApraĖė Povilas Ivinskis

apatinė
pusė

Jono Augustausko nuotraukos

Pelkinis satyras

Oeneis jutta (Hübner, 1806)

DEIMA NIMFALIJOS (NYMPHALIDAE)

BŪRYS DRUGIAI (LEPIDOPTERA)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1976 m.

Paplitimas. Rytø Europoje, Sibire iki Aliaskos. Lietuvoje rūdis aptinkama ávairaus dydþio aukðtapelkëse, daugiausia Pietryðiu Lietuvoje.

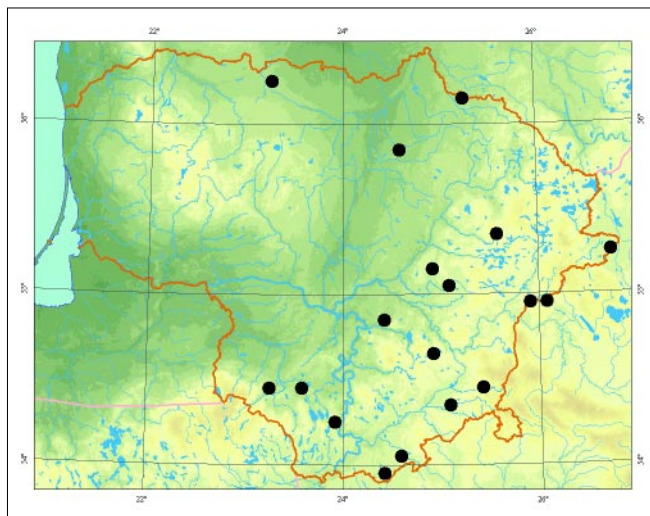
Biologija ir ekologija. Drugiai skraido aukðtapelkëse, mëgsta tupëti ant puðø kamienø. Patelës kiauðinëlius, po 1 – 3, deda ant ávairiu migliniu (*Poaceae*). Iðsiritæ vikðrai þiemoja. Maitinasi tik naktá.

Populiacijø gausumas. Rūðies gausumas netirtas. Kai kuriose buveinëse per dienà galima pamatyti ðimtus individø: Þaliosios girioje (Panevëþio r.), Rūdninkø girioje prie Kernavo (Ðalëininkø r.). Po 2000 m. gaisro Adutiðkio aukðtapelkëje ið gausios populiacijos liko tik pavieniai individai.

Grësmës ir apsauga. Aukðtapelkiø hidrologinio reþimo pokyðiai, buveiniuø uþaugimas miðku, gaisrai.

Informacijos ðaltiniai

Ivinskis P., 2004: Lietuvos drugiai (*Lepidoptera*). Katalogas. – Vilnius.

Ivinskis P., Augustauskas J., 2004: Lietuvos dieniniai drugiai. – Kaunas.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Summary

Consistently found in raised bogs of various sizes. The most abundant populations are in the eastern and southeastern parts of the country.

Apraðë Povilas Ivinskis

Jono Augustausko nuotraukos

Juodmargis pelkinukas

Macaria carbonaria (Clerck, 1759)

DEIMA SPRINDIAI (GEOMETRIDAE)

BŪRYS DRUGIAI (LEPIDOPTERA)

3 (R) kategorija

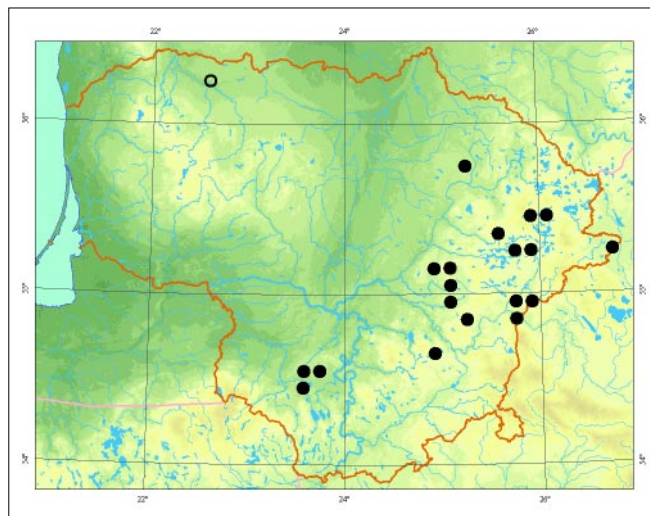
Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Eurazijoje. Vidurio Europose kalnuotose vietovėse aptinkamos atskirtos ir negausios populiacijos, o šiaurės Europoje gana plačiai paplitusi rūdis. Šios rūdies arealas į rytus siekia Sibirą.

Aptinkama Vidurio, Rytų ir šiaurės Lietuvos pelkėse.

Biologija ir ekologija. Aukštapelkių rūdis. Gyvena nepažeistose aukštaplynėse ir atviruose gailiniuose pušynuose, kur gausiai auga švilviai ir siauralapės balpuvos. Tankiuose gailiniuose pušynuose, pelkių pakraščiuose ar apypelkiuose neaptinkama; išnyksta sausėjant pelkei. Drugiai skraido nuo gegužės mėn. iki birželio pradžios. Aktyvūs dienos metu, pabaidyti pakyla nuo pelkinių augalų. Drugiams būdingas labai greitas skrydis – paskridę keliolika metrų, vėl tupia ant žolinių augalų. Suaugėliai maitinasi siauralapių balpuvų žiedų nektaru. Vėlyvą rudenį pelkinių augalų (balpuvų, varnauogių) lapais birželio – liepos mėn. Piemoja lėliukės.

Populiacijų gausumas. Rūdies gausumas netirtas. Gyvena negausiomis atskiromis populiacijomis. Didesnėse aukštapelkėse pavieniai individai būna pasklidę

dideliame plote. Mėnesinėse aukštapelkėse (iki 50 ha) tinkamu metu gali būti aptinkama keliolika individų (pvz., Berpaloto I pelkėje, Ukmergės r., 100 m ruože galima aptikti iki 10 individų). Dabartinėse radavietėse populiacijų būklė stabili, bet užaugant aukštaplynėms, populiacijos gali nykti.

Grėsmės ir apsauga. Aukštapelkių sausinimas ir jų apaugimas mišku.

Būtina išlaikyti stabilų pelkių hidrologiną režimą, atviro ir apaugusių pušimis plotų santyką pelkėse; siūloma priemonė aukštaplynėse šalinti jaunus medžius.

Informacijos šaltiniai

Ivinskis P., 1993: Check-list of Lithuanian Lepidoptera. Lietuvos drugių sąrašas. – Vilnius.

Ivinskis P., 2004: Lepidoptera of Lithuania. – Vilnius.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Summary

The tyrphobiontic species is quite local and has a limited distribution in raised bogs in central, eastern and northern Lithuania. Populations are isolated and small (up to 10 spec. per 100 m transect). They are found in open raised bogs and sparse pine bogs.

Aprašė Dalius Dapkus

Povilo Ivinskio nuotrauka

Spalvotasis pelkiasprindis

Chariaspilates formosaria (Eversmann, 1837)

DEIMA SPRINDIAI (GEOMETRIDAE)

BŪRYS DRUGIAI (LEPIDOPTERA)

4 (I) kategorija

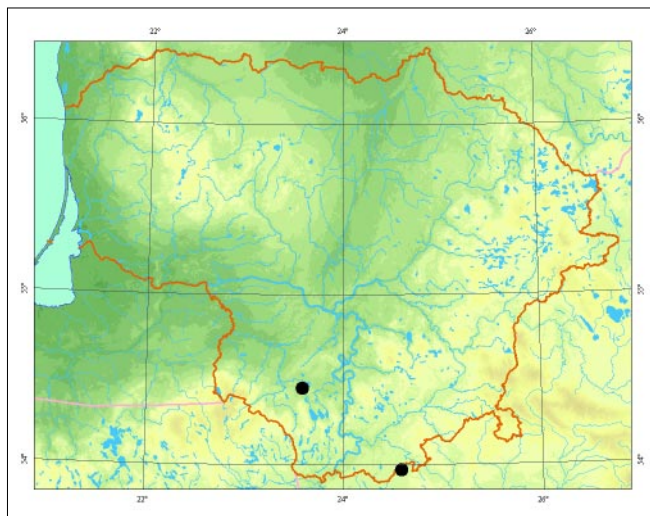
Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Vidurio Europoje. Randama Rytø Lenkijoje, Baltarusijoje, bet daugiau Lietuvos nėra aptinkama. Lietuvoje rūdis aptinkama tik Ėepkelio valstybiniame rezervate ir Puvinto biosferos rezervate.

Biologija ir ekologija. Vienos kartos drugiai skraido nuo birželio vidurio iki liepos vidurio nakties metu. Gyvena pamapelkėse ir uppelkėjusiose pievose. Rugpjūčio – gegužės mėn. vikšrai minta šilingėmis (*Lysimachia*).

Populiacijų gausumas. Duomenų apie populiacijas nėra daug. Pirmą kartą Lietuvoje rūdis rasta 1974 m. Puvinto rezervate. Antroji radavietė aptikta 1998 m. Ėepkelio rezervate. Abi populiacijos šiuo metu gyvybingos. Daugiausiai drugių aptinkama Katros upės slėnio uppelkėjusiose pievose ir Puvinto apyberės pamapelkėse, kur jų tankumas gali siekti kelis šimtus individų, o š aplinkinės buveinės migruoja tik pavieniai drugiai. Šiuo metu populiacijų būklė stabili.

Grėsmės ir apsauga. Grėsmę kelia šlapšemių apaugimas sumedėjusia augalija, nutrūkus natūraliai pėmėnaudai (pvz., spartus uppelkėjusių pievų upaugimas

krūmais ir medžiais Katros upės slėnyje), taip pat šlapšemių sausinimas.

Spalvotojo pelkiasprindžio radavietėse būtina šienauti dalimis, periodiškai šalinti sumedėjusią augaliją, išlaikyti pastovų buveinių hidrologiną režimą.

Informacijos šaltiniai

Ivinskis P., 1993: Check-list of Lithuanian Lepidoptera. Lietuvos drugių sąrašas. – Vilnius.

Ivinskis P., 2004: Lepidoptera of Lithuania. – Vilnius.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Summary

The species is locally found in Lithuania. There are only two localities, in Ėepkeliai Strict Nature Reserve and Puvintas Biosphere Reserve. The species prefers fens and wet meadows. Population size can reach several hundred individuals in suitable habitats.

Aprašė Dalius Dapkus

Pavilo Ivinskio nuotrauka

Gelsvasis pelkiasprindis

Aspitates gilvaria (Denis & Schiffermüller, 1775)

DEIMA SPRINDIAI (GEOMETRIDAE)

BŪRYS DRUGIAI (LEPIDOPTERA)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1991 m.

Paplitimas. Eurazijoje. Aptinkama Vidurio Europoje. Iš šiaurės Europos dalių gyvena tik Suomijoje.

Lietuvoje pinomos 3 radavietės: Ėepkelių, Kamanų valsčių teritorijose rezervatuose ir Puvinto biosferos rezervate.

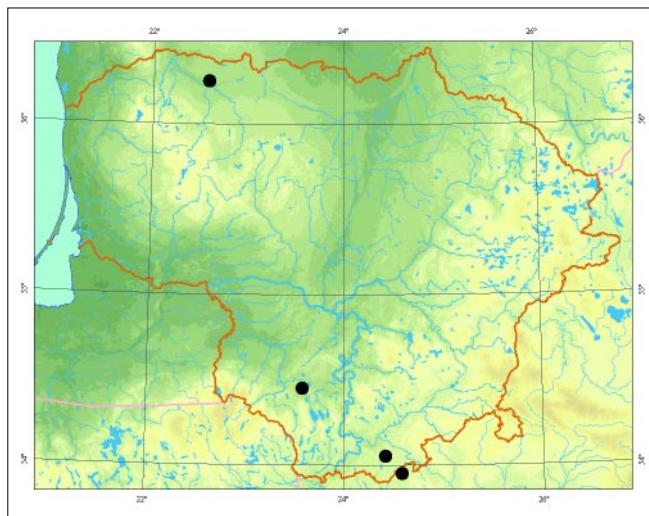
Biologija ir ekologija. Drugiai skraido birželio pabaigoje – liepos mėn. Aktyvūs dieną ir naktį. Vidurio Europos dalyse gyvena šviesioje kserotermiškoje buveinėse. Lietuvoje aptinkami tiek aukštapelkėse, tiek kserotermiškoje buveinėse. Gyvena Ėepkelių raiste ir jo apylinkių pušynų aikštelėse, Puvinto palio aukštaplynėse bei paežerės žemumose. Dieną tupi ant šviesių, o pabaidyti pakyla. Vikšrai minta šviesiais pelkių augalais – siauralapėmis balpuvomis, juodosiomis varnauogėmis, vaivorais – rugpjūčio – birželio mėn.

Populiacijų gausumas. Populiacijos negausios, plačiai išsisklaidę po Ėepkelių raistą ir Puvinto palio aukštapelkių masyvus. Daugiausiai aptinkami pavieniai individai.

Grėsmės ir apsauga. Aukštapelkių ir apypelkių buveinių sausinimas bei aukštaplynio upaugimas sumedėjusia augalija.

Povilo Ivinskio nuotrauka

Siūloma palaikyti pastovų aukštaplynio ir gailinių pušynų santyką Ėepkelių raiste ir Puvinto paliose, pietinėje teritorijoje iškirsti plynėse jaunas medžiūnas. Palaikyti pastovų hidrologiną pelkių reikimą.

Informacijos šaltiniai

Dapkus D., 2001: Macrolepidoptera of Lithuanian peatbogs. – Norwegian Journal of Entomology, 48: 161 – 166.

Ivinskis P., 1993: Check-list of Lithuanian Lepidoptera. Lietuvos drugių sąrašas. – Vilnius.

Ivinskis P., 2004: Lepidoptera of Lithuania. – Vilnius.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Summary

A species living in Ėepkeliai mire and Puvintas Palios open raised bog. Populations are not abundant but stable.

Aprašė Dalius Dapkus

Smilėiasprindis

Phibalapteryx virgata (Hufnagel, 1767)

DEIMA SPRINDIAI (GEOMETRIDAE)

BŪRYS DRUGIAI (LEPIDOPTERA)

4 (I) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Visoje Europoje, Kaukaze, europinėje Rusijos dalyje, Urale, Kazachstane, Pietų Sibire, Altajuje, Amūro baseine, Pietų Primorėje, Turkijoje, Ėiaurės Mongolijoje.

Lietuvoje rūdis rasta tik pajūryje: Klaipėdoje, Ėaipiuose (Klaipėdos r.), Ėventijoje (Kretingos r.).

Biologija ir ekologija. Gyvena atvirose, gerai Ėildomose, smėlėtose vietovėse su ėema augalija: sausose pievose, pajūrio kopose, palvėse, sausuose Ėlaituose. Dvi kartos per metus. Pirmos kartos drugiai skraido geguėės – birėlio mėn., antros – liepos – rugpjūėio mėn. Drugiai aktyvūs vakarais, juos lengva pabaidyti diėnė. Kiauėinėlius deda ant lipikė (*Galium*), Ėiobrelė (*Thymus*), kruniė (*Asperula*) ir kitė ėoliniė augalė. Vikėrai randami birėlio, vėliau – rugpjūėio – rugsėjo mėn. Lėliukėmis virsta ėemėje. Ėiemoja lėliukė.

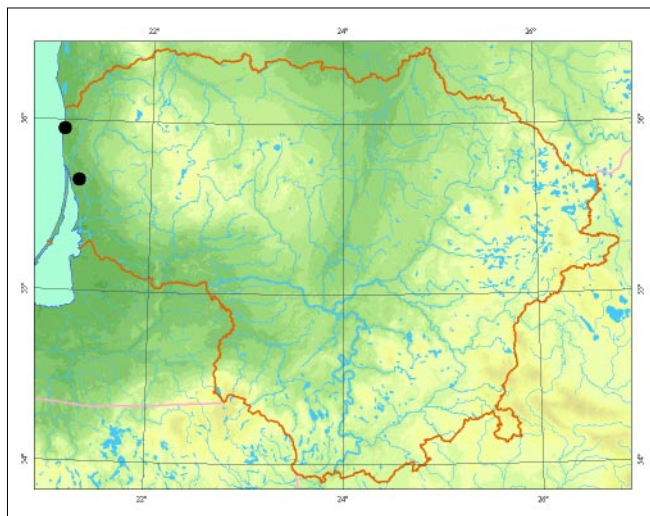
Populiacijė gausumas. Rūėies gausumas netirtas. Gyvena lokaliai, savo buveinėse nereti.

Grėsmė ir apsauga. Gyvenamė vietė iėtrypimas ir pajūrio pievė upaugimas miėku.

Lietuvoje yra labai nedaug rūėiai tinkamė buveiniė, todėl ten, kur rastas drugys, svarbu iėsaugoti buveines.

Povilo Ivinskio nuotrauka

Informacijos Ėaltiniai

Ivinskis P., 2004: Lietuvos drugiai (*Lepidoptera*). Katalogas. – Vilnius.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Summary

The species is distributed only in very dry sandy areas on the Baltic Sea coast. Not rare in these specific habitats, however, in Lithuania, there are very few areas fit for the species.

Apraėė Tomas Ūsaitis

Estinė cidarija

Epirrhoe tartuensis Möls, 1965

DEIMA SPRINDPAI (GEOMETRIDAE)
BŪRYS DRUGIAI (LEPIDOPTERA)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 2000 m.

Paplitimas. Europos borealinio miško zonoje, nuo Suomijos šiaurėje iki šiaurinėse Lenkijos pietuose, Vidurio, Šiaurės ir Šiaurės Vakarų Rusijoje. Rytuose randama iki Vakarų Sibiro.

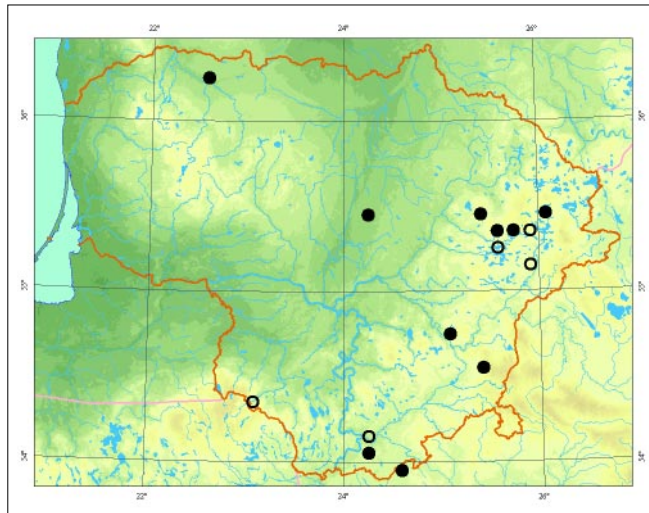
Lietuvoje žinoma apie 20 radaviečių Akmenės, Ignalinos, Kėdainių, Marijampolės, Šiaulių, Dvarelių, Trakų, Utenos, Varėnos, Vilniaus rajonuose.

Biologija ir ekologija. Gyvena krūmuotose pemapelkėse, tarpinio tipo pelkėse, ąlapiose, pelkėtose pievose. Suaugėliai skraido nuo birželio vidurio iki rugpjūčio pradžios. Viena karta per metus. Vikšrai minta pelkiniais lipikais (*Galium palustre*) bei kitomis lipikų rūšimis. Piemoja lėliukės. Drugiai retai išskrenda už buveinės ribų.

Populiacijų gausumas. Tinkamose buveinėse estinės cidarijos sudaro gausias populiacijas, pvz., R. Kazlauskas nurodo, kad 1997 07 02 Rudaminos slėnyje, ties Dveicarų kaimu (Vilniaus r.), per naktį prie dviesos gaudyklės atskrido apie 50 drugių. Panašaus gausumo populiacijos pastebėtos Skroblaus slėnyje, ties Dubininku, Kapiniškiais (Varėnos r.), pelkėje prie Vitkūnų piliakalnio (Utenos r.).

Povilo Ivinskio nuotrauka

Grėsmės ir apsauga. Didžiausią grėsmę kelia pelkinio buveinių sausinimas. Kitos grėsmės: nenaudojamų pievų savaiminis upplėlimas krūmais arba jų užsodinimas mišku, pesticidų naudojimas, buveinių suskaidymas ir atskyrimas.

Labai svarbu išlaikyti esamą hidrologiną režimą. Pievose siūlomas ekstensyvus ganymas (ne daugiau kaip 1 galvijų 2 ha pievos).

Informacijos šaltiniai

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.
Ivinskis P., 2004: Lepidoptera of Lithuania. – Vilnius.

Summary

The species is very local, distributed mainly in the eastern part of Lithuania. Isolated populations inhabit wet meadows and transitional mires. Drainage of habitats is considered to be the main threat to the populations.

Aprašė Giedrius Dvitra

Baltajuostis juodsprindis

Baptria tibiale (Esper, 1791)

DEIMA SPRINDIAI (GEOMETRIDAE)

BŪRYS DRUGIAI (LEPIDOPTERA)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Eurazijos lapuočių miškų zonoje: Europoje – nuo Ispanijos pietuose iki Norvegijos ir Suomijos šiaurėje, Estijoje, Latvijoje; Azijoje – á rytus iki Sachalino, Korėjoje ir Japonijoje.

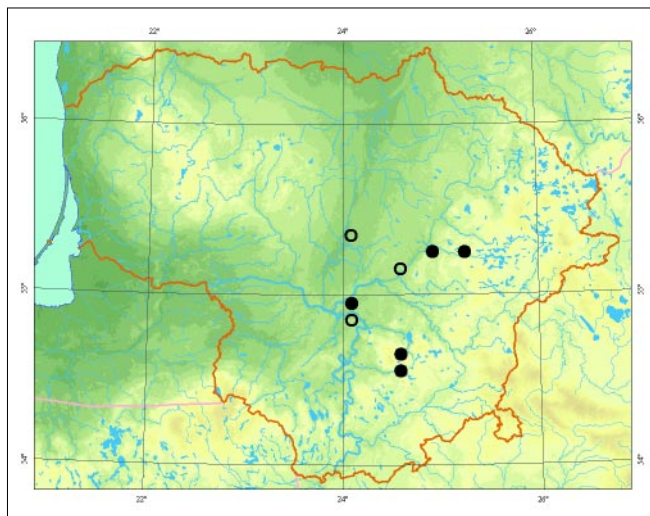
Lietuvoje labai reta rūdis, iki 2005 m. rasta tik Laumėnų miške, Šventosios slėnyje nuo Dukstynos miško iki Siesarties ėmupio, ėalia Mikutiškių kaimo (Ukmergės r.), Vilainių miške (Kėdainių r.), Lapėse ir Dubravos miške (Kauno r.), Kalvių ir Mackantiškių miškuose (Trakų r.).

Biologija ir ekologija. Gyvena ūksminguose plaėialapių lapuoėių ir mišriuose miškuose, mišku apaugusiuose upių slėnių ar kalvų ėlaituose, griovuose. Viena karta per metus. Suaugėliai skraido nuo birėelio pradžios iki liepos vidurio. Drugiai aktyvūs dieną. Vikėrai minta varpotėjų juodėolių (*Actaea spicata*) lapais. Pie-moja lėliukės.

Populiacijų gausumas. Rūdies gausumas netirtas. Pinaoma iki 10 radavieėių. Visur rasti tik pavieniai individai. Net ir tinkamose buveinėse, pvz., Dukstynos miške (Ukmergės r.), kur populiacija aptinkama nuo 1978 m., visame plote pastebimi tik pavieniai (1–3) individai.

Povilo Ivinskio nuotrauka

Grėsmės ir apsauga. Grėsmė gali kelti plynieji kirtimai rūdies buveinėse. Dėl jų nukentėto ar bėto sunaikinti mitybiniai augalai.

Informacijos šaltiniai

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Ivinskis P., 2004: Lepidoptera of Lithuania. – Vilnius.

Summary

Baptria tibiale is a very rare species in Lithuania. Populations are scarce even in suitable habitats. Clear-felling would appear to be the main threat for this species.

Apraėė Giedrius Švitra

Vingirinis sprindytis

Eupithecia thalictрата (Püngeler, 1902)

DEIMA SPRINDPĖIAI (GEOMETRIDAE)

BŪRYS DRUGIAI (LEPIDOPTERA)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 2000 m.

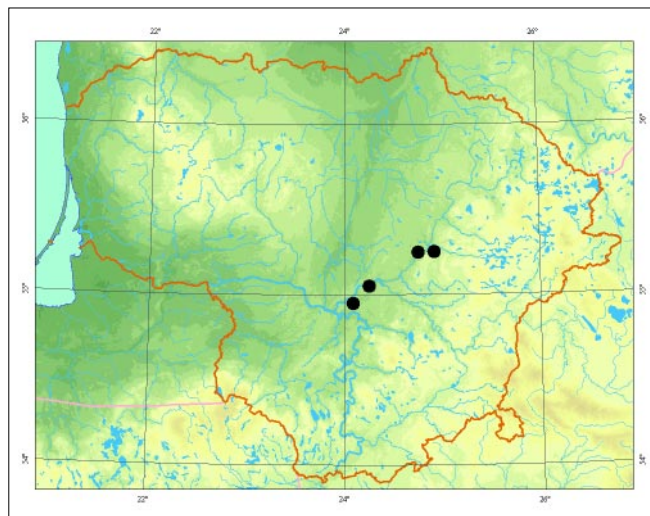
Paplitimas. Italijos, Ȧveicarijos, Austrijos, Lenkijos, Ukrainos, Ȧiaurės Kazachstano ir Rusijos (iki Uralo) stepinėse buveinėse. Sibire ir Tolimuosiuose Rytuose gyvena kitas porūdis.

Lietuvoje rūdis aptinkama Ȧventosios upės slėnyje Dukstynos entomologiniame draustinyje (Ukmergės r.), Bajoriūkėse (Jonavos r.) ir Neries slėnyje, Lapėse (Kauno r.).

Biologija ir ekologija. Miūkkestepėms būdingas drugys. Gyvena upiūk slėniuose, paupiūk, miūkūk pievose, kseroterminiuose ūlaituose. Daūniausiai pastebimi vikūrai. Jie gyvena tarp vingiriūk piedūk, pasiūymi slepiamūja spalva. Minta vingiriūk piedais. Drugiai skraiduoja nuo geguūės pabaigos – birūelio mėn. Ŗ ūviesū skrenda nenoriai. Piemoja lėliuūkės.

Populiacijūk gausumas. Rūdiūk gausumas netirtas. Gyvena negausiomis atskirtomis populiacijomis Dukstynos entomologinio draustinio ir greta esanėiose pievose, Bajoriūkėse ir Lapiūk apylinkėse. Dukstynos draustinyje 1 m² aptinkami 1–2 vikūrai, o visame draustinyje populiacijū sudaro apie 100 individūk.

Grėsmės ir apsauga. Pagrindinės grėsmės – paupiūk pievūk apaugimas miūkku ir pavasariniai gaisrai. Duks-

tynos entomologinio draustinio apylinkėse yra ir daugiau tinkamūk vietūk rūdiūk gyventi, taėiau ūioms buveinėms kenkia didelis poilsiautojūk srautas. Siūloma iūsaugoti nepakitusias pagrindines buveines, būtina iūlaikyti atvirūk bei apaugusiūk medūiais plotūk santykū.

Informacijos ūaltiniai

Ivinskis P., 2004: Lepidoptera of Lithuania. – Vilnius.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Ȧsaitis T., 2006: Kauno rajono Lapiūk apylinkiūk naktiniai makrodrugiai. – Ŗmogaus ir gamtos sauga: 211–212.

Summary

A local species of limited distribution, found only in central Lithuania in the Ȧventoji and Neris river valleys. Populations are isolated and not abundant, and can be found along forest edges and in clearings.

Apraūė Povilas Ivinskis

Povilo Ivinskio nuotrauka

Puðinis keliaujantis kuoduotis

Thaumetopoea pinivora (Treitschke, 1834)

ÐEIMA KUODUOÐIAI (NOTODONTIDAE)
BŪRYS DRUGIAI (LEPIDOPTERA)

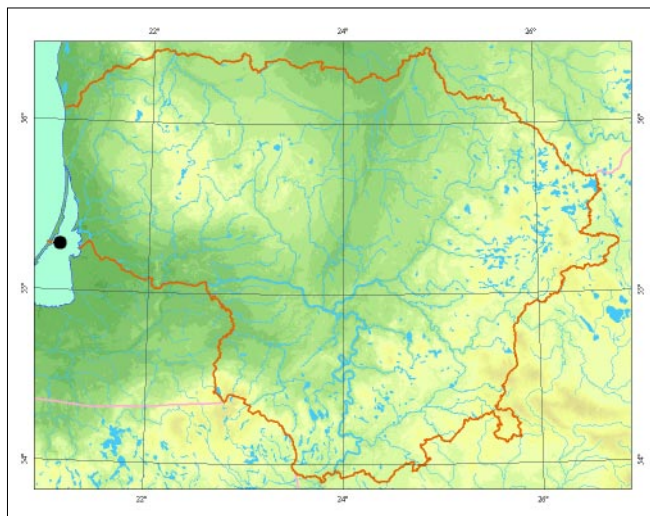
4 (I) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūðis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Europoje: Vokietijoje, Danijoje, pietinėje Ðedijoje, Lenkijoje, Rusijoje (Kurðio nerijoje). Lietuvoje rūðis aptinkama tik Nidos apylinkėse (Kurðio nerijoje).

Biologija ir ekologija. Gyvena ant kalninių puðø gerai ðildomose kopose. Drugiai kiauðinėjus deda ant kalninių puðø (*Pinus mugo*) spygliø. Visas spyglys būna padengtas kiauðinėliais ir atrodo kaip iðlukðtenta kukurūzo burbulė. Iðsiritę drugiai gyvena kartu. Pradpioje jie būna ir maitinasi po bendru dangalu. Kai paauga, dieną tūno prie kamieno ar stambesniø ðakø, o vakare vienas paskui kità ropoja per ðakas ir grauþia spyglius. Rugpjūðio viduryje vikðrai suauga ir leidþiasi nuo medþiø. Dienà jie vienas paskui kità keliauja ieðkodami maisto ir vietos kokonui susukti. Lėliukėmis virsta kokonuose, smėlyje po kerpėmis, poliø ðaknimis. Ðiemoja lėliukės. Drugiai skraido birþelio – liepos mėn. Puðinio keliaujančio kuoduotio vikðrai labai nuodingi. Jø kūnà dengiantys plaukeliai uþpildyti nuodingu skysėiu. Pakliuvę ant odos sukelia skausmingà uþdegimà.

Populiacijø gausumas. Per pastaruosius 30 metø Kurðio nerijoje (Lietuvos dalyje) populiacijos gausumas nepakito. Ði rūðis reta ir aptinkami tik pavieniai indi-

vidai. Taėiau vos uþ 10 km esanėioje Rybaėygyje gyvenvietėje (Rusijoje) ji kelia problemø, nes aptinkama labai gausiai. Daugybė ore plaukiojanėiø plaukeliø sukelia žmonėms kvėpavimo takø alergiją. Pastaruoju metu puðiniai keliaujantys kuoduotiai pradėjo kenkti Ðvedijoje. Gali būti, kad ðià unikalià rūðà (kaip kenkianėià) ateityje turėsime iðbraukti ið Lietuvos raudonosios knygos.

Grėsmės ir apsauga. Kalninių puðø plotø apsauga, miðkø gaisrai.

Informacijos šaltiniai

Ivinskis P., 2004: Lietuvos drugiai (*Lepidoptera*). Katalogas. – Vilnius.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Summary

Consistently found only in the Nida area (on the Curonian Spit). Rare.

Apraðė Povilas Ivinskis

Thomas Witt nuotrauka

Pilkapalis pvilgūnas

Diachrysia zosimi (Hübner, 1822)

DEIMA PELĖD GALVIAI (NOCTUIDAE)
BŪRYS DRUGIAI (LEPIDOPTERA)

4 (I) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

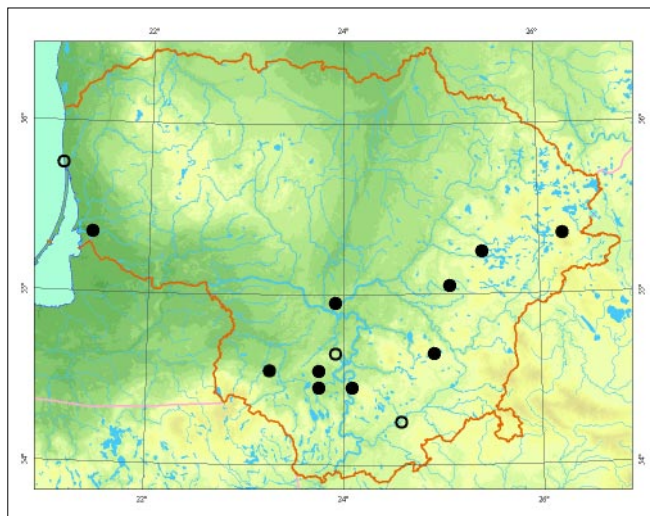
Paplitimas. Baltijos šalyse, Austrijoje, Pietų Vengrijoje, šiaurės Italijoje, Rytų Lenkijoje, Ėkijoje, Slovakijoje, Vengrijoje, Rumunijoje, šiaurės Bulgarijoje, šiaurės Balkanuose, Ukrainoje, europinėje Rusijos dalyje, Pietų Urale, Kaukaze, Sibire, Tolimuosiuose Rytuose, Kinijoje, Korėjoje, Japonijoje.

Lietuvoje rūdis rasta: Kauno, Klaipėdos, Prienų, Diltės, Trakų rajonuose, Puvinto (Alytaus r.), Dvėdriškėje (Ignalinos r.), Piepmariuose (Kaišiadorių r.), Krosnoje (Lazdijų r.), Karkliškėje (Marijampolės r.), Bagotojoje (Marijampolės r.), Videniškiuose (Molėtų r.), Jauniūnuose (Širvintų r.), Medinuose (Vilniaus r.), Katroje (Varėnos r.), Zervynoje (Varėnos r.).

Biologija ir ekologija. Gyvena aukštapelkių pakraščiuose ir didesnėse žemėlankėse. Drugiai skraido birželio – rugpjūčio mėn. naktimis. Kiaušinėlius deda ant vaistinių kraujalakių (*Sanguisorba officinalis*) ir kitų polinių erškėtinių (*Rosaceae*) deimos augalų, rečiau – ant pelkinių mandrauninkių (*Parnassia palustris*). Patelė apatinėje mitybinio augalo lapo pusėje padeda iki 150 kiaušinėlių. Išsiritę vikšrai pradpioje skeletuoja apatinės lapo pusės audinius ir tik kelis kartus išsinerę nuo krašto pradeda graužti lapus. Pienoja vidutinio ūgio vikšrai. Lėliukėmis virsta retuose kokonuose, tarp mitybinio augalo lapų.

Povilo Ivinskio nuotrauka

Populiacijų gausumas. Kiek gausesni Puvinto rezervate, kitur rasti tik pavieniai drugiai.

Grėsmė ir apsauga. Pagrindinė grėsmė kyla dėl pelkių nusausinimo, užaugimo. Svarbu išsaugoti šio drugio buveines.

Informacijos šaltiniai

Ivinskis P., 2004: Lietuvos drugiai (*Lepidoptera*). Katalogas. – Vilnius.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Summary

Found on the edges of raised bogs and in larger sedge fens. More abundant in the Puvintas Biosphere Reserve, with only solitary individuals found elsewhere. The main threat to its survival is caused by wetland drainage.

Aprašė Tomas Ūsaitis

Pajûrinė kukulija

Cucullia balsamitae (Boisduval, 1840)

DEIMA PELĖDGALVIAI (NOCTUIDAE)

BŪRYS DRUGIAI (LEPIDOPTERA)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Europoje: Austrijoje, Vengrijoje, Lenkijoje, Baltarusijoje, Rusijoje.

Lietuvoje aptinkama pajūryje, daugiausia Kuršių nerijoje ir Rūdninkų poligone Ąalėininkų rajone.

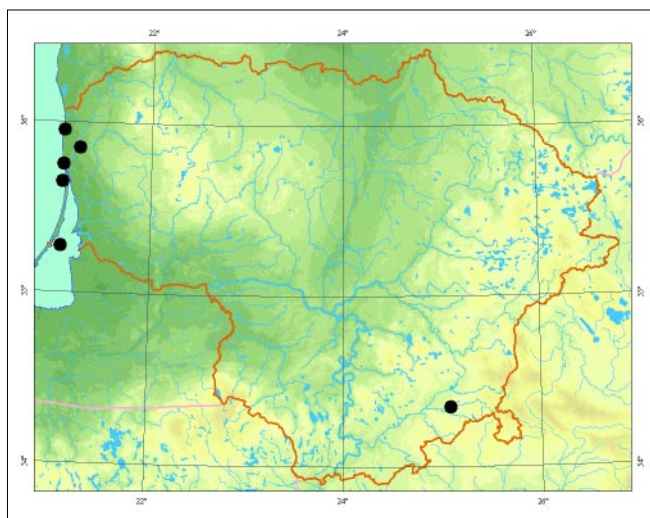
Biologija ir ekologija. Apie rūdies biologiją duomenų labai mažai. Vikėrai minta vanagėmis (*Hieracium*), sėliavais (*Peucedanum*). Piemoja lėliukės mėmėje. Drugiai skraido nuo liepos mėn. iki rugpjūčio vidurio. Tai stepinė rūdis – visame paplitimo areale aptinkamos atskirtos populiacijos. Plitimą riboja ir mikroklimato sąlygos. Tipingos buveinės – atviri smėlėti mėmės plotai su skurdžia augalija. Drugiai pastebimi prie žviesos šaltinių.

Populiacijų gausumas. Per pastaruosius 30 metų populiacijos būklė nepakito. Rūdis labai reta. Aptinkami pavieniai individai.

Grėsmės ir apsauga. Atvirų plotų upšodinimas mišku, iūtrypimas.

Povilo Ivinskio nuotrauka

Informacijos šaltiniai

Ivinskis P., 2004: Lietuvos drugiai (*Lepidoptera*). Katalogas. – Vilnius.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Summary

A rare, halophilic species, found only in the Baltic Sea coastal dune and sand flat zones.

Aprašė Povilas Ivinskis

Retasis ratuotasis pelėdgalvis

Ipimorpha contusa (Freyer, 1849)

DEIMA PELĖDGalVIAI (NOCTUIDAE)

BŪRYS DRUGIAI (LEPIDOPTERA)

4 (I) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Pietø Norvegijoje, Pietø Suomijoje, Baltijos šalyse, Vidurio Europoje, europinėje Rusijos dalyje. Lietuvoje rūdis rasta: Raudondvaryje (Kauno r.), Lapėse (Kauno r.), Krosnoje (Lazdijų r.), Buktos miške (Marijampolės r.), Suginėiuose (Molėtų r.), Bijutiškyje (Molėtų r.), Ėduvoje (Radviliškio r.), Kertužo pelkėje (Ukmergės r.), Kėdainių, Ėakių ir Zarasų rajonuose.

Biologija ir ekologija. Gyvena lapuočių ir mišrių miškų pakraščiuose, kirtavietėse, apaugusiose jaunomis drebulėmis. Drugiai skraido liepos mėn. naktimis. Kiaušinėlius deda ant drebulių (*Populus tremula*). Kiaušinėliai piemoja. Vikšrai išsirita birželio mėn. tarp ūlko siūlais sutrauktų drebulės lapų. Ten pat virsta lėliukėmis.

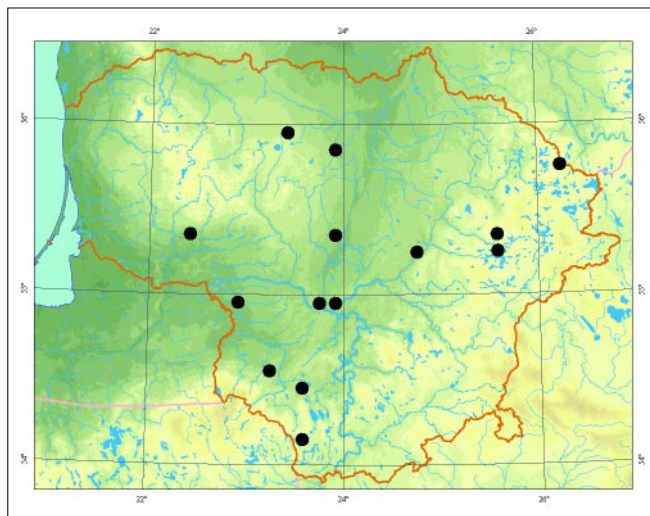
Populiacijų gausumas. Gausesni tik Buktos miške, kitur rasti pavieniai drugiai.

Grėsmė ir apsauga. Pagrindinė grėsmė kyla dėl miškų kirtimo.

Miškuose reikia palaikyti medžių bioįvairovę.

Povilo Ivinskio nuotrauka

Informacijos šaltiniai

Dapkus D., 2003: Rare Macrolepidoptera species found in Lithuanian raised bogs in 1997 – 2002. – New and rare for Lithuania insect species. Records and descriptions, 15: 37 – 45.

Ivinskis P., 2004: Lietuvos drugiai (*Lepidoptera*). Katalogas. – Vilnius.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Summary

Found in deciduous and mixed forests, and forest edges. More abundant in the Buktos forest, with only solitary individuals found elsewhere. The main threat to its survival is deforestation.

Aprašė Tomas Ūsaitis

Dvinulis pelėdgalvis

Dicycla oo (Linnaeus, 1758)

DEIMA PELĖD GALVIAI (NOCTUIDAE)
BŪRYS DRUGIAI (LEPIDOPTERA)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Visoje Europoje, išskyrus šiaurinius rajonus.

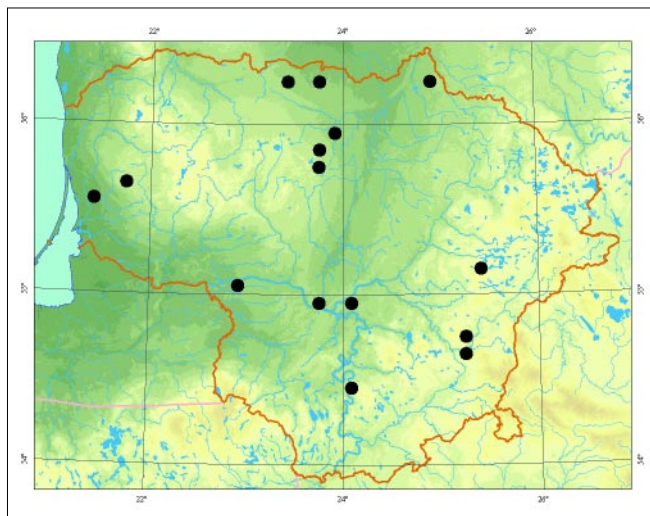
Lietuvoje gyvena Alytaus, Joniškio, Kauno, Pakruojo, Radviliškio, Ėakių ir kituose rajonuose.

Biologija ir ekologija. Gegužės – birželio mėn. vikšrai minta ąžuolų (*Quercus*) lapais. Lėliukėmis virsta mitybos vietose, tarp susuktų lapų, kartais paklotėje. Drugiai skraido liepos – rugpjūčio mėn. Kiaušinėlius deda ant ąžuolų ūakučių, ūalia pumpurų. Biemoja kiaušinėliai. Rūdis aptinkama tik brandžiuose ąžuolynuose. Pagrindinė gyvenimo sąlyga – senų ąžuolynų buvimas.

Populiacijų gausumas. Populiacijos būklė stabili. Rūdis reta. Įalyje pamapu gausėja ir plinta.

Povilo Ivinskio nuotrauka

Grėsmės ir apsauga. Senų ąžuolynų iškirtimas.

Informacijos šaltiniai

Ivinskis P., 2004: Lietuvos drugiai (*Lepidoptera*). Katalogas. – Vilnius.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Summary

A rare and locally distributed species, solitary individuals can be found in mature oak forests.

Aprašė Povilas Ivinskis

Pajûrinis stiebinukas

Mesoligia literosa (Howorth, 1809)

DEIMA PELĖD GALVIAI (NOCTUIDAE)

BŪRYS DRUGIAI (LEPIDOPTERA)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

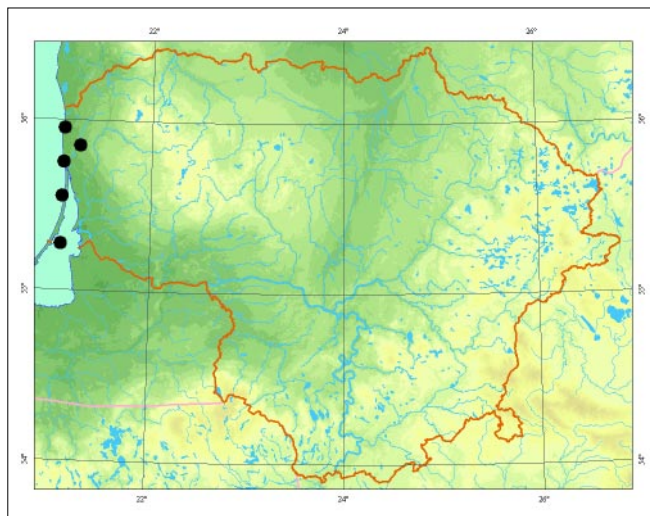
Paplitimas. Europoje.

Lietuvoje rūdis aptinkama pajūryje.

Biologija ir ekologija. Vikðrai nuo rugpjûðio iki birþelio mën. vystosi ávairiø migliniø augalø – smiltlen driø (*Ammophila*), rugiaveidþiø (*Leymus*), eraiðinø (*Festuca*) ir kt. stiebuose. Þiemoja vikðrai. Lëliukëmis virs ta mitybos vietose. Drugiai skraido liepos – rugpjûðio mën. Tai rūdis, aptinkama sausose, atvirose buveinëse, pajûrio kopose, smëlëtose pievose.

Populiacijø gausumas. Populiacijos bûklë stabili. Rûdis reta, kasmet aptinkama tik po kelis drugius.

Grësmës ir apsauga. Kopø uþsodinimas, iðtrypimas.

Povilo Ivinskio nuotrauka

Informacijos ðaltiniai

Ivinskis P., 2004: Lietuvos drugiai (*Lepidoptera*). Katalogas. – Vilnius.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Summary

A rare, halophilic species, solitary individuals can be found in coastal dune and sand flat zones.

Apraðë Povilas Ivinskis

Pajûrinis dirvinukas

Agrotis ripae (Hübner, 1823)

DEIMA PELĖDGALVIAI (NOCTUIDAE)
BŪRYS DRUGIAI (LEPIDOPTERA)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 2000 m.

Paplitimas. Ėiaurės ir Vidurio Europoje.

Lietuvoje aptinkama pajūryje: Ėventojoje, Nemirsetoje, Juodkrantėje, Nidoje.

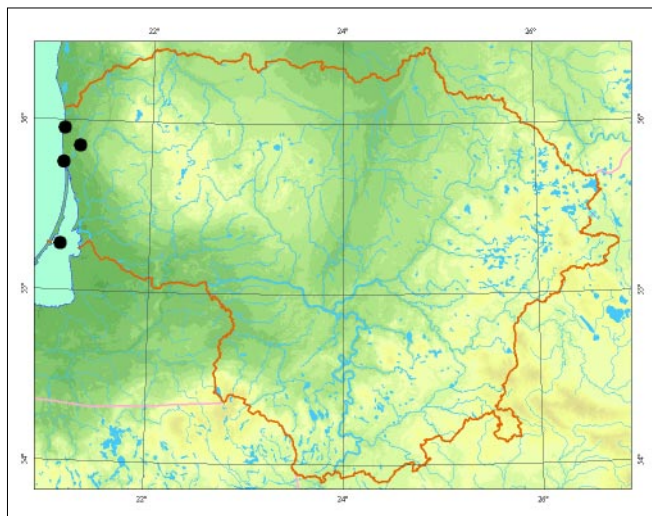
Biologija ir ekologija. Vikðrai nuo rugpjūðio iki spalio mėn. vystosi ant baltijiniø stokliø (*Cakile baltica*). Naktimis apgraupia stiebus, lapus, ankðtaras. Dienà netoli augalo tūno upšikasæ á smėlá. Upaugæ vikðrai þiemoja ðilko kokonuose, smėlyje. Esant nepalankiems metams, ne visai suaugæ vikðrai perþiemojæ dar maitinasi iki birþelio mėn. Lėliukėmis virsta pavasará. Drugiai skraido birþelio – liepos mėn. Tai halofilinė rūðis, gyvenanti nesusivėrusiose pajūrio kopose.

Populiacijø gausumas. Populiacijos būklė stabili. Rūðis nėra reta, labai priklauso nuo baltijinės stoklės būklės. Ant beveik visø atvirame smėlyne auganėiø pavieniø augalø yra ðios rūðies drugiø vikðrø.

Grėsmės ir apsauga. Kopø upšodinimas, iðtrypimas.

Povilo Ivinskio nuotrauka

Informacijos ðaltiniai

Ivinskis P., 2004: Lietuvos drugiai (*Lepidoptera*). Katalogas. – Vilnius.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Summary

A rare, trophically specialised species. Found on the seashore and in the Curonian Spit coastal dunes.

Apraðė Povilas Ivinskis

Geltonmargė meðkutė

Hyphoraia aulica (Linnaeus, 1758)

DEIMA MEÐKUTĖS (ARCTIIDAE)
BŪRYS DRUGIAI (LEPIDOPTERA)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūðis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Europoje, Centrinėje Azijoje, Sibire, Toliuosiuose Rytuose, Kaukaze.

Lietuvoje keli individai aptikti Ðalėininkø, Trakø, Ðilalės ir Ukmergės rajonuose.

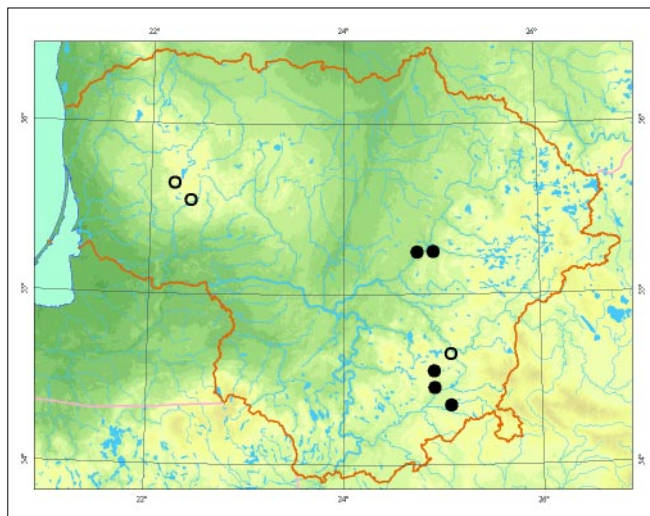
Biologija ir ekologija. Vikðrai visaėdþiai, minta kiaulpienėmis (*Taraxacum*), kraujapolėmis (*Achillea*), gysloėiais (*Plantago*), sidabrapolėmis (*Potentilla*) ir kt. augalais. Þiemoja vikðrai. Lėliukės randamos tarp augalø, prie þemės. Drugiai skraido nuo geguþės pabaigos iki birþelio pabaigos. Patinai aktyvūs dienos metu, skraido labai greitai. Patelės beveik neskraido ir aptinkamos tarp augalø. Gyvena gerai ðildomose pamiðkėse, dykynėse.

Populiacijø gausumas. Populiacijø gausumas nepinomas. Labai reta rūðis, aptinkama atsitiktinai.

Grėsmės ir apsauga. Pavasariniai gaisrai, buveinių upšodinimas.

Thomas Witt nuotrauka

Informacijos ðaltiniai

Ivinskis P., 2004: Lietuvos drugiai (*Lepidoptera*). Katalogas. – Vilnius.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Prüffer J., 1947: Studia nad motylami Wileńsczyzny. – Toruń.

Summary

Solitary individuals have been found in several districts.

Apraðė Povilas Ivinskis

Raudonsparnė meðkutė

Tyria jacobaeae (Linnaeus, 1758)

ÐEIMA MEÐKUTĖS (ARCTIIDAE)
BŪRYS DRUGIAI (LEPIDOPTERA)

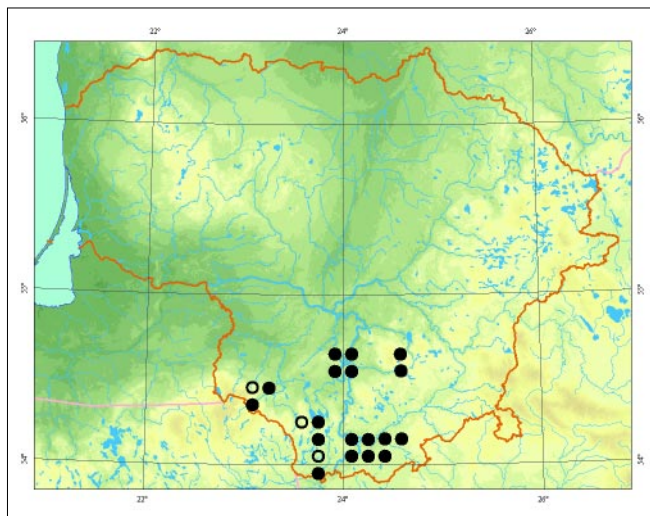
4 (I) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūðis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Palearktikoje paplitusi rūðis. Aptinkama visoje Europoje, Vakarø Azijoje ir Sibire. Á Australijos ir Ðiaurės Amerikos þemynus buvo introdukuota, siekiant sumapinti þilė (*Senecio*) populiacijas. Ðapniausiai aptinkama Pietø Lietuvoje: Lazdijø, Marijampolės, Varėnos, Trakø rajonuose.

Biologija ir ekologija. Gyvena upiø slėniø, pamiðkiø sausose pievose, kuriose gausiai auga vikðrø mitybinis augalas pievinė þilė (*Senecio jacobaea*). Suaugę drugiai skraido geguþės pabaigoje – birþelio mėn. Aktyvūs naktá, atskrenda á ðviesos ðaltinius. Dienà pabaidyti pakyla nuo þolinės augalijos ir paskridá kelis metrus vėl tupia ant augalø. Vikðrai ryðkūs, geltonos spalvos, su juodais þedais. Aptinkami birþelio – liepos mėn. ant pieviniø þilė. Jauni vikðrai minta þilė lapais, paugę – þedais. Literatūros duomenimis, vikðrai aptinkami ir ant ðalpusniø (*Tussilago*) bei ðaukðėiø (*Petasites*). Vikðrai gyvena grupėmis, atvirai, jø hemolimfa nuodinga, tad prieðø, iðskyrus parazitinius vabzdþius, jie neturi. Þiemoja lėliukės, kokonuose, kuriuos vikðrai supina tarp nudþiðvusiø augalø.

Populiacijø gausumas. Aptinkama ávairaus gausumo populiacijø. Kiek gausesnės Dzūkijos paupiø, puðynø pakraðėiø sausose pievose, kur vasarà nedideliame plote ant pieviniø þilė galima aptikti iki keliø ðimtø vikðrø. Suaugėliø randama reėiau, ðapniausiai

aptinkami pavieniai drugiai. Rūðies būklė ðiuo metu yra stabili.

Grėsmės ir apsauga. Savaiminis pievø upaugimas arba upšodinimas miðku, pernelyg intensyvus upiø slėniø pievø, kuriose gyvena ði rūðis, ganymas, deginimas. Būtina iðsaugoti sausas pievas: ðienauti dalimis ar neintensyviai ganyti, periodiðkai ðalinti ið pievø krūmus ir medþius.

Informacijos ðaltiniai

Ivinskis P., 1993: Check-list of Lithuanian Lepidoptera. Lietuvos drugiø sąrašas. – Vilnius.

Ivinskis P., 2004: Lepidoptera of Lithuania. – Vilnius.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Summary

Small populations of this species are mainly distributed in the dry meadows of southeastern Lithuania located along rivers and the edges of pine forests. Sometimes it is possible to find up to a hundred caterpillars on Tansy Ragwort (*Senecio jacobaea*).

Apraðė Dalius Dapkus

Thomas Witt nuotrauka

Baltijos šilkabūtė

Colletes caspicus Morawitz, 1874

DEIMA BITĖS (APIDAE)

BŪRYS PLĖVIASPARNIAI (HYMENOPTERA)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūšis saugoma nuo 2000 m.

Paplitimas. Baltijos jūros regione (Šiaurės Vokietijoje, Lenkijoje, Kaliningrado regione, Baltarusijoje), Juodosios jūros regione (Ukrainoje, pietrytinėje europinės Rusijos dalyje) ir Kaspijos regione nuo Azerbaidžano iki Kazachstano ir Vidurio Sibiro. Pastaraisiais metais atsirado nuorodų apie radavietes Vidurinio jūros regione. Baltijos regione daugelis radinių datuojami XX a. pradžia. Lenkijoje paskutiną kartą buvo aptikta beveik prieš 50 metų.

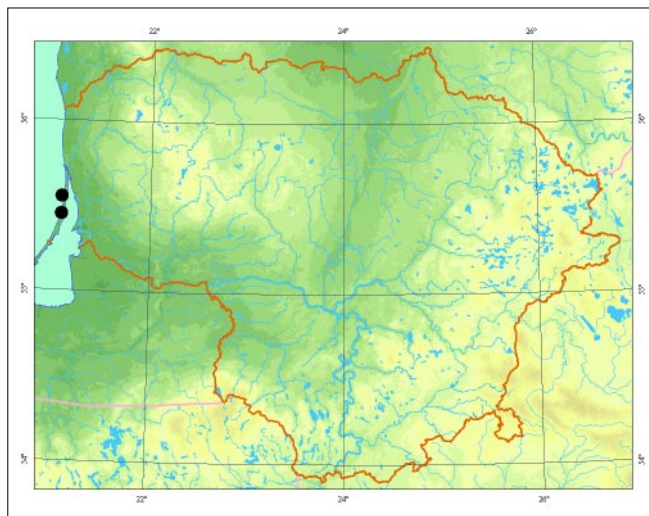
Lietuvoje aptikta tik Kuršių nerijoje: Juodkrantėje (1906), Pervalkoje (1912), prie Juodkrantės (1995, 1998).

Biologija ir ekologija. Biologija mažai ištirta. Bitės skraiduoja nuo birželio pabaigos iki rugpjūčio pradžios siauroje palvės juostoje pajūryje bei pilkosiose kopose prie marių. Lietuvoje aptikta ant kalninių austėjų (*Jasione montana*), aitrųjų šilokų (*Sedum acre*), baltapiedžių barkūnų (*Melilotus albus*), baltųjų dobilų (*Trifolium repens*) ir neidentifikuoto krypapiedžio šeimos augalo. Lizdai nepinomi, bet tikriausiai panašūs į kitų šios genties rūšių. Jie arengiami gerai saulės šildomose šlaituose išraustuose urveliuose.

Populiacijų gausumas. Rūšies gausumas nepinomas. 1995 m. pastebėta keliasdešimt individų.

Linės Jasiukonytės piešinys

Grėsmės ir apsauga. Veisimosi ir mitybos vietų kaita pilkosios kopos apaugant mišku.

Buveinėse reikėtų periodiškai šalinti jaunas pušis, palikti tik pavienius medelius ar mažas jų grupes, kad jų lajų dengiamas paviršiaus plotas neviršytų 10–20 proc.

Informacijos šaltiniai

Moeschler A., 1938: Ein Beitrag zur Bienenfauna in Ostpreussen, insbesondere der Kurischen Nehrung. – Schriften der physikalisch-ökonomischen Gesellschaft zu Königsberg in Preussen, 70 (2): 143–288.

Monsevičius V., 2004: First supplement to the fauna list of Lithuanian wild bees (Hymenoptera, Apoidea). – Acta Zoologica Lituanica, 14 (3): 3–9.

Summary

The only rather abundant population was found in 1995 on the Curonian Spit near Juodkrantė. Today the Curonian Spit is the only known habitat of this species in the Baltic Sea region. The main threat to the survival of this species is the overgrowth of grey dunes with pines.

Aprašė Virgilijus Monsevičius

Katilėlinė smėliabitė

Andrena curvungula Thomson, 1870

DEIMA BITĖS (APIDAE)

BŪRYS PLĖVIASPARNIAI (HYMENOPTERA)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1991 m.

Paplitimas. Europoje nuo Ėiaurės Ispanijos iki Baėkrijos ir nuo Ėiaurės Italijos, Graikijos iki Pietų Ėvedijos, Latvijos, Vakarų Rusijos. Aptinkama Turkijoje, Upkaukazėje, Vakarų Kazachstane.

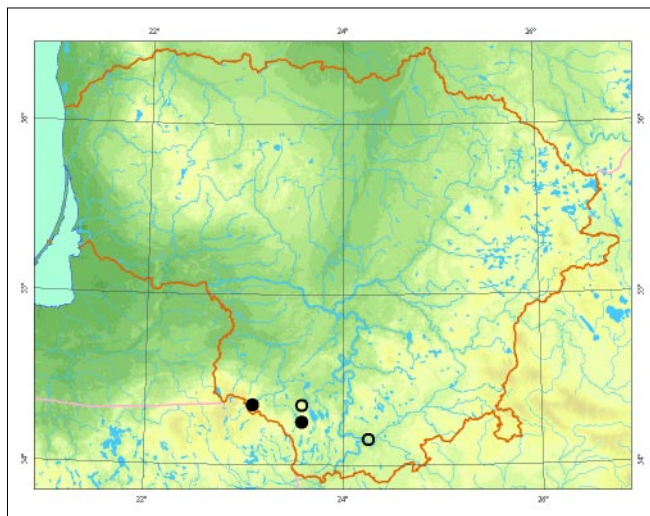
Lietuvoje ėinomos kelios radavietės: prie Mardasavo (Varėnos r., 1985), prie Dusios eĖero ir prie Bakėių (Lazdių r., 1991, 1994), prie Liubavo (Marijampolės r., 2000).

Biologija ir ekologija. Bitės skraido nuo geguĖės pabaigos iki liepos vidurio sausokų kalvų Ėlaituose, pamiĖkėse, upių slėniuose. Dėpniausiai lanko tik ėvairių katilėlių (*Campanula*) ėiedus. Lietuvoje daugiausia biėių aptikta ant pakrūminių katilėlių (*Campanula rapunculoides*). Viena karta per metus. Veisiasi lengvame dirvopemyje iĖraustuose urveliuose, sudaro kolonijas.

Populiacijų gausumas. Rūdiės gausumas nepinomas. Visur aptikta negausiai – iĖ viso pagauta tik keliolika individų.

Grėsmės ir apsauga. Veisimosi ir mitybos vietų kaita dėl buveinių apsodinimo miėku arba jų savaiminio apaugimo medĖiais ir krūmais.

Labai svarbu saugoti buveines su gausiomis katilėlių bendrijomis, periodiškai Ėalinti jaunus medĖius ir krū-

mus. Buveinėms palaikyti yra naudingas ekstensyvus ganymas.

Informacijos Ėaltiniai

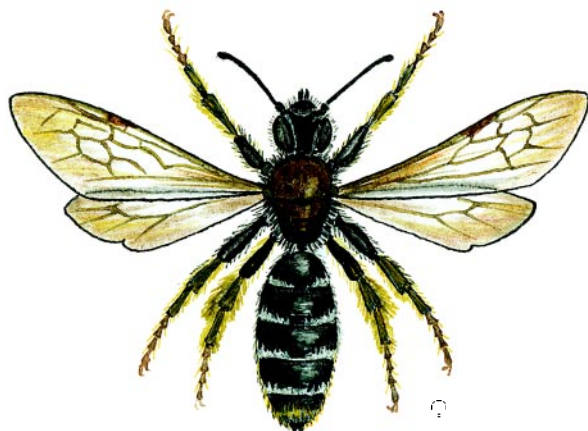
Monseviėius V., 1995: A check-list of wild bee species (*Hymenoptera, Apoidea*) of Lithuania with data to their distribution and bionomics. – New and rare for Lithuania insect species. Records and descriptions of 1994 – 1995, 7 – 144.

Monseviėius V., 2004: Saugomų laukinių biėių rūdių naujos radvietės. – Raudoni lapai, 8: 26 – 34.

Summary

The species has only been found in a few localities in southern Lithuania, occurring in small numbers. The main threat to its survival is habitat changes due to afforestation.

ApraĖė Virgilijus Monseviėius

Linų Jasiukonytės pieĖinys

Ilganosė smėliabitė

Andrena nasuta Giraud, 1863

DEIMA BITĖS (APIDAE)

BŪRYS PLĖVIASPARNIAI (HYMENOPTERA)

3 (R) kategorija

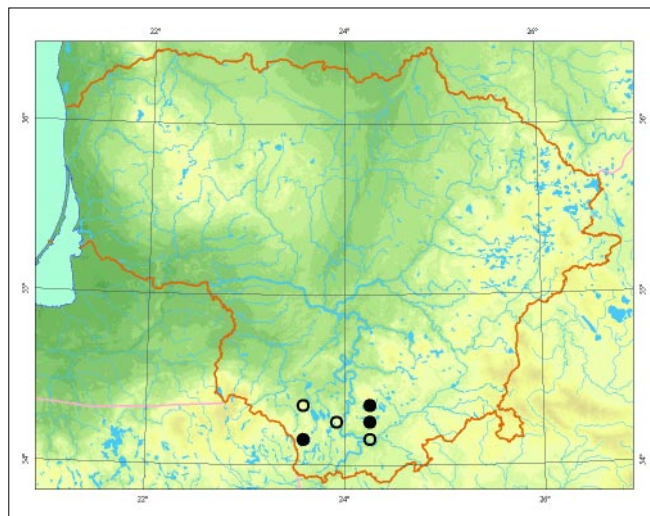
Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Europoje nuo Ėveicarijos, Vokietijos iki europinės Pietų Rusijos ir nuo Italijos, Graikijos iki Lietuvos, Vakarų Rusijos; Armėnijoje, Turkijoje. Per Lietuvą eina šiaurinė arealo riba. Lietuvoje rasta: Obelijos epero apylinkėse (Alytaus r., 1980), prie Krikštonių ir Mangaroto (Lazdijų r., 1986), prie Gudakiemio ir Puvoėiuose (Varėnos r., 1987), prie Laukininkėlių (Varėnos r., 1992), prie Gegutės ir Padusio (Lazdijų r., 1994) bei prie Kudariškių ir Karliškių (Alytaus r., 1997, 1998).

Biologija ir ekologija. Bitės skraido nuo birželio pradžios iki liepos vidurio kalvų šlaituose, dykvietėse tarp dirbamų laukų su įvairingo priemolio dirvožemiais, apleistuose laukuose, įvairovės karjeruose. Lanko vien tik vaistinių godų (*Anchusa officinalis*) pėdus. Įvairingo priemolio ar priemolio su reta žoline danga dirvoje išraustuose urveliuose per metus išsivysto tik viena karta. Kolonijų nesudaro.

Populiacijų gausumas. Rūšies gausumas netirtas. Dėl gyvenimo būdo ypatumų negausi. Keliolikoje radaviečių iš viso pagauta tik per 30 individų.

Grėsmės ir apsauga. Veisimosi ir mitybos vietų kaita dėl buveinių apsodinimo mišku arba jų savaiminio apaugimo medžiais ir krūmais. Daugybė apleistų lau-

kų sudaro palankias sąlygas mitybiniam augalams augti. Tačiau ateityje, pakitus žemėnaudai, šių augalų gali sumažėti.

Būtina saugoti tinkamas buveines, stabdyti buveinių kaitą – periodiškai šalinti užaugančius medžius ir krūmus. Buveinėms palaikyti yra naudingas ekstenzyvus ganymas.

Informacijos šaltiniai

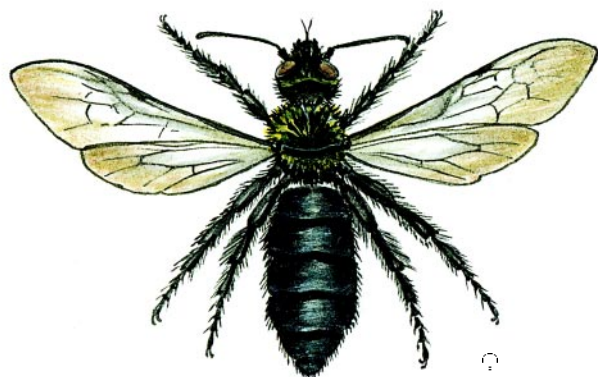
Monsevičius V., 1995: A check-list of wild bee species (Hymenoptera, Apoidea) of Lithuania with data to their distribution and bionomics. – New and rare for Lithuania insect species. Records and descriptions of 1994 – 1995, 7 – 144.

Monsevičius V., 2004: Saugomų laukinių bičių rūšių naujos radvietės. – Raudoni lapai, 8: 26 – 34.

Summary

The species has been found in ten localities in southern Lithuania. It occurs in small numbers. The main threat to its survival is habitat loss from forest encroachment.

Aprašė Virgilijus Monsevičius

Linos Jasiukonytės piešinys

Raukšlėtoji smėliabūtė

Andrena rugulosa Stoeckhert, 1935

DEIMA BITĖS (APIDAE)

BŪRYS PLĖVIASPARNIAI (HYMENOPTERA)

1 (E) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūšis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Europoje nuo Prancūzijos iki Krymo ir nuo Italijos, Graikijos iki Ėkijos; Turkijoje, Vakarų Rusijoje.

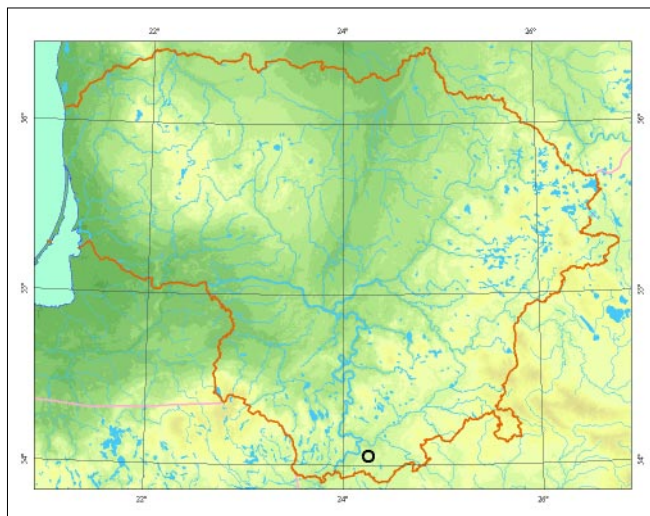
Lietuvoje pinomos tik 2 per kilometrą viena nuo kitos nutolusios radavietės Kapiniškių kaime (Varėnos r.) ir šalia jo.

Biologija ir ekologija. Bitės skraido nuo balandžio vidurio iki gegužės pabaigos sausose karbonatingose smiltiejuose su smiltyniniais laibeniais (*Alyssum gmelinii*). Pagrindiniame areale dvi kartos per metus. Lietuvoje aptikti tik pirmos kartos vabzdžiai. Smėliabūtės lanko daugiausia smiltyninių laibenių žiedus. Lizdus išsirengia 10–15 cm gylyje smėlio dirvoje išraustuose urveliuose.

Populiacijų gausumas. Rūšies gausumas netirtas. Prieš 10–15 metų populiacija buvo pakankamai gausi, kad išliktų, tačiau vėliau dėl dalies buveinių kaitos gerokai sunyko. Dabartinė būklė nepinoma.

Grėsmės ir apsauga. Veisimosi ir mitybos vietų kaita dėl buveinių apsodinimo mišku arba jų savaiminio apaugimo medžiais ir krūmais. Lizdai yra negiliai įmėję, todėl bet koks žemės dirbimas gali sunaikinti ne tik buveinę, bet ir pačius lizdus.

Būtina saugoti visas tinkamas buveines Kapiniškių kaime. Reikėtų periodiškai šalinti jaunus medžius ir krūmus, nearti pievų.

Informacijos šaltiniai

Monsevičius V., 1995: A check-list of wild bee species (Hymenoptera, Apoidea) of Lithuania with data to their distribution and bionomics. – New and rare for Lithuania insect species. Records and descriptions of 1994–1995, 7–144.

Summary

The species has only been observed in one locality in southern Lithuania. Since 1992 some of its habitats have been afforested, resulting in a population decrease. The main threat to its survival is habitat change from further afforestation or natural plant succession.

Aprašė Virgilijus Monsevičius

Linos Jasiukonytės piešinys

Ėverino smėliabitė

Andrena suerinensis Friese, 1884

DEIMA BITĖS (APIDAE)

BŪRYS PLĖVIASPARNIAI (HYMENOPTERA)

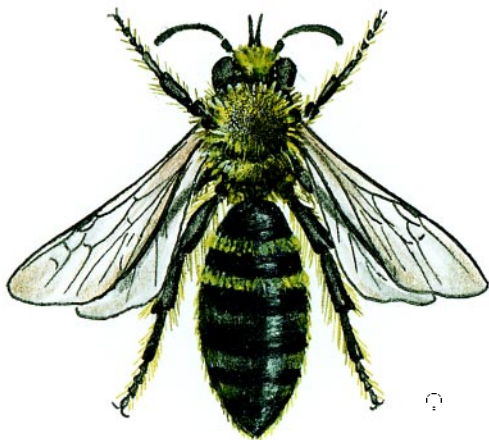
3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdīs saugoma nuo 1992 m.

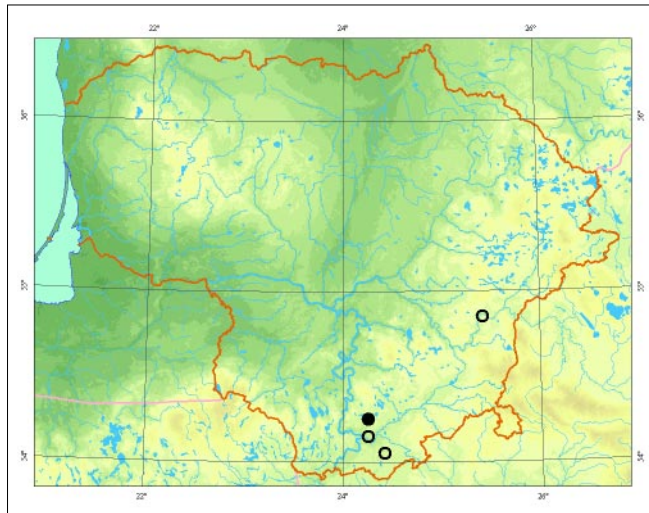
Paplitimas. Europoje nuo Portugalijos iki Pietų Rusijos ir nuo Ėveicarijos, Vengrijos iki Ėiaurės Vokietijos. Per Lietuvà eina Ėiaurinė arealo riba. Lietuvoje pino-mos pavienės radavietės: Ėiaurritinėse Vilniaus apy-linkėse (1977), Marcinkonyse prie gelepinkelio san-kasos (1980), Grūdės upės slėnyje ties Marcinkoni-mis (1983), prie Gudakiemio (Varėnos r., 1987) ir prie Ilgininkų ir Laukininkėlių Ilgio epero pakrantėse (Va-rėnos r., 1992).

Biologija ir ekologija. Bitės skraido nuo gegužės vi-durio iki liepos pradžios. Viena karta per metus. Lan-ko àvairių augalų pėdus. Lietuvoje daugiausia biėiū aptikta ant pavasarinėiū ėiliū (*Senecio vernalis*), kiaul-pienėiū bei pievinėiū pūtelėiū (*Tragopogon pratensis*), reėiau – ant bastutinėiū augalų. Gyvena sausū ėilū pakraĖėiuose, pakelėse ir gelepinkelio pylimuose, miū-ku neapaugusiuose upiū slėniuose ir paeperėse. Kurà laikà gali gyventi ėiuos plotus apsodinus miūku, ta-ėiau medpiū lajoms susivėrus pasitraukia à kitas vie-tas arba iūnyksta. Veisiasi smėlio dirvoėemyje iūraus-tuose urveliuose, sudaro nedideles kolonijas.

Populiacijų gausumas. RūĖies gausumas netirtas. Tik 2 radavietėse prie Ilgio epero aptikta gausi populiaci-ja, ten pagauta apie 40 individų, kitur – pavieniai individai. Deja, prie Ilgio epero biėiū buveinėse upau-go miūku ir tapo netinkamos gyventi.

Linos Jasiukonytės pieĖinys

Grėsmės ir apsauga. Veisimosi ir mitybos vietų kaita dėl buveinių savaiminio apaugimo medpiais ir krū-mais ar apsodinimo miūku.

Būtina tinkamas buveinės saugoti, neleisti apaugti medpiais ir krūmais. Buveinėms palaikyti yra naudin-gas ekstensyvus ganymas.

Informacijos šaltiniai

Monsevičius V., 1995: A check-list of wild bee speci-es (*Hymenoptera, Apoidea*) of Lithuania with data to their distribution and bionomics. – New and rare for Lithuania insect species. Records and descriptions of 1994 – 1995, 7 – 144.

Monsevičius V., 2004: Saugomų laukinių biėiū rūĖiū naujos radvietės. – Raudoni lapai, 8: 26 – 34.

Summary

The species has been found only in a few localities, mostly in southern Lithuania. Only single individuals have been observed, with the only abundant popula-tion recorded on the shores of Lake Ilgis. Yet even this habitat is now likely to have disappeared following afforestation.

ApraĖė Virgilijus Monsevičius

Tamsiapalė vagabitė

Lasioglossum prasinum (Smith, 1848)

DEIMA BITĖS (APIDAE)

BŪRYS PLĖVIASPARNIAI (HYMENOPTERA)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūšis saugoma nuo 1991 m.

Paplitimas. Vakarø, Pietvakariø ir Vidurio Europoje á rytus iki Lietuvos ir Vakarø Rusijos. Aptinkama ir Ðiaurės Afrikoje.

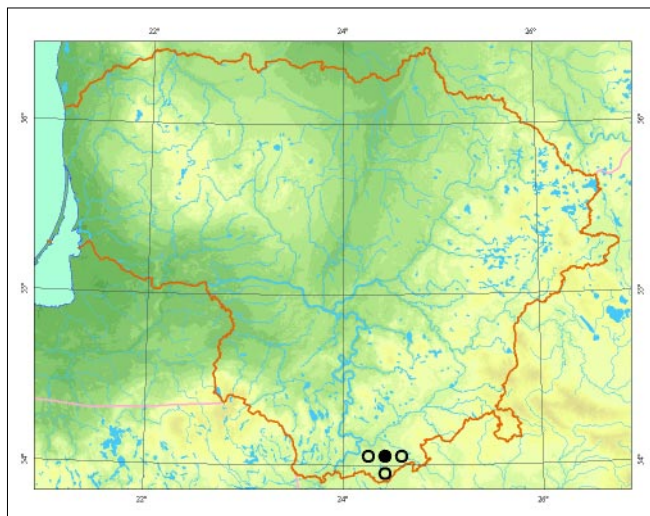
Lietuvoje rasta tik Dainavos smėlėtoje lygumoje: Ėepkelio rezervate, Marcinkoniø, Lyneþerio, Musteikos ir Kapiniðkiø apylinkėse (Varėnos r., 1974 – 2003 m.).

Biologija ir ekologija. Bitės skraido nuo geguþės vidurio iki rugpjūðio vidurio sausose miðkø aikðtėse, paraisėio þemyniniø kopø atvirose gerai saulės ðildomuose ðlaituose. Lanko ávairiø augalø þiedus: Lietuvoje aptikta ant 6 augalø rūðio, tarp jø ir ant bruknės (*Vaccinium vitis-idaea*). Veisiasi smėlio dirvopemyje iðraustuose urveliuose.

Populiacijø gausumas. Rūðies gausumas netirtas. Ðiðpioji dalis (14 individø) surinkta iki 1985 m., ir tik 3 individai rasti vėliau, nors pastaraisiais metais tyrimø apimtys labai iðaugo.

Grėsmės ir apsauga. Veisimosi ir mitybos vietø kaita dėl buveiniø apsodinimo miðku arba jø savaiminio apaugimo medþiais ir krūmais.

Ūkininkaujamuose miðkuose siūloma palikti bent dalá plynø kirtavieðiø, kad savaime atþeltø. Tai pailgina vagabitei tinkamø buveiniø egzistavimo laikà. Ėep-

kelio rezervate būtina bent ið dalies atkurti ðimtmeiø egzistavusià miðko ir sauspieviø pusiausvyrà.

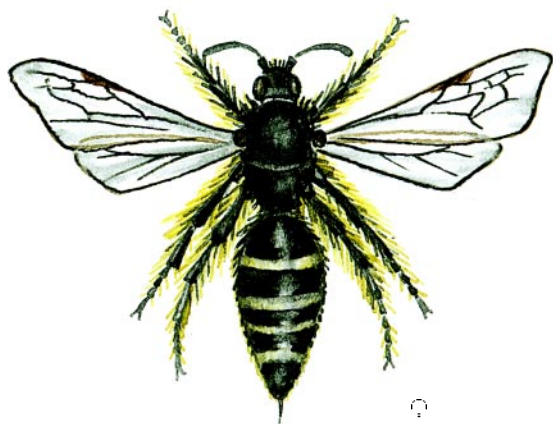
Informacijos ðaltiniai

Monsevičius V., 1995: A check-list of wild bee species (*Hymenoptera, Apoidea*) of Lithuania with data to their distribution and bionomics. – New and rare for Lithuania insect species. Records and descriptions of 1994 – 1995, 7 – 144.

Summary

The species has been found in small numbers in a few localities not far from each other in southeast Lithuania. Since 1985 only three individuals have been found. The main threat to its survival is habitat change due to afforestation or natural plant succession.

Apraðė Virgilijus Monsevičius

Linos Jasiukonytės pieðinys

Stepinė gauruotakojė bitė

Dasypoda argentata Panzer, 1809

DEIMA BITĖS (APIDAE)

BŪRYS PLĖVIASPARNIAI (HYMENOPTERA)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Europoje nuo Ispanijos iki europinės Pietų Rusijos ir nuo Italijos, Bulgarijos iki Lietuvos, Vakarų Rusijos. Aptinkama Kaukaze, Turkijoje, Sirijoje, Irane. Per Lietuvą eina šiaurinė arealo riba. Lietuvoje rasta tik Nemuno slėnyje ir arti jo: 1974–2000 m. palei upę nuo Varviškės (Lazdijų r.) iki Uosos (Prienų r.) aptiktos 8 radavietės.

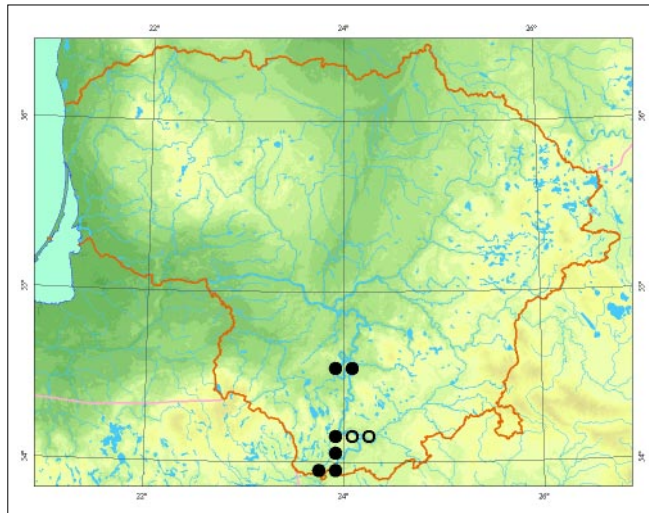
Biologija ir ekologija. Bitės skraido nuo liepos vidurio iki rugpjūčio vidurio gerai saulės šildomuose įvairinguose smėlio dūlaituose su labai skurdžia žoline augalija. Viena karta per metus. Veisiasi įvairingame smėlyje išraustuose iki 50 cm gylio urveliuose. Sudaro įvairaus dydžio kolonijas. Lietuvoje lanko tik geltonpiedį įvaigždūnį (*Scabiosa ochroleuca*) pėdus.

Populiacijų gausumas. Rūšies gausumas netirtas. Atskirose vietose prie Gerdažių (Lazdijų r.) ir prie Maksimų (Varėnos r.) pastebėtos labai gausios populiacijos – per 100 individų.

Grėsmės ir apsauga. Veisimosi ir mitybos vietų praradimas dėl buveinių apšodinimo mišku arba jų savaiminio apaugimo medžiais ir krūmais. Rūdis yra jautri aplinkos pokyčiams. Veisimosi vietoms gali pakenkti ir sutankėjusi žolinės augalijos danga.

Linos Jasiukonytės piešinys

Būtina saugoti buveines su gausiais geltonpiedį įvaigždūnį sąpalynais. Periodiškai šalinti jaunus medžius ir krūmus. Līdzdž sankaupt vietose pavasarį ar rudenį galima išrauti per daug sutankėjusius žolinius augalus. Buveinėms palaikyti yra naudingas ganymas.

Informacijos šaltiniai

Monsevičius V., 1995: A check-list of wild bee species (Hymenoptera, Apoidea) of Lithuania with data to their distribution and bionomics. – New and rare for Lithuania insect species. Records and descriptions of 1994–1995, 7–144.

Monsevičius V., 2004: Saugomų laukinių bičių rūšių naujos radvietės. – Raudoni lapai 8: 26–34.

Summary

Local populations of *Dasypoda argentata* (some quite large) were found along the Nemunas River in southern Lithuania. The main threat to its survival is habitat change due to afforestation or natural plant succession of trees and shrubs or dense grassy vegetation.

Aprašė Virgilijus Monsevičius

Sieninė gaurabitė

Anthophora plagiata (Illiger, 1806)

DEIMA BITĖS (APIDAE)

BŪRYS PLĖVIASPARNIAI (HYMENOPTERA)

2 (V) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

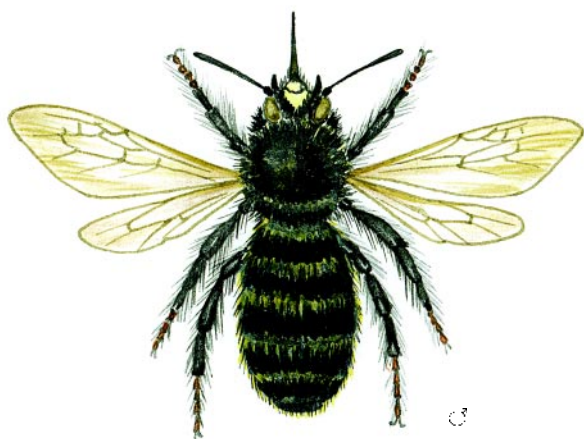
Paplitimas. Europoje nuo Ispanijos iki Pietų Rusijos ir nuo Italijos iki Danijos ir Lietuvos. Aptinkama Ąiaurės Afrikoje, Azijoje – iki Indijos.

Lietuvoje ėinomos kelios rūdies radavietės: prie ĄeĄelgiĄkiĄ (dabartiniame Vilniaus r., 1932), prie GesalĄ (Skuodo r., 1976), prie RűpiĄkiĄ (Vilniaus r., 1979), prie Obelijos eĄero (Alytaus r., 1986) ir prie KudariĄkiĄ (Alytaus r., 1998).

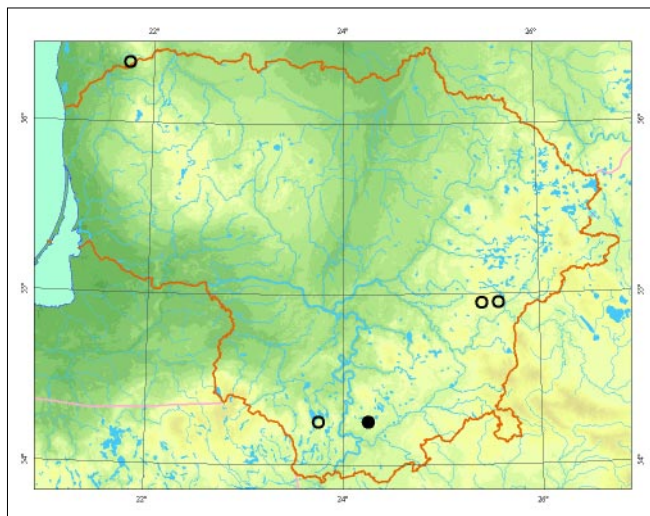
Biologija ir ekologija. Bitės skraido nuo birĄelio pradžios iki liepos vidurio. Viena karta per metus. Lanko daugelio rūdiĄ augalus, taėiau mėgstamiausi yra raudonieji dobilai, vaistiniai godai ir kiti ilgus vamzdeliĄkus vainikėlius turintys augalai, kuriĄ nektarą sugeba paimti tik ilgalėĄuvės bitės. Veisiasi staėiuose molio ar priemolio Ąlaituose bei moliniĄ pastatĄ sienose. Sudaro kolonijas. Lizard űrveliai turi iki 4 cm ilgio nulinkusius aėĄjimo vamzdelius, sulipdytus iĄ molio trupinėliĄ.

PopuliaciĄ gausumas. Visur aptikti tik pavieniai individai.

Grėsmės ir apsauga. TinkamĄ buveiniĄ – moliniĄ pastatĄ sunykimas kaimuose, kitĄ veistis tinkamĄ vietĄ kaita (molio ir molingio Ąvyro karjerĄ, griovĄ ĄlaitĄ űpsodinimas ar savaiminis űpaugimas miĄku).

Linos Jasiukonytės pieĄinys

Bűtina saugoti molinius statinius, kuriuose aėĄikűrusios sieniniĄ gaurabiėĄ kolonijos. Nesodinti medĄiĄ ir krűmĄ molio karjerĄ, űpiĄ, griovĄ pietinės ekspozicijos Ąlaituose ir arti jĄ. Valyti apauganėius Ąlaitus, jei ten aėĄikűrė gaurabiėĄ kolonijos. Siűloma statyti specialius molio statinius – stulpus ar sienas.

Informacijos ńaltiniai

Adolph W., 1934: Materjaly do znajomosci fauny pszczol Wilenszczyzny. – Prace Towarzystwa przyjaciol nauk w Wilnie. Wydzial nauk matem. i przyr., 8: 217 – 254.

Monseviėius V., 1995: A check-list of wild bee species (Hymenoptera, Apoidea) of Lithuania with data to their distribution and bionomics. – New and rare for Lithuania insect species. Records and descriptions of 1994 – 1995, 7 – 144.

Monseviėius V., 2004: SaugomĄ laukiniĄ biėĄ rūdiĄ naujos radvietės. – Raudoni lapai, 8: 26 – 34.

Summary

Only single individuals of *Anthophora plagiata* have been caught. The main cause of their decrease in numbers is the disappearance of clay buildings in the countryside as well as changes in its natural habitats.

ApraĄė Virgilijus Monseviėius

Dedešvinė tetralonija

Tetralonia malvae (Rossi, 1790) (sin. *T. macroglossa* Illiger, 1806)

DEIMA BITĖS (APIDAE)

BŪRYS PLĖVIASPARNIAI (HYMENOPTERA)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

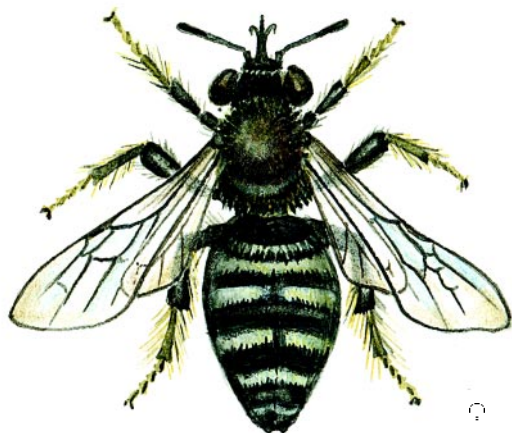
Paplitimas. Europoje nuo Ispanijos iki Bačkirijos ir nuo Italijos iki Lietuvos ir Vakarų Rusijos, Centrinėje Azijoje.

Lietuvoje pinomos tik kelios radavietės pietinėje dalyje: prie Zervynų (Varėnos r., 1976), prie Margionių (Varėnos r., 1986) ir prie Pilvielių (Lazdijų r., 1996).

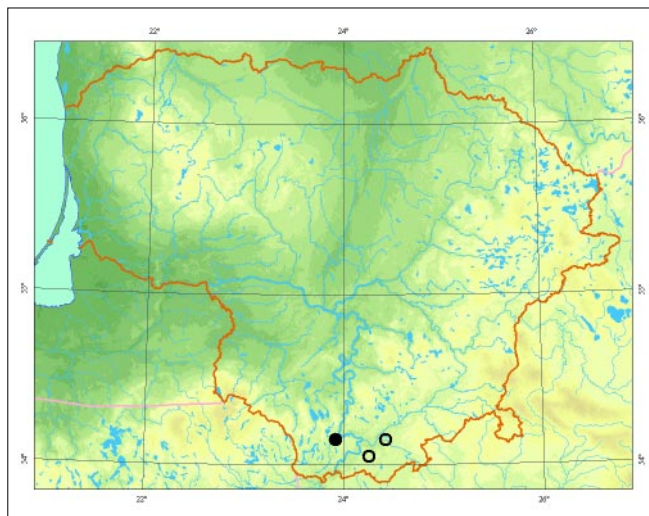
Biologija ir ekologija. Bitės skraido nuo liepos vidurio iki rugpjūčio vidurio. Viena karta per metus. Gyvena gyvenvietėse, pakelėse ir kitose ruderalinėse buveinėse bei sausuose, gerai apdviestose kalvose šlaituose, kur savaime auga ar yra auginamos avairių rūšių dedešvos. Lanko tik avairių rūšių dedešvą (*Malva*) piešus. Vystosi priešmėlio ar priemolio dirvopemyje išraustuose (iki 15 cm gylio) urveliuose. Sudaro aviraus dydžio kolonijas.

Populiacijų gausumas. Iš viso pagauta keliolika individų. Gausiausia populiacija buvo aptikta prie Margionių kaimo (Varėnos r.).

Grėsmės ir apsauga. Pagrindinis gausumą ribojantis veiksnys – mitybinių augalų ir veisimosi vietų stoka. Sparčiai nykstant seniesiems kaimams, labai sumažėjo kadaise gausiai darpeliuose augintų dedešvų. Buvėnės su savaime augančiomis dedešvomis, kaip ir veistis tinkamos gerai apdviestos sauspievės, nyksta

Linės Jasiukonytės piešinys

dėl miškų sodinimo ar savaiminio apaugimo medžiais ir krūmais.

Būtina saugoti mitybinius augalus ir tinkamas buveines. Buvėnėms palaikyti yra naudingas ekstensyvus ganymas.

Informacijos šaltiniai

Monsevičius V., 1995: A check-list of wild bee species (*Hymenoptera, Apoidea*) of Lithuania with data to their distribution and bionomics. – New and rare for Lithuania insect species. Records and descriptions of 1994 – 1995, 7 – 144.

Monsevičius V., 2004: Saugomų laukinių bičių rūšių naujos radvietės. – Raudoni lapai, 8: 26 – 34.

Summary

Some individuals of *Tetralonia malvae* were caught in southern Lithuania. The main limiting factor has been a lack of suitable plants to feed on and a lack of habitats.

Aprašė Virgilijus Monsevičius

Didpiaakė kamanė

Bombus confusus Schenck, 1859

DEIMA BITĖS (APIDAE)

BŪRYS PLĖVIASPARNIAI (HYMENOPTERA)

3 (R) kategorija

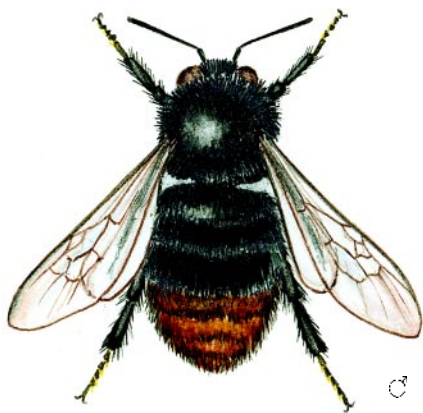
Statusas. Lietuvoje rūšis saugoma nuo 1976 m.

Paplitimas. Europoje nuo Ispanijos iki Pietų Rusijos ir nuo Italijos iki Latvijos.

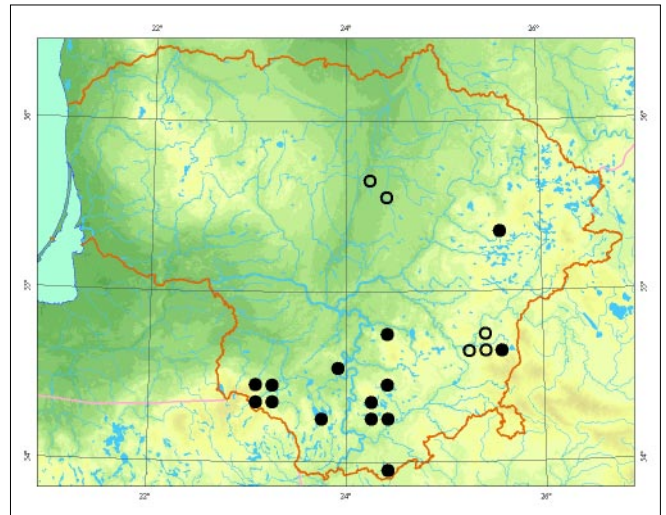
Lietuvoje rūšis rasta: Alytaus, Kaišiadorių, Lazdijų, Marijampolės, Molėtų, Panevėžio, Prienų, Varėnos ir Vilniaus rajonuose.

Biologija ir ekologija. Perpiemojusios patelės pasirodo gegužės pradžioje. Pirmos darbininkės Lietuvoje aptiktos birželio pabaigoje, pirmi patinai – liepos pabaigoje. Gyvena sausokose natūraliose ar stipriai sulaukėjusiose kultūrinėse pievose, ypač esančiose kalvose, upių slėniuose ar paeilėse ūlajuose. Lanko įvairių augalų pėdus, tačiau pirmenybė teikia raudoniešiams dobilams (*Trifolium pratense*), vaistiniams godams (*Anchusa officinalis*). Patinai skiriasi nuo kitų kamanėse neįprastai didelėmis akimis, o vikrumu labiau primena paibidkai skraidančias muses, o ne bites. Labai mėgsta tupėti ant perpydėjusių ir baigiančių nudžiūti bajorių stiebų viršūnių ir atidžiai stebėti aplinką. Vos tik arti pasirodo kitas patinas, jis bemažtan nuvežamas.

Populiacijų gausumas. Iš viso pagauta per 50 individų, tačiau, išskyrus Marijampolės r. ir senus rinkinius iš Panevėžio r., visur aptikta pavieniui. Pirmenybė teikia agrokraštovaizdžiui, su vyraujančiais sunkiais dirvožemiais. Pastaraisiais metais pastebimas pagausėjimas, bet neaišku, ar tai lemia natūrali populiacinė dinamika, ar permainingos, susijusios su žemės ūkiu.

Linos Jasiukonytės piešinys

Grėsmės ir apsauga. Veisimosi ir mitybos vietose kaita dėl buveinių apsodinimo mišku arba jų savaiminio apaugimo medžiais ir krūmais, mitybinių augalų trūkumo. Būtina iš tinkamų buveinių išdalinti jaunus medžius ir krūmus, ekstensyviai ganyti. Norint pagerinti bičių mitybą, galima auginti raudonuosius dobilus.

Informacijos šaltiniai

Giedrimienė V., Ivinskis P., 2004: V. Straševičiaus rinkti plėviasparniai, saugomi Panevėžio kraštotyros muziejuje. – Raudoni lapai, 8: 17 – 20.

Monsevičius V., 1995: A check-list of wild bee species (Hymenoptera, Apoidea) of Lithuania with data to their distribution and bionomics. – New and rare for Lithuania insect species. Records and descriptions of 1994 – 1995, 7 – 144.

Monsevičius V., 2004: Saugomų laukinių bičių rūšių naujos radvietės. – Raudoni lapai, 8: 26 – 34.

Summary

The species is found in several localities mainly in the southern and central parts of country. The only abundant population was discovered in southwestern Lithuania in the Kalvarija area in the Marijampolė district. The main limiting factor is believed to be a lack of suitable habitats and a lack of feeding plants.

Aprašė Virgilijus Monsevičius

Stepinė kamanė

Bombus pomorum (Panzer, 1805)

DEIMA BITĖS (APIDAE)

BŪRYS PLĖVIASPARNIAI (HYMENOPTERA)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1976 m.

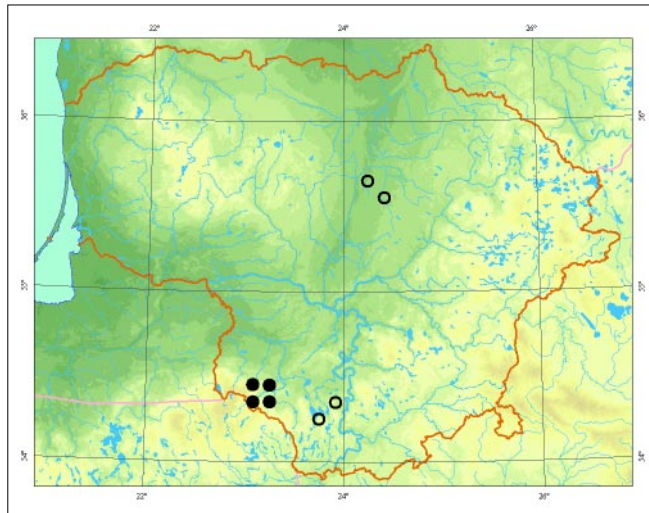
Paplitimas. Europoje nuo Ispanijos iki Pietų Uralo ir nuo Albanijos iki Danijos, Pietų Ėvedijos, Latvijos, Vakarų Rusijos; Turkijoje.

Lietuvoje rūdį pirmą kartą aptiko V. Straševičius 1935 – 1939 m. prie Augustavo ir Naujadvario (Panevėžio r.). Panevėžio kraštotyros muziejuje yra paties kolekcininko apibūdinta daugiau nei 20 individų kolekcija. Vėliau rasta prie Obelijos ežero (Alytaus r., 1980), prie Seirijų (Lazdijų r., 1986), net keliose vietose tarp Kalvarijos bei Lietuvos ir Lenkijos sienos (Marijampolės r., 1999 – 2000 m.).

Biologija ir ekologija. Perpiemojusios patelės pavasarį pasirodo gana vėlai – gegužės antroje pusėje. Patinai užauga liepos pabaigoje ir kartu su darbininkėmis aptinkami iki rudens. Gyvena sausokose natūraliose ar stipriai sulaukėjusiose kultūrinėse pievose, ypač esančiose kalvų slėniuose. Lanko įvairių augalų pėdus, tačiau dažniau nutupia ant ežerėlių žiedų (Anchusa officinalis), paprastųjų ežerėlių (Echium vulgare) bei raudonųjų dobilų (Trifolium pratense). Lizdai papėminiai, kartais pelėnų graužikų urvuose būna gana giliai. Žeimų dydis siekia iki 50 – 70 individų. Kaip ir kitų kamanų rūdį, piemoja tik apvaisintos patelės.

Populiacijų gausumas. Kalvarijos apylinkėse (Marijampolės r.) pagauta iš viso per 20 individų, kitur aptikta tik pavieniui. Spėjama, kad žiuo metu dar gyvena ir vakarus nuo Kalvarijos iki Vištyčio ežero.

Grėsmės ir apsauga. Veisimosi ir mitybos vietų kaita dėl buveinių apsodinimo mišku arba jų savaiminio

apaugimo medžiais ir krūmais. Intensyvios pėmdirbystės vietovėse bitės gali stokoti maisto, dėl to žeimų labai nusilpsta ir užaugina mažai palikuonių. Būtina iš tinkamų buveinių išalinti jaunus medžius ir krūmus, ekstensyviai ganyti. Norint pagerinti bičių mitybą, galima auginti raudonuosius dobilus.

Informacijos šaltiniai

Giedrimienė V., Ivinskis P., 2004: V. Straševičiaus rinkti plėviasparniai, saugomi Panevėžio kraštotyros muziejuje. – Raudoni lapai, 8: 17 – 20.

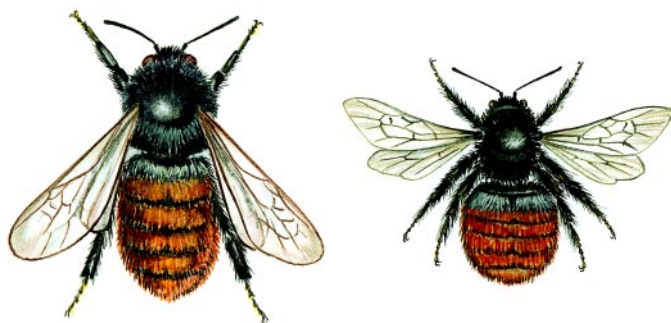
Monsevičius V., 1995: A check-list of wild bee species (Hymenoptera, Apoidea) of Lithuania with data to their distribution and bionomics. – New and rare for Lithuania insect species. Records and descriptions of 1994 – 1995, 7 – 144.

Monsevičius V., 2004: Saugomų laukinių bičių rūdžių naujos radvietės. – Raudoni lapai, 8: 26 – 34.

Summary

The species is found in a few localities, with only one abundant population observed in the Kalvarija area in the Marijampolė district in the south-west of the country. The main limiting factor is believed to be a lack of suitable habitats and a lack of feeding plants.

Aprašė Virgilijus Monsevičius

Linos Jasiukonytės piešinys

Ilgaþandis bembiksas

Bembix rostrata (Linnaeus, 1758)

ÐEIMA ÐIEDVAPSVĖS (CRABRONIDAE)

BŪRYS PLĖVIASPARNIAI (HYMENOPTERA)

3 (R) kategorija

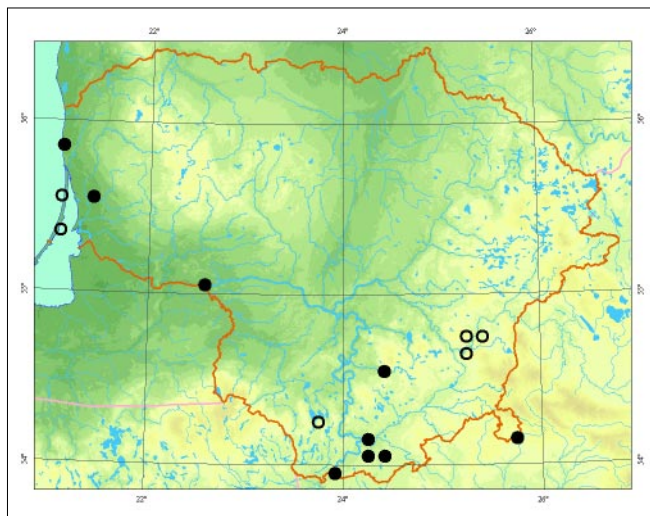
Statusas. Lietuvoje rūðis saugoma nuo 2000 m.

Paplitimas. Vakarø Palearktikoje, nuo Vakarø Europos iki Rusijos Irkutsko srities, Altajaus ir Mongolijos. Ðiaurës Europoje rūðis reta ir lokali, aptinkama iki Suomijos, gausesnë Vidurio ir Pietø Europoje.

Aptikta pietinëje Lietuvos dalyje ir pajūryje: Klaipėdos, Lazdijø, Prienø, Ðalëininkø, Ðilutės, Varėnos, Vilniaus r. ir Kurðiø nerijoje.

Biologija ir ekologija. Stenotopinë rūðis, būdinga nesusivėrusiø smiltpieviø ir smėlynø pievø buveinėms. Suaugëliai aptinkami lizdø kolonijose ir ant piedø. Turi ilgà straubliukà, todël gali misti augalø su giliu vainikëliu – lūpapiedþiø, ankðtiniø, gvazdikiniø – nektaru. Lizdø kolonijas ákuria miðkø gaisravietëse, smėlingose ganyklose ar nestaëiuose ðlaituose, kur dël erozijos ar periodiðko gyvuliø trempimo ið dalies suardoma þolës danga. Patelë iðrausia lizdà, urvelà, à já atneða ágëlimu paralyþiuotà musà ir padeda kiauðinà. Kai iðsiritusi lerva musà suëda, patelë atneða kità, ir taip maitina, kol lerva uþauga. Baigusi vystytis lerva pina kokonà, kuriame þimoja. Pavasarà virsta lëliuke, ið kurios birþelio pabaigoje – liepos pradijoje iðsirità suaugëlis. Kadangi kiekvienà lervà patelë maitina palaipsniui, retai uþaugina daugiau nei 10 palikuoniø. Dël tokio maþo vislumo iðnykusios bembiksø populiacijos sunkiai atsikuria.

Populiacijø gausumas. Lietuvos populiacijos gausumas ir jo pokyëiai nėra ávertinti. Tinkamiausiose bu-

veinėse Ðalëininkø ir Varėnos r. 100 m ruoþe aptikta iki 2 bembiksø kolonijø, o didþiausioje kolonijoje vienu metu rasta per 100 individø.

Grësmës ir apsauga. Nyksta dël buveiniø uþsodinimo ar natūralaus uþaugimo miðku.

Norint iðsaugoti ilgàþandþiø bembiksø ir kartu su jais gyvenanëiø kitø psamofiliniø vabzdþiø populiacijas, jø buveinėse negalima sodinti miðko, tvirtinti erozijos ardømø ðlaitø. Smėlingas pievas, kuriose gyvena bembiksai, siūloma ekstensyviai ganyti, o jose atþelianëius jaunuolynus – iðkirsti.

Informacijos ðaltiniai

Budrys E., 1992: Digger wasps (*Hymenoptera, Sphecidae*) of Lithuania: check-list of species. – In V. Jonaitis (ed.) New and rare for Lithuania insect species. Records and descriptions of 1992, 20 – 39.

Summary

Uncommon species, mostly distributed in southern Lithuania and the Curonian spit. The highest observed density of nest colonies was 2 colonies per 100 m transect. The main threats are afforestation and lack of disturbances.

Apraðë Eduardas Budrys, Jolanta Rimðaitë

Eduardo Budrio nuotrauka

Kopinė smiltvapsvė

Podalonia luffii (Saunders, 1903)

DEIMA SMILTVAPSVĖS (SPHECIDAE)

BŪRYS PLĖVIASPARNIAI (HYMENOPTERA)

3 (R) kategorija

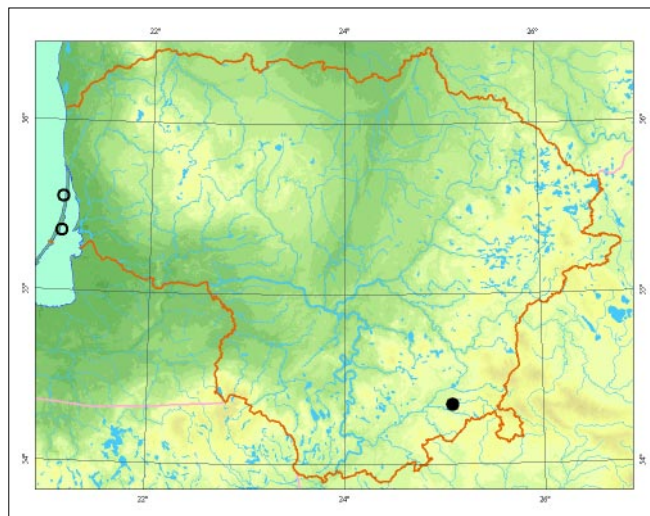
Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1991 m.

Paplitimas. Vakarø Palearktikoje. Gyvena Vakarø Europoje, palei Atlanto vandenyno, Ėiaurės ir Baltijos jūrø pietines pakrantes, taip pat Vidurio Europos, Ukrainos, Rusijos ir Kazachstano stepėse.

Lietuvoje rūdis gyvena Kurðio nerijoje, Juodkrantės ir Nidos apylinkėse, taip pat aptikta buvusiam Rūdninkø kariniame poligone (Ėalėininkø r.).

Biologija ir ekologija. Stenotopinė rūdis, būdinga pilkøjø kopø buveinėms, taip pat aptinkama ant þemyniniø kopø miðko gaisrø vietoje susiformavusiose nesusivėrusiose smiltpievėse. Patinai ir patelės paprastai pasirodo birþelio trečioje dekaðoje, patinai skraidø iki liepos vidurio, patelės – iki rugpjūčio pabaiðos. Suaugėliai judrūs, palei keliukus ar proskynas gali migruoti á miðkø aikðtes, kirtavietes ar retmiðkius, taėiau ten nesiveisia. Suaugėliai minta nektaru, aptinkami ant gvaizdþiø, zundø, gubojø ir kitø smėlynø augalø. Lervø maistui patelės medpioja drugiø, dąpniausiai pelėdgalviø, vikðrus. Ágėlimais paralyþia-vusi grobá, patelė netoli iðrausia urvelá, kuriame já paslepia. Ant grobio padėjusi kiauðiná, urvelá upkasa. Iðsiritusi lerva suėda vikðrà, po to urvelyje supina kokoną, kuriame þiemoja. Pavasará virsta lėliuke, ið kurios netrukus iðsirita suaugėlis.

Populiacijø gausumas. Gausumas ir jo pokyėiai Lietuvoje nėra iðtirti, tinkamose buveinėse paprastai aptinkami tik pavieniai individai. Suaugėliø skraidymo pra-

ðpioje pilkøjø kopø buveinėse Nagliø rezervate 100 m ruoþe rasta iki 5 individø.

Grėsmės ir apsauga. Natūraliø kopø buveiniø naikinimas dėl poilsiautojø veiklos, kopø sutvirtinimo, ap-sodinimo miðku, o þemyniniø kopø buveinėse – natūralus apaugimas miðku.

Norint iðsaugoti kopiniø smiltvapsviø populiacijas, negalima jø buveiniø upsodinti miðku, upstatyti ar naudoti poilsiauti tokius būdus, kurie pakeistø vy-raujanėios augalijos sudėtá. Vykstant natūraliai miðko sukcesijai, buveines siūloma atnaujinti iðkertant upauganėius medþius.

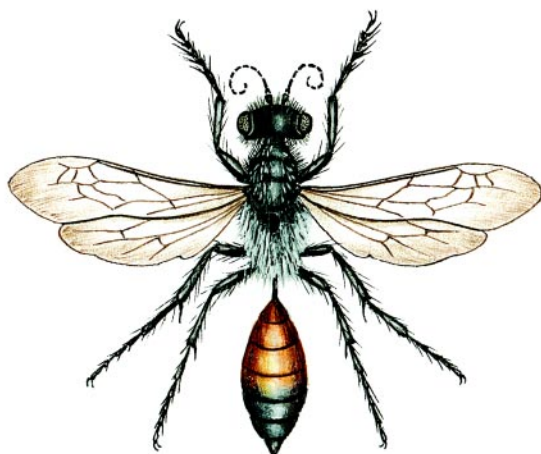
Informacijos šaltiniai

Budrys E., 1992: Digger wasps (*Hymenoptera*, *Spheci-dae*) of Lithuania: check-list of species. In V. Jonaitis (ed.) – New and rare for Lithuania insect species. Records and descriptions of 1992, 20 – 39.

Summary

A rare species, distributed only along the shores of the Baltic Sea and locally in the southeast of Lithuania. On the grey dunes of the Curonian Spit, the observed density was 5 imagoes per 100 m transect. The main threats to its survival are recreation and habitat afforestation.

Apraðė Eduardas Budrys

Linos Jasiukonytės piešinys

Gauruotoji skolija

Scolia hirta (Schrank, 1781)

DEIMA SKOLIJOS (SCOLIIDAE)

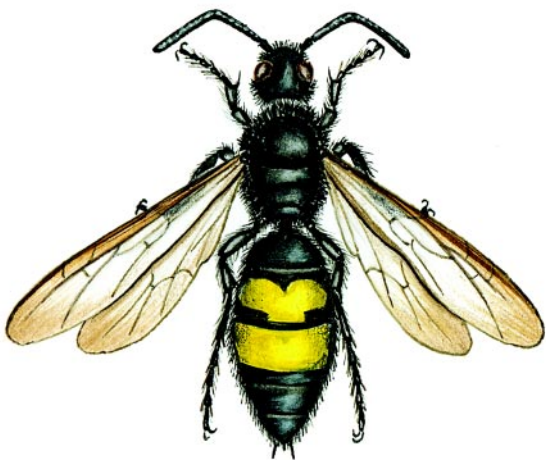
BŪRYS PLĖVIASPARNIAI (HYMENOPTERA)

3 (R) kategorija

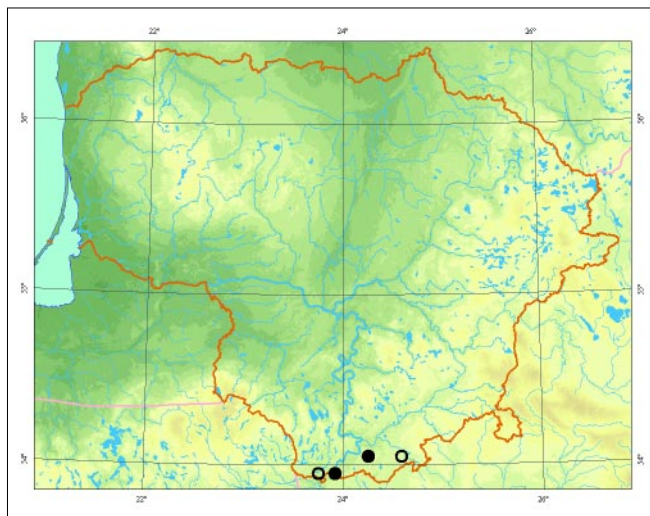
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 1991 m.

Paplitimas. Vakarø Palearktikos miðkastepiø ir stepiø zonoje. Rytuose aptinkama iki Baikalo. Pietø Lietuvoje eina ðiaurinė rûðies arealo riba. Gauruotøjø skolijø populiacijos aptiktos Druskininkø sav., Varėnos r., Gerdaðio, Sventijansko, Lyneþerio ir Puvo-èiø apylinkëse.

Biologija ir ekologija. Suaugëliai minta nektaru ir aptinkami ant þydinëiø augalø. Jie pasirodo liepos mën. antroje pusëje, patinai skraido 2 – 3 savaites, patelës – iki rugpjûèio antros pusës. Patelës rûpinasi palikuonimis. Jos savo lervas aprûpina maistu – paralyþiuotomis plokðtëtaûsiø vabalø (auksavabaliø *Cetonia* bei þiediniø grambuoliø *Anomala dubia*) lervomis, kurias medþioja rausdamos smëlá. Paralyþiavusi grobá ágëlimais, patelë ant jo padeda kiauðiná. Aplink kiekvienà sumedþiotà grobá skolija árengia nedidelë popeminë kamerà, kurioje vystosi iðsiritusi lerva. Per 5 – 8 dienas lerva suëda grobá ir daro kokonà, kuriame þiemoja. Kità pavasarà virsta lëliuke, ið kurios vasarà iðsirità suaugëlis. Kadangi patelë rûpinasi palikuonimis, jos vislumas nedidelis. Gauruotoji skolija gyvena stepëse. Lietuvoje tai stenotopinë, jautri buveinës pokyèiams rûðis, gyvenanti nesu-

Linòs Jasiukonytës pieðinys

sivërusiose smiltþievëse, taip pat ekstensyvaus ganymo palaikomose sausose stepinëse pievose, kuriose yra atvirø, saulës ðildomø smëlio lopinëliø.

Populiacijø gausumas. Gausumas ir jo pokyèiai nėra ávertinti. Lietuvoje tinkamose buveinëse aptikti tik pavieniai individai.

Grësmës ir apsauga. Nesusivërusiø smiltþieviø ir sausø stepiniø pievø upšodinimas miðku ar natûrali sùkcesija – pievø upaugimas miðku nustojus jose ganyti gyvulius, taip pat ðlaitø tvirtinimas. Siekiant iðsaugoti gauruotøjø skolijø populiacijas, negalima jø buveinëse sodinti miðko, tvirtinti eroduojanëiø ðlaitø, naudoti pesticidø. Vykstant natûraliai buveiniø sùkcesijai, buveiniø bûklë siûloma palaikyti ekstensyviai ganant ar iðkertant auganëius krûmus, medþius.

Informacijos ðaltiniai

Summary

A rare species, distributed only in southern Lithuania. Only solitary individuals have been observed in breeding sites. The main threats are habitat afforestation and a lack of extensive grazing.

Apraðë Eduardas Budrys

Tipas
Chordiniai
Chordata

Sturys

Acipenser sturio Linnaeus, 1758

KLASĖ KAULINĖS ŽUVYS (*OSTEICHTHYES*)
ŠEIMA ERŠKETINĖS (*ACIPENSERIDAE*)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąją knygą rūšis árašyta nuo 1989 m.

Árašyta á Berno konvencijos II, ES Buveinių direktyvos II ir IV ir Bonos konvencijos II priedus.

Paplitimas. Ðiaurinėje Atlanto vandenyno dalyje, Juodojoje, Vidurpėmio ir Baltijos jūrose. Áplaukdavo neršti á Baltijos jūros baseinui priklausančias didþiasias upes: Reinà, Oderà, Elbà, Vyslà, Nevà ir jos baseino eþerus (Ladogà, Onegà). Didesnėje arealo dalyje beveik iðnykusi rūðis, gausesnės populiacijos iðlikusios tik Rionio upėje (Gruzijoje) bei upėse, átekančiose á Biskajos álan-kà (Prancūzijoje). Baltijos jūros rytinėje dalyje paskutinà kartà supvejota Rygos álankoje ties Muhu sala 1996 m. XIX a. – XX a. pradþioje Lietuvoje atplaukdavo neršti á Nemunà iki Druskininkø ir Nerà. Remiantis oficialiais ðaltiniais, paskutiniai sturiai Lietuvoje supvejoti: 1939 m. Nemune ties Vilkija (2,5 m ilgio, 122 kg svorio); 1955 m. Kurðio mariose ties Nida (2,54 m ilgio, 120 kg svorio ikringà patelė); 1960 m. Baltijos jūroje ties Nida (2,1 m ilgio, 82 kg svorio patinas). Vėliau Lietuvos vandenyse sturiø sugauta nebuvo.

Biologija ir ekologija. Þuvis praeivė. Suaugusios þuvys gyvena jūrose, ðelfo zonoje, o per migracijà ir nerðtà – upėse. Gegupės pabaigoje – birþelio pradþioje neršti plaukia á upes. Patinai subręsta 7 – 9, patelės – 8 – 14 metø. Nerðia giliose (2 – 10 m) ir srauniose upiø vietose ant akmeningo ar þvyringo grunto, kai vandens temperatūra pakyla iki + 14 °C. Vislumas – 0,2 – 5,7 mln. juodø, lipniø ikreliø. Iðnerðæ grąpta á jūrà, o jaunikliai iki 3 metø gyvena upėse. Auga greitai. Uþauga iki 3 – 6 m ilgio ir 200 – 400 kg svorio, gyvena iki 100 metø. Minta dugniniais gyvūnais (moliuskais, vėþiagyviais, daugiaðerėmis kirmėlėmis) ir smulkiomis þuvimis.

Populiacijø gausumas. XIX a. – XX a. pradþioje dar buvo daþna þuvis Nemuno baseine. Per pastaruosius 40 metø nei Kurðio mariose, nei Nemune nesugauta, taèiau Baltijos jūroje dar gali pasitaikyti suaugusie

þuvø ir jaunikliø. Jeigu mapės vandens tarða ir pavyks Vokietijoje pradėti sturiø atkūrimo darbai, ateityje sturiø populiacija turėtų atsikurti.

Grėsmės ir apsauga. Didþiausia neigiamà poveikà turėjo Baltijos jūros priekranėio, Kurðio mariø ir Nemuno vandens tarða, intensyvi verslinė þvejyba ir laivyba, sąnaðø kaupimasis ir Nemuno deltos seklėjimas. Ðiuo metu grėsmæ kelia ir Kauno HE uþtvanka, uþkirtusi kelià á buvusias sturiø nerðtavietes Nemuno vidurupyje. Norint atkurti ðià rūðà, būtina mapinti Baltijos jūros priekranėio, Kurðio mariø ir Nemuno vandens tarðà; nebestatyti naujø uþtvankø Nemuno þemupyje, gilinti Nemuno deltos atðakas, ásijungti á sturiø populiacijos atkūrimo programas.

Informacijos ðaltiniai

Gaigalas K., Gerulaitis A., Kesminas V., Milerienė E., Repeþka R., Valuðienė V., Þiliukas V., Þiliukienė V., 1992: Lietuvos retosios þuvys. – Vilnius.

Bacevičius E., 2002: Retos jūrinės þuvys – ekologinis fenomenas Lietuvos priekrantėje. – Þuvininkystė Lietuvoje, 4: 109 – 132.

Summary

The species was commonly found in the Nemunas River basin in the 19th and in the beginning of the 20th century. No information about catches in Lithuania for over the last 40 years. The last specimen was caught in 1960. The main reasons for extinction: water pollution, intensive commercial fishery, dam construction.

Apraðė Rimantas Repeþka

Sparis

Abramis ballerus Linnaeus, 1758

KLASĖ KAULINĖS ŽUVYS (*OSTEICHTHYES*)
ŠEIMA KARPINĖS (*CYPRINIDAE*)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąją knygą rūðis árašyta nuo 1989 m.

Árašyta á Berno konvencijos III priedà.

Paplitimas. Ðiaurės, Baltijos, Kaspijos, Juodosios, Azovo jūrø baseinuose: Elbės, Oderio, Volgos, Uralo, Do-

no, Dunojaus upiø þemupiuose. Baltijos jūros baseine rūðis buvo daþnai aptinkama XIX a. – XX a. pradþioje. Ðiuo metu pastebima tik didþpiuosiuose Ðvedijos eþeruose (Malareno, Varneno ir kt.), Oderio baseine, Ðeecino álankoje, Denbieno eþere (Lenkijoje). Kitur labai reta. Palyginti neseniai buvo supvejota Latvijoje: ant Dauguvos upės árengtose Kegumo (1969) ir Pliavinės (1984) vandens saugyklose.

Lietuvoje XIX a. pabaigoje buvo daþna rūðis Kurðio mariose ir Nemune. Vėliau iðnyko.

Biologija ir ekologija. Tipiðka didþpiøjø upiø þemupio, vandens talpyklø, dideliø pratakio eþerø ir apysuriø jūros pakraðeio þuvis. Panaði á karðá ir plaká, taèiau nuo jø skiriasi pailga kūno forma, priekine burna ir didesniu analinio peleko spinduliø skaièiumi. Subræsta 4 – 5 metø, kai būna 18 – 20 cm ilgio. Nerðia nuo balandþio pabaigos iki birþelio vidurio, kai vandens temperatūrai pasiekia + 7 °C sekliose vietose, senvagėse ant povandeniniø augalø. Vislumas – 4 – 25 tūkst. ikreliø. Lervutės iðsirita po 12 – 13 d. Jaunikliai minta zooplanktonu, suaugusios þuvys – zooplanktonu ir bentosiniais vėþiagyviais. Auga lėtai. Uþauga iki 45 cm ilgio ir 500 g svorio, bet daþniausiai būna 30 – 35 cm.

Populiacijø gausumas. XIX a. pabaigoje Kurðio mariose sparis buvo verslinė þuvis, sugaunama ir Nemune. Nuo XX a. pradþios ðiuose vandenyse iðnyko, taèiau gali pasitaikyti Baltijos jūros priekrantėse.

Grėsmės ir apsauga. Smarkiai sumaþėjusio spariø gausumo Baltijos jūros baseine ir jø iðnykimo prieþastys Lietuvoje neaiðkios, taèiau galėjo būti susijusios su þmogaus veikla: padidėjusia vandens tarða, uostø statyba, suintensyvėjusia laivyba.

Būtina maþinti Nemuno þemupio ir Kurðio mariø vandens tarðá.

Informacijos šaltiniai

Gaigalas K., Gerulaitis A., Kesminas V., Milerienė E., Repeška R., Valuðienė V., Piliukas V., Piliukienė V., 1992: Lietuvos retosios þuvys. – Vilnius.

Summary

In the end of the 19th century the species used to be caught for commercial purposes in the Curonian Lagoon and the Nemunas River, yet it has been extinct since the beginning of the 20th century.

Apraðė Rimantas Repeška

Gyvatėdis

Circaetus gallicus Gmelin, 1788

ÐEIMA VANAGAI (ACCIPITRIDAE)

BŪRYS VANAGINIAI PAUKÐEIAI (ACCIPITRIFORMES)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąją knygą rūðis áraðyta nuo 1976 m. Pagal Pagrindines miðko kirtimø taisykles rūðies lizdai saugomi net ir ūkiniuose miðkuose. Áraðyta á Berno konvencijos II, Bonos konvencijos II priedus ir Paukðeio direktyvos I priedà.

Paplitimas. Eurazijoje nuo Atlanto iki Vakarø Mongolijos. Ðiaurėje arealas siekia Sankt Peterburgo sritá, Ðiaurės Kazachstanà, pietuose – Indijà, Maþàjà Azijà, Vidurþemio jūrà, Ðiaurės Afrikà.

Lietuvoje XX a. pradþioje rūðis aptikta perinti Rūdinkø ir Gudø giriose. Vėliau, iki aðtuntojo deðimtmeèio, retai buvo pastebimi pavieniai paukðeiai. Pastaraisiais metais per veisimosi sezonà rūðis matoma Kazlø Rūdø miðkuose, Rūdinkø, Labanoro ir Gudø giriose bei Nemuno deltoje. Taip pat matyta Adutiðkio, Antazavės, Rietavo miðkuose, prie Mūðos Tyrelio.

Biologija ir ekologija. Lietuvoje daþniausiai gyvena didelės pelkės supanėiuose miðkø masyvuose. Ásikuria nuoðalesnėse, maþai lankomose vietovėse, kur yra pakankamai pagrindinio ðios rūðies grobio – gyvaèiø ir þalėiø, daþniausiai aukðtapelkiø pakraðeiuose. Lizdai sukami puðø, ið kuriø gerai matyti apylinkės, vainiko virðutinėje dalyje, daþnai ant ðoniniø ðakø, taèiau nuo þemės visada sunkiai matomi. Parskrenda balandþio mėn., áðilus þemei. Uþima didelės individualias teritorijas, daþnai po keliasdeðimt kvadratinø kilometrø. Perėti pradeda geguþės pradþioje. Deda tik vienà kiauðinà. Peri 45 – 47 dienas. Jauniklis pradeda skraidyti tik 70 – 75 dienø amþiaus. Minta daþniausiai ropliais, reèiau varliagyviais, smulkiais þinduoliais, paukðeio jaunikliais, kartais vabzdþiais. Rudeninė migracija prasiðveda rugsėjo mėn. Tolimasis migrantas.

Populiacijø gausumas. Patvirtintø duomenø apie perėjimà nėra nuo 1915 m., kai Ropėjos miðke buvo rastos lizdas su jaunikliu. Per paskutinius dvideðimt metų keliuose ðalies miðkø masyvuose ðie paukðeiai bu-

vo reguliariai registruojami veisimosi metu, todėl pavienės poros galėjo perėti, kelis kartus stebėti dviejų paukščių tuoktuviniai skrydžiai. 1999–2000 m. Rūdninkų girioje laikėsi net dvi šios rūšies poros. Ėepkelių rezervato apylinkėse paukščiai kasmet aptinkami apie 20 metų.

Grėsmės ir apsauga. Didžiausios grėsmės yra maitinimosi vietų pokyčiai (pelkių nusausinimas) ir brandžių medynų iškirtimas. Piemovietėse ir perskridimo vietose – pelkių sausinimas, paukščių trikdymas (persekiojimas), sausros.

Veisimosi vietose būtina palikti brandaus miško plotą, išsaugoti natūralias ir pusiau natūralias ąlapes, riboti žmonių lankymąsi.

Informacijos šaltiniai

Ivanauskas T., 1959: Lietuvos paukščiai, 2. – Vilnius.

Summary

Extinct as a breeding species since 1915. However, regular registration made during the nesting season may indicate that single pairs probably breed in the Gudų, Rūdninkai and Labanoras forests. The main threats to its survival are associated with wetland drainage and intensive forestry in its breeding sites.

Aprašė Liutauras Raudonikis

Pvyrė

Lagopus lagopus Linnaeus, 1758

DEIMA TETERVINIAI (TETRAONIDAE)

BŪRYS VIŠTINIAI PAUKŠČIAI (GALLIFORMES)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Ši Lietuvos raudonąja knyga rūšis įrašyta nuo 1992 m.

Įrašyta šio Berno konvencijos III priedą.

Paplitimas. Eurazijoje upima šiaurinius regionus, išplitusi nuo Britų salų iki Beringo sąsiaurio. Pietuose siekia Mongoliją, Baltarusiją, Lietuvą.

Iki XX a. vidurio Lietuvoje dar buvo aptinkama kai kuriose šiaurinių ir rytinių rajonų pelkėse, tačiau beveik visur išnyko. XX a. pabaigoje aptikta tik 2 aukš-

tapelkėse Dvenionių r. Ėia rasti 6 juvė individai. Dažyje gali išsikurti iš kaimyninės Baltarusijos atklydę paukščiai. Tokie būreliai pasienyje (Zalavo apyl. ir kt.) buvo aptinkami prieš kelis dešimtmečius.

Biologija ir ekologija. Veisimosi periodo pradžia sutampa su sniego dangos tirpimu pelkėje. Tuokvietės ir lizdų vietos būna pastovios. Lizdus krauna ant žemės. Kiaušinius (5–12, iki 20) deda gegužės mėn. Pakartotinos dėtytės pasitaiko vasaros pirmoje pusėje. Peri 21–22 dienas. Jaunikliai skraidyti pradeda 9–10 dieną, laisvai skraido 14–15 dieną ampieus. Suauga iki rugpjūtio mėn. Rudenį susirenka į būrius ir kartu žiemoja. Sėslus ir klajojantis tundra, miškatundrų, stepių paukštis. Lietuvoje laikosi panašius biotopus – miškingų aukštapiškių. Jose būtinai turi augti berpeliai, pelkiniai karklai, virpiai, spanguolės, vaivorai. Vasarą minta pelkės uogomis, uogienojais, vabzdžiais, žiema – augalų pumpurais.

Populiacijų gausumas. Populiacija, jei dar gyvuoja, nestabili. Joje galėtų būti tik apie 9–12 suaugusių individų. Per paskutinius du dešimtmečius buvo aptinkami 2–6 individų būreliai. 1984 m. rasti paukščiai toje pat vietoje laikėsi visą dešimtmetį.

Grėsmės ir apsauga. Dėl vėliau susiformuojančios sniego dangos žiemos pradžioje baltus paukščius lengvai pastebi plėšrūnai: vištvanagiai, kiaunės, lapės. Mažas individų skaičius riboja populiacijos augimą. 2 atskiros populiacijos praeitame ampieje išnyko aukštapielkėse pradėjus kasti durpes. Populiaciją galima atkurti arba išsaugoti tik šioje laisvėje išleidus daugiau paukščių.

Informacijos šaltiniai

Potapov R., 1987: Bielaja kuropatka. SSSR pticy. *Galliformes, Gruiformes*. – Moskva. – 197–217.

Sinkevičius S., 1990: The Willow grouse in Lithuania. – *Acta ornithologica Lituanica*, 3: 134–135.

Čablevičius B., 1997: The Willow grouse still living in Lithuania. – *Acta Zoologica Lituanica*, 6: 133–134.

Summary

This species almost became extinct in Lithuania in the 20th century, and survived in only two locations in eastern Lithuania. The population is unstable, with possibly 9–12 adults. Lately there has been no evidence of nesting.

Aprašė Bronius Čablevičius

Kuoduotasis vieversys

Galerida cristata Linnaeus, 1758

DEIMA VIEVERSINIAI (ALAUDIDAE)

BŪRYS PVRBLINIAI PAUKĖIAI (PASSERIFORMES)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rŭdis áraðyta nuo 1989 m.

Áraðyta á Berno konvencijos III priedà.

Paplitimas. Eurazijoje nuo Atlanto iki Ðiaurės Rytø Kinijos. Ðiaurėje arealas siekia pietinæ Ðvedijà, Volgos vidurupà, Mongolijos Altajø; pietuose tàsiasi iki Vidurio Kinijos, Indostano pusiasalio, Vidurpempio jŭros pakranèiø, tarp jø ir Ðiaurės Afrikos.

XX a. pradþioje Lietuvoje perėjo daugelyje miestø ir miesteliø. 1970–1980 m. paukðèiai dar rasti Kaune, Alytuje, Klaipėdoje, Merkinėje, Kazlø Rŭdoje, Ðilutės r. Rŭdis laikoma iðnykusia, nes perinti neberandama jau daugiau nei 20 metø. Paskutinà kartà perėjusi pora registruota 1986 m. Alytaus priemiestyje. Pavieniai paukðèiai pastarusius deðimt metø aptikti Ðvenèionèliuose, Kėdainiuose, Kazlø Rŭdos ir Palangos apylinkėse.

Biologija ir ekologija. Istoriðkai tai stepinè rŭdis, vèliau ásikŭrusi urbanistinèse buveinèse. Lietuvoje sèsliai gyveno gyvenvieèiø pakraðèiuose, turgavietėse, neretai paèiose gyvenvietėse. Kitose mŭsø ðalies platumos vietose dalinai migruodavo. Sèslisø populiacijø giesmės girdimos rudená ir þiemà. Lizardà (panaðø dirvinio vieversio) suka ant þemės. Peri 12–13 dienø. Jaunikliai lizdà palieka jau 10 dienø amþiaus. Palikuonimis rŭpinasi abu poros nariai. Iðveda 2 vadas. Minta miðriu maistu.

Populiacijø gausumas. Nors paskutinius 20 metø duomenø apie ðios rŭdies perėjimà Lietuvoje nėra, dar tikėtina aptikti negausiai iðlikusius paukðèius. Ðalies populiacija vertinama 0–10 perinèiø porø.

Grėsmės ir apsauga. Populiacijos bŭklæ lemiantys veiksniai nepinomi. Rŭdis nyksta paplitimo arealo pakraðtyje. Ðaltos þiemos tikriausiai buvo papildomas neigiamas veiksnys.

Informacijos ðaltiniai

Jusys V., Maèiulis M., Meèionis R., Poðkus A., Graþulevièius G., Petraitis A., 1999: Klaipėdos kraðto perinèiø paukðèiø atlasas. – Vilnius.

Summary

Extinct in Lithuania. There has been no data indicating this species has nested in Lithuania for the last 20 years. The last registration of a breeding pair was in 1986 in Alytus.

Apraðė Selemonas Paltanavièius, Liutauras Raudonikis

Àpuolinė miegapelė

Eliomys quercinus Linnaeus, 1766

DEIMA MIEGAPELINIAI (GLIRIDAE)

BŪRYS GRAUÐIKAI (RODENTIA)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rŭdis áraðyta nuo 1989 m.

Áraðyta á Berno konvencijos III priedà.

Paplitimas. Didesnėje Europos dalyje, á ðiauræ – net iki Karelijos, á rytus – iki Uralo kalnø. Taèiau Vidurio ir Ðiaurės Europoje retai aptinkama, tik pavienės radavietės þinomos ir kaimyninèse ðalyse.

Lietuvoje þinoma tik 1 radavietė Perlojos girininkijoje (Varėnos r.), kur 1957–1959 m. ðios rŭdies miegapeliø buvo aptikta paukðèiams iðkeltuose inkiluose.

Biologija ir ekologija. Àpuolinė miegapelė męgsta miðkingas vietas su uolėtu ar akmenuotu reljefu. Lyginant su kitø rŭdiø miegapelėmis, ji daugiau bėgioja þeme. Suaugusios miegapelės sèslios, turi individualias teritorijas. Aktyvios sutemus ir naktà. Minta gyvŭnais (vabzdþiais ir kitais bestuburiais, taip pat smulkiaisiais pinduoliais, paukðèiais), èda ir augalinà maistà (àvairius vaisius, uogas, sėklas). Ðiaurinėje arealo dalyje veda 1 vadà, kurioje dþpniausiai bŭna 4–6 jaunikliai, o þiemà praleidþia miegodamos. Jø ámygis trunka apie 7 mensesius.

Populiacijø gausumas. 1957–1959 m. Perlojos girininkijoje àpuolinės miegapelės buvo 4 kartus aptiktos inkiluose su 4–6 jaunikliais. Tada populiacija buvo gyvybinga, nors gyveno labai nebŭdingoje buveinèje: gryname puþyne, kuriame dar augo kadagiø, o þemæ dengė kerpės ir samanø. Praėjusiam deðimtmetyje keliose Perlojos girininkijos vietose buvo ieðkoma àpuolinø miegapeliø: buvo iðkelta inkilø, taèiau juos patik-

rinus apuolinių miegapelių neaptikta. Spėjama, kad ten apuolinės miegapelės galėjo išnykti.

Grėsmės ir apsauga. Apuolinės miegapelės nyksta visoje Vidurio ir Šiaurės Europoje, nors vis dar dažnai aptinkamos Vakarų ir Pietų Europoje. Nykimo priežastys didelėje dīios rūdies arealo dalyje yra neaiškios.

Informacijos šaltiniai

Ezerskas L. I., 1961: Postoronnīe obitateli dupljanok v lesakh Litovskoj SSR i ikh vlijanie na ptic-duplog-nezdnikov. – Ekologija i migracii ptic Pribaltiki: Trudy IV Pribaltijskoj ornitologičeskoj konferencii. Riga: 123 – 128.

Juðkaitis R., 2001: Ar retos Lietuvoje miegapelės? – Theriologia Lituanica, 1: 73 – 80.

Summary

E. quercinus was observed only in southern Lithuania, in the Varėna district, in 1957–1959. These dormice were found in nest-boxes four times, with 4–6 juveniles. In spite of searching for *E. quercinus* in recent years, these dormice have not been found in this locality, and they are thus believed to be extinct.

Apraðė Rimvydas Juðkaitis

Rudasis lokys

Ursus arctos Linnaeus, 1758

DEIMA LOKINIAI (URSIDAE)

BŪRYS PLĖDRIEJI (CARNIVORA)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąją knygą rūdis árašyta nuo 1989 m.

Árašyta á Berno konvencijos III, Buveinių direktyvos II ir IV priedus.

Paplitimas. Eurazijos, Šiaurės Amerikos miðkų ir iš dalies miðkatundrių zonose ir kalnuose. Daugelyje Europos šalių (išskyrus šiaurinę Rusijos dalį) išnykusi rūdis arba išlikusios tik nedidelės atskirtos populiacijos, dažniausiai kalnuose. Nuolatos gyvena Latvijoje, Baltarusijoje, Lenkijoje.

Á Lietuvą iš gretimų šalių retkarčiais upklysta tik pavieniai individai.

Biologija ir ekologija. Mėgsta didelius miðrius miðkus su upeliais, aikštėmis, pelkėmis, krūmynais ir uogynais. Pīemai upmiega irðtvose, árengtose nuoðaliuose vietose po vėjavartomis, ðakų krūvomis, eglaičių tankmėse. Gyvena pavieniui, išskyrus veisimosi ir jaunikių auginimo laiką. Rujoja dažniausiai geguþės – birþelio mėn. Nėðtumas trunka 6 – 8 mėn. Patelė irðtvoje veda 1 – 4 (dažniausiai 2) jaunikius sausio – vasario mėn. Þindo iki 4 mėn. Pavasarį jie jau gali sekti paskui motiną. Auginanti jaunikius patelė neberuoja. Kitą þiemą jaunikiai praleidþia kartu su motina, o savarankiðkai pradeda gyventi tik antraisiais metais. Lytiðkai subręsta būdami 3 – 5 metų. Minta labai ávairiu augaliniu bei gyvuliniu maistu – sultingomis augalų dalimis, vaisiais, uogomis, ðakniastiebiais, apuolų gilėmis, rieðutais, skruzdėlėmis ir jų perais, kirminais, vabzdþiais ir jų lervomis, paukðėių kiauðiniais ir jaunikliais. Mėgsta maitintis aviþų ir kukurūzų pasėliuose. Neretai papjauna ir stambių laukinių þvėrių, naminių gyvulių, išplėðia bičių avilius.

Populiacijų gausumas. Lietuvoje išnykęs XIX a. antroje pusėje, dabar nuolatos negyvena. Per pastaruosius 3 – 4 deðimtmečius pavieniai upklydę individai buvo pastebėti Birþų, Panevėþio, Ukmergės, Utenos, Ignalinos, Alytaus, Űvenėionių, Varėnos, Vilniaus, Jurbarko rajonuose.

Grėsmės ir apsauga. Svarbiausios išnykimo Lietuvoje priežastys buvo medþioklė ir lokiams tinkamų gyvenimi plotų trūkumas. Upklydę þvėrys kartais būna agresyvūs, todėl ir sumedþiojami. Dalį jų nuðauna brakovieriai.

Informacijos šaltiniai

Balėiauskas L., Trakimas G., Juðkaitis R., Ulevičius A., Balėiauskienė L., 1999: Lietuvos þinduolių, varliagyvių ir roplių atlasas. – Vilnius.

Prūsaitė J. (red.), 1988: Lietuvos fauna. Þinduoliai, 1. – Vilnius.

Summary

Extinct in Lithuania since the second half of the 19th century due to over-hunting and a lack of suitable habitats. At present single individuals sometimes wander over from Belarus and Latvia.

Apraðė Petras Bluzma

Europinė audinė

Mustela lutreola Linnaeus, 1761

DEIMA KIAUNINIAI (*MUSTELIDAE*)
BŪRYS PLĖDRIEJI (*CARNIVORA*)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąją knygą rūdis árašyta nuo 1989 m.

Árašyta á Berno konvencijos II, Buveinių direktyvos II ir IV priedus.

Paplitimas. Mikropopuliacijos aptinkamos Prancūzijoje, Ispanijoje, Rumunijoje, Estijoje, Baltarusijoje ir Rusijos europinės dalies pietinės taigos zonoje. Lietuvoje rūdis nėra pastebėta jau apie tris dešimtmečius.

Biologija ir ekologija. Ėdoko dydžio pusiau vandens ėvėrelis. Jo ekologija šalyje nėra gerai ištirta. Gyvena prie vandens. Slepiasi urvuose, bebrų trobelėse. Aktyvesnis tamsiuoju paros metu. Gerai plaukioja ir nard. Maisto ieško vandenyje ir priekrantės zonoje. Pasišaukia šūvis, varliagyvių, vėžių, kitų bestuburių, vasarą ir paukščių jauniklių. Dėl maisto iš dalies konkuruoja su kanadine audine, ūdra ir juodoju ėdoku. Poruojasi vasario – kovo mėn., jauniklius veda balandžio – birželio mėn. Jais rūpinasi tik patelė. Subręsta

antraisiais gyvenimo metais. Pastebėta, kad ten, kur europinė audinė jau 50 metų gyvena greta kanadinės audinės, pirmosios masė dabar vidutiniškai yra šeštadaliu didesnė nei anksčiau.

Populiacijų gausumas. Šalyje europinė audinė jau išnykusi. Paskutiniai ėvėreliai pastebėti 1978 – 1979 m. Pietų Lietuvoje, Merkio baseine.

Grėsmės ir apsauga. Manoma, kad Europoje europinės audinės nykimą lemia giminingo, bet šiek tiek didesnio, vislesnio, mažiau išrankaus maistui ir agresyvesnio ėvėrelio – kanadinės audinės, išplitimas. Kadangi Europoje yra jau susiformavusių stambesnių europinės audinės mikropopuliacijų, gebančių išgyventi kartu su kanadine audine, prasminga svarstyti jos populiacijos atkūrimo šalyje galimybes, t. y. veisti ir reiklimatizuoti konkurencingas europinės audinės.

Informacijos šaltiniai

Prūsaitė J. (red.), 1988: Lietuvos fauna. Pindūliai. – Vilnius.

Summary

This species has not been observed in Lithuania for over 30 years. As there are larger micropopulations of this species elsewhere in Europe which manage to co-exist alongside the Mustela vison, the possibility of regenerating this species in Lithuania is worthy of consideration. That is, to attempt breeding and rewilding the competing Mustela lutreola.

Aprašė Kazimieras Baranauskas

Jūrinė nėgė

Petromyzon marinus Linnaeus, 1758

KLASĖ NĖGINIAI APSKRITAPIO MENIAI (CEPHALASPIDOMORPHI)
DEIMA NĖGINĖS (PETROMYZONTIDAE)

1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 1989 m.

Áraðyta á Berno konvencijos III ir ES Buveiniø direktyvos II priedus.

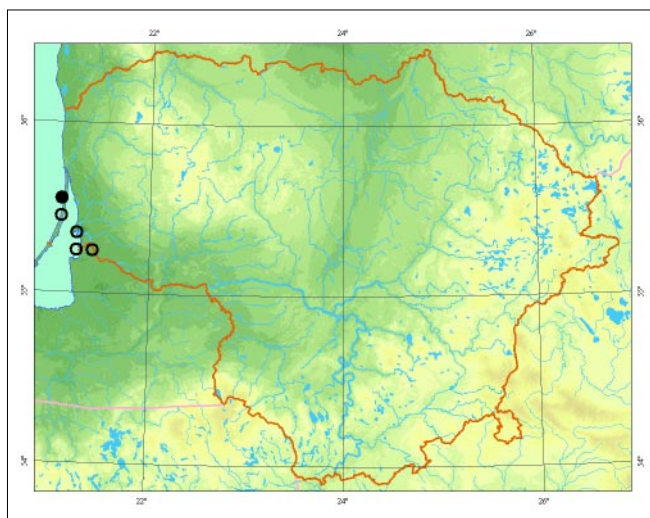
Paplitimas. Ðiaurinėje Atlanto vandenyno dalyje, Ðiaurės Amerikos ir Europos jûrose. Europos þemyne – nuo Murmanskø Ðiaurėje iki Adrijos jûros pietuose. Baltijos jûroje retai sugaunama.

Lietuvoje labai reta rûðis. Oficialiais Ðaltiniais, per pastaràjà deðimtmetà tik 2001 m. supvejota Kurðio mariose ties Juodkrante. Ankstesniais metais Lietuvoje sugauta tik keletas nėgiø: 1957 m. Atmatos upėje, prie Ðyðos þioèiø; 1961 m. Kurðio mariose, Eþios r., pagautos trys nėgės; 1990 ir 1991 m. mariose ties Kintais pagauta po vienà þuvà.

Biologija ir ekologija. Þuvis praeivė, subræsta 8–9 gyvenimo metais, kai būna 60–75 cm ilgio. Nedidelėmis grupėmis migruoja iš jûros ir pavasarà, kovo – geguþės mėn., poromis nerðia upiø þemupiuose ant smėlëto grunto. Abu reproduktoriai po nerðto þusta. Vislumas – 200–300 tûkst. ikreliø. Vingiliai upiø dumblyje gyvena 2–5 metus. Ðapniausiai minta mikroorganizmais ir detritu. Po metamorfozės migruoja á jûrà ir pradeda parazituoti – prisisiurbia prie stambiø þuvø (laðiðø, menkiø, rykliø ir kt.), banginiø ir minta jø krauju. Uþauga iki 1 m ilgio ir 3 kg svorio.

Populiacijø gausumas. Kurðio mariose ir Nemuno baseine labai reta rûðis, taèiau, neoficialiais duomenimis, þvejai ungurinėmis gaudyklėmis ðiø apskritaþiomeniø sugauna beveik kiekvienais metais. Tikslėniø duomenø apie populiacijos gausumà nėra. Manoma, kad kasmet á Nemuno þemupà gali atplaukti ne daugiau kaip keliasdeðimt jūrinė nėgiø.

Grėsmės ir apsauga. Nemuno þemupio ir Kurðio mariø vandens tarða, þvejyba ungurinėmis ir nėginėmis gaudyklėmis migracijø keliuose, grunto kasimas Klaipėdos sàsiauryje ir Nemuno þemupyje, laivyba nėgiø nerðto metu.

Reikėtø mapinti Nemuno þemupio ir Kurðio mariø vandens tarða; riboti grunto kasimo darbus ir laivybà Nemuno deltoje pavasario mėnesiais.

Informacijos Ðaltiniai

Gaigalas K., Gerulaitis A., Kesminas V., Milerienė E., Repeška R., Valuðienė V., Þiliukas V., Þiliukienė V., 1992: Lietuvos retosios þuvys. – Vilnius.

Repeška R., Bukelskis E., Kesminas V., 1998: Baltijos þuvys. – Vilnius.

Summary

Extremely rare species in Lithuania, only three individuals have been caught in the Curonian Lagoon since 1990. Several dozen marine lamprey migrate to the Nemunas River basin annually. More abundant populations are limited, mostly due to water pollution, commercial eel and lamprey net-fishing in migratory pathways, dredging works and motor-boat traffic during spawning periods in the Klaipėda Strait and the lower Nemunas River.

Apraðė Rimantas Repeška

Linos Jasiukonytės pieðinys

Laðiða

Salmo salar Linnaeus, 1758

KLASĖ KAULINĖS ÞUVYS (*OSTEICHTHYES*)
ÞEIMA LAÐIDINĖS (*SALMONIDAE*)

5 (Rs) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygå rûðis árašyta nuo 1981 m.

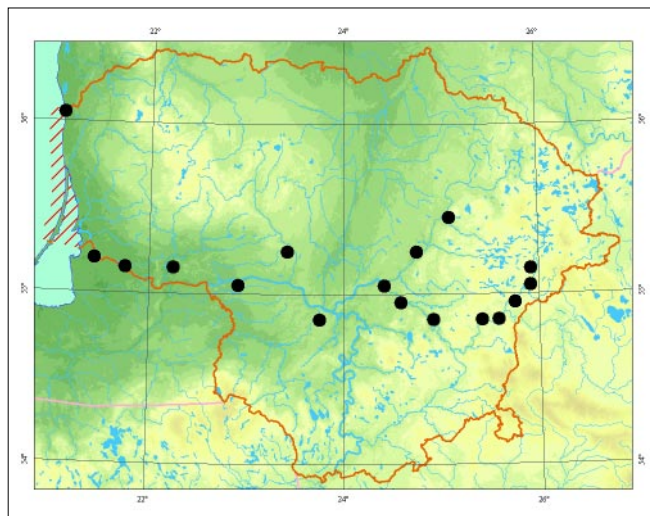
Árašyta á Berno konvencijos III ir Buveiniø direktyvos II priedus.

Paplitimas. Ðiaurinėje Atlanto vandenyno dalyje, rytuose – iki Karos jûros, vakaruose – iki Hadsono álankos, pietuose – iki Portugalijos. Dideliuose eþeruose gyvena sėsli laðiðø forma.

Lietuvoje aptinkama Baltijos jûroje, Kurðiø mariose, Nemune iki Kauno hidroelektrinės, Neryje, Þeimenoje, Ðventojoje, Baltijos Ðventojoje. Áveista Dubysoje, Vilnioje, Vokėje, Siesartyje, Virintoje. Pavieniø þuvø gali būti Minijos, Jûros, Bartuvos ir Ventos upiø baseinuose.

Biologija ir ekologija. Þuvis praeivė – suaugusios laðiðos gyvena jûroje, o nerðti plaukia á upes. Uþauga iki 1–1,5 m ilgio ir iki 40 kg svorio. Subręsta 2–3 gyvenimo jûroje metais, dapniausiai būdamos 50–55 cm kūno ilgio. Nerðtinė migracija á upes prasideda birþelio – liepos mėn., taėiau masiðkai migruoja rugsėjo – spalio mėn. Nerðia spalio – lapkriėio mėn., kai vandens temperatūra pasiekia +6–8 °C. Vislumas – iki 30–40 tûkst. (dapniausiai 8–10 tûkst.) ikrelių. Ikrus upkasa upiø rėvose ar sraunumose nuvalytu þvyru arba smulkiu gargþdu. Po nerðto grąpta á jūrą. Per gyvenimą nerðia 2–3, reėiau 4–5 kartus. Uþaugusios iki 10–15 cm ir dapniausiai būdamos 2 metø iðplaukia á jūrą. Jaunos laðiðaitės minta makrobestuburiø lervomis, á vandená nukritusiais vabzdþiais, driftine fauna, o paaugėjusios – vėþiagyviais ir þuvimis.

Populiacijø gausumas. Per pastaràjà deðimtmetá á Nemuno baseiną kasmet vidutiniðkai migruoja apie 4 800 laðiðø (nuo 3 400 iki 7 800). Natūrali rituoliø produkcija laðiðinėse upėse svyruoja nuo 4,3 iki 20 tûkst. vienetø. 2004 m. laðiðinėse upėse buvo apie 10,3 tûkst. jaunikliø, ir 4,3 tûkst. rituoliø. Didþiausias jaunikliø tankumas Þeimenos upėje yra 9,7 ind./100 m², (vidutiniðkai 4,6 ind./100 m²), kitose upėse tankumas mažesnis.

Grėsmės ir apsauga. Upiø tarða, uþtvankø be þuvitakiø statyba, brakonieriavimas ir þvejyba. Nemaþai laðiðø iðgaudoma jûroje, migracijos keliuose, nerðtaviėse. Pagal Laðiðø iðteklių atkûrimo ir apsaugos Lietuvos vandenysė programą, nuo 1998 m. laðiðos veisiamos specializuotame veislyne prie Þeimenos upės (kasmet apie 100 tûkst. mažø laðiðaiėiø iðleidþiama á laðiðinio tipo upes). Statomi þuvitakiai, laðiðos saugomos nerðto metu.

Informacijos šaltiniai

Kesminas V. ir kt., 2000: Baltijos laðiða Lietuvoje. – Vilnius.

Kesminas V., Virbickas T., Repeėka R., 2003: The present state of salmon (*Salmo salar* L.) in Lithuania. – Acta Zoologica Lituanica, 13 (2), Vilnius.

Summary

The abundance of salmon populations is determined by river pollution, dam construction and the intensity of fishing in the Baltic Sea and along migratory pathways. Since the commencement of a salmon regeneration and protection program in 1998 the state of the salmon population has improved remarkably. Salmon is artificially bred and released into rivers in Lithuania. The annual salmon population in the Nemunas River basin is estimated to be 4–5 thousand individuals. The main spawning grounds are in the Neris and Peimena rivers.

Apraðė Vytautas Kesminas

Linos Jasiukonytės pieðiny

Eperinio syko Platelio epero populiacija

Coregonus lavaretus Linnaeus, 1758

KLASĖ KAULINĖS PUVYS (OSTEICHTHYES)
ĖEIMA SYKINĖS (COREGONIDAE)

4 (I) kategorija

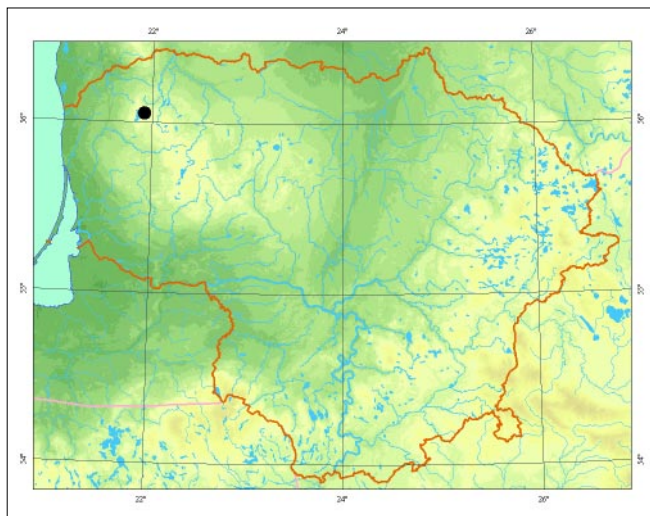
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 1976 m.

Áraðyta á Berno konvencijos III priedà.

Paplitimas. Ðiaurës Amerikos ir Eurazijos gëluosiuose vandenyse, reëiau – jûrose. Europoje gyvena upëse, eperuose ar jûrose nuo Alpiø regiono iki Baltosios jûros.

Biologija ir ekologija. Sykai sudaro labai daug ekologiniø grupiø ir bûna ávairiø formø. Iðskiriama sykø praeiviø grupë, kuriai priklauso Baltijos sykas, bei eperiniø ir upiniø sykø grupë, prie kurios priskiriama ir Platelio sykø populiacija. Ðios grupës dar skirstomos pagal þuvø formà ir þiauninà koðtuvëlà (tankø ar retà). Platelio epere sykai vasarà laikosi daugiau nei 12 m gylyje, vëlai rudenà (lapkriëio antroje pusëje – gruodþio pradþioje) nerðti telkiasi priekrantëse, þiemà pasklida po visà akvatorijà. Minta vëþbiagyviais, moliuskais, vabzdþiø lervomis, reëiau þuvø mailiumi. Platelio sykas – mapaspaigliukinis (19 – 27 spaigliukai, vidutiniðkai – 22,4), tuo skiriasi nuo visø kitø eperiniø sykø, gyvenanëiø Lietuvos eperuose. Lyginant su kito mis sykø formomis ir populiacijomis, Platelio epere auga lëtai: pirmàjà vasarà upauga iki 10 – 30 g, septyneriø metø – iki 37 cm ilgio ir 450 g svorio. 1995 m. lapkriëio mën. sugautas didþiausias sykas (patelë) buvo 15 metø, 2,4 kg svorio ir 52 cm ilgio. 2005 m. vasarà vidutinis sykø ilgis buvo 31 cm, svoris – 280 g.

Populiacijø gausumas. Lietuvoje eperinis sykas natûraliai gyvena tik Platelio, Galadusio ir Viðtyëio eperuose. 2005 m. gyvybingos sykø populiacijos buvo Asalnø, Asvejos, Galvës, Lûðiø, Ðakarvø ir Vievio eperuose. Platelio sykai introdukuoti á Akmenos, Asvejos, Spindþiaus, Verniejaus eperus. Nuo 2000 m. sykø augimo tempas Platelio epere smarkiai sulëtëjo, suma-

bëjo vyresnio amþiaus þuvø, taëiau populiacija gero kai pagausëjo. 2005 m. vasarà giluminëje Platelio epero dalyje vidutinis sykø gausumas buvo 345 ind./ha.

Grësmës ir apsauga. Pagrindinë grësmë kelia iðgaudymas verslinëmis ir nelegaliomis tinklinëmis þvejybos priemonëmis, þvejyba nerðtaviëtëse traukiamaisiais tinklais rudenà ir þiemà. Grësmë gali sukelti nerðtaviëiø bûklës blogëjimas – suveðëjusi povandeninë augalija, dugno updumblëjimas. Neigiamai paveikti gali epero vandens kokybës blogëjimas, taip pat kai kuriø mitybos objektø gausumo mažëjimas.

Bûtina uþtikrinti viso epero vandens kokybës stabilumà, svarbiausiose nerðtaviëtëse riboti plaukiojimà valtimis nuo spalio mën. 15 d. iki upðàlant.

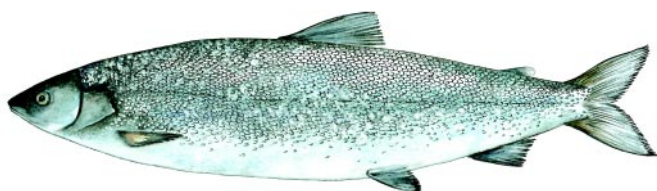
Informacijos ðaltiniai

Virbickas J., 2000: Lietuvos þuvys. – Vilnius.

Summary

Whitefish (*Coregonus lavaretus*) are naturally found only in the Plateliai, Galadusys and Vistytis lakes. The whitefish found in Lake Plateliai is sparsely rakered, and thus unique among all other whitefish in Lithuania. The main threats to its survival are over-fishing and deterioration of its spawning grounds. Changes in the lakes' water quality may also have a negative effect on the population.

Apraðë Egidijus Bukelskis

Linos Jasiukonytës pieðinys

Eperinė rainė

Eupallasella percunurus Pallas, 1814

KLASĖ KAULINĖS ŽUVYS (*OSTEICHTHYES*)
ŠEIMA KARPINĖS (*CYPRINIDAE*)

4 (I) kategorija

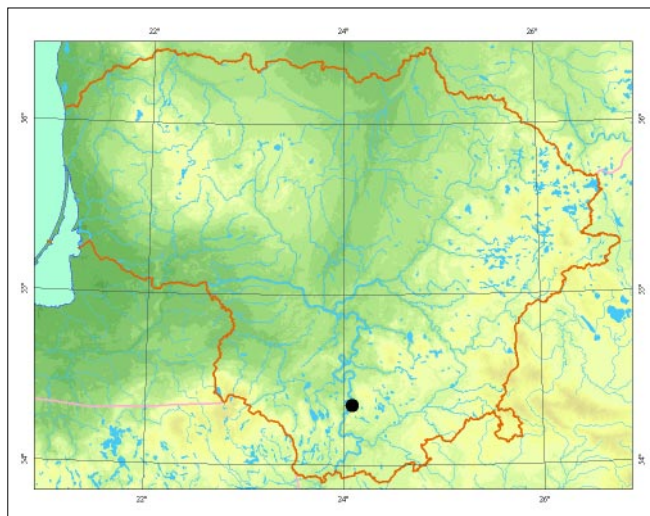
Statusas. Lietuvoje pirmą kartą rūdis rasta ir aprašyta 2006 m. Á Lietuvos raudonąją knygą rūdis árašyta nuo 2007 m.

Paplitimas. Eurazijoje – nuo Vidurio Europos vakaruose iki Japonijos rytuose. Arealas nevientisas: neaptinkama nuo Dnepro iki Volgos upiø. Europoje gyvena mapuose ir sekliuose, izoliuotuose distrofiniuose ar eutrofiniuose eperuose.

Biologija ir ekologija. Trumpaampbė (gyvena iki 6 metų) smulki žuvis (uþauga iki 13 cm). Burna nedidelė, galinė. Kūnas išmargintas smulkiomis juodomis ar rudomis dėmėmis. Eperinei rainei būdingas didelis morfologinis kintamumas, todėl anksčiau buvo išskiriami 7 porūðiai. Lietuvoje pagautø žuvø ilgis buvo 59 – 77 mm, svoris – 2 – 5 g.

Gyvena priedugniniame eperėlių sluoksnyje. Piemà uþsirausia giliai á dumblą ir áminga. Minta smulkiais moliuskais, vabzdžių lervomis, kirmėlėmis, taip pat ėda ir kitø žuvø ikrus. Subręsta 2 metų, kai kūno ilgis siekia 6 cm, o svoris – 3,5 g. Neršia geguþės – birželio mėn., kai vandens temperatūra 9 – 11 °C. Neršia porcijomis (3 – 4 kartus), visumas – 19 – 26 tūkst. ikrelių. Ikrai lipnūs, vystosi vandens augalijoje 10 – 15 parø. Kai lervuėlių ilgis pasiekia 15 mm, dar prieš trynio maiðelio rezorbciją jos pradeda maitintis planktoniniais vėþagyviais.

Eperinės rainės gali gyventi vienos arba gyvena kartu su paprastaisiais karosais (*Carassius carassius*) ir (arba) lynais (*Tinca tinca*). Lietuvos eperėlyje su eperinėmis rainėmis gyvena ir sidabriniai karosai (*Carassius auratus gibelio*).

Populiacijø gausumas. Kol kas žinoma tik 1 radavietė Pietø Lietuvoje, netoli Alytaus miesto esančiame bevardpiame eperėlyje.

Grėsmės ir apsauga. Lenkijoje pastaruoju metu eperinių rainių populiacijos sparčiai nyksta dėl antropogeninės veiklos, pirmiausia mažø, sekliø ir uþaugusių eperėlių sausavimo ar kitokio jų naikinimo.

Informacijos šaltiniai

Kaupinis A., 2006: Lake minnow (*Eupallasella percunurus* (Pallas, 1814)) in Lithuanian inland waters. – Acta Zoologica Lituanica, 16 (4).

Ber L. S., 1949: Рыбы пресных вод СССР и сопредельных стран, 2. – Москва – Ленинград.

Summary

Only one population is known to exist in Lithuania. Ten were caught near the town of Alytus in a nameless shallow lake densely overgrown with aquatic vegetation in southern Lithuania in 2006. Populations are rapidly declining due to anthropogenic impact, primarily due to the drainage of small, shallow lakes overgrown with aquatic vegetation.

Apraðė Algirdas Kaupinis

Linus Jasiukonytės pieðinys

Skersnukis

Chondrostoma nasus Linnaeus, 1758

KLASĖ KAULINĖS ŽUVYS (OSTEICHTHYES)
ĖEIMA KARPINĖS (CYPRINIDAE)

3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 2000 m.

Áraðyta á Berno konvencijos III priedà.

Paplitimas. Europoje nuo Vidurio Prancûzijos iki Nevos upës. Gyvena srauniose upëse, átekanëiose á Ðiaurës, Baltijos, Juodosios, Kaspijos jûras.

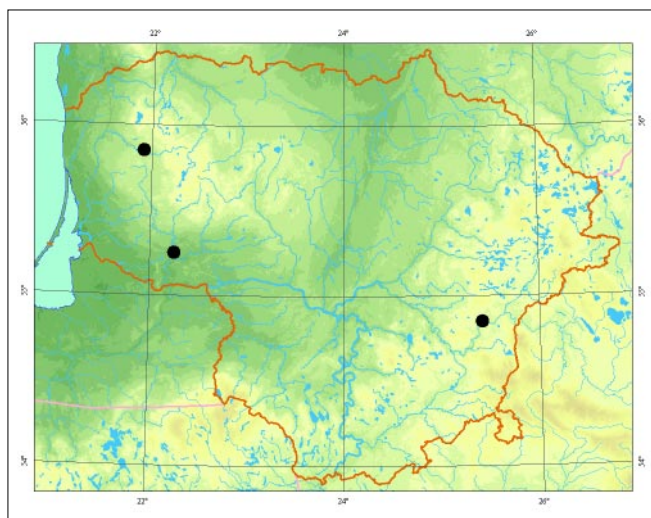
Lietuva – Ðiaurinë arealo riba. Mûsø vandenyse rûðis yra ties iðnykimo riba. Anksëiau buvo nuolatos aptinkama didesnëse upëse – Nemune, Neryje, Ðventojyje, Merkyje, Jûroje, Minijoje ir kt. Pastaruoju metu labai reta. 1997 m. skersnukio patelë sugauta Neryje, aukðëiau Vilniaus, o 2003 m. skersnukio jauniklis sugautas Minijos vidurupyje ties Babrungo intaku.

Biologija ir ekologija. Tai dugninë upiø þuvis, mëgstanti smëlingà ir akmenuotà dugnà. Laikosi vidurupiuose, þiemoja duobëse, telkiasi á tuntus. Skersnukiai vengia stovinëio vandens ir labai stiprios srovës. Lytiðkai subræsta 4 – 5 metø, kai bûna 20 – 25 cm ilgio. Nerðia balandþio pabaigoje arba geguþës pradþioje, kai vandens temperatûra pasiekia + 6 – 10 °C akmenuotoje ir þvirgþdëtoje vietose. Jaunikliai minta planktonu, vëliau bentosu, suaugæ yra stenofagai ir iðtistus metus minta vien tik perifitonu ir detritu. Gali sverti iki 2,5 kg, taëiau mûsø vandenyse gyvenantys skersnukiai retai sveria daugiau nei 1 kg, ðapniausiai bûna 700 – 800 g.

Populiacijø gausumas. XX a. antroje pusëje þvejai Nemune, Neryje ir kitose upëse supvejojavo po kele-tà ðimtø kilogramø skersnukiø. Dabar labai reta rûðis. Per pastaràjà deðimtmetà upregistruoti tik 3 atvejai, kai buvo sugauta skersnukiø – Dubysoje, Neryje ir Minijoje. Kartais jø sugauna þvejai mëgëjai, taëiau ðie atvejai ðapniausiai lieka tinkamai neupregistruoti. Skersnukiø gali bûti Nemuno, Neries, Minijos, Jûros, Dubysos ir Ðeðupës upëse.

Linos Jasiukonytës pieðinys

Grësmës ir apsauga. Skersnukiø populiacijos mapëjimas siejamas su 1960 m. pastatyta Kauno HE. Didþiøjø Lietuvos upiø uþtvankos – Jûros, Minijos, Ðventosios, Ðeðupës ir kt., taip pat sumapino jø paplitimo arealà, apribojo nerðtines migracijas, atskyrë nerðtavietes nuo atsiganyimo plotø. Vandens uþterðtumo didëjimas buvo viena ið prieþasëiø, dël kurios sumapëjo skersnukiø.

Informacijos ðaltiniai

Bukelskis E., Kesminas V., Repeþka R., 1998: Gëlavandenës þuvis. – Vilnius.

Summary

A catastrophic decrease in the abundance of this species was first noticed in the second half of the last century due to dam construction and river pollution. At present nase is extremely rare in Lithuania. Over the last decade there have been only three registered cases of nase being caught – in the Dubysa, Neris and Minija rivers. Nase might still be present in the Neris, Minija, Jûra and Ðeðupë rivers.

Apraðë Vytautas Kesminas

Vijūnas

Misgurnus fossilis Linnaeus, 1758

KLASĖ KAULINĖS ŽUVYS (*OSTEICHTHYES*)
DEIMA VIJŪNINĖS (*COBITIDAE*)

4 (I) kategorija

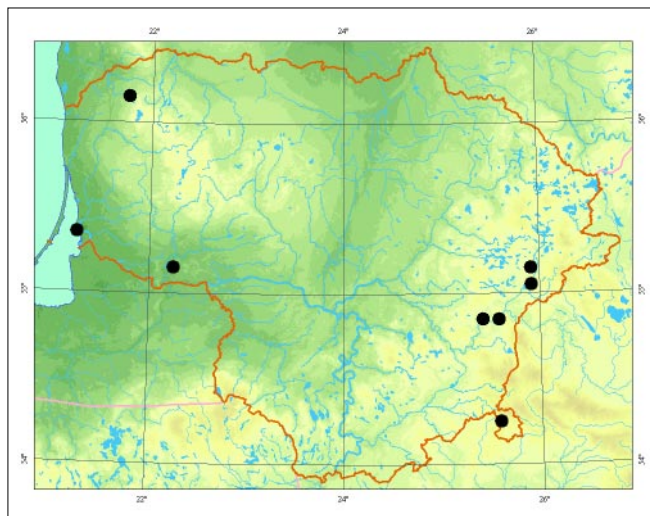
Statusas. Á Lietuvos raudonąją knygą rūdis árašyta nuo 2000 m.

Árašyta á Berno konvencijos III priedà ir Buveinių direktyvos II priedà.

Paplitimas. Europoje nuo ášaurinės Prancūzijos iki Nevos upės, rytuose – iki Volgos. Vijūnų nėra upėse, átekančiose á Arkties vandenynà, taip pat Didþiojoje Britanijoje, Skandinavijoje, Kryme, Italijoje ir Graikijoje. Lietuvos vandenyse vijūnų populiacijų katastrofiškai sumaþėjo. Pastaraisiais metais pavienių þuvų rasta Ðaotos, Lakajos, Meros, Gaujos, Bezdonės upėse, Kurðio mariose ties Vente, Nemuno þemupio polderiuose, kai kuriuose eþeruose ir tvenkiniuose. Kiek daugiau vijūnų sugauta Buveinių eþere ir Arvydų þuvininkystės tvenkiniuose. Lietuvoje nepakankamai iðtirta rūdis, taèiau akivaizdu, kad yra reta.

Biologija ir ekologija. Gyvena lėtos tèkmės upėse, senvagėse, dumblietuose eþeruose, tvenkiniuose ir laikinai iðdþiūstančiuose vandens telkiniuose, kuriuose gausu detrito ir vandens augalų. Ið kitų vijūninių þuvų iðsiskiria 10 aplink þiotis esanèiu ūseliu. Uþauga iki 25 – 30 cm ilgio. Subręsta 2 metų. Nerðia ant augalų, jø ðaknų, kai vanduo suðyla iki +16 °C. Viena patelė gali iðnerðti iki 15 tūkst. ikrelų. Mėgsta dumblietas detrito sluoksniu padengtas vietas. Vandens augalija yra vijūnų nerðto substratas, taip pat suteikia prieglobstà nuo plėðrūnų. Minta smulkiais bestuburiais ir detritu. Sėslūs, laikosi pavieniui, būriuojasi tik nerðto metu. Ðapnai gyvena izoliuotuose vandens telkiniuose, taèiau potvynių metu suaktyvėja ir jei yra galimybė patraukia á kitus vandens telkinius. Vijūnai geba iðgyventi iðdþiūstančiuose vandens telkiniuose uþsikasdami dumble ir aplink kûnà sudarydami gleivinà dangalà.

Populiacijų gausumas. Daugelyje radavieèių gausumas nėra didelis. 2004 – 2005 m. daugiau vijūnų rasta

tik Vieðvilės rezervato Buveinių eþere (vidutinis tankumas 6 – 9 ind./ha).

Grėsmės ir apsauga. Vijūnų nykimo prieþastys gali būti kelios. Jø populiacijos maþėjimas sutapo su intensyvia upių melioracija ir vandens tarðos didėjimu XX a. antroje pusėje. Nepaisant didelio atsparumo deguonies trūkumui, ðios þuvys yra jautrios tarðai, ypaè sintetiniams medþiagoms ir sunkiesiems metalams.

Negali būti atliekami sausinimo ar kiti darbai, galintys turėti átakos hidrologiniam repimui ar tiesiogiai paveikti vijūnų buveines. Neigiamos átakos vijūnų gausumui turi didelis plėðriøjų þuvų tankumas. Vijūnams apsaugoti skirtos 4 „Natura 2000“ teritorijos: Lakajos upė, Ðvenèiaus, Stavarygalos eþerai, Krokų lanka.

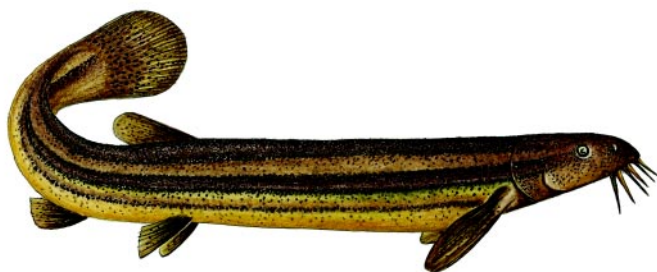
Informacijos áaltiniai

Bukelskis E., Kesminas V., Repeþka R., 1998: Gėlavandens þuvys. – Vilnius.

Summary

Pond loach, formerly abundant and widespread in Lithuania, has become extremely rare in inland waters over the last decades. The decrease in the abundance and distribution of pond loach has coincided with intensive irrigation and water pollution in the second half of the last century. The largest population of 9–15 individuals (average density 6–9 individuals/ha) was recorded in Lake Buveiniai (Vieðvilė Strict Nature Reserve).

Apraðė Vytautas Kesminas

Linus Jasiukonytės pieðinys

Skiauterėtasis tritonas

Triturus cristatus (Laur.)

DEIMA SALAMANDROS (SALAMANDRIDAE)
BŪRYS UODEGUOTIEJI VARLIAGYVIAI (URODELA)

4 (I) kategorija

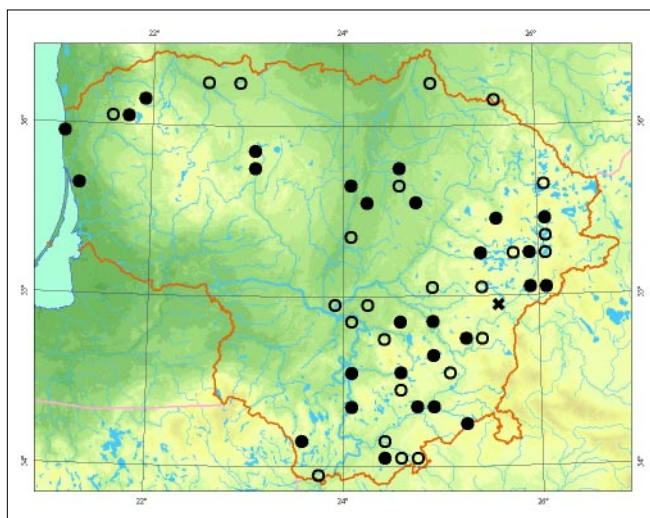
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 1991 m.

Áraðyta á Berno konvencijos II, ES Buveiniø direktivos II ir IV priedus.

Paplitimas. Ðiaurës ir Vidurio Europoje iki Alpiø, á vakarus – iki Rytø ir Vidurio Prancûzijos, á rytus – iki Vidurio Rusijos.

Lietuvoje rûðis paplitusi netolygiai, tinkamose buveinėse aptinkama visoje áalies teritorijoje. Rasta Akmenës, Klaipëdos, Kretingos, Panevëpio, Ðiauliø, Plungës, Anykðëiø, Alytaus, Lazdijø, Ðvenëioniø, Ðalëininkø, Kaiðiadoriø, Molëtø, Utenos, Varënos, Skuodo, Vilniaus, Ðirvintø, Trakø rajonuose.

Biologija ir ekologija. Gyvena vidutinio gylio ir giliose stovinëio vandens balose, kûdrose, kurios yra pamiðkëse, miðkø laukymëse, parkuose. Pavasarà, nuo balandpio mën. iki liepos vidurio, praleidþia vandenyje, nuo liepos vidurio iðlipa á sausumà, ten gyvena ávairiose slëptuvëse: po nuvirtusiais trûnijanëiais medþiais, kelmais, urveliuose. Sausumoje nuo nerðtaviëiø gali nueiti iki 1 km, paprastai iki 300–500 m. Veisiasi balandpio – gegupës mën. Patelë iðnerðia apie 200 kiauðiniø (retai iki 600) ir po vienà ar kelis priklijuoja prie vandens augalø lapø. Suaugëliai ir lervos plëðrûs, minta ávairiais bestuburiais. Lervinë stadija tæsiasi iki liepos pabaigos, rugpjûeiø mën. Þie moja sausumoje, ávairiose slëptuvëse.

Populiacijø gausumas. Apie rûðies paplitimà, ypaè gausumà, trûksta duomenø, nes nebuvo atliekami iðsamûs tyrimai. Dabar, turimais duomenimis, Lietuvos populiacijà gali sudaryti 3 000 – 5 000 suaugusiø gyvûnø. Nors pastaraisiais metais jie iðnyko ið kai kuriø radavieeiø, taèiau kasmet aptinkamos 3–5 naujos radavietës.

Grësmës ir apsauga. Vandens tarða, tarða þemës ir miðkø ûkyje naudojamomis cheminëmis medþiagomis, þuvø áveisimas nedideliuose vandens telkiniuose, nerðtaviëeiø sausinimas, nerðtaviëeiø eutrofizacija, maþø vandens telkiniø iððþiûvimas, negyvos medienos, kelmø ðalinimas, vandens telkiniø gilinimas, dugno valymas, pakranëiø krûmijimas.

Informacijos ðaltiniai

Balëiauskas L., Trakimas G., Juðkaitis R., Uleviëius A., Balëiauskienë L., 1999: Lietuvos þinduoliø, varliagyviø ir ropliø atlasas. – Vilnius.

Summary

This species has a scattered distribution across all of Lithuania, often found in ponds in forests and parks. Major threats to its survival are water pollution, the introduction of fish in ponds and water body evaporation, as well as qualitative changes such as deepening, cleaning and planting on the shores of water bodies.

Apraðë Jolanta Rimðaitë

Jono Augustausko nuotrauka

Europinė medvarlė

Hyla arborea (Linnaeus, 1758)

DEIMA MEDVARLĖS (HYLIDAE)

BŪRYS BEUODEGIAI VARLIAGYVIAI (ANURA)

3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąją knygą rūdis árašyta nuo 2000 m.

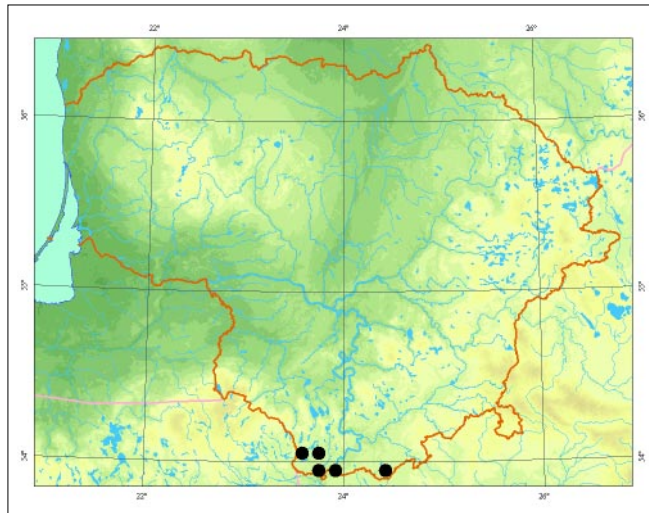
Árašyta á Berno konvencijos II ir ES Buveinių direktyvos IV priedus.

Paplitimas. Vidurio ir Pietø Europoje á rytus iki Kaukazo, Turkijoje. Ðiaurinė arealo riba – Danija, Ðvedija, Lietuva, Baltarusija.

Lietuvoje rūdis aptinkama lokaliai (Lazdijø, Varėnos r., Druskininkø sav.). Duomenys apie radavietæ Maþeikiø r. nepatvirtinti. 1928 m. nurodyta radavietë Vilniuje.

Biologija ir ekologija. Gyvena lapuoëiø, miðriø miðkø, ávairiø þeldiniø pakraðèiuose, pievelëse prie vandens telkinio. Pirmieji ið þiemovieëiø pasirodo patinai (balandpio pabaigoje). Á nerðtaviets varliagyviai susirenka balandpio pabaigoje – geguþës mën. Nerðtaviets – gerai saulës áðildomi vandens telkiniai, kûdros prie miðkelio su gausia vandens ir pakrantës þoline augalija. Patelës iðnerðia apie 800 – 1 000 ikreliø, porcijomis, nedideliais gumuliukais, ir priklijuoja juos prie dugno augalijos. Buopgalviai baigia metamorfozæ ir iðlipa á krantà antroje liepos pusëje – rugpjûëio mën. Gyvena pavieniui, dþpniausiai tûno ant ávairiø þemø krûmokðniø, aukðtø þoliø. Minta ávairiais bestuburiais, daugiausia vabzdþiais. Þiemoja sausumoje, ávairiuose urveliuose, plyðiuose, ásirausia po nukritusiais lapais.

Populiacijø gausumas. Pagrindinës populiacijos yra Bugiedoje (2 – 5 ind./m² suaugëliø veisimosi metu, 5 – 7 ðiømetukai 1 m² po metamorfozës), Gerdaþiuose, Kapëiamiestyje. Populiacijø gausumas skirtingais sezonais priklauso nuo temperatûros, hidrologiniø pokyëiø. Lietuvos populiacija vertinama 1 500 – 2 000 gyvûnø.

Grësmës ir apsauga. Gausumo svyravimai priklauso nuo hidrologiniø sàlygø nerðtavietsëse. Buopgalviø gyvybingumui, nerðtavietsiø ir sausumos buveiniø kokybei dþpiulæ átakà daro þemës ûkyje naudojamos cheminës medþiagos bei vandens telkiniø upaugimas. Neigiamà átakà gali turëti ir gyvûnø gaudymas bei rinkimas.

Informacijos ðaltiniai

Szeliga-Mierzewski W., Ulasiewicz W., 1931: Píazy i gady pow. moñodeczanskiego. Triton intermedius nov. for. Prace towarzystwa przyjacioù nauk w Wilnie. – Wydziaù nauk matematycznych i przyrodniczych, 4: 8.

Balëiauskas L., Trakimas G., Juðkaitis R., Uleviëius A., Balëiauskienë L., 1999: Lietuvos þinduoliø, varliagyviø ir ropliø atlasas. – Vilnius.

Drobëlis E., 2004: Retieji ropliai ir varliagyviai Varėnos rajone. – Raudoni lapai, 8: 24 – 25.

Sidaraviëius J., Sidaraviëienë V., 2004: Medvarliø radvietës Veisiejø regioniniame parke. – Raudoni lapai, 8: 21.

Summary

A locally distributed species in southern Lithuania, in the Lazdijai and Varëna districts and the Druskininkai municipality. Population abundance depends on meteorological and hydrological conditions. The current national population is estimated at 1500–2000 individuals. Its greatest threat is destruction and degradation of spawning grounds

Apraðë Jolanta Rimðaitë

Jono Augustausko nuotrauka

Raudonpilvė kūmutė

Bombina bombina (Linnaeus, 1758)

DEIMA KŪMUTĖS (BOMBINATORIDAE)

BŪRYS BEUODEGIAI VARLIAGYVIAI (ANURA)

5 (Rs) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjį knygą rûðis áraðyta nuo 1989 m.

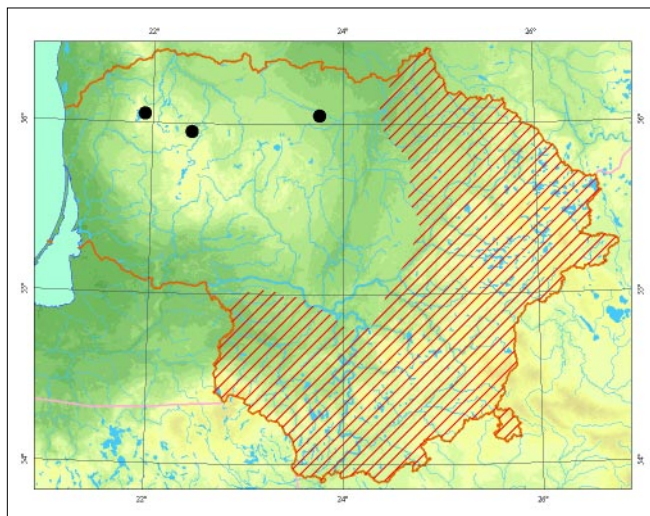
Áraðyta á Berno konvencijos II, ES Buveiniø direktivos II ir IV priedus.

Paplitimas. Vidurio ir Rytø Europoje. Vakarinė arealo riba siekia Danijà ir Pietø Ðvedijà, rytinė – Uralà, o pietinė – Dunojaus baseinà.

Lietuvoje rûðis paplitusi netolygiai. Ðapna arba labai ðapna vidurio, pietinėje ir rytinėje dalyse. Labai reta arba visai neaptinkama vakarinėje Lietuvos dalyje.

Biologija ir ekologija. Gyvena sekliuose, gerai ðildo-muose vandens telkiniuose: ávairiose kûdrose, updum-blėjusiose senvagėse, þemapelkiø balose, upþelianėiuose ar þolėtuose þuvininkystės tvenkiniuose, kanaluose. Pa-vasarà, ðapniausiai balandþio pradþioje, iðlenda ið þie-movieėiø. Vandeniui suðilus iki 13 – 14 °C prasideda kûmuėiø nerðtas. Porcijomis (po 2 – 5 ikrelius) nerðia sekliose þolėtose vietose. Ikrelius pritvirtina prie po-vandeniniø augalø. Nerðtas tæsiasi iki liepos mėn., viena patelė padeda iki 300 kiauðinėliø. Minta daugiausia ávairiais vandens bestuburiais. Spalio mėn. iðlipa ið vandens ir per þiemà slepiasi sausumoje: urveliuose, po medþiø ðaknimis, akmenimis, drėgnuose giliuose rûsiuose.

Populiacijø gausumas. Didþiausios populiacijos gyve-na þuvininkystės tvenkiniuose: Arvydø, Arnioniø, Bal-tosios Vokės, Simno, Ðilavoto, Iðlaupo ir kt. Kûdrose, balose gyvena nedidelės gyvûnø grupės. Lietuvoje ga-

li bûti apie 300 – 400 ávairaus didumo radavieėiø, ku-riose gali gyventi apie 20 000 – 50 000 gyvûnø.

Grėsmės ir apsauga. Pagrindinė grėsmė yra natûraliø buveiniø pasikeitimas, ypaė dėl melioracijos. Þuvi-ninkystės ūkiuose didþioji populiacijos dalis gali su-nykti arba bûti sunaikinta pakeitus ūkininkavimo bû-dus ar veiklos profilà. Dalis populiacijos þûsta per pavasarinės ir rudeninės migracijos.

Svarbu iðsaugoti natûralias, kad ir negausias popu-liacijas.

Informacijos ðaltiniai

Balėiauskas L., Trakimas G., Juðkaitis R., Uleviėius A., Balėiauskienė L., 1999: Lietuvos þinduoliø, varliagyviø ir ropliø atlasas. – Vilnius.

Summary

The species has a scattered distribution and is very rare in western Lithuania, but common in the rest of the country. Population decrease may be caused by drain-ing, and overgrowth of breeding and other habitats.

Apraðė Jonas Augustauskas

Jono Augustausko nuotrauka

Palioji rupūbė

Bufo viridis (Laurenti, 1768)

DEIMA TIKROSIO RUPŪBĖS (*BUFONIDAE*)
BŪRYS BEUODEGIAI VARLIAGYVIAI (*ANURA*)

4 (I) kategorija

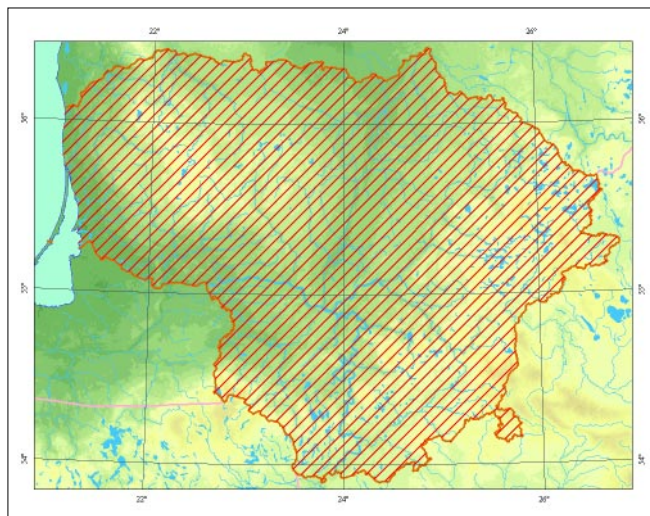
Statusas. Á Lietuvos raudonąją knygą rūdis árašyta nuo 2007 m.

Árašyta á Berno konvencijos II ir ES Buveinių direktyvø IV priedus.

Paplitimas. Vakarø Europoje á rytus nuo Reino. Ðiaurinė arealo riba siekia Pietø Ðvediją, Estiją, Latviją, Ðiaurinę Vidurio Rusijos dalá, Udmurtiją. Rytinė arealo riba siekia Vakarø Kiniją, Mongoliją. Paplitusi Vakarø ir Centrinėje Azijoje, Ðiaurės Afrikoje nuo Maroko iki Libijos, taip pat Vidurpempio jūros salose (Balearø salose, Korsikoje, Sardinijoje ir kt.).

Lietuvoje plačiai paplitusi rūdis, taèiau daugelyje regionø negausi ar visai neaptinkama. Ðapnesnė Pietø, Pietvakariø ir Vidurio Lietuvoje.

Biologija ir ekologija. Tai stepinė rūdis, todėl pasiþymi dideliu atsparumu sausrui, karðeiui ir ðalèiui. Á þiemo-vietes traukia rugsėjo – spalio mën. Þiemoja sausumoje, giliuose urveliuose, po akmenimis, pastatø pamatais, rûsiuose. Nerðti renkasi á gerai áðylanèius, negilius (ðapniausiai iki 50 cm), nedidelius stovinèio vandens telkinius. Nerðto metu balandþio pabaigoje – birþelio mën. patinai skleidþia melodingus garsus, jø kurkimas primena kurklio balsà. Patelës iðnerðia 2 000 – 10 000 kiauðiniø, ilgo kaspino formos porcijomis. Suaugèliai aktyvūs vèlai vakare ir naktá. Dienà tûno ávairiose slèptuvëse: urveliuose, po akmenimis, statiniø pamatais ir pan. Mëgstamos sausumos buveinės – gerai áðylanèios, atviros ar pusiau atviros teritorijos su negausia þoline

augalija, dykvietës. Ðapnai randamos urbanizuotuose teritorijose: miesteliuose, kaimuose, parkuose, darþuose, soduose. Daugelyje vietø kultûriniame kraðtovaizdyje ðapnesnës nei natûralioje gamtoje.

Populiacijø gausumas. Populiacijø gausumas neiðtirtas, daugelyje vietø mapþija. Gausesnës populiacijos Pietvakariø, Vidurio Lietuvoje.

Grësmës ir apsauga. Nerðtavièiø trûkumas ir jø tarðá, þuvø áveisimas nerðtavièiø. Pesticidø, herbicidø naudojimas. Buveiniø upaugimas aukðta þole, krûmokðniais. Migracijos keliø suardymas.

Informacijos ðaltiniai

Balèiauskas L., Trakimas G., Juðkaitis R., Ulevièius A., Balèiauskienė L., 1999: Lietuvos þinduoliø, varliagyviø ir ropliø atlasas. – Vilnius.

Summary

Widely distributed across Lithuania, however it occurs only in small numbers or not at all in several districts. It is more common in southern, southwestern and central Lithuania. Often found in urbanised areas, such as towns, villages, parks and gardens, usually more frequently than in the wild. It favours dry habitats that are well-heated, open or semi-exposed territories with grassy plants that can be otherwise barren. It spawns in shallow, well-heated water bodies.

Apraðė Jolanta Rimðaitė

Jono Augustausko nuotrauka

Nendrinė rupūpė

Bufo calamita (Laurenti, 1768)

DEIMA TIKROSIOS RUPŪPĖS (*BUFONIDAE*)
BŪRYS BEUODEGIAI VARLIAGYVIAI (*ANURA*)

5 (Rs) kategorija

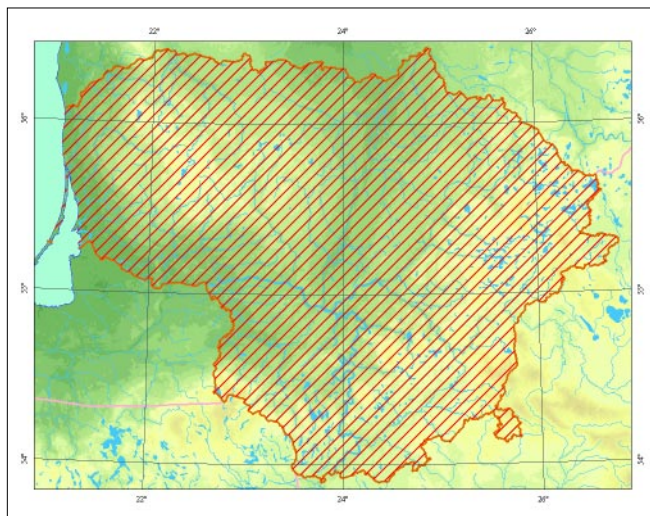
Statusas. Á Lietuvos raudonąją knygą rûðis áraðyta nuo 1976 m.

Áraðyta á Berno konvencijos II ir ES Buveiniø direktyvos IV priedus.

Paplitimas. Vakarø Europoje iki Pietø Ðvedijos ir Pietø Anglijos, iðskyrus Italijà ir Balkanø pusiasalà. Netolygiai paplitusi visoje Lietuvoje, daþna – Kurðio nerijoje ir Pajûrio regioniniame parke.

Biologija ir ekologija. Gyvena smëlio ir þvyro karjeruose, pajûrio buveinëse, durpynuose, darpuose, soduose. Daþnesnë lengvø smëlingø dirvoþemio buveinëse netoli vandens telkinių. Dienà slepiasi dirvoþemyje, urveliuose, po kelmiais, nuvirtusiais medþiais, akmenimis. Aktyvi tamsiuoju paros metu. Skirtingai nuo kitø varliagyviø, greitai bëgioja. Geguþës mën. þoliø, krûmø pripëlusiuose sekliuose vandens telkiniuose patelës iðnerðia iki 3 000 – 4 000 ikrelioø, kurie bûna viena eile iðsidëstæ iki 1,8 m ilgumo kaspinuose. Ið ikrelioø iðsiritæ buoþgalviai vandenyje vystosi apie 50 parø. Liepos – rugpjûðio mën. jaunikliai iðlipa ið vandens ir paplinta aplinkinėse teritorijose. Tada jie bûna aktyvûs visà dieną. Minta vabzdþiais ir kitais sausumos bestuburiais. Rugsëjo mën. þiemoti uþsirausia dirvoþemyje, slepiasi giliuose urveliuose.

Populiacijø gausumas. Tinkamose buveinëse nereta. Atskirø populiacijø gausumas svyruoja nuo keliø deðimëio iki keliø ðimtø gyvûnø. Gausiausios populiacijos Lietuvos pajûrio buveinëse: kopose, tarpkopëse,

baigtuose eksploatuoti, su gausiais vandens telkiniais smëlio ir þvyro karjeruose.

Grësmës ir apsauga. Tinkamø buveiniø sunaikinimas, nerðto vietø nusaussëjimas ar uþterðimas, ypaè þvyro karjerø nusausinimas, apsodinimas miðku.

Populiacijø bûklæ pagerintø naujø veisimosi vietø árengimas: kûdrø, tvenkinių su sekliomis pakrantėmis iðkasimas, baigtø eksploatuoti ir naudojamø þvyro ir smëlio karjerø rekultivavimas á ávairaus gylio vandens telkinius.

Informacijos ðaltiniai

Balëiauskas L., Trakimas G., Juðkaitis R., Uleviëius A., Balëiauskienë L., 1999: Lietuvos þinduoliø, varliagyviø ir ropliø atlasas. – Vilnius.

Summary

A widespread species common in the southern and central parts of Lithuania. Found around sand pits, shrubby dunes and other dry open places. Decreasing due to natural plant succession in suitable habitats and breeding sites.

Apraðë Jonas Augustauskas

Jono Augustausko nuotrauka

Balinis vėplys

Emys orbicularis (Linnaeus, 1758)

DEIMA BALINIAI VĖPLIAI (EMYDIDAE)

BŪRYS VĖPLIAI (CHELONII)

1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąją knygą rūdis árašyta nuo 1976 m.

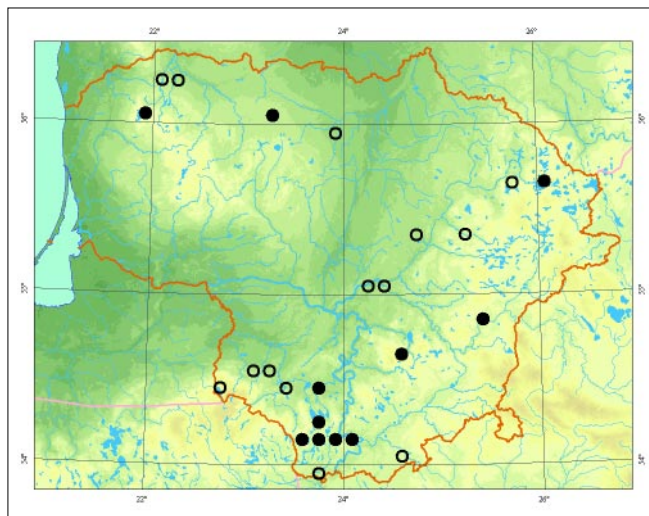
Árašyta á Berno konvencijos II ir ES Buveinių direktyvos II ir IV priedus.

Paplitimas. Pietø ir Vidurio Europoje, Vakarø Azijoje ir Ðiaurės Vakarø Afrikoje. Ðiaurinė arealo riba eina per Latvijà ir vidurinę Baltarusijos dalimi.

Lietuvoje rūdis paplitusi netolygiai, daugiausia pietinėje dalyje: Alytaus, Varėnos, Lazdijø, Marijampolės, Prienø rajonuose. Kitur labai reta arba visai neaptinkama.

Biologija ir ekologija. Gyvena nedideliuose, sekliuose, updumblėjusiuose eþeruose, kūdrose, pelkėse, senvagėse, durpynø duobėse. Vandenyje minta vabzdþiais ir jø lervomis, vėþiagyviais, moliuskais, buoþgalviais, tritonais, maþomis varlėmis, þuvimis, kartais dumbliais ar kitais vandens augalais. Sausumoje gaudo ávairius bestuburius. Nuo spalio iki kovo mėn. þiemoja vandens telkinio dumblyje. Geguþės mėn. smėlėtoje, sausoje, gerai saulės ášildomoje dirvoje netoli vandens telkinio patelė upakalinėmis kojomis iðrausia iki 10 cm gylio duobutė, á kurià padeda 7–20 baltos spalvos pailgø kiauðiniø. Padėjusi kiauðinius patelė kruopðėiai uprausia ir uplygina kiauðinių dėjimo vietà. Kiauðiniai vystosi 2–3 mėn. Iðsiritę jaunikliai lieka þiemoti þemėje ir á pavirðiu iðlenda tik kitø metø pavasarà. Subręsta 6–8 metø.

Populiacijø gausumas. Lietuvoje gyvena apie 500–600 vėþliø. Didþiausias jø populiacijos yra Lazdijø r.: Kuculiðkiø balinių vėþliø draustinyje yra apie 160, Straðiùnø vėþliø draustinyje – apie 20, Meteliø regioniniame parke – apie 70, Bestraigiðkėse – apie 20, Krikðtonyse – apie 25 vėþliø. Veisiejø regioniniame

parke yra apie 150 vėþliø. Negausios, bet pakankamai gyvybingos populiacijos aptinkamos Varėnos, Marijampolės, Jonavos rajonuose. Kitur gyvena tik pavieniai seni gyvūnai, iðlikę dėl savo ilgaamþiðkumo.

Grėsmės ir apsauga. Pagrindinė grėsmė yra buveinių nykimas dėl nusausėjimo ir apaugimo sumedėjusia augalija. Neðienaujami ar neganomi pietinės ekspozicijos ðlaitai apauga aukšta þole, krūmais ir medþiais. Taip vėþliai praranda tinkamas vietas dėti kiauðinius ir veistis. Ilgas kelias iki kiauðinių dėjimo vietø gyvūnams, ypač jaunikliams, pavojingas dėl plėðrūnø.

Þemėje esančias dėtis reikia updengti retu vielos tinklu. Nuo migracijø keliø ið þiemojimo á veisimosi ir gyvenamas vietas iðvalyti pripėlusius karklus ir kitus sumedėjusius augalus. Pagilinti ir iðvalyti seklius þiemojimo ir gyvenamus vandens telkinius.

Informacijos ðaltiniai

Balėiauskas L., Trakimas G., Juðkaitis R., Uleviėius A., Balėiauskienė L., 1999: Lietuvos þinduoliø, varliagyviø ir ropliø atlasas. – Vilnius.

Summary

A locally distributed rare species. About 500–600 specimens occur in approx. 40 localities where in most cases only individual older specimens have been reported. The most abundant populations occur in southern Lithuania.

Apraðė Jonas Augustauskas

Jono Augustausko nuotrauka

Lygiabvynis baltys

Coronella austriaca (Laurenti, 1768)

DEIMA PALĖIAI (COLUBRIDAE)

BŪRYS PVYNAROPLIAI (SQAMATA)

1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rŭðis áraðyta nuo 1976 m.

Áraðyta á Berno konvencijos II ir ES Buveiniŭ direktyvos IV priedus.

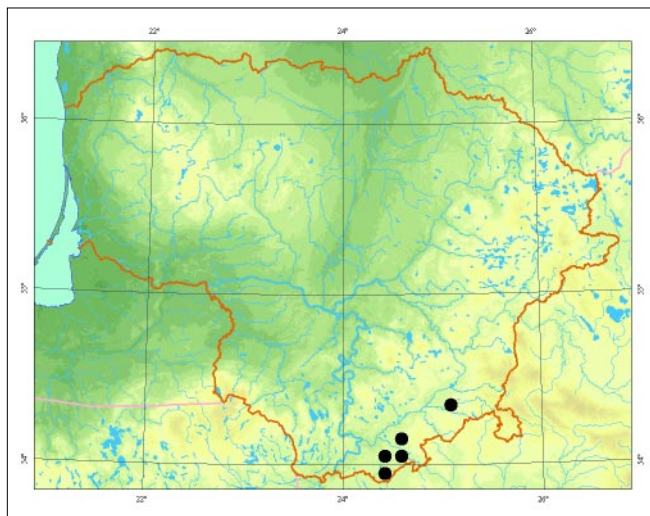
Paplitimas. Arealas apima didþiàjà dalá Europos (iðskyrus Airijà) iki Pietŭ Skandinavijos.

Lietuvoje aptikta tik Ėepkeliŭ rezervate ir Rŭdninkŭ girioje.

Biologija ir ekologija. Gyvena sausuose puðnyuose, þemyninëse apypelkiŭ kopose, saulėtose, reta augalija apaugusiuose virþnyuose. Kovo – balandþio mėn. palieka þiemovietes. Pusiau gyvavedys. Rugpjŭðio – rugsėjo mėn. patelė atveda iki 15 jaunikliŭ, kurie pradeda maitintis driepŭ jaunikliais. Suaugėliai minta driepais, pelėnais, kirstukais, ant þemės perinėiŭ paukðeiŭ jaunikliais, kartais vabzdþiais. Þiemoja nuolatinėse slėptuvėse graupikŭ urveliuose, po medþiŭ ðaknimis, poþeminėse kelmŭ ertmėse, po perpuvusiu ðakŭ ar ràstŭ krŭvomis.

Populiacijŭ gausumas. Populiacijos dydis Lietuvoje nepinomas. Labai retas gyvŭnas Rŭdninkŭ girioje bei Ėepkeliŭ rezervate, kur þinomos 4 gyvenamos vietos.

Grėsmės ir apsauga. Rŭðis yra ðiaurinėje arealo paplitimo dalyje, todėl natŭraliai negali bŭti gausi. Didþiausia grėsmė yra natŭralus ar dirbtinis gyvenamŭ

vietŭ pakeitimas: atvirŭ plotŭ apþeldinimas miðku, kelmŭ, ðakŭ krŭvŭ paðalinimas, dirvoþemio suarimas. Þinomose veisimosi vietose bŭtina árengti ávairiŭ ilgalaikiŭ slėptuviŭ, kuriose suaugę þalėiai ir jaunikliai galėtŭ ramiai perþiemoti ir jas naudoti kaip nuolatinės slėptuvės.

Informacijos šaltiniai

Balėiauskas L., Trakimas G., Juðkaitis R., Uleviėius A., Balėiauskienė L., 1999: Lietuvos þinduoliŭ, varliagyviŭ ir ropliŭ atlasas. – Vilnius.

Summary

A locally distributed and extremely rare species. Reported only in a few localities in southern and eastern Lithuania. Decrease in species numbers is caused by the transformation of habitats and declining lizard populations.

Apraðė Jonas Augustauskas

Jono Augustausko nuotrauka

Juodakaklis naras

Gavia arctica Linnaeus, 1758

DEIMA NARINIAI (GAVIIDAE)

BŪRYS NARINIAI PAUKĖIAI (GAVIIFORMES)

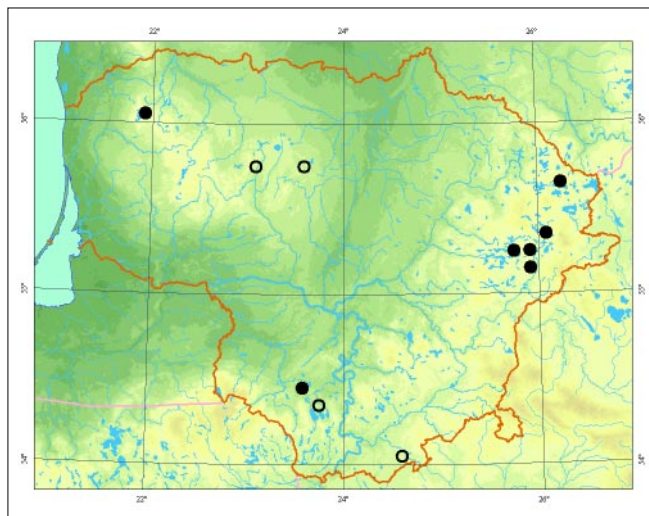
1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rŭdis áraðyta nuo 1981 m.

Áraðyta á Berno konvencijos II, Bonos konvencijos II ir Paukðeið direktvyvos I priedus.

Paplitimas. Eurazijoje nuo Skandinavijos iki Ramiojo vandenyno. Ðiaurėje – pagal visà Arkties vandenyno pakrantę. Pietuose arealas siekia Ðiaurinę Lenkiją, Volgos vidurupá, Kazachstanà, Amûro upės baseinà. Lietuvoje rŭdis matoma daugelyje rajonų, taèiau reguliariai peri tik Rytų Aukštaitijos miðkais apsuptuose eþeruose (Zarasų, Ignalinos ir Ðvenėionių r.). Pavieniai veisimosi faktai þinomi Alytaus, Lazdijų, Plungės rajonuose. Reguliariai þiemoja Baltijos pajūryje.

Biologija ir ekologija. Perėti pasirenka þuvingus ir ðvairius, bet nuoðalius eþerus miðkingose vietovėse. Lizdus krauna atvirose eþerų pakrantėse bei salelėse, dažnai ant didesnių kupstų. Tuose paėiuose eþeruose peri daugelá metų. Kiauðinius (2) deda geguþės mėn. Jaunikliai iðsirita birþelio mėn. Ðeimos kartu gyvena iki rugsėjo mėn. Iðauga 1–2 jaunikliai. Per migracijas sudaro nedideles grupes ir pasirodo ávairiuose eþeruose. Maitinasi þuvimi, kurià pasigauna nardydami. Perėjimo metu labai baikôtūs ir atsargūs. Neperintys paukðeiai pakenèia þmonių kaimynystę. Veisimosi periodu taip pat mėgsta sudaryti bendrus bûrelius su klajojanėiais gentainiais.

Populiacijos gausumas. Ðalies populiacija vertinama 8–10 perinėių porų. Reguliariai veisiasi Ignalinos, Ðvenėionių ir Zarasų rajonuose. Kitur perinės poros rastos kelis kartus: Þuvinto eþere perėjo 1986–1992 m., Simno eþere – 1986 m., panaðiu metu buvo aptikti Platelių eþere bei Molėtų r. Populiacijos dydá riboja per Lietuvà besidriekianti pietinė rŭdies arealo riba.

Grėsmės ir apsauga. Rŭdis yra labai paþeidþiama: pakliûva á þvejų tinklus, jà trikdo þvejai ir poilsiautojai, kenèia nuo plėðrŭnų (kranklių, nendrinų lingių, paprastųjų ir sidabrinų kirų). Realio ir veiksmingų apsaugos priemonių yra mažai: naikinti plėðrŭnus, riboti stovyklavimà ir þvejybà tinklais perėjimo vietose. Papildoma priemonė – árengti dirbtines platformas lizdams krauti.

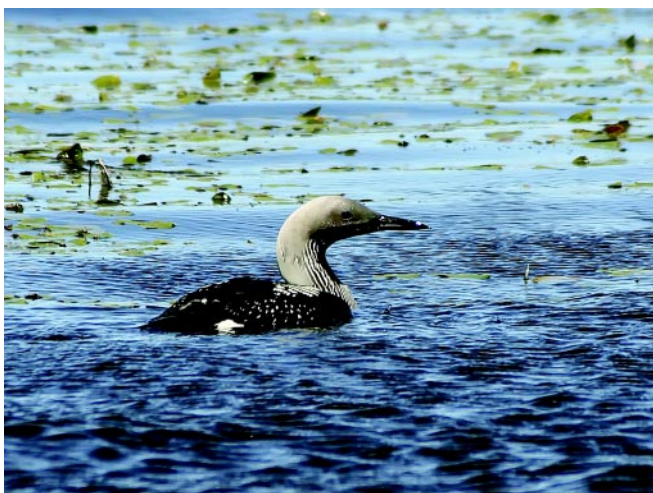
Informacijos ðaltiniai

Flint E., 1982: Chernozobaja gagara. SSRS pticy. Gagary, poganki, trubkonosyje. – Moskva.

Summary

The current population in Lithuania is estimated at 8–10 nesting pairs. It regularly nests in the highly forested lake regions of eastern Lithuania. The main threats to its survival are entanglement in nets, disturbance and predators.

Apraðė Bronius Ðablevičius

Romualdo Barausko nuotrauka

Rudakaklis kragas

Podiceps griseigena Boddaert, 1783

DEIMA KRAGAI (PODICIPEDIDAE)

BŪRYS KRAGINIAI (PODICIPEDIFORMES)

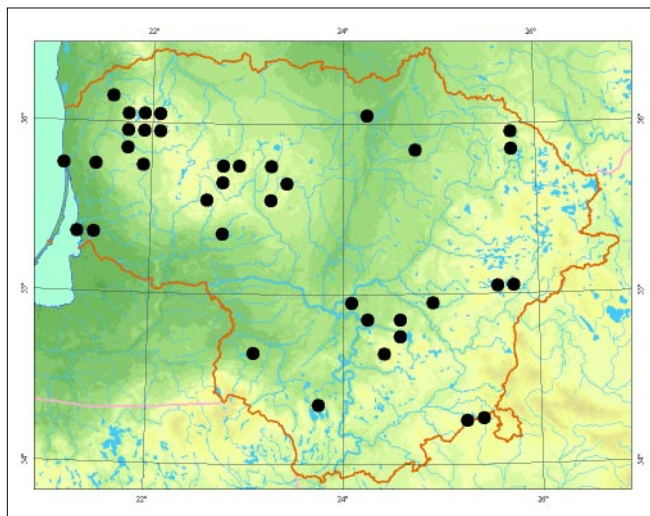
3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 1989 m.

Áraðyta á Berno konvencijos II, Bonos konvencijos II, AEWA II priedus ir Paukðëiø direktyvos I priedà.

Paplitimas. Rûðis paplitusi Palearktikoje. Arealas nevientisas. Vakarinë arealo dalis driekiasi nuo Olandijos ir Danijos per Vidurio Europà iki Uralo ir Obës rytuose bei Kolos pusiasalio ðiaurëje. Á pietus driekiasi iki Syrdarjos slënio, Uþkaukazës, Bulgarijos. Pavieniai perëjimo atvejai registruoti pietinëse Europos ðalyse. Lietuvoje paplitusi sporadiðkai, populiacijos pasiskirstymà lemia þuvininkystës tvenkiniø iðsidëstymas.

Biologija ir ekologija. Veisiasi nedideliuose ir sekliuose (daþnai ne gilesniuose nei 1,5 m) vandens telkiniuose. Peri tik vandens telkiniuose su vedlia antvandenine plûduriuojanëia ir dugno augalija, taip pat tuose, kuriuose gausios bestuburiø gyvûnø bendrijos. Lietuvoje aptinkamas þuvininkystës tvenkiniuose, ëia kartais peri nedidelëmis kolonijomis. Ásikuria nedideliuose eþeruose, baigtuose eksploatuoti durpynuose ar net þvyro karjeruose. Kartais peri ir didesniuose eþeruose, pvz., Metelyje, Obelijoje. Monogamas. Parskrenda ba-

landpio mën. Lizdus krauna ir kiauðinius (4–5) deda balandpio pabaigoje – geguþës mën. Lizdas plokðëias, panaðus á ið vandens augalø sukrautà plaustà. Peri 20–23 dienas. Maitinasi daugiausia vandens vabzdþiais ir jø lervomis, reëiau þuvimis.

Populiacijø gausumas. Ðalies populiacija vertinama 150–200 perinëiø porø. XX a. antroje pusëje greiëiausiai pagausëjo dël þuvininkystës tvenkiniø tinklo kûrimo. Tokiuose vandens telkiniuose peri ne maþiau kaip 50 proc. visos ðalies populiacijos. Gausiausiai peri Ðilo Pavëþupio þuvininkystës ûkyje (iki 20 porø), Sulinkio durpyne (7–10), Rusnës ir Ðilalës ûkiø tvenkiniuose (po 5–10), Birþulio ir Stervo pelkiø eþeruose (ne maþiau kaip 5), Kauno mariose (3).

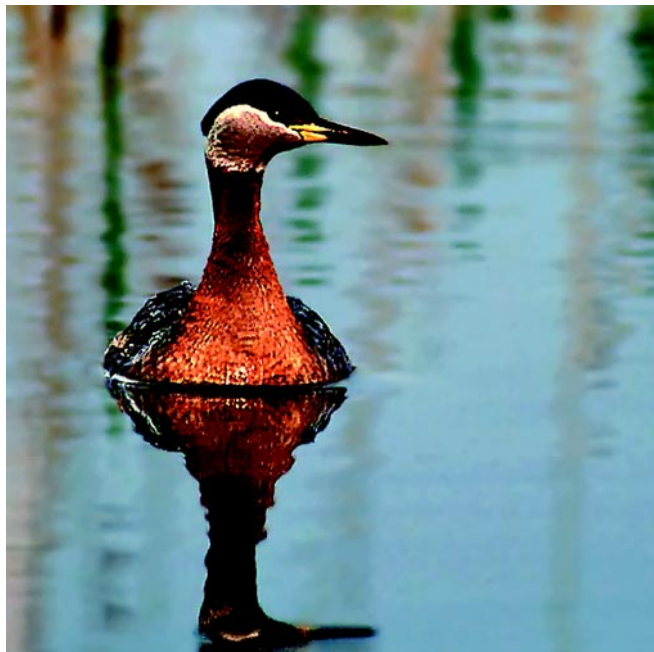
Grësmës ir apsauga. Didþiausia grësmë kelia pilkosios varnos ir nendrinës lingës, kurios iðplëðia dëtis, kai perinëius paukðëius daþnai baido perëjimo vietose besilankantys þvejai ar poilsiautojai. Antvandeninës augalijos sunaikinimas taip pat gali bûti þalingas.

Informacijos ðaltiniai

Summary

A sporadically distributed species that is obviously associated with fish ponds, where the larger part of the population nests. It is estimated at 150–200 nesting pairs and is considered stable.

Apraðë Vitas Staneviëius

Gábor Kovács nuotrauka

Raguotasis kragas

Podiceps auritus Linnaeus, 1758

DEIMA KRAGAI (PODICIPEDIDAE)

BŪRYS KRAGINIAI (PODICIPEDIFORMES)

1 (E) kategorija

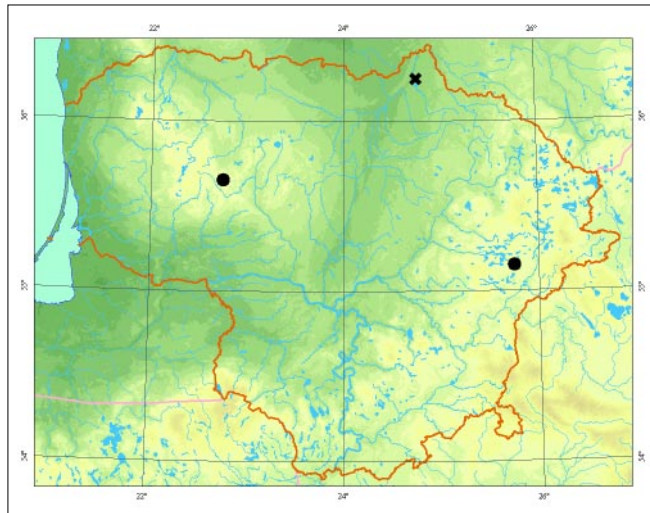
Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygā rūdis árašyta nuo 2007 m.

Árašyta á Berno konvencijos II, Bonos konvencijos II ir AEWA II priedus bei Paukðeiø direktyvos I priedà.

Paplitimas. Eurazijoje nuo Ðkotijos, Skandinavijos ða-liø iki Ochotsko jūros. Ðiaurėje arealas siekia Botni-jos álinkà, Onegos eþerà, Jenisejaus vidurupà. Á pie-tus paplitusi iki Amûro baseino, Ðiaurinio Kazachsta-no, Ðiaurės Rytø Ukrainos, pietinio Pabaltijo. Gyvena Islandijoje.

Per Lietuvà driekiasi pietinė rūdies paplitimo riba. Pir-mà kartà rasta perint 1974 m. Birþø r. Po keliasdeðimties metø pertraukos aptikta Miðkinio eþere (Kelmės r.), kur perėjo kelerius metus ið eilės. Taip pat dvejus metus ið eilės perėjo Liûnuko eþerelyje (Ðvenëioniø r.).

Biologija ir ekologija. Mëgsta seklius, apaugusius vi-daus vandenis. Ðapniausiai peri mapuose uppelkëju-siuose eþerëliuose. Lietuvoje paskutinės 2 perėjimo vietos buvo nedideliuose distrofiniuose aukðtapelkiø eþerëliuose su reta aukðtāja antvandenine augalija. Monogamas. Parskrenda kovo pabaigoje – balandpio mėn., Ðapnai jau susiporavë. Kiaušinius (4 – 5) deda

gegupės pabaigoje – birþelio mėn. Lizdas panaðus á plaustà, sukrautas ið pūvanëiø augalø daliø, dumblo ir durpiø, pritvirtintas prie meldø, ðvendrø ar nendriø stiebø. Veda 1 vadà, taëiau þuvus pirmai dëëiai peri pakartotinai. Abu poros nariai peri 22 – 25 dienas, pradëdami nuo pirmojo kiauðinio, todël jaunikliai ri-tasi ne vienu metu. Subræsta antraisiais gyvenimo me-tais. Minta ávairiais bestuburiais, Ðapniausiai vabz-dþiais ir jø lervomis, reëiau smulkiomis þuvytëmis. Rudeninë migracija prasideda rugsëjo mėn. Baltijos pajûryje kasmet negausiai þiemoja.

Populiacijø gausumas. Ðiuo metu þinoma tik 1 poros nuolatinë perėjimo vieta Kelmės r. Kitur gali perëti tik pavienės poros. Manoma, kad Ðalies populiacija galë-tø bûti vertinama ne daugiau kaip 10 perinëiø porø.

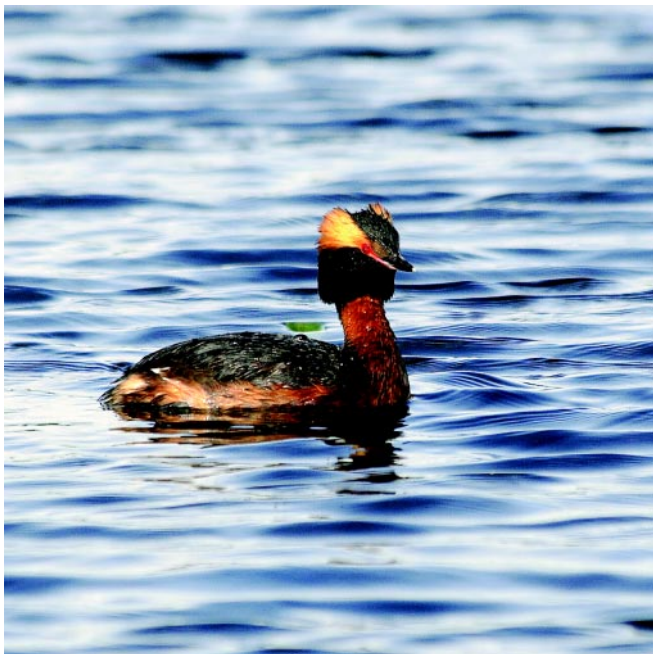
Grësmės ir apsauga. Grësmes sunku ávertinti dël rūdies retumo. Ðalà gali daryti paukðeiø trikdymas perėjimo metu.

Informacijos Ðaltiniai

Summary

Currently only the regular nesting site of one pair is known. Other single pairs may also nest in Lithuania. Abundance is limited by the species' southern distri-bution range boundary which crosses Lithuania.

Apraðë Liutauras Raudonikis

Renato Jakaiëio nuotrauka

Juodakaklis kragas

Podiceps nigricollis CL Brechm, 1831

DEIMA KRAGAI (PODICIPEDIDAE)

BŪRYS KRAGINIAI (PODICIPEDIFORMES)

3 (R) kategorija

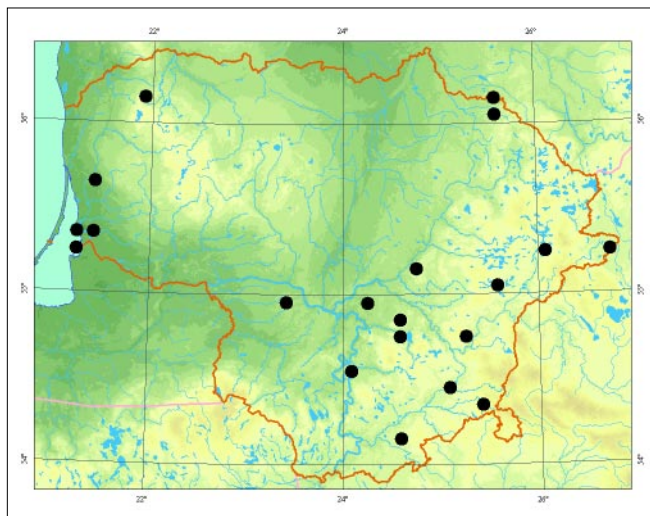
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 1989 m.

Áraðyta á Berno konvencijos III priedà.

Paplitimas. Arealas nevientisas. Vakariniėje Eurazijoje rûðis paplitusi nuo Skandinavijos iki Vakarø Sibiro: ðiaurėje arealas siekia pietinæ Skandinavijà, Volgos vidurupà. Á Pietus paplitusi iki Amudarjos, Upkaukazės, Maðosios Azijos, Pirènø pusiasalio, Ðiaurės Afrikos.

Lietuvoje rasta perint Rusnės, Birvėtos, Kietaviðkės, Arnioniø, Buivydiðkiø, Bebruliðkės, Vizbarø þuvininkystės tvenkiniuose, Janavo, Kaðoniø, Èedasø, Eikiniðkio eþeruose, Kalviø, Gargþdø karjeruose, Nova-raisėio durpyne, Kniapės álankoje ir kt.

Biologija ir ekologija. Peri sekliuose, vandens augalija apþėlusuose stovinėio vandens telkiniuose. Parskrenda kovo pabaigoje. Monogamas. Peri kolonijomis, taėiau pasitaiko ir pavieniø porø. Kiauðinius (3–4) deda balandþio – birþelio mėn. Lizdas panaðus á plaustà, sukrautas ið þūvanėio augalø daliø, dumblo ar purvo priemaiðø, pritvirtintas prie virð vandens iðkilusiø augalø daliø. Veda 1 vadà. Peri apie 21 dienà, perėti pradama padėjus pirmà kiauðinà, todėl jaunikliai ritasi ne visi ið karto. Minta daþniausiai bestuburiais – vėþiagyviais ir vabzdþiø lervomis, moliuskais, reėiau smulkiais þuvytėmis. Rudeninė migracija prasideda rugþjūėio mėn.

Populiacijø gausumas. Dabartinė ðalies populiacija vertinama 150–200 perinėio porø. Didþioji jos dalis susitelkusi Klaipėdos apskrityje: Rusnės þuvininkystės tvenkiniuose ir Kniapės álankoje peri 15–25 poros. Gargþdø, Kalviø karjeruose – 10–15 porø. Gausesnės perėjimo vietas rastos Buivydiðkiø (7–8 poros), Kietaviðkės (6–8) ir Arnioniø þuvininkystės tvenkiniuose (5–9). Kaðoniø eþere peri 2–7 poros. Kitose vietose aptinkamos pavienės poros ar po kelias poras.

Grėsmės ir apsauga. Didþiausia grėsmė yra vandens telkiniø upaugimas helofitais, paukðėiø trikdymas. Perėjimo metu dalà lizdø sunaikina varniniai paukðėiai. Svarbiausiose veisimosi vietose būtina riboti þmoniø lankymàsi, reguliuoti varniniø paukðėiø skaiė.

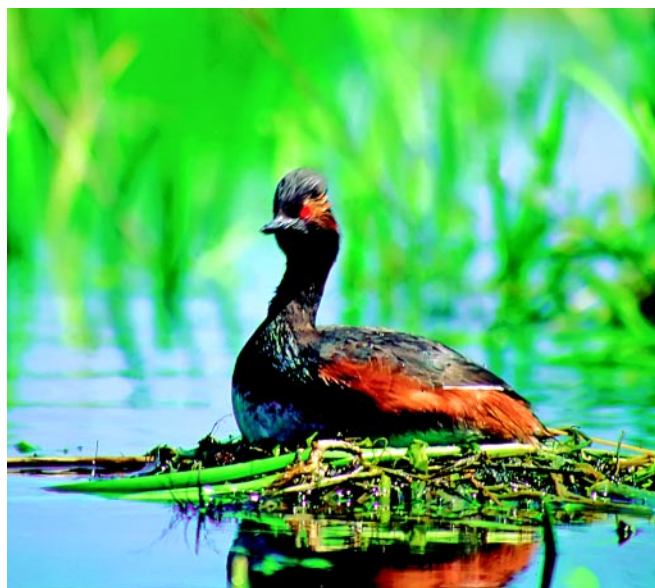
Informacijos ðaltiniai

Jusys V., Maėiulis M., Meėionis R., Poðkus A., Graþuleviėius G., Petraitis A., 1999: Klaipėdos kraðto perinėio paukðėiø atlasas. – Vilnius.

Summary

The population in Lithuania is estimated at 150–200 nesting pairs. Most of these (up to 50 pairs) nest in the Klaipėda region. The main threats to its survival are the disturbance of nesting birds and the overgrowth of shallow waters with helophytes.

Apraðė Mindaugas Maėiulis

Jono Augustausko nuotrauka

Didysis baublys

Botaurus stellaris Linnaeus, 1758

DEIMA GARNIAI (ARDEIDAE)

BŪRYS GANDRINIAI PAUKĖIAI (CICONIIFORMES)

3 (R) kategorija

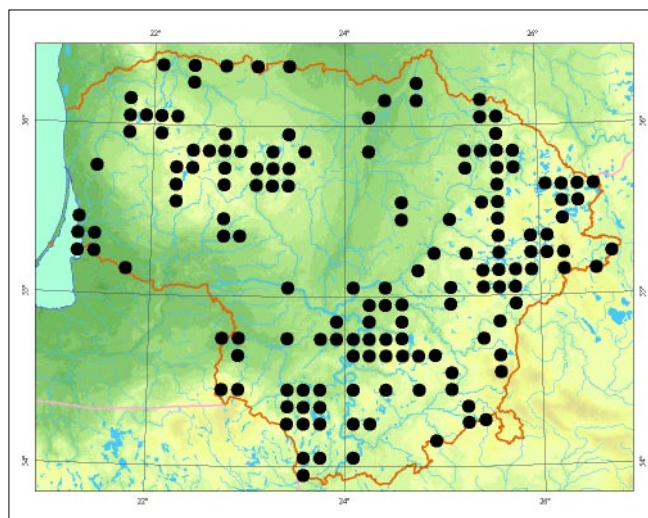
Statusas. Á Lietuvos raudonąją knygą rūdis árašyta nuo 1976 m.

Árašyta á Berno konvencijos II, Bonos konvencijos II, AEWA II priedus ir Paukėiø direktyvos I priedà.

Paplitimas. Palearktinė rūdis. Paplitusi nuo Atlanto iki Ramiojo vandenyno. Ðiaurėje arealas siekia pietinę Ðvediją ir Suomiją, Obės vidurupà, Kolymos baseinà. Á pietus paplitusi iki Japonijos, Mongolijos, Irano, Juodosios ir Vidurpiemio jūrø pakraðėiø. Europoje rūdis paplitusi vietomis, gausėja rytø ir ðiaurės rytø kryptimi, pradedant Vengrija, Rytø Vokietija, Lenkija ir baigiant Baltijos ðalimis.

Lietuvoje gausiausia pietuose ir rytuose, Nemuno þemupyje, þemaitijos aukštumos eþeruose.

Biologija ir ekologija. Būdinga nendrynø paukėiø rūdis. Daug rečiau ásikuria ðvendrynuose. Peri buveinėse, kur vandens gylis siekia 30 cm, o maitinasi vietose, kur vandens gylis siekia 25–75 cm ir gali áplaukti þuvys, todėl ásikuria nevientisuose sàpalynuose, besikaitaliojanėiuose su atvirais vandens plotais. Minimalus atviro vandens plotas vandens telkinyje turi būti bent 1–2 ha, o aukštosis augalijos – 0,5–1 ha. Lietuvoje dažniausiai peri ávairaus dydþio eutrofinuose eþeruose, þuvininkystės tvenkiniø kompleksuose, Kurðiø mariose, dideliuose mezotrofinuose eþeruose, uþtvindytuose durpynuose. Poligamas. Peri ir jaunikliais rūpinasi tik patelė. Parskrenda kovo antroje pusėje. Peri geguþės mėn., nuo pirmo padėto kiauðinio 25–26 dienas. Jaunikliai skraidyti pradeda po 50–55 dienø. Minta daugiausia þuvimis, priklausomai nuo gyvenamos vietos gali misti ir varlėmis, vėþiais, vabzdþiais ar net smulkio þinduoliø

ir paukėiø jaunikliais. Rudeninė migracija būna rugsėjà – spalio pradžioje.

Populiacijø gausumas. Ðalies populiacijà sudaro 800–1 000 patinø, ji didėja dėl vandens telkiniø eutrofizacijos, þuvininkystės tvenkiniø tinklo susiformavimo XX a. antroje pusėje. Svarbios naujos buveinės atsirado uþtvindytuose durpynuose. Gausiausiai peri Nemuno deltos regione (40–60 patinø), þuvinto eþere (15), Kauno mariose (7–15), Birþulio ir Stervo pelkiø komplekse (10), Drūkðiø (10), Kretuono ir Dysnø ir Dysnykðėio (po 8) eþeruose. 5–10 patinø aptinkama Birvėtos, Arnioniø, Ðilo Pavėþupio ir kituose þuvininkystės tvenkiniuose.

Grėsmės ir apsauga. Grėsmės Lietuvoje mažai þinomos. Gali būti nendrynø plotø seklėjimas, iðtisinis jø nuðienavimas ar iðdeginimas þiemà. Kitose ðalyse pavojø lizdams ir jaunikliams kelia mangutai ir ðernai. Būtina iðsaugoti vandenyje auganėiø nendrynø plotus.

Informacijos ðaltiniai

Raudonikis L., 2004: Europos Sàjungos reikðmės paukėiams svarbios teritorijos Lietuvoje. – Kaunas.

Summary

Fairly commonly found in regions in Lithuania where there is an abundance of lakes, around the lower reaches of the Nemunas River and fishing dams. The breeding population is increasing and is currently estimated at 800–1000 nesting males.

Apraðė Vitas Stanevičius

Jono Augustausko nuotrauka

Maopasis baublys

Ixobrychus minutus Linnaeus, 1766

DEIMA GARNIAI (ARDEIDAE)

BŪRYS GANDRINIAI PAUKĖIAI (CICONIIFORMES)

4 (I) kategorija

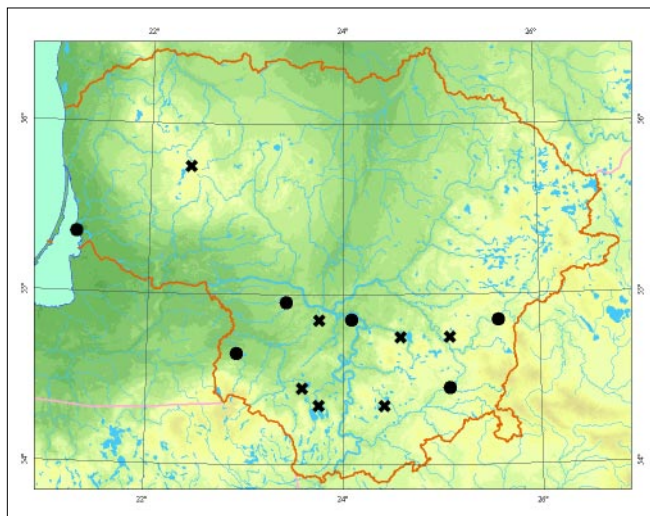
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rŭðis áraðyta nuo 1989 m.

Áraðyta á Berno konvencijos II, Bonos konvencijos II, AEWA II priedus ir Paukðeio direktivos I priedà.

Paplitimas. Eurazijoje nuo Pirėnø pusiasalio ir rytinės Baltijos pakrantės iki Obės baseino ir Nepalo. Ðiaurėje iki Sankt Peterburgo gubernijos, Obės aukðtupio. Pietuose iki Maoposios Azijos, Vidurpėmio jūros pakranėio.

Apie rŭðies paplitimà Lietuvoje duomenø nedaug. Per paskutinius 30 metø iðnyko Birpulio ir Stervo pelkiø komplekse, Þuvinto rezervate, Elektrėnø vandens saugykloje, Meteliø eþere, Vilniaus apylinkėse. Paskutiniu metu aptikta tik Novaraisėio ir Baltosios Vokės durpynuose, Baltosios Vokės ir Arvydø þuvininkystės tvenkiniuose, Kauno mariose, Nemuno deltoje.

Biologija ir ekologija. Peri nedideliuose vandens telkiniuose (karjeruose, þuvininkystės tvenkiniuose, kŭdrose), apaugusiuose antvandenine augalija, krŭmais. Sunkiai pastebimas paukŭtis, nes juda laipiodamas augalijos stiebais ir retai rodo si atviroje aplinkoje. Aktyvus naktà ir sutemus. Lizdà krauna ið nendriø stiebø ir medþiø ŭakeliø þemuose krŭmuose ar ant iðgulusiø nen-

driø, reėiau – ant viksvø kupsto. Kiauðinius (5–6, bal-tus) deda geguþės pabaigoje – birþelio mėn. Peri 17–19 dienø (naktà patelė, dienà patinas). Jaunikliai, kuriais rūpinasi abu tėvai, lizdà palieka 17–18 dienø amþiaus. Veda 1 vadà. Minta vandens vabzdþiais, jø lervomis, ki-tais bestuburiais, maþomis þuvimis. Rudeninė migracija prasideda rugpjŭėio – rugsėjo mėn. Tolimasis migrantas.

Populiacijø gausumas. XX a. antroje pusėje rŭðis beveik iðnyko visoje åalyje. Ðalies populiacija vertinama ne daugiau kaip 10 perinėio porø. Maþà perinėios populiacijos gausumà lemia tai, kad Lietuva yra Ðiauriniame rŭðies paplitimo pakraðtyje.

Grėsmės ir apsauga. Realiai grėsmes sunku àvertinti dėl rŭðies retumo. Ðalà gali daryti paukðeio trikdymas perėjimo metu ir buveiniø keitimas.

Informacijos åaltiniai

Staneviėius V., Ðvaþas S., Raudonikis L., Dagys M., 2002: Waterbirds of large fish ponds in Lithuania. – In: Waterbirds of large fish ponds of Belarus and Lithuania. – Vilnius.

Summary

In the second half of the 20th century the species had virtually disappeared from Lithuania altogether. In recent years single pairs had been found in only a few sites. The total national nesting population is estimated to be less 10 pairs.

Apraðė Liutauras Raudonikis

Sándor Maros nuotrauka

Didysis baltasis garnys

Egretta alba Linnaeus, 1758

DEIMA GARNIAI (ARDEIDAE)

BŪRYS GANDRINIAI PAUKĖIAI (CICONIIFORMES)

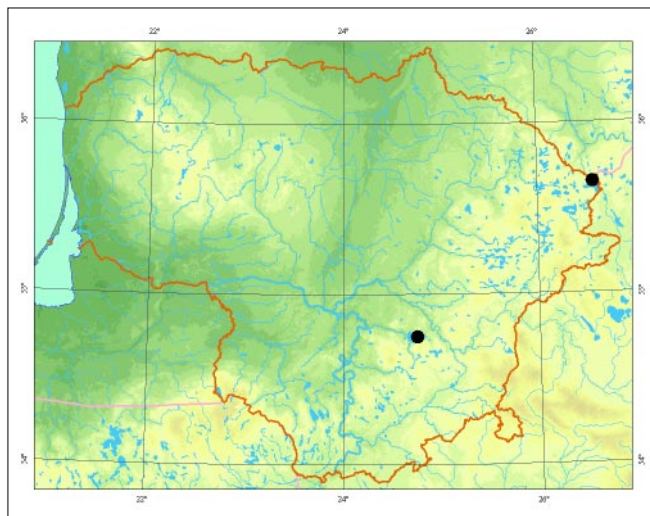
4 (I) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rŭdis áraðyta nuo 2007 m.

Áraðyta á Berno konvencijos II, Bonos konvencijos II priedus ir Paukðeið direktyvòs I priedà.

Paplitimas. Rŭdis kosmopolitè (pietinè). Eurazijoje peri nuo Pietø Èekijos, Vakarø Austrijos ir Po upès deltos Italiijoje vakaruose iki Ramiojo vandenyno rytuose. Area-las susiskaidytas. Europoje daþnesnè Vengrijos lygumo-je, Dunojaus, Dniestro, Volgos ir Uralo upiø þemupiuose. Lietuvoje perèjimo faktas patvirtintas tik 2005 m. ir kol kas þinomos tik 2 viena nuo kitos nutolusios veisimosi vietos. Ne perèjimo metu aptinkama daugumoje þuvininkystès tvenkiniø.

Biologija ir ekologija. Lietuvoje perèti pradèjo 2005 m. Europoje peri didelèse vandeningose nendrèmis ir kar-klø krŭmais apþelusiose pelkèse, esanèiose ðalia van-dens telkiniø, paeþeriø, paupiø, daþnai apsemtuose mið-kuose, kartais sudaro bendras kolonijas su kitais gar-niais ar irklakojiniais paukðèiais. Lietuvoje perèjo van-dens saugyklos puðimis apaugusioje saloje bei miðria-me puðø ir berþø paeþerès miðke. Abiejose vietose pil-køjø garniø kolonijoje. Lizdus krauna ið nendriø stiebø, medþiø ðakeliø ant iðgulusiø nendriø, neretai medþiuo-se ir krŭmuose. Peri 25 – 26 dienas. Garniukai pradeda ristic geguþès pradžioje, o lizdus palieka sulaukè 52 – 56 dienø amþiaus. Baikøtus paukðtis, maitinasi atvirose vietose, ið kuriø gerai matyti apylinkès. Minta daugiausia þuvimis, varliagyviais, vandens vabzdþiais ir jø ler-vomis, kitais vandens bestuburiais. Pirmieji paukðèiai parskrenda jau balandþio pradžioje. Rudená pavieniai paukðèiai dar gali bŭti aptinkami visà spalio mèn.

Populiacijø gausumas. Bendras populiacijos gausumas visame Europos areale didèja. Pastaruosius 12 – 15 me-tø rŭdis stebètinai sparèiai plinta Lietuvoje. Per 20 metø ðalyje ðios rŭdies statusas pasikeitè ið atsitiktinai up-klystanèios á perinèià rŭdà. 2005 – 2006 m. pavieniai pe-rintys paukðèiai aptikti tik 2 ðalies vietose – Elektrènø vandens saugykloje ir Drŭkðiø eþere. Vasaros metu nuo keliø iki keliasdeimt paukðeið aptinkami beveik vi-suose didesniuose Lietuvos þuvininkystès tvenkiniuose.

Grèsmès ir apsauga. Veisimosi metu paukðèiai gali bŭti iðbaidomi, nes peri greta kormoranø kolonijø, kurios yra specialiai trikdomos. Maitinimosi vietose (þuvininkystès ūkiuose) paukðèiai yra baidomi kartu su pilkaisiais garniais ir kormoranais.

Informacijos ðaltiniai

Castren K., 2004: The expansion of Great White Egret *Egretta alba* in Lithuania. – *Ciconia* (9): 41 – 42.

Stanevièius V., Ðvaþas S., Raudonikis L., Dagys M., 2002: Waterbirds of large fish ponds in Lithuania. – In: Waterbirds of large fish ponds of Belarus and Lithuania: 53 – 111. – Vilnius.

Summary

Rapid species expansion into Lithuania is underway. It has been nesting in Lithuania since 2005, though as yet only two nesting sites are known. In summer, non-breeding birds gather around fishing dams.

Apraðè Vitas Stanevièius

Vytauto Jusio nuotrauka

Juodasis gandras

Ciconia nigra Linnaeus, 1758

DEIMA GANDRINIAI (*CICONIIDAE*)

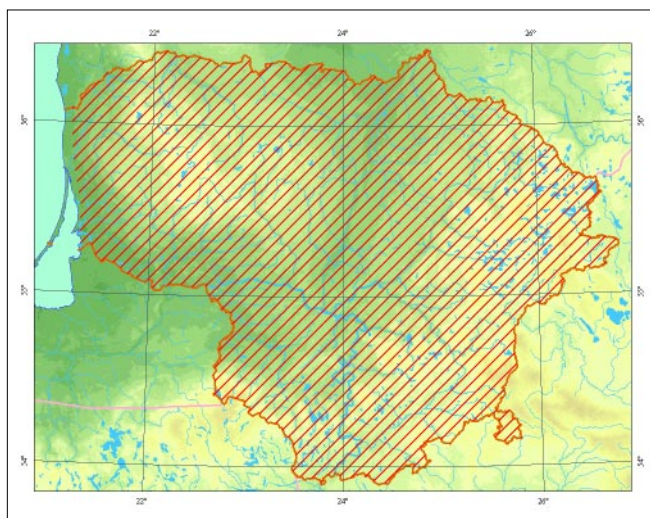
BŪRYS GANDRINIAI PAUKĖIAI (*CICONIIFORMES*)

2 (V) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 1976 m. Pagal Pagrindines miðko kirtimø taisykles visi rûðies lizdai saugomi net ûkiniuose miðkuose. Átraukta á Berno konvencijos II, Bonos konvencijos II priedus ir Paukðeioð direktivos I priedà.

Paplitimas. Eurazijoje nuo Pirënø pusiasalio iki Ramiojo vandenyno. Ðiaurëje arealas siekia Suomioð álankà, Jenisejaus aukðtupà ir Amûro baseinà, pietuose tæsiasi iki Kinijos, Maðosios Azijos ir Balkanø pusiasalio. Lietuvoje rûðis aptinkama beveik visoje ðalies teritorijoje. Ðapnesnë Vidurio Lietuvoje. Neperi Kurðioð nerijoje.

Biologija ir ekologija. Ðapniausiai apsigyvena dideliuose miðriuose, derlinguose miðkuose. Renkasi upmirkusius, ðalia uppelkëjusiø vietø auganëius, natûraliai praretëjusius miðrius spygliuoèiø ir lapuoèiø medynus. Maitinasi ðalia miðkø esanëiuose vandens telkiniuose, drëgnose pamiðkëse, miðko atvirumose. Monogamas, poros pastovios bûna visà gyvenimà. Á lizdavietes gràpta kovo mën. Kiauðinius (2 – 4, reèiau 5) deda balandpio mën. Peri savo sukrautuose arba upima kitø plëðriøjø paukðeioð lizdus àpuoluose, juodalksniuose ir drebulëse. Veda 1 vadà. Peri 30 – 35 dienas. Jaunikliai pradeda skraidyti 65 dienø amþiaus. Subràsta treèiaisiais gyvenimo metais. Lesa smulkias þuvis, vandens bestuburius, buoþgalvius, varliagyvius. Pievose susiranda peliniø grauþikø, smulkioø paukðeioð jaunikliø. Rudeninë migracija prasideda rugpjûèio mën. Tolimasis migrantas.

Populiacijø gausumas. 1998 m. perinti populiacija ávertinta 450 – 600 perinëiø porø. 2001 m. duomenimis, populiacijà sudarë 600 – 800 perinëiø porø. Reikðminga populiacijos dalis saugoma Birþø, Ðaliojoje, Ðimoniø ir Vainuto giriose bei Dotnuvos – Josvainiø ir Taurjënø – Uþulënio miðkuose. Retas paukðtis pietinës ir rytinës ðalies dalies nederlingø puðynø masyvuose.

Grësmës ir apsauga. Didþiausia grësmë yra intensyvi miðkø ûkio veikla, dël to maþëja medynø su stambiais ir senais medþiais, tinkamais lizdui sukti. Kitos grësmës – hidrologinio repimo pokyèiai, perinëiø paukðeioð trikðymas.

Informacijos ðaltiniai

Raudonikis L., 2004: Europos Sàjungos reikðmës paukðeiams svarbios teritorijos Lietuvoje. – Kaunas.

Summary

Abundance of the breeding population in Lithuania was estimated at 450–600 breeding pairs in 1998 and at 600–800 breeding pairs in 2001, distributed across almost all of Lithuania's territory. More frequent in central Lithuania.

Apraðë Saulis Skuja

Jono Augustausko nuotrauka

Gulbė giesmininkė

Cygnus cygnus Linnaeus, 1758

DEIMA ANTINIAI (ANATIDAE)

BŪRYS PĀSINIAI PAUKĀĒIAI (ANSERIFORMES)

3 (R) kategorija

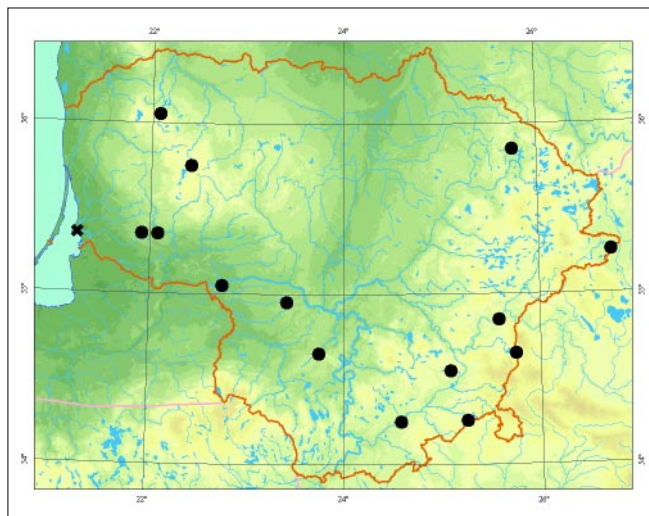
Statusas. Ā Lietuvos raudonāā knjgā rūāis āraāyta nuo 2000 m.

Āraāyta ā Berno konvencijos II, Bonos konvencijos II, AEWA II priedus ir Paukāēiā direktvyvos I priedā.

Paplitimas. Eurazijoje nuo Skandinavijos iki Anadyrio slēnio ir Kamēiatkos. Āiaurēje paplitimo riba tāsia-si nuo Kolos pusiasalio ir Poliarinio Uralo per Jenisejaus deltā iki Lenos ūmupio. Ā pietus aptinkama iki Āiaurēs Rytā Kinijos, Āiaurēs Kazachstano, Volgos aukādtupio, Lietuvos, pietinēs ŀvedijos.

Lietuvoje paplitusi sporadiākai, bet dāpnesnē rytinēje dalyje. Reēiausiai aptinkama āiaurinēje Lietuvoje. Tai susijā su tvenkininēs ūvininkystēs ūkiā pasiskirstymu. XX a. āēātajame dēāimtmetyje pirmas perējimo atvejis ūpregistruotas Nemuno deltoje. Per paskutinius 10 metā perinti populiacija Lietuvoje plinta. Āiuo metu peri 9 ūvūā ūkiuose, 4 apleistuose durpynuose, keliuose tvenkiniuose.

Biologija ir ekologija. Didesnēje arealo dalyje – tai miākatundrēs kraātovaizdāio paukātis. Tikriausiai iēākodamas ramybēs, Lietuvoje āis baikātus paukātis dāpniausiai pasirenka ūvininkystēs tvenkinius. Neretai apsigyvena apleistuose, apsemtuose durpynuose, reēiau ūpūēlusiuose karjeruose, ēperuose ar pan. Parskrenda kovo mėn. jau susiporavā. Monogamas. Labai aktyviai āina savo teritorijā, iāveja net stambesnes gulbes nebyles. Kiauāinius (4 – 6, kartais 7) deda balandāio mėn. Lizdus slepia antvandeninēs augali-

jos sāpalynuose. Peri tik patelē 30 – 40 dienā. Jaunikliai su tėvais laikosi iki pasitraukiant ā piemovietes. Minta āvairiais vandens augalais ir smulkiais bestuburiais. Vidutinio nuotolio migrantas, nors pavieniai paukāēiai piemoja Lietuvoje.

Populiacijā gausumas. Lietuvos populiacija 2001 m. vertinta 15 – 20 perinēiā porā, bet āiuo metu ji yra gerokai gausesnē. Vizbarā ūvininkystēs tvenkiniuose 2005 m. perējo daugiau kaip 10 porā. Birvētos ir Baltosios Vokēs tvenkiniuose kasmet peri daugiau kaip 5 poros. Āiuo metu āalyje veisiasi ne maāiau nei 30 porā.

Grēsmēs ir apsauga. Didāpiausiā grēsmā kelia trikdymas, plēdūnai ir perēti tinkamā buveiniā pokyēiai. Būtina tvarkyti bent svarbiausias dabartines perējimo vietas.

Informacijos āaltiniai

Jusys V., Maēiulis M., Meēionis R., Poākus A., Graūleviēius G., Petraitis A., 1999: Klaipēdos kraāto perinēiā paukāēiā atlasas. – Vilnius.

Raudonikis L., 2004: Europos Sājungos reikāmēs paukāēiams svarbios teritorijos Lietuvoje. – Kaunas.

Summary

Sporadically distributed in Lithuania, but more common in the east, and rarest in northern Lithuania. This is associated with the distribution of fish ponds. Currently there are at least 30 pairs that nest in Lithuania.

Aprāāē Liutauras Raudonikis

Jono Augustausko nuotrauka

Pilkoji pàsis

Anser anser Linnaeus, 1758

DEIMA ANTINIAI (ANATIDAE)

BŪRYS PÀSINIAI PAUKDĖIAI (ANSERIFORMES)

5 (Rs) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rŭðis áraðyta nuo 1989 m.

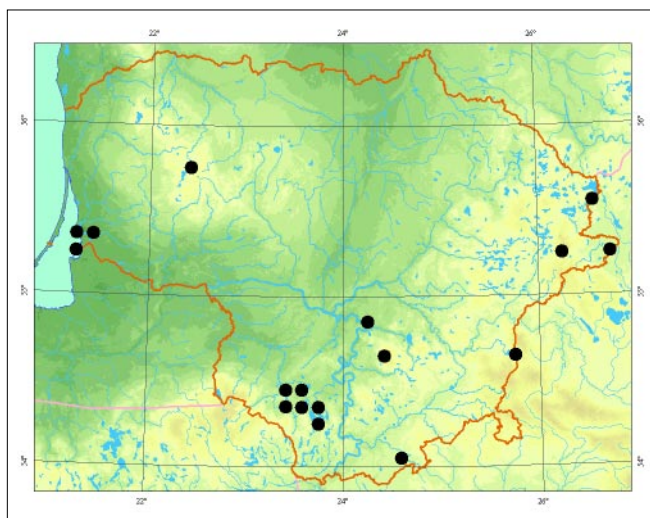
Áraðyta á Berno konvencijos III, Bonos konvencijos II ir AEWA II priedus.

Paplitimas. Eurazijoje nuo Islandijos, Britø salø, Skandinavijos iki Ramiojo vandenyno. Visur pasiskirsėiusi netolygiai. XX a. pabaigoje labai pagausėjo daugumoje Vakarø Europos ðaliø.

Lietuvoje rŭðis gausiausia Pietø ir Pietvakariø Lietuvoje, Nemuno þemupyje, rytiniame Kurðio mariø pakraðtyje.

Biologija ir ekologija. Peri vandens telkiniuose su plaèiomis pakrantės helofitø juostomis, ypaè jeigu juose yra salø ar plovø, taip pat gretimose pelkėse. Parskrenda kovo mėn., kartais vasario pabaigoje ar balandpio pradpioje. Dapniausiai peri pavienėmis poromis. Deda 4 – 6, reèiau 3 – 12 kiauðinius. Perėti pradeda paprastai balandpio viduryje. Peri tik patelė 27 – 28 dienas. Jauniklius vedpioja abu tėvai. Jaunikliai skraidyti pradeda 50 – 60 dienø amþiaus. Su tėvais laikosi pirmà rudenà ir þiemà. Maitinasi daugiausia sausumoje: kultŭrinėse ir natŭraliose pievose, þelmenø ar nupjautø javø laukuose. Minta vegetatyvinėmis þolios dalimis, kultŭriniø ir laukiniø augalø sėklomis. Rudeninė migracija prasideda rugsėjo pabaigoje.

Populiacijø gausumas. Paskutinais duomenimis, ðalies populiacijà sudaro 100 – 150 porø. Gali bŭti, kad pastaraisiais metais populiacija gausėjo. Gausiausia Ne-

muno Deltoje ir rytiniame Kurðio mariø pakraðtyje (iki 100 perinèio porø ir 300 – 500 vasarojanèio nesiveisianèio paukðio), Þuvinto eþere (25 ir 100) ir Meteliø regioninio parko eþeruose (iki 10 porø). Pavienės poros peri Birbulio, Paltyèio, Amalvo ir kituose eþeruose, Kauno mariose, Kenos, Birvėtos ir kituose þuvininkystės tvenkiniuose.

Grėsmės ir apsauga. Ankstesniais metais didþiausia grėsmė buvo medþioklė. Apie dabartines grėsmes maþai þinoma. Daugiausiai þalos greièiausiai daro trikdymas, nendrynø deginimas, nendrynø naudojimas (kirtimas) ir ðernø veikla.

Veisimosi vietose perėjimo metu bŭtina riboti þmoniø lankymàsi ir atitinkamai reguliuoti nendrynø kirtimà.

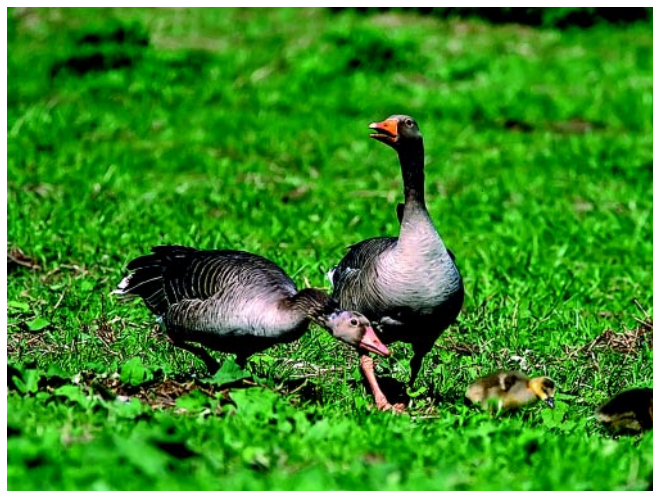
Informacijos ðaltiniai

Jusys V., Maèiulis M., Meèionis R., Poðkus A., Graþulevièius G., Petraitis A., 1999: Klaipėdos kraðto perinèio paukðio atlasas. – Vilnius.

Summary

The species resumed nesting in Lithuania over 25 years ago. Its population is increasing and is currently estimated at 150 pairs. The population is concentrated in the Nemunas River Delta Regional Park, in the Þuvintas Biosphere Reserve and Meteliai Regional Park.

Apraðė Vitas Stanevièius

Jono Augustausko nuotrauka

Urvinė antis

Tadorna tadorna Linnaeus, 1758

DEIMA ANTINIAI (ANATIDAE)

BŪRYS PĀSINIAI PAUKĢĒIAI (ANSERIFORMES)

2 (V) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonajā knygā rūdis ārađyta nuo 1989 m.

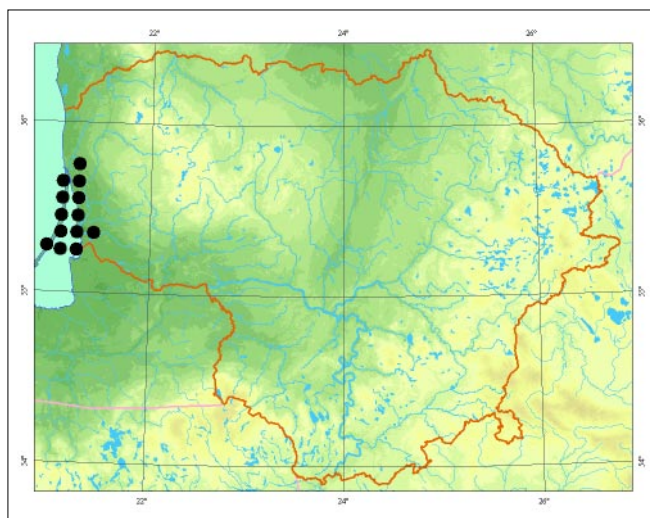
Ārađyta ā Berno konvencijos II, Bonos konvencijos II ir AEWa II priedus.

Paplitimas. Europoje āvairiø jūrø pakrantēse.

Lietuvoje rūdis aptinkama tik Kurdiø mariø pakrađ-ēiuose ir Nemuno deltoje. Dāpnēsñ Kurdiø nerijos pakranēiø seklumose. Kiek reēiau peri rytinēje Kurdiø mariø pusēje. Ne kasmet pavienēs perinēios poros aptinkamos ūemyninēs dalies vandens telkiniuose: Slengiø ir Kalviø ūvyro karjeruose (Klaipēdos r.), Nemuno upēs pakrantēse.

Biologija ir ekologija. Pirmenybā teikia sekliems su smēlētāis krantāis vandens telkiniams, taēiau beveik iđimtinai peri jūrø ar jø lagūnø pakrantēse. Lizdus suka smēlio kopose, medynø sāpalynuose, kartais arti vandens (dāpniausiai iđplautø đaknø ertmēse), nemađai paukđēiø peri po pastatais ir ūvērīø urvuose. Lizdā krauna patelē. Peri (8 – 12 kiauđiniø) 27 – 29 dienas. Jaunikliai ūpauga per 2 mēnesius. Lytiđkai subrēsta antrāisiais gyvenimo metais. Monogamas. Minta gyvulinīu (āvairiais vandens vabzdđiais, jø lervomis, smulkiāis moliuskāis) ir augalinīu maistu (vandens augalø sporomis, sēklomis ir minkōtosiomis augalø dalimis).

Populiācijas gausumas. Đalies populiācijā sudaro 30 – 50 perinēiø porø, iđ kuriø daugiau nei 80 proc. peri Kurdiø nerijoje, kitos – rytinēje Kurdiø mariø pakrantēje.

Grēsmēs ir apsauga. Grēsmā kelia Kurdiø nerijos pakranēiø tvirtinimo darbai (pakranēiø seklumø ūpsodinimas nendrynais), padidējās lapiø ir kitø plēdrūnø gausumas.

Populiācijai pagausinti būtina ārengti dirbtines lizdavietes.

Informācijas đaltiniai

Grāpuleviēius G., 1994: Didysis kormoranas (*Phalacrocorax carbo*) ir urvinė antis (*Tadorna tadorna*) Kurdiø mariose. – *Ciconia*, 2 (1 – 2): 62 – 66.

Jusys V., Maēiulis M., Meēionis R., Pođkus A., Grāpuleviēius G., Petraitis A., 1999: Klaipēdos krađto perinēiø paukđēiø atlasas. – Vilnius.

Ivanauskas T., 1959: Lietuvos paukđēiai, 2. – Vilnius.

Summary

This species breeds exclusively in the Curonian Lagoon area. The current national population is estimated at 30–50 nesting pairs, of which over 80% are found around the Curonian Lagoon.

Aprađē Gediminas Grāpuleviēius

Renato Jakaiēio nuotrauka

Pilkoji antis

Anas strepera Linnaeus, 1758

DEIMA ANTINIAI (ANATIDAE)

BŪRYS PÀSINIAI PAUKDĖIAI (ANSERIFORMES)

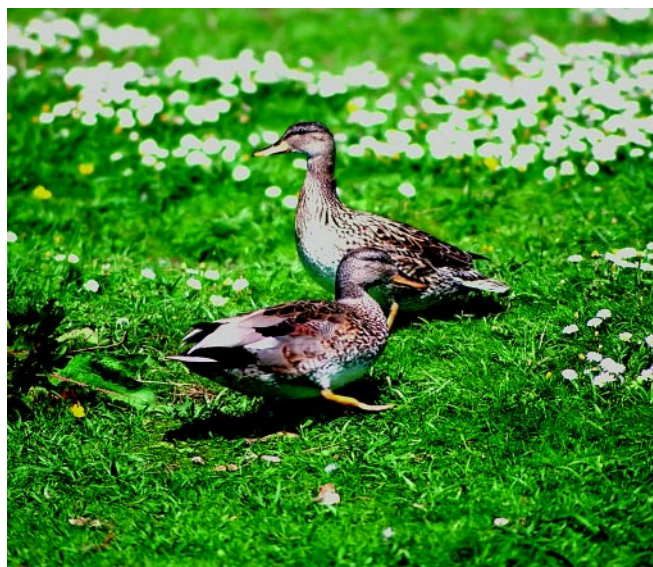
2 (V) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rŭðis áraðyta nuo 1989 m.

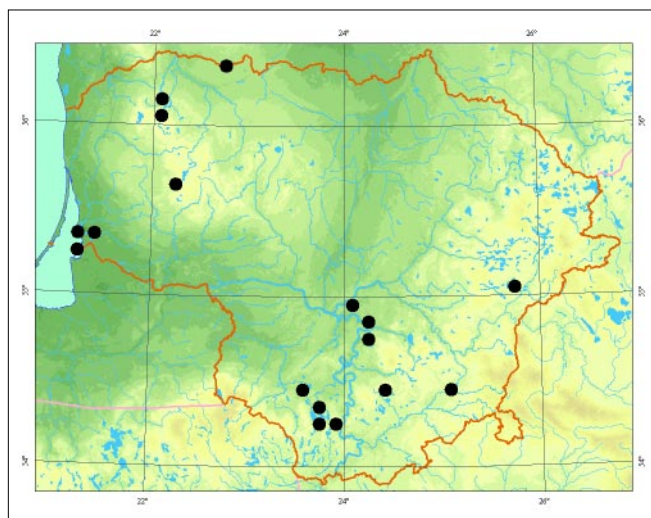
Áraðyta á Berno konvencijos II, Bonos konvencijos II ir AEWA II priedus.

Paplitimas. Peri Palearktikoje ir Nearktikoje, daþniausiai kiek pieðiau nei kitos upiniø anèiø rŭðys. Eurazijoje paplitusi nuo Vakarø Europos á rytus per Kazachstanò ir Vakarø Sibiro stepes iki Ðiaurès Rytø Kinijos. Ðiaurinë paplitimo riba driekiasi per pietinë Skandinavijà. Á pietus paplitusi iki Balkanø ir Pirènø pusiasaliø. Lietuvoje rŭðis aptinkama sporadiðkai, daþnesnè pietinèje ðalies dalyje.

Biologija ir ekologija. Pirmenybà teikia didesniems, sekliems, eutrofiniams vandens telkiniams, kuriuose gausu antvandeninès ir plŭduriuojanèios augalijos. Mègstà þoliø augalija apaugusias eþerø ir upiø salas, kartais lizdus krauna ant iðkilusiø vandens augalø. Nereitai peri rudagalviø kirø ar upiniø þuvèdrø kolonijose. Lietuvoje gausiau peri Nemuno þemupio upliejamose pievose ir polderiuose, þuvininkystès tvenkiniuose. Parskrenda kovo pabaigoje – balandþio pradþioje. Lizdas – þolèmis iðklota duobutè. Kiauðinius (daþniausiai 6 – 11) deda visà geguþès mèn. Dètis pridengiama tamsiais pŭkais. Patelè peri 26 – 28 dienas. Jaunikliai pradeda skraidyti 55 dienø amþiaus. Daþniausiai minta augalinès kilmès maistu. Tolimasis migrantas. Rudeninè migracija vyksta rugsèjo – spalio mèn.

Selemono Paltanavièiaus nuotrauka

Populiacijø gausumas. Ðalies populiacijà sudaro 100 – 150 perinèiø porø. Rŭðis niekada nebuvo gausi. Nemuno deltos regioniniame parke, áskaitant Rusnès þuvø tvenkinius, peri iki 25 porø, Daugø þuvininkystès ūkyje – 7 – 10 porø, Birbulio ir Stervo eþeruose – 3 – 4 poros. Po kelias poras peri daugelyje þuvininkystès tvenkiniø.

Grèsmès ir apsauga. Didþiausia grèsmè kelia plèðrŭnai ir perètì tinkamø buveiniø pokyðiai. Perèjimo vietose bŭtina iðlaikyti tinkamas buveines ir reguliuoti plèðrŭnø skaièiø.

Informacijos ðaltiniai

Jusys V., Maèiulis M., Meèionis R., Poðkus A., Graþulevièius G., Petraitis A., 1999: Klaipèdos kraðto perinèiø paukðèiø atlasas. – Vilnius.

Summary

A sporadically distributed species, more common in the lower reaches of the Nemunas River and in fish ponds. The current population in the country is estimated at around 100–150 mating pairs. Their numbers may also fluctuate due to changes in their breeding habitats.

Apraðè Vitas Stanevièius

Smailiauodegė antis

Anas acuta Linnaeus, 1758

DEIMA ANTINIAI (ANATIDAE)

BŪRYS PĀSINIAI PAUKĒĪAI (ANSERIFORMES)

1 (E) kategorija

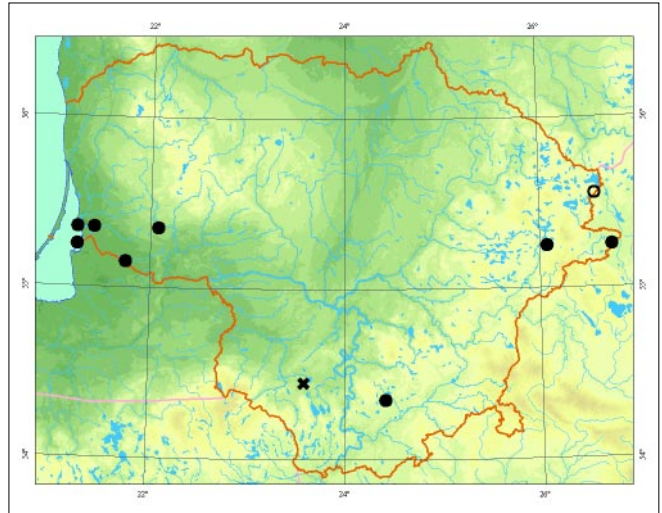
Statusas. Ā Lietuvos raudonāā knjgā rūāis āraāyta nuo 1989 m.

Āraāyta ā Berno konvencijos III, Bonos konvencijos II ir AEWA II priedus.

Paplitimas. Eurazijoje nuo Atlanto iki Ramiojo vandenyno. āiaurēje arealas siekia arktinē pakrantē. ā pietus rūāis paplitusi iki pietinēs Primorēs, Kazachstano, Vengrijos, āiaurinės Italijos, Ispanijos.

Lietuvoje veisimosi metu rūāis paplitusi sporadiškai. Reguliariai aptinkama Nemuno deltoje. Perint rasta rytinėje ir pietinėje āalies dalyje (Birvėtos ālapemėse, Kretuono ir Drūkāiā ēperā salose, ūvinto, Metelio, Obelijos ēperuose, Daugā ūvininkystēs ūkyje) ir vakariniuose pakraāēiuose (Kalviā karjere, Senosios Rusnēs ornitologiniame draustinyje). Daāna, vietomis viena gausiausio rūāiā migracijā metu, aptinkama daugelyje āalies vandenā.

Biologija ir ekologija. Peri didesniuose vandens telkiniuose, vengia miākingā vietoviā. Mēgsta seklius vandenis telkinius su gausia augalija ir ālapiomis pievomis pakrantēse ar salose. Parskrenda kovo mėn. pabaigoje. Kiauāinius (6 – 11) deda balandāpio pabaigoje – geguāēs mėn. Peri 22 – 23 dienas. Minta āvairiu maistu, daāniausiai augaliniu. Maisto ieāko seklumoje, pelkētuose pakraāēiuose, ālapiuose pievose. Rudeninē migracijos metu aptinkama tiek apsemtose pievose, tiek āvairaus tipo sekliuose vandenyse.

Populiacijā gausumas. Dabartinē āalies populiacija vertinama 5 – 20 perinėiā porā. Didāioji jos dalis susitelkusi Nemuno deltoje ir gretimose teritorijose (Senosios Rusnēs ornitologiniame draustinyje, Kalviā karjere). Pavienēs poros peri kai kuriuose ūvininkystēs ūkiuose (Vizbarā, Birvėtos, Daugā), Pietā Lietuvos ēperā (ūvinto, Metelio, Obelijos) uppelkėjusiose pakrantēse ir nuo seno ūinomose perėjimo vietose – Kretuono ir Drūkāiā ēperā salose.

Grēsmeis ir apsauga. Didāiausiā grēsma kelia veisimosi buveiniā praradimas pievoms ūpaugant krūmais ir aukātāja ūoline augalija. Didelē āalā populiacijai daro intensyvi gyvulininkystē, ankstyvas ūpliejamā pievā āienavimas, ganyklā vertimas ā ariamā pemā. Veisimosi vietose skatinti ekstensyviā gyvulininkystē ir vėlyvā āienavimā, prirėikus tvarkyti tinkamas buveines.

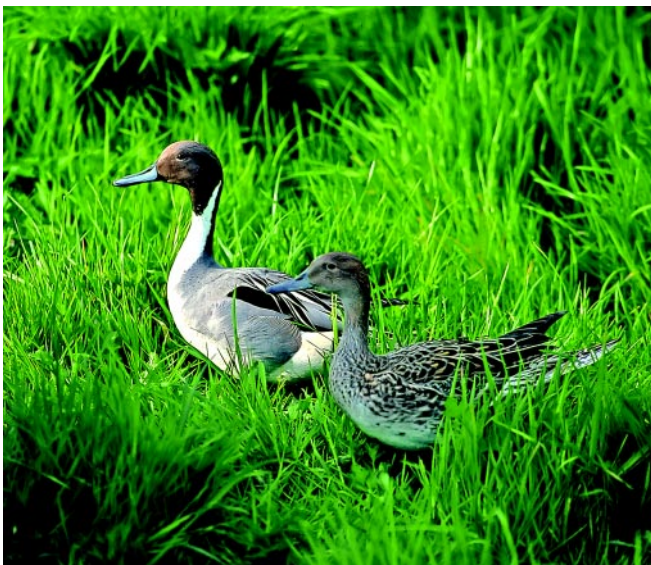
Informacijos āaltiniai

Jusys V., Maēiulis M., Meēionis R., Poākus A., Graūleviēius G., Petraitis A., 1999: Klaipėdos kraāto perinėiā paukāēiā atlasas. – Vilnius.

Summary

Sporadically distributed in Lithuania. This species has in the last decades relatively regularly nested around the Nemunas River and delta by Lake Kretuonas. Currently there are 5–20 nesting pairs in the country. The main threats are changes to its breeding habitats.

Apraāē Liutauras Raudonikis

Selemono Paltanaviēiaus nuotrauka

Ėaukėtasnapė antis

Anas clypeata Linnaeus, 1758

ĖEIMA ANTINIAI (ANATIDAE)

BŪRYS BÀSINIAI PAUKĖĖIAI (ANSERIFORMES)

3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rŭdis árađyta nuo 1989 m.

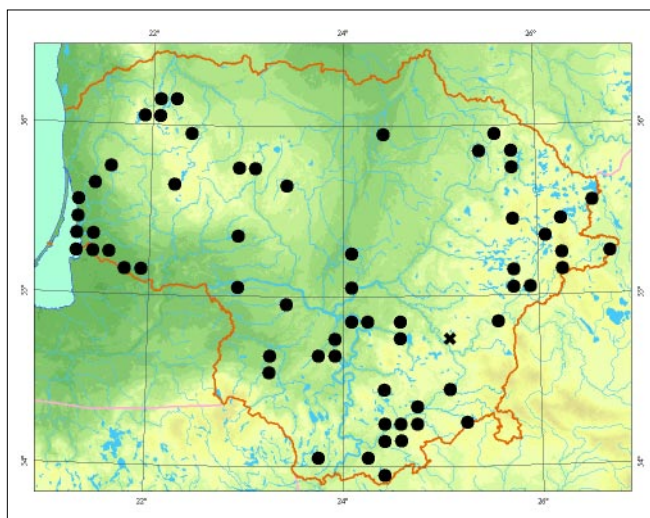
Árađyta á Berno konvencijos III, Bonos konvencijos II ir AEWA II priedus.

Paplitimas. Nuo Atlanto iki Ramiojo vandenyno pakrantės. Ėiaurėje arealas siekia Botnijos álankà, Baltàjà jŭrà, Sibiro didpiøjŭ upiøjŭ ðemupius, pietuose – Primorė, Kazachstanà, Juodàjà jŭrà, Balkanus, Prancŭzijà.

Lietuvoje rŭdis aptinkama didesnėje dalyje, taėiau paplitusi netolygiai – gausesnė Nemuno ðemupyje, rytinėje Kurđiøjŭ mariøjŭ pakrantėje, atskirose Pietøjŭ ir Rytøjŭ Lietuvos bei ðemaitijos vietose. Pasiskirstymas đalyje atspindi upliejamøjŭ pievøjŭ, þuvininkystės tvenkinių, sekliøjŭ eutrofiniøjŭ vandens telkinių iðsidėstymà.

Biologija ir ekologija. Mėgsta upliejamas pievas, atviras, su nedidelėmis pelkutėmis sekliøjŭ eperøjŭ pakrantes, atviras salas. Daug buveinių buvo sunaikinta XX a. antroje pusėje, ágyvendinant visuotinė melioracijos programà. Ėiuo metu gyvena prie atvirøjŭ sekliøjŭ vandens telkinių, þuvininkystės ūkiøjŭ tvenkiniuose, iðlikusiose upliejamose pievose. Gali perėti ir toliau nuo vandens. Kiaušinius (daþniausiai 10 – 12) deda ant þemės, tarp þoliøjŭ árengtame lizde, balandpio pabaigoje – geguþės pradijoje. Peri 22 – 24 dienas. Anėiukai jau pirmomis dienomis labai vikrŭs, gerai nardo. Jie pradeda skraidyti maþdaug 50 dienøjŭ amþiaus. Á þiemovietes iðskrenda iki rugsėjo pabaigos. Tolimasis migrantas.

Populiacijøjŭ gausumas. Rŭdis tapo reta XX a. antroje pusėje, đalyje masiškai nusausinusi nedideles pelku-

tes, iðtiesinus upelius – buvo prarastos pavasarinio potvynio metu apsemiamos pievos. Palankios veistis buveinės lokaliai susiformavo árengusi þuvininkystės tvenkinius. Didþiausias tankumas yra Nemuno ðemupio pievose. Paskutinà deðimtmetà đalies populiacija buvo stabili. Ji ávertinta 150 – 300 porinėøjŭ porøjŭ.

Grėsmės ir apsauga. Rŭdies bŭklei daugiausia átakos turi veisimosi buveinių pokyčiai – đlapiøjŭ pievøjŭ ir pelkuėiøjŭ bei vandens telkinių pakrantėiøjŭ uþaugimas krŭmais, jŭ sausinimas ar savaiminis sausėjimas. Dėtys nukenėia nuo plėðrŭnŭ.

Bŭtina iðsaugoti atviras veisimosi buveines. Siŭlomos plėðrŭnŭ gausumo reguliavimo, lizdŭ apsaugos priemonės.

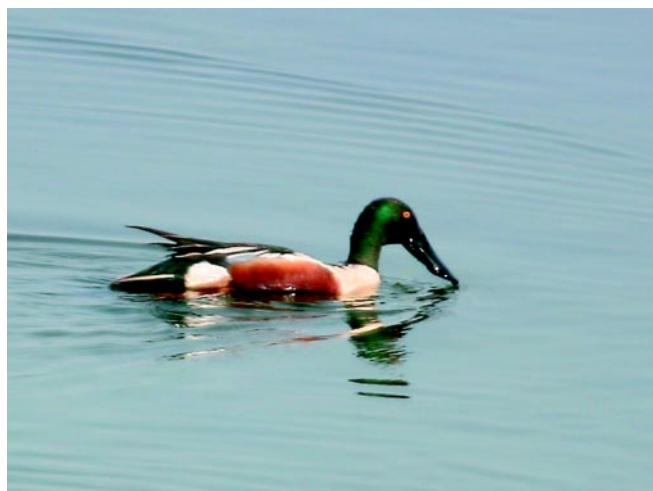
Informacijos đaltiniai

Staneviėius V., Ėvaþas S., Raudonikis L., 2003: Population of Garganey and Shoveler in Lithuania. – In: Ėvaþas S., Viksne J., Kuresoo A., Kozulin A. The Garganey *Anas querquedula* and Shoveler *Anas clypeata* in the Baltic States and Belarus: 71 – 89. – Vilnius.

Summary

A rare and sporadically distributed species in Lithuania. More common in the Nemunas River and areas surrounding the delta. Currently the breeding population is estimated at about 150–300 pairs. The population is decreasing due to a loss of breeding habitats.

Apraðė Selemonas Paltanaviėius, Liutauras Raudonikis

Vytauto Jusio nuotrauka

Rudė

Aythya nyroca G黦ldenst鋎t, 1770

DEIMA ANTINIAI (ANATIDAE)

BŪRYS PĀSINIAI PAUKĖIAI (ANSERIFORMES)

1 (E) kategorija

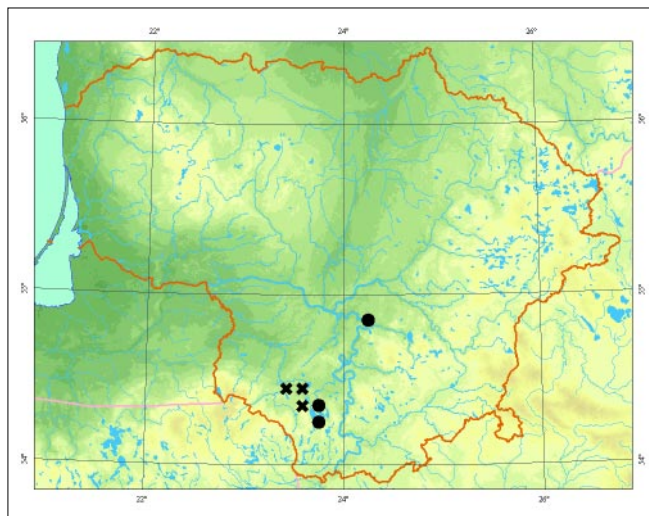
Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūĖis āraĖyta nuo 1989 m.

ĀraĖyta ā Berno konvencijos III, Bonos konvencijos I priedus ir PaukĖiū direktvyvos I priedā.

Paplitimas. Vakaruose kaip reliktas rūĖis iĖlikusi nedaugelyje nuoĖaliū vietoviū tarp Ispanijos ir Vidurio Europos. Pagrindinis arealas driekiasi nuo Vidurio Europos ā rytus Kaspijos ir Juodosios jūrū link. Lietuvoje veisimosi metu rūĖis aptikta 13 vietū, taėiau reguliariai peri tik Metelio ir Obelijos eperuose. Anksėiau taip pat veisėsi Ŗuvinto ir Baltvėio eperuose, atskirais metais Kretuono epero saloje.

Biologija ir ekologija. Labiau nei kitos nardanėiū anėiū rūĖys toleruoja plūduriojanėia ir antvandeninė augalija ūpaugusius seklesnius vandens telkinius. Būdingos jū perėjimo buveinės – apsemtos viksvinės pelkės, eperai ir Ŗvininkystės tvenkiniai, kuriuos juosia veĖliū nendriū ir viksvū juosta su āsiterpusiomis plovomis ar iĖkilusiū vandens augalū Ėaknū sluoksniu. Parskrenda balandpio pradpioje. KiauĖinius (8–10) deda geguĖs–birėlio mėn. Veda 1 vadā, taėiau Ŗvusus pirmajai Ėėėiai peri pakartotinai. Peri 23–26 dienas. Jaunikliai pradeda skraidyti 55–60 dienū amėiaus. Minta augalais, taip pat lesa vandens vabzdpiū lervas, reėiau moliuskus, vėpiagyvius. Paskutiniai paukĖiai iĖskrenda spalio mėn.

Populiacijū gausumas. Lietuvoje Ėiuo metu gali perėti ne daugiau kaip 10–30 porū. Populiacija maėėja. Dau-

giausiai (7–8 poros) peri Metelio ir Obelijos eperuose. Kelios poros gali perėti Kauno mariū rytiniame pakraėtyje, o pavienės – āvairiuose Ŗvininkystės tvenkiniuose ar Nemuno deltoje.

Grėsmės ir apsauga. Didelė grėsmė rūĖiai kelia plėūrūnai: lapės, kanadinės audinės, pilkosios varnos, nendrinės lingės. PaukĖiai, ypaė jaunikliai, gali patekti ā venterius. Vietomis veisimosi buveinės ūpauga nendrėmis bei krūmais ir tampa nebetinkamos.

Informacijos Ėaltiniai

Jusys V., Maėiulis M., Meėionis R., PoĖkus A., GraŖuleviėius G., Petraitis A., 1999: Klaipėdos kraėto perinėiū paukĖiū atlasas. – Vilnius.

Summary

The current national population is estimated at 10–30 breeding pairs, most of which nest in the Meteliai Regional Park. Reasons for population decrease are as yet unclear. It may be a reflection of an observed general decrease in the abundance of this species across its entire distribution area. Predators threaten the existence of this small population. In some locations, population decrease may be attributed to habitat change, where there is overgrowth with reeds and shrubs, as well as fishing.

ApraĖė Vitas Staneviėius

Selemono Paltanaviėiaus nuotrauka

Sibirinė gaga

Polysticta stelleri Pallas, 1769

DEIMA ANTINIAI (ANATIDAE)

BŪRYS BÀSINIAI PAUKDĖIAI (ANSERIFORMES)

2 (V) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 2000 m.

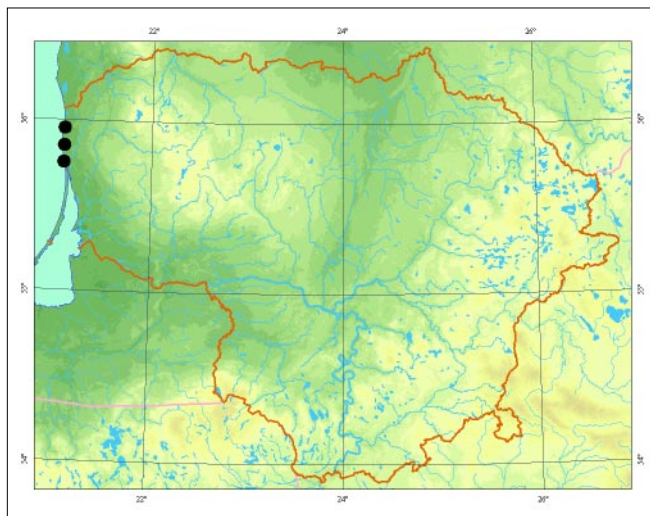
Áraðyta á Berno konvencijos III, Bonos konvencijos I, AEWA II priedus ir Paukðëiø direktyvos I priedà.

Paplitimas. Sibiro ir Aliaskos pakrantëse. Skiriamos 3 perinëios populiacijos – Vakarø ir Rytø Sibiro bei Aliaskos. Vakarø Sibire perintys paukðëiai þiemoja Ðiaurës Norvegijos pakrantëse ir Baltijos jûroje. Baltijos jûroje pagrindinës þiemovietës yra prie Saremos salos Estijoje ir Lietuvos priekrantëje.

Lietuvoje þiemojanëios sibirinës gagos kasmet aptinkamos priekrantës ruoþe tarp Kunigiðkiø ir Giruliø.

Biologija ir ekologija. Peri ðalia nedideliø tundros eþerëliø ir kitø gëlo vandens telkinjø. Duomenø apie perëjimà labai maþai – randami tik pavieniai lizdai. Lizdus paprastai krauna atviroje tundroje ar po krûmais netoli vandens. Ne perëjimo laikotarpiu apsistoja sekliose jûrø priekrantëse. Minta ðaþniausiai vëþiagyviais, moliuskais, reëiau – þuvø ikras, vabzdþiais. Lietuvos pajûryje paprastai pasirodo lapkriëio mën. ir uþsibûna iki balandþio antros pusës.

Populiacijø gausumas. Pasaulinë rûðies populiacija vertinama 220 000 individø, ið kuriø tik 40 000 paukðëiø priskiriami Vakarø Sibiro populiacijai. Pirmieji þiemojantys paukðëiai Lietuvos priekrantëje ties Palanga aptikti 1969 m. Vëliau jø pamàþu daugëjo, 1997 m. uþre-

gistruota daugiausiai – daugiau nei 2 000 paukðëiø. Nuo 1998 m. þiemojanëiø sibiriniø gagø skaiëius ëmë sparëiai maþëti, o pastaraisiais metais uþregistruojama tik kiek daugiau nei 200 paukðëiø.

Grësmës ir apsauga. Lietuvos priekrantëje þiemojantiems paukðëiams didþiausia grësmë kelia jûros tarða naftos produktais ir pastaruoju deðimtmeëiu labai sustensyvëjusi þvejyba statomaisiais tinklais. Siekiant sumaþinti þvejybos keliamà pavojø, þiemojimo laikotarpiu būtina riboti statomøjø tinklø naudojimą þinomose paukðëiø þiemovietëse.

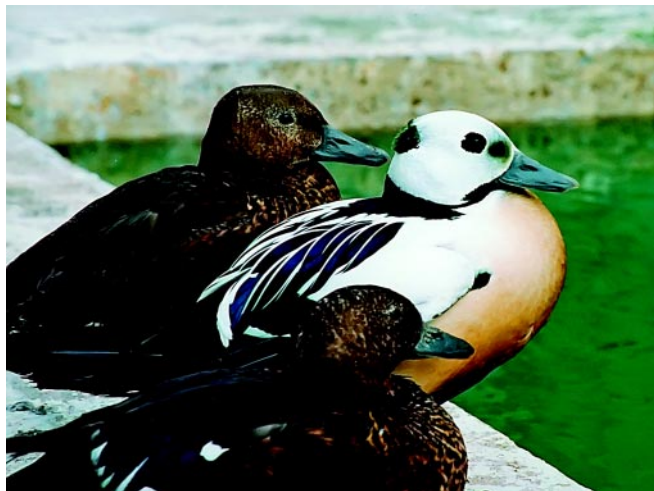
Informacijos ðaltiniai

Dagys M., Ðvaþas S., Pydelis R., Raudonikis L., Vaitkuvienë D., 2003: Þiemojanëiø vandens paukðëiø monitoringas. – Monitoringo ataskaita AAA: 32.

Summary

Steller's Eiders winter in a rather short stretch of Lithuania's Baltic Sea inshore between the Kunigiðkiai and Giruliai settlements. The number of wintering birds has been decreasing rapidly in recent years, and now only slightly more than 200 birds are observed. The greatest threats to wintering birds include coastal gillnet fishery and oil pollution.

Apraðë Mindaugas Dagys

Gedimino Graþuleviëiaus nuotrauka

Vidutinis danėiasnapis

Mergus serrator Linnaeus, 1758

DEIMA ANTINIAI (ANATIDAE)

BŪRYS PĀSINIAI PAUKĒĪAI (ANSERIFORMES)

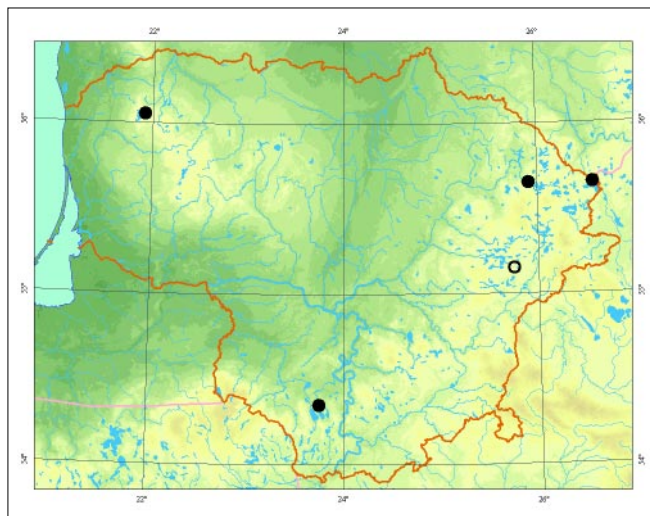
4 (I) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonāā knjgā rūāis āraāyta nuo 1976 m.

Āraāyta ā Berno konvencijos III, Bonos konvencijos II ir AEWA II priedus.

Paplitimas. āiaurinēje Palearktikos dalyje, nuo Skandināvijos iki Ochotsko jūros. Pietuose arealo pietinē riba driekiasi per Amūro baseinā, Kazachstanā, pietines Baltijos jūros pakrantes. Peri Britø salose, Islandijoje. Lietuvoje rūāis reguliariai aptinkama pajūryje ėiemā. Veisimosi sezono metu labai reta. Pirmākart perinti pastebēta 1966 m. Raāios ēpere (Molētø r.). Vēliau perējimo faktai nustatyti Antalieptēs tvenkinyje (Zarasø r.), Plateliø, Dusios, Drūkāiø ēperuose, Dysnos tvenkinyje ir Kauno mariose. Pavieniai paukēiai rasti kai kuriuose Rytø Lietuvos ēperuose.

Biologija ir ekologija. Gyvena labai āvairiose buveinēs: pajūryje, paupiuose ir miākingose teritorijose su dideliais vandens telkiniais (ypaē turinēiais salø). Monogamas. Lizzā āsirengia ant ėemēs, tarp aukātesniø augalø (pvz., virpiø), negiliuose urvuose, pakrūmēs. Kiauāinius (8 – 10) deda dāpniausiai gegūpēs mėn. Patelē peri 31 – 32 dienas. Jaunikliai auga labai lētai. Gerai nardo. Minta daugiausia ŗuvimi, kuriā pagauna persekiodamas. Vandens vabzdþiai, moliuskai ir smulkios varlēs sudaro nedidelē maisto dalā. Artimasis migrantas. Lietuvoje tikriausiai ėiemoja ið kitur atskridē paukēiai.

Populiacijø gausumas. Turimais duomenimis, peri nereguliariai. Rytø Aukātaitijoje gali perēti pavienēs poros, taēiau manoma, kad āalies populiacijā sudaro ne daugiau kaip 10 porø. Maþā gausumā lemia tai, kad Lietuvos populiacija yra nutolusi ā pietus nuo pagrindinio paplitimo arealo.

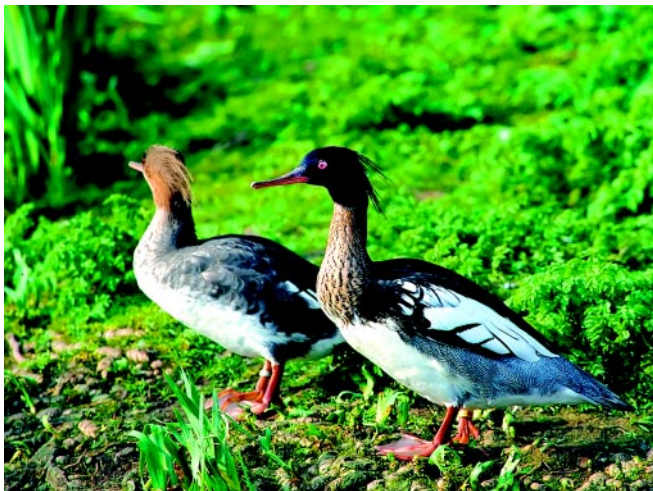
Grēsmēs ir apsauga. Apsaugos priemonės sporadiškai paplitusiai ir negausiai perinēiai rūāiai numatyti sunku. Gali bŗti pavojingi ėvejø statomi tinklai, todēl rūāies perējimo vietose bŗtina apriboti tokā ėvejybos bŗdā. Neigiamā ātakā gali turēti trikdymas.

Informacijos āaltiniai

Summary

This species does not regularly breed in Lithuania. Over the last years evidence of nesting has been observed in Lake Drūkāiai and in the Dysna River dam. Elsewhere single pairs may nest, however it is believed that the population in Lithuania does not exceed 10 pairs. Abundance is limited by the species' southern distribution range boundary which crosses Lithuania.

Apraāē Selemonas Paltanaviēius, Liutauras Raudonikis

Selemono Paltanaviēiaus nuotrauka

Didysis danėiasnapis

Mergus merganser Linnaeus, 1758

DEIMA ANTINIAI (ANATIDAE)

BŪRYS PÀSINIAI PAUKDĖIAI (ANSERIFORMES)

5 (Rs) kategorija

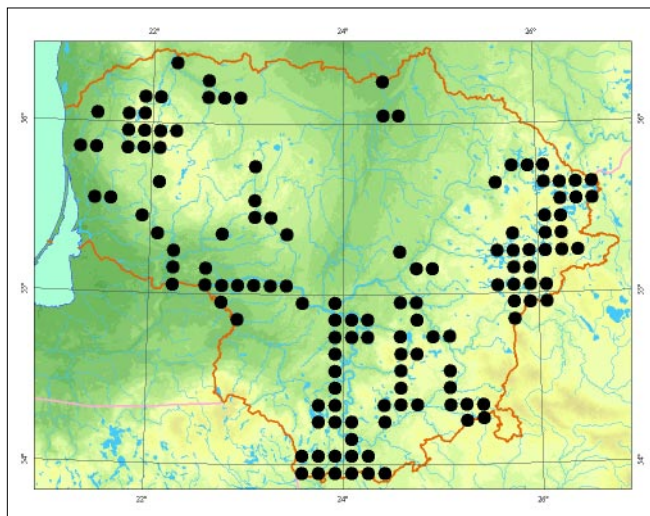
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 1991 m.

Áraðyta á Berno konvencijos III, Bonos konvencijos II ir AEWA II priedus.

Paplitimas. Holarktinė rûðis. Palearktikoje paplitusi nuo Prancūzijos rytinio pakraðeio ir Didþiosios Britanijos vakaruose iki Anadyrio baseino, Ochotsko ir Japonø jûros rytuose. Ðiaurėje arealas siekia Ðiaurinæ Skandinavijà, Barenco jûrà. Pietuose rûðis paplitusi iki Volgos aukðtupio, Ðveicarijos.

Lietuvoje didesnė perinėios populiacijos dalis susitelkusi miðkingoje pietinėje, rytinėje ir pietrytinėje dalyse palei eþerus ir upelius, iðilgai Nemuno ir kitø Ðalies didþiøjø upiø, Þemaitijos aukðtumoje.

Biologija ir ekologija. Ðapniausiai ásikuria prie didesnio eþerø, vandens saugyklø, upiø, paprastai miðkingose teritorijose. Gali perėti prie maþø upeliø, apleistø nuðaliø parkø tvenkiniø, taèiau vandens telkinys turi būti þuvingas. Pastebėta tendencija apsigyventi miestuose: paukštis sėkmingai ásikūræs Vilniuje ir Trakuose. Lizdus krauna medþiø drevėse, apleistø pastatø plyðiuose, ertmėse tarp akmenø ar suvirtusiø medþiø. Þiemoja Neris, Nemuno Merkio ir kitose neupðàlanėiose upėse, Elektrėnø vandens saugykloje, Drūkðiø eþere, Baltijos pajūryje. Parskrenda kovo, kartais jau vasario mėn. Kiauðinius (8 – 11, iki 13) deda antroje balandþio pusėje –

gegubės pradžioje. Peri patelė, 30 – 32 dienas. Jaunikliai skraidyti pradeda sulaukæ 60 – 70 dienø amþiaus. Minta þuvimis, reèiau kitais vandens gyvūnais.

Populiacijø gausumas. Ðalies populiacija vertinama 700 – 1 000 perinėiø porø. Pastaraisiais metais stabili. Populiacija labai padidėjo per paskutinius du XX a. deðimtmeèius. Ðiuo laikotarpiu susiformavo ir gausi þiemojanti populiacija.

Grėsmės ir apsauga. Senø drevėtø medþiø iðkirtimas ir ankstesnis upiø tiesinimas maþina tinkamø buveiniø skaièiø. Ðapnai lankomose vietovėse (Rytø Lietuvos eþeruose) paukðeiams trukdoma maitintis. Reikia iðsaugoti drevėtus ir didelius uoksus turinėjus medþius upiø ir eþerø kaimynystėje. Riboti poilsiautojø srautus pagrindinėse perėjimo vietose.

Informacijos Ðaltiniai

Summary

The current national population is estimated at 700–1000 nesting pairs, most of which nest in the highly forested eastern, southeastern and southern parts of Lithuania, as well as in the Þemaitija highlands. The population is currently stable, however it has increased markedly over the last two decades of the 20th century.

Apraðė Vitas Stanevièius

Juozo Padolskio nuotrauka

Vapsvaėdis

Pernis apivorus Linnaeus, 1758

ĐEIMA VANAGAI (ACCIPITRIDAE)

BŪRYS VANAGINIAI PAUKĐEIAI (ACCIPITRIFORMES)

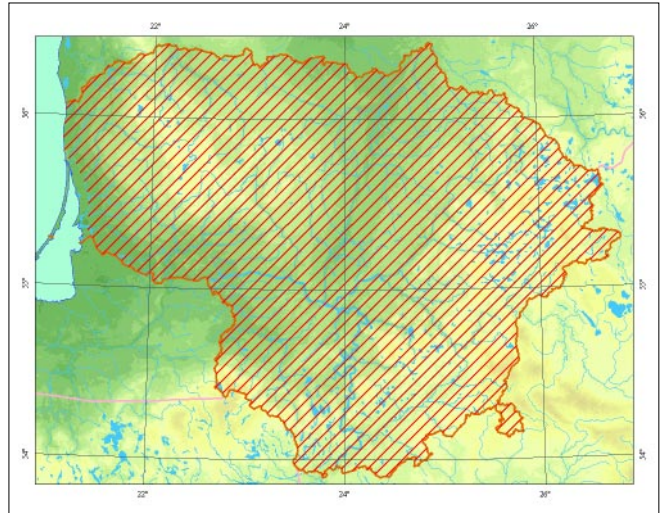
3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygā rūđis ārađyta nuo 1976 m. Pagal Pagrindines miđko kirtimø taisykles visi rūđies lizdai saugomi net ūkiniuose miđkuose. Árađyta ā Berno konvencijos II, Bonos konvencijos II priedus ir Paukđeio direktivos I priedā.

Paplitimas. Europoje nuo Skandinavijos iki Uralo. Pietuose iki Iberijos pusiasalio, Mažosios Azijos. Lietuvoje rūđis paplitusi netolygiai. Gausiau peri Rytø, Pietø ir Vakarø Lietuvoje, kur apsistoja āvairaus drėgnumo spygliuoėiø ir miđriø miđkø masyvuose bei miđkuose đalia pievø, pelkiø. Retesnė derlingose đalies vietose, kur vyrauja nedideli miđkai, supami ėmės ūkio naudmenø.

Biologija ir ekologija. Ásikuria āvairaus tipo miđkø masyvuose, taip pat mėgsta āvairaus dydžio miđkus, esanėius đalia pelkiø, pievø. Parskrenda gegužės pradžioje. Vidutinio dydžio lizdā krauna medžio lajoje. Retai kada pakartotinai ásikuria tame paėime lizde. Perėti pradeda gegužės pabaigoje – birželio pradžioje. Dėpniausia deda 2 (1 – 3) kiauđinius. Peri apie 33 dienas. Jau nikliai lizde būna 33 – 40 dienø. Minta daugiausia vapsvø lervomis, kurias ā lizdā atneđa su visu koriu. Taip pat pasigauna smulkio paukđeio, varliø. Rudeninė migracija prasideda rugpjūėio mėn. Tolimasis migrantas.

Populiacijø gausumas. Đalies populiacijā gali sudaryti 1 000 – 2 000 perinėiø porø. Apie 10 ir daugiau

porø aptinkama didžiosiose giriose: Vainuto, Rūdninkø, Ėaliojoje, Labanoro, Būdos – Pravieniėkiø, Plinkėiø, Taujėnø – Ūpulėnio, Adutiėkio miđkuose.

Grėsmės ir apsauga. Didžiausios grėsmės susijusios su intensyvėjanėiu ėmės ūkiu ir pesticidø naudojimu. Veisimosi metu ėalos daro miđkø ūkio veikla, pievø suarimas, ušsodinimas miđku ar savaiminis jø uþbėlimas. Palankiai apsaugos būklei uþtikrinti būtina palaikyti ekstensyvaus naudojimo ėmės ūkā, āgyvendinti lizdavieėiø apsaugos priemones miđkuose.

Informacijos šaltiniai

Drobėlis E., 2004: Lietuvos miđkø plėđrieji paukđėiai. – Vilnius.

Glutz von Blotzheim U. N., Bauer K. M. & Bezzel E., 1989: Handbuch der Vogel Mitteleuropas. Band 4, Falconiformes. 2 Aufl. – Aula – Verlag. – Wiesbaden.

Raudonikis L., 2004: Europos Sąjungos reikėmės paukđėiams svarbios teritorijos Lietuvoje. – Kaunas.

Summary

Population is unevenly distributed and currently totals around 1000–2000 pairs. The main threats to its survival are associated with the intensification of agriculture. Forestry activities in nesting sites and meadow transformation are acute problems as well.

Aprađė Rimgaudas Treinys

Eugenijaus Drobėlio nuotrauka

Juodasis peslys

Milvus migrans Boddaert, 1783

DEIMA VANAGINIAI (ACCIPITRIDAE)

BŪRYS VANAGINIAI PAUKĖIAI (ACCIPITRIFORMES)

2 (V) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rŭðis áraðyta nuo 1992 m. Pagal Pagrindines miðko kirtimø taisykles visi rŭðies lizdai saugomi net ūkiniuose miðkuose. Áraðyta á Berno konvencijos II, Bonos konvencijos II priedus ir Paukðeio direktyvø I priedà.

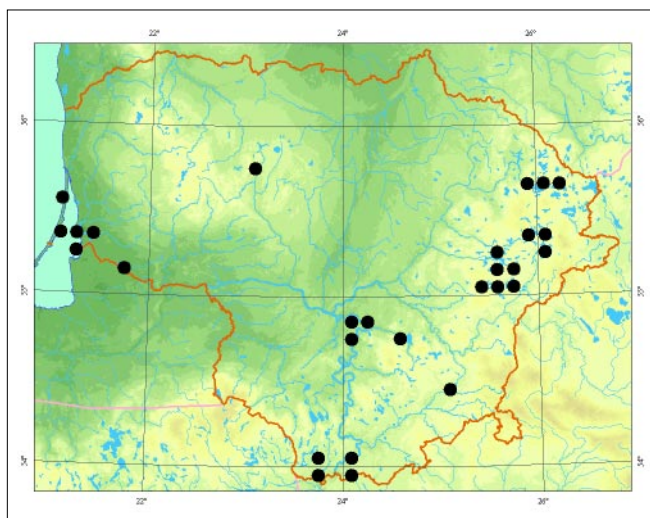
Paplitimas. Eurazijoje nuo Pirėnø iki Jutlandijos pusiasaliø, ðiaurėje siekia Baltàjà jŭrà, Lenos vidurupà. Pietuose ūpima teritorijas iki Indijos vandenyno pakranėio ir Korėjos pusiasalio.

Lietuvoje rŭðis pasiskirsėiusi netolygiai. Didpioji populiacijos dalis aptinkama eþeringoje Rytø ir Pietø Lietuvoje, palei Nemunà ir aplink Kurðio marias. Kitur peri nereguliariai.

Biologija ir ekologija. Lizdus krauna eþerø pakrantėse ar netoli jø, reėiau prie upiø ar þuvininkystės tvenkinių. Miðkø pagal jø tipus nesirenka. Lizdus krauna ávairiuose medþiuose, daugiausia puðyse (tai greiėiausiai lemia ðio medþio vyravimas paplitimo vietovėse). Peri atskiro mis poromis arba susiburia á nedideles grupes (greta randami 2 – 5 lizdai). Gŭptà, be natŭraliø medþiagø, kloja popieriumi, polietilenu, skudurais – tai skiriamasis rŭðies þopymis. Kiauðinius (2 – 4, kartais 1 – 5) deda geguþės mėn. Peri 28 – 32 dienas. Jaunikliai lizdus palieka liepos viduryje. Ðapniausiai minta dvėseliena, kurià renka nuo vandens pavirðiaus. Agrariniame kraðto vaizdyje neretai minta peliniais grauþikais, renka paukðeio jauniklius, medþioja smulkius gyvŭnus nuo þemės.

Jono Augustausko nuotrauka

Populiacijø gausumas. Ðalies populiacija vertinama 50 – 80 perinėio porø. Didpioji jos dalis aptinkama Ignalinos, Ðvenėioniø, Molėtø, Utenos, Zarasø, Varėnos ir Lazdijø rajonuose, prie Kauno mariø ir palei Kurðio marias. Kitur peri tik pavienės poros. Per pastaruosius 10 metø populiacija smarkiai sumaþėjo.

Grėsmės ir apsauga. Didþiausia grėsmė yra labai padidėjęs trikdymas.

Bent veisimosi metu perėjimo vietose riboti þmoniø lankymàsi, nuoðaliose vietose árengti dirbtinius lizdus.

Informacijos ðaltiniai

Drobelis E., 2004: Lietuvos miðkø plėðrieji paukðėiai. – Vilnius.

Summary

Population size fluctuates between 50–80 nesting pairs. Most of these are concentrated in the lake-rich forests in eastern and southern Lithuania, along the Nemunas River and the Curonian Lagoon. Population decrease has been observed due to greater pressure from recreation along lakeshores.

Apraðė Bronius Ðableviėius

Rudasis peslys

Milvus milvus Linnaeus, 1758

DEIMA VANAGINIAI (ACCIPITRIDAE)

BŪRYS VANAGINIAI PAUKDĖIAI (ACCIPITRIFORMES)

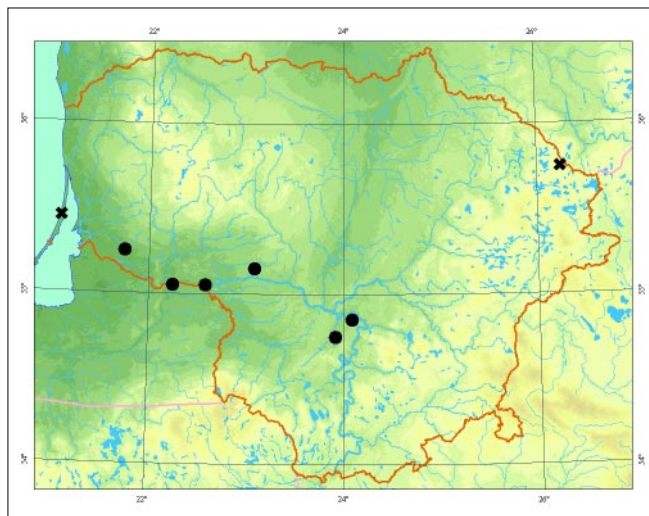
1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rŭdis áraðyta nuo 1989 m. Pagal Pagrindines miðko kirtimŭ taisyklės visi rŭdies lizdai saugomi net ūkiniuose miðkuose. Áraðyta á Berno konvencijos II, Bonos konvencijos II priedus ir Paukðeiu direktivos I priedà.

Paplitimas. Tik Vakarŭ Palearktikoje. Nedidelė populiacijos dalis aptinkama Ðiaurės Afrikoje. Per Lietuvà driekiasi Ðiaurinė rŭdies paplitimo riba, todėl Ðalyje visais laikais buvo laikoma labai reta. Pirmas perėjimo atvejis upregistruotas 1981 m. Zarasŭ r. Vėliau pastebėta Pietŭ, Pietvakariŭ bei Vakarŭ dalyje ir tik du kartus Rytŭ Lietuvoje.

Biologija ir ekologija. Pievŭ ir ganyklŭ paukðtis. Reėiau aptinkamas prie sekliŭ vandens telkiniŭ ar atvirŭ pelkiŭ. Nevengia þmogaus kaimynystės. Peri dabniausiai lapuoėiu medynuose, ypaė þpuolynuose. Agrariniam kraðtovaizdyje dabniausiai peri nedideliuose miðkeliuose, þeldiniŭ juostose ar net pavieniuose brandþiuose medþiuose ir jŭ grupėse.

Kasmet gràpta á buvusias perėjimo vietas, dabnai pasirenka tà patà ar netoli esantà lizdà. Veisimosi teritorijoje pasirodo balandþio pradþioje. Deda 1 – 3 (5) kiauðinius, kuriuos peri iki 38 dienŭ Jaunikliai lizdà palieka 48 – 50, reėiau 60 – 70 dienŭ amþiaus. Dabniausiai minta paukðėiais, þuvies lesa labai nedaug. Intensyvios gyvulininkystės rajonuose didelė maisto dalà sudaro dvėseliena. Tolimasis migrantas.

Populiacijŭ gausumas. Ðiuo metu þinoma viena nuo 1999 m. reguliariai perinti pora Kavoliŭ miðke (Pagėgiŭ sav.). Kasmet veisimosi metu Ðios rŭdies paukðėiai matomi Nemuno upės slėnio pievose (Tauragės ir Jurbarko r., Pagėgiŭ sav.), todėl spėjama, kad pavienės poros peri ir Nemuno þemupà supanėiuose miðkuose. Atskiros poros gali perėti Pietŭ Lietuvoje ir Nemuno vidurupyje.

Grėsmės ir apsauga. XX a. pirmoje pusėje didþiausia grėsmė buvo tiesioginis paukðeiu persekiojimas, dėl to populiacija labai sumàþėjo. Ðiuo metu grėsmė kelia maišinimosi vietŭ nykimas, þemės ūkio chemizavimas. Reikia plėtoti ekologinė þemdirbystė, taikant ekstenzyvias ūkininkavimo technologijas.

Informacijos Ðaltiniai

Jusys V., Maėiulis M., Meėionis R., Poðkus A., Graþuleviėius G., Petraitis A., 1999: Klaipėdos kraðto perinėiu paukðeiu atlasas. – Vilnius.

Drobėlis E., 2004: Lietuvos miðkŭ plėðrieji paukðėiai. – Vilnius.

Summary

This species has always been rare, as its distribution range boundary crosses Lithuania. One pair has regularly nested here since 1999, yet the national population is clearly larger, as these birds are observed around the Nemunas River valley every year during the breeding season.

Apraðė Liutauras Raudonikis

Jono Augustausko ir Vytauto Jusio nuotrauka

Jūrinis erelis

Haliaeetus albicilla Linnaeus, 1758

DEIMA VANAGINIAI (ACCIPITRIDAE)

BŪRYS VANAGINIAI PAUKĖIAI (ACCIPITRIFORMES)

3 (R) kategorija

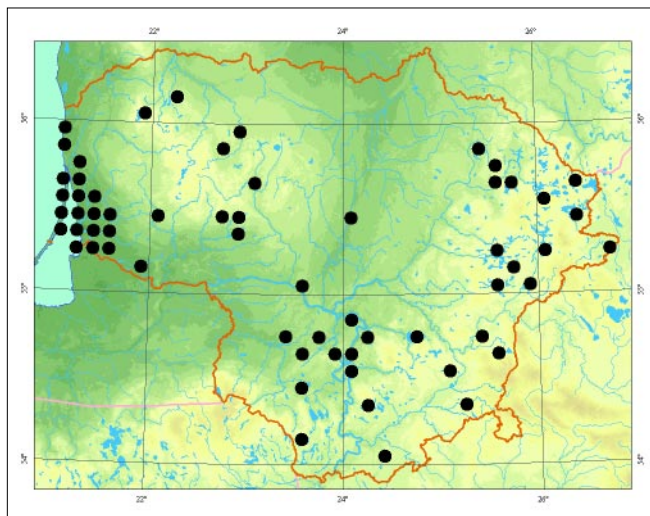
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 1976 m. Pagal Pagrindines miðko kirtimø taisykses visi rûðies lizdai saugomi net ûkiniuose miðkuose. Áraðyta á Berno konvencijos II, Bonos konvencijos I priedus ir Paukðeiø direktyvos I priedà.

Paplitimas. Eurazijoje nuo Grenlandijos, Skandinavijos, Balkanø pusiasalio iki Ramiojo vandenyno. Ðiaurėje arealas siekia Barenco jûrà, Jenisejaus þiotis, Ðiukðeiø pusiasalà. Pietuose paplitusi iki Korėjos pusiasalio, Ðiaurės Mongolijos, Maþosios Azijos.

Visoje Lietuvos teritorijoje rûðis aptinkama iðtissus metus. Veisiasi prie didesniø vandens telkinio.

Biologija ir ekologija. Peri ávairaus dydþio ir rûðinës sudëties miðkuose, esanèiuose netoli tinkamø vandens telkinio – jûros, mariø, didesniø upiø, eþerø, þuvininkystës tvenkinio, kur yra geros maitinimosi sàlygos. Suaugæ paukðèiai veisimosi teritorijø apylinkëse laikosi iðtissus metus. Lizdus krauna medþiuose. Kiauðinius (1 – 3) deda vasario pabaigoje – kovo mën. Peri 35 – 42 dienas. Iðauga 1 – 3 jaunikliai, kurie lizdà palieka maþdaug po 70 dienø. Jauni paukðèiai – artimieji migrantai. Subræsta ketvirtaisiais – penktaisiais gyvenimo metais. Minta þuvmis, vandens paukðèiais, vidutinio dydþio þinduoliais, dvëseliena.

Populiacijø gausumas. Manoma, kad Lietuvoje jûrinio erelio pradėjo gausėti nuo praeito ðimtmeèio pabaigos. Pirmieji lizdai rasti 1987 m. 1998 m. galėjo perėti 40 – 50 porø. Dabartinė ðalies populiacija verti-

nama 70 – 80 perinèiø porø. Didþiausias perinèiø porø tankumas prie Kurðiø mariø ir Nemuno deltoje. Kito-se ðalies vietose peri pavienës poros.

Grësmës ir apsauga. Neigiamà átakà populiacijai gali turėti þmogaus ûkinë veikla: iðkertami perėjimui būtini brandūs medynai, perėjimo vietose paukðeiø trikdymas miðko darbø metu, plëtojant poilsinæ veiklà. Þalos daro brakonieriai, kiauðinio kolekcininkai. Reikia riboti kirtimo darbus prie lizdø veisimosi metu (vasario – rugpjûèio mën.), iðsaugoti tinkamas maitinimosi ir perėjimo buveines, riboti þmoniø lankymàsi perėjimo vietose, kelti dirbtinius lizdus.

Informacijos ðaltiniai

Meëionis R., Dementavièius D., 1999: Jûrinio erelio (*Haliaeetus albicilla*) monitoringas Lietuvoje. – Ciconia, 7: 24 – 26. – Vilnius.

Summary

Found throughout all of Lithuania the whole year round. It breeds near larger bodies of water where a suitable food source is ensured. The current national population is estimated at 70–80 nesting pairs. The population is stable.

Apraðë Deivis Dementavièius

Vytauto Jusio nuotrauka

Pievinė lingė

Circus pygargus Linnaeus, 1758

DEIMA VANAGINIAI (ACCIPITRIDAE)

BŪRYS VANAGINIAI PAUKDĖIAI (ACCIPITRIFORMES)

2 (V) kategorija

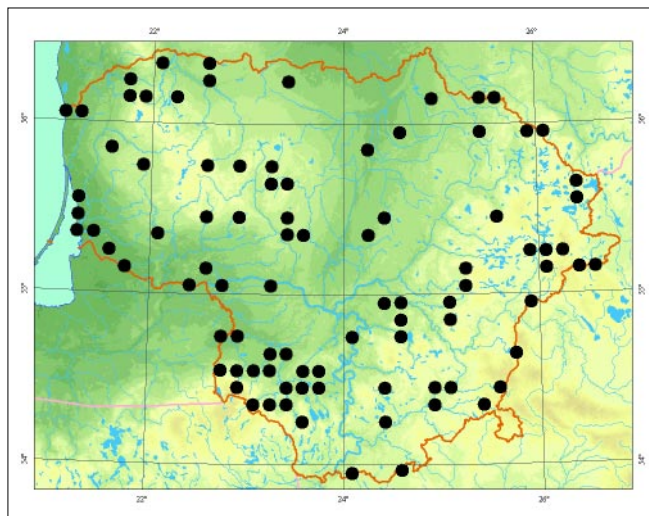
Statusas. Á Lietuvos raudonąją knygą rūdis árašyta nuo 1976 m.

Árašyta á Berno konvencijos II, Bonos konvencijos II ir Paukđėiø direktyvose I priedus.

Paplitimas. Eurazijoje aptinkama nuo Atlanto iki Altajaus. Áiaurėje arealas siekia pietinę Ðvediją, Maskvos sritá. Pietuose aptinkama iki Maþosios Azijos, Vidurþemio jūros.

Lietuvoje rūdis randama beveik visuose rajonuose, iðskyrus Kurðiø neriją. Retesnė Vidurio, Áiaurės ir Pietvakariø Lietuvoje, kur beveik visos pelkėtos vietovės su kultūrintos, taip pat miðkingoje Rytø Lietuvoje.

Biologija ir ekologija. Ásikuria atvirose pelkėtose vietovėse ar áalia jø. Pirmenybæ teikia klampioms tarpinio tipo pelkėms, uppelkėjusioms eþerø ir upiø pakrantėms. Negyvena miðkingose teritorijose. Vengia sukultūrintø ir intensyviai naudojamø atviro kraðtovaizdþio plotø. Kartais apsigyvena apleistose kultūrinėse pievose, ganyklose ar net paėiose kultūrose. Á Lietuvá sugráþta kovo – balandþio mėn. Kartais peri nedidelėmis kolonijomis. 1996 m. Varėnos r. ties Nedzinge aptiktos gretimai perinėios 3 poros. 2001 m. panaði paukđėiø grupė rasta prie Kamanø pelkės. Kiauðinius (daþniausiai 3–5) deda geguþės mėn. antroje pusėje. Peri apie 30 dienø. Jaunikliai gūþtoje iðbūna maþdaug mėnesá. Dar nemokėdami skraidyti jie palieka lizdà ir slapstosi þolėse. Minta smulkiomis þvirbliniais paukđėiais, didesniø paukđėiø jaunikliais, smulkiomis þinduoliais, ropliais ir varliagyviais. Tolimasis migrantas.

Populiacijø gausumas. Rūdies populiacija Lietuvoje vertinama 200 – 300 perinėiø porø. XX a. pradþioje perinėiø paukđėiø rasta tik ties Þuvintu ir kitur Alytaus apskrityje. Vėliau vėl aptikta perint Ėepkeliø ir Þuvinto rezervatuose. Paskutiniaisiais metais áalies populiacija didėjo, kasmet buvo surandama vis naujø perėjimo vietø: aptiktos keturiolikoje áalies rajonø. Gausiau telkiasi ties Þuvintu (Alytaus r.), Radviliðkio r., Nemuno deltoje.

Grėsmės ir apsauga. Pavoþø kelia uppelkėjusiø pauþiø, paeþeriø, álapiø pievø ir laukø sausinimas, plėðrūnø gausumas. Neigiamà átakà daro álapiø pievø bei pelkiø upaugimas sumedėjusia augalija. Perėjimo vietose būtina iðlaikyti hidrologiná reþimà, o prireikus organizuoti specialius tvarkymo darbus.

Informacijos áaltiniai

Ivanauskas T., 1959: Lietuvos paukđėiai, 2. – Vilnius.
Drobelis E., 2004: Lietuvos miðkø plėðrieji paukđėiai. – Vilnius.

Summary

The national population is estimated at 200–300 pairs. The species is distributed over most of the country, however it is rare throughout. More commonly found near swampy lakes, rivers or open bogs and deserted meadows.

Apraðė Eugenijus Drobelis

Eugenijaus Drobelio nuotrauka

Viðtvanagis

Accipiter gentilis Linnaeus, 1758

ÐEIMA VANAGINIAI (ACCIPITRIDAE)

BŪRYS VANAGINIAI PAUKÐĖIAI (ACCIPITRIFORMES)

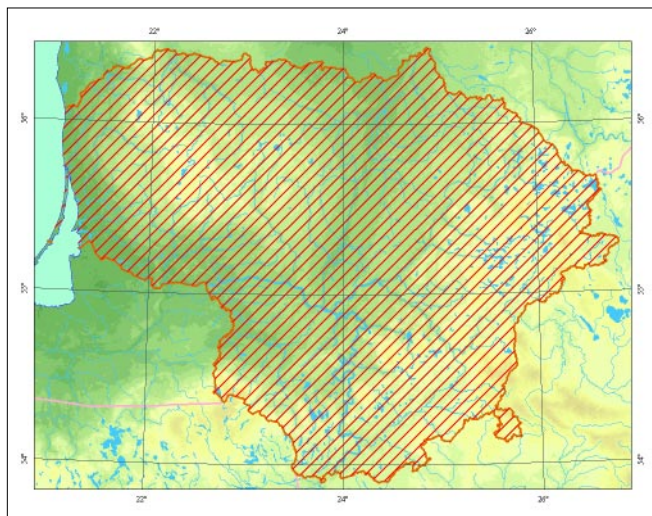
3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rŭðis áraðyta nuo 2000 m. Pagal Pagrindines miðko kirtimŭ taisykles visi rŭðies lizdai saugomi net ūkiniuose miðkuose. Áraðyta á Berno konvencijos II ir Bonos konvencijos II priedus.

Paplitimas. Eurazijoje rŭðis aptinkama nuo Vidurpie-mio jŭros iki Ramiojo vandenyno. Ðiaurėje arealas siekia ðiaurinė Skandinaviją, Jenisejaus, Kolymos þe-mupius. Pietuose paplitusi iki Mongolijos, Kazach-stano, Pietŭ Uralo, Maþosios Azijos.

Lietuvoje rŭðis aptinkama visuose rajonuose. Retesnė pietinėje ir rytinėje dalyje auganėiuose vientisuose sausŭ puðynŭ masyvuose.

Biologija ir ekologija. Paukðtis þiemoja mŭsŭ kraðte, bet klajodamas gali nuklysti toli nuo lizdaviečių. Gyvena didesniuose miðkŭ masyvuose, nors yra duomenŭ, kad perėjo vos 8 ha dydþio miðkelyje. Miðriuose vidutiniðkai 90 metŭ eglynuose randama beveik 40 proc. lizdŭ. Neretai apsigyvena miðriuose puðynuose ir lapuočių medþiŭ medynuose. Daugiau kaip pusė visŭ lizdŭ krauna eglėse, taėiau jŭ randama ir puðyse, berþuose, drebulėse, juodalksniuose, àpuoluose. Gali apsigyventi kitŭ plėðriųjŭ paukðėiŭ, juodŭjŭ gandrŭ ir dirbtiniuose lizduose. Monogamas. Lizdavietėse pasirodo jau vasario pradžioje. Kiauðinius (daþniausiai 3–4) deda nuo kovo pabaigos iki balandþio pabai-

gos. Peri apie 35 dienas. Daþniausiai iðauga 2–3 jaunikliai, kurie lizdus palieka apie 42 dienŭ amþiaus. Minta daugiausia smulkiais ir vidutinio dydþio paukðėiais, reėiau smulkiais pinduoliais.

Populiacijŭ gausumas. Daþniausiai 100 km² miðko plotui tenka 1–5 perinėios poros. Paukðtis daþniau aptinkamas medynuose, kuriuose vyrauja eglės. Paskutiniaisiais Europos paukðėiŭ gausumo suvestinėse duomenimis, ðalies populiacija vertinama 500–800 perinėiŭ porŭ.

Grėsmės ir apsauga. Didþiausia grėsmė kelia tinkamŭ perėti medynŭ ir medþiŭ su lizdais iðkirtimas, brakonieriaimas ir ðiŭ paukðėiŭ naikinimas. Nuo vasario 1 d. iki rugpjŭčio 1 d. apie lizdavietes reikia nutraukti visus medienos ruoðos darbus. Perėjimo vietose visai atsisakyti pagrindiniŭ kirtimŭ.

Informacijos ðaltiniai

Drobelis E., 2004: Lietuvos miðkŭ plėðrieji paukðėiai. – Vilnius.

Summary

Estimated population is up to 800 couples. The species occurs throughout the whole country, rarer in pine woods. Species abundance is currently stable.

Apraðė Eugenijus Drobelis

Eugenijaus Drobelio nuotrauka

Mažasis erelis rėksnys

Aquila pomarina CL Brechm, 1831

DEIMA VANAGAI (ACCIPITRIDAE)

BŪRYS VANAGINIAI PAUKĖIAI (ACCIPITRIFORMES)

3 (R) kategorija

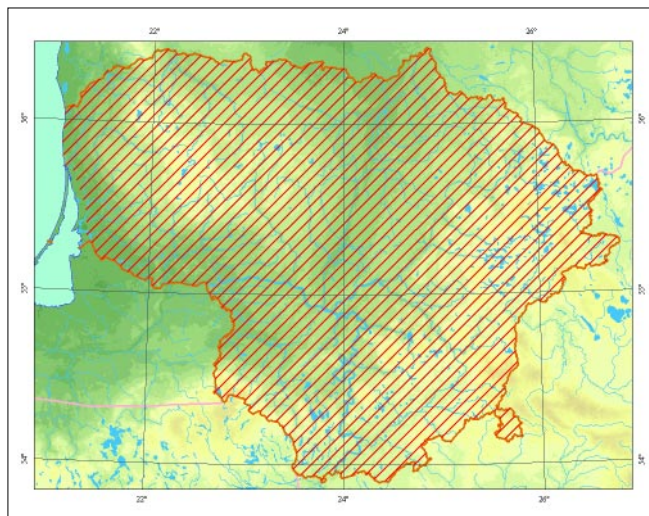
Statusas. Á Lietuvos raudonąją knygą rūdis árašyta nuo 1976 m. Pagal Pagrindines miško kirtimų taisykles visi rūdies lizdai saugomi net ūkiniuose miškuose. Árašyta á Berno konvencijos II, Bonos konvencijos II priedus ir Paukėių direktyvos I priedą.

Paplitimas. Rūdis paplitusi nuo Estijos áiaurėje, iki Graikijos pietuose, Vokietijoje vakaruose ir Ukrainos bei Rusijos rytuose.

Lietuvoje peri visuose rajonuose, nerasta tik Kuršių nerijoje ir pajūryje. Paplitusi netolygiai, gausiausiai peri derlinguose, žlapiuose Vidurio, Áiaurės Lietuvos miškuose. Dažna mišriuose Rytų, Áiaurės Rytų, Vakarų, Áiaurės Vakarų Lietuvos medynuose. Reta nederlingų pušynų masyvuose.

Biologija ir ekologija. Peri brandpiame, bręstančiame miške, maitinasi atvirose plotuose: pievose, laukuose, kirtavietėse, miško aikštėse, pelkėse. Monogamas, turi individualią teritoriją, kurią upima daugybę metų. Parskrenda balandpio mėn. Kiaušinius (1 – 2, išimtiniais atvejais 3) deda balandpio gale – gegužės pradžioje. Peri 37 – 41 dieną. Išsiritę jaunikliai lizde būna apie 56 dienas. Minta smulkiais žinduoliais, varlėmis, paukėiais, vabzdžiais. Rudeninė migracija prasideda rugsėjo viduryje. Tolimasis migrantas.

Populiacijų gausumas. Dalies populiacija vertinama 1 500 – 1 800 perinėių porų, tai sudaro apie 8 proc. rū-

dių pasaulinės populiacijos. Gausiausios (daugiau nei 10 porų) perinės populiacijos aptiktos Biržų ir Ėmonių giriose, Gedžiūnų, Gubernijos, Taujėnų – Upulėnio, Dotnuvos – Josvainių, Būdos – Praveniškio miškuose.

Grėsmės ir apsauga. Didžiausios grėsmės susijusios su veisimosi buveinių pokyčiais dėl suintensyvėjusio miško kirtimų (ypač privačiuose miškuose), intensyvaus žemės ūkio, pievų ir laukų apsodinimo mišku bei savaiminio jų upplėlimo. Taip pat žalos daro trikdymas ir tiesioginis paukėių naikinimas. Būtina riboti miškų ūkinę ir poilsinę veiklą aplink lizdavietes, maitinimosi vietose išlaikyti ekstensyvų žemės ūką.

Informacijos šaltiniai

Meyburg B-U., Haraszthy L., Stazds M. & Schäffer N., 2001: European Species Action Plans for Greater and Lesser Spotted Eagles. – In: Schäffer N. & Gallo-Orsi U. (eds), European Union action plans for eight priority bird species. – Luxembourg.

Summary

Abundance of the breeding population is currently estimated at 1500–1800 pairs which are very unevenly distributed across the country. The main threats are associated with intensive forestry in nesting sites and land use intensification in feeding habitats.

Aprašė Rimgaudas Treinys

Eugenijaus Drobelio nuotrauka

Didysis erelis rėksnys

Aquila clanga Pallas, 1811

DEIMA VANAGAI (ACCIPITRIDAE)

BŪRYS VANAGINIAI PAUKĖIAI (ACCIPITRIFORMES)

1 (E) kategorija

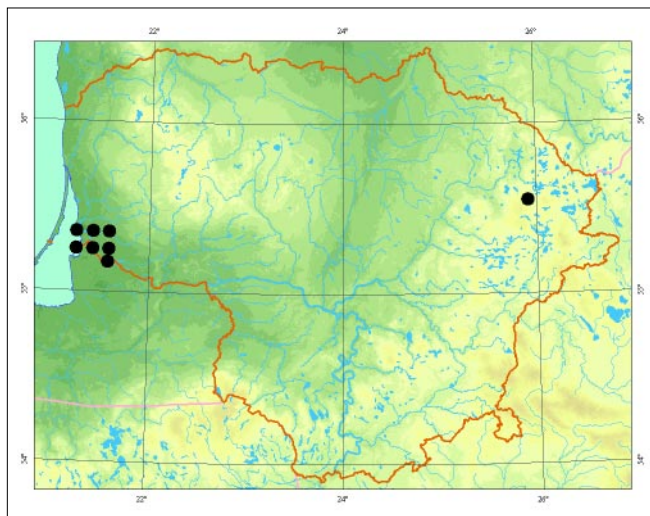
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rŭðis áraðyta nuo 1976 m. Pagal Pagrindines miðko kirtimø taisykles visi rŭðies lizdai saugomi net ūkiniuose miðkuose. Áraðyta á Berno konvencijos II, Bonos konvencijos I priedus ir Paukðeio direktyvø I priedà.

Paplitimas. Europoje peri Lenkijoje, Baltijos ðalyse, Baltarusijoje, Rusijoje, Ukrainoje.

Veisimosi metu buvo pastebėta Nemuno deltoje, Zarasø ir Varėnos rajonuose, gali būti aptikta ir kitose ðalies vietose prie didelio ðlapšemiø kompleksø.

Biologija ir ekologija. Iðvaizda, elgsena ir genetiðkai paukðtis labai artimas maþajam ereliui rėksniui. Su ðia rŭðimi sudaro miðrias poras ir iðaugina tarprŭðinius miðrŭnus. Peri ðlapšiami miðke, maitinasi plaèiose upliejamose pievose, pelkėse, paupiuose ir paeperėse. Monogamas. Turi dideles individualias teritorijas, kuriose laikosi daugelà metø. Parskrenda kovo gale – balandpio pradpioje. Kiauðinius (1 – 2, labai retai 3) deda balandpio antroje pusėje. Peri 42 – 44 dienas. Iðsiritę jaunikliai lizde būna apie 63 dienas. Minta didesniais gyvūnais nei maþasis erelis rėksnys: smulkiais ir vidutinio dydpio þinduoliais, paukðeiais, varlėmis. Rudeninė migracija prasideda spalà. Tolimasis migrantas.

Populiacijø gausumas. Labai retas, gali perėti pavienės poros. Veisimosi metu paukðtis nuolat aptinkamas

Nemuno deltoje ir Rytø Lietuvoje, taèiau patvirtintø duomenø apie perėjimà nėra. Manoma, kad ðalies populiacija ne didesnė nei 5 poros. Iki 15 ðios rŭðies paukðeio gali sudaryti miðrias poras su maþaisiais ereliais rėksniais.

Grėsmės ir apsauga. Didþiausios grėsmės yra maitinimosi vietø pokyèiai (ðlapšemiø sausinimas ir jø naudojimo pakeitimas), perėjimo vietø sunaikinimas (ypaè ūkiniuose miðkuose). Rŭðis labai jautri trikdymui. Potenciali grėsmė gali būti miðriø porø sudarymas. Bŭtina iðsaugoti natŭralias ir pusiau natŭralias ðlapšemes ir lizdavietes, palaikyti jose ramybę veisimosi metu.

Informacijos ðaltiniai

Vali U. & Lohmus A., 2000: The Greater Spotted Eagle and its conservation in Estonia. – Hirundo Supplementum, 3: 50. – Tartu.

Summary

Currently only solitary pairs are registered on a regular basis during the breeding season, however, breeding has not been confirmed in the last 40 years. The national population does not exceed five pairs, although there are potentially up to 15 mixed pairs breeding with the Lesser Spotted Eagle. The main threats to its survival are associated with wetland drainage, a reduction in breeding sites and disturbances from intensive forestry activities.

Apraðė Rimgaudas Treinys

Ūlo Vėli nuotrauka

Kilnasis erelis

Aquila chrysaetos Linnaeus, 1758

DEIMA VANAGAI (ACCIPITRIDAE)

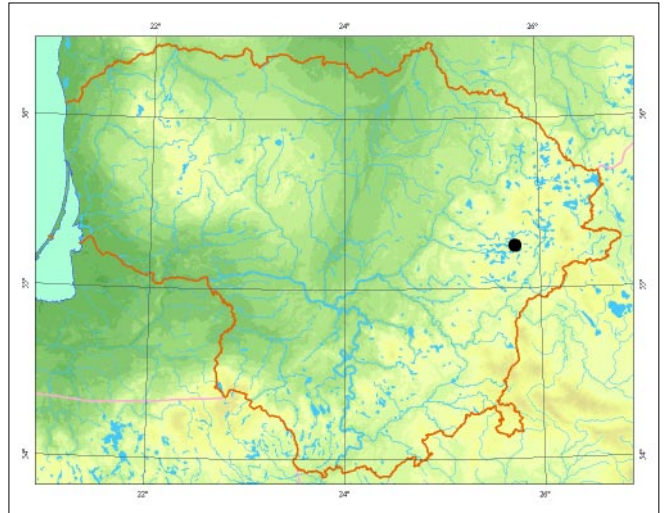
BŪRYS VANAGINIAI PAUKĖIAI (ACCIPITRIFORMES)

1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rŭðis áraðyta nuo 1976 m. Pagal Pagrindines miðko kirtimø taisykles visi rŭðies lizdai saugomi net ūkiniuose miðkuose. Áraðyta á Berno konvencijos II, Bonos konvencijos II priedus ir Paukðeiø direktyvos I priedà.

Paplitimas. Eurazijoje peri nuo Atlanto iki Ramiojo vandenyno, ðiaurėje iki Kolos pusiasalio, Jenisejaus þemupio ir Kamèiatkos. Pietuose rŭðis aptinkama iki Birmos, Irano, Vidurþemio jŭros. Peri Ðiaurės Afrikoje. Lietuvoje aptinkama þiemà ir migracijø metu beveik visoje ðalies teritorijoje. Iki ðiol þinomas tik vienas bandymas perėti Rytø Lietuvoje, taèiau veisimosi metu neretai buvo pastebėta Rŭdninkø girioje, Nemuno deltoje.

Biologija ir ekologija. Ðiaurės ir Rytø Europoje veisiasi dideliuose aukðtapelkiø, tarpiniø pelkiø, spygliuoèiø miðkø masyvuose. Monogamas. Turi didelę individualià teritorijà, prie kurios paukðtis labai prisiriðæs. Suaugę paukðèiai ðaþniausiai sėslūs, þiemoja netoli veisimosi teritorijos. Vasario gale stambø lizdà krauna ðaþniausiai brandþios puðies virðutinėje lajos dalyje. Kiauðinius (1 – 3) deda kovo viduryje. Peri 43 – 45 dienas. Iðsiritę jaunikliai lizde iðbŭna 65 – 67 dienas. Dėl kanibalizmo ið vados ðaþniausiai iðauga tik 1 jauniklis. Subręsta penktaisiais gyvenimo metais, taèiau poras gali sudaryti ir

jaunesni paukðèiai. Minta stambiais ir vidutinio dydþio paukðèiais, vidutinio dydþio þinduoliais.

Populiacijø gausumas. Lietuvoje ypaè reta rŭðis. 1843 – 2004 m. laikotarpiu patvirtintø duomenø apie jos veisimàsi nėra, taèiau pavienės poros galėjo perėti. 2005 m. aptiktas suaugęs paukðtis, kraunantis lizdà Ðvenèioniø r. Ðalyje gali parėti tik pavienės poros.

Grėsmės ir apsauga. Didþiausios grėsmės yra maitinimosi vietø pokyèiai (pelkiø sausinimas, perėjimo vietø sunaikinimas (ypaè veistis tinkamø medþiø iðkirtimas), trikdymas. Rŭðis labai jautri bet kokiai þmogaus veiklai.

Bŭtina iðsaugoti natŭralias ir pusiau natŭralias pelkes bei brandþiø miðkø plotus apie jas.

Informacijos ðaltiniai

Drobelis E., 2004: Lietuvos miðkø plėðrieji paukðèiai. – Vilnius.

Summary

Very rare, with only individual pairs possibly breeding. The main threats to its survival are wetland drainage, intensive forestry in breeding areas and disturbances.

Apraðė Rimgaudas Treinys

Eugenijaus Drobelio nuotrauka

Puvininkas

Pandion haliaetus Linnaeus, 1758

ĖEIMA PUVININKINIAI (PANDIONIDAE)

BŪRYS VANAGINIAI PAUKĖIAI (ACCIPITRIFORMES)

2 (V) kategorija

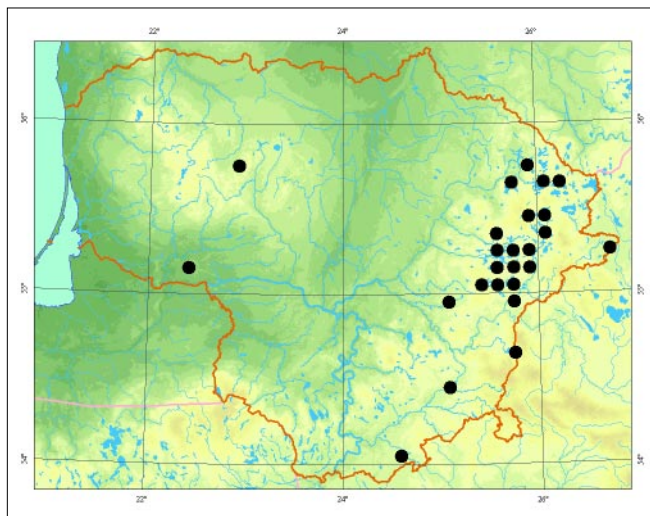
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rŭdis árađyta nuo 1981 m. Pagal Pagrindines miðko kirtimŭ taisykles visi rŭdis lizdai saugomi net ūkiniuose miðkuose. Árađyta á Berno konvencijos II, Bonos konvencijos II priedus ir PaukĖiŭ direktyvos I priedà.

Paplitimas. Rŭdis kosmopolitė. Eurazijoje iðplitusi nuo Skandinavijos ir Vidurio Europos iki Ochotsko ir Geltonosios jŭrŭ.

Lietuvoje gyvena Zarasŭ, Utenos, Ignalinos, Molėtŭ, Ėvenėioniŭ, Ėirvintŭ, Varėnos ir Lazdijŭ rajonuose. Pavieniai perėjimo faktai ėinomi Vilniaus, Ėalėininkŭ, Kelmės, Rokiðkio, Tauragės rajonuose. Kitur apsilonko tik perskrisdami.

Biologija ir ekologija. Lizdus krauna eĖeringŭ miðkŭ vietovėse ir netoli ėuvininkystės tvenkiniŭ. Prie lizdŭ poros gyvena nuo kovo pabaigos iki rugsėjo pradėios. Rinkdamiesi vietà lizdui paukĖiai neiðrankŭs. Lietuvos sàlygomis natŭraliai lizdai kraunami senose puđyse, taip pat ant neaukĖtŭ pelkiniŭ puđaiėiŭ. Perėjimo vieta gali bŭti nutolusi nuo maitinimosi plotŭ per ke-liolika kilometrŭ. KiauĖinius (2 – 4) deda balandėio pabaigoje. Peri 36 – 38 dienas. Jaunikliai auga 50 – 55 dienas ir lizdus palieka liepos mėn. Suaugė paukĖiai kasmet upima tuos paėius lizdus, o jauni ið ėiemovieėiŭ sugrãpta tik sulaukė 2 metŭ amėiaus, kai laisvai klajoja. Minta tik ėuvimi. Tolimasis migrantas.

Populiacijŭ gausumas. Ėalies populiacija vertinama ne daugiau nei 45 – 55 perinėiomis poromis, kurios beveik visos susitelkusios eĖeringuose miðkŭ masyvuose AukĖ-

taitijoje ir Pietŭ Lietuvoje. Kitur atskirais metais aptinkamos tik pavienės poros. Didėbiausia perinti populiacija yra Labanoro girioje (ne maėiau kaip 15 porŭ).

Grėsmės ir apsauga. Didėbiasios grėsmės yra padidėjæs poilsiautojŭ srautas miðkingose paeĖerėse ir intensyvus miðkŭ kirtimas. Iðkirtus brandėias puđis paukĖiai netenka vietŭ lizdams krauti, o veisimosi metu poilsiautojai juos iðbaido ið lizdŭ.

Tinkamose vietose (paeĖerėse ir netoli eĖerŭ) bŭtina iðsaugoti brandėias puđis, riboti poilsiavieėiŭ skaiėiŭ. Valstybiniuose miðkuose árengti dirbtiniai lizdus. Panaikinti neàteisintas poilsiavietes eĖerŭ krantuose.

Informacijos ðaltiniai

Drobėlis E., 2004: Lietuvos miðkŭ plėĖrieji paukĖiai. – Vilnius.

Ėableviėius B., 1988: Erelis ėuvininkas. – Vilnius.

Ėableviėius B., 2001: The past and present status of the Osprey *Pandion haliaetus* in Lithuania. Die Wogelvelt: 122. – Wiebelsheim: 219 – 221.

Summary

The national population is estimated at 45–55 nesting pairs, of these over 80% are located in eastern AukĖtaitija. The largest nesting population is in Labanoras forest (at least 15 pairs). The most important threats to its survival are disturbance due to greater recreational activities and intensive forestry.

Apraðė Bronius Ėableviėius

Selemono Paltanaviėiaus nuotrauka

Pelėsakalis

Falco tinnunculus Linnaeus, 1758

DEIMA SAKALINIAI (FALCONIDAE)

BŪRYS SAKALINIAI PAUKĖIAI (FALCONIFORMES)

2 (V) kategorija

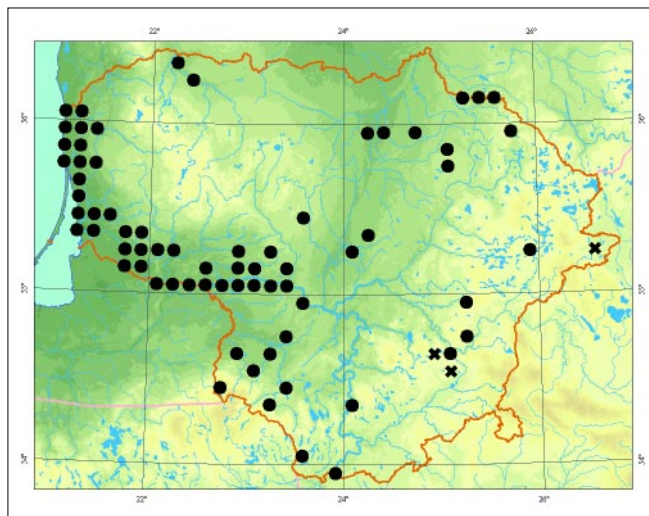
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rŭðis áraðyta nuo 1976 m.

Áraðyta á Berno konvencijos II, Bonos konvencijos II priedus ir Paukðeio direktyvose I priedà.

Paplitimas. Eurazijoje nuo Atlanto iki Ramiojo vandenyno. Ðiaurėje arealas siekia Ðiaurinę Skandinaviją, Baltàjà jŭrà. Pietuose rŭðis paplitusi iki Irako, Vidurpempio jŭros pakranėje.

Lietuvoje aptinkama visoje teritorijoje, bet paplitusi sporadiškai. Ðapnesnė vakarinėje ir vidurinėje dalyse.

Biologija ir ekologija. Lizdus krauna maþose laukø giraitėse, rečiau miðko pakraðeiuose. Kartais ásikuria apsauginėse medþiø juostuose, parkuose ar net miestuose. Kelerius metus gyvena toje paëioje vietovėje, taëiau kasmet upima naujà, paprastai varniniø paukðeio lizdà. Kartais apsistoja gyvenamøjø namø pastogėse ar net inkiluose. Klaipėdos mieste peri kolonijomis (12 – 20 porø) gyvenamøjø pastatø niðose. Á perėjimo vietas sugrãpta kovo pabaigoje – balandpio pradþioje, taëiau lizdus upima tik geguþės mėn. Dedà 4 – 6 kiauðinius. Peri 28 – 30 dienø. Jaunikliai lizdà palieka 30 – 35 dienø ampiaus, dar nemokėdami gerai skraidyti. Ðeimos kartu laikosi apie mėnesà. Veda 1 vadà. Minta daugiausia peliniais grauþikais, rečiau ropliais, smulkiais paukð-

ėiais, vabzdþiais. Tolimasis migrantas, taëiau lengvesnėmis þiemomis aptinkamas pajŭrio regione.

Populiacijø gausumas. Perinėios populiacijos gausumas svyruoja priklausomai nuo mitybiniø sàlygø. Ðabartinė Ðalies populiacija vertinama 150 – 300 perinėio porø, ið kuriø 80 – 100 peri Klaipėdos kraðte. Kitur aptinkamos pavienės poros. Iki praėjusio Ðimtmeëio vidurio pelėsakaliø populiacija buvo gausiausia ið plėðriøjø paukðeio. Vėliau daugelyje vietø iðnyko. Paskutiniaiys metais aptinkamos vis naujos perėjimo vietos.

Grėsmės ir apsauga. Didþiausia grėsmė yra natŭraliø buveiniø sunaikinimas ir pesticidø naudojimas. Reikėtø skatinti ekstensyvø ūkininkavimà, iðsaugant pievø, ganyklø plotus, árengti dirbtines lizdavietes, inkilus.

Informacijos Ðaltiniai

Drobeliš E., 2004: Lietuvos miðkø plėðrieji paukðeiai. – Vilnius.

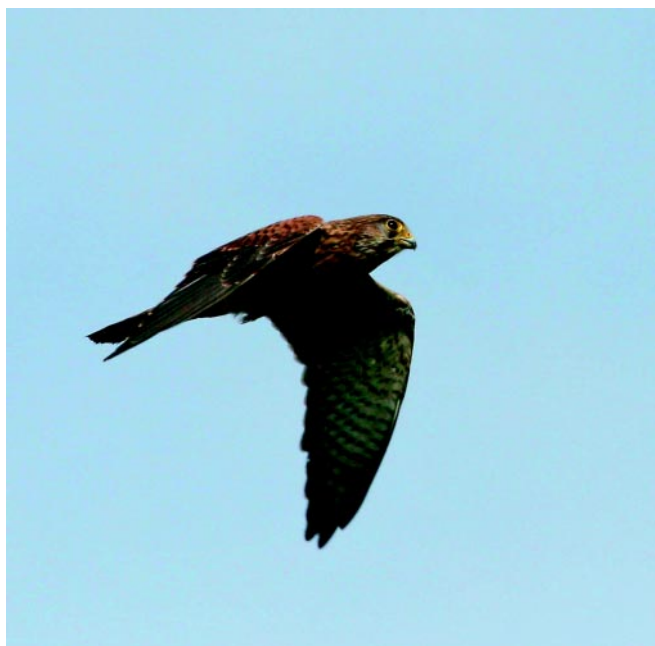
Grãpuleviėius G., 1996: Pelėsakaliai (*Falco tinnunculus*) Klaipėdos mieste. – Ventės ragas, 3. – Klaipėda.

Jusys V., Maėiulis M., Meėionis R., Poðkus A., Grãpuleviėius G., Petraitis A., 1999: Klaipėdos kraðto perinėio paukðeio atlasas. – Vilnius.

Summary

Found all over Lithuania, but more common in western and central Lithuania. During milder winters wintering birds have been observed in coastal regions.

Apraðė Gediminas Grãpuleviėius

Sauliaus Karaliaus nuotrauka

Startsakalis

Falco columbarius Linnaeus, 1758

DEIMA SAKALINIAI (FALCONIDAE)

BŪRYS SAKALINIAI PAUKĖIAI (FALCONIFORMES)

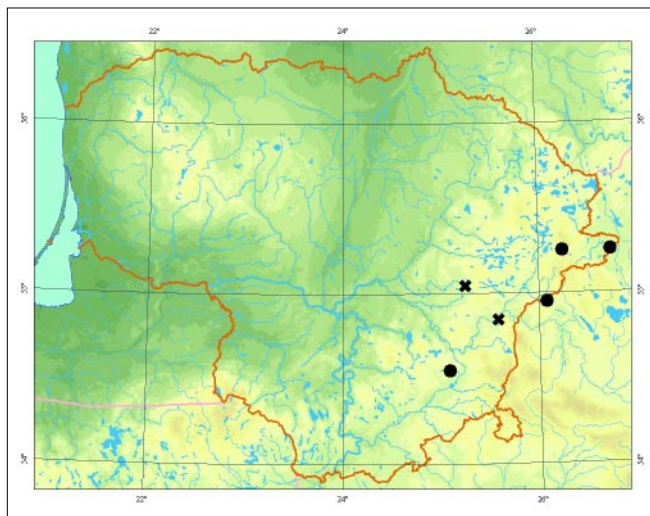
1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 1989 m. Pagal Pagrindines miðko kirtimø taisykses visi rûðies lizdai saugomi net ûkiniuose miðkuose. Áraðyta á Berno konvencijos II, Bonos konvencijos II priedus ir Paukðeioð direktivos I priedà.

Paplitimas. Eurazijoje nuo Skandinavijos iki Ramiojo vandenyno. Ðiaurėje arealas driekiasi per tundros zonà, o pietuose siekia Amûro þemupà, Vidurio Rusijà, Baltarusijà ir Lietuvà.

Lietuvoje visada buvo labai reta rûðis. Pirmas perėjimo atvejis upregistruotas 1954 m. Ðirvintø r. Vëliau beveik visos veisimosi vietos aptiktos Rytø Lietuvoje: 1981 – 1990 m. perėjo Ignalinos r. ðalia Palûðës, 1982 m. – Molëtø r., 1984 m. – prie þeimenos ir Neries santakos. Po 1990 m. kelios poros sêkmingai iðperėjo Ðvenëioniø (Aduþiðkio ir Baltasamanës pelkëse, Akmeniðkës miðke) ir Vilniaus (Baltosios Vokës durpyne) rajonuose, èia dâpniausiai ásikurdavo kelerius metus ið eilës. Rudenies migracijos metu rûðis aptinkama reguliariai.

Biologija ir ekologija. Tai tipiðkas miðkatundrës paukðtis, vidurio platumose apsigyvenantis aukðtapelkëse ar vietovëse, kur atviri plotai kaitaliojasi su nedideliais miðriais miðkeliais ar grynais puðynëliais. Vengia iðtisinio miðko masyvø. Migracijos ar þiemos metu paukðtis dâpnai aptinkamas atviruose laukuose ar net gyvenvietëse. Pastovios poros kasmet gràpta á buvusias perėjimo vietas, dâpnai pasirenka tà patà ar netoli esantà lizdà. Lietuvoje upima kitø paukðeioð gûptas

(dâpniausiai kranklio ar varnos), ðiaurines platumose ar net kaimyninio ðalio aukðtapelkëse, lizdus suka ir ant þemës. Parskrenda balandpio pradþioje, taèiau peri tik antroje geguþës pusėje. Deda 3–4, (1–6) kiauðinius. Patelë pakaitomis su patinu peri 26 dienas. Jaunikliai lizdà palieka 26–32 dienø amþiaus, savarankiðki tampa po mënësio. Iðaugina 1 vadà. Be paukðeioð, kurie sudaro didþiàjà maisto dalà, pasigau-na pelinio graupikø, didesnio vabzdþio.

Populiacijø gausumas. Dabartinë ðalies populiacija vertinama 5–10 perinëio porø. Nuolatinës perėjimo vietos nepinomos, taèiau paukðtis reguliariai aptinkamas Rytø Lietuvoje. Pavienës poros gali perėti ir kituose regionuose, ypaè palei didesnes ðalies pelkes. Maþà populiacijos dydà lemia tai, kad ðalis yra rûðies arealo pakraðtyje.

Grësmës ir apsauga. Didþiausia grësmë greiëiausiai yra natûralio veisimosi buveinio sunaikinimas.

Informacijos ðaltiniai

Drobelis E., 2004: Lietuvos miðkø plëðrieji paukðeiai. – Vilnius.

Ivanauskas T., 1959: Lietuvos paukðeiai, 2. – Vilnius.

Summary

First observed as nesting in Lithuania in 1954. The national population is currently estimated at 5–10 pairs, mainly concentrated in districts in eastern Lithuania.

Apraðë Liutauras Raudonikis

János Olán nuotrauka

Sketsakalis

Falco subbuteo Linnaeus, 1758

DEIMA SAKALINIAI (FALCONIDAE)

BŪRYS SAKALINIAI PAUKĖIAI (FALCONIFORMES)

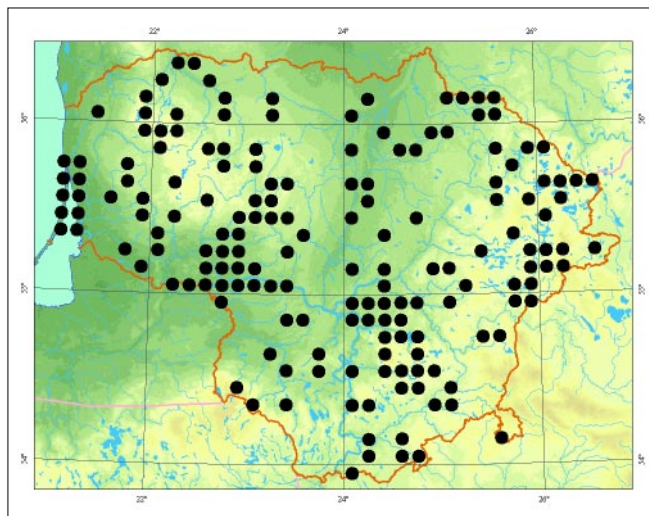
3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rŭdis áraðyta nuo 2000 m. Pagal pagrindines miðko kirtimŭ taisykles kertant medynus birpëse reikalaujama palikti medþius su ðios rŭðies lizdais.

Áraðyta á Berno konvencijos II ir Bonos konvencijos II priedus.

Paplitimas. Eurazijoje gyvena nuo Atlanto iki Ramiojo vandenyno. Ðiaurëje arealas siekia pietinë Skandinavijà, Lenos þemupius. Pietuose rŭdis aptinkama iki Afganistano, Maþosios Azijos ir Vidurþemio jŭros. Lietuvoje randama beveik visuose ðalies rajonuose, tarp jŭ ir Kurðio nerijoje. Ðapniau aptinkama pietinëje ir rytinëje ðalies dalyje, ypaè Kazlŭ Rŭdos, Kapëiamiesëio, Dainavos, Rŭdninkŭ, Lavoriðkiŭ, Labanoro, Apvinëio, Ðimoniŭ giriose, kur vyrauja dideli puðynŭ plotai.

Biologija ir ekologija. Gyvena tiek dideliuose miðkŭ masyvuose ðalia kirtavieèio, pelkiŭ, didesnio laukymiŭ, tiek pamiðkëse, nedidelëse giraitëse, parkuose. Paukðtis ðapniausiai ásikuria brandþiuose puðynuose, bet kartais aptinkamas ir miðriuose ar net lapuoèio medynuose. Lizdŭ pats nekrauna, ðapniausiai pasirenka krankliŭ gŭptas. Kartais peri didþiuliuose jŭrinio erelio lizduose ar apsigyvena dirbtinëse lizdavietyse. Beveik visada lizdai yra aukðëiausio brandþio medþio virðŭnëse. Á Lietuvà sugrãpta balandþio mën. Kiauðinius (ðapniausiai 2 – 3) deda geguþës pabaigoje – birþelio mën. pradþioje. Peri apie 28 dienas. Minta smulkiais þvirbliniais paukðiais

ir stambiais skraidanëiais vabzdþiais, ðapniausiai laumþirgiais. Tolimasis migrantas.

Populiacijŭ gausumas. Paskutiniais Europos paukðio gausumo suvestinës duomenimis, ðalies populiacija vertinama 400 – 700 perinëio porŭ. Rytŭ ir Pietŭ Lietuvoje 100 km² miðko ploto tenka maþdaug 1 pora. Kurðio nerijoje gyvena apie 5 poras. Ið kitur duomenŭ apie perinëios populiacijos pasiskirstymo ypatumus nėra.

Grësmës ir apsauga. Didþiausià grësmæ kelia ūkiniai miðko darbai veisimosi vietose – perinëio paukðio trikdymas ir brandþio aukðtŭ medþio kirtimas. Pavojo kelia padidëjæs krankliŭ skaiëius. Lizdavietyse nuo geguþës 1 d. iki rugsëjo 1 d. reikia sustabdyti visus medienos ruoðos darbus.

Informacijos ðaltiniai

Drobelis E., 2004: Lietuvos miðkŭ plëðrieji paukðiai. – Vilnius.

Summary

The national population is estimated at 400-700 pairs. It is more common in eastern and southern Lithuania, as well as in other forest expanses where large pine woods predominate.

Apraðë Eugenijus Drobelis

Eugenijaus Drobelio nuotrauka

Sakalas keleivis

Falco peregrinus Tunstall, 1771

DEIMA SAKALINIAI (FALCONIDAE)

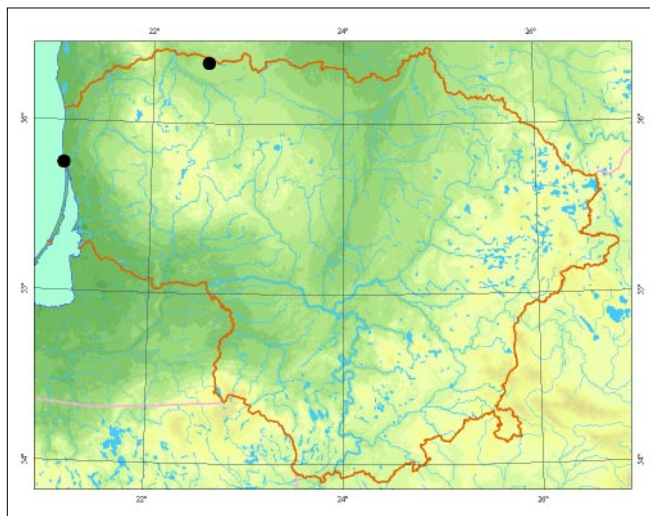
BŪRYS SAKALINIAI PAUKDĖIAI (FALCONIFORMES)

1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rŭðis áraðyta nuo 1976 m. Pagal Pagrindines miðko kirtimø taisykles visi rŭðies lizdai saugomi net ūkiniuose miðkuose. Áraðyta á Berno konvencijos II, Bonos konvencijos II bei Paukðeðø direktyvos I priedus.

Paplitimas. Rŭðis kosmopolitė. Eurazijoje paplitusi netolygiai, yra sriėiø, kuriose ði rŭðis neaptinkama. XX a. pradþioje lizdø aptikta Rŭdninkø girioje, netoli Vievio, ðalia Anykðeðø eþero, Prienø r. miðkuose. XX a. pabaigoje migracijø laikotarpiais ar net veisimosi sezonais ðie paukðeiai reguliariai stebėti Vakarø Lietuvoje, Þuvinto rezervate, Rŭdninkø girioje ir Ðvenėioniø r. 1996 m. sakalo keleivio lizdas rastas Klaipėdoje esanėiame aukðtame statinyje. Migracijø metu ir þiemà aptinkama daþniau.

Biologija ir ekologija. Natŭraliai renkasi miðrius spygliuoėiø miðkus ar grynus puðynus. Mėgstamiausias biotopas – plaėios aukðtapelkės su kŭpsanėiomis salomis ir didelėmis plynėmis. Mŭsø ðalies platumoje lizdavietėms pasirenka senus medynus. Aukðtapelkėse kartais peri ant þemės. Tankiai apgyvendintose ðalyse neretai peri parkuose, miestø statiniuose. Poros pastovios. Kasmet grãpta á tà paėià vietà ir peritame paėiame ar netoli esanėiame lizde. Lizdø nekrauna, o ūpima kitø paukðeðø gŭptas (kranklio, varnos ar suopio). Perėjimo teritorijoje pasirodo kovo mēn. Kiauðinius (3 – 4, reėiau 2 ar 5) deda balandþio mēn. Peri 28 – 29 dienas, jauniklius maitina abu tėvai. Jau-

nikliai lizde iðbŭna 35 – 42 dienas. Tipiðkas ornitofagas, medþioja ávairius paukðeius. Seni paukðeiai gyvena sėsliai, klajoja daþniausiai jaunikliai.

Populiacijø gausumas. Manoma, kad ðiuo metu ðalyje gali perėti pavienės poros, ið kuriø 1 – 3 Klaipėdos krašte.

Grėsmės ir apsauga. Pagrindinė rŭðies nykimo prieþastis buvo tiesioginis paukðeðø persekiojimas. Natŭraliose buveinėse ásikŭrusiai populiacijai neigiamà átakà daro trikdymas.

Pastaraisiais metais gausėja kai kuriose Vakarø Europos ðalyse, nes ten buvo sėkmingai vykdomos rŭðies veisimo ir paleidimo á laisvæ programos.

Informacijos ðaltiniai

Drobelis E., 2004: Lietuvos miðkø plėðrieji paukðeiai. – Vilnius.

Grãpuleviėius G., 1996: Sakalas keleivis (*Falco peregrinus*) vėl peri Lietuvoje. – Ventės ragas, 3. – Klaipėda.

Jusys V., Maėiulis M., Meėionis R., Poðkus A., Grãpuleviėius G., Petraitis A., 1999: Klaipėdos kraðto perinėø paukðeðø atlasas. – Vilnius.

Summary

More often observed during migration periods and in winter, especially in western Lithuania. Nesting was confirmed in 1996 in Klaipėda, and currently there may be single nesting pairs.

Apraðė Gediminas Grãpuleviėius

Mátýs Prommer nuotrauka

Tetervinas

Tetrao tetrix Linnaeus, 1758 (sin. *Lyrurus tetrix* Linnaeus, 1758)

DEIMA TETERVININIAI (TETRAONIDAE)
BŪRYS VIŠTINIAI PAUKĖIAI (GALLIFORMES)

3 (R) kategorija

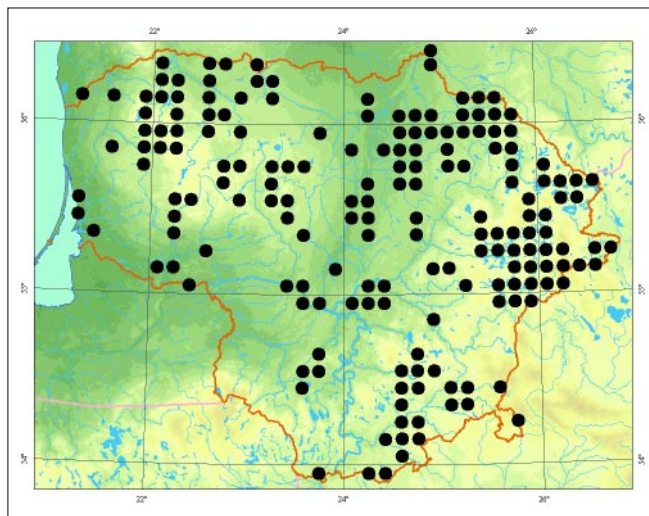
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rŭdis áraðyta nuo 1989 m.

Áraðyta á Berno konvencijos III priedà.

Paplitimas. Nuo Britø salø, Skandinavijos iki Tolimøjø Rytø. Ðiaurëje arealas siekia Kolos pusiasalà, Poliarinà Uralà, pietuose – Mongolijà, Tian Ðanà, Karpatø ir Alpiø kalnus.

Lietuvoje paplitimas sumapëjo XX a. antroje pusëje, ypaè pradëjus eksploatuoti didesnes pelkes. Rŭdis aptinkama visuose ðalies regionuose. Gausesnë Rytø ir Pietryèiø Lietuvoje, Ðiauliø apskrityje. Gausiausios vietinës populiacijos susiformavo Èepkeliø, Þuvinto, Kamanø apylinkëse, Rŭdninkø girioje.

Biologija ir ekologija. Miðko pakraðeiø, atvirø pelkiø kompleksø paukðtis. Paprastai gausenis aukðtapelkëse, kraðtovaizdyje, kuriame daug medynø ar krŭmynø, pamiðkës berþynuose, degimuose, retesnis krŭmais apaugusiose pievose. Didesnë laiko dalà praleidþia ant þemës, nors þiemà maitinasi medþiuose, ypaè berþuose. Poligamas. Þiemoja pulkais, pavasarà pasirinktose vietose vyksta tetervinø tuoktuvës, á kurias burbuliuojantys patinai privilioja pateles. Kiauðinius (8–10) ant þemës deda balandþio pabaigoje – geguþës mën. Patelë peri 24–28 dienas. Jaunikliai savaitës amþiaus jau pradeda skraidyti. Vadoje laikosi daugiau nei mënësà, kartais iki vasaros pabaigos. Jaunikliai minta vabzdþiais, suaugæ paukðëiai lesa augalinà maistà. Lietuvoje gyvena sësliai.

Populiacijø gausumas. 1961 m. Lietuvoje gyveno 21 000 tetervinø, 1971 m. – 13 000, 1981 m. – 5 800. Ðalies populiacija 1999–2001 m. vertinama 2–3 tŭkst. tetervinø patinø. Kadangi daugelyje vietiniø populiacijø patinai sudaro daugiau nei 70 proc. bendro paukðeiø skaièiaus, Lietuvoje gali gyventi apie 5 000 tetervinø.

Grësmës ir apsauga. Didþiausia grësmë kelia plëðrŭnai: krankliai, kiaunës, mangutai. Pavoingas trikðymas tuokturiø metu. Daug kur nuolatinës tuokvietës negali formuotis dël per maþo patinø skaièiaus. Svarbus miðko darbø ribojimas tuokvieèiø bei aplinkinëse teritorijose veisimosi metu, atvirø plotø pamiðkëse iðsaugojimas, taip pat plëðrŭnø gausumo reguliavimas.

Informacijos ðaltiniai

Raudonikis L., 2004: Europos Sàjungos reikðmës paukðeiams svarbios teritorijos Lietuvoje. – Kaunas.

Summary

A relatively rare, sporadically distributed species in Lithuania. There are 2000–3000 nesting pairs. The population, which had been gradually disappearing has stabilised over the last decade, however some mating areas still disappear every year.

Apraðë Selemonas Paltanavièius, Liutauras Raudonikis

Selemono Paltanavièiaus nuotrauka

Kurtinys

Tetrao urogallus Linnaeus, 1758

DEIMA TETERVININIAI (*TETRAONIDAE*)
BŪRYS VIŠTINIAI PAUKĖIAI (*GALLIFORMES*)

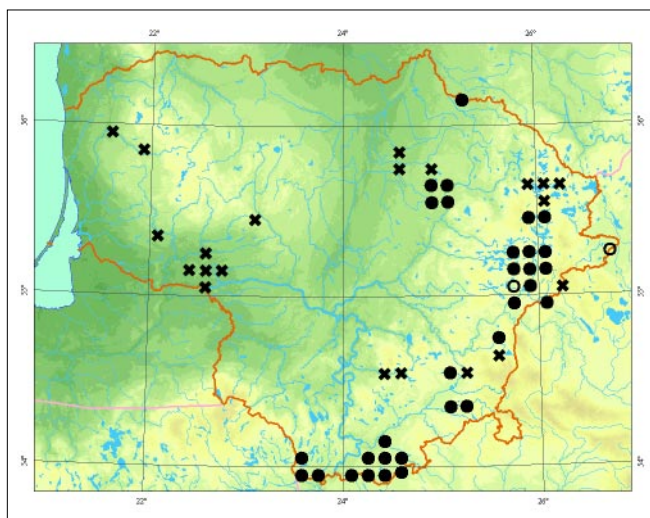
2 (V) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąją knygą rūdis árašyta nuo 1989 m.

Árašyta á Berno konvencijos III ir Paukėiø direktivos I priedus.

Paplitimas. Borealiniuose Eurazijos miškuose nuo Skandinavijos vakaruose iki Rytø Sibiro rytuose ir nuo Pirėnø pusiasalio pietuose iki Kolos pusiasalio áiaurėje. Europoje gyvenanėios populiacijos labai suskaidytos. Rūdis aptinkama Pietø ir Rytø Lietuvoje: Suvainiðkio miðke (Rokiðkio r.), Ðimoniø girioje, keliose Aukðtaitijos nacionalinio parko girininkijose, Labanoro girioje, Pabradės miðkuose, Taurijos miðke (Vilniaus r.), Rūdninkø ir Gudø giriose, Druskininkø apylinkėse bei Veisiejø urėdijos miðkuose.

Biologija ir ekologija. Tai brandpiø borealiniø miðkø paukðtis, mėgstantis ðviesius puðynus, besiribojanėius su pelkėmis ir gausia puskrūmiø, ypač mėlynio, dangá. Lietuvoje paplitęs sporadiðkai, pirmiausia dėl netolygaus puðynø pasiskirstymo, taip pat dėl tinkamø buveiniø nykimo. Poligamas. Tuokvietės paprastai nesiþečia daugelá metø. Tuoktuvės vyksta kovo – balandpio mėn. Kiauðinius (daþniausiai 7 – 9) deda ant þemės balandpio pabaigoje – geguþės pradpioje. Peri patelė 26 – 29 dienas. Þiemà pagrindinis maistas yra puðø,

reėiau eglieø, spygliái. Kitais sezonais lesa daug kito kio augalinio maisto. Jaunikliai pirmomis savaitėmis maitinasi ávairiais bestuburiais. Sėslus paukðtis.

Populiacijø gausumas. Ðalies populiacija vertinama 300 – 400 patinø. Gausiausios kurtiniø populiacijos Lietuvoje aptinkamos Ėepkeliø rezervate ir jo apylinkėse, Labanoro ir Rūdninkø giriose, Pertako, Karaviðkiø, Gelednės miðkuose.

Grėsmės ir apsauga. Pagrindinė grėsmė kyla dėl intensyvios miðkø ūkio veiklos: formuojami tankūs, vienaarūðiai medynai, ásivyráuja jauni miðkai, todėl nyksta tinkamos buveinės. Didelė þalà daro trikdymas. Plėðrūnai ir ðernai sunaikina kurtiniø dėtis, niokoja miðko paklotę, kuri yra itin svarbi ðiems paukėiams. Pagrindinės apsaugos priemonės – ūkinės veiklos ir lankymo ribojimas tuokvietėse ir lizdavietyse veisimosi metu, taip pat plėðrūnø ir ðernø skaiėiaus reguliavimas.

Informacijos áaltiniai

Raudonikis L., 2004: Europos Sàjungos reikðmės paukėiams svarbios teritorijos Lietuvoje. – Kaunas.

Summary

Breeding population is estimated at 300–400 pairs. It is distributed in the large forests of eastern and south-eastern Lithuania.

Apraðė Mindaugas Dagys

Jono Augustausko nuotrauka

Putpelė

Coturnix coturnix Linnaeus, 1758

DEIMA FAZANINIAI (PHASIANIDAE)

BŪRYS VIDŲINIAI PAUKĖIAI (GALLIFORMES)

3 (R) kategorija

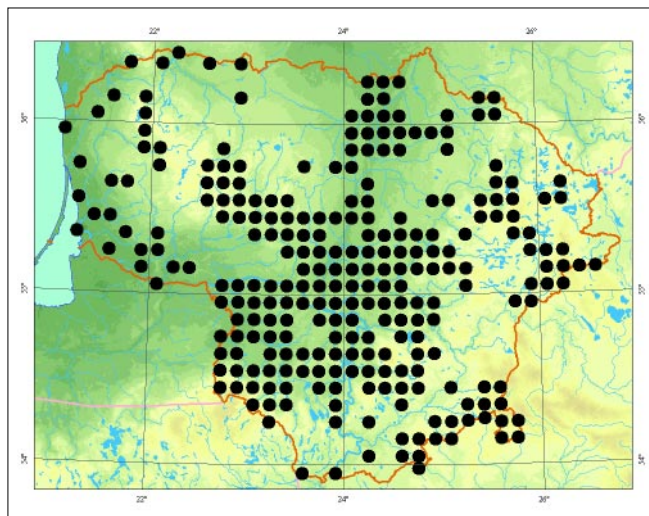
Statusas. Á Lietuvos raudonąją knygą rūdis árašyta nuo 1989 m.

Árašyta á Berno konvencijos III ir Bonos konvencijos II priedus.

Paplitimas. Nuo Atlanto vandenyno iki Baikalo, Asamo. Áiaurėje arealas siekia pietinę Skandinaviją, Lenos aukštupį, o pietuose paplitusi iki Indostano pusiasalio, Mažosios Azijos. Gyvena Afrikoje.

Pastaraisiais metais rūdis aptinkama visoje šalies teritorijoje, bet nevienodai gausi. Dažnesnė Vidurio ir Pietvakarių Lietuvoje, atskiruose pietiniuose, rytiniuose ir áiauriniuose rajonuose. Daug retesnė vakarinėje dalyje ir miškinguose Rytų ir Pietų Lietuvos rajonuose.

Biologija ir ekologija. Gyvena neálapiose pievose ir ganyklose, dirvonuose, rečiau dirbamuose laukuose. Stepinio kraštovaizdžio paukštis, pirmenybė teikia didelėms atviroms erdvėms ir derlingai žemei. Laikosi žolėje, retai kyla, tačiau jo buvimo vietas išduoda gerai girdimas balsas. Patinai gyvena poligamiškai. Patelės kiaušinius (7 – 12) deda tankios žolės priedangoje su suktime lizde birželio mėn. Patelė peri 16 – 21 dieną. Jaunikliai greit palieka lizdą. Būdami 3 savaitėms jau gerai skrenda ir gyvena savarankiškai. Jaunikliai minta gyvūniniu maistu, suaugę – mišriu. Tai priklauso

nuo sezono. Rudeninė migracija prasideda rugpjūčio mėn. Tolimasis migrantas.

Populiacijø gausumas. XX a. antroje pusėje gausumas nuolat mažėjo. 1977 – 1986 m. Lietuvoje buvo randama tik pavieniø paukščių. Vėliau, suirus kolūkinei santvarkai ir sumažėjus žemės ūkio intensyvumui, rūdis vėl ėmė gausėti. Per paskutinius du dešimtmečius perinti populiacija išaugo iki 1 000 – 2 000 porų.

Grėsmės ir apsauga. Daugybė putelių būsta migracijø metu – iki šiol jas smarkiai medžioja pietinėse šalyse. Perėjimo vietos nyksta pievas ir ganyklas veržiant į ariamą žemę. Lizdai ir jaunikliai sunaikinami ádienaujant greitaeigę techniką nuo lauko pakraščio. Neigiamą átaką populiacijos būklei tikriausiai turėjo ir pesticidø naudojimas.

Rūšies būklę pagerinti gali ekstensyvus ir ekologiškas žemės ūkis, ádienavimo būdo keitimas (ádienaujant nuo lauko vidurio į pakraščius).

Informacijos šaltiniai

Summary

Although rare in Lithuania, this species is found in all administrative districts. Over the last two decades the nesting population has increased to 1000–2000 pairs.

Apraðė Selemonas Paltanavičius, Liutauras Raudonikis

János Olán nuotrauka

Ðvgybda

Porzana porzana Linnaeus, 1766

ÐEIMA VIÐTELINIAI (RALLIDAE)

BŪRYS GERVINIAI PAUKÐĖIAI (GRUIFORMES)

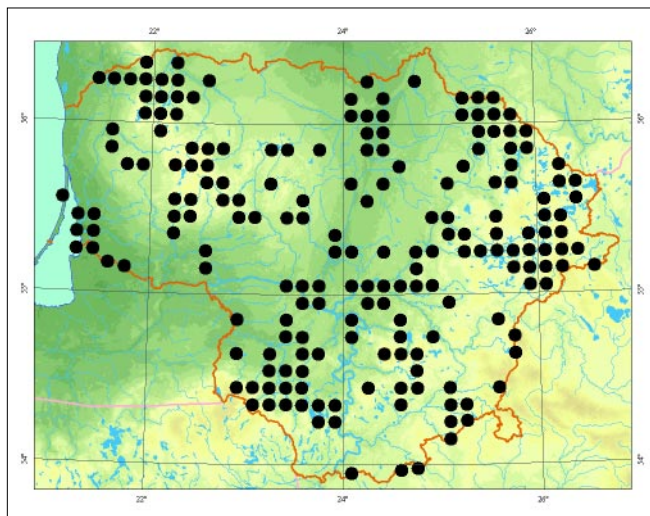
3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rŭðis áraðyta nuo 1989 m.

Áraðyta á Berno konvencijos II, Bonos konvencijos II, AEWA II priedus ir PaukðĖiø direktyvos I priedà.

Paplitimas. Arealas driekiasi nuo vakariniø Europos pakranĖiø iki centrinĖs Sibiro dalies rytuose. ÐiaurĖje arealas siekia Baltàjà jŭrà, ObĖs þemupà. Á pietus paplitusi iki Mongolijos, Juodosios ir Vidurþemio jŭrø pakraðĖiø. Aptinkama visoje Lietuvoje. Gerokai retesnĖ intensyviai naudojamuose Vidurio ir ÐiaurĖs Lietuvos rajonuose.

Biologija ir ekologija. Renkasi ūpelkĖjusias vietas su ávairiomis viksvomis. Vietose, kur pavasarà ilgai nenu-slŭgsta vanduo (þemiau 10 – 30 cm), ásikuria vĖlai, kartais tik birþelio mĕn. Pakenià krŭmø kaimynystæ, bet ne jø priedangà. Lietuvoje dþniausiai gyvena upliejamose paeþeriø ir paupiø pievose, þemapelkĖse ir tarpinėse pelkĖse, apsemtuose durpnyuose. Lizardà susuka ið pernykðĖiø ðvendrø, nendriø ir viksvø stiebø bei lapø. Kiauðinius (7 – 11) deda geguþĖs mĕn. Peri 24 dienas. Kartais iðveda 2 vadas. Jaunikliai skraidyti pradeda 25 dienø amþiaus. Minta vandens bestuburiais. RudeninĖ migracija prasideda spalio mĕn. Tolimasis migrantas.

Populiacijø gausumas. Ðalies populiacija stabili arba nedaug maþĖjanti, vertinama 1 000 – 1 500 perinĖiø porø. Daugiausiai perinĖiø porø aptikta Nemuno deltos regioniniame parke (daugiau nei 170), Þuvinto biosferos rezervate (20 – 30), Birþulio ir Stervo pelkiø komplekse (iki 25), Meteliø regioninio parko eþeruose (20), EþerĖlio ūpelkĖjusiose pievose (25), BirvĖtos ðlappemiø komplekse (20).

GrĖsmĖs ir apsauga. Iki XX a. paskutinio deðimtmeiðio didþiausia grĖsmĖ buvo pelkuĖiø ir vandens telkiniø sausinimas. Veisimosi vietas, nustojus ganyti ar ðienauti, daug kur ūpauga krŭmais ar nendrĖmis ir sunyksta. Svarbiose perĖjimo vietose reikia neleisti plisti aukðtajai augalijai, palaikyti esamà hidrologinà reþimà, kur ámanoma – atkurti buvusàjà.

Informacijos ðaltiniai

Jusys V., Maðiulis M., Meðiønis R., Poðkus A., GraþuleviĖius G., Petraitis A., 1999: KlaipĖdos kraðto perinĖiø paukðĖiø atlasas. – Vilnius.

Raudonikis L., 2004: Europos Sàjungos reikðmĖs paukðĖiams svarbios teritorijos Lietuvoje. – Kaunas.

Summary

A sporadically distributed species throughout all of Lithuania. The nesting population, estimated at 1000–1500 pairs, is stable or decreasing slightly. The main threats are changes to the hydrological regime and habitat degradation.

ApraðĖ Vitas StaneviĖius

Sándor Maros nuotrauka

Plovinė viðtelė

Porzana parva Scopoli, 1769

ÐEIMA VIÐTELINIAI (RALLIDAE)

BŪRYS GERVINIAI PAUKÐĖIAI (GRUIFORMES)

3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygā rūðis árašyta nuo 1976 m.

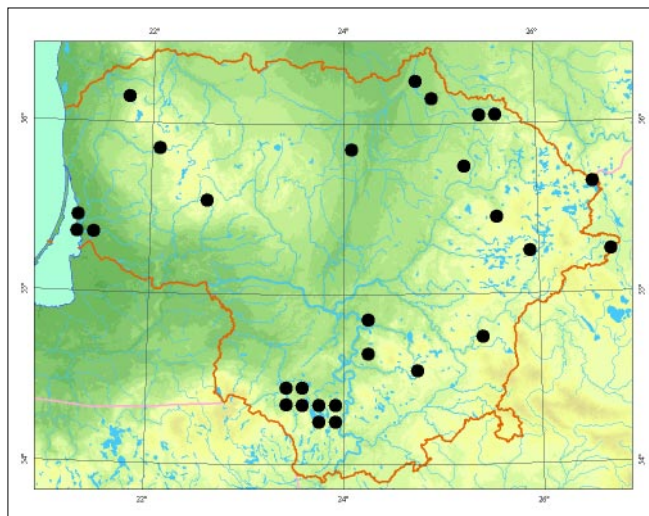
Árašyta á Berno konvencijos II, Bonos konvencijos II, AEWA II priedus ir Paukðėiø direktyvos I priedā.

Paplitimas. Nuo Pirėnø pusiasalio iki Obės aukðtupio, taėiau gausiausia stepiø zonoje. Ðiaurinė arealo riba driekiasi per Estijā, Kazanės apylinkes, pietinė – per Ðiaurinę Afganistanā, Upkaukazę, Maþāją Azijā, europinės Vidurpėmio jūros pakrantes.

Lietuvoje paplitusi sporadiðkai. Ðiuo metu þinoma ke-liasdeimtai perėjimo vietø.

Biologija ir ekologija. Lietuvoje ásikuria ávairaus dy-ðpio eutrofiniuose vandens telkiniuose, kuriø pakran-tes visiðkai ar dalinai uppelkėjusios ir apaugusios he-lofitø juosta. Peri tik gerai apsemtose (ne seklesnėse nei 50 cm) vietose, kur vyrauja aukðtieji helofitai – nendrės ar ðvendrai. Būdingi veisimosi buveinių poþymiai – pernykðėiø augalijos stiebeliø ir lapø sluoksnis, plūduriuojantis tarp ið vandens kylanėiø au-galø, tankūs vandens lelijø ar lūgniø lapø sąpalynai. Lizdā suka ið meldø ar nendriø. Kiauðinius (6–8) de-da balandþpio mėn. Peri 20–21 dienā. Per vasarā ið-augina dvi vadas. Minta vandens bestuburiais ar au-galø ūgliais. Tolimasis migrantas. Rudeninė migracija prasideda rugsėjo mėn. antroje pusėje.

Populiacijø gausumas. Ðalies populiacija vertinama 250–400 perinėiø porø ir yra palyginti stabili. Svar-biausios veisimosi vietos yra Nemuno deltos regiono-

nis parkas (50–100 porø), Þuvinto rezervatas (iki 50), Metelio ir Obelijos eþerai (kartu apie 10–15), Kauno marios, Birpulio ir Stervo eþerø apylinkės.

Grėsmės ir apsauga. Grėsmės nėra pakankamai aiðkios. Prāþūtingas helofitø juostos sunaikinimas nen-driø ruoðos metu ar jø sudeginimas. Dėtims pavojin-gos pilkosios varnos ir nendrinės lingės.

Informacijos šaltiniai

Raudonikis L., 2004: Europos Sąjungos reikðmės paukð-ėiams svarbios teritorijos Lietuvoje. – Kaunas.

Jusys V., Maėiulis M., Meėionis R., Poðkus A., Graþu-leviėius G., Petraitis A., 1999: Klaipėdos krašto perin-ėiø paukðėiø atlasas. – Vilnius.

Summary

The species has a sporadic distribution. The nesting population is stable and estimated at 250–400 pairs.

Apraðė Vitas Staneviėius

Jono Augustausko nuotrauka

Grieplė

Crex crex Linnaeus, 1758

DEIMA VIŠTELINIAI (*RALLIDAE*)

BŪRYS GERVINIAI PAUKDĖIAI (*GRUIFORMES*)

5 (Rs) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 1989 m.

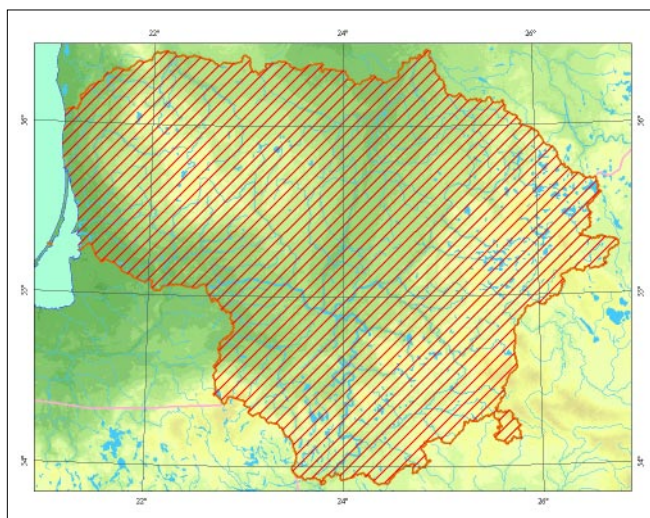
Áraðyta á Berno konvencijos II, Bonos konvencijos II, AEWA II priedus ir Paukðeiuø direktyvos I priedà.

Paplitimas. Eurazijoje nuo Pirènø pusiasalio ir Britø salø vakaruose iki Angaros rytuose; nuo pietinës Skandinavijos ir Obës vidurupio ðiaurėje iki Irano, Vidurþemio jûros pakranëiuø pietuose.

Lietuvoje rûðis aptinkama visoje teritorijoje. Gausesnë nemiðkinguose regionuose, kur plëtojamas neintensyvus þemës ūkis. Negausi didesnėje Suvalkijos, Vidurio ir Ðiaurës Lietuvos dalyje.

Biologija ir ekologija. Agrarinio kraðtovaizdþio paukðtis. Gyvena pievose su aukðta þoliuø danga, taèiau vengia sausø augavieèiuø, upmirkusiuø plotuø. Taip pat aptinkamas kultûrose, reèiau þemapelkëse, naujose miðko kirtavietëse. Monogamas. Parskrenda geguþës mën. Lizdà krauna ant þemës tarp þoliuø. Kiauðinius (5 – 10) deda geguþës pabaigoje. Iðaugauna 1 vadà. Peri 16 – 19 dienuø. Jaunikliai pradeda skraidyti 5 savaièiuø amþiaus. Minta ávairiais vabzdþiais, moliuskais, augaluø sëklomis. Rudeninë migracija prasideda rugsëjo pradþioje. Tolimasis migrantas.

Populiacijø gausumas. Perinëios populiacijos gausumas labai priklauso nuo konkreèiuø metuø klimato, o ypàè hidrologiniuø sàlyguø. Ilgalaikiams populiacijos pokyèiams didþiausia àtakà daro þemës ūkio intensyvumo pokyèiai. Dabartinë áalies populiacijà sudaro 25 000 – 30 000 grie-

þianëiuø patinø. Gausiausia populiacijos dalis aptinkama Nemuno deltoje, Ðiaurës Rytø Lietuvos dalyje ir didesniuø upiuø (Nemuno, Nevëpio, Dubysos, Minijos, Jûros, Ventos, Nemunëlio, Dysnos ir kt.) slëniuose.

Grësmës ir apsauga. Didþiausia grësmë yra intensyvi þemës ūkio veikla: ankstyvas pievø ðienavimas, suarimas, intensyvus ganymas, pesticiduø naudojimas. Veisimosi buveinëms grësmë kelia ir ūkinës veiklos nutraukimas, dël kurio pievos upauga sumedëjusia augalija, atviruø plotuø apsodinimas miðku. Svarbiausiose veisimosi vietose reikia skatinti ekstensyvià, ekologinà þemës ūkio veiklà, vëlinant ðienavimo terminus ir iðsaugant pievø plotus.

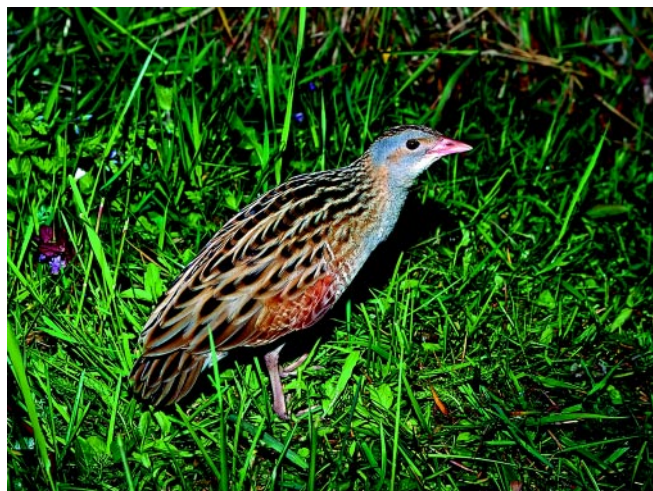
Informacijos áaltiniai

Raudonikis L., 2004: Europos Sàjungos reikðmës paukðeiams svarbios teritorijos Lietuvoje. – Kaunas.

Summary

Abundance of the breeding population fluctuates significantly depending on the climatic conditions in a particular year. Long term changes are caused by the intensity of agricultural activities conducted. Current national population is estimated at 25 000–30 000 singing males. The species is more abundant in the western and northeastern parts of Lithuania.

Apraðë Þydrûnas Preikðà

Jono Augustausko ir Vytauto Jusio nuotrauka

Pilkoji gervė

Grus grus Linnaeus, 1758

DEIMA GERVINIAI (GRUIDAE)

BŪRYS GERVINIAI PAUKĖIAI (GRUIFORMES)

5 (Rs) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygå rūðis árašyta nuo 1976 m.

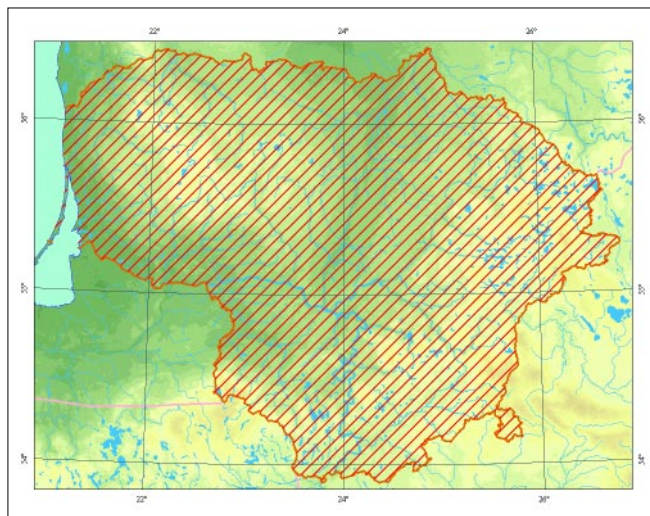
Árašyta á Berno ir Bonos konvencijø II, AEWA II bei Paukðeio direktyvos I priedus.

Paplitimas. Eurazijoje nuo Skandinavijos iki Indigirkos slėnio. Ðiaurėje arealas siekia Kolos pusiasalą, Obės þemupá. Pietuose aptinkama iki Altajaus, pietinės Ukrainos.

Lietuvoje paplitusi visuose rajonuose. Perinti populiacija didėja, todėl ásikuria vis naujose vietovėse. Rudená migruojantys paukðeiai keliose áalies vietose telkiasi á tūkstantinius būrius. Svarbiausios jø yra Sulinkio, Tyrulio ir Novaraisio durpynai, Þuvinto rezervatas.

Biologija ir ekologija. Anksčiau perinèio paukðeio buvo randama tiktai dideliuose raistuose, taèiau paskutiniaus deðimtmeèiais kuriasi ir nedidelėse pelkutėse, álapiuose miðkuose, ypaè kirtavietėse. Ðapniausiai lizdà krauna netoli ankstesnės perėjimo vietos, bet kartais peri ir tame paèiame lizde. Á Lietuvà sugrąþta kovo mėn. – balandpio pradpioje. Kiauðinius (2) beveik visada deda balandpio mėn. Þuvus dèeiai, gali perėti pakartotinai. Peri apie 30 dienø. Minta smulkiais gyvūnais, ávairiu augaliniu maistu. Neperintys paukðeiai vasarà telkiasi á būrius. Tolimasis migrantas. Rugpjūèio pabaigoje prasideda intensyvesnė migracija, kuri uþtrunka iki spalio pabaigos.

Populiacijø gausumas. XX a. pradpioje buvo gausi, bet 7–8 deðimtmetyje lizdai buvo randami tik Lekèeio

miðkuose prie Kauno ir Èepkelio raiste; vėliau aptikti Vieðvilės pelkėje, Kamanose, Þuvinte. Apie 1990 m. pastebėtas staigus populiacijos gausėjimas, kuris tebesitęsia iki ðiol. Èepkelio rezervate gyvena apie 30 porø, Þuvinto – apie 10, Vieðvilės – apie 13, Birþo girioje – apie 20, Nemuno deltoje – apie 25. 2001 m. áalies populiacija ávertinta 900 – 1 200 perinèio porø.

Grėsmės ir apsauga. Álapiø pievø ir miðkø sausinimas, atnaujinta durpynø eksploatacija, medienos ruoðos darbai perėjimo vietose, didelis plėðrūnø bei ðernø skaièius.

Lizdaviatėse balandpio – geguþės mėn. būtina sustabdyti medienos ruoðos darbus. Migruojanèio gervio būrio vietose rugsėjo – spalio mėn. būtina uþtikrinti ramybæ paukðeiams.

Informacijos áaltiniai

Ivanauskas T., 1957: Lietuvos paukðeiai, 1. – Vilnius. Raudonikis L., 2004: Europos Sąjungos reikðmės paukðeiams svarbios teritorijos Lietuvoje. – Kaunas.

Summary

Estimated population is up to 1200 pairs. The rapid population increase which started 15 years ago continues to this day. Thousands of cranes can be observed in the Sulinkiai and Novaraistis peatbogs during the autumn migration.

Apraðė Eugenijus Drobėlis

Linos Snitkienės nuotrauka

Jūrðarkė

Haematopus ostralegus Linnaeus, 1758

ÐEIMA JŪRÐARKINIAI (*HAEMATOPODIDAE*)
BŪRYS SĖJIKINIAI PAUKÐĖIAI (*CHARADRIIFORMES*)

3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygå rŭðis áraðyta nuo 1989 m.

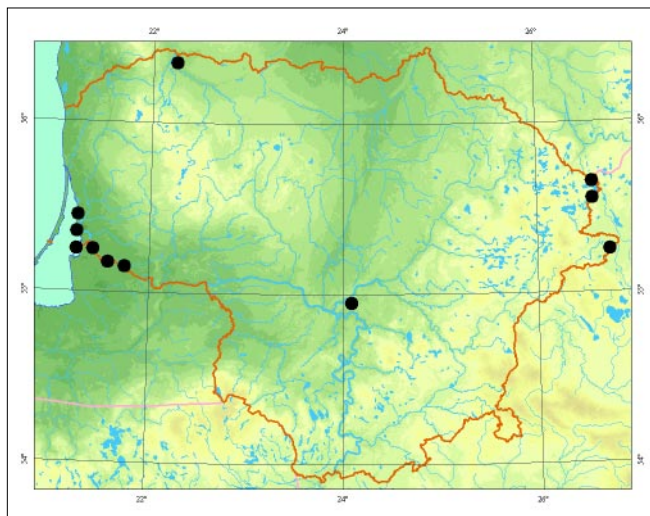
Áraðyta á Berno konvencijos III ir AEWA II priedus.

Paplitimas. Eurazijoje Atlanto vandenyno pakrantėse, prie Baltijos, Baltosios, Vidurpemio ir Juodosios jŭrŭ, Vidurinėje Azijoje, Obės, Dniepro ir Volgos baseinuose. Kita populiacijos dalis gyvena Ramiojo vandenyno pakrantėje.

Lietuvoje þinoma tik keletas perėjimo vietŭ. Pagrindinės – Nemuno delta ir Kurðiŭ marios. Rasta perint Kauno mariose, Drŭkðiŭ eþero salose, Birvėtos þuvininkystės tvenkiniuose ir Varduvos tvenkinyje.

Biologija ir ekologija. Peri didesniŭ vandens telkinių smėlėtose salose, reėiau pakrantėse ar nuleistuose tvenkiniuose, pievose, dirbamuose laukuose. Monogamas. Parskrenda kovo mėn. Kiauðinius (2–3) deda geguþės mėn. Lizdas – negili duobutė grunte. Iðaugina 1 vadà, taėiau þuvus pirmajai dėėiai kiauðinius deda pakartotinai. Peri 26–28 dienas. Jaunikliai pradeda skraidyti 34–36 dienŭ amþiaus. Minta vandens bestuburiai, kartais smulkiomis þuvimis. Rudeninė migracija prasideda rugpjŭėio mėn. Tolimasis migrantas.

Populiacijŭ gausumas. Pirmà kartà Lietuvoje perinėiŭ paukðėiŭ rasta 1980 m. Kurðiŭ mariŭ smėlio salose ties Atmatos þiotimis. Vėliau pavienės poros perėjo salose prie Skirvytės upės þioėiŭ, Rupkalviŭ pievose, netoli Kintŭ þuvininkystės tvenkinių, Kniapės álankos smėlio saloje, Rusnės þuvininkystės tvenkiniuose, pievoje netoli Nemuno, pamario smėlyne netoli Drevernos. 1982–1983 m. viena pora laikėsi Drŭkðiŭ eþero Pilies saloje.

1984 m. viena pora perėjo to paties eþero Alksnynės saloje. Perint aptikta ir Kauno mariose: po vienà porà perėjo dirbtinėse smėlio salose, antra pora – dirbtinėse smėlėtose pakrantėse. 1989 m., 1990 m. ir 1994 m. viena pora perėjo Mapeikiŭ r. Varduvos tvenkinyje, o 1999–2001 m. – Birvėtos þuvininkystės ūkio tvenkiniuose. Ðalies populiacija vertinama 10–20 perinėiŭ porŭ.

Grėsmės ir apsauga. Viena didþiausiŭ grėsmiŭ yra þmoniŭ lankymasis perėjimo vietose ir vandens lygio svyravimas Kurðiŭ mariose, perėjimo vietŭ ūpaugimas nendrėmis, krŭmais.

Veisimosi vietose riboti þmoniŭ lankymàsi ir priþiūrėti veisimosi buveines.

Informacijos ðaltiniai

Jusys V., Maėiulis M., Meėionis R., Poðkus A., Graþuleviėius G., Petraitis A., 1999: Klaipėdos krašto perinėiŭ paukðėiŭ atlasas. – Vilnius.

Malinauskas V., Dementaviėius D., 1998: Jŭrinė ðarka. – Kaiðiadoriŭ rajono gyvŭnijos atlasas: 108.

Summary

First observed as nesting in Lithuania in 1980. The current national population is estimated at 10–20 nesting pairs, most of which are concentrated in the Nemunas River delta and near the Curonian Lagoon. The population is decreasing mainly due to habitat changes and because birds are disturbed at their nesting sites.

Apraðė Vytautas Jusys

Jono Augustausko ir Vytauto Jusio nuotrauka

Avocetė

Avosetta recurvirostra Linnaeus, 1758

DEIMA AVOCETINIAI (RECURVIROSTRIDAE)
BŪRYS SĖJIKINIAI PAUKĖIAI (CHARADRIIFORMES)

2 (V) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąją knygą rūdis árašyta nuo 2000 m.

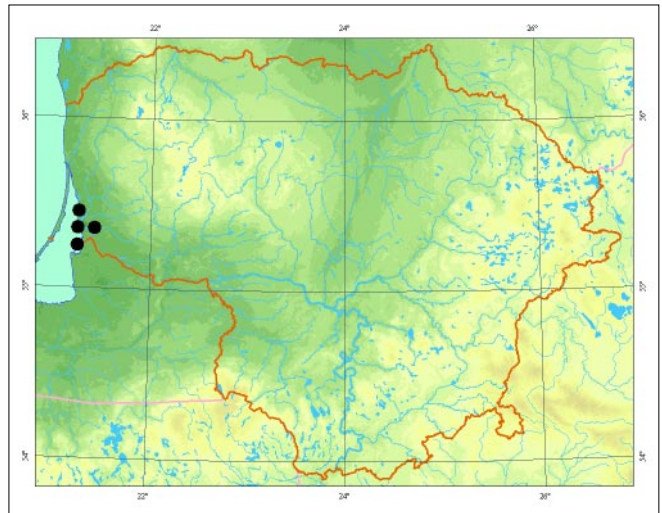
Árašyta á Berno konvencijos II, Bonos konvencijos II priedus ir Paukėiø direktivos I priedà.

Paplitimas. Eurazijoje nuo Atlanto vandenyno iki Up-baikalės. Ðiaurinė arealo riba eina per pietinę Ðvediją, Estiją, Volgos þemupá, Tuvà, pietinę – Vakarinę Indiją, Maþàją Aziją, Pirėnø pusiasalà.

Lietuvoje rūdis pirmà kartà aptikta perint 1993 m. Nemuno deltoje, kur iki ðiol iðliko vienintelė perėjimo vieta.

Biologija ir ekologija. Peri pavienėmis poromis ar nedidelėmis kolonijomis smėlėtose vandens telkiniuose ar nuleistuose þuvininkystės tvenkiniuose. Monogamas. Parskrenda balandþio mėn. Kiaušinius (3–4) deda geguþės mėn. Lizdas – negili duobutė grunte. Iðaugina 1 vadà. Peri 25–26 dienas. Jaunikliai pradeda skraidyti 28–30 dienø amþiaus. Minta bestuburiais ir vandens augalø sėklomis. Rudeninė migracija prasideda rugpjūčio mėn. Tolimasis migrantas.

Populiacijø gausumas. Rusnės þuvininkystės tvenkiniuose 1993 m. perėjo 5–6, 1994 m. – 6–7 poros. Iki 3 porø perėjo Kniaupės álankos saloje, pavienės poros – smėlio saloje prie Atmatos upės þioèiø, Rupkalviø pievose, Kintø þuvininkystės tvenkiniuose. Perinėios populiacijos gausumas svyruoja priklausomai nuo hidro-

loginiø sąlygø konkreèiais metais. Dabartinė ðalies populiacija vertinama 5–15 perinėiø porø.

Grėsmės ir apsauga. Didþiausios grėsmės yra perinėiø paukėiø trikdymas perėjimo vietose ir salø, kuriuose yra veisimosi buveinės, uþþėlimas þoline ir sumedėjusia augalija. Dalis dėèiø þūsta dėl vandens lygio svyravimo Kurðiø mariose.

Veisimosi vietose riboti þmoniø lankymàsi ir tvarkyti tinkamas buveines.

Informacijos šaltiniai

Jusys V., Maėiulis M., Meėionis R., Poðkus A., Graþuleviėius G., Petraitis A., 1999: Klaipėdos krašto perinėiø paukėiø atlasas. – Vilnius.

Maėiulis M., 1996: Avocetė (*Recurvirostra avosetta*) Avocet. – Ventės Ragas, 3: 35. – Klaipėda.

Meėionis R., 1994: Avocet (*Recurvirostra avosetta*) – a New Breeding Bird Species in Lithuania. – Acta Ornithologica Lituanica, 9–10: 143. – Vilnius.

Summary

The species was first observed to be nesting in Lithuania in 1993. The current national population is estimated at 5–15 nesting pairs. The population is threatened by human interference at nesting sites, habitat changes at these sites and changes in water levels.

Apraðė Vytautas Jusys

Jono Augustausko nuotrauka

Jūrinis kirlikas

Charadrius hiaticula Linnaeus, 1758

DEIMA SĖJIKINIAI (CHARADRIIDAE)

BŪRYS SĖJIKINIAI PAUKDĖIAI (CHARADRIIFORMES)

3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 1989 m.

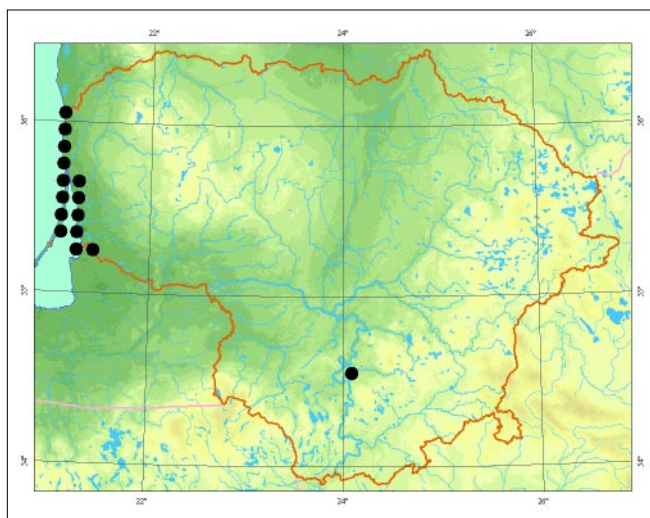
Áraðyta á Berno konvencijos II, Bonos konvencijos II ir AEWA II priedus.

Paplitimas. Ðiaurinėje Eurazijos dalyje nuo Prancûzijos, Airijos, Islandijos, Skandinavijos, palei visà Arkties vandenyno pakrantę iki Ramiojo vandenyno.

Lietuvoje peri pajûryje, Kurðio mariø pakrantëse, Nemuno deltoje, kai kuriuose Vakarø Lietuvos karjeruose ir Nemuno upës salose.

Biologija ir ekologija. Peri smëlëtose didesniø upiø ir kitø vandens telkiniø salose, kartais pakrantëse, nuleistuose tvenkiniuose ar net pievose, dirbamuose laukuose. Monogamas. Parskrenda kovo mėn. Kiauðinius (4) deda balandpio mėn. Lizdas – negili duobutė grunte, negausiai iðklota akmenukais, kriauklėmis ar ðapeliais. Iðaugina 2 vadas. Peri 23–27 dienas. Jaunikliai pradeda skraidyti 24–26 dienø amþiaus. Minta smulkiais bestuburiais ir jø lervomis. Rudeninė migracija prasideda rugpjûëio mėn. Tolimasis migrantas.

Populiacijø gausumas. Gausiausiai peri Nemuno deltoje. Viena gausiausiø perėjimo vietø aptikta Rupkalviø pievoje prie Ðilutës (1988 m. rastos 3–4 poros, 1991–1992 m. – 5–7 poros, 1993–2004 m. – 2–5 poros). Kasmet 1–3 poros peri Kurðio mariø smëlio salose. 1998 m. 5 poros perėjo apsemtø pievø iðkilumose netoli Krokø Lankos eþero. Kurðio nerijos pajûryje kasmet peri 3–4 poros. 1995 m. pavieniai lizdai rasti Palangoje pajûryje ir Smeltës pusiasalyje. Vakarø Lietuvos karjeruose pirmà kartà aptikti 1984 m.,

kai prie Gargbdø perėjo 2 poros. 1998 m. 2–3 poros perėjo Klaipėdos r., Kalviø karjere.

Perinėios populiacijos gausumas svyruoja priklausomai nuo hidrologiniø sąlygø. Ðiuo metu populiacijà sudaro 20–30 porø, didþiausia jos dalis susitelkusi Vakarø Lietuvoje.

Grësmës ir apsauga. Viena didþiausiø grësmiø yra trikdymas perėjimo vietose. Dalis dëëiø þûsta dėl vandens lygio svyravimo. Veisimosi buveinės uþauga nendrėmis bei krūmais ir tampa nebetinkamos perėti. Veisimosi vietose riboti þmoniø lankymàsi ir tvarkyti buveines.

Informacijos ðaltiniai

Jusys V., Maëiulis M., Meëionis R., Poðkus A., Graþulevièius G., Petraitis A., 1999: Klaipėdos krašto perinėiø paukðëiø atlasas. – Vilnius.

Pareigis V., 1989: Gnezdojaniye galstunëikov v Gargbdaiskixh karjerach. – Acta orithologica Lituanica, 1: 133–134.

Summary

The national population is currently estimated at 20–30 nesting pairs, many of which are concentrated in the Nemunas River delta. The greatest threats to the nesting population are habitat changes due to their overgrowth with reeds and shrubs, as well as disturbances during breeding periods.

Apraðë Vytautas Jusys

Jono Augustausko nuotrauka

Dirvinis sėjikas

Pluvialis apricaria Linnaeus, 1758

DEIMA SĖJIKINIAI (CHARADRIIDAE)

BŪRYS SĖJIKINIAI PAUKĖIAI (CHARADRIIFORMES)

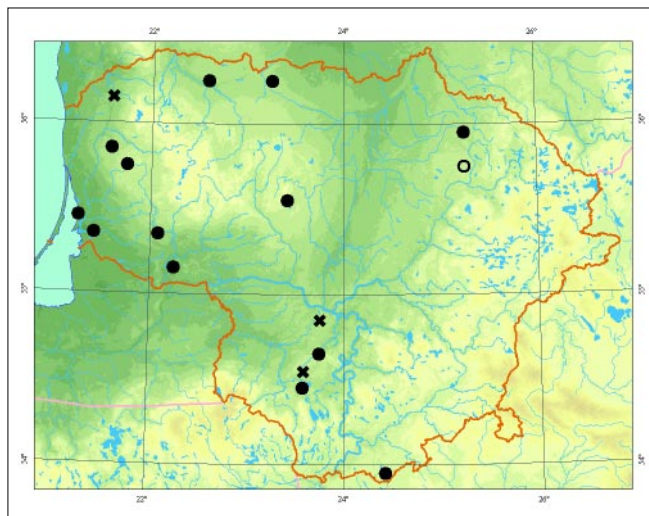
2 (V) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąją knygą rūdis árašyta nuo 1976 m.

Árašyta á Berno konvencijos II, Bonos konvencijos II, AEWA II priedus ir Paukėiø direktyvos I priedà.

Paplitimas. Nuo Islandijos vakaruose iki Vidurio Sibiro rytuose. Per Lietuvà driekiasi pietinë paplitimo riba. Lietuvoje rūdis paplitusi pietinëje ir vakarinëje dalyse, kur aptinkama daugumoje dideliø (daugiau nei 100 ha) aukðtapelkiø su iðlikusiomis atviromis plynėmis. Peri Mûdos tyrelyje, Kamanose, Aukðtajame ir Reiskiø tyruose, Vieðvilėje, Þuvinte, Ėepkeliuose, Paliø durpyne ir kt. (per pastaràją deðimtmetà ið viso aptikta 13 pelkiø). Jau neberandama Ðaukliø riedulyne, Amalve, Notigalėje, Aisputiðkio pelkëse. Taip pat iðnyko ir ið Eperëlio durpyno, kuris buvo paverstas pramoniniu durpynu.

Biologija ir ekologija. Peri tundriniame kraðtovaizdyje. Lietuvoje daþniausiai ásikuria atvirose ar pusiau atvirose klampiose kimininëse aukðtapelkëse, kuriose daug balø ar eperokðniø ir vyrauja virþiai, balþuvos, saidros, kupstiniai ðvyliai. Monogamas. Parskrenda kovo mën. Kiauðinius (4) deda balandpio pabaigoje. Lizdas – duobutë ant þemës tarp virþiø ar þolinës augalijos. Iðaugina 1 vadà, þuvus pirmajai dëiiai peri pakartotinai. Peri 27 dienas. Minta vabzdþiais, uogomis. Rudeninë migracija prasideda rugsëjo mën. Tuo metu paukðeiø bûriai matomi dirbamuose laukuose, ðvieþiai nuleistuose þuvininkystës tvenkiniuose. Tolimasis migrantas.

Populiacijø gausumas. Perinëios populiacijos gausumas svyruoja nedaug, priklauso nuo hidrologiniø sàlygø perëjimo vietose konkreèiais metais. Dabartinë ðalies populiacija vertinama 45 – 50 perinëiø porø. Gausiausios perëjimo vietos yra Aukðtajame tyre – 7 – 8 poros, Reiskiø tyre – 6 – 7 poros, Kamanose – 6 poros, Ėepkeliuose – 5 – 6 poros, Vieðvilėje – 5 poros, Mûdos tyrelyje – 4 – 5 poros, Paliø durpyne – 3 poros, Aukðtumaloje – 2 – 3 poros. Kitose pelkëse peri pavienës poros.

Grësmës ir apsauga. Didþiausios grësmës yra perinëiø paukðeiø trikdymas lankantis perëjimo vietose ir sausinamosios melioracijos darbai pelkëje ar aplinkinëse teritorijose.

Svarbiausiose veisimosi vietose būtina riboti þmoniø lankymàsi ir iðlaikyti tinkamas hidrologines sàlygas.

Informacijos ðaltiniai

Raudonikis L., 2004: Europos Sàjungos reikðmës paukðeiams svarbios teritorijos Lietuvoje. – Kaunas.

Summary

Abundance of the breeding population fluctuates insignificantly depending on the hydrological conditions of breeding habitats in a particular year. The current national population is estimated at 45-50 breeding pairs.

Apraðë Þydrûnas Preikðas

Jono Augustausko nuotrauka

Juodakrūtis bėgikas

Calidris alpina Linnaeus, 1758

ĐEIMA TILVIKINIAI (SCOLOPACIDAE)

BŪRYS SĖJIKINIAI PAUKĐĖIAI (CHARADRIIFORMES)

1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rŭdis árađyta nuo 1976 m.

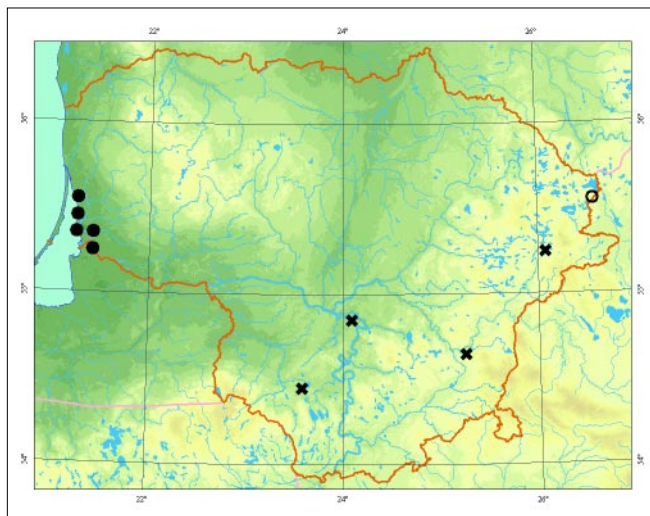
Árađyta á Berno konvencijos II, Bonos konvencijos II, AEWA II priedus ir Paukđėiŭ direktyvos I priedà.

Paplitimas. Eurazijoje nuo Skandinavijos iki Ochotsko jŭros: điaurėje arealas siekia arktinę Eurazijos pakrantę, pietuose tėsiasi iki tundros zonos ribos, Baltijos ir Điaurės jŭros pakranėiŭ.

Lietuvoje perėjimo metu rŭdis aptikta ėuvinto ėpero apylinkėse, Kretuono ir Drŭkđiŭ ėperŭ salose, Kauno mariŭ pakrantėse, Balėio ėperėlyje ir kitur. Pastaraisiais metais reguliariai aptinkama tik Nemuno deltos upliejamose pievose, peri Kurđiŭ mariŭ pakrađėiŭ upliejamose pievose.

Biologija ir ekologija. Peri đlapiose ėmaėolėse pievose, ganyklose, polderiuose. Monogamas. Parskrenda balandėio mėn. Kiauđinius (3–4) deda balandėio – birėelio mėn. Lizdas – negili duobutė pievoje, ėapnai ėoliŭ kupstelyje, iđklotas sausa ėole. Iđaugina 1 vadà. Peri 21–22 dienas. Jaunikliai pradeda skraidyti maėdaug 25 dienŭ amėiaus. Minta bestuburiais – ėapniausiai vabzdėiais ir jŭ lervomis. Rudeninė migracija prasideda jau liepos mėn. Tolimasis migrantas.

Populiacijŭ gausumas. Dabartinė đalies populiacija vertinama 25–30 perinėiŭ porŭ. Didėioji jos dalis

susitelkusi Nemuno deltoje ir pamario upliejamose pievose: prie Dumblio ėpero ir Kniaupės álankos aptiktos 2–3 perinėios poros, Uostadvario, Rupkalviŭ, ir Sausgalviŭ upliejamose pievose – 8–10 porŭ. Klaipėdos r. 5 poros aptiktos netoli Drevernos esanėiose upliejamose pievose.

Grėsmės ir apsauga. Didėiausia grėsmė populiacijai yra intensyvus ganymas, ankstyvas upliejamŭ pievŭ ėienavimas, ganyklŭ vertimas á ariamà ėemę, đlapio pievŭ apleidimas. Dalà lizdŭ sunaikina varniniai paukđėiai. Svarbiose veisimosi vietose reikia skatinti ekstensyvę gyvulininkystę ir vėlyvą pievŭ ėienavimà, tvarkyti tinkamas buveines.

Informacijos đaltiniai

Jusys V., Maėiulis M., Meėionis R., Pođkus A., Graėuleviėius G., Petraitis A., 1999: Klaipėdos krađto perinėiŭ paukđėiŭ atlasas. – Vilnius.

Summary

The national population is estimated at 25–30 nesting pairs. Most of these, 10–15 pairs, nest in the wet meadows of the Nemunas River delta. The greatest threats to its survival are intensive agricultural practices and changes in its suitable habitats.

Aprađė Mindaugas Maėiulis

Vytauto Jusio nuotrauka

Gaidukas

Philomachus pugnax Linnaeus, 1758

DEIMA TILVIKINIAI (SCOLOPACIDAE)

BŪRYS SĖJIKINIAI PAUKDĖIAI (CHARADRIIFORMES)

2 (V) kategorija

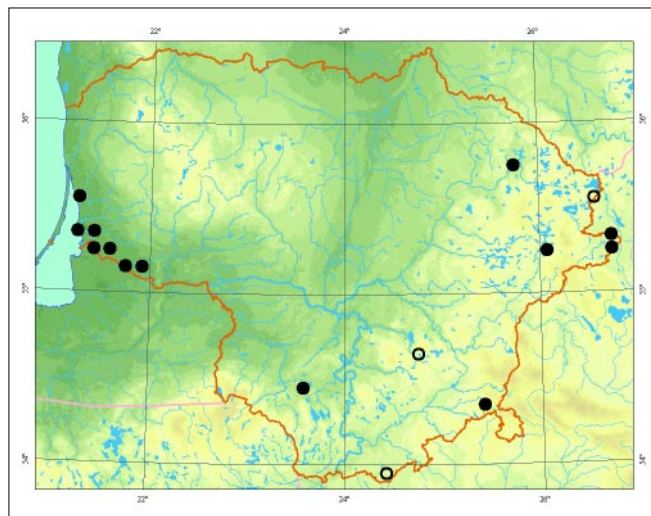
Statusas. Á Lietuvos raudonąją knygą rūdis árašyta nuo 1976 m.

Árašyta á Berno konvencijos II, Bonos konvencijos II, AEWA II priedus ir Paukðėiø direktyvos I priedà.

Paplitimas. Eurazijoje nuo Skandinavijos iki Beringo jūros: áiaurėje arealas siekia Arkties vandenyno pakrantę, pietuose tæsiasi iki Jenisejaus vidurupio, Volgos vidurupio, Dniepro aukðtupio, Lenkijos, Belgijos. Lietuvoje rūdis gausiausiai aptinkama Nemuno deltos upliejamose pievose. Perinėiø paukðėiø rasta Birvėtos ir Dysnos upliejamose pievose, Kretuono ir Drūkðiø eþero salose. Tuoktuviniai patinø ðokiai stebimi þuvinto biosferos rezervate, uplietose pievose ties Tyrø pelke, Sennuonės ir Sennemunės eþerø pakranėiø pievose.

Biologija ir ekologija. Peri ðlapiose þemapolėse pievose, ganyklose, polderiuose. Poligamas. Parskrenda balandþio mėn. Kiauðinius (3 – 4) deda geguþės – birþelio mėn. Lizdas – negili duobutė pievoje, daþnai þoliø kupstelyje iðklotas sausa þole. Iðaugina 1 vadà. Peri 20 – 21 dienà. Minta bestuburiais – daþniausiai vabzdþiais ir jø lervomis. Rudeninė migracija prasideda liepos mėn. Tolimasis migrantas.

Populiaciø gausumas. Dabartinę ðalies populiaciją sudaro 100 – 200 perinėiø pateliø. Didþioji jos dalis susitelkusi Nemuno deltoje: Uostadvario, Rupkalviø, Saus-

galviø upliejamose pievose. Kitos gausesnės perėjimo vietos yra Birvėtos ir Dysnos slėniuose (5 – 10 pateliø), Kretuono eþero salose ir pakrantėse (4 – 5 patelės).

Grėsmės ir apsauga. Didelę þalà daro intensyvi gyvulininkystė, ankstyvas upliejamø pievø ðienavimas, ganyklø vertimas á ariamà þemę ar apleidimas, ankstyvas polderiø pievø sausinimas pavasarà. Dalà lizdø sunaikina varniniai paukðėiai.

Veisimosi vietose skatinti ekstensyvià gyvulininkystę, vėlyvą pievø ðienavimą, tvarkyti tinkamas buveines.

Informacijos ðaltiniai

Jusys V., Maèiulis M., Meèionis R., Poðkus A., Graþulevièius G., Petraitis A., 1999: Klaipėdos krašto perinėiø paukðėiø atlasas. – Vilnius.

Summary

The national population is currently estimated at 100–200 nesting females. Of these, the majority (150 females) nest in wet meadows in the Nemunas River delta. The main threats are changes in its suitable habitats.

Apraðė Mindaugas Maèiulis

Selemono Paltanavièiaus nuotrauka

Stulgys

Gallinago media Latham, 1787

DEIMA TILVIKINIAI (SCOLOPACIDAE)

BŪRYS SĖJIKINIAI PAUKDĖIAI (CHARADRIIFORMES)

1 (E) kategorija

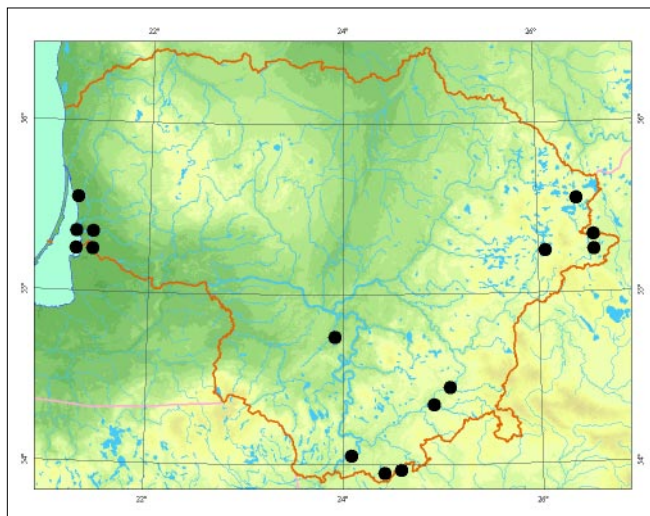
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 1989 m.

Áraðyta á Berno konvencijos II, Bonos konvencijos II, AEWA II priedus ir Paukðëiø direktyvos I priedà.

Paplitimas. Eurazijoje nuo Skandinavijos iki Jenisejaus slënio. Ðiaurëje arealas siekia Barenco, Baltàjà jûras, Obës, Jenisejaus þemupius. Pietuose tæsiasi iki Obës aukðtupio, Volgos þemupio, Karpatø priekalniø, Lenkijos.

Lietuvoje rûðis paplitusi sporadiðkai. Gausiausia perinti populiacija aptinkama Nemuno deltoje ir rytinëje Kurðiø mariø pakrantëje. Anksëiau buvusi svarbi perëjimo vieta Èepkeliø rezervate pastaraisiais metais sunyko. Tuokvietes taip pat rastos Kretuono kraðtovaizdþio draustinyje, Svylos, Dysnos, Merkio, Visinëios ir Ðalëykðëios upiø slëniuose. Kitur aptinkamos pavienës poros.

Biologija ir ekologija. Peri ðlapiose, uppelkëjusiose vikvinëse upiø slëniø ar kitose upliejamose pievose. Nevengia pamiðkiø, tik svarbu, kad bûtø atviras kraðtovaizdis. Tuoktuvës vyksta sausesnëse atvirose vietose. Parskrenda balandþio pabaigoje. Poligamas. Paukðëiai veisimosi metu susirenka tuokvietes, kuriose bûna nuo keliø iki keliasdeðimt patinø. Patelës apvaisinamos tuokvietëje, peri netoli. Kiauðinius (4 (3–5)) deda geguþës antroje pusëje – birþelio mën. Lizdas – negili duobutë, negausiai iðklota þole ar samanomis. Peri 22–24 dienas. Ðapniausiai iðaugina 1 vadà. Jaunikliai pradeda skraidyti 21–28 dienø amþiaus. Minta ávairiais bestu-

buriais, kartais lesa augalø sëklas. Rudeninë migracija prasideda rugpjûëio mën. Tolimasis migrantas.

Populiacijø gausumas. Dabartinë áalies populiacija vertinama 200–300 perinëiø porø. Ðiuo metu gausiausios þinomos tuokvietës yra Nemuno deltos upliejamose pievose, kur susirenka iki keliolikos patinø vienoje tuokvietëje. Manoma, kad ëia peri iki 100 porø. Kitos gausesnës tuokvietës (iki 10 patinø) aptiktos Svylos, Ðetekðnos upiø slëniø, Kretuono eþero pakranëiø pievose.

Grësmës ir apsauga. Didþiausia grësmë yra veistis tinkamø buveiniø upaugimas aukðta þoline ar sumedþusia augalija, pasikeitës hidrologinis rëþimas, taip pat perinëiø paukðëiø trikdymas.

Bûtina tæsti ekstensyvø ūkininkavimà arba tvarkyti veisimosi buveines.

Informacijos áaltiniai

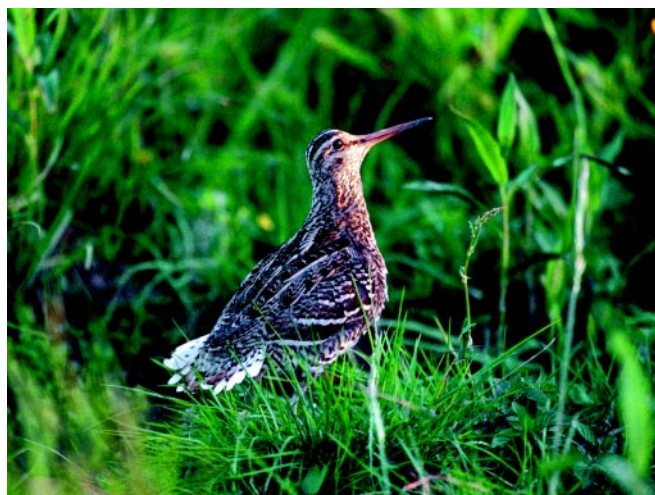
Raudonikis L., 2004: Europos Sàjungos reikðmës paukðëiams svarbios teritorijos Lietuvoje. – Kaunas.

Ðvaþas S., Jusys V., Raudonikis L., Bydelis R., 2001: Snipes (*Gallinago gallinago*, *Gallinago media*, *Limnoperdites minimus*) in Lithuania. – Vilnius.

Summary

The current national population is estimated at 200–300 nesting pairs. The most abundant population is in the Nemunas River delta. Three large mating sites are known from inland.

Apraðë Liutauras Raudonikis, Jurgita Sorokaitë

Eugenijaus Drobelio nuotrauka

Paprastasis griciukas

Limosa limosa Linnaeus, 1758

DEIMA TILVIKINIAI (SCOLOPACIDAE)

BŪRYS SĖJIKINIAI PAUKĖIAI (CHARADRIIFORMES)

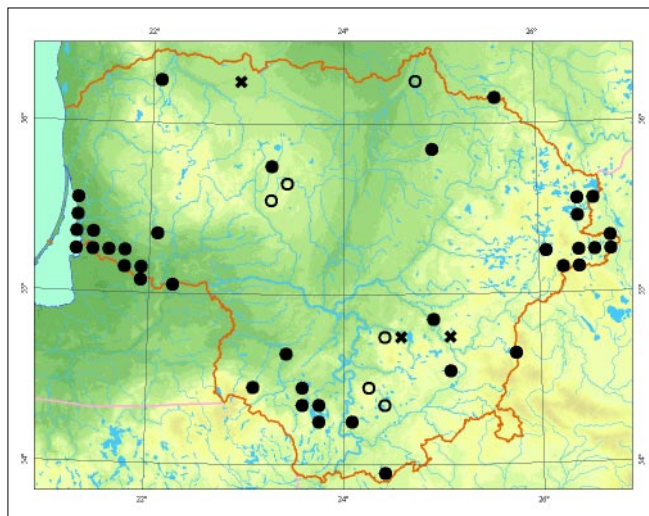
2 (V) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rŭðis áraðyta nuo 1989 m.

Áraðyta á Berno konvencijos III, Bonos konvencijos II ir AEWA II priedus.

Paplitimas. Rŭðis paplitusi nuo Prancŭzijos iki Obės aukðtupio rytuose, nuo Pietŭ Ðvedijos ðiaurėje iki Juodosios jŭros ir Italijos pietuose. Peri Britŭ, Islandijos salose. Lietuvoje rŭðis aptinkama nuo vakariniŭ iki labiausiai á rytus nutolusiŭ vietoviŭ, taèiau visur peri sporadiðkai. Ðiuo metu þinomos 3 didesnės perinėios populiacijos: Nemuno deltoje, Þuvinto biosferos rezervate, Dysnos ir Birkvėtos baseine. Stabilios populiacijos yra Kretuono draustinyje, Tyruliŭ durpyne, Meteliuose.

Biologija ir ekologija. Peri upliejamose pievose, atvirose űlapiose vandens telkiniŭ pakrantėse, salose, reèiau aukðtapelkėse bei þemapelkėse. Daug tinkamŭ buveiniŭ buvo sunaikinta XX a. antroje pusėje masiðkai melioruojant Lietuvos űlappemes. Gali perėti ir toliau nuo vandens. Nevengia giminaièiŭ kaimynystės – ten, kur yra gausesnė, suformuoja nedideles kolonijas. Monogamas. Atskrenda susiporavęs. Balandpio – geguþės mėn. kiauðinius (4) deda aukðtesniame kupste ar þolėje. Abu poros nariai peri 22 – 24 dienas. Kiek apdþiŭvę jaunikliai palieka lizdà ir greitai pradeda savarankiðkai maitintis. Maþdaug mēnesio amþiaus pradeda skraidyti ir palieka lizdavietes. Paprastai ne vėliau kaip liepos viduryje iðskrenda ið Lietuvos. Minta ávairiais bestuburiais. Tolimasis migrantas.

Populiacijŭ gausumas. Gausumas smarkiai sumaþėjo per paskutinius 30 metŭ. 1971 m. Kretuono eþero saloje perėjo 31 pora, 2006 m. – tik 6 poros. Pagrindinė populiacija telkiasi Nemuno deltoje, kur registruojama beveik pusė þalyje perinėiŭ paukðeiŭ – daugiau nei 150 porŭ. Kitur aptinkama po kelias poras, retai kur iki 10. Ðiuo metu þalies populiacija vertinama 300 – 450 perinėiŭ porŭ.

Grėsmės ir apsauga. Didþiausia neigiamà poveikà daro űlapiŭ pievŭ upaugimas krŭmais, jŭ sausinimas. Dėtys nukenėia nuo varniniŭ paukðeiŭ, nendrinėiŭ lingiŭ. Bŭtina iðsaugoti veisimosi buveines, iðkirsti sumedėjusià augaliją, o pasibaigus perėjimo sezonui ðienauti ar ganyti. Siŭloma reguliuoti plėðrŭnŭ gausumà. Ðiuo metu atliekami buveiniŭ tvarkymo darbai Nemuno deltoje, Þuvinte, Kretuone.

Informacijos űaltiniai

Raudonikis L., 1999: Black-tailed Godwit: bird of 1998 in Lithuania. – Acta Zoologica Lituanica, 9 (1): 215 – 218.

Summary

A rare and sporadically distributed species in Lithuania, with a population of 300–450 nesting pairs at present. Over the last 20 years it has either disappeared from many locations or significantly decreased in abundance. The main reason for this is the loss of breeding habitats.

Apraðė Selemonas Paltanaviėius, Liutauras Raudonikis

Selemono Paltanaviėiaus nuotrauka

Didpioji kuolinga

Numenius arquata Linnaeus, 1758

DEIMA TILVIKINIAI (SCOLOPACIDAE)

BŪRYS SĖJIKINIAI PAUKDĖIAI (CHARADRIIFORMES)

2 (V) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 1976 m.

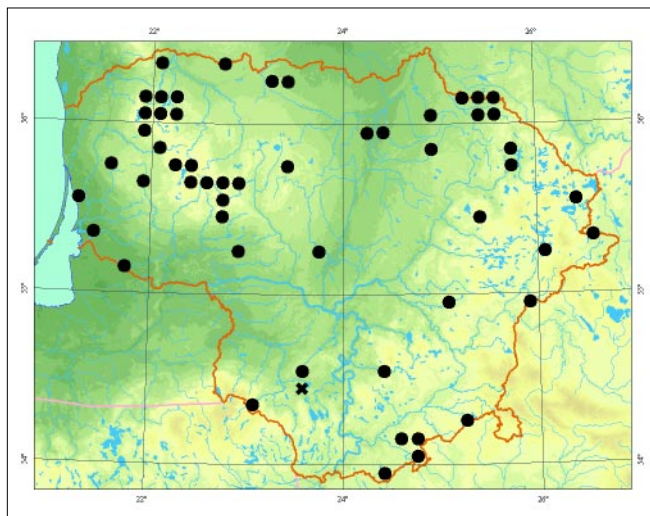
Áraðyta á Berno konvencijos III, Bonos konvencijos II ir AEWA II priedus.

Paplitimas. Eurazijoje nuo Britø salø iki Amûro aukðtupio. Ðiaurėje arealas siekia Ðiaurinæ Ðvedijà, Baltàjà jûrà, Jenisejaus þemupà. Pietuose rûðis paplitusi iki Upbaikalës, Volgos þemupio, Ðiaurinës Juodosios jûros pakrantës, pietinës Prancûzijos.

Sporadiðkai gyvena visoje Lietuvoje, daþnesnë vakarinėje dalyje, ypaè kalvotoje þemaitijoje.

Biologija ir ekologija. Bûdingas dideliø atvirø aukðtapelkiø paukðtis. Taip pat peri ávairaus dydþio þemapelkëse, Ðlapiose paeþeriø pievose, atvirose salose, karðtais net dirvonuose. Monogamas. Parskrenda kovo mën. Kiauðinius (4) deda balandþio mën. Lizdas – duobutë þoliø kupste. Iðaugina 1 vadà. Peri 26 – 30 dienø. Jaunikliai pradeda skraidyti 5 – 6 savaiðiø amþiaus. Minta ávairiais bestuburiais. Rudeninë migracija prasideda liepos pabaigoje. Tolimasis migrantas.

Populiacijø gausumas. Perinti populiacija maþëja, daþniausiai rûðiai iðnykstant ið buvusiø perėjimo vietø. Dabartinæ Lietuvos populiacijà sudaro 300 – 400 perinèiø porø. Ðiuo metu daþniausiai aptinkamos tik pavienës poros. Atskirais metais gausiau peri tik Amalve – iki 5 porø, Kamanose – iki 3 porø bei Tyruliø durpyne – iki 3 porø.

Grësmës ir apsauga. Didþiausios grësmës yra perinèiø paukðeiø trikdymas perėjimo vietose, pelkiø sausėjimas dël gruntinio vandens lygio þemėjimo bei dël sausinimo darbø, atvirø þemapelkiø ir Ðlapiø pievø uþaugimas sumedėjusia augalija.

Veisimosi vietose bûtina riboti þmoniø lankymàsi, iðlaikyti tinkamas hidrologines sàlygas, palaikyti atviras Ðlapias pievas ir þemapelkes.

Informacijos ðaltiniai

Summary

Current national population is estimated at 300–400 breeding pairs, mainly concentrated in the Pameitija highlands. Population decrease is mostly due to a transformation of habitats.

Apraðë Þydrûnas Preikðà

Jono Augustausko nuotrauka

Raudonkojis tulikas

Tringa totanus Linnaeus, 1758

DEIMA TILVIKINIAI (SCOLOPACIDAE)

BŪRYS SĖJIKINIAI PAUKĖIAI (CHARADRIIFORMES)

2 (V) kategorija

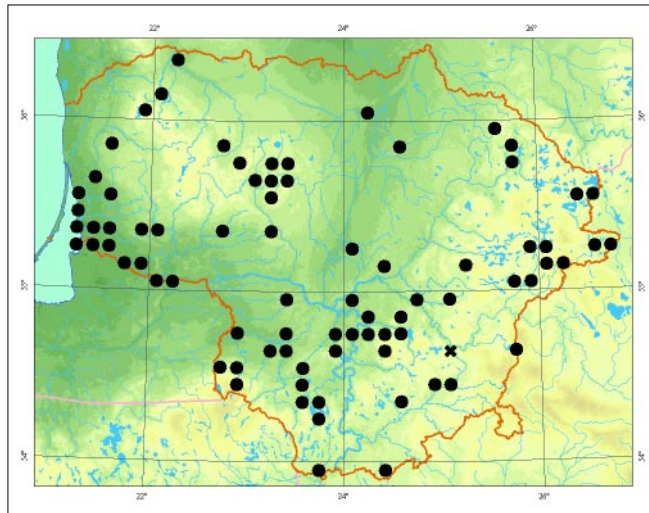
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis àraðyta nuo 1989 m.

Àraðyta á Berno konvencijos III, Bonos konvencijos II ir AEWA II priedus.

Paplitimas. Eurazijoje nuo Atlanto iki Ramiojo vandenyno, pietuose – iki Chuanchės, Tian Ąanio, Maþosios Azijos ir Pirènø pusiasalio, áiaurėje – iki Barenco ir Baltosios jûrø. Gyvena Britø salose, Islandijoje. Visoje Lietuvoje aptinkama rûðis, taėiau nėra dapna. Reta áiauriniuose ir miðkinguose áalies rajonuose. Nemuno deltoje tai áprasta rûðis. Pasiskirstymas áalyje atspindi upliejamø pievø, atvirø pelkuėiø iðsidėstymà agrariniame kraðtovaizdyje.

Biologija ir ekologija. Mėgsta upliejamas pievas, bemapelkes, atviras vandens telkinio pakrantes su nedidelėmis pelkutėmis, salas. Daug tinkamø buveiniø buvo sunaikinta XX a. antroje pusėje, masiðkai melioruojant Lietuvos álappemes. Ásikuria arėiau vandens. Kiauðinius (4) deda duobutėje tarp þoliø balandþio mėn. Patinas ir patelė pakaitomis peri 23 dienas. Jaunikliai per kelias valandas apdþiuvę palieka lizdà, o 25 dienø ampiaus jau skraido. Braidydami vandenyje lesa bestuburius, jø lervas. Rudeninė migracija prasideda rugsėjo mėn. Tolimasis migrantas.

Populiacijø gausumas. Rûðis tapo reta XX a. antroje pusėje, masiðkai áalyje nusauginus nedideles pelkutes, iðtiesinus upelius – buvo prarastos pavasarinio potvynio metu apsemiamos pievos. Perinti populiaci-

ja ir toliau mapėja dėl iðlikusiø perėjimo vietø upaugimo aukðtaisiais helofitais ir krūmais. Kretuono saloje 1969 m. perėjo 18 porø, 1986 m. – 6, 2006 m. – 5 poros. Panaðios tendencijos ir Birvėtos baseine, Puvinto apylinkėse esanėiose perėjimo vietose. Geresnė situacija tik Nemuno deltoje, kur kasmet peri iki 100 porø. Áalies populiacija 2001 m. ávertinta 600 – 800 perinėiø porø.

Grėsmės ir apsauga. Rûðies bûklei daugiausia átakos turi veisimosi buveiniø pokyčiai – álapio pievø ir pelkuėiø bei vandens telkinio pakranėiø upaugimas krūmais ir aukðtaisiais helofitais, sausinimas ar natūralus sausėjimas dėl gruntinio vandens lygio þemėjimo. Dėtys nukenėia nuo varniniø paukðėiø, nendrinio lingio. Bûtina iðsaugoti veisimosi buveines, jose ekstensyviai ūkininkauti. Siūloma reguliuoti plėðrúnø gausumà. Ðiuo metu atliekami buveiniø tvarkymo darbai Nemuno deltoje, Puvinte, Kretuone.

Informacijos áaltiniai

Jusys V., Maėiulis M., Meėionis R., Poðkus A., Graþuleviėius G., Petraitis A., 1999: Klaipėdos krašto perinėiø paukðėiø atlasas. – Vilnius.

Summary

A rare and disappearing species in Lithuania. The national population is estimated at 600–800 pairs, and it decreasing due to a loss of breeding habitats.

Apraðė Selemonas Paltanaviėius

Selemono Paltanaviėiaus nuotrauka

Tikutis

Tringa glareola Linnaeus, 1758

DEIMA TILVIKINIAI (SCOLOPACIDAE)

BŪRYS SĖJIKINIAI PAUKDĖIAI (CHARADRIIFORMES)

2 (V) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 1989 m.

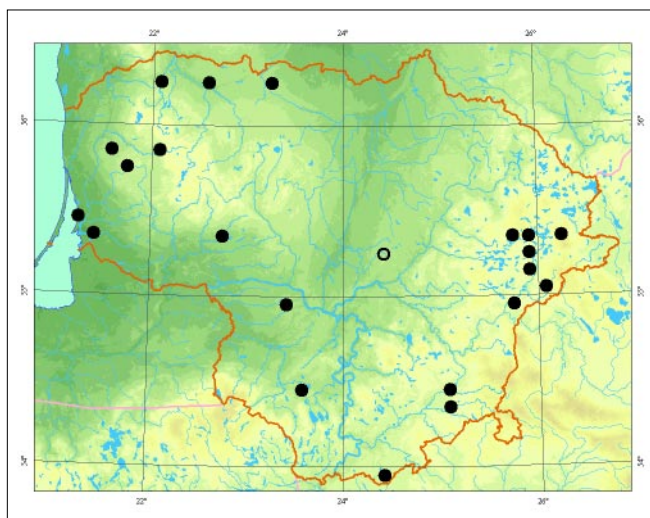
Áraðyta á Berno konvencijos II, Bonos konvencijos II, AEWA II priedus ir Paukðeðø direktyvos I priedà.

Paplitimas. Eurazijoje nuo Skandinavijos iki Ramiojo vandenyno. Ðiaurėje arealas siekia Barenco jûrà, Obės, Lenos þemupá, pietuose – pietinæ Upþaikalæ, Volgos vidurupá, pietinæ Baltarusijà.

Lietuvoje peri daugelyje didesniø aukðtapelkiø: Èepke-liuose, Kamanose, Aukðtajame ir Reiskiø tyruose, Aukðtumaloje, Þuvinte, Mûðos tyrelyje, Rûdninkø ir Labanoro girios pelkëse. Taip pat gyvena Novaraisiø ir kituose durpynuose. Migracijos metu rûðis aptinkama visoje Lietuvoje.

Biologija ir ekologija. Bûdingas didesniø ðlapiø uppelkėjusiø atvirø teritorijø, daþniausiai aukðtapelkiø, paukðtis. Peri ir miðko pakraðeðø ðlapiuose pievose, atsikuriančiuose durpynuose. Monogamas. Parskrenda balandþio mën. Kiauðinius (4) deda geguþës mën. Lizdà krauna ant þemës tarp þoliø. Iðaugina 1 vadà. Peri 22 – 23 dienas. Jaunikliai pradeda skraidyti 30 – 35 dienø amþiaus. Minta vandens bestuburiais, daþniausiai vëþiagyviais, vabzdþiais, kirmëlėmis. Rudeninë migracija prasideda liepos mën. Migracijos metu aptinkamas dumbblingose vandens telkiniø pakrantëse. Tolimasis migrantas.

Populiacijø gausumas. Perinëios populiacijos gausumas svyruoja priklausomai nuo hidrologiniø sàlygø

perėjimo vietose konkreèiais metais. Dabartinæ ðalies populiacijà sudaro 100 – 150 perinëiø porø. Didþioji jos dalis susitelkusi natûralias savybes iðlaikiusiose didesnëse aukðtapelkëse. Gausiausiai gyvena Èepkelio raiste – apie 20 porø. 1999 m. Novaraisiø durpyne perėjo 6, Baltosios Vokës durpyne – 3, Girutiðkio rezervate – 3, Kamanose – 4 poros.

Grësmës ir apsauga. Didþiausios grësmës yra sausnamo darbai pelkëse ar aplinkinëse teritorijose bei gruntinio vandens lygio þemėjimas. Svarbiausiose veisimosi vietose bûtina riboti iðlaikyti tinkamas hidrologines sàlygas.

Informacijos ðaltiniai

Raudonikis L., 2004: Europos Sàjungos reikðmës paukðeiams svarbios teritorijos Lietuvoje. – Kaunas.

Summary

Abundance of the breeding population fluctuates depending on the hydrological conditions at breeding habitats in a particular year. Current national population is estimated at 100–150 breeding pairs, mainly distributed in natural raised bogs.

Apraðë Þydrûnas Preikðà

Renato Jakaièio nuotrauka

Mažasis kiras

Larus minutus Pallas, 1776

DEIMA KIRINIAI (LARIDAE)

BŪRYS SĖJIKINIAI PAUKĖIAI (CHARADRIIFORMES)

3 (R) kategorija

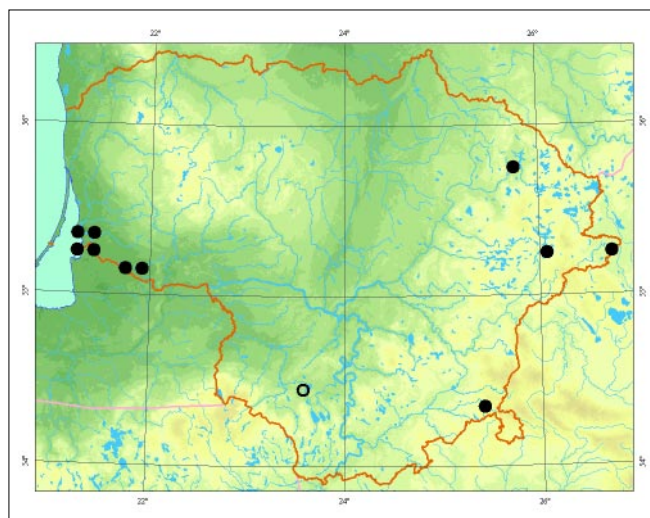
Statusas. Á Lietuvos raudonąją knygą rūdis árašyta nuo 2000 m.

Árašyta á Berno konvencijos II, Bonos konvencijos II, AEWA II priedus ir Paukėiø direktyvos I priedà.

Paplitimas. Arealas nevientisas. Europoje rūdis paplitusi nuo Ðiaurės jūros pakranėiø iki Kamos baseino, pietuose tæsiasi iki Dniepro, Dono aukštupio, Lenkijos. Lietuvoje peri Nemuno priekinės deltos álankose, Dumblio, Senrusnės, Sennemunės ir Kretuono eþeruose, Rusnės, Vasaknø, Birvėtos, rečiau kituose þuvininkystės tvenkiniuose. Periodiškai ásikuria Nemuno deltos upliejamose pievose.

Biologija ir ekologija. Peri sekliuose, gausiai þemesniàja vandens augalija apþelusiuose stovinèio vandens telkiniuose, Kurðiø mariose, ypaè jø álankose. Monogamas. Parskrenda geguþės mėn. Peri kolonijomis, dažnai sudaro miðrias kolonijas su kitø rūðiø kirais ir þuvėdromis. Kiauðinius (2–3) deda geguþės – birþelio mėn. Lizardà krauna sausose, atvirose salose arba ant plūduriuojanėiø augalø. Iðaugina 1 vadà, þuvus pirmajai dėèiai kiauðinius deda pakartotinai. Peri 22–23 dienas. Jaunikliai pradeda skraidyti po 3–4 savaitėiø. Minta smulkiomis þuvytėmis, bet dažniausiai bestuburiais. Rudeninė migracija prasideda rugsėjo mėn. Artimasis migrantas.

Populiacijø gausumas. Dabartinė dalies populiacijà sudaro 200–400 perinėiø porø. Didþioji jos dalis susitel-

kusi Nemuno deltoje. Peri Kurðiø mariø álankose: Prūsinių ir Kniapės – 35 poros, Dumblio eþere ir Rusnės þuvininkystės tvenkiniuose – 10–30 porø. Senrusnės ir Sennemunės eþeruose – 20–30 porø. Periodiškai 200–250 porø apsigyvena Rupkalviø ir Sausgalviø upliejamose pievose. Kitur aptinkamos mažos kolonijos (3–8 poros).

Grėsmės ir apsauga. Didþiausia grėsmė Nemuno deltoje yra ankstyvas polderinių pievø sausinimas pavasarà, kitur buveinės prarandamos dël upaugimo. Didelė þalà daro paukėiø trikdymas perėjimo metu, dalà lizardø sunaikina varniniai paukėiai.

Veisimosi vietose riboti þmoniø lankymàsi, reguliuoti varninių paukėiø skaièiø ir tvarkyti buveines.

Informacijos šaltiniai

Jusys V., Maèiulis M., Meèionis R., Poðkus A., Graþulevièius G., Petraitis A., 1999: Klaipėdos krašto perinėiø paukėiø atlasas. – Vilnius.

Raudonikis L., 2004: Europos Sąjungos reikðmės paukėiams svarbios teritorijos Lietuvoje. – Kaunas.

Summary

The national population is estimated at 200–400 nesting pairs. Most of these – between 60 and 200 pairs – nest in the Nemunas River delta. The main threat to its survival is disturbances.

Apraðė Mindaugas Maèiulis

Jono Augustausko nuotrauka

Mapoji buvėdra

Sterna albifrons Pallas, 1764

DEIMA BUVĖDRINIAI (STERNIDAE)

BŪRYS SĖJIKINIAI PAUKĖIAI (CHARADRIIFORMES)

2 (V) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rŭðis áraðyta nuo 1976 m.

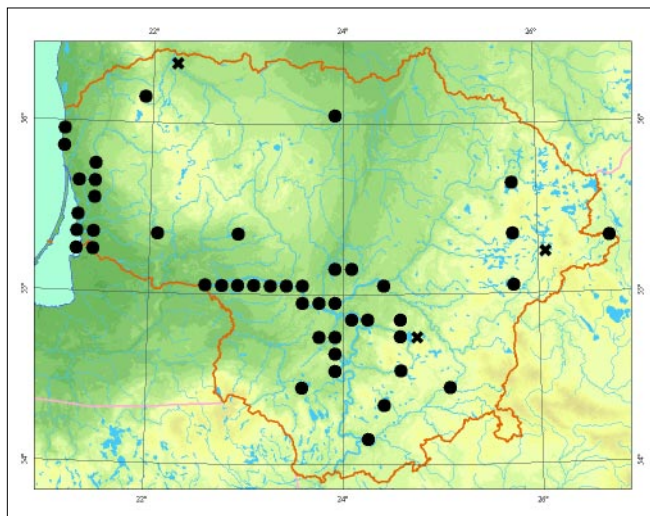
Áraðyta á Berno konvencijos II, Bonos konvencijos II, AEWA II priedus ir Paukðėiø direktivos I priedà.

Paplitimas. Eurazijoje nuo Europos, iðskyrus jos ðiaurinià dalà, iki Mandpiûrijos ir Indijos.

Lietuvoje peri Nemuno upėje. Pavienės poros aptinkamos Neries þemupyje, uplietuose karjeruose, þuvininkystės ūkiø tvenkiniuose, reėiau jūros pakrantėje. Anksėiau perėjo Kretuono eþero saloje, Varduos ir Elektrėnø vandens saugyklose.

Biologija ir ekologija. Peri didesniø upiø ir kitø vandens telkinių smėlėtose salose, reėiau pakrantėse ar nuleistuose tvenkiniuose. Monogamas. Parskrenda geguþės mėn. Kiauðinius (2–3) deda birþelio mėn. Lizdas – negili duobutė grunte. Peri 18–22 dienas. Iðaugina 1 vadà, þuvus pirmajai dēėiai peri pakartotinai. Jaunikliai pradeda skraidyti 15–17 dienø amþiaus. Minta smulkiomis þuvytėmis ir bestuburiais – dþniausiai vėþiagyviais ir vabzdþiais. Rudeninė migracija prasideda rugpjŭėio mėn. Tolimasis migrantas.

Populiacijø gausumas. Perinėios populiacijos gausumas labai svyruoja priklausomai nuo hidrologiniø sąlygø konkreėiais metais. Dabartinė ðalies populiacija vertinama 150–200 perinėiø porø. Didþioji jos dalis susitelkusi palei Nemuno upę. 2003 m. upės ruoþe tarp Kulautuvos ir Smalininkø, salose ties Prienais ir ties Balbieriðkiu, Nemuno deltoje perėjo po 20 porø. Ta-

ėiau atskirais metais deltoje gali perėti iki 100, o Nemune tarp Kulautuvos ir Smalininkø iki 150 porø. Kitur (karjeruose, þuvininkystės ūkiø tvenkiniuose ir kt.) aptinkamos tik pavienės poros ar negausios grupės.

Grėsmės ir apsauga. Didþiausia grėsmė yra perinėiø paukðėiø trikdymas, þvejø ar poilsiautojø lankymasis perėjimo vietose. Taip pat Nemuno vagos gilinimo darbai, kai nukasamos sąnaðinės salos. Natŭraliai perėjimo vietos sunyksta dēl vandens lygio svyravimø, upþėlimo þoline ir sumedėjusia augalija.

Veisimosi vietose riboti þmoniø lankymàsi ir iðsaugoti tinkamas buveines, jas tvarkyti.

Informacijos ðaltiniai

Raudonikis L., 2004: Europos Sàjungos reikðmės paukðėiams svarbios teritorijos Lietuvoje. – Kaunas.

Avdanin V., Viksne J., Zubakin V., Kishchinskij A., Litvinenko H., Lobkov E., Nechaev V., Firsova L., Flint V., Judin K., 1988: Ptysi SSSR. Chaikovyje. – Nauka.

Summary

Abundance of the breeding population fluctuates significantly depending on conditions in breeding habitats in a particular year. The current national population is estimated at 150–200 breeding pairs, mainly distributed along the Nemunas River. There has been a considerable decrease in population mostly due to habitat transformation.

Apraðė Jurgita Sorokaitė

Selemono Paltanaviėiaus nuotrauka

Baltaskruostė puvėdra

Chlidonias hybrida Pallas, 1811

DEIMA PUVĖDRINIAI (*STERNIDAE*)

BŪRYS SĖJIKINIAI PAUKĖIAI (*CHARADRIIFORMES*)

3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąją knygą rūdis árašyta nuo 2007 m.

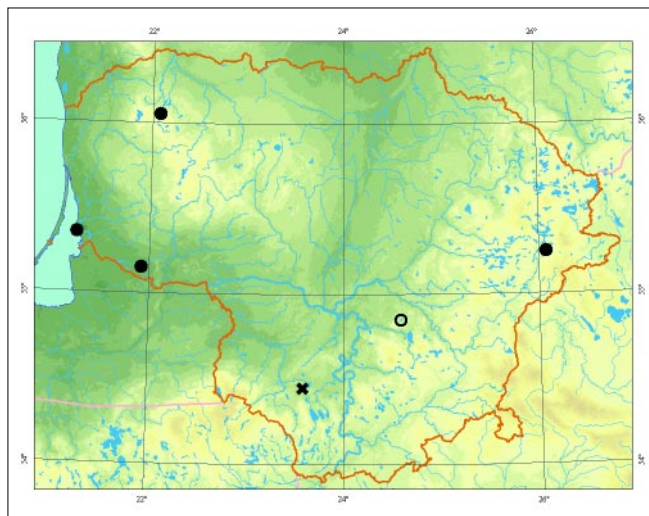
Árašyta á Berno konvencijos II, AEWA II priedus ir Paukėiø direktyvø I priedà.

Paplitimas. Eurazijoje peri nuo Pirėnø pusiasalio iki Primorės. Ðiaurėje arealas siekia Lenkiją, Lietuvà, Ukrainà, Volgos þemupà, Obės aukštupà. Pietuose arealas tæsiasi iki Indostano pusiasalio, Irano, Vidurþemio jūros pakranėiø.

Lietuvoje rūdis aptikta perint pietinėje ir vakarinėje dalyje.

Biologija ir ekologija. Peri ramiuose pelkėtuose ávairiø vandens telkiniø uputėkiuose, álankose ir alijoðiniais aðtriais upaugusiuose plotuose. Neretai ásikuria kartu su juodosiomis þuvėdromis. Greičiausiai monogamas. Parskrenda geguþės pradžioje. Kiauðinius (2 – 3) deda geguþės pabaigoje – birþelio mėn. Lizardà krauna ið senø vandens augalø daliø ant plūduriuojanėiø augalø sàþalynø, plovø. Peri 18 – 20 dienø. Iðaugina 1 vadà, þuvus pirmajai dėdei peri pakartotinai. Jaunikliai pradeda skraidyti 23 dienø amþiaus. Minta vabzdþiais, jø lervomis ir kitais vandens bestuburiais, smulkiais þuvytėmis. Rudeninė migracija prasideda rugpjūdeiø mėn. Tolimasis migrantas.

Populiacijø gausumas. Ðalies populiacija vertinama 5 – 20 perinėiø porø. Gausumas svyruoja kiekvienais metais. Gausiausiai aptinkama Nemuno deltoje, kur kasmet peri iki 15 porø. Ne kasmet randamos pavie-

nės poros Pasruojos þuvininkystės ūkiø tvenkiniuose, Kretuono draustinyje ir kitur. 2005 m. gausi kolonija (apie 20 porø) aptikta Senrusnės eþere (Pagėgiø sav.).

Grėsmės ir apsauga. Didþiausia grėsmė yra perėjimo buveiniø pokyčiai dėl sparėios vandens telkiniø eutrofizacijos. Didelė þalà perintiems paukėiams daro trikdymas, ypaė plaukiojimo priemonėmis. Perėjimo vietoms kenkia vandens lygio svyravimai. Perėjimo vietose riboti þmoniø lankymàsi veisimosi metu ir iðlaikyti palankø hidrologinà reþimà.

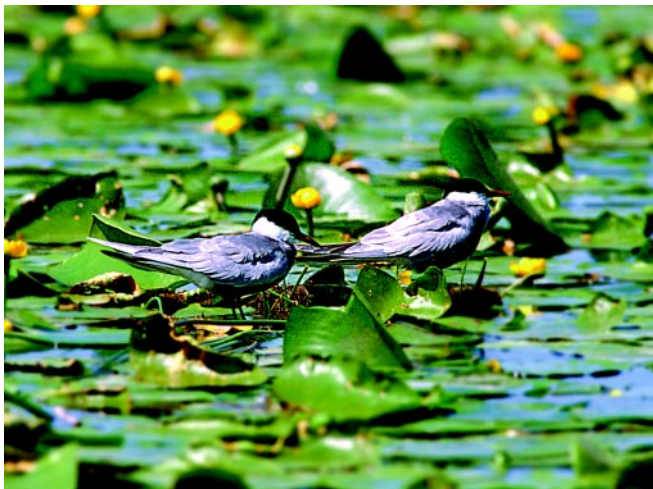
Informacijos šaltiniai

Raudonikis L., 2004: Europos Sąjungos reikėmės paukėiams svarbios teritorijos Lietuvoje. – Kaunas.

Summary

The national population is estimated at 5–20 nesting pairs. The species is most abundant in the Nemunas River delta, where up to 15 pairs nest every year. Elsewhere there are single pairs or in some years, larger colonies are formed.

Apraðė Jurgita Sorokaitė

Jono Augustausko ir Vytauto Jusio nuotrauka

Juodoji pušvėdra

Chlidonias niger Linnaeus, 1758

DEIMA PUŠVėDRINIAI (STERNIDAE)

BŪRYS SėJIKINIAI PAUKDėIAI (CHARADRIIFORMES)

3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjį knygą rŭdėis árašyta nuo 2005 m.

Árašyta á Berno konvencijos II, Bonos konvencijos II ir AEWA II priedus, Paukdėiø direktyvos I priedà.

Paplitimas. Eurazijoje peri nuo Prancūzijos ir Ispanijos Europos pietuose iki Baikalo rytuose.

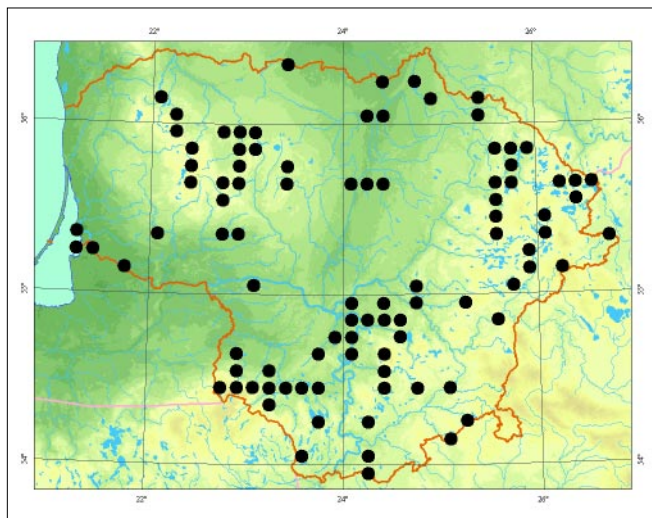
Lietuvoje nuolatinės kolonijos yra Nemuno deltoje, Senosios Rusnės, Birpulio, Ėedaso, Metelio, Obelijos, Puvento, Dumblio (Lazdijų r.), Lateperio, Svirkø, Limino ir kituose eperuose, Arvydø bei Birvėtos puvininkystės tvenkiniuose. Paplitimas susijęs su upėlusiu vandens telkiniu pasiskirstymu.

Biologija ir ekologija. Peri ramiuose vandens telkiniuose upėtakuose ties ūvendrynø, ajerynø ir atviro vandens riba arba alijoðiniais adtriais apaugusiuose plotuose. Monogamas. Parskrenda geguþės pradþioje. Kiauðinius (2 – 4) deda geguþės pabaigoje – birþelio mēn. Lizdà krauna ið senø vandens augalø daliø ant plūduriuojanèiø augalø sàþalynø. Peri 21 – 22 dienas. Iðaugina 1 vadà, þuvus pirmajai dēðiai peri pakartotinai. Jaunikliai pradeda skraidyti 19 – 25 dienø amþiaus. Minta daugiausia vabzdþiais ir kitais vandens bestuburiais, smulkiais puvytėmis. Rudeninė migracija prasideda rugpjūèio mēn. Tolimasis migrantas.

Populiacijø gausumas. Dabartinė dalies populiacijà sudaro 2 000 – 4 000 perinèiø porø. 2000 – 2003 m.

Jono Augustaŝko nuotrauka

tyrimø duomenimis, Nemuno deltoje perėjo apie 500 porø, Senrusnės ir Sennemunės, Birpulio bei Ėedaso eperuose po 80 porø, Kazimieravo eþere 50 porø, Smalvos hidrografiniame draustinyje, Puvento rezervate, Sartø regioniniame parke, Arvydø bei Birvėtos puvininkystės tvenkiniuose, Dumblio, Metelio, Obelijos eperuose po 30 – 40 porø. Kitose vietose daþniausiai aptinkamos ne didesnės nei 10 porø kolonijos.

Grėsmės ir apsauga. Didþiausia grėsmė buveinėms yra vandens tarða ir su ja susijusi sparti vandens telkiniø eutrofizacija. Didelė þalà perintiems paukdėiams daro trikdymas, ypaè dēl plaukiojimo priemoniø. Perėjimo vietoms þalingas vandens lygio svyravimas. Perėjimo vietose riboti þmoniø lankymàsi veisimosi metu ir iðlaikyti palankø hidrologinà reþimà.

Informacijos daltiniai

Raudonikis L., 2004: Europos Sàjungos reikðmės paukdėiams svarbios teritorijos Lietuvoje. – Kaunas.

Summary

The breeding population (currently estimated at 2000–4000 breeding pairs) is closely related to the distribution of shallow eutrophic waters. It is most abundant in the Nemunas River delta (up to 500 breeding pairs) and in eastern and southern Lithuania.

Apraðė Jurgita Sorokaitė

Uldukas

Columba oenas Linnaeus, 1758

DEIMA KARVELINIAI (COLUMBIDAE)

BŪRYS KARVELINIAI PAUKĖIAI (COLUMBIFORMES)

3 (R) kategorija

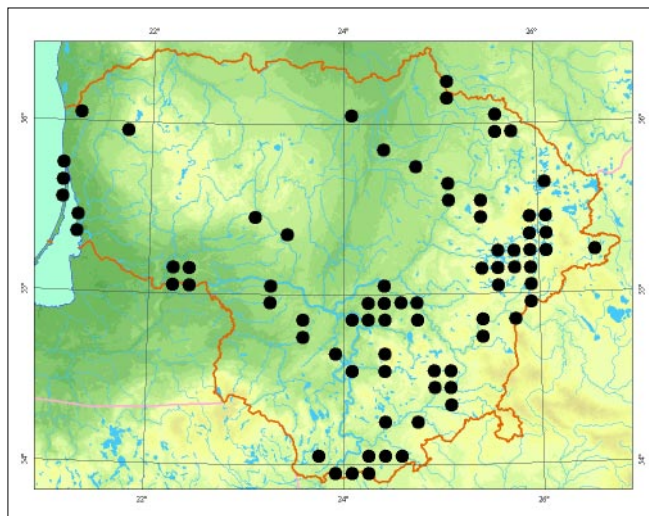
Statusas. Á Lietuvos raudonąją knygą rūdis árašyta nuo 1976 m. Pagal Pagrindines miško kirtimø taisykles kertant medynus reikalaujama palikti birþe medþius su áios rūðies paukðeio lizdais.

Árašyta á Berno konvencijos III priedà.

Paplitimas. Eurazijoje rūdis paplitusi nuo Atlanto pakrantės iki Obės aukðtupio. Ðiaurėje aptinkama iki pietinės Norvegijos, Onegos eþero, Kamos vidurupio. Pietuose arealas siekia Ðiauriná Kazachstanà, Volgos þemupà, Maþàjà Azijà, Vidurþemio jūrà.

Lietuvoje nuolatos randama Kurðio nerijoje ir pamaro puðnyuose, Karðuvos girioje, Kazlø Rûdos miðkuose. Gausiau paplitusi pietiniuose ir rytiniuose Ðalies regionuose: Kapëiamiesëio, Dainavos, Rûdninkø, Lavoriðkiø, Labanoro, Apvinëio giriose, kur dideliuose miðkø masyvuose vyrauja puðys. Kitur þinomi pavieniai veisimosi atvejai.

Biologija ir ekologija. Apsistoja brandþiuose puðnyuose, miðriuose medynuose. Gyvena vientisuose medynuose ir pamiðkëse, kirtavieëio pakraðëiuose ar net plynose birþe paliktuose pavieniuose medþiuose. Ðap-

niausiai pasirenka senàsias perėjimo vietas. Kuriasi juodøjø meletø iðkaltuose uoksuose, natûraliai iðpuvusiose drevëse. Parskrenda kovo mën. Kiauðinius (dapniausiai 2) deda balandþio pabaigoje – geguþës pradþioje. Peri vidutiniðkai 17 dienø. Jaunikliai iðauga maþdaug per 27 dienas. Gali iðauginti 2 ar net 3 vadas. Minta augaliniu maistu. Artimasis migrantas.

Populiacijø gausumas. Ðalies populiacija vertinama 400 – 600 perinëio porø. Gausesnë jos dalis aptinkama Èepkeliø rezervate ir miðkuose ties Musteika (apie 20 porø), Rûdninkuose peri iki 10 porø, Kintø miðke – apie 5 poras, Vieðvilës rezervate – 3 poros.

Grësmës ir apsauga. Didþiausia grësmë kelia drevëtø sausuoliø medþio ir brandþio medynø kirtimas, kiauniø gausumas.

Kertant medynus, net ir plynose birþe bûtina palikti medþio su uoksa. Svarbu maþinti kiauniø skaiëio.

Informacijos ðaltiniai

Summary

Estimated population is up to 600 couples. More abundant in the coastal area, and in eastern and southern Lithuania, where pine stands predominate in large wood land. Its abundance in Lithuania is limited by a lack of old forests, as well as a high number of martens.

Apraðë Eugenijus Drobëlis

Jono Augustausko nuotrauka

Liepsnotoji pelėda

Tyto alba Scopoli, 1769

DEIMA LIEPSNOTOSIOS PELĖDOS (*TYTONIDAE*)
BŪRYS PELĖDINIAI PAUKĖLIAI (*STRIGIFORMES*)

4 (I) kategorija

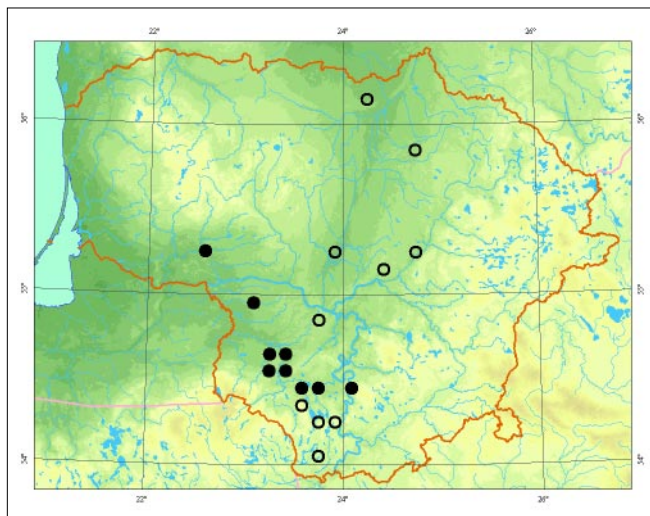
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 1989 m.

Áraðyta á Berno konvencijos II priedà.

Paplitimas. Europoje iki pietinės Ðvedijos ir Latvijos, rytuose – iki Dniepro baseino, Moldavijos, pietuose – iki Vidurþemio jûros, áskaitant jos salas.

Lietuvoje áiuo metu randama perinti pietvakarinėje dalyje – Vilkaviðkio, Marijampolės, Ðakiø, Tauragės, Lazdijø, Alytaus rajonuose. Aptikta Ðilutės r. Prieð kelis deðimtmečius perėjo Pasvalio r., Vidurio Lietuvoje, taèiau nėra jokio þiniø ið Rytø Lietuvos, Þemaitijos.

Biologija ir ekologija. Lietuvoje gyvena sėsliai. Sinantropinis paukðtis, todėl laikosi gyvenvietėse, miesteliuose, didesniuose ūkiuose, kuriuose yra senø pastatø, bokðtø. Reèiau peri senø parkø drevėse. Labai taikus, kai kada gyvena balandinėse kartu su balandþiais. Aktyvus tik naktà. Monogamas. Poros pastovios. Lizdà suka sienø

niðose, pastogėse, kai kada inkiluose. Neretai tenka konkuruoti su namine pelėda. Kiauðinius (8) deda kovo – balandþio mėn. Peri 30 – 32 dienas. Jaunikliai pradeda skraidyti maždaug 60 dienø amþiaus. Minta peliniais grauþikais, kai kada gaudo smulkius paukðèius, varliagyvius ar vabzdþius. Þiemoja paplitimo areale.

Populiacijø gausumas. Populiacijos gausumas kinta dėl klimato sàlygø: po ðaltø þiemø iðlieka pavienės poros, o po keleriø metø jø skaièius vėl iðauga. Ðalies populiacija vertinama 30 – 70 perinèiø porø.

Grėsmės ir apsauga. Arealo pakraðtyje esanti populiacija labiausiai kenèia dėl ðaltø þiemø. Þiemomis nuo ðalèio ir bado þûsta daug liepsnotøjø pelėdø. Kai kada dėtis ar jauniklius gali sunaikinti katės ar kiaunės. Liepsnotosioms pelėdos bûtina kelti specialius inkilus, jø lizdus saugoti nuo plėðrûnø.

Informacijos ðaltiniai

Summary

This species is rare in Lithuania, with distribution predominantly in southern and southwestern Lithuania. The national population is estimated at 30–70 pairs. The main factor limiting the species' abundance are cold winters.

Apraðė Selemonas Paltanavièius

Wolfgang Alexander Bajohr nuotrauka

Didysis apuokas

Bubo bubo Linnaeus, 1758

DEIMA PELĖDINIAI (STRIGIDAE)

BŪRYS PELĖDINIAI PAUKĖIAI (STRIGIFORMES)

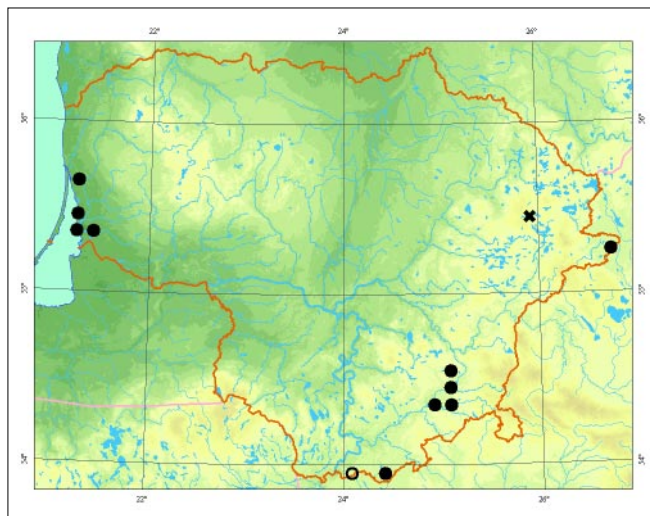
1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rŭdis áraðyta nuo 1976 m. Pagal Pagrindines miðko kirtimŭ taisykles visi rŭðies lizdai saugomi net ūkiniuose miðkuose. Áraðyta á Berno konvencijos II priedà ir Paukðeiŭ direktyvos I priedà.

Paplitimas. Eurazijoje nuo Atlanto iki Ramiojo vandenyno. Ðiaurėje arealas siekia Kolos pusiasalà, Jenisejaus, Lenos þemupius. Pietuose rŭdis neaptinkama tik Indokinijoje.

Lietuvoje 1955 m. lizdas rastas ties Druskininkais. 1970 – 1980 m. laikėsi Apvinėiŭ girioje. Ðiuo metu ðalyje rŭdis paplitusi sporadiðkai. Peri miðkuose tarp Ėepkelio ir Musteikos kaimo, Varėnos ir Rudnios bei Ropėjos miðke. Tuoktuviaŭ balsai girdėti prie Lateperio, Rŭdninkŭ girioje netoli Senŭjŭ Maceliŭ ir Visinėios kaimo, Pirėiupiŭ girininkijoje, prie Arino eþero. Reguliariai peri Nemuno þemupyje ir pamaryje.

Biologija ir ekologija. Pietŭ Lietuvoje gyvena sausuose, brandþiuose puðnyuose, lizdus taisosi smėlio kopŭ ðlaituose ant þemės. Pajŭryje gyvena lapuoėiŭ ir miðriuose miðkuose, ásikuria plėðriŭjŭ paukðeiŭ ar dirbtiniuose lizduose. Kiauðinius (daþniausiai 2–3) deda vasario pabaigoje – balandpio viduryje. Peri apie 35 dienas. Perėjimo metu labai paukðtis jautrus trikdymui: iðbaidytas, ypaė perėjimo pradþioje, daþniausiai á gŭptà nebesugrãpta. Paprastai ūþauga 2 jaunikliai, ku-

rie gŭptas palieka apie 35 – 40 dienŭ amþiaus nemo-kėdami skraidyti, ir slapstosi netoli lizdo. Ðeimos kartu laikosi iki rugpjŭėio mēn. Minta paukðiais ir smulkiais þinduoliais. Sėslus paukðtis.

Populiacijŭ gausumas. Ðalies populiacija vertinama 10 – 20 perinėiŭ porŭ. Nemuno deltoje ir pamaryje kasmet peri ne maþiau kaip 4 poros. Spėjama, kad Dainavos girioje laikosi 3–4 poros, dar maþiausiai kelios Rŭdninkŭ girios – Ropėjos miðkŭ masyve. Pavienės ðiŭ paukðeiŭ poros gyvena ir kitose Lietuvos vietose, ypaė netoli þuvininkystės tvenkinio.

Grėsmės ir apsauga. Paukðėiai jautrŭs trikdymui, to-dėl veisimosi metu prapŭtingas miðko kirtimas, kiti miðkŭ darbai, pavasarinis grybavimas. Grėsmė kelia didelis plėðrŭnŭ ir ðernŭ gausumas. Paukðeiŭ lizdavietėse nuo vasario 1 d. iki rugpjŭėio 1 d. bŭtina nutraukti visus medienos ruoðos darbus. Perėjimo vietose atsisakyti pagrindiniŭ kirtimŭ.

Informacijos ðaltiniai

Ivanauskas T., 1959: Lietuvos paukðėiai, 2. – Vilnius

Summary

The national population is estimated at about 10-20 pairs. Three regular breeding sites are currently known, in the Dainava and Rŭdninkai forests, and the lower reaches of the Nemunas River with the forests on the eastern shore of the Curonian Lagoon.

Apraðė Eugenijus Drobelis

Eugenijaus Drobelio nuotrauka

Þvirblinė pelėda

Glaucidium passerinum Linnaeus, 1758

DEIMA PELĖDINIAI (STRIGIDAE)

BŪRYS PELĖDINIAI PAUKĖIAI (STRIGIFORMES)

3 (R) kategorija

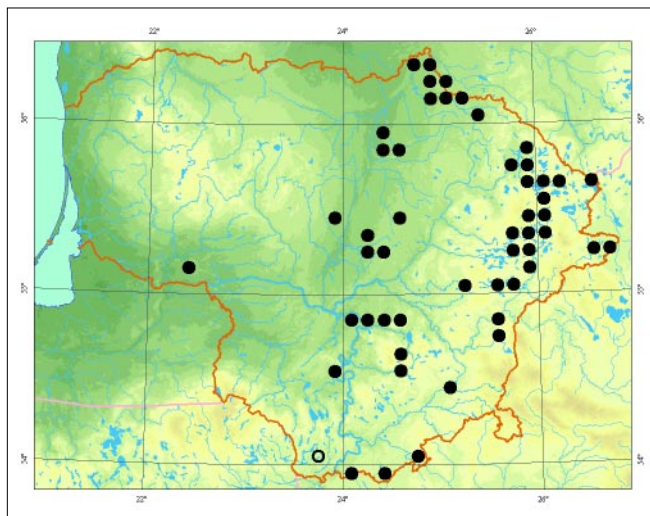
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rŭðis áraðyta nuo 1989 m.

Áraðyta á Berno konvencijos II priedà ir Paukðeiø direktivos I priedà.

Paplitimas. Eurazijoje nuo Skandinavijos iki Primorės. Ðiaurėje arealas siekia Kolos pusiasalà, Peëiros ir Lenos vidurupius, pietuose tæsiasi iki Altajaus, Ukrainos bei pietinės Skandinavijos. Atskiros populiacijos aptinkamos Rytø Europos kalnø sistemose.

Lietuvoje rŭðis daþnesnė Ðiaurės Rytø ir Rytø dalyje. Gana gausi ir Vidurio Lietuvoje miðkuose. Taip pat aptikta Þaliojoje girioje, Vieðvilės rezervate, Èepkeliø apylinkėse.

Biologija ir ekologija. Gyvena miðriuose ir spygliuoeiø miðkuose. Renkasi drėgnus brandþius medynus be pomiðkio, miðkø upeliø slėnius, laikosi arti kirtavieeiø, miðko aikðeiø, pievø, kur ir medþioja. Monogamas, poros sudaromos vienam veisimosi sezonui. Tuoktuvės prasideda vasario – kovo mėn. Kiauðinius (4 – 7) deda balandþio mėn. Peri geniniø paukðeiø iðkaltuose uoksuose, drevėse. Tame paèiame uokse gali perėti keletus metus ið eilės. Lizdas – negili duobutė. Veda 1 vadà. Peri 28 – 29 dienas. Jaunikliai pradeda skraidyti 30 dienø amþiaus. Lizdà palikę jaunikliai dar iki vasa-

ros pabaigos laikosi arti lizdo ir juos maitina suaugusieji. Vasarà minta daugiausia peliniais grauþikais, o þiemà – ávairiais þvirbliniais paukðeiais. Paukðtis aktyvus visà parà. Sėslus.

Populiacijø gausumas. Perinėios populiacijos gausumas gali labai svyruoti priklausomai nuo mitybos sąlygø konkreèiais metais. Dabartinė šalies populiacijà sudaro 50 – 150 perinėiø porø. Didesnė jos dalis susitelkusi Birþø, Þaliojoje ir Labanoro giriose, Aukštaitijos nacionaliniame parke, Graþutės regioniniame parke, Bŭdos – Pravieniðkiø miðkuose. Kitur iki ðiol aptiktos pavienės poros.

Grėsmės ir apsauga. Didþiausia grėsmė yra intensyvi miðkø ūkio veikla, ypaè sanitariniai kirtimai, dėl kuriø maþėja brandþiø ir perbrendusiø medynø su senais uoksiniais medþiais. Taip pat natŭraliø atvirø maitinimosi vietø upšodinimas, paukðeiø, ypaè perinėiø, trikdymas ir gausios plėðrŭnø populiacijos.

Informacijos ðaltiniai

Summary

Current national population is estimated at 50–150 breeding pairs, mainly distributed in the north, north-east and east of Lithuania.

Apraðė Saulis Skuja

Jono Augustausko nuotrauka

Pelėdikė

Athene noctua Scopoli, 1769

DEIMA PELĖDINIAI (STRIGIDAE)

BŪRYS PELĖDINIAI PAUKĖIAI (STRIGIFORMES)

4 (I) kategorija

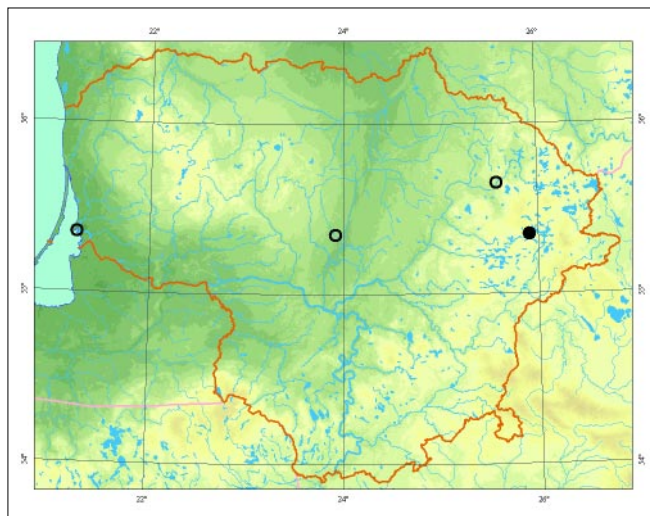
Statusas. Á Lietuvos raudonąją knygą rūdis árašyta nuo 1989 m.

Árašyta á Berno konvencijos II priedà.

Paplitimas. Eurazijoje nuo Britø salø iki Korėjos pusiasalio. Áiaurėje arealas siekia Daniją, Latvijà, Pietø Uralà, Upbaikalø, o Pietuose – Áiaurės Afrikà, Arabijos pusiasalà, Vidurio Kinijà.

Lietuvoje XX a. pradžioje buvo nereta pietinėje dalyje. Vėliau patikimø duomenø apie paplitimà ir gausumà nėra. 1984 m. aptikta Kėdainiø r., 1986–1987 m. – Plungės ir Utenos rajonuose, 1986–1990 m. Ventės rago ir Juodkrantėje, 1996 m. – Lazdijø r., 1999 m. – Klaipėdos r. Nuolatinė rūdies gyvenama vieta Ignalinos r., èia rasta 2005 m. Taèiau perėjimo árodymø nėra nė ið vienos radavietės.

Biologija ir ekologija. Sinantropinė rūdis. Daþnai peri miestuose, kaimuose, kur ásikuria pastatø griuvėsiuose, bokštuose, malūnuose, senø medþiø parkuose. Sutemø paukðtis. Aktyvus temstant, auðtant ir ūkanotà dienà. Veisimosi pradþia kovo – balandþio mėn. Lizdai – sienø niðose, pastogėse, uoksuose, inkiluose, karvelidėse, gali upimti ðarkø lizdus. Kiauðinius (4–8) deda balandþio – geguþės mėn. Peri 28 dienas. Jaunikliai iðsiri-ta vienodo amþiaus ir lizde iðbūna 29–35 dienas. Ðei-

mos suyra vasaros gale. Suaugæ paukðèiai þiemoja veisimosi vietose, o jaunikliai klajoja tolyn. Minta vabzdþiais, peliniais grauþikais, nuo þemės renka sliekus.

Populiacijø gausumas. Apie ðalies populiacijos dydà nėra pakankamai duomenø. 1984–2005 m. surinkti tik pavieniai faktai. Visoje ðalyje reikia atlikti specialius tyrimus. Rūdies populiacija Lietuvoje vertinama 5–10 perinèiø porø.

Grėsmės ir apsauga. Didþiausia grėsmė – konkurencija su naminėmis pelėdomis. Lizdus iðplėðia katės, þiurkės, kiaunės, ðeðkai.

Palėpėse, sodybø, parkø medþiuose reikėtø iðkelti inkilø, apsaugotø nuo plėðrūnø. Kaimuose ir parkuose būtina iðsaugoti uoksinius medþius.

Informacijos ðaltiniai

Mikkola H., 1983: Little owl. Owls of Europe. – Calton. Pukinskij J., 1977: Domovyj syè. Biznj sov. – Leningrad.

Summary

A very rare species in Lithuania. Exact population size is unknown due to a lack of research. The national population of this species estimated to be 5–10 pairs.

Apraðė Bronius Ðablevièius

Jono Augustausko nuotrauka

Uralinė pelėda

Strix uralensis Pallas, 1771

DEIMA PELĖDINIAI (STRIGIDAE)

BŪRYS PELĖDINIAI PAUKĖIAI (STRIGIFORMES)

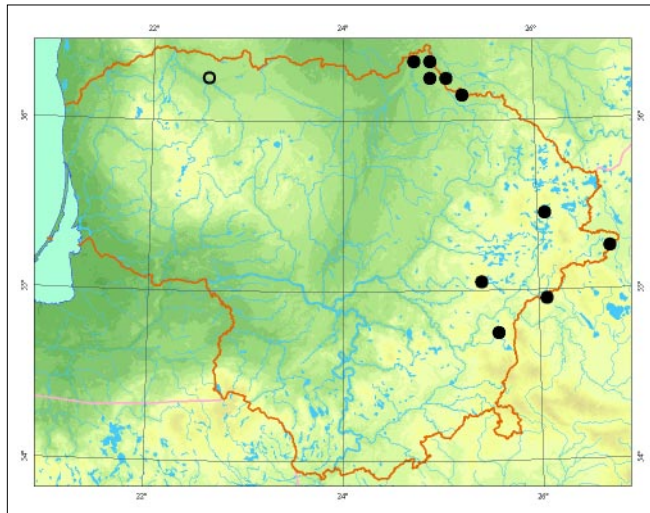
3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 1989 m. Pagal Pagrindines miðko kirtimø taisykles birþþe reikalaujama palikti medþius su ðios rûðies lizdais. Áraðyta á Berno konvencijos II priedà ir Paukðëiø direktivos I priedà.

Paplitimas. Eurazijoje nuo Skandinavijos iki Ramiojo vandenyno. Ðiaurëje arealas siekia Kolos pusiasalà, Peþioros þemupà, pietuose tæsiasi iki pietinio Uralo, Baltarusijos ir Ðvedijos. Atskiros populiacijos aptinkamos Rytø Europos kalnuose.

Lietuvoje rûðis reguliariai aptinkama Birþø girioje, Adutiðkio – Guntauninkø miðkuose bei Suvainiðkio miðke. Ūbaujantys patinai girdëti Vilniaus apylinkëse, Asvejos regioniniame parke, Gelednës draustinyje, Apvinëiø girioje, Kamanø rezervate.

Biologija ir ekologija. Peri didesniuose miðriuose miðkuose. Renkasi praretëjusius miðrius spygliuoèiø ir lapuoèiø medynus. Medþioja miðko aikðtelëse, kirtavietëse, pelkiø plotuose ir paëiame miðke. Monogamas, poros pastovios. Pavasarà tuoktuvës prasideda kovo mën. Kiauðinius (2 – 6) deda kovo – balandþio mën. Peri senuose plëðriøþj paukðëiø lizduose, uoksuose, ant nulûpusiø stuobriø. Iðaugina 1 vadà. Peri apie 30 dienø. Jaunikliai pradeda skraidyti 40 dienø amþiaus, o lizdà palieka po 24 – 35 dienø. Minta daugiausia peliniais grauþikais, smulkiais ir vidutinio dy-

ðpio paukðëiais, pasigauna þebenkðëiø, voveriø. Sëslus paukðtis.

Populiacijø gausumas. Perinëios populiacijos gausumas svyruoja priklausomai nuo maitinimosi sàlygø perëjimo vietose. Dabartinë ðalies populiacija vertinama 15 – 30 perinëiø porø. Didþioji jos dalis susitelkusi Birþø girioje, kur perinti populiacija buvo aptikta 2001 m. Èia registruota iki 14 lizdø teritorijø, 2005 m. rasti 4 lizdai. Adutiðkio – Guntauninkø ir Suvainiðkio miðkuose ásikûrë po kelias poras.

Grësmës ir apsauga. Didþiausia grësmë perinëiai populiacijai yra intensyvi miðkø ūkio veikla, dël kurios maþëja brandþiø medynø su stambiais ir senais uoksiniais medþiais. Neigiamà átakà turi atvirø maitinimosi vietø, kurios kompensuoja atvirø pelkiø trûkumà, ūpsodinimas, perinëiø paukðëiø trikdymas, gausios kiauniø populiacijos.

Informacijos ðaltiniai

Raudonikis L., 2004: Europos Sàjungos reikðmës paukðëiams svarbios teritorijos Lietuvoje. – Kaunas.

Summary

Current national population is estimated at 15–30 breeding pairs, mainly distributed in the Birþai forest, and also in the Adutiðkio–Guntauninkø and Suvainiðkis forests.

Apraðë Saulis Skuja

Renato Jakaiëio nuotrauka

Balinė pelėda

Asio flammeus Pontoppidan, 1763

DEIMA PELĖDINIAI (STRIGIDAE)

BŪRYS PELĖDINIAI PAUKĖIAI (STRIGIFORMES)

2 (V) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 1989 m.

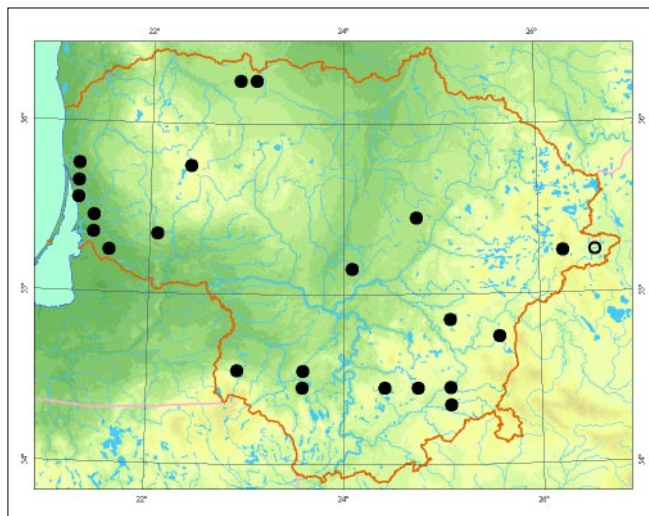
Áraðyta á Berno konvencijos II ir Paukðèiø direktivos I priedus.

Paplitimas. Eurazijoje nuo Atlanto iki Ramiojo vandenyno. Ðiaurėje iki Arkties vandenyno, pietuose – iki Maþosios Azijos, Vidurpempio jûros pakranèiø.

XX a. rasta lizdø Vakarø, Vidurio ir Pietø Lietuvoje, o kitur veisimosi metu buvo nuolatos stebimi suaugæ paukðèiai. Plaèiau paplinta invazijø metu (paskutinà kartà 1999 m.). Tuomet rasta lizdø Klaipėdos apylinkėse, Kamanose bei kitose Lietuvos vietose.

Biologija ir ekologija. Gyvena atvirame kraðtovaizdyje: pelkėse, krûmėtose pievose, apleistuose dirvonuose. Aktyvus sutemus ir apsiniakusiomis dienomis. Monogamas, bet poros nepastovios. Lizdà suka ant þemės. Kiauðinius (iki 8–10) deda ant þemės Patelė peri 27 dienas. Lizde jaunikliai iðbûna 14–17 dienø, po to slapstosi þolėje. Skraidyti pradeda 30–33 dienø amþiaus. Ðeimomis klajoja iki rugpjûèio pabaigos. Tai tipiðkas miofagas. Viena ðeima per dieną sugauna iki 2 000 grauþikø. Retai minta paukðèiais, varliagyviais, vabzdþiais. Artimasis migrantas. Rudeninė migracija prasiðdeda spalio – lapkrièio mën.

Populiacijø gausumas. Rûðiai bûdingas invazinis ciklðkumas (rûðis pagausėja ne dþniau kaip kas 5–7

metus). Gausumo nuosmukio metais rûðis visai neaptinkama. Paskutinio pagausėjimo metais (1999) Klaipėdos r. perėjo iki 30 porø, Ðvenėioniø r. – 10–20, Tauragės r. – 5–10 porø. 1999 m. Lietuvoje perėjo ne maþiau kaip 100–150 porø. 2000–2006 m. ðalyje neþregistruotas nė vienas perėjimo atvejis, nors paukðèiai ir buvo stebimi. Ðalies populiacija invazijø metu vertinama 50–200 perinèiø porø.

Grėsmės ir apsauga. Rûðies gausumas priklauso nuo grauþikø gausumo kitimo. Ant þemės esanèius lizdus naikina lapės, mangutai, lingės.

Galima apsaugos priemonė – plėðrûnø gausumo reguliavimas baliniø pelėdø veisimosi vietose.

Informacijos ðaltiniai

Summary

A rare species in Lithuania with significant fluctuations in abundance in certain years. There was a huge increase in the number of nesting pairs in Lithuania in 1999 when the population was estimated at 100–150 pairs. However in the following years during the breeding period only single pairs have been observed.

Apraðė Selemonas Paltanaviėius

Selemono Paltanaviėiaus nuotrauka

Lututė

Aegolius funereus Linnaeus, 1758

DEIMA PELĖDINIAI (STRIGIDAE)

BŪRYS PELĖDINIAI PAUKĖIAI (STRIGIFORMES)

3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąją knygą rūdis árašyta nuo 1992 m.

Árašyta á Berno konvencijos II priedà ir Paukėiø direktivos I priedà.

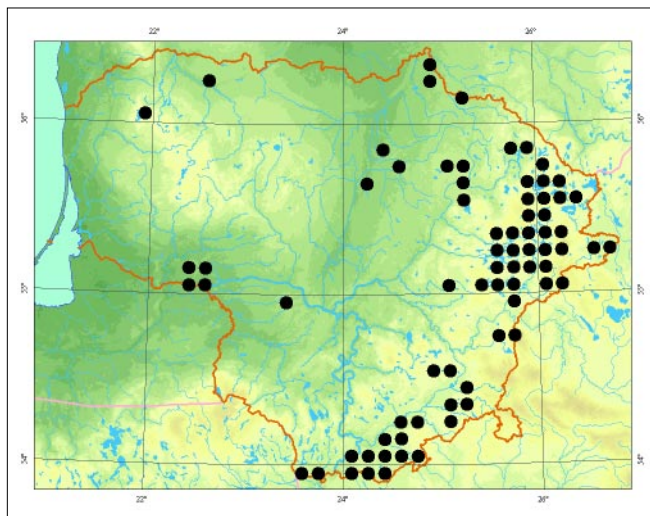
Paplitimas. Arealas tæsiasi nuo Vakarø Europos iki Kamėiatkos pusiasalio. Pietuose siekia Volgos vidurupà, Pietø Uralà.

Lietuvoje rūdis iðplitusi netolygiai. Daþniausiai aptinkama Rytø ir Pietø Lietuvos spygliuoėiø ir miðriuose miðkuose. Reėiau – Anykėiø, Kupiðkio, Panevėpio, Birþø, Jurbarko rajonuose. Pavieniø paukėiø/porø aptikta Marijampolės, Kėdainiø, Akmenės, Maþeikiø, Plungės, Rokiðkio, Tauragės rajonuose.

Biologija ir ekologija. Pirmenybæ teikia brandiems spygliuoėiø ir miðriems medynams, vengia lapuoėiø miðkø. Monogamas ar poligamas. Veisimosi periodo pradþia – vasario – kovo mėn. Aktyvus tik sutemus. Patinėlis pasirenka uoksà (daþniausiai iðkaltà juodosios meletos) ir tuoktuviniais balsais prisivilioja patelæ. Kiauðinius (4 – 7) deda balandþio viduryje – geguþės mėn. Jaunikliai lizde auga 28 – 32 dienas. Ðeimos laikosi kartu iki spalio mėn. Suaugæ paukėiai þiemoja klajodami po apylinkes, o jaunikliai pasitraukia tolyn. Minta daugiausia peliniais grauþikais, þiemà medþioja ir paukėius.

Kæstuėio Ðepėno nuotrauka

Populiacijø gausumas. Didþioji dalis perinėios populiacijos (300 – 500 porø) telkiasi rytinėje ir pietinėje Lietuvoje, kur vyrauja spygliuoėiø miðkai. Daugiau nei 10 porø peri Dzūkijos ir Aukštaitijos nacionaliniuose parkuose, Ðepkeliø rezervate, Labanoro ir Rūdinkø giriose.

Grėsmės ir apsauga. Medþiai su uokmais sunaikinami dël intensyvios miðkininkystės. Dėtis naikina miðkinės kiaunės.

Bûtina iðsaugoti lizdavietes – nekirsti drevėtø medþiø, kur jø trūksta – iðkelti inkilus su 9 cm skersmens landa. Bûtina reguliuoti kiauniø gausumà.

Informacijos ðaltiniai

Mikkola H., 1983: Tengmalm's owl. Owls of Europe. – Calton.

Ðableviėius B., 1993: Tengmalm's owl in the Aukštaitija National park over the period of 1978 – 1992. – Acta ornithologica Lituanica: 7 – 8. – Vilnius.

Summary

Quite common in the east and south of the country, where it prefers predominantly coniferous and mixed forests. Population size varies between 300 and 500 pairs. The main threats are the clearing of mature forests as well as an increase in marten numbers.

Apraðė Bronius Ðableviėius

Tulpys

Alcedo atthis Linnaeus, 1758

DEIMA TULPINIAI (ALCEDINIDAE)

BŪRYS PALVARNINIAI PAUKĖIAI (CORACIIFORMES)

3 (R) kategorija

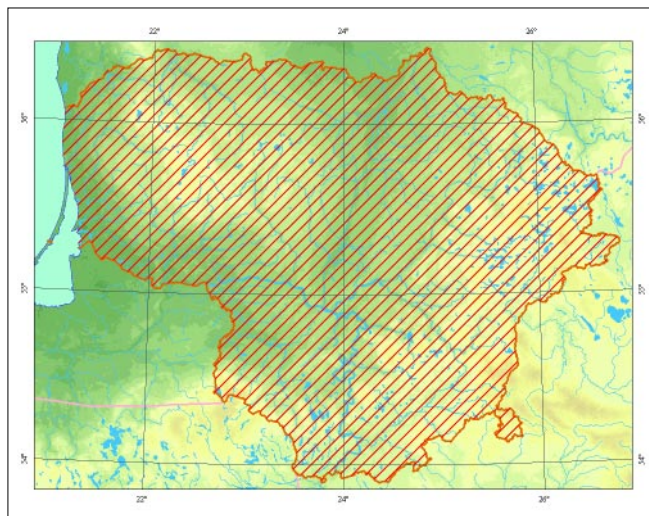
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rŭdis áraðyta nuo 1989 m.

Áraðyta á Berno konvencijos II priedà ir Paukðeio di-
rektyvos I priedà.

Paplitimas. Eurazijoje rŭdis paplitusi nuo Atlanto iki Ramiojo vandenyno. Ðiaurėje arealas siekia Suomijos pietus, Volgos aukðtupà, pietinà Uralà.

Lietuvoje rŭdis paplitusi visoje teritorijoje, taèiau ne-
tolygiai. Ðapnesnė didesnėse ðvariose upėse: Minijo-
je, Ventoje, Dubysoje, Ðventojoje, Merkyje, nereta Ne-
mune, Neryje, Þeimenoje.

Biologija ir ekologija. Peri skaidriavandenio upio, epe-
rŭ ir kitŭ vandens telkiniŭ skardingose pakrantėse. Kartais peri iki 1 km atstumu nuo vandens. Staèiuose krantuose ar skardþiuose iðsirausia iki 1 m ilgio urvelà, kurio landa paprastai bŭna iki 2 m aukðtyje virð van-
dens. Paprastai pora vienu metu kasa keletà urveliŭ, bet peri tik viename arba skirtinguose urveliuose veda skirtingas vadas. Per metus gali iðvesti iki 3 vadŭ. Kai kuriems patinams bŭdinga poligamija. Kiauðinius (5–7) geguþės – liepos mēn. deda tiesiai ant þemės. Peri 20 – 21 dienà, jaunikliai lizde iðbŭna 23 – 28 dienas. Minta ðapniausiai þuvimis, vandens bestuburiais. Artimas migrantas, taèiau kasmet dalis paukðeio þiemoja Lie-
tuvoje prie neupðalanėio vandens telkiniŭ.

Populiacijŭ gausumas. Ðalies populiacija vertinama 700 – 1 000 perinėio porŭ. Pastaraisiais metais popu-
liacija stabili. Daugiausia tulpiŭ Lietuvoje aptinkama palei Minijà (iki 60 porŭ), Ðeðuvà ir Jŭrà þemiau Tau-
ragės (iki 25 porŭ), Ventà (iki 20 porŭ), Dubysà (iki 15 porŭ).

Grėsmės ir apsauga. Grėsmė kelia upio hidrologinio reþimo svyravimai, kurie daro átakà krantodaros pro-
cesams, vandens kokybei ir þuvŭ bendrijŭ bŭklei. Pa-
tvenkus upes, sunaikinamos perėjimo vietos. Þalos daro ir intensyvus trikdymas perėjimo vietose. Perėjimo laikotarpiu paukðeio mēgstamuose pakran-
ėio ruoþuose reikia riboti þmoniŭ lankymàsi.

Informacijos ðaltiniai

*Raudonikis L., 2004: Europos Sàjungos reikŭmės paukð-
ėiams svarbios teritorijos Lietuvoje. – Kaunas.*

Summary

*The kingfisher is not rare in Lithuania, but its distribu-
tion is uneven. It is more common along the Minija, Ðeðuvis, Jŭra, Venta, Dubysa and other clean rivers in Lithuania. The breeding population is estimated at 700–
1000 pairs, which in recent years has remained rather stable.*

Apraðė Mindaugas Dagys

Jono Augustausko nuotrauka

Palvarnis

Coracias garrulus Linnaeus, 1758

DEIMA PALVARNINIAI (CORACIIDAE)

BŪRYS PALVARNINIAI PAUKĖIAI (CORACIIFORMES)

1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 1989 m.

Áraðyta á Berno konvencijos II, Bonos konvencijos II ir Paukðeio direktyvos I priedus.

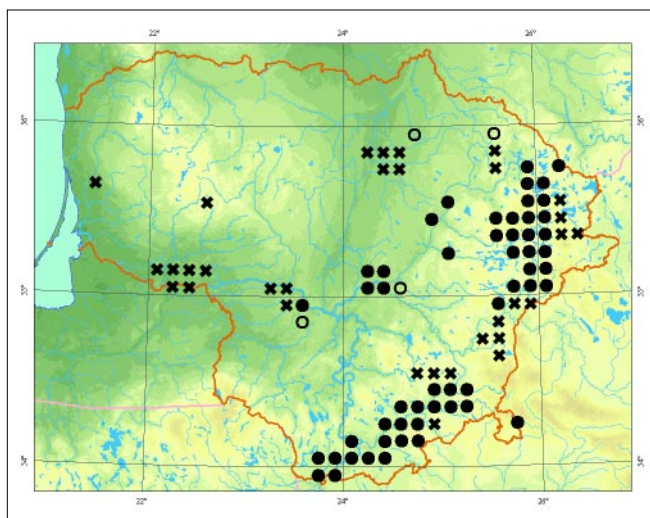
Paplitimas. Nuo Pirëno pusiasalio iki Altajaus, Kaðmyro. Ðiaurëje arealas siekia rytinë Baltijos pakrantæ, pietinë Uralà. Pietuose tæsiasi iki Maþosios Azijos, Vidurpëmio jûros pakranëio.

Lietuvoje sparëiai maþëja. Ðiuo metu þinomos perëjimo vietos tik Zarasø, Ignalinos, Ðvenëioniø, Ukmergës, Ðalëininkø, Varënos ir Lazdijø rajonuose, taëiau ir ëia rûðis negausi, paplitusi sporadiðkai. Tikëтина, kad pavienës poros idliko Ðimoniø girioje, Gaiþiûnuose (Jonavos r.) ir Molëtø r. Per paskutinius kelis deðimtmeëius idnyko Tauragës, Jurbarko, Raseiniø, Ðakiø, Alytaus, Trakø, Vilniaus, Ðirvintø, Rokiðkio rajonuose.

Biologija ir ekologija. Lietuvoje peri miðkuose, parkuose. Ðapniausiai ásikuria miðko pakraðëiuose, kur brandûs medynai ribojasi su menkai naudojamomis pievomis. Pirmenybæ teikia puðynams. Perëjimo vietà upsiima geguþës mën. ir ëia kuriasi daugelà metø. Peri uoksuose, drevëse, noriai upima inkilus, Ðapniausiai 4 – 10 m aukðtyje. Kiauðinius (3 – 4) deda birþelio mën. tiesiai ant trûnësiø. Peri 18 – 19 dienø. Jaunikliai gûptose idbûna 26 – 28 dienas. Tëvai jauniklius globoja dar 2 savaites. Minta ávairaus dydþio vabalais, þiogais, kurkliais, reëiau dvisparniais ar drugiais. Sugauna ir smulkiø sturburiniø. Tolimasis migrantas. Rudeninë migracija prasiðdeda rugpjûëio pabaigoje.

Jono Augustausko nuotrauka

Populiacijø gausumas. Nors Ðalies populiacija 2001 m. ávertinta 100 – 150 perinëio porø, 2005 m. aptikta ne daugiau kaip 20 perëjimo vietø. Perinti populiacija smarkiai maþëja. 2006 m. ji ávertinta 30 porø. Jei rûðies paplitimas ir gausumas maþës tokiais pat tempais, rûðis mûsø Ðalyje gali idnykti jau artimiausiais metais.

Grësmës ir apsauga. Grësmës nėra aiðkios. Tikriausiai nepalankios sàlygos þiemovietëse, nes gausumas maþëja ávairiuose kraðtuose. Neigiamai veikia ekstensyvaus pievø naudojimo miðko pakraðëiuose nutraukimas arba suarimas. Neigiamà poveikà daro ir senø medþiø maþëjimas miðko pakraðëiuose. Populiacijos bûklæ galima palaikyti keliant inkilus, kuriø landa 8 cm. Tai patvirtina sëkminga Latvijos patirtis. Neleistina trikdyti perinëio porø.

Informacijos Ðaltiniai

Raudonikis L., 2004: Europos Sàjungos reikðmës paukðëiams svarbios teritorijos Lietuvoje. – Kaunas.

Summary

The most rapidly decreasing bird species in Lithuania. The last isolated populations can be found in a few locations in eastern and southeastern Lithuania. The abundance of the nesting population has fallen significantly over the last three decades, however the reason for this is unknown. In 2006 there were no more than 30 nesting pairs.

Apraðë Liutauras Raudonikis

Kukutis

Upupa epops Linnaeus, 1758

DEIMA KUKUTINIAI (UPUPIDAE)

BŪRYS PALVARNINIAI PAUKĖIAI (CORACIIFORMES)

3 (R) kategorija

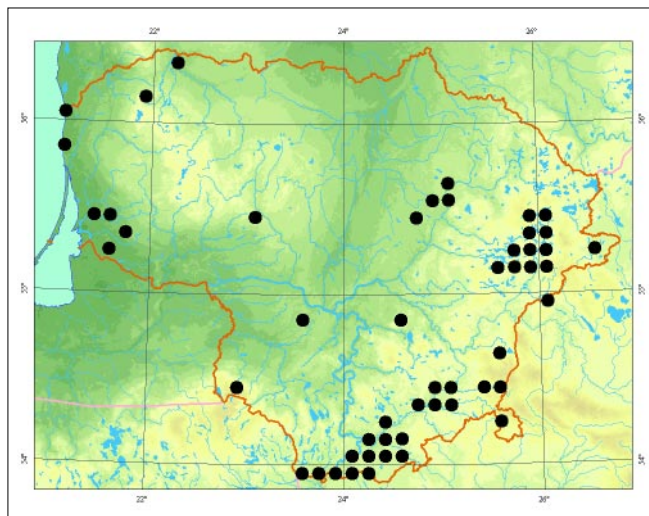
Statusas. Á Lietuvos raudonąją knygą rūdis árašyta nuo 1989 m.

Árašyta á Berno konvencijos II priedą.

Paplitimas. Nuo Atlanto iki Ramiojo vandenyno; áiaurėje – iki pietinės Ðvedijos, Volgos aukštupio; pietuose – iki okeaninių Eurazijos pakranėiø.

Lietuvoje rūdis paplitusi netolygiai. Ðapnesnė Pietø ir Rytø Lietuvoje. Atskiruose, ypač áiauriniuose rajonuose ir áiauliø apskrityje, perinti neberandama.

Biologija ir ekologija. Ásikuria tiek dideliuose miðko masyvuose su kirtavietėmis, laukymėmis, prie upeliø, pamiðkėse, tiek maþose giraitėse, laukø þeldiniuose, parkuose, apsuptuose ganyklø. Ðapnai gyvena kaimuose. Lizdai randami natūraliose iðpuvusiose medþiø niðose, didþiøjø margøjø geniš drevėse, inkiluose, po pastatø pamatais, akmenø ar malkø krūvose. Kiauðinius (6 – 8, kartais iki 10) deda geguþės mėn. Peri apie 17 dienø. Jaunikliai lizde iðbūna 3 – 4 savaites. Ðapniausiai jà palieka birþelio antroje pusėje. Lizdo su jaunikliais vietà iðduoda stipri smarvė, susidaranti dėl susi-

kaupusių gausiø iðmatø. Maistà renka atvirose vietose nuo þemės. Minta sliekais, stambesniais vabalais bei jø lervomis, kurias ið dirvos iðsitraukia ilgu lenktu snapu. Rudeninė migracija prasideda rugpjūčio gale – rugsėjo pradžioje. Tolimasis migrantas.

Populiacijø gausumas. Prieð 30 metų paukðėiai buvo áprasti Rūdninkø, Labanoro, Gudø giriose ir jose esančiuose kaimuose, Kazlø Rūdos apylinkėse. Apie 1990 m. perinti populiacija labai sumaþėjo, taėiau vėliau kukuėiai vėl tapo Ðapnesni. 2001 m. áalies populiacija ávertinta 200 – 300 perinčių porø.

Grėsmės ir apsauga. Pagrindinės kukuėiø nykimo prieþastys: pesticidø naudojimas þemės ūkyje ir pamiðkės pievø praradimas, áviesiø puðynø nykimas. Maþejant ganomø gyvuliø skaiėiui, pablogėjo mitybos sàlygos (maþėja mēðlavabaliø).

Informacijos áaltiniai

Summary

Distributed in many regions of the country, but usually only single pairs. More common in southern and eastern Lithuania. The national nesting population is estimated at 200–300 pairs.

Apraðė Selemonas Paltanaviėius, Liutauras Raudonikis

Eugenijaus Drobelio nuotrauka

Pilkoji meleta

Picus canus Gmelin, 1788

DEIMA GENINIAI (PICIDAE)

BŪRYS GENINIAI PAUKĖIAI (PICIFORMES)

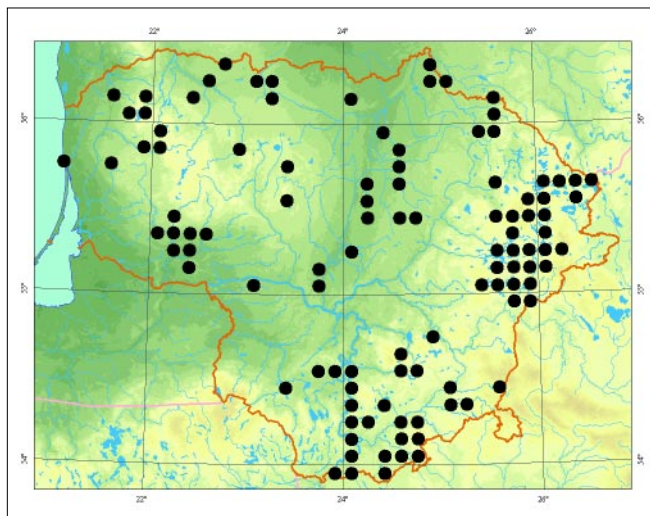
3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 1976 m.

Áraðyta á Berno konvencijos II priedà ir Paukðeiø di-rektyvos I priedà.

Paplitimas. Eurazijoje nuo Prancûzijos iki Ramiojo vandenyno pakranèiø. Ðiaurèje arealas siekia pietinæ Skandinavijà, Peèioros aukðtupà, Obës vidurupà, Ðiaur-inæ Primoræ. Pietuose arealas tæsiasi iki Indokinijos pusiasalio, Balkanø pusiasalio, Prancûzijos. Lietuvoje rûðis pasiskirsèiusi netolygiai. Áprasta rytinèje ir pietrytinèje dalyje. Reta Vakarø ir Ðiaurës Vidurio Lietuvoje, èia aptinkama grupèmis.

Biologija ir ekologija. Gyvena miðriuose ir lapuoèiø miðkuose. Mëgsta pelkiø pakraðèius ar upeliø slènius. Ðapniau ásikuria netoli kirtavieèiø, aikðteliø ir pievø. Kartais apsigyvena atvirose vietose, kuriose grupèmis auga seni medþiai, miðko parkuose. Uoksus kala sau-suose ar puvinio pabeistuose minkðtøjø lapuoèiø me-dþiuose, ypaè drebulèse. Kiauðinius (6 – 7) deda gegu-pës mën. Peri patelë ir patinas 17 – 18 dienø. Ðapniau-siai jaunikliai iðsirita birþelio pradþioje. Patelei þuvus, jauniklius globoja patinas. Uokse jaunikliai iðbûna 24 – 25 dienas. Birþelio pabaigoje jaunikliai uoksà palieka, bet dar kurà laikà gràþta á jà nakvoti. Ðapniausiai maiti-nasi ant þemës ar netoli jos. Taip pat maisto ieðko

medþiø kamienuose ar storesniø ðakø þievës plyðiuo-se. Minta skruzdëlėmis, vabzdþiø lervomis, voragyviais, retkarèiais uogomis ir vaisiais. Sëslus paukðtis.

Populiacijø gausumas. 2001 m. perinèià populiacijà sudarë 500 – 700 perinèiø porø. Gausiausiai aptinka-ma Birþø girioje, Èepkeliø rezervate (po 20 porø), Tau-jënø – Uþulënio miðkuose (15 porø). Lanèiûnavos mið-ke, Plinkðiø draustinyje ir jo apylinkèse, Adutiðkio – Guntauninkø miðkuose – 10 perinèiø porø, Kamanø valstybiniam rezervate, Rûdninkø ir Ðaliosios giriose, Dubingiø miðko masyve (Asvejos regioninis parkas), Þemaitijos nacionaliniame parke – 5 – 8 poros.

Grësmës ir apsauga. Didþiausia grësmë yra dþiûstan-èiø ir nudþiûvusiø medþiø ðalinimas, senø medynø santykinis maþëjimas ir mitybos sàlygø prastëjimas (skruzdëlynø skaièiaus maþëjimas).

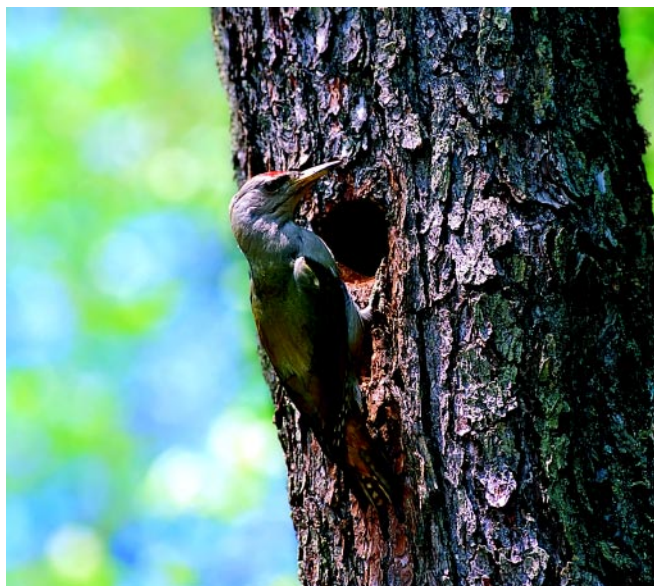
Informacijos ðaltiniai

Raudonikis L., 2004: Europos Sàjungos reikðmës paukð-èiams svarbios teritorijos Lietuvoje. – Kaunas.

Summary

The Grey woodpecker has an uneven distribution in Lithuania. It is most abundant in eastern and south-eastern Lithuania, and rarely observed in the west and north of Lithuania. The nesting population is estimated at 500–700 pairs.

Apraðë Gediminas Brazaitis

Jono Augustausko ir Vytauto Jusio nuotrauka

Palioji meleta

Picus viridis Linnaeus, 1758

DEIMA GENINIAI (PICIDAE)

BŪRYS GENINIAI PAUKĖIAI (PICIFORMES)

3 (R) kategorija

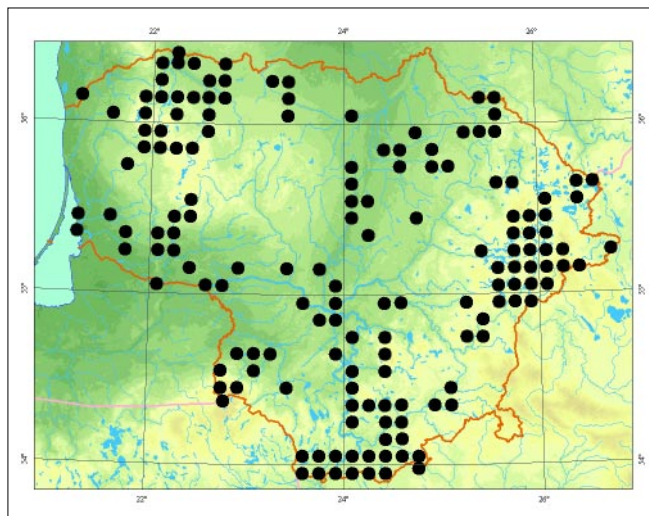
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rŭdis áraðyta nuo 1989 m.

Áraðyta á Berno konvencijos II priedà.

Paplitimas. Vakarinėje Eurazijoje nuo Atlanto pakranėiø iki Volgos slėnio, Kopetdago. Ðiaurėje arealas siekia pietinę Skandinaviją; pietuose Maþàjà Aziją, Vidurþemio jūros pakrantes.

Lietuvoje daugiausiai randama rytinėje ir pietrytinėje dalyje nevientisuose miðko masyvuose. Palyginti daþna rŭdis Ðiaurės Vidurio þemaitijoje. Kitur reta, aptinkama maþiau derlingo dirvoþemio sausesniuose vidutinio miðkingumo rajonuose.

Biologija ir ekologija. Gyvena lapuoèiø ir miðriuose miðko sklypuose palei aikðtes, pievas ir upelius. Mėgsta paupio þeldinius. Renkasi pusiau atviras ir atviras vietas su auganėiais pavieniais medþiais. Vengia vienaampiø tankio þuðynø ir eglynø, taėiau retkarėiais paukðtis aptinkamas ðiø medþiø iðretėjusiuose þeldiniuose. Uoksus kapoja sausuliuose ar dþiðstanėiuose sutrūnijusiuose

medþiuose. Kiauðinius (5 – 6) pradeda dėti geguþės paþigoje. Deda kasdien. Peri abu poros nariai 15 – 17 dienø. Jaunikliai lizdà palieka 23 – 25 dienø amþiaus. Kiekvienas poros narys globoja po 2 – 3 jauniklius. Ðeimyna laikosi netoli uokso. Vėliau paukðėiai klajoja lizdavietės apylinkėse. Maitinasi daugiausia ant þemės skruzdėlėmis, todėl renkasi sausus ir greitai áðildomus dirvoþemius. Taip pat maisto ieðko medþiø kamienø ir ypaė stambesniø ðakø pavirðiuje. Sėslus paukðtis.

Populiacijø gausumas. Nepakankamai iðtirta rŭdis. 2001 m. populiacijà sudarė 300 – 500 perinėiø porø. Gausiausia Rytø, Ðiaurės Vakarø ir Pietø Lietuvoje.

Grėsmės ir apsauga. Didþiausios grėsmės yra dþiðstanėiø ir nudþiðvusio medþiø ðalinimas, santykinis senø medynø maþėjimas ir mitybos sąlygø prastėjimas (skruzdėlynø skaiėiaus maþėjimas).

Informacijos ðaltiniai

Raudonikis L., 2004: Europos Sąjungos reikðmės paukðėiams svarbios teritorijos Lietuvoje. – Kaunas.

Summary

The Green woodpecker has an uneven distribution in Lithuania. It is most abundant in eastern and south-eastern Lithuania. It is also fairly common in the north of central þemaitija. The nesting population is estimated at 300–500 pairs.

Apraðė Gediminas Brazaitis

Jono Augustausko nuotrauka

Baltnugaris genys

Dendrocopos leucotos Bechstein, 1803

DEIMA GENINIAI (PICIDAE)

BŪRYS GENINIAI PAUKĖIAI (PICIFORMES)

3 (R) kategorija

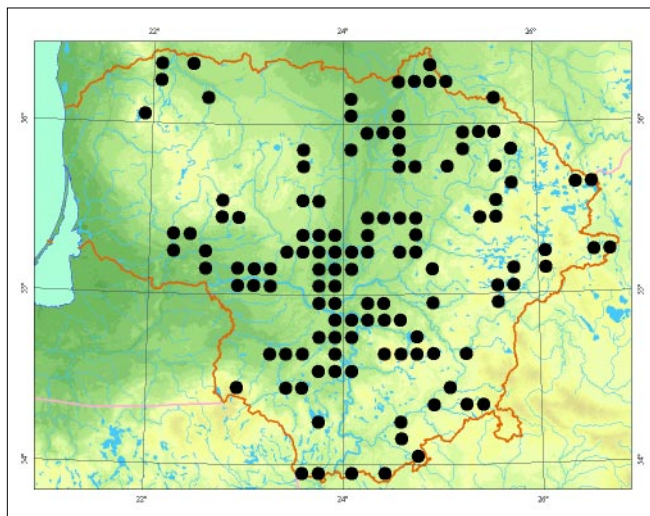
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rŭðis áraðyta nuo 1976 m.

Áraðyta á Berno konvencijos II priedà ir Paukðeiø di-rektyvos I priedà.

Paplitimas. Eurazijoje nuo Italijos, Austrijos, Skandi-navijos iki Ramiojo vandenyno. Ðiaurėje arealas sie-kia pietinæ Skandinavijà, Jenisejaus aukðtupà, Amûro baseinà. Pietuose arealas tàsiasi iki Volgos vidurupio, Balkanø pusiasalio, Maðosios Azijos.

Lietuvoje rŭðis gausiausia Vidurio Lietuvoje. Reèiau ir negausiai aptinkama Rytø, Pietryðiø, Pietø ir Pietvaka-riø Lietuvoje. Ðiaurës Vakarø Lietuvoje labai reta, o pajûryje apskritai neaptikta.

Biologija ir ekologija. Didesniø ávairiaampiø, natûra-lios sukcesijos miðkø paukðtis. Lietuvoje rŭðiai bŭdin-gos dviejø tipø buveinës: seni lapuoðiø medynai su àpuolais bei pelkėti juodalksniø ir berþø medynai. Pa-lyginti daþnai apsigyvena kirtavieðiø ir miðko pakrað-èiuose. Balandpio pirmoje pusėje kala uoksus supuvu-siø berþø, juodalksniø, gluosniø stuobriuose ir dþiûs-tanèiuose medpiuose. Kiauðinius (3 – 5) deda balandpio viduryje. Peri apie 15 dienø. Jaunikliai iðsirita gegu-þës pradþioje. Lizde iðbŭna 27 – 28 dienas. Juos maiti-

na patinas ir patelė. Minta daugiausia vabzdþiø vikð-rais, vabalais ir jø lervomis. Sėslus paukðtis.

Populiacijø gausumas. 2001 m. populiacijà sudarė 900 – 1 200 porø. Gausiausios populiacijos yra Taujė-nø – Uþulėnio miðke (35 poros), Buktos miðke (32 po-ros), Babtø – Varluvos miðke (20 porø), Lanėiūnavos (20 porø), Padauguvos (15 porø) miðkuose. Bŭdos – Pravieniðkiø miðko masyve aptinkama 14 porø, Birþø girioje, Balbieriðkio miðke, Asvejos ir Adutiðkio miðko masyvuose po – 10 porø.

Grėsmės ir apsauga. Didþiausia grėsmė – dþiûstan-èiø ir nudþiûvusiø medþiø ðalinimas, santykinis senø medynø maþėjimas. Baltnugariams geniams reikia formuoti medynus, kuriuose sausuliø yra daugiau nei 10 – 20 m³/ha, o tinkamos buveinës sudaro daugiau nei 10 proc. bendro teritorijos ploto.

Informacijos ðaltiniai

Raudonikis L., 2004: Europos Sàjungos reikðmės paukð-èiams svarbios teritorijos Lietuvoje. – Kaunas.

Summary

The White-backed woodpecker is most abundant in central Lithuania, yet rarely observed in eastern, southern and southwestern Lithuania. The nesting popula-tion is estimated at 900–1200 pairs.

Apraðė Gediminas Brazaitis

Jono Augustausko nuotrauka

Tripirōtis genys

Picoides tridactylum Linnaeus, 1758

DEIMA GENINIAI (PICIDAE)

BŪRYS GENINIAI PAUKĖIAI (PICIFORMES)

2 (V) kategorija

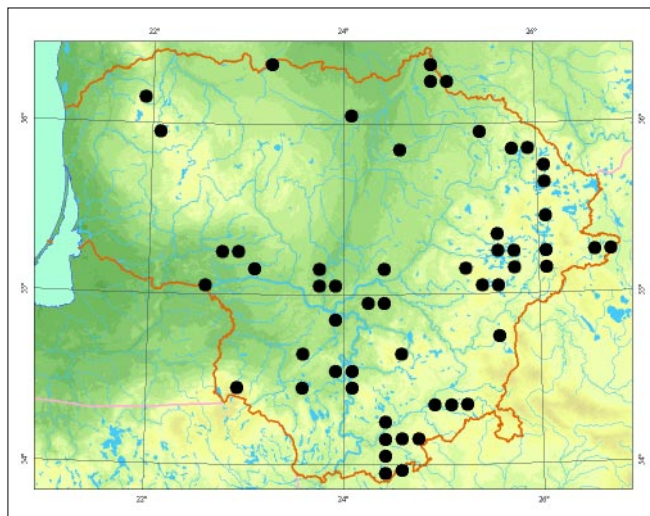
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rŭdis árađyta nuo 1976 m.

Árađyta á Berno konvencijos II priedà ir PaukĖiŭ di-
rektyvos I priedà.

Paplitimas. Eurazijoje nuo Alpiŭ ir Skandinavijos iki
Ochotsko jŭros. Pietuose arealas siekia Mongolijà,
Karpatus ir Balkanŭ pusiasalà.

Lietuvoje rŭdis dāpnesnė rytinėje dalyje. Vidurio ir Piet-
vakariŭ Lietuvoje reta, dāpniausiai randama pavieniui ir
nuođaliose vietose.

Biologija ir ekologija. Gyvena dideliuose spygliuoėiŭ
ir miĖriuose miĖko masyvuose. Dāpniausiai renka
miĖrius lapuoėiŭ ir brandpiŭ eglynŭ medynus. Ren-
kantis buveinè, labai svarbus dpiŭstanėiŭ medpiŭ ir
sausuoliŭ gausumas, vėjavartŭ kiekis. PaukĖtis aptin-
kamas drėgnose ar pelkėtose vietose, senose degavie-
tėse (spygliuoėiŭ medynai). Uoksus kala sausose ar
sutrŭnijusiose senose eglėse, kiek reėiau drebulėse,
juodalksniuose, dāpniausiai iĖretėjusiuose, pāpeistuose
miĖko sklypuose. Poruojasi balandpio mėn. KiauĖinius
(4 – 5) deda geguėės mėn. Peri apie 14 dienŭ. Jaunik-
liai ritasi geguėės pabaigoje. Lizde iĖbŭna 18 – 20 die-
nŭ. Jà palieka birpelio antroje pusėje. Maitinasi po spyg-

liuoėiŭ medpiŭ pieve ar pievės pavirĖiuje gyvenanėio-
mis vabzdpiŭ lervomis. Sėslus paukĖtis.

Populiacijŭ gausumas. 2001 m. populiacija buvo ver-
tinama 150 – 200 perinėiŭ porŭ. Gausiausios populia-
cijos yra Birpŭ girioje (30 porŭ), Bŭdos – PravieniĖkiŭ
miĖkuose (10 porŭ), Rŭdninkŭ girioje (8 poros), Pa-
dauguvos miĖke (6 poros), AdutiĖkio – Guntauninkŭ
miĖke (6 poros). RokantiĖkio – Taurijos, Asvejos ir Bab-
tŭ – Varluvos miĖkuose aptiktos 3 – 4 poros.

Grėsmės ir apsauga. Didpiausia grėsmė yra dpiŭstan-
ėiŭ ir nudpiŭvusiŭ medpiŭ Ėalinimas, senŭ medynŭ,
ypaė eglynŭ, santykinis maėėjimas.

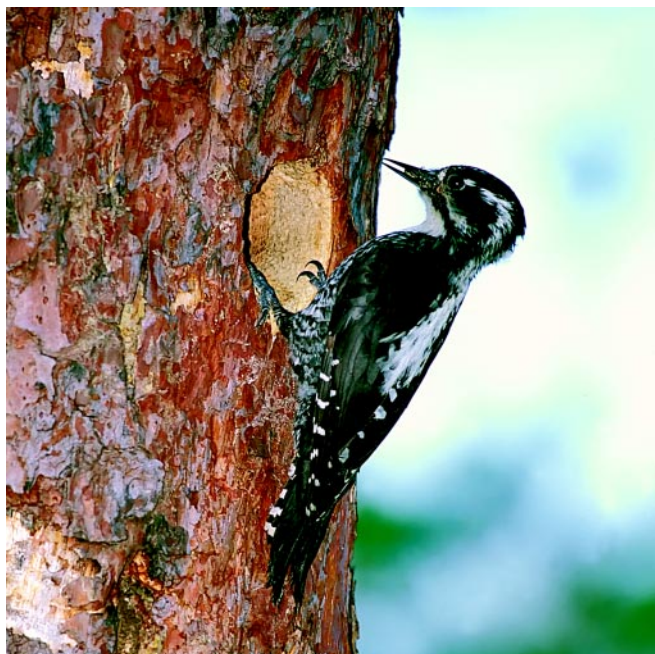
Informacijos Ŗaltiniai

*Raudonikis L., 2004: Europos Sàjungos reikĖmės paukĖ-
ėiams svarbios teritorijos Lietuvoje. – Kaunas.*

Summary

*The Three-toed woodpecker is more abundant in the
east, while in central and southwestern Lithuania it is
observed sporadically and in isolated populations. The
nesting population is estimated at 150–200 pairs.*

ApraĖ Gediminas Brazaitis

Eugenijaus Drobelio nuotrauka

Dirvoninis kalviukas

Anthus campestris Linnaeus, 1758

ĖEIMA KIELINIAI (MOTACILLIDAE)

BŪRYS ÞVIRBLINIAI PAUKÐĖIAI (PASSERIFORMES)

3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygå rŭðis áraðyta nuo 1989 m.

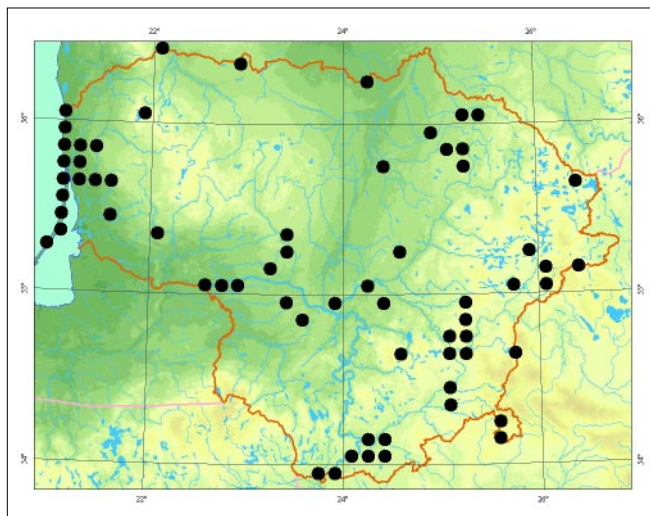
Áraðyta á Berno konvencijos II ir PaukðĖiø direktyvos I priedus.

Paplitimas. VakarinĖje Eurazijoje nuo Atlanto iki Altajaus. ÐiaurĖje arealas siekia pietinæ Ðvedijà, Jenisejaus aukðtupà, pietuose tæsiasi iki Afganistano, Maþosios Azijos, Vidurpempio jŭros pakranĖiø.

Lietuvoje daþniau rŭðis aptinkama Kurðiø nerijoje, Baltijos pajŭryje, Vidurio ir PietryĖiø Lietuvos smĖlynuose. Kitur radamos nedidelĖs atskiros populiacijos.

Biologija ir ekologija. Veisiasi nederlinguose laukuose, atviruose smĖlynuose, þmogaus veiklos pàpeistose vietose, kuriø þoliø danga suardyta: smĖlio ir þvyro karjeruose, naudojamuose durpynuose, kariniuose poligonuose. Parskrenda geguþĖs mĕn. Lizardà (ant þemĖs, duobutĖje) krauna geguþĖs pabaigoje. Deda 4 – 5 kiauðinius. Peri 13 – 14 dienø. Iðaugina 1 vadà. Jaunikliai palieka lizdà bŭdami dviejø savaiĖiø amþiaus. Minta vabzdþiais, jø vikðrais, vorais, smulkiais sliekais, moliuskais. RudeninĖ migracija prasideda rugsĖjà. Tolimasis migrantas.

Populiacijø gausumas. Dabartinæ Ðalies populiacijà sudaro 400 – 600 perinĖiø porø. Didþioji jos dalis susitelkusi Kurðiø nerijoje (Ėia kasmet peri 70 – 80 porø) ir Baltijos pajŭryje. KlaipĖdos kraðte peri 200 – 300 porø. Po keliolika porø aptinkama PabradĖs ir Gaiþiŭnø ka-

riniuose poligonuose, buvusiame kariniame poligone Rŭdninkø girioje ir agrariniame Kalvarijos apylinkiø kraðtovaizdyje. PavienĖs poros peri naudojamuose durpynuose, smĖlio ir þvyro karjeruose.

GrĖsmĖs ir apsauga. Didþiausia grĖsmĖ pajŭryje yra paukðĖiø trikdymas perĖjimo laikotarpiu. PerinĖiai populiacijai þalà taip pat daro smĖlio ir þvyro karjerø rekultivacija arba natŭralus smĖlynø uþþĖlimas. Atviras smĖlingas buveines bŭtina tvarkyti, iðsaugant jø bŭdingus bruoþus.

Informacijos Ðaltiniai

GràþuleviĖius G., 1994: Dirvoninis kalviukas (*Anthus campestris*) Lietuvos pajŭryje. Raudoni lapai, 2: 15 – 16.

Jusys V., MaĖiulis M., MeĖionis R., Poðkus A., GràþuleviĖius G., Petraitis A., 1999: KlaipĖdos kraðto perinĖiø paukðĖiø atlasas. – Vilnius.

Summary

The current national population is estimated at 400–600 breeding pairs. Most are located in the Curonian Spit (70–80 pairs annually), along the Baltic Sea, as well as in the southeastern part of the country. Elsewhere only small, isolated populations can be found.

ApraðĖ Gediminas GràþuleviĖius

Sauliaus Karaliaus nuotrauka

Geltongalvė kielė

Motacilla citreola Pallas, 1776

DEIMA KIELINIAI (MOTACILLIDAE)

BŪRYS PŪVIRBLINIAI PAUKĖIAI (PASSERIFORMES)

3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąją knygą rūdis árašyta nuo 2000 m.

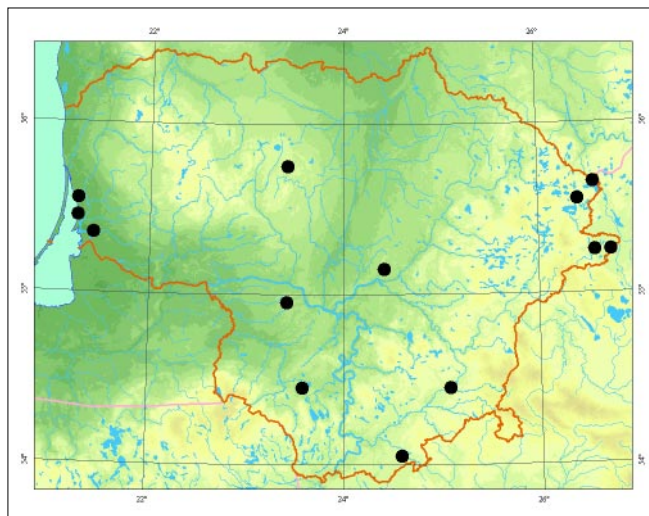
Árašyta á Berno konvencijos II priedą.

Paplitimas. Arealas nevientisas. Viena populiacijos dalis gyvena palei Arkties vandenyną nuo rytinio Baltosios jūros kranto iki Viliujaus aukštupio, o pietuose siekia Obės, Jenisejaus vidurupą. Kita – nuo Maskvos srities iki Upbaikalės, Himalajų. Arealas nuolatos pleėiasi Vakarų kryptimi.

Lietuvoje pirmą kartą rūdis aptikta prieš 20 metų. Svarbiausios perėjimo vietos – Puvinto ir Ėepkelio rezervatai, Nemuno delta ir rytinė Kuršių marių pakrantė, Baltosios Vokės, Birvėtos šuvininkystės tvenkiniai, Novaraisėio, Sulinkio durpynai.

Biologija ir ekologija. Peri pelkėse ar uppelkėjusiose pievose, durpynuose, vandens telkinių pakrantėse. Parskrenda balandžio mėn. Paprastai keletas porų peri arti viena kitos. Lizdus suka ant pėmės tarp polių ir gerai juos paslepia. Kiaušinius (5–6, rečiau 4 ar 7) deda gegužės mėn. Išaugina 1 vadą. Peri abu poros nariai 13–14 dienų. Jaunikliai lizdą palieka maždaug po dviejų savaičių. Minta įvairiais bestuburiais, daugiausia vabzdžiais. Rudeninė migracija prasideda liepos mėn. Tolimasis migrantas.

Populiacijų gausumas. Lietuvoje pirmą kartą 2 poros pastebėtos 1986 m. Puvinte. Vėliau kasmet perėdavo 2–3 poros. 1992 m. vasarą Ėepkelio rezervate stebėti

3 patinėliai ir kelios patelės, rastas lizdas su jaunikliais. 1993 m. aptikta Klaipėdos r. pamario pievose ties Tyrų pelke. Vėliau ėia perėjo 1–3 poros. 1998 m. 4 poros aptiktos netoli Vilniaus, Baltosios Vokės šuvininkystės tvenkiniuose. 1998 m. aptiktos dar Ignalinos r. Drūkėlės upelės slėnyje ir Pušnies pelkėje, Radviliškio r. Sulinkio durpyne, Rusnės šuvininkystės tvenkinių teritorijoje. Dabartinė šalies populiaciją sudaro 50–100 perinėlių porų.

Grėsmės ir apsauga. Didžiausios grėsmės yra pavasarinis šolės deginimas perėjimo vietose ir hidrologinio režimo pokyčiai.

Informacijos šaltiniai

Pranaitis A., 1990: Citrine Wagtail (*Motacilla citreola*) breed in Lithuania Acta ornithologica Lithuanica, 2: 140–142.

Summary

This bird species has only recently been discovered in Lithuania. The first two pairs were observed in the Puvintas area in 1986. Later they were discovered nesting in the Ėepkeliai Strict Nature Reserve, the eastern shore of the Curonian Lagoon, in fishing dams in Baltoji Vokė and Birvėta and elsewhere. The current national population is estimated at 50–100 nesting pairs.

Aprašė Vytautas Jusys

Vytauto Jusio nuotrauka

Mėlyngurklė

Luscinia svecica Linnaeus, 1758

DEIMA STRAZDINIAI (*TURDIDAE*)

BŪRYS ÞVIRBLINIAI PAUKĖIAI (*PASSERIFORMES*)

4 (I) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 1989 m.

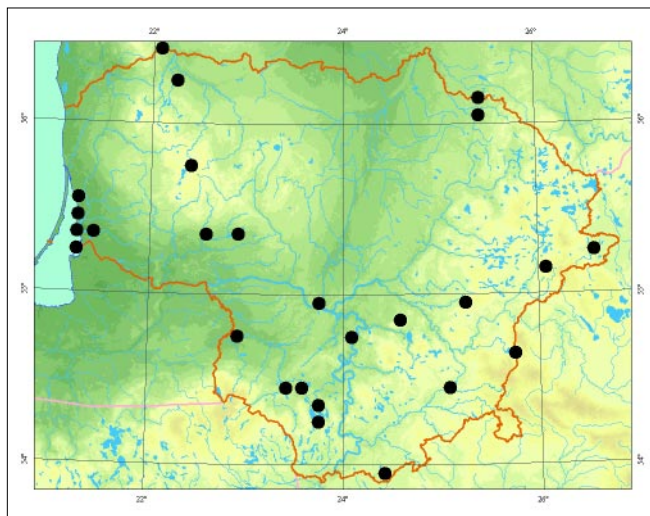
Áraðyta á Berno konvencijos II ir Paukðëiø direktyvos I priedus.

Paplitimas. Eurazijoje nuo Pirënø pusiasalio iki Ochotsko jûros. Ðiaurëje arealas siekia arktinë Europos pakrantæ, Taimyrà. Pietuose aptinkama iki Afganistano, Uþkaukazës, Vidurio Europos.

Rûðis aptinkama visoje Lietuvos teritorijoje – nuo pat ðiauriniø ir vakariniø iki rytiniø ir pietiniø pakraðëiø, taëiau paplitusi sporadiðkai. Ðiuo metu þinoma keliasdeimt perëjimo vietø.

Biologija ir ekologija. Lietuvoje daþniausiai ásikuria upiø ar stovinëiø vandens telkiniø pakrantëse, ðlapiuose nebeeksploatuojamuose durpynuose, drëgnose, viksvinėse þemapelkëse su krûmais, bet nemëgsta vandens pertekliaus. Teritorijà upima balandþio antroje pusëje. Judrus paukðtis, aktyvus diená ir naktá. Lizzda suka ant þemës po krûmu ar viksvø kupstu. Kiauðinius (5–6) deda geguþës pradžioje. Peri 13 dienø, daugiausia patelë. Per vasarà iðaugina 1–2 vadas. Minta vabzdþiais ir jø lervomis, reëiau moliuskais, kitais bestuburiais. Rudeninë migracija prasideda rugpjûëio mën. Tolimasis migrantas.

Populiacijø gausumas. Ðalies populiacija vertinama 100–200 perinëiø porø. Akivaizdþiø rûðies gausumo pokyëiø pastaraisiais metais nepastebëta. Svarbiausios

veisimosi vietos yra Nemuno delta (daugiau nei 10 porø), Þuvinto rezervatas (iki 10), Birpulio ir Stervo pelkiø kompleksas (6) Metelio ir Obelijos eþerai (daugiau nei 3), Baltosios Vokës durpynas (daugiau nei 3) ir Kazimieravo ðlappemës (daugiau nei 3).

Grësmës ir apsauga. Grësmës nėra pakankamai aiðkios. Prapûtingas teritorijos hidrologinio reþimo pakëitimas (tiek sausinimas, tiek apsëmimas), krûmynø sutankëjimas ar nendrynø suveðëjimas atvirose ðlappemëse, taëiau pavieniai krûmai ir tanki þolinë augalija yra reikalingi. Pavoþø kelia kanadinës audinës.

Informacijos ðaltiniai

Raudonikis L., 2004: Europos Sàjungos reikðmës paukðëiams svarbios teritorijos Lietuvoje. – Kaunas.

Jusys V., Maëiulis M., Meëionis R., Poðkus A., Graþuleviëius G., Petraitis A., 1999: Klaipëdos kraðto perinëiø paukðëiø atlasas. – Vilnius.

Summary

Data regarding its distribution is limited. More often found around the lower reaches of the Nemunas River and south and east of central Lithuania. The nesting population is estimated at 100–200 pairs.

Apraðë Liutauras Raudonikis

Eugenijaus Drobelio nuotrauka

Meldinė nendrinukė

Acrocephalus paludicola Vieillot, 1817

DEIMA DEVYNBALSĖS (SYLVIIDAE)

BŪRYS PIVIRBLINIAI PAUKĖIAI (PASSERIFORMES)

2 (V) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąją knygą rūdis árašyta nuo 1989 m.

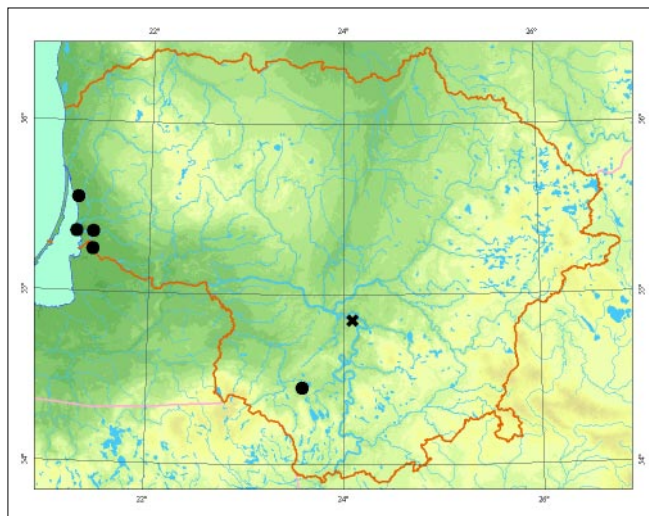
Árašyta á Berno konvencijos II, Bonos konvencijos I priedus ir Paukėiø direktyvose I priedà.

Paplitimas. Pastaruoju metu per 8 pasaulio áalyse: Vokietijoje, Lenkijoje, Baltarusijoje, Lietuvoje, Latvijoje, Ukrainoje, Vengrijoje, Rusijoje. Eurazijoje rūdis paplitusi siaura juosta nuo rytinės Vokietijos vakaruose iki Obės rytuose.

Lietuvoje rūdis aptinkama prie þuvinto eþero, Nemuno deltoje ir rytinėje Kurðiø mariø pakrantėje. Per paskutinius 20 metø sunyko perėjimo vieta Kauno mariø pakrantėje.

Biologija ir ekologija. Peri atvirose, sezoniškai uplijamose viksvinėse pievose, atvirose þemapelkėse, kur auga ávairiø rūðiø viksvos, nendriniai dryþuėiai, retos nendrės, pavieniai karklai. Poligamas. Parskrenda geguþės mėn. Lizardà dþniausiai krauna þoliø kupste. Kiauðinius (3–6) deda geguþės pabaigoje. Iðaugina 2 vadas. Peri 12–14 dienø. Jaunikliai pradeda skraidyti 15–16 dienø amþiaus. Minta ávairiais bestuburiais. Rudeninė migracija prasideda liepos pabaigoje. Tolimasis migrantas.

Populiacijø gausumas. Perinėios populiacijos gausumas skirtingais metais labai svyruoja, priklauso nuo hidrologiniø sàlygø. 2000 m. áalies populiacijà sudarė 240 giedanėiø patinø, 2002 m. – 160, 2004 m. – 320,

2005 m. – 200. Kai kuriais metais Nemuno deltoje upregistruota 100–170 giedanėiø patinø. Rytinėje Kurðiø mariø pakrantėje suskaičiuojama 100–110 giedanėiø patinø. Ėia paukėiø skaičius mapėja (per paskutinį deðimtmetà sumapėjo 2,5 karto). Þuvinte upregistruota iki 10 giedanėiø patinø.

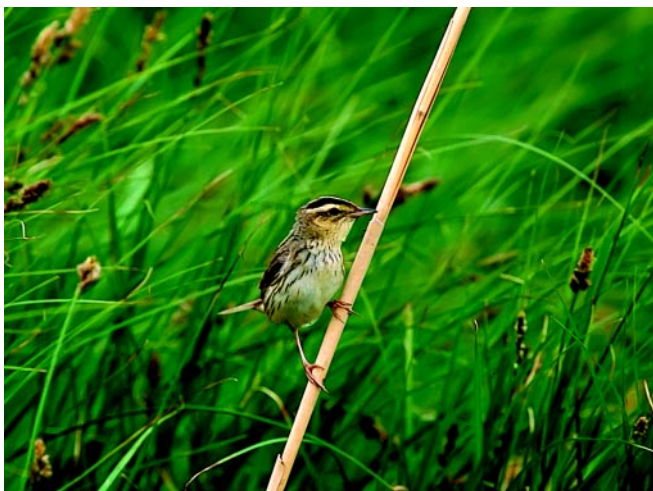
Grėsmės ir apsauga. Didþiausios grėsmės yra natūraliø viksvinių pievø kultūrinimas, ankstyvas ádienavimas (Nemuno deltoje), intensyvus ganymas. Natūraliai perėjimo vietos upauga sumedėjusia augalija (þuvinto eþ.) bei nendrėmis (Kurðiø mariø pakrantėse). Visose perėjimo vietose būtini specialūs buveiniø tvarkymo darbai.

Informacijos áaltiniai

Summary

Abundance of the breeding population fluctuates significantly depending on the hydrological conditions in breeding habitats in a particular year. The current national population is estimated at 160–320 singing males, mainly distributed in the Nemunas River delta and the eastern side of the Curonian Lagoon. There has been a considerable decrease in population mostly due to the overgrowth of habitats with woody vegetation and reeds.

Apraðė Þydrūnas Preikþa

Jono Augustausko ir Vytauto Jusio nuotrauka

Ūsuotoji zylė

Panurus biarmicus Linnaeus, 1758

DEIMA TIMALINIAI (TIMALIIDAE)

BŪRYS ÞVIRBLINIAI PAUKĖIAI (PASSERIFORMES)

3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 1976 m.

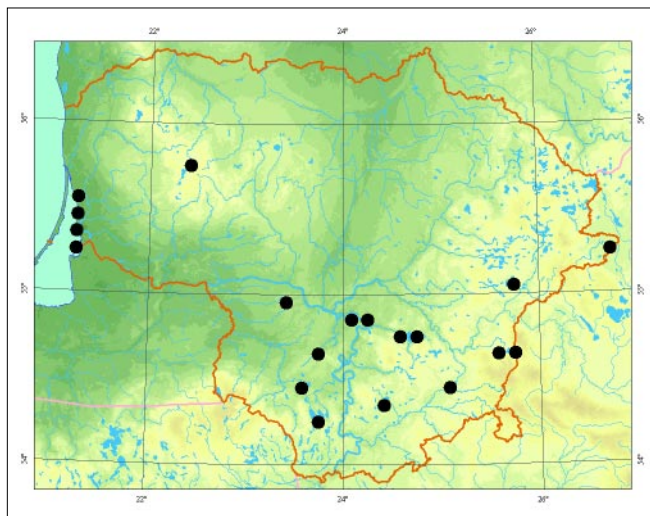
Áraðyta á Berno konvencijos II priedà.

Paplitimas. Eurazijoje arealas apima teritorijà nuo Ispanijos vakaruose iki Ramiojo vandenyno rytuose. Ðiaurinė paplitimo riba eina per pietinè Ðvedijà, Estijà, Volgos þemupà, pietinè – Vidurþemio, Juodosios, Kaspijos jûrø pakrantes, Maþàjà Azijà.

Lietuvoje rûðis rasta perinti Nemuno deltoje, rytinèje Kurðìø mariø pakrantèje, didesnìø eþerø (Þuvinto, Birþulio, Obelijos, Metelio, Dusios) ar vandens saugyklø (Kauno ir Elektrènø mariø) nendrynuose, þuvininkystës tvenkiniuose (Baltosios Vokës, Kenos, Daugø, Arnionio, Birvètø) ar durpynuose (Novaraisèio).

Biologija ir ekologija. Peri nendrèmis, ðvendrais apaugusiose vandens telkiniø pakrantèse. Parskrenda kovo mèn. Lizdus suka nendrynuose, dapniausiai ant þemës ar kupsto netoli vandens. Kiauðinius (4–6) deda balandþio pabaigoje – rugpjûèio mèn. Iðaugina 2–4 vadas. Peri 10–12 dienø. Jaunikliai lizdus palieka dar nemokëdami skaidyti – 10–12 dienø amþiaus. Minta ávairiais bestuburiais, daugiausia vabzdþiais, þiemà sèklomis. Rudeninè migracija prasideda rugpjûèio mèn. Artimasis migrantas, dalis paukðèiø þiemoja Lietuvoje.

Populiacijø gausumas. Lietuvoje pirmà kartà rûðis aptikta Þuvinte 1925 m. Nuo 1970 m. iki 1975 m. èia perèjo iki 15 porø. 1973 m. pastebëta Birþulio eþere, 1975 m. – Elektrènø vandens saugykloje, 1984 m. 3

poros perèjo Meteliø eþere. Gausiausia Nemuno deltoje ir rytiniame Kurðìø mariø pakraðtyje, kur kasmet peri nuo 100–150 porø; taèiau ðiame regione jø gausumas svyruoja: 1999 m. ir 2001 m. perèjo iki 400–500 porø. Visose perèjimo vietose gausumo svyravimus lemia þimos klimato sàlygos. Dabartinè ðalies populiacijà sudaro 100–600 perinèiø porø.

Grësmës ir apsauga. Didþiausia grësmè – natûralus vandens lygio svyravimas, pavasariniai nendrynø gaisrai ir dideliø jø plotø iðþjovimas. Bûtina riboti nendrynø þjovimà.

Informacijos ðaltiniai

Græpulevièius G., 1976: Usataja sinica v Litve. – Materialy IX Pribalt. Ornitol. Konf. – Vilnius.

Jusys V., Maèiulis M., Meèionis R., Poðkus A., Græpulevièius G., Petraitis A., 1999: Klaipëdos kraðto perinèiø paukðèiø atlasas. – Vilnius.

Summary

The current national population is estimated at 100–600 pairs. Most of these are concentrated in the Nemunas River delta and along the eastern shore of the Curonian Lagoon. The species is also known to nest on the shores of larger lakes, water reserves and fish ponds with large reed areas. The main threats to its survival are the fluctuation of water levels during breeding periods, spring reed fires and their intensive exploitation.

Apraðë Vytautas Jusys

Vytauto Jusio nuotrauka

Plėdrioji medžarkė

Lanius excubitor Linnaeus, 1758

DEIMA MEDŽARKINIAI (LANIIDAE)

BŪRYS PVRIBLINIAI PAUKĖIAI (PASSERIFORMES)

5 (Rs) kategorija

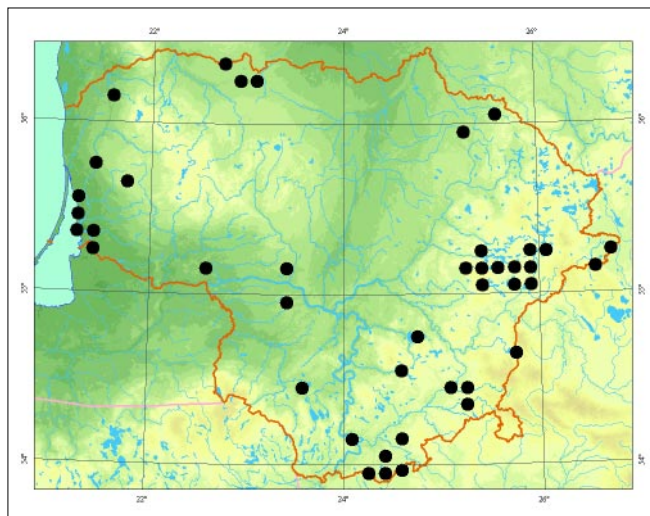
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rŭdis áraðyta nuo 1989 m.

Áraðyta á Berno konvencijos II priedà.

Paplitimas. Nuo Atlanto pakrantės iki Ochotsko jŭros rytuose, nuo miðkatundrės zonos ðiaurėje iki Upbailės, Volgos vidurupio, Karpatø, Balkanø, Pirėnø pusiasalio pietuose.

Paskutinius 15 metø rŭdis Lietuvoje plinta ir ásikuria vis naujose teritorijose. Aptinkama beveik visose aukðtapelkėse ir apleistuose durpynuose, miðkingose teritorijose, net atviro kraðtovaizdþio þeldiniuose. Gausesnė Rytø bei Vakarø Lietuvoje. Þiemà visur aptinkama atviruose laukuose su pavieniais medþiais, elektros linijomis.

Biologija ir ekologija. Prieð keletà deðimtmečių pavienės poros perėdavo tik aukðtapelkėse. Dabar peri apleistuose durpynuose, krūmais uþauganėiuose dirvnuose, pamiðkėse, paupiuose, miðko masyvuose ðalia atvirø vietø (birþiø, aikðėiø). Palyginti masyvø lizdà suka medþiuose, ðapniausiai puðyse, 2–10 m aukðtyje. Tuoktuvės prasideda kovo mėn. Kiauðinius (4–7) deda balandþio antroje pusėje. Peri 16–17 dienø. Jau nikliai lizde iðbŭna iki 20 dienø. Birþelio mėn. pradþioje juos palieka, taėiau dar apie dvi savaites ðeimos laikosi apylinkėse. Grobá ðapniausiai suseka tupėdamas aukðtesnėse vietose, ið kuriø gerai matyti apylinkės. Minta stambiais vabzdþiais, varliagyviais, drieþais, smulkiaisiais þinduoliais, paukðėiais. Artimasis migrantas. Þiemoja tikriausiai ið kitur atskridę paukðėiai.

Populiacijø gausumas. Paskutinius 15 metø rŭdis plito, nes gausėjo ir perinti populiacija. Manoma, kad 1996–1998 m. gyveno 80–150 porø. Paskutiniais Europos paukðėiø gausumo suvestinės duomenimis, 2001 m. ðalies populiacija vertinama 100–150 perinėiø porø.

Grėsmės ir apsauga. Plėdriosiomis medžarkėms gali bŭti svarbŭs jø buveiniø pokyčiai, ypaė atvirø miðko vietø, aukðtapelkės plyniø, pamiðkiø apaugimas miðku. Prieðø gamtoje turi nedaug, kartais kiaunės iðdrasko jø lizdus.

Informacijos šaltiniai

Summary

Over the last 15 years the species has established itself in many new territories. It can be found in almost all raised bogs and deserted peatbogs. There are currently 100–150 pairs nesting in Lithuania. It is more abundant in eastern and western Lithuania, and comparatively rare in the north of central Lithuania.

Apraðė Selemonas Paltanavičius, Liutauras Raudonikis

Jono Augustausko nuotrauka

Sodinė starta

Emberiza hortulana Linnaeus, 1758

DEIMA STARTINIAI (EMBERIZIDAE)

BŪRYS ÞVIRBLINIAI PAUKĖIAI (PASSERIFORMES)

4 (I) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 2000 m.

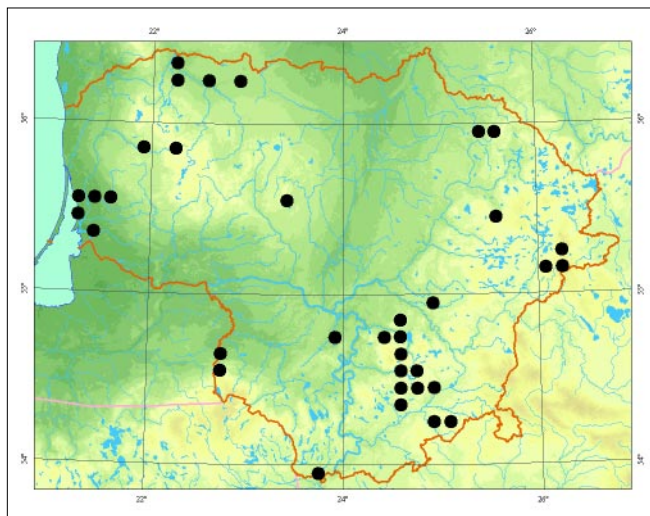
Áraðyta á Berno konvencijos III priedà ir Paukðeiø dirktyvos I priedà.

Paplitimas. Eurazijoje nuo Skandinavijos iki Rytø Sibiro. Ðiaurėje arealas siekia Baltàjà jûrà, Jenisejaus aukðtupà, pietuose tàsiasi iki Altajaus, Maðosios Azijos, Vidurþemio jûros pakrantės.

Lietuvoje rûðis paplitusi labai netolygiai. Nereta pietrytinėje dalyje – Vilniaus, Rûdiðkiø, Onuðkio apylinkėse. Ðapnesnė pamaryje. Kitose ðalies vietose randamos tik pavienės poros.

Biologija ir ekologija. Gyvena atvirose, ávairaus kraðtovaizdþio ir kalvotose vietovėse, kur á pasėliø, ypaè dobilø, plotus ásitepia nedideli miðkeliai. Mėgsta ásikurti pamiðkėse. Monogamas. Parskrenda balandþio pabaigoje. Kiauðinius (4–6) deda geguþės mėn. Lizdas – duobutė ant þemės tarp þoliø. Iðaugina 1 vadà. Peri 11–14 dienø. Jaunikliai pradeda skraidyti 13–15 dienø amþiaus. Minta vabzdþiø lervomis, vikðrais. Rudenà ðapniausiai lesa augalø sėklas. Rudeninė migracija prasideda rugpjûðio mėn. Tolimasis migrantas.

Populiacijø gausumas. Tikslesnis perinėios populiacijos gausumas ir jo pokyðiai nepinomi. Dabartinė populiaci-

jà sudaro apytiksliai 200–800 perinėiø porø. Didþioji jos dalis susitelkusi pietrytinėje Lietuvos dalyje – Vilniaus, Trakø ir Varėnos rajonuose, maþiau – Nemuno deltoje ir pamaryje. Pavienės poros ar negausios jø grupės randamos visoje Lietuvoje. Pastaraisiais metais kai kuriose vietose rûðis nebeaptinkama, todėl manoma, kad perinti populiacija nepymiai maþėja.

Grėsmės ir apsauga. Didþiausios grėsmės yra pesticidø naudojimas þemės ūkyje ir didelio ploto monokultūrø auginimas, kai iðkertami pavieniai medþiai ar jø grupės, laukuose.

Veisimosi vietose reikia plėtoti ekologinę þemdirbystę, iðlaikant kuo ávairesnà kraðtovaizdà.

Informacijos ðaltiniai

Summary

The current national population is estimated at 200–800 breeding pairs, mainly concentrated in southeastern Lithuania with a regularly breeding group in the coastal region. Abundance of the breeding population seems to be decreasing slightly, mostly due to an intensification of farming practices.

Apraðė Þydrūnas Preikðà

Zsolt Kalotás nuotrauka

Pilkoji starta

Miliaria calandra Linnaeus, 1758 (sin. *Emberiza calandra* Linnaeus, 1758)

DEIMA STARTINIAI (EMBERIZIDAE)

BŪRYS PVRIBLINIAI PAUKĖIAI (PASSERIFORMES)

4 (I) kategorija

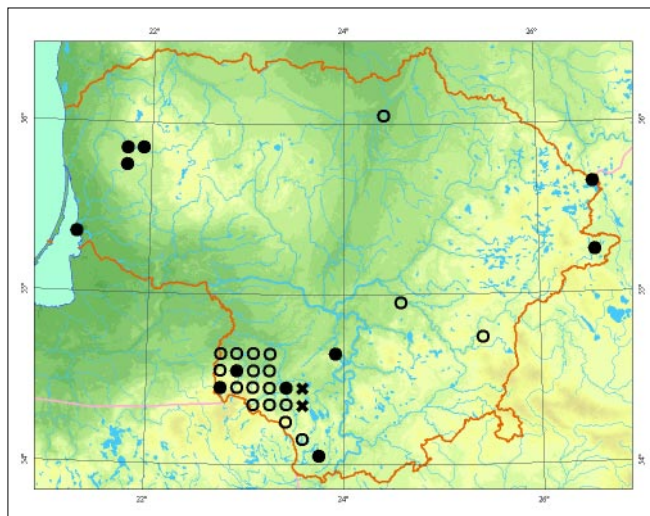
Statusas. Á Lietuvos raudonąją knygą rūdis árašyta nuo 1989 m.

Árašyta á Berno konvencijos III priedà.

Paplitimas. Nuo Atlanto iki Irtyšiaus. Ðiaurėje arealo riba siekia Pietø Ðvediją, Latvijà, Vidurio Rusijos aukðtumà, pietuose – Tian Ðanà, Maþàjà Aziją, Vidurþemio jūros pakrantes.

Iki 1960 – 1970 m. Lietuvoje perėjo daugelyje rajonø. Paskutinà deðimtmetà matomos pavienės perinèios poros Alytaus, Lazdijø, Ignalinos, Vilkaviðkio, Plungės, Ðilutės rajonuose. Apie rūdies paplitimà trūksta duomenø. Aptinkama nuo rytinės (Drùkðio eþ. apylinkiø) iki vakarinės (Ventės k.) Lietuvos.

Biologija ir ekologija. Gyvena atviruose, ypaè derlinguose, laukuose su pavieniais medþiais, krūmais, elektros linijomis. Vengia miðkingø, ðlapiø ir dideliø visiðkai atvirø plotø. Lisdà suka ant þemės (medþio, krūmo ar þolės kupsto priedangoje) arba ant apatinio krūmø ðakø iki metro aukðtyje. Kiauðinius (daþniausiai 4 – 5) patelė peri 12 – 14 dienø. Jaunikliai lisdà palieka 11 – 13 dienø amþiaus. Per vasarà uþaugina 2 jaunikliø vadas, nors galimos ir 3 vados. Patinai gieda didesnė vasaros dalà, daþnai pasirenka aukðtesnė vietà, ið kurios gerai matyti apylinkės. Minta miðriu

maistu, daugiausia augalø sėklomis. Jauniklius daugiausia maitina vabzdþiais. Lietuvoje dalis populiacijos gyvena sėsliai, dalis klajoja.

Populiacijø gausumas. Perinèios populiacijos gausumas akivaizdþiai sumàþėjo per paskutinius tris deðimtmečius, taèiau to prieþastis nepinoma. 1996 – 1998 m. ðalies populiacija buvo ávertinta 20 – 50, o 1999 – 2001 m. – 10 – 30 perinèio porø. Pastaràjà deðimtmetà nykimo tendencijos sulėtėjo.

Grėsmės ir apsauga. Populiacijos bŭklė lemiantys veiksniai nepinomi. Rŭdis yra paplitimo arealo pakraðtyje, todėl èia pirmiausia pasireiðkia neigiamos paplitimo ir gausumo kitimo tendencijos. Tikriausiai neigiamà poveikà turėjo didelio ploto monokultŭrø, ypaè grūdiniø, ásivyravimas XX a. antroje pusėje, taip pat ðaltos þiemos ir pesticidø naudojimas þemės ūkyje. Perėjimo vietose svarbu ekologiðkai ūkininkauti.

Informacijos ðaltiniai

Summary

Considered to be a very rare species in Lithuania. The abundance of nesting populations has decreased over the last three decades. Currently there are 10–30 pairs.

Apraðė Selemonas Paltanavičius, Liutauras Raudonikis

Zsolt Kalotás nuotrauka

Branto pelėausis

Myotis brandtii Eversmann, 1845

DEIMA LYGIANOSINIAI (VESPERTILIONIDAE)
BŪRYS DIKĖNOSPARNIAI (CHIROPTERA)

3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 1989 m.

Áraðyta á Berno ir Bonos konvencijø II, Buveiniø direktivos IV priedus.

Paplitimas. Nuo pietinës Ðkotijos iki Ðiaurës Korëjos ir Japonijos. Europos Ðiaurėje randama iki 65° š. p., pietuose – iki Pietrybiø Prancūzijos, Vidurio Italijos ir pietinës Bulgarijos.

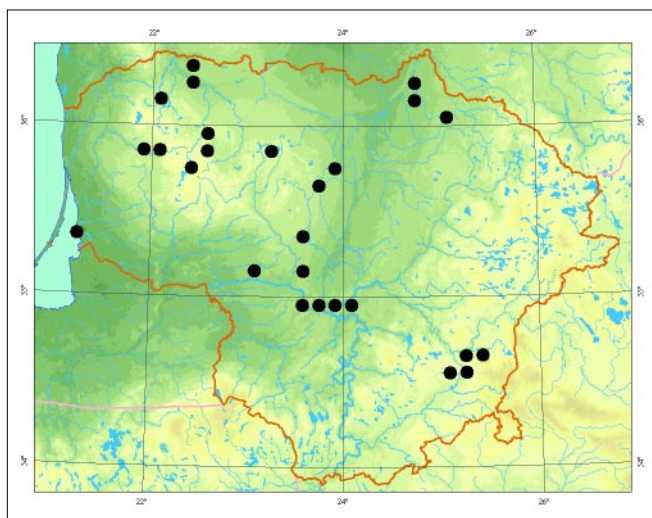
Lietuvoje rûðis paplitusi tik tam tikrose vietose, dažniau aptinkama centrinėje ir pietrytinėje teritorijoje.

Biologija ir ekologija. Maþas ðikðnosparnis. Labai panaðus á ūsuotàjà pelėausà. Ðiø rûðiø þvėrelius nelengva atskirti – jeigu jø arealai sutampa, jie neretai minimi kartu. Vasarà galima aptikti tik ultragarso detektoriais. Kitø ðaliø patirtis rodo, kad þvėrelis gyvena miðkingose vietovėse, laikosi arėiau vandens telkiniø, slepiasi pastatuose. Medþioti skrenda anksti, kartais dar visai nesutemus. Vesti jaunikliø patelės buriasi á kolonijas. Veda 1 jauniklã. Piemoja popemiuose, rûsiuose. Daþniau renkasi drėgnas, õiltesnes patalpas. Piemovietėje mėgsta ásikurti atvirose vietose. Neretai piemoja kartu su Natererio ir vandeniniais pelėausiais. Á piemovietes pradeda rinktis jau rugsėjo pradžioje ir jose iðbūna iki geguþės mėn.

Populiacijø gausumas. Ðiltuoju metø laiku retai aptinkami ðikðnosparniai. Pastebėti Ðiauliø, Radviliðkio, Telðiø, Maþeikiø, Plungės, Birþø, Kauno, Kėdainiø ir Trakø rajonuose. Pagrindinës piemovietės yra Kaune.

Jono Augustausko nuotrauka

Èia apsistoja per 100 ðiø pelėausiø. Piemojanėiø þvėreliø aptikta Panemunėje, o pastaraisiais metais ir Vilniaus piemovietėse.

Grėsmės ir apsauga. Piemovieiø nykimas dėl pastatø atnaujinimo, plėðrūnø (kiauniø, kaėiø), trikdymas piemovietėse.

Reikėtø vengti trikdyti piemovietėse, árengti saugiø vietø slėptis nuo plėðrūnø.

Informacijos šaltiniai

Balėiauskas L., Trakimas G., Juðkaitis R., Uleviėius A., Balėiauskienė L., 1999: Lietuvos þinduoliø, varliagyviø ir ropliø atlasas. – Vilnius.

Paupa D. H., Paupienė N., 1996: Distribution, status and protection of Lithuanian bats. – Ekologija, 3: 44 – 65.

Summary

A rare bat species during the warmer months, registered in eight districts. It is more common in wintering areas in central Lithuania. Most individuals (over 100) hibernate in Kaunas, others, either solitary individuals or small groups, hibernate elsewhere.

Apraðė Kazimieras Baranauskas

Kûdrinis pelėausis

Myotis dasycneme Boie, 1825

DEIMA LYGIANOSINIAI (VESPERTILIONIDAE)
BŪRYS ĐIKĐNOSPARNIAI (CHIROPTERA)

2 (V) kategorija

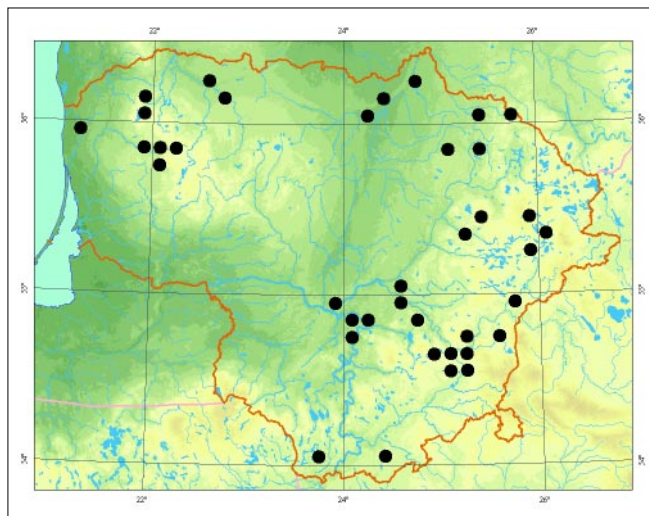
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûđis árašyta nuo 1989 m.

Árašyta á Berno ir Bonos konvencijø II, Buveiniø direktyvos II ir IV priedus.

Paplitimas. Palearktikoje: nuo Olandijos ir pietinės Ėvedijos iki centrinio Sibiro; atskiros populiacijos aptinkamos Mandpiūrijoje. Europoje veisimosi kolonijos randamos Olandijoje, Ėiaurės Vokietijoje, Danijoje, Pietø Ėvedijoje, Lenkijoje, Baltijos đalyse, Ukrainoje, Moldovoje, Slovakijos ir Vengrijos pasienyje.

Lietuvoje radavietės nutolusios viena nuo kitos dešimtis kilometrø. Vasarà rûđis aptikta đalia Jogailos kalno (Varėnos r., 1984 – 1985) ir Verkiuose (Vilniuje, 1990). Upregistruota Birþø, Ignalinos, Kretingos, Pasvalio, Rokiðkio, Trakø bei Ėvenėioniø rajonuose (1997 – 1998), Trakuose ir Aukòtadvario apylinkėse (2005). Piemà rasta Þagariðkiø, Julijanavos, Rokø, Naujosios Fredos fortuose (Kaune, 1985 – 1997), Verkiuose (Vilniuje, 1998), Paneriø tunelyje, Rasø ir Ėeðkinės piemovietėse (Vilniuje, 2000 – 2005), Rokø draustinyje (Kaune).

Biologija ir ekologija. Vidutinio dydþio đikðnosparnis, taėiau didþiausias ið Lietuvos pelėausiø. Sėslus, iėðkodamas tinkamos piemovietės kartais migruoja á netolimas vietas. Ėiltuoju metø laiku slepiasi mediniø pastatø plyðiuose, drevėse, inkiluose, dažniausiai prie vandens telkiniø. Minta vabzdþiais, kuriuos gaudo skraidydamas palei vandenà, kartais juos pastveria nuo vandens pavirðiaus. Nuo spalio – lapkriėio mėn. iki balandþio pabaigos – geguþės pradþios pimoja erd-

viuose pobemiuose, kuriuose patalpø temperatūra būna 2 – 8 °C.

Populiacijø gausumas. Retas ir điltuoju metø laiku, ir piemà. Þinoma tik 1 veisimosi kolonija (Ignalinos r., Kaltanėnuose). Pastaraisiais dešimtmeėiais didþiausios piemojanėiø þvėreliø grupės aptinkamos Vilniuje (apie 60 ind.) ir Kaune (apie 30 ind.).

Grėsmės ir apsauga. Piemovieėiø nykimas dėl pastatø atnaujinimo, plėðrūnø (kiauniø, kaėiø), trikdymas piemovietėse. Neigiamà átakà turi drevėtø medþiø kirtimas. Reikėtø vengti trikdyti piemovietėse, árengti saugiø vietø slėptis nuo plėðrūnø, iðsaugoti drevėtus medþius ir árengti naujø slėptuviø prie dideliø vandens telkiniø.

Informacijos šaltiniai

Balėiauskas L., Trakimas G., Juðkaitis R., Uleviėius A., Balėiauskienė L., 1999: Lietuvos þinduoliø, varliagyviø ir ropliø atlasas. – Vilnius.

Paupø D. H., Paupienė N., 1996: Distribution, status and protection of Lithuanian bats. – Ekologija, 3: 44 – 65.

Summary

A rare species in Lithuania. Of late only one breeding colony is known in Kaltanėnai in the Ignalina district, while individuals or small groups have been registered in eight districts. Wintering groups (around 30–60 individuals) hibernate in wintering areas in Vilnius and Kaunas. The population appears to be stable.

Apraðė Kazimieras Baranauskas

Jono Augustausko nuotrauka

Natererio pelėausis

Myotis nattereri Kuhl, 1817

DEIMA LYGIANOSINIAI (VESPERTILIONIDAE)
BŪRYS DIKĖNOSPARNIAI (CHIROPTERA)

3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 2003 m.

Áraðyta á Berno ir Bonos konvencijø II, Buveiniø direktyvos IV priedus.

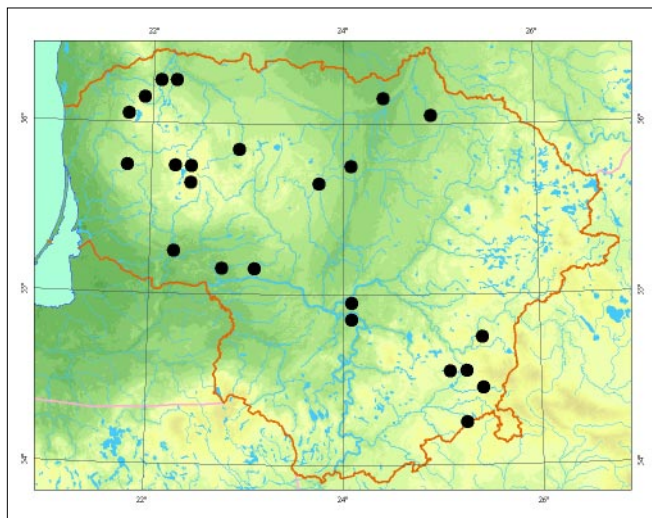
Paplitimas. Nuo Portugalijos, Airijos iki Uralo, Artimøjø Rytø ir Turkmenijos. Randama Ðiaurės ir Vakarø Afrikoje. Europoje plaèiai paplitusi rûðis, taèiau tik Ðiaurinėse teritorijose iki 63° š. p.

Lietuvoje pastebėta Birþø, Jurbarko, Ðiauliø, Radviliðkio, Telðiø, Mabeikiø, Plungės, Trakø, Vilniaus rajonuose ir Kauno fortuose.

Biologija ir ekologija. Vidutinio dydþio ðikėnosparnis. Ekologija ðiltuoju metø laiku Lietuvoje maþai iðtirta, registruoti tik ultragarso detektoriais. Sėslus, migruoja tik á netolimas vietas. Vasarà patelės buriasi á kolonijas, po 20 – 80. Patinai daþniausiai laikosi pavieniui, kartais grupelėmis, retsykliais aptinkami ir patelių kolonijose. Slepiasi medþiø drevėse, inkiluose, po atðokusia medþiø pieve, pastogėse. Maitintis skrenda visiðkai sutemus. Vabzdþius gaudo ore, juos gali rinkti ir nuo lapø. Jauniklá (1) veda birþelio viduryje. Poruojasi nuo rudens iki pavasario. Þiemoja daþniausiai drėgnø poþemiø plyðiuose, pakibæ ant sienø, palubėse, daþnai kartu su vandeniniais bei Branto pelėausiais. Þiemo vietėse iðbûna nuo spalio iki balandþio mėn.

Kazimiero Baranausko nuotrauka

Populiacijø gausumas. Plaèiai paplitusi, bet retai aptinkama rûðis. Nerasta Ðiaurės Rytø ir Pietvakariø Lietuvoje. Daþniau aptinkami Kauno þiemovietėse (kasmet apie 200), kitose þiemovietėse pastebėtos maþos grupelės arba tik pavieniai individai.

Grėsmės ir apsauga. Þiemovietėse nykimas dėl pastatø atnaujinimo ir plėðrûnø (kiauniø, kaèiø), trikdyamas þiemovietėse.

Reikėtø vengti trikdyti þiemovietėse, árengti saugios slėptuviø nuo plėðrûnø.

Informacijos šaltiniai

Balėiauskas L., Trakimas G., Juðkaitis R., Uleviėius A., Balėiauskienė L., 1999: Lietuvos þinduoliø, varliagyviø ir ropliø atlasas. – Vilnius.

Paupa D. H., Pauþienė N., 1996: Distribution, status and protection of Lithuanian bats. – Ekologija, 3: 44 – 65.

Summary

Found in seven districts during the warmer months, but only in small numbers. Greater numbers are found in Kaunas wintering areas (about 200 individuals annually), and elsewhere in smaller groups or only as solitary individuals.

Apraðė Kazimieras Baranauskas

Ėikėniukas nykėtukas

Pipistrellus pipistrellus Schreber, 1774

ĖEIMA LYGIANOSINIAI (VESPERTILIONIDAE)
BĖRYS ĖIKĖNOSPARNIAI (CHIROPTERA)

4 (I) kategorija

Statusas. Ą Lietuvos raudonąjā knygā rūĖis āraĖyta nuo 1989 m.

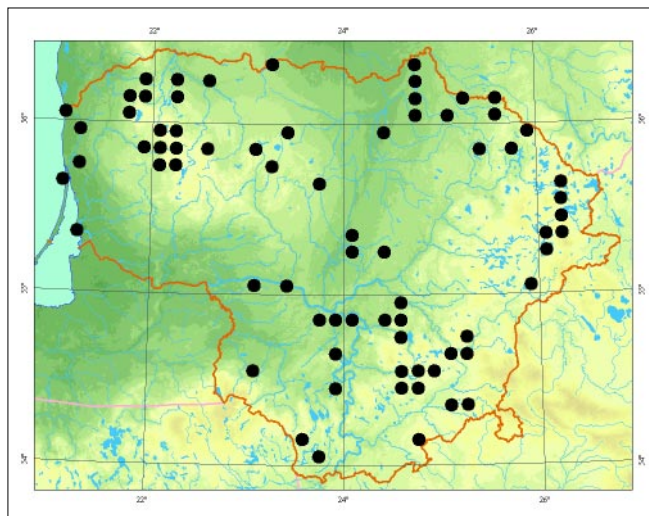
ĄraĖyta ā Berno ir Bonos konvencijė II, Buveiniė di-
rektyvos IV priedus.

Paplitimas. Didesnėje Europos dalyje, kai kuriose piet-
vakarinėse Azijos teritorijose bei Ėiaurinėje Afrikoje.
Europoje plaėiai paplitusi rūĖis, Ėiaurinėse dalyse –
tik iki 63 – 64° Ė. p.

Lietuvoje plaėiai paplitusi, aptikta daugelyje rajonė.

Biologija ir ekologija. Maėas Ėikėnosparnis. Migran-
tas. Lietuvoje aptinkamas tik tai Ėiltuoju metė laiku. IĖ
Pietvakariė Europos piemovieėiė sugrāpta geguėės pra-
Ėpioje. Pateliė kolonijos āsikuria gerai saulės Ėildomė
pastatė stogė, sienė ertmėse, uė langė apvadė ir pan.
Neretai laikosi kartu su Natuzijaus Ėikėniukais, kitais
Ėikėnosparniais. Patinai slepiasi pavieniui arba maėo-
mis grupelėmis. Minta smulkiais vabzdėiais miĖkingė
vietoviė pakraĖėiuose, vandens telkiniė pakrantėse,
parkuose. Maitintis skrenda tuojau po saulės laidos.
Aktyviai maitinasi ir paryėiais. Atvėsus orams, kaip ir
kiti Ėikėnosparniai, tam tikrā laikotarpā praleidėia āmigė.
Veda 1 (kartais 2) jaunikius. Rudeninė migracija pra-
sideda liepos pabaigoje. Jos metu ir poruojasi.

Populiacijos gausumas. Nors plaėiai paplitės Ėikė-
nosparnis, bet negausus. Daėniausiai randami pavie-
niai individai arba maėos jė grupelės. Didesnės gru-

pės (iki 500 ind.) aptiktos rudeninės migracijos metu
(Aukėtaitijos nacionaliniame parke).

Grėsmės ir apsauga. Senė pastatė atnaujinimas.
Tose vietose, kuriose lankosi didelės maėojė Ėikėnos-
parniė grupės, reikėtė ārengti pastatė pastoges imi-
tuojanėiė ar kitokiė slėptuviė.

Informacijos Ėaltiniai

Balėiauskas L., Trakimas G., JuĖkaitis R., Uleviėius A.,
Balėiauskienė L., 1999: Lietuvos ėinduoliė, varliagyviė
ir ropliė atlasas. – Vilnius.

Paupa D. H., Paupienė N., 1996: Distribution, status and
protection of Lithuanian bats. – Ekologija, 3: 44 – 65.

Summary

Widely distributed across Lithuania and found in many
districts, yet it is not abundant. It is commonly ob-
served alone or in small groups. Groups numbering
up to 500 individuals of this species have been ob-
served during the autumn migration period in south-
eastern Lithuania.

ApraĖė Kazimieras Baranauskas

Kazimiero Baranausko nuotrauka

Mažasis nakviša

Nyctalus leisleri Kuhl, 1817

ŪJIMA LYGIANOSINIAI (VESPERTILIONIDAE)
BŪRYS ŽIKŲNOSPARNIAI (CHIROPTERA)

3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygå rŲdis árađyta nuo 1989 m.

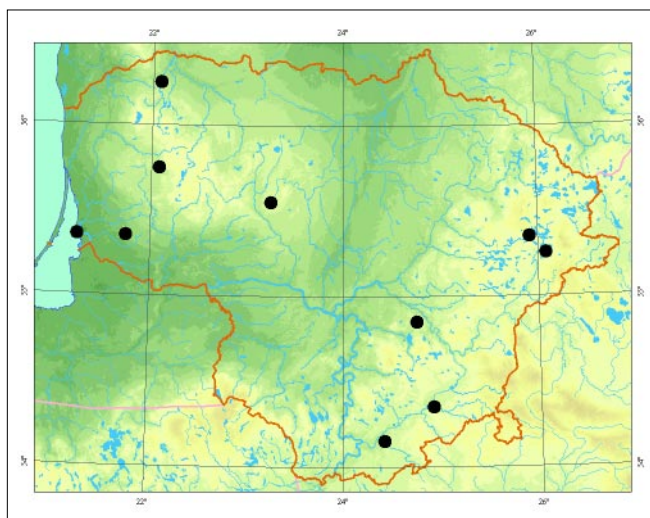
Árađyta á Berno ir Bonos konvencijŲ II, BuveiniŲ direktyvos IV priedus.

Paplitimas. Nuo VakarŲ Europos iki PietryėiŲ Azijos, rytuose – iki Indijos. Aptinkama ir Žiaurės VakarŲ Afrikoje. Randama beveik visoje Europoje, iđskyrus Islandijà, Danijà, Norvegijà, Žiaurinæ Žvedijà, Suomijà, Estijà ir Žiaurinæ Rusijos dalà.

Lietuvoje ėinama vos keletas rŲdiės radavieėiŲ Ignalinos, MaėeikiŲ, TrakŲ, RaseiniŲ, Žilutės ir Varėnos rajonuose.

Biologija ir ekologija. Vidutinio dydžio ŽikŲnosparnis. Migrantas. Ekologijà Žalyje menkai iđtirta. Pavasarà gràĖs iđ ėiemovieėiŲ PietŲ Europoje ásikuria drevėse, uoksuose, inkiluose, pastatuose. Kartais aptinkamas kartu su rudaisiais nakviđomis. Vesti jaunikliŲ patelės būriasi á kolonijas, po 20–40. Patinai linkæ laikytis pavieniui arba maĖomis grupelėmis. Maitintis skrenda tuojau po saulės laidos. Paprastai medpioja du kartus per naktà – valandà iđ vakaro ir paryėiais. Minta vabzdĖiais virđ vandens telkiniŲ, miđko aikđtelėse, retuose parkuose, senŲ medpiŲ alėjose. Paryėiais á slėptuves gràĖta pusvalandà pried saulei patekant.

PopuliacijŲ gausumas. Retas ŽikŲnosparnis Žalyje. Pastebėti tik pavieniai individai arba maĖos jŲ grupelės. Gausesnės grupelės aptiktos TrakŲ r., Vilniuje migracijos metu rugpjŲėio mėn. pabaigoje.

Grėsmės ir apsauga. Grėsmės nepinomos. Neigiamà átakà turi drevėtŲ medpiŲ kirtimas ir senŲ pastatŲ atnaujinimas.

Saugiai árengtos slėptuvės didesniŲ vandens telkiniŲ pakrantėse tikriausiai leistŲ pagausinti ŽiŲ retŲ ėvėreliŲ populiacijà Žalyje.

Informacijos Ųaltiniai

Balėiauskas L., Trakimas G., Juđkaitis R., Uleviėius A., Balėiauskienė L., 1999: Lietuvos ėinduoliŲ, varliagyviŲ ir ropliŲ atlasas. – Vilnius.

Paupa D. H., Paupienė N., 1996: Distribution, status and protection of Lithuanian bats. – Ekologija, 3: 44–65.

Summary

A rare bat species in Lithuania, observed only during the warmer months. Found alone or in small groups in six districts, with larger numbers sighted only during the autumn migration period.

Apraðė Kazimieras Baranauskas

Dainiaus Haroldo PauĖos nuotrauka

Rudasis nakviša

Nyctalus noctula Schreber, 1774

DEIMA LYGIANOSINIAI (*VESPERTILIONIDAE*)
BŪRYS ŽIKŲNOSPARNIAI (*CHIROPTERA*)

5 (Rs) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąją knygą rūšis árašyta nuo 1989 m.

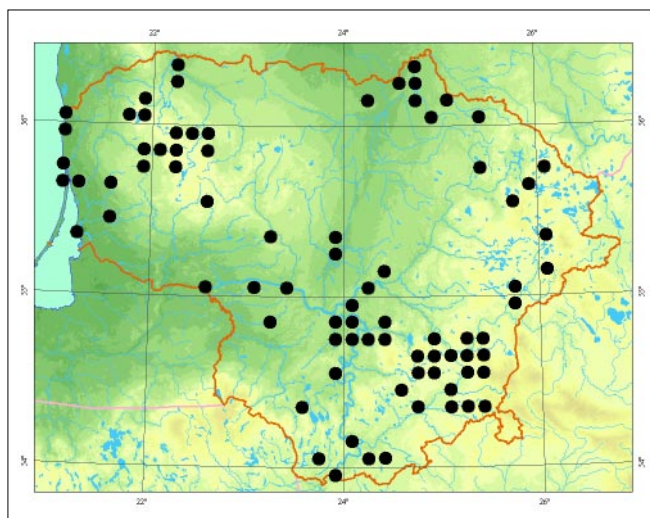
Árašyta á Berno ir Bonos konvencijø II, Buveiniø direktyvos IV priedus.

Paplitimas. Nuo Pirėnø pusiasalio iki Kinijos ir Ðiaurės Vietnamo (iðskyrus Europos Ðiaurines, o Azijos Ðiaurines bei pietines teritorijas).

Lietuvoje randama visoje teritorijoje.

Biologija ir ekologija. Stambus, pats didþiausias mūsų Ðikðnosparnis. Migrantas. Pavasará grąþas ið Pietø Europos þiemovieèiø ásikuria medþiø drevėse, inkiluose, pastatø stogø ir sienø ertmėse. Patinai laikosi atskirai, pavieniui, gina savo teritoriją nuo kitø. Patelės buriasi á kolonijas, po 20 – 40. Maitintis skrenda labai anksti, neretai dar saulei visai nenusileidus. Vabzdþius mėgsta gaudyti virð vandenø 30 – 60 m aukðtyje, pastveria stambiø vabalø. Á slėptuves grąpta brėkðtant. Veda 1 (kartais 2 ar net 3) jauniklius. Iðkilus pavojui, patelės jauniklius perneða á kità slėptuvę. Jaunikliai greitai auga, po mėnesio ima skraidyti ir netrukus tampa savarankiðki. Poruojasi rudená migracijos metu. Tuomet patinai slėptuvėse savitais garsais vilioja pateles ir kuria haremus.

Populiacijø gausumas. Dapniau aptinkami pavieniai individai, taèiau daugelyje rajonø galima pamatyti besimaitinanėiø Ðikðnosparniø grupes ið keleto ar kelioli-

kos þvėreliø virð gatviø apðvietimo þibintø, ypaè rudėnėjant. Pateliø jaunikliø vedimo kolonijos aptiktos Vilniuje ir Tamoðavoje (Trakø r.). Nedideli būreliai rudėnės migracijos metu aptinkami paukðėiø ir ilguose Ðikðnosparniø inkiluose, uoksuose. Populiacija stabili.

Grėsmės ir apsauga. Drevėtø medþiø kirtimas ir senø pastatø atnaujinimas.

Saugiai árengtos slėptuvės didesniø vandens telkinių pakrantėse, miðkø masyvø migraciniuose koridoriuose leistø pagausinti ðiø stambiausiø Lietuvos Ðikðnosparniø populiaciją Ðalyje.

Informacijos šaltiniai

Balėiauskas L., Trakimas G., Juðkaitis R., Uleviėius A., Balėiauskienė L., 1999: Lietuvos þinduoliø, varliagyviø ir ropliø atlasas. – Vilnius.

Paþa D. H., Paupienė N., 1996: Distribution, status and protection of Lithuanian bats. – Ekologija, 3: 44 – 65.

Summary

A migratory bat found in many districts in Lithuania. Found alone or in small groups, usually when feeding above water bodies. Two colonies producing young are known. During the autumn migration period it can be found in hollows, nesting boxes, and in attics.

Apraðė Kazimieras Baranauskas

Kazimiero Baranausko nuotrauka

Ėiaurinis ėikėnys

Eptesicus nilssonii Keyserling et Blasius, 1839

ĖEIMA LYGIANOSINIAI (VESPERTILIONIDAE)
BŪRYS ĖIKĖNOSPARNIAI (CHIROPTERA)

4 (I) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonāā knyga rūĖis āraĖyta nuo 1989 m.

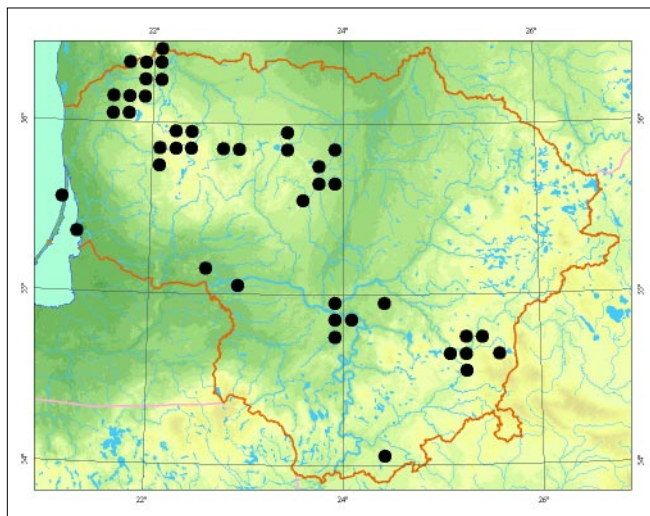
ĀraĖyta ā Berno ir Bonos konvencijø II, Buveiniø direktivos IV priedus.

Paplitimas. Nuo Vidurio Europos iki Japonijos. Europoje aptinkama centrinėse ir ėiaurinėse teritorijose. Vienintelė ėikėnosparniø rūĖis, randama net prie poliarinio rato.

Lietuvoje plaėiau paplitusi ėiauriniuose, vakariniuose bei rytiniuose rajonuose.

Biologija ir ekologija. Vidutinio dydžio ėikėnosparnis. Sėslus. Vesti jaunikliø patelės buriasi ā kolonijas. 20 – 60 individø kolonijos āsikuria pastatuose. Pavieniai ėvėreliai slepiasi uoksuose, medpiø rietuvėse. Maisto ieĖkoti skrenda iĖkart po saulės laidos. Vabzdpius mėgsta gaudyti miĖkø, sodø, parkø aikėtelėse, virė vandens telkiniø, gyvenvietėse prie apĖvietimo lempø. Jauniklius (1 – 2) veda antroje birpelio mėn. pusėje. Ā piemovietes pradeda rinktis rugsėjo pabaigoje. Piemoja ėaltuose popemiuose, rūsiuose, pusrūsiuose, kuriuose temperatūra būna 1 – 5 °C. Slepiasi plyĖiuose, kartais kabo ant sienø, palubėse, daėnai pavieniui, kartais nedidelėmis grupelėmis su kitø rūĖiø ėikėnosparniais. Piemovietes palieka paskutinėmis balandžio mėn. dienomis arba geguėės pradžioje.

Populiacijø gausumas. Ėiltuoju metø laiku aptinkami pavieniai ėvėreliai ar nedidelės jø grupelės maitini-

mosi ir jaunikliø vedimo vietose. Pagrindinėse ėalies ėikėnosparniø piemovietėse jø būna nedaug, po vienā ar kelis.

Grėsmės ir apsauga. Piemovieėiø nykimas dėl pastatø atnaujinimo, plėĖrūnø (kiauniø, kaėiø), trikdymas piemovietėse. Neigiamā ātakā turi ir drevėtø medpiø kirtimas.

Reikėtø vengti trikdyti ėvėrelius piemovietėse, ārengti saugiø vietø slėptis nuo plėĖrūnø ir iĖsaugoti drevėtus medpius.

Informacijos ėaltiniai

Balėiauskas L., Trakimas G., JuĖkaitis R., Uleviėius A., Balėiauskienė L., 1999: Lietuvos ėinduoliø, varliagyviø ir ropliø atlasas. – Vilnius.

Paupa D. H., Paupienė N., 1996: Distribution, status and protection of Lithuanian bats. – Ekologija, 3: 44 – 65.

Summary

A locally distributed bat species, more commonly found in the northern, western and eastern territories. In summer, larger groups have been observed only in feeding and rearing areas. Small groups or solitary individuals have been found in the usual wintering areas.

ApraĖė Kazimieras Baranauskas

Jono Augustausko nuotrauka

Vėlyvasis ɔikɔnys

Eptesicus serotinus Schreber, 1774

DEIMA LYGIANOSINIAI (VESPERTILIONIDAE)

BŪRYS ɔIKɔNOSPARNIAI (CHIROPTERA)

5 (Rs) kategorija

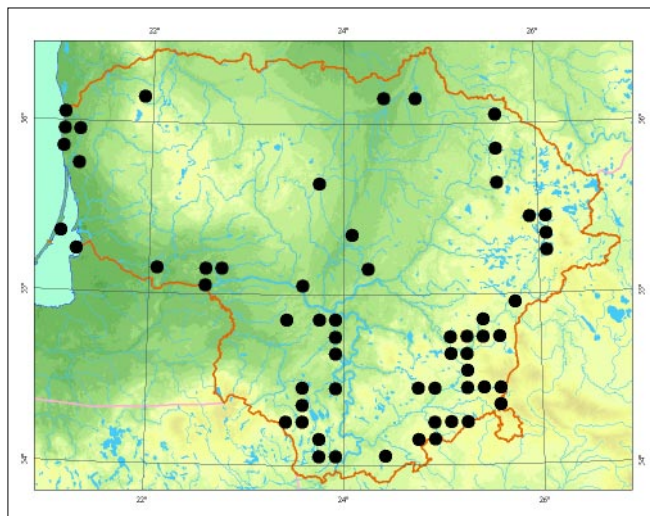
Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygå rūðis árašyta nuo 1989 m.

Árašyta á Berno ir Bonos konvencijø II bei Buveiniø direktyvos IV priedus.

Paplitimas. Visoje Europoje, Azijoje (iðskyrus jø ðiaurines teritorijas, o Azijos ir pietines) bei Ðiaurės Afrikoje. Lietuvoje rūðis randama beveik visoje teritorijoje.

Biologija ir ekologija. Didelis ɔikɔnosparnis. Aptinkamas ɔiltuoju metø laiku ir þiemà. Vasarà slepiasi pastatø stogø, sienø ertmėse. Pastaraisiais metais pastebimas kolonijø gausėjimas gerai saulės ɔildomø sodø nameliø palėpėse. Vesti jaunikliø patelės buriasi á kolonijas, po 100 – 200. Patinai tuo metu laikosi pavieniui arba maþomis grupelėmis. Maitintis skrenda tuo jau po saulės laidos. Gaudo stambius vabzdþius, męgsta grambuolius. Jauniklá (1) veda birþelio viduryje. Po mėnesio jaunikliai jau pradeda skraidyti. Piemoti áprastinėse ɔikɔnosparniø þiemovietėse (rūsiuose, popemiuose) vengia – ásikuria antþeminiuose pastatuose, tikriausiai ir daugiabuėiø namø ertmėse, nes þiemà daþnai patenka ir á gyvenamąsias patalpas.

Populiacijø gausumas. Didþiojoje ɔalies teritorijoje áprastas ɔikɔnosparnis. Nors populiacijos dydis nėra tiksliai þinomas, taėiau pastebimas jos gausėjimas. Pastarąjā deðimtmetā Vilniaus apylinkėse vasarà uþfiksuota keletas dideliø, naujai susiformavusio jaunikliø vedimo kolonijø, kuriose suskaiėiuojama ir po 100 – 200 þvėreliø.

Grėsmės ir apsauga. Þmoniø nepakantumas didelėms ɔiø þvėreliø grupėms gyvenamuosiuose pastatuose. Reikėtø árengti palėpes imituojanėiø slėptuviø netoli ɔikɔnosparniø kolonijø, uþuovėjingose, gerai saulės ɔildomose vietose.

Informacijos šaltiniai

Balėiauskas L., Trakimas G., Juðkaitis R., Uleviėius A., Balėiauskienė L., 1999: Lietuvos þinduoliø, varliagyviø ir ropliø atlasas. – Vilnius.

Paupa D. H., Paupienė N., 1996: Distribution, status and protection of Lithuanian bats. – Ekologija, 3: 44 – 65.

Summary

This species can be found in many districts in the country. Larger gatherings have been recorded in the southern parts of the country. These bats usually seek shelter in buildings closer to humans, both in winter and during the warmer months. They are rarely found in the usual bat wintering areas.

Apraðė Kazimieras Baranauskas

Jono Augustausko nuotrauka

Dvispalvis plikd̄nys

Vespertilio murinus Linnaeus, 1758

DEIMA LYGIANOSINIAI (*VESPERTILIONIDAE*)
BŪRYS DIKĖNOSPARNIAI (*CHIROPTERA*)

3 (R) kategorija

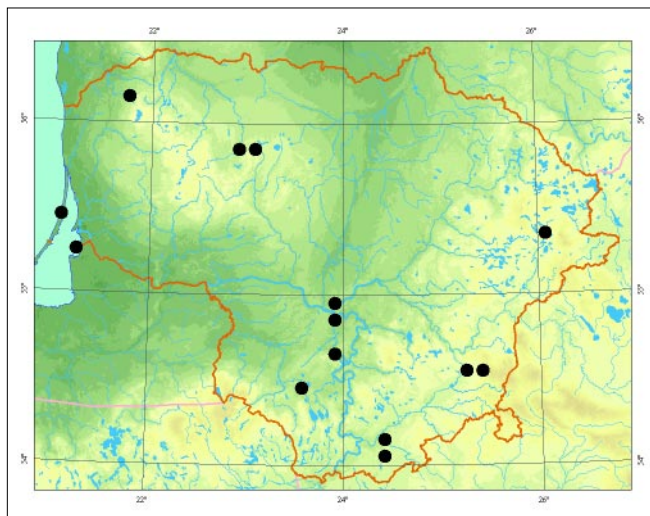
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rŭd̄is árađyta nuo 1989 m.

Árađyta á Berno ir Bonos konvencijø II, Buveiniø direktyvos IV priedus.

Paplitimas. Palearktikos vidutinio klimato juostoje. Ðiaurinė arealo riba – apie 60° š. p. Pietuose rŭd̄is paplitusi iki Ðiaurinio Irano, Afganistano ir Ðiaurinio Pakistano. Europoje aptinkama nuo Ðiaurės Rusijos, Pietø Ðvedijos, Norvegijos, Rytø Danijos, Ðiaurės Rytø Vokietijos iki Pietvakariø Prancūzijos, Italijos Alpiø, Graikijos ir Kaukazo.

Lietuvoje vasarà paplitusi lokaliai, daþnesnė pietiniuose ir pietvakariniuose rajonuose. Migracijø metu rŭd̄is aptikta Vilniuje ir Ðilutės rajone.

Biologija ir ekologija. Vidutinio dydþio ÐikĖnosparnis. Tolimasis migrantas. Lietuvoje aptinkamas Ðiltuoju metø laiku. Vilniuje 2006 m. ir þiemà. Ekologija Ðalyje menkai iÐtirta. Pavasarà sugrãþæ iÐ þiemovieiø Pietø Europoje slepiasi aukĖtø pastatø stogø ir sienø ertmėse, mediniuose bokĖtuose, medþiø drevėse, plyÐiuose. Pateliø kolonijose kartais ásikuria ir kitø rŭd̄iø ÐikĖnosparniø. Maitintis skrenda vėlai. Skrydis tiesus, greitas, verþlus. Vabzdþius daþniausiai gaudo virĖ vandens telkiniø, miðkuose, soduose, gyvenvietėse 10–20 m aukĖtyje. Jauniklius (paprastai 2) veda birþelio antroje pusėje. Poruojasi rudeninės migracijos metu. Patinai, ásikŭræ aukĖtose slėptuvėse, savitais garsais vilioja praskrendančias pateles. Kartais áskrenda á gyvenamąsias patalpas.

Populiacijø gausumas. Negausi populiacija. Þinomos tik kelios veisimosi kolonijos (10–50 ind.). Aptikta Alytaus, Ignalinos, Kauno, Kelmės, Prienø, Ðiauliø, Ðilutės, Varėnos ir Vilniaus rajonuose.

Grėsmės ir apsauga. Þvėrelio ekologija tiek Lietuvoje, tiek visoje Europoje maþai þinoma, tad ir galimas grėsmes, ir apsaugà keblu numatyti. Neigiamà átakà gali turėti drevėtø medþiø Ðalinimas, senø pastatø atnaujinimas.

Reikėtø iÐsaugoti brandþiø medþiø medynø. Dideliø miðkø masyvø gaisrø stebėjimo bokĖtuose, kituose aukĖtuose statiniuose árengti vietø Þvėreliams slėptis.

Informacijos Ðaltiniai

Balėiauskas L., Trakimas G., Juðkaitis R., Uleviėius A., Balėiauskienė L., 1999: Lietuvos þinduoliø, varliagyviø ir ropliø atlasas. – Vilnius.

Paupa D. H., Paupienė N., 1996: Distribution, status and protection of Lithuanian bats. – Ekologija, 3: 44–65.

Summary

A rare species in Lithuania. Only one small breeding colony is known. It is more common in southern and southwestern areas. Found in nine districts.

Apraðė Kazimieras Baranauskas

Kazimiero Baranausko nuotrauka

Europinis plaėiaausis

Barbastella barbastellus Schreber, 1774

DEIMA LYGIANOSINIAI (VESPERTILIONIDAE)
BŪRYS ĐIKŲNOSPARNIAI (CHIROPTERA)

2 (V) kategorija

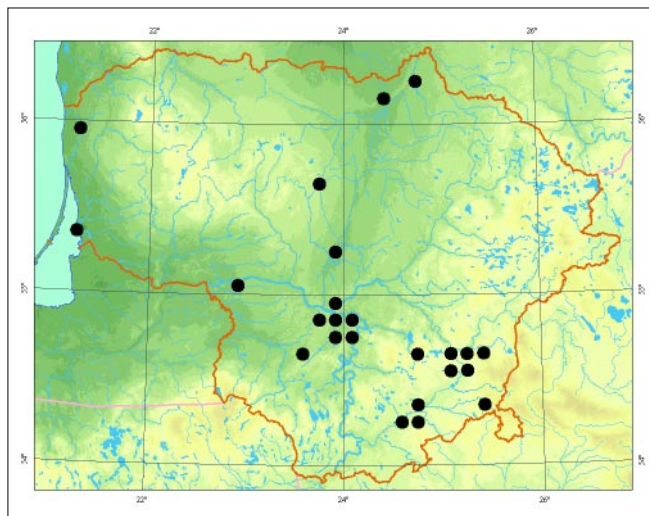
Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygā rūđis ārađyta nuo 1989 m.

Ārađyta ā Berno konvencijos II, Bonos konvencijos II, Buveinių direktyvos II ir IV priedus.

Paplitimas. Nuo Ėiaurės Pirėnų ir Vidurpėmio jūros salų iki Kaukazo, pietinės Skandinavijos ir Latvijos. Arealas apima beveik visā Europā, iđskyrus Islandijā, ėiaurės Airijā, Skandinavijos ėalių ėiaurines teritorijas ir Estijā.

Lietuvoje ėiltuoju metų laiku aptikta Radviliđkio, Ėalėninkų, Birų, Kretingos ir Vilniaus rajonuose, ėiemā – Kauno, Panemunės, Pakruojo, Trakų, Vilniaus ir Varėnos rajonuose.

Biologija ir ekologija. Vidutinio dydžio, beveik juodas ėikųnosparnis. Jo ekologija ėiltuoju metų laiku ėalyje maųai iđtirta. Lietuvoje vasarā slėptuvėse dar neaptikti. Pėvėrelių skleidpami signalai keletā kartų upfiksuoti tik ultragarso detektoriais. Vabzdpius gaudo miđkingose teritorijose netoli vandens. Manoma, kad slepiasi pastatų plyđiuose, drevėse, inkiluose, po atđokusia āpuolų ėieve. Jauniklá (1) veda birųelio pabaigoje. Poruojasi rudenā ir ėiemā. Ėiemoja sausuose pėpėmiuose, rūsiuose, nevengia apsistoti ėaltose (0 – 4 °C) patalpose. Ėiemo vietėse paprastai susiburia grupelėmis ant sienų, plyđiuose, pakimba pavieniui palubėse. Āmygis trunka nuo spalio iki balandžio mėn.

Populiacijų gausumas. Ėiltuoju metų laiku populiacijos negausios. Pagrindinės ėiėmovietės yra Kaune (kasmet ėiėmoja apie 300) ir Vilniuje (apie 100). Kitose negausiose ėiėmovietėse aptinkami pavieniai pėvėreliai arba jų nedidelės grupelės.

Grėsmės ir apsauga. Ėiėmovieėių nykimas dėl pastatų atnaujinimo, plėđrūnų (kiaunių, kaėių), trikđymas ėiėmovietėse. Neigiamā įtakā turi drevėtų medpių, apđpiūvusių āpuolų kirtimas.

Reikėtų vengti trikdyti pėvėrelius ėiėmovietėse, ārengti saugius slėptis nuo plėđrūnų ir naujų slėptuvių āpuolynuose.

Informacijos šaltiniai

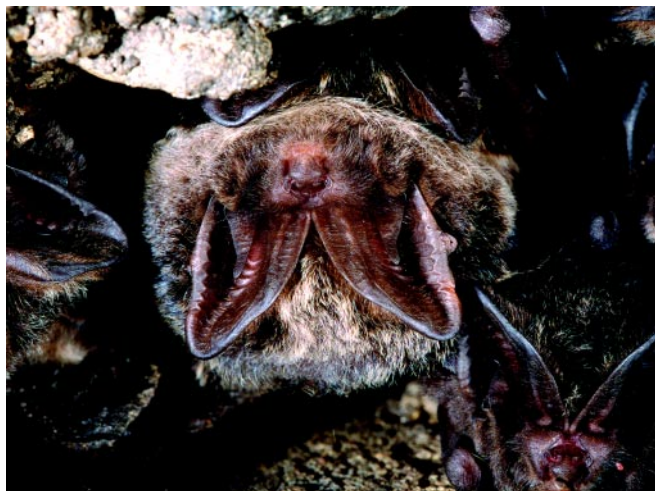
Balėiauskas L., Trakimas G., Juđkaitis R., Ulevieius A., Balėiauskienė L., 1999: Lietuvos ėinduolių, varliagyvių ir roplių atlasas. – Vilnius.

Paupa D. H., Paupienė N., 1996: Distribution, status and protection of Lithuanian bats. – Ekologija, 3: 44 – 65.

Summary

This species is rare in Lithuania during the warmer months. More commonly found in the main bat wintering areas (Kaunas and Vilnius). In recent times, the species has been registered in 6–8 districts.

Aprađė Kazimieras Baranauskas

Jono Augustausko nuotrauka

Rudasis ausylis

Plecotus auritus Linnaeus, 1758

DEIMA LYGIANOSINIAI (VESPERTILIONIDAE)
BŪRYS DIKŲNOSPARNIAI (CHIROPTERA)

4 (I) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rŲdis áraðyta nuo 2003 m.

Áraðyta á Berno ir Bonos konvencijø II, Buveiniø direktivos IV priedus.

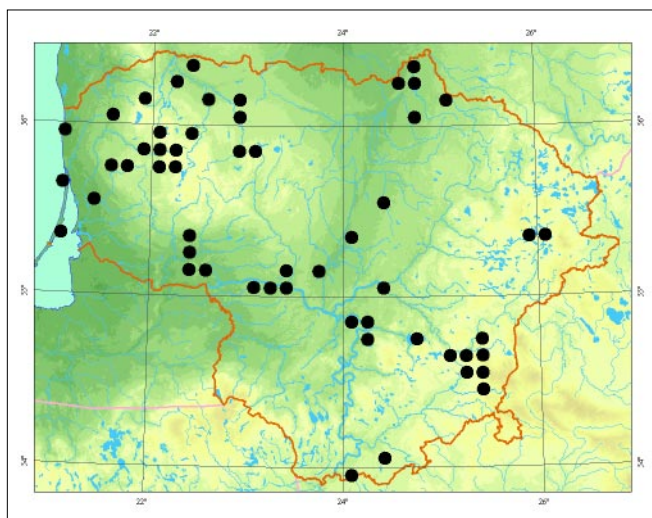
Paplitimas. Beveik visoje Europoje, Britø salose. Pavienës populiacijos aptinkamos Pietø Sibire, Mongolijoje, Ðiaurës Vakarø Kinijoje bei Japonijoje. Europoje plaèiai paplitusi iki Pietø Portugalijos, Italijos ir Graikijos, Ðiaurinėse teritorijose – iki 63–64° š. p. Lietuvoje rŲdis aptinkama visoje teritorijoje.

Biologija ir ekologija. Vidutinio dydþio, labai ilgomis ausimis Ðikðnosparnis. Sëslus. Gyvena miðkuose, parkuose, soduose, gyvenvietëse. Slepiasi medþiø drevëse, inkiluose, palëpëse, sienø plyðiuose, þapnyëiø bokduose. Skrydis lëtas, gali laviruoti tarp medþiø ir vabzdþius rinkti nuo lapø. Patinai laikosi pavieniui, patelës buriasi á kolonijas. Poruojasi rudenà, bet poravimosi sezonas gali upsitæsti iki pavasario. Jauniklá (1) veda birþelio mën. Piemoja popëmiuose, rŲsiuose, dþpniausiai pavieniui, retsykais grupelëmis, po 2–3 individus. Atsparus ðalëiui, nevengia labai drëgnø ar sausø piemovieëiø. Piemoti pradeda spalio pabaigoje – lapkriëio pradþioje. Miegodamas þiemos miegu dþpniausiai ilgas ausis bŲna pasikiðæs po sparnais.

Populiacijø gausumas. Plaèiai paplitæs, bet negausus. Ðiltuoju metø laiku jaunikliø vedimo vietose (inkiluose) aptiktos pateliø grupës (po 20–30). Piemovietëse randami pavieniai þvëreliai, kartais – 2–3 þvëreliø grupelës.

Jono Augustausko nuotrauka

Grësmës ir apsauga. Piemovieëiø nykimas dël pastatø atnaujinimo, plëdrŲnø (kiauniø, kaëiø), trikdymas piemovietëse. Neigiamà átakà turi drevëtø medþiø ðalinimas.

Reikëtø vengti trikdyti piemovietëse, árengti saugios vietas slëptis nuo plëdrŲnø ir iðsaugoti drevëtus medþius. Miðkingose vietovëse árengti slëptuviø.

Informacijos ðaltiniai

Balëiauskas L., Trakimas G., Juðkaitis R., Uleviëius A., Balëiauskienë L., 1999: Lietuvos þinduoliø, varliagyviø ir ropliø atlasas. – Vilnius.

Paupa D. H., Paupienë N., 1996: Distribution, status and protection of Lithuanian bats. – Ekologija, 3: 44–65.

Summary

This bat is widely found throughout Lithuania. It is a common sight in forest areas and around human settlements, yet it does not congregate in larger groups during the warmer months or in wintering areas.

Apraðë Kazimieras Baranauskas

Baltasis kiškis

Lepus timidus Linnaeus, 1758

DEIMA KIŠKINIAI (LEPORIDAE)

BŪRYS KIŠKIAŲVĖRIAI (LAGOMORPHA)

3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąją knygą rūdis árašyta nuo 1989 m.

Árašyta á Berno konvencijos III priedà.

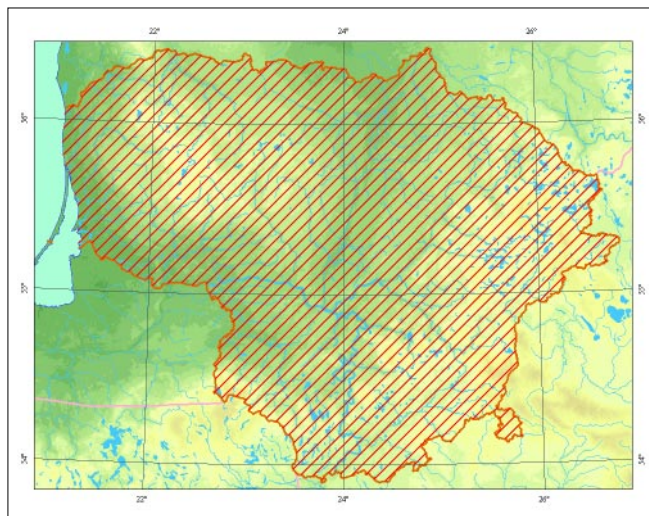
Paplitimas. Eurazijos tundrose, miškų ir iš dalies miškastepių zonose.

Randama beveik visoje Lietuvoje, bet ne visuose miškuose. Dažnesnė yra šiaurės rytų ir pietryčių Lietuvos bei kai kuriuose vakarų Lietuvos miškuose.

Biologija ir ekologija. Gyvena sėsliai spygliuočių ir mišriuose miškuose. Mėgsta medynus, besikaitaliojančius su pusiau atvirais plotais ir pomiškio bei trako tankmėmis. Guolius išsirengia prie medžių kamienų, išvartų, ypač dažnai greta eglėčių sąpalynų.

Šeriasi pavasarį ir rudenį. Veisiasi nuo vasario iki liepos ar net iki rugsėjo mėn. Per šį laiką patelės atveda iki 3, kartais iki 4 vadų. Nėštumas trunka apie 50 dienų. Vadoje dažniausiai būna 2–4 jaunikliai. Patelė juos pindo apie 30 dienų, bet jau po 10 dienų jaunikliai pradeda ėsti ir augalinį maistą. Lytiškai subręsta 9–10 mėn. Vasarą minta žoliniais augalais, piemė – medžių ir krūmų ūgliais, šakelėmis ir pieve. Ypač mėgsta karklus, drebulės, berpus.

Populiacijų gausumas. Populiacijos gausumui turi įtakos atskirų metų klimato sąlygos, todėl jis nepastovus. Apskaitos duomenimis, daugiausia baltųjų kiškių Lietuvoje XX a. antroje pusėje buvo 7–8 dešimtmečiais ir antroje paskutinio dešimtmečio pusėje (apie 5–7 tūkst.). Nors vėliau šių žvėrelių apskaita nebuvo atlikta, jų skai-

čius pastaraisiais metais vertinamas kaip palyginti stabilus. Vidutinis baltųjų kiškių tankumas jų gyvenamuose miškuose yra apie 6 ind./1 000 ha, o didžiausias tankumas atskiruose masyvuose – iki 20 ind./1 000 ha.

Grėsmės ir apsauga. Tinkamų buveinių mažėjimas dėl pelkių ir pelkėtų miškų sausinimo, taip pat kai kurių plėdrūnų (lapių, usūrinių žuonų, kiaunių) gausa. Svarbu išsaugoti žiemų žvėreliams tinkamas buveines, sumažinti plėdrūnų skaičių.

Informacijos šaltiniai

Bluzma P., 1999: The mountain hare (*Lepus timidus* L.) in Lithuania: abundance, population dynamics and distribution. – Proceedings of the Latvian Academy of Sciences, Sect. B, 53 (2): 112–115.

Prūsaitė J. (red.), 1988: Lietuvos fauna. Pinduoliai. – Vilnius.

Summary

Prevalent almost throughout all of Lithuania, however, it is more abundant mostly in large coniferous and mixed forests in the northeastern, southeastern and some western parts of the country. Short-term changes in number are determined by varying climatic conditions from year to year. In 2000, the population was estimated at 6500 individuals. Low population density is determined by a lack of suitable habitats, as well as an abundance of predators.

Aprašė Petras Bluzma

Renato Jakaičio nuotrauka

Didpioji miegapelė

Glis glis Linnaeus, 1766

DEIMA MIEGAPELINIAI (GLIRIDAE)
BŪRYS GRAUPIKAI (RODENTIA)

2 (V) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 1989 m.

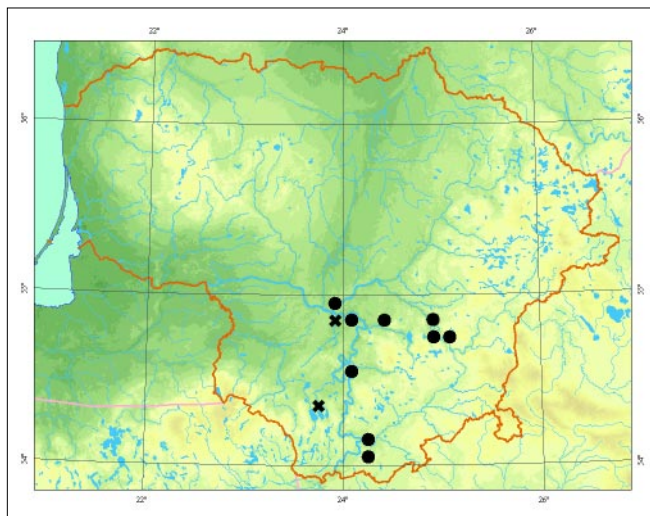
Áraðyta á Berno konvencijos III priedà.

Paplitimas. Didelėje Europos dalyje, Kaukaze ir Maþojoje Azijoje.

Lietuvoje ðiuo metu þinomos 9 populiacijos, daugiausia Nemuno ir Neries upiø bei á jas átekanèiø upeliø slėniuose ar netoli jø. 1990 – 2002 m. didþiøjø miegapeliø buvo aptikta Rumðiðkiø, Kleboniðkio, Subartoniø miðkuose, Stroðiùnø ir Punios ðiluose, Neries regioniniame parke.

Biologija ir ekologija. Lietuvoje daþniausiai gyvena senuose àpuolynuose ir brandþiuose miðriuose miðkuose su senais àpuolais ir lazdynø traku. Aktyvi sutemus ir naktà, dienà praleidþia lizduose, kuriuos daþniausiai daro medþiø uoksuose, mēgsta ásikurti inkiluose. Minta daugiausia augaliniu maistu: pumpurais, uogomis, vaisiais, rieðutais, gilėmis, nors ēda ir kiauðinius, jauniklius ar net suaugusius paukðèius. Suaugę individai sėslūs, turi individualias teritorijas. Jauniklius (4 – 8) veda rugpjùeio mėn. Þiemà miega. Ámygis trunka nuo rugsėjo pabaigos – spalio pradžios iki geguþės antros pusės.

Populiacijø gausumas. Beveik visose þinomose radavietėse didþiosioms miegapelėms tinkamø gyventi bu-

veiniø plotai yra nedideli, todėl ir populiacijos yra negausios. Pastaraisiais metais gauti inkilø tikrinimo rezultatai rodo, kad didþiøjø miegapeliø sumapėjo Rumðiðkiø miðke ir Ðúkòtos upelio slėnyje. Duomenø apie atskirø populiacijø gausà nėra.

Grėsmės ir apsauga. Tikrai iðnyko 2 radavietėse, kuriose jos buvo rastos 1936 m. Gali bûti, kad praėjusio amþiaus antroje pusėje iðnyko dar bent keliuose miðkuose. Pagrindinė nykimo prieþastis – miðko kirtimas didþiøjø miegapeliø gyvenamose vietose. Reikėtø updrausti pagrindinius miðko kirtimus þinomose radavietėse, iðkelti inkilø.

Informacijos ðaltiniai

Juðkaitis R., 2001: Ar retos Lietuvoje miegapelės? – *Theriologia Lituanica*, 1: 73 – 80.

Juðkaitis R., 2003: New data on distribution, habitats and abundance of dormice (Gliridae) in Lithuania. – *Acta Zoologica Academiae Scientiarum Hungaricae*, 49 (1): 55 – 62.

Summary

At present, *G. glis* has been found in nine localities in Lithuania, mostly along the two largest Lithuanian rivers, the Nemunas and Neris, and their tributaries. Typical habitats are oak forests and mature mixed forests containing old oak and hazel. Clear felling is the greatest threat to this species' survival.

Apraðė Rimvydas Juðkaitis

Rimvydo Juðkaièio nuotrauka

Miðkinė miegapelė

Dryomys nitedula Pallas, 1778

DEIMA MIEGAPELINIAI (GLIRIDAE)

BŪRYS GRAUPIKAI (RODENTIA)

3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąją knygą rûðis áraðyta nuo 1989 m.

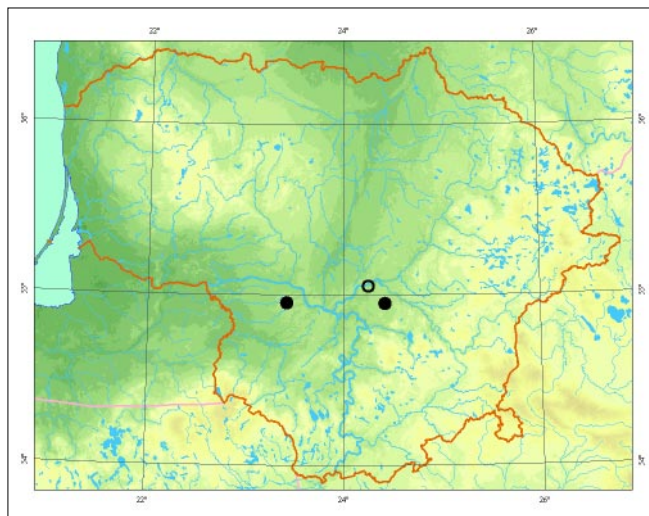
Áraðyta á Buveiniø direktyvø IV, Berno konvencijos III priedus.

Paplitimas. Didelėje Europos dalyje, Azijoje jos arealas suskaidytas á daugelá atskirø daliø.

Lietuvoje ðiuo metu þinomos 2 populiacijos: Ðakiø miðkø urėdijos Ðilagirio girininkijoje ir Kaiðiadoriø miðkø urėdijos Bûdos girininkijoje. 1934 m. miðkinė miegapelė buvo sugauta Jonavos apylinkėse, bet tikslí vieta neþinoma.

Biologija ir ekologija. Gyvena miðkuose, gerai laipioja medþiais. Ðilagirio girininkijoje pirmenybė teikia eglýnams arba miðriems medýnams su tankiomis eglėmis antrajame arde. Patinka ir jauni tankūs sodinti eglýnai. Suaugę individai sėslūs, turi 1–2 ha dydþio individualias teritorijas. Aktyvi sutemus ir naktá. Pavasará daugiau minta gyvulinės kilmės maistu (vabzdþiais, paukðėiais ir jø kiauðiniais, vasarà ir rudená – miðko uogomis, ápuolo gilėmis. Jauniklius (1–4, dabniausiai 3–4) veda birþelio mėn. Rugþjûeio pabaigoje – rugsėjo pradžioje upmiega þiemos ámygiu, kuris tėsiasi iki balandþio pabaigos.

Populiacijø gausumas. Ðilagirio girininkijoje suaugusių miðkinė miegapelė tankumas netgi tinkamoje

buveinėje – miðriame eglýne – yra labai mažas – 3–6 ind./10 ha. Ðios buveinės visame Kazlø Rûdos miðkø masyve upima palyginti nedidelius plotus, todėl populiacija negali būti gausi. Miðkinė miegapelė populiacija Bûdos girininkijoje visiðkai netirta.

Grėsmės ir apsauga. Didþiausia grėsmė kelia pagrindiniai miðko kirtimai miegapelė gyvenamuose medýnuose.

Siûloma iðlaikyti esamà medýnø su eglėmis plotà. Tinkamose buveinėse reikėtų iðkelti inkilø. Kad uoksiniai paukðėiai iðvengtø konkurencijos su miðkinėmis miegapelėmis, inkilus reikia kabinti tankiose eglėse.

Informacijos šaltiniai

Juðkaitis R., 2001: Ar retos Lietuvoje miegapelės? – *Theriologia Lituanica*, 1: 73–80.

Summary

Two populations of *Dryomys nitedula* are known in Lithuania, but only one has been investigated. However, even in favourable habitats (mixed stands of Norway spruce), dormouse density was very low – 3–6 ind./10 ha.

Apraðė Rimvydas Juðkaitis

Rimvydo Juðkaiėio nuotrauka

Berpinė sicista

Sicista betulina Pallas, 1779

DEIMA ŽOKLINIAI (DIPODIDAE)
BŪRYS GRAUŽIKAI (RODENTIA)

4 (I) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąją knygą rūdīs árašyta nuo 1989 m.

Árašyta á Buveinių direktyvos IV, Berno konvencijos II priedus.

Paplitimas. Arealas apima Eurazijos miškų ir miškas-
tėpių zoną.

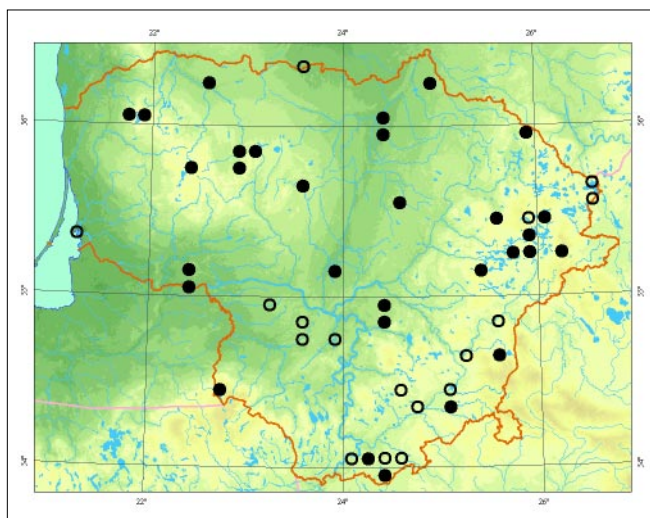
Lietuvoje radaviečių yra beveik visoje teritorijoje, bet gerokai daugiau rytiniuose ir pietrytiniuose rajonuose. Išsamesnių duomenų apie rūdies paplitimą surinkta tik tose vietovėse, kur buvo atliekami smulkieji pinduolių tyrimai.

Biologija ir ekologija. Tai atvirų vietų miškuose arba pamiškėse gyventojas. Lietuvoje sugaunama gana ávairiose buveinėse: miškų ir pamiškių pievose, atpeliančiose miškų kirtavietėse, ávairiuose medynuose (lapuočių, mišriuose ir netgi spygliuočių), atvirose poli-
nėse pelkėse (dažniausiai su retais medeliais ir krūmais), polėmis ir krūmais apaugusiuose miškų melioracijos kanaluose. Dažniau aktyvi sutemus, bet aptinkama ir dieną. Minta tiek gyvuliniu (vabzdžiais, kitais bestuburiais), tiek augaliniu maistu (sėklomis, uogomis). Veda 1–2 vadas, po 2–6 jauniklius. Spalio – balandžio mėn. miega piemos ámygiu.

Populiacijų gausumas. Radaviečių ir sugautų individų skaičius labai priklauso nuo teritorijų ištirtumo.

Broniaus Ąablevičiaus nuotrauka

Iki Ąiol daugiausia sicistų aptikta 4 saugomose teritorijose: Aukštaitijos nacionaliniame parke, Ąepkelių rezervate, Kamastos kraštovaizdžio draustinyje ir Kur-
tuvėnų regioniniame parke. Pagausėjus smulkiejių pinduolių tyrimams, radaviečių skaičius Lietuvoje auga. Ąiuo metu sicistų aptikta daugiau nei 40 radaviečių. Atskirų populiacijų gausumas nėra þinomas dėl specialių tyrimų stokos.

Grėsmės ir apsauga. Berpinės sicistos nėra stenotopiniai gyvūnai, o buveinės, kuriose jos gyvena, nėra nykstančios. Sicistos gyvena netgi þmonių pakeistose buveinėse (miškų kirtavietėse, melioracijos kanalų pakraščiuose, rekultivuotuose durpynuose). Grėsmę kelia visiðkas buveinių sunaikinimas ar sąlygų blogėjimas dėl ūkinės veiklos.

Informacijos šaltiniai

Juðkaitis R., 2004: Berpinė sicista (*Sicista betulina*) Lietuvoje: situacija 2004 m. – Theriologia Lituanica, 4: 25 – 32.

Summary

Two decades ago *S. betulina* was held to be one of the rarest mammals in Lithuania, however, now it has been found at more than 40 different localities spread through almost all the country, but mostly in eastern and south-eastern Lithuania.

Apraðė Rimvydas Juðkaitis

Ėermuonėlis

Mustela erminea Linnaeus, 1758

ĖEIMA KIAUNINIAI (MUSTELIDAE)
BŪRYS PLĖĖRIEJI (CARNIVORA)

4 (I) kategorija

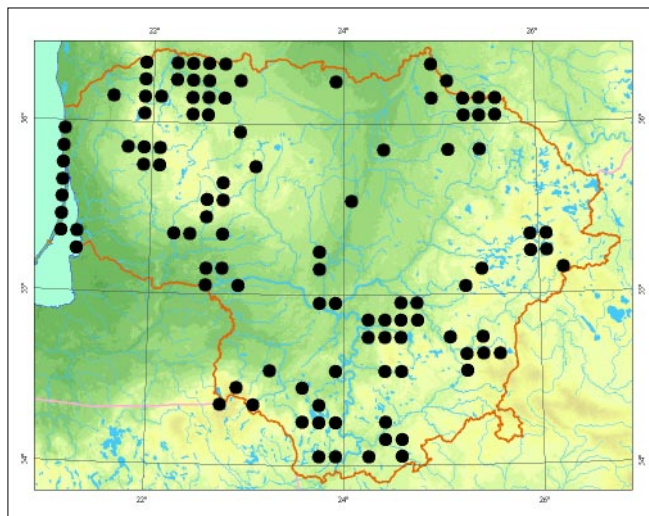
Statusas. Ą Lietuvos raudonąjā knygā rūĖis āraĖyta nuo 2003 m.

ĄraĖyta ā Berno konvencijos III priedā.

Paplitimas. Beveik visoje Holarktikoje. Ą jos arealā āeina beveik visa Europa. Introdukuota Naujojoje Zelandijoje. Lietuvoje rūĖis aptinkama visoje teritorijoje.

Biologija ir ekologija. Nedidelis, laibas, juodu uodegos galiuku kiauninis ėvėrelis. Aptinkamas miĖkin-gose, pelkėtose ir atvirose vietovėse. Ėapniau gyvybi-nės veiklos ėymio pastebima kupstynėse, nendrynuo-se, upio slėniuose, kirtavietėse. Gali būti aktyvus bet kuriuo paros metu. DidĖiājā gyvenimo dalā praleidžia pelinio graupikū, kurmio urveliuose, kuriuose medpioja ir ilsisi. Retsykliais medpioja smulkius stuburinius ir ant ėemės, geba āsiropĖti ā paukĖėio inkilus. Poruojasi geguĖės – birėlio mėn. Veda 5 – 12 jauniklio. Māpy-liais rūpinasi tik patelė. Jaunikliai grobā sugeba āveikti būdami 3 mėn. Tokio ampio jie tampa savarankiĖki. Artėjant ėiemai rudas vasaros kailiukas keiĖiamas bal-tu, bet juodas uodegos galiukas iĖlieka.

Populiacijū gausumas. Apie populiacijos gausumā duomenū nėra. Gyvybinės veiklos pėdsakū Ėapniau

randama Ėuvinto apylinkėse, Ėėpkelio rezervate, Kur-Ėio nerijoje, Alioniū pelkėje.

Grėsmės ir apsauga. Grėsmės neaiĖkios, todėl sunku nurodyti apsaugos priemonės.

Informacijos šaltiniai

Balėauskas L., Trakimas G., JuĖkaitis R., Uleviėius A., Balėauskienė L., 1999: Lietuvos ėinduoliū, varliagyviū ir ropliū atlasas. – Vilnius.

Prūsaitė J. (red.), 1988: Lietuvos fauna. ėinduoliai. – Vilnius.

Summary

This species is widely distributed in Lithuania, although population abundance is not known. Signs indicating dynamic populations are more often noticed in the country's larger wetland territories and on the Curonian Spit.

ApraĖė Kazimieras Baranauskas

Renato Jakaieio nuotrauka

Ūdra

Lutra lutra Linnaeus, 1758

DEIMA KIAUNINIAI (MUSTELIDAE)
BŪRYS PLĖDRIEJI (CARNIVORA)

5 (Rs) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rŭðis áraðyta nuo 1989 m.

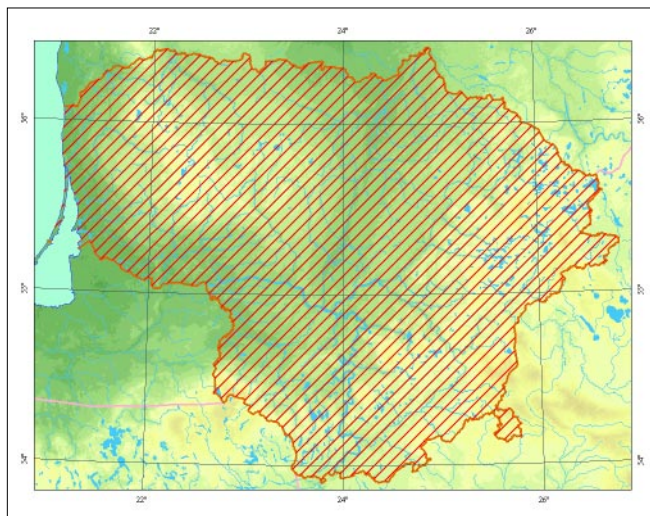
Áraðyta á Berno konvencijos II, Buveiniø direktyvos II ir IV priedus.

Paplitimas. Nuo Portugalijos iki Japonijos. Azijoje á pietus arealas nusidriekia iki Indonezijos. Aptinkama Ðiaurės Afrikoje. Populiacija visame areale yra labai nevienodai pasiskirsėiusi. Daugelyje Europos valstybiø rŭðis jau iðnykusi.

Lietuvoje ji pastebima beveik prie visø didesniø vandens telkinių.

Biologija ir ekologija. Ilgo, aptakaus, labai lankstaus kūno þvėrelis. Gyvena prie vandens. Aktyvesnis tamsiuoju paros metu. Puikiai plaukioja ir nardo. Slepiasi urvuose, bebrø trobelėse, pakranėiø nendrynuose. Toli nuo vandens nenuklysta. Patinas þymi ir gina apie 50 km ilgio pakranėiø ruopà. Jo teritorijoje ásikuria 1–2 patelės ir keletas nesubrendusiø, bet jau savarankiðkø jaunikliø. Minta þuvimis, daugiausia lėtai plaukiojanėiomis. Suėda ir varliagyviø, ðiek tiek paukðėiø, vėþiø. Jauniklius (1–5, daþniausiai 2–3) veda pavasará, retkarėiais kitu metø laiku. Jais rūpinasi tik patelė. Labai þaismingas gyvūnas, greitai prijunksta.

Populiacijos gausumas. Áprasta prie daugelio vandens telkinių, ypač miðkingose vietovėse. Pastebima ir maþai maistinguose pelkėtuose plotuose. Maþiau gyvybinės veiklos þymiø aptinkama prie upiø, skalaujanėiø didþiøjø miestø betonuotas ar nutryptas pakran-

tes. Kaip ir daugumai plėðriøjø þinduoliø, ūdroms reikia dideliø medþioklės plotø, todėl jø populiacija nebūna labai gausi. Manoma, kad ðalyje gyvena apie 3 000 ūdrø. Populiacija ðiuo metu stabili.

Grėsmės ir apsauga. Ūdra yra gėløjø vandenø ekosistemos virðūnėje, todėl jos gausumas labai priklauso nuo mitybinio grandþiø būklės. Galima grėsmė yra vėl aktyvėjantis pusiau vandens þinduoliø (upinių bebrø, kanadiniø audinių) populiacijø reguliavimas, kuris gali smarkiai sumaþinti lėtai atsinaujinanėià ūdrø populiaciją. Būtina ir tolesnė griepta vandenø uþterðtumo kontrolė.

Informacijos ðaltiniai

Balėiauskas L., Trakimas G., Juðkaitis R., Uleviėius A., Balėiauskienė L., 1999: Lietuvos þinduoliø, varliagyviø ir ropliø atlasas. – Vilnius.

Baranauskas K., Mickeviėius E., 1995: The new data on otters in Lithuania. – Lutreola, 5: 11–14.

Summary

Otters can be found near almost all larger water bodies in Lithuania. They are more abundant near water bodies in forests and areas rarely disturbed by humans. The population is currently stable. It is believed that there are about 3000 otters in Lithuania.

Apraðė Kazimieras Baranauskas

Selemono Paltanaviėiaus nuotrauka

Lūdis

Lynx lynx Linnaeus, 1758

DEIMA KATINIAI (FELIDEA)

BŪRYS PLĖDRIEJI (CARNIVORA)

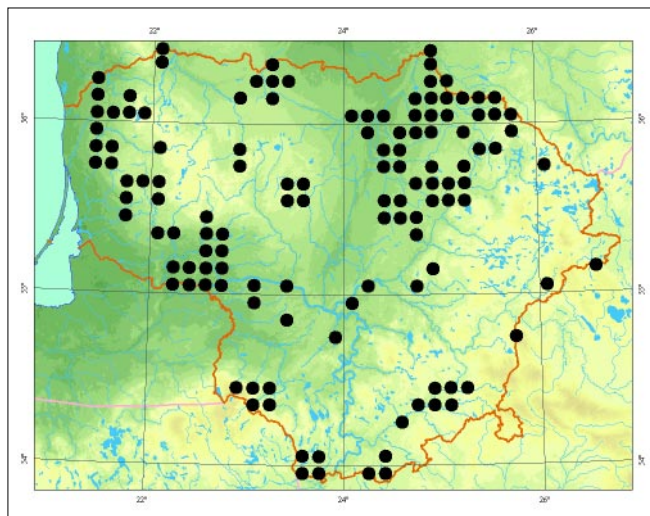
1 (E) kategorija

Statusas. Lietuvoje nemedpiojama nuo 1979 m. Á Lietuvos raudonąją knygą rūdis árašyta nuo 2000 m. Árašyta á Berno konvencijos III, Buveinių direktyvos II ir IV priedus.

Paplitimas. Europos, Mažosios, Ðiaurės ir Centrinės Azijos miðkingose ir kalnuotose srityse. Daugelyje Vakarø Europos Ðaliø iðnykusi arba retai aptinkama rūdis. Lietuvoje nuolatos randama tik kai kuriuose miðkø masyvuose (Birþø, Karðuvos, Ðaliojoje giriose; Taujėnø – Ūpulėnio, Kuliø, Latvijos pasienyje esanėiuose Rokiðkio r. ir keliuose kituose miðkuose).

Biologija ir ekologija. Mėgstamos lankymosi vietos – spygliuoėiø ir miðrūs miðkai su tankiu pomiðkiu, iðvartomis, pelkėtais plotais. Suaugę individai didþiàjà metø dalá laikosi pavieniui (neskaitant patelių su jaunikliais). Rujoja nuo sausio vidurio iki kovo mėn. Nėðtumas trunka maždaug 70 dienø. Nuoðaliose vietose, dabniausiai po iðvartomis, ásirengia guolá. Jauniklius (dabniausiai 2–3) jame veda geguþės mėn. Jie þindomi beveik 3 mėn., o nuo 2 mėn. pradeda ėsti atneðtà maistà. Vaikðto su patele iki rujos, kai ji lieka bergþþia – ir ilgesná laikà. Lytiðkai subręsta antraisiais gyvenimo metais. Minta dabniausiai kiðkais, stirnomis, reėiau – paukðėiais ir smulkiais grauþikais. Medpioja miðko pakraðėiuose, laukymėse, atþelianėiose kirtavietėse.

Populiacijø gausumas. XX a. pirmoje pusėje lūðys Lietuvoje buvo beveik iðnykusios. Vėliau, kai pagerėjo apsauga, mitybos sàlygos ir sumapėjo vilkø, lūðiø ėmė

gausėti. Daugiausia jø buvo XX a. 8–9 deðimtmetyje (apie 150–200 lūðiø). Vėliau lūðiø sumapėjo beveik dvi-gubai. Dabartinę populiaciją sudaro apie 30–40 þvėriø.

Grėsmės ir apsauga. Labai padidėjęs lūðiø trikdymas, kai kertamas miðkas, medpiojama, lankomasi ar poilsiaujama jø gyvenamose vietose. Smarkiai kertamuose miðkuose gali pritrūkti tinkamø buveinių. Nemapà, bet sunkiai ávertinamà þalà daro brakonieriaavimas, ypaė kilpininkavimas. Neigiamà átakà lūðims gali daryti vilkai ir valkataujantys ðunys.

Svarbiausiose lūðiø gyvenamose vietose būtina riboti miðko kirtimą, medþioklę su varovais, lankymàsi.

Informacijos ðaltiniai

Bluzma P., 1999: Estimation of the state of lynx and wolf populations in Lithuania. – Acta Zoologica Lituanica, 9 (1): 35–41.

Prūsaitė J. (red.), 1990: Lietuvos fauna. Þinduoliai. – Vilnius.

Summary

Abundance of the lynx population has significantly decreased over the last two decades, mainly due to the increased disturbance of lynx habitats, their transformation, and due to the possible negative influence of poaching and predators (wolves, stray dogs). The current national population is estimated to be about 30–40 individuals.

Apraðė Petras Bluzma

Selemono Paltanaviėiaus nuotrauka

Ilgasnukis ruonis

Halichoerus grypus Fabricius, 1791

DEIMA RUONIAI (PINNIPEDIA)

BŪRYS TIKRIEJI RUONIAI (PHOCIDAE)

1 (E) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1970 m. Á Lietuvos raudonąją knygą árašyta nuo 1989 m.

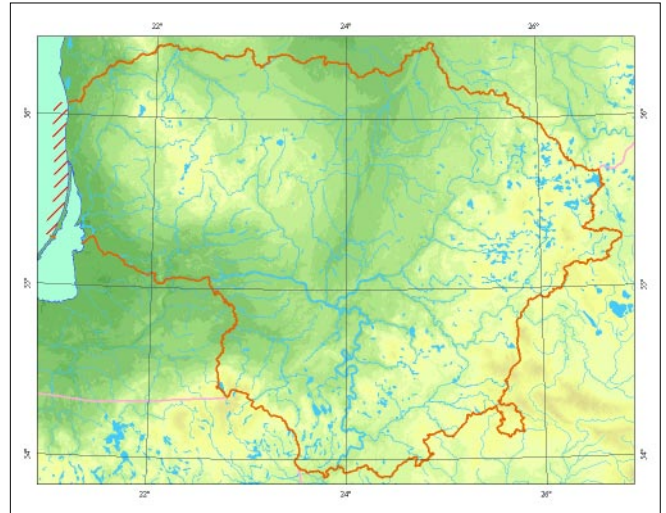
Árašyta á Berno konvencijos II, Bonos konvencijos III, Buveinių direktyvos II priedus.

Paplitimas. Kanados, JAV, Ðiaurės ir Vakarø Europos pakrantėse, tarp jø ir Baltijos jūroje. Èia svarbiausios jaunikiø vedimo vietos yra prie Estijos, Suomijos, Ðvedijos krantø.

Lietuvos pakrantėse rūdis aptinkama gana reguliariai. Keletà kartø rasta maþø jaunikiø, taèiau reguliariai nesiveisia.

Biologija ir ekologija. Gyvena jūroje, tik atsitiktinai áplaukia á upes ar kitus gėluosius vandenis. Visà laikà keliauja, taèiau turi nuolatinės poilsio ir jaunikiø vedimo vietas. Nuolatinio porø nesudaro. Rujoja vasario – kovo mėn. Patelė veda 6 – 10 kg sveriantà 1 (labai retai 2) jauniklà kovo mėn. Gimæ jaunikliai būna padengti baltu pūku ir negali plaukti. 2 – 3 savaites juos þindo ruonės, po to jaunikliai ðeriasi, o laikinà pūkuotà kailiukà pakeitæ á trumpaplaukà tampa savarankiðki. Ruoniai minta jūros þuvimis, reèiau moliuskais bei vėþiagyviais.

Populiacijø gausumas. XX a. ketvirtajame deðimtetyje Baltijos jūroje buvo apie 20 tūkst. ruoniø, ðeðtajame – 5 – 10 tūkst., septintojo deðimtmeèio pradþioje apie 2,5 –

5 tūkst. ruoniø. Rygos álankoje 1977 m. teliko 100 – 150 ruoniø. Sustiprinus apsaugà, jø ėmė daugėti – apie 1990 m. buvo jau apie 1 000.

XX a. antroje pusėje Lietuvos vandenyse ruoniø buvo galima pamatyti nuolatos, bet tik po kelis. Nuo 2000 m. jø aptinkama daþniau, taèiau lygi, be uolø, akmenø ir salø pakrantė jiems netinka. Lietuvos vandenyse laikinai susiformuojanèià populiacijà sudaro 10 – 50 ruoniø.

Grėsmės ir apsauga. Nemaþai ruoniø þūsta ásipainiojæ á þvejø tinklus. Pajūryje nėra jiems tinkamø gulyklø (jūroje esanèiø akmenø ar saleliø) – dėl ðios prieþasties ruoniai neturi kur apsistoti ir vesti jaunikiø. Ilgasnukiai ruoniai veisiami Klaipėdos jūrø muziejuje. Dalis jaunikiø iðleidþiama á laisvæ. Èia slaugomi ir pajūryje surasti ligoti ar suþeisti ruoniai.

Informacijos ðaltiniai

Summary

The current unstable population of *Halichoerus grypus* found along Lithuania's coastline consists of 10–50 individuals. This species is bred at the Klaipėda Sea Museum and 2–3 juveniles are released into the wild every year. A growth in population numbers has been observed.

Apraðė Selemonas Paltanavièius

Selemono Paltanavièiaus nuotrauka

Stumbras

Bison bonasus Linnaeus, 1758

DEIMA PORAKANOPAI (ARTIODACTYLA)
BŪRYS DYKARAGINIAI (BOVIDAE)

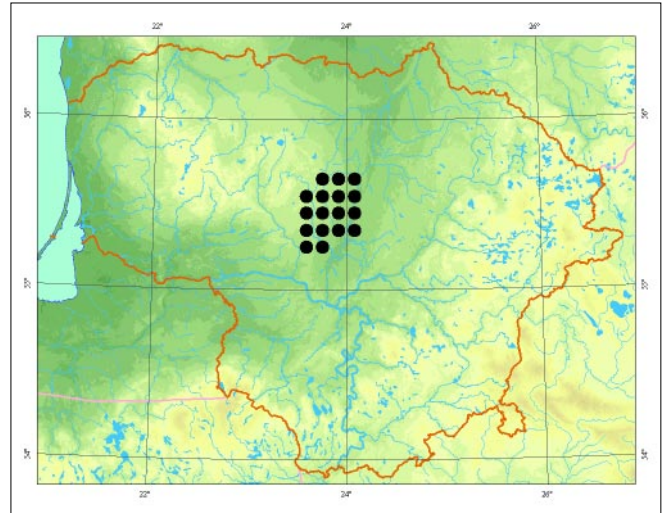
5 (Rs) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1969 m. Áraðyta á Buveiniø direktyvos II ir IV priedus.

Paplitimas. Europoje natûralios populiacijos iðsilaikë Beloveþo girioje (Lenkijoje). Dirbtinai suformuotos vietinës populiacijos, kuriø dalis yra kontroliuojamoje aplinkoje, voljeruose, þinomos daugelyje valstybiø: Lenkijoje, Vokietijoje, Ukrainoje, Rusijoje, Baltarusijoje, Kirgizijoje, Ðiaurës Kaukaze.

Lietuvoje (Panevëþio r., prie Krekenavos) stumbrai ákurdinti voljeruose 1969 m. Nuo 1973 m. pirmieji stumbrai paleisti á laisvæ. Voljeruose laikomos 2 bandos, laisvëje klajojanëios 2–3 bandos pastebimos Panevëþio, Këdainiø, Ukmergës rajonuose. Pavieniai þvërys, daþniausiai nuo bandos atskirti jauni buliai, aptinkami daugelyje Lietuvos rajonø. Ðinoma atvejø, kai stumbrai á Lietuvà atklysdavo ið Baltarusijos bei Lenkijos, taèiau nepastebëta, kad jie bûtø prisijungæ prie laisvëje gyvenanëiø vietiniø stumbrø bandø.

Biologija ir ekologija. Gyvena lapuoèiø bei miðriuose miðkuose su didelëmis aikðtëmis ir pievomis. Gyvena bandomis, kuriose, be buliaus, yra dar keletas pateliø bei jaunikliø. Trimeèiai patinai ið bandos iðvaromi ir ima klajoti. Po beveik 9 mën. truncanëio nêðtumo atveda 1, retai 2 jauniklius; Lietuvoje jie daþniausiai atsivedami geguþës – rugsëjo mën., taèiau kartais

stumbrës vaikuojasi net þimos pradþioje. Vasarà minta tik þoliniais augalais, daþnai kultûriniais, þiemà didelæ maisto dalá sudaro ðakelës ir medþiø þievë.

Populiacijø gausumas. Á Lietuvà ið Rusijos Paokio terasø rezervato veislyno 1969 – 1972 m. buvo áveþta 10 stumbrø. Stumbrai buvo apgyvendinti Paðiliø stumbryste. Nuo 1973 m. laisvëje gyvenanti stumbrø banda gausëjo pamãpu: 1979 m. buvo 14, 1985 m. – 19 stumbrø. Dabar laisvëje gyvena 3 atskiros bandos po 35 – 40 gyvûnø. Dar keletas nuo bandos atskirtø jaunø patinø klajoja po gretimus rajonus.

Grësmës ir apsauga. Laisvëje gyvenanëiai bandai esama aplinka yra netinkama: miðkai per maþi, todël þvërys daþnai ieðko maisto jø pakraðëiuose esanëiuose þemës ūkio plotuose. Siekiant apsaugoti þemës ūkio naudmenas, stumbrai nuvejami á jiems svetimas teritorijas. Dalis gyvûnø þûsta nuo brakonieriø. Lietuvoje stumbrus planuojama laikyti tik aptvaruose.

Informacijos ðaltiniai

Summary

Bison were reintroduced into Lithuania in 1969. Currently there are 12–18 living in enclosures, and 35–40 in the wild. However, the free-range herd has little chance of survival due to a lack of suitable habitats.

Apraðë Selemonas Paltanaviëius

Selemono Paltanaviëiaus nuotrauka

Literatūra

Balėiauskas L., Trakimas G., Jučkaitis R., Ulevičius A., Balėiauskienė L., 1999: Lietuvos būduolių, varliagyvių ir roplių atlasas. Antras papildytas leidimas. – Vilnius.

BirdLife International, 2004: Birds in Europe: population estimates, trends and conservation status. – Cambridge, UK: BirdLife International (BirdLife Conservation Series No. 12).

Bukelskis E., Kesminas V., Repeška R., 1998: Gėlavandenės žuvis. – Vilnius.

Cramp S. & Simmons K. E. L. (eds), 1977: The Birds of the Western Palearctic. Vol. I. Ostriches to Ducks. – Oxford University Press, Oxford.

Cramp S. & Simmons K. E. L. (eds), 1980: The birds of the Western Palearctic. Vol. II. Hawks to Bustards. – Oxford University Press, London.

Cramp S. & Simmons K. E. L. (eds), 1983: The Birds of the Western Palearctic. Vol. III. Waders to Gulls. – Oxford University Press, Oxford.

Cramp S. (ed.), 1985: The birds of the western Palearctic. Vol. IV. Terns to Woodpeckers. – Oxford University Press, Oxford.

Cramp S. (ed.), 1988: The Birds of the Western Palearctic. Vol. V. Tyrant Flycatchers to Thrushes. – Oxford University Press, Oxford.

Cramp S., Brooks D. (eds), 1992: The Birds of the Western Palearctic. Vol. VI. Warblers. – Oxford University Press, Oxford.

Cramp S., Perrins C., Brooks D. (eds), 1993: The Birds of the Western Palearctic. Vol. VII. Flycatchers to Shrikes. – Oxford University Press, Oxford.

Cramp S., Perrins C., Brooks D. (eds), 1994: The Birds of the Western Palearctic. Vol. VIII. Crows to Finches. – Oxford University Press, Oxford.

Cramp S., Perrins C., Brooks D. (eds), 1994: The Birds of the Western Palearctic. Vol. IX. Buntings to New World Warblers. – Oxford University Press, Oxford.

Gurskas A. (sud.), 1997: Lietuvos sausumos sraigės. – Kaunas.

Hagemeijer E. J. M. and Blair M. J. (eds), 1997: The EBCC Atlas of European Breeding Birds: Their Distribution and Abundance. – T & Poyser, London.

Hydrobiological Research in the Baltic Countries, 1999: Part I. Rivers and Lakes.

Prūsaitė J. (red.), 1988: Lietuvos fauna. būduoliai. – Vilnius.

Logminas V. (sud.), 1990: Lietuvos fauna. Paukščiai, 1. – Vilnius.

Logminas V. (sud.), 1991: Lietuvos fauna. Paukščiai, 2. – Vilnius.

Kurlavičius P. (red.), 2006: Lietuvos perinėlių paukščių atlasas. – Kaunas.

Palionis A., 1932: Indėlis Lietuvos drugių faunai papinti. – Kaunas.

Prüffer J., 1947: Studia nad motylami Wilenszyszyzny. – Torun.

Stanenytė A. P., 1988: Strekozy (*Odonata*) na ochraniaemych terytoryjach Litvy. – Acta Entomologica Lituanica, 9.

Živickis P., 1960: Lietuvos moliuskai ir jų apibūdinimas. – Vilnius.

Tucker G. M., Evans M. I., 1997: Habitats for birds in Europe: a conservation strategy for the wider environment. – Cambridge, U.K.: BirdLife International (BirdLife Conservation Series No. 6).

Virbickas J., 2000: Lietuvos žuvis. – Vilnius.

KARALYSTĖ

AUGALAI

PLANTAE

Skyrius
Raudondumbliai
Rhodophyta

Purpurinė bangija

Bangia atropurpurea (Roth) C. Agardh

SKYRIUS RAUDONDUMBLIAI (RHODOPHYTA)
ĖEIMA BANGIJINIAI (BANGIACEAE)

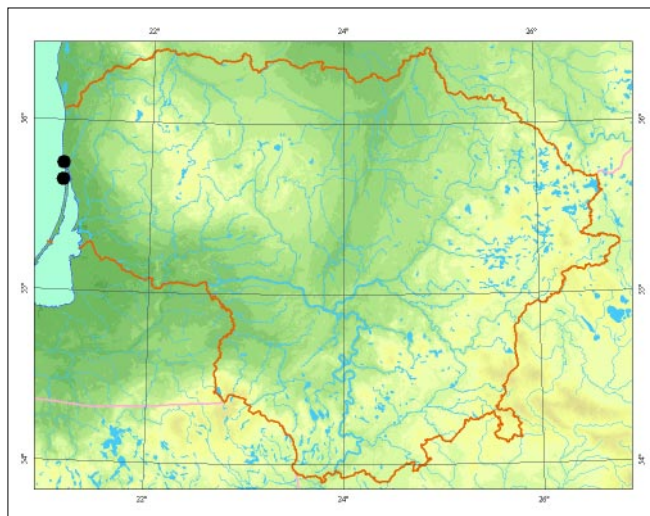
1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygå rûðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Baltijos, Ðiaurës ir Vidurpiemio jûrose, Ðiaurës Atlanto vandenynë. Reta rûðis visoje pietrytinëje Baltijoje, daþna – Ðiaurës jûroje.

Lietuvoje reta, paplitusi Klaipëdos sàsiauryje nuo jûros vartø iki Smeltës pusiasalio, auga 0 – 0,5 m gylëje. Aptinkama tik vienameið siûliniø dumbliø bendrijose su *Rhizoclonium implexum*.

Biologija ir ekologija. Vienmetis, 1 – 16 cm aukðëio dumblis, gniupulas. Dauginasi monosporomis ir lytiðkai vasario – geguþës mën. Gametofitai makroskopiniai neðakoti siûliniai gniupulai, sporofitai – mikroskopiniai ðakoti siûliniai gniupulai. Epilitinë eurihalinë rûðis, auga ant rieduliø, uolø, dirbtiniø substratø (krantiniø, molø).

Populiacijø gausumas. Þinoma tik 1 radavietë Klaipëdos sàsiauryje nuo jûros vartø iki Smeltës pusiasalio. Aptikti pavieniai dumbliai, sàþalynø nesudaro.

Grësmës ir apsauga. Nykimo prieþastys nepinomos.

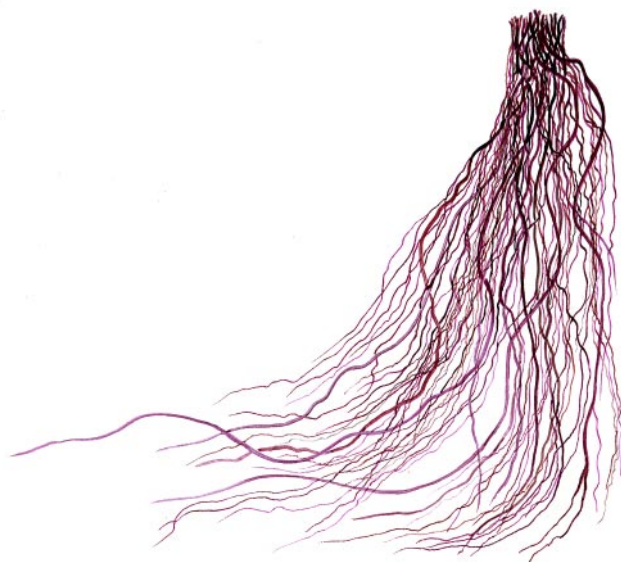
Informacijos ðaltiniai

Labanauskas V., 2000: Baltijos jûros Lietuvos priekrantës bentoso makrofitø bendrijos. – Botanica Lithuanica, 6 (4): 401 – 413.

Summary

Endangered species, known to exist in one locality.

Apraðë Jolanta Kostkeviëienë

Linos Jasiukonytës pieðinys

Skyrius
Rudadumbliai
Phaeophyta

Pûslėtasis guveinis

Fucus vesiculosus L.

SKYRIUS RUDADUMBLIAI (PHAEOPHYTA)
ĖEIMA GUVEININIAI (FUCACEAE)

4 (I) kategorija

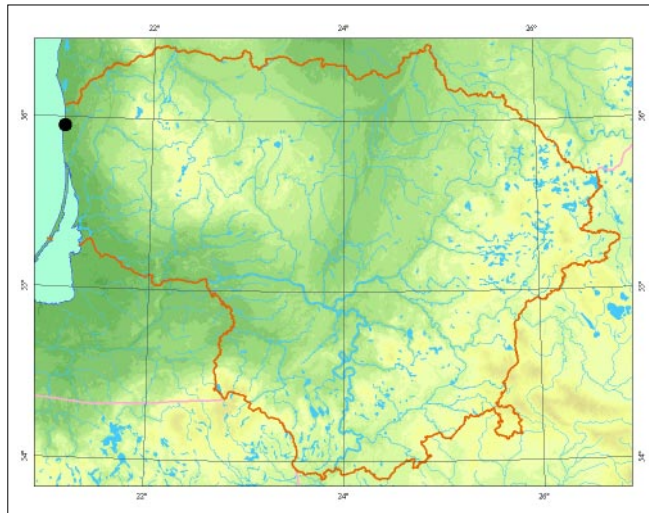
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Baltijos ir Ðiaurės jûrose, Atlanto vandenyno Ðiaurėje.

Lietuvoje labai reta rûðis, þinoma 1 radavietė Palangoje prie Ràpės þioèiø, auga ant rieduliø 2 – 2,3 m gilyje.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 20 – 75 cm aukðeiø ir 0,5 – 2 cm ploèiø dumblis, gniupulai dviðakai ðakoti. Dauginasi lytiðkai. Gametangės susiformuoja filoidø virðûnėse (receptakulėse), specialiose kamerose (koncentakulėse) vėlyvà rudená. Epilitinė ðviesomėgė jûrinė rûðis, auga ant rieduliø, uolø litoralėje arba sublitoralėje.

Populiacijø gausumas. Þinoma tik 1 radavietė. Palangos populiacijoje aptikti pavieniai individai. Manoma, kad guveiniai gali augti dar keliose vietose ties Kurðiø nerija.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta dėl vandens tarðos ir maþėjanėio vandens skaidrumo.

Informacijos ðaltiniai

Labanauskas V., 2000: Baltijos jûros Lietuvos priekrantės bentoso makrofitø bendrijos. – Botanica Lithuanica, 6 (4): 401 – 413.

Summary

Endangered species, known to exist in one locality.

Apraðė Jolanta Kostkeviėienė

Zigmanto Gudþinsko nuotrauka

Skyrius
Maurabragûnai
Charophyta

Kurklinis menturdumblis

Nitella confervacea (Bréb.) A. Braun

SKYRIUS MAURABRAGŪNAI (CHAROPHYTA)
DEIMA MENTURDUMBLINIAI (NITELLACEAE)

4 (I) kategorija

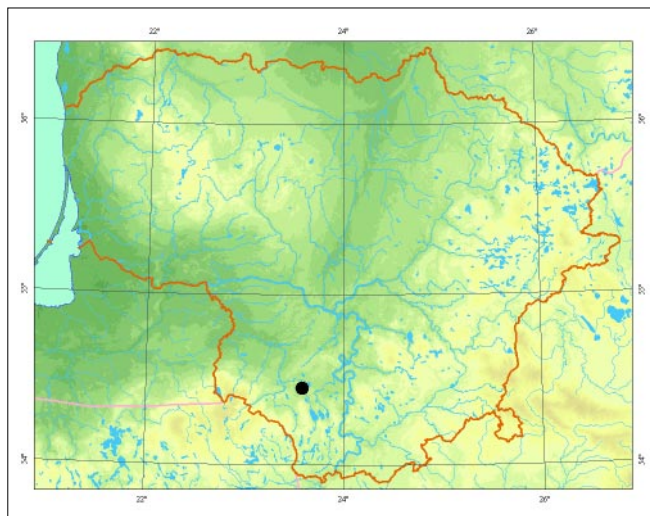
Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knyga rūdis árašyta nuo 2003 m.

Paplitimas. Kosmopolitinė rūdis, paplitusi Europoje, Afrikoje (Maroke), Azijoje (Indijoje, Birmoje, Japonijoje, Kazachstane), Australijoje, Naujojoje Zelandijoje, Ėiaurės Amerikoje.

Lietuvoje ėiuo metu þinoma tik 1 radavietė Alytaus rajone.

Biologija ir ekologija. Gėlavandenis dumblis, taėiau kartais auga posūrių jūrų álankose. Vienmetis, mažas (iki 5 cm aukdėio), dauginasi oosporomis. Auga sekliuose vandenyse: nuolatinėse ir laikinose balose, kūdrose, upeliuose, grioviuose, eperų pakrađėiuose. Aptinkamas tik neupėlusiuose vandens telkiniuose, nes dėl savo smulkumo negali konkuruoti su stambiais pėdiniais augalais. Gali pasirodyti tik vienas metais, subrandinti oosporas ir iđnykti, kol vėl susidarys palankios augimo sąlygos. Biologijos ypatumai Lietuvoje neįtyrinėti. Ėie dumbliai turėtų būti paplitę plaėiau, taėiau juos sunku pastebėti dėl mažumo ir efemeridkumo.

Populiacijų gausumas. 2004 m. birželio 26 d. þuvinto eperų pakrantėje ties þuvintų k., dviejose apie 1 m² ploto balose, aptikta maždaug 50 fertilių individų, kai

kurie jų buvo su subrendusiomis oosporomis. Antroje vasaros pusėje balos iđdþiuvo. Kitais metais dumblių nerasta, balos upaugo viksvomis ir kitokiais augalais.

Grėsmės ir apsauga. Negali konkuruoti su stambiais daugiameėiais pėdiniais augalais.

Dumbliams palanki þmogaus veikla: upėlusių smulkų vandens telkinų valymas pađalinant augalijos perteklių, nendrynų ėienavimas.

Informacijos šaltiniai

Minkeviėius A., Trainauskaitė I., 1970: S. Gorskio maurabragainių (*Charophyta*) rinkinys Vilniaus valstybiniame V. Kapsuko vardo universitete. – Lietuvos TSR aukdėjų mokyklų mokslo darbai, Biologija, 10: 5 – 12. Herbariumo pavyzdþiai: WI, BILAS.

Summary

Currently only one new locality of *Nitella confervacea* is known to exist on the shore of Lake þuvintas in the Alytus district. In June 2004 in two temporary pools of about 1 m² approximately 50 fertile individuals were recorded. The following year algae were not found, but the spore bank might have formed and survived.

Aprađė Zofija Sinkeviėienė

Mindaugo Rylos nuotrauka

Lieknasis menturdumblis

Nitella gracilis (Sm.) C. Agardh

SKYRIUS MAURABRAGŪNAI (CHAROPHYTA)
ĖEIMA MENTURDUMBLINIAI (NITELLACEAE)

4 (I) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygå rŭðis áraðyta nuo 1989 m.

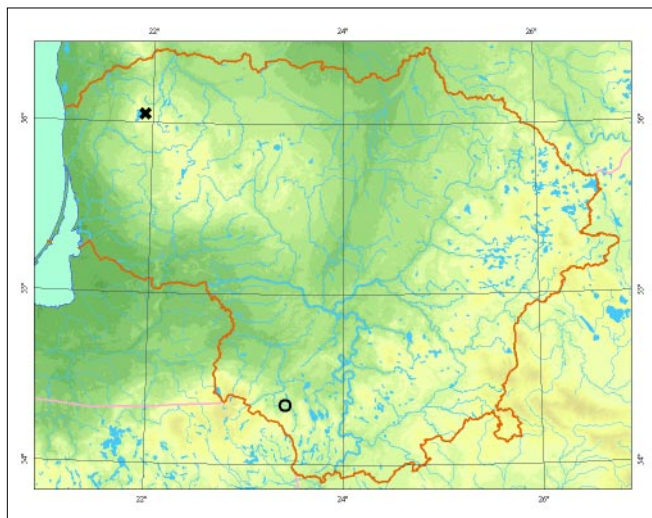
Paplitimas. Beveik kosmopolitinė rŭðis, paplitusi visoje Europoje, bet tik nedaugelyje radavieėiŭ gausi. Paplitimas Lietuvoje nepakankamai iðtirtas. Literatŭroje nurodomos radavietės Vilniaus apylinkėse, Alytaus ir Plungės rajonuose.

Biologija ir ekologija. Labai glėpnas vidutinio dydžio povandeninis dumblis. Labai panaðus á smailiavirðŭnà menturdumblà (*Nitella mucronata*), tik daug smulkesnis. Auga sekliuose vandens telkiniuose: nedideliuose eþeruose, grioviuose, tvenkiniuose, karjerŭ duobėse, kuriŭ vandens reakcija – nuo rūgðėios iki ðarmiñės. Gilesnėse vietose auga kaip daugiametis ir perþiemoja visas gniupulas. Sekliose vietose gyvuoja kaip vienmetis ir subrandinæs oosporas nunyksa. Manoma, kad subrendusios oosporos gali sudygti bet kuriuo joms palankiu metu. Oosporŭ dygimo laikas ir sàlygos Lietuvoje netyrinėti.

Populiacijŭ gausumas. Nuo XX a. vidurio naujŭ radavieėiŭ nėra. Nurodomoje radavietėje þiedelio eþere

Linos Jasiukonytės pieðinys

(Plungės r.) rŭðis pakartotinai nerasta, nes eþere auginamos þuvys. Kitose radavietėse populiacijŭ būklė neþinoma.

Grėsmės ir apsauga. Apie ðios rŭðies nykimo prieþastis labai maþai þinoma ne tik Lietuvoje, bet ir kitose ðalyse. Gali būti, kad nyksta dėl vandenŭ tarðos ir upþėlimo kitais vandens augalais. Lietuvoje svarbi ðiŭ dumbliŭ iðnykimo prieþastis gali būti þuvŭ áveisimas maþuose eþeruose.

Bŭtina ieðkoti naujŭ radavieėiŭ.

Informacijos ðaltiniai

Trainauskaitė I., 1970: Kharovyje vodorosli (*Charophyta*) v vodojomakh Litovskoj SSR (Avtoreferat dissertacii). – Vilnius.

Summary

The species has not been sufficiently studied in Lithuania. According to record, the localities are situated in the Vilnius area and in the Alytus and Plungė districts, yet Nitella gracilis has not been recently recorded in Lake Biedelis (Plungė distr.) in recent times. Thus, a search for new localities is essential.

Apraðė Zofija Sinkeviėienė

Smaliavirđūnis menturdumblis

Nitella mucronata (A. Braun) Miq.

SKYRIUS MAURABRAGŪNAI (CHAROPHYTA)
ĖEIMA MENTURDUMBLINIAI (NITELLACEAE)

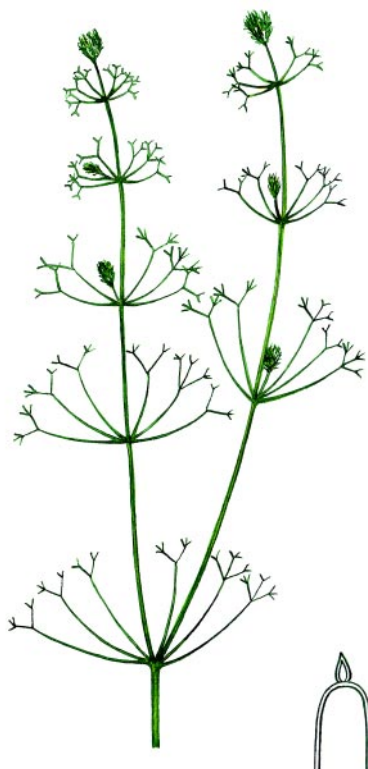
2 (V) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygå rūđis árašyta nuo 2000 m.

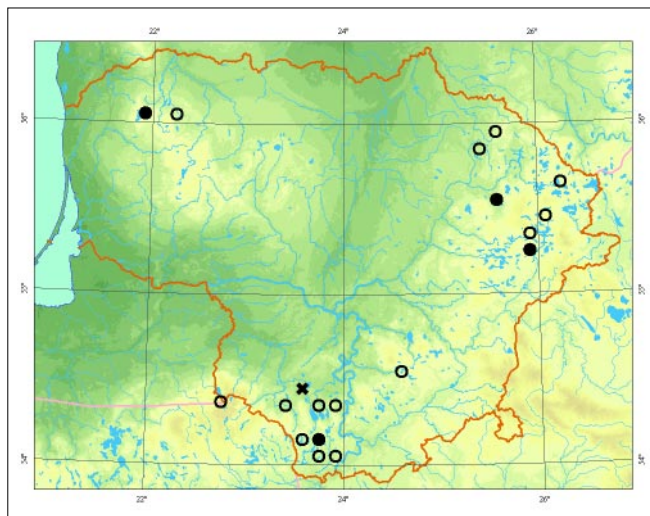
Paplitimas. Europoje, Azijoje, Afrikoje, Ėiaurės ir Pietø Amerikoje.

Lietuvoje radavietės aptinkamos eperingose aukđtumo-
mose. Nuo 1992 m. jø rasta labai nedaug.

Biologija ir ekologija. Vidutinio dydpio (15 – 30 cm aukđėio) gėlavandenis povandeninis dumblis. Lietuvoje dąpniausiai auga nedideliuose upđumblėjusiuose eutrofiniuose eperuose arba didesniø eperø álankose iki 3 m gylio. Kartais aptinkamas dirbtiniuose tvenkiniuose. Giliose vietose auga kaip daugiametis ir perpiemoja visas gniupulas; seklumose rudėnā sunyksta ir pavasarā iđauga iđ oosporø. Labai retai sudaro nedidelius sápalynus. Dąpniausiai negausiai auga kitø rūđiø maurabragūnø ir vandeniniø samanø (*Chara hispida*, *C. globularis*, *Drepanocladus aduncus*) bendrijo-
se, reėiau – tarp piediniø augalø.

Linos Jasiukonytės pieđinys

Populiacijø gausumas. Visose ėiuo metu įinomose radavietėse populiacijose negausios. Daugelyje senesniø radavieėiø jø būklė nepinoma.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta dėl konkurencijos su kitais, ypaė piediniais vandens augalais.

Būtina saugoti eperus nuo tarđos, eutrofizacijos ir vandens reįimo pokyėiø, pakranėiø urbanizacijos; riboti intensyvø vandens sportā ir poilsinę veiklą.

Informacijos šaltiniai

Ėarkinienė I., 1961: Rytø ir Pietø Lietuvos TSR eperø makrofitø floristinė ir morfologinė-ekologinė analizė. – Lietuvos TSR aukđtøjø mokyklø mokslo darbai. Biologija, 1: 159 – 194.

Herbariumo pavyzdįiai: WI, BILAS.

Summary

Nitella mucronata used to be rather frequent in the lake-rich districts of Lithuania, but the species is no longer found in many of the localities or its state is unknown. The populations are usually not abundant so they decline in lakes affected by anthropogenic eutrophication or lakes heavily overgrown with vascular plants.

Aprađė Zofija Sinkeviėienė

Blizgantysis menturdumblis

Nitella syncarpa (Thuill.) Chevall.

SKYRIUS MAURABRAGŪNAI (CHAROPHYTA)
ĖEIMA MENTURDUMBLINIAI (NITELLACEAE)

3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje.

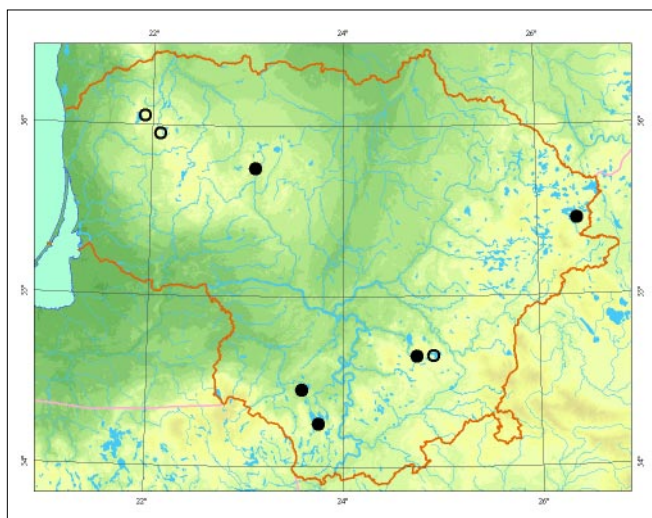
Lietuvoje pavieniø radavieèiø yra Alytaus, Trakø, Igalinos, Plungës ir Ðiauliø rajonuose.

Biologija ir ekologija. Vienmetis gëlavandenis povandeninis dumblis. Dydis ir iðvaizda priklauso nuo augimo gylio. Dvinamiai, fertilûs moteriðki individai nuo vegetuojanèiø ir vyriðkø individø skiriasi neðakotomis menturiø ðakomis. Fertilûs individai pastebëti liepos ir rugpjûèio mën. Ðapniausiai auga nedideliuose natûraliuose ir dirbtiniuose, stovinèio ir lëtai tekanèio vandens telkiniuose: kûdrose, laikinose balose, upeliuose, grioviuose, reèiau eperuose. Dirbtiniuose vandens telkiniuose pirmais metais sudaro tankius sàpalynus. Vëliau, ásigalint daugiameèiams piediniams augalams, menturdumblis gausumas maþëja ir jie visai iðnyksta. Dumblingose nuosëdose iðlieka oosporø bankas. Oosporø dygimo laikas ir sàlygos Lietuvoje netyrinëti.

Populiacijø gausumas. Natûraliuose vandens telkiniuose populiacijos ðapniausiai negausios. Gausesnës populiacijos susidaro pradinëmis dirbtiniø vandens telkiniø upaugimo stadijomis, kur menturdumbliai padengia apie 80 – 100 proc. bendrijø ploto. Vëllesniais metais jø gausumas maþëja tol, kol ðie vienmeèiai augalai visai nesudygsta.

Pydrûno Sinkevièiaus nuotrauka

Grësmës ir apsauga. Natûraliuose vandens telkiniuose nyksta dël eutrofizacijos ir tarðos. Negali konkuruoti su stambiais daugiameèiais piediniais augalais. Dumbliams palanki þmogaus veikla: nedideliø kûdrø árengimas, smulkiø upþelusiø vandens telkiniø valymas paðalinant augalijos pertekliø, nendrynø ðienavimas.

Informacijos ðaltiniai

Herbariumo pavyzdþiai: WI, BILAS.

Summary

Single localities are distributed throughout the whole country except for the northern part of central Lithuania. In natural water bodies populations are usually sparse, while more abundant populations form in artificial water bodies during initial stages of their overgrowth. Human activities, such as the establishment of small ponds, removal of surplus vegetation from small water bodies and reed cutting are favourable for conservation of the species.

Apraðë Zofija Sinkevièienë

Lizdiðkasis dumblabragis

Tolypella nidifica (O. F. Müll.) Leonh.

SKYRIUS MAURABRAGŪNAI (CHAROPHYTA)
DEIMA MENTURDUMBLINIAI (NITELLACEAE)

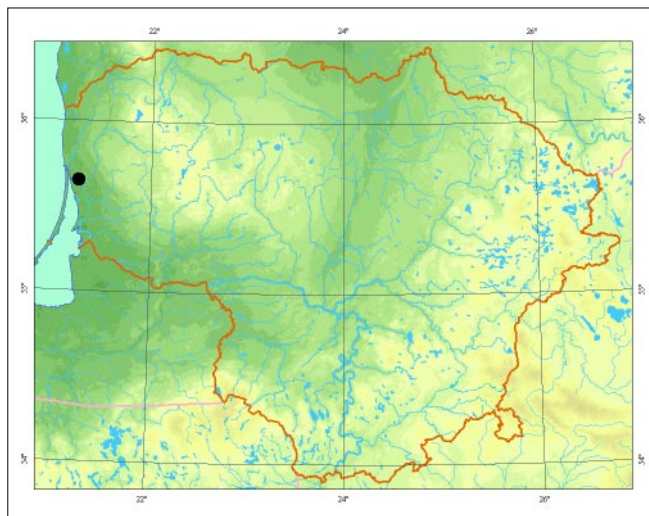
3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Ðiaurës pusrutulyje: Europoje, Azijoje, Ðiaurës Afrikoje, Ðiaurës Amerikoje. Europoje rûðis aptinkama nuo Pietø Norvegijos ir Anglijos iki Iberijos pusiasalio ir Vidurþemio jûros, daþna Baltijos jûroje. Lietuvoje aptinkama tik Kurðio mariose. XIX a. augo upiø, átekanèiø á Baltijos jûrà, þiotyse.

Biologija ir ekologija. Vienmetis povandeninis dumblis. Sudaro 5 – 10 cm aukðeiø kerelius. Vienanamis, fertiliø ðakos sutelktos galvutës. Auga apysûriuose þemyniniuose vandens telkiniuose ir átekanèiø upiø gëlu vandeniui praskiestuose jûrø pakraðèiuose. Lietuvoje auga ðiaurrytiniame Kurðio mariø pakraðtyje, nendriø juostos seklumose, 5 – 10 cm gylyje, kitø maurabragûnø (*Charetum asperae*) ir helofitø (*Phragmites australis*) bendrijose. Gali bûti, kad giliau neauga dël maþo vandens skaidrumo. Kadangi mariø vanduo beveik gëlas, kartais pasitaiko nepakankamai iðsivysèiusiø augalø. Fertilûs augalai aptinkami nuo birþelio iki rugpjûeiø mën. Jie iðaugina daugybë oosporø, kurioms subrendus sunyksta.

Populiacijø gausumas. Aptiktose augavietëse populiacijos daþniausiai negausios. Cenopopuliacijose su vyraujanèiais povandeniniais maurabragûnais ir re-tais helofitais padengia iki 30 proc. bendrijos ploto.

Tankesniuose meldynuose ir nendrynuose gausumas maþëja. Labai tankiuose nendrynuose visai neauga.

Grësmës ir apsauga. Nyksta dël vandens tarðos ir eutrofizacijos, konkurencijos su siûliniais ir planktono dumbliais, augavieèiø uþaugimo daugiameèiais þiediniais augalais, ypaè nendrëmis.

Svarbu iðsaugoti augavietes ðiaurrytiniame Kurðio mariø pakraðtyje, ðioje atkarpoje nevykdyti naftos paieðkos ir gavybos darbø, nestatyti prieplaukø ir krantinø. Maþinti visø Kurðio mariø vandens tarðà, bent vietomis ðienauti pamario nendrynus.

Informacijos ðaltiniai

Sinkevièienë Z., 2004: *Charophyta of the Curonian Lagoon*. – Botanica Lithuanica, 10 (1): 33 – 57. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

The species occurs in the northeastern part of the Curonian Lagoon south of Smeltë peninsula.

Colonisation by emergent vegetation, turbidity caused by nutrient enrichment and the mass development of filamentous algae and blooms of plankton algae are important threat factors.

Apraðë Zofija Sinkevièienë

Zofijos Sinkevièienës nuotrauka

Atpalinis dumblabragis

Tolypella prolifera (A. Braun) Leonh.

SKYRIUS MAURABRAGŪNAI (CHAROPHYTA)
ĖEIMA MENTURDUMBLINIAI (NITELLACEAE)

1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rŭðis áraðyta nuo 1989 m.

Paplitimas. Europoje, Azijos pietuose, Ðiaurės ir Pietø Amerikoje.

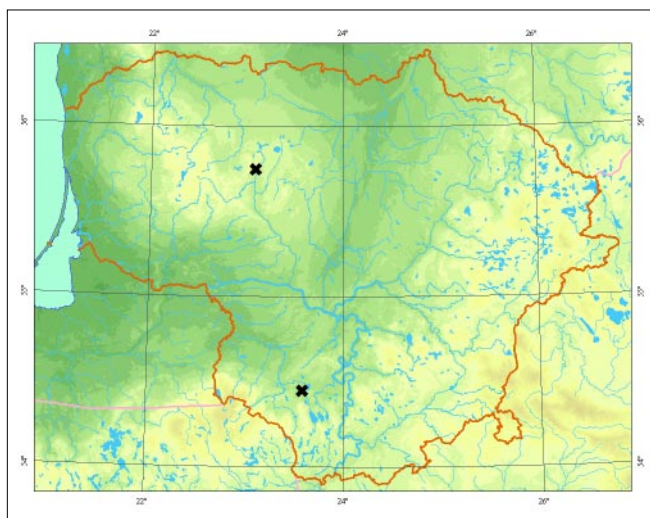
Lietuvoje rŭðis aptikta Alytaus ir Ðiauliaø rajonuose.

Biologija ir ekologija. Gana stambus (iki 40 cm aukð-
ëio) vienanamis povandeninis dumblis. Sterilios ða-
kos paprastos, fertilios – ðakotos, sutelktos á galvu-
tes. Vienmetis augalas, kurio vystymosi ciklo kaita
priklauso nuo klimato sàlygø. Subrendusios oosporos
sudygsta rudená arba pavasará. Vasarà iðsivysto, su-
brandina oosporas ir sunyksta. Auga sekliuose, lėtai
tekanėiuose ir stovinėiuose vandenyse. Þuvinto eþere
augo 1,2 – 1,5 m gylyje, kartu su plūdurlapiais (*Nu-
phar luteum*, *Nymphaea candida*) ir plūduriuojanėiais
(*Stratiotes aloides*, *Lemna trisulca*, *Spirodela polyrhi-
za*) augalais, Pabijoėiø kaimo kŭdroje – su maurab-
ragŭnais (*Nitella syncarpa*, *Chara vulgaris*, *Chara glo-
bularis*) ir þiediniais augalais (*Eloдея canadensis*, *Po-
tamogeton natans*, *P. berchtoldii*).

Populiacijø gausumas. Abiejose þinomose augavietė-
se – Þuvinto eþere (Alytaus r., 1960, 1968) ir Pabijo-
ėiø kŭdroje (Ðiauliaø r., 1996) – aptiktos populiacijos

Linor Jasiukonytės pieðinys

buvo negausios. Kŭdroje 4 m² plote augo 5 individai.
Vėlesniais metais, augavietėms upþeliant þiediniais
augalais, dumblabragiø neiðaugo.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta dėl vandens telkinių up-
þėlimo ir konkurencijos su þiediniais augalais, taip
pat dėl vandens tarðos ir eutrofizacijos.

Dumble iðlieka oosporø bankas. Smulkiuose vandens
telkiniuose vėl pradeda augti iðvalius þiediniø auga-
lø ir dumblo pertekliø – taip reikėtø atkurti ir Pabi-
joėiø kŭdros populiacijà.

Informacijos ðaltiniai

Ðarkiniėnė I., 1961: Rytø ir Pietø Lietuvos TSR eþerø
makrofitø floristinė ir morfologinė-ekologinė analizė. –
Lietuvos TSR aukøtøjø mokyklø mokslo darbai. Biologi-
ja, 1: 159 – 194.

Sinkeviėienė Z., 1996: Nauja atpalinio dumblabragio
(*Tolypella prolifera*) radimvietė Lietuvoje. – Botanica
Lithuanica, 2 (4): 411 – 413.

Herbariumo pavyzdþiai: WI, BILAS.

Summary

Only two localities of *Tolypella prolifera* have been known
in Lithuania (Alytus and Ðiauliai distr.), but the species
has not been recorded recently. The habitat in Pabijoėiai
village could be restored by removing the surplus pe-
rennial vascular plants from a pond.

Apraðė Zofija Sinkeviėienė

Ėiurpinis þvakidumblis

Lychnothamnus barbatus (Meyen) Leonh.

SKYRIUS MAURABRAGŪNAI (CHAROPHYTA)

ĖEIMA MAURABRAGINIAI (CHARACEAE)

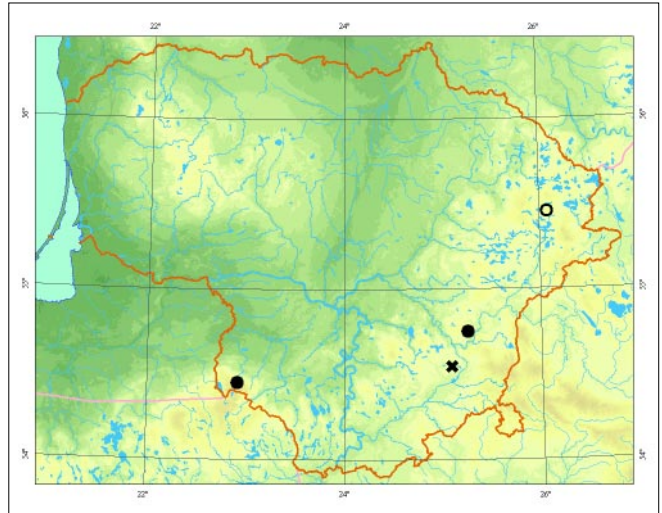
1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygå rūðis árašyta nuo 1989 m.

Paplitimas. Arealas nevientisas: yra radavieėiø Europoje (Prancūzijoje, Italijoje, Vokietijoje, Lenkijoje, Slovakijoje, Vengrijoje, Rumunijoje, Kroatijoje), Australijoje ir Azijoje (Indijoje, Kinijoje). Reta rūðis visame reale. Lietuvoje auga ėiauriniame arealo pakraðtyje, rasta Vilniaus, Trakø, Vilkaviðkio, Ignalinos rajonuose.

Biologija ir ekologija. Gana stambus (15 – 80 cm aukðėio) gėlavandenis povandeninis dumblis. Pagrindinėš augavietėš Europoje – ėvarųs, turtingi karbonatø eþerai. Lietuvoje auga tik eþeruose. Giliose vietose auga kaip daugiametis – þiemoja visas gniupulas. Seklio-se vietose rudėnā sunyksta, o pavasarā iðauga ið storėjusio stiebo bambliø, rizoidø gumbeliø. Gausiai sporifikuoja birþelio – rugsėjo mėn., taėiau daugini-mosi oosporomis nepastebėta. Auga 0,5 – 8 m gylje. Sudaro tankius sāþalynus.

Populiacijø gausumas. Ėiuo metu þinomos tik 2 popu-liacijos Balsio (Vilniuje) ir Vygrio (Vilkaviðkio r.) eþeruose. Gausiausia populiacija yra Balsio eþere, kur þvakidumbliai paplitę beveik visame eþere iki 8 m gylio. Skirtingose cenopopuliacijose ėiurpiniai þvaki-dumbliai padengia 30 – 100 proc. bendrijø ploto. Vygrio eþero populiacija buvo negausi – ėiuo metu jau gali bŭti iðnykusi.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta dėl vandens terðimo, eut-rofizacijos, mąþėjanėio vandens skaidrumo, siūlinio þaliadumblio suveðėjimo.

Bŭtina saugoti eþerus nuo vandens reþimo pokyėio, tarðos, pakranėio urbanizacijos, intensyvaus vandens sporto ir poilsinėš veiklos. Galima pabandyti atkurti ėventininkø eþero populiaciją ið oosporø banko arba Balsio populiacijos.

Informacijos šaltiniai

Baleviėius A., 2001: Distribution of *Lychnothamnus bar-batus* community in Lithuania. – Biologija, 2: 70 – 73.

Ėarkinienė I., 1961: Rytø ir Pietø Lietuvos TSR eþerø makrofitø floristinė ir morfologinė-ekologinė analizė. – Lietuvos TSR aukðtøjø mokyklø mokslo darbai. Biologi-ja, 1: 159 – 194.

Herbariumo pavyzdþiai: WI, BILAS.

Summary

The species is very rare in Europe. In Lithuania it occurs in two lakes. The most abundant and viable population is in Lake Balsys, but the lake is inten-sively used for recreation. The population in Lake Vygriai is sparse and declining as the lake is situated in a zone of anthropogenic impact.

Apraðė Zofija Sinkeviėienė

Zofijos Sinkeviėienės nuotrauka

Baltijinis maurabragis

Chara baltica Bruzelius

SKYRIUS MAURABRAGŪNAI (CHAROPHYTA)

DEIMA MAURABRAGINIAI (CHARACEAE)

3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 2000 m.

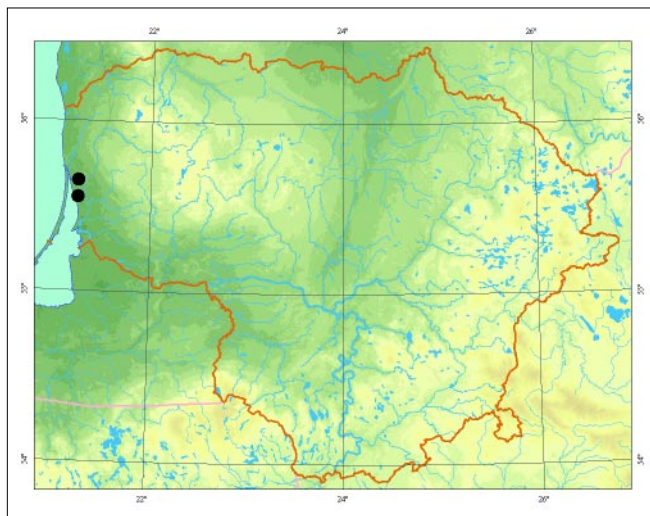
Paplitimas. Daugiausia paplitusi Baltijos jûroje. Up jos ribø rasta Alpyre, Tunise, Bolivijoje ir Grenlandijoje.

Ðiuo metu Lietuvoje rûðis aptinkama Kurðiø mariose, anksèiau galèjo augti upiø, átekanèiø á Baltijos jûrà, þiotyse.

Biologija ir ekologija. Apysûriø vandenø povandeninis dumbliis. Kerai 10 – 35 cm aukðèio. Nuo kitø maurabragiø skiriasi permatomais galiniais ðakø nareliais ir daugialàsèiais baltais rizoidø gumbeliais. Vienanamis. Dauginasi oosporomis, rizoidø gumbeliais, augalø dalimis. Gyvi perþiemoja tik gilesnèse vietose augantys augalai. Sekliose vietose gniuþulai rudenà sunyksta, pavasarà iðauga ið gumbeliø arba oosporø. Kurðiø mariose dumbliai aptinkami iki 50 (70) cm gylio. Ðapniausiai auga seklumose (iki 10 cm) palei nendriø juostà, povandeniniø augalø bendrijose (*Charetum asperae*, *Potamogetonetum pectinati*), retai sudaro monodominantines *Charetum balticae* bendrijas.

Zofijos Sinkevièienës nuotrauka

Populiacijø gausumas. Ávairiose cenopopuliacijose Ðapniausiai negausûs. Labai retai sudaro didesnius sàþalynus, kur padengia iki 50 proc. bendrijø ploto.

Grèsmès ir apsauga. Nyksta dèl maþo vandens skaidrumo, siûliniø þaliadumbliø ir planktono dumbliø suveðejimo, nendriø plitimo.

Svarbu iðsaugoti natûralias augavietes Ðiaurrytiniame Kurðiø mariø pakraðtyje tarp Smeltës pusiasalio ir Tyrø pelkës. Ðiame ruoþe nevykdyti naftos paieðkos ir gavybos darbø, nestatyti prieplaukø ir krantiniø. Maþinti visø Kurðiø mariø vandens tarðà ir eutrofizacijà. Ðienauti pakraðèio nendrynus.

Informacijos Ðaltiniai

Sinkevièienë Z., 2004: *Charophyta* of the Curonian Lagoon. – *Botanica Lithuanica*, 10 (1): 33 – 57.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

The species occurs only in the northeastern part of the Curonian Lagoon within a 3 km stretch between Smeltë peninsula and Tyrai bog. Chara baltica usually grows in the shallows, in communities of submerged plants or helophytes, and seldom forms monodominant overgrowth. The main threats are water eutrophication and increased turbidity, mass development of filamentous green algae and plankton algae as well as reed spread.

Apraðë Zofija Sinkevièienë

Ėluotelinis maurabragis

Chara baueri A. Braun

SKYRIUS MAURABRAGŪNAI (CHAROPHYTA)

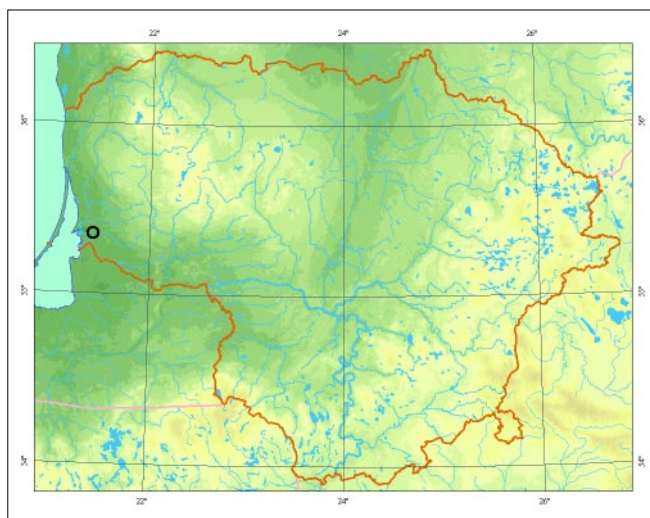
ĖEIMA MAURABRAGINIAI (CHARACEAE)

4 (I) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąją knygą rūðis árašyta nuo 1989 m.

Paplitimas. Pinomos tik kelios senos radavietės Europoje (Vokietijoje, Ėvedijoje). Klasikinėje augavietėje prie Berlyno ši rūðis pakartotinai rasta pirmą kartą nuo 1871 m. Taip pat aptinkama Australijoje ir Naujojoje Zelandijoje, Azijoje (Kazachstane). Literatūros duomenimis, Lietuvoje rasta 1968 m. Ėilutės rajone.

Biologija ir ekologija. Vienmetis arba dvimetis, 8 – 15 cm aukðio povandeninis dumblis. Nuo kitų maurabragių (*Chara*) genties rūðių skiriasi plikomis (be þievės), ties bambliais persmaugtomis ūakomis, po dvi arba tris poras viename bamblyje sutelktomis gametangėmis. Auga nedideliuose stovinèio vandens telkiniuose. Dauginasi oosporomis. Lietuvoje rastas 1968 m. Ėilutės r. polderiuose. Labai maþai iðtirtas visame pasaulyje. Apie jo biologiją, augavieèių sąlygas ir būklę Lietuvoje duomenų nėra nuo 1968 m. Nėra iðlikusių herbariumo pavyzdþių.

menų nėra nuo 1968 m. Nėra iðlikusių herbariumo pavyzdþių.

Populiacijų gausumas. Nėra duomenų.

Grėsmės ir apsauga. Nėra duomenų. Reikia patikrinti seną radavietę ir ieðkoti naujų.

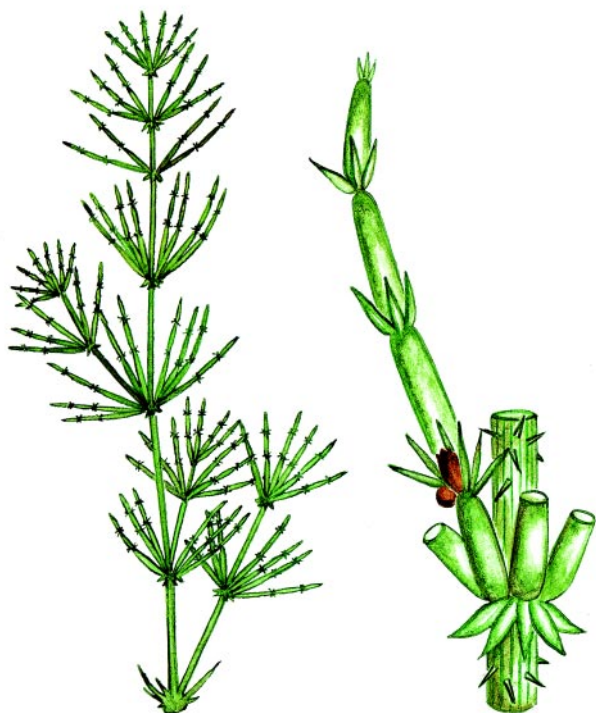
Informacijos šaltiniai

Trainauskaitė I., 1970: Kharovyje vodorosli (Charophyta) v vodojomakh Litovskoj SSR (Autoreferat dissertacii). – Vilnius.

Summary

The species has not been sufficiently studied in Lithuania. According to references, Chara baueri has been found in the Ėilutė district, however no data on its distribution and condition has been available since 1968.

Apraðė Zofija Sinkevièienė

Linų Jasiukonytės pieðinys

Pilkõvasis maurabragis

Chara canescens Desv. et Loisel.

SKYRIUS MAURABRAGÛNAI (CHAROPHYTA)

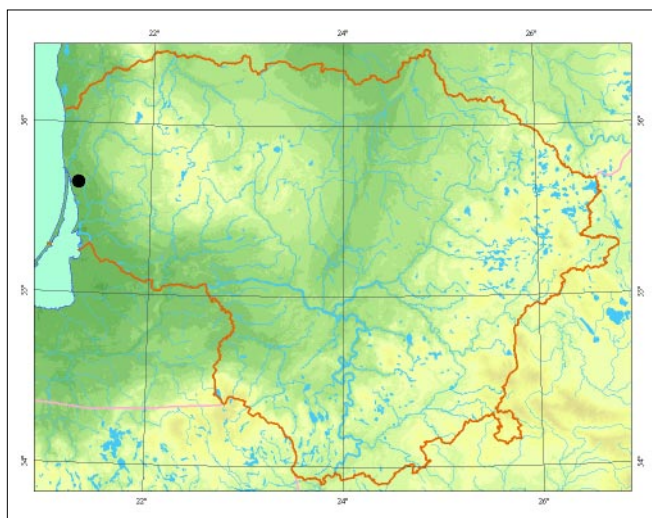
ÐEIMA MAURABRAGINIAI (CHARACEAE)

3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Ðiaurës pusrutulyje: Ðiaurës Amerikoje, Europoje, Azijoje, Afrikoje. Vyriðki augalai tik vietomis aptinkami Prancûzijoje, Rumunijoje, Austrijoje, Vengrijoje, Sicilijoje ir Kaspijos jûroje. Likusioje Europos dalyje ir Baltijos jûroje auga tik moteriðki augalai. Lietuvoje ðiuo metu aptinkama Kurðiø mariose, XX a. augo upiø, átekanèiø á Baltijos jûrà, þiotyse.

Biologija ir ekologija. Apysûriø þemyniniø vandens telkinjø ir jûrø povandeninis dumblis. Vandens druskinumas augavietëse svyruoja nuo 3 iki 21 psu, taèiau gali bûti ir maþesnis. Gali augti iki 4 m gylio, taèiau daþniausiai auga sekumose iki 0,5 m gylio. Sudaro maþus arba vidutinio dydþio kerelius. Dvinamis, taèiau Lietuvoje auga tik moteriðki augalai. Lietuvos sàlygomis tikriausiai dauginasi tik oosporomis, kadangi sekumose augantys augalai þiemà iððàla. Kurðiø mariose fertilûs augalai pastebëti liepos mën. pradþioje. Negausiai auga nendriø juostos retmëse susiformuojanèiose maurabragûnø (*Charetum asperae*) bendrijose.

Populiacijø gausumas. Labai maþai paplitæ ðiaurrytinëje Kurðiø mariø dalyje. Cenopopuliacijose negausûs, auga pavieniui kitø maurabragûnø bendrijose, nesudaro sàþalynø.

Grësmës ir apsauga. Nyksta dël vandens tarðos ir eutrofizacijos, konkurencijos su siûliniais ir planktono dumbliais, augavieèiø uþaugimo daugiameèiais þiediniais augalais, ypaè nendrëmis.

Svarbu iðsaugoti neurbanizuotas augavietes ðiaurrytiniame Kurðiø mariø pakraðtyje. Ðiame ruoþe nevykdyti naftos paieðkos ir gavybos darbø, nestatyti prieplaukø ir krantiniø. Maþinti visø Kurðiø mariø vandens tarðà, bent vietomis ðienauti pamario nendrynus.

Informacijos ðaltiniai

Sinkevièienë Z., 2004: *Charophyta* of the Curonian Lagoon. – *Botanica Lithuanica*, 10 (1): 33 – 57.
Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

The species occurs in the northeastern part of the Curonian Lagoon south of Smeltë peninsula. *Chara canescens* grows sparsley in communities of other Charophytes, situated in reed beds. Colonisation by emergent vegetation, turbidity caused by nutrient enrichment, mass development of filamentous algae and blooms of plankton algae are important threat factors.

Apraðë Zofija Sinkevièienë

Zofijos Sinkevièienës nuotrauka

Skyrius
Samanos (Brijûnai)
Bryophyta

Tiesialapė bartramija

Bartramia ithyphylla Brid.

KLASĖ LAPSAMANĖS (BRYOPSIDA)

ĖEIMA BARTRAMIJINIAI (BARTRAMIACEAE)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Tiek ðiaurės, tiek pietø pusrutulyje, ðapniau ðalto klimato juostose ir aukðtai kalnuose. Paplitusi daugumoje aukðtøjø Europos kalnø, aptinkama Rytø Afrikoje, Centrinėje ir Pietø Amerikoje, gana ðapna Kaukazo ir Sibiro kalnuose, Himalajuose, Centrinėje Azijoje ir Tolimuosiuose Rytuose. Þemumose aptinkama retai. Arealas nevientisas.

Lietuvoje buvo rasta 1957 m. Kauno rajone.

Biologija ir ekologija. Akrokarpinė þalioji samana. Stiebas 2 – 4 cm aukðèio, status. Lapai linijòðkai lancetiòðki, iki 6 mm ilgio, garbanoti, dantytai kraðtais. Dvinamė samana. Sporogono kotelis tiesus. Sporinė stati arba palinkusi, beveik rutuliòðka, netaisyklinga; sausa spornė iòilgai susiraukòlėjusi. Sporos subręsta vasarà. Vėjos melsvai ar gelsvai þalios, ðiurkòtokos. Auga ant molio ar smėlio vietose su nesusivėrusia þoliø danga.

Acidofilinė rûðis. Ðapniausiai aptinkama augavietėse, kuriø pH 4,6 – 5,1, kartais ir ant kalkingo dirvøþemio. Kalnuose ir ðiaurinėje arealo dalyje ðapna augavietėse, kuriose vėlai nutirpsta sniegas. Tai viena iò būdingø *Dicranelletea heteromallae* klasės rûðiø. Ðapnai sudaro *Bartramietum ithyphylla* bendrijas.

Populiacijø gausumas. 1957 m. rasta Kauno r., Nemuno ðlaite, ant smėlio. Ði vienintelė þinoma radavietė 1959 m. buvo sunaikinta (uplieta Kauno mariomis).

Grėsmės ir apsauga. Ðlaitø erozija, atvirø vietø apaugimas, smėlio ir þvyro kasyba.

Informacijos ðaltiniai

Andriuðaitytė D., Jukonienė I., 2000: J. Pipinio indėlis á Lietuvos briofloros tyrimus. – *Botanica Lithuanica*, 6 (1): 23 – 52.

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

In 1957 it was found in the Kaunas region, on sand on the banks of the Nemunas River. This one and only known locality has since been destroyed (flooded to create the Kaunas Lagoon).

Apraðė Ilona Jukonienė

Pûkuotoji apuokė

Trichocolea tomentella (Ehrh.) Dumort.

KLASĖ KERPSAMANĖS (MARCHANTIOPSIDA)
ĖEIMA APUOKINIAI (TRICHOCOLEACEAE)

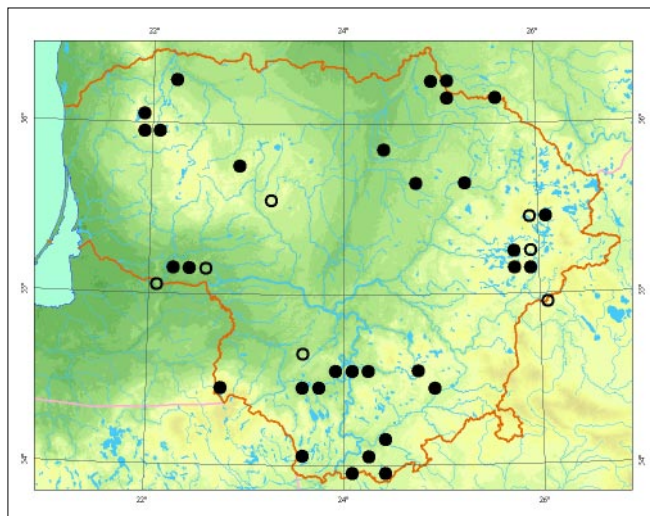
2 (V) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąją knygą rûðis árašyta nuo 1991 m.

Paplitimas. Subokeaninė montaninė rûðis. Paplitusi áiaurės pusrutulyje (Europoje, Azijoje, áiaurės Amerikoje, áiaurės Afrikoje). Aptinkama vakarinėje, centrinėje ir pietinėje Europoje, Balkanuose, Kaukaze, Rusijoje, Didþiojoje Britanijoje, Airijoje. áiaurės áalyse paplitusi tik pietinėse Skandinavijos pusiasalio ir Suomijos áalyse. Azijoje rasta Himalajuose.

Aptinkama ávairiuose Lietuvos regionuose, kiek retesnė Vidurio Lietuvoje.

Biologija ir ekologija. Stuomeninė kerpsamanė. Stiebas iki 15 cm ilgio, 2 – 3 kartus plunksniðkai áakotas. Lapai suskaidyti á 4 – 5 blakstienotas skiautes. Labai aiðkiaiai skiriasi kiekvienais metais uþaugusios ūglio áalys. Dvinamė kerpsamanė. Sporogonai ir lytinio dauginimosi organai aptinkami retai. Dauginasi gniuþulo áalimis. Auga áapniausiai plaèiais grynais patiesalais, kai kada pavieniais stiebeliais ásiterpusi tarp kitø samanø gûdþiuose tamsiuose álapiuose miðkuose, ypaè pelkiniuose ir áaltiniuose eglynuose, juodalksnynuose ir miðriuose miðkuose, miðku apaugusio mapø

upeliø pakrantėse, rûgdėiuose arba beveik neutraliuose dirvøpemiuose.

Populiacijø gausumas. Populiacijos áapniausiai labai gausios (nuo 1 m² iki iðtisø miðko sklypø ar kvartalø). Samanos labai jautrios buveinės kokybei. Nusausintuose miðkuose (pvz., Birþø girioje) populiacijos iðlieka, taèiau mapėja: vejos áapniausiai nedidelės, individai negyvybingi.

Grėsmės ir apsauga. Miðkø kirtimas, vandens lygio reguliavimas.

Informacijos áaltiniai

Minkevièius A., 1955: Vadovas Lietuvos TSR miðkø, pievø ir pelkiø samanoms papinti. – Vilnius.

Naujalis J., Kalinauskaitė N., Grinevièienė M., 1995: Vadovas Lietuvos kerpsamanėms papinti. – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: WI, BILAS.

Summary

Distributed throughout all of Lithuania, but less common in the central region. Populations are in most cases abundant. Populations decline as habitats deteriorate.

Apraðė Ilona Jukonienė

Vytauto Uselio nuotrauka

Kunzės skiautenė

Lophozia kunzeana (Huebener) Evans

KLASĖ KERPSAMANĖS (MARCHANTIOPSIDA)

ĖEIMA JUNGGERMANIJINIAI (JUNGGERMANNIACEAE)

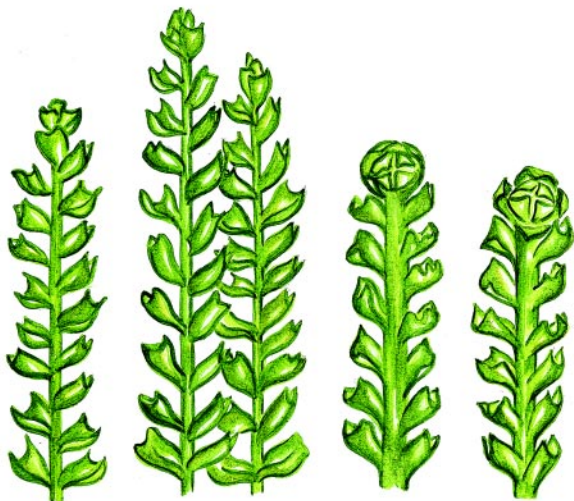
4 (I) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygå rûðis áraðyta nuo 2000 m.

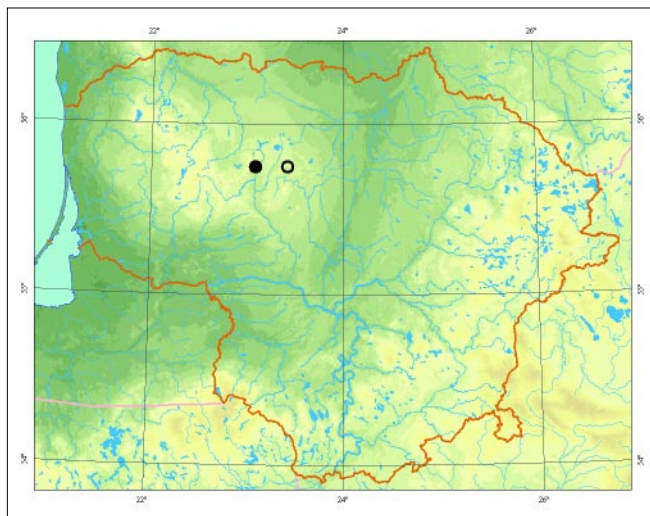
Paplitimas. Ðiaurės pusrutulio vėsais ir ðalto klimato juostose (Europoje, Azijoje, Ðiaurės Amerikoje). Aptinkama tiek þemumose, tiek kalnuose. Vidutinio klimato þemumose aptinkama retai, daþniausiai tik pelkėse. Lietuvoje rasta tik Sulinkio pelkėje (Radviliðkio r., 1924) ir Gėluvos eþero pakrantėje (Ðiaulio r., 1993).

Biologija ir ekologija. Vidutinio dydþio stuomeninė kerpsamanė. Stiebai kylantys arba statūs, 1–8 cm ilgio ir 0,7–1,5 mm ploëio. Lapai gaubti, plaëiai atvirkðèiai kiauðiniðki, padalyti á 2 ar 3 skiautes. Iðþjovos siekia iki treðdalis ar pusės lapo. Lapø skiautės bukos. Amfigastrijos ryðkios. Dvinamė samana. Sporofitai aptinkami retai. Ant lapø virðūniø arba ðiek tiek pakitusio vertikaliø stiebø virðūniø vasaros pabaigoje pasitaiko gemaliniø pumpurėliø, taëiau retai. Auga retais patiesalais arba pavieniais stiebeliais ásitępusi tarp kitø samanø ant durpingø dirvopemiø, rûgðèiø uolø ir akmenø, kartais ant pūvanėios medienos, daþniausiai pelkėse.

Populiacijø gausumas. Duomenø yra tik apie Gėluvos eþero pakrantėje (Ðiaulio r.) aptiktà populiaciją.

Linos Jasiukonytės pieðinys

Populiacija negausi. Samanos auga nedideliais lopiñeliais ásitępusios tarp kiminø pelkėtame eþero pakraðtyje. 1924 m. duomenys ið Radviliðkio r. naujais rinkiniais nepatvirtinti.

Grėsmės ir apsauga. Vandens lygio reguliavimas, negyvos medienos ðalinimas.

Informacijos ðaltiniai

Naujalis J., Kalinauskaitė N., Grinevièienė M., 1995: Vadovas Lietuvos kerpsamanėms papinti. – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: WI.

Summary

There is no current data about the population observed in the Radviliškis district in 1924. The population in the Ðiauliai district is not abundant. The species has patchy growth scattered among other *Sphagnum* species.

Apraðė Ilona Jukonienė

Lieknoji barzdenė

Barbilophozia attenuata (Mart.) Loeske

KLASĖ KERPSAMANĖS (MARCHANTIOPSIDA)
ĖEIMA JUNGERMANIJINIAI (JUNGERMANNIACEAE)

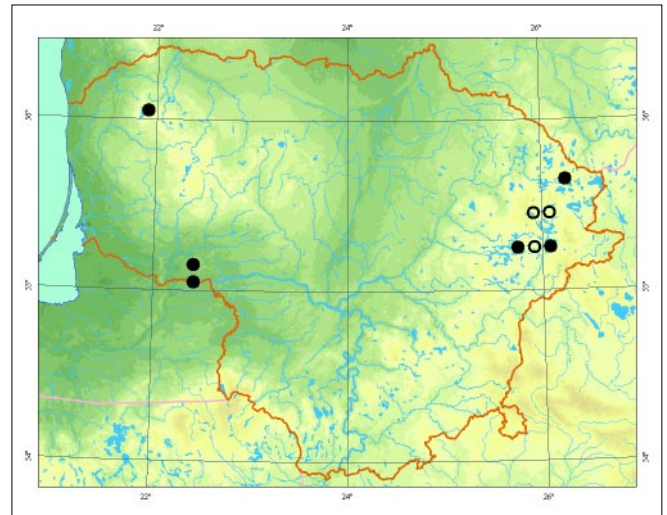
2 (V) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąją knygą rúðis árašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Ðiaurės pusrutulyje vėsaus ir vidutinio klimato juostose (Europoje, Azijoje, Ðiaurės Amerikoje). Europoje aptinkama þemumose ir kalnuose iki 800 – 900 m aukðei. Azijoje randama Turkijoje, Japonijoje, Taivanyje.

Lietuvoje rasta nedaugelyje vietø. Keletas radavieeiø þinoma Rytø Lietuvoje: Labanoro apylinkėse (Ðvenėioniø r., 1972), prie Ledaiėio eþero (Ðvenėioniø r., 1973), Kazitiðkio (Ignalinos r., 1976) ir Minėios (Ignalinos r., 1977) girininkijose, prie Raðės eþero (Molėtø r., 1992), prie Ilþiko eþero (Zarasø r., 1997). Vakarinėje Lietuvos dalyje aptikta Vieðvilės rezervate (Tauragės r., 2003) ir Platieliø apylinkėse (Plungės r., 2003).

Biologija ir ekologija. Stuomeninė kerpsamanė. Stiebas gulsėias arba kylantis, 1 – 3 cm ilgio. Lapai iki treėdlio suskaidyti á 3 – 4 skiautes. Dvinamė samana. Sporogonai aptinkami labai retai. Dauginasi dþniausiai vegetatyviniu būdu. Beveik visuomet su daugybe staėiø ðakeliø, ant kuriø iðsidėstę gemaliniai kûneliai. Auga kilimais dþniausiai ant pūvanėios spygliuėiø medienos, tamsiuose gūdpriuose miðkuose, apypelkiuose. Ðiauriniuose regionuose ir kalnuose aptinkama ant nekalcingø uolienø, rieduliø, akmenuotø ðlaitø, kartais ant plikø durpiø. Ant pūvanėios medienos pradeda augti ðiek tiek vėliau nei ankstyvieji epiksilai (pvz., Helerio pilelė), taėiau iðlieka tol, kol mediena visiðkai suyra. Tuomet jas uþgopia miðko paklotės samanos.

nos, tamsiuose gūdpriuose miðkuose, apypelkiuose. Ðiauriniuose regionuose ir kalnuose aptinkama ant nekalcingø uolienø, rieduliø, akmenuotø ðlaitø, kartais ant plikø durpiø. Ant pūvanėios medienos pradeda augti ðiek tiek vėliau nei ankstyvieji epiksilai (pvz., Helerio pilelė), taėiau iðlieka tol, kol mediena visiðkai suyra. Tuomet jas uþgopia miðko paklotės samanos.

Populiacijø gausumas. Populiacijos aptinkamos ant pavieniø rástø.

Grėsmės ir apsauga. Miðkø kirtimas, vėjavartø ir nudþiuvusiø medþiø ðalinimas, augavieeiø suskaidymas.

Informacijos ðaltiniai

Kuzas A., 1975: 23 vida i 5 raznovidnostej novykh dla flory petchenochnykh mkhov Litovskoj SSR. – Lietuvos TSR MA darbai, 1 (69): 21 – 29.

Naujalis J., Kalinauskaitė N., Grineviėienė M., 1995: Vadovas Lietuvos kerpsamanėms papinti. – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

It has been found in the Ignalina, Molėtai, Ðvenėionys, Plungė and Tauragė districts on single decaying logs.

Apraðė Ilona Jukonienė

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Barzdotoji barzdenė

Barbilophozia barbata (Schmidel ex Schreb.) Loeske

KLASĖ KERPSAMANĖS (MARCHANTIOPSIDA)

ĖEIMA JUNGERMANIJINIAI (JUNGERMANNIACEAE)

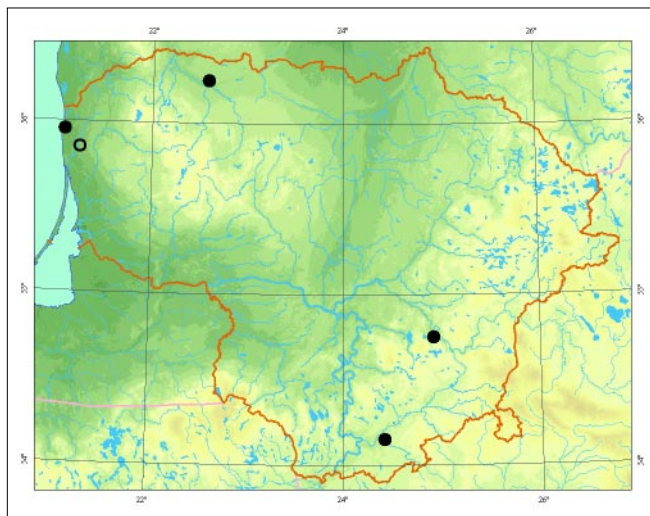
3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygå rûðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Ðiaurës pusrutulyje vësaus klimato juostoje (Europoje, Azijoje, Ðiaurës Amerikoje). Aptinkama tiek þemumose, tiek kalnuose.

Lietuvoje dauguma augavieëiø yra vakarinëje dalyje: Palangos apylinkëse (1929, 1995), prie Ðventosios (Kretingos r., 1972) ir Akmenos (Kretingos r., 1929) upiø, Kamanø rezervate (Akmenës r., 2004). Taip pat rasta Varënos (1994) ir Trakø (2004) rajonuose.

Biologija ir ekologija. Stuomeninë kerpsamanë. Stiebas 2–5 mm ploëio, 3–8 cm ilgio, paprastas arba padriškai ðakotas. Lapai iki ketvirtadalio suskaidyti á 4 (kartais 3 ar 5) beveik lygias skiautes. Dvinamë kerpsamanë. Dauginasi sporomis arba vegetatyviniu būdu. Specialiø vegetatyvinio dauginimosi organø neturi. Auga patiesalais miðkuose ant dirvoþemio, ant þemëmis apneðtø akmenø ar rãstø. Aptinkama ávairiose augavietëse: sausose ir drëgnose, saulëtose ir pavësingose. Augavieëiø pH artimas neutraliam, taëiau daþnai aptin-

kama ir ant rûgðëiø substratø (pûvanëios medienos), þemiø sluoksniu padengtø rûgðëiø uolø.

Populiacijø gausumas. Kamanø rezervate aptikta apie 0,01 m² dydþio barzdotojò barzdeniø populiacija eglyne, ant akmens. Trakø r. rasta taip pat ant akmens, tik drëgnesnëje aplinkoje – upelio vagoje. Palangos apylinkëse ir Varënos r. ðios samanø augo puðyne, ant dirvoþemio. Duomenys ið Kretingos r. naujais radiniais nepatvirtinti, dabartinë populiacijø būklë nepinoma.

Grësmës ir apsauga. Substratø sunaikinimas, intensyvi ūkinë veikla miðkuose.

Informacijos ðaltiniai

Minkeviëius A., 1955: Vadovas Lietuvos TSR miðkø, þievø ir pelkiø samanoms paþinti. – Vilnius.

Naujalis J., Kalinauskaitë N., Grineviëienë M., 1995: Vadovas Lietuvos kerpsamanëms paþinti. – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

Mostly found in localities concentrated in the western part of Lithuania. The species is found on various substrates – stones, logs, soil.

Apraðë Ilona Jukonienë

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienës nuotrauka

Rutės duoja

Leiocolea rutheana (Limpr.) Müll. Frib.

KLASĖ KERPSAMANĖS (MARCHANTIOPSIDA)
ĖEIMA JUNGERMANIJINIAI (JUNGERMANNIACEAE)

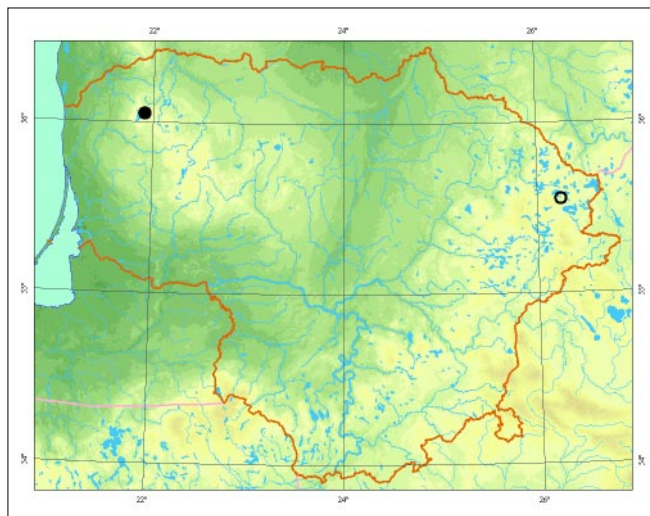
1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąją knygą rûðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Ðiaurės pusrutulyje, dabniausia ðalto klimato juostoje (Europoje, Azijoje, Ðiaurės Amerikoje). Vėsaus ir vidutinio klimato juostose Europoje sporadiškai aptinkama Didþiojoje Britanijoje, Vokietijoje, Lenkijoje, Rusijoje, Norvegijoje, Islandijoje, Baltijos ðalyse. Kiek dabniau – Suomijoje ir Ðvedijoje. Lietuvoje randama tiek rytinėje, tiek vakarinėje dalyje. 1953 m. buvo aptikta Ðūkåto apylinkėse (Zarasų r.), 1997 m. – Platielių apylinkėse (Plungės r.).

Biologija ir ekologija. Gana stambi stuomeninė kerpsamanė. Stiebas 3 – 5 mm ploëio, 4 – 8 cm ilgio, paprastas arba su pavienėmis ðakelėmis. Lapai þali, kartais rausvi arba rusvi, kiauðiniðkai trikampiðki, negiliai suskaidyti á 2 – 3 skiautes. Vienanamė kerpsamanė. Lytinio dauginimosi organai aptinkami dabnai, o sporofitai – retai. Specialių vegetatyvinio dauginimosi organų nesudaro. Auga ðarmingose þemapelkėse *Caricion lasiocarpae* ir *Caricion davallianae* bendrijose, dabniausiai pavieniais stiebeliais ásitepusi tarp kitų samanų.

Populiacijų gausumas. Populiacijos Zarasų r. bûklė neþinoma, per pastaruosius 50 metų nebuvo patikrin-

ta. Plungės r. populiacija negausi, samanų auga nedidelėje pelkės teritorijoje *Eleocharitetum quinqueflorae* bendrijoje pavieniais stiebeliais ásitepusios tarp kitų samanų, iš kurių gausiausios – tarpinės drepanės (*Drepanocladus cossonii*) ir þvaigþdinės auksotės (*Campylium stellatum*).

Grėsmės ir apsauga. Vandens lygio reguliavimas. Kenkia tiek pelkės nusausėjimas, tiek pernelyg didelis vandens lygio pakėlimas, eutrofizacija.

Informacijos ðaltiniai

Andriuðaitytė D., Jukonienė I., 2000: J. Pipinio indėlis á Lietuvos briofloros tyrimus. – Botanica Lithuanica, 6 (1): 23 – 52.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

It has been found in two rich fens in the Zarasai and Plunge districts. Populations are not abundant.

Apraðė Ilona Jukonienė

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Alpinė skiautenė

Lophozia collaris (Nees) Dumort.

KLASĖ KERPSAMANĖS (MARCHANTIOPSIDA)

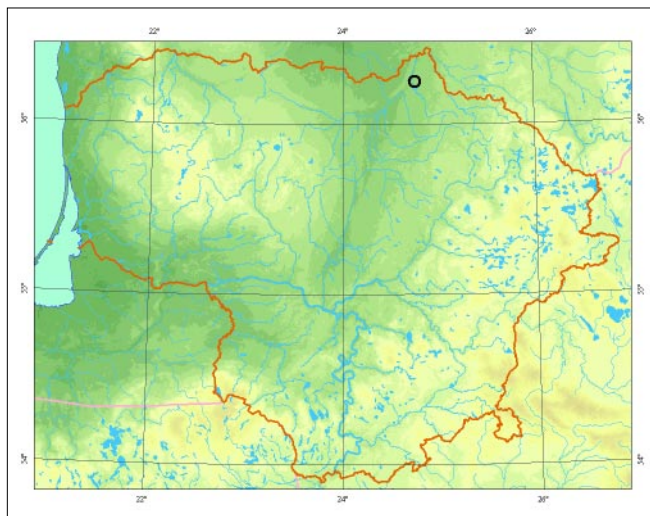
DEIMA JUNGERMANIJINIAI (JUNGERMANNIACEAE)

4 (I) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Ðiaurės pusrutulio vėsiaus klimato juostoje (Europoje, Azijoje, Ðiaurės Amerikoje). Aptinkama beveik visoje Europoje, dažnesnė kalkinguose þemumø regionuose ir kalnuose. Azijoje randama Turkijoje, Sibiro, Taimyro ir Ðiukèiø pusiasaliuose. Lietuvoje rasta tik Birþø r. (1972) ir Kamanø pelkėje (Akmenės r., 1924 m.).

Biologija ir ekologija. Stuo­meninė kerpsamanė. Stiebas iki 1,5 cm ilgio ir 1–2 mm ploëio. Lapai 0,4–0,8 mm ilgio ir beveik tokio pat ploëio, padalyti á 2 skiautes. lãpjova siekia iki penktadalio ar treðdalio lapo. Dvinamė samana. Lytinio dauginimosi organai aptinkami dažnai, sporofitai – retai. Auga patiesalais arba pavieniais stiebeliais á­siterpusi tarp kitø samanø ant kalkingø substratø tiek drėgnose, tiek sausose, dažniausiai pavėsingose vietose. Alpinė skiautenė nuo Lietuvoje dažnesnės, taip pat ant kalkingø substratø auganės kalkiamėgės skiautenės (*Lophozia badensis*) skiriasi tuo, jog turi amfigastrijas (apatinius lapus).

Populiacijø gausumas. Populiacija Birþø r. negausi. Samanos buvo rastos pavieniais stiebeliais á­siterpusios tarp kitø samanø (*Distichium capillaceum*, *Lophozia badensis*). Huecko ir Reimerso (1924) duomenys apie Kamanø pelkæ kelia abejoniø dėl nebûdingos ðiai rûðiai substrato – pûvanės medienos.

Grėsmės ir apsauga. Leidimasis á urvus, intensyvus turizmas.

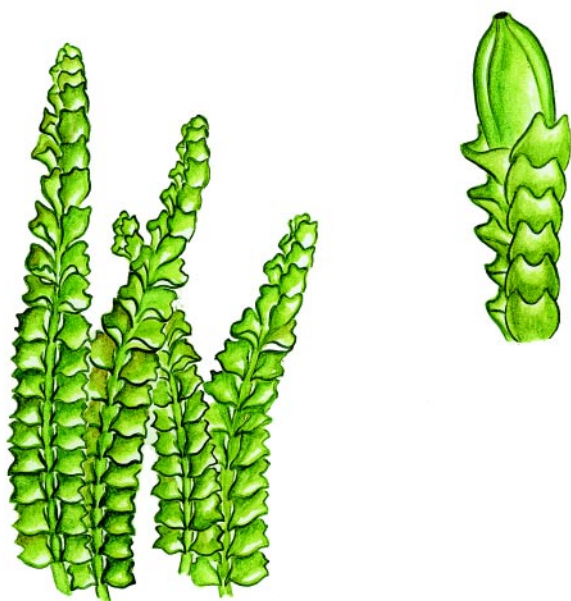
Informacijos šaltiniai

Naujalis J., Kalinauskaitė N., Grinevičienė M., 1995: Vadovas Lietuvos kerpsamanėms paþinti. – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

It was found in the Birþai district, yet only in small numbers. The species is scattered among other bryophytes.

Apraðė Ilona Jukonienė

Linos Jasiukonytės pieðinys

Helerio pilelė

Anastrophyllum hellerianum (Nees ex Lindenb.) R. M. Schust.

KLASĖ KERPSAMANĖS (MARCHANTIOPSIDA)
ĖEIMA JUNGERMANIJINIAI (JUNGERMANNIACEAE)

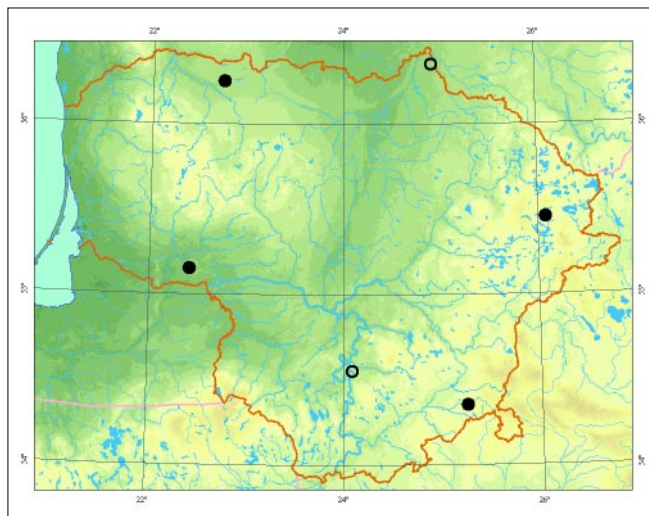
2 (V) kategorija

Statusas. Ą Lietuvos raudonąjā knygā rūđis ārađyta nuo 2005 m.

Paplitimas. Ėiaurės pusrutulio vėsaus klimato juostoje, tiek ėemumose, tiek kalnuose (Europoje, Azijoje, Ėiaurės Amerikoje). Aptinkama dar ir Ėiaurinėje vidutinio klimato juostos dalyje.

Pinoma keletas radavieėiū āvairiose Lietuvos vietose: Birþų girioje (Birþų r., 1972), Punios Ėile (Alytaus r., 1992), Ąpvinėiū girioje (Ignalinos r., 2002), Vieđvilės rezervate (Tauragės r., 2004), Kamanų rezervate (Akmenės r., 2004), Rūdninkų apylinkėse (Ėalėininkų r., 2004).

Biologija ir ekologija. Stuomeninė kerpsamanė. Stiebas status arba kylantis, 0,5–0,8 mm ploėio ir 0,2–0,5 (0,8) cm ilgio, neđakotas arba negausiai đakotas. Lapai iki treėdialio suskaidyti ā 2 trikampiđkas skiautes. Dvinamė samana. Dauginasi đapniausiai vegetatyviniu būdu gemaliniiais kūneliais, susitelkusiais ant staėiū plonų đakeliū. Auga kilimais arba patiesalais ant stambiū bepieviū rāstų pirminėmis jū puvimo stadijomis. Labai retai aptinkama ant pievės – tai đapniausiai būna vyriđki, su gemaliniiais kūneliais individai. Đapniausiai auga kartu su kita pūvanėios medienos kerpsamane *Nowellia curvifolia*. Nėra pionierinis, bet vienas iđ anks-tyvesniū epiksilų. Auga ant turtingų humininų rūgėiū substratų, taėiau kai Ėie pavirsta humusu, neiđlie-

ka. Populiacijos dydis svyruoja, priklauso nuo aplinkos sąlygų: drėgnais metais populiacijos gana gausios, sausais – gali iđ viso sunykti.

Populiacijų gausumas. Visose nurodytose vietovėse rasta ant pavieniū rāstų. Populiacijos đapniausiai labai mažos – iki 0,04 m², visuomet su gemaliniiais kūneliais. Gausesnės populiacijos aptinkamos tik Ąpvinėiū girioje, kur Ėiū samanų kilimai nukloja iđtusis pradedanėiū pūti puđų ir egliū kamienus.

Grėsmės ir apsauga. Miđkų kirtimas, vėjavartų ir nuđpiūvusiū medpių đalinimas.

Informacijos šaltiniai

Naujalis J., Kalinauskaitė N., Grineviėienė M., 1995: Vadovas Lietuvos kerpsamanėms papinti. – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

Found in the Birþai, Ignalina, Akmenė, Akmenė, Alytus, Tauragė, and Ėalėininkai districts. Predominantly found on decaying coniferous wood in its early stages of decay. Most populations are small (up to 0.04 m²), except for those in Ąpvinėiai forest where they occupy entire logs of spruce and pine.

Aprađė Ilona Jukonienė

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Ákirptoji tritomarija

Tritomaria exsectiformis (Breidl.) Loeske

KLASĖ KERPSAMANĖS (MARCHANTIOPSIDA)

ÐEIMA JUNGERMANIJINIAI (JUNGERMANNIACEAE)

3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygå rûðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Ðiaurës pusrutulio vësau klimato juostoje (Europoje, Azijoje, Ðiaurës Amerikoje).

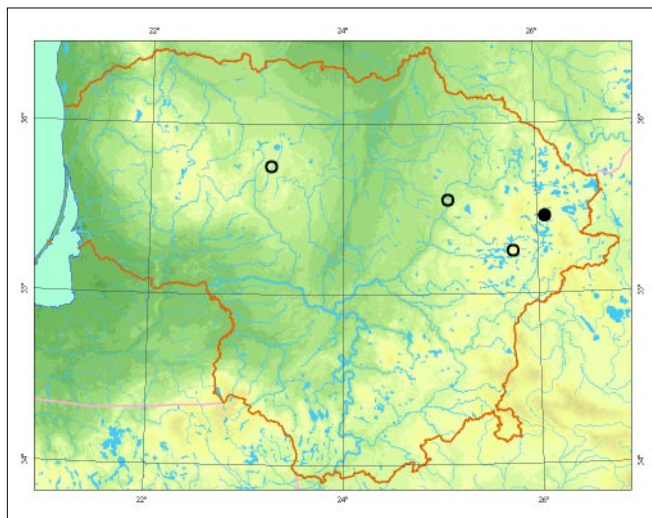
Lietuvoje þinomos 4 radavietës: Ðeimyniðkëliø kaimo apylinkëse (Anykðëiø r., 1958), Didþbiojoje Plynëje (Radviliðkio r., 1924), Labanoro miðke (Ðvenëioniø r., 1972), Aþubalio girioje (Ignalinos r., 1992).

Biologija ir ekologija. Vidutinio dydþio stuomeninë kerp-samanë. Stiebas apie 3 cm ilgio ir 2–3 mm ploëio. Lapai lovelio formos, 0,5–1,2 mm ilgio ir 0,3–1 mm ploëio, beveik skersai prisitvirtinæ prie stiebo, dviskiaui-ëiai. Skiautës skirtingo dydþio. Priekinë skiautë nusmai-lëjusi ir siekia ðiek tiek aukðëiau lapo vidurio, uþpaka-linës skiautës virðûnë smaili, kartais padalyta á 2 maþas skiauteles. Dvinamë samana. Sporogonai aptinkami re-tai. Ðapniausiai dauginasi gemaliniiais kûneliais. Auga spygliuoëiø miðkuose patiesalais arba kilimais ant pû-vanëios medienos, kituose kraðtuose aptinkama ir ant þemëmis apneðtø nekalkingø uolienø ir akmenø. Pradedà augti ðiek tiek vëliau nei patys pirmieji epiksilai, taëiau iðlieka tol, kol mediena visiðkai suyra.

Populiacijø gausumas. Visose radavietëse buvo su-rinktos nuo pavieniø ràstø. Dabartinë populiacijø bûklë nepinoma.

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienës nuotrauka

Grësmës ir apsauga. Miðkø kirtimas, negyvos medie-nos ðalinimas.

Informacijos ðaltiniai

Andriuðaitytë D., Jukonienë I., 2000: J. Pipinio indëlis á Lietuvos briofloros tyrimus. – Botanica Lithuanica, 6 (1): 23 – 52.

Naujalis J., Kalinauskaitë N., Grineviëienë M., 1995: Vadovas Lietuvos kerpsamanëms papinti. – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: WI, BILAS.

Summary

It is found in single localities in the Anykðëiai, Radviliðkis, Ðvenëionys and Ignalina districts. Current popu-lation status is unknown.

Apraðë Ilona Jukonienë

Kvapioji pėmtaurė

Geocalyx graveolens (Schrad.) Nees

KLASĖ KERPSAMANĖS (MARCHANTIOPSIDA)
ĖEIMA PĖMTAURINIAI (GEOCALYCEAE)

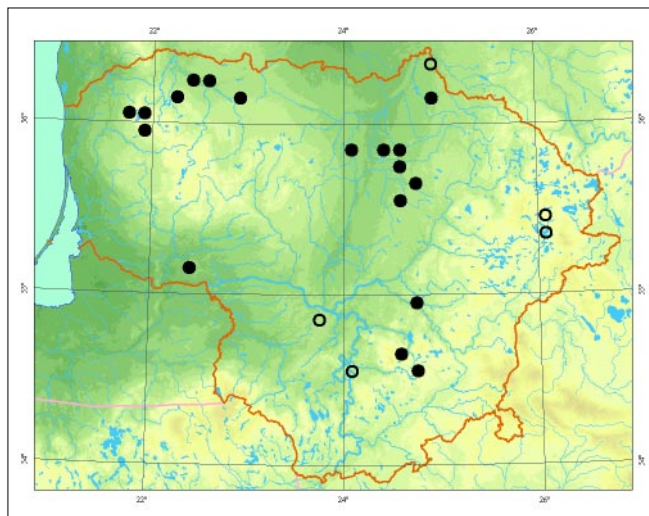
2 (V) kategorija

Statusas. Ą Lietuvos raudonąjā knygā rūđis ārađyta nuo 2005 m.

Paplitimas. Ėiaurės pusrutulio vėsaus klimato juostoje (Europoje, Azijoje, Ėiaurės Amerikoje, Azorø salose Makaronezijoje, Madeiroje). Europoje ėapnesnė pėmyninėje dalyje. Didpiojoje Britanijoje ir Airijoje retai aptinkama. Azijoje auga Sibire.

Rasta āvairiose Lietuvos vietose. Kiek ėapniau aptinkama ėiaurvakarinėje Lietuvos dalyje ir Vidurio Lietuvoje. Gali būti, kad paplitimas Lietuvoje menkai iđtirtas.

Biologija ir ekologija. Stuomeninė kerpsamanė. Stiebas 1–1,5 mm ploėio ir 1–2 cm ilgio, beveik neākotas, plokđėias. Ėoniniai lapai su 2 plaėiai trikampiođkomis skiautėmis, siekianėiomis iki treėdalio lapo. Apatiniai lapai panađūs, tik maėesni. Viananamė samana. Sporogonai aptinkami retai, gemalinio kūnelio nesudaro. Auga plaėiais gelsvai ėaliais ar ėviesiai ėaliais patiesalais (kartais pavieniais stiebeliais āsiterpusi tarp kitø samanø) tamsiuose drėgnuose eutrofinuose ar mezotrofiniuose miđkuose (juodalksnynuose, eglėnuose arba miđriuose) ant durpingo dirvoėmio ar pūvanėios medienos. Iđ kitø kerpsamaniø kvapioji pėmtaurė iđsiskiria terpentino kvapu.

Populiacijø gausumas. Populiacijø kiekis ir dydis priklauso nuo tinkamø buveiniø kiekio ir būklės. Gausiausia kvapiøjø pėmtaurio populiacija ėinama Vieđvilės rezervate. Ji aptinkama juodalksnynuose ir miđriuose miđkuose, auga gana plaėiais patiesalais. Kituose Lietuvos regionuose ėinomos radavietės pavienės, o populiacijos negausios. Ignalinos ir Alytaus r. kvapioji pėmtaurė buvo aptikta daugiau nei prieđ 30, Kauno r. – daugiau nei prieđ 80 metø. Dabartinė populiacijø būklė ėiuose rajonuose nėpinoma.

Grėsmės ir apsauga. Miđkø kirtimas, vandens lygio reguliavimas, vėjavartø ir iđpiūvusiø medpio ėalinimas.

Informacijos ėaltiniai

Naujalis J., Kalinauskaitė N., Grineviėienė M., 1995: Vadovas Lietuvos kerpsamanėms papinti. – Vilnius. Herbariumo pavyzdėiai: WI, BILAS, HSUD.

Summary

The species has been found in various parts of Lithuania, growing in moist shady eutrophic and mezotrophic forests on peaty soil or decaying wood. Populations vary in size, the most abundant being in the Vieđvilė Strict Nature Reserve.

Aprađė Ilona Jukonienė

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Pearsono lepidozija

Lepidozia pearsonii Spruce

KLASĖ KERPSAMANĖS (MARCHANTIOPSIDA)
ĖEIMA LEPIDOZIJINIAI (LEPIDOZIACEAE)

4 (I) kategorija

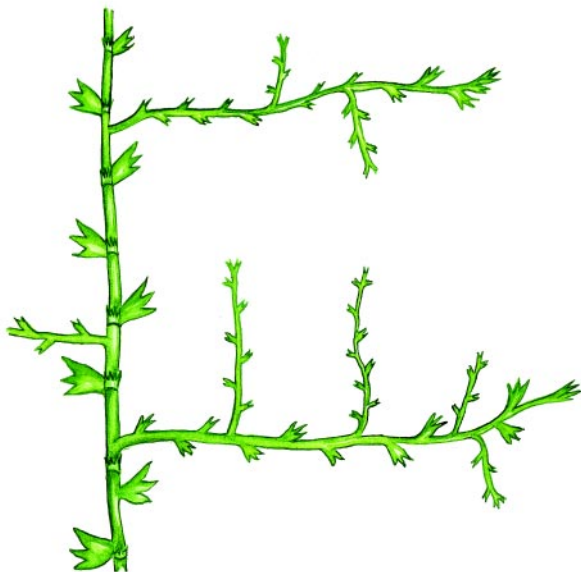
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 2000 m.

Áraðyta á Europos samanø raudonàjà knygà.

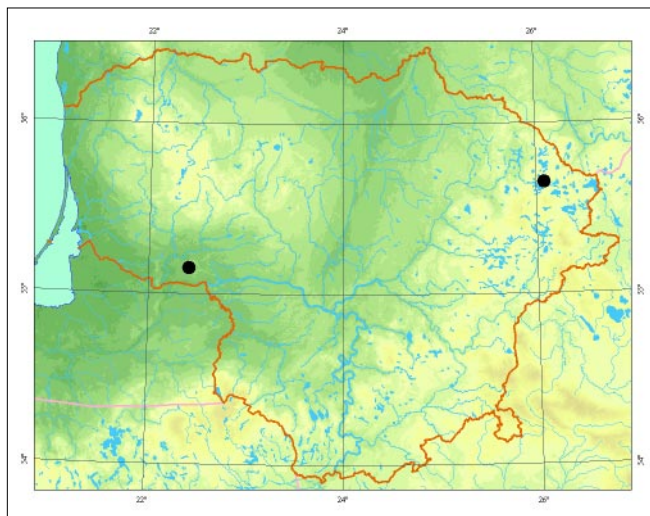
Paplitimas. Okeaninë rûðis. Europos endemas. Aptinkama Didþiojoje Britanijoje, vakarinėje Norvegijos pakrantėje, vakarø Ðvedijoje.

Lietuvoje aptikta Zarasø (1998) ir Tauragės (1996) rajonuose. Tai labiausiai á rytus nutolusios ðios rûðies paplitimo vietos.

Biologija ir ekologija. Stuomeninë kerpsamanė. Stiebas 0,5–1 mm ploëio, 2–5 (10) cm ilgio, su retomis ðakelėmis. Ðoniniai lapai beveik keturkampiai, suskaidyti á 3 skiautes; apatiniai lapai panaðūs, tik mažesni. Dvinamė samana. Lytinio dauginimosi organai aptinkami ðapnai, o sporogonø nepasitaiko. Dauginasi lengvai lûþtanëiomis ðakutėmis, susidaranëiomis stiebo virðūnėje. Auga staëiais pavieniais stiebeliais arba nedidelėmis vejomis ásitepusi tarp kiminø, gegupliniø ar kerpsamaniø ant pûvanëios medienos, atvirø durpiø ar humuso, ðapniausiai drėgnose (upiø ar eþerø pakrantėse) pavësingose vietose. Ant pûvan-

Linos Jasiukonytės pieðinys

ëios medienos ðapnai aptinkama ðliauþþianëioji lepidozija, kuri, skirtingai nei Pearsono lepidozija, yra vienanamė, jos stiebas gulsëias, labiau iðsiðakojæs. Be to, ðliauþþianëioji lepidozija auga patiesalais.

Populiacijø gausumas. Þinomos 3 radavietės: 2 Zarasø r. ir 1 Tauragės r. Lietuvoje rastos populiacijos negausios. Tauragės r. samanos augo ant plikø durpiø. Abiejose Zarasø r. radavietėse ðios kerpsamanės aptiktos ant pavieniø pûvanëiø ràstø, vienoje vietoje – ir ant plikø durpiø. Samanos, kaip ir kituose regionuose, iðtisinijø vejø nesudarė, augo pavieniais stiebeliais ar nedideliais lopinëliais ásitepusios tarp kitø samanø.

Grësmės ir apsauga. Negyvos medienos ðalinimas, vandens lygio reguliavimas, medþiø kirtimas.

Informacijos ðaltiniai

Potemkin A. D., Kalinauskaitė N., 1998: To the knowledge of liverwort flora in the Graþutė Regional Park, North-East Lithuania. – Botanica Lithuanica, 4 (1): 37 – 44.

Summary

It was found in the Zarasai (two localities) and Tauragė (one locality) districts on decaying wood and bare peat on the lakeshores. Populations are not abundant.

Apraðė Ilona Jukonienė

Tridantė bazanija

Bazzania trilobata (L.) Gray

KLASĖ KERPSAMANĖS (MARCHANTIOPSIDA)
ĖIEMA LEPIDOZIJINIAI (LEPIDOZIACEAE)

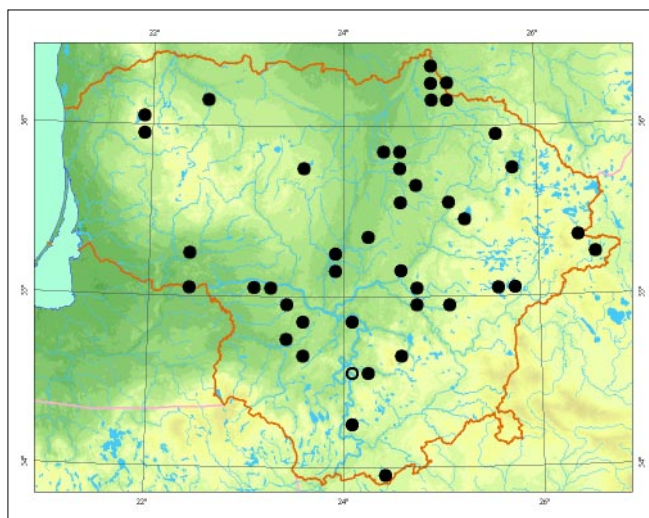
3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąją knygą rūdis árašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Ėiaurės pusrutulio vidutinio klimato juostoje. Ėiaurinėje Europos dalyje reta.

Aptinkama ávairiuose Lietuvos regionuose, dažnesnė Ėiaurės ir Vidurio Lietuvoje. Rasta Panevėpio (1929, 1981, 2001), Kauno (1929, 2001), Alytaus (1970, 1999), Biržų (1972, 1999, 2001), Ėiaulių (1993), Marijampolės (1995, 1997, 2001, 2003), Anykščių (2001), Ignalinos (2001), Vilkaviškio (2001), Kėdainių (2002), Mažeikių (2002), Radviliškio (2002), Rokiškio (2002), Prienų (2003), Tauragės (2003), Trakų (2003), Ukmergės (2003), Ėakių (2003) ir Vilniaus (2003) rajonuose.

Biologija ir ekologija. Stambi stuomeninė kerpsamanė. Stiebas status arba gulsčias, iki 10 cm ilgio, dvišakas, tankiai ir lygiai lapuotas. Lapai dideli, plačiai ovalūs, baigiasi tridante viršūne. Dvinamė kerpsamanė. Sporogonai aptinkami retai. Dažniausiai dauginasi vegetatyviniu būdu, trapiomis šakelėmis. Auga patiesalais, rečiau pavieniais stiebeliais tarp kitų samanų pavėsingose vietose: juodaksnynuose, eglynuose ar mišriuose miškuose apie medžių kamienus, me-

đių kamienų apatinėje dalyje, ant žemių sluoksniu apneštų akmenų ar puvančių kelmų ir rąstų. Ant kalkingų substratų neauga, todėl aptinkama tikrai ant storų humuso sluoksniu padengtų kalkingų uolų.

Populiacijų gausumas. Populiacijos ávairaus gausumo. Daugiausia žinomos pavienės negausios radavietės. Didesnės populiacijos aptiktos Marijampolės, Kėdainių, Vilniaus, Tauragės rajonuose. Biržų girioje šios samanos išsibarsčiusios visame girios masyve.

Grėsmės ir apsauga. Miškų kirtimas ir sausinimas.

Informacijos šaltiniai

Minkevičius A., 1955: Vadovas Lietuvos TSR miškų, pievų ir pelkių samanoms papinti. – Vilnius.

Naujalis J., Kalinauskaitė N., Grinevičienė M., 1995: Vadovas Lietuvos kerpsamanėms papinti. – Vilnius. Herbariumo pavyzdžiai: WI, BILAS.

Summary

Known to exist in several locations. The most abundant populations are found in Biržai Forest where the species is widely distributed throughout the whole territory. Other single less abundant localities also exist.

Aprašė Ilona Jukonienė

Vytauto Uselio nuotrauka

Grandinėlinė cefalozija

Cephalozia catenulata (Huebener) Lindb.

KLASĖ KERPSAMANĖS (MARCHANTIOPSIDA)
ĖEIMA CEFALOZIJINIAI (CEPHALOZIACEAE)

3 (R) kategorija

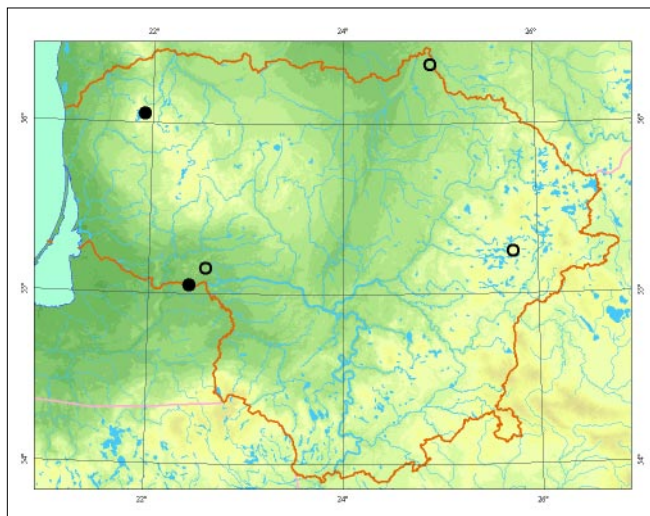
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygå rûðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Subokeaninë rûðis, paplitusi ðiaurës pus-rutulio ávairaus klimato, iðskyrus ðaltojo, juostose (Europoje, Azijoje, Amerikoje).

Lietuvoje rasta Birþø (1972), Ðvenëioniø (1972), Tauragës (1975, 1994, 2003) ir Plungës (2003) rajonuose.

Biologija ir ekologija. Labai smulki stuomeninë kerp-samanë. Stiebas 1,5 – 10 mm ilgio ir apie 0,3 – 0,6 mm ploëio. Lapai prisitvirtinæ ástriþai arba lygiagreëiai stiebo aðies, iki pusës ar treëdalis ilgio skelti á 2 skiautes. Dvinamë kerp-samanë. Dauginasi sporomis arba vegetatyviniu bûdu gemaliniais kûneliais, iðsidësëiusiais smulkio ðoniniø ûgliø virðûnëlëse. Auga patiesalais ant drëgnø spygliuoëiø rûstø ar kelmø apytamsëse vietose, ðapniausiai aptinkama pradinëmis medienos puvimo stadijomis. Lietuvoje þinomos 7 cefalozijø rûðys. Nuo jø grandinëlinë cefalozija skiriasi tamsiai þalia spalva, stiebu þemyn nenuaugusiais lapais, labai smulkiomis storasienëmis lûstelëmis.

Populiacijø gausumas. Populiacijos Ðvenëioniø r. bûklë pastaruoju metu nepinoma. Birþø girioje pakartotiniø tyrimø metu (1999) nebuvo aptikta. Plungës r. randama ant pavieniø rûstø. Vieðvilës rezervate (Tauragës r.) po-

puliacija gausi – samanos aptinkamos eglynuose ir miðriuose miðkuose ant medþiø rûstø.

Grësmës ir apsauga. Miðkø kirtimas ir sausinimas, negyvos medienos ðalinimas.

Informacijos ðaltiniai

Kuzas A., 1975: 23 vida i 5 raznovidnostej novykh dla flory petchenochnykh mkhov Litovskoj SSR. – Lietuvos TSR MA darbai, 1 (69): 21 – 29.

Naujalis J., Kalinauskaitë N., Grineviëienë M., 1995: Vadovas Lietuvos kerp-samanëms papinti. – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

Found in four localities in different parts of Lithuania. The most abundant population is in Vieðvilë Strict Nature Reserve.

Apraðë Ilona Jukonienë

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienës nuotrauka

Plaèialapë plikûnë

Porella platyphylla (L.) Pfeif.

KLASË KERPSAMANËS (MARCHANTIOPSIDA)
DEIMA PLIKÛNINIAI (PORELLACEAE)

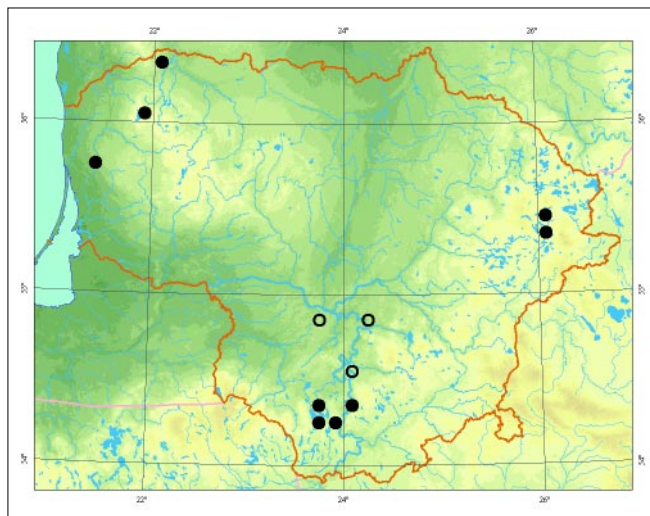
2 (V) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Ðiaurës pusrutulio vidutinio klimato spygliuoèiø ir lapuoèiø miðkuose (Europoje, Azijoje, Ðiaurës Amerikoje, Ðiaurës Afrikoje).

Aptinkama ávairiose Lietuvos vietose, daþniausiai pietinëje ir vakarinëje dalyje. Rasta Rumðiaiðkiø apylinkëse (Kaiðiadoriø r., 1956), Punios ðile (Alytaus r., 1972) ir Obelijos miðke (Alytaus r., 2004), Åpuolynës miðke (Klaipëdos r., 1999), Ðanëiuose (1930), Fredoje (1927) ir Kamðos miðke (Kauno apyl., 1975), Platelio parke (Plungës r., 2002), Vidzgirio miðke (Alytaus r., 2002), Ðirvinto, Rinkoto ir Basalyko miðkuose (Lazdijø r., 2004). Nepatikrintais duomenimis, taip pat aptinkama Vilniaus, Pakruojo, Panevëpio, Ukmergës rajonuose, Druskininkø apylinkëse.

Biologija ir ekologija. Stuomeninë kerpsamanë. Stiebas 1,8 – 3 mm ploèio, iki 8 (10) cm ilgio, netaisyklinagai 2 – 3 kartus plunksniðkai ðakotas, standus. Lapai dviskiauèiai, gaubti. Dvinamë samana. Daþniausiai aptinkami vyriðki individai arba samanos su sporogonais. Specialio vegetatyvinio dauginimosi organø ne-

sudaro. Auga matiniais tamsiai þaliais patiesalais arba vëduoklëmis ant lapuoèiø medpiø pievës, þemëmis apneðtø akmenø, kartais tiesiog ant pliko dirvoþemio ðlaituose. Daþniausiai kartu auga dviðakë skirstë (*Metzgeria furcata*), plokðëioji miltuotë (*Radula complanata*) ir dëmëtoji frulanija (*Frullania dilatata*).

Populiacijø gausumas. Populiacijos ávairaus dydþio. Daugumos bûklë prieð 30 ir daugiau metø aptiktose vietose neþinoma. Plungës r. rasta ant 1 medpio kamieno. Gana daþnai ðios rûðies samanos aptinkamos Lazdijø ir Alytaus r. miðkuose.

Grësmës ir apsauga. Miðkø kirtimas, senø medpiø ðalinimas.

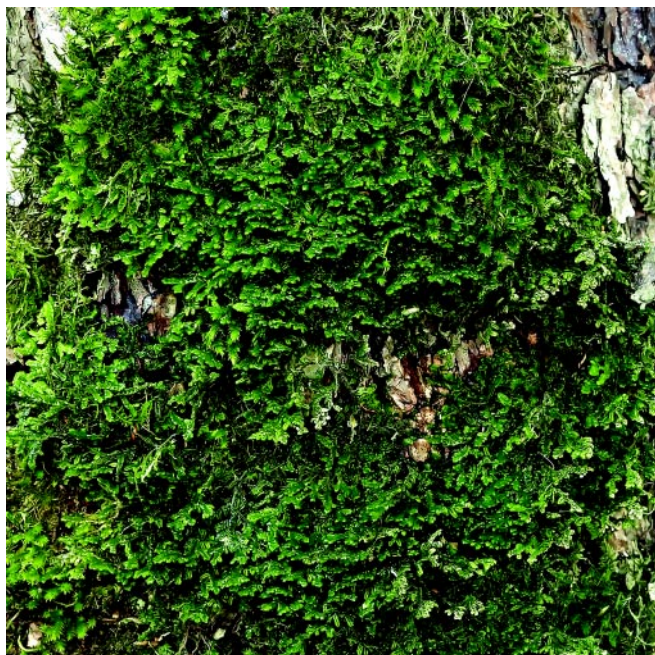
Informacijos ðaltiniai

Minkevièius A., 1955: Vadovas Lietuvos TSR miðkø, pievø ir pelkiø samanomams þapinti. – Vilnius.
Naujalis J., Kalinauskaitë N., Grinevièienë M., 1995: Vadovas Lietuvos kerpsamanëms þapinti. – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: WI, BILAS.

Summary

Can be found throughout Lithuania, the most abundant populations of the species are in the southern part of Lithuania (Prienai and Alytus districts).

Apraðë Ilona Jukonienë

Mindaugo Rylos nuotrauka

Tásioji frulanija

Frullania tamarisci (L.) Dumort.

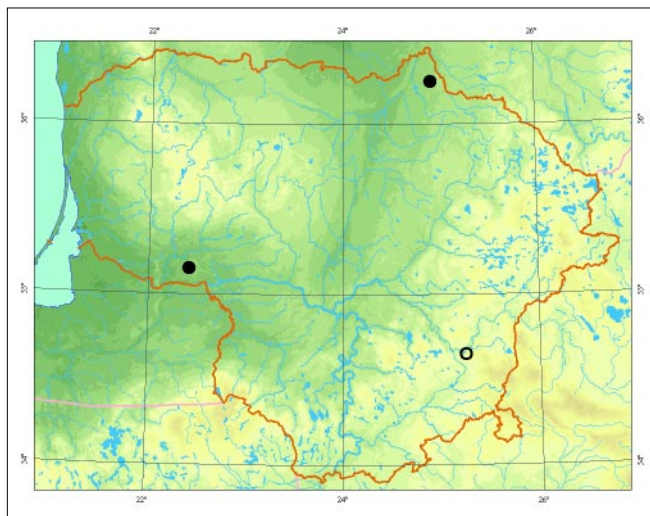
KLASĖ KERPSAMANĖS (MARCHANTIOPSIDA)
DEIMA FRULANIJINIAI (FRULLANIACEAE)

1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Vidutinio klimato juostos plaèialapiø miðkø zonoje – tiek kalnuose, tiek þemumose. Labai polimorfiðka. Europoje (Islandijoje, Norvegijoje, Pietø Ðvedijoje ir Suomijoje, Airijoje, Didþiojoje Britanijoje, Ispanijoje, Portugalijoje, Vakarø Rusijoje, Balkanuose, Italijoje) aptinkamas porûðis (*Frullania tamarisci* ssp. *tamarisci*) yra Europos endemas. Ðiaurës Amerikoje ir Japonijoje aptinkami kiti nei Europoje augantys porûðiai. Lietuvoje rasta Vilniaus apylinkëse (1822, 1938), Birþø girioje (Birþø r., 1998) ir Vieðvilës rezervate (Tauragës r., 2005).

Biologija ir ekologija. Stuomeninë kerpsamanë. Stiebas 0,9–1,5 mm ploëio ir 3–10 cm ilgio, netaisyklingai plunksniðkai ðakotas. Lapai skiautëti, jø apatinë skiautë smulki, àsotëlio formos; virðutinë – stambi, plaèiai kiauðiniðka. Dvinamë kerpsamanë. Ðapnai su lytinio dauginimosi organais ir sporogonais. Gemaliniø kûneliø neaptinkama. Auga rausvai rudais patiesalais arba pavieniais stiebeliais ásiterpusi tarp kitø samanø. Aptinkama ant senø lapuoëiø medþiø kamienø, kituose kraðtuose – ir ant uolø, rieduliø. Geriausiai tarpsta drëg-

no mikroklimato sàlygomis, nors gali pakæsti ir iðdþiðvimà. Tásioji frulanija yra gerokai stambesnë up ðapnai ant lapuoëiø medþiø kamienø auganëià dëmëtàjà frulanijà (*Frullania dilatata*). Be to, nuo jos skiriasi siauresnëmis ir ilgesnëmis apatinio lapø skiautëmis (jø ilgis beveik 2 kartus virðija plotà).

Populiacijø gausumas. Birþø girioje tásioji frulanija aptikta ant keleto uosiø kamienø. Dabartinë populiacijø bûklë nepinoma. Vieðvilës rezervate samanos auga ant drebuliø, juodalksniø, liepø kamienø.

Grësmës ir apsauga. Miðkø kirtimas, ypaè nepaliekant senø lapuoëiø medþiø, augavieëiø suskaidymas. Birþø girioje smarkiai ûkininkaujama, todël ðiai populiacija gresia iðnykimo pavojus. Jos bûklë reikëtø stebëti kasmet ir lyginti su Vieðvilës rezervato populiacija.

Informacijos ðaltiniai

Naujalis J., Kalinauskaitë N., Grineviëienë M., 1995: Vadovas Lietuvos kerpsamanëms papinti. – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

It has been found in the forests of the Birþai and Tauragë districts. The first site is under intensive forestry use, the second – under strict protection.

Apraðë Ilona Jukonienë

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienës nuotrauka

Paprastoji plojenė

Lejeunea cavifolia (Ehrh.) Lindb.

KLASĖ KERPSAMANĖS (MARCHANTIOPSIDA)
ĖEIMA PLOJENINIAI (LEJEUNEACEAE)

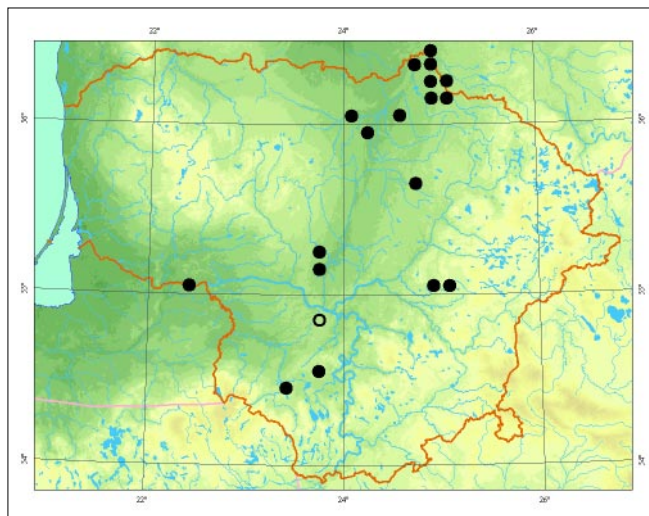
2 (V) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygå rūðis árašyta nuo 2005 m.

Paplitimas. Subokeaninė, beveik cirkumborealinė rūðis (Europoje, Azijoje, Ėiaurės Amerikoje, Ėiaurės Afrikoje). Europoje aptinkama Airijoje, Didþiojoje Britanijoje, Portugalijoje, Ispanijoje, Vidurio Europoje, Ėiaurės Rusijoje, Kaukaze, Baltijos ėalyse, vakarinėje Skandinavijos pusiasalio dalyje, Suomijos pietuose. Azijoje þinoma Turkijoje ir Sibire. Ėiaurės Amerikoje paplitusi rytinėje ir centrinėje dalyje.

Lietuvoje daþniausiai aptinkama ėiaurinėje dalyje (Birþų girioje). Pavienės radavietės þinomos Vidurio bei Pietų Lietuvoje. Labiausiai á vakarus nutolusi radavietė yra Vieðvilės rezervate (Tauragės r.).

Biologija ir ekologija. Stuomeninė kerpsamanė. Stiebas 0,9 – 1,3 mm ploëio, 1 – 2 cm ilgio, netaisyklingai plunksniðkai ėakotas. Lapai dviskiauëiai. Virðutinė skiautė stambi, ėiek tiek gaubta, apatinė – smulkesnė, iki ketvirtadalio virðutinės. Amfigastrijos stambios, didesnės up apatines skiautes. Vienanamė kerpsamanė. Sporofitai aptinkami retai. Specialiø vegetatyvinio dauginimosi organø nesudaro. Auga ėviesiai þaliais ar gelsvai þaliais patiesalais, kartais pavieniais stiebais ásiterpusi tarp kitø samanø ant lapuoëiø medþiø þievės, kituose kraðtuose aptinkama ir ant uolø. Daþniausiai auga kartu su *Metzgeria furcata*, *Radula complanata*, *Frullania dilatata*.

Populiacijø gausumas. Pati gausiausia populiacija Birþų girioje. Paprastoji plojenė aptinkama beveik visame girios masyve, daþniausiai ant senø uosiø kamienø. Tauragės, Ukmergės, Prienø ir Kėdainiø r. rasta ant pavieniø medþiø. Populiacijos Kauno apylinkėse, Kamðø miðke, dabartinė būklė nepþinoma.

Grėsmės ir apsauga. Miðkø kirtimas: tiek tiesioginis substratø naikinimas, tiek miðkø ėviesinimas.

Informacijos ðaltiniai

Kuzas A., 1975: 23 vida i 5 raznovidnostej novykh dla flory petchenochnykh mkhov Litovskoj SSR. – Lietuvos TSR MA darbai, 1 (69): 21 – 29.

Naujalis J., Kalinauskaitė N., Grinevièienė M., 1995: Vadovas Lietuvos kerpsamanėms paþinti. – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

The species can be found in the Birþai, Prienai, Kaunas, Ukmergė, Taurage and Kėdainiai districts. The most abundant populations are found in Birþai forest, where the species is widely distributed, most often found on the trunks of old ash.

Apraðė Ilona Jukonienė

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Vingiuotoji rikardija

Riccardia chamaedryfolia (With.) Grolle

KLASĖ KERPSAMANĖS (MARCHANTIOPSIDA)
DEIMA ANEURINIAI (ANEURACEAE)

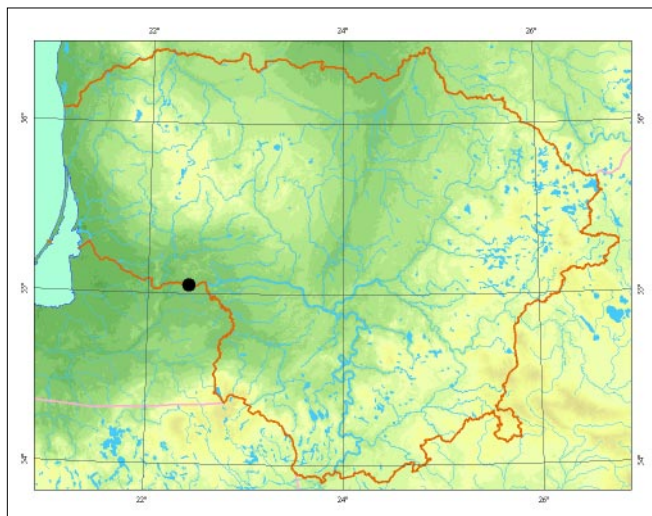
3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 2005 m.

Paplitimas. Ðiaurës pusrutulio þemumose ir kalnuose (Europoje, Azijoje, Ðiaurës Amerikoje).

Lietuvoje þinoma 1 radavietë Vieðvilës rezervate (Tauragës r.).

Biologija ir ekologija. Gniupulinë kerpsamanë. Gniupulas 0,3 – 1,6 cm ploëio ir iki 3 (5) cm ilgio, taisyklingai arba netaisyklingai plunksniðkai ðakotas. Vienanamë samana. Lytinio dauginimosi organai aptinkami daþnai, sporofitai – retai. Dauginasi gniupulo dalimis arba gemaliniais kûneliais. Auga retais patiesalais ant drëgnø substratø (dirvopemio, ràstø, akmenø), skalaujamø tekanëio vandens.

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienës nuotrauka

Populiacijø gausumas. Populiacija labai gausi ir gyvybinga. Samanos þelia ant ávairiø substratø (smëlio, medienos, akmenø).

Grësmës ir apsauga. Hidrologinio rëpimo keitimas, substratø sunaikinimas.

Informacijos ðaltiniai

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

The species has been found in the Tauragë district in the Vieðvilë Strict Nature Reserve. The species occupies various substrates – stones, logs and soil.

Apraðë Ilona Jukonienë

Lajelio þvynuotė

Pallaviccinia lyellii (Hook.) Carruth.

KLASĖ KERPSAMANĖS (MARCHANTIOPSIDA)
ĖEIMA ÞVYNUOTINIAI (PALLAVICCINIACEAE)

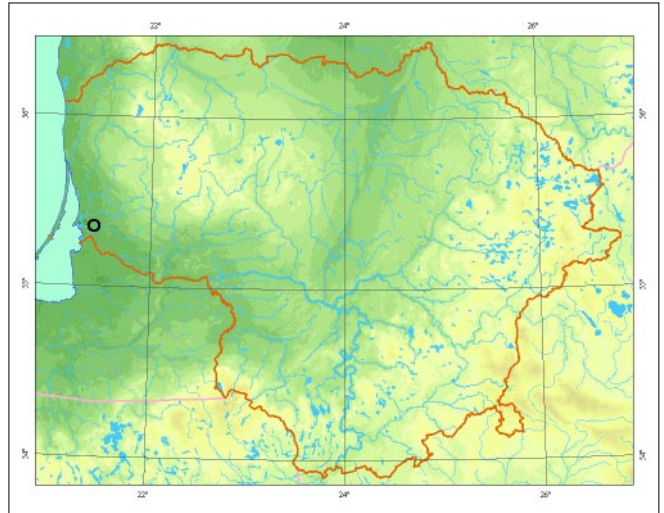
1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygå rūðis árašyta nuo 2000 m.

Árašyta á Europos samanø raudonąjā knygå.

Paplitimas. Subokeaninė rūðis, paplitusi nuo vidutinio iki atogrąþø klimato juostø (Europoje, Ðiaurės, Centrinėje ir Pietø Amerikoje, Ðiaurės ir Centrinėje Afrikoje). Europoje aptinkama Airijoje, Didþiojoje Britanijoje, Olandijoje, pietinėje Ðvedijoje, Prancūzijoje, Vidurio Europos áalyse, pietvakarinėje Rusijos dalyje, Kaukaze. Azijoje randama Kinijoje ir Japonijoje. Lietuvoje 1971 m. buvo aptikta Aukðtumos pelkėje (Ðilutės r.). Tai viena iš labiausiai á ðiauræ nutolusiø ðios rūðies arealo Europoje vietø.

Biologija ir ekologija. Gniupulinė kerpsamanė. Gniupulas 2–6 mm ploëio ir iki 4 cm ilgio, dažniausiai paprastas, neðakotas, su labai ryðkia gysla. Dvinamė kerpsamanė. Ðaþnai aptinkama tiek su vyriðkais, tiek su moteriðkais lytiniais organais. Vyriðki individai smulkesni up moteriðkus. Sporofitai iðauga retai. Specialiø vegetatyvinio dauginimosi organø nesudaro. Auga patiesalais arba ásiterpusi tarp kitø samanø, dažniausiai ant rūgðėiø (nuo vidutinio rūgðtumo iki labai rūgðėiø), nuolatos drėgnø durpiø pavėsingose, su nesusi-vėrusia þoliø danga vietose. Ðaþnai tokià paėià niðà upima kitos sparėiai auganėios gniupulinės *Pellia* gen-

ties kerpsamanės. Lajelio þvynuotė sugeba su jomis konkuruoti, jeigu gausiai gamina sporas. Jai iðlikti padeda sugebėjimas iðgyventi sausros periodà. Ðvieþiai þvynuotei būdingas þuvies kvapas. Pagal jà galima atskirti nuo kitø panaðiø gniupulinių *Pellia*, *Moerckia* genėiø kerpsamaniø.

Populiacijø gausumas. Dabartinė populiacijos būklė neþinoma.

Grėsmės ir apsauga. Durpiø kasimas, vandens lygio keitimas, vandens upterðimas. Augavietėje būtina uptikrinti tinkamà drėgmės ir ūksmės repimà, kuris neleistø jai upaugti tankia þoliø danga.

Informacijos šaltiniai

Kuzas A., 1975: 23 vida i 5 raznovidnostej novykh dla flory petchenochnykh mkhov Litovskoj SSR. – Lietuvos TSR MA darbai, 1 (69): 21–29.

Naujalis J., Kalinauskaitė N., Grinevičienė M., 1995: Vadovas Lietuvos kerpsamanėms papinti. – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

In 1971 it was recorded in the Aukštumalė bog (in the Ðilutė distr.), growing on bare peat. Current population status is unknown.

Apraðė Ilona Jukonienė

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Ėiaurinė merkija

Moerckia hibernica (Hook.) Gottsche

KLASĖ KERPSAMANĖS (MARCHANTIOPSIDA)
ĖEIMA PŲVYNUOTINIAI (PALLAVICCINIACEAE)

3 (R) kategorija

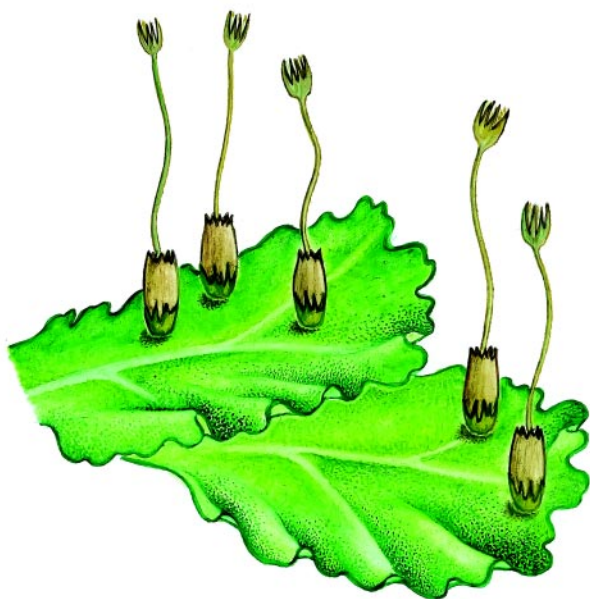
Statusas. Ą Lietuvos raudonąjā knygå rūĖis āraĖyta nuo 2000 m.

Paplitimas. ĖiaurĖs pusrutulio vĖsaus klimato juostoje (Europoje, Azijoje, ĖiaurĖs Amerikoje).

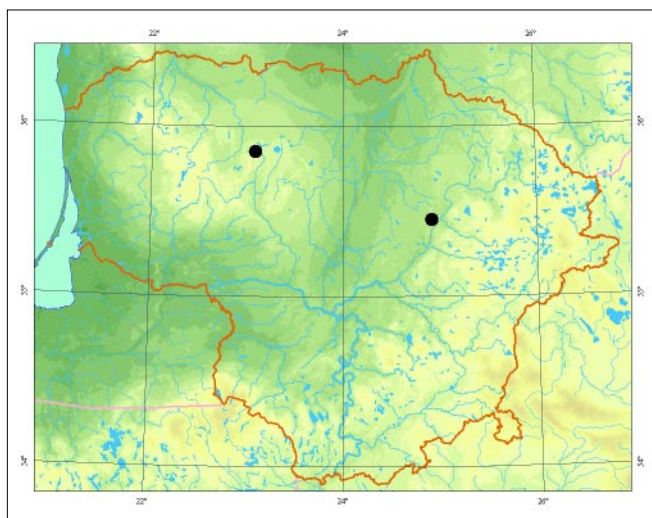
Lietuvoje rasta tik 2 vietose: KaĖerginĖs apylinkĖse (Kauno r., 1936) ir prie Raudoniuko Ėpero (Ėiauliu r., 1993).

Biologija ir ekologija. GniupulinĖ kerpsamanĖ. Gniupulai 1–3 cm ilgio ir 2–5 mm ploĖio, jĖ kraĖtai ryĖkiai banguoti. DvinamĖ kerpsamanĖ. Labai Ėapnai aptinkama su sporogonais. Gemalinu kĖneliu nesudaro. Auga patiesalais ar kilimais ant drĖgnĖ kalkingĖ substratĖ, Ėapniausiai Ėaltiniuotose ar pelkĖtose vietose. Ėiaurinė merkija gali bĖti painiojama su kitomis gniupulinĖmis kerpsamanĖmis, ypaĖ *Pellia* ir *Pallavicinia* genĖiu. Nuo jĖ geriausiai atskiriama pagal anatomicinĖs stiebo sandaros pobymius. Gyvi Ėiaurinės merkijos gniupulai skleidžia stiprĖ nemalonĖ kvapā.

PopuliacijĖ gausumas. Populiacijos Kauno apylinkĖse dabartinĖ būklĖ nepinoma. Ėiauliu r. buvo aptikta Ėaltiniuotoje pelkĖje. Nuo 1993 m. duomenys nepatikrinti.

Linos JasiukonytĖs pieĖinys

GrĖsmĖs ir apsauga. Hidrologinio rĖpimo keitimas, substratĖ rūĖtĖjimas.

Informacijos Ėaltiniai

Naujalis J., KalinauskaitĖ N., GrineviĖienĖ M., 1995: Vadovas Lietuvos kerpsamanĖms paĖinti. – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

It was found in the Kaunas and Ėiauliai districts. Current population status is unknown.

ApraĖĖ Ilona JukonienĖ

Akytoji stieblapė

Fossombronina foveolata Lindb.

KLASĖ KERPSAMANĖS (MARCHANTIOPSIDA)
ĖEIMA KODONIJINIAI (CODONIACEAE)

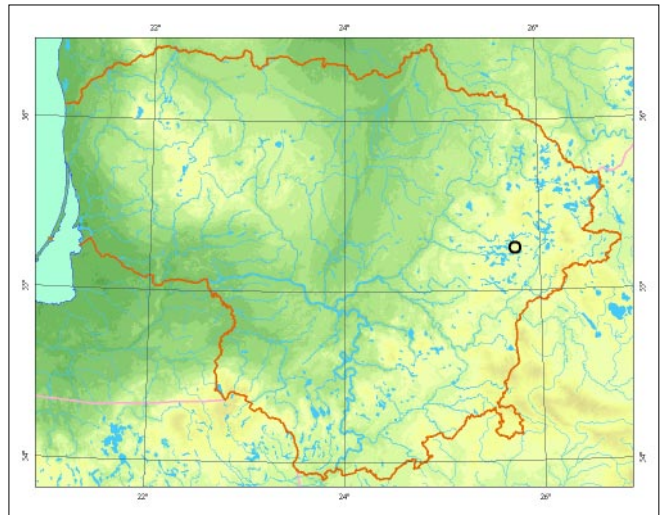
4 (I) kategorija

Statusas. Ą Lietuvos raudonąjā knygā rūđis ārađyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Ėiaurės pusrutulio vidutinio klimato juostoje (Europoje, Kaukaze, Ėiaurės Afrikoje, Ėiaurės Amerikoje, Islandijoje). Dađnesnė okeaninio klimato veikiamuose regionuose. Aptinkama beveik visoje Europoje. Azijoje rasta Turkijoje.

Lietuvoje ėinama tik 1 radavietė Labanoro apylinkėse (Ėvenėionių r., 1972). Kad rūđis aptinkama Rytų Lietuvos pelkėse, buvo paminėta ir 1961 m.

Biologija ir ekologija. Stuomeninė vienanamė vienetė kerpsamanė. Stiebas 0,2 – 0,5 (2) cm ilgio. Nuo stiebo auga ā lapus panađios iđaugos. Apatinė stiebo dalis apaugusi violetiniais ar rusvai purpurinės spalvos rizoidais. Sporos gelsvai rusvos, subręsta vėlyvā vasarā ir rudenā. Gemaliniai kūneliai ėiai samanai nebūdingi. Auga telkinėliais arba āsiterpusi tarp kitų samanų. Kadangi konkurencinės savybės menkos, mėgsta vietas su nesusivėrusia polių ir neiđsivysėiusia samanų danga. Pionierinė drėgnų atvirų rūgđėių dirvų samana. Auga ant drėgnų pelkėtų dirvųpėmių, eperų pakrantėse, đlapiuose kelkrađėiuose, grioviuose,

se, duobėse, dirbamuose laukuose. Akytoji stieblapė nuo Lietuvoje dađniau aptinkamos Vondraėeko stieblapės skiriasi sporų spalva ir jų pavirđiaus rađtu. Akytosios stieblapės jis tarsi padalytas ā langelius, o Vondraėeko stieblapės – su virviđkais sustorėjimais.

Populiacijų gausumas. Negausi populiacija rasta daugiau nei prieš 30 metų ėemapelkėje, ant durpių. Dabartinė jos būklė nepinoma.

Grėsmės ir apsauga. Tarpusavio konkurencija. Iđsaugojus tinkamā buveinā, ėiai rūđiai egzistuoti uptonka natūralių papaidų.

Informacijos šaltiniai

Kuzas A., 1975: 23 vida i 5 raznovidnostej novykh dla flory petchenochnykh mkhov Litovskoj SSR. – Lietuvos TSR MA darbai, 1 (69): 21 – 29.

Naujalis J., Kalinauskaitė N., Grinevičienė M., 1995: Vadovas Lietuvos kerpsamanėms paėinti. – Vilnius. Herbariumo pavyzdėiai: BILAS.

Summary

A small population was found in the eastern part of Lithuania. Current status is unknown.

Aprađė Ilona Jukonienė

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Vondraėeko stieblapė

Fossombronia wondraczeckii (Corda) Dumort. ex Lindb.

KLASė KERPSAMANėS (MARCHANTIOPSIDA)
ĐEIMA KODONIJINIAI (CODONIACEAE)

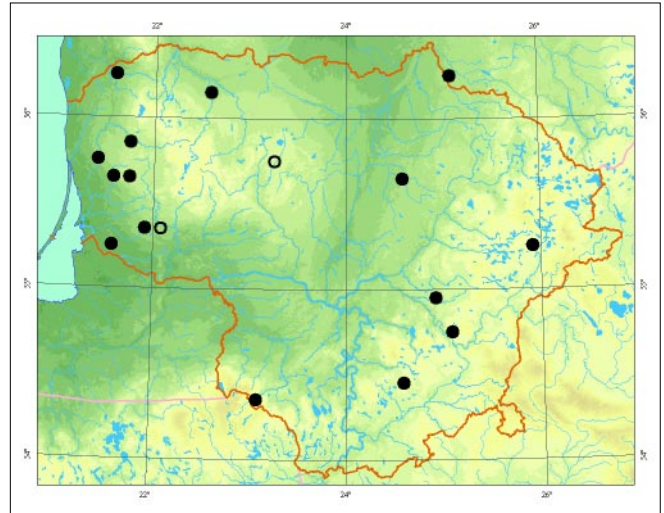
4 (I) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūđis ārađyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Pietinio paplitimo rūđis. Aptinkama ne tik điaurės pusrutulio vidutinio klimato juostoje (Europoje, Azijoje, điaurės Amerikoje), bet ir Afrikoje, Australijoje. Labiausiai Ā điaurė nutolusios augavietės yra Vakarų Islandijoje ir Rytų Grenlandijoje. Manoma, kad taip toli Ā išplatina migruojanėios pąsys.

Lietuvoje aptinkama āvairiuose regionuose, dąpnesnė vakarinėje dalyje. Rasta Tauragės (1972), điaulių (1929), Plungės (2000), Panevėpio (2001), đirvintų (2001), đvenėionių (1972, 2001), Akmenės (2000), Klaipėdos (2000), đilutės (2000), Marijampolės (1999), Birų (2000), Vilniaus (1999), Skuodo (2000), đilutės (2000), Trakų (2002) rajonuose.

Biologija ir ekologija. Smulki stuomeninė kerpsamanė. Stiebas 0,15 – 4 cm ilgio. Nuo stiebo auga Ā lapus panađios banguotos, netaisyklingai skiautėtos išaugos. Vienanamė vienmetė samana. Dąpnai su sporogonais. Sporos subręsta vėlai vasarā ir rudenā. Auga telkinėliais arba đviesiai įalais ar rausvais patiesalais. Pasipymi menkomis konkurencinėmis savybėmis. Pionierinė drėgnų atvirų dirvų (pakelių, pagriovių, dirbamų laukų, kelių) samana. Auga ne tokiose rūgđėiose dirvose kaip akytoji stieblapė, dąpniausiai ant molio. Akytoji ir Von-

draėeko stieblapės lengviausia atskirti pagal sporas. Pastarosios sporos tamsiai rudos arba rausvai rudos.

Populiacijų gausumas. Đios rūđies samanos aptinkamos dąpniau, nei buvo galvojama iki điol. Populiacijos dąpniausiai negausios.

Grėsmės ir apsauga. Eutrofizacija, konkurencija.

Informacijos šaltiniai

Naujalis J., Kalinauskaitė N., Grinevičienė M., 1995: Vadovas Lietuvos kerpsamanėms papinti. – Vilnius. Herbariumo pavyzdžiai: WI, BILAS.

Summary

It has been found in various sites across Lithuania, though populations are not abundant. Most commonly found in cultivated fields.

Aprađė Ilona Jukonienė

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Plûduriuojantysis sklenduonis

Ricciocarpos natans (L.) Corda

KLASĖ KERPSAMANĖS (MARCHANTIOPSIDA)
DEIMA RIĖIJINIAI (RICCIACEAE)

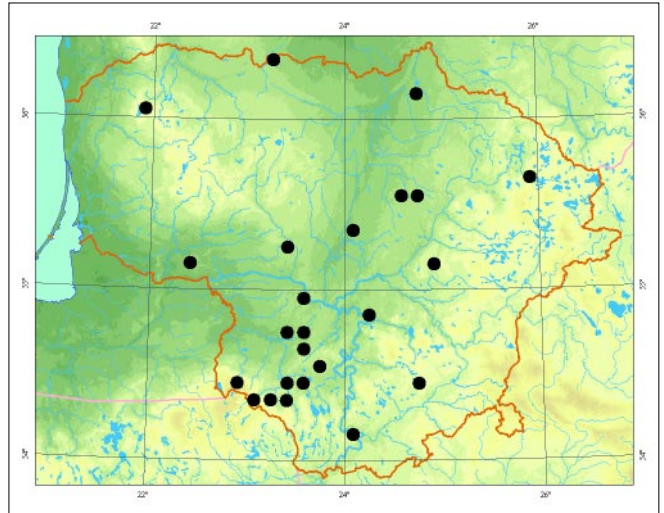
4 (I) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis árašyta nuo 1989 m.

Paplitimas. Vidutinio klimato juostos rûðis, paplitusi beveik visame pasaulyje. Europoje dažnesnė pietiniuose regionuose. Kalnuose neaptinkama.

Lietuvoje aptinkama ávairiuose regionuose, dažnesnė pietvakarinėje dalyje. Rasta Kėdainiø (1994), Tauragės (1994), Marijampolės (1995, 1996, 2004), Lazdijø (1995, 1997), Varėnos (1995), Ukmergės (1996), Kaišiadoriø (1996), Plungės (1996), Biržø (1996), Raseiniø (1998), Joniðkio (1998), Trakø (2000) ir Zarasø (2006) rajonuose.

Biologija ir ekologija. Gniupulinė kerpsamanė. Gniupulai ðirdiðki, 5 – 40 mm ilgio ir 4 – 9 mm ploëio, tamsiai þali, rudai violetiniais pakraðeiais, apatinė jø pusė ruda arba violetinė su gausiais pilviniais þvyneliais. Pasitaiko 2 ðios kerpsamanės formos – sausuminės ir vandeninės. Sausuminės auga iðdþiuvusiuose ar nusekusiųose vandens telkiniuose arba jø pakraðeiuose. Vandeninės formos plûduriuoja vandens telkinio pavirðiuje. Sausuminės formos sudaro iki 2 cm skersmens skroteles. Jø pilviniai þvyneliai trumpi, apatinėje pusėje iðaugę gausūs rizoidai. Vandeninės formos be rizoidø, jø pilviniai þvyneliai ilgi, linijiniðki. Vienanamė, kartais dvinamė daugiametė samana. Sporogonai susiformuoja retai. Lietuvoje su sporogonais neaptikta. Dauginasi vegetatyviniu būdu gniupulo dalimis. Auga telkinėliais stovinèiø arba lètai tekanèiø

vandens telkiniø pavirðiuje. Labai dažnai randama vandens telkiniø pakrantėse, kartu su *Riccia fluitans*, *Lemna trisulca* ir kt. panaðios ekologijos augalais. Þiemà apmirę gniupulai nusileidþia á dugnà. Pavasarà ið iðlikusių gyvybingø daliø iðauga nauji gniupulai, kurie vėl iðkyla á vandens pavirðiø. Ið vieno vandens telkinio á kità perneðta paukðeiai. Lietuvoje dažniausiai aptinkama ūksmėje esanèiuose vandens telkiniuose.

Populiacijø gausumas. Ðios rûðies samanos dažnesnės, nei buvo galvojama iki ðiol. Populiacijos būna gausios – vietomis dengia net 80–100 proc. vandens telkinio pavirðiaus. Tame paèiame vandens telkinyje aptinkamos ne kiekvienais metais. Rûðies dažnumas ir gausumas taip pat kinta.

Grėsmės ir apsauga. Medþiø apie vandens telkinius kirtimas. Vandens reþimo keitimas.

Informacijos ðaltiniai

Naujalis J., Kalinauskaitė N., Grinevičienė M., 1995: Vadovas Lietuvos kerpsamanėms paþinti. – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, HSUD.

Summary

It has been found in various sites in Lithuania. Populations are abundant, yet it is not found in the same water body every year.

Apraðė Ilona Jukonienė

Broniaus Ðablevièiaus nuotrauka

Rausvoji rièija

Riccia canaliculata Hoffm.

KLASĖ KERPSAMANĖS (MARCHANTIOPSIDA)
DEIMA RIËIJINIAI (RICCIACEAE)

4 (I) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygå rûðis áraðyta nuo 2000 m.

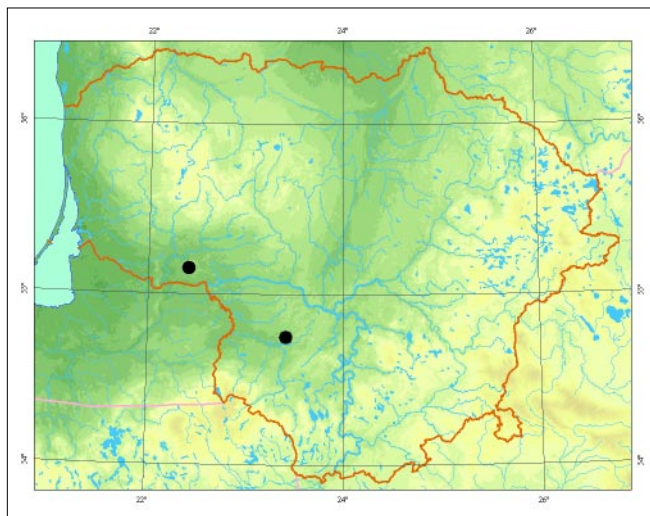
Paplitimas. Temperatinë rûðis, aptinkama Europoje, Azijoje, Ðiaurës Amerikoje, Afrikoje. Ðapnesnë pietiniuose regionuose, ypað tuose, kur didesnë okeaninio klimato átake. Ðiauriausia radavietë Europoje yra Suomijos pietuose.

Lietuvoje þinomos 2 radavietës: Vieðvilës rezervate (Tauragës r., 1995), Kazlø Rûdos apylinkëse (2000).

Biologija ir ekologija. Gniupulinë kerpsamanë. Gniupulai gelsvai þali ar þali, apie 0,5 mm ploëio ir 1 – 1,5 cm ilgio, paprasti arba dviðaki. Vienanamë, kartais dvinamë daugiametë kerpsamanë. Ðapnai aptinkama su sporogonais. Sporifikuoti gali ávairiu metø laiku. Auga tankiais patiesalais ant drëgnø dumblëtø humusingø dirvopemiø, Ðapniausiai vandens telkiniø pakrantëse, ypað suveði ðiems nusekus. Bendrijos, kurioms priklauso *Riccia canaliculata*, – efemerinio tipo. Ðapniausiai aptinkama *Riccio cavernosae-Physcomitrilletum* bendrijose arba sudaro monodominantinius sàpalynus. Rausvoji rièija panaði á Lietuvoje Ðapnesnë panaðiose augavietëse auganëià vandeninà rièià (*Riccia fluitans*). Pastarosios gniupulai palyginti ploni, jø plotis kelis kartus virðija gniupulo storá, o *Riccia canaliculata* gniupulø storis ir plotis yra beveik vienodi.

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienës nuotrauka

Populiacijø gausumas. Populiacijos gausios. Tame paèiame vandens telkinyje aptinkama ne kiekvienais metais. Rûðies Ðapnumas ir gausumas taip pat nėra pastovus. Vieðvilës rezervate augo áðtuoniø arti viena kitos esanëiø baluëiø pakraðëiuose. Vietomis baluëiø pakraðëius buvo apaugusi tankiu sluoksniu. Tiek rug-sëjo, tiek geguþës mën. rasti *Riccia canaliculata* gniupulai buvo su sporogonais. Patikrinus radavietæ po metø, jos bûklë nebuvo pasikeitusi. Kazlø Rûdos apylinkëse *Riccia canaliculata* aptikta kûdros pakraðëiuose.

Grësmës ir apsauga. Konkurencija, vandens telkiniø iðdþiúvimas.

Informacijos ðaltiniai

Kalinauskaitë N., Naujalis J., 1997: *Riccia canaliculata* – nauja kerpsamaniø rûðis Lietuvoje. – Botanica Lithuanica, 3 (7): 75 – 80.

Herbariumo pavyzdþiai: WI, BILAS.

Summary

It is found in the Tauragë and Kazlø Rûda districts. Populations are abundant.

Apraðë Ilona Jukonienë

Huebenerio riėja

Riccia huebeneriana Lindenb.

KLASĖ KERPSAMANĖS (MARCHANTIOPSIDA)
ĖEIMA RIĖIJINIAI (RICCIACEAE)

4 (I) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygå rûðis áraðyta nuo 2000 m.

Áraðyta á Europos samanø raudonàjà knygå.

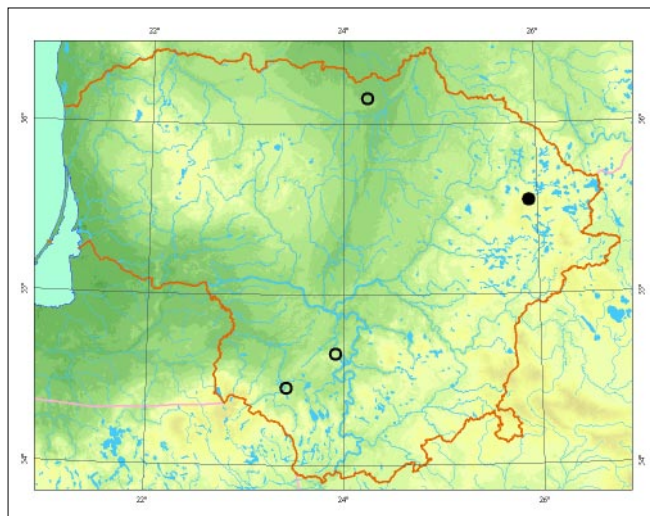
Paplitimas. Temperatinë rûðis, aptinkama Europoje, Azijoje, Ðiaurës Amerikoje. Europoje reta, daþnesnë pietiniuose regionuose.

Lietuvoje þinomos kelios radavietës ávairiuose regionuose: Didþiuosiuose Grûþiuose (Pasvalio r., 1972), Buktos miðke (Marijampolës r., 1972), Prienø miðke (Prienø r., 1934), Juknënø apylinkëse (Utenos r., 2001).

Biologija ir ekologija. Gniupulinë kerpsamanë. Gniupulo dalys 2 – 3 kartus ðakotos, jø plotis apie 0,5 – 1 mm, sudaro 5 – 15 mm skersmens skroteles (þalias arba violetines). Vienanamë samana. Daþnai su sporogonais. Auga tankiais patiesalais ant drëgnø substratø, daþniausiai vandens telkiniø pakrantëse, kartais dirbamuose laukuose. Nuo kitø riëijø rûðiø Huebenerio riëija skiriasi tuo, kad senesni jos gniupulai daþniausiai yra violetinës spalvos.

Populiacijø gausumas. Daugumos populiacijø dabartinë būklë nepinoma. Pastaraisiais metais aptikta tik Utenos r. Samanos augo negausiai.

Grësmës ir apsauga. Tarpusavio konkurencija, intensyvi þemdirbystë.

Informacijos ðaltiniai

Naujalis J., Kalinauskaitë N., Grineviëienë M., 1995: Vadovas Lietuvos kerpsamanëms þapinti. – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

It is found in the Marijampolë, Prienai, Utena and Pasvalys districts. The status of most populations is unknown. In the Utena region populations of only some individuals scattered among other bryophytes were found in the last year.

Apraðë Ilona Jukonienë

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienës nuotrauka

Vulfo kiminas

Sphagnum wulfianum (Lindb. ex Braithw.) Warnst.

KLASĖ LAPSAMANĖS (BRYOPSIDA)
DEIMA KIMINIAI (SPHAGNACEAE)

2 (V) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 2000 m.

Áraðyta á ES Buveiniø direktyvos IV priedà.

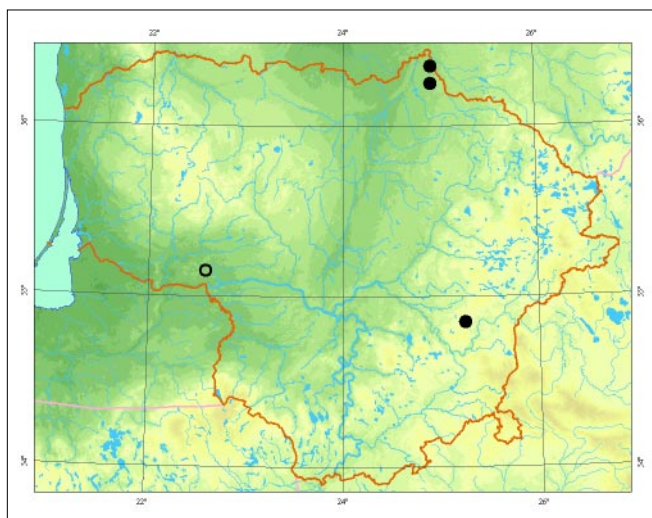
Paplitimas. Ðiaurës pusrutulio vësaus klimato juostoje. Ðapnesnë þemyninio klimato regionuose. Europoje ðapniausiai aptinkama Skandinavijoje ir Suomijoje, reëiau – Baltijos ðalyse, vakarinëje Rusijos dalyje, rytinëje Lenkijoje ir Ðiaurës Rumunijoje. Neaptinkama rytinëje Azijos ir centrinëje Amerikos dalyse. Lietuvoje rûðis rasta Jurbarko (1931), Birþø (1998) ir Vilniaus (2000) rajonuose.

Biologija ir ekologija. Vejos standþios, þalsvos, rausvos ar rusvos. Galvutës rutuliðkos, iðkilusios. Ðakutës ant stiebo iðsidësèiusios tankiomis puokðtelëmis (po 7 – 13 ðakuëiø vienoje puokðtelëje), jø galai ðapnai rausvi. Vienanamis ar dvynamis kiminas. Mëgsta ûksmæ. Auga ðapniausiai lopinëliais ásiterþæs tarp kitø samanø: smailiaðakio kimino (*Sphagnum capillifolium*), Girgenzono kimino (*S. girgensohnii*), puriosios dvyndantës (*Dicranum polysetum*) papelkëjusiuose eglynuose. Nuo kitø kiminø lengva atskirti pagal tankias puokðteles.

Populiacijø gausumas. Duomenys apie populiacijas Jurbarko r. naujais radiniais nepatvirtinti. Birþø girioje Vulfo kiminas rastas 2 vietose ðlapiuose eglynuose, nedideliais lopinëliais ásiterþæs tarp kitø samanø.

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienës nuotrauka

Vilniaus r. ði samana augo apypelkio eglyne, kur jos iðtisinë veja uþemë mapdaug 1 m² plotà.

Grësmës ir apsauga. Vandens lygio keitimas ir miðkø kirtimas, ið esmës pakeiëiantys augavieëiø ðviesos reþimà ir mikroklimatà.

Informacijos ðaltiniai

Minkeviëius A., 1955: Vadovas Lietuvos TSR miðkø, pievø ir pelkiø samanoms paþinti. – Vilnius.

Jukonienë I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

The species was found in the Jurbarkas, Birþai and Vilnius districts. In the Vilnius and Birþai districts it is found in isolated localities, growing in spruce forests. Current status of the population in the Jurbarkas district is unknown.

Apraðë Ilona Jukonienë

Pvilgantysis kiminas

Sphagnum subnitens Russow et Warnst.

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)
ĖEIMA KIMININIAI (*SPHAGNACEAE*)

2 (V) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 2000 m.

Áraðyta á ES Buveiniø direktyvos IV priedà.

Paplitimas. Arealas nevientisas. Paplitusi Europoje ir rytinėje Ðiaurės Amerikos dalyje. Yra duomenø apie ðios rûðies paplitimą Azijoje.

Lietuvoje rasta Alytaus (1926), Panevėpio (1926), Klaipėdos (1979), Plungės (1996) rajonuose.

Biologija ir ekologija. Vejos aukðtos, purios, þalsvos ar melsvos, rausvos su violetiniu atspalviu. Sausos vejos blizga kaip metalas. Tuo ðis kiminas skiriasi nuo kitø rausvo atspalvio kiminø. Auga aukðtapelkiø duburiuose ir tarpinėse pelkėse.

Populiacijø gausumas. Plungės r. aptiktas aukðtapelkės duburyje, mapdaug 1 m² plote, vyravo *Caricetum limosae* bendrijos samanø dangoje. Kitø populiacijø būklė pastaruoju metu nepinoma.

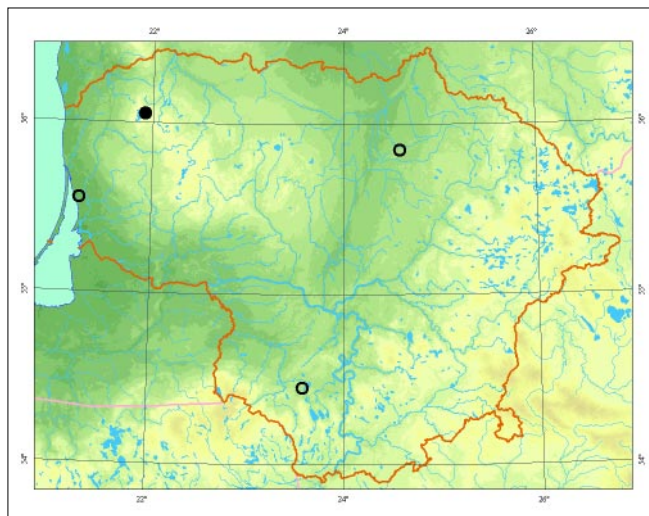
Grėsmės ir apsauga. Vandens lygio kėlimas.

Informacijos šaltiniai

Minkevičius A., 1955: Vadovas Lietuvos TSR miðkø, pievø ir pelkiø samanomams papinti. – Vilnius.

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

The species is found in the Alytus, Plungė, Panevėžys and Klaipėda districts. The population in the Plungė district dominates a *Caricetum limosae* community (about 1 m² in area). Current status of the other populations is unknown.

Apraðė Ilona Jukonienė

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Minkėtasis kiminas

Sphagnum molle Sull.

KLASĖ LAPSAMANĖS (BRYOPSIDA)
DEIMA KIMININIAI (SPHAGNACEAE)

2 (V) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 2000 m.

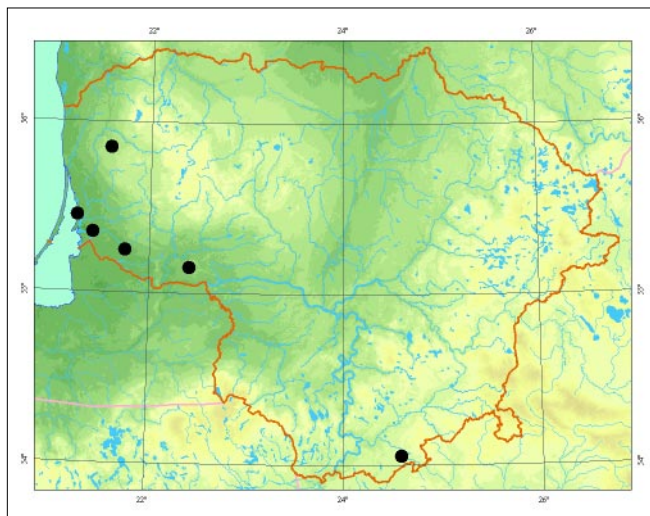
Áraðyta á ES Buveiniø direktyvos IV priedà.

Paplitimas. Subokeaninë rûðis. Paplitusi Vakarø ir Vidurio Europoje, Ðiaurës rytinëje Amerikos pakrantëje. Lietuvoje daþniausiai aptinkama vakarinëje dalyje: Svencelës (Klaipëdos r.), Reiskiø tyro (Plungës r.), Aukøtumalos, Pleinës (Ðilutës r.), Artosios (Tauragës r.) pelkëse. Taip pat rasta pietinëje Lietuvos dalyje, Èepkeliø pelkëje.

Biologija ir ekologija. Vejos tankios, þemos, 3–5 cm aukðio ar ðiek tiek aukðtesnës, gelsvos, su pavienëmis rausvomis dëmëmis. Silpnai konkuruoja su kitais kiminiais, todël daþnai aptinkamas pabeistose aukøtapelkëse – po gaisrø ar nusausinimo, iðtryptose vietose. Normaliose augalø bendrijose iðstumiamas kitø kiminø. Lietuvoje retas ir dël geografinio paplitimo ypatybø.

Populiacijø gausumas. Artosios pelkëje aptinkami pavieniai augalai. Kitose pelkëse populiacijos gausios.

Grësmës ir apsauga. Vandens lygio këlimas. Ruoðiant pabeistø pelkiø atstatymo planus, reikëtø atsipvelgti á ðios rûðies ekologinius poreikius.

Informacijos ðaltiniai

Jukonienë I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

The species is most commonly found in western Lithuania, in five bogs. Another locality is the Èepkeliai mire in southern Lithuania. The populations are usually quite abundant.

Apraðë Ilona Jukonienë

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienës nuotrauka

Tankusis kiminas

Sphagnum compactum DC

KLASĖ LAPSAMANĖS (BRYOPSIDA)
ĖEIMA KIMININIAI (SPHAGNACEAE)

4 (I) kategorija

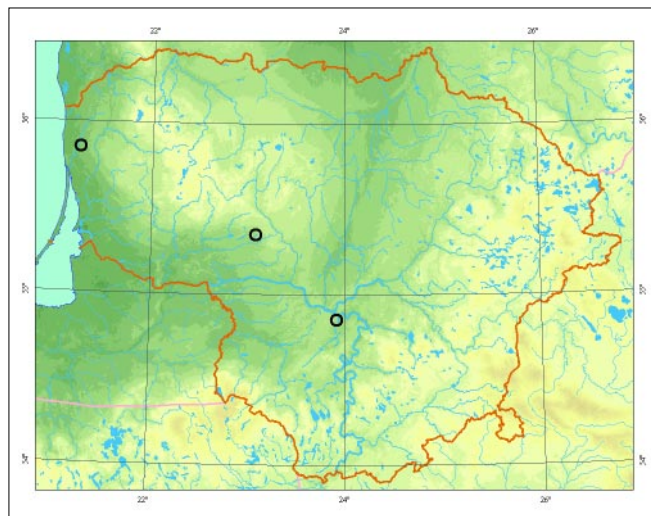
Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygå rūðis árašyta nuo 2000 m.

Árašyta á ES Buveinių direktyvos IV priedā.

Paplitimas. Ėiaurės pusrutulyje (Europoje, Azijoje ir Ėiaurės Amerikoje). Aptinkama ir pieėiau – Meksikoje, Havajuose, Madeiroje. Europoje aptinkama tiek þemuose, tiek kalnuose (Vidurio Europoje – iki 2 500 m virš jūros lygio), taėiau dažniausia subalpinėje pietinės arealo dalies zonoje.

Lietuvoje þinoma keletas radavieėių Kauno (1926), Raseinių (1928) ir Kretingos (1929) rajonuose.

Biologija ir ekologija. Vejos þemos, gelsvos ar rusvos, greitai subyranėios. Stiebas geltonas arba rausvai rudas. Puokėtelės turi po 4 – 5 Ėakutes. Puokėtelės tankios, viršutinių puokėtelių Ėakutės nukreiptos á viršų. Stiebo lapai trumpi (0,3 – 0,6 mm), o Ėakuėių 3 – 6 kartus ilgesni nei stiebo. Auga aukėtapelkėse, upėlekėjusiuose miėkuose. Pasipymi menkomis konkurencinėmis savybėmis, auga þapeistose bendrijose. Lengviau nei kiti kiminai pakelia sausrā, todėl dažnai aptinkamas nusausintuose miėkuose ar nusausintų pelkių apyplėkiuose, yra vienas iš pirmųjų degusių pelkių kiminų.

kių apyplėkiuose, yra vienas iš pirmųjų degusių pelkių kiminų.

Populiacijų gausumas. Lietuvoje buvo rastas pelkėtuose miėkuose ir atvirose pelkėse, dažniausiai Ėlapiose augavietėse ant kupstelių. Dabartinė populiacijų būklė nepinoma. Pastaraisiais metais ėis kiminas nerastas.

Grėsmės ir apsauga. Tarpusavio konkurencija, nusausėjusių vietų uþaugimas medþiais. Rengiant nusausėjusių pelkių atkūrimo planus, reikėtų atsipvelgti á savitas ėio kimino augimo sąlygas.

Informacijos šaltiniai

Minkeviėius A., 1955: Vadovas Lietuvos TSR miėkų, pievų ir pelkių samanoms þapinti. – Vilnius.

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: WI.

Summary

The species was found in the Kaunas, Raseiniai and Kretinga districts almost 80 years ago. Current status of the populations is unknown.

Apraðė Ilona Jukonienė

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Plačialapis kiminas

Sphagnum platyphyllum (Lindb. ex Braithw.) Warnst.

KLASĖ LAPSAMANĖS (BRYOPSIDA)
ŪEIMA KIMININIAI (SPHAGNACEAE)

2 (V) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 2000 m.

Áraðyta á ES Buveiniø direktyvos IV priedà.

Paplitimas. Sporadiðkai aptinkama ðiaurës pusrutulio ðalto ir vësaus klimato zonose. Pietesniuose Europos regionuose, Kaukaze ir Centrinėje Azijoje auga kalnuose ir tik retai – þemumose.

Lietuvoje rûðis rasta Akmenës (1937, 2005), Kupiðkio (1940), Ignalinos (1976, 1978), Ðiauliø (1978), Plungës (1996), Trakø (1991) ir Varënos (1994) rajonuose.

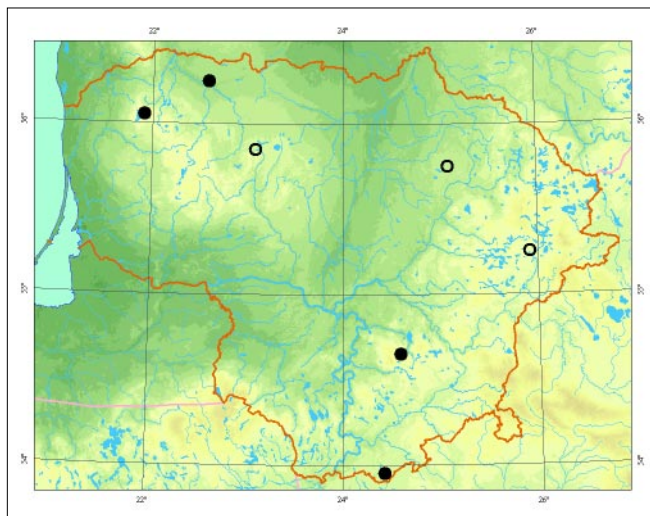
Biologija ir ekologija. Vejos pilkai ar rusvai þalios, kartais gelsvos ar rusvos. Ðakuèiø lapai stambûs, iki 2,2 mm ilgio, kiauðiniðkai lieþuviðki, gaubti, iðsidëstæ labai retai. Ðakuèiø galai riesti. Auga þemapelkëse ir tarpinëse pelkëse.

Populiaciijø gausumas. Visuose rajonuose aptiktas pavienëse pelkëse, taèiau beveik visur buvo viena ið vyraujanèiø rûðiø *Caricetum lasiocarpae* bendrijø samanø dangoje.

Grësmës ir apsauga. Vandens lygio keitimas.

Ilonos Jukonienës nuotrauka

Informacijos ðaltiniai

Minkevièius A., 1955: Vadovas Lietuvos TSR miðkø, pievø ir pelkiø samanomams papinti. – Vilnius.

Jukonienë I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

The species has been found in the Akmenë, Ignalina, Kupiðkis, Plungë, and Varëna districts. The species is usually dominant in *Caricetum lasiocarpae* communities.

Apraðë Ilona Jukonienë

Grāpusis kiminas

Sphagnum pulchrum (Braithw.) Warnst.

KLASĒ LAPSAMANĒS (*BRYOPSIDA*)
ĢEIMA KIMININIAI (*SPHAGNACEAE*)

4 (I) kategorija

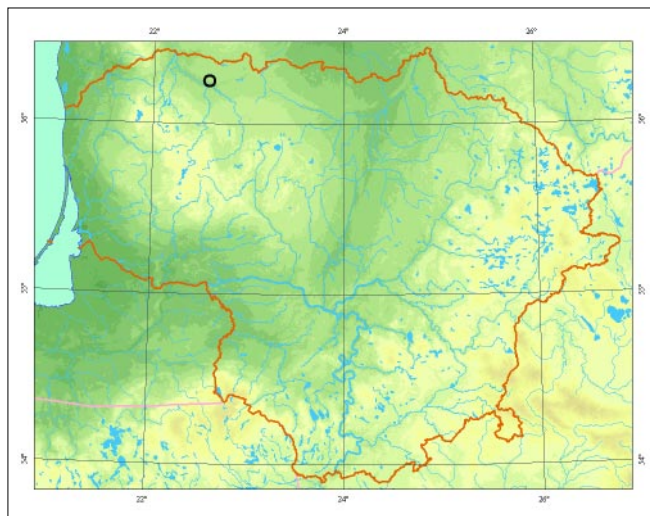
Statusas. Ā Lietuvos raudonajā knygā rūdis ārađyta nuo 2000 m.

Ārađyta ā ES Buveinių direktyvos IV priedā.

Paplitimas. Europos, Azijos ir Ėiaurės Amerikos pė-mumų okeaninio klimato regionuose. Aptinkama ėiaur-vakarinėje Europos dalyje, toliausiai ā rytus aptinka-ma pietinėje Suomijos dalyje ir Rusijoje Baltijos pa-krantėje.

Lietuvoje rūdis rasta Kamanų pelkėje (1937).

Biologija ir ekologija. Vejos gana aukđtos, gelsvos ar rusvos. Stiebas tvirtas, rudas. Puokđtelės turi po 4 trumpas ir tvirtas đakutes. Đakuėių lapai iđsidėstā la-bai aiđkiomis 5 eilėmis. Dvinamis kiminas. Auga tan-

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

kiomis ar retomis vejomis oligotrofinėse pelkėse. Va-karinėje arealo dalyje sudaro tankias vejas aukđta-pelkėse, o rytinėje dalyje dažniau aptinkamas gilių duburių ir eperokđnių pakrađėiuose pelkių plynėse.

Populiacijų gausumas. 1937 m. duomenimis, Kamanų pelkėje buvo aptinkamas gilesniuose duburiuose kartu su *Warnstorfia fluitans*. Naujais radiniais ėie duome-nys kol kas nepatvirtinti.

Grėsmės ir apsauga. Vandens lygio kritimas, eutrofi-zacija.

Informacijos šaltiniai

Brunza K., 1937: Kamanos. Hidrografija, stratigrafija ir augalija. – PŪA metrađtis, 10 (3 – 4).

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir paliosios sama-nos. – Vilnius.

Summary

The species was found in Kamanos bog in 1937. Cur-rent population status is unknown.

Aprađė Ilona Jukonienė

Alavijinis zuikrugis

Pogonatum aloides (Hedw.) P. Beauv.

KLASĖ LAPSAMANĖS (BRYOPSIDA)

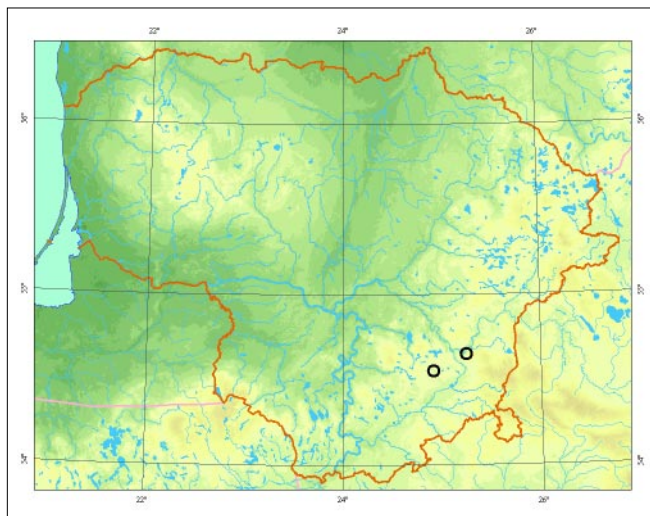
ĖEIMA GEGUPLININIAI (POLYTRICHACEAE)

4 (I) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Pietinio paplitimo rûðis. Aptinkama Vidurio Europoje, Azijoje, Afrikoje, Naujojoje Zelandijoje. Literatûros duomenimis, Lietuvoje buvo rasta Vilniaus apylinkëse (1822, 1908).

Biologija ir ekologija. Stiebas iki 2 cm aukðëio. Lapai nuo makðties lancetiðkai smailëjantys, nuo virðûnës iki pusës, kartais ir þemiau, dantyti. Dvinamë samana. Ðapnai su sporogonais. Sporogono kotelis 1 – 3 cm ilgio, raudonas. Sporinë cilindriðka, stati arba ðiek tiek palinkusi. Sporoms iðbyrëjus, jos þiotys neiðplatëja – lieka beveik tokio pat ploëio kaip ir pati sporinë. Auga telkinëliais arba pavieniais augalais, iðsivystanëiais ið ilgai iðliekanëios protonemos, atvirose vietose su ne-

susivërusia þoliø danga – keliø, kanalø pakraðëiuose, dykynëse ant rûgðëiø dirvøpemiø. Nuo maþojo zuikrugio (*Pogonatum nanum*) skiriasi dantytais lapais ir sporinës þopymiais.

Populiacijø gausumas. Literatûros duomenys naujais radiniais kol kas nepatvirtinti.

Grësmës ir apsauga. Tarpusavio konkurencija.

Informacijos ðaltiniai

Jukonienë I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Summary

According to data from literature, it was found in Lithuania in the Vilnius area (1822, 1908).

Apraðë Ilona Jukonienë

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienës nuotrauka

Maðasis zuikrugis

Pogonatum nanum (Hedw.) P. Beauv.

KLASĖ LAPSAMANĖS (BRYOPSIDA)

ĖEIMA GEGUPLININIAI (POLYTRICHACEAE)

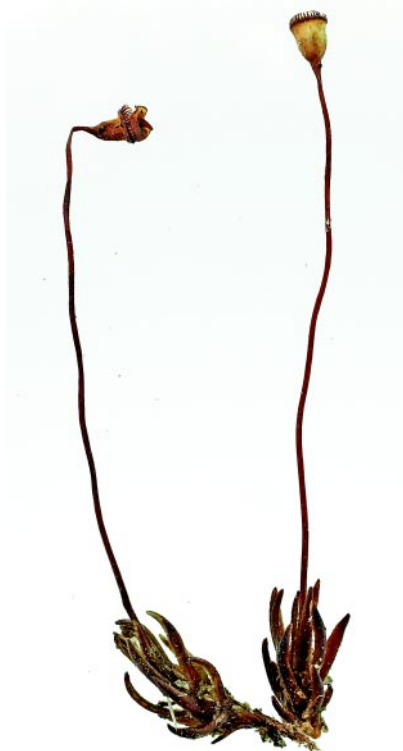
3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 1989 m.

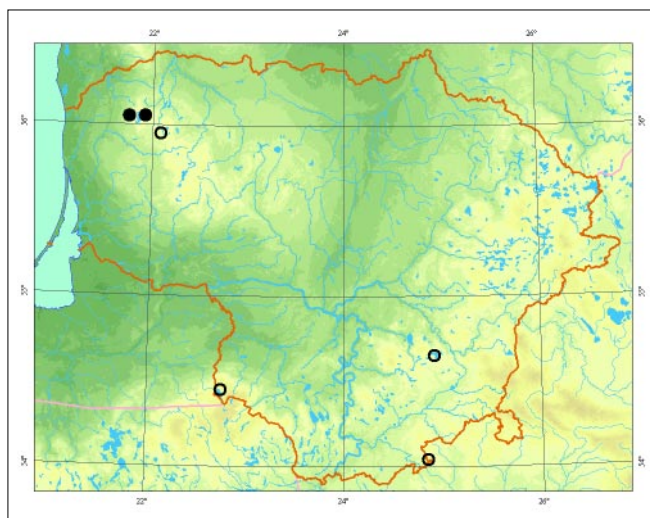
Paplitimas. Daugelyje Europos ðaliø, Ðiaurës Afrikoje, Makaronezijoje, Turkijoje, Kaukaze. Baltijos ðalyse re-ta rûðis.

Lietuvoje rasta Telðio (1985), Trakø (1951) ir Vilkaviðkio (1991) ir Plungës (1996, 1997) rajonuose.

Biologija ir ekologija. Smulki akrokarpinė þalioji sama-na. Stiebas iki 1 cm aukðeio. Lapai su makðtimi, plaèiai lancetiðki, gana buki, tik virðûnėje ðiek tiek dantyti. Sporogono kotelis 1 – 2,5 cm ilgio, raudonas, status arba ðiek tiek palinkæs. Sporinė apvaliai kiau-ðiniðka, sporoms iðbyrėjus atsiveria plaèiomis þioti-mis. Sporos subræsta vëlai rudená. Auga gana palai-domis vejomis arba telkinëliais atvirose vietose, kur nesusivërusi þoliø danga, ðapniausiai ant rûgðeio dir-

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienës nuotrauka

vopemiø. Susiformavusiose bendrijose auga ant natû-raliø ir dirbtiniø, nors ir nedideliø, þapeistø vietø.

Populiacijø gausumas. Populiacijos Trakø r. bûklë ne-þinoma. Vilkaviðkio ir Telðio r. pavieniai augalai rasti eglynø keliukø ðlaiteliuose. Gausiausia þinoma popu-liacija Plungës r. Samanos aptinkamos ávairiose auga-vietëse: dirbamø laukø pakraðèiuose, þapeistose pievø vietose, ðapniausiai briedgaurnuose. Beveik visi su-rinkti augalai liepos mën. buvo su sporogonais.

Grësmës ir apsauga. Tarpusavio konkurencija, upau-gimas þoliø danga ir krûmais. Teritorijø tvarkymo pla-nuose reikëtø numatyti nuolatinis maþojo zuikrugio augavieèeio, ypaè pievø, prieþiûros darbus.

Informacijos ðaltiniai

Jukonienë I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios sama-nos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

Small single localities are known in the Telðiai, Trakai and Vilkaviðkis districts. The species is most common in the Plungë district. It is found along the edges of arable fields and meadows.

Apraðë Ilona Jukonienë

Siauralapė kemsą

Atrichum angustatum (Brid.) Bruch et Schimp.

KLASĖ LAPSAMANĖS (BRYOPSIDA)

ĖEIMA GEGUPLININIAI (POLYTRICHACEAE)

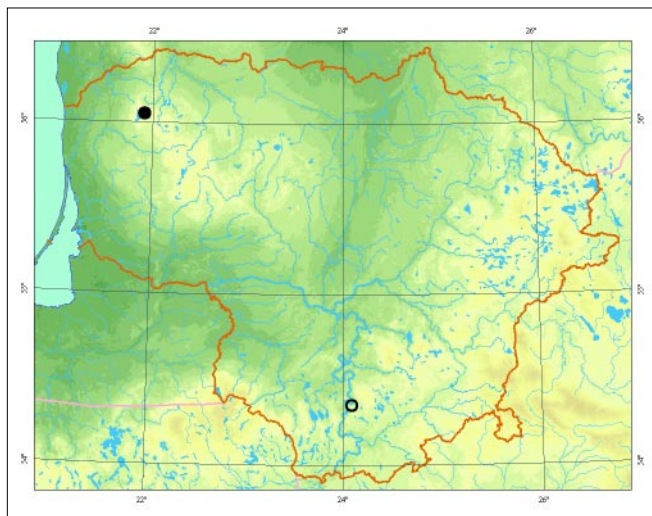
3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąą knygą rúðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Beveik visoje Europoje, daðnesnė pietinėje dalyje. Ðiaurės Amerikoje paplitusi rytinėje pakrantėje. Yra duomenø, kad ði rúðis rasta Kinijoje.

Lietuvoje pirmą kartą buvo rasta 1926 m. Nemunaiėio apylinkėse (Alytaus r.), 1996 m. buvo aptikta Ðarnelės apylinkėse (Plungės r.).

Biologija ir ekologija. Akrokarpinė þalioji samana. Stiebas iki 2 cm aukðėio. Lapai siaurai linijidkai lancetidki, iki 0,6 mm ploėio, buki. Ðvinamė samana. Vidutinis atstumas tarp moteridkø ir vyridkø individø apie 2 cm. Labai daðnai su sporogonais. Sporinė tiesi arba iðlinkusi, siaurai cilindridka. Sporos subręsta vėlai rudeną

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

arba þiemą. Auga telkinėliais arba retomis vejomis, kartais pavieniai stiebai ásterpia tarp kitø samanø. Auga ant dirvopemio su nesusivėrusia þoliø danga, daðniausiai gerai apðviestose vietose. Nuo kitø kemsø rúðiø lengviausia atskirti pagal lapo sandarą.

Populiacijø gausumas. Plungės r. aptikta pavieniais stiebeliais ásterpusi tarp vingialapiø kemsø (*Atrichum undulatum*). Dabartinė populiacijos būklė Alytaus r. neþinoma.

Grėsmės ir apsauga. Tarpusavio konkurencija.

Informacijos šaltiniai

Minkevičius A., 1955: Vadovas Lietuvos TSR miðkø, þievø ir pelkiø samanomams þapinti. – Vilnius.

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

It has been found in the Plungė and Alytus districts. The populations are not abundant.

Apraðė Ilona Jukonienė

Paliasis sėmainis

Buxbaumia viridis (Moug. ex Lam. et DC) Brid. ex Moug. et Nestl.

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)
ĖEIMA LEPIDOZIJINIAI (*LEPIDOZIACEAE*)

1 (E) kategorija

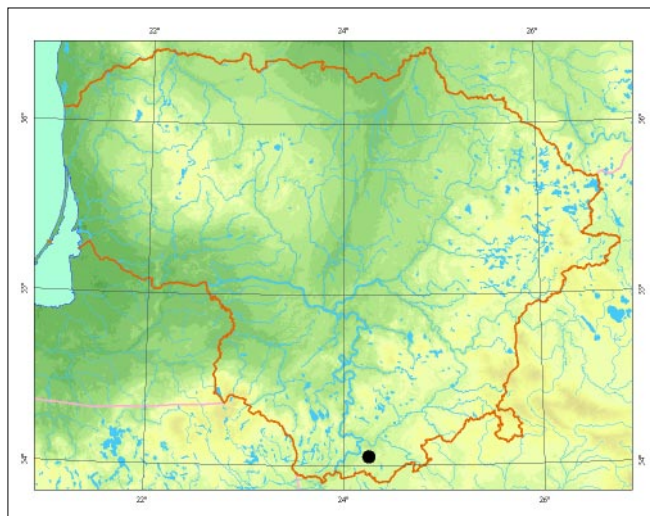
Statusas. Á Lietuvos raudonąją knygą rûðis áraðyta nuo 2005 m.

Áraðyta á Europos samanø raudonąją knygą, Berno konvencijos I, Buveiniø direktivos II priedus.

Paplitimas. Ðiaurës pusrutulio þemumø ir kalnø spygliuoèiø miðkuose (Europoje, Ðiaurës Amerikoje, Azijoje). Daugumoje Europos ðaliø reta rûðis.

Lietuvoje aptikta Rudnios apylinkëse (Varënos r.).

Biologija ir ekologija. Smulki akrokarpinë dvinamë vienmetë þalioji samana su turtinga chloroplastø daugiamete protonema. Stiebas trumpas, apaugæs smulkiais lapais. Lapai nunyksta susiformavus sporogonams. Sporogono kotelis iki 3 mm ilgio. Sporinë neproporcingai stambi. Sporos subræsta vasarà ir iðsibarsto suplyðus kutikulei. Auga pavieniui arba telkinëliais ant stipriai supuvusios beþievës spygliuoèiø medienos. Aptinkama ant stambiø rãstø, drëgnuose ir

ûksmëtuose miðkuose, dabniausiai sengirëse, kartais ant turtingo humuso rûgðtaus dirvoþemio. Su kitomis epiksilinëmis samanomis sunkiai konkuruoja, todël dabniausiai auga ten, kur kitø samanø danga nėra labai susivërusi. Lietuvos puðdnyuose ant smëlio dabnai aptinkamas belapis sėmainis (*Buxbaumia aphylla*), taèiau jis niekuomet neauga tokiose augavietëse, kaip þaliasis sėmainis.

Populiacijø gausumas. Þinoma 1 negausi populiacija Varënos rajone.

Grësmës ir apsauga. Miðkø kirtimas, negyvos medienos, ypaè stambios, ðalinimas, augavieèiø suskaidymas.

Informacijos ðaltiniai

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

Only one sparse population in the Varëna district is known.

Apraðë Ilona Jukonienë

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienës nuotrauka

Arnoldo skeltadantė

Fissidens arnoldii Ruthe

KLASĖ LAPSAMANĖS (BRYOPSIDA)

DEIMA SKELTADANTINIAI (FISSIDENTACEAE)

1 (E) kategorija

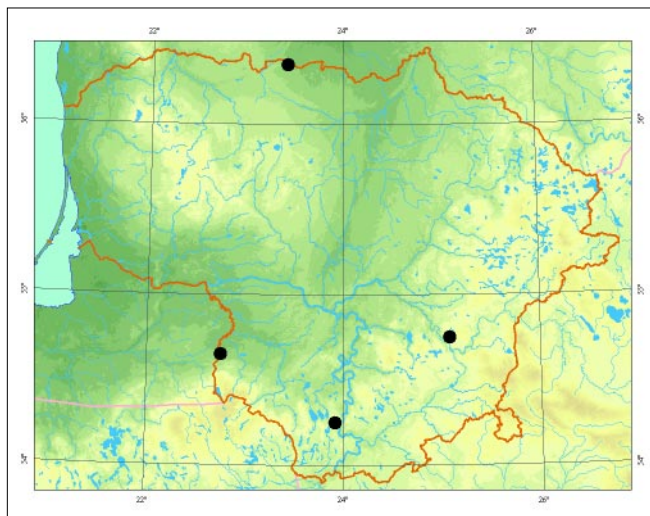
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 2000 m.

Áraðyta á Europos samanø raudonàjà knygà.

Paplitimas. Europos, Ðiaurës Amerikos ávairiø juostø (nuo vësaus klimato iki paatogràpiø) þemumose. Kalnuose neaptinkama. Visoje Europoje reta rûðis. Ðiauriau Lietuvos aptinkama tik Latvijoje. Estijoje ir Fėnoskandijoje nerasta.

Lietuvoje aptikta Joniðkio (1997), Alytaus (2003), Vilkaviðkio (2003) ir Vilniaus (2006) rajonuose.

Biologija ir ekologija. Smulki akrokarpinė þalioji samana. Stiebas 2 – 3 mm aukðëio, paprastas arba puokðtėtai ðakotas. Lapai ant stiebo iðsidëstæ dviem eilëmis. Dvinamë samana. Ðaþnai aptinkama su sporogonais. Sporos subræsta vasarà ir rudenà. Auga telkinëliais arba retomis ðviesiai þaliomis vejomis ant vandens skalaujamø akmenø, daþniausiai upeliuose. Gana atspari dþiûvimui, todël pakenëia didesnius vandens lygio svyravimus. Ið kitø skeltadanëiø rûðiø iðsiskiria

smulkumu, o ið kitø smulkiejø samanø – lapo forma ir sandara. Arnoldo skeltadantës lapai su iðtisiniu pailgø lãsteliø apkraðëiu ir buka lygia virðûnële.

Populiacijø gausumas. Joniðkio r. samanos gausiai augo ant vandens skalaujamø akmenø. Lazdijø, Vilkaviðkio ir Vilniaus r. rastos ant pavieniø akmenø, nors tinkamø substratø yra pakankamai. Visose radavietëse dauguma individø sporifikavo.

Grësmës ir apsauga. Substratø sunaikinimas, nuolatinis vandens lygio svyravimas.

Informacijos ðaltiniai

Jukonienë I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

Four populations are known (one in northern, two in southern, and one in eastern Lithuania).

Apraðë Ilona Jukonienë

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienës nuotrauka

Smulkioji skeltadantė

Fissidens exilis Hedw.

KLASĖ LAPSAMANĖS (BRYOPSIDA)

ĖEIMA SKELTADANTINIAI (FISSIDENTACEAE)

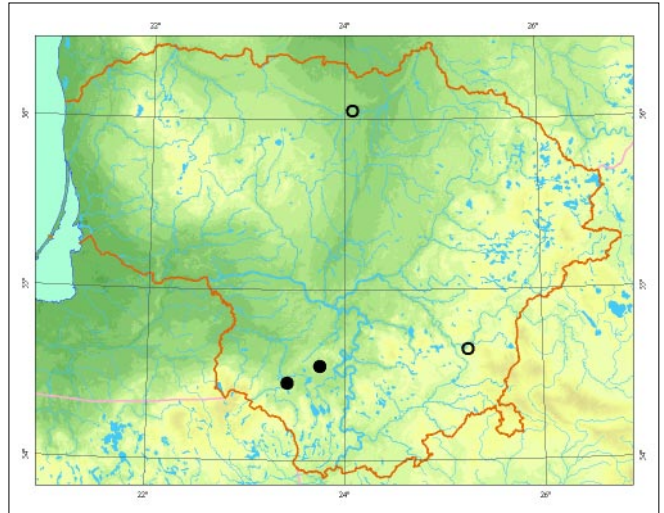
4 (I) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąją knygą rûðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Pasaulyje paplitusi gana plaèiai. Aptinkama Europoje, Azijoje, Afrikoje, Ðiaurės ir Pietø Amerikoje. Daugelyje regionø reta rûðis.

XX a. pradžioje aptikta Vilniaus apylinkėse. 1984 m. buvo rasta Ðiaurės Lietuvoje, o pastaraisiais metais Marijampolės rajone.

Biologija ir ekologija. Akrokarpinė þalioji samana. Stiebas iki 2 mm aukðèio, su 3–4 lapø poromis. Lapai linijiniøkai lancetiðki, rinèiuotais arba smulkiais dantytais kraðtais. Vyriðki individai smulkioø pumpurø pavidalo. Dvinamė arba tariamai vienanamė samana. Labai daþnai su sporogonais. Sporinė maþa, pailgai kiauðiniðka. Sporos subręsta vasarà. Auga telkinėliais arba retomis vejomis ant kalkingø substratø. Nuo kitø panaðaus dydþio skeltadanėiø rûðiø smulkioji skeltadantė skiriasi anatominė lapo sandara ir morfologija. Jos lapai be apkraðèio, o virðûnė smaili.

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Populiacijø gausumas. Pasvalio r. smulkioji skeltadantė augo nenatūralioje augavietėje – griovio ðlaite, ant molingos dirvos, su nesusivėrusia þoliø danga. Marijampolės r. aptikta lapuoèiø miðkuose. Visur populiacijos negausios, rasti tik pavieniai augalai. Duomenys apie paplitimà Vilniaus apylinkėse naujais radiniais nepatvirtinti.

Grėsmės ir apsauga. Substratø sunaikinimas, tarpusavio konkurencija.

Informacijos ðaltiniai

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, HSUD.

Summary

Several localities in northern and southwestern Lithuania are known. Found in the Vilnius area in the beginning of the 20th century.

Apraðė Ilona Jukonienė

Skiauterėtoji skeltadantė

Fissidens dubius P. Beauv.

KLASĖ LAPSAMANĖS (BRYOPSIDA)

ĖEIMA SKELTADANTINIAI (FISSIDENTACEAE)

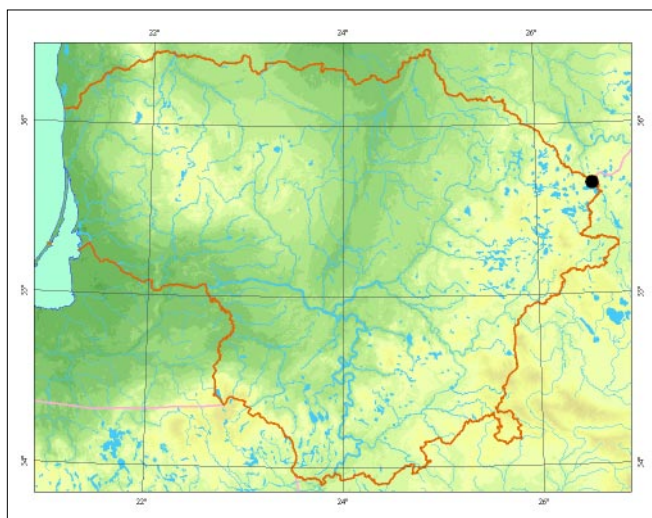
3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ðiaurės ir Centrinėje Amerikoje. Europoje paplitusi nuo pietinės Skandinavijos á pietus. Þemyniniuose Azijos regionuose neap-tinkama.

Lietuvoje rûðis rasta tik prie Drûkðio eþero (Zarasø r., 1982).

Biologija ir ekologija. Akrokarpinė þalioji samana. Stie-bas 3–6 cm aukðio. Lapai plaèiai lancetiðki, nu-smailėjæ, su gelsvu apkraðeiu, kraðtai nuo virðûnės beveik iki pat apaèios rinèiuoti ir dantyti. Dvinamė, reèiau vienanamė samana. Labai daþnai su sporogo-nais. Sporos subræsta þiemà ar anksti pavasarà. Vege-tatyviniu bûdu dauginasi lengvai lûþinèjanèiais stie-bais. Auga telkinèiais arba retomis vejomis, kartais

pavieniais stiebais ásitepusi tarp kitø samanø ant kalkingø substratø. Skiauterėtoji skeltadantė nuo Lie-tuvoje daþnos paprastosios skeltadantės (*Fissidens adianthoides*) skiriasi anatominė lapo sandara ir jo lãstelio dydþiu. Be to, paprastoji skeltadantė auga ant rûgðio substratø.

Populiacijø gausumas. Lietuvoje aptikta negausiai, ási-terpusi tarp kitø samanø. Dabartinė populiacijos bûk-lė nepinoma.

Grėsmės ir apsauga. Substratø sunaikinimas.

Informacijos ðaltiniai

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios sama-nos. – Vilnius.

Summary

One locality in eastern Lithuania is known. Current population status is unknown.

Apraðė Ilona Jukonienė

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Ilgalapė suikutė

Paraleucobryum longifolium (Web. et Mohr) Kindb.

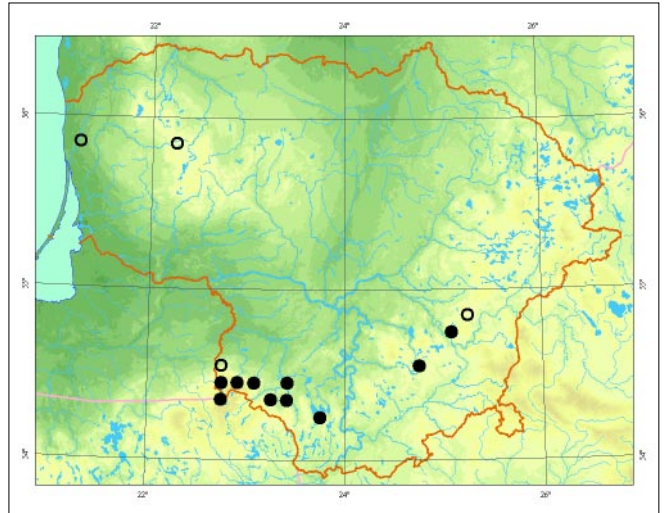
KLASĖ LAPSAMANĖS (BRYOPSIDA)
ĖEIMA DVYNDANTINIAI (DICRANACEAE)

2 (V) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygå rūðis árašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Ðiaurės pusrutulyje vėsaus ir vidutinio klimato juostose (Europoje, Azijoje, Ðiaurės Amerikoje). Ðapnesnė ten, kur gausu nekalkingų uolių ir riedulių. Arealo Ðiaurėje rūðis aptinkama ir kalnuose. Ðapniausiai randama pietvakarinėje Lietuvos dalyje (Vilkaviðkio ir Marijampolės r.), kiek rečiau – pietrytinėje (Vilniaus ir Trakų r.). Pavienės radavietės þinomos ir Vakarų Lietuvoje: Kretingos (1927) ir Telšio (1985) rajonuose.

Biologija ir ekologija. Akrokarpinė þalioji samana. Stiebas 2 – 5 cm aukðio. Lapai smarkiai þjautuviðkai lenkti, nuo kiauðiniðko pagrindo pamau nusmailėję á ilgā ir siaurā vamzdeliu susisukusią virðūnā, smulkiai dantyti. Dvinamė samana. Sporogonai aptinkami retai. Auga

tankiomis tamsiai þaliomis vejomis ant nekalkingų akmenų ar medþių kamienų apatinės dalies. Ðapniausiai randama miðkuose, ypač plačialapių. Iðoriðkai panaði á kai kurias *Dicranum* genties samanas, taėiau jā lengva atskirti pagal lapo formā ir sandarā. Be to, ilgalapė suikutė auga prisitvirtinusi prie paties akmens ir sunkiai nuo jo atplėðiama, o *Dicranum* genties samanos auga tik ant þemių sluoksnio apneðtų akmenų.

Populiacijų gausumas. Gausiausios populiacijos aptiktos Vilkaviðkio, Marijampolės ir Vilniaus r. miðkuose.

Grėsmės ir apsauga. Miðkų kirtimas, substratų sunaikinimas, humuso sluoksnio susikaupimas ant substrato.

Informacijos šaltiniai

Minkevičius A., 1955: Vadovas Lietuvos TSR miðkų, pievų ir pelkių samanosms þapinti. – Vilnius.

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

Most commonly found in the southwestern part of Lithuania. The most abundant populations are in deciduous forests with many stones.

Apraðė Ilona Jukonienė

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Durpyninė dvyndantė

Dicranum leioneuron Kindb.

KLASĖ LAPSAMANĖS (BRYOPSIDA)

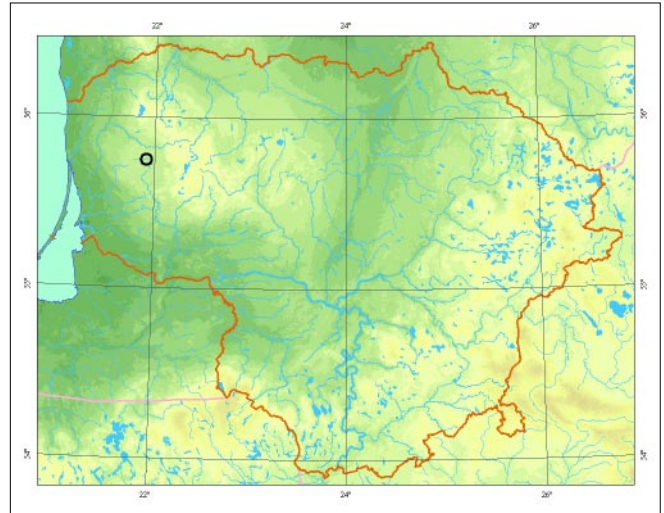
ĖEIMA DVYNDANTINIAI (DICRANACEAE)

4 (I) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygå rûðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Sporadiðkai paplitusi ðiaurës pusrutulio ðalto ir vësaus klimato juostose. Europoje ðapniausiai aptinkama Skandinavijoje ir Vidurio Europos kalnuose. Pavienës radavietës þinomos Latvijoje ir Estijoje. Lietuvoje rûðis rasta Plungës r. (1985).

Biologija ir ekologija. Akrokarpinë þalioji samana. Stiebas 5 – 8 cm aukðëio. Lapai statûs arba atsilenkæ, ðiek tiek raukðlëti, buka virðûne; virðutiniai lapai su gràþtiðkai susisukusia virðûne. Kartais stiebo viduryje iðauga trapiø ðakuëiø su trumpais kiauðiniðkai bukais lapais. Jomis samanos dauginasi. Tariamai vienanamë samana. Sporogonø pasitaiko retai. Auga nedidelëmis vejomis aukðtapelkëse.

Populiacijø gausumas. Dabartinë populiacijos bûklë nepinoma. Samanos aptiktos prieð 20 metø aukðtapelkëje – sudarë maþà, tarp kiminø ásiterpusà lopinëlà.

Grësmës ir apsauga. Vandens lygio keitimas, durpiø gavyba.

Informacijos ðaltiniai

Jukonienë I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Summary

The species was found in the Plungë district growing among other peat moss. Current population status is unknown.

Apraðë Ilona Jukonienë

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienës nuotrauka

Garbanotoji dvyndantė

Dicranum spurium Hedw.

KLASĖ LAPSAMANĖS (BRYOPSIDA)

ĖEIMA DVYNDANTINIAI (DICRANACEAE)

3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 2000 m.

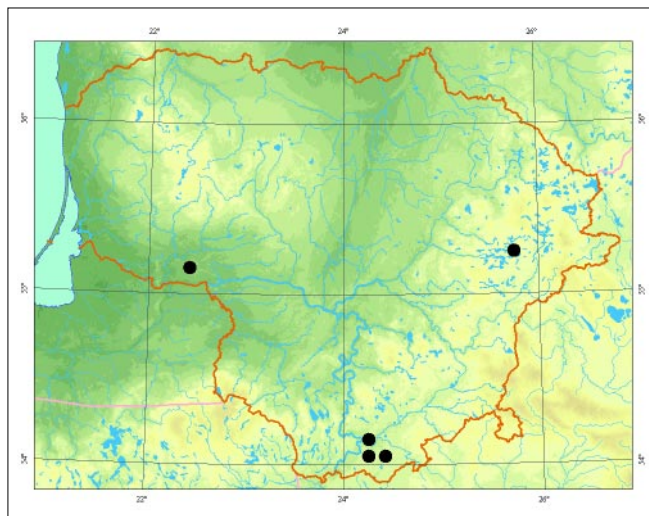
Paplitimas. Beveik visoje Europoje, Azijos ir Ðiaurės Amerikos rytinėje dalyje.

Lietuvoje rûðis daþniausiai aptinkama Pietø ir Rytø Lietuvos puðynuose. Taip pat rasta Tauragės rajone.

Biologija ir ekologija. Akrokarpinė þalioji samana. Stiebas 2 – 6 cm aukðeio, apaugæs rizoidais. Lapai 4,5 – 7 mm ilgio, banguoti ir labai raukðlėti, nuo kiauðiniðko pagrindo trumpai nusmailėjæ, virðuje susisukæ vamzdeliu. Tariamai vienanamė samana. Sporogonai pavieniai. Sporos subræsta vasarà. Auga tankiomis nedidelėmis vejomis, ten, kur suardoma samanø danga, todël daþna puðynuose, susiformavusiuose po gaisrø. Á garbanotàjà dvyndantæ panaði raukðlėtoji dvyndantė. Nuo pastarosios skiriasi trumpai nusmailėjusia virðune ir virðutiniø lapø lãsteliø forma.

Populiacijø gausumas. Lietuvoje nėra labai gausi – net ir Pietø Lietuvos puðynuose. Daþniausiai auga nedideliais lopinėliais ásiterpusi tarp kitø samanø.

Grėsmės ir apsauga. Tarpusavio konkurencija.

Informacijos ðaltiniai

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

The species has been found in pine forests in southern and eastern Lithuania, as well as in the Tauragė district. The populations are not abundant, growing in small patches among other mosses.

Apraðė Ilona Jukonienė

Vytauto Uselio nuotrauka

Raukšlėtoji dvyndantė

Dicranum drummondii Müll. Hall.

KLASĖ LAPSAMANĖS (BRYOPSIDA)

DEIMA DVYNDANTINIAI (DICRANACEAE)

1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygå rûðis áraðyta nuo 2000 m.

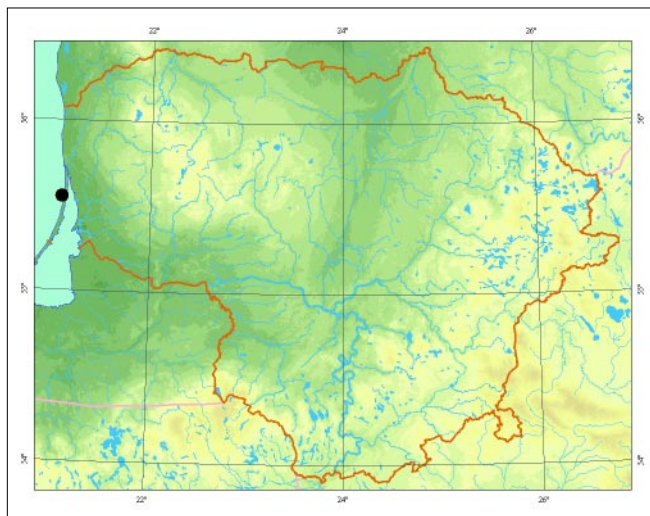
Paplitimas. Europoje (Skandinavijoje, Suomijoje, Estijoje, Latvijoje, Lietuvoje, áiaurinėje Rusijos dalyje), Azijoje (Pietø Sibire, Tolimuosiuose Rytuose, Japonijoje, Korėjoje, Kinijoje). Labiau paplitusi okeaninio klimato regionuose. Ið Europos áaliø áapniausiai aptinkama Suomijoje ir Skandinavijoje. Lietuvoje rûðis rasta tik Kurðio nerijoje (1995).

Biologija ir ekologija. Akrokarpinė þalioji samana. Stiebas status, 4 – 8 cm aukðio. Lapai banguoti ir susisukæ, 5 – 10 mm ilgio, nuo lancetiðko pagrindo pamàpu ilgai nusmailøjæ. Tariamai vienanamë samana. Sporogonai Lietuvoje neaptikti. Specialio vegetatyvinio dauginimosi organø nesudaro. Auga atskiromis vejomis puðnyuose. Á raukðlëtàjà dvyndantæ labai panaði taip pat puðnyuose auganti garbanotoji dvyndantë (*Dicranum spurium*). Viena nuo kitos áios samanos skiriasi virðutiniø lapø ir jø lãsteliø forma. Garbanotoji dvyndantë áapnesnë pietinėje ir rytinėje Lietuvos dalyje.

Populiacijø gausumas. Aptikta puðyne, nedideliais lopinėliais tarp kitø samanø. Visi augalai be sporogonø.

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienës nuotrauka

Grësmës ir apsauga. Didþiausia grësmë populiacijai – tiesioginis augavietës sunaikinimas. Gali iðnykti dël ūkinës veiklos pakeitus þemës paskirtà.

Informacijos áaltiniai

Jukonienë I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

It was recorded in a pine forest of the Curonian Spit, growing in small patches intermixed with other mosses.

Apraðë Ilona Jukonienë

Palioji dvyndantė

Dicranum viride (Sull. et Lesq.) Lindb.

KLASĖ LAPSAMANĖS (BRYOPSIDA)

ĖEIMA DVYNDANTINIAI (DICRANACEAE)

1 (E) kategorija

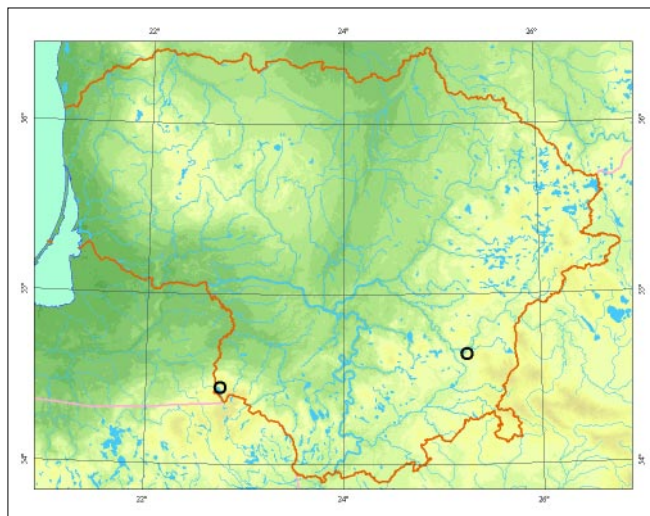
Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygå rūðis árašyta nuo 2000 m.

Árašyta á Europos samanø raudonąjā knygå, Berno konvencijā ir ES buveiniø direktivos II priedā.

Paplitimas. Ðiaurės pusrutulyje (Europoje, Ðiaurės Amerikoje, Azijoje). Ðapnesnė þemyniniuose regionuose. Arealas nevientisas. Ðapniausiai aptinkama Vidurio Europoje, reėiau – Skandinavijos ir Suomijos pietuose, Baltijos þalyse, Vakarø Rusijoje, Kaukaze. Lietuvoje rūðis rasta tik pietvakarinėje dalyje (Vilkaviðkio r., 1985) ir Vilniaus apylinkėse (1938).

Biologija ir ekologija. Akrokarpinė þalioji samana. Stiebas status, 1 – 4 cm aukðėio. Lapai statūs, gana standūs, 3 – 7 mm ilgio, labai trapūs, todėl ðapniausiai su nutrupėjusia virðūne. Dvinamė samana. Lietuvoje aptikta be sporogonø. Vegetatyviniu būdu dauginasi nutrupėjusiomis lapø virðūnėmis. Auga kupsteliais ar þemomis vejomis ūksminguose, drėgno mikroklimato lapuoėiø miðkuose ant senø plaėialapiø medþiø kamienø apatinės dalies. Jautri oro ūpterðtumui.

Populiacijø gausumas. Vilniaus apylinkėse samana pakartotinai nebuvo aptikta. Pietvakariø Lietuvoje þi-

noma 1 atsitiktinė radavietė, taėiau jā aptikus nebuvo ávertintas populiacijos gausumas ir būklė. Duomenys naujais radiniais nepatvirtinti, dabartinė populiacijos būklė neþinoma.

Grėsmės ir apsauga. Senø medþiø kirtimas (substratø naikinimas), augavieėiø suskaidymas, miðkø retinimas ir vandens lygio reguliavimas. Kenkia ne tik medþiø, kaip substrato ant kurio auga samanos, bet ir aplinkiniø medþiø, turinėiø átakos drėgnam mikroklimatui susiformuoti, kirtimas. Norint rūðā išsaugoti, būtinas arba rezervatinis, arba draustinio reþimas.

Informacijos ðaltiniai

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

It was found in southwestern Lithuania, in the Vilkaviðkis district in 1985, growing on a stump in a deciduous forest. Current population status is unknown.

Apraðė Ilona Jukonienė

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Plikoji trupsamanė

Dicranodontium denudatum (Brid.) E. Britton

KLASĖ LAPSAMANĖS (BRYOPSIDA)

ĖEIMA DVYNDANTINIAI (DICRANACEAE)

3 (R) kategorija

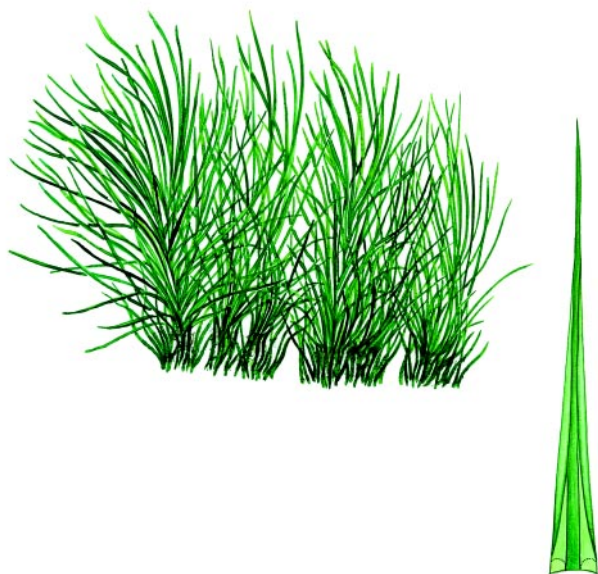
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Ðiaurės pusrutulio vėsaus ir vidutinio klimato juostose.

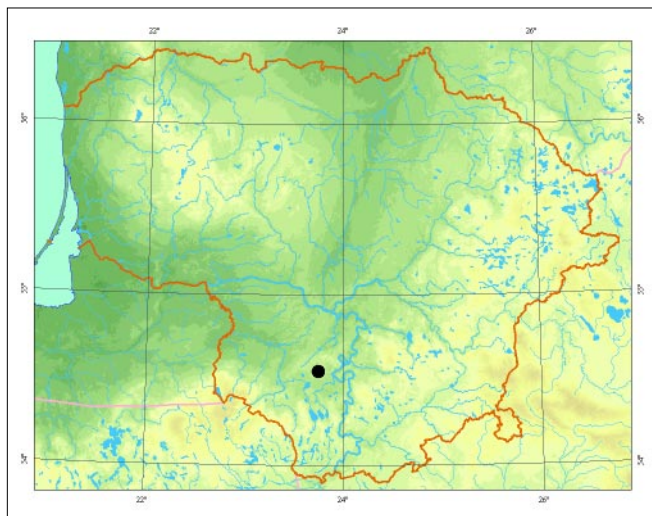
Lietuvoje rasta tik Þuvinto rezervate (Alytaus r., 1997).

Biologija ir ekologija. Akrokarpinė þalioji samana. Stiebas 2 – 10 cm aukðëio. Lapai statûs arba atspuræ, kartais á vienà pusæ lenkti, iki 7 mm ilgio, labai ilga ir siaura vamzdeliu susisukusia virðûne. Labai trapûs. Jiems nutrupėjus kartais matyti plikas stiebas. Sporogonai aptinkami retai. Dvinamės samanos vegetatyviniu bûdu dauginasi nulûþusiais lapais. Auga vejomis. Aptinkamos dabniausiai juodalksnynuose ant drėgnos turtingos maisto medþiagø dirvos, pûvanëios medienos, þemėmis apneðtø akmenø.

Populiacijø gausumas. Þuvinto rezervate aptikta populiacija gausi. Samanos auga prie pelkės prisiðliejusiam juodalksnyne ant ávairiø substratø (durpiø, ant á þemės pavirðiø iðlindusiø medþiø ðaknø, pûvanëios medienos).

Linos Jasiukonytės pieðinys

Grėsmės ir apsauga. Miðkø kirtimas, negyvos medienos ðalinimas, ypaè kenkia augavieèiø suskaidymas. Plikoji trupsamanė dauginasi beveik vien tik vegetatyviniu bûdu, todėl sunkiai plinta á ekologiðkai tinkamas, taèiau viena nuo kitos nutolusias augavietes.

Informacijos ðaltiniai

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

The species is found in Þuvintas Strict Nature Reserve. The population is abundant – mosses are found growing on various substrates.

Apraðė Ilona Jukonienė

Vaiskioji uolenė

Dichodontium pellucidum (Hedw.) Schimp.

KLASĖ LAPSAMANĖS (BRYOPSIDA)
ĖEIMA DVYNDANTINIAI (DICRANACEAE)

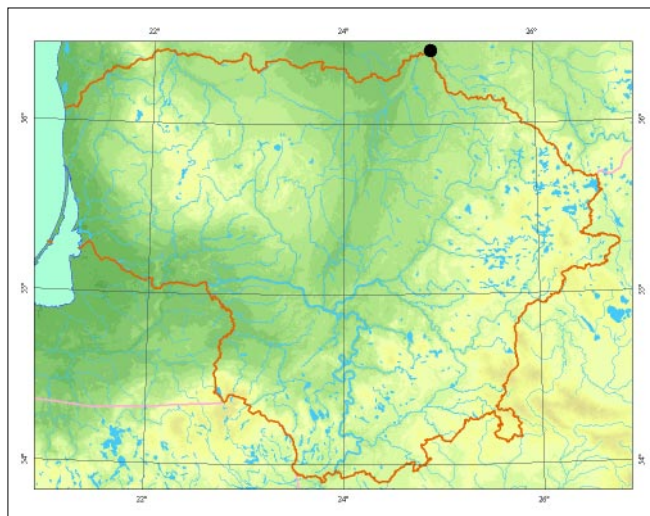
1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygå rūðis árašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Ėiaurės pusrutulyje kalkingø atodangø regionuose (Europoje, Azijoje, Ėiaurės Amerikoje, Ėiaurės Afrikoje). Baltijos regione reta rūðis. Lietuvoje aptikta tik Birþø r. (1997).

Biologija ir ekologija. Akrokarpinė þalioji samana. Stiebas paprastas arba menkai ðakotas, 2 – 8 cm aukðio. Lapai atspuræ arba atsilenkæ, susisukæ. Dvinamė samana. Sporofitai iðauga retai. Sporos subræsta rudená, þiemà arba anksti pavasará. Vegetatyviniu būdu dauginasi gemalniais kūneliais. Auga puriomis tamsiai ar gelsvai þaliomis vejomis ant drėgnø kalkingø substratø.

Populiacijø gausumas. Aptikta populiacija gana gausi. Samanos paplitusios maždaug 4 m² plote, lopinė-

liais, ant ðaltiniø vandens drėkinamos pavėsingos dolomitø atodangos.

Grėsmės ir apsauga. Substratø sunaikinimas, jø augimas kaupiantis humuso sluoksniui, vandens lygio kitimas. Populiacijai gali pakenkti dažnas laipiojimas atodanga.

Informacijos ðaltiniai

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

The only existing population in northern Lithuania (Birþai distr.) is found on a dolomite exposure.

Apraðė Ilona Jukonienė

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Ilgakablė driuđė

Trematodon ambiguus (Hedw.) Hornsch.

KLASĖ LAPSAMANĖS (BRYOPSIDA)

ĖEIMA DVYNDANTINIAI (DICRANACEAE)

3 (R) kategorija

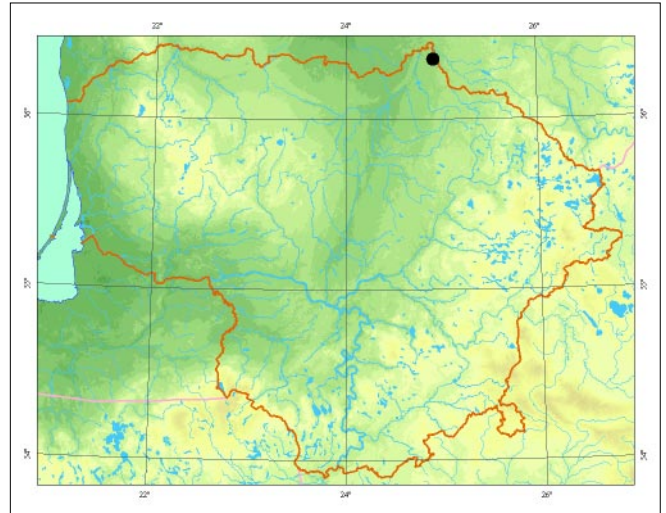
Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūđis ārađyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Ėiaurės pusrutulyje (Europoje, Azijoje, Ėiaurės Amerikoje). Arealas nevientisas. Dapnesnė okeaninio klimato veikiamuose regionuose. Aptinkama centrinėje Europos dalyje, Skandinavijoje, Suomijoje, Baltijos dalyse. Retai randama Karpatuose, Bulgarijoje, Rusijoje, Kaukaze ir Ėkotijoje. Plaėiai paplitusi rytinėje Ėiaurės Amerikos dalyje ir labai reta vakarinėje dalyje. Azijoje aptinkama tik Ramiojo vandenyno pakrantėje (nuo Kamėiatkos iki Japonijos). Lietuvoje rūđis rasta tik Birpė girioje (Birpė r., 1998).

Biologija ir ekologija. Akrokarpinė palioji samana. Stiebas trumpas, iki 1 cm aukđėio. Lapai iki 4 mm ilgio, nuo plataus pagrindo staiga susiaurėjė ā ilgā virđūnė. Vienanamė, reėiau dvinamė samana. Labai dapnai su sporogonais. Sporinė pailga, labai ilgu iđlinkusiu kakleliu. Sporinės labai spalvingos: urna gelsvai rusva,

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

kaklelis purpurinis. Sporos subrėsta vasarā. Daugina si ir vegetatyviniu būdu – ant rizoidė aptinkama gemaliniė kūneliė. Dapniausiai auga pavieniais augalais ėsiterpusi tarp kitė samanė. Labai retai sudaro purias vejas. Auga ant dirvojemio (molio, durpiė) su nesusivėrusia ėoliė danga, dapniausiai grioviė ir upeliė dlaituose, pelkėse, pievose, dirvonuose.

Populiacijė gausumas. Birpė girioje rasta tik vienoje vietoje – melioracinio griovio dlaite, taėiau populiacija buvo gana gausi. Samanos augo maįdaug 50 m² plote ėsiterpusios tarp kitė samanė (*Blazia pussila*, *Anthoceros agrestis*, *Funaria hygrometrica*). Dauguma individė liepos mėn. buvo su sporogonais. Populiacijos būklė po 10 metė nepinoma.

Grėsmės ir apsauga. Tarpusavio konkurencija. Sudarant teritorijos tvarkymo planā, reikėtė numatyti melioracinio griovio dlaitė valymo darbus.

Informacijos daltiniai

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir paliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdėiai: BILAS.

Summary

10 years ago an abundant population was discovered in the Birpė district. Current population status is unknown.

Aprađė Ilona Jukonienė

Smailioji kuplė

Distichium capillaceum (Hedw.) Bruch et Schimp.

KLASĖ LAPSAMANĖS (BRYOPSIDA)
ĖEIMA DVYNDANTINIAI (DICRANACEAE)

4 (I) kategorija

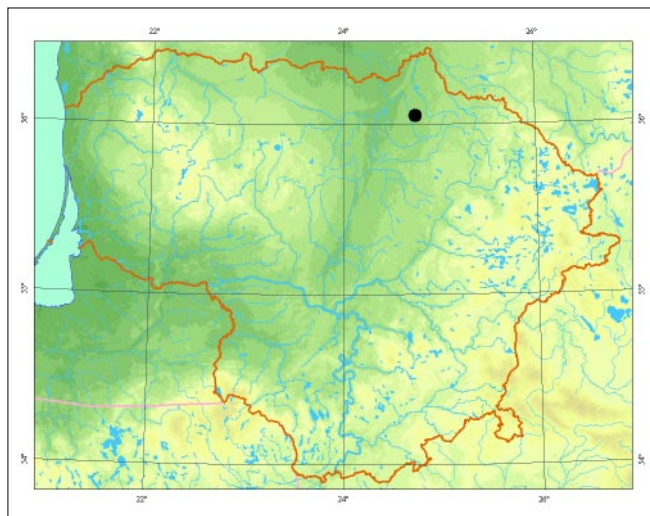
Statusas. Á Lietuvos raudonąją knygą rûðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Kosmopolitinė samana. Ðapniausiai aptinkama kalnuose ir kalkinguose þemumø regionuose. Ðiaurės pusrutulio ðalto ir vidutinio klimato juostose arealas iðtisinis. Pietiniuose ðiaurės pusrutulio regionuose aptinkama visuose kalnuose. Pietø pusrutulyje taip pat ðapnai aptinkama rûðis. Lietuvoje þinoma tik 1 radavietė Birþø rajone.

Biologija ir ekologija. Akrokarpinė þalioji samana. Stiebas status, iki 5 cm aukðeið, dvieiliðkai lapuotas. Lapai 2 – 4 mm ilgio, atsilenkæ, nuo plaèios balsvos makðties staiga nusmailėjæ á ilgà dantytà virðûnæ. Viena namė samana. Labai ðapnai su sporogonais. Sporogono kotelis 0,5 – 2 cm ilgio, raudonas. Sporinė cilindriðka, tiesi. Sporos subræsta vasarà. Auga vejomis ant kalkingø substratø.

Populiacijø gausumas. Vajos plaèios, samanø gausiai sporifikuoja.

Grėsmės ir apsauga. Leidimasis á urvus, intensyvus turizmas.

Informacijos ðaltiniai

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Summary

The species occurs in the Birþai district, occupying entire substrate plots, sporophytes are abundant.

Apraðė Ilona Jukonienė

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Pûpsanėioji pilutė

Pterygoneurum subsessile (Brid.) Jur.

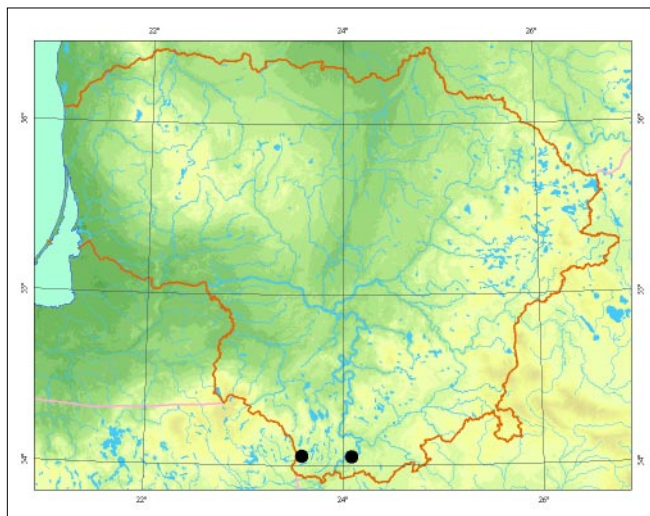
KLASĖ LAPSAMANĖS (BRYOPSIDA)
ĖEIMA POTIJINIAI (POTTIACEAE)

3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàà knygå rûðis áraðyta nuo 2005 m.

Paplitimas. Pietø Europoje, Ðiaurės Afrikoje, Artimuosiuose Rytuose, Kaukaze, gana daþna Centrinėje Azijoje, Mongolijoje, Ðiaurės Kinijoje, Jakutijoje, aptinkama Ðiaurės ir Pietø Amerikoje. Lietuvoje rasta tik Varėnos rajone. Tai Ðiauriausia rûðies paplitimo vieta Europoje.

Biologija ir ekologija. Akrokarpinė þalioji samana. Stiebas iki 5 mm aukðio, paprastas arba Ðakotas. Lapai èerpiðkai prisiglaudę prie stiebo, iki 1,7 mm ilgio. Vienanamė samana. Sporogono kotelis labai trumpas, apie 0,2 mm ilgio, tiesus ar sulinkęs. Sporinė beveik rutuliðka, rausvai ruda; tuðia sporinė su plaèiomis þiotimis. Sporos subręsta anksti pavasará. Auga þemo-

mis pilkðvai þaliomis vejomis atvirose vietose ant priemlio ir priemolio dirvopemiø.

Populiacijø gausumas. Lietuvoje rasta tik 1 kartà dirbamame lauke ant kalkingo dirvopemio. Pakartotinai populiacija nebuvo stebėta.

Grėsmės ir apsauga. Intensyvi þemdirbystė, tradicinės þemdirbystės sunaikinimas.

Informacijos Ðaltiniai

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

One small population in an arable field in southern Lithuania is known.

Apraðė Ilona Jukonienė

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Brijinė potija

Pottia bryoides (Dicks.) Mitt.

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)
ĖEIMA POTIJINIAI (*POTTIACEAE*)

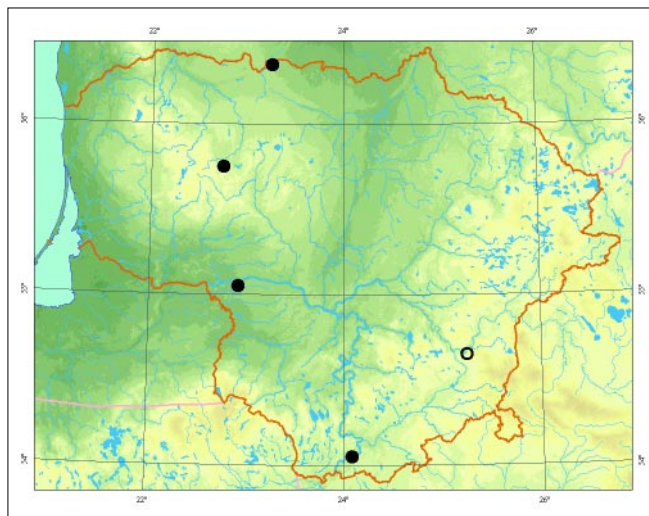
3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąją knygą rûðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Kanarø salose, Turkijoje, Kaukaze, Artimuosiuose Rytuose, Centrinėje Azijoje, Ðiaurės Amerikoje.

Lietuvoje rûðis rasta Joniðkio (2000), Jurbarko (2000), Kelmės (2000), Varėnos (2002) rajonuose. XX a. pradžioje buvo rasta Vilniaus apylinkėse.

Biologija ir ekologija. Akrokarpinė þalioji samana. Stiebas iki 1 cm aukðëio. Vienanamė samana. Beveik visomet su sporogonais. Sporogono kotelis trumpas, 1 – 3 mm ilgio. Sporinė kiauðiniðka arba elipsoidinė, su nenukrintanėiu dangteliu, tik ðiek tiek iðkilusi virð pericheto lapeliø. Sporos subręsta pavasará. Auga telkinėliais arba retomis vejomis dirbamuose laukuose, karjeruose, pakelėse, kur gana kalkingi dirvopemiai.

Populiacijø gausumas. Populiacijos negausios. Visos augavietės antropogeninės kilmės. Joniðkio r. pavieniai augalai rasti karjere, Jurbarko, Kelmės ir Varėnos r. – dirbamuose laukuose. Duomenys apie paplitimą Vilniaus r. naujais radiniais nepatvirtinti.

Grėsmės ir apsauga. Tarpusavio konkurencija, intensyvi þemdirbystė.

Informacijos ðaltiniai

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.
Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

Recently found in the Joniðkis, Jurbarkas, Kelmė and Varėna districts. Populations are not abundant.

Apraðė Ilona Jukonienė

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Kalkinė didenė

Didymodon tophaceus (Brid.) Lisa

KLASĖ LAPSAMANĖS (BRYOPSIDA)
ĖEIMA POTIJINIAI (POTTIACEAE)

4 (I) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 2000 m.

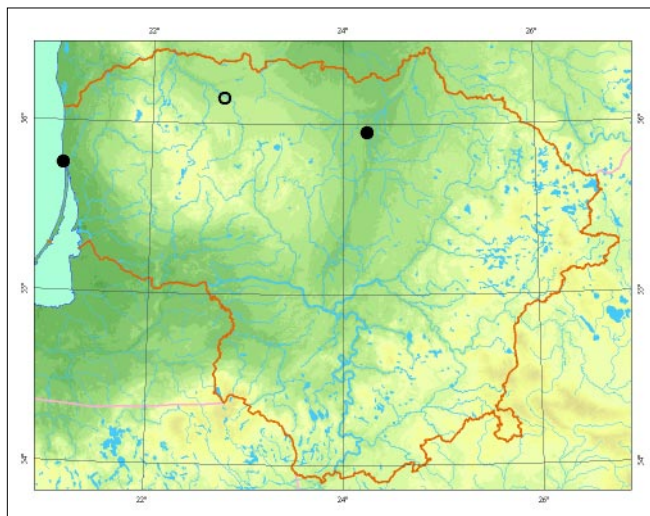
Paplitimas. Plaèiai paplitusi rûðis. Aptinkama Europoje, Azijoje, Ðiaurės Afrikoje, Ðiaurės, Centrinėje ir Pietø Amerikoje.

Lietuvoje þinomos tik 3 radavietės. Buvo rasta Akmenės (1927), Klaipėdos (1993) ir Pasvalio (1984) rajonuose.

Biologija ir ekologija. Akrokarpinė þalioji samana. Stiebas 1–5 cm aukðeiø. Sausi lapai prisiglaudæ prie stiebo, truputá susisukæ. Dvinamė samana. Labai daþnai su sporogonais. Sporinė stati, cilindriðka. Sporos subręsta þiemà arba anksti pavasará. Vejos tankios, þalios ar rudos, apatinėje dalyje prisotintos kalkėmis. Auga vejomis ant drėgnø kalkingø substratø.

Populiacijø gausumas. Populiacijos negausios, tik Pasvalio r. aptiktos samanos su sporogonais.

Grėsmės ir apsauga. Tarpusavio konkurencija, substratø sunaikinimas.

Informacijos ðaltiniai

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: WI, BILAS.

Summary

The species is found in the Pasvalys, Akmenė, and Klaipėda districts. The populations are not abundant.

Apraðė Ilona Jukonienė

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Laiboji peikdūtė

Gyroweisia tenuis (Hedw.) Schimp.

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)
ĖEIMA POTIJINIAI (*POTTIACEAE*)

3 (R) kategorija

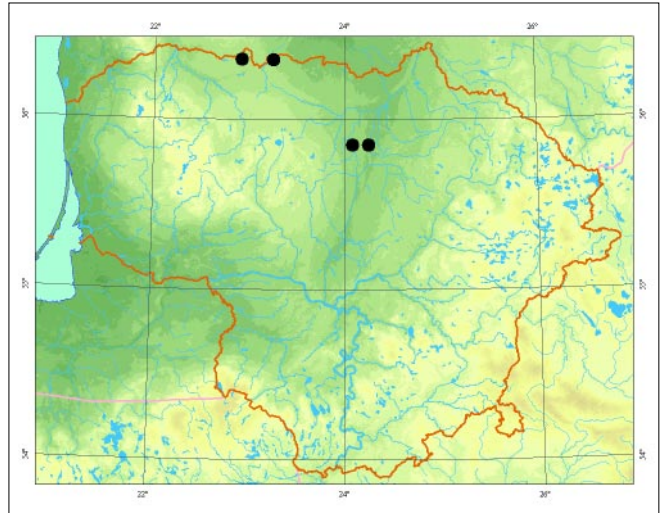
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Ðiaurės Amerikoje, Rytø Azijoje, Ðiaurės Afrikoje.

Lietuvoje þinomos 3 radavietės ðiaurinėje dalyje: Akmenės, Joniðkio ir Pasvalio rajonuose.

Biologija ir ekologija. Labai smulki akrokarpinė þalioji samana. Stiebas 1–3 mm aukðeio. Lapai iki 1 mm ilgio, platūs, apskrita virðūne ir plokðeiais, daþniausiai smulkiai rinèiuotais kraðtais. Dvinamė samana. Labai retai su sporogonais. Sporinė stati, pailgai kiauðiniðka. Sporos subręsta vėlai vasarà arba rudenà. Ant rizidø beveik visuomet gausu gemaliniø kûneliø, padedanèiø upimti naujus plotus. Auga telkinèiais arba retomis vejomis ant kalkingø substratø.

Populiacijø gausumas. Visose radavietėse populiacijos pavienės, atskiros. Joniðkio ir Pasvalio r. ant dolomitø atodangø rasti pavieniai augalai. Akmenės r. aptikta ant kalkėmis apneðtø eglės ðakø.

Grėsmės ir apsauga. Substratø sunaikinimas, jø pasidengimas humuso sluoksniu ir apaugimas. Ypatingà dėmesà reikėtø skirti ant dolomitø atodangø auganèioms populiacijoms ir saugoti visà joms būdingà retø Lietuvoje samanø kompleksà.

Informacijos ðaltiniai

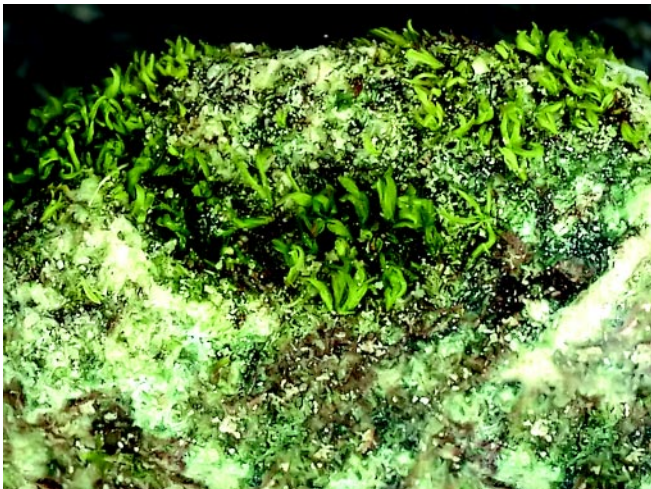
Jukonienė I. Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. Vilnius, 2003.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

Single and small populations in three localities in northern Lithuania are known.

Apraðė Ilona Jukonienė

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Garbanotoji veisija

Weissia squarrosa (Nees et Hornsch.) Müll. Hal.

KLASĖ LAPSAMANĖS (BRYOPSIDA)
ĖEIMA POTIJINIAI (POTTIACEAE)

3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 2000 m.

Áraðyta á Europos samanø raudonàjà knygà.

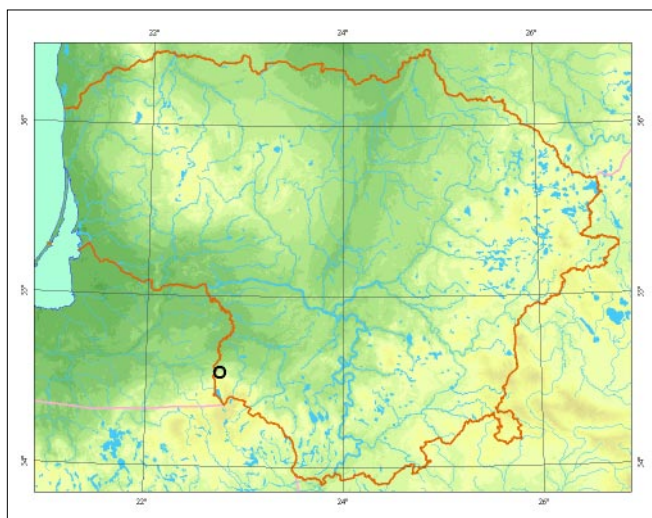
Paplitimas. Tik Europoje (nuo Skandinavijos iki Ispanijos), daþnesnë pietiniuose regionuose. Á ðiauræ nuo Lietuvos pavienës radavietës þinomos Estijoje ir Pietø Ðvedijoje.

Lietuvoje rûðis buvo rasta Vilkaviðkio r. (1986).

Biologija ir ekologija. Akrokarpinë þalioji samana. Stiebas gulsèias arba kylantis, ðakotas, iki 0,5 cm ilgio. Lapai apie 0,3–0,4 mm ploèio ir 2–2,5 mm ilgio, sausi susisukæ. Vienanamë samana. Labai daþnai su sporogonais. Sporogono kotelis trumpas, apie 3 mm ilgio. Sporinë stati, siaurai elipsoidinë, tamsiai þalia, su rusvu ar violetiniu atspalviu. Nukritus dangteliui, þiotys ilgai bûna aptrauktos plëvele. Sporos subræsta pavasará. Auga vejomis atvirose vietose, ypaè ant molio, grioviø pakraðèiuose, pakelëse, dirbamuose laukuose, dirvonuose.

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienës nuotrauka

Populiacijø gausumas. Samanos augo molingame melioracinio griovio ðlaite, nedideliais lopinëliais ásitarpusios tarp kitø samanø. Dabartinë populiacijos bûklë neþinoma.

Grësmës ir apsauga. Tarpusavio konkurencija, apaugimas þoliø danga ir krûmais, ðlaitø erozija. Teritorijos tvarkymo plane reikëtø numatyti nuolatinis augavietës prieþiûros darbus, pvz., grioviø krantø valymà.

Informacijos ðaltiniai

Jukonienë I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

A small population was found 20 years ago in the southwestern part of Lithuania (Vilkaviðkis distr.). Current population status is unknown.

Apraðë Ilona Jukonienë

Trapioji linkė

Tortella fragilis (Hook. et Wilson) Limpr.

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)
ĖEIMA POTIJINIAI (*POTTIACEAE*)

3 (R) kategorija

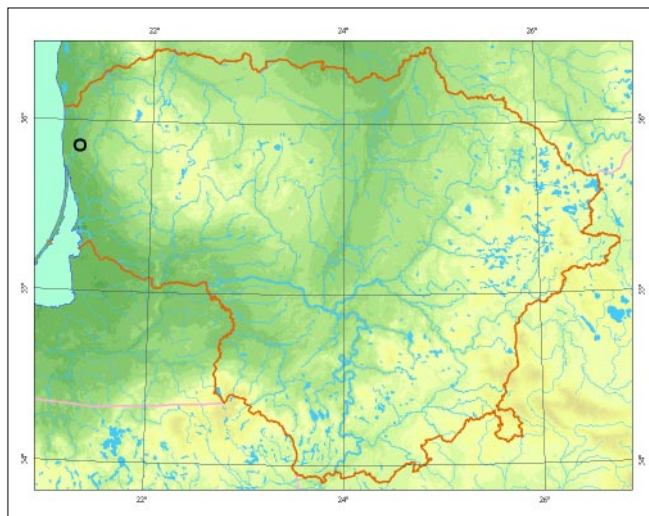
Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygå rūðis árašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ðiaurės Afrikoje, Ðiaurės Amerikoje. Ypaė daþna Europos ir Sibiro kalnuose. Lietuvoje rūðis rasta tik Kretingos r. (1929).

Biologija ir ekologija. Akrokarpinė þalioji samana. Stiebas 1 – 6 cm aukðeo, status. Lapai stambūs, iki 8 mm ilgio, labai trapūs, daþniausiai nulūþusiomis virðūnėmis. Sausi lapai sulinkæ ir ðiek tiek susiraitæ. Dvinamė samana. Labai retai su sporogonais. Sporinė stati, beveik cilindriðka, tiesi. Sporos subræsta vasarà. Daþniausiai dauginasi vegetatyviniu būdu nulūþusiomis lapo dalimis. Auga tankiomis vejomis, kartais kupsteliais ant nekalkingø granitiniø akmenø, kartais ir ant virteliø.

Populiacijø gausumas. Samanos buvo rastos ant granitinio akmens. Dabartinė populiacijos būklė neþinoma.

Grėsmės ir apsauga. Substratø sunaikinimas, jø savybiø pasikeitimas kaupiantis humuso sluoksniui.

Informacijos ðaltiniai

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: WI.

Summary

Found in only one locality in the western part of Lithuania. Current population status is unknown.

Apraðė Ilona Jukonienė

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Lieknoji teilorija

Tayloria tenuis (Hedw.) Schimp.

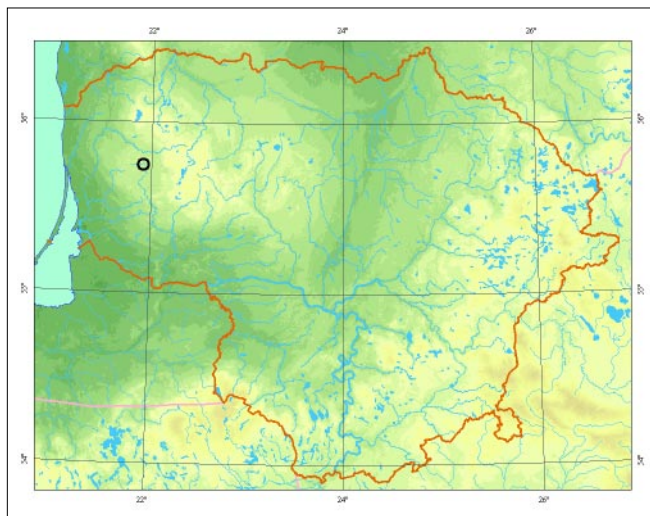
KLASĖ LAPSAMANĖS (BRYOPSIDA)
ĖEIMA MĖDLINIAI (SPLACHNACEAE)

3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygå rûðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Ðiaurës pusrutulyje (Europoje, Azijoje, Ðiaurës Amerikoje, Grenlandijoje). Ðapniausiai aptinkama ðalto ir vësaus klimato juostose, taip pat kalnuose. Vidutinio klimato juostoje reta rûðis. Lietuvoje rasta Plungës r. (1985).

Biologija ir ekologija. Akrokarpinė þalioji samana. Stiebas status, iki 3 cm aukðëio. Lapai siauru pagrindu, pamau praplatëjæ, vëliau trumpai nusmailëjæ. Viena namë samana. Sporogono kotelis apie 1,5 (4) cm ilgio, ið pradþiø raudonas, po kurio laiko pajuoduoja. Sporinë juosvai rusva, trumpa, pamau pereinanti á siaurà ir ilgà apofizæ; iðbyrëjus sporoms ji dar labiau su trumpëja, matyti plaëios pïotys. Vienmetë samana. Dauginasi sporomis, kurios subræsta vasarà. Lipnias sporas iðplatina musës. Jas privilioja gausiai pro apofizës ir kaklelio þioteles iðsiskiriantis nemalonaus kvapo skystis. Sporos sudygsa patekusios ant yranëiø au-

galinës kilmës liekanø. Ne maþiau svarbu, kad substratas bûtø pakankamai drëgnoje aplinkoje (pelkëje, drëgname miðke). Lieknoji teilorija ðapniausiai aptinkama upiø pakrantëse ant pûvanëiø þoliø liekanø ir drëgnuose miðkuose ant pûvanëios medienos.

Populiacijø gausumas. Plungës r. lieknoji teilorija rasta tik vienoje vietoje: apypelkio eglyne, ant pûvanëios medienos. Populiacija buvo negausi, jà sudarë pavieniai individai. Geguþës mën. beveik visi augalai buvo su sporogonais. Beveik pusës visø sporogonø iðlikæ tik koteliai, dauguma iðlikusiø sporiniø su nukritusiais dangteliais ir vos keletas – su gaubtuvëliais.

Grësmës ir apsauga. Negyvos medienos ðalinimas, miðkø retinimas, vandens lygio keitimas.

Informacijos ðaltiniai

Jukonienë I., 2000: *Tayloria tenuis* – nauja *Splachnaceae* ðeimos rûðis Lietuvoje. – *Botanica Lithuanica*, 6 (1): 101 – 104.

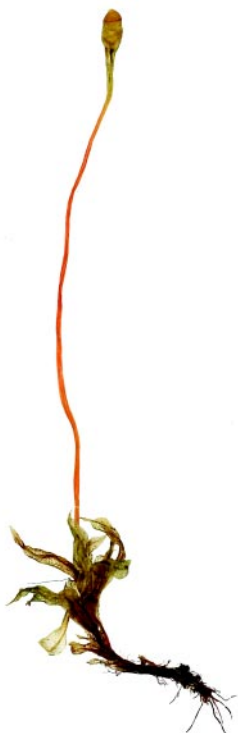
Jukonienë I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

20 years ago a small population consisting of single individuals was found in the Plungë district. Current population status is unknown.

Apraðë Ilona Jukonienë

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienës nuotrauka

Plunksninė ډvitrelė

Schistostega pennata (Hedw.) Web. et Mohr

KLASĖ LAPSAMANĖS (BRYOPSIDA)

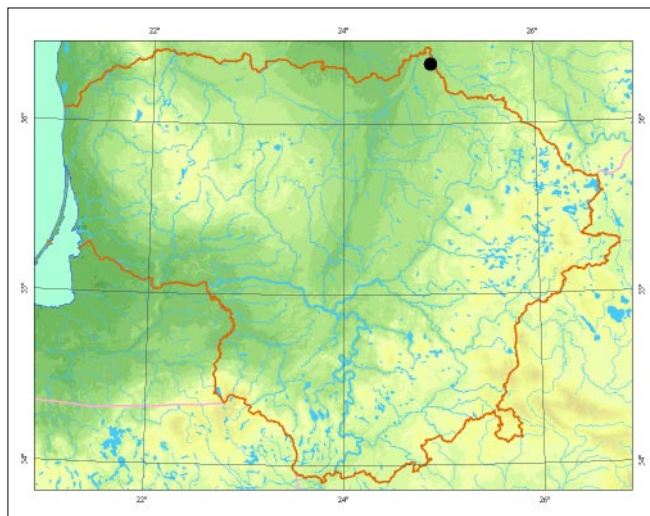
ĖEIMA ډVITRELINIAI (SCHISTOSTEGACEAE)

1 (E) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūđis ārađyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Ėiaurės pusrutulyje (Europoje, Ėiaurės Amerikoje, Azijoje). Aptinkama daugelyje Vidurio ir Ėiaurės Europos Ėalių. Kai kuriuose regionuose ėapna, reėiau aptinkama ten, kur vyrauja kalkingi dirvopemiai. Lietuvoje rasta tik Birpų girioje (Birpų r., 1998).

Biologija ir ekologija. Akrokarpinė ėalioji samana. Stiebas status, paprastas, iki 1 cm aukėėio, dvieiliėkai lapuotas. Lapų pagrindas prisitvirtinės iđilgai stiebo; apatinis lapo krađtas auga stiebu ėemyn, pasiekia ėemesnā lapā ir tarsi susilieja su juo. Iđaugus gametofitui, ilgai iđlieka ėalia, siųliėka ėakota protonema, kurioje gausu lėđio formos ډviesā atspindinėų lāstelių, todėl samana gali augti tamsiose ūksmingose vietose. Dvinamė samana (nors prieđingos lyties individai gali iđsivystyti ant vienas kito rizoidų). Sporofitai iđauga retai. Sporos subrėsta ėapniausiai pavasarā. Jos lipnios, ډvieėias jas retai kada iđneėioja vėjas. Tikriausiai prisitaikiusios, kad iđneėiotų gyvūnai. Vegetatyviniu būdu dauginasi gemaliniiais kūneliais, iđsivystanėiais ant protonemos. Mėgsta labai ūksmingas, netgi tamsias vietas. Tokiomis sàlygomis kitos samanos ne labai gali augti, todėl plunksninės ډvitrelės sudaro

grynus sàpalynus. Auga telkinėliais, ėapniausiai ant medėių (ypaė puđų ir eglė) iđvartų, po ėaknimis, ant rūgėėios dirvos. Kitose ėalyse aptinkama ant smiltainio uolienų.

Populiacijų gausumas. Aptikta tik Birpų girioje ir tik vienoje vietoje ant eglės iđvartos ėaknų gūđpiame eglyne. Visi individai liepos mėn. buvo be sporogonų.

Grėsmės ir apsauga. Ūksmė – viena iđ būtinų samanos augimo sàlygų, todėl jai labai kenkia miėkų kirtimas, netgi retinimas. Paėalinius miėkų iđvartas, sunaikinami substratai, tinkami ėiai rūėiai augti.

Informacijos ėaltiniai

Jukonienė I. Lietuvos kiminai ir ėaliosios samanos. Vilnius, 2003.

Herbariumo pavyzdėiai: BILAS.

Summary

A small population was recorded in northern Lithuania (Birpų forest).

Apraėė Ilona Jukonienė

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Melsvoji polija

Pohlia cruda (Hedw.) Lindb.

KLASĖ LAPSAMANĖS (BRYOPSIDA)

ŠEIMA BRIJINIAI (BRYACEAE)

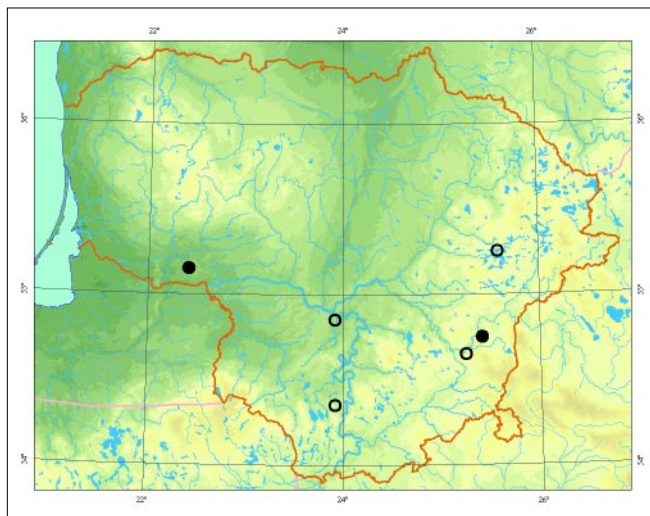
3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Visame ðiaurës pusrutulyje nuo Arktikos iki Ðiaurës Afrikos, taip pat aptinkama Himalajuose, Pietø Afrikoje, Centrinëje ir Pietø Amerikoje, Australijoje, Naujojoje Zelandijoje, salose palei Antarktidà. Labai ðapna kalnø regionuose.

Lietuvoje rûðis rasta Kauno (1956), Tauragës (1999) ir Vilniaus (1822, 1938), Molëtø (1929), Alytaus (1926) rajonuose.

Biologija ir ekologija. Akrokarpinë þalioji samana. Stiebas status, 2 – 3 cm aukðëio. Lapai lancetiðki, melsvai þali, su metalo blizgesiu. Dvinamë arba vienanamë samana. Sporogonai nëra labai ðapni. Sporos subræsta vasarà. Auga puriomis, lengvai subyranëiomis vejomis pakelëse, ðlaituose, grioviuø pakraðëiuose, ðap-

niausiai ant smëlio, ant nekalkingø akmenø. Nuo kitø polijø rûðiuø skiriasi ðviesiai þalia spalva ir metalo blizgesiu.

Populiacijø gausumas. Pastaruoju metu negausi populiacija, kurià sudaro pavieniai augalai, aptikta Vieðvilës rezervate (Tauragës r.). Kitø anksëiau aptiktø populiacijø dabartinë bûklë neþinoma.

Grësmës ir apsauga. Tarpusavio konkurencija.

Informacijos ðaltiniai

Minkeviëius A., 1955: Vadovas Lietuvos TSR miðkø, pievø ir pelkiø samanoms þapinti. – Vilnius.

Jukonienë I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

Recently only a small population in the Tauragë district has been found. Current status of the others is unknown.

Apraðë Ilona Jukonienë

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienës nuotrauka

Ėleicherio brija

Bryum schleicheri Schwaegr.

KLASĖ LAPSAMANĖS (BRYOPSIDA)

ĖEIMA BRIJINIAI (BRYACEAE)

1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąją knygą rúðis árašyta nuo 1989 m.

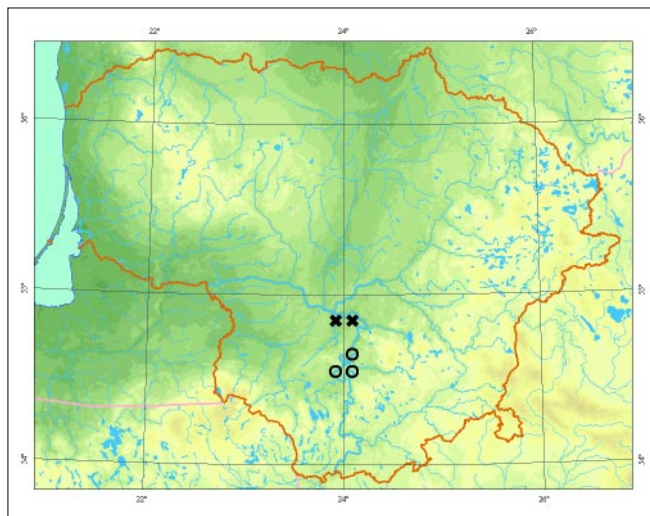
Paplitimas. ĖiaurĖs pusrutulio kalnuose (Europoje, ĖiaurĖs Amerikoje, CentrinĖje Azijoje, ĖiaurĖs Afrikoje). AlpĖse paplitusi iki 3 250 m virð jūros lygio. Pavieniø samanø rasta Pietø Amerikos kalnuotoje dalyje. Þemumose aptinkama retai.

Lietuvoje aptikta Nemuno pakrantĖse (Prienø ir Kauno r., 1954, 1956).

Biologija ir ekologija. Akrokarpinė þalioji samana. Stiebas 3–12 cm aukððio. Lapai stambūs, iki 3,5 mm ilgio. DvinamĖ samana. Sporogonai aptinkami retai (Lietuvoje neaptikti). Specialiø vegetatyvinio dauginimosi organø nesudaro. Auga tankiomis vejomis, dþniausiai ðaltø kalnø upeliø pakrantĖse, ðaltiniuose. Þemumose, kaip ir Lietuvoje, randama ðaltiniuotuose upiø ðlaituose. AugavietĖs – ir rûgððios, ir beveik neutralios.

Mindaugo Rylos ir Ilonos JukonienĖs nuotrauka

Populiacijø gausumas. Dauguma populiacijø buvo aptikta Kauno hidroelektrinės patvankos zonoje. 1959 m. jos buvo sunaikintos. Populiacijos galĖtø bŭti iðlikusios tik Birðtono apylinkĖse. DabartinĖ jø bŭklĖ nepinoma. Ėleicherio brija galĖtø augti palei Nemunà ir kitose panaðiose vietose.

GrĖsmĖs ir apsauga. Vandens lygio reguliavimas, ðlaitø erozija.

Informacijos ðaltiniai

AndriuðaitytĖ D., JukonienĖ I., 2000: J. Pipinio indĖlis á Lietuvos briofloros tyrimus. – Botanica Lithuanica, 6 (1): 23 – 52.

Minkevičius A., 1955: Vadovas Lietuvos TSR miðkø, pievø ir pelkiø samanomams papinti. – Vilnius.

JukonienĖ I., 2003: Lietuvos kiminiai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

In 1954–1955 it was found in four localities (all spring rich banks of the Nemunas River); three have since been destroyed. Recent population status in the Birðtonas area is unknown.

ApraðĖ Ilona JukonienĖ

Apskritalapė brija

Bryum cyclophyllum (Schwaegr.) Bruch et Schimp.

KLASĖ LAPSAMANĖS (BRYOPSIDA)

ĖEIMA BRIJINIAI (BRYACEAE)

4 (I) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 2000 m.

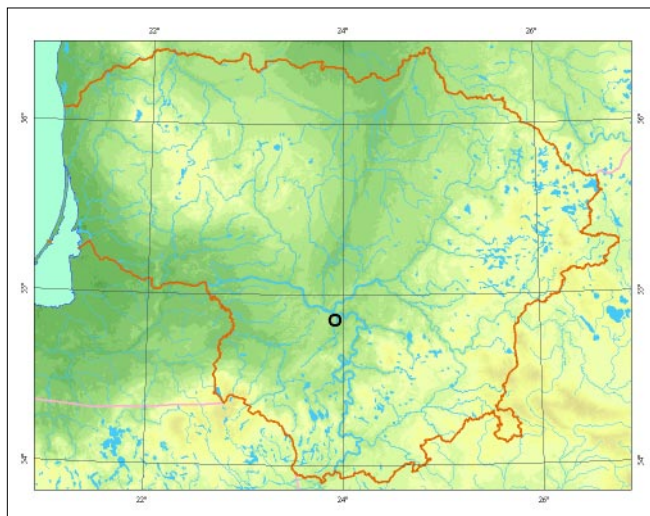
Paplitimas. Ðiaurës pusrutulio vësaus klimato juostoje. Daugelyje regionø reta rûðis. Lietuvoje buvo rasta 1927 m. Kauno apylinkëse.

Biologija ir ekologija. Akrokarpinë þalioji samana. Stiebas trumpas, ið jo apatinës dalies iðaugæ ilgi lapuoti ûgliai. Lapai platûs, atvirkðëiai kiauðiniðki arba beveik apskriti, buka ar apskrita virðûne. Vejos purios, virðuje ðviesiai þalios, apaëioje – tamsios, beveik juodos. Dvinamë samana. Sporogonai aptinkami retai, dažniau pasitaiko siûlø pavidalo gemalinio kûnelio. Auga telkinëliais arba vejomis ant atvirø, drëgnø, dažniausiai durpingø dirvøpemiø.

Populiacijø gausumas. Prieð 80 metø Kauno apylinkëse samanø buvo aptikta laikinoje augavietėje. Dabartinë populiacijos būklë nepinoma.

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienës nuotrauka

Grësmës ir apsauga. Tarpusavio konkurencija.

Informacijos ðaltiniai

Minkevièius A., 1955: Vadovas Lietuvos TSR miðkø, pievø ir pelkiø samanoms papinti. – Vilnius.

Jukonienë I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: WI.

Summary

The species was found in the Kaunas region in 1927. Current population status is unknown.

Apraðë Ilona Jukonienë

Funko brija

Bryum funckii Schwaegr.

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)

ĖEIMA BRIJINIAI (*BRYACEAE*)

3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygå rūðis árašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Eurazijos vidutinio klimato juostoje, Ðiaurės Afrikoje, aptikta Kanarø salose. Reta visame Baltijos regione.

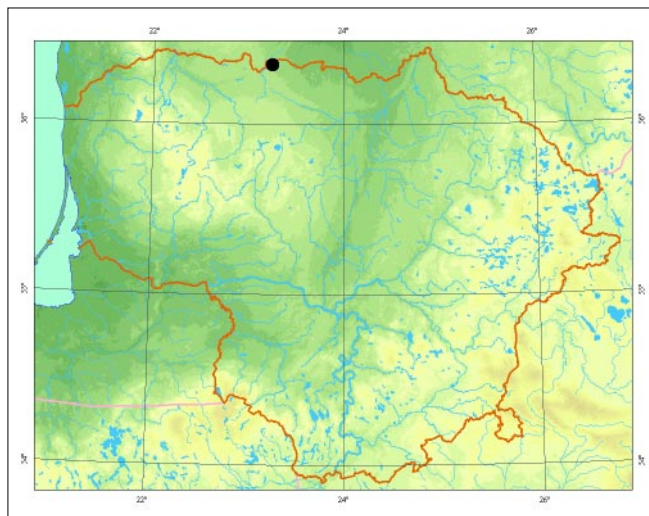
Lietuvoje rūðis rasta tik Þagarės apylinkėse (Joniðkio r., 1998).

Biologija ir ekologija. Akrokarpinė þalioji samana. Stiebas 1 – 2 cm aukðėio. Sterilūs ūgliai trumpi, stori, pumpuro pavidalo arba ėerpiðkai lapuoti. Lapai trumpai nusmailėjusia virðūne, labai gaubti, stiebo virðūnėje susitelkæ á kietà blizgantà pumpurėlá. Dvinamė samana. Sporos subræsta vėlyvå pavasará arba anksti vasarà. Lietuvoje aptikta be sporogonø. Vegetatyviniu būdu dauginasi nulūpusiais virðūniniais stiebais. Auga telkinėliais arba vejomis. Kalkiamėgė samana. Ðapniau aptinkama ant kietø, o ne ant puriø substratø.

Populiacijø gausumas. Joniðkio r. þinoma populiacija negausi. Ant dolomitø atodangos aptikti pavieniai nesporifikuojantys augalai.

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Grėsmės ir apsauga. Substratø sunaikinimas, jø pasidengimas humuso sluoksniu.

Informacijos šaltiniai

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

The species has been found in the Joniðkis district growing in a former dolomite quarry.

Apraðė Ilona Jukonienė

Netikroji gaurenė

Rhizomnium pseudopunctatum (Bruch et Schimp.) T. J. Kop.

KLASĖ LAPSAMANĖS (BRYOPSIDA)

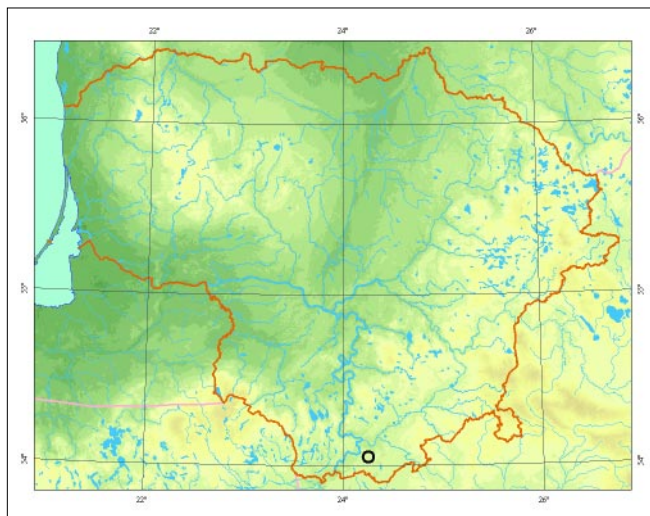
ĖEIMA MNIJINIAI (MNIACEAE)

4 (I) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Ðiaurės pusrutulio ðalto klimato juostoje ir vėsiaus klimato juostos pietinėje dalyje (Europoje, Azijoje, Ðiaurės Amerikoje). Pieëiau aptinkama sporadiðkai, daþniausiai kalnuose, þemumose auga retai. Lietuvoje rûðis rasta tik Varėnos r. (1985).

Biologija ir ekologija. Akrokarpinė þalioji samana. Stiebas nuo keleto iki 10 cm aukðëio, visas apaugęs trumpais rizoidais, su daugybe sterilių ūglių. Lapai atvirkðëiai kiauðiniðki, apskrita, kartais álinkusia virðūne, lygiakraðëiai, su vienasluoksniu apkraðëiu. Vienanamė samana. Sporinė palinkusi, rutuliðkai kiauðiniðka. Sporos subręsta þiemà arba pavasará. Auga nerûgðëiose þemapelkėse, ðaltiniuose vietose.

Populiacijų gausumas. Varėnos r. pavienės samanos buvo aptiktos ðaltiniuose pelkėje. Dabartinė populiacijų būklė nepinoma.

Grėsmės ir apsauga. Vandens lygio keitimas, aplinkos rūgðtėjimas.

Informacijos ðaltiniai

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Summary

Single individuals were found in the Varėna district in a spring fen.

Apraðė Ilona Jukonienė

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Pelkinė mezija

Meesia uliginosa Hedw.

KLASĖ LAPSAMANĖS (BRYOPSIDA)
ĖEIMA MEZIJININIAI (MEESIACEAE)

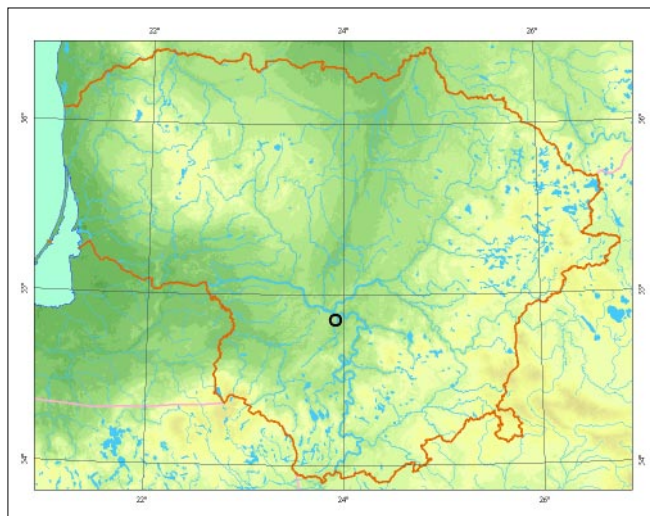
4 (I) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąją knygą rûðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Ðiaurės pusrutulio ðalto ir vėsaus klimato juostose, ypaè kalnuose. Vakarø ir Vidurio Europoje paplitusi sporadiðkai, Alpėse aptinkama iki 2 800 m virð jûros lygio. Azijoje ðapniausiai aptinkama Sibire. Keletas ðios rûðies radavieèiø þinoma ir pietø pusrutulio kalnuose.

Lietuvoje XIX a. pradžioje aptikta Kauno apylinkėse.

Biologija ir ekologija. Akrokarpinė þalioji samana. Stiebas status, 1 – 4 cm aukðeiò, paprastas arba puokðtėtai ðakotas. Lapai iðsidėstą 8 eilėmis, stiebo virðûnės link pamau didėjantys, nuo lancetiðko pagrindo pamau susiaurėją, buka virðûne. Vienanamė samana. Labai

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

ðapnai su sporogonais. Sporogono kotelis 1 – 8 cm ilgio, rausvas. Sporinė palinkusi, pailgai kriauðiðka, siauromis ástriþomis þiotimis. Sporos subręsta vasarą. Auga vejomis, kartais pavieniais stiebais ásiterpusi tarp kitø samanø þemapelkėse ir tarpinėse pelkėse.

Populiacijø gausumas. Nuo XIX a. duomenø apie ðià samaną Lietuvoje nėra.

Grėsmės ir apsauga. Durpiø kasimas, vandens lygio keitimas.

Informacijos ðaltiniai

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Summary

There has been no data on this species in Lithuania since the 19th century.

Apraðė Ilona Jukonienė

Ilgakotė mezija

Meesia longiseta Hedw.

KLASĖ LAPSAMANĖS (BRYOPSIDA)
ĖEIMA MEZIJININIAI (MEESIACEAE)

4 (I) kategorija

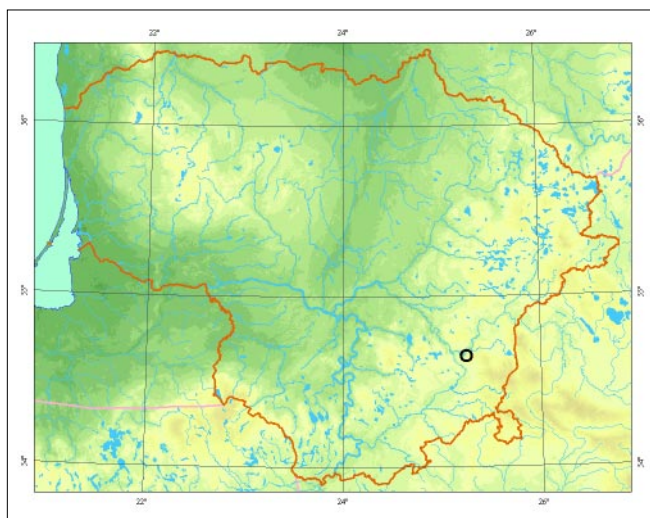
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 2000 m.

Áraðyta á Europos samanø raudonàjà knygà, ES Buveiniø direktyvos II ir Berno konvencijos I priedus.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ðiaurės Amerikoje. Daugiausiai paplitusi Ðiauriniuose regionuose. Europoje pastaruoju metu arealas siaurėja.

Lietuvoje XIX a. pradþioje rûðis aptikta Vilniaus apylinkėse.

Biologija ir ekologija. Akrokarpinė þalioji samana. Stiebas status, nuo keleto iki 10 cm aukððio, paprastas arba ðiek tiek Ðakotas. Lapai iðsidėtę 6–8 eilėmis, siaurai kiauðiniðku, lancetiðku pagrindu, pamapų susiaurėję, trumpa smailia arba buka virðūne. Vienanamė samana. Labai dþnai su sporogonais. Sporogono

kotelis labai ilgas, siekia 10 cm ir daugiau, rausvas. Sporinė pailgai kriaudėðka, ilgu kakleliu. Sporos subręsta vasarà. Auga įsiterpusi tarp kitø samanø kalkingose þemapelkėse ir tarpinėse pelkėse. Samanø dangoje niekuomet nebūna vyraujanti, auga pavieniais augalais arba tankiø vejø lopinėliais.

Populiacijø gausumas. Nuo XIX a. duomenø apie Ðià samaną Lietuvoje nėra.

Grėsmės ir apsauga. Durpiø kasimas, vandens lygio keitimas.

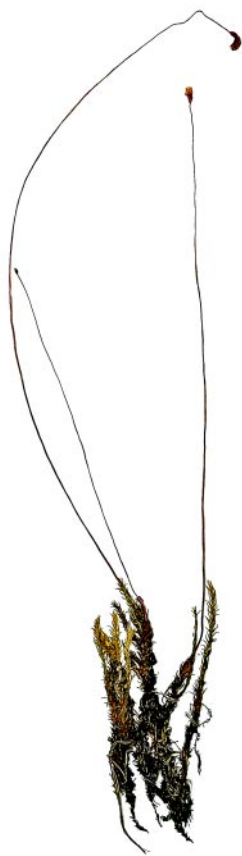
Informacijos Ðaltiniai

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Summary

There has been no data on this species in Lithuania since the 19th century.

Apraðė Ilona Jukonienė

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Tribriaunė mezija

Meesia triquetra (Richter) Ångstr.

KLASĖ LAPSAMANĖS (BRYOPSIDA)
ĖEIMA MEZIJININIAI (MEESIACEAE)

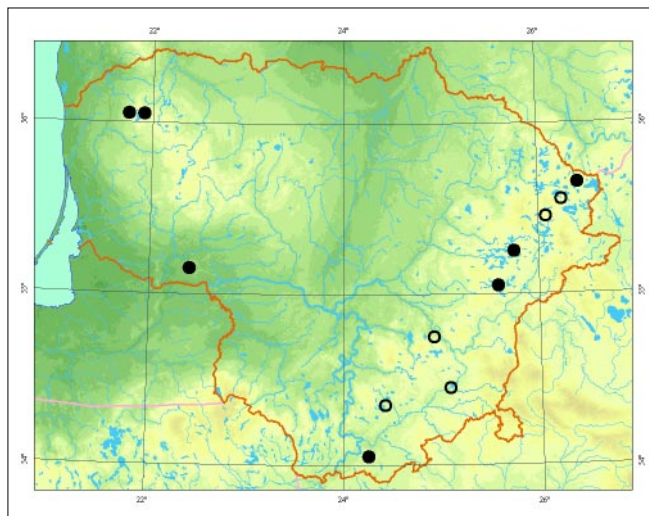
2 (V) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąją knygą rûðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Ðiaurės pusrutulio ðalto klimato juostoje. Taip pat ðapnai aptinkama vėsaus klimato juostos ðiaurinėje dalyje ir pietiniø regionø kalnuose. Europoje ðapniausia Skandinavijos pusiasalyje ir Suomijos ðiaurėje. Vidurio Europos þemumose aptinkama retai – tik kaip ledynmeëio reliktas. Rasta ir pietø pusrutulyje – Naujosios Gvinėjos ir Australijos kalnuose.

Ðapnesnė þemaitijoje ir rytinėje Lietuvos dalyje. Pavienės radavietės þinomos ir Pietø Lietuvoje: Daugø apylinkėse (Alytaus r., 1956), Kapiniðkiø apylinkėse (Varėnos r., 1998).

Biologija ir ekologija. Pleurokarpinė samana. Stiebas 10–15 cm ilgio. Lapai iðsidėstę 3 eilėmis. Dvinamė samana. Gana ðapnai su sporogonais. Sporogono kotelis 8–10 cm ilgio. Sporinė palinkusi, pailgai kriauðiðka, ilgu kakleliu. Sporos subręsta vasarà. Auga vejomis arba pavieniais stiebais ásiterpusi tarp kitø samanø. Palankiausias augavietės – kalkingos þemapelkės, nors aptinkama ir rūgðtesnėje aplinkoje, kur pH 4,6–6,5. Ðapniausiai randama þemapelkiø duburiuose.

Populiacijø gausumas. Þemaitijoje (Plateliø apylinkėse, Plungės r.) ir rytinėje Lietuvos dalyje (Zarasø, Ðvenėioniø r.) populiacijos gausios. Tribriaunė mezija yra viena ið vyraujanėiø rūðiø *Caricetum lepidocarpae* ir *Caricetum limosae* bendrijø samanø dangoje. Varėnos ir Tauragės r. populiacijos negausios. Anksėiau aptiktø populiacijø Ignalinos, Vilniaus, Kaiðiadoriø, Alytaus r. dabartinė būklė nepinoma.

Grėsmės ir apsauga. Vandens lygio keitimas.

Informacijos ðaltiniai

Minkeviėius A., 1955: Vadovas Lietuvos TSR miðkø, pievø ir pelkiø samanomams papinti. – Vilnius.

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

The species has been found in various parts of Lithuania. The most abundant populations are in fens in Þemaitija and eastern Lithuania.

Apraðė Ilona Jukonienė

Mindaugo Rylos nuotrauka

Balkðvoji drėgva

Amblyodon dealbatus (Hedw.) Bruch et Schimp.

KLASĖ LAPSAMANĖS (BRYOPSIDA)
ÐEIMA MEZIJININIAI (MEESIACEAE)

4 (I) kategorija

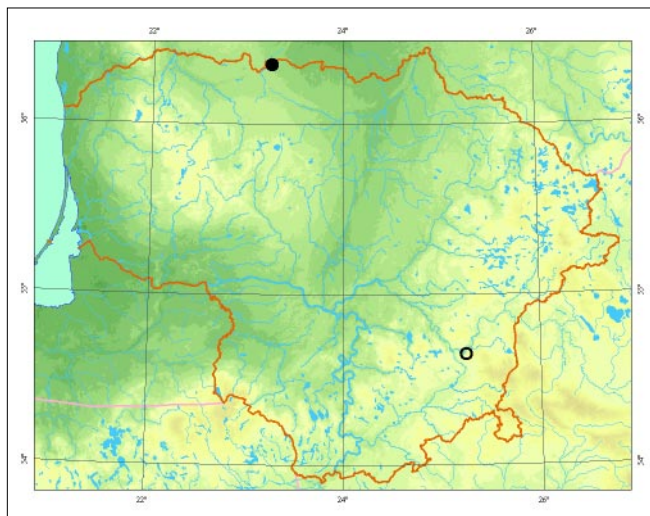
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Ðiaurės pusrutulio vėsaus klimato juostoje ir kalnuose. Sporadiškai aptinkama ðalto ir vidutinio klimato juostose. Pagrindinis arealas – Europoje ir Ðiaurės Amerikoje. Azijoje aptinkama reëiau, daþniausiai vidutinio klimato juostos kalnuose. Europoje daþniausia Danijoje ir vakarinėje Skandinavijos pusiasalio dalyje, gana daþna Britø salose. Europos þemyninėje dalyje paplitusi Alpėse iki 2 650 m virš jūros lygio. XIX a. pradžioje Lietuvoje buvo rasta Vilniaus apylinkėse (1822). Pastaraisiais metais aptikta Joniðkio r. (2000).

Biologija ir ekologija. Akrokarpinė þalioji samana. Stiebas 1 – 1,5 cm aukðeio. Lapai gleþni, trumpai nusmailėþ. Viananamė samana. Labai daþnai su sporogonais. Sporogono kotelis 2 – 4 cm ilgio, raudonas. Spo-

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

rinė pailgai kriaudiðka, palinkusi, siauromis þiotimis, ilgu kakleliu. Sporos subręsta vasaros pradžioje. Auga telkinėliais arba retomis vejomis, kartais pavieniai stiebai ásiterpia tarp kitø samanø. Kalkiamėgė. Kalnuose aptinkama ant upeliø drėkinamø kalkingø uolienø, þemumose – atvirose kalkingose þemapelkėse, taip pat ant drėgnø, kalkingø, atvirø, su nesusivėrusia þoliø danga dirvø.

Populiacijø gausumas. Joniðkio r. aptikti pavieniai ðios rûðies augalai. Duomenys Vilniaus r. naujais radiniais nepatvirtinti.

Grėsmės ir apsauga. Tarpusavio konkurencija, pelkiø ir ðlapio pievø sausinimas.

Informacijos ðaltiniai

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

In the 19th century the species was known to exist in the Vilnius region. A small population has recently been discovered in the Joniðkis district.

Apraðė Ilona Jukonienė

Brandenburginė versmenė

Philonotis marchica (Hedw.) Brid.

KLASĖ LAPSAMANĖS (BRYOPSIDA)

DEIMA BARTRAMIJINIAI (BARTRAMIACEAE)

1 (E) kategorija

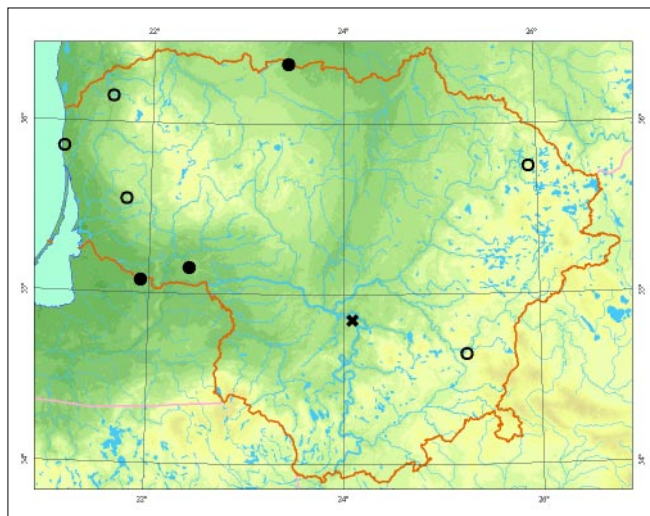
Statusas. Á Lietuvos raudonąją knygą rūdis árašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ðiaurės, Centrinėje ir Pietø Amerikoje, Ðiaurės ir Rytø Afrikoje ávairaus klimato (nuo atogrąþø iki vidutinio) juostose. Daugelyje Europos áaliø reta rūdis.

Aptikta ávairiose Lietuvos vietose: Vilniaus apylinkėse (1822), pajūryje (1936), Kauno (1957), Zarasø (1963), Skuodo (1985), Ðilutės (1985), Joniðkio (1999) ir Tauragės (1999) rajonuose.

Biologija ir ekologija. Akrokarpinė þalioji samana. Stiebas status, dapniausiai 2–5 cm aukðeo, neðakotas arba virðutinėje dalyje su 2–3 ðakelėmis. Lapai lancetiðki. Dvinamė samana. Sporofitai iðauga retai (Lietuvoje neaptikti). Lapø papastyse dapnai randama gemalinio pumpurėlio. Auga vejomis arba pavieniais stiebais ásiterpusi tarp kitø samanø þemapelkėse, ðlapiose pievose, dapniausiai beveik neutralios reakcijos dirvø þemiuose. Tai smulkiausia ið visø Lietuvoje aptinkamø versmeniø. Nuo kitø rūðiø skiriasi lapø lãsteliø þopymais, kurie pastebimi tik ðviesiniu mikroskopu.

Populiacijø gausumas. Populiacijos negausios. Skuodo, Ðilutės, Joniðkio ir Tauragės r. brandenburginė versmenė rasta pavieniais stiebais arba nedideliais lopinėliais ásiterpusi tarp kitø samanø. Anksėiau ap-

tiktos radavietės pakartotinai nebuvo patikrintos ir jø būklė pastaruoju metu nepinoma.

Grėsmės ir apsauga. Vandens lygio keitimas, pievø sausinimas, tarpusavio konkurencija.

Informacijos šaltiniai

Minkevičius A., 1955: Vadovas Lietuvos TSR miðkø, pievø ir pelkiø samanoms þapinti. – Vilnius.

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

The species is found in various parts of Lithuania (eight localities). Populations are not abundant, their current status is unknown.

Apraðė Ilona Jukonienė

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Velėninė versmenė

Philonotis caespitosa Jur.

KLASĖ LAPSAMANĖS (BRYOPSIDA)

ĖEIMA BARTRAMIJINIAI (BARTRAMIACEAE)

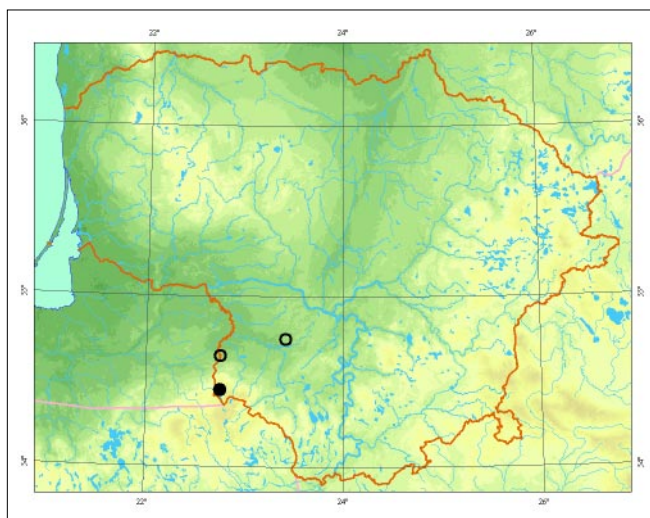
4 (I) kategorija

Statusas. Ą Lietuvos raudonąjā knygā rūđis ārađyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Sporadiškai paplitusi điaurės pusrutulio đalto ir vėsaus klimato juostose.

Ėinomos 3 radavietės Pietvakarių Lietuvoje: Marijampolės (1929) ir Vilkaviđkio (1985, 1998) rajonuose.

Biologija ir ekologija. Akrokarpinė įalioji samana. Stiebas status, 4 – 8 cm aukđėio, beveik neđakotas. Lapai dąpniausiai điek tiek įjautuviđkai lenkti. Dvinamė samana. Sporogono kotelis ilgas. Sporinė beveik rutuliđka. Sporos subręsta vasarā. Auga vejomis įemapelkėse, đlapiose pievose, upių ir eperų pakrantėse. Nuo kitų Lietuvoje aptinkamų versmenių rūđių lengviausia atskirti pagal lapo ląsteles.

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Populiacijų gausumas. 1929 ir 1985 m. Lietuvoje aptiktos populiacijos buvo negausios, augo nebūdingose điai rūđiai, antropogenizuotose vietose – dobilų lauke ir melioracinio griovio đlaite. Dabartinė įų būklė neįinoma. 1998 m. Vilkaviđkio r. velėninė versmenė buvo rasta natūralioje buveinėje – epero pakrantėje.

Grėsmės ir apsauga. Tarpusavio konkurencija. Lietuvoje aptiktoms populiacijoms kenkia per daug intensyvi įemdirbystė.

Norint rūđā išsaugoti, teritorijų tvarkymo planuose būtina numatyti išskirtines apsaugos priemones.

Informacijos šaltiniai

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir įaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdįiai: BILAS, WI.

Summary

Three small populations are known, two found in anthropogenized habitats and one in a natural habitat.

Aprađė Ilona Jukonienė

Baumgartnerio pokrepis

Zygodon baumgartneri Malta

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)
DEIMA DEPDINIAI (*ORTHOTRICHACEAE*)

3 (R) kategorija

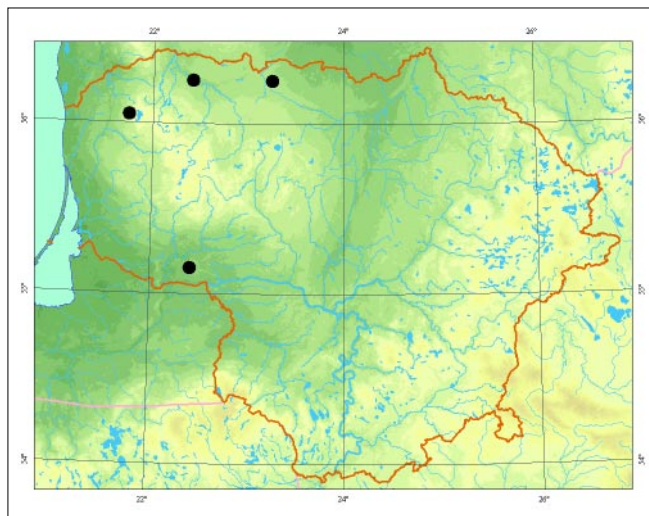
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis árašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Makaronezijoje, Ðiaurės Afrikoje, Artimuosiuose Rytuose, Kaukaze, Ðiaurės Amerikoje.

Lietuvoje rûðis rasta Joniðkio (1998), Plungės (2001), Maþeikiø (2001), Tauragės (1999) rajonuose.

Biologija ir ekologija. Stiebas 1 – 3 cm ilgio, status arba kylantis, netaisyklingai ðakotas. Sausi lapai susisukæ, lancetiðki arba linijiðkai lancetiðki. Dvinamė samana. Sporogonø pasitaiko retai. Sporogono kotelis ilgas ir laibas. Sporinė kiauðiniðka ar kriauðiniðka. Lapø papastyse daþnai iðauga gemaliniø kûneliø, kuriais samanos dauginasi. Auga gelsvai ar rusvai þaliomis vejomis, reëiau kupsteliais ant lapuoëiø medþiø, ypaè uosiø, kamienø.

Populiacijø gausumas. Maþeikiø, Plungės ir Tauragės r. nedideliais lopinėliais augo ant pavieniø medþiø (uosiø) kamienø. Joniðkio r. augo uosyne, 1 dm² plote.

Grėsmės ir apsauga. Senø medþiø kirtimas.

Informacijos ðaltiniai

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

It was found in the Joniðkis, Maþeikiai, Plungė and Tauragė districts, growing in small patches on single trees.

Apraðė Ilona Jukonienė

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Lajelio dėpė

Orthotrichum lyellii Hook. et Taylor

KLASė LAPSAMANėS (BRYOPSIDA)

ĐEIMA ĐEPĐINIAI (ORTHOTRICHACEAE)

1 (E) kategorija

Statusas. Ą Lietuvos raudonąjį knygą rėđis Ąrađyta nuo 2000 m.

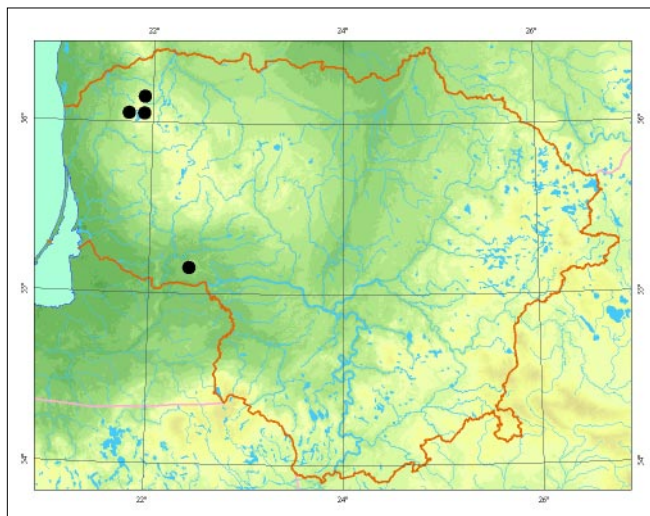
Paplitimas. Ąiaurės pusrutulyje: Europoje, vakarinėje Ąiaurės Amerikos dalyje, Centrinėje Amerikoje, Pietryėiė Azijoje, Ąiaurės Afrikoje. Labiau paplitusi okeaninio klimato regionuose, nors aptinkama ir subkontinentiniuose.

Lietuvoje Ąinomos 3 radavietės vakarinėje dalyje: Plungės (1996) ir Tauragės (2002) rajonuose.

Biologija ir ekologija. Ąalioji samana. Stiebas gulsėias arba kylantis, iki 5, reėiau – 7 cm aukđėio. Lapai linijėdkai lancetiėdkai. Dvinamė samana. Sporinė pasislėpusi tarp pericheto lapelių arba pusiau iđlindusi. Sporogonai aptinkami retai. Beveik visuomet turi ant lapų iđsidėsėiusius gausius gemalinius kėnelius. Kaip ir kitos vegetatyviniu būdu besidauginanėios samanos, đapniausiai auga ne kupsteliais, o plėėiomis vejomis, ant lapuoėių medųų (pavienių ir auganėių miđkuose) kamienų. Gana jautri uđterđtumui sieros dioksidu. Viena iđ stambiausių dėpėių genties rėđių.

Mindaugo Rylos nuotrauka

Gali būti painiojama su voverine balnadante (*Leucodon sciuroides*), nuo kurios skiriasi gemalinių kėnelių gausa ir mikroskopiniais lapo lėstelėių popymais.

Populiacijų gausumas. Plungės r. rasta ant keleto medųų (uosų, klevų) kamienų skirtingose vietose, Tauragės r. – ant pavienių medųų.

Grėsmės ir apsauga. Miđkų ir pavienių senų medųų kirtimas, oro uđterđtumas.

Informacijos šaltiniai

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir Ąaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdųiai: BILAS.

Summary

The species has been found in several localities in western Lithuania. In the Plungė district it has been found on several trees, and in the Tauragė district on single trees.

Aprađė Ilona Jukonienė

Bruopuotoji ėepðė

Orthotrichum striatum Hedw.

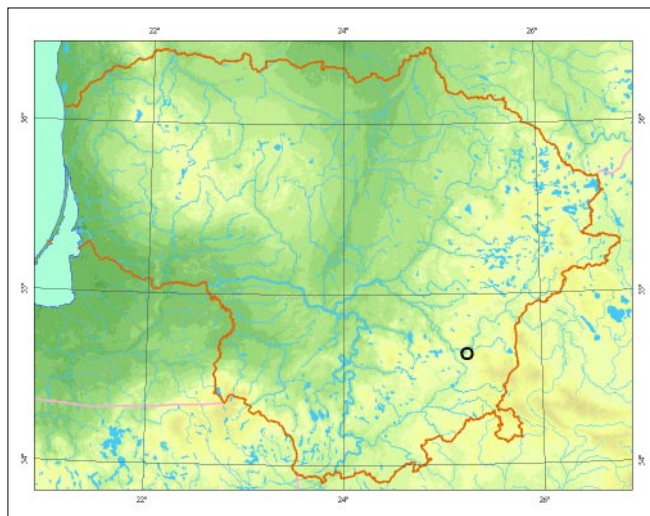
KLASĖ LAPSAMANĖS (BRYOPSIDA)
ÐEIMA ÐEPÐINIAI (ORTHOTRICHACEAE)

4 (I) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Pietiniuose Europos ir Azijos regionuose, vakarinėje Ðiaurės Amerikos dalyje. Lietuvoje rûðis aptikta XIX a. pradžioje Vilniaus apylinkėse.

Biologija ir ekologija. Akrokarpinė þalioji samana. Stiebas iki 5 cm aukðeiø. Lapai pailgai kiauðiniðku pagrindu, pamaþu lancetiðkai nusmailėþ. Vienanamė samana. Labai daþnai su sporogonais. Sporinė pasislėpusi tarp pericheto lapelių arba pusiau iðkilusi. Gaubtuvėlis plaukuotas. Sporos subręsta þiemà arba anksti pavasará. Auga kupsteliais ant lapuoèiø me-

ðiø kamienø. Tokie pat iðoriniai pobymiai būdingi ir Lietuvoje daþnai aptinkamai panaðiajai ėepðei (*Orthotrichum affine*). Nuo jos bruopuotoji ėepðė skiriasi tuo, kad turi 16 vidinio peristomo danteliø, o panaðioji ėepðė – tik 8.

Populiacijø gausumas. Nuo XIX a. duomenø apie ðià samaną Lietuvoje nėra.

Grėsmės ir apsauga. Miðkø ir pavieniø senø medþiø kirtimas.

Informacijos ðaltiniai

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Summary

There has been no data on this species in Lithuania since the 19th century.

Apraðė Ilona Jukonienė

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Maþoji nertvė

Fontinalis dalecarlica Bruch et Schimp.

KLASė LAPSAMANėS (*BRYOPSIDA*)
ėEIMA NERTVINIAI (*FONTINALACEAE*)

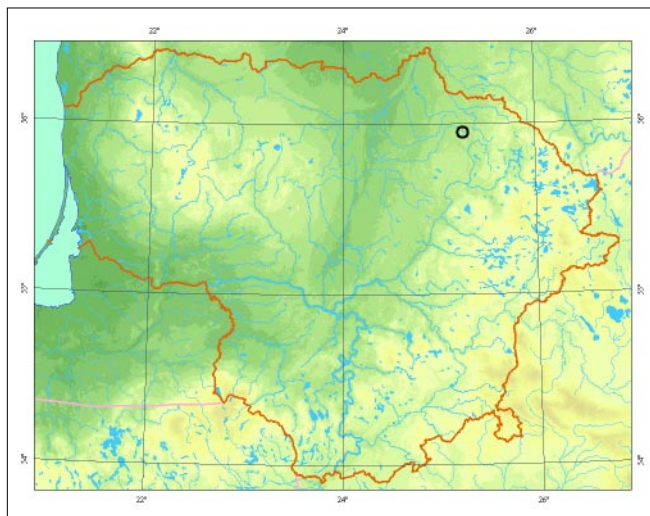
1 (E) kategorija

Statusas. Ą Lietuvos raudonąjā knygå rūðis āraðyta nuo 1989 m.

Paplitimas. Ėiaurė pusrutulyje vėsaus ir vidutinio klimato juostose (Europoje, Azijoje, Ėiaurė Amerikoje, Grenlandijoje).

Lietuvoje rūðis aptikta Kupiðkio r. (1929).

Biologija ir ekologija. Pleurokarpinė vandens samana. Stiebas 4–10 cm ilgio, padrikai ðakotas. Lapai iðilgai perlinkę, 0,5–0,7 mm ploėio, 2–3 mm ilgio. Dvinamė samana. Auga vandenyje, daþniausiai rūgðėiuose neturtinguose maisto medþiagų vandenyse, prisitvirtinusi prie āvairių substratų (akmenų, medienos). Lietuvoje greitai tekanėiuose karbonatinguose upe-liuose aptinkama *Fontinalis antipyretica* var. *gracilis*. Tokie upeliai maþajai nertvei augti netinkami.

Populiacijų gausumas. Naujais radiniais duomenys nepatvirtinti. Dabartinė populiacijos būklė nežinoma.

Grėsmės ir apsauga. Substratų sunaikinimas, vandens lygio keitimas, užtvankų statymas.

Informacijos šaltiniai

Minkevičius A., 1955: Vadovas Lietuvos TSR miškų, pievų ir pelkių samanoms pažinti. – Vilnius.

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir paliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: WI.

Summary

The species has been found in the Kupiškis district. Current population status is unknown.

Apraðė Ilona Jukonienė

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Patisinė nertvė

Fontinalis hypnoides Hartm.

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)
ĖEIMA NERTVINIAI (*FONTINALACEAE*)

2 (V) kategorija

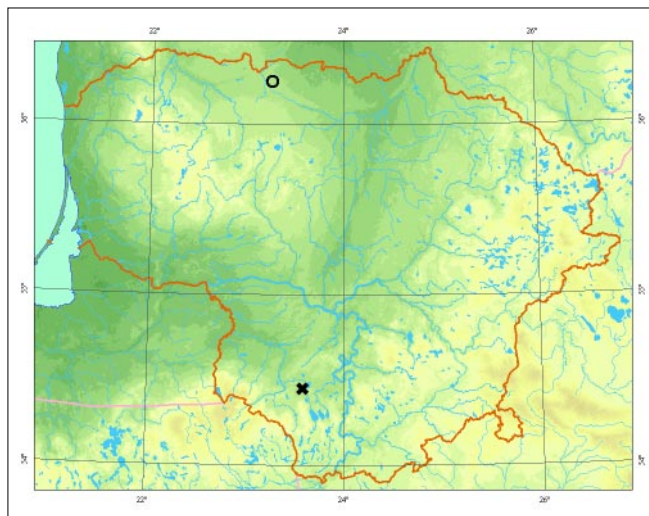
Statusas. Á Lietuvos raudonąją knygą rūðis árašyta nuo 2000 m.

Árašyta á Europos samanø raudonąją knygą.

Paplitimas. Ðiaurės pusrutulio vėsais ir vidutinio klimato juostose. Arktikoje aptikti pavieniai radiniai. Yra duomenø apie ðios rūðies paplitimą pietiniuose Eurazijos regionuose.

Lietuvoje rūðis rasta 2 kartus: Joniðkio (1958) ir Alytaus (1968) rajonuose.

Biologija ir ekologija. Pleurokarpinė þalioji samana. Stiebas apie 10 – 15 cm ilgio, padrikai ðakotas. Lapai beveik plokðti. Dvinamė samana. Sporogonai iðauga retai. Vandens samana. Auga stovinèiuose mezotrofiniuose vandenyse, prisitvirtinusi prie ávairø substratø (akme-

nø, medienos). Nuo kitø nertviø rūðiø skiriasi neperlinkusiais lapais ir pakraðtinėmis lapo ląstelėmis.

Populiacijø gausumas. Þuvinto eþere pakartotiniø tyrimø metu (1997, 2004) nebuvo aptikta. Populiacijos Joniðkio r. dabartinė būklė nepinoma.

Grėsmės ir apsauga. Substratø sunaikinimas, vandens lygio keitimas.

Informacijos ðaltiniai

Andriuðaitytė D., Jukonienė I., 2000: J. Pipinio indėlis á Lietuvos briofloros tyrimus. – Botanica Lithuanica, 6 (1): 23 – 52.

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

The species was found in the Joniðkis district in 1958. Current population status is unknown. Continued studies over the last 30 years in Þuvintas have not led to any discoveries.

Apraðė Ilona Jukonienė

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Karoklinė skliautenė

Antitrichia curtipendula (Hedw.) Brid.

KLASĖ LAPSAMANĖS (BRYOPSIDA)

DEIMA BALNADANTINIAI (LEUCODONTACEAE)

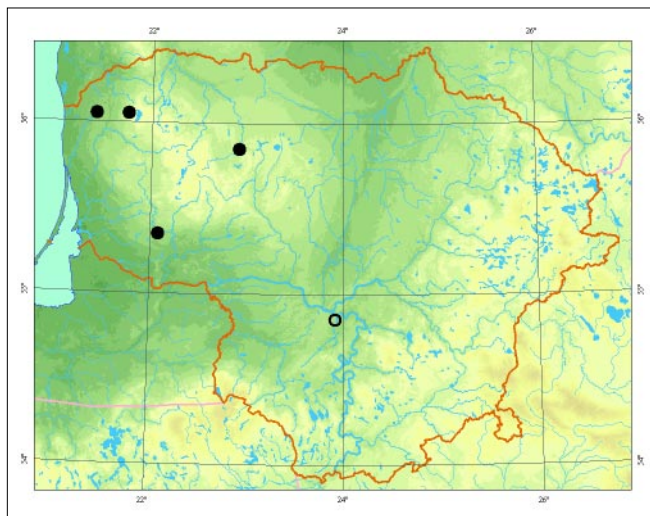
1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Ðiaurės Amerikoje, Ðiaurės ir Centrinėje Afrikoje. Labiau paplitusi okeaninio klimato regionuose.

Lietuvoje þinomos pavienės radavietės. Aptikta Kau-no (1926), Plungės (2002), Ðiauliø (2003), Tauragės (2006) ir Kretingos (2006) rajonuose.

Biologija ir ekologija. Pleurokarpinė uodegiðkoji þalioji samana. Stiebas 10–20 cm ilgio, tankiai apaugęs prisiglaudusiais lapais, plunksniðkai ðakotas. Dvinamė samana. Sporogonai iðauga retai. Sporos subręsta pavasará. Specialiø vegetatyvinio dauginimosi organø nesudaro. Tankiai apauga medþiø kamienus. Kituose kraðtuose aptinkama ir ant drėgnø uolø. Labai jautri oro tarðai. Karolinė skliautenė kartais galima supainioti su voverine balnadante (*Leucodon sciuroides*). Ðios samanós skiriasi lapo sandara. Balnadantės lapai be gyslos, o karolinės skliautenės – su ilga virðūnėje

upsibaigianėia pagrindine gysla, apatinėje pusėje – su trumpomis papildomomis ðoninėmis gyslomis; lapø kraðtai su nusvirusiais lenktais dantukais.

Populiacijø gausumas. Ðiauliø, Plungės, Tauragės ir Kretingos r. auga ant biologiðkai brandþiø medþiø, gausiai, iki 3–4 m aukðėio, taėiau populiacijos aptiktos tik ant pavieniø medþiø. Populiacijos bûklė Kau-no r. pastaruoju metu nepinoma.

Grėsmės ir apsauga. Senø medþiø kirtimas, miðkø retinimas, augavieėiø suskaidymas, oro tarðá.

Informacijos ðaltiniai

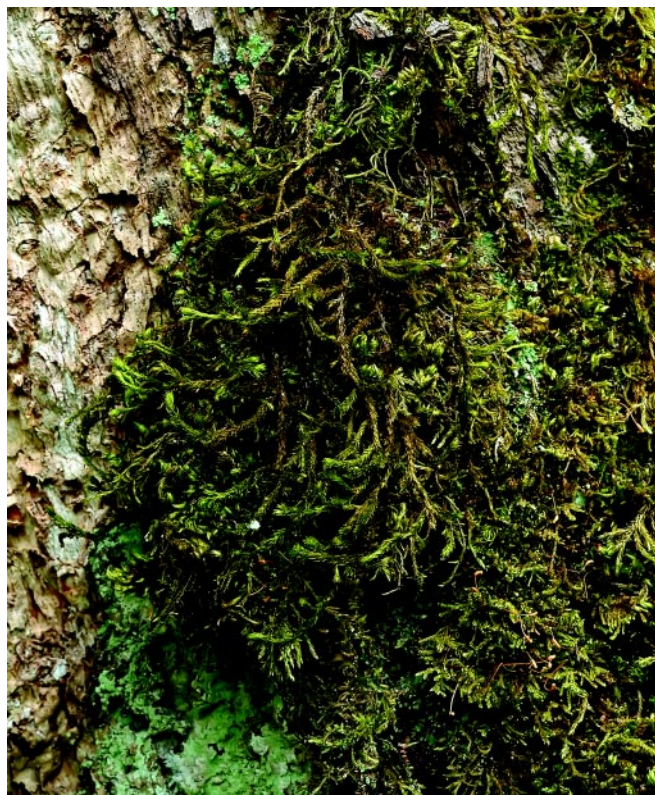
Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Minkevičius A., 1955: Vadovas Lietuvos TSR miðkø, pievø ir pelkiø samanoms þapinti. – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

It has been found in five localities on single tree trunks, with abundant populations in the Plungė, Ðiauliai, Kretinga and Tauragė districts. Current population status in the Kaunas region is unknown.

Apraðė Ilona Jukonienė

Mindaugo Rylos nuotrauka

Plunksninė pliusnė

Neckera pennata Hedw.

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)
ĖEIMA PLIUSNINIAI (*NECKERACEAE*)

2 (V) kategorija

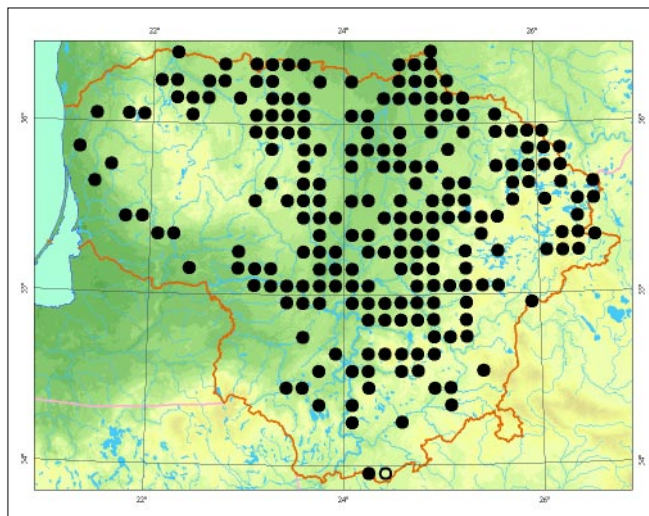
Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygå rūðis árašyta nuo 2000 m.

Árašyta á Europos samanø raudonąjā knygå.

Paplitimas. Europoje, Ðiaurės Amerikoje, Azijoje, Naujoje Zelandijoje. Arealas tāsiasi nuo Ðalto iki vidutinio klimato juostø. Pastaruoju metu Europoje Ðios rūðies gausumas mažėja.

Aptinkama beveik visoje Lietuvos teritorijoje. Retesnė Vakarø ir Pietø Lietuvoje.

Biologija ir ekologija. Pleurokarpinė þalioji samana. Stiebas 3–6 cm ilgio, 1–3 kartus plunksniðkai Ðakotas. Ðakutės iðsidėsėiusios vienoje plokðtumoje. Lapai skersai banguoti. Vienanamė samana. Sporinė pasislėpusi tarp pericheto lapelių. Sporos subręsta vasarà. Ðalto klimato juostoje ir kalnuose Ðapniausiai aptinkama ant uolø, vėsaus klimato juostoje – ant drebuliø, vidutinio – ant plaèialapiø medþiø, ypaè uosiø, kamienø. Rūðiai gyvuoti svarbus mikroklimatas (pavėsis, drėgmė). Samana jautri uþterðtam orui, rūgðtiems lietus.

Populiacijø gausumas. Populiacijos ávairaus gausumo. Vietomis aptinkamos ant daugybės medþiø, Ðapniau – ant pavieniø. Miðkuose, kuriuose Ðios samanos gausios ir kuriuose iðkirtus senus medþius iðlieka tinkamas mikroklimatas, jos auga ant jaunø medþiø, ypaè drebuliø, kamienø. Gausesnės populiacijos Ðiaurės Lietuvoje.

Grėsmės ir apsauga. Miðkø kirtimas (retinimas, senø medþiø naikinimas). Atvirose vietose palikus pavienius senus medþius, samanos pamapū nunyksa. Aplink Ðios rūðies gausesnės kolonijas turėtø bûti numatytos ribotos veiklos zonos. Nors samanos gana plaèiai paplitusios, bet dėl smarkiai kertamø miðkø mažėja jø populiacijø kiekis, dydis ir gyvybingumas.

Informacijos Ðaltiniai

Minkevièius A., 1955: Vadovas Lietuvos TSR miðkø, pievø ir pelkiø samanomams papinti. – Vilnius.

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

The species is found in various parts of Lithuania, most commonly in the northern and central parts. Due to intensive commercial forestry the abundance and vitality of populations is in decline.

Apraðė Ilona Jukonienė

Ilonos Jukonienės nuotrauka

Garbanotoji pliusnė

Neckera crispa Hedw.

KLASĖ LAPSAMANĖS (BRYOPSIDA)
ĖEIMA PLIUSNINIAI (NECKERACEAE)

4 (I) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 2000 m.

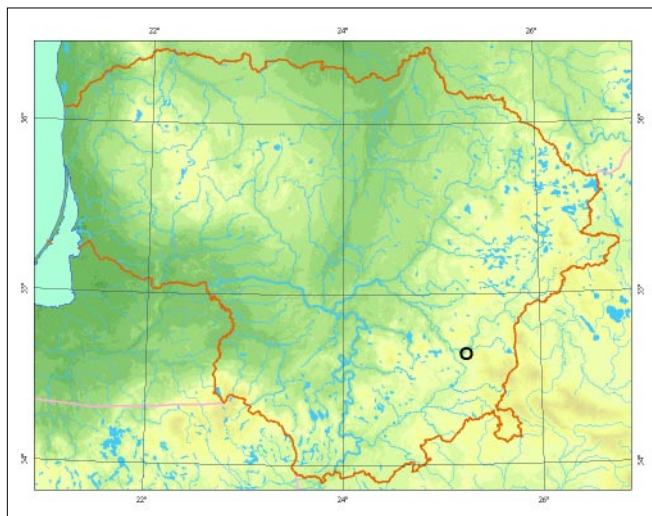
Paplitimas. Labiausiai paplitusi Europoje. Taip pat aptinkama Makaronezijoje, Kaukaze, Centrinėje Azijoje. Daþniausia Vakarø ir Vidurio Europoje – nuo Pirënø iki Didþiosios Britanijos. Fenoskandijoje aptinkama iki Arktikos. Daþnesnė jûrinio klimato veikiamuose regionuose ir priskiriama subatlantiniam Vidurþemio jûros elementui.

XIX a. pradžioje rûðis aptikta Kauno apylinkėse.

Biologija ir ekologija. Akrokarpinė þalioji samana. Stiebas nuo keleto iki 20 (30) cm ilgio, gana taisyklingai plunksniðkai ðakotas. Vëduokliðka samana, ðakutės iðsidėsèiusios vienoje plokðtumoje. Dvinamė. Sporogonø pasitaiko retai. Sporos subræsta pavasará. Sporogono kotelis 0,8 – 1,2 cm ilgio. Sporinė kiauðiniðka, stati, iðkilusi virð pericheto lapeliø – tuo ði samana skiriasi nuo garbanotosios pliusnės, kurios sporinės pasislėpusios tarp pericheto lapeliø. Daþniausios augavietės – kalkingos uolienos, reèiau smiltainio atodangos. Þemumose aptinkama ir ant lapuoèiø medþiø kamienø. Èia jø gausumas smarkiai maþėja dël oro uþterðtumo ir intensyvaus ūkininkavimo.

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Populiacijø gausumas. Nuo XIX a. duomenø apie ðià samaną Lietuvoje nėra.

Grėsmės ir apsauga. Miðkø ir pavieniø senø medþiø kirtimas, substratø sunaikinimas, jø savybiø pasikeitimas kaupiantis humuso sluoksniui.

Informacijos ðaltiniai

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Summary

There has been no data on this species in Lithuania since the 19th century.

Apraðė Ilona Jukonienė

Smailiaðakis tensmenis

Pterigynandrum filiforme Hedw.

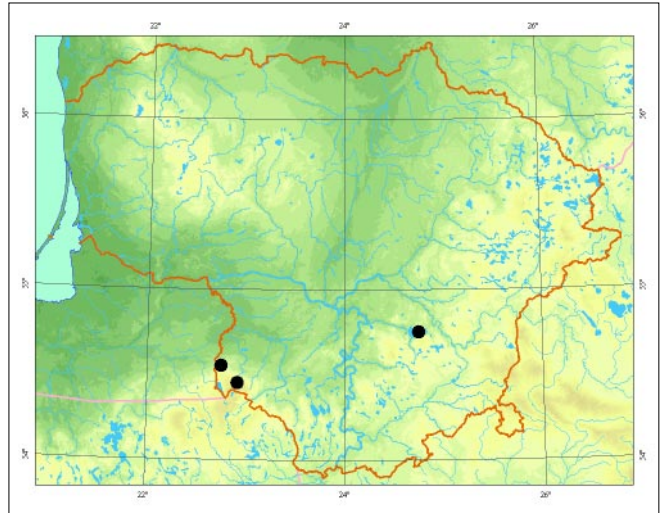
KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)
ÐEIMA RIMENINIAI (*LESKEACEAE*)

1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Ðiaurës pusrutulyje (Europoje nuo Arktikos iki Kanarø salø, Ðiaurës Afrikoje, Turkijoje, Kaukaze, Centrinëje Azijoje, Himalajuose, Tibete, Taivanyje, Centrinëje Amerikoje). Ypað dapna kalnø regionuose, þemumose aptinkamas retai. Lietuvoje rûðis rasta pietinëje dalyje: Trakø (1992) ir Vilkaviðkio (1998, 2001) rajonuose.

Biologija ir ekologija. Pleurokarpinë þalioji samana. Stiebas ðliauþiantis arba kylantis, su daugybe ūgliø. Antriniai stiebai siūliðki, apvaliai lapuoti, labai dapnai iðlinkæ. Dvinamë samana. Sporifikuoja labai retai. Sporos subræsta vasarà. Sporinë cilindriðka, stati. Kartais aptinkami specialûs vegetatyvinio dauginimosi organai – rausvai rudi, pailgi, ant stiebo iðsidëstæ gemaliniai kûneliai. Auga kalnuose ant kalkingø uolø arba lapuoèiø medþiø kamienø. Lietuvoje dapniausiai aptinkama ant plaèialapiø medþiø kamienø vidutinio drëgnumo miðkuose. Auga tiek pakankamai apðvietose, tiek ūksmëtose vietose. Gana jautri oro ūpterðtumui. Nuo kitø ðliauþianëiais stiebais samanø skiriasi iðlinkusiomis ðakutëmis, lapø lãsteliø forma, trumpa, paprasta arba dviguba gysla.

Populiacijø gausumas. Lietuvoje aptiktos populiacijos negausios. Abiejose Lietuvos radavietëse smailiaðakiai tensmeniai augo lapuoèiø miðkuose ant pavieniø lapuoèiø medþiø kamienø apatinës dalies. Trakø r. ði samana rasta nedidelëje lapuoèiø medþiø giraitëje, ið visø pusø apsuptoje dirbamø laukø. Vilkaviðkio r. – didesniuose miðko masyvuose, taèiau taip pat ant pavieniø medþiø.

Grësmës ir apsauga. Senø lapuoèiø medþiø kirtimas, miðkø struktūros keitimas. Ypað didelë grësmë iðkilusi Trakø r. þinomai populiacijai.

Informacijos ðaltiniai

Jukonienë I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

Two small populations have been found, on single trees in the Trakai and Vilkaviðkis districts.

Apraðë Ilona Jukonienë

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienës nuotrauka

Mapoji tujinutė

Thuidium minutulum (Hedw.) Bruch et Schimp.

KLASĖ LAPSAMANĖS (BRYOPSIDA)
ĖEIMA TUJINUTINIAI (THUIDIACEAE)

3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygå rûðis áraðyta nuo 1989 m.

Paplitimas. Pietø, Centrinėje ir Ðiaurės Amerikoje. Vidurio Europoje gana reta. Pavienės radavietės þinomos Ukrainoje, Baltarusijoje.

Lietuvoje 1931 ir 1980 m. rasta þaliojoje girioje (Panevėþio r.). Tai viena Ðiauriausio rûðies paplitimo vietø.

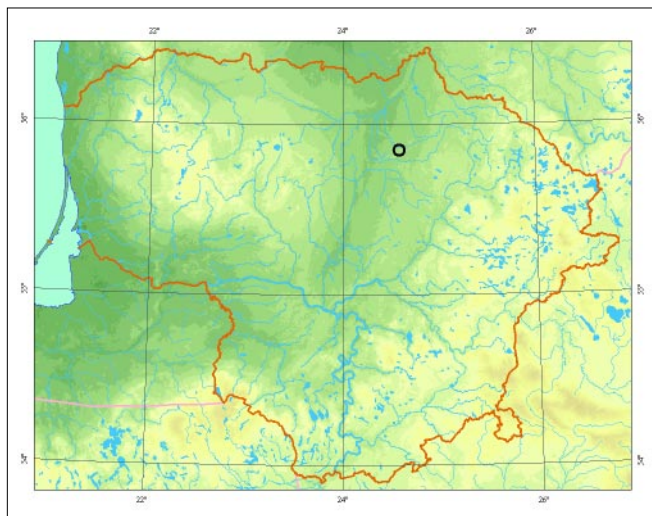
Biologija ir ekologija. Labai smulki pleurokarpinė þalioji samana. Stiebas 2 – 3 cm ilgio, Ðliauþiantis, paprastas arba vienàkart (kartais 2 kartus) plunksniðkai Ðakotas, apaugæs lancetiðkais ar siûliðkais neÐakotais parafilais. Vienanamė samana. Sporinė ruda, pailga, cilindriðka, horizontali. Auga patiesalais miðkuose apie medþio kamienus, ant kelmø ir kalkingø uolø drėgnuose lapuoèio miðkuose.

Populiacijø gausumas. Populiacijø būklė Ðiuo metu neþinoma.

Grėsmės ir apsauga. Medþio kirtimas, miðkø retinimas, intensyvus ūkininkavimas.

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Informacijos Ðaltiniai

Minkevičius A., 1955: Vadovas Lietuvos TSR miðkø, pievø ir pelkiø samanos papinti. – Vilnius.

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: WI.

Summary

A small population was found in the Panevėþys district (1931, 1980). Current population status is unknown.

Apraðė Ilona Jukonienė

Pelkinė auksotė

Campylium elodes (Lindb.) Kindb.

KLASĖ LAPSAMANĖS (BRYOPSIDA)

ĖEIMA BUKASNAPINIAI (AMBLYSTEGIACEAE)

4 (I) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 2000 m.

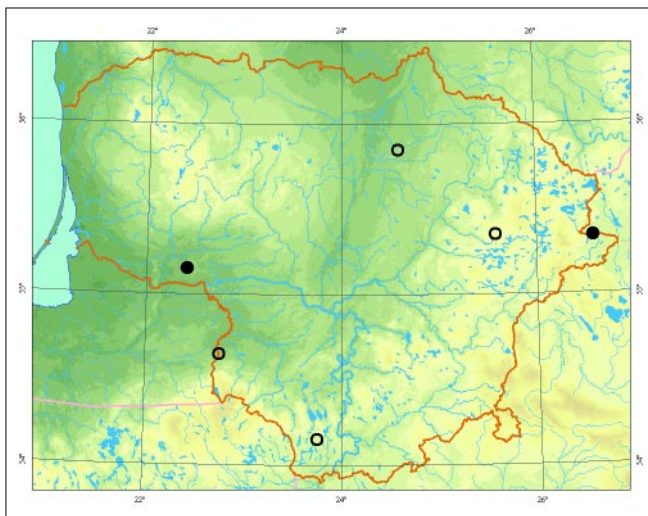
Áraðyta á Europos samanø raudonàjà knygà.

Paplitimas. Europoje. Yra duomenø apie radavietes Himalajuose.

Rasta ávairiose Lietuvos vietose: Panevėpio (1927), Vil-kaviðkio (1976), Lazdijø (1983), Molėtø (1985) ir Tau-ragės (1994) rajonuose.

Biologija ir ekologija. Pleurokarpinė þalioji samana. Stiebas dþniausiai status, 5–10 cm aukðèio, netai-syklingai plunksniðkai ðakotas. Stiebo lapai iðsidèstæ retai, atsilenkæ, su gysla ir smulkiai dantytais kraðtais (tuo ði samana skiriasi nuo kitø Lietuvoje aptinkamø auksoèiø rûðiø). Dvinamė samana. Sporogonai aptin-kami retai. Auga kilimais ant dirvopemio, medþiø ka-mienø apatinio daliø.

Populiacijø gausumas. Visos Lietuvoje aptiktos popu-liacijos negausios. Daugumos jø bûklė nepinoma.

Grėsmės ir apsauga. Negyvos medienos ðalinimas.

Informacijos ðaltiniai

Minkevièius A., 1955: Vadovas Lietuvos TSR miðkø, pievø ir pelkiø samanoms papinti. – Vilnius.

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios sama-nos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: WI, BILAS.

Summary

Found in various parts of Lithuania. Current status of most populations is unknown.

Apraðė Ilona Jukonienė

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Pievinė auksotė

Campylium protensum (Lindb.) Kindb.

KLASĖ LAPSAMANĖS (BRYOPSIDA)

ĖEIMA BUKASNAPINIAI (AMBLYSTEGIACEAE)

4 (I) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 2000 m.

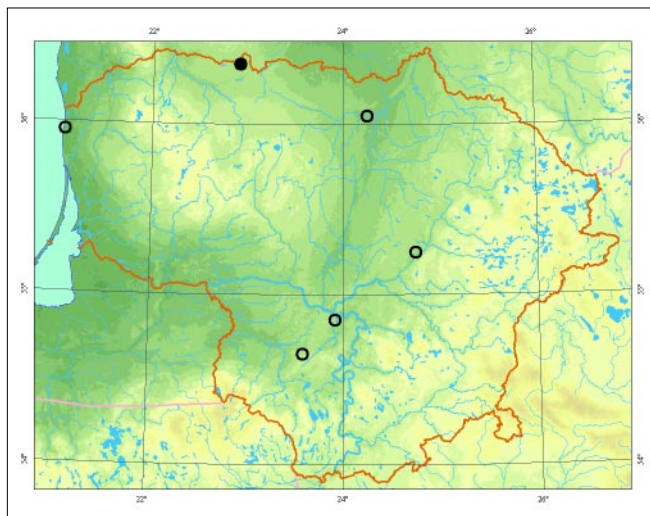
Paplitimas. Ðiaurës pusrutulio arktiniuose ir kalnø regionuose. Pietiniuose regionuose ir þemumose aptinkama retai.

Lietuvoje rûðis aptinkama ávairiuose regionuose. Rasta Kauno (1927), Pasvalio (1928), Ukmergës (1927), Alytaus (1929), Akmenës (1998) rajonuose ir Palangos (1929) apylinkëse.

Biologija ir ekologija. Pleurokarpinë þalioji samana. Stiebas status arba kylantis, iki 15 cm ilgio. Lapai atsiloðæ, nuo plataus kiauðiniðko pagrindo staigiai nusmailëjæ, be gyslos, rudomis kampinëmis lãstelëmis. Dvinamë samana. Sporogonai aptinkami retai. Auga kilimais arba vejomis ant kalkingø substratø þemapelkëse, ðaltiniuose vietose, upiø pakrantëse. Iðoriniais þopymiais labai panaði á Lietuvoje daþnesnæ þvaigþdinæ auksotæ (*Campylium stellatum*).

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienës nuotrauka

Populiacijø gausumas. Daugumos populiacijø dabartinë būklë Lietuvoje nepinoma. Pastaraisiais metais gausi populiacija aptikta Akmenës r., klinëiø karjere, ðaltiniuotoje vietoje.

Grësmës ir apsauga. Klinëiø kasimas, substrato sunaikinimas. Akmenës r. radavietë yra smarkiai eksploatuojamoje teritorijoje.

Informacijos ðaltiniai

Minkevièius A., 1955: Vadovas Lietuvos TSR miðkø, þievø ir pelkiø samanoms þapinti. – Vilnius.

Jukonienë I., 2003: Lietuvos kiminiai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: WI, BILAS.

Summary

Several localities in northern and southern Lithuania are known, yet the population status of most remains unknown. The largest population was found in the Akmenë district in a limestone quarry.

Apraðë Ilona Jukonienë

Vislioji auksotė

Campylium polygamum (Schimp.) J. Lange et C. E. O. Jensen

KLASĖ LAPSAMANĖS (BRYOPSIDA)

DEIMA BUKASNAPINIAI (AMBLYSTEGIACEAE)

4 (I) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 2000 m.

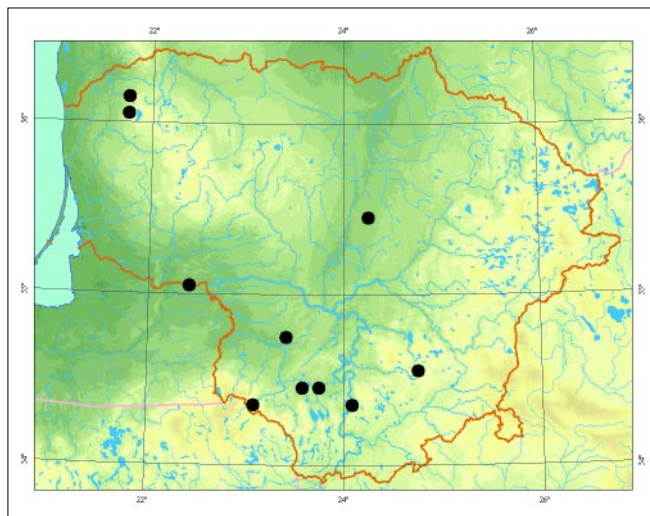
Paplitimas. Plaèiai paplitusi rûðis. Aptinkama Europoje, Azijoje, Ðiaurės ir Pietø Amerikoje, Naujojoje Zelandijoje.

Rasta ávairiose Lietuvos vietose: Tauragės (2001), Alytaus (1990, 1998, 1999), Marijampolės (1993, 1999), Plungės (1997) ir Kėdainiø (2002) rajonuose.

Biologija ir ekologija. Pleurokarpinė þalioji samana. Stiebas nuo keleto iki 10 cm ilgio, status, netaisyklingai arba beveik taisyklingai plunksniðkai ðakotas. Stiebo lapai atspuræ, pamapu nusmailëjæ, plokðèiais lygiais kraðtais, su lapo vidurá siekianèia gysla. Dvinamė samana. Sporogonai aptinkami retai. Sporos subræsta vasarà. Auga vejomis nekalkingose tarpinėse pelkėse ir þemapelkėse, kuriø pH beveik neutralus.

Populiacijø gausumas. Daugelyje pelkiø samanø auga gausiai, vyrauja *Caricetum lasiocarpae* bendrijø samanø dangoje. Kėdainiø, Plungės ir Tauragės r. þinomos pavienės radavietės. Pietinėje Lietuvos dalyje (Alytaus ir Marijampolės r.) aptinkama daugelyje pelkiø.

Grėsmės ir apsauga. Vandens lygio keitimas.

Informacijos ðaltiniai

Minkevièius A., 1955: Vadovas Lietuvos TSR miðkø, pievø ir pelkiø samanoms þapinti. – Vilnius.

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, HSUD.

Summary

Found in various parts of Lithuania, yet it is more common in southwestern Lithuania where most mires support abundant populations.

Apraðė Ilona Jukonienė

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Paupinė bukasnapė

Amblystegium fluviatile (Hedw.) Schimp.

KLASĖ LAPSAMANĖS (BRYOPSIDA)

ĖEIMA BUKASNAPINIAI (AMBLYSTEGIACEAE)

2 (V) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 2000 m.

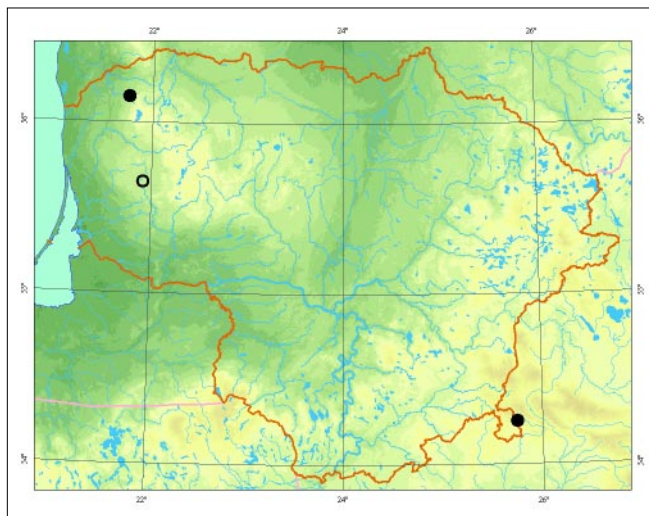
Paplitimas. Europoje, Ðiaurës Afrikoje, Amerikoje (nuo Kanados iki Patagonijos). Vakarø Europoje dâpnesnë nei Rytø Europoje.

Lietuvoje rasta Þadvainø apylinkëse (Plungës r., 1985), Mikytø apylinkëse (Skuodo r., 1996) ir Dieveniðkiø apylinkëse (Ðalëininkø r., 2001).

Biologija ir ekologija. Pleurokarpinë þalioji samana. Stiebas 5 – 10 cm ilgio, negausiai padrikai arba puokðtëtai ðakotas. Lapai buka virðûne. Jø gysla stambi, baigiasi prieš lapo virðûnæ. Vienanamë samana. Sporifikuoja retai. Sporos subræsta vasarà. Auga grynais kilimais arba ásiterpusi tarp kitø samanø ant drëgnø, dâpniausiai nuolatos vandens skalaujamø substratø (akmenø, medþiø kamienø) ûksmëtose vietose. Paupinë bukasnapë panaði á rinëiuotàjà bukasnapæ.

Populiacijø gausumas. Lietuvoje þinomos populiacijos gana gausios. Plungës ir Skuodo r. samanos auga keliose vietose ant ávairiø substratø, Ðalëininkø r. – ant pavieniø akmenø.

Grësmës ir apsauga. Vandens lygio keitimas, substratø sunaikinimas.

Informacijos ðaltiniai

Jukonienë I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

The species has been found in the Plungë, Skuodas and Ðalëininkai districts. Populations are quite abundant and can be found on various substrates.

Apraðë Ilona Jukonienë

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienës nuotrauka

Rinėiuotoji bukasnapė

Amblystegium tenax (Hedw.) C. E. O. Jensen

KLASĖ LAPSAMANĖS (BRYOPSIDA)

DEIMA BUKASNAPINIAI (AMBLYSTEGIACEAE)

2 (V) kategorija

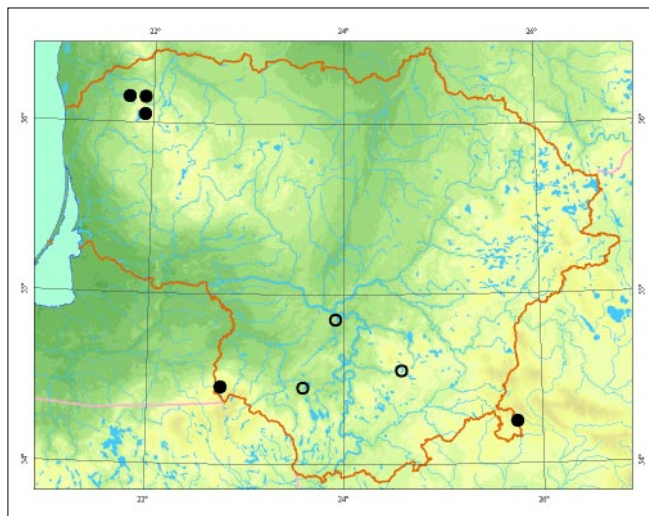
Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygå rūðis árašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Ðiaurės, Centrinėje ir Pietø Amerikoje, Azijoje, Ðiaurės Afrikoje. Europoje dažnesnė pietiniuose regionuose.

Lietuvoje rasta ávairiose vietose: Onuðkio apylinkėse (Trakø r., 1927), Kauno apylinkėse (1927), Þuvinto rezervate (Alytaus r., 1968) Skardupio apylinkėse (Vilkaviðkio r., 1991), Mikytø, Lioliø, Gegrėnø apylinkėse (Plungės r., 1996), Dieveniðkiø apylinkėse (Ðalėininkø r., 2001).

Biologija ir ekologija. Pleurokarpinė þalioji samana. Stiebas 3–10 cm ilgio, netaisyklingai plunksniðkai ðakotas. Lapai smailia virðūne. Jø gysla stambi, siekia lapo virðūnæ arba iðsiðauga. Sporifikuoja retai. Sporos subræsta pavasará ar anksti vasará. Vienanamė samana. Beveik visuomet su sporogonais. Auga grynais kilimais arba ásitepusi tarp kitø samanø ant drėgnø, dažniausiai vandens skalaujamø substratø (akmenø, medþiø kamienø) ūksmėtose vietose. Nuo krantinės bukasnapės skiriasi lapo forma ir jo gyslos ilgiu.

Populiacijø gausumas. Gausiausios populiacijos aptiktos Plungės r. Èia samanø auga ant upeliø ska-

laujamø akmenø ir medþiø kamienø. Vilkaviðkio ir Ðalėininkø r. aptikta ant pavieniø substratø. Kitø populiacijø būklė pastaruoju metu nebuvo patikrinta, todėl nepinoma.

Grėsmės ir apsauga. Vandens lygio keitimas, substratø sunaikinimas. Samanos auga ant vandens skalaujamø akmenø, todėl populiacijos gali išnykti tiek upelius juos vandeniu, tiek nukritus vandens lygiui.

Informacijos šaltiniai

Minkevičius A., 1955: Vadovas Lietuvos TSR miðkø, pievø ir pelkiø samanosms papinti. – Vilnius.

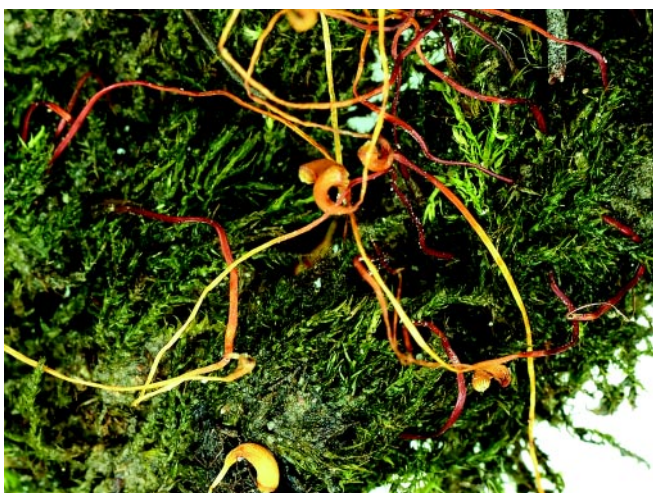
Jukonienė I., 2003: Lietuvos kilmiai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

The species has been found in the Vilkaviškis, Plungė, Ðalėininkai, Trakai and Alytus districts. The most abundant population is located in the Plungė district, where it is found near small rivulets on various substrates.

Apraðė Ilona Jukonienė

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Liekninė bukasnapė

Amblystegium humilis (Hedw.) Bruch et Schimp.

KLASĖ LAPSAMANĖS (BRYOPSIDA)

ĖEIMA BUKASNAPINIAI (AMBLYSTEGIACEAE)

4 (I) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygå rûðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Sporadiðkai paplitusi visame ðiaurės pus-rutulyje. Taip pat aptinkama Pietø Amerikoje, Papua Naujojoje Gvinėjoje.

Lietuvoje rûðis rasta tik Trakø r. (1927).

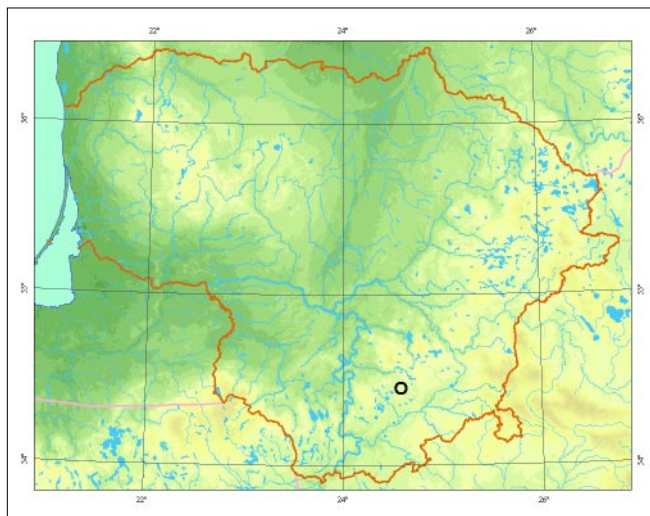
Biologija ir ekologija. Pleurokarpinė þalioji samana. Stiebas ðliaupiantis arba kylantis, padrikai ðakotas. Stiebo lapai atsiloðæ, iki 2 mm ilgio, plaèiai kiauðiniðku ar trikampiðku pagrindu. Ið kitø Lietuvoje aptinkamø bukasnapjø rûðijø iðsiskiria: làsteliø ir gyslos ilgiu, lapø forma, kampinėmis làstelėmis. Vienanamė samana. Labai ðapnai su sporogonais. Auga patiesalais arba pavieniais stiebais ásitepusi tarp kitø samanø. Drėgmiamėgė. Aptinkama vandens upliejamose vietose – pievose, eþerø ir upiø pakrantėse.

Populiacijø gausumas. 1927 m. Lietuvoje aptiktos populiacijos dabartinė būklė nepinoma.

Grėsmės ir apsauga. Vandens lygio reguliavimas.

Informacijos ðaltiniai

Minkevièius A., 1955: Vadovas Lietuvos TSR miðkø, pievø ir pelkiø samanoms þapinti. – Vilnius.

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: WI, BILAS.

Summary

80 years ago it was observed in the Trakai district. Current population status is unknown.

Apraðė Ilona Jukonienė

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Pataisinė drepanė

Drepanocladus lycopodioides (Schwaegr.) Warnst.

KLASĖ LAPSAMANĖS (BRYOPSIDA)

DEIMA BUKASNAPINIAI (AMBLYSTEGIACEAE)

1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 1989 m.

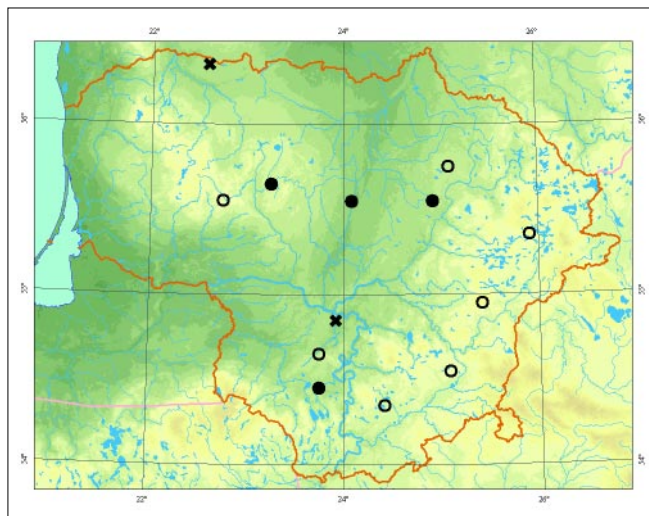
Áraðyta á Europos samanø raudonàjà knygà.

Paplitimas. Ðiaurës pusrutulio vësaus klimato juostoje. Arealas nevientisas.

Lietuvoje rûðis aptikta Akmenës (1937), Kupiðkio (1940), Alytaus (1954, 1997), Kauno (1956), Trakø, Ðvenëioniø (1954), Vilniaus (1953), Panevëpio (1996), Kelmës ir Anykðëiø (1997) rajonuose.

Biologija ir ekologija. Pleurokarpinë þalioji samana. Stiebas nuo keleto iki 30 cm ilgio, gulsëias, ðliaupiantis arba kylantis, dapniausiai neðakotas, kartais negausiai ir netaisyklingai ðakotas. Dvinamë samana. Sporofitai iðauga retai. Sporos subræsta pavasarà ar vasaros pradþioje. Auga vejomis arba pavieniais stiebais ásitepusi tarp kitø samanø þemapelkëse ir tarpinëse pelkëse. Literatûroje nurodoma, kad pagrindinës augavietës yra kalkingos þemapelkës. Lietuvoje pataisinës drepanës augavieëiø pH buvo apie 6,2.

Populiacijø gausumas. Pastaraisiais metais aptikta tik 2 vietose. Panevëpio r. populiacija gausi, samanos vyrauja visos pelkës *Caricetum lasiocarpae* bendrijø samanø dangoje. Ðuvinto apyberëje, Kelmës ir Anykð-

ëiø r. populiacijos negausios. Kauno r. þinoma radaravietë 1959 m. buvo sunaikinta (upliejo Kauno marios). Kamanø pelkëje vëlesniø tyrimø metu (1989, 2004, 2005) samana nebuvo aptikta. Kitø populiacijø bûklë neþinoma.

Grësmës ir apsauga. Vandens lygio reguliavimas.

Informacijos ðaltiniai

Minkeviëius A., 1955: Vadovas Lietuvos TSR miðkø, pievø ir pelkiø samanomø papinti. – Vilnius.

Jukonienë I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

It has been recorded in various parts of Lithuania. Currently the most abundant population is in the Panevëþys district, the status of most other populations is unknown.

Apraðë Ilona Jukonienë

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienës nuotrauka

Þvilganėioji riestũnė

Hamatocaulis vernicosus (Mitt.) Hedenäs

KLASė LAPSAMANėS (BRYOPSIDA)

ĐEIMA BUKASNAPINIAI (AMBLYSTEGIACEAE)

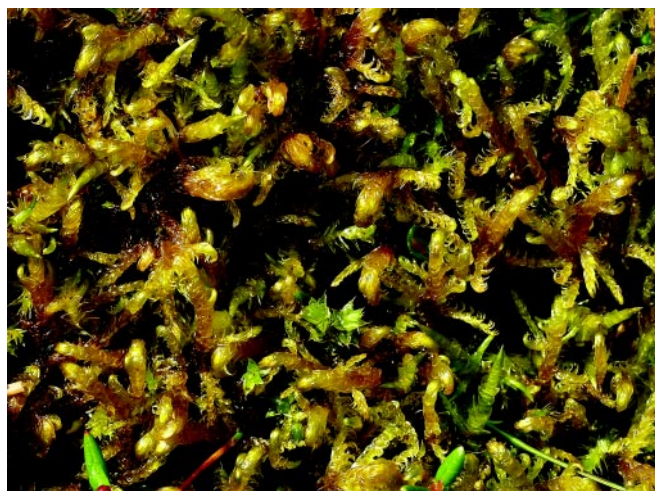
2 (V) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąą knyąą rųđis ārađyta nuo 2000 m.

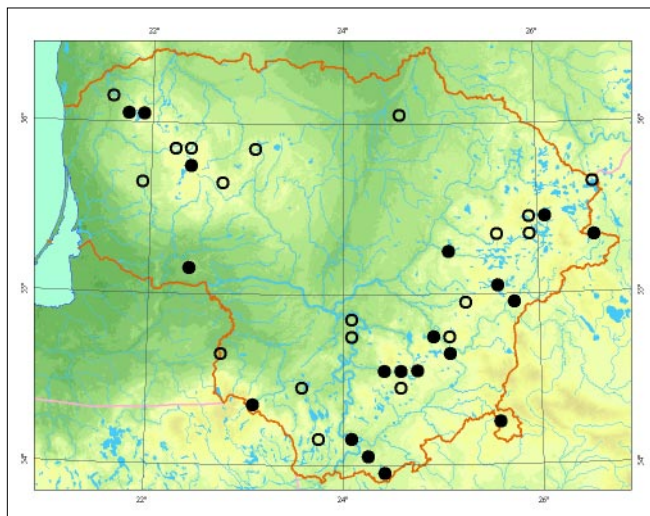
Ārađyta ā Europos samanų raudonąą knyąą, Berno konvencijos I ir ES buveinių direktyvos II priedus.

Paplitimas. Abiejų pusrutuliuų tiek vėsiuojuje, tiek vidutinio klimato juostose ir pietinių regionų kalnuose. Europoje dažnai aptinkama Skandinavijoje, Suomijoje, Baltijos dalyse. Vidurio Europoje gana reta rūđis. Lietuvoje dažniausiai randama pietinėje ir rytinėje dalyse, vakarinėje dalyje kiek reėiau. Duomenų iđ Vidurio ir Ėiaurės Lietuvos beveik nėra.

Biologija ir ekologija. Pleurokarpinė samana. Stiebas status arba āpulnus, iki 15 cm ilgio, plunksniškai đakotas. Stiebo ir đakuėiuų galai pjautuviškai lenkti, su ryđkia stambia galvute. Dvinamė samana. Auga vejomis arba pavieniais stiebais āsiterpusi tarp kitų samanų đaltiniuotose ėemapelkėse ir tarpinėse pelkėse. Dažniausiai auga kartu su paprastąą marđante (*Marchantia polymorpha*), pelkine tranđe (*Aulacomnium palustre*) ir þvilganėiąą veltene (*Tomentypnum nitens*). Iđoriškai labai panađi ā tarpiną drepaną (*Drepanocladus cossonii*), nuo kurios skiriasi iđilgai raukđlėtais lapais.

Mindaugo Rylos nuotrauka

Populiacijų gausumas. Đaltiniuotose ėemapelkėse ir paėperiniuose liūnuose þvilganėioji riestũnė auga gausiai, netgi vyrauja samanų dangoje. Tokios populiacijos dažniausiai aptinkamos pietinėje ir rytinėje Lietuvos dalyje. Tarpinėse pelkėse dažniausiai aptinkama vakarinėje Lietuvos dalyje, populiacijos ne tokios gausios, nedideliais lopinėliais āsiterpusios tarp kitų samanų.

Grėsmės ir apsauga. Vandens lygio keitimas.

Informacijos đaltiniai

Minkeviėius A., 1955: Vadovas Lietuvos TSR miđkų, pievų ir pelkių samanosms papinti. – Vilnius.

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

The species is found in various parts of Lithuania, most commonly in the southern and eastern parts. The most abundant populations are in spring fens and fens near lakes.

Aprađė Ilona Jukonienė

Tundrinė liūnsamanė

Warnstorfia tundrae (Arnell.) Loeske

KLASĖ LAPSAMANĖS (BRYOPSIDA)

ĖEIMA BUKASNAPINIAI (AMBLYSTEGIACEAE)

1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygå rūðis árašyta nuo 2005 m.

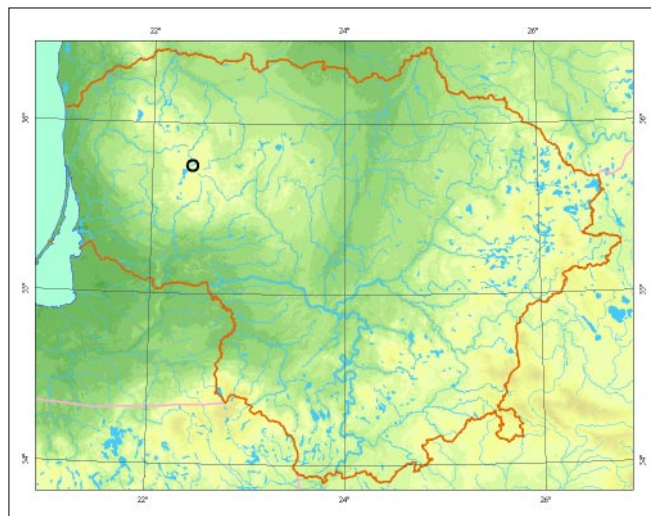
Paplitimas. Ðiaurės pusrutulio vėsaus ir ðalto klimato juostose (Europoje, Amerikoje, Azijoje). Arealas nevientisas. Kalnuose aptinkama iki 1560 m virð jūros lygio. Skandinavijoje ðapna rūðis. Latvijoje ir Estijoje þinomos pavienės radavietės.

Lietuvoje aptikta Telðio r. (1985).

Biologija ir ekologija. Pleurokarpinė þalioji samana. Stiebas plunksniðkai ðakotas, iki 30 cm ilgio. Stiebo ir ðakuèio galai pjautuviðkai lenkti. Dvinamė samana. Sporofitai iðauga retai. Sporos subręsta vasarà. Þalsvai ar gelsvai ruda samana. Nuo kitø liūnsamaniø skiriasi atspalviu – ðio samanø vejose niekuomet nebūna rausvos. Be to, jø lapai ilgai ir plaèiai nuaugę stiebu þemyn, trumpai nusmailėjusia ir ðiek tiek lenkta

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

virðūne. Auga eþerø pakrantėse ir þemapelkėse. Augavietės maþai rūgðios arba beveik neutralios, gana turtingos maisto medþiagø.

Populiacijø gausumas. Aptikta tik vienoje vietoje Telðio r. 1985 m. Dabartinė populiacijos būklė nepinoma.

Grėsmės ir apsauga. Vandens lygio reguliavimas.

Informacijos ðaltiniai

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminiai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

It was recorded in the western part of Lithuania (Telðiai distr.) in 1985. Current population status is unknown.

Apraðė Ilona Jukonienė

Ėvelnioji purslainė

Hygrohypnum molle (Hedw.) Loeske

KLASĖ LAPSAMANĖS (BRYOPSIDA)

ĖEIMA BUKASNAPINIAI (AMBLYSTEGIACEAE)

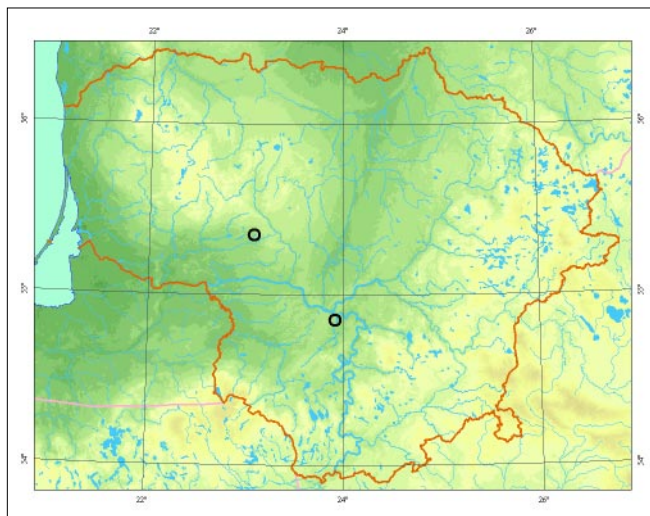
4 (I) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje (Sibire), Grenlandijoje, Ðiaurės Amerikoje, dabniausiai ðalto klimato juostose ir kalnuose.

Lietuvoje XIX a. pradžioje rûðis aptikta Kauno ir Raseiniø apylinkėse.

Biologija ir ekologija. Pleurokarpinė þalioji samana. Stiebas ðliauþiantis, negausiai ir netaisyklingai plunksniðkai ðakotas, 2 – 8 cm ilgio. Ðakutės kylanėios, bukos. Lapai plačiai kiauðiniðki, buka virðûne, trumpa ir dviguba gysla. Vienanamė samana. Sporos subręsta vasarà. Auga kilimais arba vejomis. Drėgmiamėgė. Auga srauniuose upeliuose ant ávairiø vandens skaujamo substratø.

Populiacijø gausumas. Nuo XIX a. Lietuvoje neaptikta. Dabartinė populiacijø būklė nepinoma.

Grėsmės ir apsauga. Vandens lygio reguliavimas, up-tvankø statymas.

Informacijos ðaltiniai

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Summary

The species was found in the areas surrounding Kaunas and Raseiniai in the 19th century.

Apraðė Ilona Jukonienė

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Vingiastiebė dygė

Calliergon trifarium (Web. et Mohr) Kindb.

KLASĖ LAPSAMANĖS (BRYOPSIDA)

DEIMA BUKASNAPINIAI (AMBLYSTEGIACEAE)

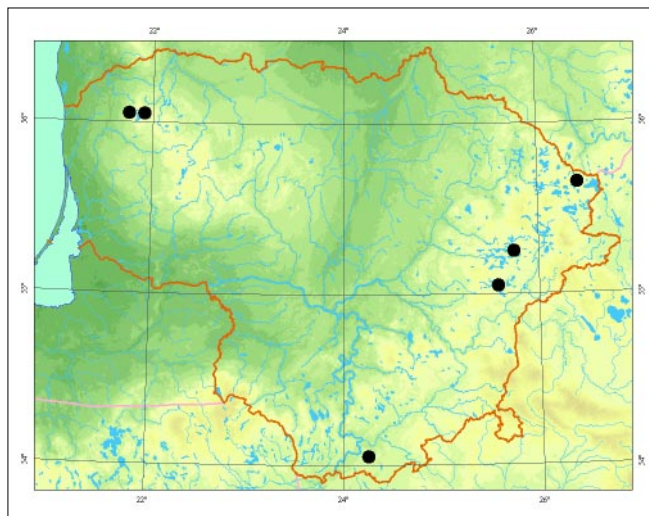
2 (V) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąją knygą rūdis árašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Ėiaurės pusrutulio ėalto ir vėsaus klimato juostose (Europoje, Ėiaurės Amerikoje, Azijoje). Ypaė paplitusi arktiniuose regionuose ir kalnuose. Pieėiau, kaip ledynmeėio reliktas, aptinkama retai. Ėiaurės pusrutulyje rūdis arealas beveik iėtisinis, o pietė pusrutulyje ėinomos tik pavienės radavietės. Pietė Amerikoje aptinkama aukėtai kalnuose. Europoje daugiausia auga Skandinavijoje, Suomijoje ir Vidurio Europos kalnuose. Azijoje ėapniausiai randama Sibiro ėiaurėje ir Vidurio Sibiro kalnuose.

Lietuvoje gausiausia rytinėje ir vakarinėje dalyje: Plungės (1996), Ėvenėioniė (1999, 2002), Zarasė (1999) rajonuose. Pietė Lietuvoje aptikta tik Varėnos r. (1999).

Biologija ir ekologija. Pleurokarpinė ėalioji samana. Stiebas nuo keleto iki 30 cm ilgio, status, vingiuotas, beveik neėakotas, tankiai ėerpiėkai apaugė lapais. Lapai plaėiai kiauėiniėki arba beveik apskriti, gaubti. Dvinamė samana. Sporogonai aptinkami retai. Sporos subrėsta vasarà. Auga vejomis arba pavieniais stiebais ásitepusi tarp kitė samanė kalkingė ėemapelkiė duburiuose. Iėtisis metus būna apsemta vandens arba truputė iėkilusi. Ėapniausiai auga kartu su vandeninė-

mis vingursamanėmis (*Scorpidium scorpioides*), tribriau-nėmis mezijomis (*Meesia triquetra*) ir ėvaigėdinėmis auksotėmis (*Campylium stellatum*). Augavieėiė vandens reakcija – nuo ėarmingos iki beveik neutralios.

Populiacijė gausumas. Plungės r. ir kai kuriose Rytė Lietuvos ėemapelkėse populiacijos gausios: samanos paplitusios ėemapelkiė duburiuose *Utricularia intermedio minoris*, o sausesnėse vietose – *Caricetum lepidocarpae* bendrijose. Varėnos r. aptikta tik vienoje pelkėje ir negausiai.

Grėsmės ir apsauga. Vandens lygio keitimas, pelkiė eutrofizacija, rūgėtėjimas.

Informacijos ėaltiniai

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir ėaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdėiai: BILAS.

Summary

The most abundant populations are in the rich fens in the Plungė district and the eastern part of Lithuania. The species is most abundant in the hollows of rich fens, less often in drier localities.

Apraėė Ilona Jukonienė

Mindaugo Rylos nuotrauka

Riëardsono dygë

Calliergon richardsonii (Mitt.) Kindb.

KLASË LAPSAMANËS (*BRYOPSIDA*)

ÐEIMA BUKASNAPINIAI (*AMBLYSTEGIACEAE*)

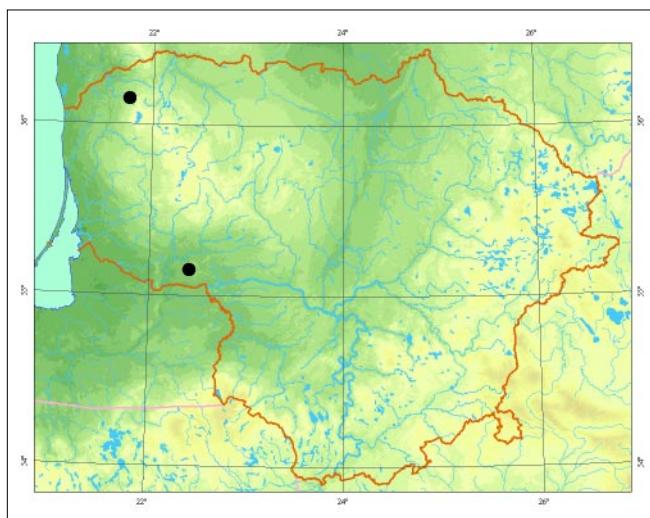
1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygå rûðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje ir Azijoje, dapniausia ðalto klimato juostoje. Vësaus klimato juostoje aptinkama retai. Ðemynø pietuose aptinkama kalnuose.

Lietuvoje þinomos 2 radavietës vakarinëje dalyje: Plungës (1996) ir Tauragës (1994) rajonuose.

Biologija ir ekologija. Pleurokarpinë þalioji samana. Stiebas nuo keletø iki 10 cm ilgio, neðakotas arba ðiek tiek padrikai ar plunksniðkai ðakotas. Stiebo ir ðakuëiø galai smailûs ir dygûs. Tuo ði samana panaði á dapnai panaðiose augavietëse auganëias (kai kada kartu) pelkinë dygutæ (*Calliergonella cuspidata*) ir didþiàjà dygæ (*Calliergon giganteum*). Nuo jø Riëardsono dygë skiriasi lapo sandara – ryðkia, taëiau nesie-

kianëia lapo virðûnës gysla. Vienanamë samana. Sporofitai iðauga retai. Sporos subrësta vasaros pradþioje. Auga vejomis arba pavieniais stiebais ásiterpusi tarp kitø samanø pelkiø grioviuose ar duburiuose.

Populiacijø gausumas. Aptiktos populiacijos negausios. Kiekvienoje vietoje þinoma tik po 1 radavietæ. Plungës r. samanos augo aukðtapelkæ juosianëiame griovyje, Tauragës r. – tarpinës pelkës duburyje. Samanos auga pavieniais stiebais ásiterpusios tarp kitø samanø.

Grësmës ir apsauga. Vandens lygio reguliavimas.

Informacijos ðaltiniai

Jukonienë I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

The species has been found in the Plungë and Tauragë districts, yet the populations are not abundant. This moss appears in single shoots intermixed among other moss species.

Apraðë Ilona Jukonienë

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienës nuotrauka

Uolinė eperė

Rhynchostegium murale (Hedw.) Bruch et Schimp.

KLASĖ LAPSAMANĖS (BRYOPSIDA)

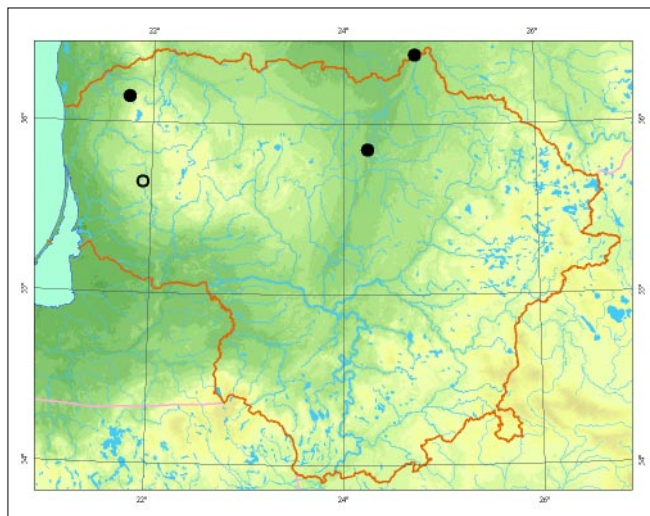
ĖEIMA TRUMPINIAI (BRACHYTHECIACEAE)

2 (V) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygā rūdis ārađyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Ėiaurės Afrikoje, Azijoje. Labiau paplitusi pietiniuose Europos regionuose. Skandinavijos pusiasalyje, Suomijoje, Latvijoje ir Estijoje reta rūdis. Lietuvos rasta Birpė (1995), Pasvalio (1995) ir Plungės (1985, 1996) rajonuose.

Biologija ir ekologija. Pleurokarpinė samana. Stiebas ėliaupiantis, 3 – 4 cm ilgio, netaisyklingai plunksniškai ėakotas. Stiebo lapai gaubti, pailgai kiauėiniški, su trumpa, buka arba apskrita ir turinėia smaigalā virėūne. Vienanamė samana. Dapnai su sporogonais. Auga patiesalais ant ėlapių dolomitų ir kristalinės kilmės akmenų.

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Populiacijų gausumas. Iš 3 Lietuvoje įinomų ėios rūdies paplitimo vietų gausiausia populiacija Birpė r. Samanos patiesalais paplitusios ant ėaltinių drėkinamos dolomitų atodangos. Pasvalio ir Plungės r. aptinkami pavieniai augalai.

Grėsmės ir apsauga. Vandens lygio keitimas, substratų sunaikinimas, substratų pasidengimas humuso sluoksniu, medžių aplink ėios rūdies augavietę retinimas.

Informacijos ėaltiniai

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir įaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

The species can be found in the Birpė, Pasvalys and Plungė districts. The most abundant population is in the Birpė district.

Apraė Ilona Jukonienė

Vingialapė papulnutė

Plagiothecium undulatum (Hedw.) Schimp.

KLASĖ LAPSAMANĖS (BRYOPSIDA)

DEIMA PAPULNUTINIAI (PLAGIOTHECIACEAE)

3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje ir Azijoje, ypaè dapna okeaninio klimato veikiamuose regionuose.

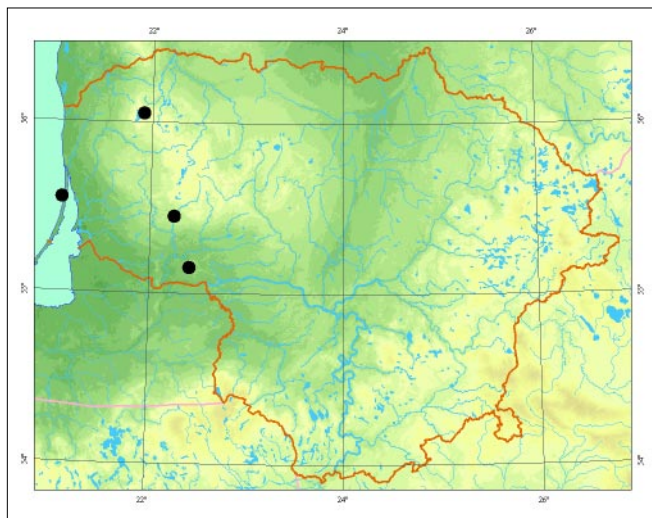
Europoje dapniausiai aptinkama centrinėje ir vakarinėje þemyno dalyje. Vidurio Europoje dapniausia kalnuose. Ðiaurinėje þemyno dalyje dapnai randama Danijoje ir pietinėje Skandinavijos pusiasalio dalyje. Ðiaurės Amerikoje jos arealas tæsiasi siaura juosta vakarinėje þemyno pakrante.

Lietuvoje þinoma keletas radavieèiø vakarinėje dalyje: Ðilutės r. (1994), Plungės r. (1997), Kurðiø nerijoje (1997) ir Tauragės r. (2006).

Biologija ir ekologija. Pleurokarpinė þalioji samana. Stiebas iki 15 cm ilgio, gulsėias arba kylantis, plokðėiai lapuotas, beveik neðakotas. Lapai stambūs, 2,5 – 5 mm ilgio, skersai banguoti. Dvinamė samana. Sporogonus dapniau iðaugina drėgnesnio klimato sàlygomis. Sporos subręsta pavasarà ir vasarà. Acidofilinė. Auga þalsvais ar þalsvais blizganėiais patiesalais eglynuose, esant drėgnam mikroklimatui.

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Populiacijø gausumas. Populiacijos nevienodo gausumo. Ðilutės, Plungės ir Tauragės r. populiacijos negausios. Samanos auga nedideliais pavieniais lopinėliais ásiterpusios tarp kitø samanø. Kurðiø nerijoje populiacija gausesnė. Ávairaus dydþio lopinėliais samanos auga eglyne *Eu-Piceetum* bendrijoje.

Grėsmės ir apsauga. Miðkø kirtimas, vandens reþimo keitimas ir visi kiti veiksniai, turintys átakos augavietės mikroklimato pokyèiams.

Informacijos ðaltiniai

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

Populations in several localities in western Lithuania are known. The most abundant population is on the Curonian Spit.

Apraðė Ilona Jukonienė

Ėliaupianėioji rumbainė

Callicladium haldanianum (Grev.) H. A. Crum.

KLASė LAPSAMANĖS (BRYOPSIDA)

ĐEIMA PUSINUKINIAI (SEMATOPHYLLACEAE)

3 (R) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūđis ārađyta nuo 2000 m.

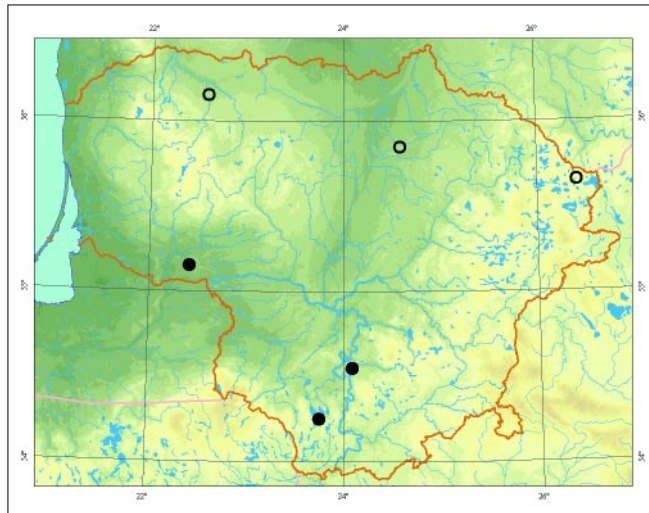
Ārađyta ā Europos samanų raudonąjā knygā.

Paplitimas. Ėliaurės pusrutulio vėsaus ir vidutinio klimato juostose, pasitaiko ir pietiniuose regionuose.

Aptikta āvairiose Lietuvos vietose: Panevėpio (1929), Zarasų (1991), Prienų (1996), Lazdijų (2003) ir Tauragės (1999) rajonuose.

Biologija ir ekologija. Pleurokarpinė įalioji samana. Stiebas Ėliaupiantis, 8–10 cm ilgio, plunksniškai Ėakotas. Lapai trumpai nusmailėję, įų gysla trumpa, dviguba arba jos visai nėra. Vienanamė samana. Labai Ėapnai aptinkama su sporogonais. Sporinė stati, cilindriška. Sporos subręsta pavasarį. Auga kilimais medųų kamienų apatinėje dalyje ar ant negyvų medųų (su įieve) kamienų. Įđoriškai Ėliaupianėioji rumbainė panađi ā kai kurias trumpių (*Brachythecium*) genties samanas. Nuo įų lengva atskirti pagal staėiā tiesiā sporinē ir begyslius lapus.

Populiacijų gausumas. Visur radavietės pavienės, populiacijos negausios. Samanos auga ant pavienių substratų.

Grėsmės ir apsauga. Negyvos medienos Ėalinimas, vandens repimo keitimas.

Informacijos šaltiniai

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir įaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdįiai: BILAS, WI.

Summary

The species is found in various parts of Lithuania. In all localities the populations are sparse.

Aprađė Ilona Jukonienė

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Kreivoji drikša

Homomallium incurvatum (Brid.) Loeske

KLASĖ LAPSAMANĖS (BRYOPSIDA)

ĖEIMA GEGUPLININIAI (POLYTRICHACEAE)

3 (R) kategorija

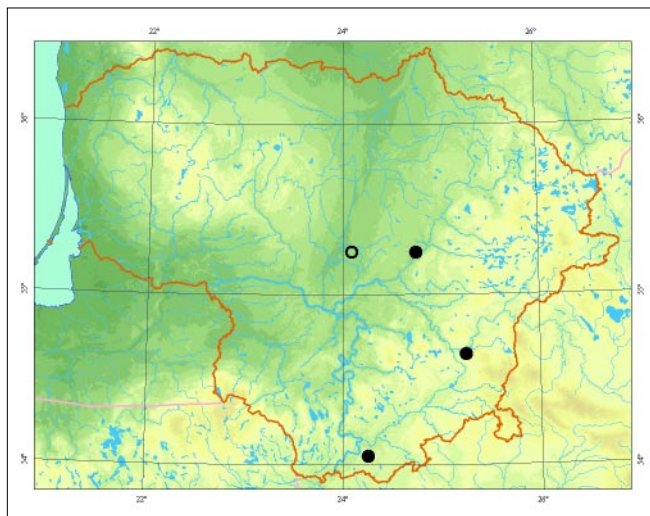
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Daugelyje Europos ðaliø, Ðiaurës Afrikoje, Makaronezijoje, Turkijoje, Kaukaze. Baltijos ðalyse reta. Lietuvoje rasta Këdainiø (1926), Ukmergës (1999), Varënos (1999) ir Vilniaus (1999, 2005) rajonuose.

Biologija ir ekologija. Pleurokarpinë þalioji samana. Stiebas ðliauþiantis, 2–4 cm ilgio, prie substrato prisitvirtinës rizoidais, netaisyklingai plunksniðkai ðakotas. Ðakutës trumpos, iðlinkusios. Vienanamë samana. Sporinë cilindriðka, palinkusi. Sporos subræsta vasarà. Kalkiamëgë. Auga patiesalais ant kalkingø substratø. Lietuvoje daþnai aptinkama ant dirbtiniø substratø (betoniniø statiniø).

Populiacijø gausumas. Ukmergës ir Vilniaus r. samana aptikta ant betoniniø statiniø. Varënos r. negausiai aptikta ant kalkingø nuogulø. Këdainiø r. taip pat rasta ant natûraliø akmenø, taëiau dabartinë populiacijos bûklë neþinoma.

Grësmës ir apsauga. Substratø sunaikinimas, jø savybiø pasikeitimas kaupiantis humuso sluoksniui.

Informacijos ðaltiniai

Jukonienë I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

The species is found in the Këdainiai, Ukmergë, Varëna, and Vilnius districts, both on natural calcareous substrates, and on artificial surfaces (concrete buildings).

Apraðë Ilona Jukonienë

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienës nuotrauka

Riestasis ktenidis

Ctenidium molluscum (Hedw.) Mitt.

KLASĖ LAPSAMANĖS (BRYOPSIDA)
ĖEIMA PATISINIAI (HYPNACEAE)

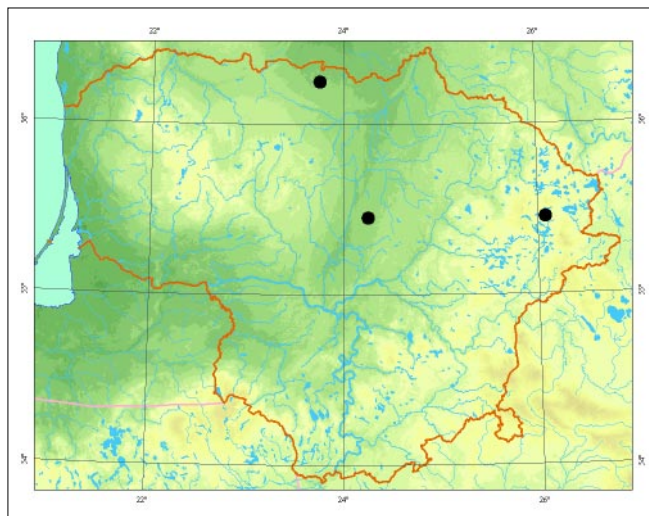
3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis árašyta nuo 1989 m.

Paplitimas. Ðiaurės pusrutulio kalnø regionuose. Þemumose daþniausiai aptinkama turtinguose kalkingø substratø regionuose.

Lietuvoje rûðis aptikta Ignalinos (1979), Kėdainiø (2002), Joniðkio (2000) rajonuose.

Biologija ir ekologija. Pleurokarpinė þalioji samana. Stiebas 3 – 5 cm ilgio, gulsėias, kartais kylantis, tankiai ir taisyklingai plunksniðkai ðakotas, apaugæs parafilais. Ðakutės stiebo virðūnės link pamaþu trumpėja. Lapai pjautuviðkai lenkti á vienà pusę, su trumpa dviguba gysla. Dvinamė samana. Sporogonai aptinkami retai. Sporos subręsta vasarà. Auga kilimais ant kalkingø substratø.

Populiacijø gausumas. Visose radavietėse samanos sudaro plaėius vienerûðių kilimus. Ignalinos r. populiacija gausi, riestasis ktenidis daþniausiai auga samanø dangoje. Joniðkio r. samanos randamos 2 miðko kvartaluose, abiejuose upima maþdaug po 2 dm² plotà. Kėdainiø r. auga þemapelkės mineralinėje saloje, apie 2 m² plote.

Grėsmės ir apsauga. Substratø sunaikinimas, tarpusavio konkurencija.

Informacijos ðaltiniai

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

The species has been found in the Kėdainiai, Joniškis and Ignalina districts, most abundantly in the Ignalina district.

Apraðė Ilona Jukonienė

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Ėikėninė kerėpa

Rhytidiadelphus loreus (Hedw.) Warnst.

KLASė LAPSAMANėS (BRYOPSIDA)
ėEIMA PATISINIAI (HYPNACEAE)

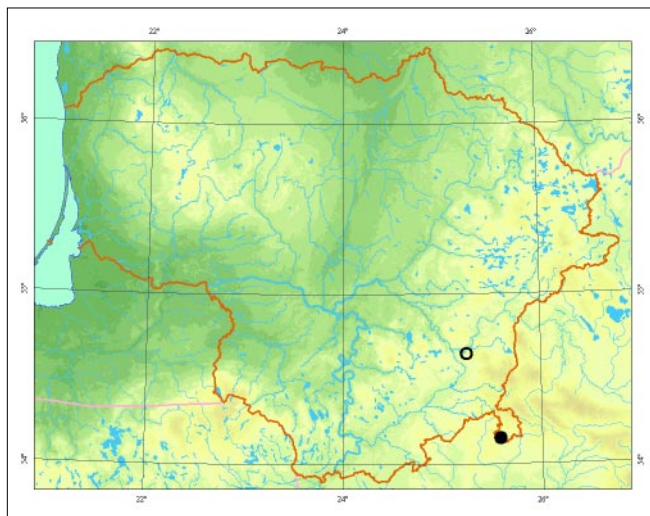
1 (E) kategorija

Statusas. Ą Lietuvos raudonąjā knygā rūėis āraėyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Subokeaninė rūėis. Paplitusi vėsaus klimato juostoje, dāpniausiai kalnuose ir atlantinio klimato veikiamuose ėemumė regionuose. Pagrindinis arealas – Vakarė ir Vidurio Europoje, kur paplitusi kalnė ir priekalniė regionuose ir tik retai aptinkama ėemumose. Ėiaurė Europoje aptinkama Islandijoje, Didėbioje Britanijoje, Skandinavijoje, ypaė vakarinėje Norvegijos priekrantėje. Pietė Ėvedijoje reta, dāpnė Danijoje. Latvijoje ir Estijoje neaptikta. Nuo Lietuvos labiau ā pietus nutolusiuose regionuose (Lenkijoje, Ukrainoje) aptinkama kalnuose. Ėiaurė Amerikoje dāpniausia vakarinėje ėemyno dalyje. Rasta ir Azijoje (Tibete, Kinijoje).

XIX a. pradėioje Lietuvoje buvo rasta Vilniaus apylinkėse, 1996 m. aptikta Pietė Lietuvoje (ėalėininkė r.).

Biologija ir ekologija. Pleurokarpinė ėalioji samana. Stiebas gulsėias, netaisyklingai plunksniėkai ėakotas, standus, 10 – 30 cm ilgio. Ėakutė kylanėios, lenktais galiukais. Dvinamė samana. Sporofitai iėauga retai. Nuo kitė ėios genties rūėiė Ėikėninė kerėpa iėoriėkai skiriasi ėjautuviėkai lenktais stiebo ir ėakuėiė galiukais. Auga stambiomis puriomis vejomis arba patalais eglynuose. Samana prieraėi rūėėtiems dirvėemiams, nėra atspari ėpiėvimui. Dāpniausiai auga ūksmėtuose

spygliuoėiė miėkuose (eglynuose). Dāpniausiai kartu aptinkamos samanos yra atėalinė gūptvė (*Hylocomium splendens*), paprastoji ėilsamanė (*Pleurozium schreberi*), vingialapė ėapūlnutė (*Plagiothecium undulatum*), tridantė bazanija (*Bazzania trilobata*).

Populiacijė gausumas. Ėalėininkė r. ėikėninė kerėpa rasta eglyne, kurio ėoliė dangoje vyravo mėlynė, o samanė dangoje – paprastoji ėilsamanė ir ėilinė plunksnė. Māpos vėėlios ėikėniniė kerėė vejose aptiktos tik vienoje ėemesnėje mikroliejfo vietoje (50 × 50 cm). Sporogonė ar jė liekanė neaptikta.

Grėsmė ir apsauga. Miėkė kirtimas, vandens repimo keitimas.

Informacijos ėaltiniai

Patalauskaitė D., 2002: *Rhytidiadelphus loreus* in Lithuania. – *Botanica Lithuanica*, 8 (4): 387 – 390.

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir ėaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdėiai: BILAS.

Summary

In the 19th century it was recorded in the Vilnius area; in 1996 a small population was found in southeastern Lithuania.

Apraėė Ilona Jukonienė

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Skyrius
Pataisûnai
Lycopodiophyta

Patvankinis pataisiukas

Lycopodiella inundata (L.) Holub

KLASĖ PATAISAINIAI (LYCOPODIOPSIDA)

ĖEIMA PATAISINIAI (LYCOPODIACEAE)

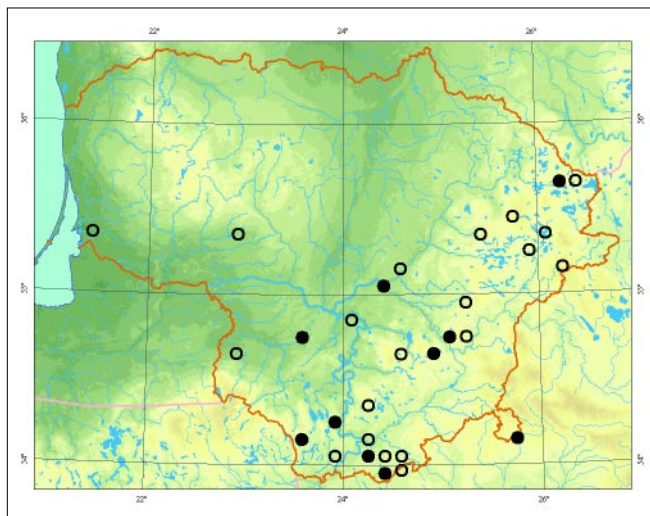
2 (V) kategorija

Statusas. Á Lietuvos saugomø augalø sàraðus rûðis áraðyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Cirkumpoliarinė temperatinė okeaninė rûðis. Daugiausia paplitusi Europoje ir rytinėje Ðiaurės Amerikos dalyje. Kitoms sritims būdingos atskirtos arealo dalys ar pavienės radavietės.

Lietuvoje daugiausia radaviečių pietinėje ir rytinėje dalyse.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, trumpu ūliaupiančiu maþai ðakotu stiebu augalas. Kasmet nuo horizontalaus stiebo iðauga daþniausiai po vienà vertikalø iki 10 cm aukðio ūglá, kurio virðutinėje dalyje susidaro neryðki sporinė varputė. Plinta sporomis, kurios susidaro varputės sporangėse. Ið sporø iðauga greitai bręstantys lytinės kartos atstovai gametofitai. Vegetatyviniu būdu dauginasi gemaliniais pumpurais ir stiebø dalimis. Ðviesomėgis. Auga aukðtapelkėse ir tarpinio

tipo pelkėse, uppelkėjusiose paeberėse, laikinai neapsemtoje pakrantėse. Daþniausiai aptinkamas papeistose ar nesuvelėnėjusiose vietose ant durpingo substrato ar ðlapio smėlio. Dėl prieraidumo tokioms savitoms augavietėms populiacijos daug kur laikinos.

Populiacijø gausumas. Lietuvoje retas augalas. Populiacijos gyvybingos, tačiau nestabilios. Palankiomis sąlygomis patvankiniai pataisiukai iðplinta 20 – 100 m² dydþio plotuose.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta dėl þmogaus veiklos sukeltamø aplinkos pokyčių (pelkiø sausinimo, durpiø kasimo) bei gamtinių biotinių procesø (nesuvelėnėjusio substrato upþėlimo).

Būtina nuolat vertinti populiacijø būklę.

Informacijos ðaltiniai

Minkevičius A., 1959: Sporiniai induočiai – *Pteridophyta*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 1: 18 – 81. – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

Lycopodiella inundata is rare in Lithuania, found commonly in the southern and eastern parts. It commonly grows in reised bogs, waterlogged lakes on peaty substratum or wet sand. Populations are lively, but unstable. Plants occupy areas of 20–100 m² in suitable habitats.

Apraðė Jûratė Tupėauskaitė

Eugenijaus Drobilio nuotrauka

Statusis atgiris

Huperzia selago (L.) Bernh. ex Schrank et Mart.

KLASĖ PATAISAINIAI (LYCOPODIOPSIDA)

ĖEIMA PATAISINIAI (LYCOPODIACEAE)

5 (Rs) kategorija

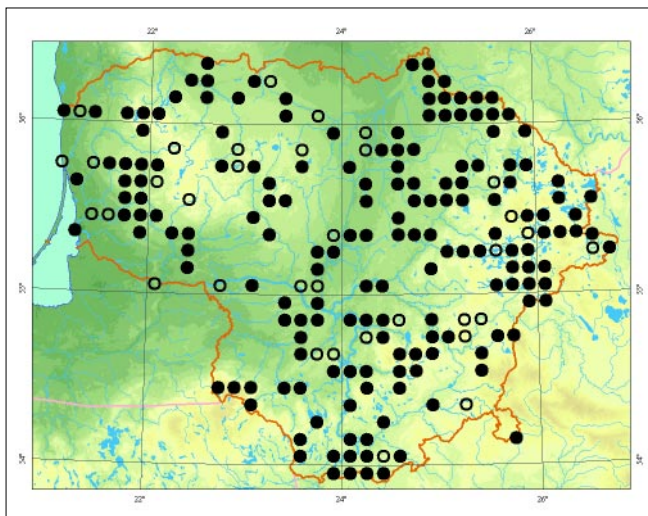
Statusas. Á Lietuvos saugomø augalø sàraðus rûðis àraðyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Bipoliarinio paplitimo cirkumpoliarinė rûðis. Ðiaurės pusrutulio ðalto, vėsaus ir apyvėsio klimato zonose aptinkama lygumose, o pieëiau esanëiose srityse auga kalnuose. Prieraiði okeaninio klimato sritims.

Lietuvoje gana reta, bet aptinkama beveik visuose rajonuose.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, vispalis, 10 – 25 cm aukðëio, dviðakai ðakotu stiebu þolinis augalas. Plinta sporomis, kurios susidaro vegetatyvinio lapø papastyse esanëiose sporangëse. Sporifikuoja birþelio – rugsëjo mën. Ið sporø iðauga daug metø besivystantys lytinës kartos atstovai gametofitai, kuriø Lietuvoje nėra aptikta. Vegetatyviniu būdu dauginasi ūgliø virðūnëse susidaranëiais 0,3 – 0,5 cm dydþio gemaliniais pumpurais. Ið nukritusio gemalinio pumpurø iðauga nauji augalai. Auga drëgnuose ir pelkëtuose, ypaë ðaltiniuose, ūksminuose spygliuoëiø ir miðriuose su eglëmis bei juodalksniais miðkuose. Raistuose pasitaiko ant kupstø.

Populiacijø gausumas. Reliktinis, augantis netoli iðtisinio paplitimo arealo pietinës ribos, augalas. Auga pavieniais 10 – 100 cm skersmens kerais arba sudaro negausias grupes.

Grësmës ir apsauga. Nyksta dël miðkø kirtimo ir sausimo. Populiacijoms þalingas trypimas, uþtemdymas jaunomis eglaitëmis bei dël medþiø iðvartø padidëjæs apðvietimas.

Informacijos ðaltiniai

Naujalis J., 1995: Sporiniai induoëiai kaip augalø bendrijø komponentai. – Vilnius.

Minkevièius A., 1959: Sporiniai induoëiai – *Pteridophyta*. – Kn.: *Natkevièaitë-Ivanauskienë M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 1: 18 – 81. – Vilnius.
Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

Huperzia selago is found throughout all of Lithuania. The plant grows as a single clone, its diameter ranging from about 10 to 100 cm. It generally comprises of sparse plant groups.

Apraðë Jûratë Tupëiauskaitë

þydrūno Sinkevièiaus nuotrauka

Eperinė slepiðerė

Isoetes lacustris L.

KLASĖ SLEPIÐERAINIAI (*ISOETOPSIDA*)
ÐEIMA SLEPIÐERINIAI (*ISOETACEAE*)

1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos saugomø augalø sàraðus rûðis áraðyta nuo 1962 m.

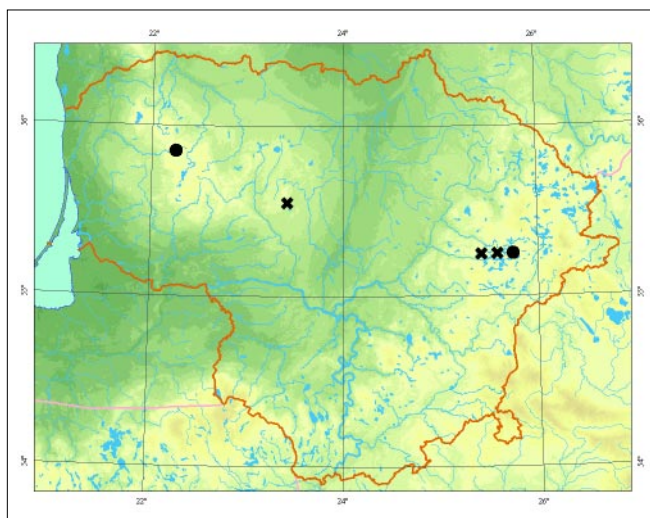
Paplitimas. Europoje, Ðiaurės Amerikoje. Daugiausia rûðis paplitusi subatlantinio klimato srityse.

Lietuvoje reta, auga up̄ iðtisinio arealo ribos. Rasta Molėtø, Ðvenėioniø, Radviliðkio, Telðiø rajonuose.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 5 – 20 cm aukðėio povandeninis augalas. Dauginasi sporomis, kurios ið-auga sporofilø pamatinėje dalyje. Auga skaidriuose maþai mineraliniø ir maisto medþiagø turinėiuose – minkðto vandens eþeruose su smėlėtu dugnu, kuriø vandens reakcija silpnai rūgðti arba neutrali. Sudaro ávairaus dydþio sàþalynus 0,5 – 3 m gylyje, kartais auga kartu su maurabragiais (*Chara aspera*). Eþeriniø slepiðeriø sudaromos bendrijos priklauso *Littoreletea uniflorae* klasei. Lietuvoje jos niekada neauga kartu su panaðios ekologijos eþerinėmis lobelijomis (*Lobelia dortmanna*).

Populiacijø gausumas. Gausiausia dabar þinoma populiacija yra Eðerinio eþere ties Paðarinės kaimu (Ðvenėioniø r.). Kitame Eðerinio eþere (Ðvenėioniø r.) populiacijø būklė nepinoma nuo 1991 m. Pastaruoju metu nerasta Laudingio ir Gulbino (Molėtø r.) eþeruose.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta dėl eþerø terðimo, eutrofizacijos, rūgðtėjimo ir huminiø medþiagø prietakos ið

aplinkiniø pelkiø. Grėsmæ kelia intensyvus ðio tipo eþerø naudojimas poilsiauti, nebūdingø þuvø áveisimas ir auginimas.

Informacijos ðaltiniai

Lekaviėius A., 1962: Eþerinė slepiðerė (*Isoetes lacustris* L.) Lietuvoje. – Lietuvos TSR MA darbai, Ser. C, 2 (28): 59 – 62.

Strazdaitė J., Jankeviėienė R., Lazdauskaitė B., 1976: Baranavos ir Kanio raisto botaniniø-zoologiniø draustiniø eþerø augalija. – Lietuvos TSR MA darbai, Ser. C, 3 (75): 21 – 27.

Minkeviėius A. ir kt., 1980: Papildymai ir pataisymai „Lietuvos TSR“ I – V tomams. – Kn.: Natkeviėaitė-Ivanauskienė M., Jankeviėienė R., Lekaviėius A. (red.), Lietuvos TSR flora, 6: 271 – 312. – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: WI, BILAS.

Summary

The plant is very rare in Lithuania, with localities mostly situated in the eastern part of the country. Currently the species is known from Salotas and Eðerinis lakes. The most abundant population is in Lake Eðerinis beside the village of Paðarinė (Ðvenėionys distr.), yet it is not found in Laudingis and Gulbinas (Molėtai distr.) lakes.

Apraðė Zofija Sinkeviėienė

Zofijos Sinkeviėienės nuotrauka

Skyrius
Asiûklûnai
Equisetophyta

Didysis asiūklis

Equisetum telmateia Ehrh.

KLASĖ ASIŪKLAINIAI (EQUISETOPSIDA)

DEIMA ASIŪKLINIAI (EQUISETACEAE)

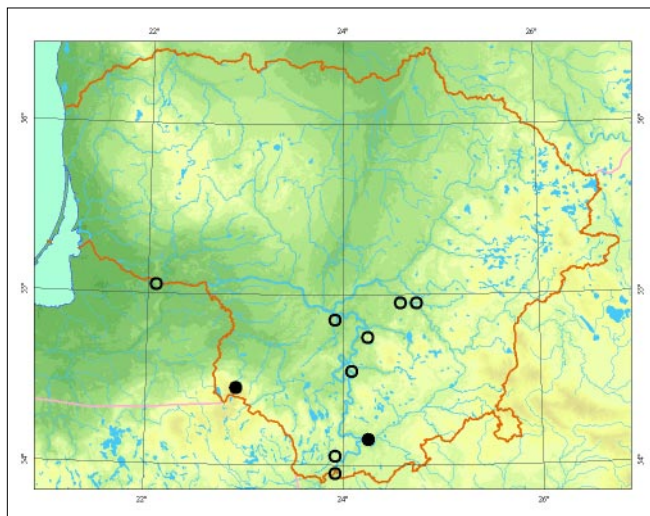
3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvos saugomø augalø sąraðuose nuo 1962 m.

Paplitimas. Daugiausia rūðis paplitusi Europoje. Dar aptinkama Ėiaurės Afrikoje, Maþojoje Azijoje, Kaukaze, vakarinėje Ėiaurės Amerikos pakrantėje. Auga apy-vėsio ir Ėilto klimato zonø lygumose, kalnuose. Prie-raiði okeaninio klimato sritims.

Lietuvoje radavietės telkiasi pietinėje dalyje. Ant Ėiaurry-tinės arealo ribos esanti terciaro laikotarpio floros rūðis.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, vasarpalis, ilgu Ėliauþianėiu Ėakniastiebiu þolinis augalas. Antþemi-niai ūgliai dimorfiniai: sporifikuojantys – 20–50 cm aukðėio, vegetatyviniai – 50–180 cm aukðėio. Plin-ta Ėakniastiebiais ir sporomis, kurios susidaro sporifi-kuojanėiø ūgliø virðūnėse esanėiose sporinėse var-putėse. Sporifikuoja balandþio – geguþės mėn. Kai spo-ras iðsibarsto, sporifikuojantys stiebai nunyksta. Ið spo-

rø iðauga lytinės kartos atstovai gametofitai, kuriø Lietuvoje nerasta. Daugiausia aptinkamas Nemuno ir jo intakø slėniuose. Paprastai auga ūksminguose, Ėal-tiniuotuose juodalksniais, eglėmis ir ievomis apaugu-siuose humusinguose upiø Ėlaituose.

Populiacijø gausumas. Lietuvoje retas augalas. Daþniau-siai sudaro tankius sąpalynus. 1 m² vidutiniðkai auga 5–20 vegetatyviniø ūgliø. Sporifikuojantys ūgliai au-ga pavieniui arba negausiomis grupėmis.

Grėsmės ir apsauga. Gali nykti dėl medþiø kirtimo, gaisrø, melioracijos. Atvirose vietose ūgliai nukenėia nuo pavasarinio Ėalnø.

Informacijos Ėaltiniai

Minkeviėius A., 1959: Sporiniai induoėiai – *Pteridop-hyta*. – Kn.: *Natkeviėaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lie-tuvos TSR flora, 1: 18–81. – Vilnius.

Naujalis J., 1995: Sporiniai induoėiai kaip augalø ben-drijø komponentai. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

Equisetum telmateia is a relic plant, rare in Lithuania. It is distributed in the south of Lithuania, along spring-rich river slopes with *Alnus glutinosa*, spruce and *Padus avium* where it makes up a dense overgrowth. It commonly grows in clusters of 5–20 sprouts per 1 m².

Apraðė Jonas Remigijus Naujalis

Zigmanto Gudþinsko nuotrauka

Skyrius
Ėrtvûnai
Polypodiophyta

Ėakotasis varpenis

Botrychium matricariifolium A. Braun ex W. D. J. Koch

KLASĖ DRIEPLIELAINIAI (OPHIOGLOSSOPSIDA)

ĖEIMA DRIEPLIELINIAI (OPHIOGLOSSACEAE)

1 (E) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūĖis āraĖyta nuo 1989 m.

ĀraĖyta ā Berno konvencijos I priedā.

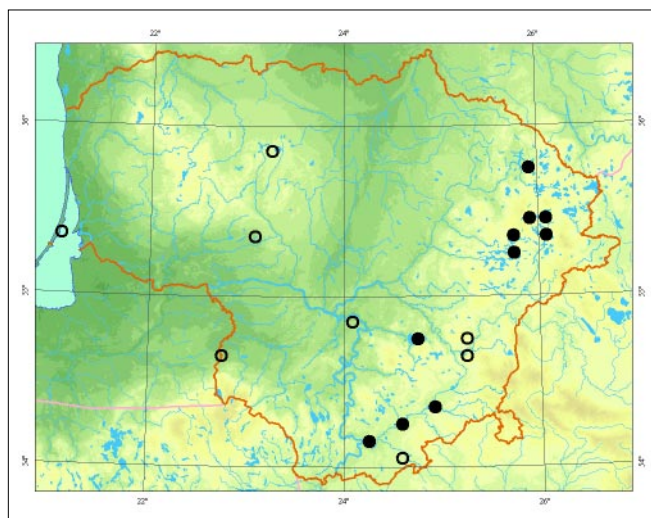
Paplitimas. EuroamerikinĖ, temperatinĖ rūĖis. Daugiausia paplitusi Pietø Skandinavijoje ir Vidurio Europoje. Vi-same areale reta, sporadiškai aptinkama rūĖis.

Lietuvoje ėinomos radavietĖs telkiasi daugiausia pie-tinĖje ir rytinĖje dalyje. Rasta Ignalinos, MolĖtø, Kau-no, Raseiniø, ĖvenĖioniø, VarĖnos, VilkaviĖkio, Ute-nos, Zarasø rajonuose, Ėiauliø ir Vilniaus apylinkĖse, Neringoje.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, vasarėalis, viena-lapis, iki 20 cm aukĖio sporinis augalas trumpu Ėak-niastiebiu. Lapas padalytas ā 1 – 2 kartus plunksniĖ-kai skaldytā vegetatyvinĖ ir 2 – 3 kartus plunksniĖkai Ėakotā sporifikuojanĖiā dalis. Dauginasi sporomis, ku-rios susidaro rutuliĖkose sporangĖse. Sporifikuoja bir-pelio – liepos mėn. Auga nederlingose ėemāpolĖse sau-sose pievose, kartais pamiĖkĖse.

Broniaus ĖableviĖiāus nuotrauka

Populiacijø gausumas. Lietuvoje labai retas augalas. Ėapniausiai aptinkami pavieniai individai, nors kartais susidaro ganĖtinai gausios augalø grupĖs. Augalams būdinga antrinĖ 2 – 3 metus trunkanti ramybĖs būsena. Upklupus ankstyvoms sausroms, augalø atĖpeminĖs da-lys nunyksta liepos mėn. pirmoje dekadaje.

GrĖsmĖs ir apsauga. Nyksta ĖĖl augavieĖiø upĖĖlimo, sukultūrinimo, poilsiautojø.

Būtina nuolat vertinti populiacijø būklĖ.

Informacijos Ėaltiniai

MinkeviĖius A., 1959: Sporiniai induoĖiai – *Pteridop-hyta*. – Kn.: *NatkeviĖaitĖ-IvanauskienĖ M.* (red.), Lie-tuvos TSR flora, 1: 18 – 81. – Vilnius.

Naujalis J., 1995: Sporiniai induoĖiai kaip augalø ben-drijø komponentai. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

Botrychium matricariifolium is a very rare pteridophyte in Lithuania. It commonly grows in poor, dry dwarf grasslands in southern and eastern Lithuania. Popula-tions are unstable, and are commonly found sporadi-cally or in sparse groups.

ApraĖĖ Jonas Remigijus Naujalis

Daugiaskiltis varpenis

Botrychium multifidum (S. G. Gmel.) Rupr.

KLASĖ DRIEPLIELAINIAI (OPHIOGLOSSOPSIDA)

ĖEIMA DRIEPLIELINIAI (OPHIOGLOSSACEAE)

3 (R) kategorija

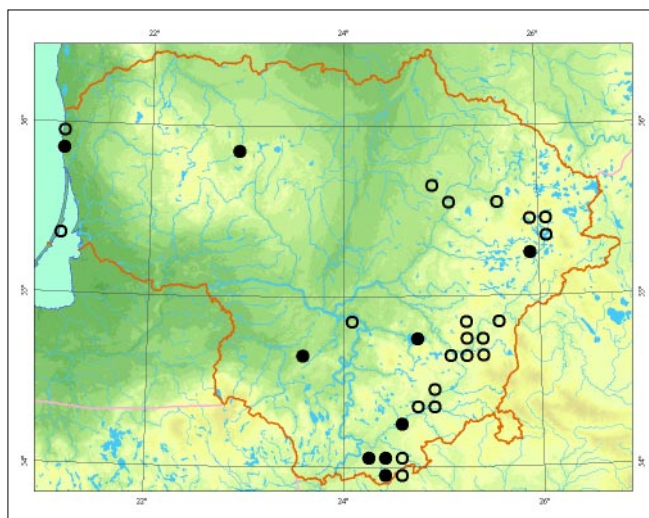
Statusas. Á Lietuvos saugomø augalø sàraðus rûðis àraðyta nuo 1962 m.

Àraðyta á Berno konvencijos I priedà.

Paplitimas. Cirkumpoliarinė rûðis. Daugiausia paplitusi Ðiaurės ir Vidurio Europoje bei rytinėje Ðiaurės Amerikos dalyje. Kitose Ðiaurės ir pietø pusrutulio dalyse aptinkama sporadiškai.

Lietuvoje reta rûðis, daugiausia randama pietinėje ir rytinėje dalyje. Rasta Anykðėiø, Ignalinos, Kelmės, Marijampolės, Ðvenėnioniø, Trakø, Utenos, Varėnos, Vilniaus rajonuose, Kauno ir Palangos apylinkėse, Neringoje.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, vienalapis, iki 25 cm aukðėio sporinis augalas trumpu Ðakniastiebiu. Tamsiai þalias lapas paprastai turi plaėiai trikampiðkà, plunksniðkà vegetatyvinà dalà ir 1 Ðluotelės pavidalo sporifikuojantà fragmentà. Lapo vegetatyvinė dalis þiemojanti. Dauginasi sporomis, kurios susidaro rutuliðkose sporangėse. Sporifikuoja liepos – rugpjûėio mėn. Auga sausose þemapolėse pievose, puðnyuose ir jø aikðtelėse.

Populiacijø gausumas. Ðabniausiai aptinkamos negausios, àvairaus dydþio, paprastai sporifikuojanėiø augalø grupės arba pavieniai individai.

Grėsmės ir apsauga. Gali nykti dėl augavieėiø upþėlimo, sukultûrinimo, poilsiautojø.

Bûtina nuolat vertinti populiacijø būklà.

Informacijos Ðaltiniai

Minkeviėius A., 1959: Sporiniai induoėiai – Pteridophyta. – Kn.: Natkeviėaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 1: 18 – 81. – Vilnius.

Naujalis J., 1995: Sporiniai induoėiai kaip augalø bendrijø komponentai. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

Botrychium multifidum is a rare pteridophyte in Lithuania. It commonly grows in dwarf grasslands, pine forests and glades. Populations comprise of single sporificated plants or sparse plant groups.

Apraðė Jonas Remigijus Naujalis

Mindaugo Rylos nuotrauka

Mapasis varpenis

Botrychium simplex E. Hitchc.

KLASĖ DRIEPLIELAINIAI (OPHIOGLOSSOPSIDA)

DEIMA DRIEPLIELINIAI (OPHIOGLOSSACEAE)

1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos saugomø augalø sàraðus rûðis áraðyta nuo 1962 m.

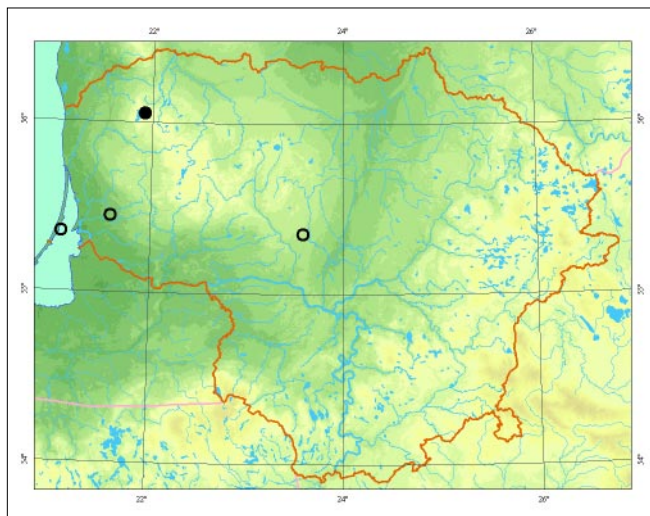
Áraðyta á ES Buveiniø direktyvos II, Berno konvencijos I priedus.

Paplitimas. Euroamerikinë rûðis. Daugiausia paplitusi temperatinëje zonoje, prieraði silpnai okeaninio klimato sritims. Auga ðiaurrytinëje Ðiaurës Amerikos dalyje, Baltijos jûros regione, Vidurio ir ið dalies Pietø Europos kalnuose. Visoje Europoje labai reta. Literatûros duomenimis, ankstesniais metais Lietuvoje augo Neringoje, Inkakliuose (Ðilutës r.) ir Këdainiø apylinkëse. 1996 m. rasta Þemaitijos nacionalinio parko teritorijoje, Juodupio ir Uoðnos upeliø santakos slënyje (Plungës r.).

Biologija ir ekologija. Daugiametis, vasarþalis, vienalapis, iki 10 cm aukðëio sporinis augalas trumpu ðakniastiebiu. Geltonai þalias lapas padalytas á skiautëtà vegetatyvinæ ir 1 arba 2 kartus ðakotà sporifikuojan-

Linos Jasiukonytës pieðinys

ëià dalis. Dauginasi sporomis, kurios susidaro rutuliðkose sporangëse. Sporifikuoja birþelio – liepos mën. Auga Þemapolëse pievose, tyruliuose, miðkø aikðtelëse, ypaè prie vandens telkinių.

Populiacijø gausumas. Þemaitijos nacionaliniame parke negausià populiacijà sudarë tik sporifikuojantys augalai. Populiacijoms gali bûti bûdingas efemeridkumas.

Grësmës ir apsauga. Vëlyvojo ledynmeëio laikotarpio reliktinë rûðis. Gali nykti dël augavieëiø upþëlimo, sukultûrinimo, poilsiautojø. Bûtina nuolat vertinti populiacijø bûklæ.

Informacijos ðaltiniai

Minkevièius A., 1959: Sporiniai induoëiai – *Pteridophyta*. – Kn.: *Natkevièaitë-Ivanauskienë M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 1: 18 – 81. – Vilnius.

Lazdauskaitë P., 1996: Mapojo varpenio (*Botrychium simplex* E. Hitch.) radvietë Þemaitijos nacionaliniame parke. – Raudoni lapai, 4: 48. – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

Botrychium simplex is a very rare pteridophyte in Lithuania. The only known habitat was observed in Þemaitija National Park. A sparse sporificated population of plants was found in a stream valley with *Nardus stricta* in dwarf grassland.

Apraðë Jonas Remigijus Naujalis

Virgininis varpenis

Botrychium virginianum (L.) Sw.

KLASĖ DRIEPLIELAINIAI (OPHIOGLOSSOPSIDA)

ĖEIMA DRIEPLIELINIAI (OPHIOGLOSSACEAE)

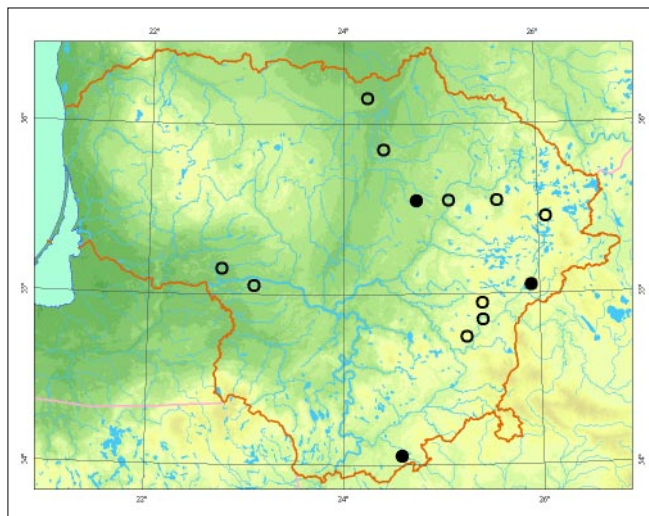
1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos saugomø augalø sàraðus rûðis àraðyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Cirkumpoliarinė, temperatinė, kontinentinė rûðis. Paplitusi ðiaurės ir Rytø Europoje, Alpėse ir Karpatuose, Vakarø Sibire, Himalajuose, Mandþiurijoje, Japonijoje, ðiaurės Amerikoje. Eurazijoje aptinkama sporadiškai.

Lietuvoje þinomos radavietės daugiausia telkiasi ðiaur rytinėje dalyje. Rasta Anykðėiø, Ignalinos, Jurbarko, Panevėpio, Pasvalio, Ðakiø, Ðvenėioniø, Utenos, Varėnos, Vilniaus rajonuose.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, vasarpalis, vienalapis, 15–45 cm aukðeiø sporinis augalas trumpu ðakniastiebiu. Lapas padalytas á 2–4 kartus trikam-

Mindaugo Rylos nuotrauka

piðkai plunksniðkà vegetatyvinė ir 2 arba 3 kartus plunksniðkà sporifikuojanėià dalis. Dauginasi sporomis, kurios susidaro rutuliðkose sporangėse. Sporifikuoja birpeliø – rugpjûeiø mėn. Auga miðriuose ar spygliuoėiø miðkuose, pasitaiko pamiðkėse, miðkø aikðtelėse.

Populiacijø gausumas. Lietuvoje labai retas augalas. Ðapniausiai aptinkami pavieniai sporifikuojantys individai arba negausios jø grupės.

Grėsmės ir apsauga. Gali nykti dėl miðkø kirtimo ar sausinimo, augavieėiø pertvarkymo, poilsiautojø. Ðalà augalø sunaikina gyvûnai.

Bûtina nuolat vertinti populiacijø būklė.

Informacijos šaltiniai

Minkeviėius A., 1959: Sporiniai induoėiai – *Pteridophyta*. – Kn.: *Natkeviėaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 1: 18–81. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

Botrychium virginianum is a very rare pteridophyte in Lithuania. It commonly grows in coniferous or mixed forests in the northeast part of Lithuania. Generally single sporificated plants or sparse plant groups can be found.

Apraðė Jonas Remigijus Naujalis

Mûrinė kalnarūtė

Asplenium ruta-muraria L.

KLASĖ DERTVAINIAI (POLYPODIOPSIDA)
ĖEIMA KALNARŪTINIAI (ASPLENIACEAE)

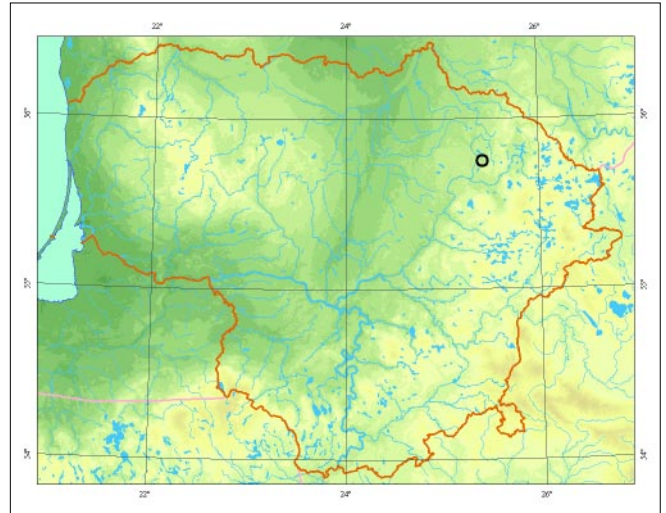
4 (I) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rŭðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Cirkumpoliarinė ðiaurės pusrutulio rŭðis. Daugiausia paplitusi Europoje. Kitur aptinkama temperatinės ir pieėiau esanėiø zonø kalnuose. Prieraiði okeaninio klimato sritims. Dàpniausiai auga kalnuose, lygumose retesnė.

Lietuvoje labai reta, auga ties rytine arealo riba. Aptikta Svėdasuose (Anykðėiø r.), 1995.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, visðalis, 5 – 15 cm aukðėio ðolinis augalas su horizontaliu ðakniastiebiu, ið kurio iðauga keli ar keliolika 2 – 3 kartus plunksniðkai suskaldytø odiðkø lapø. Plinta sporomis, kurios susidaro apatinėje lapø pusėje esanėiose sporangėse. Sporifikuoja birpelio – rugpjŭėio mėn. Vegetatyviniu būdu dauginasi ðakniastiebiais. ðviesomėgis kalkingø sausø substratø augalas. Natŭraliose augavietėse dàpniausiai aptinkamas uolø plyðiuose. Antrinėse augavietėse

paplitæs ant senø mŭrinio statinio, klinėiø karjeruose. Lietuvoje rastas ant senos kapinio tvoros.

Populiacijø gausumas. Lietuvoje labai retas augalas. Pinoma 1 radavietė, kurioje ant kapinio tvoros auga apie 200 daugiausia sporifikuojanėiø kereliø.

Grėsmės ir apsauga. Gali nykti dël akmeninės tvoros savaiminio irimo, tvarkymo ir remonto.

Informacijos ðaltiniai

Obelevičius S., 1999: Kalnarūtės (*Asplenium* L.) gentis Lietuvoje. – Botanica Lithuanica, 5 (2): 187 – 190. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

Asplenium ruta-muraria is a very rare evergreen pteridophyte. 200 individuals can be found growing on an old cemetery fence in the Anykðėiai district, in Svėdasai (found in 1995).

Apraðė Jŭratė Tupėiauskaitė

Mindaugo Rylos nuotrauka

Palioji kalnarûtė

Asplenium viride Huds.

KLASĖ ĖERTVAINIAI (POLYPODIOPSIDA)
ĖEIMA KALNARŪTINIAI (ASPLENIACEAE)

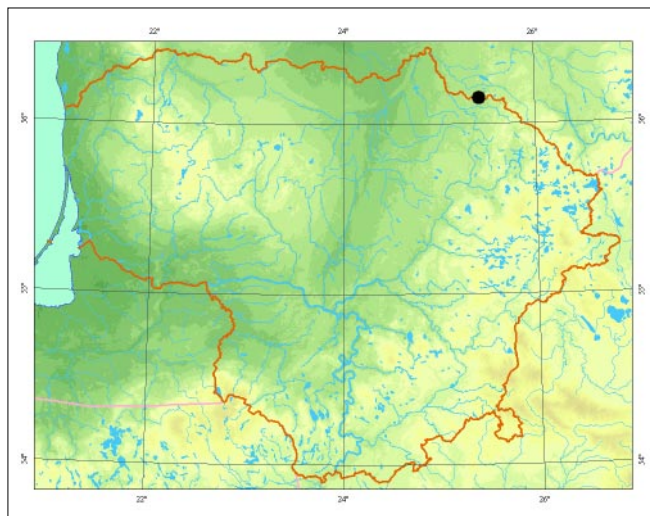
4 (I) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygā rūđis ārađyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Cirkumpoliarinė ėiaurės pusrutulio rūđis. Arealā sudaro nedidelės dalys, aptinkamos nuo ėalto iki ėilto klimato zonė. Prieraiđi okeaninio klimato sritims. Auga kalnuose, lygumose labai reta. Aptikta Ėedasė apylinkėse (Rokiėkio r., 1997).

Biologija ir ekologija. Daugiametis, vasarpalis, trumpu ėliaupianėiu ėakniastiebiu polinis augalas. Lapai plunksniėki, 5 – 15 cm ilgio. Plinta sporomis, kurios susidaro apatinėje lapė pusėje esanėiose sporangėse. Sporifikuoja liepos – rugpjūėio mėn. Vegetatyviniu būdu dauginasi ėakniastiebiais. Auga uolė plyđiuose, paprastai ganėtinai drėgnose, pavėsingose vietose. Lietuvoje rastas antrinėje augavietėje ant senos iđ akmenė kalkiniu skiediniu mūrytos kapiniė tvoros.

Populiacijė gausumas. Aptikta 1 sporifikuojantis, 2 vegetatyviniai ir keletas ėuvusie augalė.

Grėsmės ir apsauga. Gali nykti dėl akmeninės tvoros savaiminio irimo, tvarkymo ir remonto.

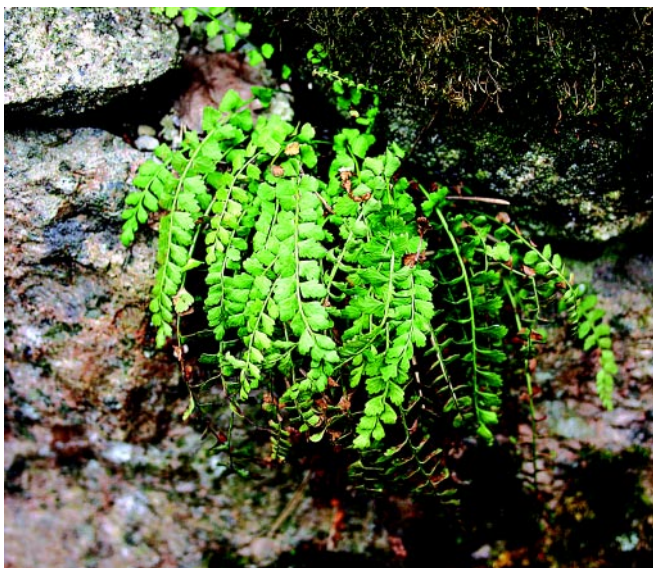
Informacijos šaltiniai

Obelevičius S., 1999: Kalnarūtės (*Asplenium* L.) gentis Lietuvoje. – Botanica Lithuanica, 5 (2): 187 – 190. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

Asplenium viride is a very rare pteridophyte. Three living and a few dead individuals were found on old cemetery fences in the Rokiškis district, in the Ėedasai area in 1997.

Aprađė Jūratė Tupėiauskaitė

Mindaugo Kirstuko nuotrauka

Ėerinė kalnarūtė

Asplenium trichomanes L.

KLASĖ ĖERTVAINIAI (POLYPODIOPSIDA)
ĖEIMA KALNARŪTINIAI (ASPLENIACEAE)

1 (E) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos saugomø augalø sàraðus rŭðis àraðyta nuo 1981 m.

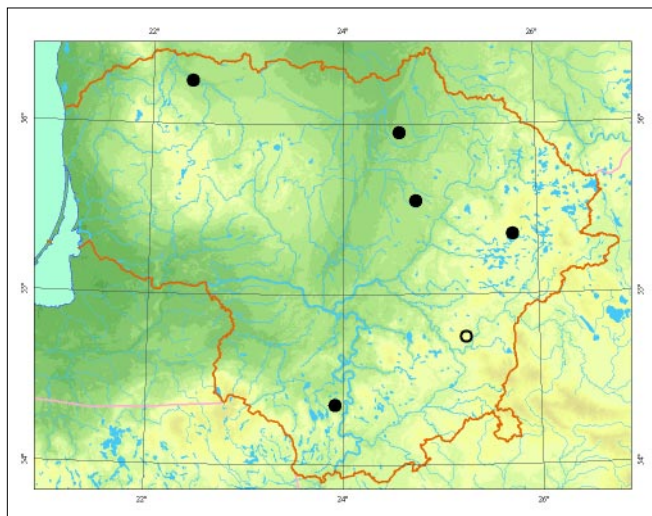
Paplitimas. Cirkumpoliarinė rŭðis, aptinkama visame pasaulyje. Daugiausia paplitusi Europoje ir Ėiaurės Amerikoje. Kitur randamos tik nedidelės arealo dalys. Prieraiði okeaninio klimato sritims. Dàpniausiai auga kalnuose, lygumose reta.

Lietuvoje labai reta rŭðis, auga ties rytine arealo riba. Pirmà kartà rasta 1941 m. Vilniaus apylinkėse, taėiau pastaraisiais deðimtmeėiais ėioje radavietėje neaptinkama. Rasta Ėibikuose (Akmenės r.), Balkasodyje (Alytaus r.), Traupyje (Anykėdėiø r.), Daujėnuose (Pasvalio r.), Saldutiėkyje (Utenos r.).

Biologija ir ekologija. Daugiametis, vispalis, 10 – 20 cm aukdėio, ðakniastiebis polinis augalas. Lapai nuo 3 iki 25 cm ilgio, plunksniėki. Plinta sporomis, kurios susidaro apatinėje lapø pusėje esanėiose sporangėse. Sporifikuoja birpelio – rugpjŭdėio mėn. Vegetatyviniu būdu dauginasi ðakniastiebiais. Ėviesomėgis ar pusiau ūksminis uolingø substratø ir ðlaitø augalas. Antrinėse augavietėse randamas ant medpiø ðaknø, senø mŭrinio statinio, klinėiø karjeruose. Lietuvoje dàpniausiai auga senø kapinio akmeninio tvorø plydėiuose. Taip pat rastas miėriame miėke, upės ðlaite.

Valerijaus Raðomaviėiaus nuotrauka

Populiacijø gausumas. Kairiojo Nemuno intako Ėilvijos ðlaito miėriame miėke rastas tik 1 sporifikuojantis augalas. Ant senø akmeninio tvorø paprastai auga nuo vieno iki keliø ėimtø, dàpniausiai gausiai sporifikuojanėiø kereliø.

Grėsmės ir apsauga. Natŭralioje augavietėje gali iðnykti dėl miėko kirtimo ar ðlaito erozijos. Antrinėse augavietėse nyksta dėl akmeninio tvorø savaiminio irimo, jø tvarkymo ir remonto.

Informacijos ðaltiniai

Obeleviėius S., 1999: Kalnarūtės (*Asplenium* L.) gentis Lietuvoje. – Botanica Lithuanica, 5 (2): 187 – 190.
Minkeviėius A., 1959: Sporiniai induoėiai – *Pteridophyta*. – Kn.: *Natkeviėaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 1: 18 – 81. – Vilnius.
Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

Asplenium trichomanes is a very rare evergreen pteridophyte in Lithuania. A single plant was found on a steep slope in mixed forest. It commonly grows on secondary substratum or in the cracks of old cemetery stone fences.

Apraðė Jŭratė Tupėiauskaitė

Miðkinis spyglainis

Polystichum aculeatum (L.) Roth

KLASĖ ÐERTVAINIAI (POLYPODIOPSIDA)

ÐEIMA PAPARTINIAI (DRYOPTERIDACEAE)

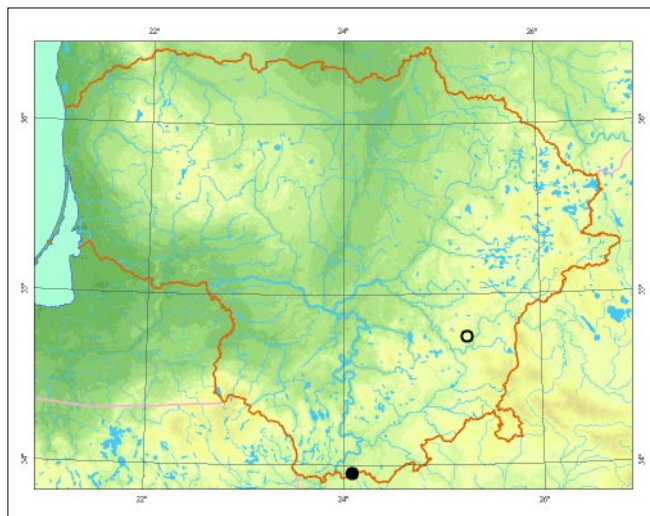
1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 1989 m.

Paplitimas. Cirkumpoliarinė rûðis. Eurazijos apyvėsio klimato zonoje aptinkama kalnuose ir lygumose, apyðil-
ėio ir ðilto klimato zonose auga tik kalnuose. Prieraiði okeaninio klimato sritims.

Lietuvoje rasta 1821 m. Pilaitėje, Sudervės upelio ðlai-
te (Vilniaus apyl.), ir 1822 m. Ðemaitijoje. Vėliau ne-
buvo aptinkama ir laikyta išnykusia. 1996 m. rasta Raigarde (Druskininkø apyl.).

Biologija ir ekologija. Daugiametis, vispalis, 40 – 50 cm aukðėio, þolinis ðakniastiebis augalas. Lapai 30 – 80 cm ilgio, du kartus plunksniðki. Plinta sporomis, kurios su-
sidaro apatinėje lapø pusėje esanėiose sporangėse. Spo-
rifikuoja rugpjûėio – rugsėjo mėn. Vegetatyviniu būdu dauginasi ðakniastiebiais. Ūksmingø, vidutinio drėgnu-

mo arba drėgnø, derlingø plaėialapiø ir miðriø miðkø augalas, kalnuose auga ant uolø, nuobirynø. Lietuvoje rastas spygliuoėiø miðke.

Populiacijø gausumas. Kol kas rastas vos 1 augalas.

Grėsmės ir apsauga. Gali nykti dėl miðko kirtimo, poilsiautojø, augalø rinkimo.

Informacijos šaltiniai

Lazdauskaitė P., 1996: Miðkinis spyglainis (*Polystichum aculeatum* (L.) Roth) Lietuvoje. – Botanica Lit-
huanica, 2 (4): 407 – 409.

Jundziłł J., 1822: Dolàczamy tu rejestr czæúci herbarza roúlin skrytopłciowych, znalezionych w okolicach Wil-
na w r. 1821 i 1822. – Pamiętnik Farmaceutyczny Wileński, 2 (4): 651 – 654.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

Polystichum aculeatum is a very rare pteridophyte in Lithuania. The only plant was found in the Raigardas valley in the Druskininkai region in 1996.

Apraðė Jûratė Tupėiauskaitė

Linor Jasiukonytės pieðinys

Skyrius
Spygliuočiai (Pušūnai)
Pinophyta

Europinis kukmedis

Taxus baccata L.

KLASĖ PUŠAINIAI (*PINOPSIDA*)

ŠEIMA KUKMEDINIAI (*TAXACEAE*)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 1989 m.

Paplitimas. Daugiausia paplitusi Europoje. Dar aptinkama Šiaurės Afrikoje, Mažajoje Azijoje, Kaukaze. Apyvėsėje zonoje randama lygumose, apyšilčio ir šilto klimato zonose auga kalnuose. Prieraiši labai okeaninio klimato sritims. Baltijos jūros pakrančių šalyse labai reta rūšis.

Lietuvoje išnykusi.

Biologija ir ekologija. Visžalis, dvinamis (kartais vienanamis), plokščiais spygliais, iki 30 m aukščio medis arba krūmas. Dauginasi sėklomis, kurios būna apgaubtos beveik rutuliško, apie 1 cm skersmens, ryškiai raudonos, rečiau oranžinės spalvos apysėklio. Sėklos dygsta sunkiai, neretai po 2–3 metų. Taip pat gali daugintis vegetatyviniu būdu: atlankomis, kelmų atžalomis. Labai nuodingas (išskyrus apysėklį). Pakantus ūksmei. Dažniausiai auga pavieniui ūksminguose miškuose ant rame medžių arde, o atvirose vietose paprastai esti

daugialiemenis krūmas. Gyvena 1 000–4 000 metų. Mediena viena tvirčiausių ir patvariausių iš visų spygliuočių, gražios tekstūros ir spalvos (raudonmedis). Plačiai auginamas želdynuose, atsparus karpymui. Išvesta daug veislių. Parkuose pasitaiko sulaukėjusių krūmų.

Populiacijų gausumas. XIX a. dar augo Prienų, Raseinių ir Švėkšnos apylinkių miškuose. Dabar Lietuvos miškuose natūraliai neauga.

Grėsmės ir apsauga. Visoje Europoje nykstanti reliktinė terciaro laikotarpio floros rūšis. Lietuvoje išnyko dėl gamtinių abiotinių (klimato keitimosi) ir biotinių (konkurencijos su kitais augalais) veiksnių bei žmogaus veiklos (kirtimo dėl vertingos medienos, ganymo miškuose, gaisrų).

Informacijos šaltiniai

Navasaitis M., Ozolinčius R., Smaliukas D., Balevičienė J., 2003: Lietuvos dendroflora. — Kaunas.

Pabrėža A., 1900: Botanika arba taislius Auguminis. — Shenandoah, Pa.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

Taxus baccata is a species that is extinct in the wild. It used to grow in forests in the Prienai, Raseiniai and Švėkšna areas in the 19th century. Now it is commonly grown in various gardens with escaped plants occurring in parks.

Aprašė Jonas Remigijus Naujalis

Skyrius
Žiediniai augalai (Magnolijūnai)
Magnoliophyta

Dirvinė nariuotė

Polycnemum arvense L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA BALANDINIAI (CHENOPODIACEAE)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Vidurio ir Pietų Europoje, Mažajoje Azijoje, Kaukaze, pietinėje Vakarų Sibiro dalyje. Lietuvoje XX a. viduryje rasta Pietryčių Lietuvoje ir Kauno apylinkėse. Archeofitas.

Biologija ir ekologija. Vienmetis, smulkus, 3–20 cm aukščio augalas. Auga pasėliuose, dykvietėse, šiukšlynuose.

Populiacijų gausumas. Duomenų nėra.

Grėsmės ir apsauga. Intensyvi žemdirbystė. Galimas populiacijų atkūrimas ir palaikymas ekologinės žemdirbystės ūkiuose, saugomų teritorijų žinioje esančiuose žemės ūkio paskirties plotuose.

Informacijos šaltiniai

Lekavičius A., 1961: Balandiniai — *Chenopodiaceae*. — Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 3: 216–254. — Vilnius.
Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

The species was recorded in the middle of the last century in southeastern and central Lithuania.

Aprašė Valerijus Rašomavičius

Gulsčioji jonažolė

Hypericum humifusum L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA JONAŽOLINIAI (HYPERICACEAE)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Vakarų, Vidurio ir Pietų Europoje.

Lietuvoje paskutinį kartą rasta XX a. viduryje Varėnos r., netoli buvusios Senovės geležinkelio stoties, ir Druskininkuose.

Biologija ir ekologija. Daugiametis šakniastiebis augalas, gulsčiais, 5–15 cm aukščio stiebais. Žydi birželio–spalio mėn. Dauginasi vegetatyviniu būdu ir smulkiais sėklomis. Pagrindiniame areale auga drėgnuose dirvonuose, ariamuose laukuose, kitose suardytos augalų dangos buveinėse (*Isoeto-Nanonjuncetea* klasės bendrijos).

Populiacijų gausumas. Nežinomas.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta dėl buveinių keitimosi (dirvonų užžėlimo ir apželdinimo, šlapių žemių melioracijos, intensyvios žemdirbystės).

Populiacijas galima atkurti tinkamose buveinėse ir dirbtinai palaikyti.

Informacijos šaltiniai

Vilkevičiūtė N., 1971: Jonažoliniai — *Hypericaceae*. — Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 4: 695–703. — Vilnius.
Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

The species was last recorded in the middle of the last century in southern Lithuania.

Aprašė Valerijus Rašomavičius

Šiaurinė katuogė

Rubus arcticus L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA ERŠKĖTINIAI (ROSACEAE)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 1989 m.

Paplitimas. Šiaurės Europoje ir šiaurinėje Azijos dalyje. Lietuvoje rūšis yra už arealo ribos. VU herbariume saugomi 3 pavyzdžiai, surinkti XIX a. Vilniaus apylinkėse, Ukmergės ir Šalčininkų rajonuose. Šiame amžiuje minėtuose rajonuose rūšis nebuvo rasta, tačiau buvo aptikta 1 radavietė Rietavo apylinkių miškuose (Plungės r.).

Biologija ir ekologija. Daugiametis, žolinis, 10–30 cm aukščio augalas šliaužiančiu šakniastiebiu, stačiais stiebais. Žydi birželio–liepos mėn. Vaisiai – kvapnūs ir saldūs kaulavaisiai subręsta rugpjūčio mėn. Vaisiai labai gardūs, bet dėl menko derliaus šiaurinė katuogė neveisiama. Dauginasi sėklomis ir vegetatyviniu būdu. Dažniausiai auga retuose pelkėjančiuose spygliuočių ir mišriuose miškuose, miškų aikštelėse. Aptinkami pavieniai augalai arba nedidelės jų grupės.

Populiacijų gausumas. Vienintelė populiacija Rietavo apylinkių miškuose (Plungės r., 1962) nuodugnai nebuvo tirta ir duomenų apie jos būklę nėra.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta pakeitus augavietes, dėl intensyvios ūkinės veiklos miškuose, ypač dėl miškų sausinimo.

Informacijos šaltiniai

Navasaitis M., Ozolinčius R., Smaliukas D., Balevičienė J., 2003: Lietuvos dendroflora. – Kaunas.

Summary

In Lithuania Rubus arcticus is beyond its distribution range. The Herbarium of Vilnius University has three specimens gathered in the 19th century in the Vilnius area, Ukmergė and Šalčininkai districts under preservation. In this century Rubus arcticus has not been found in the above-mentioned districts, but one locality has been recorded in forests in the Rietavas area (Plungė distr.). The population has not been studied, and no data is available.

Aprašė Daiva Patalauskaitė

Dirvinė mažuolė

Aphanes arvensis L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA ERŠKĖTINIAI (ROSACEAE)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 1989 m.

Paplitimas. Europoje, Mažojoje Azijoje, Šiaurės Afrikoje. Auga kaimyniniuose kraštuose: Latvijoje, Lenkijoje, Baltarusijoje.

Lietuva yra šiaurrytiniame arealo pakraštyje. Viena kartą rasta Tūbausių geležinkelio stoties aplinkoje (Kretingos r., 1937).

Biologija ir ekologija. Vienmetis arba žiemojantis, 5–20 cm aukščio, stačiu arba kylančiu stiebu augalas. Žydi gegužės–rugsėjo mėn., dauginasi sėklomis. Paplitimo regionuose yra tipinga pasėlių, augančių nerūgščiuose lengvuose dirvožemiuose, piktžolė (*Stellaria mediae* klasės bendrijos).

Populiacijų gausumas. Nežinomas.

Grėsmės ir apsauga. Rūšis labai jautri augimo sąlygoms: nyksta intensyvinant žemės ūkį. Būtina atkurti ir dirbtinai palaikyti populiacijas ekstensyvaus žemės ūkio sklypuose (ekologiniuose ūkiuose, nacionaliniuose parkuose, muziejuose).

Informacijos šaltiniai

Snarskis P., 1971: Mažuolė – *Aphanes*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 4: 224–225. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

The species was once recorded in the vicinity of a railway station in Kretinga district (western Lithuania) in 1937.

Aprašė Valerijus Rašomavičius

Plūduriuojantysis agaras

Trapa natans L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA AGARINIAI (TRAPACEAE)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 1989 m.

Įrašyta į Berno konvencijos I priedą.

Paplitimas. Savaiminis arealas apima Europą, Aziją ir atogrąžų Afrikos dalį. Rūšis introdukuota ir natūralizavosi Šiaurės Amerikoje. Šiauriausios populiacijos aptinkamos iki 54–57° šiaurės platumos.

Lietuvoje šiuo metu nerandama rūšis. Manoma, kad Lietuvoje XIX a. savaimė augo arba buvo auginama Kilučių ir Širvenos ežeruose (Biržų r.). Subfosilinių liekanų rasta ežerų ir pelkių poledynmečio laikotarpio nuogulose pietinėje ir šiaurinėje šalies dalyje. Plūduriuojantysis agaras iki šiol auga kaimyninių šalių – Latvijos ir Baltarusijos, ežeruose.

Biologija ir ekologija. Vienmetis vandens augalas. Stiebas iki 2 m ilgio, įsišaknijantis arba laisvai plūduriuojantis, su lapų skrotele vandens paviršiuje. Povandeniniai lapai siūliški, greitai nukrintantys. Jų vietoje išauga plunksniškai suskaldyti, fotosintezę atliekantys organai (galbūt pakitę prielapiai). Žiedai plūduriuojančių lapų pažastyse. Žydi birželio ir liepos mėn. Vaisius – kaulavaisis su 4 rageliais ir 1 sėkla. Sėklos dygsta po 4–6 mėn. ramybės periodo, vandens temperatūrai esant +10–12 °C. Dumble išlieka daigios iki 10 (50) metų. Vegetatyviai dauginasi ir plinta atitrūkstančiais stiebais su lapų skrotele. Auga neturtinguose karbonatų, eutrofinuose stovinčiuose ir lėtai tekančiuose vandenyse.

Populiacijų gausumas. Nuo XIX a. duomenų nėra.

Grėsmės ir apsauga. Vandens tarša, apyežerių sausinimas ir kitoks pertvarkymas, vaisių rinkimas. Lietuvoje galėjo išnykti dėl pernelyg gausaus vaisių rinkimo ir nepalankių klimato pokyčių. Kadangi Lietuva yra šiauriniame arealo pakraštyje, galėjo pasitaikyti laikotarpiai, kai vaisiai nesubręsdavo, iššaldavo ir nesudygdavo žiemojantys vaisiai ir t. t.

Informacijos šaltiniai

Natkevičaitė-Ivanauskienė M., 1971: Agariniai – *Trapaaceae* – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 4: 779–780. – Vilnius.

Summary

There is no record of the species' current existence in Lithuania. In the 19th century it occurred naturally or was cultivated in the Kilučiai and Širvena lakes (Biržai distr.). Plant subfossil remnants have been found in lake and bog sediments from the post-glacial period in the southern and northeastern parts of the country. It might have become extinct due to extensive fruit gathering or unfavourable climatic changes, which might have disturbed the normal cycle of plant development or affected the germinability of seeds accumulated in bottom sediments. The plant still occurs in the lakes of neighbouring countries such as Latvia and Belarus.

Aprašė Zofija Sinkevičienė

Volfango putokšlė

Polygala wolfgangi Bernh.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)
ŠEIMA PUTOKŠLINIAI (*POLYGALACEAE*)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 2004 m.

Paplitimas. Rytinėje Vidurio Europos dalyje ir Rytų Europoje, Vakarų Sibire.

Lietuvoje labai reta rūšis, dabartiniu metu neaptinkama, manoma, kad išnykusi. Rūšis buvo aptikta XIX a. pirmoje pusėje dabartiniuose Paneriuose (Vilniaus r.) ir Paluknyje (Trakų r.). Literatūroje nurodytose vietose Naušėduose (Kretingos r.) ir Skomantuose (Klaipėdos r.) surinkti augalai priklauso kitai rūšiai – paprastajai putokšlei (*Polygala vulgaris*). Literatūroje nurodoma, kad dar buvo rasta Latavėnuose (Ukmergės r.), bet herbariumo pavyzdžių iš minėtos vietos nėra, todėl augalų tapatybės patikrinti negalima.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, nedidelius kerus su keletu stiebų sudarantis, 15–30 cm aukščio augalas. Žiedynas – tanki viršūninė kekė. Vainikėlis šviesiai mėlynas ar rausvai violetinis. Žydi gegužės–birželio mėn. Volfango putokšlė panaši į skiauterėtąją (*Polygala comosa*) ir paprastąją (*Polygala vulgaris*) putokšles, bet nuo jų skiriasi ilgais (7,5–9 mm ilgio) šoniniais vainiklapiais (kitų dviejų rūšių jie ne daugiau kaip 7 mm ilgio). Užsimezgus vaisiams, dėžutė būna su aiškiu koteliu, o kitų dviejų rūšių augalų dėžutės bekočės. Be to, Volfango, kaip ir paprastosios putokšlės, vainiklapiai dažniausiai mėlyni, kartais rausvi (skiauterėtosios putokšlės jie raudonai violetiniai). Dauginasi ir plinta sėklomis. Auga sausuose pušynuose, viržynuose, krūmuose, šlaituose, stepinėse pievose.

Populiacijų gausumas. Duomenų apie populiacijų būklę ir augalų gausumą nėra.

Grėsmės ir apsauga. Nykimo priežastys neaiškios, tikriausiai nyksta dėl buveinių pokyčių: pievoms užželiant mišku, tankiais krūmais, jas apželdinant spygliuočiais. Būtina patikrinti galimas rūšies buveines, ypač Pietryčių Lietuvoje. Gali būti, kad dėl panašumo į kitas dvi paplitusias rūšis, Volfango putokšlė lieka nepastebėta.

Informacijos šaltiniai

Lekavičius A., 1971: Putokšliniai — *Polygalaceae*. — Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 4: 596—600. — Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Polygala wolfgangiana was recorded in Lithuania in the early 19th century only in Vilnius (Paneriai) and Trakai (Paluknis) districts. This species is probably extinct. A thorough search for this species in potential habitats, such as dry forest edges, heathlands, and open forest areas, is required, especially in southeastern Lithuania.

Aprašė Zigmantas Gudžinskas

Kaufmano glindė

Pedicularis kauffmannii Pinzger

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)

ŠEIMA BERVIDINIAI (*SCROPHULARIACEAE*)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 1976 m.

Paplitimas. Vidurio ir Pietrytinėje Europoje, Ukrainoje, Prieškaukazėje, Pietvakarių Sibire. Rytų Europos ir Vakarų Sibiro miškastepės bei šiaurinės stepės zonų subendemas.

Lietuvoje buvo žinoma tik Pošnios kaime (Lazdijų r., 1976 m.). Vėliau nerasta.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 15—60 cm aukščio augalas su trumpu šakniastiebiu ir kuokštinėmis sutrumpėjusiomis verpstiškomis šaknimis. Stiebas status, tankiai apaugęs garbanotais plaukeliais. Žiedai geltoni, taurelė gyslota, plaukuota. Dauginasi sėklomis ir vegetatyviniu būdu. Žydi birželio—liepos mėn. Auga sausose pievose, atviruose kalvų šlaituose (*Festuco-Brometea* klasės bendrijos).

Populiacijų gausumas. Augo pavieniui, atokiai. Populiacijos gausumas nenurodomas.

Grėsmės ir apsauga. Grėsmę kelia tiek natūralūs, tiek antropogeniniai veiksniai. Ilgainiui keitėsi ekologinės

sąlygos augavietėje. Neigiamą įtaką daro šienavimas netinkamu laiku, intensyvus ganymas, pievų arimas.

Informacijos šaltiniai

Natkevičaitė-Ivanauskienė M., 1976: Glindė — *Pedicularis*. — Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 461—466. — Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: WI.

Summary

Pedicularis kauffmannii was known to exist in the southern part of the country (1976), with no subsequent recordings.

Aprašė Jolanta Stankevičiūtė

Širdžialapė kaldezija

Caldesia parnassifolia (L.) Parl.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA DUMBLIALAIŠKINIAI (*ALISMATACEAE*)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Įrašyta į Berno konvencijos I, ES Buveinių direktyvos II priedus.

Paplitimas. Europoje, Pietryčių Azijoje, Šiaurės Australijoje ir Afrikoje. Europoje labai reta ir nykstanti rūšis. Lietuva yra šiauriniame arealo pakraštyje. Augo Vilniaus apylinkėse, Alytaus ir Lazdijų r. ežeruose. Pastaruoju metu neaptinkama.

Biologija ir ekologija. Drėgnų pakrančių arba seklumų augalas. Daugiametė žolė su trumpu šakniastiebiu ir širdiškų lapų skrotele. Lietuvoje buvo randama žydinčių augalų, tačiau jų sėklos tikriausiai nesubręsdavo dėl per daug šalto klimato. Vegetatyviniu būdu dauginasi žiemojančiais pumpurais (turionais), kurie išauga ant panašių į žiedynstiebi, bet trumpesnių stiebų. Auga mezotrofinių vandens telkinių dumblingose pakrantėse. Daugų ežero įlankoje augo iki 1 m gylio plūdurlapių augalų juostoje kartu su lūgnėmis (*Nuphar luteum*), Ilgio ežere — helofitų juostoje, iki 30 cm gylio.

Populiacijų gausumas. Sprendžiant iš herbariumo rinkinių, gausiausia buvusi Verkių apylinkių populiacija. Kitose radavietėse augo tik pavieniai augalai.

Grėsmės ir apsauga. Rūšis yra arealo pakraštyje ir jos išlikimą (dėl klimato sąlygų) riboja galimybė daugintis tik vegetatyviniu būdu. Svarbi nykimo priežastis – pokyčiai, susiję su natūralia ir antropogenine vandens telkinių eutrofizacija.

Informacijos šaltiniai

Šarkinienė I., 1963: Papliauškiniai – *Alismataceae*. – Kn: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.) – Lietuvos TSR flora, 2: 92–102.

Herbariumo pavyzdžiai: WI.

Summary

The species is very rare and endangered throughout the whole of Europe. In Lithuania it is at the northern border of its distribution range. Caldesia parnassifolia was recorded in three localities (Verkiai environs, Banduragis bay of Lake Daugai and Lake Ilgis) it has not been found since the middle of the last century.

Aprašė Zofija Sinkevičienė

Tankialapė grenlandija

Groenlandia densa (L.) Fourr.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA PLŪDINIAI (*POTAMOGETONACEAE*)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Europos ir Vakarų Azijos vidutinio ir šilto klimato juostose.

Lietuvoje labai reta rūšis. Per Lietuvą eina šiaurinė jos paplitimo arealo riba. Nurodomos 2 savaiminės radavietės: Nemune ties Sovetsku (Šilutės r.) ir Melnytėlės upelyje Druskininkų apylinkėse (Varėnos r.). Manoma, kad buvo dirbtinai įveista Trakų Vokės žuviniais tvenkiniuose. Naujų duomenų nėra nuo 1960 m.

Biologija ir ekologija. Daugiametis povandeninis augalas su ilgais šakniastiebiais. Stiebas iki 0,4 m ilgio, su priešiniiais lapais. Žydi liepos – rugpjūčio mėn. Lietuvoje niekada nerasta žydinčių augalų – dauginasi vegetatyviniu būdu. Auga upėse, upeliuose, ežeruose, tvenkiniuose. Tankialapių grenlandijų sudaromos ben-

drijos priskiriamos *Groenlandietum densae* asociacijai, ji laikoma upių sraunumų bendrijų (*Ranunculion fluitantis* sąjungos) būdinga rūšimi.

Populiacijų gausumas. Pastaraisiais metais galimos rūšies augavietės nepatikrintos.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta dėl vandens taršos, hidrografinio tinklo pertvarkymo.

Būtina patikrinti buvusias radavietes.

Informacijos šaltiniai

Galinis V., 1961: Lietuvos TSR *Potamogeton* rūšys ir kai kurie jų hibridai. – LTSR MA Botanikos instituto straipsnių rinkinys, 1: 35–62.

Snarskis P., 1968: Vadovas Lietuvos augalams pažinti. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: WI, BILAS.

Summary

The northern border of its distribution range crosses Lithuania. Spontaneous habitats were recorded on the Nemunas River beside Sovetsk (Šilutė distr.), Melnytėlės rivulet (Varėna distr., Druskininkai area); it was planted in Trakų Vokė fishery ponds (Trakai distr.). No new data has been available since 1960.

Aprašė Zofija Sinkevičienė

Lobelio čemerys

Veratrum lobelianum Bernh.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA MELANTINIAI (*MELANTHIACEAE*)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Paplitimas. Vidurio, Pietų ir Rytų Europoje, Kaukaze, Sibire, Pietų, Pietvakarių, Centrinėje ir Rytų Azijoje, Šiaurės Amerikoje.

Lietuva yra ties šiaurvakariniu rūšies arealo pakraščiu. XIX a. pabaigoje rūšis buvo aptikta Kauno apylinkėse. Literatūroje nurodoma, kad XX a. pirmoje pusėje rasta Kenoje (Vilniaus r., 1934) ir Gudelių kaime (Trakų r., 1938), o XX a. antroje pusėje – Inkūnų kaime (Anykščių r., 1975 m.) ir Pašulių kaime (Kaišiadorių r., 1984).

Biologija ir ekologija. Daugiametis, trumpus storus šakniastiebius išauginantis, 50–170 cm aukščio augalas. Žydi birželio–liepos mėn. Lobelio čemeriams būdingas ilgas brendimo laikotarpis – gamtoje augantys augalai žydėti pradeda tik sulaukę 16–30 metų. Vidutinė individų amžius trukmė apie 50 metų, nors kai kurie gyvena iki 80 metų. Dauginasi ir plinta vėjo nešiojamomis sparnuotomis sėklomis. Nurodoma, kad Lietuvoje Lobelio čemeriai augo pievose. Dėl ankstyvo šienavimo sėklos retai spėdavusios subręsti. Tinkamos buveinės yra šaltiniuotos pievos, žemapelkės, miškų aikštelės, pamiškės, krūmynai.

Populiacijų gausumas. Tikslių duomenų apie rūšies populiacijos gausumą Lietuvoje nėra. Sprendžiant iš populiacijų būklės gretimuose kraštuose, jos turėjo būti nedidelės arba labai mažos. 1975 m. nedidelė populiacija buvo aptikta Inkūnų kaime (Anykščių r.). Nurodoma, kad šaltiniuotoje pievoje su snapuotosiomis viksvomis augo keletas individų. Remiantis archyviniais duomenimis, vienas individas turėjo ne mažiau kaip 6 vegetatyvinius ir 3 generatyvinius ūglius. Nuo 1976 m. nurodytoje vietoje Lobelio čemerių nerasta. 1984 m. negausi populiacija aptikta Pašulių kaime (Livintų apyl.), bet po kelerių metų ji sunaikinta sukultūrinus pievą, kurioje augo Lobelio čemeriai.

Grėsmės ir apsauga. Lobelio čemerių populiacijos tikriausiai išnyko dėl buveinių keitimo (pelkėtų pievų ir žemapelkių melioravimo, pievų kultūrinimo). Ypač kenkia ankstyvas šienavimas, nes tada augalai nespėja subrandinti sėklų. Pakitus aplinkos sąlygoms, negausios lėtai augančių ir ilgai bręstančių Lobelio čemerių populiacijos sunyko. Kadangi augalai ilgaamžiai ir geba ištvirti nepalankias sąlygas likdami vegetatyvinės būsenos, galima tikėtis aptikti išlikusių individų tose vietovėse, kuriose anksčiau buvo užregistruota Lobelio čemerių.

Informacijos šaltiniai

Ribokaitė R., 1963: Lelijiniai – *Liliaceae*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 498–549. – Vilnius.

Lazdauskaitė Ž., Lapelė M., Lekavičius A., Jankevičienė R., Jukonienė I., 1986: Projekt vidov rastenij Krasnoj knigi Litovskoj SSR. – In: *Osnovy okhrany rastitel'nogo pokrova Litovskoj SSR*: 18–96. – Vilnius. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

In Lithuania Veratrum lobelianum was recorded at the end of the 19th century in the Kaunas area. During the

20th century this species was recorded in Vilnius (Kena, 1934), Trakai (Gudelkos, 1938), Anykščiai (Inkūnai, 1975) and Kaišiadorys (Pašuliai, 1984) districts. In Lithuania Veratrum lobelianum became extinct due to the transformation of habitats.

Aprašė Zigmantas Gudžinskas

Pelkinis kardelis

Gladiolus palustris Gaudin

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA VILKDALGINIAI (*IRIDACEAE*)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Įrašyta į ES Buveinių direktyvos II priedą.

Paplitimas. Vidurio Europoje. Pagrindinė arealo dalis apima Prancūzijos pietryčius, šiaurinę Italijos dalį, Albaniją, Bulgariją. Kitose Vidurio Europos šalyse (Čekijoje, Slovakijoje, Lenkijoje, Vokietijoje) rūšis labai reta, išnykstanti.

Literatūroje nurodoma, kad Lietuvoje pelkinių kardelių 1821 m. buvo aptikta Romainiuose (dabar Kauno r.), apie 1885 m. – Lekėčių apylinkėse (dabar Šakių r.). XX a. literatūroje nurodoma, kad pelkinių kardelių buvo rasta Kirtimų, Trakų Vokės ir Žaliųjų ežerų (dabar Vilniuje), Trakų, Rūdninkų (Šalčininkų r.) apylinkėse. Herbariumo pavyzdžių, patvirtinančių minėtas nuorodas, prieinamose kolekcijose nėra.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, gumbasvogūnius išauginantis, 30–60 cm aukščio augalas. Geofitas. Žydi birželio pabaigoje–liepos mėn. Dauginasi sėklomis ir dukteriniais gumbasvogūniais. Nuo artimos rūšies – paprastojo kardelio (*Gladiolus imbricatus*) skiriasi retu žiedynu, sudarytu iš 2–5 (retai 6) žiedų. Visi žiedai paprastai būna nukreipti į vieną žiedyno pusę. Pelkinis kardelis nuo paprastojo skiriasi pažiedėmis (jos skirtingo ilgio), purka, dėžute (ritiniška, o ne kiaušiniška), taip pat beveik ištisai grubiai tinkliškai susiskaidžiusiais gumbasvogūnių lukštais.

Literatūroje nurodoma, kad Lietuvoje pelkiniai kardeliai augo pelkėtose pievose, miškų aikštelėse, krūmynuose.

Kitose šalyse jie dažniausi melvenynų (*Molinietalia*) bendrijose, karbonatų turtingame dirvožemyje. Neretai su pelkiniais kardeliais tose pačiose buveinėse aptinkama ir paprastųjų kardelių.

Populiacijų gausumas. Duomenų apie literatūroje minimų pelkinių kardelių populiacijų tuometinę būklę ir individų gausumą nėra.

Grėsmės ir apsauga. Visame areale sparčiai nykstanti rūšis. Labiausiai pelkinių kardelių populiacijoms pakenkė tinkamų buveinių naikinimas. Didelė dalis šios rūšies populiacijų, ypač šiaurinėje arealo dalyje, sunyko dar XIX a. pabaigoje ir XX a. pradžioje. Didžiausią įtaką turėjo pelkių sausinimas. Vėlesniu laikotarpiu rūšies nykimą lėmė dėl ūkininkavimo pokyčių vykstanti buveinių kaita (šlapioms pievoms ir žemapelkėms užželiant krūmais). Nemažai žalos jų populiacijoms padaro graužikai ir šernai, nes sunaikina gumbasvogūnius. Lietuvoje būtina kruopščiai ištirti galimas buveines. Pelkinis kardelis gali būti neskiriamas nuo paprastojo kardelio. Jeigu būtų aptikta šios rūšies augalų, jų buveinėms turėtų būti taikomos specialios apsaugos priemonės.

Informacijos šaltiniai

Jankevičienė R., 1963: Vilkdalginiai — *Iridaceae*. — Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 555–565. — Vilnius.

Hryniewiecki B., 1933: Tentamen Florae Lithuaniae. — Warszawa.

Summary

Seven localities of *Gladiolus palustris* in Lithuania had been reported since the 19th century, however, herbarium specimens in the available herbaria are absent and reference information is insufficient to determine their exact localities. This species probably became extinct due to habitat changes. Potential habitats should be carefully examined.

Aprašė Zigmantas Gudžinskas

Gelsvasis saidrenis

Pycnus flavescens (L.) P. Beauv. ex Rchb.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA VIKSVUOLINIAI (*CYPERACEAE*)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Visuose žemynuose atogrąžų ir vidutinio klimato juostose.

Lietuvos teritorija yra ties šiaurine arealo riba, nuo XX a. vidurio buvo žinomos tik istorinės radavietės Druskininkų, Trakų, Vilniaus, Daugų, Birštono apylinkėse.

Biologija ir ekologija. Vienmetis, 3–20 aukščio, šviesomėgis augalas, sudarantis žemus kupstus. Žydi liepos – rugpjūčio mėn., dauginasi sėklomis. Galėtų augti upių, ežerų, tvenkinių laikinai užliejamose, ekstensyviai trypiamose pakrantėse, išdžiūstančiuose grioviuose. Vakarų Europoje įeina į *Isoeto-Nanojuncetacea* klasės bendrijų sudėtį.

Populiacijų gausumas. Paprastai auga grupelėmis, sudaro nedidelius sąžalynus.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta pertvarkant vandens telkinių pakrantes, joms užželiant stambiais nitrofiliniais ir daugiamečiais augalais.

Informacijos šaltiniai

Lekavičius A., 1963: Saidrenis — *Pycnus*. — Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 304–305. — Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Not recorded since the middle of the last century. Historical localities were commonly the banks of the largest rivers.

Aprašė Valerijus Rašomavičius

Paprastoji vandens lelija

Nymphaea alba L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA LŪGNINIAI (NYMPHAEACEAE)

4 (I) kategorija

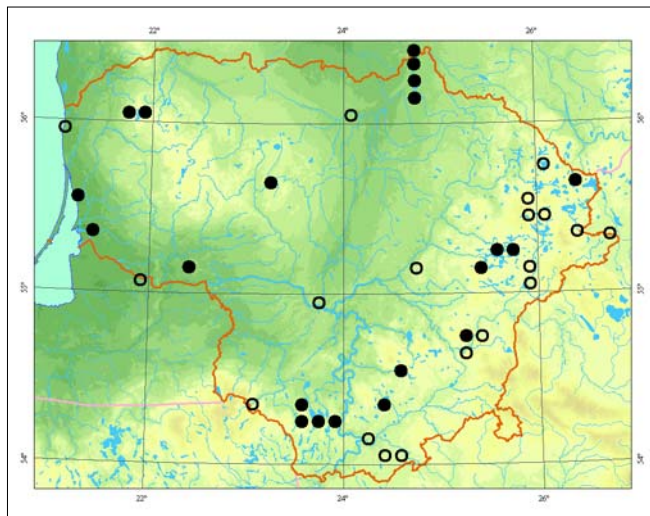
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Europoje, Mažosioje Azijoje.

Lietuvoje aptinkama visoje teritorijoje, bet gana reta. Daugiausia radaviečių aukštesniuose ežeruose. Paplitimas nepakankamai aiškus dėl rūšies *Nymphaea alba* panašumo į hibridinę rūšį *Nymphaea* × *borealis*.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, šakniastiebis vandens augalas, su povandeniniais ir plūduriuojančiais lapais. Žiedai dvilyčiai, balti, su beveik plokščia purka. Žydi birželio – rugpjūčio mėn. Dauginasi vegetatyviniu būdu ir sėklomis, kurios subręsta po vandens srovės ir paukščiai. Sėklos išlieka daigios kelerius metus ir vandens telkiniui išalus iki dugno. Auga stovinčiuose ir lėtai tekančiuose vandenyse: ežeruose, kūdrose, senvagėse, upėse, kanaluose. Dažniausiai auga 1–2 m gilumoje, tačiau gali augti ir sekliu, ir iki 3 m gylio. Didelių ežerų įlankose auga pavieniui. Mažesniuose užželiančiuose ežeruose sudaro vandens lelijų juostą kartu su kitais plūdurlapiais augalais – lūgnėmis, lelijomis, plūdėmis. Bendrijos priskiriamos *Nupharo-Nymphaeetum albae* asociacijai. Pelkiniuose ežeruose auga kartu su kiminais (*Sphagnum cuspidatum*).

Populiacijų gausumas. Naujausiose žinomose radavietėse populiacijos dažniausiai negausios, didelių są-

žalynų nesudaro. Daugelyje radaviečių dabartinė būklė nežinoma.

Grėsmės ir apsauga. Vandens tarša, dugno nuosėdų šalinimas, žiedų skynimas, intensyvus poilsioavimas.

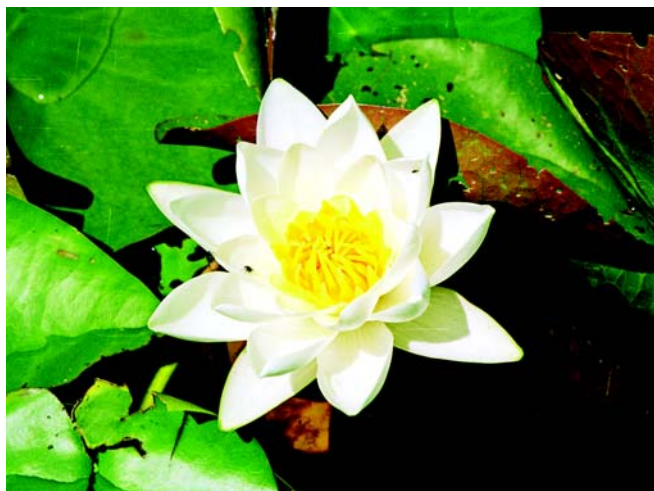
Informacijos šaltiniai

Herbariumo pavyzdžiai: WI, BILAS.

Summary

The species is distributed almost throughout the whole country but is rather rare. The distribution is not clear due to its resemblance to a hybrid species Nymphaea × borealis. In the recent localities the populations are usually sparse, forming no large overgrowth. In many localities the current state is unknown.

Aprašė Zofija Sinkevičienė

Žydrūno Sinkevičiaus nuotrauka

Mažažiedė lūgnė

Nuphar pumilum (Timm) DC.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)

ŠEIMA LŪGNINIAI (*NYMPHAEACEAE*)

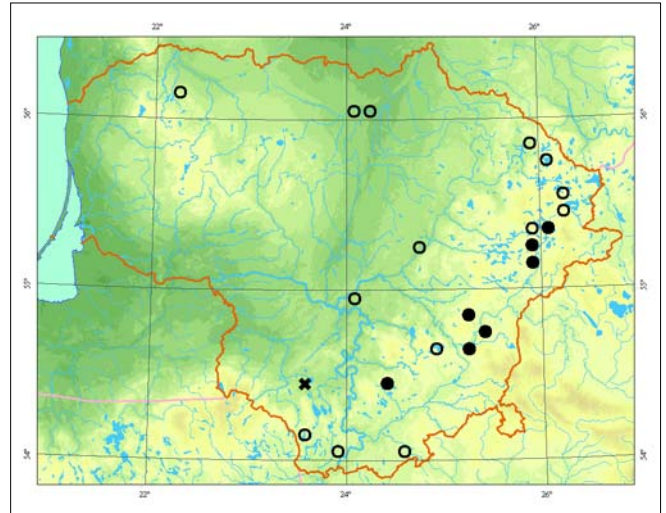
3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Paplitimas. Eurazijos šalto ir vidutinio klimato juostose. Lietuvoje daugiausia radaviečių rytinėje ir pietrytinėje dalyse. Rasta Ignalinos, Jonavos, Kauno, Lazdijų, Marijampolės, Mažeikių, Molėtų, Pasvalio, Rokiškio, Švenčionių, Trakų, Ukmergės, Varėnos, Vilniaus, Zarasų rajonuose.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, šakniastiebis vandens augalas, su povandeniniais ir plūduriuojančiais lapais. Žiedai dvilyčiai, geltoni. Žydi liepos ir rugpjūčio mėn. Dauginasi vegetatyviniu būdu ir sėklomis, kurios subręsta apšotėlio pavidalo vaisiuje. Auga mažuose, dažniausiai pelkiniuose ežeruose. Būdinga minkšto vandens ežerų rūšis. Auga nedidelėmis grupėmis arba keliolikos metrų ilgio ir 1–2 m pločio juostomis 0,5–3 m gylyje. Toje pačioje augavietėje gali gyvuoti pakankamai ilgai (pvz., Salotės ežere (Vilniaus r.) buvo pakartotinai rastas beveik po 200 metų). Pelkiniuose ežeruose vyrauja monodominantinės *Nupharetum pumili* bendrijos, rečiau kartu auga kiminai (*Sphagnum denticulatum*, *S. cuspidatum*) ar *Batrachospermum* genties raudondumbliai.

Populiacijų gausumas. Gausiausia pastaraisiais metais stebėta populiacija Kaliūkšlio ežere (Trakų r.), kuriame skirtingais metais žydinčių augalų skaičius svyruoja nuo 30 iki 200. Rūšis išnykusi Žuvinto ežere

(Alytaus r.), galbūt ir Mėlynajame ežere (Ignalinos r.). Daugelyje radaviečių populiacijų būklė nežinoma.

Grėsmės ir apsauga. Vandens tarša ir eutrofizacija, pernelyg intensyvus naudojimas poilsiui, apyežerių sausinimas.

Informacijos šaltiniai

Sinkevičienė Z., 2000: *Nupharetum pumili* Oberd. 1957 ex Th. Müller et Görs 1960 — mažažiedis lūgnynas — Kn.: Balevičienė J., Gudžinskas Z., Sinkevičienė Z. (red.), Lietuvos raudonoji knyga. Augalų bendrijos: 88–89. — Vilnius.

Summary

The species is rare in Lithuania; its localities are concentrated in the eastern and southeastern parts of the country. Very few localities recorded after 1990. In many habitats the state of populations is unknown. The species is extinct in Žuvintas (Alytus distr.) and probably Mėlynasis (Ignalina distr.) lakes. The most abundant currently observed population is in Lake Kaliūkšlis (Trakai distr.).

Aprašė Zofija Sinkevičienė

Zofijos Sinkevičienės nuotrauka

Gležnalapė nertis

Ceratophyllum submersum L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA NERTINIAI (CERATOPHYLLACEAE)

3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 2003 m.

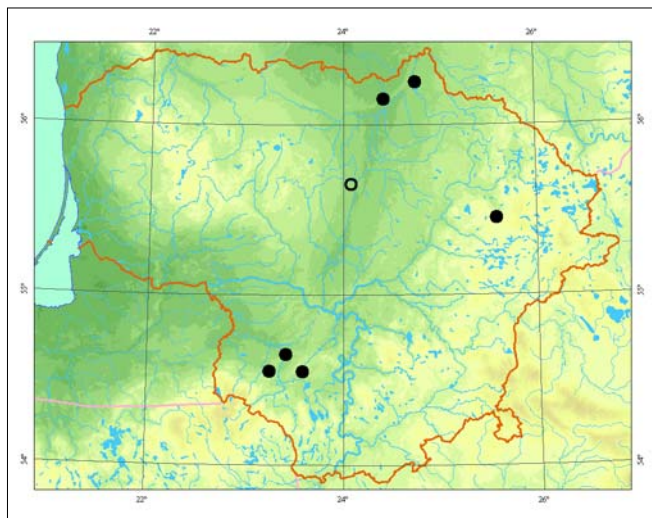
Paplitimas. Europoje, Azijoje, Afrikoje, Šiaurės ir Pietų Amerikoje.

Lietuvoje rasta Biržų, Panevėžio, Pasvalio, Utenos, Marijampolės rajonuose. Turėtų būti paplitusi plačiau, bet šią rūšį sunku atskirti nuo paprastosios nerties (*Ceratophyllum demersum*).

Biologija ir ekologija. Silpnai išsisknijantis povandeninis augalas. Stiebas iki 1 m ilgio, su 3 kartus dichotomiškai šakotų lapų menturiais. Derantys augalai Lietuvoje aptinkami retai. Daugiausia dauginasi vegetatyviniu būdu – stiebo dalimis ir žiemojančiais pumpurais (turionais), kurie susidaro vegetacijos pabaigoje, nugrimzta į dugną ir žiemoja. Gali augti ir gėluose, ir posūriuose vandenyse, tačiau iki šiol neaptiktas su jūra susijusiuose vandens telkiniuose. Auga nedideliuose stovinčiuose ir lėtai tekančiuose vandenyse – upėse, senvagėse, kanaluose, tvenkiniuose, kūdrosė. Priešingai negu daugelis retų rūšių, gali augti ir labai turtinguose maisto medžiagų vandenyse (buvo rastas sename skystų atliekų saugojimo sąvartyno baseine). Sudaro *Ceratophyllum submersum* bendrijas, auga kitų vandens augalų bendrijose, dažniausiai iki 1 m gylio.

Zofijos Sinkevičienės nuotrauka

Populiacijų gausumas. Natūraliose augavietėse populiacijos dažniausiai negausios, sudarytos iš kelių dešimčių individų. Gausiausia iki šiol – pionierinė Mockėnų sąvartyno baseino populiacija (iki 1 000 individų), kuri yra laikina dėl sąvartyno eksploatacijos. Taip pat gausi populiacija aptikta Amalvo ežero polderio kanale.

Grėsmės ir apsauga. Didžiausią grėsmę kelia smulkių vandens telkinių sausinimas, hidrografinio tinklo pertvarkymas. Taip pat nyksta dėl vandens telkinių užaugimo ir konkurencijos su stambiais šakniastiebiais vandens augalais.

Informacijos šaltiniai

Herbariumo pavyzdžiai: WI, BILAS, HSUD.

Summary

The species is rare and insufficiently studied in Lithuania. The most abundant populations were observed in artificial water bodies such as a dumping ground pool and polder canal. The species can tolerate a high amount of nutrients, but in eutrophic water bodies it disappears due to competition with other aquatic plants.

Aprašė Zofija Sinkevičienė

Trilapė bligna

Isopyrum thalictroides L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)

ŠEIMA VĖDRYNINIAI (RANUNCULACEAE)

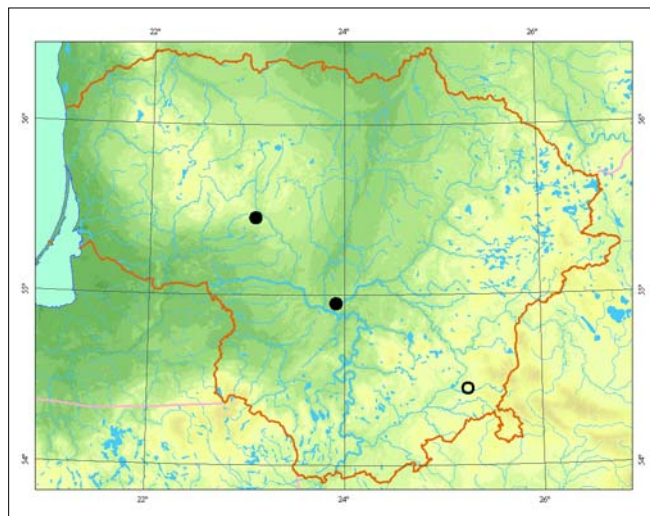
1 (E) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Paplitimas. Rūšies arealas plyti Vidurio Europoje, vidutinio klimato juostoje: nuo Pirėnų kalnų vakaruose iki Vidurio Ukrainos rytuose; nuo Vidurio Italijos ir Balkanų pietuose iki Lietuvos ir Baltarusijos šiaurėje. Lietuvoje žinomos 2 išlikusios augavietės: Kamšos miške (Kaune, Marvelėje) ir Dubysos slėnyje ties Lyduvėnais (Raseinių r.). Anksčiau buvo rasta Jašiūnų apylinkėse (Šalčininkų r.), Vilniuje prie Žaliųjų ežerų, Blinstrubiškių miške (Raseinių r.) ir Marijampolės rajone.

Biologija ir ekologija. Daugiametis šakniastiebis augalas, pavasarinis efemeroidas. Lapai vieną arba du kartus trilapiai; lapeliai triskilčiai. Žiedai pavieniai, balti. Žydi balandžio mėn. (rečiau – gegužės pradžioje). Dauginasi šakniastiebiais ir sėklomis. Nuodingas, sukaupia daug įvairių alkaloidų ir cianogeninių glikozidų. Auga *Carpinion* ir *Alnion incanae* sąjungų lapuočių miškuose, kuriuose vyrauja liepos, baltalksniai, skroblai, klevai, pasitaiko eglių. Mėgsta derlingus priemolio ir priesmėlio dirvožemius.

Populiacijų gausumas. Vegetacijos laikotarpiu sudaro sąžalynus po keliasdešimt arba kelis šimtus individų. Literatūroje nurodoma, kad prie Lyduvėnų esančioje populiacijoje augalai subrandina mažai sėklų, o

jaunų individų labai negausu, tačiau kitur atliktų tyrimų duomenimis, palankiausiomis sąlygomis populiacijose vyrauja generatyviniai individai ir daigai. Tinkamomis sąlygomis augalai toje pačioje vietoje ilgai išsilaiko: išlikusi populiacija Kamšos miške pirmą kartą paminėta 1898 m.

Grėsmės. Miškų kirtimas, mindymas, augalų skynimas, dirvožemio erozija.

Informacijos šaltiniai

Jurkuvienė M., 1999: Trilapės blignos (*Isopyrum thalictroides* L.) paplitimas ir augimviečių sąlygos Lietuvoje. – Botanica Lithuanica, 5 (4): 387–392.

Apalia D., 1961: Vėdryniniai – Ranunculaceae. – Natkevičaitė-Ivanauskienė (red.), Lietuvos TSR flora, 3: 357–444. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

In Lithuania, *Isopyrum thalictroides* has survived in two sites near Kaunas and Lyduvėnai (Raseiniai distr.). The species occurs in broadleaved forests (*Carpinion*, *Alnion incanae*). The plants are vernal ephemerals with a short vegetation period, though the populations can survive over a century. The species is threatened by forest clearing, trampling, picking and soil erosion.

Aprašė Raimondas Čiuplys

Kęstučio Obelevičiaus nuotrauka

Vėjalandė šilagėlė

Pulsatilla patens (L.) Mill.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA VĖDRYNINIAI (RANUNCULACEAE)

2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

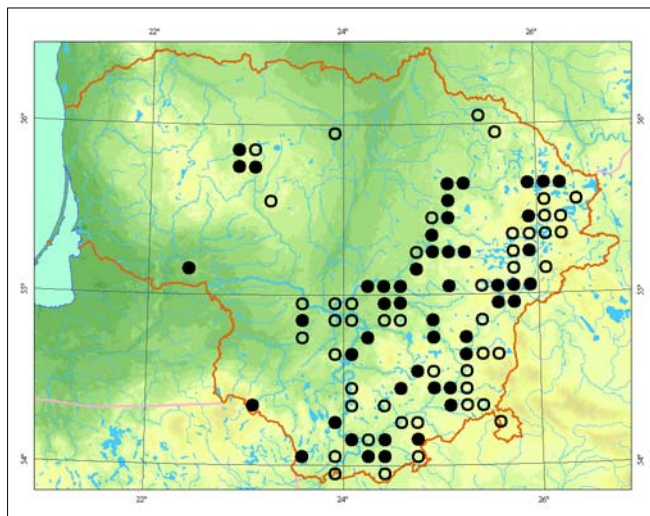
Įrašyta į ES Buveinių direktyvos II, Berno konvencijos I priedus.

Paplitimas. Arealas apima Vidurio Europos rytinę dalį, Rytų Europą ir Vakarų Sibirą.

Lietuvoje populiacijos telkiasi pietiniuose ir rytiniuose rajonuose. Pietinėje Pajūrio žemumos dalyje rūšis buvo aptikta tik XIX a.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, iki 35 cm aukščio augalas. Žydi balandžio – gegužės mėn. Dauginasi sėklomis. Šviesomėgis, ūksmės ir konkurencijos nepakenčiantis augalas. Lietuvoje auga sausuose ar apysausiuose smėlio ar priesmėlio, kartais karbonatų turinčiuose dirvožemiuose, kurių reakcija neutrali arba silpnai šarminė. Vėjalandės šilagėlės sėklos geriausiai dygsta pirmais metais, o 4 metų sėklos tampa visai nedaigios. Subrendusios ir išsibarsčiusios sėklos į dirvožemį įsirausia pačios, sukantis higroskopiškam, akuotą primenančiam vaisiaus snapeliui.

Populiacijų gausumas. Dauguma populiacijų yra nedidelės, jas sudaro pavieniai augalai (paprastai iki 10), aptinkami dideliame plote, arba mažos atskirtos gru-

pelės. Esant palankioms sąlygoms, 1 m² gali būti iki 50 ar daugiau individų. Visas vėjalandžių šilagėlių populiacijų užimamas plotas šalyje gali būti mažesnis kaip 500 ha ir gali būti išlikę nuo 10 000 iki 15 000 individų.

Grėsmės ir apsauga. Tiesioginis augalų naikinimas (žiedų skynimas), buveinių pokyčiai (medynų tankėjimas), ištisinės samanų dangos susidarymas. Kai kuriose buveinėse grėsmę kelia invaziniai augalai, ypač gausialapiai lubinai.

Palankiai populiacijas veikia spyglių ir nuokritų bei samanų paklotės šalinimas, dalinis dirvožemio praradimas, pažeminiai gaisrai. Norint veiksmingai organizuoti ir įgyvendinti rūšies apsaugos priemones, reikia pakeisti teisės aktus.

Informacijos šaltiniai

Apalia Dz., Lekavičius A., 1961: Šilagėlė – *Pulsatilla*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 3: 393–402. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

In Lithuania *Pulsatilla patens* is distributed in the eastern part of the country and isolated populations are known in Šiauliai, Kelmė and Tauragė districts. The most significant decrease of populations has been noted around towns and villages. The picking of flowers and habitat changes threaten this species.

Aprašė Zigmantas Gudžinskas

Jono Augustausko nuotrauka

Rėpliojantysis vėdrynas

Ranunculus reptans L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)

ŠEIMA VĖDRYNINIAI (RANUNCULACEAE)

2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 2003 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Šiaurės Amerikoje.

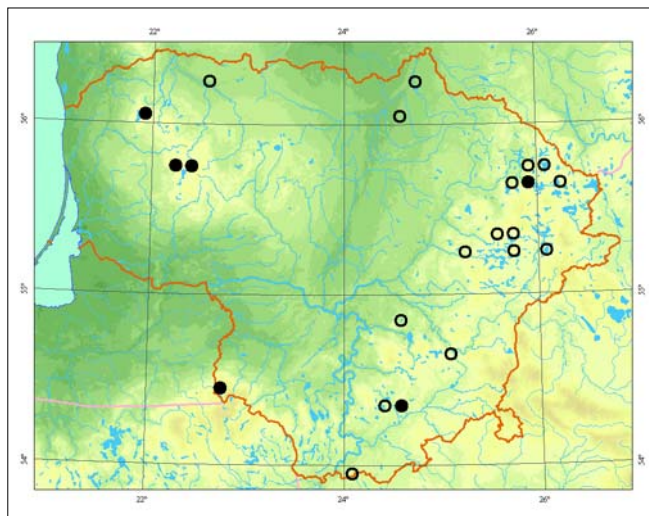
Lietuvoje gana reta rūšis. Daugiausia radaviečių rytinėje šalies dalyje, labai mažai – Vidurio Lietuvoje. Dabartinis rūšies paplitimas ištirtas nepakankamai – nuo 1992 m. žinomos tik 6 radavietės.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 5–10 cm aukščio augalas, šliaužiančiais, kiekviename tarpubamblyje įsišaknijančiais stiebais. Smulkūs geltoni žiedai išauga iš kiekvieno tarpubamblio. Žydi nuo birželio iki rugšėjo mėn. Iš vieno žiedo išauga 2–5 vaisiukai, kiti nunyksta. Auga nusekusių ežerų smėlėtuose ir akmenuotuose krantuose, atabrado seklumose, kartais iki 1 m gylio. Rečiau aptinkamas upių pakrantėse, žvyro karjeruose. Kaip pionierinė rūšis kartais sudaro nemažus sąžalynus kitais augalais neapaugusiuose nusekusių ežerų krantuose, dažniau auga nendrių (*Phragmitetum australis*) ir duonių (*Eleocharitetum palustris*) bendrijose. Gilesnėse augavietėse auga su maurbragiais (*Chara aspera*, *Chara contraria*) ir plūdėmis (*Potamogeton* spp.).

Populiacijų gausumas. Visose naujausiose šiuo metu žinomose radavietėse Platelių (Plungės r.), Lūksto (Telšių r.), Vištyčio (Vilkaviškio r.), Pabiezninkių (Varėnos r.), Tauragno (Utenos r.) ežeruose populiacijos yra gana gausios, tačiau joms tinkamų augaviečių tolydžio mažėja.

Linos Jasiukonytės piešinys

Grėsmės ir apsauga. Nyksta dėl vandens taršos, eutrofizacijos, pernelyg intensyvus pakrančių naudojimas poilsiui, pakrančių ir atabrado seklumų užaugimo kitais augalais.

Rūšiai išlikti padėtų pakrančių nendrynų šalinimas.

Informacijos šaltiniai

Apalia Dz., Lekavičius A., 1961: Kurklė – *Batrachium*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 3: 409–414. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: WI, BILAS.

Summary

The species is recorded almost throughout the whole country but is rather rare. Most of the localities are in the eastern part of the country; very few are in central Lithuania. Since 1992 the species has been found in large, usually mesotrophic lakes. Although the species is rather abundant in six of the currently known localities, habitats suitable for the species are in decline due to extensive recreation and the overgrowth of lakesides with other plants.

Aprašė Zofija Sinkevičienė

Tuščiaviduris rūtenis

Corydalis cava (L.) Schweigg. et Körte

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA ŽVIRBLIARŪTINIAI (FUMARIACEAE)

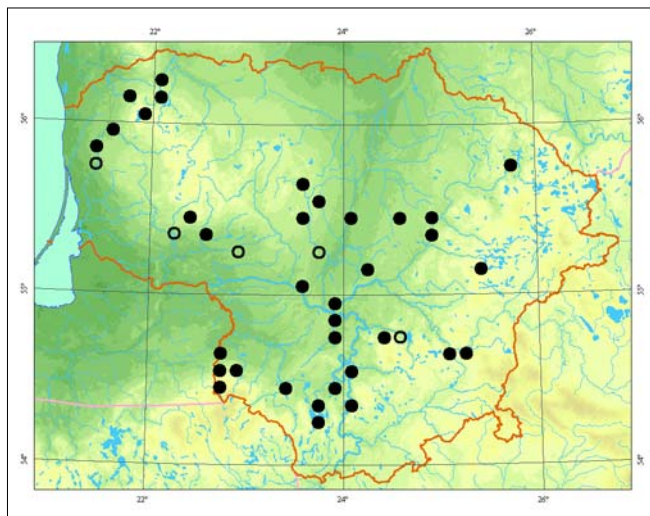
2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Europoje, išskyrus šiaur rytinius rajonus ir pietinėje Skandinavijos dalyje.

Lietuva yra ties šiaur rytiniu rūšies arealo pakraščiu. Dažniau randama vakarinėje, pietvakarinėje, vidurinėje dalyse.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 0,2–0,3 m aukščio žolinis augalas, pavasarinis efemeroidas, atsargas kaupiantis ir pavasarį išaugantis iš tuščiaavidurio stiebagumbio. Žydi balandžio pabaigoje – gegužės pradžioje, medžiams dar nesulapojus, kol miške būna pusiau šviesomėgiams augalams tinkamas apšvietimas. Žydėjimo metu dažnai vyrauja žolių dangoje, ypač drėgnuose, nerūgščiuose, karbonatinguose, daug perpuvusių nuokritų turičiuose priemolio dirvožemiuose. Dauginasi sėklomis, kurios subręsta vasaros pradžioje. Jas išplatina skruzdėlės. Sėkloms subrendus, sunyksta antžeminė augalo dalis. Medingas. Dekoratyvus. Aptinka-

mas plačialapių (*Quercus-Fagetea* klasės bendrijos) miškuose, krūmuose. Dauguma augaviečių yra mišku apaugusiuose upių slėniuose, raguose.

Populiacijų gausumas. Auga įvairaus dydžio grupėmis. Tinkamiausiomis sąlygomis, žydėjimo metu sudaro ištisinę dangą.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta pakeitus augavietes, dėl miškų gaisrų, dėl kertant miškus išdraskytų dirvožemių, neišvežtų šakų krūvų, skinant ar perkeliant į darželius. Yra duomenų, kad miške po plynųjų kirtimų tuščiaavidurių rūtenių populiacijose smarkiai sumažėja individų skaičius.

Informacijos šaltiniai

Bagdonaitė A., 1961: Rūtenis – *Corydalis*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 3: 472–476.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI, HSUD.

Summary

In Lithuania the species is at the northeastern border of the distribution range. *Corydalis cava* is more frequent in the western, southwestern and central parts of Lithuania. It is found in broadleaved forests and among shrubs, most frequently in river valleys. *Corydalis cava* grows in groups of various sizes; under optimum growing conditions the species gains entire coverage during flowering.

Aprašė Daiva Patalauskaitė

Broniaus Šablevičiaus nuotrauka

Tarpinis rūtenis

Corydalis intermedia (L.) Mérat

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)

ŠEIMA ŽVIRBLIARŪTINIAI (FUMARIACEAE)

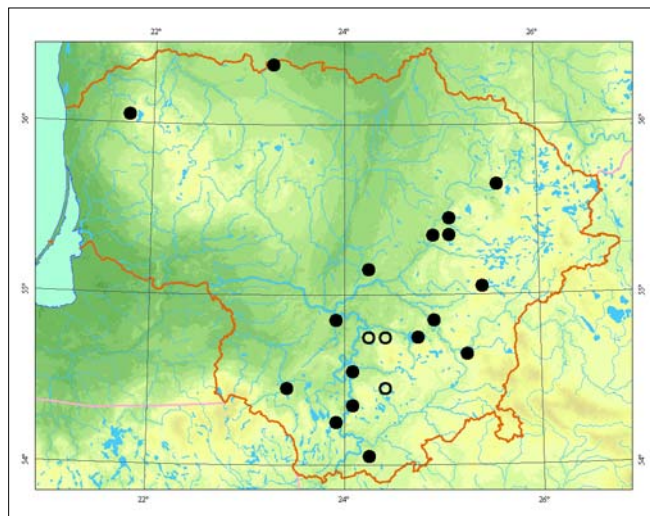
3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Vidurio ir Šiaurės Europoje.

Lietuva yra ties rytiniu rūšies arealo pakraščiu. Dažniau aptinkama pietinėje, pietrytinėje ir rytinėje dalyse (Alytaus, Anykščių, Kaišiadorių, Kauno, Marijampolės, Molėtų, Trakų, Ukmergės, Utenos, Vilniaus r.), kitur reta, aptikta tik Žagarės apylinkėse ir Stirbaičių miške (Plungės r.).

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 10–15 cm aukščio žolinis augalas. Pavasarinis efemeroidas, atsargas kaupia rutuliškuose, pilnaviduriuose šviesiai ruduose stiebagumbiuose. Žydi balandžio mėn. pabaigoje – gegužės pradžioje, medžiams dar nesulapojus. Dauginasi sėklomis, kurioms subrendus (pirmoje vasaros pusėje) sunyksta antžeminė augalo dalis. Sėklos turi baltus mėsingus priedėlius, viliojančius skruzdėles, kurios išnešioja sėklas ir taip išplatina augalus. Auga plačialapių ar mišriuose miškuose (*Quercus-Faget*

klasės bendrijos), krūmuose, pamiškėse. Ypač mėgsta miškingus upių slėnių šlaitus, raguvas, kuriose arti paviršiaus yra karbonatų arba mergelių.

Populiacijų gausumas. Auga įvairaus dydžio grupėmis, tačiau ištisinio susivėrusio žolyno paprastai nesudaro. Vienoje didesnių populiacijų, esančioje Anykščių r. ir užimančioje 0,5 ha plotą, 1 m² suskaičiuota apie 30 augalų, kitoje – 1 m² 50 juvenilinių augalų.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta pakeitus augavietes, dėl miškų gaisrų, dėl kertant miškus išdraskytų dirvožemių, ant populiacijos suvertus šakų krūvas. Jeigu toje pačioje vietoje auga paprastasis rūtenis (*Corydalis solida*), nyksta dėl hibridizacijos.

Informacijos šaltiniai

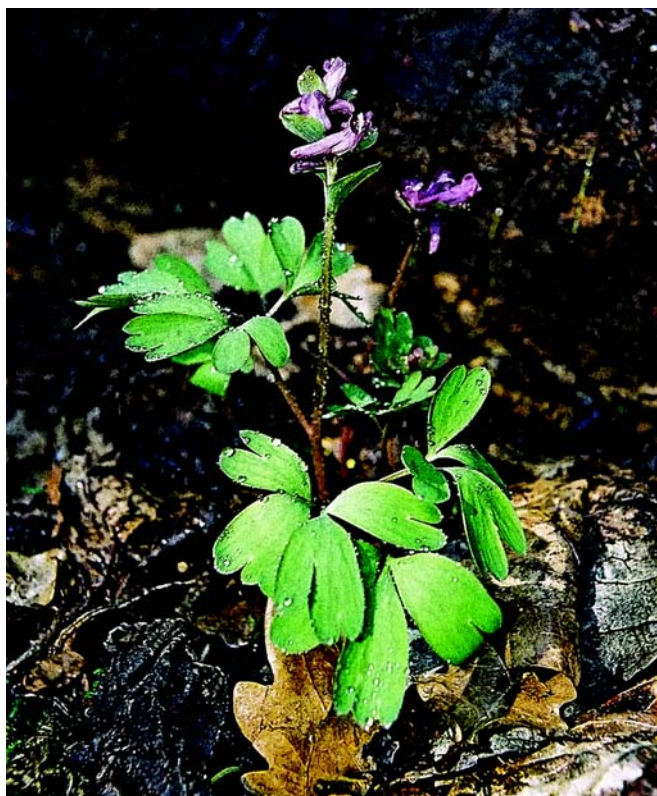
Bagdonaitė A., 1961: Rūtenis – *Corydalis*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 3: 472–476.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI, HSUD.

Summary

Corydalis intermedia is most frequent in the southern, southeastern and eastern parts of Lithuania; elsewhere it is rare. The species grows in broadleaved or mixed forests, among shrubs and along forest edges, forming groups of different sizes.

Aprašė Daiva Patalauskaitė

Žydrūno Sinkevičiaus nuotrauka

Šaltininė menuva

Montia fontana L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA PORTULAKINIAI (PORTULACACEAE)

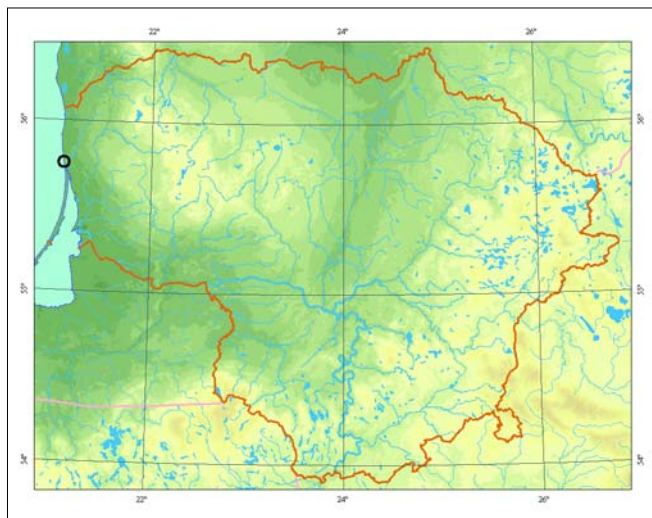
4 (I) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 1989 m.

Paplitimas. Šiaurės ir Vidurio Europoje, rytinėje Šiaurės Amerikos dalyje.

Lietuvoje žinoma 1 radavietė prie Kalotės ežero (Klaipėdos r.).

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 0,1–0,25 m aukščio žolinis augalas plūduriuojančiais ar besidriekiančiais pažeme stiebais. Žydi gegužės – liepos mėn. Dauginasi vegetatyviniu būdu ir sėklomis. Šiaurinėje Kalotės ežero dalyje augo dumblingame ežero krante, netoli atabrado, keleto kvadratinų metrų plote, kartu su kitais augalais sudarydamas ištisinę dangą. Pakartotinių tyrimų metu neaptiktas. Šiauriniame ežero krante susiformavęs brandus juodalksnynas, kuris plyti iki pat vandenyje augančios nendrių juostos, ir nebėra augalais neapžėlusiu dumblingu pakrančių bei atabrado. Kadangi šaltininė menuva plinta ne tik vegetatyviniu būdu, bet ir sėklomis, susidarius palankioms sąlygoms, gali išaugti iš išlikusio sėklų banko.

Populiacijų gausumas. Vienintelėje radavietėje 1974 m. šaltinių menuvų buvo aptikta keleto kvadratinų metrų plote.

Grėsmės ir apsauga. Gali sunykti pasikeitus augavietei, suintensyvėjus ūkinei ar poilsinei veiklai (renigiant poilsia vietas, dėl trypimo).

Informacijos šaltiniai

Aleksandravičiūtė B., 1961: Menuva – *Montia*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 3: 266–267.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

The only locality in Lithuania is known to exist beside Lake Kalotė in Klaipėda district. In 1974 *Montia fontana* grew on a silty lakeshore beside the shallows on an area of several square metres forming an entire coverage with other plants.

Aprašė Daiva Patalauskaitė

Linos Jasiukonytės piešinys

Siauralapė smiltė

Arenaria saxatilis L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)
ŠEIMA GVAZDIKINIAI (*CARYOPHYLLACEAE*)

2 (V) kategorija

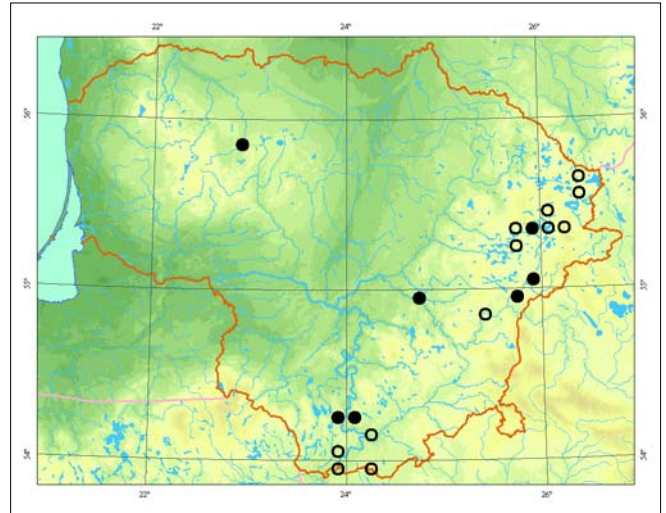
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Rytų ir Pietų Europoje, Sibire, Centrinėje Azijoje. Kontinentinė stepių rūšis.

Lietuvoje paplitusi pietrytinėje dalyje: Žaliųjų ežerų apylinkėse (Vilniaus r.), Varėnos, Lazdijų, Švenčionių, Ignalinos, Zarasų rajonuose. Pavienės radavietės yra Kauno (Girionys), Raseinių ir Kelmės rajonuose.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 20–40 cm aukščio augalas, su šeriškų lapų kuokštais pamatuose. Dauginasi sėklomis ir vegetatyviniu būdu. Žydi birželio–liepos mėn. Dekoratyvus. Auga sausuose pušynuose, šlaituose, sausose pievose. Būdinga *Koelerion glaucae* sąjungos rūšis. Neretai auga retuose pušynuose, *Peucedano-Pinetum* bendrijose.

Populiacijų gausumas. Tinkamose augavietėse populiacijos gausios. Ignalinos ir Varėnos r. gausios popu-

liacijos ir monodominantiniai sąžalynai plyti pušynų aikštelėse, retmėse ir pamiškėse. *Arenaria saxatilis* sudaro tankias vejas ir kerus su vegetatyviniais ir generatyviniais ūgliais. Pavieniai individai ar jų grupelės (5–8 individai) aptinkami ir nebūdingose šiems augalams *Quercus-Fagetum* bendrijose. Pasitaiko gausių, tačiau trumpalaikių populiacijų naujai išartose ir apleistose smėlėtose pamiškėse.

Grėsmės ir apsauga. Augalas retas dėl tinkamų augaviečių stokos. Augavietės tiek natūraliai, tiek dėl ūkinės veiklos nuolat keičiamos. Pagrindinės nykimo priežastys yra netinkamas ganymas (gyvulių skaičius, ganymo laikas), pavasarinis žolės deginimas, natūralus atvirų plotų užaugimas.

Informacijos šaltiniai

Snarskis P., 1961: Smiltė — *Arenaria*. — Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 3: 292–294 — Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

This continental species has a rather limited distribution in southeastern Lithuania. It occurs mainly in dry pine forests. The decline of localities has been observed due to changes in forest management.

Aprašė Jolanta Stankevičiūtė

Linos Jasiukonytės piešinys

Smulkialapė glažutė

Cerastium brachypetalum N. H. F. Desp. ex Pers.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)

ŠEIMA GVAZDIKINIAI (CARYOPHYLLACEAE)

3 (R) kategorija

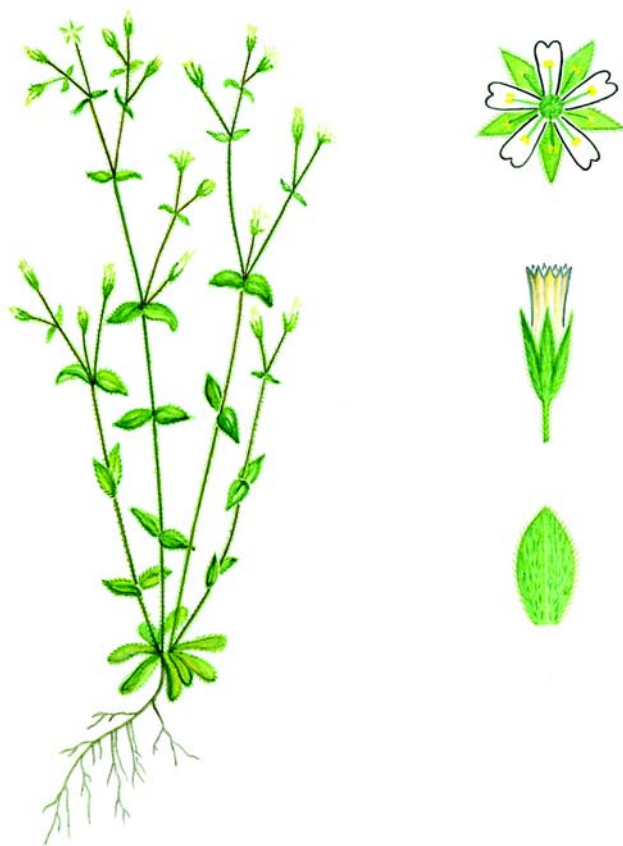
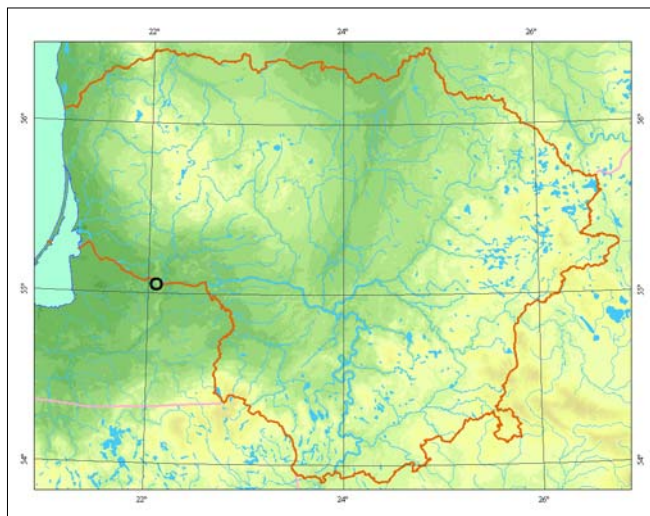
Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 1989 m.

Paplitimas. Vakarų, Vidurio ir Pietų Europoje, Kaukaze, Kryme.

Lietuvoje rūšies paplitimas neištirtas: yra 1 herbariumo pavyzdys iš Rambynų regioninio parko (Šilutės r.). Literatūroje nurodoma, kad rasta Kauno apylinkėse, tačiau tikslesnių nuorodų apie radavietę nėra.

Biologija ir ekologija. Vienmetis, 7–20 cm aukščio augalas. Dauginasi sėklomis. Žydi gegužės–birželio mėn. Terofitas. Auga smiltpievėse, pakelėse.

Populiacijų gausumas. Populiacijų būklė ir gausumas Lietuvoje nežinomi.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta pasikeitus augavietės ekologinėms sąlygoms, dėl natūralios augalijos kaitos, užželiant smiltpievėms.

Informacijos šaltiniai

Snarskis P., 1961: Glažutė – *Cerastium*. – In.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 3: 280–286. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

Cerastium brachypetalum was registered in only one locality in the Rambynas Regional Park. There is insufficient information on its distribution and present day situation.

Aprašė Jolanta Stankevičiūtė

Linos Jasiukonytės piešinys

Miškinė glažutė

Cerastium sylvaticum Waldst. et Kit.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)

ŠEIMA GVAZDIKINIAI (*CARYOPHYLLACEAE*)

4 (I) kategorija

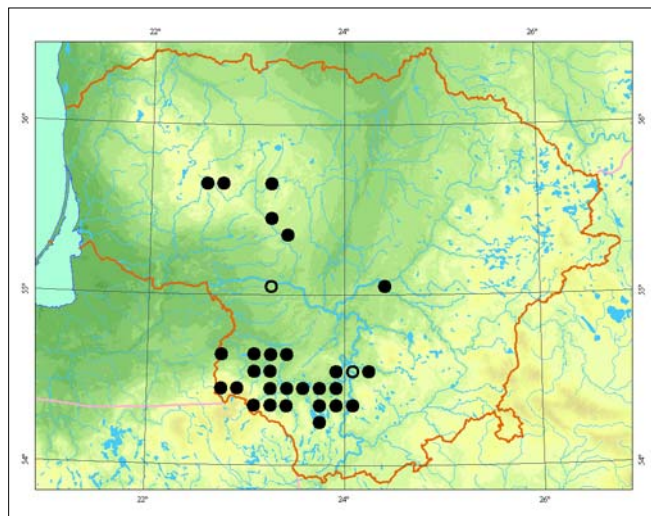
Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 1989 m.

Paplitimas. Vidurio Europoje.

Aptinkama daugiausia Pietvakarių Lietuvoje: Alytaus, Marijampolės, Prienų, Šakių rajonuose.

Biologija ir ekologija. Daugiametis arba dvimetis žolinis augalas. Stiebas kylantis, gležnas, plaukuotas. Žydi birželio – liepos mėn. Dauginasi sėklomis ir vegetatyviniu būdu. Auga lapuočių miškuose (dažniausiai *Tilio-Carpinetum betuli* bendrijose), derlinguose drėgnuose molio ir priemolio dirvožemiuose. Pakenčia ūksmę, tačiau dažniausiai auga pamiškėse, miškų retmėse, prie kelių arba kvartalų linijų.

Populiacijų gausumas. Auga pavieniui arba nedidelėmis grupėmis. Cenopopuliacijos dažniausiai trumpamžės: susivėrus medynui ir krūmams išnyksta ir pasirodo kitoje vietoje.

Grėsmės ir apsauga. Plynieji kirtimai, sausinimas. Populiacijos priklausomos nuo vietinių pažaidų. Gali reikėti retinti krūmus ir medynus, kirsti egles.

Informacijos šaltiniai

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI, HSUD.

Summary

The sites of *Cerastium sylvaticum* are mainly found in the southwestern part of Lithuania. The species is associated with broadleaved forests (*Tilio-Carpinetum betuli*) and prefers habitats with fresh clayey soils. Plants are shade tolerant, but prefer more open sites. Populations are short-lived and dependant on small-scale forest disturbance. Forest clear felling and draining pose the main threat to its survival and populations can be restored by thinning out forest canopies.

Aprašė Raimondas Čiuplys

Linos Jasiukonytės piešinys

Dirvinė raugė

Agrostemma githago L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)

ŠEIMA GVAZDIKINIAI (CARYOPHYLLACEAE)

2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 1989 m.

Paplitimas. Europoje, Centrinėje Azijoje, Sibire, Toliuosiuose Rytuose.

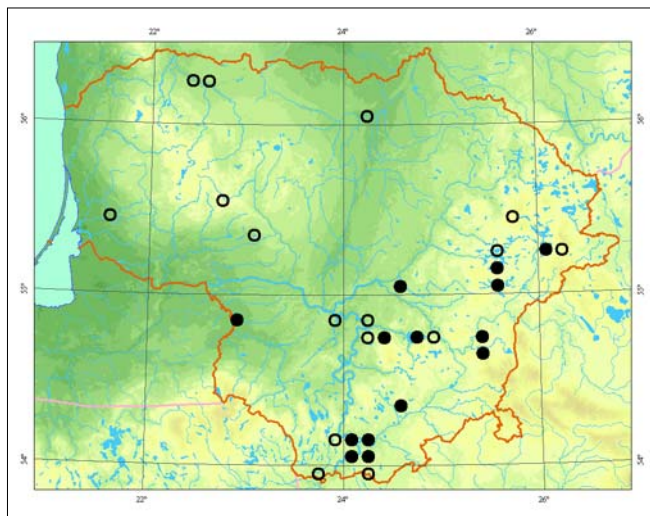
Lietuvoje rūšis dažniausiai aptinkama pietiniuose ir pietrytiniuose rajonuose, beveik nerandama derlingų dirvožemių Vidurio lygumoje, mažai duomenų iš vakarinių rajonų.

Biologija ir ekologija. Vienmetis, dažniausiai peržimojantis, 50–100 cm aukščio, stačiais, gana tvirtais stiebais augalas. Žydi nuo birželio iki rugpjūčio mėn. Sėklos labai daigios (net iki 10 metų). Auga javuose, dažniausiai rugių pasėliuose, ant ežių, dirvonuose, dykvietėse (*Stellarietea mediae* klasės bendrijos).

Populiacijų gausumas. Rūšies paplitimas ir gausumas visiškai priklauso nuo krašto žemdirbystės kultūros lygio. Literatūroje yra nuorodų, kad praėjusio amžiaus pirmoje pusėje ji buvo viena iš vyraujančių piktžolių. Kolūkinės santvarkos klestėjimo laikais (XX a. 9-ajame dešimtmetyje) rūšis buvo beveik išnykusi. Žemės reformos pradžioje (paskutiniame praėjusio amžiaus dešimtmetyje) dirvinė raugė vėl tapo dažna piktžole rugių pasėliuose, kurie būdavo įveisiami mažuose sklypuose kasmet naudojant vietoje išaugintą ir nevalytą sėklą.

Valerijaus Rašomavičiaus nuotrauka

Pastaruoju metu pietinėje ir pietrytinėje šalies dalyje dar pasitaiko pakankamai gausių dirvinių raugių populiacijų.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta dėl pažangių javų auginimo technologijų — sėjama kruopščiai išvalyta sėkla (tai tipiška su sėklomis plintanti piktžolė), sudyguosioms piktžolėms naikinti naudojami cheminiai preparatai, išstobulinta pasėlių struktūra.

Populiacijas šalyje galima išsaugoti atkuriant ir jas dirbtinai palaikant ekstensyvaus žemės ūkio sklypuose (ekologiniuose ūkiuose, nacionaliniuose parkuose, muziejuose) ir botanikos soduose.

Informacijos šaltiniai

Snarskis P., 1961: Gvazdikiniai — *Caryophyllaceae*. — Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 3: 268–342. — Vilnius.

Regelis K., 1939: Medžiagą Lietuvos piktžolėms pažinti. — VDU Botanikos sodo raštai, 6: 41–93.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The species was almost extinct in the 1990s. After land reform which changed land use and ownership, populations have recovered and there are still small rye fields with an abundance of *Agrostemma githago* in the southern and southeastern parts of the country.

Aprašė Valerijus Rašomavičius

Žalsvoji naktižiedė

Silene chlorantha (Willd.) Ehrh.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)
ŠEIMA GVAZDIKINIAI (*CARYOPHYLLACEAE*)

2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

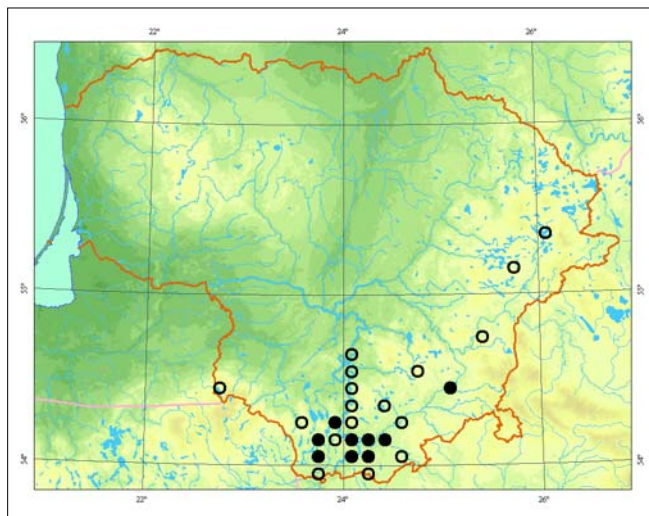
Paplitimas. Rytų ir Vidurio Europoje, Kaukaze, Sibire, Centrinėje Azijoje.

Lietuvoje rūšis aptinkama pietiniuose ir pietrytiniuose rajonuose: Alytaus, Ignalinos, Lazdijų, Prienų, Šalčininkų, Vilniaus, Varėnos.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 30–80 cm aukščio, vienastiebis arba daugiastiebis augalas. Hemikriptofitas. Žydi birželio–rugsėjo mėn. Dauginasi sėklomis. Šviesomėgis. Auga sausuose, šviesiuose pušynuose, miškų aikštelėse, šlaituose, viržynuose, pakelių sankasose. Gerai auga ir dera kaip kultūrinis augalas.

Populiacijų gausumas. Auga nedidelėmis grupėmis po kelis ar keliolika augalų ir pavieniui.

Grėsmės ir apsauga. Pagrindinis pavojus yra atvirų aikštelių užsodinimas mišku ar jų savaiminis užaugimas.

Būtina išlaikyti atviras aikšteles ir pamiškes, prireikus retinti medynus (iki 0,5 skalsumo) ar pamiškėse iškirsti savaiminukus. Surinkus sėklas iš vietinių populiacijų, galima suformuoti sėklų banką ir panaudoti jį atkuriant nykstančias populiacijas.

Informacijos šaltiniai

Snarskis P., 1961: Gvazdikiniai — *Caryophyllaceae*. — Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 3: 268–342. — Vilnius.
Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Localities are concentrated in southern and southeastern Lithuania, mainly in dry pine forests. A decrease in known populations is caused by the overgrowth of open habitats.

Aprašė Mindaugas Lapelė

Žydruno Sinkevičiaus nuotrauka

Lietuvinė naktižedė

Silene lithuanica Zapal.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA GVAZDIKINIAI (CARYOPHYLLACEAE)

4 (I) kategorija

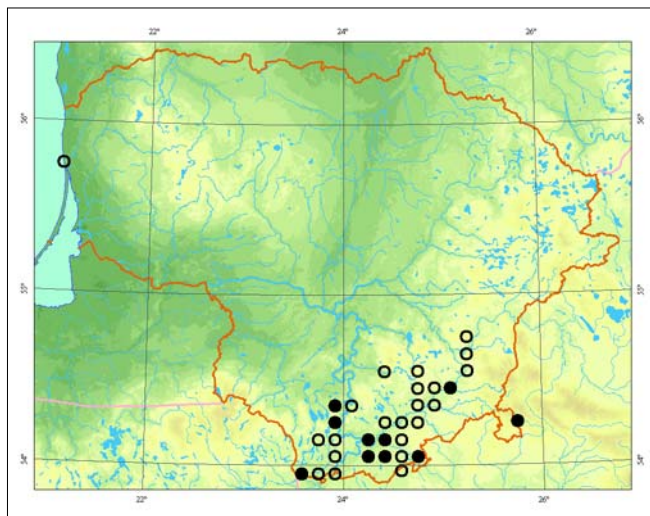
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Rytų Europoje. Per Lietuvą eina šiaurvakarinė arealo riba.

Lietuvoje rūšis aptinkama pietiniuose rajonuose: Alytaus, Lazdijų, Šalčininkų, Trakų, Varėnos, Vilniaus. Daugiausia radaviečių smėlėtoje Dainavos lygumoje.

Biologija ir ekologija. Vienmetis arba dvimetis, 20–45 cm aukščio augalas. Terofitas. Žydi gegužės – rugsėjo mėn. Dauginasi sėklomis. Auga sausuose pušynuose, pamiškėse, viržynuose, dirvonuose, atviruose upių skardžiuose, lengvose smėlio dirvose. Aptinkamas ir antrinėse augavietėse: pakelėse, kirtimuose, ant kvartalų linijų.

Populiacijų gausumas. Auga pavieniui arba grupelėmis, dažniausiai atvirame smėlyje. Susivėrus augalų dangai išnyksta. Kai kurios populiacijos nuolat ardo muose upių skardžiuose išsilaiko keliolika metų.

Grėsmės ir apsauga. Augalas jautrus sukcesijai: augaviečių užžėlimui, šlaitų erozijai. Gerai dauginasi, todėl galimas populiacijų atkūrimas naudojant vietinių populiacijų sėklas.

Informacijos šaltiniai

Snarskis P., 1961: Gvazdikiniai – Caryophyllaceae. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 3: 268–342. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Localities in Lithuania are on the northwestern border of the distribution area. It occurs mainly in the southeastern part of the country on the Dainava sandy lowlands. Populations are mostly associated with open habitats with a naturally disturbed plant cover.

Aprašė Mindaugas Lapelė

Mindaugo Rylos nuotrauka

Smiltyninis gvazdikas

Dianthus arenarius L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)

ŠEIMA GVAZDIKINIAI (CARYOPHYLLACEAE)

2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Tipinis porūšis *Dianthus arenarius* subsp. *arenarius* įrašytas į Buveinių direktyvos II priedą.

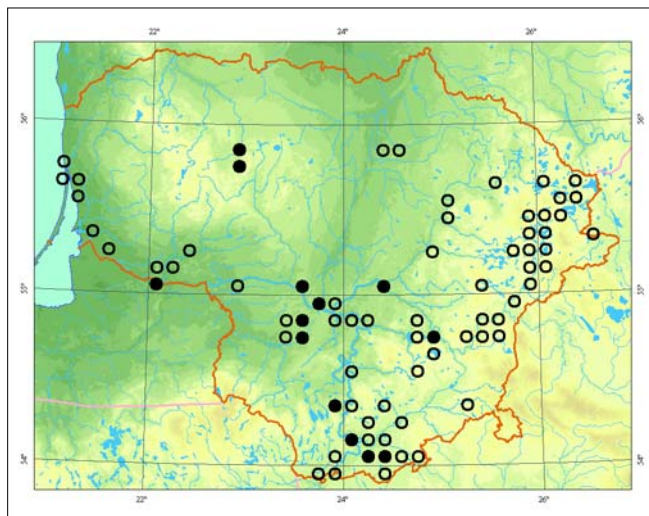
Paplitimas. Vidurio ir Rytų Europoje, Skandinavijoje. Lietuvoje rūšis paplitusi pietryčių ir pietiniuose rajonuose, dar aptikta Kauno, Jurbarko, Pagėgių, Palangos ir Raseinių apylinkėse, Stumbriškėse (Panevėžio r.). Lietuvoje paplitęs borusinis porūšis subsp. *borussicus* Vierh., tipinis porūšis subsp. *arenarius* pasitaiko labai retai.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, sudarantis gana tankius daugiastiebius kerus, 15–30 cm aukščio augalas. Hemikriptofitas. Žiedai kvapūs, giliai plunksniškai suskaldytais vainiklapiais. Žydi birželio–rugpjūčio mėn. Dauginasi sėklomis ir vegetatyviniu būdu. Dekoratyvus. Tipinio porūšio nežydintys ūgliai sudaro tankią pagalvėlę, žydinčių ūglių viršūnėje būna po 1, retai po 2 baltus žiedus. Borusinio porūšio žydintys ūgliai šakoti, su 2–5, dažniausiai rausvais žiedais. Auga sausose pušynų pamiškėse ir miškų aikštelėse smėlėtuose dirvožemiuose: ir silpnai rūgščiuose, ir šarminiuose.

Populiacijų gausumas. Rytinėje ir pietinėje Lietuvoje gana retas, vakarinėje – retas augalas, vidurio ir šiauriniuose rajonuose randamos tik atskirtos populiacijos. Dauguma jų negausios, užima nedidelius plotus.

Zigmanto Gudžinsko nuotrauka

Grėsmės ir apsauga. Pagrindinė grėsmė populiacijoms – tinkamų buveinių trūkumas dėl miško auginimo metodų pokyčių. Intensyvėjant miškų naudojimui ir atkūrimui, mažėja miškų aikštelių ir retmių plotai. Reikalingi išsamūs porūšių paplitimo ir ekologijos tyrimai.

Informacijos šaltiniai

Gudžinskas Z., 2003: Pasiūlymai ir pastabos dėl į Lietuvos raudonąją knygą įtrauktų augalų sąrašo. Botanica Lithuanica, 5: 19–24.

Gudžinskas Z., 2006: Augalai. Europos Sąjungos Buveinių direktyvos saugomos rūšys. – Kaunas.

Snarskis P., 1961: Gvazdikiniai – Caryophyllaceae. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 3: 268–342. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

This species is quite rare in the eastern and southern parts of Lithuania, and rare in the west; in other parts only isolated populations have been found. Most are sparse and cover small areas. Typical subsp. *arenarius* is found only in southern Lithuania.

Aprašė Mindaugas Lapele

Gauruotasis gvazdikas

Dianthus armeria L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA GVAZDIKINIAI (CARYOPHYLLACEAE)

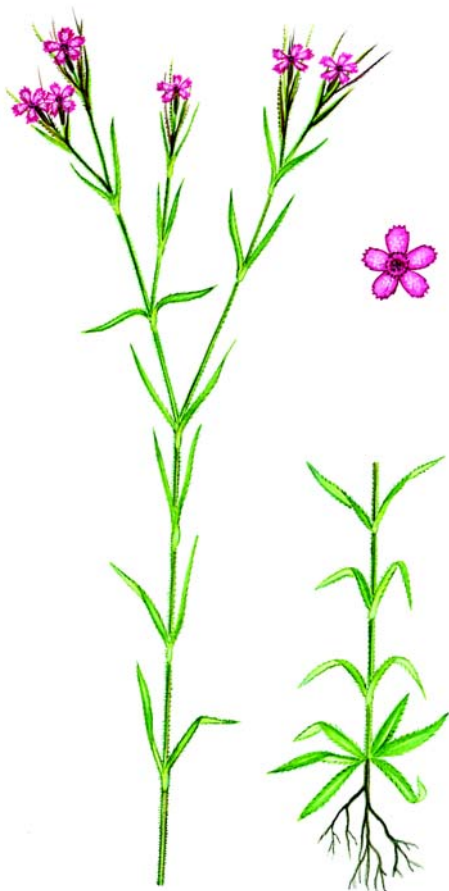
1 (E) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 1976 m.

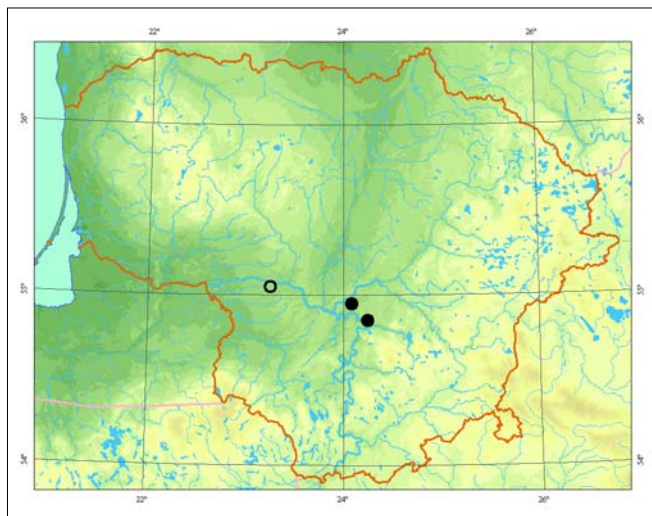
Paplitimas. Vakarų, Vidurio ir Rytų Europoje iki Pietų Švedijos ir Rytų Ukrainos.

Lietuvoje rūšis auga už šiaurinės ištisinio arealo ribos, rasta tik Kauno apylinkėse ir Ilguvoje (Šakių r.).

Biologija ir ekologija. Vienmetis ar dvimetis, 30–50 cm aukščio augalas, dažniausiai daugiastiebis, stiebai statūs, viršutinėje dalyje plaukuoti. Hemikriptofitas. Žydi liepos – rugpjūčio mėn. Žiedai maži, purpuriniai. Dauginasi sėklomis. Auga pamiškėse arba pievose, dažniausiai nesaulėtose, bet šiltuose šlaituose stepinių pievų (*Mesobromion* sąjungos) bendrijose.

Linos Jasiukonytės piešinys

Populiacijų gausumas. Auga pavieniui ar nedidelėmis grupėmis.

Grėsmės ir apsauga. Populiacijoms grėsmė kyla dėl buveinių mindymo, naudojimo poilsiui, užaugimo (dėl sukcesijos) ar užsodinimo mišku.

Būtina išsaugoti buveines, reguliariai stebėti populiacijų kaitą, tirti rūšies biologiją. Ypač svarbu, kad augalai sunokintų sėklas.

Informacijos šaltiniai

Snarskis P., 1961: Gvazdikiniai — *Caryophyllaceae*. — Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 3: 268–342. — Vilnius.
Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

The small populations of Dianthus armeria are known to exist in only three localities in central Lithuania, beyond the border of its northern distribution area.

Aprašė Mindaugas Lapelė

Borbašo gvazdikas

Dianthus borbasii Vandas

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)
ŠEIMA GVAZDIKINIAI (*CARYOPHYLLACEAE*)

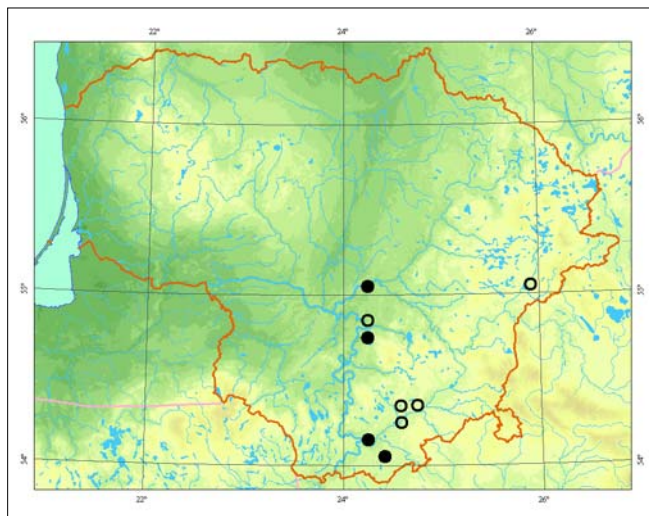
3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Pietų, Vidurio ir Rytų Europoje, nuo Krymo iki Lietuvos.

Lietuvoje rūšis rasta Kruonyje, Gastilionyse (Kaišiadorių r.), Pažeimenėje (Švenčionių r.), Babriškėse, Marcinkonyse, Merkinėje, Pamerkiuose, Varėnoje (Varėnos r.).

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 30–50 cm aukščio stiebais augalas. Žiedynai mažaziedžiai, purpuriniais vainiklapiais. Žydi birželio–rugpjūčio mėn. Dauginasi sėklomis. Dekoratyvus. Auga sausose pievose, upių salpose ir kalvose, sausuose pušynuose ir pamiškėse. Kai kurios radavietės yra antrinėse buveinėse – pakelėse.

Eugenijaus Drobelio nuotrauka

Populiacijų gausumas. Populiacijos negausios, didelių plotų neužima. Stebimose radavietėse jų būklė stabili.

Grėsmės ir apsauga. Pagrindinis pavojus yra buveinių užaugimas medžiais. Buvėnėms kenkia poilsiautojai, įsirengiantys stovyklavietes ir mindantys augalus. Būtina išlaikyti tradicinę buveinių naudojimą (ekstensyvų ganymą ar šienavimą), saugoti jas nuo savaiminio užaugimo ar užsodinimo mišku.

Informacijos šaltiniai

Snarskis P., 1961: Gvazdikiniai – *Caryophyllaceae*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 3: 268–342. – Vilnius.
Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Localities known to exist are concentrated in southern Lithuania, mainly in the Varėna district. Populations are small, covering small areas.

Aprašė Mindaugas Lapelė

Puošnysis gvazdikas

Dianthus superbus L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA GVAZDIKINIAI (CARYOPHYLLACEAE)

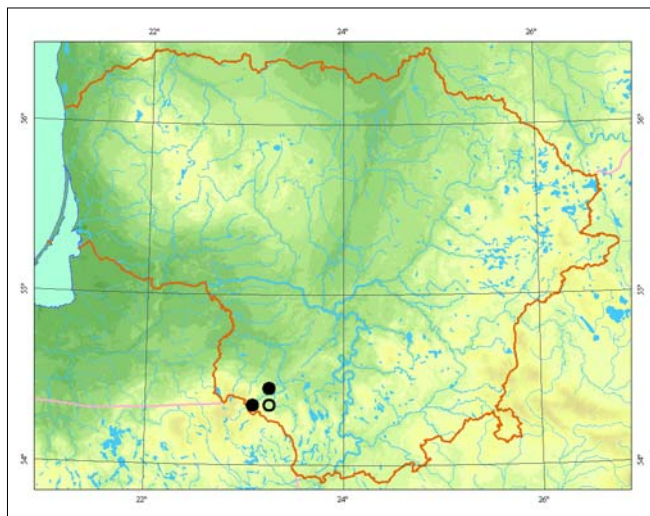
1 (E) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Europoje (išskyrus pietinį ir vakarinį pakraščius), Azijoje (išskyrus atogrąžas).

Lietuvoje rūšis rasta pietinėje dalyje. Herbariumo pavyzdžiais patvirtintos radavietės tik Kalvarijoje ir Daugirdiškėse (Trakų r.). Literatūroje nurodomos radavietės Druskininkuose, Varėnoje, Vilniaus apylinkėse, Vilkaviškio r., Eišiškėse (Šalčininkų r.).

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 30–60 cm aukščio, sumedėjusiu šakniastiebiu augalas. Hemikriptofitas. Žydi nuo birželio iki rugpjūčio mėn. Dauginasi sėklomis ir vegetatyviniu būdu, tačiau negausiai. Dekoratyvus. Auga laikinai pertekliškai drėkinamose, kar-

tais durpinėse pievose, dažniausiai pamiškėse, *Molinion* sąjungos bendrijose.

Populiacijų gausumas. Auga negausiai, pavieniais kerais.

Grėsmės ir apsauga. Buveinių keitimasis dėl savaiminio apaugimo medžiais, poilsiautojų, turistų.

Būtina stebėti visų žinomų populiacijų būklę ir kaitą, tvarkyti buveines, saugoti jas nuo apaugimo mišku.

Informacijos šaltiniai

Snarskis P., 1961: Gvazdikiniai — *Caryophyllaceae*. — Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 3: 268–342. — Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

At present this species is known to exist in only two localities in southern Lithuania, in the Kalvarija district. Populations are small.

Aprašė Mindaugas Lapelė

Linos Jasiukonytės piešinys

Smiltyninė druskė

Salsola kali L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)

ŠEIMA BALANDINIAI (CHENOPODIACEAE)

2 (V) kategorija

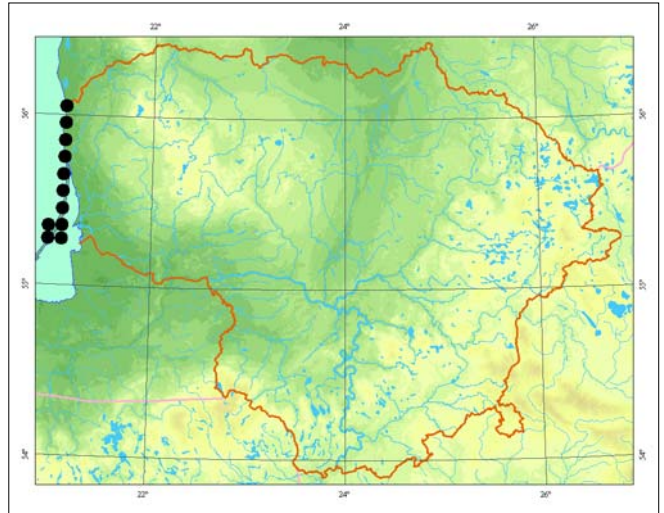
Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Vakarų Europos pajūriuose, Baltijos pajūryje. Natūralizavosi pietinėje Šiaurės Amerikos dalyje. Griežtai okeaninio paplitimo.

Lietuvoje rūšis aptikta tik pajūryje: Kuršių nerijoje ir žemyninėje pajūrio dalyje.

Biologija ir ekologija. Vienmetis, 10–60 cm aukščio augalas. Stiebas nuo pat pamato šakotas, padengtas plokštelinių pavidalo šereliais. Žydi liepos – rugsėjo mėn. Sėklos subręsta rugsėjo – spalio mėn. Dauginasi tik sėklomis. Vienas augalas subrandina iki milijono sėklų, kurios išlieka daigios kelerius metus. Platina vėjas. Halofitas. Auga neturtingame maisto medžiagų smėlyje, labai rūgščioje ir druskingoje dirvoje. Lietuvos pajūryje auga pajūrio ir pamario paplūdimiuose, vakariniame pajūrio apsauginio kopagūbrio šlaite. Aptinkamas tik užuomazginių pustomų kopų ir baltųjų kopų buveinėse.

Populiacijų gausumas. Populiacijos negausios, didelių plotų neužima, tačiau aptinkamos visame Lietuvos pajūryje. Auga grupėmis, po 5–10 individų, 20–50 m² dydžio paplūdimio plotuose. Auga atokiai, paplūdimio zonoje vyrauja generatyviniai individai, ant apsauginio

pajūrio kopagūbrio – vegetatyviniai ir juveniliniai. Labai retai ir ne kasmet pavienių augalų aptinkama Kuršių marių paplūdimio zonoje.

Grėsmės ir apsauga. *Salsola kali* neatspari vėjo ir vandens erozijai, dirbtiniam mechaniniam augavietės keitimui, todėl rimta grėsmė – netinkamas paplūdimio, pajūrio baltųjų kopų naudojimas ir tvarkymas. Nyksta, nes labai mažai tinkamų augti plotų.

Informacijos šaltiniai

Lekavičius A., 1961: Druskė – *Salsola*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 3: 251–254. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

The species occurs only in coastal regions. The populations are not abundant and do not cover large areas, but *Salsola kali* has been recorded along the whole Lithuanian coastline. *Salsola kali* is sensitive to wind and water erosion and artificial mechanical habitat change; therefore, inappropriate use and management of the beach and coastline white dunes poses a serious threat to species' survival.

Aprašė Jolanta Stankevičiūtė

Valerijaus Rašomavičiaus nuotrauka

Bekotis ažuolas

Quercus petraea (Matt.) Liebl.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA BUKINIAI (FAGACEAE)

3 (R) kategorija

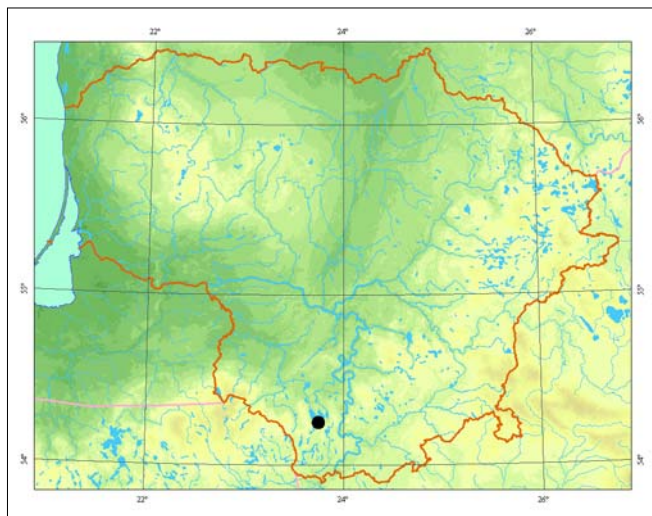
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Vakarų ir Vidurio Europoje, Kryme, Kaukaze.

Lietuvoje yra už šiaurinės arealo ribos. Lietuvos pietinėje dalyje esantys šio tipo ažuolynai yra holoceno šiltojo subborealinio laikotarpio liekanos. Pietų Lietuvoje esanti radavietė yra arealo sala, nutolusi nuo įpiečiau esančio pagrindinio arealo. Natūraliai auga Trako miške (Lazdijų r.), sodinta – Ažuolijos miške (Utenos r.), Rambyno, Begėdžių miškuose (Šilutės r.).

Biologija ir ekologija. Iki 35–45 m aukščio medis. Žydi ir lapus skleidžia gegužės mėn. Vėjadulkis. Vaisiai – gilės, žalios krinta rugsėjo pabaigoje – spalio pradžioje; paruduoja nukritusios. Dauginasi šaknų atžalomis ir gilėmis, kurias išplatina paukščiai ir žinduoliai, kartu jie stabdo bekočio ažuolo plitimą, nes gilėmis minta. Lietuvoje žinoma 1 radavietė plačialapių arba mišriame miške, kur aptinkamas visuose miško arduose, tačiau pomiškyje – labai menkai.

Populiacijų gausumas. Trako miške populiacija užima apie 70 ha plotą. Vietom bekočiai ažuolai sudaro gryną medyną, kai kur auga kartu su paprastaisiais ažuolais, kitais plačialapiais medžiais, paprastosiomis pušimis. Šioje teritorijoje aptinkama bekočių ir paprastųjų ažuolų hibridų.

Grėsmės ir apsauga. Miškų kirtimas, intensyvus ūkininkavimas miškuose, gyvūnai, mintantys gilėmis.

Informacijos šaltiniai

Baliuckas V., 2000: Paprastojo (*Quercus robur*) ir bekočio (*Q. petraea*) ažuolo rūšių introgresija Trako miške. – Botanica Lithuanica, 6 (4): 375–388.

Čibiras L., 1961: Ažuolas – *Quercus*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 3: 114–121.

Navasaitis M., Ozolinčius R., Smaliukas D., Balevičienė J., 2003: Lietuvos dendroflora. – Kaunas.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

In Lithuania *Quercus petraea* is beyond the northern border of its distribution range. The population covers an area of 70 ha where the species forms pure stands or grows together with *Quercus robur*, and other broadleaved trees, *Pinus sylvestris*. Hybrids of *Quercus petraea* and *Quercus robur* occur in this area.

Aprašė Daiva Patalauskaitė

Linos Jasiukonytės piešinys

Liekninis beržas

Betula humilis Schrank

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)

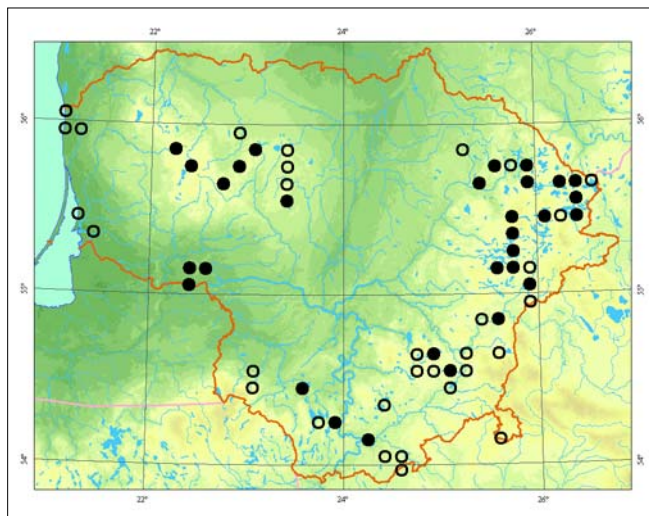
ŠEIMA BERŽINIAI (BETULACEAE)

2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Arealas plyti Vidurio ir Rytų Europoje iki Alpių prieškalnių, Karpatų ir Pietvakarių Sibire. Rūšies paplitimas susijęs su pelkėmis. Dažniau aptinkama Aukštaičių ir Pietų Lietuvos aukštumose, Vidurio Žemaičių aukštumoje, Rytų Žemaičių plynaukštėje ir nerasta šiaurinėje ir vidurinėje Lietuvos dalyje.

Biologija ir ekologija. Augalas mėgsta vidutinio rūgštumo durpinius dirvožemius. Auga lėtai, iki 3 m aukščio, atsparus šalčiams. Žydi pavasarį, skleidžiantis lapams. Apdulkina vėjas. Vaisius – smulkius riešutėlius su 2 sparneliais – rudenį ir žiemą platina vėjas, pavasarį – polaidžio vanduo. Šviesomėgis. Aptinkamas tarpinėse pelkėse, kartais šaltiniuose ar sudarančiose mozaiką su žemapelkėmis. Pasitaiko atvirose ir mišku apaugusiose pelkėse. Liekniniai beržai auga pavieniui, grupėmis arba sudaro sąžalynus su jaunais plaukuotaisiais beržais, o pelkių pakraščiuose – su karklais.

Populiacijų gausumas. Populiacijos įvairaus gausumo – nuo pavienių augalų iki tankiai suaugusių įvairaus dydžio grynų arba mišrių sąžalynų su jaunais plaukuotaisiais beržais, karklais.

Grėsmės ir apsauga. Dėl siauros ekologinės amplitudės yra jautrus antropogeniniam poveikiui. Nyksta pakeitus ekologines sąlygas augavietėse, dažniausiai nusiausinus pelkes, pakeitus vandens lygį.

Informacijos šaltiniai

Čibiras L., 1961: Beržas – *Betula*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 3: 92–102.

Navasaitis M., Ozolinčius R., Smaliukas D., Balevičienė J., 2003: Lietuvos dendroflora. – Kaunas.

Gostynska-Jakuszevska M., Lekavičius A., 1989: Selected Boreal and Subboreal species in the flora of Poland and Lithuanian SSR. Part I. – *Fragmenta Floristica et Geobotanica*, 34 (3–4): 299–314.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Betula humilis is more frequent in the eastern and southeastern parts of the country, and is not found in the northern and central parts of Lithuania. The species mainly occurs in transitional mires sometimes in springy fens. The populations are of variable abundance.

Aprašė Daiva Patalauskaitė

Jono Augustausko nuotrauka

Beržas keružis

Betula nana L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA BERŽINIAI (BETULACEAE)

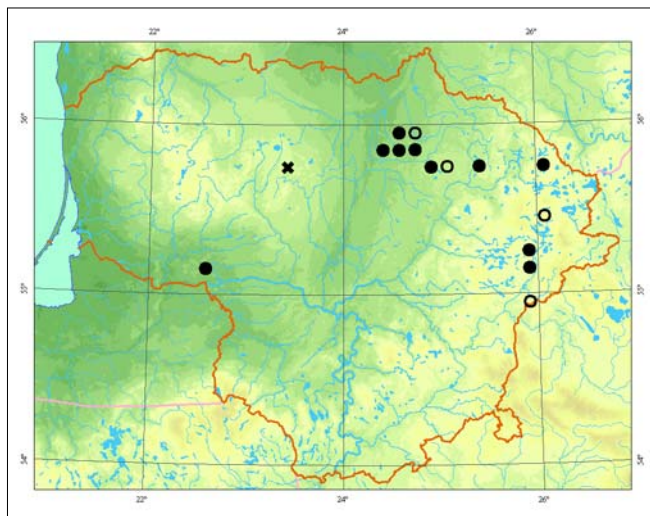
1 (E) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Europoje, Sibire, Šiaurės Amerikoje. Už ištisinio arealo yra žinomos arealo salos Europos kalnuose – Alpėse, Karpatuose, centrinėje Vokietijos dalyje. Lietuvoje ši rūšis yra ledynmečio reliktas. Aptinkama šiaurrytinės dalies aukštapelkėse (Anykščių, Kupiškio, Panevėžio, Švenčionių, Utenos rajonuose), vakarinėje dalyje žinoma tik 1 vieta Viešvilės rezervate. Sulinkių durpyne (Radviliškio r.) buvusioje augavietėje neberandama.

Biologija ir ekologija. 0,2–1,2 m aukščio krūmas kylančiomis šakomis, tamsiai ruda žieve. Mėgsta rūgščius nederlingus durpių dirvožemius, auga lėtai. Žydi pavasarį, skleidžiantis lapams. Vaisiai – smulkūs riešutėliai su 2 siaurais sparneliais. Platina vėjas, polaidžio vanduo. Šviesomėgis. Aptinkamas aukštapelkių plynraisčiuose ir raistuose. Viešvilės rezervate aptiktas netipingame biotopu – tarpinio tipo pelkėje, apaugusioje krūmais. Čia beržas keružis nežydi ir nedera.

Populiacijų gausumas. Populiacijos labai įvairios. Pasitaiko pavienių augalų, tačiau dažniausiai auga nedi-

delėmis grupėmis, po keletą ar keliolika individų. Retai išauga guotais iki 1 000 augalų. Kai kur sudaro juostas palei aukštapelkių ežerus, ant kvartalų linijų, durpynų pakraščiuose, plynraisčių ir raistų paribiuose.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta pakeitus ekologines sąlygas, sunaikinus augavietes, ypač dėl pelkių sausimo, durpių kasimo.

Informacijos šaltiniai

Čibiras L., 1961: Beržas – *Betula*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 3: 92–102.
Navasaitis M., Ozolinčius R., Smaliukas D., Balevičienė J., 2003: Lietuvos dendroflora. – Kaunas.

Gostynska-Jakuszevska M., Lekavičius A., 1989: Selected Boreal and Subboreal species in the flora of Poland and Lithuanian SSR. Part I. – Fragmenta Floristica et Geobotanica, 34 (3–4): 299–314.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Betula nana is a relic of the glacial period; it has been recorded in raised bogs in northeastern Lithuania while in the west only one locality is known. The populations are highly variable, from solitary individuals to entire belts beside lakes in raised bogs, on forest quarter lines, peatbog edges.

Aprašė Daiva Patalauskaitė

Jono Augustausko nuotrauka

Pajūrinis sotvaras

Myrica gale L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA SOTVARINIAI (MYRICACEAE)

3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

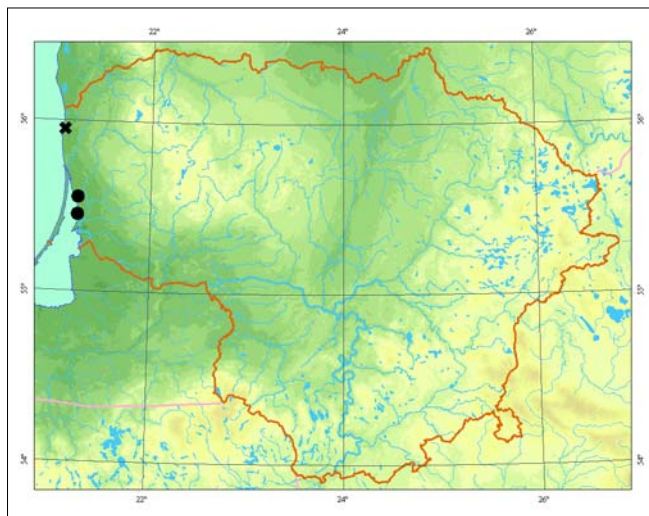
Paplitimas. Vidurio ir Atlantinėje Europoje, Rytų Azijoje, Šiaurės Amerikoje.

Lietuva yra rytiniame rūšies arealo pakraštyje. Natūralus arealas apima tik vakarinę Lietuvos dalį, kur pastaruoju metu aptinkama tik Klaipėdos ir Šilutės r. Verkių apylinkėse (Vilniaus r.) esanti pajūrinių sotvarų populiacija antropogeninė – šioje vietoje augalai buvo pasodinti 1962 m.

Biologija ir ekologija. Dvinamis krūmas. Auga žemapelkėse ir tarpinio tipo pelkėse bei užpelkėjusiose pamario pievose, rečiau – aukštapelkėse. Drėgnais metais augavietėse vanduo slūgso dirvožemio paviršiuje. Sudaro *Myricetum gale* bendrijas, kuriose paprastai vyrauja krūmų arde.

Populiacijų gausumas. Tyrų ir Svencelės pelkėse pajūriniai sotvarai yra gausūs ir sudaro ištisinius sąžalynus. Verkių apylinkėse (Vilniaus r.) pelkėtoje apyežerėje 1962 m. keletas pasodintų augalų prigijo ir išplito apyežerėje. Šiuo metu čia suskaičiuota apie 300 individų. Jie aptinkami apie 0,5 ha plote.

Grėsmės ir apsauga. Pajūrinio sotvaro buveinės dažniausiai sunaikinamos kasant durpes. Didelę grėsmę

kelia ir pelkių sausinimas: pakitus hidrologinėms sąlygoms, pablogėja pajūrinio sotvaro augimo sąlygos, suvešėję medžiai ir krūmai sudaro jam itin didelę konkurenciją.

Informacijos šaltiniai

Lekavičius A., 1961: Sotvaražiedžiai – *Myricales*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 3: 74–76. – Vilnius.

Sinkevičienė Z., 2000: *Myricetum gale* Jonas 1932 – pajūrinis sotvarynas. – Kn.: Balevičienė J., Gudžinskas Z., Sinkevičienė Z. (red.), Lietuvos raudonoji knyga. Augalų bendrijos: 43–45. – Vilnius. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The natural range of *Myrica gale* covers the western part of Lithuania. These days this species occurs in the Klaipėda and Šilutė districts. A locality in the Vilnius area is anthropogenic, appearing when some *Myrica gale* plants were planted here in 1962.

Aprašė Dalytė Matulevičiūtė

Jono Augustausko nuotrauka

Plaukuotoji jonažolė

Hypericum hirsutum L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)

ŠEIMA JONAŽOLINIAI (HYPERICACEAE)

3 (R) kategorija

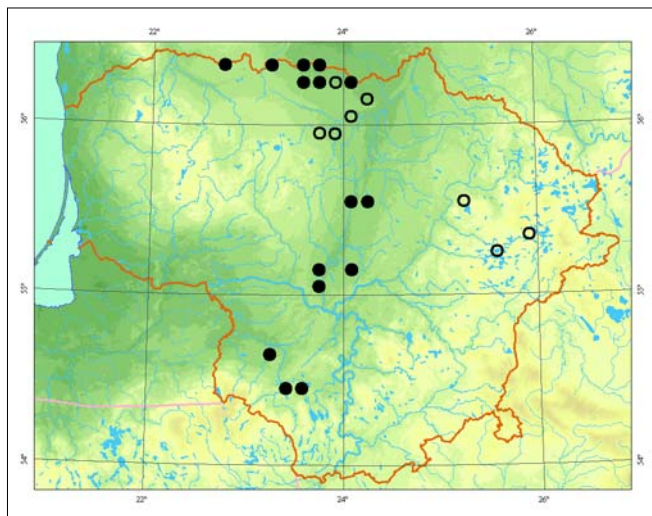
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Paplitimas. Didelėje Europos dalyje (išskyrus kraštinius šiaurės rytų ir pietų regionus), Kaukaze, Vakarų ir Rytų Sibire, Centrinėje Azijoje, Šiaurės Afrikoje. Lietuvoje rasta Raseinių, Anykščių, Pasvalio, Joniškio, Pakruojo, Molėtų, Marijampolės, Panevėžio, Kauno, Akmenės rajonuose. Esama senų duomenų apie šių augalų radavietes Švenčionių ir Varėnos rajonuose.

Biologija ir ekologija. Daugiametis šakniastiebis žolinis augalas. Nuo Lietuvoje aptinkamų kitų rūšių jonažolių skiriasi minkštais plaukeliais apaugusiu apvaliu stiebu. Žiedai susitelkę į pailgą šluotelę, šviesiai geltoni. Žydi nuo birželio mėn. vidurio iki liepos. Žiedus apdulkina vabzdžiai; kai kada savidulkiai. Dauginasi sėklomis ir šakniastiebiais. Auga įvairaus drėgnumo lapuočių ir mišriuose miškuose. Augalai gana reiklūs šviesai, todėl dažnai auga miškuose su išretėjusiais medynais, ant kvartalų linijų ir griovių krantuose, miškų aikštelėse, pamiškėse, pakrūmėse, kirtavietėse. Ūksmėje augantys augalai dažniausiai nežydi arba nesubrandina sėklų. Plaukuotosios jonažolės mėgsta derlingus, turtingus karbonatų priemolio arba molio dirvožemius.

Linos Jasiukonytės piešinys

Populiacijų gausumas. Auga pavieniui arba gana tankiais, tačiau nedidelio ploto (1–15 m²) sąžalynais, kuriuos sudaro nuo keliolikos iki kelių dešimčių individų. Pastaruoju metu aptikta daugiau šių augalų radaviečių.

Grėsmės ir apsauga. Augalai priklauso nuo vietinių buveinių pažaidų ir gali išnykti susiveriant medynui bei krūmams.

Kad populiacijos išliktų, gali reikėti retinti medynus, kirsti krūmus, šienauti, saikingai ganyti.

Informacijos šaltiniai

Vilkevičiūtė N., 1971: Jonažoliniai — *Hypericaceae*. — Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 4: 695–703. — Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI, HSUD.

Summary

Hypericum hirsutum sites are distributed in central, northern, southwestern, and eastern Lithuania. The species is connected to broadleaved and mixed forests and prefers lime-rich clayey fertile soils. In shaded sites the plants usually do not flower. Individuals grow solitary or in small groups. Populations usually benefit from small-scale habitat disturbances and may require tree and shrub thinning, mowing or low intensity grazing.

Aprašė Raimondas Čiuplys

Kalninė jonažolė

Hypericum montanum L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)

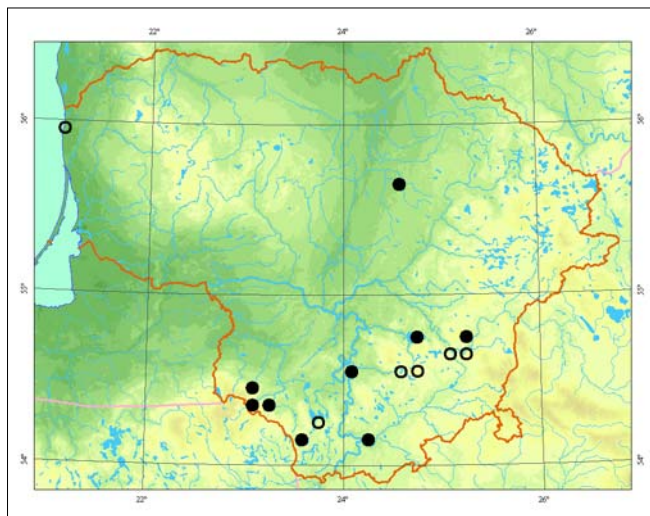
ŠEIMA JONAŽOLINIAI (HYPERICACEAE)

3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Nuo Ispanijos vakaruose iki Vidurio Rusijos rytuose, nuo Italijos ir Korsikos pietuose iki Suomijos šiaurėje; taip pat aptinkama Kryme, Vakarų Kaukaze. Dauguma žinomų radaviečių telkiasi Pietų Lietuvoje (Alytaus, Lazdijų, Marijampolės, Panevėžio, Trakų, Vilniaus r.). Esama senesnių duomenų apie radavietes Kauno apylinkėse ir Palangoje.

Biologija ir ekologija. Nuo kitų Lietuvoje paplitusių šios genties augalų skiriasi pliku apvaliu nebriauntu stiebu. Žiedai geltoni, sukrauti į viršūninius galvutės pavidalo žiedynus. Lapai kiaušiniški, su negausiomis juodomis liaukutėmis. Žydi nuo birželio mėn. pabaigos iki rugpjūčio. Dauginasi sėklomis, rečiau – vegetatyviniu būdu. Žiedus apdulkina vabzdžiai. Sėklas rudenį išbars-to vėjas; jos sudygsta pavasarį. Dirvožemio derlingumui nereiklus, tačiau dažniausiai aptinkamas sausose šilto-

se saulėtose vietose. Auga mišriuose miškuose (*Tilio-Carpinetum*, *Quercu-Pinetum*), šlaituose, pamiškėse ir miškų aikštelėse (*Trifolio-Geranietea* klasės bendrijose), pasitaiko kirtavietėse, prie miško keliukų, kvartalų linijų.

Populiacijų gausumas. Auga pavieniui arba grupėmis, po keliolika augalų. Nepakankamai šviesiose augavietėse augalai nežydi ir nesubrandina sėklų.

Grėsmės ir apsauga. Augalai gali išnykti dėl plynųjų kirtimų arba pernelyg susiveriant medynams ir krūmams.

Kad populiacijos išliktų, gali reikėti retinti medynus, kirsti krūmus, šienauti, saikingai ganyti.

Informacijos šaltiniai

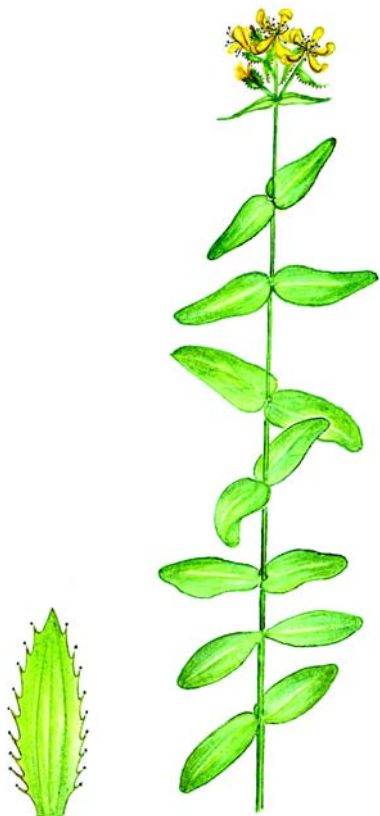
Vilkevičiūtė N., 1971: Jonažoliniai – *Hypericaceae*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 4: 695–703. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI, HSUD.

Summary

Sites of Hypericum montanum are concentrated in southern Lithuania. The species occurs in mixed and broadleaved forests (Tilio-Carpinetum, Quercu-Pinetum), on slopes, along forest edges and in clearings, usually in communities of the Trifolio-Geranietea. In shaded sites plants often do not flower. Populations are threatened by clear felling and the encroachment of canopy cover or shrubs.

Aprašė Raimondas Čiuplys

Linos Jasiukonytės piešinys

Riestasėklė vandenė

Elatine hydropiper L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA VANDENINIAI (ELATINACEAE)

4 (I) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 1989 m.

Paplitimas. Europos ir Vakarų Azijos šalto ir vidutinio klimato juostose.

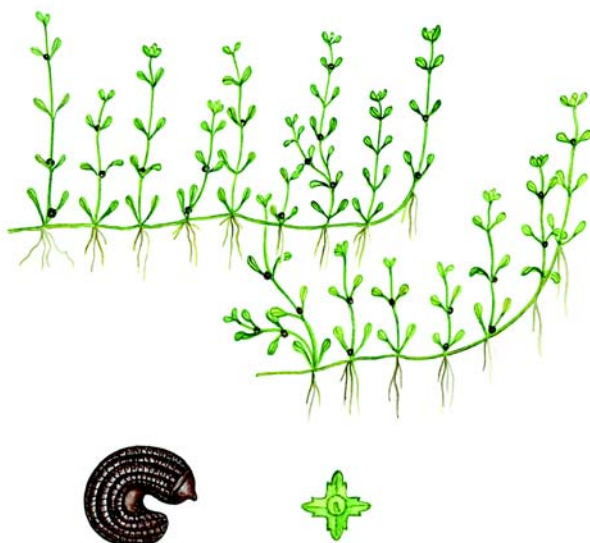
Lietuvoje labai reta rūšis, paskutinį kartą rasta 1988 m. Bitėnų apylinkėse (Šilutės r.). Paplitimas ištirtas nepakankamai, nes dėl mažumo augalus sunku pastebėti.

Biologija ir ekologija. Labai smulkus, vienmetis vandens ir šlapių pakrančių augalas. Stiebai 1–4 cm ilgio, siūliški, ties bambliais įsišaknijantys. Pavieniai žiedai auga lapų pažastyse. Žydi birželio–rugsėjo mėn. Dauginasi sėklomis. Smulkios riestos sėklos sunoksta keturliūdėse dėžutėse. Sėklų dygimo laikas ir sąlygos netyrinėtos. Gali būti, kad augalai išauga ne kiekvienais metais. Auga nusekusių vandens telkinių pakraščiuose ir seklumose, iki 0,5 m gilumos. Smulkiųjų terofitų bendrijų (*Cyperetalia fuscii* eilės) diagnostinė rūšis.

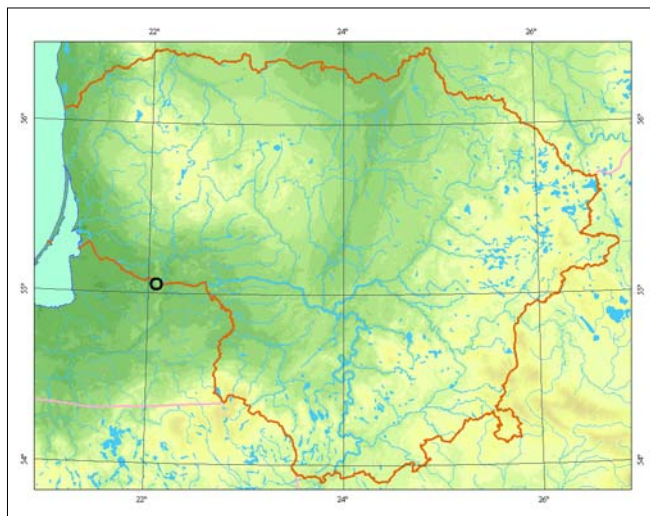
Populiacijų gausumas. Žinomoje radavietėje augo netaisyklingai. Populiacijų gausumas ir kitimo priežastys neištirtos. Dabartinė populiacijos būklė nežinoma.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta sausinant ar kitaip pertvarkant vandens telkinių pakrantes ir joms užželdant stambiais pakrančių augalais.

Būtina patikrinti senas ir ieškoti naujų radaviečių.

Linos Jasiukonytės piešinys

Informacijos šaltiniai

Ribokaitė B., 1971: Vandeniniai — *Elatinaceae*. — Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 4: 730–731. — Vilnius.

Summary

A very rare species in Lithuania, last recorded in 1988 in the Bitėnai area (Šilutė distr.). The species is probably more widely distributed, but plants are hardly noticeable due to their exceptionally small size. In the known locality the plant was not abundant; the current state of the population is unknown. It is essential to check earlier localities and search for new ones.

Aprašė Zofija Sinkevičienė

Tyrulinė erika

Erica tetralix L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)

ŠEIMA ERIKINIAI (*ERICACEAE*)

1 (E) kategorija

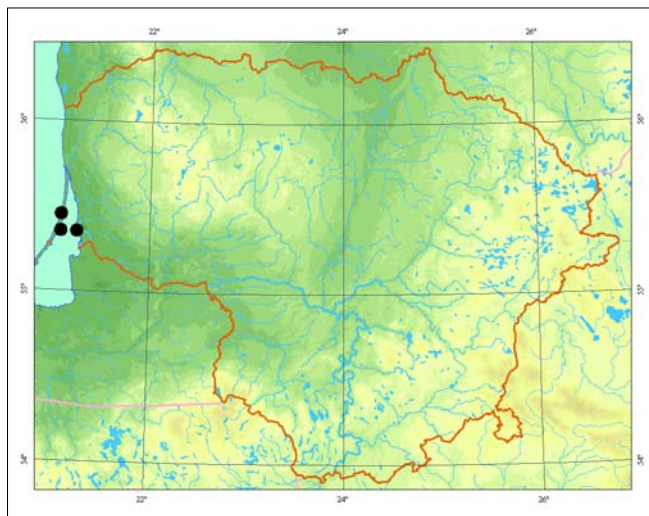
Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 1976 m.

Paplitimas. Pietinėse Baltijos jūros pakrantėse, taip pat Šiaurės jūros ir Atlanto vandenyno pakrantėse; rytuose ištisinio paplitimo arealas tęsiasi iki Gdansk-o. Žinomos pavienės radavietės Rusijos Kaliningrado srityje ir Latvijoje; Estijoje išnykusi.

Lietuvoje rūšis rasta Preilos girininkijoje ties Pervalka (Kuršių nerijoje, 1976) ir Aukštumalos pelkėje (Šilutės r., 2000).

Biologija ir ekologija. Daugiametis, iki 0,5 m aukščio krūmokšnis. Lapai tankiai apaugę stiebą, po 4 išsidėstę menturiais. Rausvi žiedai susitelkę viršūniniuose galviškuose skėčiuose. Žydi liepos ir rugpjūčio mėn. Žiedai savidulkiai arba juos apdulkina smulkūs vabzdžiai. Dauginasi vegetatyviniu būdu ir sėklomis. Mėgsta drėgnas arba pelkėtas augavietes. Pietinėje Baltijos pakrantėje ir Kuršių nerijoje aptinkama drėgnuose palvių pušynuose, dažnai ten, kur auga daug beržų (*Empetro nigri-Pinetum*). Aukštumalėje tyrulinė erika aptikta auganti užkrūmijusiam pelkės pakraščio varnauogyne.

Populiacijų gausumas. Auga tankiais sąžalynais arba grupelėmis. Kuršių nerijoje žinomos bent 6 subpopuliacijos, iš kurių didžiausia užima apie 150 m² plotą;

Aukštumalės populiacija užima apie 1,5 m². Visos populiacijos gana gyvybingos – augalai žydi ir subrandina vaisius.

Grėsmės ir apsauga. Pelkių ir miškų sausinimas, medynų ir krūmų ardo susivėrimas, smarkus augalų mindymas ir skynimas, augaviečių eutrofizacija.

Norint pagerinti populiacijų būklę, gali reikėti retinti sutankėjusius medynus, kirsti krūmus; nusausintose pelkėse – atstatyti ankstesnį hidrologinį režimą.

Informacijos šaltiniai

Čiuplys R., 2001: Nauji duomenys apie tyrulinės erikos (*Erica tetralix*) paplitimą Lietuvoje. – *Botanica Lithuanica*, 7 (3): 307–311.

Purvinas E., 1976: Erikiečiai – *Ericales*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 98–133. – Vilnius

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

In Lithuania, *Erica tetralix* sites are distributed in the Curonian Spit and the Aukštumala bog. The species prefers moist peaty substrates and occurs in coastal pine forests (*Empetro-Pinetum*) and moist heaths. The main threats to its survival are drainage, overgrowth, trampling, picking of plants, and habitat eutrophication.

Aprašė Raimondas Čiuplys

Gedimino Gražulevičiaus nuotrauka

Raktažolė pelenėlė

Primula farinosa L.

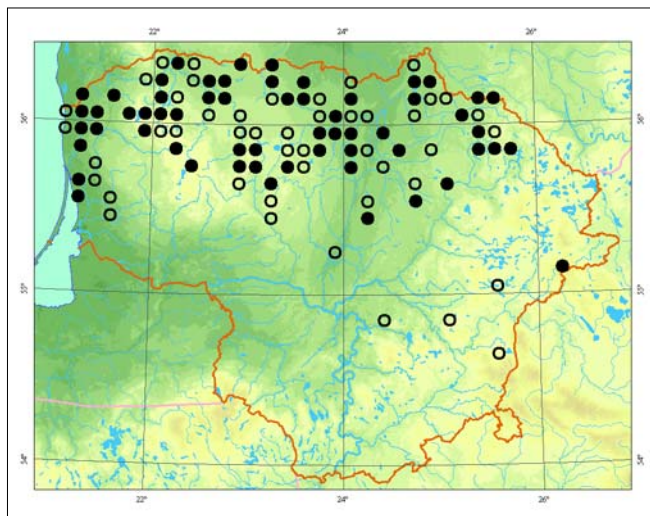
KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA RAKTAŽOLINIAI (PRIMULACEAE)

2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Paplitimas. Arealas driekiasi per Skandinaviją, Šiaurės Vakarų Rusiją iki Vidurio Europos, Karpatų. Lietuvoje rūšis aptinkama šiauriniuose ir vakariniuose rajonuose, kitur reta arba neauga.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, trumpu šakniastiebiu, skroteliniais lapais, 10–20 cm aukščio žolinis augalas. Žydi gegužės – birželio mėn. Dauginasi sėklomis, kurios išbyra palinkus dėžutei. Po 1–2 mėn. sėklos praranda daigumą. Platina skruzdėlės. Dekoratyvus. Auga drėgnose ir šlapiose, kartais šaltiniuose pievose, ypač ten, kur paviršiuje yra karbonatų. Tinkamiausios sąlygos augti susidaro *Caricion davallianae* bendrijose. Gausus Vakarų Lietuvai būdingose melsvųjų mėlytynų (*Seslerietum uliginosae*) bendrijose, nusausintose pievose – pavieniai augalai. Kadangi geros sąlygos sėkloms dygti susidaro suardžius velėną, randamas ir antropogenizuotose augavietėse, ypač melioracijos griovių šlaituose.

Populiacijų gausumas. Populiacijos labai skirtingos – nuo pavienių augalų iki įvairaus dydžio grupių. Tinkamiausiomis sąlygomis 1 m² auga 20–30 augalų.

Grėsmės ir apsauga. Savaime sunyksta pievoms užaugus mišku. Nyksta dėl ūkinės veiklos keičiant augavietes, sausinant ir ariant pievas, perkeltant į darželius.

Informacijos šaltiniai

Jankevičienė R., 1976: Raktažolė – *Primula*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 145–148.

Balevičienė J., 2000: *Seslerietum uliginosae* (Palmg. 1916) Soó 1941 – melsvasis mėlytnas. – Kn.: Balevičienė J., Gudžinskas Z., Sinkevičienė Z. (red.), Lietuvos raudonoji knyga. Augalų bendrijos: 103.

Balevičienė J., 2000: *Primulo-Shoenetum ferruginei* Du Rietz 1925 – raktažolinis vikšrenynas. – Kn.: Balevičienė J., Gudžinskas Z., Sinkevičienė Z. (red.), Lietuvos raudonoji knyga. Augalų bendrijos: 48. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI, HSUD.

Summary

In Lithuania the species is recorded in the northern and western districts; elsewhere it is rare or absent. *Primula farinosa* grows in humid and damp, sometimes springy meadows, also on the slopes of reclamation ditches. The populations are very different – from solitary individuals to groups of various sizes.

Aprašė Daiva Patalauskaitė

Jono Augustausko nuotrauka

Laiboji vyrskrydė

Androsace filiformis Retz.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)

ŠEIMA RAKTAŽOLINIAI (*PRIMULACEAE*)

4 (I) kategorija

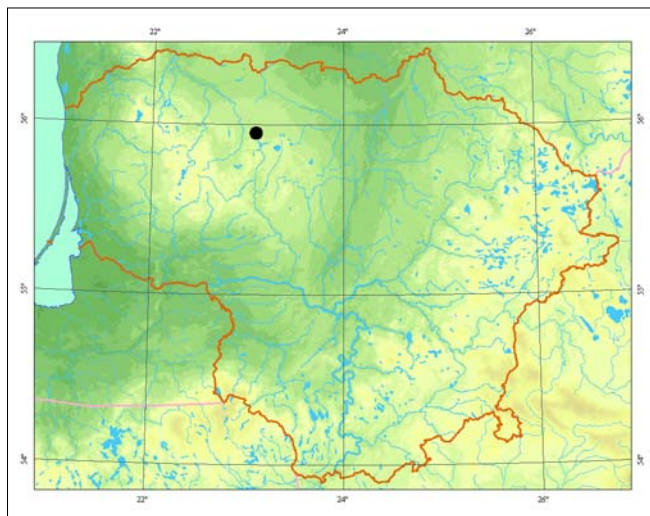
Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 1989 m.

Paplitimas. Šiaurės ir Rytų Europoje, Sibire, Tolimuosiuose Rytuose, Centrinėje Azijoje, Mongolijoje, Japonijoje, Kinijoje, Himalajuose.

Lietuvoje žinoma tik 1 radavietė Lukšių apylinkėse (Šiaulių r.).

Biologija ir ekologija. Vienmetis, 5–15 cm aukščio žolinis augalas. Lapai susitelkę skrotelėje, o smulkūs balti žiedai — skėtiškuose žiedynuose ilgais stipiniais. Žydi liepos—gegužės mėn. Dauginasi sėklomis. Auga pelkėtose ir užliejamose pievose, ežerų ir upių pakrantėse, išretėjusiuose šlapiuose miškuose ir krūmuose.

Populiacijų gausumas. Vienintelė Lietuvoje žinoma negausi populiacija auga ant šlapio miško keliuko Švenčrės valstybiniame botaniniame draustinyje. 2001 m. draustinio teritorijoje ant kvartalų linijų, kelių su praardyta žolių danga aptikta apie 300 augalų.

Grėsmės ir apsauga. Populiacija auga antropogeninės kilmės augavietėse — ant miško kvartalų linijų, kelių praardytose vietose. Ji gali sunykti, pradėjus per daug trypti keliukus arba leidus jiems visiškai užželti.

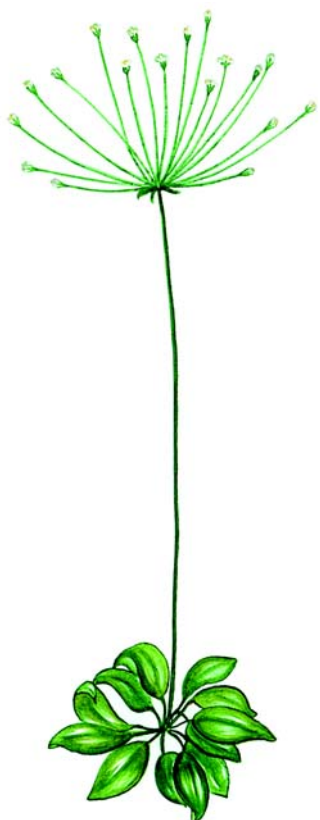
Informacijos šaltiniai

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

The only locality in Lithuania is known in the Lukšiai environs (Šiauliai distr.). The population is established in anthropogenic habitats — on forest quarter lines and disturbed pathways. About 300 plants have been found.

Aprašė Daiva Patalauskaitė

Linos Jasiukonytės piešinys

Pajūrinė pianažolė

Glaux maritima L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)

ŠEIMA RAKTAŽOLINIAI (PRIMULACEAE)

1 (E) kategorija

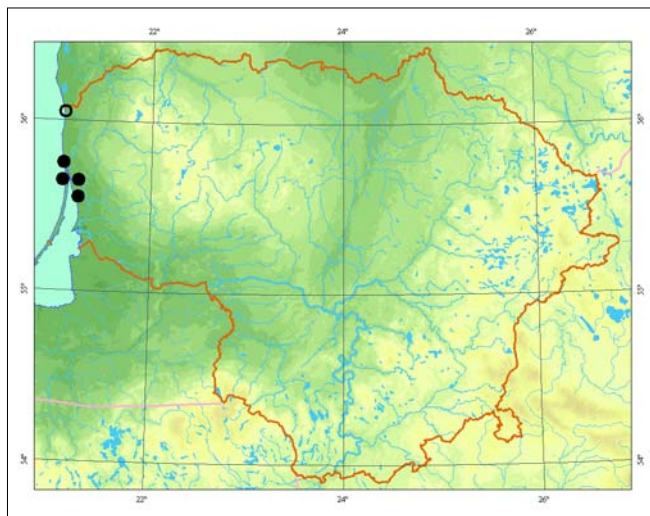
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Šiaurės Amerikoje. Litoralinė rūšis.

Lietuvoje auga tik ties Klaipėda (Smeltėje, Lūžiuje). Ne kiekvienais metais pavienių individų aptinkama ties Juodkrante. Kitos literatūroje nurodomos radavietės – ties Giruliais (1976) ir Šventosios žiotimis (1978) – nepatvirtintos.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 5–15 cm aukščio augalas. Dauginasi vegetatyviniu būdu. Sėklų subrendimas ir dauginimasis sėklomis netirtas. Žydi birželio–liepos mėn. Halofitas. Auga drėgnose, druskingose, smėlėtose ir akmenuotose jūros ir jos įlankų pakrantėse. Būdinga *Juncetum gerardii* bendrijų rūšis. Lietuvos pajūryje aptinkami labai maži, netipingos sudėties bendrijų fragmentai.

Populiacijų gausumas. Lietuvos pajūryje nėra tinkamų sąlygų šios rūšies augalams augti. Negausi ir nevientisa populiacija yra išlikusi tik Smeltės pusiasalyje. Po 1987 m. avarijos didelė dalis populiacijos buvo užlieta mazutu, o renkant išsiliejusį mazutą – sunaikinta. *G. maritima* išliko tik rytinėje pusiasalio pakrantėje ir gausiai augo tarp akmenų, kuriais grįs-

tas marių krantas. Vėliau, statant Tarptautinę jūrų perkėlą, populiacijos užimamas plotas dar sumažėjo, o 1996–1997 m. duomenimis, po marių kranto tvirtinimo darbų liko nedidelės, atokiai augančios grupelės. Tarp akmenų *G. maritima* sudaro gana tankias vejas. Mažos negausios populiacijos aptinkamos Lūžijos botaniniame draustinyje. Čia dažniau pasitaiko tarp nendrių ir meldų augančių pavienių individų.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta dėl urbanizacijos ir užželdintų marių pakrantės.

Informacijos šaltiniai

Jankevičienė R., 1976: Pianažolė – *Glaux*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 139–140.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Glaux maritima occurs along the shores of the Curonian Lagoon only. The main threat is probably associated with construction activities on the shores.

Aprašė Jolanta Stankevičiūtė

Selemo Paltanavičiaus nuotrauka

Mažoji šimtūnė

Centunculus minimus L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)

ŠEIMA RAKTAŽOLINIAI (*PRIMULACEAE*)

2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 1989 m.

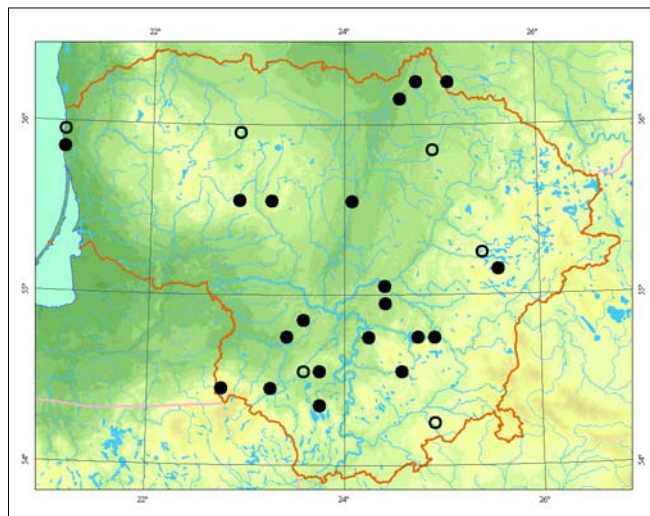
Paplitimas. Europoje, Šiaurės Afrikoje, Mažajoje Azijoje, Amerikoje.

Lietuvoje pasitaiko visoje teritorijoje. Radaviečių gali būti daugiau, nes augalas labai smulkus ir gali būti nepastebėtas.

Biologija ir ekologija. Vienmetis, 2–8 cm aukščio, stačiu, kartais šakotu stiebu augalas. Žiedai pavieniai, labai smulkūs ir neišvaizdūs, išsiskleidžia tik vidurdienį. Žydi ir brandina sėklas visą vasarą. Sėklos labai smulkios. Auga drėgnuose, lengvo dirvožemio dirbamuose laukuose, palaukių vagose, lauko kelių išdžiūstančiose lomose, pagrioviuose, vandens telkinių pakrantėse.

Populiacijų gausumas. Augavietėse pakankamai gausus.

Grėsmės ir apsauga. Kadangi svarbiausios buveinės yra grūdinių kultūrų pasėliai, tinkamų augaviečių labai sumažėjo nusausinus ir išlyginus dirbamas žemes.

mes. Nyksta intensyviai dirbant žemę ir piktžolės naikinant cheminėmis priemonėmis.

Būtina atkurti ir dirbtinai palaikyti populiacijas ekstensyvaus žemės ūkio sklypuose (ekologiniuose ūkiuose, nacionaliniuose parkuose, muziejuose).

Informacijos šaltiniai

Jankevičienė R., 1976: Raktažoliniai — *Primulaceae*. — Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 133–150. — Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

This species occurs throughout the whole of Lithuania. While rather abundantly found at the sites, the number of suitable habitats decreased considerably as farmland was drained and leveled. The main threats are intensive land use and weed control using chemical products.

Aprašė Valerijus Rašomavičius

Linos Jasiukonytės piešinys

Aukštoji našlaitė

Viola elatior Fr.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA NAŠLAITINIAI (VIOLACEAE)

4 (I) kategorija

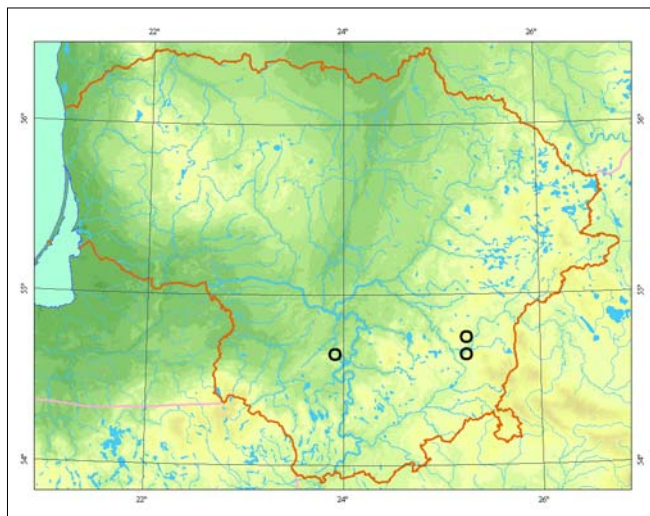
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Paplitimas. Atlantinėje, Vidurio ir Rytų Europoje, Šiaurės Azijoje.

Lietuvoje aptikta Prienų apylinkėse. Literatūroje nurodomos dar 3 radavietės Vilniaus miesto teritorijoje, bet herbariumo duomenimis jos nepatvirtintos.

Biologija ir ekologija. Daugiametis žolinis augalas. Dauginasi sėklomis. Aukštoji našlaitė rasta upės salpoje, pamiškėje. Literatūros duomenimis, taip pat auga drėgnuose paupių miškuose ir krūmuose.

Populiacijų gausumas. Tikslus populiacijų skaičius ir dabartinė jų būklė yra nežinoma, nes duomenys yra seni (herbariumo pavyzdys surinktas 1972 m., literatūros duomenys skelbti 1971 m.) ir neišsamūs, 3 iš 4 radaviečių herbariumo pavyzdžiais nepatvirtintos.

Grėsmės ir apsauga. Grėsmės susijusios su buveinių naikinimu ir jų ekologinių sąlygų keitimu: miškų kirtimu ir sausinimu, upių slėnių keitimu.

Apsaugoti įmanoma tik žinant tikslias radavietes ir jų būklę. Būtina patikrinti visas žinomas radavietes ir įvertinti jų sąlygas bei aukštųjų našlaičių populiacijų būklę.

Informacijos šaltiniai

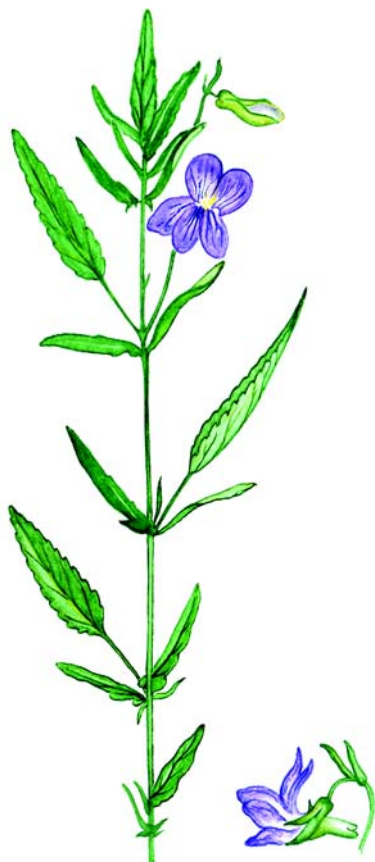
Lekavičius A., 1971: Našlaitiniai — *Violaceae*. — Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 4: 704–727. — Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

The only specimen of *Viola elatior* in Lithuania was collected in 1997, on the forest edge in a flood plain. Data about three localities of this species in the Vilnius area can not be confirmed by herbarium specimens. The current status of *Viola elatior* in Lithuania is unclear due to the absence of new data.

Aprašė Dalytė Matulevičiūtė

Linos Jasiukonytės piešinys

Griovinė našlaitė

Viola persicifolia Schreb. (sin. *Viola stagnina* Kit.)

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)

ŠEIMA NAŠLAITINIAI (*VIOLACEAE*)

1 (E) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Paplitimas. Pietų Skandinavijoje, Vakarų, Vidurio ir Rytų Europoje, Vakarų ir Rytų Sibire.

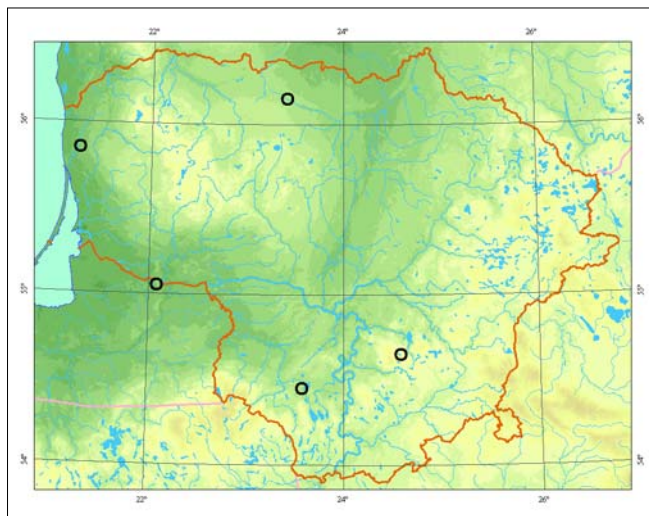
Lietuvoje labai reta rūšis. Aptikta Žuvinte (Alytaus r.), Jauniūnuose (Joniškio r.), Bajoruose (Kretingos r.), Aukštadvaryje (Trakų r.) ir Bitėnuose (Pagėgių sav.). Pas-
kutinį kartą rūšis aptikta Žuvinto rezervate (1991 m.).

Biologija ir ekologija. Daugiametis, bet trumpaamžis, iki 25 cm aukščio šviesiai žalias augalas be pamatinių lapų skrotelės. Hemikriptofitas. Žydi gegužės – liepos mėn. Dauginasi ir plinta sėklomis. Sėklos subręsta birželio – rugpjūčio mėn. Dėžutėje vidutiniškai subręsta 18 sėklų. Jas nedideliu atstumu aplink augalą išsvidaio atsidar-
čios dėžutės, toliau išnešioja skruzdėlės. Sėklos sudygsta tik tose vietose, kur truputį pažeista velėna.

Auga drėgnose ir užpelkėjusiose pievose, žemapelkėse ir jų pakraščiuose. Dirvožemis turi būti derlingas, nuolat drėgnas, rudenį ir ankstyvą pavasarį gali būti užtvindytas. Pusiaus šviesomėgis augalas, pakenčiantis nedidelį pavėsį.

Linos Jasiukonytės piešinys

Populiacijų gausumas. Anksčiau aptiktose populiacijose augalai augo pavieniui arba nedidelėmis grupelėmis. Duomenų apie dabartinę populiacijų būklę ir augalų gausumą nėra. Šios rūšies populiacijoms būdingos fliuktuacijos.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta dėl žemapelkių ir pievų melioracijos, kultūrinimo, buveinių pokyčių – joms užžėlus tankiais krūmais ir medžiais arba aukštaūgėmis azotamėgėmis žolėmis.

Būtina ieškoti griovinių našlaičių populiacijų tose teritorijose, kur jų buvo aptikta ir kitose galimose vietose. Reikėtų atlikti intensyvią stebėseną, augalų žydėjimo ir derėjimo, populiacijų sudėties ir raidos tyrimus.

Pažeistose, gerokai apsausėjusiose buveinėse griovinių našlaičių populiacijoms grėsmę gali kelti kryžminimasis su kitų rūšių, ypač šuninių našlaičių (*Viola canina*), augalais.

Informacijos šaltiniai

Lekavičius A., 1971: Našlaitiniai – Violaceae. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 4: 704 – 727. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

In Lithuania Viola persicifolia is known to exist in five localities. The present state of populations is unknown. The last record of this species in Lithuania dates to 1991.

Aprašė Zigmantas Gudžinskas

Liūninė našlaitė

Viola uliginosa Besser

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA NAŠLAITINIAI (VIOLACEAE)

4 (I) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

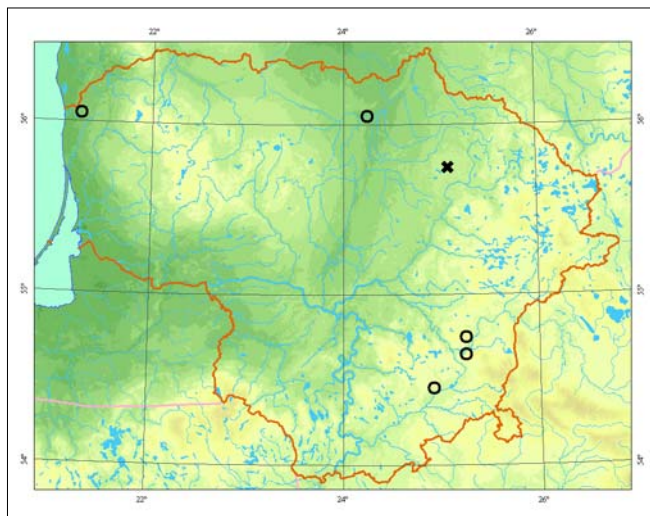
Paplitimas. Atlantinėje, Vidurio ir Rytų Europoje. Lietuvoje rasta tik Darbėnų apylinkėse (Kretingos r.) ir Vilniuje. Literatūroje nurodomos radavietės Joniškėlio apylinkėse (Pasvalio r.), Paluknio apylinkėse (Trakų r.), Šepetos durpyne (Kupiškio r.) ir dar 1 radavietė Vilniuje, bet visos jos herbariumo duomenimis nepatvirtintos. Taip pat yra nuorodų, kad Šepetos durpyne rūšis jau išnykusi.

Biologija ir ekologija. Daugiametis žolinis augalas ilgą, ploną, šliaužiančiu šakniastiebiu ir požeminėmis palaipomis. Dauginasi sėklomis ir vegetatyviniu būdu. Auga pelkėtuose miškuose ir drėgnose pamiškėse, durpingose pievose ir pelkėse.

Populiacijų gausumas. Tikslus populiacijų skaičius ir jų būklė nėra žinomi, nes esami duomenys yra seni

Mindaugo Rylos nuotrauka

(herbariumo pavyzdžiai yra surinkti 1940 ir 1946 m., kitos radavietės literatūroje skelbtos 1971 ir 1986 m.) ir gali neatspindėti dabartinės situacijos. Herbariumo pavyzdžiais yra patvirtintos tik 2 radavietės.

Grėsmės ir apsauga. Grėsmės yra susijusios su jų buveinių naikinimu ir keitimu: miškų kirtimu ir sausiniu, šlapių pievų ir pelkių sausiniu bei tarša. Tačiau reali apsauga įmanoma tik žinant tikslas radavietes ir įvertinus jų ir liūninių našlaičių populiacijų būklę.

Informacijos šaltiniai

Lekavičius A., 1971: Našlaitiniai — *Violaceae*. — Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 4: 704–727. — Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

The exact number of localities and the current status of populations are not known due to the absence of new data. Only two localities (in Vilnius and in the Kretinga district) can be confirmed by herbarium specimens, however, they are rather old, being collected in 1940 and in 1946. Other localities (another in Vilnius, in Trakai and in the Pasvalys distr.) were recorded in 1971 and in 1986. According to the available data, *Viola uliginosa* is extinct in the Kupiškis district.

Aprašė Dalytė Matulevičiūtė

Laplandinis karklas

Salix lapponum L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)

ŠEIMA GLUOSNINIAI (*SALICACEAE*)

2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

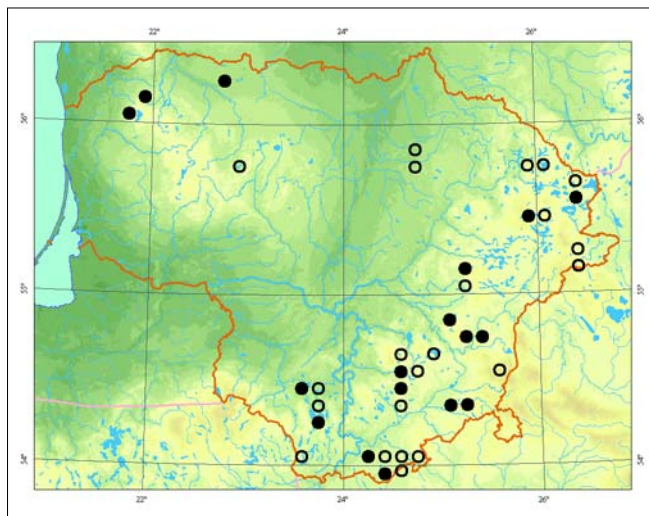
Paplitimas. Europos ir Azijos miškų ir miškatundrės zonoje.

Per Lietuvą eina vakarinė paplitimo riba. Daugiausia augaviečių pietinėje ir rytinėje šalies dalyje: Alytaus, Ignalinos, Lazdijų, Švenčionių, Trakų, Varėnos, Vilniaus ir Zarasų rajonuose. Šiaurinėje Lietuvoje auga Akmenės ir Mažeikių rajonuose.

Biologija ir ekologija. 0,5–1,0 m aukščio krūmas. Laja netaisyklinga, išsidraikiusi. Žydi lapams skleidžiantis, gegužės mėn. pabaigoje. Sėklos prinoksta birželio mėn. pabaigoje. Plinta iš šliaužiančio šakniastiebio išaugančiais ūgliais. Mėgsta rūgščius durpinius dirvožemius. Šviesomėgis. Atsparus šalčiams ir šalnoms. Auga žemapelkėse ir tarpinio tipo pelkėse. Dažniausiai randamas *Caricetum limosae* ir *Caricetum lasiocarpae* asociacijų bendrijose. *S. lapponum* kryžminasi su tose pačiose augavietėse augančiomis karklų rūšimis (*S. myrtilloides*, *S. aurita*).

Populiacijų gausumas. Auga pavieniui arba nedidelėmis grupėmis, negausiai. Populiacijų gyvybingumas pakankamas, jauni krūmai populiacijose sudaro apie 50 proc. Lapus pažeidžia lapgraužiai vabzdžiai ir ligos.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta keičiantis aplinkos sąlygoms ir augaviečių hidrologiniam režimui.

Siekiant išlaikyti normalią hidrologinę augaviečių būklę, būtina visų augaviečių apsauga. Reikia stebėti populiacijų kaitą.

Informacijos šaltiniai

Marcinkevičienė J., Navasaitis A., 1961: Gluosnis – *Salix*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 3: 33–74. – Vilnius.

Smaliukas D., 1997: Willow (*Salix* L.) taxa at the areal border in Lithuania. – Botanica Lithuanica, 1: 41–47.

Smaliukas D., 1996: Lietuvos gluosniai (*Salix* L.). – Vilnius.

Navasaitis M., Ozolinčius R., Smaliukas D., Balevičienė J., 2003: Lietuvos dendroflora. – Kaunas.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

Salix lapponicum is distributed in the southeast of Lithuania. It is also found in northern Lithuania (Akmenė and Mažeikiai distr.). Its main habitats are the margins of raised bogs, transitional bogs and fens. Populations decrease due to the drainage of peatlands. The protection of all the localities of this species is necessary.

Aprašė Domas Smaliukas

Jono Augustausko nuotrauka

Mėlynialapis karklas

Salix myrtilloides L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA GLUOSNINIAI (SALICACEAE)

3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

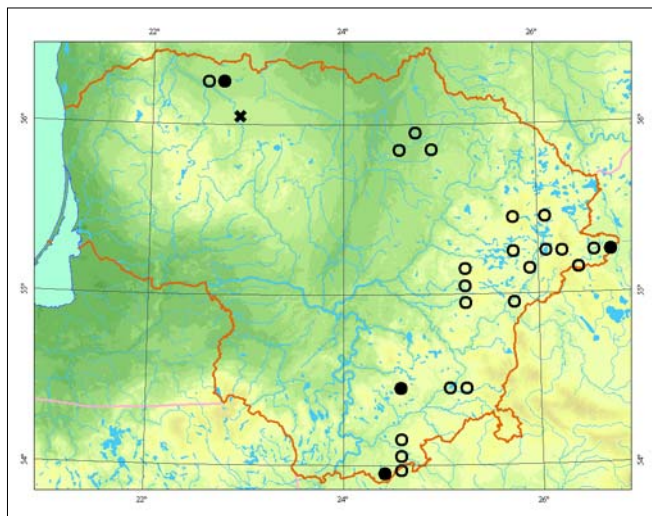
Paplitimas. Šiaurės ir Vidurio Europoje, Skandinavijoje, europinėje Rusijos dalyje, Rytų Sibire, Tolimuosiuose Rytuose, Šiaurės Mongolijoje, Šiaurės Rytų Kinijoje, Šiaurės Amerikoje.

Lietuvoje augavietės yra pietinėje ir pietrytinėje dalyse. Per Lietuvą eina vakarinė rūšies arealo riba. Už arealo ribos rūšis rasta Dautartų miške ir Šernynės aukštapelkėje (Mažeikių r.) bei Kamanų rezervate (Akmenės r.).

Biologija ir ekologija. 0,5–0,7 (1,0) m aukščio krūmas. Dauginasi sėklomis. Sėklos prinoksta birželio mėn. Plinta šliaužiančiais išsiskyniančiais stiebais. Stiebus nupjovus, išauga atžaliniai ūgliai. Nedidelės mėlynialapių karklų grupės dažniausiai auga pelkėse. *S. myrtilloides* kryžminasi su tose pačiose augavietėse augančiomis karklų rūšimis. Rasti tokie hibridai: *S. x rugulosa* Anderss. (*S. aurita* × *S. myrtilloides* Wimm.); *S. x versifolia* Wahlenb. (*S. lapponum* × *S. myrtilloides* Wimm.).

Jono Augustausko nuotrauka

Populiacijų gausumas. Auga nedidelėmis grupėmis, negausiai. Populiacijų gyvybingumą neigiamai veikia lapgraužiai vabzdžiai ir ligos.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta sausinant ir eksploatuojant pelkes.

Siekiant išsaugoti rūšį, būtina išlaikyti *S. myrtilloides* augaviečių natūralų vandens režimą ir nepažeisti jų mechanškai. Stebėti populiacijų kaitą.

Informacijos šaltiniai

Marcinkevičienė J., Navasaitis A., 1961: Gluosnis — *Salix*. — Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 3: 33–74. — Vilnius.

Smaliukas D., 1997: Willow (*Salix* L.) taxa at the areal border in Lithuania. — Botanica Lithuanica, 1: 41–47.

Smaliukas D., 1996: Lietuvos gluosniai (*Salix* L.). — Vilnius.

Navasaitis M., Ozolinčius R., Smaliukas D., Balevičienė J., 2003: Lietuvos dendroflora. — Kaunas.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Salix myrtilloides is mainly distributed in southeastern Lithuania. It is also found in northern Lithuania. The species is distributed in small populations in fens and transitional bogs. Populations decrease due to the drainage of habitats.

Aprašė Domas Smaliukas

Gulsčiasis karklas

Salix repens L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)

ŠEIMA GLUOSNINIAI (SALICACEAE)

1 (E) kategorija

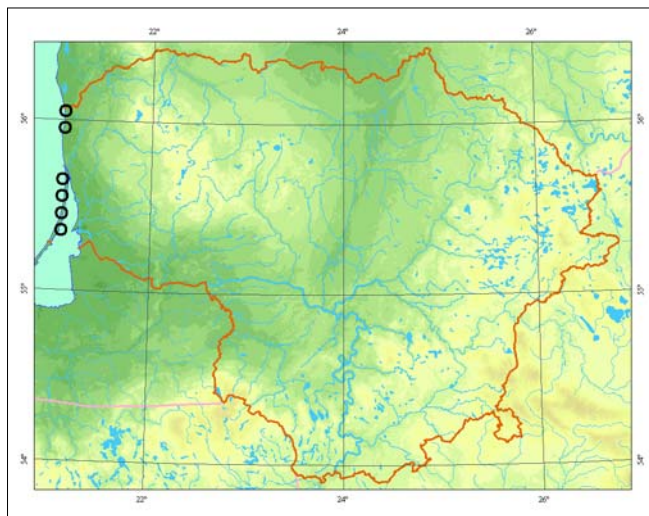
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Paplitimas. Vakarų, Vidurio ir Šiaurės Europoje (Alpėse iki 1700–1800 m.), Baltijos pajūrio (Kaliningrado srities, Lietuvos, Latvijos, Estijos) smėlynuose ir Estijos salose.

Lietuvoje auga pajūrio smėlynuose, dažnesnė Kuršių nerijoje. Per Vakarų Lietuvos pajūrį eina rytinė rūšies paplitimo riba.

Biologija ir ekologija. 0,3–0,6 (1,0) m aukščio krūmas. Laja netaisyklinga, išsidraikiusi, šliaužianti. Dauginasi sėklomis. Sėklos prinoksta gegužės mėn. Plinta iš šliaužiančio šakniastiebio išaugančiais ūgliais. Mėgsta atviras arba vos užtemdytas, smėlingas augavietes. Auga pajūrio smėlynuose, *Elymo-Ammophiletum* asociacijos bendrijose, kartu su pajūriniais gluosniais ir pelkiniais karklais. *Salix repens* kryžminasi su *Salix rosmarinifolia*, todėl *S. repens* augavietėse aptinkama didelė hibridinių palikuonių įvairovė.

Populiacijų gausumas. Auga pavieniui arba sudaro nedidelius sąžalynus. Gana polimorfiška rūšis. Skiriasi lapų forma, dydžiu, plaukuotumu, žiedynų ilgiu ir forma bei piestelės spalva. Išsiskiria 2 populiacijos: vienos viršutinė lapų pusė plika arba beveik plika, 4–6 (8) lapų gyslų poros, mezginė plika; antros – lapai abipus plaukuoti, 5–8 lapų gyslų poros, mezginė plaukuota. Augalus pažeidžia kenkėjai ir ligos. Populiacijų gyvybingumas patenkinamas.

Grėsmės ir apsauga. *Salix repens* augavietes būtina saugoti nuo poilsiautojų. Stebėti, kokią poveikį daro sutankėjęs miškas, populiacijų būklę ir kaitą.

Informacijos šaltiniai

Marcinkevičienė J., Navasaitis A., 1961: Gluosnis – *Salix*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 3: 33–74. – Vilnius.

Smaliukas D., 1997: Willow (*Salix* L.) taxa at the areal border in Lithuania. – Botanica Lithuanica, 1: 41–47.

Smaliukas D., 1996: Lietuvos gluosniai (*Salix* L.). – Vilnius.

Navasaitis M., Ozolinčius R., Smaliukas D., Balevičienė J., 2003: Lietuvos dendroflora. – Kaunas.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

Salix repens is a very rare and decreasing species. It prefers open or slightly shadowed habitats. It is found in the sandy habitats of the Baltic coastline together with *Salix daphnoides* and *Salix rosmarinifolia* in *Elymo-Ammophiletum* communities. Recreation activities have a negative impact on populations of *Salix repens*.

Aprašė Domas Smaliukas

Remigijaus Noreikos nuotrauka

Paprastasis rėžiukas

Nasturtium officinale L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA BASTUTINIAI (BRASSICACEAE)

3 (R) kategorija

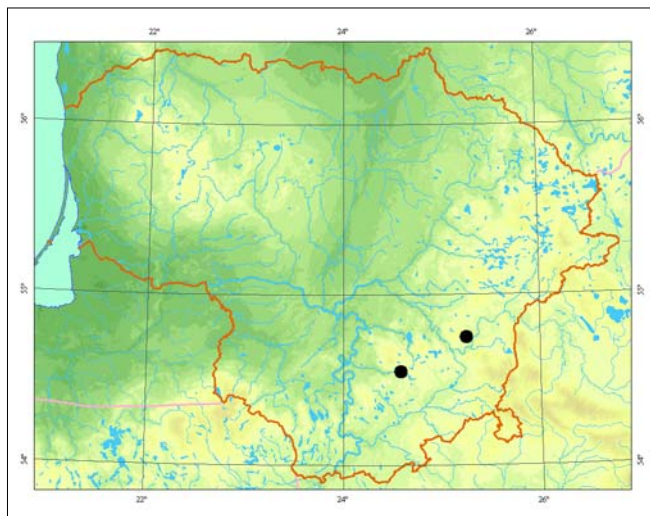
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Paplitimas. Europoje (išskyrus šiaurines sritis), Mažosioje Azijoje, užnešta į Šiaurės Ameriką ir Afriką. Lietuvoje labai reta rūšis, XIX–XX a. buvo aptikta keliuose vietose, daugiausia Vilniaus apskrityje. Pastaraisiais metais randama tik Verknės pakrantėse Aukštadvaryje (Trakų r.) ir Verkių dvarvietės tvenkinių pakrantėse (Vilniuje).

Biologija ir ekologija. Daugiametis, šakniastiebis, 15–60 cm aukščio augalas. Stiebai kylantys, prie pamato įsišaknijantys, lapai kiek mėsingi. Pradedą žydėti gegužės mėn. ir žydi iki vėlyvo rudens. Dauginasi vegetatyviu būdu ir sėklomis. Vaistinis, prieskoninis. Auga veršmėtose ir šiaip šlapiose vietose, upių ir upelių, tvenkinių krantuose (*Montio-Cardaminetea* klasės bendrijos).

Populiacijų gausumas. Verknės upės pakrantėje ties Aukštadvariu paprastasis rėžiukas sudaro juostos pavidalo sąžalyną, tačiau per pastaruosius 20 metų populiacijos užimamas plotas sumažėjo kelis kartus. Pavieniai augalai auga kelis kilometrus pasroviui (žemiau Paverknės miško). Verkių populiacija labai menka – kol kas aptikti tik keli individai tvenkinio pakrantėse, tačiau labai svarbi istoriniu požiūriu: pirmos nuorodos apie čia augantį paprastąjį rėžiuką siekia XX a. pirmą pusę.

Grėsmės ir apsauga. Populiacijos prie Verknės upės susilpnėjimo priežastis – aukštaūgių ir velėną sudančių pakrantės augalų suvešėjimas ir šešėlių sukuriančių medžių pagausėjimas. Šie buveinės keitimosi procesai prasidėjo sunykus pakrantėje buvusiai ekstensyviai gyvulių girdyklai. Verta stebėti populiacijos būklę ir prireikus naudoti dirbtines kitų augalų konkurenciją mažinančias priemones.

rančių pakrantės augalų suvešėjimas ir šešėlių sukuriančių medžių pagausėjimas. Šie buveinės keitimosi procesai prasidėjo sunykus pakrantėje buvusiai ekstensyviai gyvulių girdyklai. Verta stebėti populiacijos būklę ir prireikus naudoti dirbtines kitų augalų konkurenciją mažinančias priemones.

Informacijos šaltiniai

Jankevičienė R., 1961: Kryžmažiedžiai – *Cruciferae*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 3: 477–586. – Vilnius.

Rašomavičius V. (red.), 1994: Aukštadvario apylinkių augmenija. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

In the 19th and 20th centuries the plant was found in several places (mainly in the southeastern part of the country), but now only two populations exist. A very abundant population once found near the Verknė River is now in decline due to the prolific growth of tall and sward-forming littoral plants.

Aprašė Valerijus Rašomavičius

Talvydo Špiliausko nuotrauka

Svogūninė kartenė

Cardamine bulbifera (L.) Crantz (sin. *Dentaria bulbifera* L.)

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)

ŠEIMA BASTUTINIAI (BRASSICACEAE)

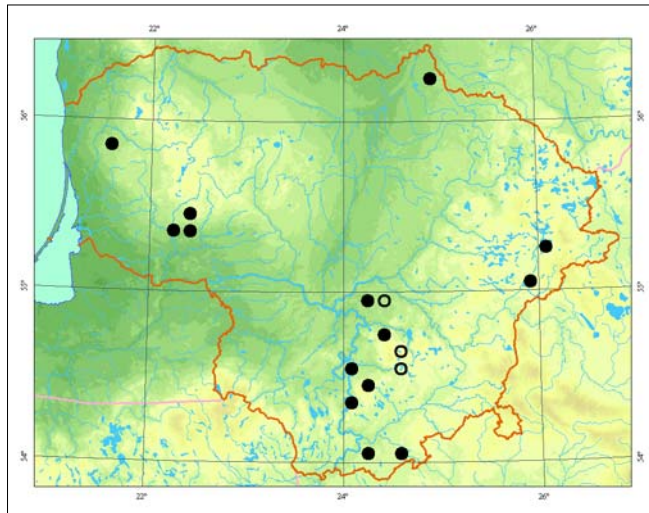
3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvos saugomų augalų sąrašuose rūšis nuo 1962 m.

Paplitimas. Vakarų, Vidurio ir Rytų Europoje, Kaukaze, Pietvakarių Azijoje.

Rūšis paplitusi pietinėje Lietuvos dalyje, tik pavienės atskirtos populiacijos rastos Biržų, Plungės, Tauragės ir Švenčionių rajonuose. Lietuva yra šiaurrytiniame rūšies arealo pakraštyje.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 40–60 cm aukščio, augalas. Sėklos užsimezga labai retai ir būna ne-daigios. Žydi gegužės mėn. Pavasarinis efemeroidas. Dauginasi viršutinių lapų pažastyse susidarančiais gemaliniiais pumpurais. Auga lapuočių ir mišriuose miškuose, dažniausiai derlinguose, vidutinio drėgnumo velėniniuose karbonatiniuose dirvožemiuose. Palankiausios sąlygos svogūninėms kartenėms augti yra brandžiuose lapuočių miškuose, kuriuose susidaro natūrali medžių lajų ir atvirų aikštelių mozaika.

Populiacijų gausumas. Šiaurės Lietuvoje (Biržų girioje) esanti svogūninių kartenių populiacija negausi, ją sudaro kelios dešimtys individų. Nemaža populiacijų santalka yra Tauragės r. lapuočių miškuose. Kitur šių augalų populiacijos gana gausios arba gausios, po kelis šimtus individų, arba jos sudaro nemažus sąžalynus.

Grėsmės ir apsauga. Didžiausią grėsmę svogūninių kartenių populiacijoms kelia medžių tankumo didinimas, spygliuočių plantacijų veisimas iškirstų lapuočių plotuose, plynieji kirtimai.

Būtina išsaugoti medynų sudėtį, negalima veisti arba buveinių plotuose ugdyti eglynų. Šakniastiebius iškniša ir suėda šernai. Nemažai žalos dygstantiems ūgliams padaro augalėdžiai moliuskai.

Informacijos šaltiniai

Jankevičienė R., 1961: Kryžmažiedžiai — *Cruciferae*. — Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), 1961: Lietuvos TSR flora, 3: 477–586. — Vilnius.
Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Populations of *Cardamine bulbifera* are concentrated in the southern part of Lithuania, and several separate populations are known to exist in Biržai, Plungė, Tauragė, and Švenčionys districts. This species is threatened by changes in the structure of deciduous forests and clear-felling. Populations are sometimes damaged by wild boars.

Aprašė Zigmantas Gudžinskas

Jono Augustausko nuotrauka

Lanksčioji kartenė

Cardamine flexuosa With.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA BASTUTINIAI (BRASSICACEAE)

3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Vakarų ir Vidurio Europoje į rytus iki Baltarusijos ir Ukrainos, išskyrus Egėjo jūros regioną ir Šiaurės Rytų Skandinaviją. Atskiros populiacijos yra Rusijos vakaruose.

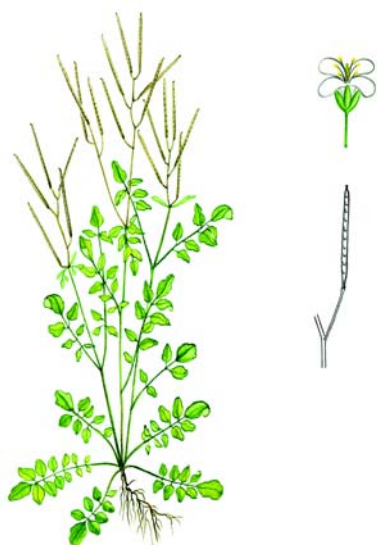
Lietuvoje žinomos 4 populiacijos Kaišiadorių, Plungės, Tauragės ir Vilniaus rajonuose.

Biologija ir ekologija. Dvimetis arba vienametis, (4) 10–20 cm aukščio žolinis augalas. Žydi visą vasarą. Dalis sėklų sudygsta iš karto ir augalai žydi dar tais pačiais metais, o likusios sudaro ilgalaikį dirvožemio sėklų banką.

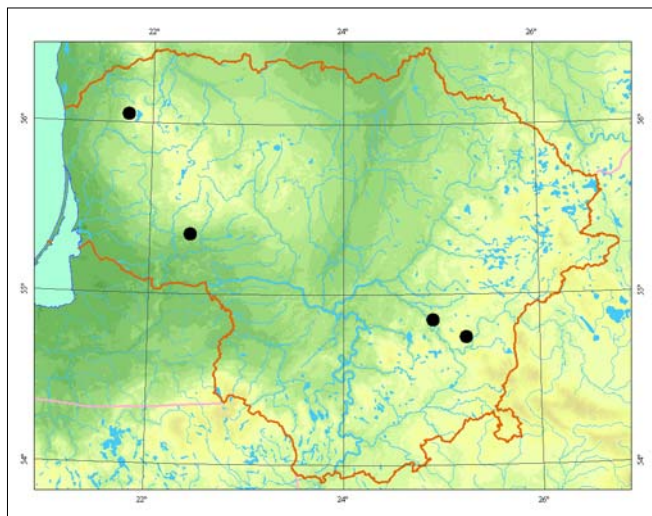
Auga šlapiuose spygliuočių, mišriuose ir lapuočių miškuose, ant šlapių miško bei pamiškių kelių, dažniausiai rupūžinių vikšrių (*Juncus bufonius*) sudaromose terofitų bendrijose.

Augalas gali būti painiojamas su pavėsinėmis karčiosios kartenės (*Cardamine amara*) formomis arba gėlynuose kartais pasitaikančiu adventyvinio augalu gauruotąja kartenė (*Cardamine hirsuta*). Lanksčioji kartenė nuo gauruotosios skiriasi tuo, kad turi 6, o ne 4 kuokelius.

Populiacijų gausumas. Populiacijos gana gausios, bet nepastovios. 1997 m. Beržoro apyl. eglyne prie Žiedelio ež.

Linos Jasiukonytės piešinys

(Plungės r.) rasta populiacija buvo labai gausi, sudaryta iš kelių tūkstančių individų. Išretinus mišką ir pasausėjus dirvožemiui bei suvešėjus žolių dangai, 1999 m. eglyne lanksčiųjų kartenių gausumas smarkiai sumažėjo. Panašūs pokyčiai vyko ir Dambravos miške (Kaišiadorių r.). Ožkagirio miške (Tauragės r.) lanksčiųjų kartenių populiacija negausi. 2004 m. gana gausi populiacija aptikta Dūkštų ažuolyne (Vilniaus r.).

Grėsmės ir apsauga. Grėsmę kelia staigūs miško buveinių pokyčiai dėl kirtimų.

Būtina išsaugoti brandžius šlapius miškus, kuriuose daugiamečių žolinių augalų danga natūraliai dera su periodiškai užtvindomais ir plikais dirvožemio plotais.

Informacijos šaltiniai

Gudžinskas Z., 2000: *Cardamine flexuosa* With. (Brassicaceae) in Lithuania. — Botanica Lithuanica, 6 (2): 221–226.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

In Lithuania four rather large, but fairly unstable populations of *Cardamine flexuosa* are known to exist in the Kaišiadorys, Plungė, Tauragė and Vilnius districts. Significant short-term fluctuations of the number of individuals were recorded in two populations. It is necessary to maintain mature stands of wet coniferous, mixed and broadleaved trees.

Aprašė Zigmantas Gudžinskas

Daugiametė blizgė

Lunaria rediviva L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)

ŠEIMA BASTUTINIAI (BRASSICACEAE)

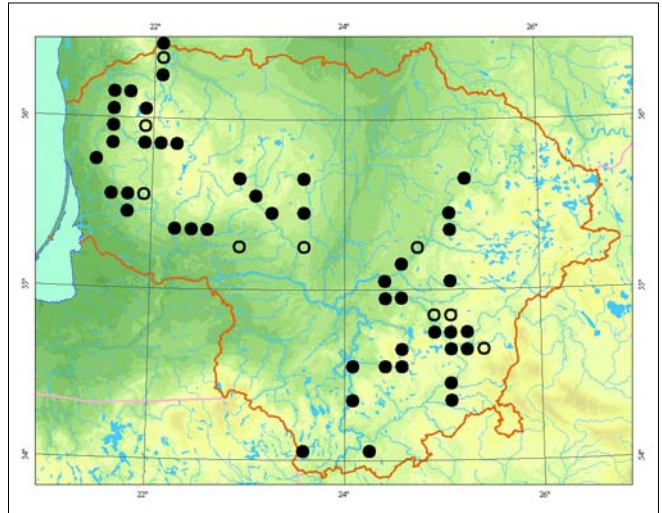
5 (Rs) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Arealas plyti beveik visoje Europoje, išskyrus arktines sritis ir stepių zoną. Holoceno epochos Atlančio periodo plačialapių miškų reliktas. Lietuvoje aptinkama daugelyje rajonų, nors yra gana reta rūšis. Šiaurinėje ir rytinėje dalyje nerasta.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, iki 2 m aukščio augalas stambiais lapais ir trumpu šakniastiebiu. Žydi balandžio – birželio mėn. Vaisius – didelė plokščia elipsiška ankštarėlė. Sėkloms išbyrėjus, ankštarėlių pertvarėlės ant stiebų išlieka iki žiemos, kartais net pavasarį galima aptikti sudžiūvusių pernykščių stiebų su ankštarėlių pertvarėlėmis. Dauginasi vegetatyviniu būdu ir sėklomis, kurių didelis daigumas. Auga drėgnuose, ūksminguose plačialapių miškuose (*Alnion incanae* sąjungos), velėniniuose karbonatiniuose dirvožemiuose. Dažniausiai aptinkamas upių slėnių, raguvų miškuose palei šaltinius.

Populiacijų gausumas. Pasitaiko pavienių augalų, bet dažniausiai želia ištisiniais tankiais sąžalynais. Gausiausiai ir dažniausiai aptinkama Minijos slėnyje, kur ties Dyburių kaimu yra žinoma populiacija, apie 1 ha plote sudaranti ištisinį sąžalyną.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta dėl intensyvaus ūkininkavimo miškuose (pakeitus augavietes), miškų kirtimo, sausinimo, upelių vagų tiesinimo.

Informacijos šaltiniai

Jankevičienė R., 1961: Blizgė – *Lunaria*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 3: 533–536.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The species occurs in many districts of Lithuania, except for the northern and eastern parts. *Lunaria rediviva* grows in wet, shady broadleaved forests, most frequently situated in river valleys. Solitary individuals sometimes occur, but usually *Lunaria rediviva* forms entire dense overgrowth.

Aprašė Daiva Patalauskaitė

Jono Augustausko nuotrauka

Smiltyninis laibenis

Alyssum gmelinii Jord.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA BASTUTINIAI (BRASSICACEAE)

2 (V) kategorija

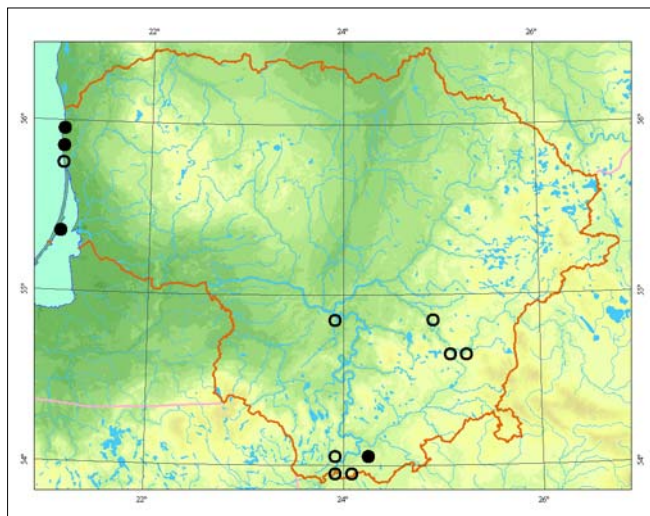
Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 1989 m.

Paplitimas. Vidurio ir Rytų Europoje.

Gana dažna rūšis vakarinėje Lietuvos dalyje: Klaipėdos r., Palangoje, Kuršių nerijoje. Taip pat pietinėje dalyje: Varėnos r. ir Kernavėje (Širvintų r.). Pavieniui aptinkama Vilniaus ir Kauno miestuose.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 10–25 cm aukščio augalas. Dauginasi sėklomis. Žydi balandžio – birželio mėn., kai kada dar kartą rudenį. Mėgsta kalkingo priemolio dirvožemius. Auga atvirose vietose, pajūrio ir paupių smėlynuose, dirvonuose ir retuose, šviesiuose pušynuose. Žemyninėje pajūrio dalyje gausiai auga pilkųjų kopų buveinėse.

Populiacijų gausumas. Didžiausios ir gausiausios populiacijos yra žemyninėje pajūrio dalyje: nuo Karklės iki Nemirsetos ir nuo Palangos iki Šventosios. Populiacijose gausu tiek generatyvinių, tiek vegetatyvinių individų, jos užima 50–150 m² plotą. Kuršių nerijoje pavieniai individai ar nedidelės grupelės (5–8) aptin-

kami ant didžiojo nerijos kopagūbrio ir ant pajūrio apsauginio kopagūbrio ties Nida. Pietinėje Lietuvos dalyje populiacijos gana gausios, tačiau didelių plotų neužima. Tinkamose augavietėse, atvirose smėlynuose, sudaro beveik monodominantinius sąžalynus, o retuose pušynuose auga pavieniai individai. Vilniuje *Alyssum gmelinii* sulaukėjęs; auga buvusio botanikos sodo teritorijoje.

Grėsmės ir apsauga. Atvirų smėlynų plotų užaugimas krūmais, trako susidarymas atvirose pušynuose, vandens ir vėjo erozija, mechaninis paupių augviečių pažeidimas per potvynius.

Informacijos šaltiniai

Jankevičienė R., 1961: Laibenis – *Alyssum*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 3: 538–542. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

The species occurs on the shores of the Baltic Sea and in southeastern Lithuania on sandy lowlands. Populations are abundant and flourishing, yet a rapid decrease was caused by recreation and afforestation of glades and clearings.

Aprašė Jolanta Stankevičiūtė

Zigmanto Gudžinsko nuotrauka

Pelkinė uolaskėlė

Saxifraga hirculus L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)

ŠEIMA UOLASKĖLINIAI (*SAXIFRAGACEAE*)

2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

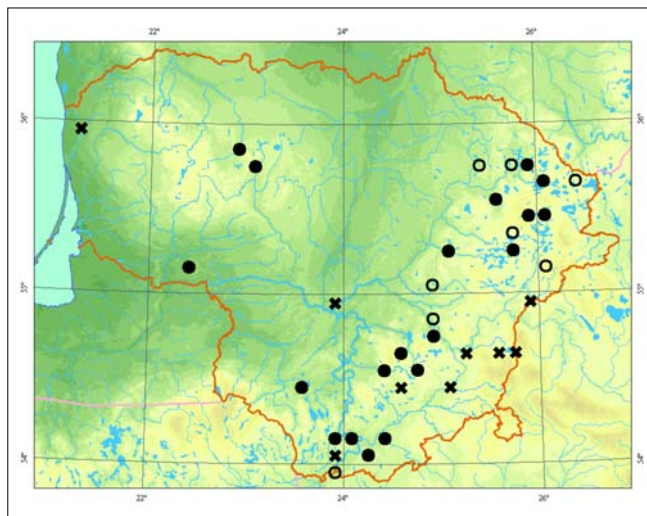
Įrašyta į ES Buveinių direktyvos II, Berno konvencijos I priedus.

Paplitimas. Vidurio ir Šiaurės Europoje, Šiaurės Azijoje ir Šiaurės Amerikos šiaurinėje dalyje. Šiaurės Amerikos augalai priskiriami atskiram porūšiui.

Lietuvoje dabar žinoma apie 30 populiacijų. XX a. Lietuvoje savaime sunyko arba buvo sunaikinta ne mažiau kaip 20 šios rūšies populiacijų.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 10–30 cm aukščio augalas. Hemikriptofitas. Žydi liepos–rugpjūčio mėn. Vaisiai bręsta nuo rugpjūčio pabaigos iki rugsėjo pabaigos. Sėklos smulkios, jas išnešioja vėjas. Sėklų daigumas labai nedidelis. Populiacijos išsilaiko dėl vegetatyvinio dauginimosi būdo, išsišaknijant šliaužiančioms 5–10 cm ilgio palaipomis.

Auga šaltiniuose žemapelkėse ir tarpinėse pelkėse, atvirose vietose. Svarbiausi aplinkos veiksniai yra drėkinimo sąlygos, buveinės būklė ir apšviestumas. Silpnai konkurencingas. Lietuvoje dauguma populiacijų aptinkamos dirvožemyje, kurio reakcija yra artima neutraliai (pH 6,7–7,3). Palankiausios sąlygos augti yra šaltiniuose žemapelkėse.

Populiacijų gausumas. Dauguma populiacijų užima mažus (nuo kelių iki kelių dešimčių kvadratinių metrų) plotus. Gausiausios populiacijos žinomos Ignalinos, Varenos, Trakų, Zarasų r., jas sudaro po kelis šimtus individų. Apytikriai rūšies populiacijų šalyje sudaro 5 000–8 000, bet ne daugiau kaip 10 000 individų.

Grėsmės ir apsauga. Labiausiai populiacijos nukenčia nuo medžių ir krūmų skverbimosi ir vandens lygio mažėjimo. Svarbi nykimo priežastis yra kryžminimosi stoka ir maža genetinė įvairovė. Kai kurioms populiacijoms grėsmę kelia bebrų veikla. Būtina palaikyti palankią nepažeistų ar mažai paveiktų populiacijų buveinių būklę, atkurti pažeistas buveines.

Informacijos šaltiniai

Lekavičius A., 1971: Uolaskėliniai — *Saxifragaceae*. — Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 4: 36–57. — Vilnius.

Meškauskaitė E., Naujalis J. R., 2006: Structure and dynamics of *Saxifraga hirculus* L. populations. — Ekologija, 1: 53–60.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

In Lithuania populations of *Saxifraga hirculus* are concentrated in the eastern and southern districts. In other parts of the country only a few isolated populations are known or the species is extinct (as in northeast Lithuania).

Aprašė Zigmantas Gudžinskas

Eugenijaus Drobelio nuotrauka

Pūslėtoji aldrūnė

Aldrovanda vesiculosa L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)

ŠEIMA SAULAŠARINIAI (DROSERACEAE)

1 (E) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 1976 m.

Įrašyta į Berno konvencijos I, ES Buveinių direktyvos II priedus.

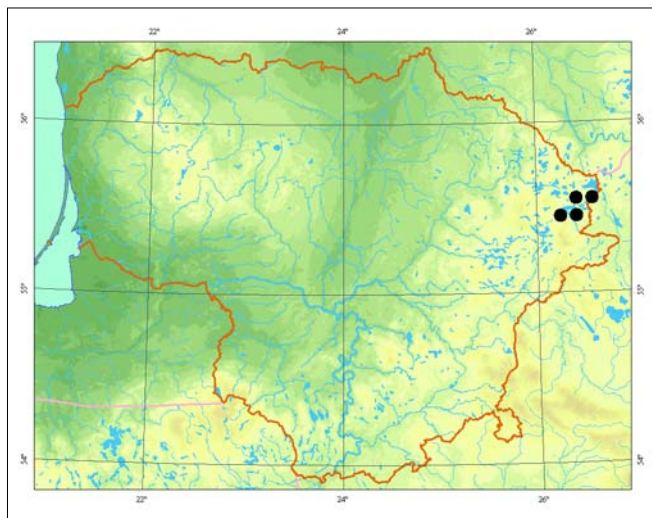
Paplitimas. Europoje, Afrikoje, Azijoje, Šiaurės Australijoje. Plurizoninė rūšis, paplitusi visų klimato zonų žemyniniuose vandenyse, tačiau reta visame areale, daugelyje vietų išnykusi, vietomis reintrodukuota. Lietuvoje yra šiauriniame arealo pakraštyje. Lietuvoje rasta tik Ignalinos r. ežeruose.

Biologija ir ekologija. Plūduriuojantis vandens paviršiuje, iki 10 (30) cm ilgio vabzdžiaėdis augalas. Vegetatyviniu būdu dauginasi stiebo dalimis. Žiemoja pakitę viršūniniai pumpurai – turionai, kurie rudenį nugrimzta į dumblą. Kad gerai augtų ir vystytųsi, būtinos ekologinės sąlygos: skaidrus vanduo, didelė anglies dioksido koncentracija, aukšta temperatūra, tam tikras huminių rūgščių kiekis. Lietuvoje dėl nepalankių klimato sąlygų išauga ne kiekvienais metais. Auga seklių užpelkėjusių ežerų uždumblėjusiose įlankose ir pratauose tarp ežerų.

Populiacijų gausumas. Didžiausia Lietuvoje yra Rūžo ežero populiacija, kurią sudaro apie 100 000 individų. Tai viena didžiausių populiacijų Europoje. Dysnų, Apvardų ir Alksno ežero populiacijas sudaro apie 2 000–4 000 individų.

Jono Augustausko nuotrauka

Grėsmės ir apsauga. Rūšies išlikimą Lietuvoje natūraliai riboja klimato veiksniai ir su tuo susijęs vegetatyvinis dauginimasis. Aldrūnės nyksta ir dėl natūralaus ežerų užaugimo ir rūgštėjimo. Didžiausią grėsmę kelia pokyčiai, susiję su žmogaus veikla: vandens tarša ir eutrofizacija, vandens režimo pokyčiai, vandens ir krantų augalijos pertvarkymas.

Informacijos šaltiniai

Šarkinienė I., 1961: Rytų ir Pietų Lietuvos TSR ežerų makrofitų floristinė ir morfologinė-ekologinė analizė. – Lietuvos TSR aukštųjų mokyklų mokslo darbai. Biologija, 1: 159–194.

Obelevičius S., 2001: Pūslėtoji aldrūnė (*Aldrovanda vesiculosa*) Lietuvoje. – Botanica Lithuanica, 7 (4): 385–386.

Summary

The species is very rare in the whole distribution range. In Lithuania it is at the northern border of the range. The largest population occurs in Lake Rūžas, with smaller populations in Dysnai, Apvardai and Alksnas lakes (Ignalina distr.). In 2005 in Lake Dysnai the species had been consistently found since 1955.

Aprašė Zofija Sinkevičienė

Mažalapė saulašarė

Drosera intermedia Hayne

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)

ŠEIMA SAULAŠARINIAI (DROSERACEAE)

1 (E) kategorija

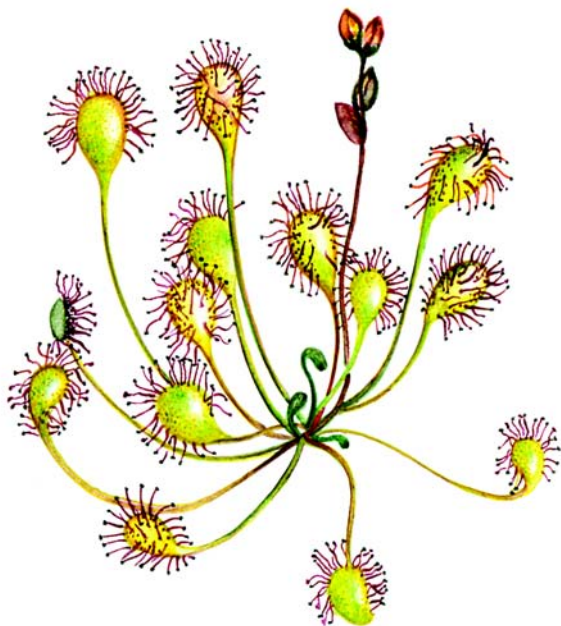
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Atlantinėje, Vidurio ir Rytų Europoje, Šiaurės Amerikoje.

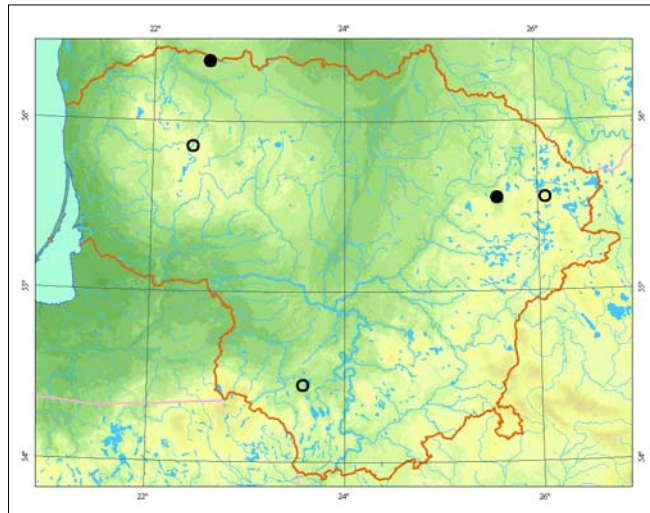
Lietuvoje rūšis aptinkama Kamanų pelkėje (Akmenės r.), Vyžuonų apylinkėse (Utenos r.), Kalniškės apylinkėse (Telšių r.), Salako apylinkėse (Zarasų r.), Žuvinto bei Dėluko apyžerių pelkėse (Alytaus r.).

Biologija ir ekologija. Daugiametis, žolinis, vabzdžiaėdis augalas. Dauginasi sėklomis. Aptinkamas atvirose, šlapiose, saikingai ar vidutiniškai turtingose maisto medžiagų, rūgšties terpės tarpinėse pelkėse ir liūnuose, aukštapelkių klampynėse bei duburiuose. Paprastai auga saidrynuose (*Rhynchosporion albae*) tarp kiminių arba ant atvirų durpių. Literatūros duomenimis, gali augti drėgname vandens telkinių pakrančių smėlyje.

Populiacijų gausumas. Naujesnių duomenų yra tik apie 2 mažalapės saulašarės populiacijas, esančias Kamanų pelkėje (Akmenės r.) ir Vyžuonų apylinkėse (Utenos r.). Jose augalų skaičius nesiekia 100. Būtina patikslinti kitų šios rūšies populiacijų radavietes ir populiacijų būklę.

Linės Jasiukonytės piešinys

Grėsmės ir apsauga. Buveinės sunaikinamos eksploatuojant ir keičiant pelkes. Grėsmę kelia ir augviečių sausinimas bei eutrofizacija, nes mažalapė saulašarė yra drėgmiamėgė, prie nedidelių maisto medžiagų kiekių prisitaikusi rūšis. Be to, šie veiksniai turi ir antrinį neigiamą poveikį – apsausintos ir eutrofizuotos pelkės apauga krūmais ir medžiais. Tai mažalapėi saulašarei yra pražūtinga, nes ji yra sauliamėgė. Norint rūšį išsaugoti, būtina nustatyti tiksliai visų populiacijų radavietes ir būklę. Tikslinga atlikti populiacijų stebėseną, o prireikus taikyti gamtotvarkos priemonės.

Informacijos šaltiniai

Pipinyš J., 1961: Saulašariniai – *Droseraceae*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 3: 591–596. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

There are six localities of this species in Lithuania, in the Akmenė, Alytus, Telšiai, Utena and Zarasai districts, but new data exists for only two of these. *Drosera intermedia* plants in these localities are not abundant – the number of individuals does not reach 100.

Aprašė Dalytė Matulevičiūtė

Kvapioji dirvuolė

Agrimonia procera Wallr.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)

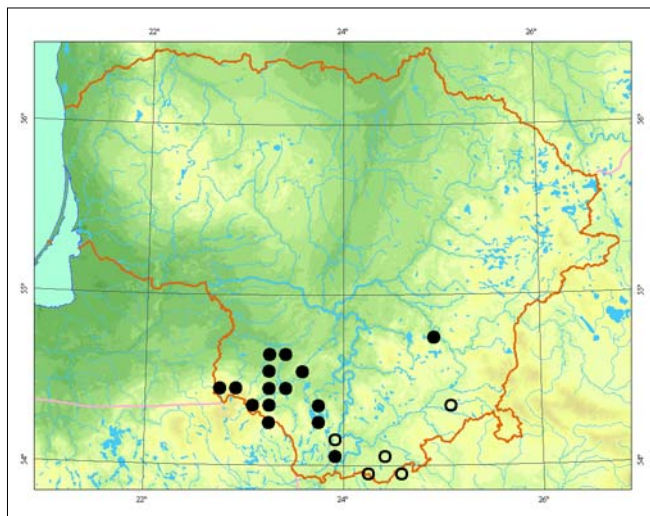
ŠEIMA ERŠKĖTINIAI (ROSACEAE)

3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Vakarų, Vidurio ir Rytų Europoje. Šiaurėje pasiekia Skandinaviją ir Pietų Suomiją, pietuose – Pirėnų ir Balkanų pusiasalius, vakaruose – Angliją ir Airiją, rytuose – Dniepro vidurupį. Aptinkama tik pietinėje Lietuvos dalyje, dauguma radaviečių telkiasi pietvakarinėje dalyje. Rasta Lazdėnuose (Trakų r.), Nemuno saloje Druskininkuose, po kelias radavietes žinoma Lazdijų, Marijampolės, Šalčininkų, Varėnos, Vilkaviškio rajonuose.

Biologija ir ekologija. Šakniastiebis žolinis augalas. Nuo kitų Lietuvoje paplitusių šios genties rūšių skiriasi viršūnėje gana giliai iškirptais vainiklapiais. Subrendusių vaisių išoriniai dygliai nulinkę žemyn. Žydi birželio ir liepos mėn. Dauginasi sėklomis ir šakniastiebiais. Auga šviesiuose lapuočių miškuose, pamiškėse, miškų aikštelėse, upių ir ežerų pakrančių

šlaituose. Dažniausiai aptinkamas *Carpinion* sąjungos lapuočių miškuose ir *Trifolio-Geranietea* bei *Rhamno-Prunetea* klasių bendrijose.

Populiacijų gausumas. Žinomose radavietėse auga pavieniui arba negausiomis grupėmis.

Grėsmės ir apsauga. Pievų užžėlimas medžiais nustoja gyventi ir šienauti; miškų želdymas, plynieji miškų kirtimai; arimas.

Gali reikėti retinti medynus, kirsti krūmus, šienauti, gyventi.

Informacijos šaltiniai

Natkevičaitė-Ivanauskienė M., 1971: Erškėtrožiniai – *Rosoideae*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 4: 94 – 225. – Vilnius. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI, HSUD.

Summary

The distribution of *Agrimonia procera* is limited to southern Lithuania, mostly in its western part. The species occurs in broadleaved forests, at forest edges or in clearings, and on the slopes of rivers and lakes. The main threats are overgrowth after ceasing mowing and grazing, the introduction of forest plantations, clear felling and ploughing. Restoration activities can include canopy thinning, bush cutting, mowing and grazing.

Aprašė Raimondas Čiuplys

Linos Jasiukonytės piešiny

Dygioji slyva

Prunus spinosa L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)

ŠEIMA ERŠKĖTINIAI (ROSACEAE)

2 (V) kategorija

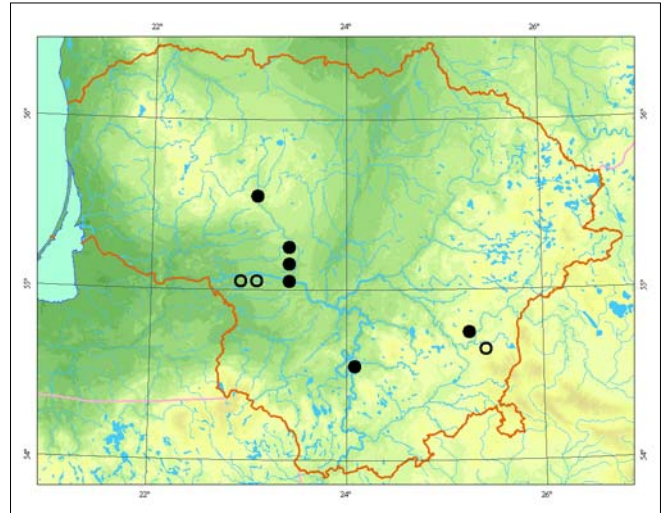
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Vakarų ir Rytų Europoje, Skandinavijoje, Viduržemio jūros kraštuose, Kaukaze, Mažojoje Azijoje, Šiaurės Afrikoje, užnešta į Šiaurės Ameriką. Lietuvoje labai retai pasitaiko pietinėje ir vidurinėje dalyje. Pagrindinės radavietės yra Nemuno tarp Seredžiaus ir Skirsnemunės bei jo intakų ir griovų šlaituose.

Biologija ir ekologija. Iki 4 m aukščio krūmas arba medelis, kurio trumposios šakelės baigiasi dygliu. Žydi balandžio – gegužės mėn. labai gausiais baltais žiedais. Vaisiai melsvai juodi, rutuliški, aitrūs, sunoksta rugpjūčio – rugsėjo mėn. Plinta šaknų atžalomis ir sėklomis. Auga upių, upelių bei griovų šlaituose, pakelėse, pamiškių krūmynuose, sausame kalkingame dirvožemyje (*Rhamno-Prunetea* klasės bendrijos).

Populiacijų gausumas. Nemuno slėnio šlaituose dygiosios slyvos sudaro kelių tipų buveines, kuriose jų populiacijų struktūra skirtinga: pavieniai, iki 1,5 m aukščio individai, išsibarstę termofilinėse pievose ir stačiuose, stipriai eroduojamuose šlaituose; susivėrę sąžalynai, siekiantys 2–3 m aukštį, kuriuose auga tik pavieniai kiti medžiai; kartu su kitais krūmais sudaromos juostos, supančios lapuočių medžių pavienius guotus.

Grėsmės ir apsauga. Pastaruoju metu pagrindinėse augavietėse vykstanti buveinių kaita yra palanki dy-

giosioms slyvoms – nebešienajamuose šlaituose jos plinta, tačiau tolesnės sukcesijos metu, susidarant *Quercus-Fagetum* klasės lapuočių bendrijoms, gali būti išstumtos. Siūloma stebėti vykstančius procesus ir prireikus taikyti gamtotvarkos priemones.

Būtina šlaituose kirsti ir šalinti plintančius svetimžemius krūmus, medžius. Ypatingą grėsmę kelia kaukazinės slyvos (*Prunus cerasifera*), kurios jau ankstyvomis sukcesijos stadijomis iš buveinių išstumia dygiasias slyvas.

Informacijos šaltiniai

Urbanas A., 1971: Slyva – *Prunus*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 4: 295–303. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

The species very rarely occurs in the southern and central parts of the country. The main localities are concentrated on the slopes of the Nemunas River, its tributaries and ravines between Seredžius and Skirsnemunė. The plant forms overgrowths, spreading over slopes that have been left unmowed.

Aprašė Valerijus Rašomavičius

Zigmanto Gudžinsko nuotrauka

Pelkinė šindra

Peplis portula L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA RAUDOKLINIAI (LYTHRACEAE)

5 (Rs) kategorija

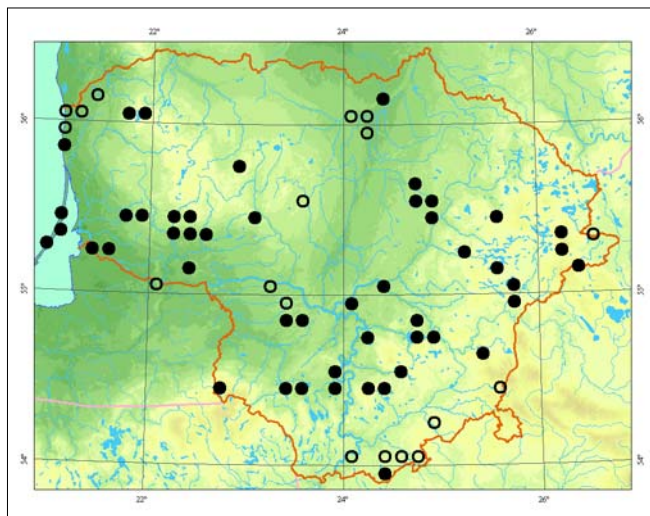
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Paplitimas. Europoje, Šiaurės Afrikoje, Amerikoje užneštinė.

Lietuvoje tinkamose augavietėse pasitaiko visoje teritorijoje.

Biologija ir ekologija. Vienmetis, kartais žiemojantis augalas. Stiebai gulsti, šakoti, 2–20 cm ilgio, ties bambliais išsisknijantys. Žiedai lapų pažastyse, neryškūs. Žydi birželio–rugsėjo mėn. Dauginasi smulkiais gausiomis sėklomis. Prilipusias prie dumblo sėklas gali pernešti vandens paukščiai. Auga dumblingose užliejamose, periodiškai išdžiūstančiose vietose: vandens telkinių (ežerų, tvankinių) pakrantėse, pagrioviuose, laukų ir miškų keliukuose, kirtaviečių balose ir provėžose, dirbamų laukų lomose ir pakraščiuose (*Isoeto-Nanojuncetea* klasės bendrijos).

Populiacijų gausumas. Tinkamose augavietėse auga gana gausiai, tačiau nedidelėse buveinėse, pvz., lauko kelių išdžiūstančiose balose pasitaiko tik po kelis individus.

Grėsmės ir apsauga. Paplitimą bei gausumą riboja augaviečių stoka ir jų laikinumas, nes neišlaiko daugiametinių augalų konkurencijos. Lyginant su kitomis *Isoeto-Nanojuncetea* klasei būdingomis rūšimis, – galviniu vikšriu (*Juncus bufonius*), mažąja šimtūne (*Centunculus minimus*), linine žarotūne (*Radiola linoides*) – pelkinė šindra tinkamose buveinėse yra dažniau aptinkamas augalas. Pastaraisiais metais aptikta nemažai naujų radaviečių, tačiau smarkus jų skaičiaus didėjimas nėra tikėtinas.

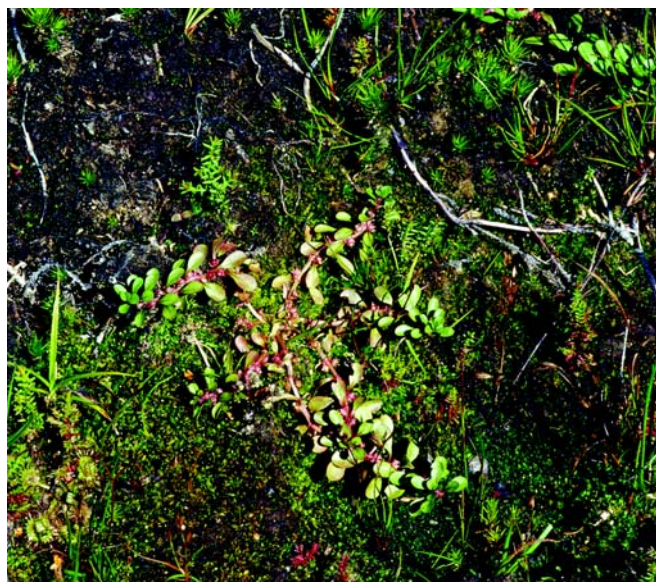
Informacijos šaltiniai

Natkevičaitė-Ivanauskienė M., 1971: Raudokliniai – Lythraceae. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 4: 748–754. – Vilnius.
Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

The species occurs in suitable habitats all over the territory; in recent years many new localities have been found. The abundance of populations is highly variable: in suitable habitats the plant is rather abundant, but in small habitats only solitary individuals occur.

Aprašė Valerijus Rašomavičius

Jono Augustausko nuotrauka

Pražangiažiedė plunksnalapė

Myriophyllum alterniflorum DC

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)
ŠEIMA PLUNKSNALAPINIAI (*MYRIOPHYLLACEAE*)

1 (E) kategorija

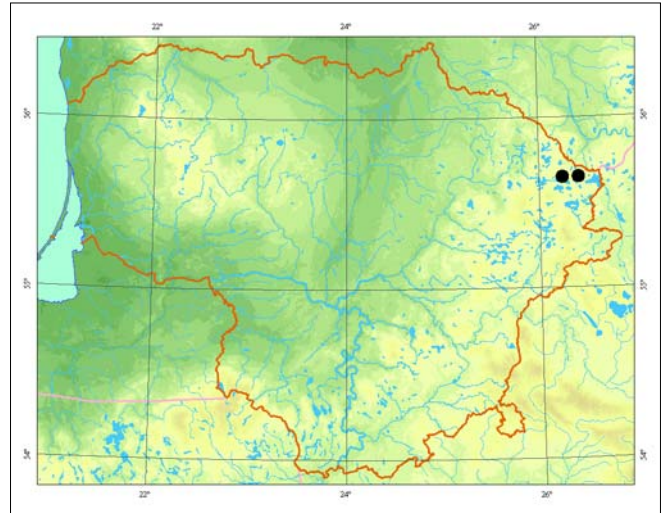
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Europos ir Šiaurės Amerikos okeaninėse srityse.

Lietuvoje nuo 1953 m. žinoma 1 radavietė Švento ežere (Zarasų r.).

Biologija ir ekologija. Daugiametis, labai gležnas povandeninis augalas. Žiedynas stiebo viršūnėje, žydėjimo metu jis iškeliamas į vandens paviršių. Dauginimasis sėklomis Lietuvoje netyrinėtas – šiuo būdu galėtų daugintis seklumose augantys augalai. Vegetatyviniu būdu dauginasi išsišaknijančiomis augalo dalimis. Auga neturtinguose karbonatų, stovinčiuose ir tekančiuose vandenyse. Lietuvoje auga tik ežere. Vegetuojantys individai aptinkami iki 3–4 m gylio, žydintys – seklumose, apie 0,5 m gylyje. 1953 m. pražangiažiedės plunksnalapės daugiausia augo maurbragūnų sudaromose bendrijose. 1998 m. vegetuojantys augalai sudarė grynus sąžalynus.

Populiacijų gausumas. Švento ežero populiacija buvo labai gausi apie 1953 m. Jos gausumo svyravimai buvo susiję su vandens lygio svyravimais. 1973 m. ežerui nusekus, pagrindinės pražangiažiedžių plunksnalapių augavietės atsidūrė sausumoje. 1998 m. paste-

bėtas rūšies pagausėjimas – 1–4 m gylyje daugelyje ežero vietų buvo paplitę vegetuojančių augalų sąžalynai, o šiaur rytinės dalies seklumose (10–50 cm gylyje) žydintys augalai. Pastaruoju metu povandeniniai vegetuojantys augalai daugelyje stebėtų vietų išnyko. Negausu ir žydinčių augalų.

Grėsmės ir apsauga. Vandens eutrofizacija, nendrių įsigalėjimas ežero seklumose.

Informacijos šaltiniai

Bagdonaitė A., 1962: Pražangiažiedė plunksnalapė (*Myriophyllum alterniflorum* DC.) Lietuvos TSR teritorijoje. – Lietuvos TSR MA darbai, ser. C., 3 (29): 77–86. Herbariumo pavyzdžiai: WI, BILAS.

Summary

Since 1953 only one locality is known to exist in Lake Šventas (Zarasai distr.). The abundance of the species is closely related with natural fluctuations in the lake's water level. The highest abundance of the species was observed in 1953 and 1998. Currently the population is very sparse.

Aprašė Zofija Sinkevičienė

Broniaus Šablevičiaus nuotrauka

Smulkioji seradėlė

Ornithopus perpusillus L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)

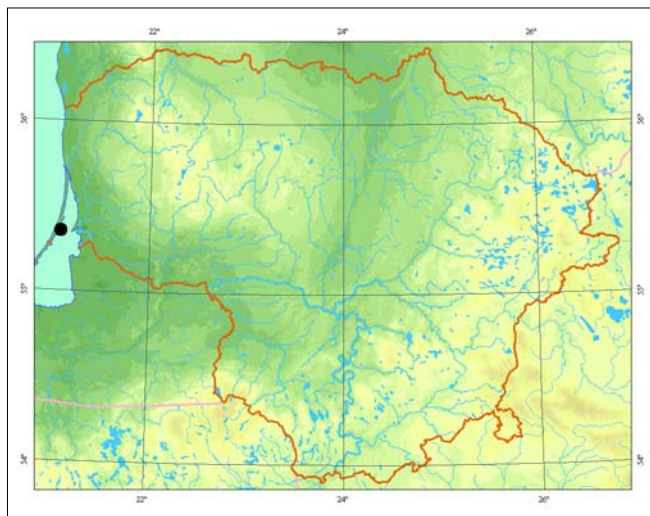
ŠEIMA PUPINIAI (FABACEAE)

2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Okeaninio paplitimo rūšis. Bendras arealas apima Vidurio, Vakarų ir Šiaurės Europą ir šiauriausią Šiaurės Afrikos dalį. Toliausiai už rytinės arealo ribos rasta Kaliningrado srityje. Lietuvoje rūšis aptikta tik Nidoje (Kuršių nerijoje).

Biologija ir ekologija. Vienmetis, 5–15 cm aukščio augalas. Išskirtiniai požymiai: įstrižos, plaukuotos, lenktos, iš 5–7 ovalių, tinkliškai gyslotų narelių, 1–2 cm ilgio ir 0,2 cm pločio ankštys, vainiklapiai su raudonomis gyslomis. Žydi gegužės – rugpjūčio mėn., kai kada antrą kartą rudenį. Auga tiek natūraliuose, tiek antropogeniniuose ekotopuose: smiltpievėse, sausuose pušynuose ir jų aikštelėse dirvonuose, dirbamuose laukuose.

Populiacijų gausumas. Žinoma 1 populiacija Kuršių nerijoje ties Nida. Ji auga neturtingame maisto medžiagų eoliniame smėlyje, kurio pH 5,2. Užima nedidelį smiltpievės plotą (10 × 10 m²), iš visų pusių ją supa vešlūs ir tankūs *Calluna vulgaris*, *Empetrum nigrum* sąžalynai su pavieniais *Pinus sylvestris* (iki 1,5 m aukščio) ir *Betula pendula* medžiais. Individų kiekis populiacijoje nepastovus (50–70). Vyrauja vegetatyviniai augalai, žydinčių mažai (10–20).

Grėsmės ir apsauga. Mažėja smiltpievių plotai. Jos užauga krūmokšniais ir medžiais. Būtina taikyti gamtotvarkos priemonės.

Informacijos šaltiniai

Stankevičiūtė J., 2002: *Ornithopus perpusillus* Lietuvoje. – *Botanica Lithuanica*. – 4: 3–9.
Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

The species occurs only on the Curonian Spit; the only locality is near Nida. The number of individuals in the population is unstable (varying from 50 to 70). In accordance with sand community succession patterns, an increase in forest species abundance, herb layer density and changes in soil structure are expected. The active implementation of nature conservation measures is essential to species protection.

Aprašė Jolanta Stankevičiūtė

Linos Jasiukonytės piešinys

Penkialapis dobilas

Trifolium lupinaster L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)

ŠEIMA PUPINIAI (FABACEAE)

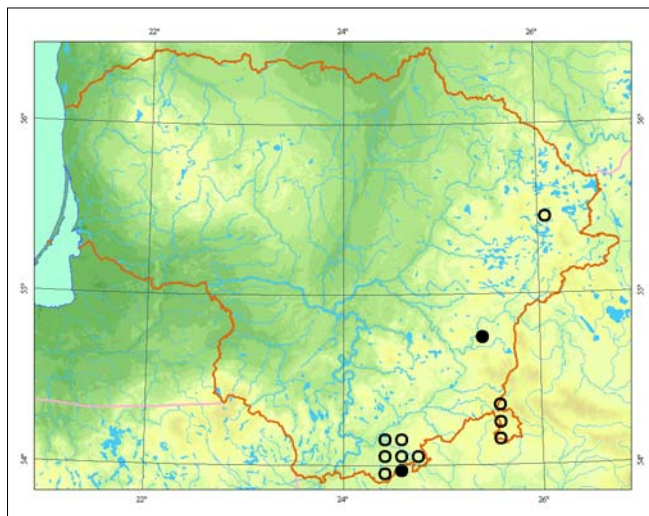
3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Arealas driekiasi Vidurio ir Pietų Europoje, vidutinio klimato juostoje Azijoje.

Lietuvoje auga tik pietrytinėje dalyje. Augavietės telkiasi Varėnos ir Šalčininkų rajonuose. Dar žinoma 1 radavietė Vilniaus r. ir toliausiai į šiaurės rytus nutolusi radavietė Ažvinčių girioje (Ignalinos r.).

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 0,15–0,5 m aukščio žolinis augalas, sudarantis daugiastiebius kerelius. Gelsvi žiedai susitelkę galvutės pavidalo žiedynuose. Žydi birželio–liepos mėn. Vaisius – ankštis su 2–8 sėklomis. Dauginasi sėklomis. Medingas. Dekoratyvus. Šviesomėgis. Auga retuose sausuose *Dicrano-Pinion* są-

Eugenijaus Drobelio nuotrauka

jungos pušynuose ar mišriuose pušų ir beržų miškuose, kirtavietėse, miškų aikštelėse, pamiškėse, sausuose termofiliniuose šlaituose, palei miškų keliukus. Kadangi plinta sėklomis, suarus kirtavietes, bet nepakeičius medyno rūšies, atsikuria.

Populiacijų gausumas. Miškuose populiacijos negausios, daugelyje vietų aptinkami pavieniai augalai, išaugę įvairaus dydžio sklypuose. Grupėmis (iki 30 augalų) auga palei miškų keliukus, šviesiuose sausuose termofiliniuose šlaituose.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta keičiant augavietes, apšvietimo sąlygas, dėl žemdirbystės ar intensyvaus ūkininkavimo miškuose, trypimo.

Informacijos šaltiniai

Stancevičius A., 1971: Dobilas – *Trifolium*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 4: 438–468.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The species occurs only in the southeastern part of Lithuania. *Trifolium lupinaster* grows in sparse dry pinewoods and mixed pine and birch forests, cleared areas, forest glades and edges, on dry thermophilous slopes, and beside forest paths. Populations are not abundant; mainly solitary plants are found.

Aprašė Daiva Patalauskaitė

Ilgagalvis dobilas

Trifolium rubens L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA PUPINIAI (FABACEAE)

3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Europoje ir Pietvakarių Azijoje.

Lietuvoje rūšis yra ties šiaurine paplitimo riba ir aptinkama pietinėje ir pietrytinėje dalyje. Augavietės randamos Alytaus, Lazdijų, Marijampolės, Trakų, Vilkaviškio, Vilniaus rajonuose.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 20–80 cm aukščio žolinis augalas. Purpuriniai žiedai susitelkę ilgose (4–10 cm ilgio) tankiose galvutėse. Žydi birželio–liepos mėn. Vaisius – vienasėklė ankštis. Dauginasi sėklomis. Šviesomėgis. Medingas. Dekoratyvus. Auga velėniniuose karbonatiniuose dirvožemiuose, esančiuose sausuose šlaituose, sausose pievose, sausuose retuose mišriuose ir lapuočių miškuose, pamiškėse, miškų aikštelėse.

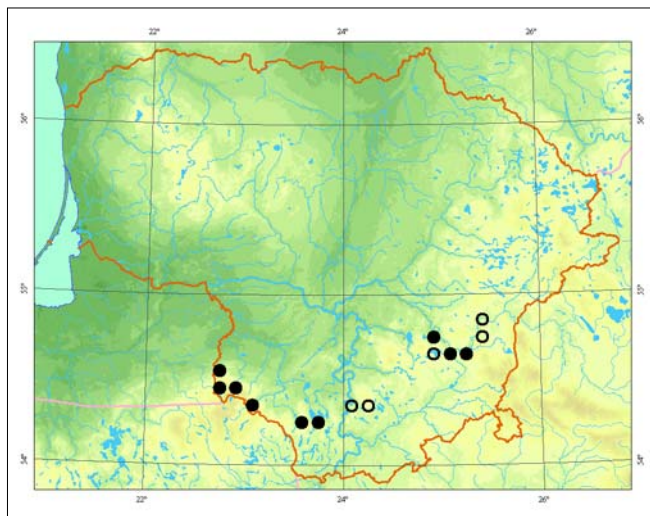
Populiacijų gausumas. Populiacijos įvairaus dydžio, dažniausiai negausios. Įvairaus dydžio plotuose randami pavieniai augalai arba iki 20 augalų grupės, dauguma augalų žydi ir dera.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta keičiant augavietes, per daug intensyviai ganant, per anksti šienaujant, suarus pievas.

Informacijos šaltiniai

Stancevičius A., 1971: Dobilas – *Trifolium*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 4: 438–468.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI, HSUD.

Summary

In Lithuania Trifolium rubens is at the northern border of the distribution range; it is recorded in the southern and southeastern parts of the country. The species occurs on dry slopes, dry meadows, dry scarce mixed and deciduous forests, forest edges and glades. Trifolium rubens grows alone or in groups of up to 20 individuals.

Aprašė Daiva Patalauskaitė

Jono Augustausko nuotrauka

Geltonžiedis pelėžirnis

Lathyrus laevigatus (Waldst. et Kit.) Gren.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)

ŠEIMA PUPINIAI (FABACEAE)

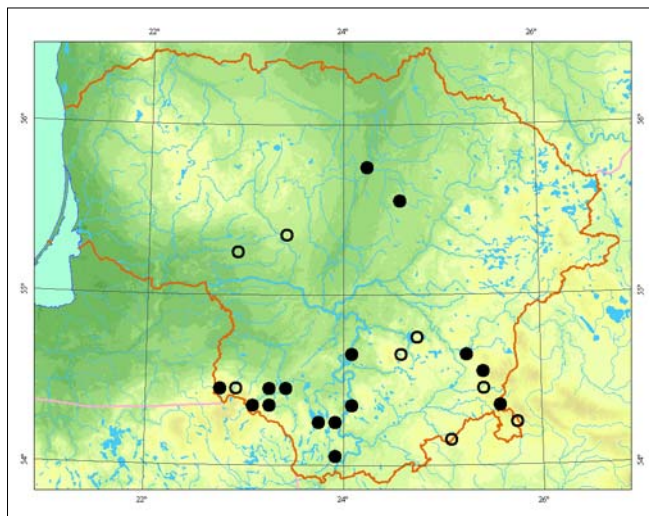
3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Paplitimas. Vidurio ir Rytų Europoje, Balkanuose, Šiaurės Ispanijoje, Apeninuose, Dniepro aukštupyje. Žinomos radavietės yra Pietų Lietuvoje: Alytaus, Jurbarko, Lazdijų, Marijampolės, Panevėžio, Raseinių, Šalčininkų, Trakų, Vilkaviškio, Vilniaus rajonuose.

Biologija ir ekologija. Daugiametis šakniastiebis žolinis augalas. Stiebas status, šakotas, iki 20–60 (160) cm aukščio. Žiedai susitelkę į purias vienašales kekes, šviesiai geltoni, vėliau paruduoja. Žydi gegužės ir birželio mėn. Žiedus apdulkina vabzdžiai. Dauginasi šakniastiebiais ir sėklomis. Auga lapuočių ir mišriuose miškuose (dažniausiai *Carpinion* sąjungos bendrijose), turtinguose rūšių pušynuose (*Quercus-Pinetum*) ir eglynuose (*Melico nutantis-Piceetum*), miško retmėse, pamiškėse, prie miško kelių. Mėgsta gana derlingus, karbonatų turtingus priemolio ir priemolio dirvožemius.

Populiacijų gausumas. Ūksmėje augalai dažniausiai auga pavieniui arba nedidelėmis grupėmis. Šviesesnėse augavietėse geltonžiediai pelėžirniai kai kada sudaro kelių dešimčių kvadratinį metrų ploto tankius sąžalynus. Šilinės miške (Švenčionių r.) tirtose cenopopuliacijose didžiausias vidutinis augalų tankis siekė 1,1 ind./m² (cenopopuliacijos užimamas plotas – apie 60 m²). Geriausiai išsivystę ir gausiausiai žydintys augalai rasti pietinės ekspozicijos šlaituose,

apaugusiuose vidutiniškai susivėrusiais mišriais medynais arba pamiškėse.

Grėsmės ir apsauga. Didžiausią grėsmę kelia plynieji kirtimai, pernelyg didelis medžių ir krūmų sutankėjimas, trypinimas.

Populiacijos gali būti atkuriamos retinant medynus ir krūmus; kai kada gali reikėti šienauti arba ganyti.

Informacijos šaltiniai

Stancevičius A., 1971: Ankštiniai – *Fabaceae*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 4: 326–537. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI, HSUD.

Summary

Most of *Lathyrus laevigatus* sites concentrate in the southern part of Lithuania. The species prefers broadleaved and mixed forests. It usually occurs along forest edges, on slopes, in clearings or along roads and is associated with fertile and carbonate-rich soils. Some known sites harbour abundant populations. The main threats are clear felling, the encroachment of canopy cover and shrubs, and trampling.

Aprašė Raimondas Čiuplys

Žydruno Sinkevičiaus nuotrauka

Žirniapolis pelėžirnis

Lathyrus pisiformis L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)

ŠEIMA PUPINIAI (FABACEAE)

3 (R) kategorija

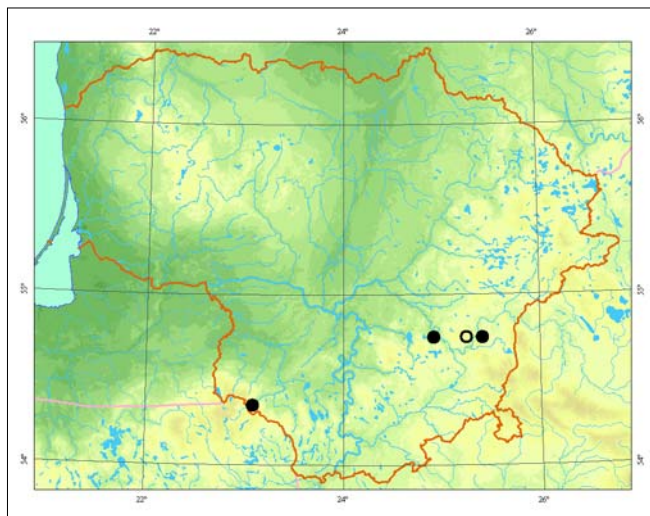
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Paplitimas. Vidurio ir Rytų Europoje, Sibire, Centrinėje Azijoje.

Lietuvoje labai reta rūšis: rasta prie Žaliųjų ežerų ir Valakampiuose (Vilniuje), Lazdėnų ir Aukštadvario apylinkėse (Trakų r.), Juodelių apylinkėse (Kalvarijos sav.).

Biologija ir ekologija. Daugiametis šakniastiebis žolinis augalas, hemikriptofitas. Stiebas status arba kylančias, iki 1 m aukščio. Žiedai vienašalėse kekėse, nešvariai tamsiai raudoni. Žydi gegužės ir birželio mėn., vaisiai subręsta liepos arba rugpjūčio mėn. Dauginasi sėklomis ir šakniastiebiais. Mėgsta šviesias sausokas augavietes ir karbonatų turtingus priemolio dirvožemius. Šių augalų buveinės susijusios su *Querco-Fagetea* klasės lapuočių ir mišriais miškais, tačiau dažniausiai jų aptinkama pamiškėse ir krūmuotuose šlaituose.

Populiacijų gausumas. Populiacijoje prie Žaliųjų ežerų aptikti pavieniai augalai. Grandų botaniniame draus-

tinyje (Kalvarijos sav.) augo apie 10 žydinčių augalų. Vilniuje Sapieginės miške apie 500 m² plote augo apie 100 žydinčių augalų. Bražuolės žemupio slėnyje ties Lazdėnais gausios cenopopuliacijos išsidėsčiusios maždaug 7 km ruože.

Grėsmės ir apsauga. Plynieji miškų kirtimai, medyno ir krūmų sutankėjimas, mindymas.

Siekiant atkurti populiacijas, gali būti retinamas medynas ir krūmai.

Informacijos šaltiniai

Stancevičius A., 1971: Ankštiniai — *Fabaceae*. — Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 4: 326—537. — Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI, HSUD.

Summary

Several sites of *Lathyrus pisiformis* are known to exist in southeastern and southwestern Lithuania. The species is commonly associated with broadleaved forests of the *Querco-Fagetea* class and is usually found along forest edges or slopes. It prefers habitats with abundant light and carbonate-rich sandy soils. The known populations are of different sizes; some are quite abundant. The main threats are large-scale forest felling, the encroachment of canopy cover and shrubs, and trampling.

Aprašė Raimondas Čiuplys

*Linos Jasiukonytės piešiny*s

Krūmelinis vikis

Vicia dumetorum L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)
ŠEIMA PUPINIAI (*FABACEAE*)

3 (R) kategorija

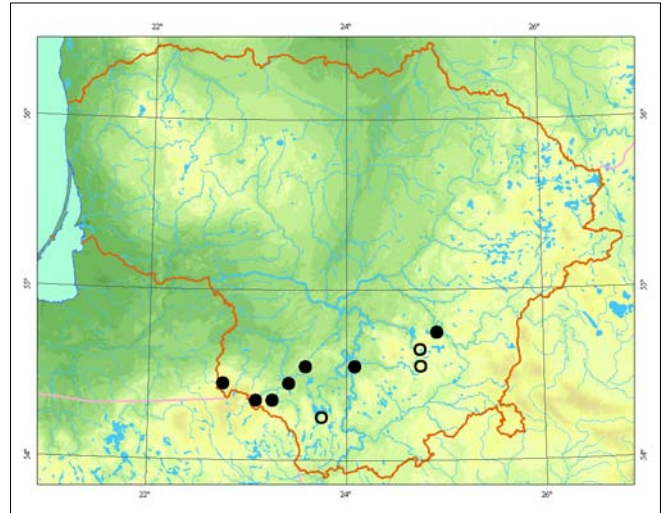
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Paplitimas. Arealas apima Rytų, Vidurio ir Pietų Europą, taip pat dalį Vakarų Europos ir Vakarų Sibiro. Vakaruose išplitusi iki Prancūzijos, šiaurėje pasiekia Pietų Skandinaviją, pietuose – Balkanų pusiasalį ir Italiją. Lietuvoje auga Buktos (Marijampolės r.), Grybingirio (Vilkaviškio r.), Statiškės (Lazdijų r.), Strėvos miškuose (Trakų r.), Bražuolės upės slėnyje. Nurodoma, kad augo Vilniuje, Granapolyje (Trakų r.), Šakių ir Ukmergės rajonuose.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, šakniastiebis, 100–200 cm aukščio žolinis augalas, hemikriptofitas. Stiebas šakotas, laipiojantis. Lapai kotuoti, poromis plunksniški, baigiasi šakotu ūseliu. Neseniai išsiskleidę žiedai rausvai violetiniai, vėliau nešvariai geltonai rausvi. Žydi birželio ir liepos mėn. Dauginasi sėklomis ir šakniastiebiais. Mėgsta šiltas pusiau atviras augavietes ir karbonatingus priemolio arba priemolio dirvožemius. Auga mišrių ir lapuočių miškų retmėse, aikštelėse, pamiškėse, šlaituose. Augalams plisti reikia nedidelių augaviečių pažaidų.

Linus Jasiukonytės piešinys

Populiacijų gausumas. Buktos miške sudaro keliolikos kvadratinį metrų ploto sąžalyną miško pakelėje. Bražuolės slėnyje populiaciją sudaro kelios dešimtys augalų, augančių šlaite, po elektros linija.

Grėsmės ir apsauga. Populiacijoms grėsmę kelia plynieji miškų kirtimai, taip pat per didelis medynų susivėrimas ir krūmų sutankėjimas augavietėse. Kai kada augalus nuėda laukiniai žvėrys.

Atkuriant šių augalų populiacijas, gali reikėti retinti medynus ir krūmus, kai kur mechanškai suardyti dirvožemį.

Informacijos šaltiniai

Stancevičius A., 1971: Ankštiniai – *Fabaceae*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 4: 326–537. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI, HSUD.

Summary

The known sites of Vicia dumetorum are concentrated in southwestern Lithuania. The species prefers semi-open sunny habitats and carbonate-rich loam soils. Its main habitats are forest clearings, edges, and slopes. The most abundant populations are found in slightly disturbed sites. Forest clear felling and the encroachment of canopy cover or shrubs pose the main threat to its survival.

Aprašė Raimondas Čiuplys

Pavasarinis vikis

Vicia lathyroides L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA PUPINIAI (FABACEAE)

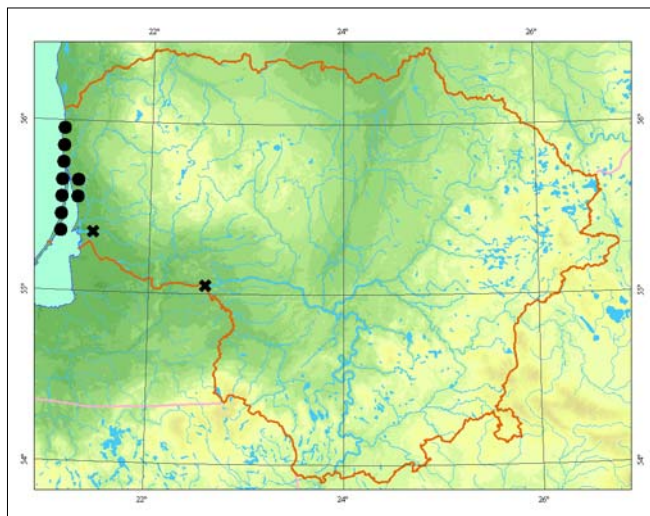
3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 1989 m.

Paplitimas. Pietų Skandinavijoje, Didžiojoje Britanijoje, Vakarų Europoje, vakarinėje Vidurio Europos dalyje, Kryme, Kaukaze, Šiaurės Afrikoje, Sirijoje. Šiaurės Amerikoje atneštinė. Priklauso europinei florai. Lietuvoje rūšis randama ties šiaur rytine arealo riba. Auga tik pajūryje: Kuršių nerijoje ir Klaipėdos r., Palangoje. Patikrinus radavietę ties Smalininkais, pakartotinai neaptikta.

Biologija ir ekologija. Vienmetis arba žiemojantis, 5–20 cm aukščio augalas. Žydi gegužės – birželio mėn., terofitas. Dauginasi sėklomis. Auga tik ant maisto medžiagų neturinčio lengvo priemolio. Kserofitų bendrijose užima savitą fenologinę nišą. Žydi ir sėklas subrandina anksti pavasarį, kol kiti bendrijas sudarantys augalai dar nepradėję vegetuoti. Žydėjimo metu sudaro monodominantinius sąžalynus. Peržydėję sudžiūsta, pradeda vyrauti kiti augalai, todėl vasarą sunkiai aptinkami. Auga pajūrio ir pamario palvėje, smiltpievėse, dykvietėse, sausose pamiškėse, aikštelėse (*Carici arenariae-Airetum* bendrijos).

Populiacijų gausumas. Lietuvos pajūryje sudaro gausias populiacijas, kuriose vyrauja generatyviniai au-

galai, gausu juvenilinių. Vegetacijos pradžioje ir žydėjimo metu populiacijoms būdingas rausvas atspalvis, o vasarą augalus sunku aptikti.

Grėsmės ir apsauga. Išskirtinių apsaugos priemonių nereikia. Pagrindinė nykimo grėsmė yra natūralių pajūrio smiltpievių užaugimas, dirbtinis esamų augaviečių naudojimo reglamento keitimas.

Informacijos šaltiniai

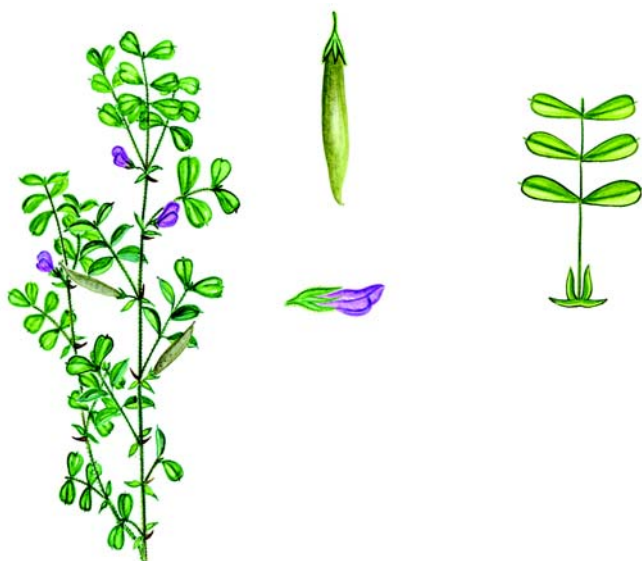
Stancevičius A., 1971: Vikis, pupa – *Vicia*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 4: 470–501. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The species occurs only in coastal regions. In Lithuania Vicia lathyroides is on the northeastern border of its distribution range. Seven abundant populations are known with a prevalence of generative and a high number of juvenile plants. The number of localities has decreased due to natural succession.

Aprašė Jolanta Stankevičiūtė

Linos Jasiukonytės piešinys

Žirnialapis vikis

Vicia pisiformis L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)

ŠEIMA PUPINIAI (*FABACEAE*)

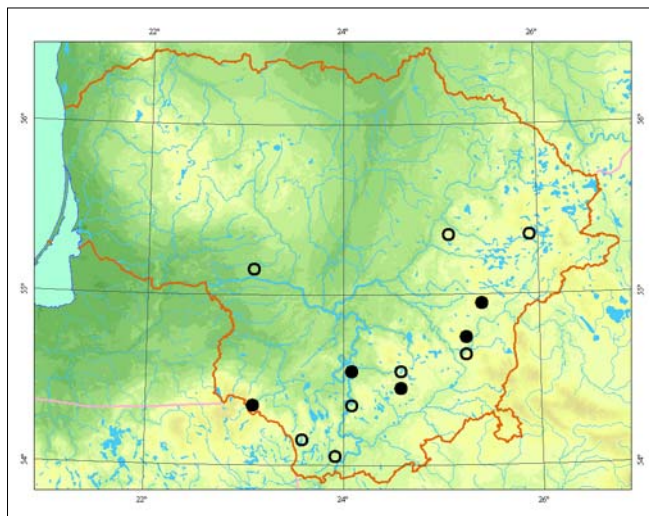
3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Vidurio ir Rytų Europoje: vakaruose iki Rytų Prancūzijos, rytuose pasiekia Uralą ir Kaukazo priekalnes; šiaurėje išplitusi iki Norvegijos, pietuose – iki Šiaurės Italijos ir Balkanų pusiasalio.

Žinomos radavietės telkiasi pietinėje ir rytinėje Lietuvos dalyje. Rasta Alytaus, Anykščių, Ignalinos, Jurbarko, Kauno, Lazdijų, Trakų, Vilniaus rajonuose.

Biologija ir ekologija. Daugiametis šakniastiebis žolinis augalas, hemikriptofitas. Stiebas mažai šakotas, laipiojantis. Lapai bekočiai, poromis plunksniški, baigiasi šakotu arba paprastu ūseliu. Žiedai šviesiai geltoni. Žydi nuo birželio iki rugpjūčio mėn., apdulkina vabzdžiai. Dauginasi sėklomis ir šakniastiebiais. Auga mišriuose ir lapuočių miškuose, retmėse, miškų aikštelėse, pamiškėse (*Trifolio-Geranietea* klasės bendrijose). Mėgsta karbonatų turtingus dirvožemius.

Populiacijų gausumas. Žinomose populiacijose dažniausiai auga nedidelėmis grupėmis. Prie Sužionių (Vilniaus r.) esančioje augavietėje sudaro apie 100 m² sąžalyną.

Grėsmės ir apsauga. Didžiausią pavojų kelia krūmų ir medynų sutankėjimas.

Norint atkurti populiacijas, gali reikėti retinti medynus ir krūmus, ekstensyviai šienauti.

Informacijos šaltiniai

Stancevičius A., 1971: Ankštiniai – *Fabaceae*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 4: 326–537. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI, HSUD.

Summary

The known sites of *Vicia pisiformis* are distributed in southern and eastern Lithuania. The main habitats are broadleaved and mixed forests, their clearings and edges with communities of the *Trifolio-Geranietea* class. The species prefers carbonate-rich soils. Populations mainly consist of small groups of individuals. The largest threat is the encroachment of the canopy and shrub layer. Populations can be restored by thinning out trees and shrubs and limited mowing.

Aprašė Raimondas Čiuplys

Broniaus Šablevičiaus nuotrauka

Lininė žarotūnė

Radiola linoides Roth

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA LININIAI (LINACEAE)

3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

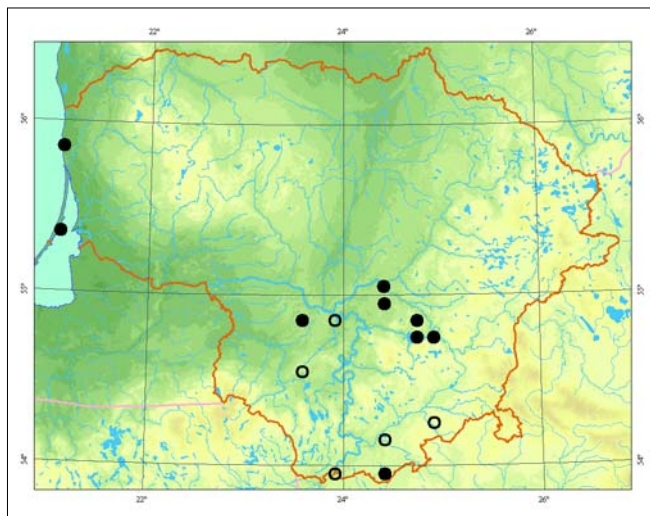
Paplitimas. Rytų, Vakarų ir Vidurio Europoje, Skandinavijoje, Viduržemio pajūryje, Mažojoje Azijoje, Šiaurės bei Vakarų Afrikoje.

Lietuvoje žinomos radavietės aptinkamos pietinėje dalyje ir pajūryje.

Biologija ir ekologija. Vienmetis, 2–10 cm aukščio efemeris. Stiebas siūliškas, beveik nuo pat apačios dvišakiai šakotas. Lapai smulkūs, bekočiai. Žiedai labai maži, šakų viršūnėse gausiai susitelkę į skydelius. Žydi liepos – rugpjūčio mėn., dauginasi sėklomis. Auga drėgnose (laikinais užliejamose) nedidelėse vandens telkinių pakrančių, laukų, ganyklų, kelių lomose, susijęs su nederlingais drėgnais smėliais arba smėlingais dirvožemiais (*Isoeto-Nanojuncetea* klasės bendrijos).

Populiacijų gausumas. Augalo plitimą bei gausumą riboja augaviečių stoka, populiacijų gausumas jose priklauso nuo kasmetinio drėgmės režimo. Tinkamose augavietėse palankiais metais populiacijos labai gausios (augalas labai smulkus).

Grėsmės ir apsauga. Laikinose augavietėse populiacijos egzistuoja trumpai ir formuojantis pastoviai augalų dangai savaime išnyksta. Dirvoje išlieka gyvybingos sėklos, kurios palankiomis sąlygomis duoda pradžių naujoms populiacijos generatyvinėms kartoms. Pasta-

raisiais metais stebimas aiškus augalo populiacijoms formuotis tinkamų augaviečių mažėjimas. Buvusi didžiausia šalyje populiacija buvusiam sovietų armijos Šaiپیų kariniame poligone visiškai sunyko: dabartinėje Pajūrio regioninio parko Plazės gamtinio rezervato teritorijoje nevažinėjami drėgni keliukai užaugo daugiamete smėlynų augalijos velėna. Mažėjant tikimybei atsirasti tinkamoms augavietėms, būtina atkurti populiacijas anksčiau dokumentuotose radavietėse ir taikyti palaikomąsias gamtotvarkos priemones.

Informacijos šaltiniai

Lekavičius A., 1971: Lininiai — *Linaceae*. — Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora*, 4: 567–576. — Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

Scarcity of habitats limits the spread and abundance of the species; population abundance depends on the annual humidity. In recent years the decrease of habitats suitable for population formation has been noticed. A total decline of the former largest population on the seacoast of the country was registered.

Aprašė Valerijus Rašomavičius

Jono Augustausko nuotrauka

Blizgantysis snaputis

Geranium lucidum L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)

ŠEIMA SNAPUTINIAI (GERANIACEAE)

3 (R) kategorija

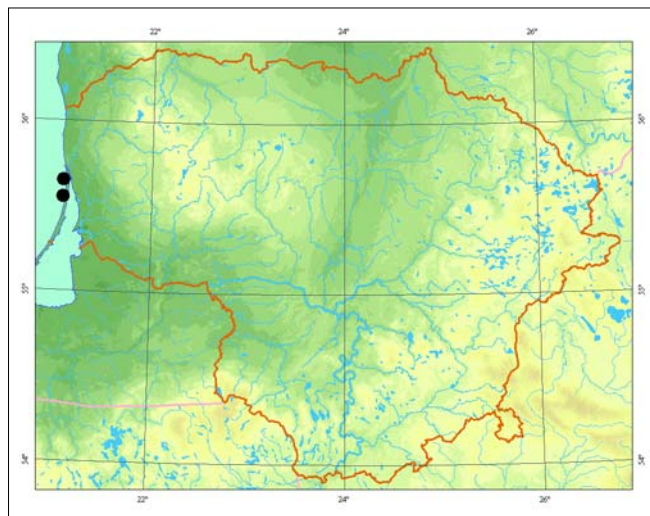
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Paplitimas. Vakarų, Vidurio ir Rytų Europoje, pietinėje Skandinavijos dalyje, Viduržemio jūros šalyse, Mažojoje ir Centrinėje Azijoje, Kaukaze.

Lietuvoje rūšis paplitusi tik Smiltynėje, Alksnynėje, Juodkrantėje (Kuršių nerijoje).

Biologija ir ekologija. Vienmetis, kartais žiemojantis, 15–25 cm aukščio augalas. Stiebai keli, kylantys, raudoni. Plinta sėklomis, kurias išmėto staigiai atsi-verdama dėžutė. Žydi gegužės – birželio mėn. Terofitas. Auga smiltpievėse, pamiškėse, iš dalies ūksminis augalas, auga krūmų pavėsyje. Prieraišus pajūrio smiltpievių, *Thero-Airion* sąjungos bendrijoms.

Populiacijų gausumas. Gausios populiacijos aptinkamos tik Smiltynėje ir Alksnynėje. Šios populiacijos didelių plotų neužima (30–40 m²), tačiau jose labai daug augalų – vyrauja generatyviniai, kurie subrandina ypač daug sėklų. Anksti pavasarį, kol kiti augalai dar nepradėję vegetuoti, *Geranium lucidum* gausiai auga, žydi, sudaro tankius sąžalynus. Ties Juodkrante *Geranium lucidum* auga nebūdingose bendrijose. Šios populiacijos dydis labai priklauso nuo kritulių kiekio ir vandens lygio Kuršių mariose pavasarį. Drėgnais metais didžioji dalis augavietės būna užlieta, todėl *Geranium lucidum* auga tik aukštesnėse

vietose, o sausesniais – pavienių vegetatyvinių ir generatyvinių individų aptinkama 2 ha plote.

Grėsmės ir apsauga. Išskirtinių apsaugos priemonių nereikia. Pagrindinė nykimo grėsmė – natūralių pajūrio smiltpievių užaugimas, dirbtinis esamų augaviečių naudojimo reglamento keitimas.

Informacijos šaltiniai

Jankevičienė R., 1971: Snaputis – *Geranium*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 4: 545–563. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The species has been reported only on the Curonian Spit. The number of localities has decreased due to natural succession.

Aprašė Jolanta Stankevičiūtė

Zigmanto Gudžinsko nuotrauka

Plikažiedis linlapis

Thesium ebracteatum Hayne

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA SANTALINIAI (SANTALACEAE)

2 (V) kategorija

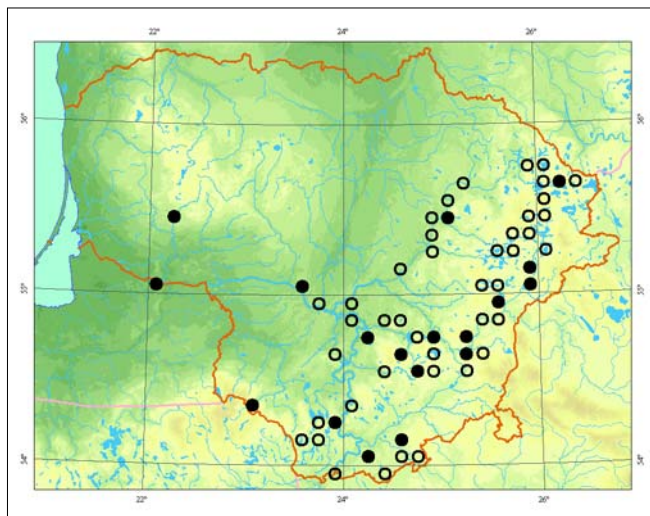
Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 2004 m.

Įrašyta į ES Buveinių direktyvos II, Berno konvencijos I priedus.

Paplitimas. Vidurio ir Rytų Europoje.

Lietuvoje rūšis aptinkama pietiniuose ir rytiniuose rajonuose, kitur labai reta, o šiaurinėje ir šiaurvakarinėje šalies dalyje visai neauga.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 10–30 cm aukščio augalas su gausiai šakotu požeminiu šakniastiebiu, išskverbiančiu iki 10 cm gylio. Pusiau parazitas. Žydi gegužės – birželio mėn. Vaisiai subręsta liepos mėn. Dauginasi ir plinta sėklomis, kurias išnešioja skruzdėlės. Šviesomėgis ir šilumomėgis augalas. Auga sausuose karbonatingo priemolio, priemolio ar molio dirvožemiuose, į pietus ar pietryčius atsigręžusiuose šlaituose, pamiškių pievose, dažniausiai *Trifolio-Geranietaea* ir *Festuco-Brometea* klasių bendrijose. Pievoms užžėlus medžiais ir

krūmais, susidarius pavėsiui (maždaug 40 proc. visiško apšvietimo), augalai nežydi ar beveik nežydi, nustoja daigintis sėklomis, išaugina tik vegetatyvinius ūglius.

Populiacijų gausumas. Dauguma populiacijų nedidelės, užima vos kelių kvadratinį metrų plotą, retai užima daugiau kaip 100 m² plotus. Geros būklės populiacijose generatyviniai ūgliai sudaro 20–30 proc.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta užželiant pamiškių ir šlaitų pievoms krūmais ir medžiais. Kenkia buveinių keitimas (arimas, užželdinimas mišku).

Palankiai populiacijas veikia nuolatinis ar periodiškasis pievų šienavimas ir ekstensyvus galvijų ganymas. Būtina parengti ir įgyvendinti buveinių tvarkymo planus, atlikti gyvybingų ir pažeistų populiacijų stebėseną, vertinti gamtotvarkos priemonių veiksmingumą.

Informacijos šaltiniai

Lekavičius A., 1961: Santaliniai – *Santalaceae*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 3: 145–148. – Vilnius.

Gudžinskas Z., 2003: Pasiūlymai ir pastabos dėl į Lietuvos raudonąją knygą įtrauktų augalų sąrašo. – *Botanica Lithuanica*, 5: 19–24.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI, HSUD.

Summary

In Lithuania populations of Thesium ebracteatum are concentrated in eastern and southern districts.

Aprašė Zigmantas Gudžinskas

Mindaugo Rylos nuotrauka

Melsvasis linlapis

Thesium linophyllon L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)
ŠEIMA SANTALINIAI (*SANTALACEAE*)

2 (V) kategorija

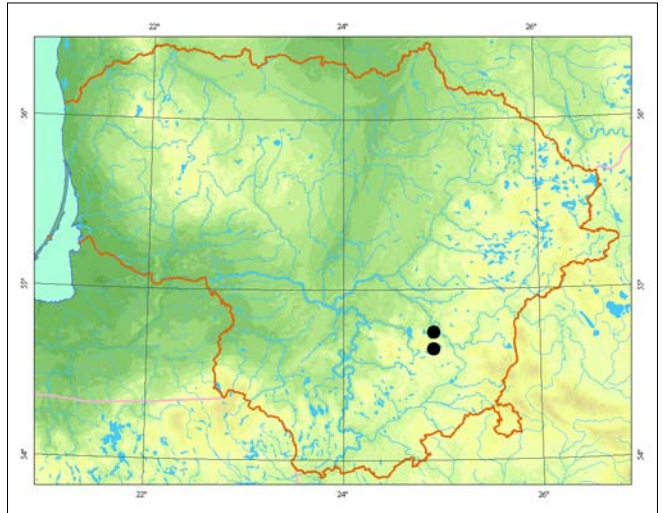
Statusas. Lietuvoje rūšis saugoma nuo 2007 m.

Paplitimas. Vidurio ir Pietų Europoje: nuo rytinės Prancūzijos dalies iki Ukrainos. Lietuva yra ties šiaurvakarine rūšies arealo riba.

Lietuvoje dabar aptinkama 2 vietovėse Trakų rajone. XVIII a. pabaigoje Ribiškėse (Vilniaus apyl.) rasta rūšies populiacija išnykusi.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 10–30 cm aukščio, melsvai žalias augalas, išauginantis trumpus šakniastiebius (kartais būna be jų). Stiebai keli arba jų daug, statūs ar pagulę. Lapai siauri, su 1–3 gyslomis. Žiedynas retas, šluotelės pavidalo. Žiedai balti. Ant šaknų ir šakniastiebių yra haustorijos, kuriomis prisitvirtina prie kitų augalų šaknų ir iš jų ima vandenį su mineralinėmis medžiagomis. Pusiau parazitas. Žydi gegužės–birželio mėn. Vaisiai subręsta liepos mėn. Dauginasi ir plinta sėklomis.

Šviesomėgis ir šilumomėgis augalas. Auga sausuose karbonatingo priemolio ir priemolio dirvožemiuose, stepinių (*Festuco-Brometea* klasės) pievų bendrijose.

Zigmanto Gudžinsko nuotrauka

Populiacijų gausumas. Duomenų apie Ribiškėse (Vilniuje) buvusios populiacijos dydį nėra. Kitos šalyje dabar esančios populiacijos nedidelės, užima po kelis ar kelias dešimtis kvadratinų metrų. Prie Rykantų (Trakų r.) aptikta populiacija buvo negausi, ją sudarė keli žydintys augalai. Didžiausia dabar žinoma populiacija yra Varnikių k. apylinkėse (Trakų r.). Ją sudaro dvi augalų grupės, kuriose 2006 m. iš viso buvo apie 200 augalų. Populiacijoje vyrauja subrendę, gausiai žydintys ir gerai išsivystę augalai, tačiau jaunų labai mažai.

Grėsmės ir apsauga. Grėsmę kelia pamiškių ir šlaitų pievų apaugimas krūmais ir medžiais. Būtina palaikyti esamą buveinių būklę ir žolyno rūšių sudėtį, negalima tręšti ar dirbtinai želdinti atvirų plotų, kuriuose yra šios rūšies populiacijos.

Informacijos šaltiniai

Lekavičius A., 1961: Santaliniai — *Santalaceae*. — Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 3: 145–148. — Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

In Lithuania two populations of Thesium linophyllon have recently been recorded in the Trakai district. The species is threatened by changes in habitat conditions, especially the overgrowth of dry sandy meadows with trees and shrubs.

Aprašė Zigmantas Gudžinskas

Gebenė lipikė

Hedera helix L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)

ŠEIMA ARALIJINIAI (ARALIACEAE)

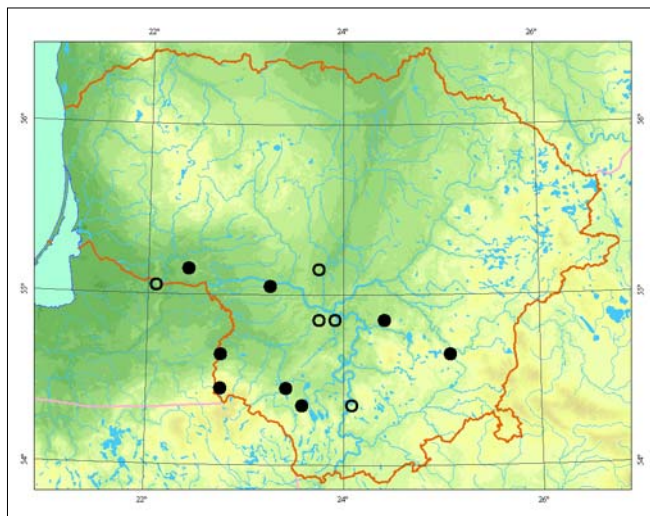
1 (E) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Arealas driekiasi per Pietų Skandinaviją, Vakarų, Vidurio ir Pietų Europą iki Kaukazo, Pietvakarių Azijos, Šiaurės Afrikos.

Per Lietuvą eina šiaurrytinė arealo riba. Savaime auga pietvakarinėje Lietuvos dalyje: Alytaus, Kaišiadorių, Kauno, Lazdijų, Marijampolės, Šilutės, Tauragės, Vilkaviškio, Vilniaus rajonuose. Labiausiai į rytus nutolusi vieta — Dėdeliškių apylinkėse (Vilniaus r.). Visoje Lietuvos teritorijoje auginamas kaip dekoratyvinis augalas prie namų, kapinėse.

Biologija ir ekologija. Daugiametė, sumedėjusi, visžalė liana su orinėmis kimbamosiomis šaknimis, išaugusiomis ant vegetatyvinių ūglių. Šiomis šaknimis prisitvirtina prie atramų, medžių. Būdinga vegetatyvinių ir generatyvinių ūglių lapų heterofilija. Dekoratyvi. Termofilinė. Lietuvos miškuose natūraliomis sąlygomis nežydi, stebėta žydinti tik auginama prie namų,

pietinėje pusėje. Šaltomis žiemomis virš sniego apšąla, todėl dažniausiai driekiasi žeme. Dauginasi vegetatyviniu būdu. Lietuvoje auga šios rūšies var. *baltica* Rehd. Dažniausiai aptinkama plačialapių miškuose liepinių skroblynų *Tilio-Carpinetum betuli* bendrijose.

Populiacijų gausumas. Auga pavieniui ar po keletą individų, kurie lipa į medžius (medžių kamienais pakyla iki 4 m aukščio) arba driekiasi žemės paviršiumi. Žeme besidriekiantys individai gali užimti keleto kvadratinio metrų plotą. Vištytgirvyje aptinkama gana dideliame plote, tačiau daugelyje kitų miškų — negausiai pavienėse radavietėse.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta dėl intensyvaus ūkininkavimo miškuose, miškų kirtimo, trypimo, perkėlimo į sodybas. Besniegėmis žiemomis gali visiškai iššalti.

Informacijos šaltiniai

Jankevičienė R., 1976: Gebenė — *Hedera*. — Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 22 — 24.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI, HSUD.

Summary

The northeastern border of the distribution range crosses Lithuania. *Hedera helix* naturally grows in the southwestern part of the country, most frequently occurring in broadleaved forests. *Hedera helix* grows alone or in groups of a few climbing or trailing individuals.

Aprašė Daiva Patalauskaitė

Mindaugo Rylos nuotrauka

Pelkinė raistenė

Hydrocotyle vulgaris L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)

ŠEIMA SALIERINIAI (APIACEAE)

1 (E) kategorija

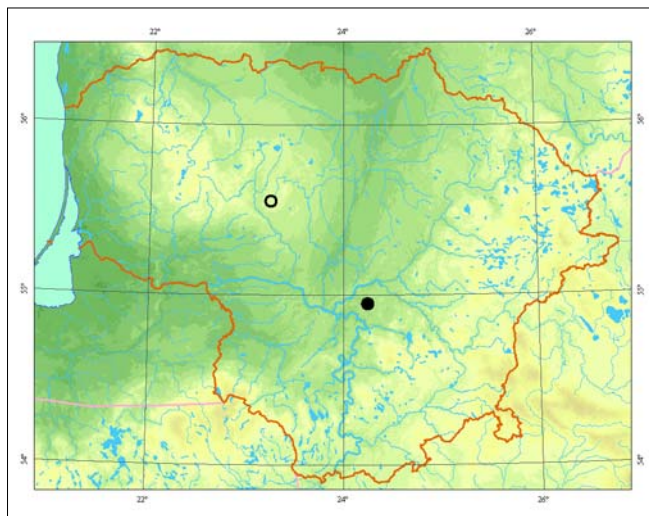
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Vakarų, Pietų ir Vidurio Europoje, pietinėje Skandinavijoje. Priskiriama prie subatlantinės floros. Lietuvos teritorija yra už ištisinio arealo rytinės ribos. Literatūroje nurodomos 2 istorinės radavietės: Šimonių girioje (Kupiškio r.) (duomenys herbariumo medžiaga nepatvirtinti) ir Tytuvėnų apylinkėse (Kelmės r.) (augavietė sunaikinta eksploatuojant durpyną). Nauja augavietė aptikta Karčiupio miške (Kaišiadorių r., 2004).

Biologija ir ekologija. Daugiametis arba dvimetis, 10–40 cm aukščio, plonais, pažeme besidriekiančiais ir ties bambliais išsiskyniančiais stiebais augalas. Būdingi apskriti, ties viduriu prie lapkočio prisitvirtinantys lapai. Žiedai po 3–5 susitelkę į galvutes. Žydi liepos–rugpjūčio mėn. Dauginasi vegetatyviniu būdu ir sėklomis. Auga šlapiuose viksvynuose, žemapelkėse, durpinėse pievose.

Populiacijų gausumas. Žinoma populiacija Kaišiadorių r. užima apie 20 m² plotą. Ji įsiterpusi tarp nedidelio vandens telkinio ir pamiškės krūmynų. Pelkinė raistenė vyrauja dalyje drėgno briedgaurno, jos lapai vietomis sudaro ištisinę dangą.

Grėsmės ir apsauga. Tikėtina, kad istorinės populiacija sunyko dėl buveinių keitimo. Dabar žinoma augavietė Kaišiadorių r. pradeda užaugti iš gretimos pamiškės plintančiais krūmais ir medžiais, nes men-

kavertė pieva menkai šienaujama. Tuo pat metu yra didelė grėsmė, kad radavietė gali būti sunaikinta fiziškai: ji yra arti gyvenamosios sodybos, kurios savininkai gali pakeisti teritorijos naudojimo pobūdį (pvz., išplėsti vandens telkinį, įrengti kultūrinius žolynus). Teritorija gamtosaugos statuso neturi.

Informacijos šaltiniai

Jankevičienė R., 1976: Skėtiniai – Umbelliferae. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 24–97. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

In reference materials two historical localities are mentioned: one in the Kupiškis district (northeastern Lithuania) that is not confirmed by herbarium data, and another in the Kelmė district that has been destroyed in the course of peatbog exploitation. The habitat in Kaišiadorys district (Central Lithuania) has been known since 2004; it covers an area of about 20 m² and is distinguished by a very viable population.

Aprašė Valerijus Rašomavičius

Kęstučio Obelevičiaus nuotrauka

Didžioji astrancija

Astrantia major L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA SALIERINIAI (APIACEAE)

3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 1976 m.

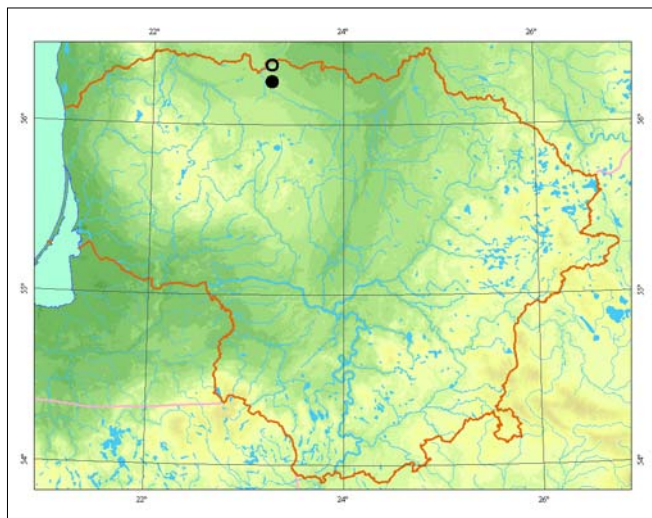
Paplitimas. Vidurio Europoje, rytuose – iki Vakarų Ukrainos. Šiaurėje ištisinio paplitimo riba tęsiasi iki Vidurio Lenkijos.

Ištisinis rūšies arealas Lietuvos teritorijos nesiekia, o natūraliose buveinėse aptikta tik Žagarės miške (Joniškio r.) ir prie Švėtės upės (Pabalių apyl.). Kai kur auginama ir aptinkama sulaukėjusi. Tikėtina, kad ir Joniškio r. gamtoje aptinkami augalai taip pat gali būti seniai sulaukėję.

Biologija ir ekologija. Daugiametis šakniastiebis augalas. Lapai plaštakiškai suskaldyti arba skiautėti. Sudėtinių skėčių skėtukai rutuliški arba kiaušiniški; skraistlapiai spalvingi. Žydi liepos ir rugpjūčio mėn. Dauginasi šakniastiebiais ir sėklomis. Auga drėgnuose lapuočių ir mišriuose miškuose, *Alnion incanae* sąjungos bendrijose. Šių miškų medynuose vyrauja baltalksniai, uosiai, eglės. Tarpsta derlinguose ir turtinguose karbonatų velėniniuose jauriniuose dirvožemiuose.

Jono Augustausko nuotrauka

Populiacijų gausumas. Žagarės miške žinomos bent 6 subpopuliacijos, kurias sudaro 10–150 individų grupės. Švėtės slėnio populiacijoje auga keli šimtai augalų. Populiacijų būklė gana stabili, jas sudaro įvairių amžiaus tarpsnių individai.

Grėsmės ir apsauga. Medynų kirtimas, sausinimas, spygliuočių medžių įveisimas.

Informacijos šaltiniai

Balevičienė J., 1991: Sintaksonomo-fitogeografičeskaja struktura rastitel'nosti Litvy. – Vilnius.

Balevičienė J., 2000: *Astrantio-Fraxinetum* Oberd. 1953 – astrantinis uosynas. – Kn: Balevičienė J., Gudžinskas Z., Sinkevičienė Z. (red.), Lietuvos raudonoji knyga. Augalų bendrijos. – Vilnius.

Jankevičienė R., 1976: Skėtiniai – Umbelliferae. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 24–97. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

In Lithuania, the two known sites of *Astrantia major* are outside the main distribution area of the species. The species has probably escaped from cultivation. It prefers moist forests of *Alnion incanae* in fertile soils rich in carbonate. The largest populations harbour hundreds of individuals. The main threats are forest felling, draining, and the introduction of coniferous trees.

Aprašė Raimondas Čiuplys

Pajūrinė zunda

Eryngium maritimum L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)

ŠEIMA SALIERINIAI (APIACEAE)

1 (E) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

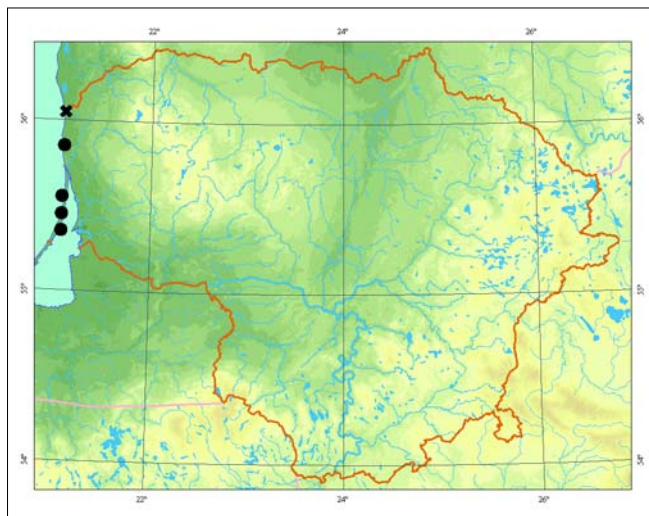
Paplitimas. Europos jūrų pakrantėse: Viduržemio, Juodosios, Šiaurės ir Baltijos (iki Suomijos įlankos). Atlanto vandenyno pakrantėse.

Lietuvoje auga tik Nidoje, Preiloje, Pervalkoje (Kuršių nerijoje) ir Karklėje (Palangos apyl.).

Biologija ir ekologija. Dvimetis ar daugiametis, 20–60 cm aukščio, melsvai žalias, storu stiebu augalas. Šakniastiebis iki 60–80 cm ilgio. Šaknų sistema labai gerai išsivysčiusi, kaupia ypač daug angliavandenių. Savidulkis. Dalis žiedų sterilūs. Žydi liepos–rugsėjo mėn. Sėklos sudygsta per 2–4 savaites, bet esant tik +24 °C ir aukštesnei dirvos temperatūrai, todėl Lietuvos klimato sąlygomis sėklomis dauginasi retai. Auga baltųjų ir pilkųjų kopų buveinėse.

Populiacijų gausumas. Pagrindinė ir gausiausia populiacija yra Kuršių nerijos ruože nuo Pervalkos iki Nidos. 1994 m. duomenimis, šią populiaciją sudarė 6 000 individų, iš kurių 2 500 buvo vegetatyviniai ir 3 500 – generatyviniai.

Grėsmės ir apsauga. Pagrindinė retumo priežastis – mažas subrendusių sėklų skaičius ir nepalankios klimato sąlygos sėkloms sudyti. Svarbus nykimo veiksnys – laukiniai graužikai ir šernai. Jie nuėda daug angliavandenių turinčius storus šakniastiebius ir augalai žūsta. Augalai skinami dėl dekoratyvumo. Esamų apsaugos priemonių pakanka.

Informacijos šaltiniai

Jankevičienė R., 1976: Zunda – *Eryngium*. – In.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 33–36. – Vilnius.

Eringis K., Pancekauskienė D., 1995: *Eryngium maritimum* L. population dynamics in the Kuršių Nerija national park of Lithuania and total population inventory method. – In: *Gudelis V., Povilauskas R., Roepstoff A.*, (eds) Coastal conservation and management in the Baltic region. – Riga–Klaipėda–Kaliningrad. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

The species is widely distributed along the Baltic coast on sandy dunes. Habitat conservation is still the main method of restoring *Eryngium maritimum* populations. Strict regulation of recreational activities on some parts of the coastal dunes is an urgent issue.

Aprašė Jolanta Stankevičiūtė

Selemono Paltanavičiaus nuotrauka

Plaukuotasis gurgždis

Chaerophyllum hirsutum L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA SALIERINIAI (APIACEAE)

3 (R) kategorija

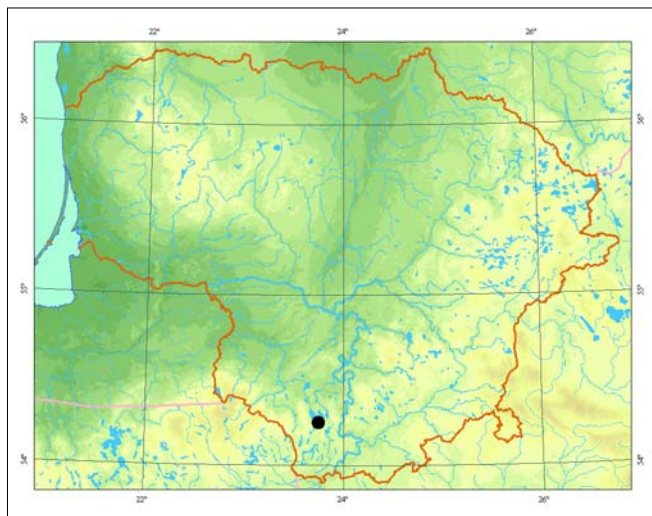
Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Vidurio ir Pietryčių Europoje, Vakarų Azijoje.

Lietuva yra šiaurrietiniame rūšies arealo pakraštyje. Literatūroje nurodomos apytikslės radavietės Kretingoje ir Kaune, bet jokių tikslų nuorodų ir jas patvirtinančių herbariumo pavyzdžių nėra. 1997 m. plaukuotųjų gurgždžių buvo aptinkama Trako miške (Lazdijų r.). Šiuo metu tai vienintelė herbariumo pavyzdžiais patvirtinta radavietė Lietuvoje.

Biologija ir ekologija. Daugiametis žolinis augalas, dauginasi sėklomis. Literatūros duomenimis, auga drėgnuose lapuočių ir mišriuose miškuose, šlaituose, paupiuose, humusingame dirvožemyje. Trako miške aptiktas danteniniame juodalksnyje (*Circae-Alnetum*). Jame medyną sudaro paprastieji uosiai ir juodalksniai, pasitaiko paprastųjų ažuolų. Bendrijoms būdingas palyginti netankūs krūmai, didelis žolių ardo projekcinis padengimas ir reta samanų danga. Dirvožemis augavietėje derlingas, nuolat šlapias. Ji būna užlieta per pavasario polaidžius ar dideles liūtis, bet vanduo ilgai neužsisotvi.

Populiacijų gausumas. Vienintelę Lietuvoje žinomą populiaciją 1998 m. sudarė keliolika augalų.

Grėsmės ir apsauga. Augalai jautrūs hidrologinių ir apšviestumo sąlygų pokyčiams. Miško sausinimas ir plynieji ar intensyvūs atrankiniai kirtimai, dėl kurių pakinta augavietės apšviestumas ir padidėja žolinių augalų bei krūmų konkurencija, jiems yra pražūtingi.

Informacijos šaltiniai

Jankevičienė R., 1976: Skėtiniai — *Umbelliferae*. — Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 24–97. — Vilnius.

Snarskis P., 1954: Vadovas Lietuvos TSR augalams pažinti. — Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, HSUD.

Summary

Only one locality of *Chaerophyllum hirsutum* that has been confirmed by herbarium specimens is found in Lithuania. It is in Trakas forest in the Lazdijai district. The habitat is a wet deciduous forest that floods in spring or after heavy rains. The soil is rich in nutrients and constantly wet. More than 10 individuals of *Chaerophyllum hirsutum* were found in 1997 and 1998.

Aprašė Dalytė Matulevičiūtė

Linos Jasiukonytės piešinys

Pievinis auksveitis

Seseli annuum L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)

ŠEIMA SALIERINIAI (APIACEAE)

2 (V) kategorija

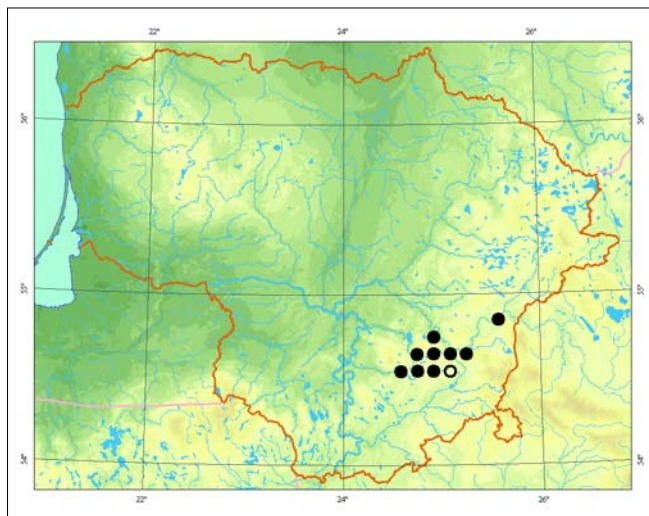
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Paplitimas. Vidurio, Rytų ir Pietų Europoje.

Lietuvoje — šiaur rytinis arealo pakraštys. Aptinkama Vilniaus ir Trakų rajonuose. Literatūroje nurodoma, kad rūšis rasta Kulautuvoje (Kaune) ir Baltojoje Vokėje (Šalčininkų r.), bet Lietuvos herbariumuose iš šitų vietų pavyzdžių nėra.

Biologija ir ekologija. Dvimetis, kartais daugiametis, 20–80 cm aukščio augalas. Pirmais metais nežydi, išaugina tik lapų skrotelę. Stiebas stačias, apvalus, smulkiai vagotas, kartais su violetiniu atspalviu. Žydi nuo birželio vidurio iki rugpjūčio mėn. Dauginasi sėklomis. Auga kseroterminėse stepinėse pievose, kurios plyti upių salpos centrinės ekologinės juostos aukštuose lygmenyse, prievaginėse rumbėse, upių ir kalvų pietiniuose terasiniuose šlaituose (*Festuco-Brometea* ir *Trifolio-Geranietea* klasių bendrijos). Dirvožemiai būtinai karbonatingi, nerūgštūs, lengvos mechaninės sudėties.

Populiacijų gausumas. Dažniausiai auga gausiomis populiacijomis, retai pasitaiko pavienių individų. Gausiausiai auga Aukštadvario kalvyne (Trakų r.). Žinoma daugiau nei 40 augaviečių. Ypač gausios populiacijos Alsako ežerą supančioje kalvų grupėje, Jarmališkių, Mustenių, Vievininkų, Varnikų kaimų apylinkėse.

Grėsmės ir apsauga. Grėsmę kelia tiek natūralūs, tiek antropogeniniai veiksniai. Ilgainiui *Seseli annuum* augavietėse pradeda augti krūmai ir tinkamų atvirų pievų plotai sumažėja. Neigiamą įtaką daro ir augaviečių šienavimas netinkamu laiku, intensyvus ganymas, išėjimas ar kiti mėginimai sukultūrinti šias, ūkiniu požiūriu nevertingas, pievas.

Tikslinga taikyti gamtotvarkos priemones.

Informacijos šaltiniai

Jankevičienė R., 1976: Auksveitis — *Seseli*. — Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 64–66. — Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The species is found only in a small territory (Vilnius, Trakai distr.) of Lithuania, mainly in the southeast where it is near the northern border of its distribution range. More than 40 localities are known. *Seseli annuum* is sensitive to afforestation and the destruction of dry meadows.

Aprašė Jolanta Stankevičiūtė

Zofijos Sinkevičienės nuotrauka

Pelkinė guostė

Cnidium dubium (Schkuhr) Thell.

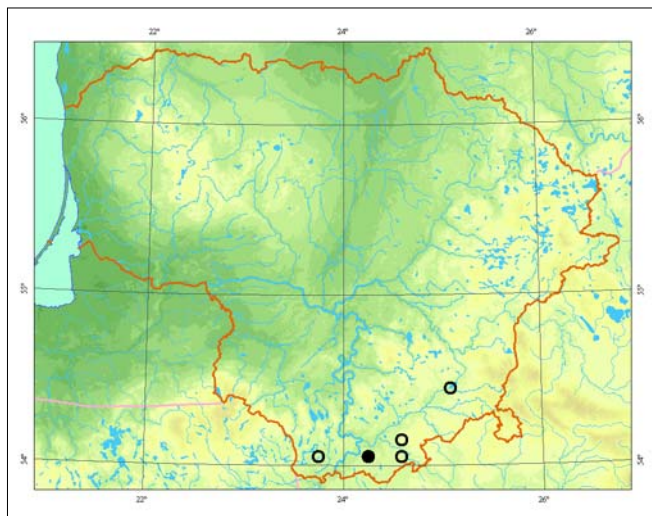
KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA SALIERINIAI (APIACEAE)

3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Paplitimas. Dalyje Šiaurės Europos, Vidurio ir Rytų Europoje, Šiaurės Vakarų ir Centrinėje Azijoje. Lietuvoje aptinkama tik pietrytinėje dalyje. Pastaruoju metu rūšis rasta: Lynežerio ir Rudnios apylinkėse, Palkabalio ir Rudnios miškuose (Varėnos r.), Baltamiškio miške (Lazdijų r.). Literatūroje nurodoma, kad auga Baltojoje Vokėje (Šalčininkų r.), Ilgučio Karvio, Karklotės ir Meduvio ežerų apylinkėse (Trakų r.), bet tai patvirtinančių herbariumo pavyzdžių ar naujų literatūros duomenų nėra.

Biologija ir ekologija. Dvimetis, kartais daugiametis žolinis augalas. Dauginasi sėklomis. Auga permainingai šlapiose ar drėgnose buveinėse su vidutinio derlingumo, neutralios reakcijos, humusingu ar dur-

pinio dirvožemiu: pelkėtose pievose ir ganyklose, negiliose žemapelkėse, ežerų pakrantėse, šlapiose kirtavietėse ir miškų aikštelėse.

Populiacijų gausumas. Nors Lietuvoje žinoma 10 pelkinių guosčių radaviečių, tačiau tik apie trijose iš jų esančias populiacijas yra naujų duomenų. Augalų gausumas jose nevienodas: vienos auga tik pavieniai augalai, kitose – iki 200.

Grėsmės ir apsauga. Buveinių sausinimas ir teršimas bei sumedėjusių augalų konkurencija yra pagrindiniai pelkinių guosčių išlikimui grėsmę keliantys veiksniai. Antropogeninės veiklos paliestose buveinėse būtinos gamtotvarkos priemonės.

Informacijos šaltiniai

Jankevičienė R., 1976: Skėtiniai – Umbelliferae. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 24–97. – Vilnius.

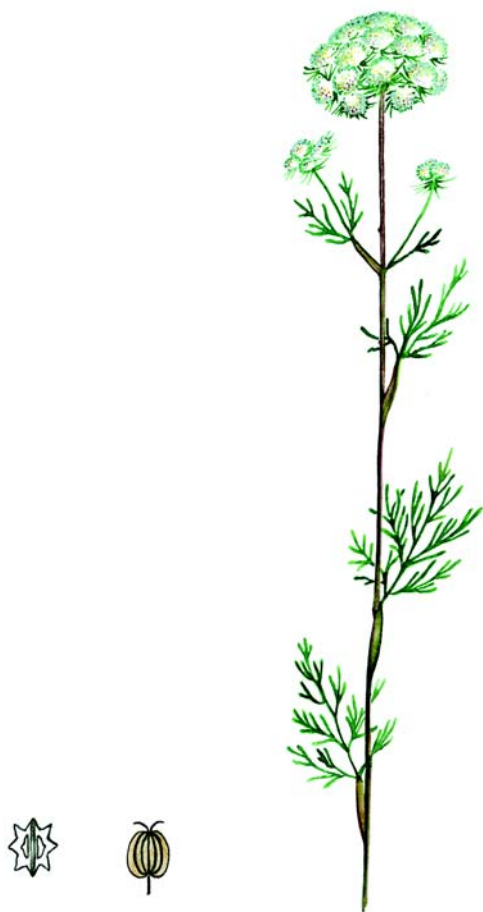
Snarskis P., 1954: Vadovas Lietuvos TSR augalams pažinti. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

Cnidium dubium is found only in the southeastern part of Lithuania. *Cnidium dubium* occurs in wet meadows and in flat fens, on lakeshore littoral zones, in wet cuttings and forest clearings.

Aprašė Dalytė Matulevičiūtė

Linos Jasiukonytės piešinys

Totorinė maludė

Conioselinum tataricum Hoffm.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)

ŠEIMA SALIERINIAI (APIACEAE)

3 (R) kategorija

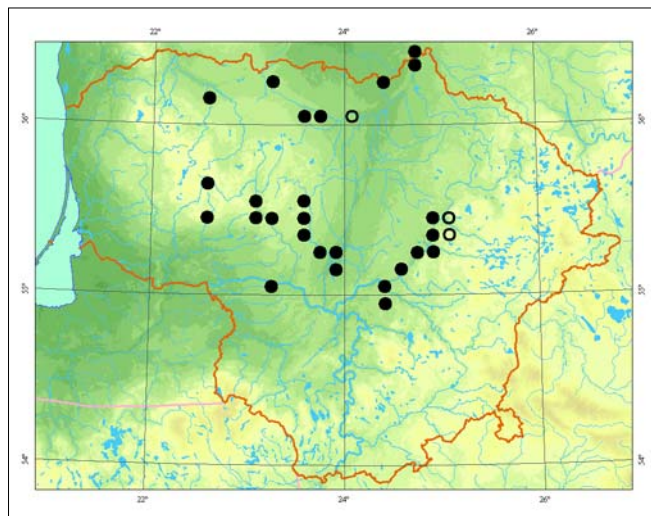
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Šiaurės, Vidurio ir Rytų Europoje, Šiaurės Vakarų Azijoje.

Lietuvoje radavietės aptinkamos Šiaurės ir Vidurio Lietuvoje: Airės, Ančios, Apaščios, Dubysos, Kražantės, Lapiškės, Lomenos, Mūšos, Nemunėlio, Nemuno, Siesarties, Šušvės, Šventosios, Tetervės, Vilkijos, Virintos ir Virvyčios slėniuose. Daugiausia radaviečių yra Šušvės ir Šventosios upių slėniuose. Pietų Lietuvoje neaptinkama.

Biologija ir ekologija. Daugiametis žolinis augalas. Dauginasi sėklomis. Auga krūmais ir medžiais apaugusiuose ūksmėtuose upių šlaituose, gali augti ir kalkingose atodangose.

Populiacijų gausumas. Nors žinoma apie 40 totorinių maludžių radaviečių, tačiau augalai populiacijose nėra

gausūs — dažniausiai auga grupelėmis (iki 10), nors pasitaiko ir iš iki 50 augalų sudarytų populiacijų.

Grėsmės ir apsauga. Buveinių keitimas kertant paupių miškus ir krūmynus, tiesiant kelius ir statant tiltus, tiesinant upių vagas.

Informacijos šaltiniai

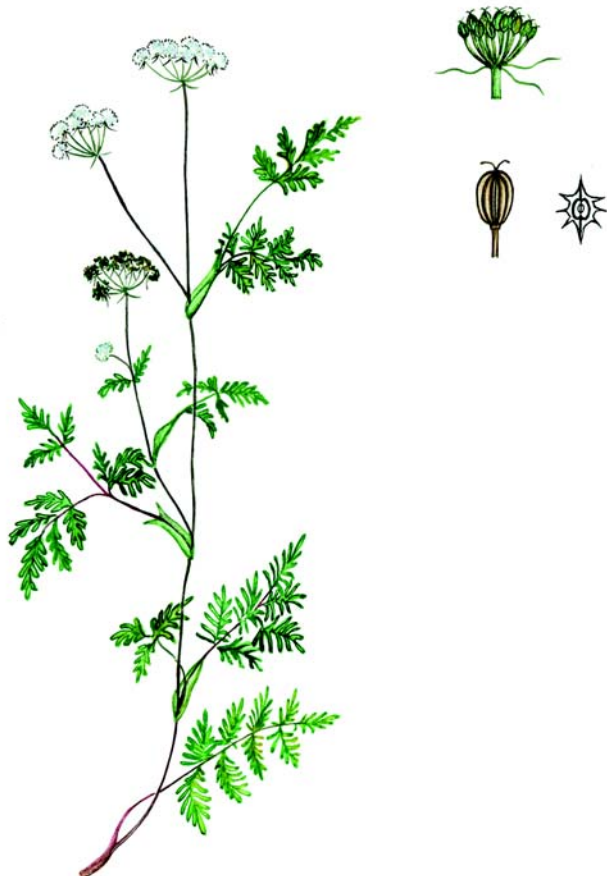
Jankevičienė R., 1976: Skėtiniai — Umbelliferae. — Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 24–97. — Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, HSUD.

Summary

About 40 localities of *Conioselinum tataricum* are known in Lithuania. They occur on the banks of many rivers in the northern and central parts of the country. Most localities are concentrated alongside the Šušvė and Šventoji rivers. Plants are not abundant in each locality: the number of individuals rarely reaches 10, but sometimes populations are more abundant, reaching 50 individuals of *Conioselinum tataricum*. It is found on the shady slopes of river valleys. Sometimes it grows on calcareous scars.

Aprašė Dalytė Matulevičiūtė

Linos Jasiukonytės piešinys

Plačialapis begalis

Laserpitium latifolium L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA SALIERINIAI (APIACEAE)

5 (Rs) kategorija

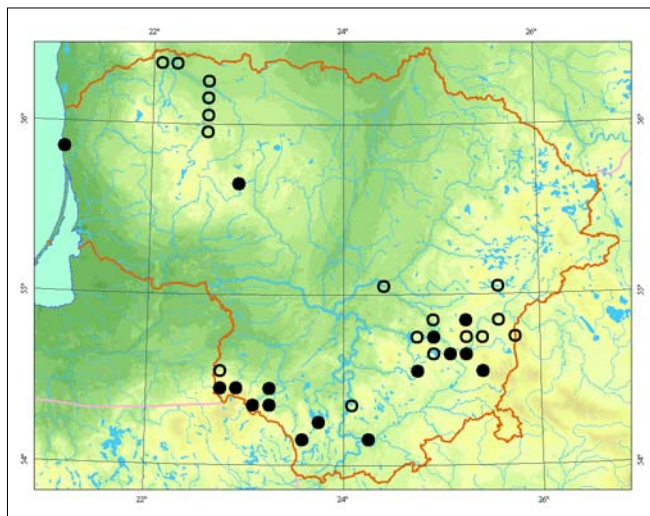
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Rūšies arealas apima Vidurio, Vakarų, Rytų ir Šiaurės Europą, išskyrus okeaninio klimato sritis. Šių augalų aptinkama Balkanuose ir Irane.

Lietuvoje žinomos radavietės yra 3 regionuose: šiaurės vakarų – Akmenės, Mažeikių, Telšių r.; pietryčių – Jonavos, Molėtų, Trakų, Vilniaus r.; pietvakarių – Alytaus, Lazdijų, Marijampolės, Vilkaviškio rajonuose.

Biologija ir ekologija. Daugiametis šakniastiebis augalas. Žydi liepos mėn. Žiedai savidulkiai arba juos apdulkina vabzdžiai. Dauginasi sėklomis, rečiau – vegetatyviniu būdu; sėklas išplatina vėjas. Dažniausiai auga šviesiuose lapuočių miškuose, pamiškėse, miškinguose šiltuose šlaituose ir mažose lapuočių giraitėse, miškų retmėse ir aikštelėse, medžiais apaugusiose pievose ir ganyklose su gausia ir įvairia žoline augalija. Mėgsta turtingus karbonatų priemolio arba priemolio dirvožemius; vidutinio drėgnumo arba sausokas augavietės.

Populiacijų gausumas. Auga grupėmis, rečiau pavieniui; kai kada sudaro labai gausius, kelis šimtus kvadratinų metrų užimančius sąžalynus, kuriuos sudaro iki tūkstančio ir daugiau individų. Tais pačiais metais žydi ir sėklas subrandina ne visi augalai. Ūksmingose augavietėse vaisius subrandinančių indivi-

dų kiekis dažniausiai būna labai mažas arba jų visai neaptinkama.

Grėsmės ir apsauga. Plačialapių begalių populiacijoms pavojų kelia plynieji miškų kirtimai, augalų rinkimas, pernelyg didelis medynų susivėrimas ir krūmų sutankėjimas, arimas.

Norint pagerinti populiacijų būklę, gali reikėti retinti medynus, kirsti krūmus, ekstensyviai ganyti.

Informacijos šaltiniai

Jankevičienė R., 1976: Skėtiniai – Umbelliferae. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 24–97. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI, HSUD.

Summary

Laserpitium latifolium sites concentrate in southwestern, southeastern and northwestern Lithuania. Populations occur in various woodland habitats, ranging from slopes, forest edges and clearings to broadleaved and mixed forests. The species prefers dry or fresh carbonate-rich soils. Some existing populations are very abundant. The major threats are clear felling, plant picking, ploughing, and the encroachment of canopy cover and shrubs.

Aprašė Raimondas Čiuplys

Linos Jasiukonytės piešinys

Prūsinis begalis

Laserpitium prutenicum L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)

ŠEIMA SALIERINIAI (APIACEAE)

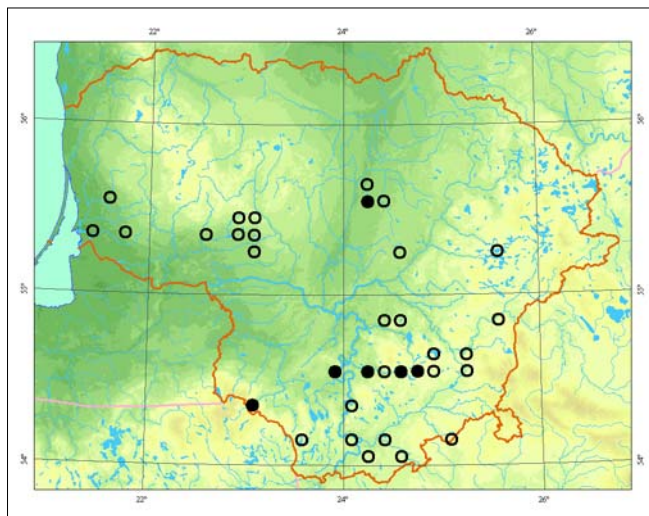
3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Rūšies arealas apima Rytų ir Vidurio Europą, Balkanus, vakarinę Viduržemio jūros regiono dalį, pasiekia Pirėnų pusiasalį.

Lietuvoje rasta Alytaus, Kaišiadorių, Lazdijų, Marijampolės, Molėtų, Panevėžio, Prienų, Raseinių, Šalčininkų, Šilutės, Tauragės, Trakų, Ukmergės, Varėnos, Vilniaus rajonuose. Šių augalų neaptinkama Lietuvos šiaurės rytuose ir šiaurėje.

Biologija ir ekologija. Dvimetis žolinis augalas. Stiebas status, vagotas. Žydi nuo liepos iki rugpjūčio mėn. Žiedai savidulkiai arba juos apdulkina vabzdžiai. Dauginasi sėklomis. Mėgsta gana šviesias šiltas augavietes ir karbonatingus priemėlius, kai kada su gausia žvyro priemaiša. Dažniausiai auga moreninių kalvų ir upių bei ežerų šlaituose. Pagrindinės buveinės – *Carpinion betuli* sąjungos lapuočių ir mišrūs miškai, turtingi rū-

šių pušynai ir ažuolynai (*Serratulo-Pinetum*, *Quercu-Pinetum* asociacijų bendrijos), šlaitai, pamiškės ir miško retmės su *Trifolio-Geranieta* klasės bendrijomis.

Populiacijų gausumas. Paprastai auga grupėmis po keliolika augalų; didesnių sąžalynų beveik nepasitaiko.

Grėsmės ir apsauga. Didžiausią grėsmę kelia plynieji miškų kirtimai, pernelyg didelis medynų susivėrimas ir krūmų sutankėjimas.

Populiacijos gali būti atkuriamos ir palaikomos retinant medynus ir krūmus, ganant.

Informacijos šaltiniai

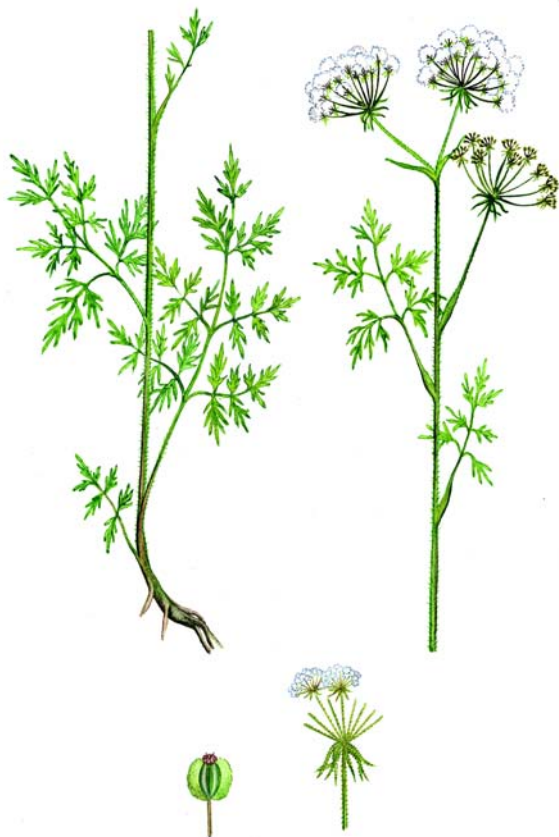
Jankevičienė R., 1976: Skėtiniai – *Umbelliferae*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 24–97. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI, HSUD.

Summary

Several sites of *Laserpitium latifolium* are known to exist in the southern and western parts of Lithuania. The species prefers sunny warm sites with dry carbonate-rich soils and is usually found in broadleaved forests, mixed pine forests, wooded slopes, forest edges and openings with communities of the *Trifolio-Geranieta* class. The main threats are clear felling and the encroachment of canopy cover or shrubs. Restoration can be performed by thinning out shrubs and trees or grazing.

Aprašė Raimondas Čiuplys

Linos Jasiukonytės piešinys

Balandinė žvaigždūnė

Scabiosa columbaria L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA KARŠULINIAI (DIPSACACEAE)

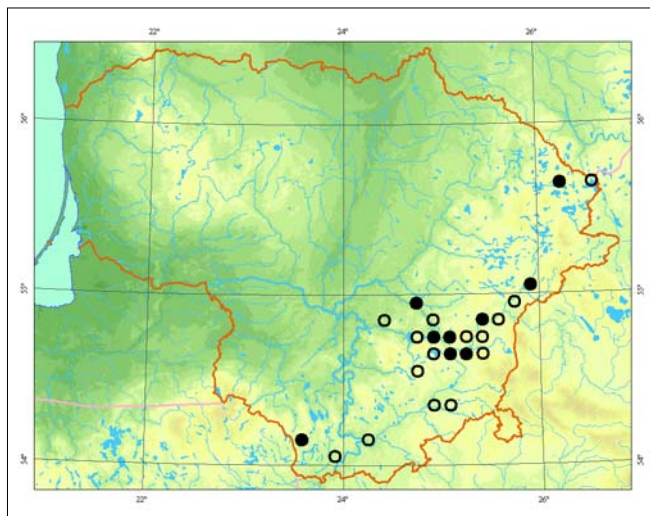
3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Beveik visoje Europoje, išskyrus rytinę dalį, Kaukaze.

Lietuvoje aptinkama pietinėje ir pietrytinėje dalyje. Dauguma augaviečių aptinkama Vilniaus, Trakų, Švenčionių r., po keletą radaviečių žinoma Lazdijų, Šalčininkų, Varėnos rajonuose. Labiausiai į rytus nutolusios radavietės yra Drūkšių apylinkėse (Ignalinos r.) ir netoli Švento ežero (Zarasų r.), o į vakarus – 2 radavietės Kaišiadorių r.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 0,4–0,8 m aukščio žolinis augalas. Žydi birželio–rugsėjo mėn. Vaisiai prisitaikę skraidyti, turi plačias plėviškas apvalkalėlio karūnas. Platina vėjas. Šviesomėgis augalas. Dekoratyvus. Medingas. Auga sausuose retuose miš-

kuose, dažniausiai – pušynuose, pamiškėse, miškų aikštelėse, palei miškų keliukus, termofiliniuose šlaituose, sausose pievose. Palankiausios sąlygos balandinėms žvaigždūnėms susidaro sausuose šlaituose.

Populiacijų gausumas. Populiacijos paprastai negausios, augalai dažniausiai auga pavieniui arba nedidelėmis grupėmis.

Grėsmės ir apsauga. Savaimė sunyksta pasikeitus apšvietimui – susidarius unksmei. Sunaikinami pakęti augavietės, ūkininkaujant ar kertant mišką suardžius dirvožemį, trypiant, skinant.

Informacijos šaltiniai

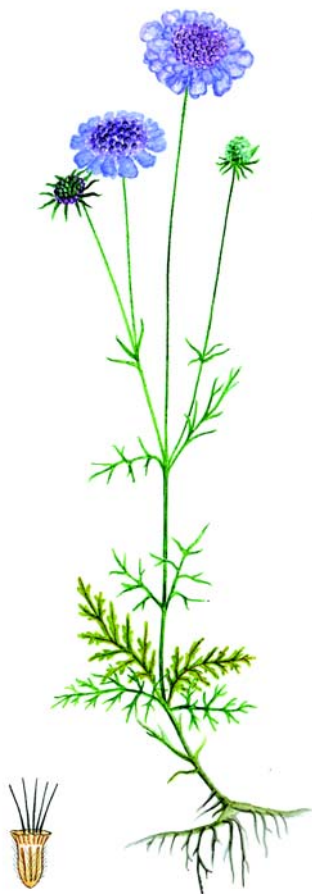
Jankevičienė R., 1976: Žvaigždūnė – *Scabiosa*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 539–542.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The species has been recorded in the southern and southeastern parts of Lithuania. *Scabiosa columbaria* grows in dry sparse forests, usually pinewoods, on forest edges and glades, beside forest paths, on thermophilous slopes, and in dry meadows. The populations are usually scarce; plants frequently grow alone, distributed in plots of different sizes.

Aprašė Daiva Patalauskaitė

Linės Jasiukonytės piešinys

Pelkinis ratenas

Succisella inflexa (Kluk) Beck.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)

ŠEIMA KARŠULINIAI (DIPSACACEAE)

1 (E) kategorija

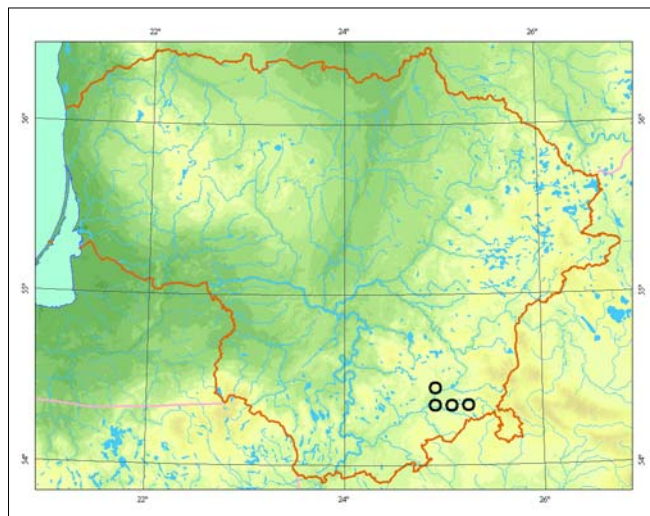
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Pietų ir Vidurio Europoje.

Per Lietuvą eina šiaurinė arealo riba. Lietuvoje labai reta rūšis, esanti ties išnykimo riba. Žinomos tik 4 radavietės Trakų, Varėnos, Šalčininkų r. paribyje. Naujų radaviečių nerasta nuo 1983 m.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, apie 0,5 m aukščio žolinis augalas su žemais vegetatyviniais ir aukštesniais generatyviniais stiebais. Žiedai šviesiai melsvai violetiniai, sudaro rutuliškus žiedynus. Žydi liepos – rugsėjo mėn. Dauginasi vegetatyviniu būdu. Auga upių slėnių drėgnose pelkėjančiose pievose (*Molinietalia* eilės bendrijos), pakrūmėse, pasitaiko apleistose kultūrinėse pievose.

Populiacijų gausumas. Visose žinomose radavietėse – Merkio, Šalčios, Visinčios upių slėniuose – pelkinių ratenų populiacijos buvo labai negausios. Dabartinė jų būklė nežinoma.

Grėsmės ir apsauga. Upių slėnių pievų sausinimas, pernelyg intensyvus ganymas, teritorijų užstatymas arba naudojimas sporto ir laisvalaikio įrenginiams. Būtina patikrinti žinomas radavietes, įvertinti dabartinę populiacijų būklę, nuolat ją stebėti ir užtikrinti populiacijų apsaugą.

Informacijos šaltiniai

Jankevičienė R., 1976: Karšuliniai – *Dipsacaceae*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 534–543. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

The species is very rare in Lithuania, and close to extinction. The northern border of its distribution range crosses Lithuania. Only four localities are known in Trakai, Varėna and Šalčininkai districts. In all four localities – the valleys of the Merkys, Šalčia and Visinčia rivers – the populations are very sparse. Their current condition is unknown. No new localities have been found since 1983.

Aprašė Zofija Sinkevičienė

Linės Jasiukonytės piešinys

Dirvinė šerardija

Sherardia arvensis L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA RAUDINIAI (RUBIACEAE)

3 (R) kategorija

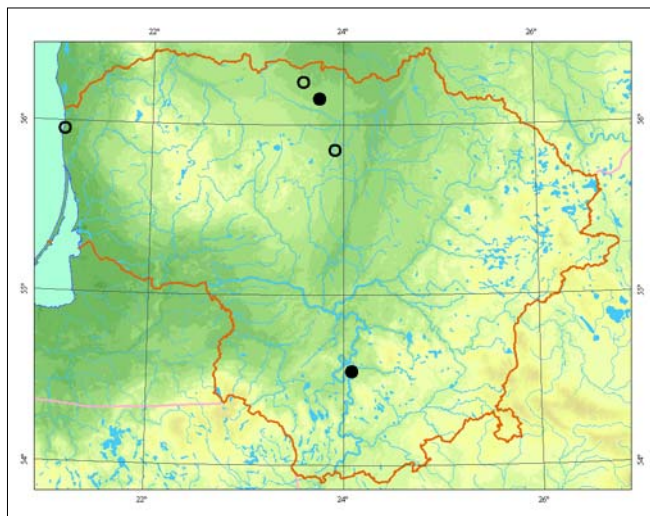
Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 1989 m.

Paplitimas. Europoje, išskyrus rytinę dalį Kaukaze, Pietvakarių Azijoje, Šiaurės Afrikoje.

Lietuvoje reta rūšis. Žinomos radavietės Palangoje, Pakruojo, Joniškio, Prienų rajonuose. Ilgą laiką buvo neberandama, tačiau pastaraisiais metais surasta Pakruojo ir Prienų rajonuose.

Biologija ir ekologija. Vienmetis, 5–20 cm aukščio žolinis augalas. Smulkūs blyškiai rožiniai ar alyviniai žiedai susitelkę į menturius. Žydi balandžio–liepos mėn. Vaisius – riešutėlis. Dauginasi sėklomis. Auga derlinguose dirbamuose laukuose, daržuose kaip piktžolė, pasitaiko dirvonuose su nesusivėrusia žolių danga, palei takelius. Palangoje rasti pavieniai augalai augo palei žvyruotus takelius – nederlingoje augavietėje jie buvo smulkūs. Derlinguose dirbamuose laukuose šie augalai neišauga aukšti, bet būna vešlūs, išaugina keletą stiebų, kurie driekiasi pažeme.

Populiacijų gausumas. Populiacijos labai skirtingos. Palangoje palei takelius ir Birštone baigiančiame užželti dirvone augo pavieniai smulkūs augalai. Pakruojo r.

buvo surasta didžiausia šių augalų populiacija dirbamo javų lauko pakraštyje. Apie 30 m ilgio ir 0,5 m pločio ruože vietomis vešliai išsikerojusios dirvinės šerardijos sudarė ištisinę dangą. Augalai gausiai žydėjo.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta dėl intensyvaus žemės ūkio, herbicidų naudojimo.

Informacijos šaltiniai

Kizienė B., 1976: Artvenis – *Sherardia*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 190.
Patalauskaitė D., 1997: Dirvinis artvenis (*Sherardia arvensis* L.) Lietuvoje. – Botanica Lithuania, 3 (1):71–74. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

Rare in Lithuania. The species was recorded in the Palanga, Pakruojis, Joniškis, and Prienai districts. In Palanga beside paths and in the wasteland in Birštonas solitary plants have been recorded. The largest population of *Sherardia arvensis* has been found in the Pakruojis district on the margin of a crop field where it has formed coverage over an area 30 m long and 0.5 m wide.

Aprašė Daiva Patalauskaitė

Valerijaus Rašomavičiaus nuotrauka

Plačialapis lipikas

Galium rubioides Bernh.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)

ŠEIMA RAUDINIAI (*RUBIACEAE*)

3 (R) kategorija

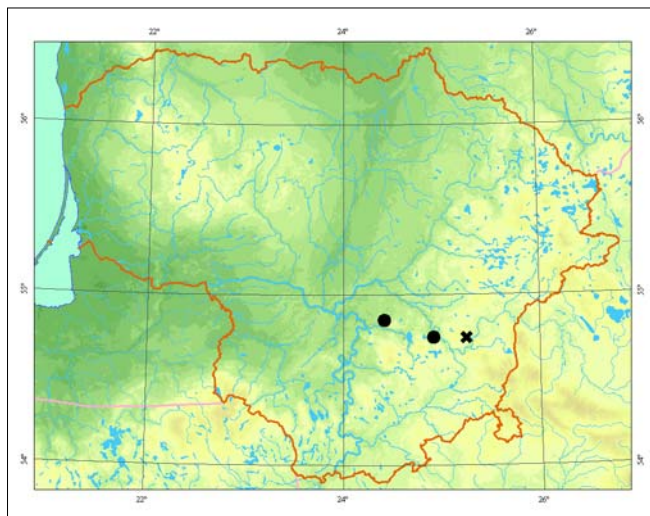
Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Vidurio Europoje, pietinėje Rytų Europos dalyje, Kaukaze.

Lietuvoje rūšis aptikta 3 vietovėse. 1922 m. rasta prie Žaliųjų ežerų (Vilniaus apyl.). 1993 m. populiacija aptikta Lazdėnų apylinkėse (Elektrėnų sav.), o 1994 m. – prie Pagirių (Kaišiadorių r.).

Biologija ir ekologija. Daugiametis, ilgus laibus šakniastiebius išauginantis, 30–70 cm aukščio augalas. Žydi birželio–rugpjūčio mėn. Dauginasi ir plinta sėklomis bei šakniastiebiais. Būdingomis buveinėmis reikėtų laikyti mezofitų ir kseromezofitų pievas. Dažniausiai auga karbonatų turtingame dirvožemyje. Plačialapis lipikas truputį panašus į šiaurinį lipiką (*Galium boreale*), bet nuo jo skiriasi plačiais, dažniausiai kiaušiniškais ar pailgai kiaušiniškais, iki 5–7 cm ilgio ir apie 2 cm pločio lapais.

Populiacijų gausumas. 1922 m. Žaliųjų ežerų apylinkėse buvo aptikti tik 2 šios rūšies individai. Vėliau minėtoje vietoje plačialapių lipikų nerasta. Jie galėjo

išnykti eksploatuojant buvusį nedidelį kreidos karjerą. 1993 m. prie Lazdėnų aptikta augalų grupė, užimanti apie 8 m². Nurodoma, kad Pagirių apylinkėse esanti populiacija gana gausi, bet duomenų jos užimamą plotą ir individų tankumą nėra.

Grėsmės ir apsauga. Grėsmę kelia šlaitų ir pamiškių užžėlimas krūmais, jų užsodinimas medžių (ypač spygliuočių) plantacijomis. Rūšies populiacijos gali sunykti dėl statybų, žemės kasimo darbų, naudingųjų iškasenų eksploatavimo.

Informacijos šaltiniai

Sławiński W., 1924: Zielone jeziora pod Wilnem. – Wilno.

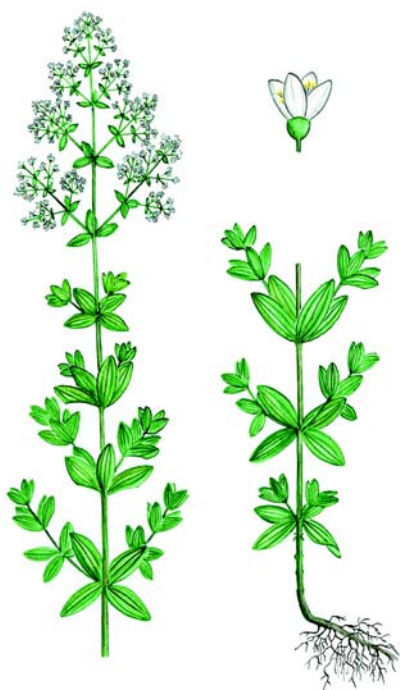
Kizienė B., 1975: Raudiniai – *Rubiaceae*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 189–213. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Galium rubioides was recorded in Lithuania in the vicinity of Vilnius (in 1922), but at present it is extinct in this locality, probably due to chalk excavation. Currently two populations are known to exist in the country. This species is threatened by natural changes to its habitats (overgrowth) and from the planting of coniferous plantations.

Aprašė Zigmantas Gudžinskas

Linos Jasiukonytės piešinys

Trižiedis lipikas

Galium triflorum Michx.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA RAUDINIAI (RUBIACEAE)

1 (E) kategorija

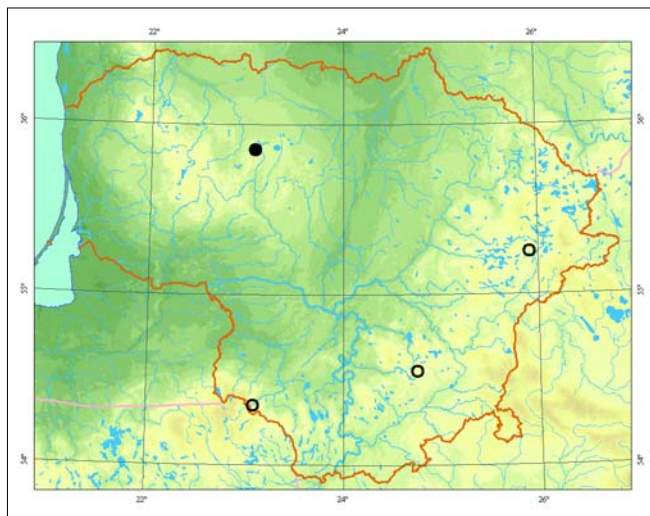
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Paplitimas. Šiaurės Amerikos šiaurinėje ir vidurinėje dalyse, atskirtos arealo salos apima Šiaurės Europą ir Vidurio Europos šiaurinę dalį, pietinę ir vidurinę Sibiro dalis.

Lietuvoje rūšis reta, iki šiol aptikta 5 vietovėse Trakų, Šiaulių ir Švenčionių r. bei Kalvarijos sav.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, laibus požeminius šakniastiebius išauginantis, 20–50 cm aukščio augalas. Žydi nuo gegužės mėn. pabaigos iki liepos vidurio, kartais ilgiau. Vaisiai kibūs, juos platina gyvūnai. Auga spygliuočių ir mišriuose miškuose, dažniausiai drėgnuose arba vidutinio drėgnumo, gana retuose brandžiuose eglynuose su gana vešlia samanų ir retoka žolių danga.

Populiacijų gausumas. Visos Lietuvoje aptiktos trižiedžių lipikų populiacijos labai mažos. 1984 m. Strėvos miške (Trakų r.) aptikti keli augalai užėmė maždaug 1 m² plotą, vėliau jų aptikti nepavyko. Duomenų apie Liubavo (Kalvarijos sav.) ir Antaliedės apylinkėse (Švenčionių r.) rastų populiacijų būklę nėra.

Kurtuvėnų regioniniame parke yra 2 trižiedžių lipikų populiacijos. Viena iš jų, aptikta 1985 m. Kurtuvėnų apylinkėse (Šiaulių r.), užėmė apie 1 m² plotą. Antroji, rasta 2002 m., yra Bubių apylinkėse (Šiaulių r.). Kelio liko individų augo maždaug 0,25 m² plote. Manoma, kad populiaciją Lietuvoje sudaro ne daugiau kaip 100 augalų.

Grėsmės ir apsauga. Labai retai ir negausias populiacijas sudarančiai rūšiai grėsmę kelia ūkinis miškų naudojimas, ypač plynieji kirtimai.

Labai svarbu palaikyti palankią buveinių būklę.

Informacijos šaltiniai

Lazauskaitė Ž., Rašomavičius V., 1994: Saugomos augalų rūšys. — Kn.: Rašomavičius V. (red.), Aukštadvario apylinkių augmenija: 100–127. — Vilnius.

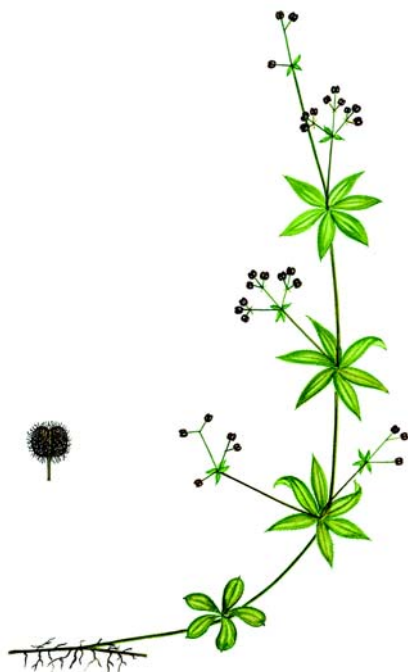
Kizienė B., 1975: Raudiniai — Rubiaceae. — Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 189–213. — Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

Galium triflorum has been recorded in Lithuania in five localities. All populations are small, occupying 1 m² or less, and the total number of individuals in Lithuania is unlikely to exceed 100. This species is threatened from the destruction of its habitats due to clear felling.

Aprašė Zigmantas Gudžinskas

Linos Jasiukonytės piešiny

Pavasarinė kimbara

Cruciata glabra (L.) Ehrend.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)

ŠEIMA RAUDINIAI (*RUBIACEAE*)

3 (R) kategorija

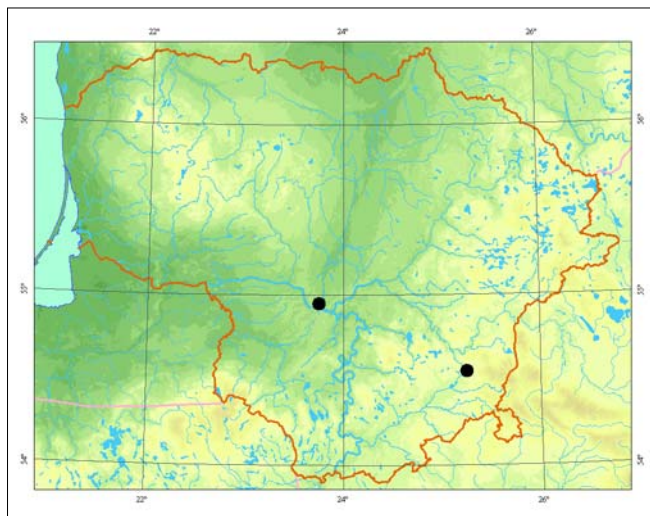
Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 1976 m.

Paplitimas. Vidurio Europoje, Viduržemio jūros regione, Pietvakarių Azijoje. Pavienių atskirtų populiacijų yra vakarinėje Rytų Europos dalyje.

Lietuvoje rūšis labai reta, nes yra už šiaurrytinės ištisinio arealo ribos. Iki šiol šalyje užregistruota 3 vietovėse.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, laibus šliaužiančius požeminius šakniastiebius išauginantis, 10–50 cm aukščio augalas. Žydi nuo gegužės vidurio iki birželio pabaigos. Dauginasi sėklomis ir vegetatyviniu būdu. Šviesomėgis arba pusiau šviesomėgis augalas. Auga šviesiuose lapuočių miškuose, miškų aikštelėse, retuose eglynuose ir pušynuose, pamiškėse. Mėgsta vidutinio drėgnumo ar sausokus, neutralius arba mažai šarminus dirvožemius. Lietuvoje 1 populiacija rasta pušyne (Romainiuose), kita – lapuočių miške (Juodšiliuose).

Pavasarinė kimbara panaši į kryžminę kimbarą (*Cruciata laevipes*), kuriai būdingi gausiai plaukuoti stiebai ir lapai. Kartais kryžminių kimbarų populiacijose pasitaiko plikų arba beveik plikų individų, kuriuos galima supainioti su pavasarinėmis kimbaromis.

Populiacijų gausumas. Romainiuose populiacija sunaikinta XX a. aštuntajame dešimtmetyje, išplėtus sanatorijos teritoriją ir ją užstačius statiniais. Kulautuvoje esanti populiacija, auganti pušyne su eglėmis, apie 1970 m. užėmė kelių kvadratinį metrų plotą. 1993 m. šios rūšies populiacija dar gyvavo, bet dėl pavėsio dauguma augalų buvo vegetatyvinės būsenos. Juodšilių apylinkėse esanti populiacija paskutinį kartą stebėta XX a. devintojo dešimtmečio pabaigoje. Tada augalų buvo nedaug.

Grėsmės ir apsauga. Labai retai ir negausias populiacijas sudarančiai rūšiai grėsmę kelia savaiminiai miško bendrijų pokyčiai ir ūkinis miškų naudojimas. Labai svarbu palaikyti palankią buveinių būklę, ypač medynų ir krūmų ardo tankumą.

Informacijos šaltiniai

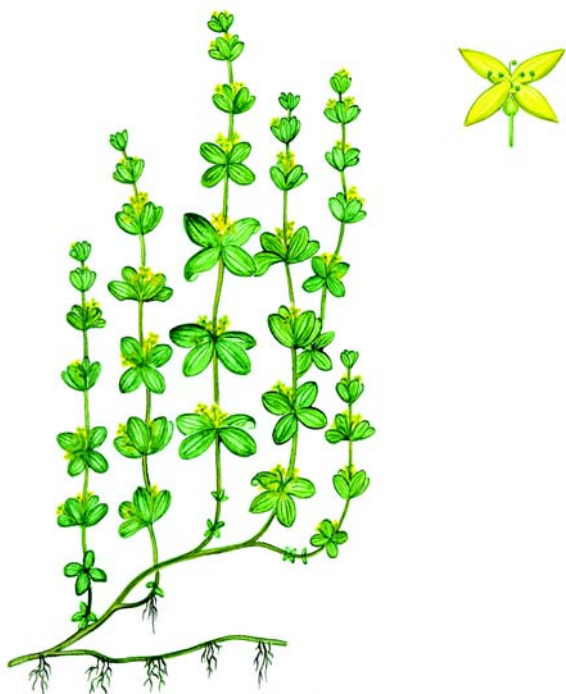
Kizienė B., 1975: Raudiniai – Rubiaceae. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 189–213. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

Cruciata glabra has been recorded in Lithuania in three localities. All populations are small, occupying areas of a few square metres. Changes to habitats due to natural or human induced succession and the commercial management of forests threaten this species.

Aprašė Zigmantas Gudžinskas

Linos Jasiukonytės piešinys

Pajūrinė širdažolė

Centaurium littorale (Turner ex Sm.) Gilmour

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)

ŠEIMA GENCIJONINIAI (GENTIANACEAE)

1 (E) kategorija

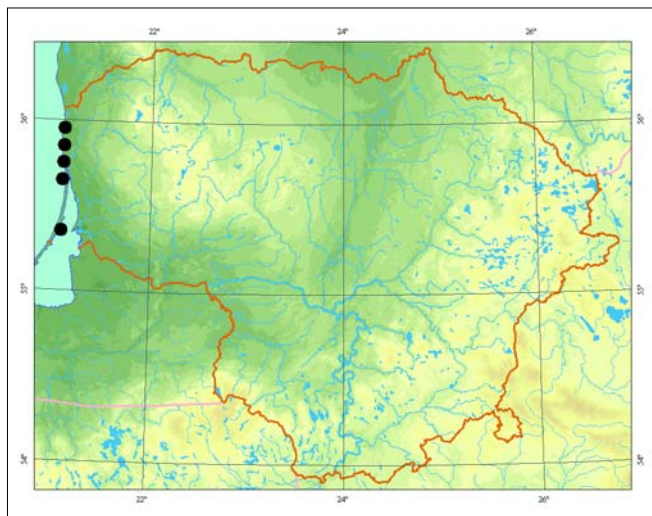
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Paplitimas. Šiaurės Vakarų ir Vidurio Europoje. Lietuvoje auga tik pajūryje.

Biologija ir ekologija. Vienmetis, nedidelis (3–15 cm aukščio), šviesiai žalias augalas. Stiebai nuo vidurio šakoti statūs arba kylantys, turi būdingą pamatinių lapų skrotele. Žiedai ryškiai rausvi, žydi birželio–rugpjūčio mėn. Dauginasi labai smulkiomis sėklomis. Auga pajūrio smėlynų drėgnesnėse lomose. Silpnas halofitas.

Populiacijų gausumas. Auga pavieniui, rečiau grupelėmis, po kelis. Populiacijų gausumas labai priklauso nuo kasmetinių meteorologinių sąlygų: drėgnesniais metais tinkamose augavietėse sudygsa daugiau individų.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta pajūrio juostoje, nes mažėja tinkamų augaviečių. Tai ypač žymu žemyninio pajū-

rio dalyje tarp Nemirsetos ir Karklės, kur anksčiau vyravę periodiškai ardomų smėlynų plotai per paskutinį dešimtmetį baigia suvelėnėti. Pajūrinės širdažolės labai silpnai konkuruoja ne tik su daugiamete smėlynų augalija, bet ir su stambesniais terofitais, todėl negali išsilaikyti užželiančiose drėgnose smėlynų dubumose. Norint išlaikyti rūšies populiacijas, būtina padidinti tinkamų augaviečių skaičių.

Informacijos šaltiniai

Jankevičienė R., 1976: Gencijoniniai — *Gentianaceae*. — Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 167–180. — Vilnius.

Stankevičiūtė J., 2000: Lietuvos pajūrio smėlynų augalų bendrųjų sintaksonominė struktūra. — *Botanica Lithuanica*, 6 (2): 175–202.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

In Lithuania the species occurs only on the seacoast. In the course of the last decade, the number and abundance of the populations has considerably decreased due to a reduction of suitable habitats — overspreading of undisturbed wet sandy depressions with perennial sward.

Aprašė Valerijus Rašomavičius

Zigmanto Gudžinsko nuotrauka

Melsvasis gencijonas

Gentiana cruciata L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)

ŠEIMA GENCIJONINIAI (*GENTIANACEAE*)

2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

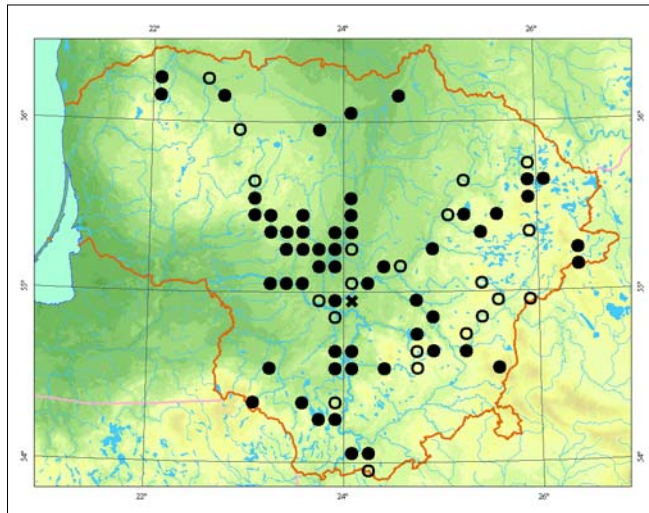
Paplitimas. Beveik visoje Europoje (išskyrus šiaurinę dalį), Kaukaze, Mažonoje ir Centrinėje Azijoje, Vakarų Sibire.

Lietuvoje auga daugelyje rajonų, iki šiol rūšis nepastebėta vakarinėje dalyje.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, su storu šakniastiebiu, iki 50 cm aukščio augalas. Lapai šviesiai žali, mėsingi, tankūs. Žiedai melsvi, susitelkę į menturius stiebo viršūnėse ir viršutinių lapų pažastyse. Žydi liepos – rugpjūčio mėn. Dauginasi sėklomis. Dekoratyvus, vaistinis. Auga sausose pievose, kalvų ar upių ir ežerų sausuose šlaituose, miškų aikštelėse (*Trifolio-Geranietae*, *Festuco-Brometea* klasių bendrijos).

Populiacijų gausumas. Auga pavieniui ir grupėmis. Retai augavietės užima nemažus plotus, kuriose gali būti keli šimtai augalo kerų.

Grėsmės ir apsauga. Populiacijų skaičius ir gausumas mažėja keičiantis buveinių sąlygoms – nustojus ganyti ūkiškai mažai vertingus augaviečių žolynus, jos sparčiai užauga medžiais arba tampa aukštažolynais. Poilsiauti patraukliosiose vietose (ežerų, upių šlaituose) melsvieji gencijonai kenčia nuo tiesioginio fizinio poveikio. Galima grėsmė – ilgalaikis ankstyvas šienavimas.

Informacijos šaltiniai

Jankevičienė R., 1976: Gencijoniniai – *Gentianaceae*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 167–180. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Gentiana cruciata occurs in many districts growing alone or in groups, but it has not yet been reported in the western part of the country. The number and abundance of the populations decline with changing habitat conditions – when economically unviable grasslands are no longer used (pastured) they rapidly overgrow with trees. It suffers from direct physical impact in areas popular for recreational purposes (lake and river slopes).

Aprašė Valerijus Rašomavičius

Jono Augustausko nuotrauka

Siauralapis gencijonas

Gentiana pneumonanthe L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)

ŠEIMA GENCIJONINIAI (GENTIANACEAE)

1 (E) kategorija

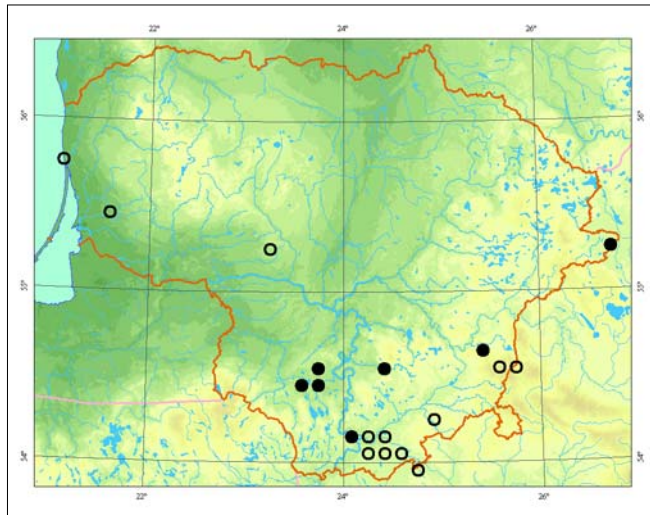
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Beveik visoje Europoje (išskyrus salas ir pietinius bei šiaurinius pakraščius), Kaukaze, Vakarų Sibire ir Rytų Sibiro pietuose.

Lietuvoje rūšis buvo rasta pietiniuose, pietrytiniuose ir kai kuriuose vakariniuose rajonuose, tačiau dauguma ankstesnių augaviečių nėra patikrintos.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, su trumpu, storu šakniastiebiu augalas. Stiebai statūs, 25–60 cm aukščio, gausiai lapuoti. Žiedai mėlyni, po vieną arba porą išsidėstę stiebo viršūnėje ir viršutinių lapų pažastyse. Žydi liepos – rugpjūčio mėn. Dauginasi sėklomis. Dekoratyvus. Auga durpinėse ir laikinai perteklingai drėgnose pievose ir miškų aikštelėse, žemapelkių pakraščiuose, silpnai ir vidutiniškai rūgščios reakcijos dirvožemiuose (*Molinietalia* eilės bendrijos).

Populiacijų gausumas. Auga pavieniui, rečiau grupelėmis, dažniausiai nedideliame plote. Pastaraisiais me-

tais kiek gausesnė populiacija aptikta Birvėtos slėnyje (Ignalinos r.).

Grėsmės ir apsauga. Ankstesnis populiacijų nykimas siejamas su augaviečių sausinimu, pievų kultūrinimu ir kitokia augaviečių bei aplinkinių teritorijų kaita. Stacionarūs stebėjimai Žuvinto biosferos rezervate ir Čepkelių gamtos rezervate rodo, kad neganant ir nešienaujant dabartinės augavietės (krūmuoti pievokšniai, pakrūmės ar pamiškės) visiškai užauga krūmais ir medžiais. Norint populiacijas išsaugoti, būtinos veiksmingos gamtotvarkos priemonės.

Informacijos šaltiniai

Jankevičienė R., 1976: Gencijoniniai — *Gentianaceae*. — Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 167–180. — Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The species has been found in the southern, south-eastern and some western districts of Lithuania, but most of the earlier habitats have not been additionally checked. Recently a somewhat more abundant population was found in Ignalina district (eastern Lithuania). Previously population decline was associated with habitat drainage and improvements being made to meadows, as is also the case now where habitats are being overgrown with shrubs and trees.

Aprašė Valerijus Rašomavičius

Jono Augustausko nuotrauka

Pievinė gencijonėlė

Gentianella amarella (L.) Börner

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)
ŠEIMA GENCIJONINIAI (*GENTIANACEAE*)

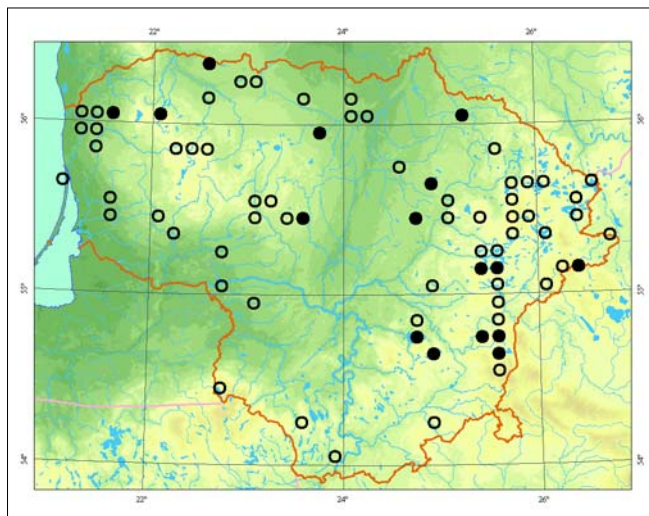
2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Europoje, išskyrus pietinę dalį, Kaukaze, šiaurinėje Centrinės Azijos dalyje, Vakarų Sibire ir pietvakarinėje Rytų Sibiro dalyje.

Lietuvoje žinomos radavietės yra rytiniuose ir vakariniuose rajonuose, labai retai – Pietų Lietuvoje, nepastebėta Vidurio Lietuvoje.

Biologija ir ekologija. Dvimetis, iki 15–40 cm aukščio augalas. Stiebai statūs, kiek šakoti. Žiedų gana daug, jie dažniausiai penkianariai, vainikėlis vamzdiškas, pilkai violetinis arba balkšvas. Žydi nuo birželio mėn. vidurio iki spalio pradžios. Dauginasi sėklomis. Rūšis labai polimorfinė, būdingos sezoninės rasės. Auga žemazolėse pievose, šlaituose (*Nardetea* klasės bendrijos).

Populiacijų gausumas. Radavietės paprastai užima nedidelius sklypus, augalų skaičius jose svyruoja nuo keleto iki kelių šimtų.

Grėsmės ir apsauga. Dėl smarkaus natūralių pievų kultūrinimo arba pavertimo ariamomis žemėmis, daugelį ankstesnių radaviečių reikėtų laikyti jau istorinėmis. Dabartiniu metu naujų populiacijų aptinkama labai retai. Grėsmių sąrašą papildo tinkamų augaviečių apsodinimas mišku. Yra populiacijų, augančių antropogeninės kilmės buveinėse (pvz., senuose karjeruose Pakruojo r.), kurioms palaikyti būtinos veiksmingos gamtotvarkos priemonės.

Informacijos šaltiniai

Jankevičienė R. 1976: Gencijoniniai – *Gentianaceae*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 167–180. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The known localities are concentrated in the eastern and western districts, very rarely – in southern Lithuania; the species has not been recorded in central Lithuania. Due to intensive management of natural meadows or their conversion into arable fields, many earlier localities should be treated as historical. Currently new populations are recorded very rarely.

Aprašė Valerijus Rašomavičius

Zigmanto Gudžinsko nuotrauka

Pelkinė gencijonėlė

Gentianella uliginosa (Willd.) Börner

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA GENCIJONINIAI (GENTIANACEAE)

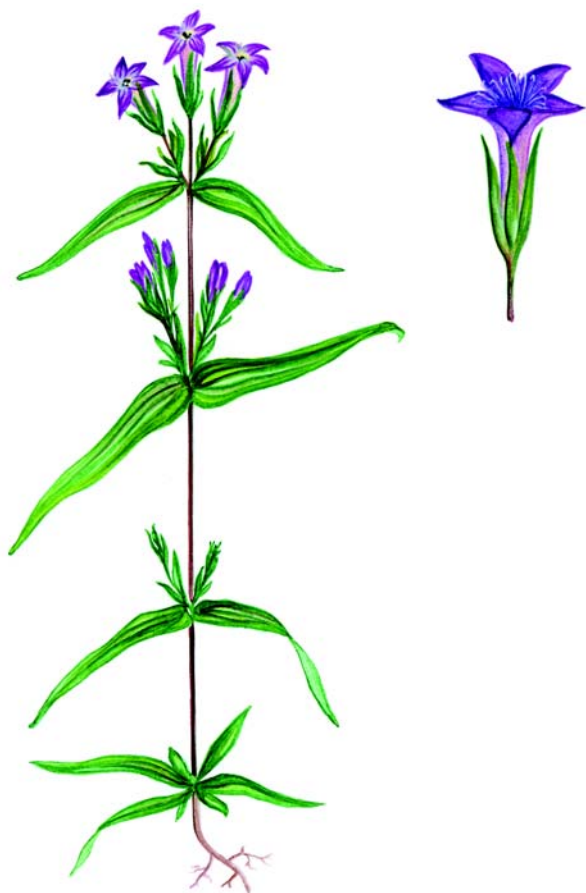
1 (E) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

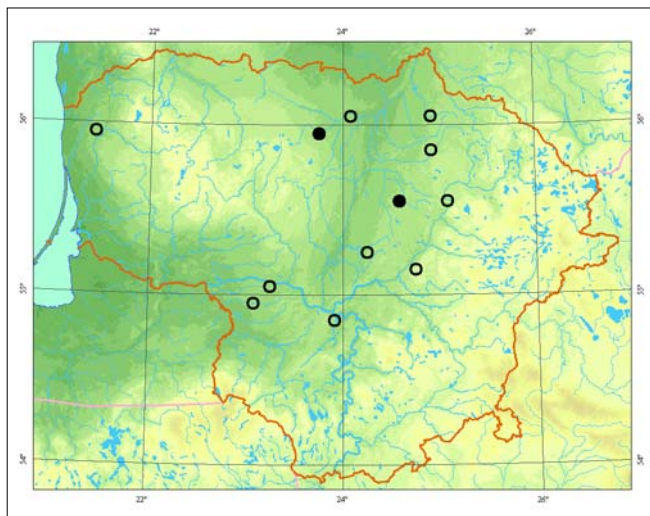
Paplitimas. Vakarų ir Šiaurės Europos atlantinėse srityse, šiaurinėje Vidurio Europos dalyje.

Lietuvoje žinomos kelios radavietės vidurio ir šiaurinėje dalyje. Čia stebėta ir pastaraisiais metais (Pakruojo ir Anykščių r.).

Biologija ir ekologija. Vienmetis, 5–20 cm aukščio augalas su stačiais, nelabai šakotais stiebais. Žiedų nedaug, jie penkianariai ir keturnariai, vainikėlis vamzdiškas, nešvariai violetinis arba balsvas. Žydi nuo rugpjūčio – spalio mėn. Dauginasi sėklomis. Rūšis labai polimorfinė, būdingos sezoninės rasės. Auga drėgnose žemažolėse pievose, šlaituose, paprastai tose vietose, kur reta žolių danga arba pažeista velėna.

Linos Jasiukonytės piešinys

Populiacijų gausumas. Augavietės paprastai būna nedidelės, augalų skaičius jose svyruoja nuo keleto iki kelių dešimčių.

Grėsmės ir apsauga. Dėl smarkaus natūralių pievų sausinimo, kultūrinimo arba pavertimo ariamomis žemėmis, daugelį ankstesnių radaviečių jau reikėtų laikyti istorinėmis. Dabartiniu metu naujų populiacijų aptinkama labai retai. Viena iš jų yra antropogeninės kilmės buveinėse – senuose karjeruose Pakruojo r., kurie gausiai apauga krūmais, todėl norint populiaciją palaikyti, būtinos veiksmingos gamtotvarkos priemonės.

Informacijos šaltiniai

Jankevičienė R., 1976: Gencijoniniai – *Gentianaceae*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 167–180. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

A few localities are known in the central and northern parts of Lithuania; they are usually small, the number of plants varies from several individuals to several tens of individuals. Due to intensive drainage and management of natural meadows or their conversion into arable fields, many earlier localities should be treated as historical.

Aprašė Valerijus Rašomavičius

Daugiametis patvenis

Swertia perennis L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)

ŠEIMA GENCIJONINIAI (*GENTIANACEAE*)

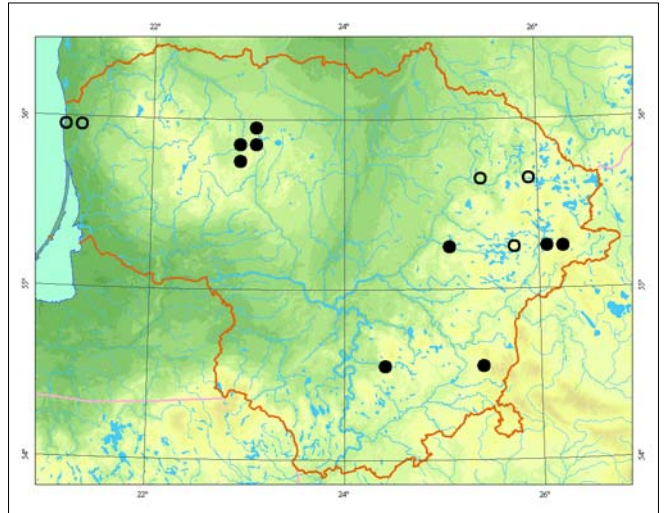
3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Vidurio ir Rytų Europoje, Šiaurės Amerikoje.

Lietuvoje rūšis aptinkama Anykščių, Kelmės, Kretingos, Prienų, Šiaulių, Švenčionių, Ukmergės, Vilniaus ir Zarasų rajonuose.

Biologija ir ekologija. Daugiametis žolinis augalas stambiu šakniastiebiu ir žiemojančia lapų skrotele. Dauginasi sėklomis, bet plinta ir vegetatyviniu būdu. Daugiametis patvenis yra siauros ekologinės amplitudės – auga žemapelkinėje subneutralios ar neutralios reakcijos, turtingose bazių, neretai karbonatingose durpėse, kur aukštas vandens lygis, vegetacijos laikotarpiu būna netoli substrato paviršiaus. Aptinkamas šaltiniuose ir šarmingose žemapelkėse.

Populiacijų gausumas. Populiacijos paprastai gausios.

Grėsmės ir apsauga. Daugiametis patvenis yra jautrus hidrologinių sąlygų pokyčiams – buveinių ar jas supančių teritorijų sausinimas jam yra pražūtingas. Vandens lygio pažemėjimas turi ir netiesioginių neigiamų pasekmių: apsausintos pelkės sparčiai apauga krūmais, kurie nustelbia nekonkurencingus žolinius augalus, tokius kaip daugiametis patvenis. Didelę neigiamą įtaką daro ir augaviečių eutrofizacija. Norint išsaugoti daugiametis patvenius pažeistose buveinėse, būtinos gamtotvarkos priemonės.

Informacijos šaltiniai

Balevičienė J., 2000: Primulo-Schoenetum ferruginei Du Rietz 1925 – raktažolinis vikšrenynas. – Kn.: *Balevičienė J., Gudžinskas Z., Sinkevičienė Z.* (red.), Lietuvos raudonoji knyga. Augalų bendrijos: 48–50. – Vilnius.
Jankevičienė R., 1976: Patvenis – Swertia. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 179–180. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI, HSUD.

Summary

Swertia perennis is found in the Anykščiai, Kelmė, Kretinga, Prienai, Šiauliai, Švenčionys, Ukmergė, Vilnius and Zarasai districts. It occurs in springfens and alkaline fens.

Aprašė Dalytė Matulevičiūtė

Jono Augustausko nuotrauka

Vandeninė plaumuonė

Nymphoides peltata (S. G. Gmel.) Kuntze

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA PUPLAIŠKINIAI (MENYANTHACEAE)

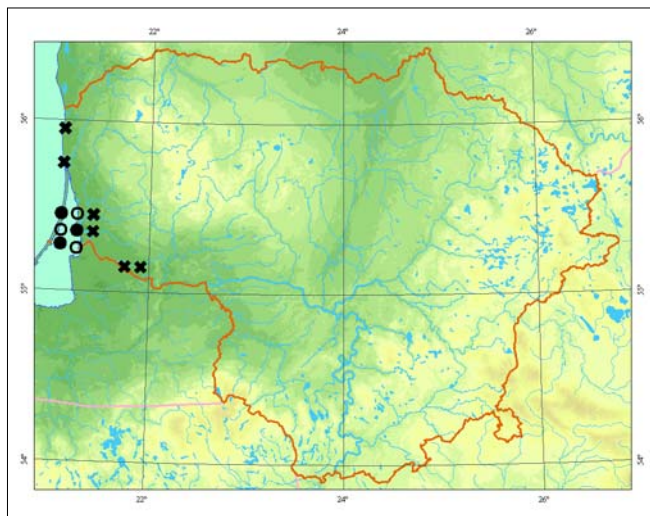
1 (E) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Europoje ir Azijoje, introdukuota Amerikoje. Gana reta rūšis visame paplitimo areale. Lietuvoje labai reta, nes yra šiauriniame arealo pakraštyje. Aptinkama tik vakarinėje šalies dalyje (Klaipėdos ir Šilutės r.).

Biologija ir ekologija. Daugiametis, iki 2 m aukščio vandens augalas plūduriuojančiais lapais, išsišaknijantis vandens telkinių dugne. Vegetatyviniu būdu dauginasi stiebo dalimis. Žydi liepos ir rugpjūčio mėn. Auga lėtai tekančiuose ir stovinčiuose vandenyse: Krokų Lankos ežere, Kuršių marių įlankose, upių, įtekančių į Nemuną, Baltijos jūrą ir Kuršių marias žemupiuose, žiotyse, senvagėse. Sudaro *Nymphoidetum peltatae* bendrijas, auga kitų vandens augalų bendrijose.

Populiacijų gausumas. Daugelyje senų radaviečių vandeninių plaumuonių populiacijos buvo gausios. Tikriausiai išnykusios Gėgėje ties Gėgininkais ir Vyčiais, Minijoje ties Sakučiais ir Minijos kaimu, Nemune ties Rusne, Ražės, Danės ir Jūros žemupiuose, Krokų lankos ežere. Periodiškai pasirodo ir išnyksta Kuršių marių Pervalkos, Preilos ir Parnidžio įlankose. Pastaraisiais metais gausiausia populiacija žinoma Kuršių marių Kniaupo įlankoje, kur plaumuonės sudaro sąžalynus įlankos viduryje ir auga kitų augalų bendrijų pakraščiuose.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta dėl vandens taršos ir antropogeninės eutrofizacijos, dėl konkurencijos su kitais stambiais šakniastiebiais augalais – nimfeidais ir helofitais.

Informacijos šaltiniai

Sinkevičienė Z., 1999: Vandeninės plaumuonės (*Nymphoides peltata* (S. G. Gmelin) O. Kuntze) bei jos bendrijų paplitimas Lietuvoje. – Botanica Lithuanica, (5)3: 219 – 226.

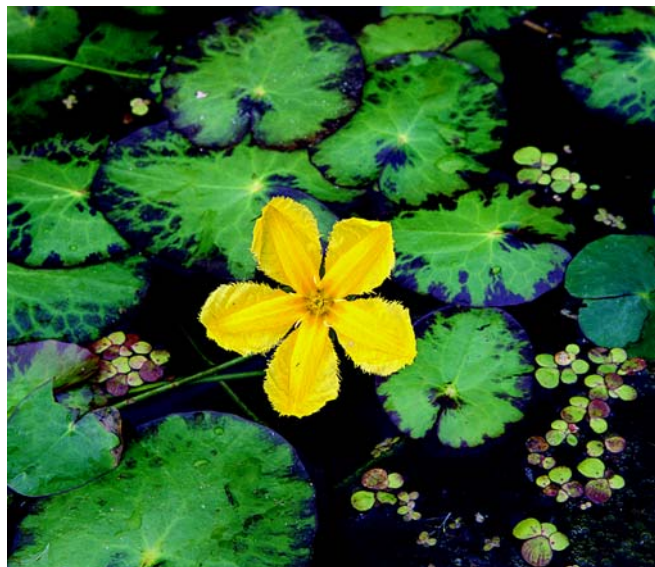
Sinkevičienė Z., 2000: *Nymphoidetum peltatae* (Allorge 1922) Bellot 1951 – vandeninis plaumuonynas – Kn.: Balevičienė J., Gudžinskas Z., Sinkevičienė Z. (red.), Lietuvos raudonoji knyga. Augalų bendrijos: 90 – 91. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: WI, BILAS.

Summary

The species is very rare in Lithuania; here it is at the northern border of its distribution range. The plant is recorded only in the western part of the country (Klaipėda and Šilutė distr.). The largest population is in Kniaupas Bay of the Curonian Lagoon. In many previously known localities the plant has become extinct due to pollution, anthropogenic eutrophication and competition with other aquatic plants – especially nymphaeids and helophytes.

Aprašė Zofija Sinkevičienė

Jono Augustausko nuotrauka

Mėlynasis palemonas

Polemonium caeruleum L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)

ŠEIMA PALEMONINIAI (POLEMONIACEAE)

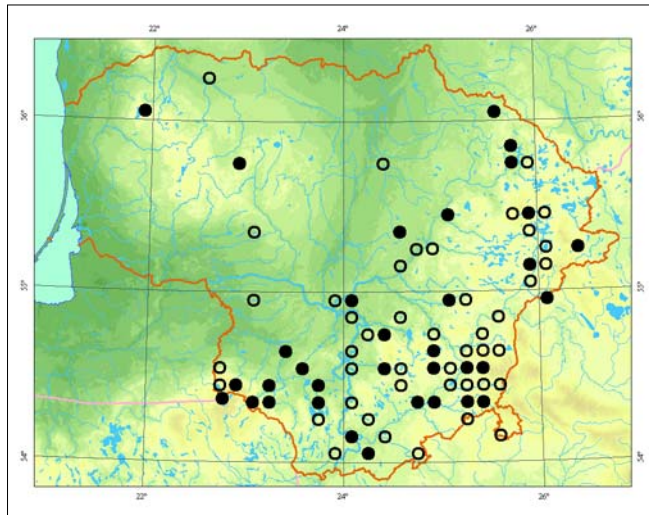
2 (V) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūšis saugoma nuo 1962 m.

Paplitimas. Vidurio ir Rytų Europoje, Skandinavijoje, Kaukaze, Centrinėje Azijoje, Vakarų ir Rytų Sibire, Tolimuosiuose Rytuose, Kinijoje, Korėjoje, Japonijoje, Aliaskoje. Sulaukėję augalai išplitę Vakarų ir Pietų Europoje bei rytinėje Kanados dalyje.

Rūšis aptinkama visoje Lietuvoje, tačiau dauguma raudviečių telkiasi pietinėje ir rytinėje dalyje.

Biologija ir ekologija. Daugiametis šakniastiebis žolinis augalas. Stiebas status, 35–120 cm aukščio, viršutinė dalis plaukuota. Žiedai mėlyni, susitelkę šluotelėje stiebo viršūnėje. Žydi birželio–liepos mėn. Žiedai savidulkiai arba juos apdulkina plėviasparniai. Dauginasi sėklomis ir šakniastiebiais. Mėgsta drėgnus rūgštokus durpingus dirvožemius. Dažniausiai auga drėgnose pievose, krūmynuose, upių ir ežerų pakrantėse, drėgnuose lapuočių miškuose. Auginamas darželiuose, kartais sulaukėja.

Populiacijų gausumas. Auga pavieniui arba nedidelėmis grupėmis; retkarčiais sudaro didelius, kelis šimtus kvadratinį metrų užimančius sąžalynus.

Grėsmės ir apsauga. Didžiausią grėsmę kelia buveinių sausinimas, arimas, krūmų ir medžių susivėrimas. Gali reikėti kirsti medžius ir krūmus, ekstensyviai šienauti arba ganyti.

Informacijos šaltiniai

Karpuška R., Milaknytė J., Ryla M., 1994: Floristiniai radiniai prie Kančiogino ežero (Švenčionių raj.). — Kn.: Kulbis A. (red.), Floristiniai radiniai. 1993 vegetacijos sezonas. — Vilnius.

Tučienė A., 1976: Palemoniniai — *Polemoniaceae*. — Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 214–220. — Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI, HSUD.

Summary

The sites of *Polemonium caeruleum* are concentrated in the southern and western parts of Lithuania. The species prefers wet grasslands and semi-open habitats, usually on moist peaty soils. Sometimes it escapes from cultivation. The habitats can be destroyed by draining, ploughing, or overgrowth with shrubs and trees. Restoration activities may include the cutting of shrubs and trees, regulated mowing and grazing.

Aprašė Raimondas Čiuplys

Selemono Paltanavičiaus nuotrauka

Vaistinis kietagrūdis

Lithospermum officinale L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA AGURKLINIAI (BORAGINACEAE)

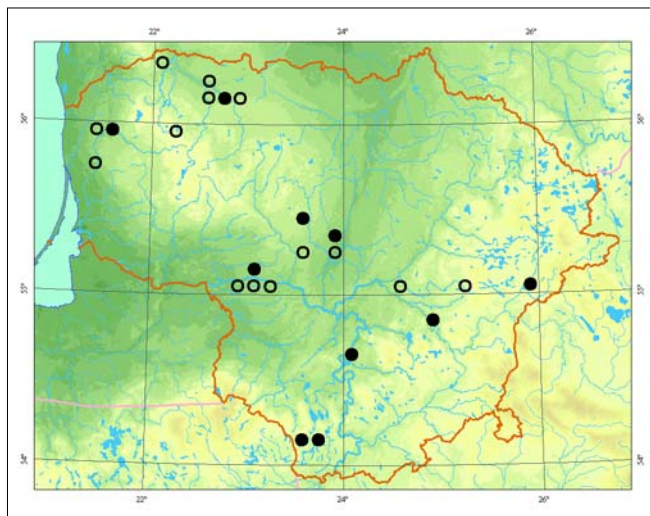
3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Šiaurės Vakarų ir Centrinėje Azijoje.

Lietuvoje žinoma apie 30 radaviečių, įvairiose dalyse, išskyrus pietrytinę. Aptinkama Dubysos, Minijos, Nemuno, Obelės, Šventosios, Varduvos, Verknės, Virvytės ir Ventos slėniuose, Pakasų, Snaigyno, Šlavanto ir Šlavantėlio apyežerėse, ant Kernavės piliakalnio (Širvintų r.) ir Varnėnų miške (Švenčionių r.).

Biologija ir ekologija. Daugiametis žolinis augalas. Dauginasi sėklomis. Auga upių slėnių ir ežerų šlaituose, pakrantėse, kalvų šlaituose; tiek atvirose augavietėse, tiek šviesiuose krūmynuose ir miškuose. Vaistinis kietagrūdis prieraišus derlingiems, karbonatingiems

priemolio ir molio dirvožemiams. Dažniausiai auga pamiškių, miško aikštelių ir šlaitų pievų bendrijose.

Populiacijų gausumas. Naujesnių duomenų yra tik apie 8 radavietes. Jose augalų skaičius nevienodas — auga ir pavieniui, ir grupėmis (iki keliasdešimties individų).

Grėsmės ir apsauga. Augaviečių keitimas ir pavėsinimas sutankėjus medžiams ir krūmams.

Informacijos šaltiniai

Lazdauskaitė Ž., 1961: Ežeininiai — *Boraginaceae*. — Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 238–263. — Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Lithospermum officinale is found in different parts of Lithuania, excluding the southeast where sandy soils prevail. It occurs on the open slopes of river valleys and lakes as well as on the dry riverbanks and lakeshores, on hillslopes, in sunlit bushes and forests. The soils in the habitat are rich in nutrients and carbonate, usually clay or loam. About 30 localities are known to exist but only eight have been confirmed by new data. *Lithospermum officinale* plants are not usually abundant.

Aprašė Dalytė Matulevičiūtė

Linos Jasiukonytės piešinys

Siauralapė plautė

Pulmonaria angustifolia L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)

ŠEIMA AGURKLINIAI (*BORAGINACEAE*)

3 (R) kategorija

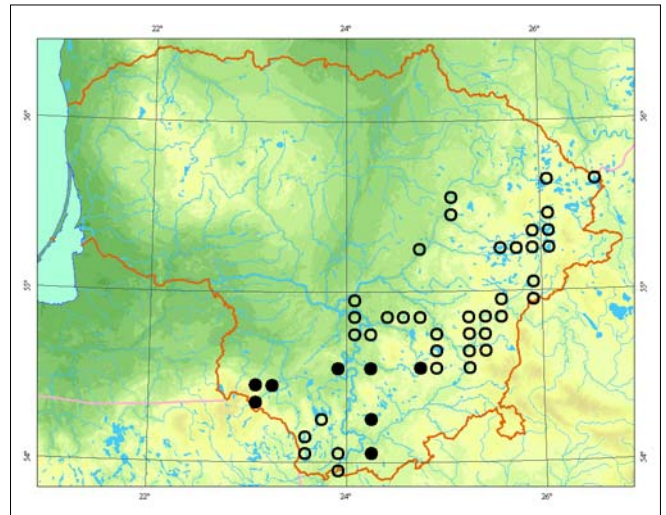
Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Arealas driekiasi Vidurio ir Rytų Europos miškų zonoje.

Lietuvoje rūšis aptinkama pietinėje ir rytinėje dalyje. Augavietės yra Ignalinos, Kaišiadorių, Lazdijų, Marijampolės, Molėtų, Prienų, Švenčionių, Trakų, Vilniaus, Zarasų rajonuose. Anykščių, Kauno, Ukmergės r. žinoma tik po 1 radavietę.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, trumpu šakniastiebiu, 0,2–0,3 m aukščio žolinis augalas. Iš pradžių rožiniai, vėliau žydrai mėlyni žiedai sudaro suktukus. Žydi balandžio–gegužės mėn. Vaisiai – riešutėliai, juos platina skruzdėlės. Šviesomėgis. Medingas. Dekoratyvus. Vaistinis. Dažniausiai auga retuose šviesiuose pušynuose ir ažuolynuose su pušimis. Pasitaiso plačialapių miškuose, mišriuose miškuose su gana tankiu lazdynų traku, lazdynais apaugusiuose šlaituose, miškų aikštelėse, palei miškų keliukus, kirtavietėse, pamiškėse, šlaituose.

Populiacijų gausumas. Pamiškėse dažniausiai aptinkami pavieniai individai. Miškuose paprastai auga negausiai, pasklidę gana dideliuose sklypuose. Kai

auga tinkamiausiomis sąlygomis, 1 m² aptinkama po keletą individų. Vienoje didžiausių žinomų populiacijų Labanoro apylinkėse (Švenčionių r.) saliviniame pušyne (*Peucedano-Pinetum* asociacijos bendrijos) žydėjimo metu gegužės pradžioje bendrijoms suteikia žydrą atspalvį.

Grėsmės ir apsauga. Savaimė sunyksta pavėsyje. Nyksta dėl intensyvaus ūkininkavimo miškuose (pakeitus augavietes), miško paklotės ardymo, trypimo, rinkimo vaistams.

Informacijos šaltiniai

Lazdauskaitė Ž., 1976: Plautė – *Pulmonaria*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 242–245.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Pulmonaria angustifolia occurs in the southern and eastern parts of Lithuania. The species grows in pinewoods, broadleaved and mixed forests with a rather dense hazel underwood, slopes overgrown with hazel, forest glades, along forest paths, in felled areas, along forest edges and on slopes. Usually solitary individuals or small populations are found.

Aprašė Daiva Patalauskaitė

Jono Augustausko nuotrauka

Vaistinė raitinytė

Gratiola officinalis L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA BERVIDINIAI (SCROPHULARIACEAE)

1 (E) kategorija

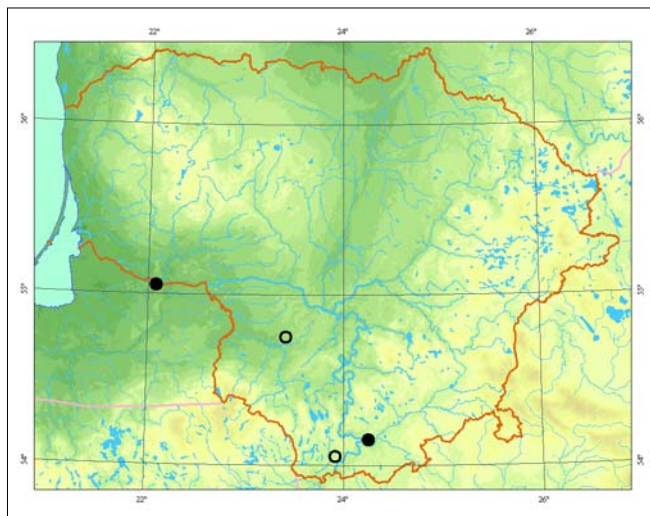
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Paplitimas. Vakarų, Vidurio ir Rytų Europoje, Azijoje, Vakarų Sibire, Šiaurės Amerikoje.

Lietuvoje labai reta rūšis. Rasta prie Nemuno, Merguvos ežero krante ties Bitėnais, Druskininkuose ir Merkinėje (Varėnos r.), Timiniškėse (Marijampolės r.). Subborealiaus reliktas.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, iki 30 cm aukščio augalas. Dauginasi sėklomis, kurias platina vanduo. Labai retai dauginasi vegetatyviniu būdu. Žydi birželio – rugsėjo mėn. Auga pakrančių krūmynuose, užpelkėjusiose paupiuose, senvagių krantuose. Nuodingas. Visose augalo dalyse yra gliukozidų (gratsiosido ir gratsiotoksino), kurie sukelia labai stiprų viduriavimą.

Populiacijų gausumas. Visos populiacijos nuskurdusios, kiekvienoje likę tik po keletą individų. Senųjų pavyzdžių, esančių WI herbariume, autoriai nurodo, kad Druskininkuose ir Marijampolės r. *Gratiola offici-*

nalis augo nebūdingose vietose, buvo aptikti vos 3–5 kerai. Merkinėje (Varėnos r.) buvo aptiktas 1 generatyvinis ir keli vegetatyviniai individai, kurie augo palei daržus iškasto ir apleisto tvenkinio pakrantėje. Naujais radiniais šie duomenys nepatvirtinti. Merguvos senupės krante ties Bitėnais atokiai auga 5–7 kerai.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta, nes mažėja tinkamų augaviečių plotai. Pagrindinė priežastis – atvirų pakrančių užaugimas nendrėmis ir krūmais. Neigiamą įtaką daro dirbtinis pakrančių tvirtinimas.

Informacijos šaltiniai

Natkevičaitė-Ivanauskienė M., 1976: Raitinytė – *Gratiola*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 405–407. – Vilnius. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

This species has been found in only two localities on the banks of the Nemunas River. All populations are impoverished with only a few individuals remaining. The main reason for their extinction is the overgrowth of open banks with reeds and shrubs. Negative impacts are also produced by water erosion, the artificial support of banks, and dam establishment.

Aprašė Jolanta Stankevičiūtė

Mindaugo Rylos nuotrauka

Baltijinė linažolė

Linaria loeselii Schweigg.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)

ŠEIMA BERVIDINIAI (*SCROPHULARIACEAE*)

2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 2005 m.

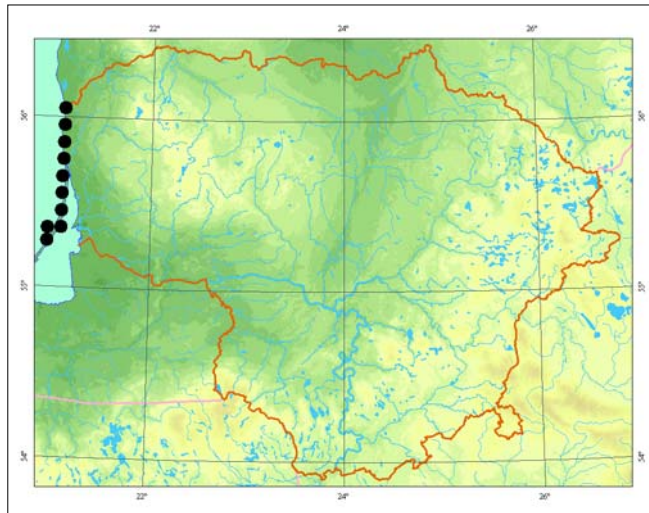
Įrašyta į ES Buveinių direktyvos II priedą.

Paplitimas. Rytinėje Baltijos pajūrio pakrantėje (Latvijoje, Kaliningrado srityje, Lenkijoje). Rytų Baltijos pajūrio smėlynų endemas.

Lietuvoje auga tik pajūryje: Kuršių nerijoje ir žemyninėje pajūrio dalyje.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, su šviesiai melsvu apnašu, 10–40 cm aukščio augalas. Lapai ir stiebas padengti plonu vaškiniu sluoksniu. Stiebas kylantis, nešakotas. Sėklos, patekusios į sūrų jūros vandenį, žūsta. Žydi gegužės – rugsėjo mėn., kartais žydi 2 kartus per vegetacijos sezoną. Auga neturtingame maisto medžiagų, eoliniame smėlyje. Pagrindinės augavietės – baltųjų kopų, pilkųjų kopų ir užuomazginių pustomų kopų buveinėse.

Populiacijų gausumas. Populiacijos dydis priklauso nuo ekologinių sąlygų augavietėse. Atviruose smėly-

nuose populiacijas sudaro 200–500 individų, o krūmais apaugusiuose, su tankiu žolynu būna tik 10–20 individų. Būdingas ilgas vegetacijos sezonas, todėl populiacijose vyrauja juveniliniai augalai.

Grėsmės ir apsauga. Kadangi tai silpnai konkuruojanti rūšis, ji nyksta, kai atviros vietos apauga krūmais, smėlyje kaupiasi humusas, netinkamai naudojamos ir tvarkomos baltosios pajūrio kopos.

Informacijos šaltiniai

Natkevičaitė-Ivanauskienė M., 1976: Linažolė – *Linaria*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 423–428. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The species occurs only in coastal regions. It is endemic of the sands of the East Baltic coastline. In Lithuania Linaria loeselii grows only on the seacoast – on the Curonian Spit and on the continental seacoast. The number of localities has decreased due to natural succession. The main threats to its survival are inappropriate use and management of seacoast white dunes.

Aprašė Jolanta Stankevičiūtė

Zigmanto Gudžinsko nuotrauka

Gebenlapė veronika

Veronica hederifolia L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA BERVIDINIAI (SCROPHULARIACEAE)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvos saugomų augalų sąrašuose nuo rūšis nuo 1981 m.

Paplitimas. Vidurio Europoje, Viduržemio pajūryje, Kaukaze, Kryme, Mažajoje Azijoje, Centrinėje ir Rytų Azijoje. Kitur — užneštinis augalas.

Lietuva yra šiaurrytiniame natūralaus arealo pakraštyje: žinomos tik kelios radavietės.

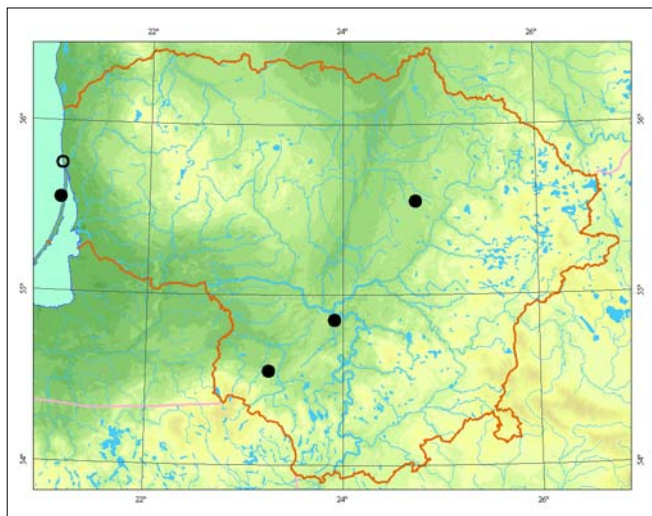
Biologija ir ekologija. Vienmetis, 8–30 cm aukščio žolinis augalas. Stiebai ploni, gulsti ar kylantys, nuo apačios šakoti. Lapai su gana ilgais lapkočiais. Žydi gegužės mėn. nedideliais violetiniais arba melsvais žiedais. Dauginasi sėklomis, kurios gali sudyti tais pačiais metais ir tada augalas žiemoja. Auga daržuose, pakrūmėse, lapuočių miškų aikštelėse, soduose. Vidurio Europoje tai būdinga pavasarinė efemerinė piktžolė kalkingų dirvožemių laukuose (*Stellarietea mediae* klasės bendrijos).

Populiacijų gausumas. Augavietėse auga gausiai, tačiau pačios populiacijos nėra pastovios.

Grėsmės ir apsauga. Mažėjant antropogeninės veiklos intensyvumui ir stiprėjant daugiamečių augalų konkurencijai, gebenlapių veronikų populiacijos gali susilpnėti arba visai sunykti.

Kęstučio Obelevičiaus nuotrauka

Augavietėse būtina išsaugoti nesusivėrusios augalijos plotelius, daržuose ir pasėliuose naikinant piktžoles nesunaikinti visų gebenlapių veronikų.

Informacijos šaltiniai

Natkevičaitė-Ivanauskienė M., 1976: Bervidiniai — Scrophulariaceae. — Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 403–488. — Vilnius. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, HSUD.

Summary

A few localities are known. It grows in vegetable gardens, deciduous forest glades and along their edges. The populations are unstable.

Aprašė Valerijus Rašomavičius

Blizgančioji veronika

Veronica polita Fries

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)

ŠEIMA BERVIDINIAI (*SCROPHULARIACEAE*)

3 (R) kategorija

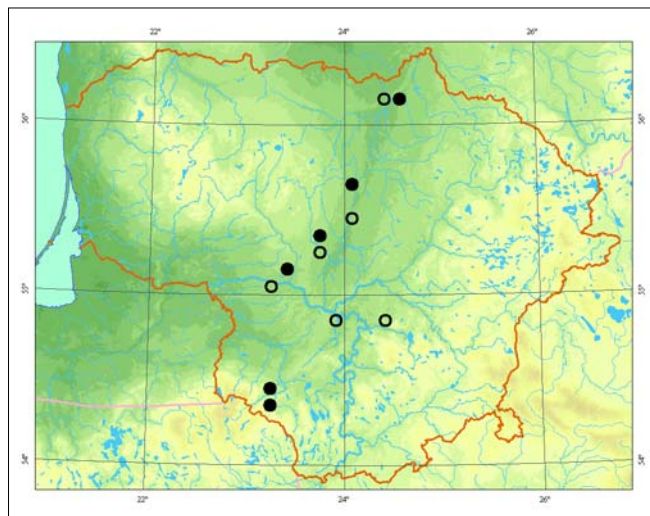
Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Vidurio Europoje.

Lietuvoje gausiausios populiacijos yra Vidurio Lietuvos žemumoje: nuo Biržų ir Pasvalio šiaurėje iki Marijampolės pietvakariuose. Archeofitas.

Biologija ir ekologija. Vienmetis arba vienmetis žiemojantis žolinis augalas. Stiebai gulsti ar kylantys, nuo apačios šakoti, 5–25 cm ilgio. Lapai trumpakočiai. Nuo išoriškai labai panašių rūšių – pūdyminės veronikos (*Veronica agrestis*) ir tamsiosios veronikos (*Veronica opaca*) – skiriasi plačiai kiaušiniškais, prie pagrindo kraštais vienas kitą pridengiančiais taurėlapiais ir dviejų tipų plaukeliais (tankiai trumpais paprastais su ilgesniais liaukiniais), apaugusiais vaisiais (dėžutėmis). Žydi gegužės–rugsėjo mėn. nedideliais žydrais arba mėlynais žiedais. Dauginasi sėklomis, kurios gali sudygti tais pačiais metais. Auga daržuose, pasėliuose, dirvuose, soduose, mėgsta sunkius, karbonatų turtingus molio ir priemolio dirvožemius. Sudaro žemaūges segetalinių piktžolių bendrijas (*Stellarietea mediae* klasės).

Populiacijų gausumas. Tinkamose augavietėse – vasarinių javų pasėliuose, daržuose, kuriuose nėra naudojami herbicidai, rudeninėse ražienose, karbonatų

turtinguose priemolio arba molio dirvožemiuose gali augti labai gausiai (Panevėžio, Kėdainių, Pasvalio, Marijampolės sav.).

Grėsmės ir apsauga. Rūšis prieraši derlingiems dirvožemiams ir paplitusi intensyvios žemdirbystės rajonuose, todėl kenčia nuo šiuolaikinių pažangių žemdirbystės technologijų ir herbicidų naudojimo. Ilgesniam laikui nepaliekant ražienų, dingsta galimybė susiformuoti rudeninėms populiacijoms. Galima dirbtinai palaikyti populiacijas ekstensyvaus žemės ūkio sklypuose (ekologiniuose ūkiuose, nacionaliniuose parkuose, muziejuose).

Informacijos šaltiniai

Natkevičaitė-Ivanauskienė M., 1976: Bervidiniai – Scrophulariaceae. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 403–488. – Vilnius. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The most abundant populations are concentrated in the central Lithuanian lowlands. The plant grows in vegetable gardens, crop fields, wastelands, gardens; it prefers heavy carbonate-rich clay and loam soils.

Aprašė Valerijus Rašomavičius

Linos Jasiukonytės piešinys

Karališkoji glindė

Pedicularis sceptrum-carolinum L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA BERVIDINIAI (SCROPHULARIACEAE)

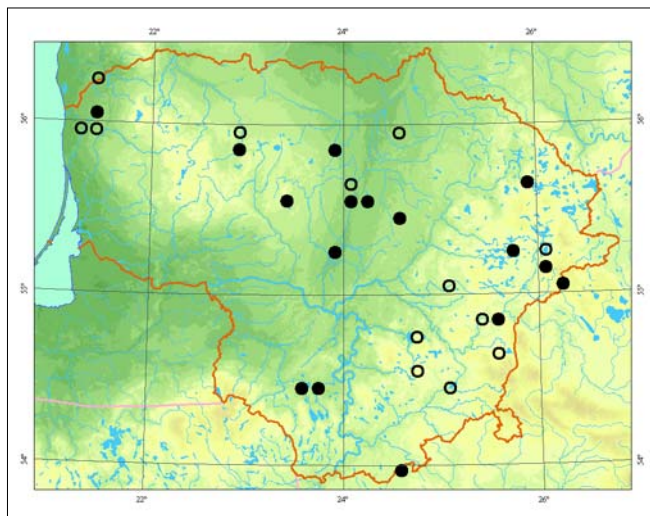
1 (E) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Šiaurės ir Vidurio Europoje.

Lietuvoje reta rūšis, bet aptinkama daugelyje rajonų: Vilniaus, Trakų, Alytaus, Panevėžio, Skuodo, Varėnos, Pasvalio, Švenčionių, Kelmės, Šiaulių, Kretingos, Kėdainių, Zarasų, Širvintų.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 30–80 cm aukščio augalas. Stiebas status. Pamatiniai lapai sudaro skrotelę. Žiedai geltoni, apatinė lūpa raudonu kraštu. Viršutinė lūpa be snapelio ir be dantelių. Dauginasi sėklomis. Žydi liepos–rugpjūčio mėn. Auga durpingose pievose, pelkėtuose miškuose, šarmingose žemapelkėse. Prieraišus *Caricion davallianae* sąjungos žemapelkių bendrijoms.

Jono Augustausko nuotrauka

Populiacijų gausumas. Populiacijos negausios, bet užima gana didelius plotus. Dažniausiai auga pavieniui arba nedidelėmis grupėmis visoje durpingoje pievoje ar šarmingoje žemapelkėje. Vyrauja generatyviniai augalai. Populiacijos formuojasi įmirkusiose dirvose, kurias maitina gruntiniai ir iš aplinkinių teritorijų atitekantys, dažniausiai kalkingi vandenys. Vandens lygis dažniausiai laikosi lygiai su substratu arba kiek aukščiau jo.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta dėl žemapelkių ir durpingų pievų sausinimo, hidrologinio režimo keitimo aplinkinėse teritorijose. Augalai jautrūs tręšimui.

Informacijos šaltiniai

Natkevičaitė-Ivanauskienė M., 1976: Glindė — *Pedicularis*. — Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 461–466. — Vilnius. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The species has been found in many localities sparsely scattered almost throughout all of Lithuania. The populations are not abundant but cover rather large areas. *Pedicularis sceptrum-carolinum* becomes extinct due to the drainage of mires and peaty meadows, and changes in the hydrological regime in adjacent territories; the species is sensitive to fertilisation.

Aprašė Jolanta Stankevičiūtė

Miškinė glindė

Pedicularis sylvatica L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)

ŠEIMA BERVIDINIAI (*SCROPHULARIACEAE*)

1 (E) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

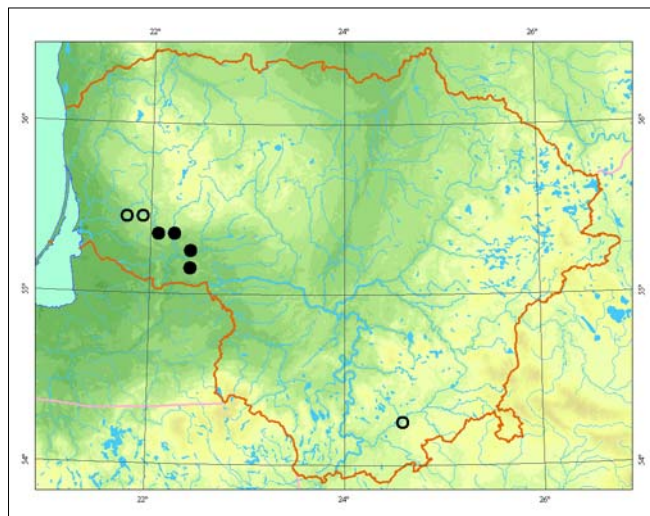
Paplitimas. Vakarų ir Vidurio Europoje.

Lietuvoje reta, rasta Tauragės, Šilutės, Šilalės, Varėnos rajonuose.

Biologija ir ekologija. Dvimetis arba daugiametis, 5–15 cm aukščio augalas. Stiebai keli, statūs, nešakoti. Pamatiniai lapai sudaro skrotele. Žiedai rožiniai, šviesiai purpuriniai, retai – balti. Dauginasi sėklomis. Terofitas. Žydi gegužės – birželio mėn. Auga pelkėtose pievose, pelkėtuose miškuose, pamiškėse, antropogenuose augavietėse, ant miško kelių, miško kvartalų linijų, dažniausiai *Juncetum squarrosi* bendrijose. Dirvožemiai rūgštūs (pH 4,0–4,5), neturtingi maisto medžiagų priesmėliai, kartais su plonu durpių sluoksniu.

Populiacijų gausumas. Gausiausiai auga Viešvilės rezervate (Tauragės r.). Didelės (užima apie 1 ha) ir gausios (kelių šimtų individų) populiacijos aptiktos Eičių ir Pužiškės girininkijose. Mažesnių populiacijų aptinkama visoje rezervato teritorijoje. Kituose rajonuose auga pavieniui arba nedidelėmis, iki 15 individų, grupėmis.

Grėsmės ir apsauga. Pagrindinė nykimo priežastis yra augavietės ekologinių sąlygų keitimas. Neigiamą įtaką daro hidrologinio režimo keitimas augavietėse ir

aplinkinėse teritorijose – tai skatina bendrijų struktūros kitimą. Ilgainiui žolynas tankėja, daugėja augalų rūšių, pradeda augti krūmai.

Informacijos šaltiniai

Natkevičaitė-Ivanauskienė M., 1976: Glindė – *Pedicularis* – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 461–466. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

Pedicularis sylvatica is known to exist in only four localities. It occurs in swampy forests and wet meadows. Drainage is probably the main reason for species decline.

Aprašė Jolanta Stankevičiūtė

Žydrūno Sinkevičiaus nuotrauka

Didžioji džioveklė

Orobanche elatior Sutton

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA DŽIOVEKLINIAI (OROBANCHACEAE)

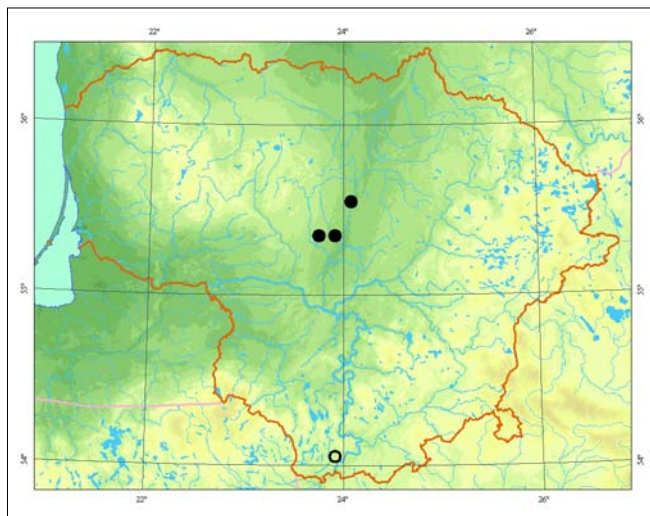
2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 2007 m.

Paplitimas. Vakarų ir Vidurio Europoje, Rytų Europos pietinėje dalyje, Pietvakarių ir Centrinėje Azijoje. Lietuvoje rūšis reta, nes netoli nuo šiaurinės arealo ribos. XIX a. buvo rasta Paluknio (Trakų r.) apylinkėse, XX a. viduryje – Druskininkuose, bet dabar ten neaptinkama. Dabar žinomos rūšies populiacijos telkiasi Šušvės, Kruosto, Šarkupio slėniuose (Kėdainių r.), Nevėžio ir Liaudės slėniuose (Panevėžio r.).

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 10–75 cm aukščio, rusvas ar gelsvas, chlorofilo neturintis parazitinis augalas. Lietuvoje įsikuria ant didžiagalvių bajorių (*Centaurea scabiosa*) šaknų. Žydi birželio–rugsėjo mėn., sėklos subręsta rugpjūčio–rugsėjo mėn. Dauginasi ir plinta vėjo išnešiojamomis ir vandens į dirvožemį įterpiamomis sėklomis. Sėklos sudygsta tik patekusios ant parazituojamo augalo šaknų ar ne daugiau kaip už 3 mm nuo jų. Auga sausose ir normalaus drėgnumo, gerai šildomose upių ir upelių šlaitų pievose. Šviesomėgis.

Populiacijų gausumas. Dauguma rūšies populiacijų užima nedidelį, 200–400 m² plotą, o dviejų populiacijų plotas yra apie 2000 m². Apie populiacijų dydį galima spręsti tik iš žydinčių augalų gausumo. Vidu-

tinis žydinčių augalų tankumas populiacijose – 0,1–0,2 ind./1 m². Daugiausia žydinčių individų aptikta Šušvės upės pakrantėje, Skinderišio kaime (2004 m. – 286 ind.) ir Nevėžio upės slėnio šlaite, Stuomeniškių kaime (2004 m. – 206 ind.). Didžiosios džioveklės individų tankumas populiacijose tiesiogiai priklauso nuo jas maitinančių augalų – didžiagražių bajorių tankumo.

Grėsmės ir apsauga. Grėsmę kelia sausų pievų pokyčiai. Nešienaujamose ir neganomose pievose susidaręs storas nudžiūvusios žolės sluoksniui didžiosios džioveklės negali išaugti ir normaliai žydėti. Padidėjus maisto medžiagų kiekiui dirvožemyje ir suvešėjus aukštaūgiams augalams, nyksta didžiagalvės bajorės, ant kurių šaknų įsikuria didžiosios džioveklės. Būtina parengti buveinių tvarkymo planus ir juos įgyvendinti.

Informacijos šaltiniai

Jankevičienė R., 1975: Džiovekliniai – *Orobanchaceae*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 492–497. – Vilnius.
Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Currently five populations of this species are known in the Kėdainiai and Panevėžys districts. The largest populations occupy ca. 2000 m². It is threatened by the alteration of habitat conditions.

Aprašė Zigmantas Gudžinskas

Justino Janulaičio nuotrauka

Blyškioji džioveklė

Orobanche reticulata Wallr. (sin. *Orobanche pallidiflora* Wimm. et Grab.)

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)

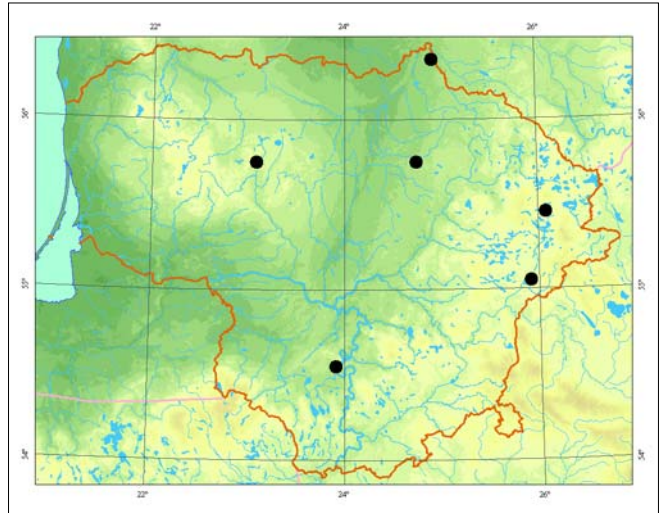
ŠEIMA DŽIOVEKLINIAI (OROBANCHACEAE)

3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Vakarų ir Vidurio Europoje, Rytų Europos pietinėje dalyje, Kaukaze, Sibire, Šiaurės Afrikoje. Lietuvoje rūšis reta, populiacijos žinomos Biržų, Ignalinos, Panevėžio, Prienų, Šiaulių ir Švenčionių rajonuose.

Biologija ir ekologija. Daugiametis ar dvimetis, 20–100 cm aukščio, chlorofilo neturintis, rusvai gelsvas parazitinis augalas. Lietuvoje auga ant gelsvalapių usnių (*Cirsium oleraceum*) šaknų. Žiedynas ilgas, kartais sudaro pusę stiebo ilgio. Žydi birželio–rugsėjo mėn., sėklos subręsta rugsėjo–spalio mėn. Dauginasi ir plinta tik vėjo išnešiojamomis ir vandens į dirvožemį įterpiamomis sėklomis. Sėklos sudygta tik patekusios ant parazituojamo augalo šaknų ar ne daugiau kaip už 3 mm nuo jų. Auga pelkėtose pievose, upelių ir šaltinių pa-

kraščiuose (*Calthion palustris* sąjungos bendrijose), taip pat drėgnuose ir šlapiuose miškuose, kurie yra gelsvalapių usnių sąžalynuose.

Populiacijų gausumas. Dėl savitos biologijos tiksliai nustatyti populiacijų dydį neįmanoma. Apie jas galima spręsti tik iš žydinčių augalų gausumo. Didžiausia dabar žinoma blyškiųjų džioveklių populiacija yra Biržų girioje, ištiesinto Žemosios Gervės upelio pakrantės apsausėjusioje pievoje. Ji užima beveik 800 m² plotą. 2004 m. aptikta apie 120 žydinčių individų. Pastebėta, kad žydinčių blyškiųjų džioveklių skaičius populiacijose skirtingais metais gali smarkiai kisti.

Grėsmės ir apsauga. Grėsmę kelia plynieji miškų kirtimai rūšies populiacijų buveinėse. Būtina išlaikyti tinkamiausią medyno sudėtį, lajų ir atvirų aikštelių mozaiką.

Informacijos šaltiniai

Jankevičienė R., 1975: Džiovekliniai — *Orobanchaceae*. — Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 492–497. — Vilnius. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Currently six populations of *Orobanche reticulata* are known Lithuania. The largest population, occupying ca. 800 m² is in the Biržai district. The species is threatened by the alteration of habitat conditions.

Aprašė Zigmantas Gudžinskas

Mindaugo Rylos nuotrauka

Paprastoji tuklė

Pinguicula vulgaris L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA SKENDENINIAI (LENTIBULARIACEAE)

2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

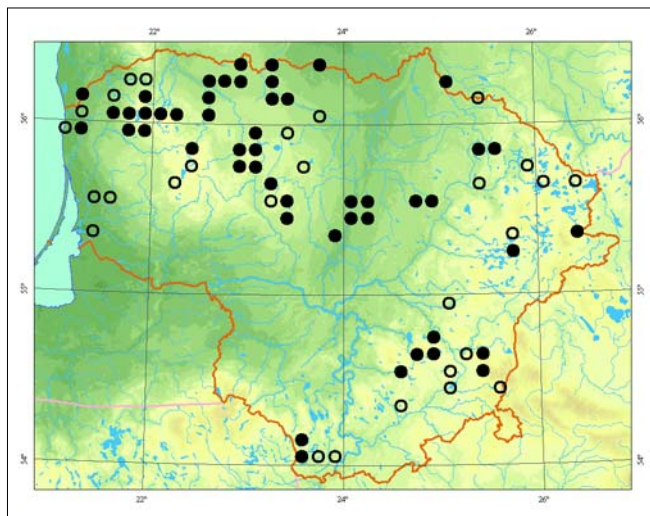
Paplitimas. Šiaurės, Vidurio ir Rytų Europoje, Pietvakarių ir Rytų Azijoje, Šiaurės Amerikoje.

Lietuvoje aptinkama daugelyje rajonų įvairiose dalyse, bet retesnė pietvakarinėje. Žinoma daugiau nei 80 rūšių radaviečių.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, žolinis, vabzdžiaėdis augalas labai trumpu šakniastiebiu. Dauginasi sėklomis, bet plinta ir vegetatyviniu būdu. Auga atvirose vietose su silpnai rūgščiomis ar silpnos bazinės reakcijos žemapelkinėmis durpėmis. Patinka šaltiniuotos ir šarminios žemapelkės bei durpingos pievos. Neretai auga ir antropogeninėse buveinėse — durpinguose melioracijos griovių krantuose, drėgnose apleistų smėlio karjerų lomosė.

Populiacijų gausumas. Tik apie dalį radaviečių yra naujesnių duomenų. Populiacijos paprastai nebūna labai gausios — dažniausiai augalų skaičius nesiekia 100, bet kartais jų suskaičiuojama iki 250.

Grėsmės ir apsauga. Rūšies retumą lemia saviti ekologiniai poreikiai, todėl ji jautri augavietės sąlygų pokyčiams. Išlikimui grėsmę kelia buveinių naikinimas jas eksploatuojant ir keitimas sausinant bei eutrofizuojant ne tik pačias pelkes, bet ir jų aplinką, kultūrinant durpingas pievas. Pelkėms ir durpingoms pievoms, ku-

riose dėl ūkinės veiklos pokyčių ar sausinimo auga krūmai, būtinos gamtotvarkos priemonės.

Informacijos šaltiniai

Jankevičienė R., 1976: Skendeniniai — *Lentibulariaceae*. — Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 497—503. — Vilnius.

Balevičienė J., 2000: *Caricetum davallianae* Dutoit 1924 — liekninis viksvynas. — Kn.: *Balevičienė J., Gudžinskas Z., Sinkevičienė Z.* (red.), Lietuvos raudonoji knyga. Augalų bendrijos: 28—30. — Vilnius.

Meškauskaitė E., Naujalis J., 1996: Paprastoji tuklė Kurtuvėnų regioniniame parke. — Kurtuva. Kurtuvėnų regioninio parko metraštis, 2: 57—64.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI, HSUD.

Summary

Over 80 localities are widespread across all of Lithuania. The least number of localities can be found in the southwestern part of the country. The abundance of *Pinguicula vulgaris* in many cases is not high.

Aprašė Dalytė Matulevičiūtė

Jono Augustausko nuotrauka

Stačioji vaisgina

Ajuga pyramidalis L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)

ŠEIMA NOTRELINIAI (LAMIACEAE)

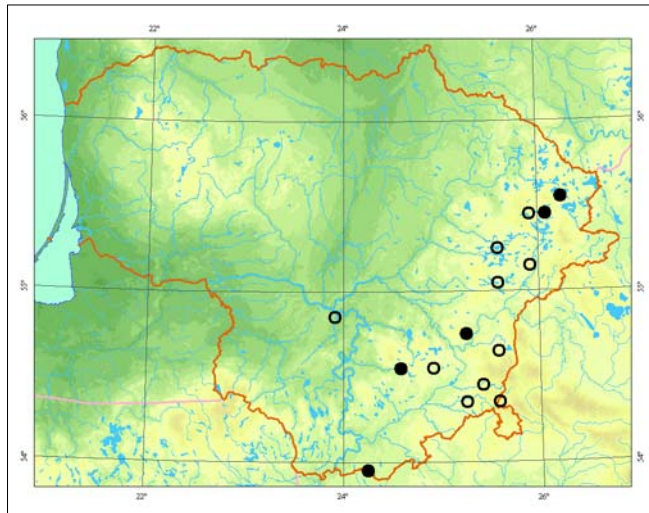
2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Europoje — šiaurėje iki Norvegijos; pietuose pasiekia Viduržemio jūros regiono kalnus, Apeninus; vakaruose — Ispaniją, Portugaliją; rytuose — Kaukazą, Ukrainą.

Radavietės yra Rytų ir Pietryčių Lietuvoje. Rasta Kau-no, Molėtų, Šalčininkų, Švenčionių, Tauragės, Trakų, Varėnos, Utenos, Vilniaus, Zarasų rajonuose.

Biologija ir ekologija. Daugiametis žolinis augalas, pa-laiapų neišaugina. Lapai lygiakraščiai arba tik nežymiai rinčiuoti. Pažiedės daug ilgesnės už žiedus; žiedynas gana tankus, kūgiškas. Žydi gegužės–birželio mėn. Dauginasi sėklomis (mirmekofilai — sėklas platina skruzdėlės). Auga šviesiuose pušynuose (*Dicrano-Pi-nion* sąjungos bendrijose) ir mišriuose miškuose, taip pat pamiškėse, miškų aikštelėse, ant kvartalų linijų, šlaituose su *Trifolio-Geranietaea* klasės bendrijomis.

Populiacijų gausumas. Žinomose radavietėse auga pa-vieniui arba grupelėmis po kelis augalus.

Grėsmės ir apsauga. Plynieji kirtimai, nutrūkusi eks-tensyvi ūkinė veikla — miškų aikštelių šienavimas ir ganymas; taip pat miškų želdymas, užaugimas krū-mais ir medynų sutankėjimas. Mažesnę grėsmę kelia mindymas, augalų skynimas.

Informacijos šaltiniai

Galinis V., 1976: Vaisgina — *Ajuga*. — Kn.: Natkevi-čaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 280 — 287. — Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Ajuga pyramidalis is known to be concentrated in sites located in eastern and southwestern Lithuania. The species occurs in pinewoods (*Dicrano-Pinion*) and mixed forests, mostly at the edges, in clearings and along the forest block lines. It also grows on slopes, in *Trifolio-Geranietaea* communities. The main threats are a cease in traditional management practices, overgrowth with shrubs, and the introduction of forest plantations.

Aprašė Raimondas Čiuplys

Broniaus Šablevičiaus nuotrauka

Raudonžiedis berutis

Teucrium scordium L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA NOTRELINIAI (LAMIACEAE)

1 (E) kategorija

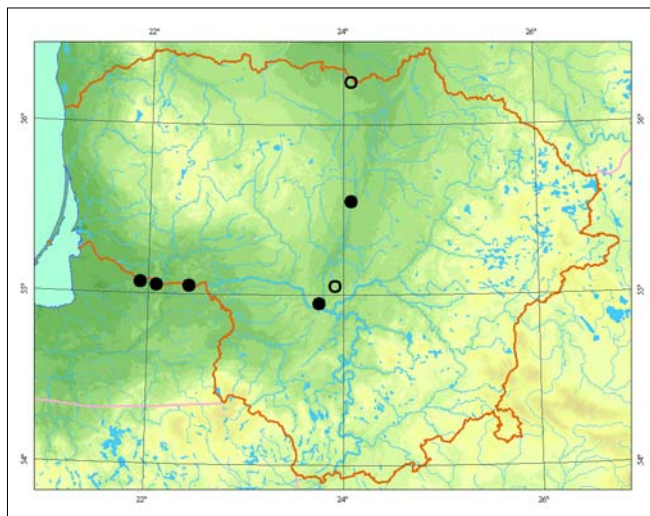
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Europoje (išskyrus šiaurę), Vakarų Sibire, Centrinėje Azijoje. Atlančio reliktas.

Lietuvoje aptiktos radavietės Bitėnuose (Šilutės r.), Viešvilėje (Jurbarko r.), Raudondvaryje (Kauno r.), Panemunėje (Pagėgių r.). Naujai rūšis aptikta Krekenavoje (Panevėžio r.).

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 10–40 cm aukščio augalas. Stiebas stačias, dažniausiai šakotas, apvalus. Žiedai purpuriniai, kartais balti. Žydi liepos – rugpjūčio mėn. Sėklos subręsta rugsėjo – spalio mėn. Dauginasi sėklomis ir vegetatyviniu būdu. Auga užliejamose pievose, upių bei griovių krantuose, lėkštoje pakrantėse, pakrančių krūmuose.

Populiacijų gausumas. Populiacijos suveši antroje vasaros pusėje. Gausi populiacija yra ties Bitėnais. Ją sudaro 20–25 generatyvinių ir 10–15 vegetatyvinių individų, kurie mažomis grupelėmis auga 20 × 30 m plote. Viešvilės apylinkėse populiaciją sudaro kelios

dešimtys vegetatyvinių individų. Naujai aptikta populiacija ties Krekenava yra gana didelė: ji užima apie 15 arų ir yra gausiausia (sudaro keletas šimtų augalų). Senųjų pavyzdžių, esančių WI herbariume, autoriai nurodo, kad pavieniai augalai augo Nemuno pakrantėje (Kauno r.) nebūdingose vietose. Šios radavietės pakartotinai nebuvo tikrintos, naujais radiniais duomenys nepatvirtinti.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta, nes mažėja tinkamų augaviečių plotai. Pagrindinė nykimo priežastis – atvirų pakrančių užaugimas nendrėmis ir krūmais. Neigiamą įtaką daro vandens erozija bei dirbtinis pakrančių tvirtinimas, užtvankų įrengimas.

Informacijos šaltiniai

Galiniš V., 1976: Berutis – *Teucrium*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora: 5: 279–280. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Teucrium scordium occurs in flooded meadows and river banks. The size and structure of populations are unstable. During humid years several dozen vegetative individuals can be recorded; they are distributed on the edges of old riverbeds and in reeds along the Nemunas River. The main reason for species extinction is overgrowth of open banks with reeds and shrubs.

Aprašė Jolanta Stankevičiūtė

Vytauto Uselio nuotrauka

lečialapė kalpokė

Scutellaria hastifolia L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)

ŠEIMA NOTRELINIAI (LAMIACEAE)

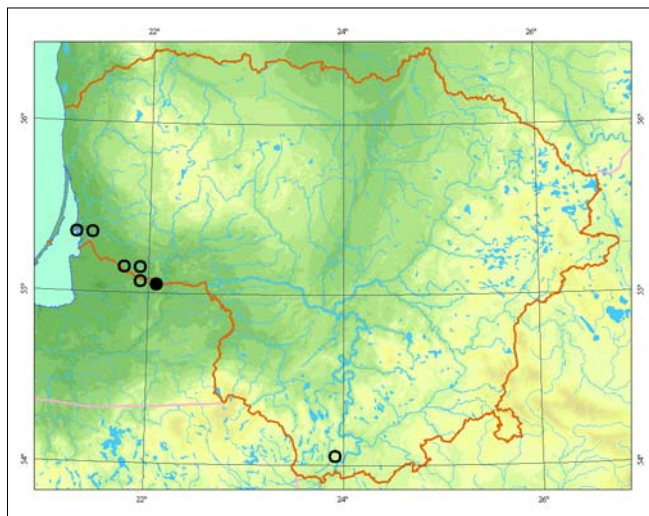
2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Paplitimas. Vakarų ir Vidurio Europoje, Vakarų Sibire, Mažonoje Azijoje.

Lietuvoje žinomos radavietės Šilutės r. ir Druskininkuose. Senojoje literatūroje nurodoma, kad augusi Ilguvoje (Šakių r.), J. Jundzilo rasta Vilniaus apylinkėse ir Mickūnuose, tačiau Lietuvos herbariumuose tai patvirtinančių pavyzdžių nėra.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 10–40 cm aukščio augalas. Stiebas kylantis, briaunos apaugusios trumpais plaukeliais. Žiedai violetiniai, taurelė ir vainikėlis apaugę liaukiniais plaukeliais. Žydi birželio–rugpjūčio mėn. Dauginasi sėklomis ir vegetatyviniu būdu. Auga užliejamose pievose, upių bei griovių krantuose, pakrančių krūmynuose. Svarbiausios sąlygos augti yra turtingas maisto medžiagų dirvožemis ir periodiškai patenkantis paviršinis vanduo. Dažniausiai aptinkama aliuvinių pievų buveinėse.

Populiacijų gausumas. Lietuvoje šiuo metu žinoma 1 populiacija ties Bitėnais, Merguvos ežero pakrantėse (Šilutės r.). Populiacija gausi, ją sudaro keli šimtai individų. Jų amžiaus struktūra tolygi. Plotuose, kur bendriose vyrauja aukštieji varpiniai, veši vegetatyviniai augalai, o kur žolynas retesnis ir žemesnis – generatyviniai. Kitose ankstesnėse radavietėse aptikti pavieniai *Scutellaria hastifolia* augalai augo nebūdingose vietose. Naujais radiniais šie duomenys nepatvirtinti.

Grėsmės ir apsauga. *Scutellaria hastifolia* išlikimo sąlyga – žmogaus ūkinė veikla. Norint išsaugoti esamą populiacijos būklę, būtina kasmet šienauti pirmąją žolę, ganyti galvijus atole.

Informacijos šaltiniai

Galiniš V., 1976: Kalpokė – *Scutellaria*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 378–381. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

This species has been found in a single locality. The population is abundant, covering a rather large area (100×200 m) in the flooded meadows along the Nemunas River and consists of a few hundred individuals. In order to preserve the existing state of the population, the first growth of grass has to be mowed every year, with limited subsequent mowing thereafter.

Aprašė Jolanta Stankevičiūtė

Valerijaus Rašomavičiaus nuotrauka

Meliscalapė medumėlė

Melittis melissophyllum L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA NOTRELINIAI (LAMIACEAE)

1 (E) kategorija

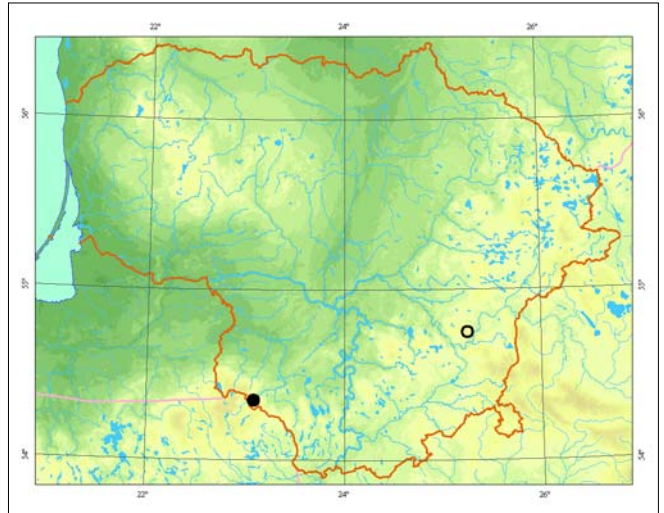
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Paplitimas. Vidurio ir Pietų Europos kalnų ir lygumų regionuose.

Lietuvoje žinomos 2 reliktinės radavietės, iš kurių pastaruoju metu šios rūšies augalų aptinkama tik vienoje. 1953 m. rasta Vanaginės miške (Vilniaus r.), tačiau pakartotinių tyrimų metu šių augalų neaptikta. Juodelių apylinkėse (Kalvarijos sav.) 1991 m. rasta tebegyvuojanti populiacija. Esama XIX a. duomenų apie radavietę Markučiuose (Vilniaus apyl.).

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 30–80 cm aukščio žolinis augalas trumpu šakniastiebiu; hemikriptofitas. Visas augalas plaukuotas. Žydi stambiais rausvai margais žiedais nuo gegužės pabaigos iki birželio mėn. Žiedus apdulkina vabzdžiai. Paprastai dauginasi sėklomis; retai kada šakniastiebiais. Sėklos subręsta birželio mėn. pabaigoje arba liepos pradžioje. Auga sausuose lapuočių ir mišriuose miškuose ant šlaitų (*Tilio-Carpinetum betuli*), kurių medynuose vyrauja liepos, ąžuolai, beržai, pasitaiko eglių ir pušų. Žolyną sudaro daugiausia žemi augalai.

Populiacijų gausumas. Juodelių apylinkių populiaciją sudaro bent 2 subpopuliacijos, augančios piet-

niuose miškingų kalvų šlaituose, pavieniui arba negausiomis grupelėmis, po 3–5 augalus. Populiaciją sudaro 100–300 individų.

Grėsmės ir apsauga. Didžiausią grėsmę augalams kelia miškų kirtimas, smėlio ir žvyro kasyba, dirvožemio erozija, augalų rinkimas, krūmų sutankėjimas.

Pernelyg sutankėjusiuose ir užkrūmijusiuose miškuose gali reikėti retinti medynus ir krūmus. Būtina riboti kasybą Juodelių karjere prie medumėlės augaviečių; sutvirtinti karjero šlaitus.

Informacijos šaltiniai

Lekavičius A., 1976: Medumėlė – *Melittis*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 330–331. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, HSUD.

Summary

The only surviving population of *Melittis melissophyllum* is known to be in southwestern Lithuania. The species occurs in dry broadleaved forests (*Tilio-Carpinetum betuli*) on slopes. The population consists of 100–300 individuals. The major threats are forest clearing, gravel mining, soil erosion, picking and the encroachment of shrubs.

Aprašė Raimondas Čiuplys

Jono Augustausko nuotrauka

Stačioji notra

Stachys recta L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)

ŠEIMA NOTRELINIAI (LAMIACEAE)

3 (R) kategorija

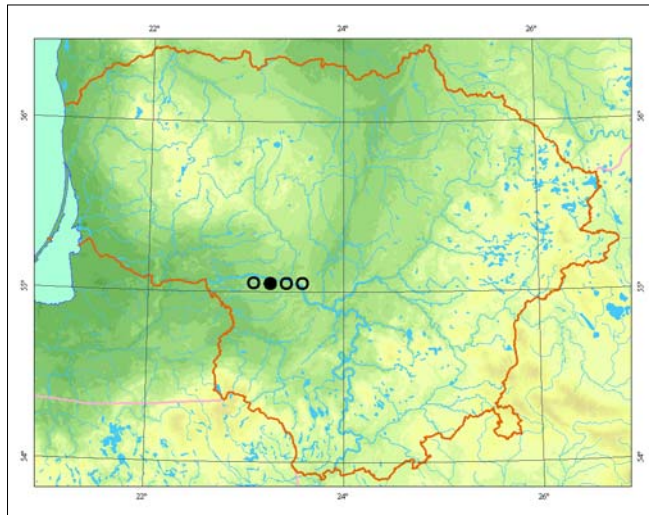
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Paplitimas. Pietų, Vidurio ir Rytų Europoje, Mažojoje Azijoje, Kaukaze. Užneštinė Šiaurės Amerikoje.

Lietuvos teritorija yra už šiaurinės ištisinio arealo ribos. Pagrindinės radavietės yra Nemuno slėnyje nuo Vilkijos iki Raudonės.

Biologija ir ekologija. Daugiametis augalas su trumpu šakniastiebiu. Stiebai statūs, tvirti, kartais kylančios, 10–50 cm aukščio. Žiedynas ilgas, menturiais viršūnėje sutankėję, prie pagrindo išretėję. Žiedai šviesiai geltoni. Žydi birželio–spalio mėn. Dauginasi vegetatyviniu būdu ir sėklomis. Auga sausų saulėtų šlaitų pievose, pakrūmėse, palaukėse (*Trifolio-Geranietae* klasės bendrijos). Galima aptikti antropogeninėse augavietėse. Eroziofilas.

Populiacijų gausumas. Įprastai auga pavieniui arba nedidelėmis grupėmis. Duomenų apie populiacijų kaitą nėra.

Grėsmės ir apsauga. Realią grėsmę populiacijoms kelia nebenaudojamų šlaitų (nešienaujamų, neganomų) apaugimas krūmais ir aukštaūgėmis žolėmis, ypač smiltyniniais lendrūnais (*Calamagrostis epigejos*). Šis šviesomėgis atvirų vietų augalas nepakenčia pavėsavimo. Būtina svarbiausiose stačiųjų notrų paplitimo vietose – dešiniojo Nemuno slėnio šlaituose – dirbtinėmis priemonėmis palaikyti atvirų erdvių ir dygliuotaisiais krūmynais apaugusių plotų santykį. Taip būtų išlaikomos ir kitų saugomų augalų rūšių buveinės: boloninio katišelio (*Campanula bononiensis*), pievinio šalavijo (*Salvia pratensis*), melsvojo gencijono (*Gentiana cruciata*), vaistinio kietagrūdžio (*Lithospermum officinale*) – pievose; dygiosios slyvos (*Prunus spinosa*) – krūmynuose.

Informacijos šaltiniai

Galiniš V., 1976: Notra – *Stachys*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 335–342. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The main localities are concentrated on slopes on the right-side of the valley of the Nemunas River mid-section. The plant usually grows alone or in small groups. Actual threat to the populations is caused by the overgrowth of abandoned (not mowed or pastured) slopes with shrubs and tall grasses, especially *Calamagrostis epigejos*.

Aprašė Valerijus Rašomavičius

Valerijaus Rašomavičiaus nuotrauka

Miškinė žiomenė

Dracocephalum ruyschiana L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA NOTRELINIAI (LAMIACEAE)

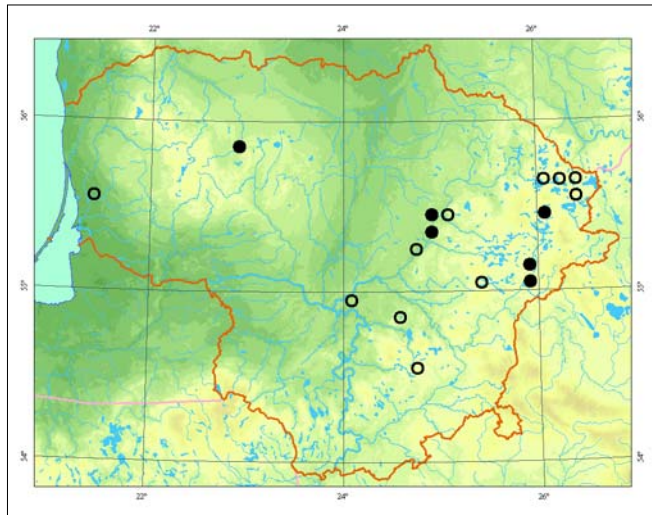
1 (E) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Įrašyta į Berno konvencijos I priedą.

Paplitimas. Iš vakarų į rytus arealas driekiasi nuo Vidurio Europos, Kaukazo, iki Sibiro, šiaurinės Mongolijos. Lietuvoje reta rūšis, dažniau aptinkama rytinėje ir pietrytinėje dalyse (Anykščių, Ignalinos, Kaišiadorių, Kauno, Molėtų, Švenčionių, Trakų, Ukmergės, Utenos, Zarasų rajonuose), o vakarinėje dalyje rasta tik Šilutės ir Kelmės rajonuose.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, trumpašakniastiebis, 0,3–0,6 m aukščio žolinis augalas su keletu stačių stiebų. Žydi liepos–rugpjūčio mėn. Dauginasi sėklomis ir vegetatyviniu būdu. Dekoratyvus. Šviesomėgis, nepakelia pavėsio. Aptinkamas retuose grynuose pušynuose arba mišriuose su beržais, miškų aikštelėse, pamiškėse, palei miško keliukus, kartais — atviruose smėlėtuose šlaituose, ypač ten, kur arti paviršiaus karbonatiniai dirvožemiai. Dažniausiai auga *Peucedano-Pinetum* asociacijos bendrijose.

Populiacijų gausumas. Auga pavieniui arba grupėmis. Baranavos apylinkėse (Švenčionių r.) žinomoje populiacijoje pavieniai augalai aptinkami apie 0,5 ha plote. Tinkamiausiomis sąlygomis augantys individai būna vešliai išsišakoję ir išsikeroję (1 augalas gali užimti 0,5 × 0,5 m plotą). Aukštaitijos nacionaliniame parke žinomoje didžiausioje populiacijoje sudaro grupes po keliasdešimt augalų.

Grėsmės ir apsauga. Sėklomis menkai plinta, populiacijos ilgą laiką aptinkamos tose pačiose vietose, todėl ypač pavojingas intensyvus ūkininkavimas, miškų kirtimas, trypimas, velėnos ardymas. Savaime nyksta pakitus šviesos režimui, kai sutankėjęs miškas pavėsina augavietę. Augalai natūraliose augavietėse gali būti sunaikinti — iškasami sodinti darželiuose.

Informacijos šaltiniai

Galiniš V., 1976: Žiomenė — *Dracocephalum*. — Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 325–330.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Rare in Lithuania, more frequent in the eastern and southeastern parts of the country. The species occurs alone or in groups in sparse pinewoods or mixed pine and birch forests, forest glades and edges, and beside forest tracks, especially in shallow carbonated soils.

Aprašė Daiva Patalauskaitė

Broniaus Šablevičiaus nuotrauka

Didžiažiedė juodgalvė

Prunella grandiflora (L.) Scholler

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)

ŠEIMA NOTRELINIAI (LAMIACEAE)

2 (V) kategorija

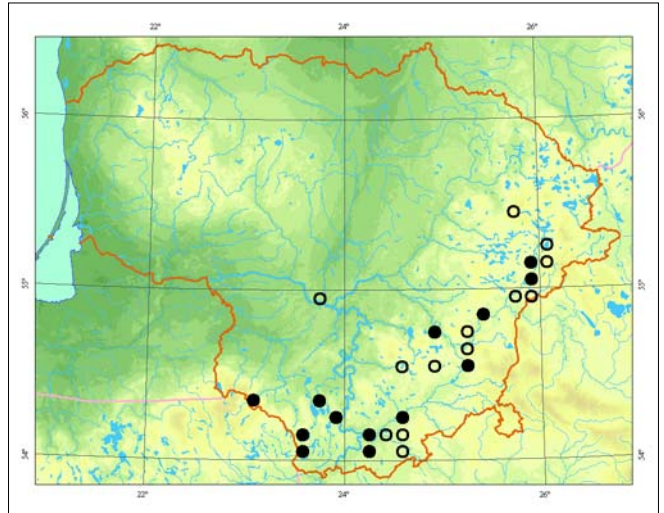
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Arealas driekiasi per Europą, Kaukazą iki Pietvakarių Azijos.

Lietuvoje rūšis aptinkama pietinėje ir pietrytinėje dalyje, arti šiaurinės arealo ribos. Augavietės telkiasi Lazdijų, Švenčionių, Varėnos, Vilniaus, Trakų rajonuose. Labiausiai į rytus nutolusi radavietė yra Utenos r., į vakarus — Kauno r.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 15–60 cm aukščio žolinis augalas su šakniastiebiu. Žydi birželio–rugsėjo mėn. Dauginasi sėklomis ir vegetatyviniu būdu. Šviesomėgis, pavėsingose augavietėse skursta. Dekoratyvus. Medingas. Kalcifilas. Auga sausose pievose, retuose sausuose miškuose, dažniausiai *Dicrano-Pinion* sąjungai priklausančiuose pušynuose, miškų aikštelėse, kirtavietėse, palei kvartalų linijas, miškų keliukus, pamiškėse.

Populiacijų gausumas. Pasitaiko pavienių augalų, bet tinkamose vietose auga įvairaus dydžio grupėmis. Daž-

niausiai grupės užima apie 0,5 m² plotą, tačiau randama iki 2 m² užimančių sąžalynų, kuriuose suskaičiuojama iki 30 augalų, iš kurių tik dalis būna vaisingi. Viena didžiausių populiacijų žinoma Baranavos miške (Švenčionių r.), kur 50 m ilgio ruože suskaičiuota dvylika apie 1 m² dydžio grupių, kuriose du trečdaliai augalų buvo vaisingi.

Grėsmės ir apsauga. Savaimė sunyksta pavėsyje. Nyksta dėl intensyvaus ūkininkavimo miškuose ir pakeitus augavietes, dėl smarkaus ganymo, trypimo, skynimo, perkėlimo į darželius.

Informacijos šaltiniai

Galiniš V., 1976: Juodgalvė — *Prunella*. — Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 363–365.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Prunella grandiflora is recorded in the southern and southeastern parts of the country. In Lithuania it is close to the northern border of its distribution range. The species occurs in sparse dry forests, usually pinewoods, forest glades, cleared areas, along forest quarter lines, forest tracks and edges, and dry meadows. Solitary individuals sometimes occur, but in suitable sites it grows in groups.

Aprašė Daiva Patalauskaitė

Eugenijaus Drobelio nuotrauka

Miškinė mėta

Mentha longifolia (L.) Huds.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA NOTRELINIAI (LAMIACEAE)

4 (I) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

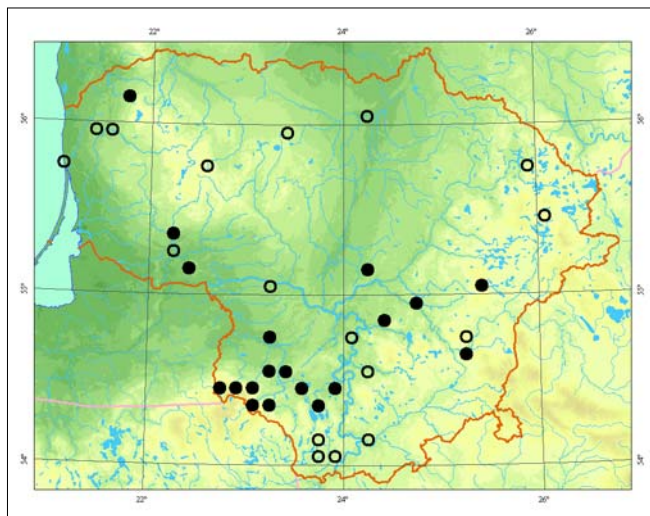
Paplitimas. Beveik visoje Europoje, Kaukaze, Mažosioje ir Centrinėje Azijoje, Afrikoje; Šiaurės Amerikoje užneštinė rūšis.

Aptinkama visoje Lietuvoje, kiek dažniau pietvakarinėje ir vakarinėje dalyje.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 30–100 cm aukščio žolinis augalas. Stiebas status, dažniausiai šakotas. Tankūs žiedynai susitelkę stiebo ir šakų viršūnėse. Augalų išvaizda labai įvairi; jie lengvai kryžminasi su kitų rūšių mėtomis. Žydi liepos ir rugpjūčio mėn. Medingas, apdulkina vabzdžiai, daugiausia plėviasparniai, drugiai ir žiedmušės. Dauginasi vegetatyviniu būdu ir sėklomis. Auga įvairiose vidutinio drėkinimo arba drėgnose augavietėse: mišriuose ir lapuočių miškuose, pievose ir pakrūmėse, paupiuose, paežerėse, pagrioviuose, pamiškėse ir pelkių pakraščiuose. Kartais auginamas; sulaukėja ir išplinta natūraliose bei antropogeninėse augavietėse.

Broniaus Šablevičiaus nuotrauka

Populiacijų gausumas. Tinkamose augavietėse populiacijos ilgai išsilaiko ir sudaro didelius, keliolikos kvadratinų metrų plotą, kai kada sparčiai plintančius sąžalynus. Nyksta tankėjant krūmams ir žolinei augalijai. Nežinoma, kokią dalį sudaro natūralios ir sulaukėjusių kultūrinių augalų populiacijos.

Grėsmės ir apsauga. Intensyvus sausinimas, arimas, herbicidų naudojimas, natūralių populiacijų kaita sulaukėjusių augalų sąžalynais.

Informacijos šaltiniai

Lekavičius A., 1976: Mėta — *Mentha*. — Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 291–303. — Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI, HSUD.

Summary

Mentha longifolia occurs throughout Lithuania, concentrating mostly in the west and southwest. The species is found in a wide range of habitats, mostly in semi-open wet or damp sites. Some abundant populations are formed by escaping from cultivation. Natural populations are vulnerable to herbicides, ploughing, drainage, and encroaching shrub and tree cover.

Aprašė Raimondas Čiuplys

Pievinis šalavijas

Salvia pratensis L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)
ŠEIMA NOTRELINIAI (*LAMIACEAE*)

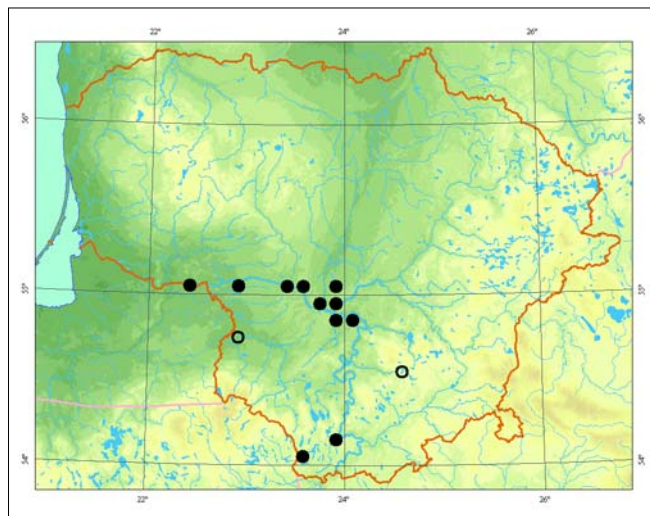
3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m. (tik *S. pratensis* f. *rubicunda*), nuo 1981 m. — *Salvia pratensis*.

Paplitimas. Europoje. Šiaurės Amerikoje užneštinė. Lietuvoje gausiai auga Nemuno ir Nevėžio upių slėnio šlaituose (Jurbarko, Šakių, Kauno r.) bei Lazdijų r.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 30–80 cm aukščio augalas. Stiebas status, plaukuotas, su briaunomis. Žiedai mėlyni arba violetiniai. Žydi gegužės–liepos mėn. Medingas augalas. Auga upių salpų vidurinės ekologinės juostos aukštuose lygmenyse, prie vaginiame pylime ant aliuvinių, velėninių karbonatinių priesmėlio ar priemolio dirvožemių. Taip pat pakrūmėse, nenaudojamose ganyklose. Pagrindinės augavietės yra stepinių pievų buveinėse.

Populiacijų gausumas. Auga sąžalynais. Sudaro tankias, gausias populiacijas, kurios užima gana dide-

lius plotus (50–100 m²). Vyrauja generatyviniai individai.

Grėsmės ir apsauga. Grėsmę kelia tiek natūralūs, tiek antropogeniniai veiksniai. Būtina pusiausvyra tarp augviečių apsaugos ir naudojimo sąlygų. Neigiamą įtaką populiacijoms daro šienavimas netinkamu laiku, intensyvus ganymas, arimas.

Informacijos šaltiniai

Lekavičius A., 1976: Šalavijas — *Salvia*. — Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 368–378. — Vilnius.

Kizienė B., 1998: Klasė *Festuco-Brometea erecti* Br.-Bl. et R.Tx. 1943 stepinės pievos. — Kn. *Rašomavičius V.* (red.) Lietuvos augalija. I. Pieves: 77–94. — Kaunas–Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The species is known to exist in a few localities most of which are situated in the valley of the Nemunas River. Distribution is restricted due to a lack of suitable habitats. The establishment of a balance between habitat conservation and use is essential as abandoned slopes overgrow with shrubs. Negative impact is also caused by overintensive habitat use: untimely mowing, intensive pasturing and ploughing.

Aprašė Jolanta Stankevičiūtė

Romualdo Barausko nuotrauka

Rudeninė praujenė

Callitriche hermaphroditica L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA PRAUJENINIAI (CALLITRICHACEAE)

3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 2003 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje ir Šiaurės Amerikoje. Reta visoje Europoje.

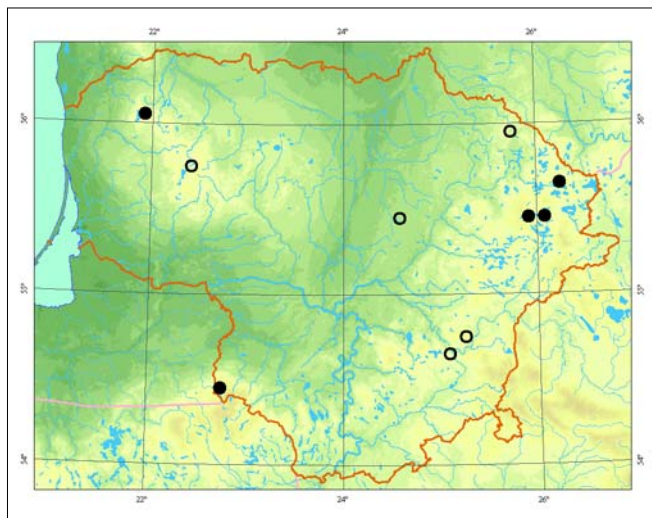
Lietuvoje nuo 1990 m. žinomos 5 radavietės rytinėje, vakarinėje ir pietvakarinėje dalyse. Gali būti, kad rūšis yra paplitusi plačiau, tačiau augalai gana sunkiai pastebimi ir atpažįstami.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 5–40 cm aukščio povandeninis augalas, dažnai išsišaknijantis ties tarpambliais. Žiedai išauga iš priešinių bekočių lapų pažastų. Dažniausiai randami vegetuojantys augalai; su žiedais ir nesubrendusiais vaisiais surinkti liepos ir rugpjūčio mėn. Auga stovinčiuose ir lėtai tekančiuose, mažai maisto medžiagų ir karbonatų turinčiuose vandenyse. Dažniausiai aptinkamas ežerų seklumose, iki 0,5 m gylio, prie maudyklių ir prieplaukose, kur pakrančių augalija specialiai šalinama arba neužauga dėl smarkaus trypimo. Kartais auga ežeruose povandeninių augalų juostoje, apie 1–2 m gylyje.

Populiacijų gausumas. Gausiausia šiuo metu žinoma yra Platelių ežero populiacija, kur rudeninės praujenės sudaro vešlius sąžalynus jachtų klubo akvatorijoje

Zofijos Sinkevičienės nuotrauka

je (nuo 0,5 iki 2 m gylio). Kitose naujose radavietėse populiacijos negausios. Gana gausi buvo Lėno ežero (Ukmergės r.) populiacija, kurios dabartinė būklė nežinoma.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta dėl vandens taršos ir eutrofizacijos, vandens telkinių užžėlimo.

Užžėlusiuose ežeruose rūšiai išlikti padeda žmogaus veikla – povandeninės augalijos pertekliaus šalinimas, nendrių šienavimas.

Informacijos šaltiniai

Galinis V., 1976: Praujeniniai – *Callitrichaceae* – Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 266–274.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The species is rare in all of Europe; only five new localities are known to exist in Lithuania. The most abundant currently known population is in Lake Plateliai where it forms an overgrowth 50 m in length at a depth of 0.5–2 m. In the other newest localities the populations are not abundant. The state and distribution of the species in Lithuania has not been sufficiently studied.

Aprašė Zofija Sinkevičienė

Boloninis katilėlis

Campanula bononiensis L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)

ŠEIMA KATILĖLINIAI (CAMPANULACEAE)

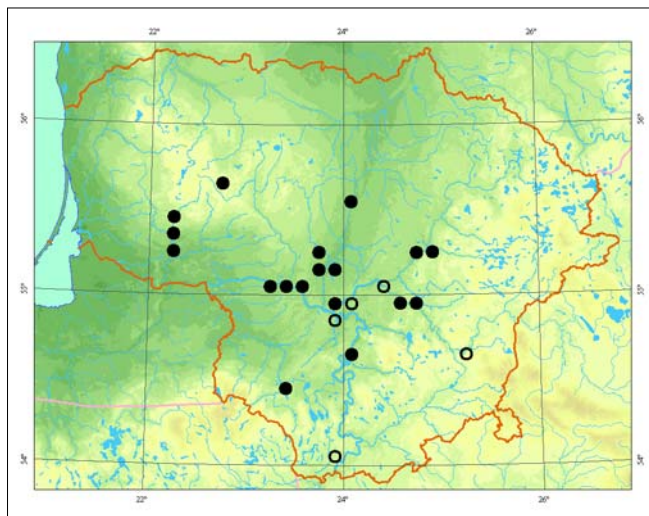
2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Paplitimas. Europoje, išskyrus arktinę sritį, Kaukaze, Vakarų Sibire, šiaurinėje Centrinės Azijos dalyje. Lietuvoje pagrindinės populiacijos yra vidurinės ir vakarinės dalies didžiųjų upių (Nemuno, Neries, Dubysos, Nevėžio) ir jų intakų slėniuose ir raguvose.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, trumpu šakniastiebiu, 60–120 cm aukščio, stačiu stiebu žolinis augalas. Šviesiai mėlyni arba violetiniai žiedai susitelkę į siaurą, ilgą, paprastai daugiašalę kekę arba šluotelę. Žydi liepos–rugpjūčio mėn., dauginasi sėklomis. Mėgsta kalkingus dirvožemius, yra šviesomėgis ir šilumomėgis. Auga miškų aikštelėse, pamiškėse ir pakrūmėse, sausose pievose (*Trifolio-Geranietea* klasės bendrijos).

Populiacijų gausumas. Auga pavieniui arba nedidelėmis grupėmis. Duomenų apie populiacijų kaitą nėra.

Giedrius Švitros nuotrauka

Grėsmės ir apsauga. Potencialią grėsmę populiacijoms kelia nebenaudojamų šlaitų (nešienaujamų, neganomų) apaugimas krūmais ir aukštaūgėmis žolėmis, ypač smiltyniniais lendrūnais (*Calamagrostis epigejos*), nes augalai nepakenčia pavėsinimo.

Būtina svarbiausiose boloninių katilėlių paplitimo vietose – didžiųjų upių šlaituose – dirbtinėmis priemonėmis palaikyti atvirų erdvių plotus. Taip būtų išlaikomos ir kitų saugomų augalų rūšių buveinės: stačiosios notros (*Stachys recta*), pievinio šalavijo (*Salvia pratensis*), melsvojo gencijono (*Gentiana cruciata*), vaistinio kietagrūdžio (*Lithospermum officinale*).

Informacijos šaltiniai

Strazdaitė J., 1980: Katilėliniai – Campanulaceae. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M., Jankevičienė, Lekavičius A. (red.), Lietuvos TSR flora, 6: 11–23. – Vilnius. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

The main populations are situated in the valleys and ravines of the largest rivers (the Nemunas, Neris, Dubysa, Nevėžis) and their tributaries in the central and western parts of the country. The plant grows sporadically or in small groups. A potential threat to the populations is the overgrowth of the abandoned (not mowed or pastured) slopes with shrubs and tall grasses, especially *Calamagrostis epigejos*.

Aprašė Valerijus Rašomavičius

Šiurkštusis katilėlis

Campanula cervicaria L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA KATILĖLINIAI (CAMPANULACEAE)

3 (R) kategorija

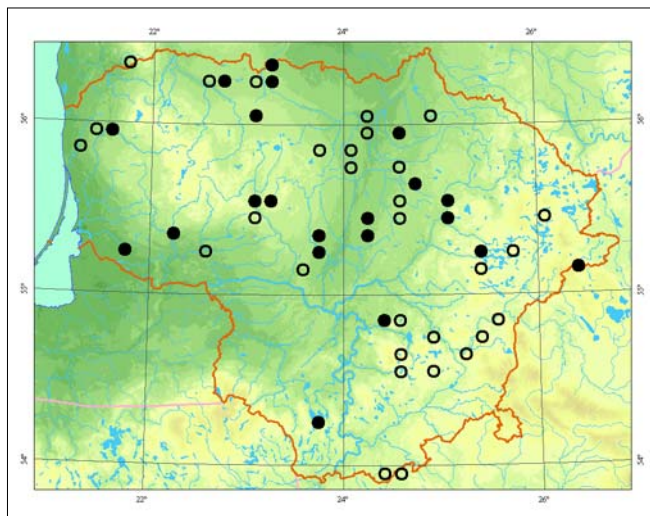
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Paplitimas. Europoje ir Vakarų Sibire. Lietuvoje rūšis aptinkama daugelyje rajonų, bet reta.

Biologija ir ekologija. Dvimetis, kartais daugiametis, tačiau žydintis tik vieną kartą, 0,4–0,8 m aukščio žolinis augalas. Pirmais metais suformuoja lapų skrotele, o stiebus su žiedynais išaugina antrais metais. Žydi liepos – rugpjūčio mėn. šviesiai mėlynais žiedais, susitelkusiais į galvutes. Vaisius – daugiasėklė dėžutė, atsidaranti angelėmis. Dauginasi sėklomis. Šviesomėgis. Mėgsta derlingus ir kalkingus dirvožemius. Auga išretėjusiuose plačialapių ir mišriuose miškuose, dažniausiai priklausančiuose *Querc-Fagetea* klasei, taip pat palei miškų keliukus, kvartalų linijas, miškų aikštelėse, kirtimuose, pamiškėse. Augalai paprastai nesudaro išsėtinės dangos, auga nedideliu atstumu vieni nuo kitų.

Jono Augustausko nuotrauka

Populiacijų gausumas. Auga pavieniui arba nedidelėmis grupėmis (iki 10 individų), jose būna antramečių fertilių individų ir pirmų metų skrotelių.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta pakeitus augavietes, dėl intensyvaus ūkininkavimo miškuose, trypimo, skynimo, rinkimo vaistams.

Informacijos šaltiniai

Strazdaitė J., 1980: Katilėlis – *Campanula*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M., Jankevičienė R., Lekavičius A. (red.), Lietuvos TSR flora, 6: 12–21. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI, HSUD.

Summary

The species is rare in Lithuania, recorded in many districts in calcareous soils in thinned broadleaved and mixed forests, beside forest tracks, quarter lines, in forest glades and along forest edges. *Campanula cervicaria* grows alone or in small groups (up to 10 individuals).

Aprašė Daiva Patalauskaitė

Ežerinė lobelija

Lobelia dortmanna L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)

ŠEIMA LOBELIJINIAI (*LOBELIACEAE*)

1 (E) kategorija

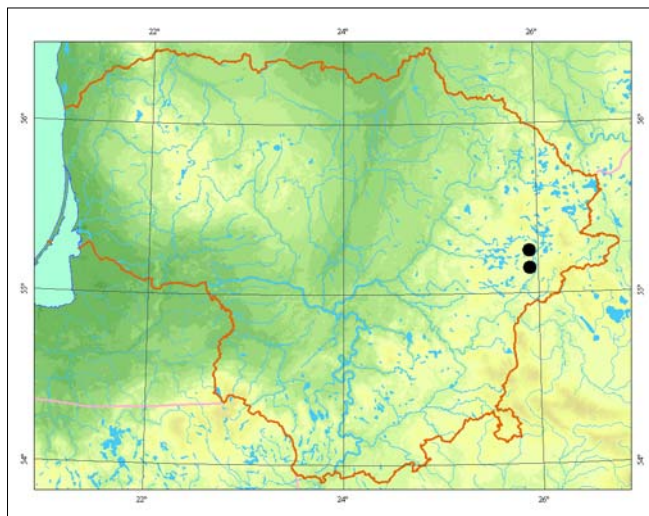
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Šiaurės Amerikos ir Europos vidutinio ir šalto klimato juostų okeaninėse srityse.

Lietuvoje rūšis rasta tik Keročio, Salinio, Salaičio, Ešerinio ir Girutiškio ežeruose (Švenčionių r.).

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 50–70 cm aukščio vandens augalas. Šaknys baltos, kuokštinės. Trumpi povandeniniai lapai sudaro skrotele. Melsvi žiedai sudaro virš vandens iškilusias mažąžiedes kekes. Žydi birželio pabaigoje, liepos mėn. Vegetatyviniu būdu dauginasi šakniastiebio dalimis su lapo skrotele. Auga rūgščiuose, neturtinguose maisto medžiagų ir karbonatų minkšto vandens ežeruose. Sudaro įvairaus dydžio sąžalynus smėlėtose arba kiek uždumblėjusiose seklumose iki 0,5 m gylio. Lietuvoje niekada neauga kartu su panašios ekologijos ežerinėmis slepišerėmis (*Isoetes lacustris*).

Populiacijų gausumas. Šiuo metu didžiausios ir gausiausios yra Salinio ir Ešerinio ežerų populiacijos. Ta-

čiau jų sekiausiose augavietėse išigali pakrančių augalai. Labai sumažėjusi Keročio ežero populiacija – lobelijos išlikusios šiaurinėje ežero dalyje, užaugančioje nendrėmis. Ko gero, geriausiai atrodo Salaičio ežero populiacijos būklė. Tačiau nė viename ežere neatlikti nuodugnūs populiacijų tyrimai. Girutiškio ežere rūšis neberandama nuo 1972 m.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta dėl ežerų taršos, eutrofizacijos ir rūgštėjimo, žuvivaisos, taip pat dėl konkurencijos su pakrančių augalais. Grėsmę kelia pernelyg intensyvus ežerų naudojimas poilsiui.

Informacijos šaltiniai

Šarkinienė I., 1980: Lobeliniai – *Lobeliaceae*. – Kn. Natkevičaitė-Ivanauskienė M., Jankevičienė R., Lekavičius A. (red.), Lietuvos TSR flora, 6: 23–25 – Vilnius. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

The species is very rare in Lithuania. In known localities the populations are rather abundant, but many habitats have been invaded by reeds and sedges. In Lake Girutiškis the species has not been found since 1972. The main threats are (extensive use of this type of lake for recreation and fishery) and its acidification.

Aprašė Zofija Sinkevičienė

Žydrūno Sinkevičiaus nuotrauka

Miškinė varnalėša

Arctium nemorosum Lej.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA ASTRINIAI (ASTERACEAE)

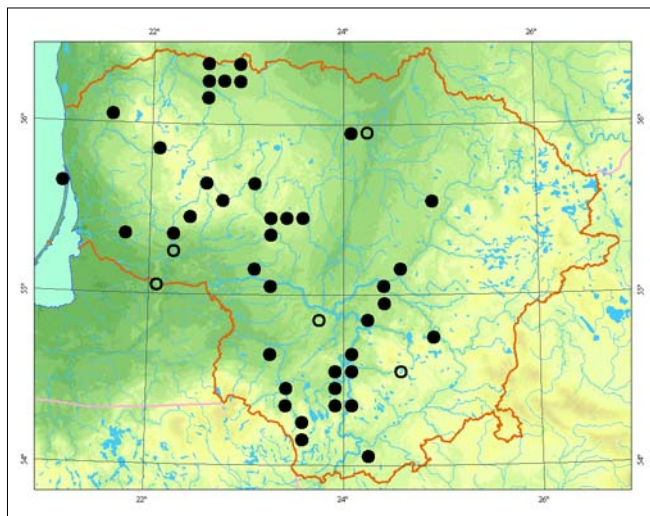
5 (Rs) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 1989 m.

Paplitimas. Šiaurės, Vidurio ir Rytų Europoje. Lietuvoje rūšis aptinkama vakarinėje, šiaurvakarinėje, pietinėje dalyse. Nerasta rytinėje, šiaurrytinėje ir pietrytinėje dalyse.

Biologija ir ekologija. Dvimetis, 1–2 m aukščio žolinis augalas. Pirmais metais išaugina liemeninę šaknį ir lapų skrotelę, antrais – šakotą stiebą su stambiais lapais ir graižais, po 3–6 susitelkusiais į kekes. Žydi liepos mėn., dauginasi sėklomis. Joms subrendus, graižai lengvai nulūžta ir išplinta prikibę prie žvėrių kailio, žmonių drabužių. Aptinkamas plačialapių miškuose (*Querc-Fagetea* klasės bendrijos), dažniau – esančiuose upių slėniuose. Pasitaiko kirtavietėse, palei miško keliukus, pamiškėse.

Populiacijų gausumas. Daugelyje radaviečių populiacijos negausios. Paprastai viename miško sklype galima aptikti keletą žydinčių ir keletą pirmamečių

augalų. Pietinėje Lietuvos dalyje esančiame Buktos miške (Marijampolės r.) aptinkami gana gausiai. Kai kur palei keliukus, kirtavietėse, pamiškėse sudaro miškinų varnalėšynų bendrijas.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta, kai dėl aktyvios ūkinės veiklos keičiamos augavietės, vaistams ar buitiniams reikmėms renkamos šaknys.

Informacijos šaltiniai

Lazdauskaitė Ž., 1980: Varnalėša – *Arctium* – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M., Jankevičienė R., Lekavičius A. (red.), Lietuvos TSR flora, 6: 146–149. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI, HSUD.

Summary

The species has been recorded in the western, north-western and southern parts of the country, but not found in the eastern, northeastern and southeastern parts. Arctium nemorosum occurs in broadleaved forests, more frequently in river valleys; it also occurs in felled areas, along forest tracks and at forest edges. Populations are not abundant in a majority of localities. Arctium nemorosum forms communities by forest tracks, in felled areas and along forest edges only in Bukta forest (southern Lithuania).

Aprašė Daiva Patalauskaitė

Jono Augustausko nuotrauka

Įvairialapė usnis

Cirsium heterophyllum (L.) Hill

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA ASTRINIAI (ASTERACEAE)

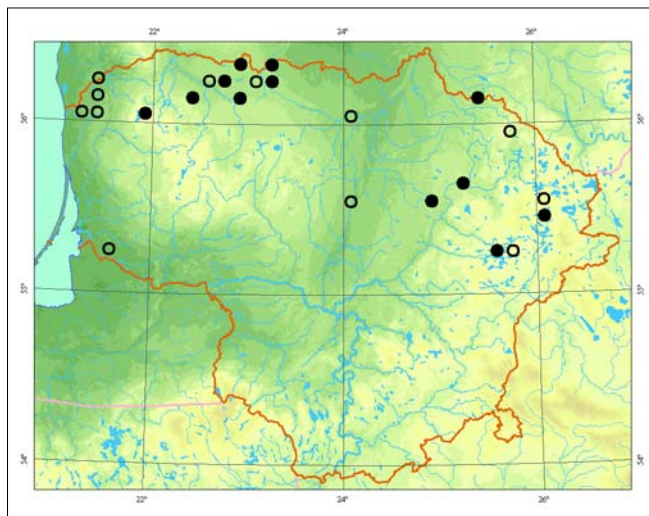
2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Rytų ir Šiaurės Europoje, išskyrus arktinio klimato juostą, Vidurio ir Vakarų Europos kalnuose, Didžiojoje Britanijoje, Airijoje, pietvakarinėje Vakarų Sibiro dalyje.

Dauguma žinomų radaviečių yra Lietuvos šiaurėje: Akmenės, Joniškio, Kretingos, Mažeikių, Plungės, Skuodo rajonuose. Pavienių radaviečių rasta Rokiškio, Zarasų, Ignalinos, Utenos, Švenčionių, Anykščių r.; Pietvakarių ir Vidurio Lietuvoje beveik neaptinkama.

Biologija ir ekologija. Daugiametis šakniastiebis žolinis augalas. Žydi liepos ir rugpjūčio mėn. Dauginasi šakniastiebiais ir sėklomis, tačiau ilgalaikis sėklų bankas dirvožemyje nesusidaro. Dažniausiai auga mišriuose ir lapuočių miškuose: mišriuose eglynuose (*Melico nuntantis-Piceetum*), pakaitiniuose beržų ir drebulių miškuose, *Carpinion* ir *Alnion incanae* sąjungų lapuotynuose, taip pat drėgnose pievose (*Calthion*, *Molinion*) ir pagrioviuose. Paprastai aptinkama šviesesnėse vie-

tose — miškų retmėse, pamiškėse, vėjavartų plotuose, prie kelių, kvartalų linijų. Mėgsta vidutinio drėkinimo arba drėgnokas augavietes ir derlingus dirvožemius.

Populiacijų gausumas. Dažniausiai auga grupėmis: ir nedideliais, ir iki keliolikos kvadratinio metrų ploto sąžalynais; rečiau aptinkama pavieniui. Stebėtose radavietėse augalų gausumas mažai kinta. Aptinkama naujų augaviečių.

Grėsmės ir apsauga. Plynieji kirtimai, sausinimas, medynų susivėrimas (ypač mišriuose miškuose sutankėjus eglėms).

Augavietėse gali reikėti retinti medžius ir krūmus, saikingai ganyti ir šienauti.

Informacijos šaltiniai

Lekavičius A., 1980: *Calendulaea*. — Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M. et al. (red.), 6:144–177.* — Vilnius. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Cirsium heterophyllum sites concentrate in northern Lithuania and some are scattered in the eastern part. The species occurs in mixed species-rich spruce woods, birch and aspen forests, broadleaved forest communities, as well as in wet meadows. The plants prefer moist fertile soils. Populations are threatened by clear felling, draining, and increased shade. Restoration activities can include the thinning of trees and shrubs, mowing, and grazing.

Aprašė Raimondas Čiuplys

Jono Augustausko nuotrauka

Juodgalvė bajorė

Centaurea phrygia L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA ASTRINIAI (ASTERACEAE)

2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

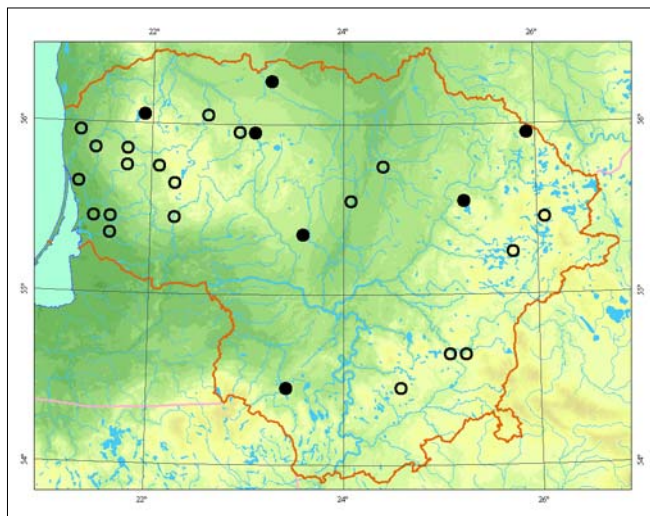
Paplitimas. Europos, Vakarų Sibiro šalto ir vidutinio klimato juostose.

Lietuvoje rūšis aptinkama beveik visoje teritorijoje, tačiau reta. Daugiausia radaviečių vakarinėje dalyje. Nuo 1991 m. aptikta mažai radaviečių.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, iki 80 cm aukščio žolinis augalas su medėjančiu šakniastiebiu, apaugęs šiurkščiais plaukeliais. Graižai pavieniai arba retomis kekėmis. Žydi liepos – rugpjūčio mėn. Sėklos su skristukais, subręsta ne kiekvienais metais. Natūraliose augavietėse – pievose, krūmuose, pamiškėse, miškų aikštelėse – dažniausiai auga pavieniui arba negausiomis grupėmis. Pastaruoju metu dažniau aptinkamas antropogeninėse augavietėse (kirtimuose, pakelėse, griovių ir kvartalų linijų pakraščiuose), kur sudaro nedidelius sąžalynus. Gali būti, kad jam dygti reikia pažeistų vietų ir gero apšvietimo. Nėra prierašus vieno tipo bendrijoms, pievose kartais auga briedgaurnuose (*Nardetea* klasės bendrijos).

Populiacijų gausumas. Natūraliose augavietėse populiacijos dažniausiai negausios. Kiek gausesnės antropogeninėse augavietėse. Nuodugniai populiacijų būklė netyrinėta.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta sukultūrintuose, per intensyviai naudojamuose (ganomuose, šienaujamuose),

taip pat apleistuose, užželiančiuose krūmais pievų plotuose, susivėrusiose miško bendrijose. Kad rūšis išliktų, reikia šienauti pievas.

Informacijos šaltiniai

Lekavičius A., 1980: Bajorė – *Centaurea* – Kn. Natkevičaitė-Ivanauskienė M., Jankevičienė R., Lekavičius A. (red.), Lietuvos TSR flora, 6: 172 – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: WI, BILAS.

Summary

The species is recorded almost throughout the whole territory of Lithuania, but it is rare. A majority of the localities are situated in the western part of the country. After 1991 it was mostly found in anthropogenic habitats. The populations in natural habitats are usually sparse; in anthropogenic habitats they are more abundant. Mowing is essential for the survival of the species in meadows.

Aprašė Zofija Sinkevičienė

Valento Ramono nuotrauka

Driskioji kiaulpienė

Taraxacum lacistophyllum (Dahlst.) Raunk.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)

ŠEIMA ASTRINIAI (ASTERACEAE)

2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 2007 m.

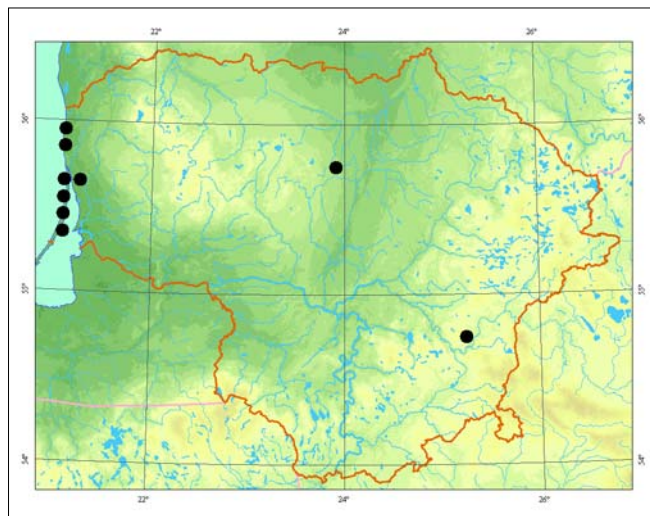
Paplitimas. Rūšies arealas apima beveik visą Vakarų ir Vidurio Europą. Šiaurėje jis driekiasi per pietinius Norvegijos, Švedijos ir Suomijos regionus, o rytuose – per rytines Baltijos jūros pakrantes.

Lietuvoje reta rūšis, aptinkama ties rytiniu arealo pakraščiu.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 10–30 cm aukščio augalas. Lapai suskaldyti į labai smulkias ir siauras, neretai garbiniuotas skiltis. Graižai 2,5–3,5 cm skersmens. Liežuviškieji žiedai geltoni. Žydi nuo gegužės vidurio iki birželio mėn. pradžios. Dauginasi ir plinta sėklomis. Vaisiai sunoksta praėjus maždaug 1,5–2 savaitėms nuo žydėjimo pabaigos, juos išnešioja vėjas. Žydėti pradeda antrais metais.

Auga šarminiuose ar neutraliuose, dažnai karbonatų turinčiuose smėlio ir priemolio dirvožemiuose, dažniausiai smėlynuose, vidutiniškai sausose smiltpievėse, kopų papėdėje, pilkosiose kopose, palvėje, kalvų šlaituose.

Populiacijų gausumas. Baltijos jūros ir Kuršių marių pakrantėse esančios driskiųjų kiaulpienių populiacijos nedidelės, dažniausiai aptinkamos nedideliuose plotuose, šarminiuose ar neutraliuose smėlio dirvožemiuose. Populiacijose individų paprastai nedaug, nuo kelių dešimčių iki šimto. Kelios gausios ir gyvybingos populiacijos

(kelių šimtų individų) išlikusios Kuršių nerijoje. Žemyninėje Lietuvos dalyje esančios populiacijos mažos. Ruginėnų apylinkėse (Radviliškio r.) esančioje populiacijoje 2005 m. aptikta mažiau kaip 100 individų, o Verkių regioniniame parke (Vilniuje) – mažiau kaip 10.

Grėsmės ir apsauga. Buveinių nykimas: smėlynai ir smiltpievės savaime užželia mišku arba apsodinamos medžiais. Intensyvaus pošio zonose augalai nukenčia nuo mindymo ir suspausto dirvožemio, tinkamų buveinių naudojimo statyboms.

Apsaugoti populiacijas galima tik palaikant joms palankią buveinių būklę.

Informacijos šaltiniai

Stancevičius A., 1980: Kiaulpienė – *Taraxacum*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M., Jankevičienė R., Lekavičius A. (red.), Lietuvos TSR Flora, 6: 252–261.

Kukk T., Kuusk V., Gudžinskas Z., 2003: *Taraxacum* Weber ex Wigg. – In: Kuusk V., Tabaka L., Jankevičienė R. (eds), Flora of the Baltic Countries, 3: 46–74. – Tartu. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

In Lithuania *Taraxacum lacistophyllum* is a rare and vulnerable species, mainly distributed along the Baltic Sea coast on grey dunes. Two isolated populations are known in Radviliškis district and in Vilnius. This species is threatened by habitat changes.

Aprašė Zigmantas Gudžinskas

Linos Jasiukonytės piešinys

Švedinė kiaulpienė

Taraxacum suecicum G. E. Haglund

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA ASTRINIAI (ASTERACEAE)

2 (V) kategorija

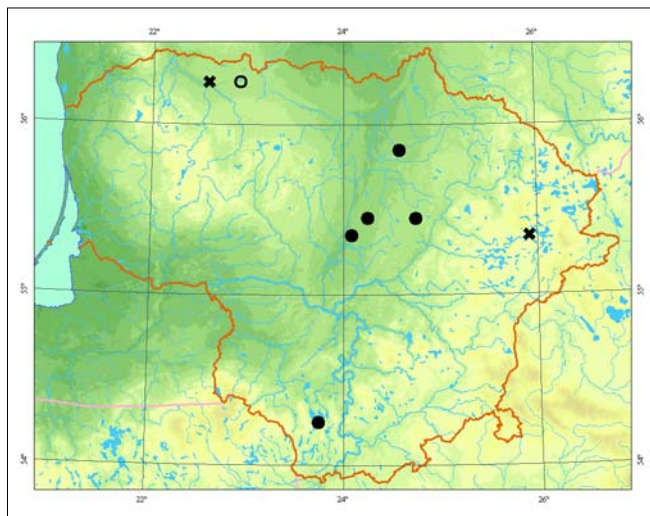
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Paplitimas. Pagrindinė rūšies arealo dalis apima Švediją ir Suomiją, nedidelės arealo dalys apima Daniją, Estiją, Latviją ir Lietuvą.

Lietuvoje reta rūšis, nes yra ties pietiniu arealo pakraščiu.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, kartais dvimetis, 10–25 cm aukščio augalas. Apomiktinė rūšis. Žydi balandžio–gegužės mėn. Dauginasi ir plinta sėklomis. Sėklos sudygsa vasaros pradžioje, iki rudens jauni augalai sudaro lapų skrotelę. Auga turtingame karbonatų, drėgname dirvožemyje, dažniausiai šlapiose žemažolėse pievose, vandens telkinių pakrantėse, žvyrų ir klinčių karjeruose.

Populiųjų gausumas. Visos dabar žinomos švedinių kiaulpienių populiacijos nedidelės, jas sudaro nuo kelių dešimčių iki kelių šimtų individų. Gausiausia buvusi populiacija Pašilėlių botaniniame draustinyje (Kė-

dainių r.) baigia sunykti. Ginučių ažuolyne švedinės kiaulpienės gausiai augo maždaug 250 m² plote, bet nuo 1993 m. jų neberandama.

Grėsmės ir apsauga. Visame areale švedinė kiaulpienė priskiriama prie pažeidžiamų rūšių grupės. Grėmę kelia buveinių nykimas, susijęs su drėgnų žemių sausinimu, derlingų karbonatinių dirvožemių naudojimu žemės ūkio reikmėms. Aukštaitijos nacionaliniame parke, Ginučių ažuolyne, buvusi populiacija sunyko uždraudus miškapievių ganyti ir šienauti. Apsaugoti populiacijas galima tik palaikant joms palankią buveinių būklę – reguliariai šienaujant, ganant.

Informacijos šaltiniai

Šablevičius B., 1999: Retosios augalų rūšys Aukštaitijos nacionaliniame parke. – Ignalina.

Kukk T., Kuusk V., Gudžinskas Z., 2003: *Taraxacum* Weber ex Wigg. – In: Kuusk V., Tabaka L., Jankevičienė R. (eds), Flora of the Baltic Countries, 3: 46–74. – Tartu. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

In Lithuania *Taraxacum suecicum* is a rare and vulnerable species. It was recorded in several isolated localities. However, at least three populations are probably extinct. This species is threatened by habitat changes caused by land drainage and insufficient usage of wet meadows that overgrow with tall herbs, shrubs and trees.

Aprašė Zigmantas Gudžinskas

Mindaugo Rylos nuotrauka

Šiurkščioji kudlė

Pilosella echiodes (Lumn.) F. W. Schultz et Sch. Bip.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)

ŠEIMA ASTRINIAI (ASTERACEAE)

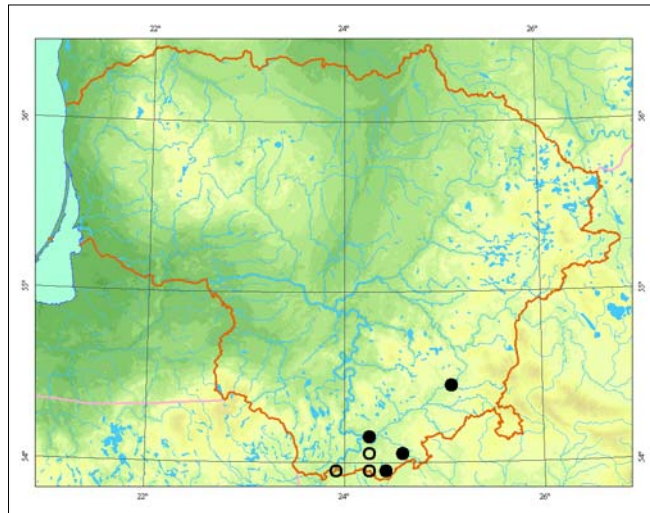
3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Pietų ir Vidurio Europoje, vakarinėje Rytų Europos dalyje. Visame areale sparčiai nykstanti rūšis. Lietuvoje aptinkama tik Varėnos ir Šalčininkų r. bei Druskininkų sav. Literatūroje esančios nuorodos kitose šalies dalyse susijusios su klaidingai apibūdintais augalais, dažniausiai – *Pilosella rothiana*.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 30–80 cm aukščio augalas su gana storu įstrižu šakniastiebiu, niekada neišaugina palaipų. Žydi birželio–liepos mėn. Dauginasi ir plinta sėklomis, kurias išnešioja vėjas. Augalai iš sėklų sudygsta tais pačiais metais arba kitą pavasarį. Sėklos, patekusios tarp samanų arba į storą spyglių sluoksnį, nesudygsta arba sudygę daigai žūsta. Auga retuose šiuriniuose pušynuose, sausų pušynų pakraščiuose, smėlynuose, šlaituose, karbonatų turtingame smėlio ar priemolio dirvožemyje. Gana dažnai šiurkščioji kudlė painiojama su *Pilosella rothiana*, kuriai būdingi rusvi šereliai ir liaukiniai plaukeliai stiebo viršuje, ant graižkočių arba ant skraistlapių (*Pilosella echiodes* liaukinių plaukelių visai neturi).

Populiacijų gausumas. Beveik visos populiacijos nekausios, sudarytos iš pavienių individų arba nedidelių jų grupelių ir dažnai užima nedidelį plotą. Gausiausia populiacija išlikusi Dzūkijos nacionalinio parko Skroblaus rezervate, pušimis apaugusiuose sausuose,

truputį eroduojamuose šlaituose. Anksčiau buvusios gausios populiacijos Čepkelių rezervate beveik sunykusios. Rūdninkų girioje buvusio karinio poligono smėlynus užsodinus pušimis, populiacija smarkiai sumažėjo. Manoma, kad visą rūšies populiaciją šalyje sudaro apie 500 individų.

Grėsmės ir apsauga. Tiesiogiai rūšis nyksta dėl smėlynų užželdimo ir jų apželdinimo pušų plantacijomis. Būtinai nuolat kintančios buveinės su įvairaus dydžio atviro smėlio plotais. Kai kurios cenopopuliacijos dėl kitų *Pilosella* rūšių introgresijos visiškai arba beveik sunykusios.

Informacijos šaltiniai

Gudžinskas Z., 2002: Distribution patterns of *Hieracium (Pilosella) echiodes* in Lithuania and problems of its protection. – In: Gutermann W. (ed.), 6th Hieracium Workshop. Contribution Abstracts: 21. – Wien. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

In Lithuania *Pilosella echiodes* occurs only in the Varėna and Šalčininkai districts, and in Druskininkai municipality. This species is threatened by changes to habitat, i.e. pine plantations on sand. The major threat to its existence is related to the intense introgressive hybridisation with other species of the genus that is caused mainly by changes in the surrounding habitats.

Aprašė Zigmantas Gudžinskas

Linos Jasiukonytės piešinys

Gorskio pūtelis

Tragopogon gorskianus Rchb. f.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA ASTRINIAI (ASTERACEAE)

3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 1989 m.

Paplitimas. Rytinėje Vidurio Europos dalyje (Pripetės ir Merkio senslėniuose). Polesės smėlynų ir Pietryčių Lietuvos smėlėtosios lygumos endemas.

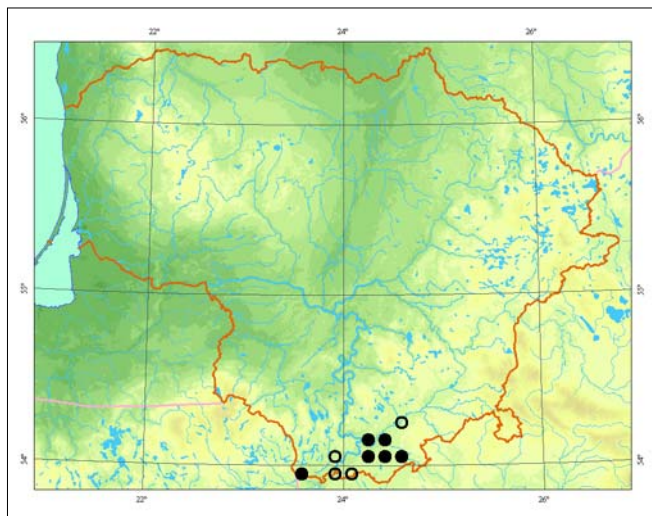
Lietuvoje rūšis aptinkama pietinėje dalyje (Lazdijų, Varėnos r.).

Biologija ir ekologija. Dvimetis, 30–60 cm aukščio augalas su ilga liemenine šaknimi, vienu ar keliais šakotais stiebais. Pamatiniai lapai siauri, linijiški, stiebiniai kiek platesni, melsvai pilkšvi. Šviesiai geltoni žiedai susitelkę į graižus. Hemikriptofitas. Žydi birželio–rugpjūčio mėn. Vaisiai su skristukais, juos išplatina vėjas. Šviesomėgis. Auga sausuose retuose pušynuose, žemyninių kopų ir upių slėnių atviruose šlaituose, rečiau antrinėse buveinėse – pakelėse, ant kvartalų ir elektros tiekimo linijų.

Populiacijų gausumas. Auga pavieniui arba nedidelėmis grupėmis.

Zigmanto Gudžinsko nuotrauka

Grėsmės ir apsauga. Nyksta, nes mažėja tinkamų buveinių – atvirų miško aikštelių ir pamiškių plotų (dėl savaiminio užaugimo ar užsodinimo mišku). Tvarkant miškus, reikia palikti neužsodintas atviras aikšteles, dirbtinai stabdyti sukcesiją pamiškėse.

Informacijos šaltiniai

Natkevičaitė-Ivanauskienė M., 1980: Pūtelis – *Tragopogon*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M., Jankevičienė, Lekavičius A., (red.), Lietuvos TSR flora, 6: 182–191. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: WI.

Summary

This endemic European species occurs in southeastern Lithuania on continental dunes and in dry pine forests. Populations are scattered and small.

Aprašė Mindaugas Lapelė

Paprastoji muskrėslė

Pulicaria vulgaris Gaertn.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)

ŠEIMA ASTRINIAI (*ASTERACEAE*)

1 (E) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 2000 m.

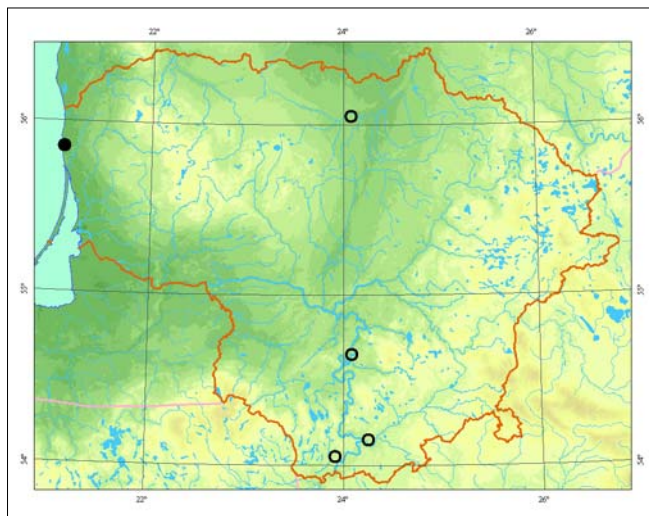
Paplitimas. Vakarų ir Pietų Europoje, Kaukaze, Centrinėje ir Mažojoje Azijoje, Vakarų Sibire ir Tolimuosiuose Rytuose, Šiaurės Afrikoje.

Lietuvos teritorija yra šiauriniame arealo paribyje. Iš herbariumo pavyzdžių Lietuvoje žinomos tik kelios istorinės (praėjusio amžiaus vidurio) radavietės, kurios pakartotinai nėra patvirtintos. 2002 m. rasta auganti Vakarų Lietuvoje (Nemirsetoje), tačiau vėliau rūšis šioje radavietėje taip pat nebeaptikta (tinkama buveinė sunaikinta).

Biologija ir ekologija. Vienmetis augalas. Stiebai statūs, 15–30 cm aukščio, nuo pamato šakoti, apaugę minkštais liaukiniais plaukeliais. Graižai gausūs, nedideli, pavieniai arba skydiškose šluotelėse. Liežuviš-

Linos Jasiukonytės piešinys

ki žiedai nešvariai geltoni, tik truputį ilgesni už vamzdiškus žiedus. Žydi liepos – rugpjūčio mėn. Auga drėgnose lomose, vandens telkinių pakrantėse.

Populiacijų gausumas. Duomenų apie istorinių populiacijų sudėtį nėra. Nemirsetoje stebėtas nedidelis sąžalynas.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta keičiantis buveinėms – susiveriant daugiametės augalijos dangai suardytuose drėgnuose smėlynuose ar vandens telkinių pakrantėse. Būtinose gamtotvarkos priemonės populiacijoms atkurti ir palaikyti.

Informacijos šaltiniai

Lazdauskaitė Ž., 1980: Muskrėslė – Pulicaria. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M., Jankevičienė, Lekavičius A. (red.), Lietuvos TSR flora, 6: 60–61. – Vilnius. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

Only a few historic localities (from the middle of the last century) are known in Lithuania; their existence has not been repeatedly confirmed. In 2002 the plant had been recorded in western Lithuania (Nemirseta), but later the species was not found in this locality. Restoration and maintenance of the populations through the implementation of management practices is recommended.

Aprašė Valerijus Rašomavičius

Gelsvasis pūkelis

Gnaphalium luteoalbum L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA ASTRINIAI (ASTERACEAE)

1 (E) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 2000 m.

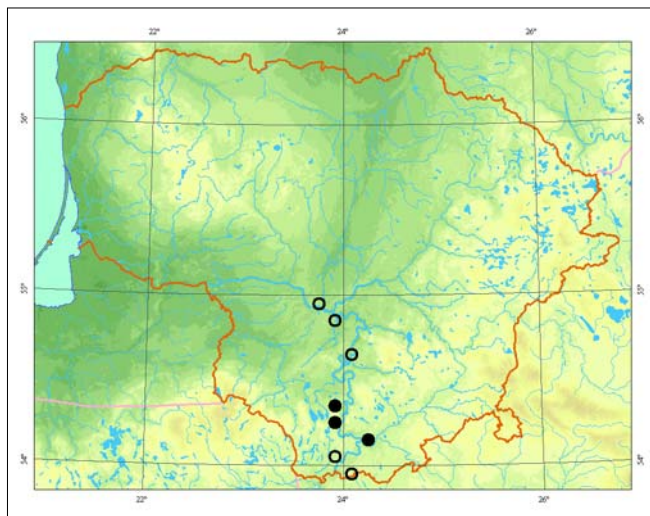
Paplitimas. Vakarų ir Vidurio Europoje, Viduržemio jūros regione, Kaukaze, Centrinėje Azijoje, Mažajoje Azijoje, Afrikoje.

Lietuva yra šiaur rytiniame arealo pakraštyje. Žinomos kelios radavietės Nemuno krantuose, ruože tarp Druskininkų ir Kauno.

Biologija ir ekologija. Vienmetis, kartais dvimetis augalas. Stiebai kylantys arba statūs, 10–60 cm aukščio dažniausiai tik viršūnėje šakoti, apaugę baltais pūkiais. Graižai susitelkę į tankias krūveles skėtiškose šluotelėse. Vainikėlis oranžinis arba gelsvai baltas. Žydi birželio – spalio mėn. Auga erodijuojamuose upių krantų šlaituose, drėgnuose smėlynuose.

Linės Jasiukonytės piešinys

Populiacijų gausumas. Pastaraisiais metais stebėtos populiacijos negausios. Apie jų gausumo kaitą duomenų nėra.

Grėsmės ir apsauga. Labai retai pasitaikanti rūšis dėl tinkamų augaviečių stokos. Saikingai birūs, smėlingi Nemuno krantai gana retas reiškinys – stiprios erozijos veikiamuose stačiuose šlaituose nespėja įsitvirtinti net terofitai; lėkštesnius greitai sutvirtina daugiametės augalijos velėna.

Norint rūšį išsaugoti, būtinos veiksmingos gamtotvarkos priemonės. Siūloma galimose buveinėse sukurti palankesnes augimo sąlygas: apriboti erozijos mastą arba pašalinti daugiametę žolinę augaliją, suformuoti mikroterosas diasporoms sulaikyti.

Informacijos šaltiniai

Lazdauskaitė Ž., 1980: Pūkelis – *Gnaphalium*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M., Jankevičienė, Lekavičius A. (red.), Lietuvos TSR flora, 6: 52–54. – Vilnius. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The plant grows on eroding slopes of riverbanks and wet sands. A few localities on the banks of the Nemunas River between Druskininkai and Kaunas are known. Nature management measures are recommended for the protection of the species.

Aprašė Valerijus Rašomavičius

Trispalvis astras

Aster tripolium L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)

ŠEIMA ASTRINIAI (ASTERACEAE)

1 (E) kategorija

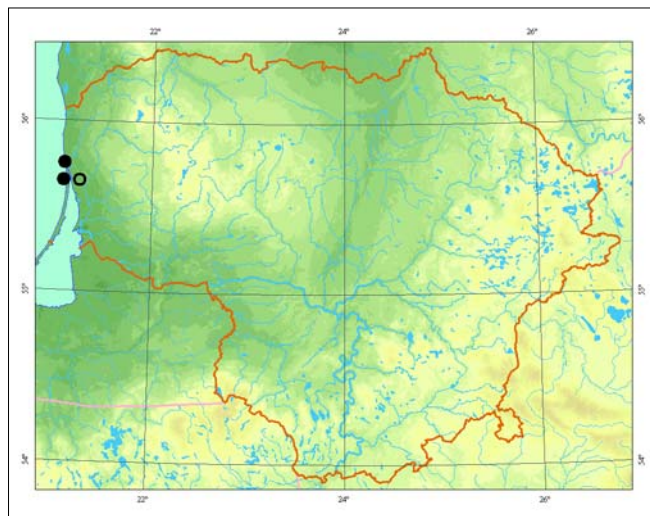
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Vidurio ir Rytų Europoje, Balkanuose, Kaukaze, Mažojoje ir Centrinėje Azijoje, Sibire, Tolimuosiuose Rytuose, Japonijoje, Kinijoje, Šiaurės Amerikoje, Šiaurės Afrikoje.

Lietuvoje labai reta rūšis. Auga tik Kuršių marių pakrantėje: Smeltės pusiasalyje ir Smiltynėje.

Biologija ir ekologija. Lietuvoje – daugiametis, kitur gali būti vienmetis arba dvimetis, 15–60 cm aukščio augalas. Dauginasi sėklomis. Žydi birželio–rugsėjo mėn. Halofitas. Auga ant apysūrio sąnašinio smėlio, dažnai užliejamose vietose.

Populiacijų gausumas. Literatūroje nurodoma, kad XX a. pradžioje *Aster tripolium* Kuršių marių pakrantėse augo gausiai. Šiuo metu Lietuvos pajūryje žinomos 3 *Aster tripolium* populiacijos. Smeltės pusiasalyje žydinčių augalų nedaug, jie nuolat užpilami uosto ar buitinių atliekomis, mindomi žvejų mėgėjų. Smiltynėje stebima

populiacija, kurioje 20–30 žydinčių ir 10–15 nežydinčių augalų. Kopgalyje tarp marių krantą sutvirtinančių akmenų auga 15–20 žydinčių augalų. Kuršių nerijoje, pamaryje, kartkartėmis randama pavienių augalų.

Grėsmės ir apsauga. Pagrindinė nykimo priežastis yra urbanizacija, mechaninis augaviečių suardymas.

Informacijos šaltiniai

Bandžiulienė R., Pakalnis R., 1984: Lietuvos pajūrio augalija ir jos apsaugos problemos. – Baltija, 60–71. – Vilnius.

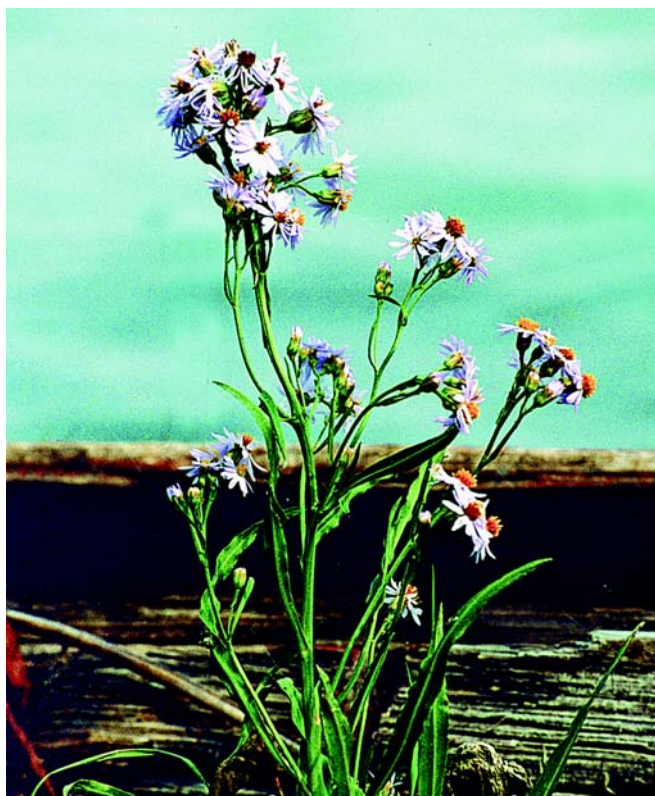
Purvinas E., 1978: Biogeocenoze *Aster tripolium* i *Glaux maritima* – predstaviteli Krasnoj knigi Litovskoj SSR. – Ochrana i vostonovlenije rastitelnogo pokrova, 108–109. – Tartu.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Three populations are known to exist on the Lithuanian seacoast. Species distribution is limited by the absence of wet halophilous meadows. The localities have been damaged by different kinds of construction activities. The main threats are likely to be urbanisation and the lack of a habitat management system.

Aprašė Jolanta Stankevičiūtė

Gedimino Gražulevičiaus nuotrauka

Gauruotoji žilė

Senecio congestus (R. Br.) DC.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA ASTRINIAI (ASTERACEAE)

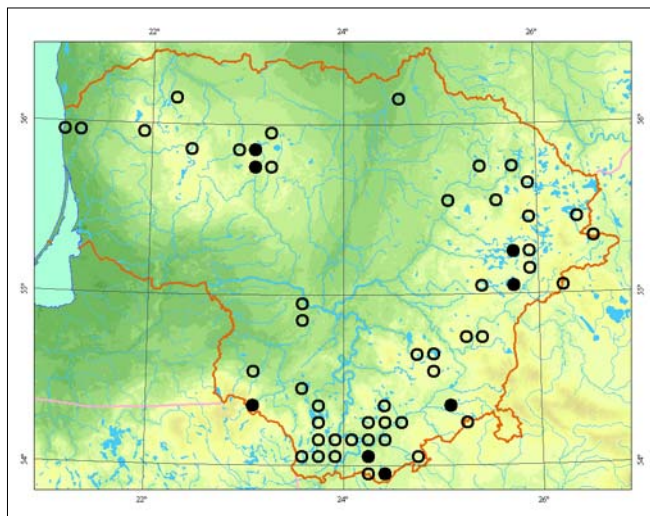
3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, išskyrus pietinę dalį, Šiaurės Azijoje, šiauriniuose Šiaurės Amerikos regionuose. Lietuvoje aptinkama įvairiose šalies dalyse, bet dažnesnė Pietų Lietuvoje.

Biologija ir ekologija. Dvimetis žolinis augalas. Dauginasi sėklomis. Auga atvirose, laikinai užliejamose vietose, turtingame maisto medžiagų, humusingame, durpingame ar dumblingame dirvožemyje tiek natūraliose, tiek antropogeninėse buveinėse. Natūraliose buveinėse auga salpinėse ir pelkėtose pievose bei šaltiniuose žemapelkėse, šaltiniuose upelių ir ežerų pakrantėse, šlapiose pakrančių pievose, atvirose dumblingose upių ir ežerų pakrantėse. Pastarosiose vietose gauruotosios žilės dažniausiai aptinkamos pionierišiose augalų bendrijose. Antropogeninėse buveinėse aptinkamos tvenkinių krantuose, eksploatuojamuose durpynuose, šlapiose pakelėse ir grioviuose bei jų krantuose.

Populiacijų gausumas. Iš viso žinoma per 40 radaviečių. Naujų duomenų yra tik apie nedidelę radaviečių dalį.

Šios rūšies augalai dažniausiai auga pavieniui arba ne-gausiomis grupelėmis, sąžalynus sudaro itin retai.

Grėsmės ir apsauga. Nedidelis augalų gausumas raudvietėse atspindi ypatingą šios rūšies jautrumą nepalankioms ekologinėms sąlygoms. Todėl ne tik tinkamų buveinių naikinimas, bet ir jų keitimas – pelkių ir šlapių pievų sausinimas, upelių ir ežerų pakrančių pertvarkymas – kelia grėsmę rūšies išlikimui.

Informacijos šaltiniai

Lazdauskaitė Ž., 1980: Žilė – *Senecio*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M., Jankevičienė R., Lekavičius A.* (red.), Lietuvos TSR flora, 6: 135–144. – Vilnius. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Senecio congestus is distributed in many districts of Lithuania, but it is more frequent in the southern part of the country. It is found in floodplains and swampy meadows, springfens, on spring rich banks and wet meadows of rivers and lakes, on open silty riverbanks and in the littoral zone of lakes. This species occurs in anthropogenic habitats such as pond banks, in exploited peatlands, along wet roadsides and on the edges of ditches as well.

Aprašė Dalytė Matulevičiūtė

Linės Jasiukonytės piešiny

Kalninė arnika

Arnica montana L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)

ŠEIMA ASTRINIAI (ASTERACEAE)

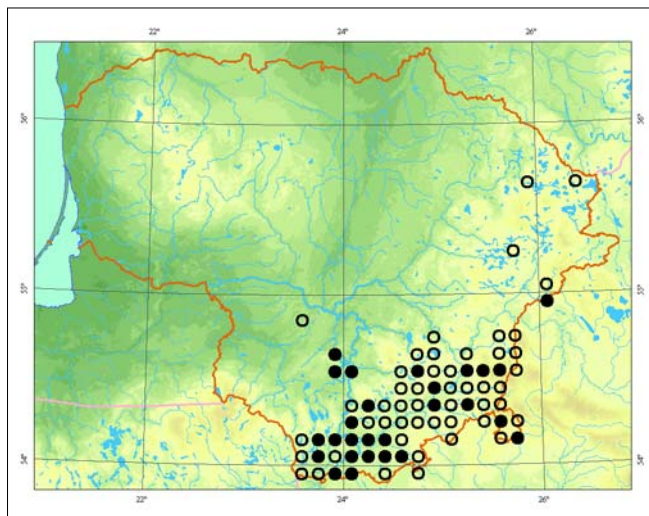
2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 1976 m.

Paplitimas. Vakarų ir Vidurio Europos kalnuose (Pietų Skandinavijoje, Alpėse, Šiaurės Balkanuose, Pirėnuose, Karpatuose) ir Rytų Europos lygumose.

Lietuvoje auga tik pietinėje ir pietrytinėje dalyje, per kurią eina šiaurinė rūšies paplitimo riba. Toliausiai į šiaurę ir vakarus nutolusios radavietės buvo registruotos Kauno, Utenos ir Zarasų rajonuose. Šiuo metu jų būklė nėra žinoma.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 20–30 cm aukščio žolinis augalas. Žydi birželio–liepos mėn. Sėklos subręsta liepos–rugpjūčio mėn. Auga sausuose ir kintamo drėgnumo, nederlinguose kerpiniuose ir brukniniuose pušynuose, putokšliniuose briedgaurnuose. Kalninė arnika yra vaistinis, dekoratyvus augalas.

Populiacijų gausumas. Šviesiuose pušynuose ir briedgaurnuose kalninės arnikos auga įvairaus dydžio grupėmis, užimančiomis iki kelių dešimčių kvadratinų metrų. Tankesniuose pušynuose randami pavieniai augalai ar nedidelės jų grupelės. Visose arnikų populiacijose žydintys augalai sudaro ne daugiau kaip 15 proc.

Grėsmės ir apsauga. Gali nykti dėl miškų kirtimo, pievų arimo, ganymo ar šienavimo nutraukimo. Kalninių arnikų žiedynų rinkimas vaistinei žaliavai mažina dauginimosi ir plitimo galimybes.

Pievas, kuriose auga kalninės arnikos, būtina šienauti ne rečiau kaip kas 2–3 metai, rugsėjo pabaigoje, o šieną išvežti.

Informacijos šaltiniai

Lazdauskaitė Ž., 1980: Arnika — *Arnica*. — Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M., Jankevičienė R., Lekavičius A., (red.), Lietuvos TSR flora, 6: 134–135. — Vilnius.

Penkauskienė E., Rimkienė S., 1991: Ekologo-biologinės osobennosti dikorastuščikh i okulturennykh vidov lekarstvennykh rastenij Litvy. — Vilnius. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Arnica montana occurs in dry pine forests and meadows in southeastern Lithuania. Population decline is caused by forest clearing and flower picking.

Aprašė Birutė Karpavičienė

Mindaugo Rylos nuotrauka

Siauralapis dumblialaiškis

Alisma gramineum Lej.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA DUMBLIALAIŠKINIAI (*ALISMATACEAE*)

3 (R) kategorija

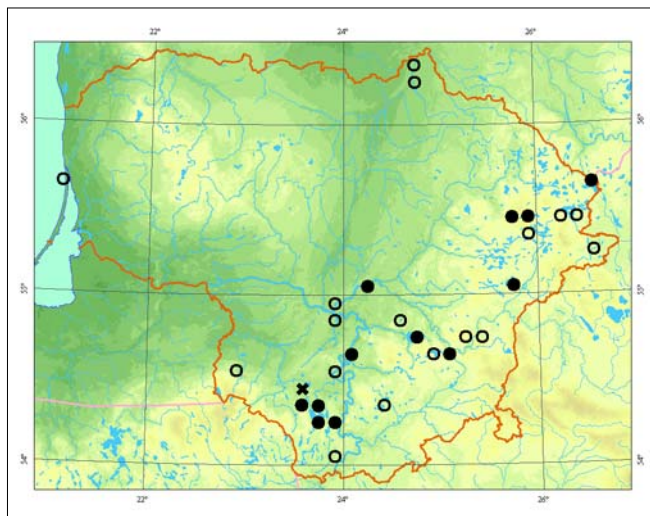
Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 2003 m.

Paplitimas. Šiaurės pusrutulyje: Europoje, Azijoje, Šiaurės Afrikoje, Šiaurės Amerikoje.

Daugiausia radaviečių Pietų ir Rytų Lietuvoje. Labai mažai radaviečių šiaurinėje šalies dalyje, vakarinėje dalyje rūšis rasta tik Kuršių mariose.

Biologija ir ekologija. Daugiametis augalas trumpu su storėjusiu šakniastiebiu ir pamatinių lapų skrotele. Vandeninės formos turi tik bekočius, linijinius, iki 1 m ilgio lapus, tarpinės – linijinius ir plūduriuojančius, antžeminės – tik siaurai lancetiškus apie 10 cm ilgio kotuotus lapus. Žydi liepos – rugpjūčio mėn. Subrandina daugybę sėklų, kurios dugno nuosėdose sudaro sėklų banką. Pavasarį seklumose sudygę augalai iki rudens gali subręsti ir išbarstyti sėklas. Peržiemoja tik vandens apsemtose augavietėse augantys augalai. Auga gėluose ir posūriuose vandens telkiniuose: ežeruose, tvenkiniuose, upių ir marių pakrantėse. Labai vešlūs sąžalynai pastebėti žuvininkystės tvenkiniuose.

Populiacijų gausumas. Gausiausia šiuo metu žinoma populiacija (keli tūkstančiai individų) yra Vievio ežere, kuriame didesni ar mažesni siauralapių dumblialaiškių sąžalynai aptinkami iki 2 m gylio. Gerokai skurdesnės Tauragno (apie 500 kerų), Dusios (apie 100 kerų) ir Obelijos (apie 200 kerų) ežerų populiacijos. Trakų Vokės žuvininkystės tvenkinių populiacijoje gali būti daugiau kaip 5 000 kerų. Daugelyje

senesnių radaviečių populiacijų būklė nežinoma, tikrai išnykusi Žuvinto ežere.

Grėsmės ir apsauga. Natūraliose augavietėse nyksta dėl vandens eutrofizacijos ir konkurencijos su kitais augalais, ypač aukštaisiais helofitais ir siūliniais žaliadumbliais. Taip pat kenkia vandens tarša, krantų pertvarkymas, upių vagų tiesinimas, vandens lygio reguliavimas.

Informacijos šaltiniai

Šarknienė I., 1961: Rytų ir Pietų Lietuvos TSR ežerų makrofitų floristinė ir morfologinė-ekologinė analizė. – Lietuvos TSR aukštųjų mokyklų mokslo darbai. Biologija, 1: 159–194.

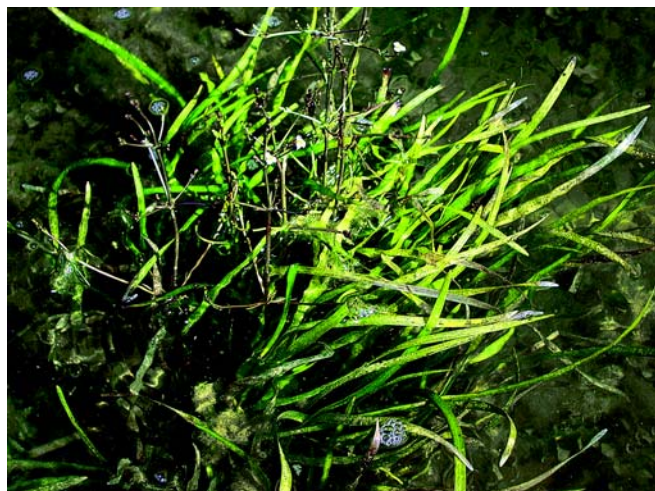
Šarknienė I., 1963: Papliauškiniai – *Alismataceae*. – Kn: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 92–102.

Herbariumo pavyzdžiai: WI, BILAS, HSUD.

Summary

The majority of localities are situated in southern and eastern Lithuania, with only one recorded in the west (Curonian Lagoon). The most abundant currently known population is in Lake Vievis (thousands of individuals), while populations in the Tauragnai, Dusia, Obelija lakes and in the Trakų Vokė fishery ponds are also rather abundant. In many earlier existing localities population status is unknown; in Lake Žuvintas the population is definitely extinct.

Aprašė Zofija Sinkevičienė

Zofijos Sinkevičienės nuotrauka

Lancetinis dumbliulaiškis

Alisma lanceolatum With.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA DUMBLIALAIŠKINIAI (*ALISMATACEAE*)

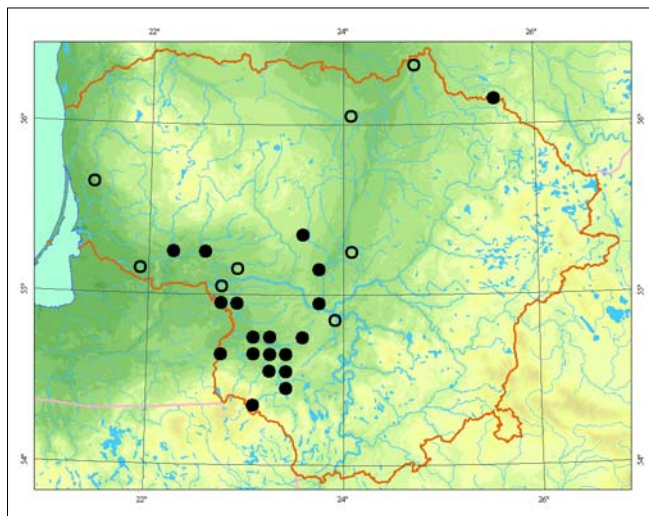
3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 1991 m.

Paplitimas. Natūraliai auga Europoje, Azijoje, Šiaurės Afrikoje. Introdukuota Šiaurės ir Pietų Amerikoje, Australijoje.

Lietuvoje yra šiauriniame rūšies arealo pakraštyje. Paplitimas susijęs su derlingų dirvožemių rajonais. Daugiausia radaviečių Vidurio Lietuvoje, labai mažai vakarinėje dalyje. Naujausios radavietės aptinkamos pietvakarinėje šalies dalyje.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, iki 1 m aukščio augalas su lancetiškų kotuotų lapų skrotele ir šakotu žiedynu. Auga sekliuose stovinčiuose ir tekančiuose vandenyse: upių, upelių, griovių, senvagių, tvenkinių, kūdrių pakraščiuose, apleistų kelių ir tarpkalvių balose. Dauginasi vegetatyviniu būdu ir sėklomis, kurios sudygsa vandeniui nusekus. Nusekusių vandens telkinių pakrantėse susidaro tankūs sudygusių lancetinių dumbliulaiškių ir vienmečių augalų sąžalynai. Vėliau didelė dalis augalų sunyksta, pavieniai kerai auga vandens

telkinių seklumose arba helofitų bendrijose. Rūšies biologija ir ekologija Lietuvoje ištirta nepakankamai.

Populiacijų gausumas. Natūraliose augavietėse, esant vidutiniam vandens lygiui, cenopopuliacijos dažniausiai negausios, sudarytos iš pavienių kerų. Gausios juvenilinių augalų populiacijos susiformuoja pradinėmis dirbtinių vandens telkinių užžėlimo stadijomis, nusekusių vandenų pakraščiuose, kur vėliau, dėl konkurencijos su kitais augalais, individų skaičius mažėja.

Grėsmės ir apsauga. Rūšis yra arealo pakraštyje. Nyksta dėl dirbtinio vandens režimo pokyčių: sausinimo, upių tiesinimo, hidrografinio tinklo pertvarkymo.

Informacijos šaltiniai

Šarkinienė I., 1963: Papliauškiniai – *Alismataceae* – Kn: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 92 – 102.

Herbariumo pavyzdžiai: WI, BILAS, HSUD.

Summary

The distribution of the species in Lithuania is associated with regions having fertile soils. The newest localities are concentrated in the southwestern part of the country. The populations are usually sparse, formed of sporadic plants. Abundant populations of juvenile plants form, on the exposed shores of dried out water bodies. The distribution and biology of the species has not been sufficiently studied.

Aprašė Zofija Sinkevičienė

Zofijos Sinkevičienės nuotrauka

Menturlapė ežerutė

Hydrilla verticillata (L. f.) Royle

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA VANDENPLŪKINIAI (*HYDROCHARITACEAE*)

2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Savaime rūšis paplitusi Europoje, Pietų ir Rytų Azijoje, Afrikoje ir Australijoje. Šiaurės Amerikoje introdukuota XX a. viduryje, kur tapo invazine rūšimi. Europoje gana reta.

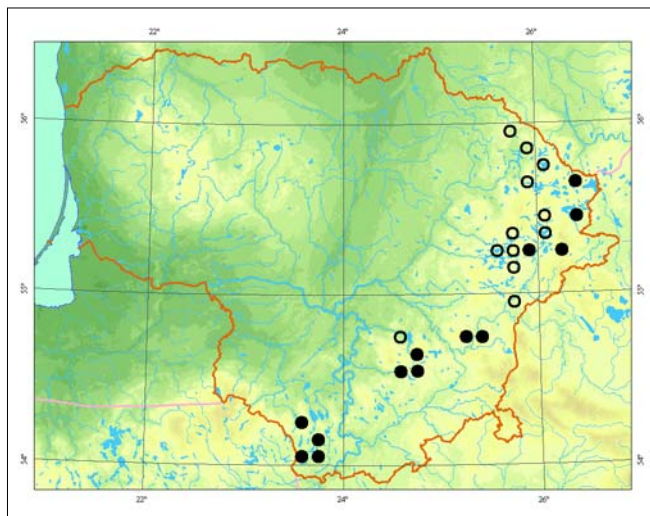
Lietuvoje yra šiaur rytiniame arealo pakraštyje. Paplitusi tik Baltijos aukštumų ežeruose. Naujesnės radavietės aptinkamos Ignalinos, Zarasų, Švenčionių, Vilniaus, Trakų, Lazdijų rajonuose.

Biologija ir ekologija. Povandeninis, daugiametis, silpnai išsisknijantis augalas. Stiebai su menturiškai išsidėsčiusiais lapais, šakoti, siekia iki 2 m ilgio. Augalai būna vienanamiai arba dvinamiai, tačiau manoma, kad europinėje arealo dalyje vyriški žiedai nesusidaro. Lietuvoje žydinčių augalų nepastebėta. Dauginasi vegetatyviniu būdu — stiebo dalimis ir turionais, kurie žiemoja vandens telkinių dumblyje. Auga stovinčiame ir lėtai tekančiame vandenyje (ežeruose, tvenkiniuose), 1–3 (6) m gylyje.

Populiacijų gausumas. Daugelyje žinomų radaviečių menturlapių ežerų populiacijos buvo labai gausios. Pastebėta, kad išplito dirbtiniuose vandens telkiniuose (Antalieptės, Bagdanonių tvenkiniuose). Daugelyje seniai žinomų radaviečių populiacijų būklė nežinoma. Viena iš gausiausių populiacijų Lentvario ežere jau išnyko.

Zofijos Sinkevičienės nuotrauka

Grėsmės ir apsauga. Grėsmę kelia vandens tarša ir eutrofizacija. Nors augalas pakenčia eutrofines sąlygas, nyksta dėl vandens skaidrumo mažėjimo ir konkurencijos su kitais, vandens augalais.

Informacijos šaltiniai

Jankevičienė R. ir kt., 1980: Naujos Lietuvos florai augalų rūšys ir papildomos retų rūšių radimvietės. — Kn. *Natkevičaitė-Ivanauskienė M., Jankevičienė R., Lekavičius A.*, Lietuvos TRS flora, 6: 271–312.

Sinkevičienė Z., 2000: *Hydrilletum verticillati* Tomaszewicz 1979 — menturlapis ežerutynas — Kn.: *Balevičienė J., Gudžinskas Z., Sinkevičienė Z.* (red.), Lietuvos raudonoji knyga. Augalų bendrijos: 129–130. — Vilnius. Herbariumo pavyzdžiai: WI, BILAS, HSUD.

Summary

In Lithuania the species is at the northeastern border of its distribution range. It is distributed only in lakes in the Baltic highlands. Recent localities are situated in the Ignalina, Zarasai, Švenčionys, Vilnius, Trakai and Lazdijai districts. The populations are usually abundant, but in many earlier localities their status is unknown. The species becomes extinct in rapidly overgrowing eutrophic lakes.

Aprašė Zofija Sinkevičienė

Pajūrinė narytžolė

Triglochin maritimum L.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA NARYTŽOLINIAI (*JUNCAGINACEAE*)

2 (V) kategorija

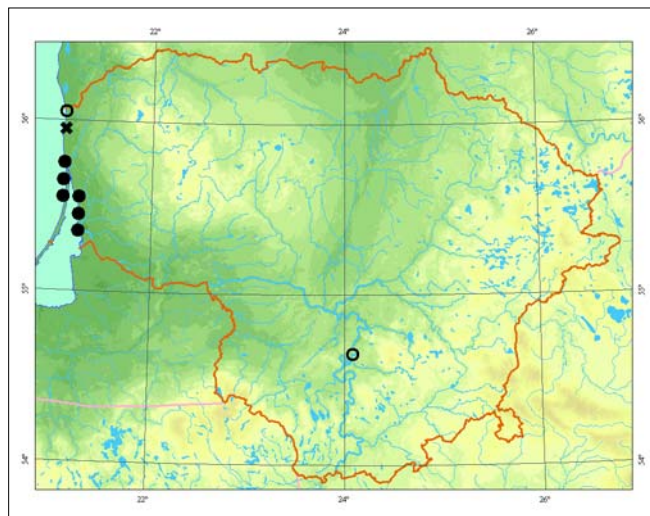
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Europoje, išskyrus pietinius regionus, Vakarų Azijos kalnų regionuose, Šiaurės Azijoje, Šiaurės ir Pietų Amerikoje.

Lietuvoje yra rasta prie Birutės šaltinių (Birštone), Klaipėdoje ir Klaipėdos bei Šilutės r., Kuršių marių pakrantėse, Šventosios upės krantuose (Kretingos r.). Buvo aptinkama ir Palangoje, bet išnyko suregulavus Ronžės upės vagą.

Biologija ir ekologija. Daugiametis žolinis augalas. Dauginasi sėklomis, bet tinkamoje augavietėje gali išplisti ir šakniastiebiais. Druskomėgis, aptinkamas perteklingai drėkinamose augavietėse. Pajūrinių narytžolių retumą Lietuvoje lemia siaura ekologinė niša ir tinkamų augaviečių retumas. Auga druskingų vandens telkinių krantuose ir sūriu vandeniu periodiškai užliejamuose plotuose, prie druskingų šaltinių versmių. Negausių sąžalynų yra Kuršių marių ir nendrynų retmėse, o pamario užliejamose pievose pajūrinės narytžolės auga dveiliuose viksvynuose (*Caricetum distichae*), rečiau – šlapiuose krantuose baltųjų smilgų (*Agrostis stolonifera*) sudaromose bendrijose.

Populiacijų gausumas. Pagal esamus duomenis augalų gausumas populiacijose yra nevienodas. Dažniau-

siai augalai pavieniai, didelių sąžalynų nesudaro. Tik pamario užliejamose pievose į vakarus nuo Dituvo ir į šiaurę nuo Kintų pajūrinės narytžolės gausios, išplitusios dideliuose, kelių hektarų dydžio plotuose.

Grėsmės ir apsauga. Augaviečių naikinimas ir jų būklės keitimas: Kuršių marių ir upių krantų pertvarkymas, sausinimas ir vandens tarša. Dėl sausinimo ir eutrofizacijos atsiranda antriniai šiai rūšiai grėsmę keliantys veiksniai – augavietės apauga nendrėmis ir krūmais. Norint tokiuose pažeistuose plotuose išsaugoti pajūrinės narytžolės, reikalingos tvarkymo priemonės.

Informacijos šaltiniai

Purvinas E., 1963: Liūnsarginiai – *Juncaginaceae*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 88–92. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Most localities are in fact the largest populations of this species, and are concentrated on the banks of the Curonian Lagoon. There are some localities on springy river banks and saline springfens in the Kretinga district and in Birštonas as well.

Aprašė Dalytė Matulevičiūtė

Jono Augustausko nuotrauka

Smailialapė plūdė

Potamogeton acutifolius Link

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA PLŪDINIAI (*POTAMOGETONACEAE*)

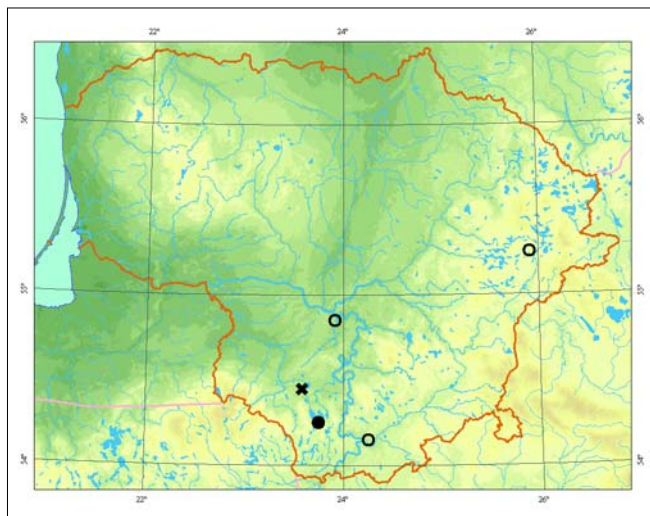
4 (I) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 2003 m.

Paplitimas. Ištisinis arealas apima Europą, atskirų radviečių yra Rytų Azijoje.

Lietuvoje aptinkama už šiaurinės ištisinio arealo ribos (šiauriau randama Latvijoje, nerandama Estijoje). Lietuvoje paplitimas ištirtas nepakankamai, nes ši rūšis dažnai painiojama su *P. compressus* arba panašios išvaizdos hibridais (*P. acutifolius* × *P. compressus*, *P. acutifolius* × *P. friesii*). Augalų, artimiausių tipiškiems, rasta Luknos ežere (Švenčionių r.), Žmoginio ežere (Ignalinos r.) ir Menkutyje (Lazdijų r.) (kastinis). Gali augti ir gretimuose ežeruose.

Biologija ir ekologija. Povandeninis augalas, iškeliantis virš vandens žiedynus. Stiebas 60 cm ilgio, suplotas. Žydi birželio – rugpjūčio mėn. Dauginimosi sėklomis nepastebėta ir detalai netirta. Gali būti, kad dėl nepalankių klimato sąlygų sėklos nesubręsta. Visi rasti augalai yra išaugę iš turionų, kuriais ši plūdė vegetatyviniu būdu dauginasi, plinta ir žiemoja. Auga nedideliuose ir sekliuose vandens telkiniuose: mažuose ežeruose, kūd-

rose, tvenkiniuose. Piečiau Lietuvos esančiuose kraštuose sudaro *Potamogetonetum acutifolii* bendrijas.

Populiacijų gausumas. Dabartinė populiacijų būklė nežinoma. Išnykusi Žuvinto ežere.

Grėsmės ir apsauga. Gali būti nustatytos nuodugniau ištyrus rūšies biologiją.

Informacijos šaltiniai

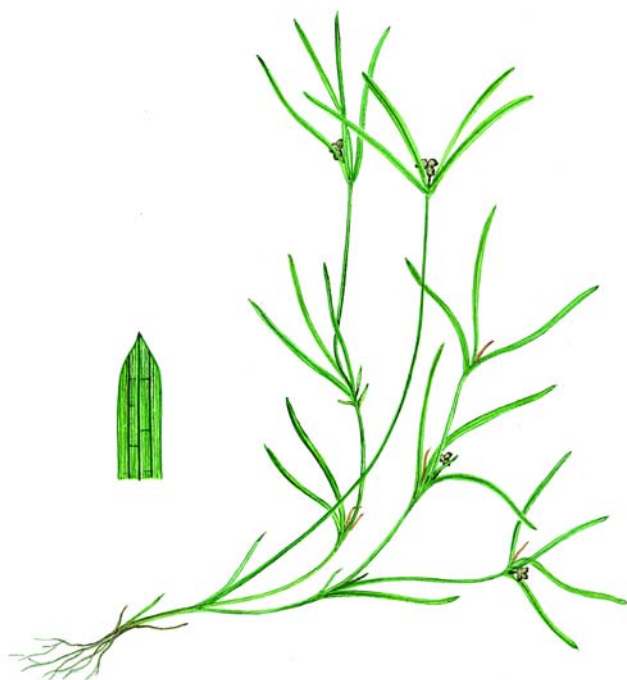
Galiniš V., 1963: Plūdiniai — *Potamogetonaceae*. — Kn. Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 34–80 — Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

In Lithuania this species is beyond the northern border of its distribution range. According to current data, the species is very rare in Lithuania, but its distribution is insufficiently studied. Only one locality has been recorded since 1991. The current state of populations is unknown. It is definitely extinct in Lake Žuvintas.

Aprašė Zofija Sinkevičienė

Linės Jasiukonytės piešinys

Meinshauzeno plūdė

Potamogeton × meinshauzenii Juz.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA PLŪDINIAI (*POTAMOGETONACEAE*)

3 (R) kategorija

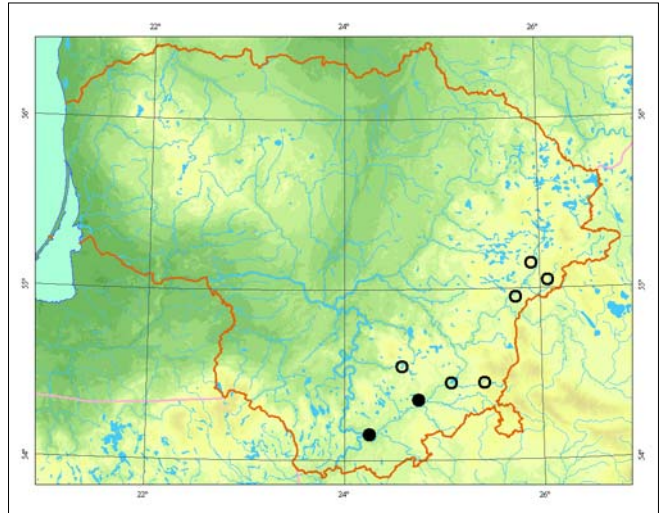
Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 1991 m.

Paplitimas. Endeminė Rytų Europos šiaurinės dalies rūšis, paplitusi Rusijos šiaurinėje ir šiaurvakarinėje dalyje, Estijoje, Lietuvoje. Tikslios paplitimo ribos nėra nustatytos dėl neaiškios šios hibridinės rūšies kilmės ir panašumo su artimomis rūšimis.

Lietuvoje reta rūšis, paplitusi tik pietrytinių ir rytinių rajonų (Šalčininkų, Varėnos, Trakų, Švenčionių) upėse.

Biologija ir ekologija. Daugiametis žolinis vandens augalas. Stiebai 1–2 m ilgio, su linijiniais lapais, dugne iššaknijančiais šakniastiebiais. Lietuvoje nežydi ir vaisių nemezga. Dauginasi ir plinta tik vegetatyviniu būdu. Auga srauniose šaltiniuose upėse ir upeliuose. Neretai sudaro didelius, iki 80 proc. vagos užimančius sąžalynus, kartais mažesnius – ant povandeninių seklumų. Šios rūšies sudaromos bendrijos priskiriamos prie *Potamogetonum meinshausenii* asociacijos (*Ranunculion fluitantis* sąjunga).

Populiacijų gausumas. Nuo 1990 m. aptiktose naujose arba patikrintose senose radavietėse (Versekos, Merkio, Skroblaus, Verknės upėse) populiacijos buvo gausios – augalai sudarė tankius sąžalynus (iki 1 km ilgio ruožuose), užėmė iki 80 proc. viso vagos ploto. Sąžalynų tankis ir užimamas plotas šiek tiek kinta. Pastebėta, kad sąžalynų plotai smarkiai sumažėja keliais metais po ilgalaikių vasaros poplūdžių.

Grėsmės ir apsauga. Augalų gyvybingumas gali sumažėti dėl vyraujančio vegetatyvinio dauginimosi būdo. Populiacijų gausumą laikinai sumažina ilgalaikiai dideli vasaros poplūdžiai. Nepalankūs antropogeniniai veiksniai: vandens tarša, upių vagų tiesinimas, patvenkimas, dugno nuosėdų šalinimas.

Informacijos šaltiniai

Galinis V., Meinshauseno plūdė (*Potamogeton × meinshausenii* Juz.) Lietuvos TSR floroje. – *Biologija* (Vilnius), 16: 107–110.

Minkevičius A. ir kt., 1980: Papildymai ir pataisymai „Lietuvos TSR“ I–V tomams. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M., Jankevičienė R., Lekavičius A.* (red.), Lietuvos TSR flora, 6: 271–312. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

The species is rare in Lithuania, distributed only in fast flowing, springy rivers in the southeastern and eastern regions of the country. In recent (after 1990) and checked former localities the plant grows in large patches covering more than half the riverbed. Sometimes it grows sparsely in communities of other aquatic plants.

Aprašė Zofija Sinkevičienė

Zofijos Sinkevičienės nuotrauka

Siūlinė plūdė

Potamogeton trichoides Cham. et Schltdl.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA PLŪDINIAI (*POTAMOGETONACEAE*)

1 (E) kategorija

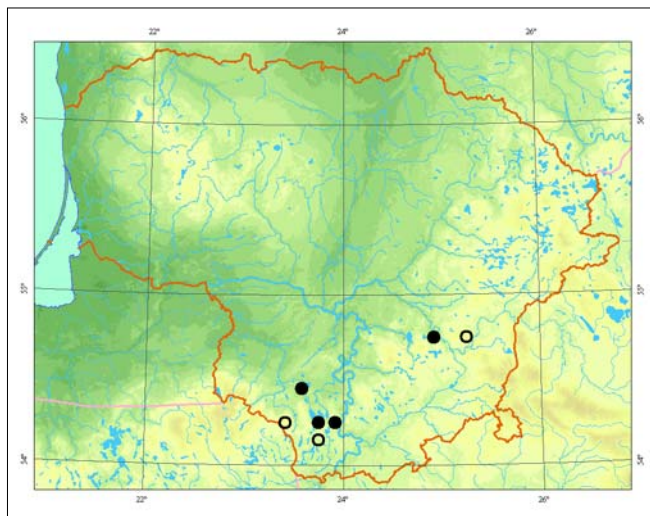
Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 2003 m.

Paplitimas. Pagrindinis arealas Europoje, apima nedidelę dalį Azijos ir Afrikos.

Lietuvoje rūšis labai reta, arti šiaurinės arealo ribos. Rasta Alytaus, Lazdijų, Trakų r. ir Vilniaus apylinkėse, išnykusi Žuvinto ežere.

Biologija ir ekologija. Labai gležnas daugiametis povandeninis augalas, iškeliantis į paviršių žiedynus. Stiebas siūliškas, 30–60 cm ilgio, labai šakotas. Žydi birželio – rugpjūčio mėn. Dažniausiai žiedyne subręsta tik viena sėkla. Auga sekliuose stovinčiuose arba labai lėtai tekančiuose vandenyse. Kadangi auga žiemą iki dugno iššalančiuose vandens telkiniuose, pavasarį turėtų išaugti iš turionų arba sėklų. Natūraliuose vandens telkiniuose auga nedidelėmis grupėmis, dirbtiniuose – pradinėmis augimo stadijomis arba po parkotinio išvalymo sudaro didelius sąžalynus.

Populiacijų gausumas. Labai gausios populiacijos stebėtos tik dirbtiniuose vandens telkiniuose. 1992 m. siūlinių plūdžių populiacija buvo aptikta tvenkinyje prie Rykantų (Trakų r.). Ji sudarė apie 2 m pločio juostą nuo tvenkinio pakraščio. Augo iki 1 m gylio. Rūšis šioje augavietėje išsilaikė iki šiol, tačiau daug mažesniame plote, nes plūdės nukonkuravo kitos augalų rūšys. 1998 m. Aleknonių kaimo (Alytaus r.) kūd-

roje aptikta tuo metu visą jos plotą užėmusi populiacija. Kelerius metus jos gausumas kito (priklausė nuo kūdros valymo dažnumo ir pašalinamo augalų kiekio). Kitų populiacijų dabartinė būklė nežinoma.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta dėl konkurencijos su kitais vandens augalais, dėl vandenių taršos. Reikėtų saikingai valyti užželiančius dirbtinius vandens telkinius.

Informacijos šaltiniai

Galiniš V., 1963: Plūdiniai – *Potamogetonaceae*. – Kn. *Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora*, 2: 34–80 – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, HSUD.

Summary

The species is very rare in Lithuania; here it is close to the northern border of the distribution range. It has been recorded in the southern and southeastern parts of the country. There have been only five new localities since 1990, and it is extinct in Lake Žuvintas. The most abundant populations are found in artificial water bodies. In natural habitats the populations are sparse; the major threats are competition with other plants and water pollution.

Aprašė Zofija Sinkevičienė

Zofijos Sinkevičienės nuotrauka

Pelkinė vandensargė

Zannichellia palustris L.

KLASĖ LELIJAINIAI (LILIOPSIDA)

ŠEIMA VANDENSARGINIAI (ZANNICHELLIACEAE)

3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

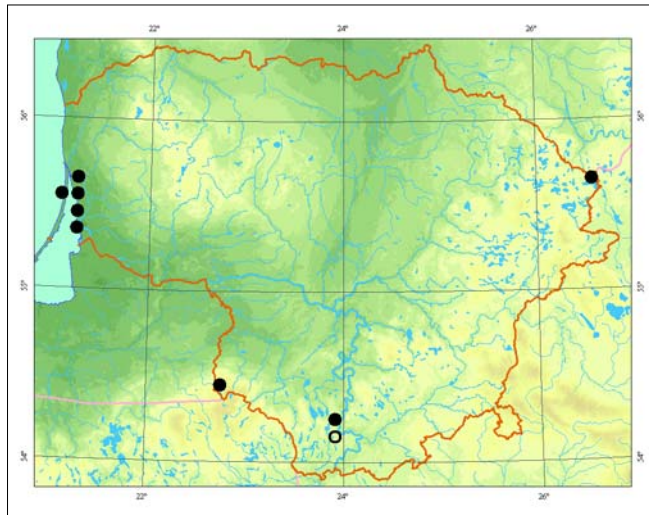
Paplitimas. Kosmopolitė.

Lietuvoje pirmą kartą aptikta 1956 m. Seirijų ežere (Lazdijų r.). Ilgą laiką apie šios rūšies paplitimą nebuvo jokių žinių. 1997–1998 m. rasta Drūkšių (Zarasų r.), Obelijos (Alytaus r.), Vištyčio (Vilkaviškio r.) ežeruose, daugiausia radaviečių Kuršių mariose.

Biologija ir ekologija. Daugiametis povandeninis augalas. Stiebas laibas, 10–40 cm ilgio, šliaužiantis, gausiai šakotas, ties tarpubambliais išsisknijantis. Lapai linijiški, beveik siūliški. Žydi ir vaisius subrandina po vandeniu. Vienanamis augalas. Vaisiai išauga ir subręsta liepos–rugpjūčio mėn. Auga ir gėlo, ir posūrio vandens telkiniuose – ežerų ir marių seklumose.

Populiacijų gausumas. Gausiausia gėlavandenė pelkinių vandensargių populiacija aptikta Vištyčio ežere. Čia vandensargės auga iki 1–2 m gylio beveik visame Lietuvai priklausančiame ežero pakraštyje. Seklumose užima 50–80 proc. bendrųjų plotų. Kuršių mariose tankiausi sąžalynai susiformuoja atviruose marių plotuose, neapaugusiose kitais augalais seklumose.

Grėsmės ir apsauga. Vandens tarša ir eutrofizacija. Eutrofizuotose augavietėse negali konkuruoti su stambiais vandens ir pakrančių augalais, siūliniais dumbliais.

Informacijos šaltiniai

Galinis V., Ragaišytė J., 1973: Kai kurių retų Lietuvos TSR augalų naujos radimvietės. – *Biologija*, 12: 25–29.
Sinkevičienė Z., 1998: Nauji duomenys apie *Zannichellia palustris* L. ir jos bendrijas Lietuvoje. – *Botanica Lithuanica*, 4 (3): 335–340.
Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

In 1956 the species was recorded for the first time in Lithuania (Lazdijai distr.). In 1997–1998 it was found in four inland lakes and in the Curonian Lagoon where it grows in both freshwater and brackish habitats. The most abundant freshwater population occurs in Lake Vištytis. It is close to extinction in Lake Drūkšiai.

Aprašė Zofija Sinkevičienė

Zofijos Sinkevičienės nuotrauka

Lankstusis plukenis

Najas flexilis (Willd.) Rostk. et W. L. E. Schmidt

KLASĖ LELIJAINIAI (LILIOPSIDA)

ŠEIMA PLUKENINIAI (NAJADACEAE)

1 (E) kategorija

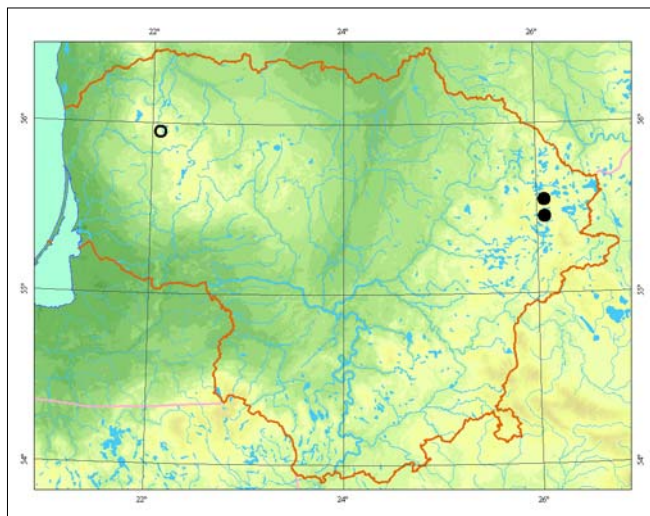
Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 2003 m.

Įrašyta į Berno konvencijos I, ES Buveinių direktyvos II priedus.

Paplitimas. Šiaurės ir Vidurio Europoje, Šiaurės Azijoje, Šiaurės Amerikoje. Visoje Europoje labai reta ir nykstanti rūšis.

Lietuvoje yra pietiniame arealo pakraštyje, labai reta. Rasta Sągardo ežere (Ignalinos r.) ir Germanto ežere (Telšių r.). Paplitimas Lietuvoje ištirtas nepakankamai.

Biologija ir ekologija. Vienmetis, gležnas povandeninis augalas. Lietuvoje rasti augalai labai žemi, 4–5 cm aukščio, nors gali siekti 30–40 cm. Žiedai ir vaisiai išauga lapų pažastyse. Manoma, kad lankstusis plukenis dauginasi tik sėklomis. Lietuvoje augalai su subrendusiais vaisiais surinkti rugpjūčio mėn. Sągardo ežere auga labai negausiai, 2–3 m gylyje, kartu samanomomis (*Drepanocladus fluitans*, *Drepanocladus aduncus*, *Fontinalis antipyretica*), maurabragūnais (*Chara stri-gosa*, *Chara contraria*, *Nitella*) ir žiediniais augalais (*Naj*

jas minor, *Batrachium circinatum*). Germanto ežere augo maurabragūnų (*Charetum asperae*) bendrijoje.

Populiacijų gausumas. 1998 m. Sągardo ežere lankstusis plukenis buvo labai negausus, vėliau jis nebuvo stebėtas. Germanto ežero populiacijos būklė nežinoma. Šių vienmečių augalų gausumas kiekvienais metais gali kisti.

Grėsmės ir apsauga. Lankstusis plukenis, kaip vienmetis augalas, negali konkuruoti su daugiamečiais vandens augalais. Jam gyvuoti reikalingi neužžėlę vandens telkinių dugno plotai. Nyksta dėl vandens eutrofizacijos, taršos.

Būtina stebėti žinomų populiacijų būklę, ieškoti naujų radaviečių.

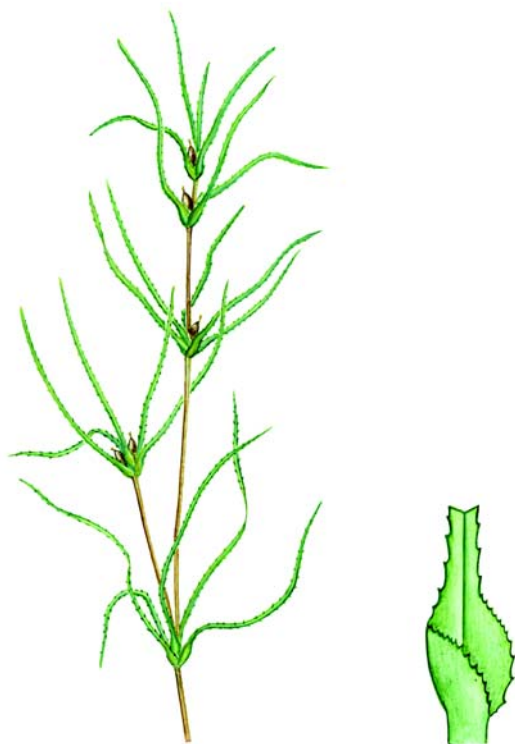
Informacijos šaltiniai

Sinkevičienė Z., 2001: *Najas flexilis* ir *Najas minor* Lietuvoje. — Botanica Lithuanica, 7 (2): 203–208. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

Very rare in Lithuania, recorded only in two lakes situated in the western and eastern parts of the country. The distribution of this species in Lithuania has been insufficiently studied. In 1998 in Lake Sągargas (Ignalina distr.) the population was rather sparse. The state of the population in Lake Germantas (Telšiai distr.) is unknown.

Aprašė Zofija Sinkevičienė

Linos Jasiukonytės piešinys

Didysis plukenis

Najas marina L.

KLASĖ LELIJAINIAI (LILIOPSIDA)

ŠEIMA PLUKENINIAI (NAJADACEAE)

2 (V) kategorija

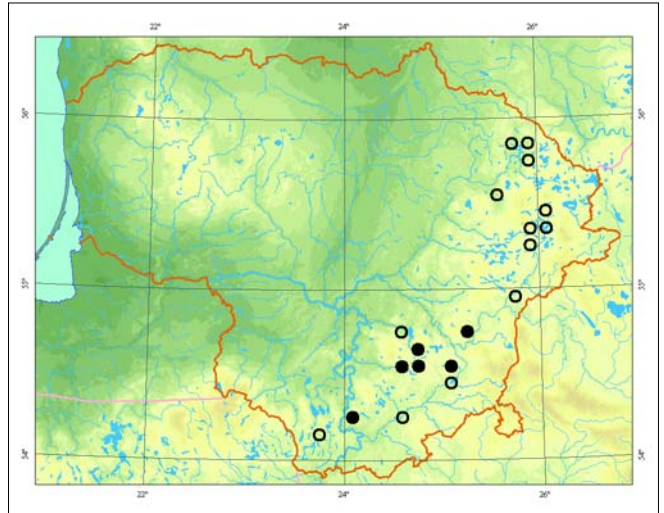
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1984 m.

Paplitimas. Daugiausia paplitusi šiaurės pusrutulio vidutinio ir prieatogrąžių klimato juostose. Gana reta rūšis visame areale.

Lietuvoje rūšis aptinkama tik Baltijos aukštumų ežeruose. Daugiausia radaviečių Lazdijų, Trakų, Utenos, Zarasų r. ežeruose, pavienės – Alytaus, Varėnos, Vilniaus, Švenčionių r. ežeruose.

Biologija ir ekologija. Vienmetis, trapus, povandeninis, iki 0,6 m aukščio augalas. Dauginasi vegetatyviu būdu ir sėklomis. Žiedai vienalyčiai. Lietuvoje žydintys augalai pastebėti liepos mėn., subrendusios sėklos – rugpjūčio mėn. Manoma, kad sėklas platina vandens paukščiai, o perėjimas per paukščių virškinimo traktą skatina jų daigumą. Auga nedideliuose ežeruose ir didesnių ežerų įlankose, 0,5–7 m gylyje. Sudaro *Najadetum marinae* bendrijas, auga maurabragūnų ir žiedinių augalų bendrijose.

Populiacijų gausumas. Paprastai didžiųjų plukenių cenopopuliacijos yra negausios, sudarytos iš pavienių augalų, įeinančių į kitų augalų bendrijų sudėtį. Gausesnės monodominantinės populiacijos susiformuoja neužžėlusiose kitais augalais ežerų seklumose. (Sienio ežere, Trakų r.). Praėjusio amžiaus viduryje gausiausia populiacija aprašyta Zarasų r. Girininkijos ežere (plotas 2 ha), kur didieji plukeniai vyravo iki 4,5 m gylio. Daugelyje senų radaviečių populiacijų būklė nežinoma.

Grėsmės ir apsauga. Grėsmę kelia vandens tarša ir eutrofizacija. Gilesnėse augavietėse nyksta dėl vandens skaidrumo mažėjimo, seklesnėse – kaip vienmetis augalas, negalintis konkuruoti su daugiamečiais vandens augalais.

Informacijos šaltiniai

Galinis V., 1958: Didžiojo plukenio – *Najas marina* L. paplitimas Girininkijos ežere. – Vilniaus ped. i-to darbai, 7: 169–172.

Sinkevičienė Z., 2000: *Najadetum marinae* Fukarek 1961 – didysis plukenynas – Kn.: Balevičienė J., Gudžinskas Z., Sinkevičienė Z. (red.), Lietuvos raudonoji knyga. Augalų bendrijos: 86–87. – Vilnius. Herbariumo pavyzdžiai: WI, BILAS, HSUD.

Summary

Rather rare in Lithuania, recorded in exceptional cases in the inland lakes of the Baltic highlands. Populations are usually sparse, more abundant only in the shallows of lakes not overgrown with other plants. In many earlier localities the state of populations is unknown.

Aprašė Zofija Sinkevičienė

Broniaus Šablevičiaus nuotrauka

Mažasis plukenis

Najas minor All.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA PLUKENINIAI (*NAJADACEAE*)

1 (E) kategorija

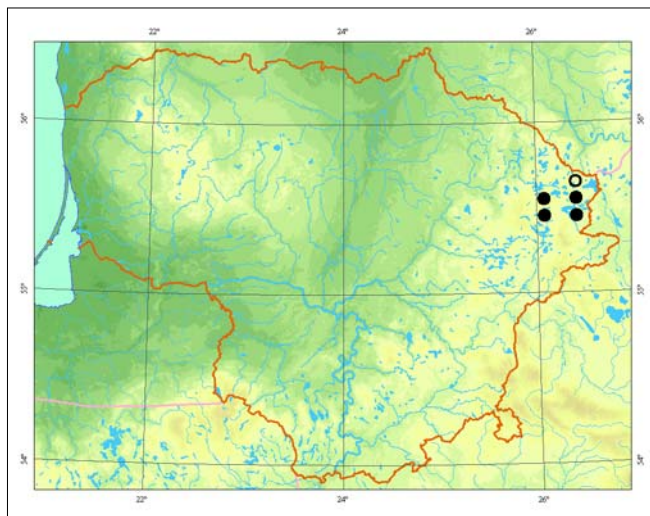
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Natūraliai rūšis paplitusi Pietų ir Vidurio Europoje, Šiaurės Afrikoje, Azijoje, introdukuota Šiaurės Amerikoje.

Lietuvoje nuo 1900 m. žinomos radavietės yra rytinėje dalyje: Skritelio ežere (Zarasų r.), Sągardo ir Alksno ežeruose (Ignalinos r.). Paplitimas Lietuvoje ištirtas nepakankamai.

Biologija ir ekologija. Vienmetis, povandeninis, dugne įsišaknijantis augalas. Dauginasi sėklomis. Žydi ir sėklas subrandina po vandeniu. Lietuvoje gausiai derantys augalai rasti rugpjūčio mėn. Gali būti, kad šie vienmečiai augalai išauga ne kiekvienais metais. Sągardo ežere mažasis plukenis rastas augantis 1–3 m gylyje, kartu su samanomis (*Drepanocladus aduncus*), maurabragiais (*Chara strigosa*) ir žiediniais augalais (*Najas flexilis*, *Batrachium circinatum*, *Elodea canadensis*, *Myriophyllum spicatum*). Alksno ežere auga apie 1 m gylyje, siauroje dugno juostoje tarp pakrantės helofitų ir povandeninių maurabragūnų sąžalynų. Labai panašioje augavietėje mažieji plukeniai augo ir Skritelio ežere.

Populiacijų gausumas. Gausiausia šiuo metu žinoma populiacija yra pietvakarinėje Alksno ežero dalyje, kur gali būti apie 1 000 individų. Sągardo ežere 1998 m. mažasis plukenis kiek gausesnis buvo tik augavietėje šiaur rytinėje ežero dalyje. Skritelio ežere 1997 m. rūšis neaptikta, tačiau negalima tvirtinti, kad ji išnyko. Dabartinė šios populiacijos būklė nežinoma.

Grėsmės ir apsauga. Vandens telkinių eutrofizacija ir su tuo susijęs jų užaugimas, tarša.

Reikia ieškoti naujų radaviečių, stebėti žinomų augaviečių ir populiacijų būklę.

Informacijos šaltiniai

Sinkevičienė Z., 2001: *Najas flexilis* ir *Najas minor* Lietuvoje. — Botanica Lithuanica, 7 (2): 203–208.

Herbariumo pavyzdžiai: WI, BILAS.

Summary

The species is very rare in Lithuania. Since 1900 it has been recorded only in three lakes in the eastern part of the country. The most abundant populations currently recorded are in Lake Alksnas (Ignalina distr.).

Aprašė Zofija Sinkevičienė

Zofijos Sinkevičienės nuotrauka

Taurinė pudmė

Tofieldia calyculata (L.) Wahlenb.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

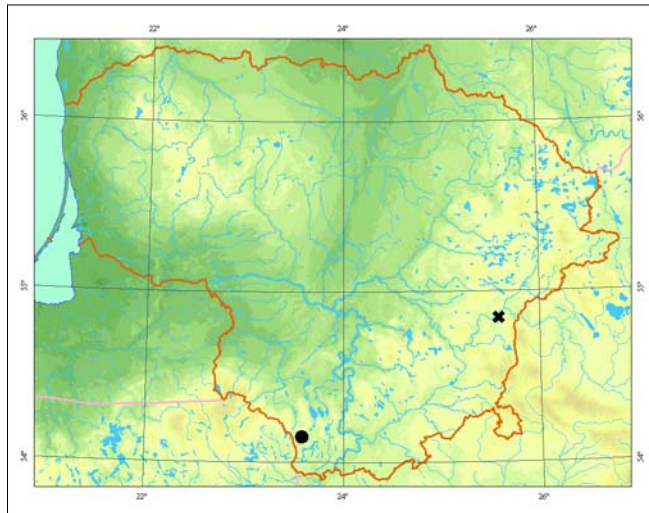
ŠEIMA MELANTINIAI (*MELANTHIACEAE*)

1 (E) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Šiaurės, Vakarų ir Vidurio Europoje, Pietų Europos kalnuose. Rytų Europoje paplitusi iki Dnepro. Lietuvoje rūšis yra už šiaur rytinės ištisinio arealo ribos. Anksčiau šalyje buvo aptikta Lygajiniuose (Trakų r., 1822) ir Nemenčinės apylinkėse, Tuščevėlės kaime (Vilniaus r., 1938). Iki šiol išlikusi vienintelė populiacija (aptikta 1975 m.), esanti Veisiejų regioniniame parke (Lazdijų r.).

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 30–60 cm aukščio augalas. Žydi birželio–liepos mėn. Gerai išsivysčiusiame žiedyne užsimezgusiuose vaisiuose subręsta iki 500 sėklų. Smulkių sėklų daigumas gamtoje yra ne didesnis kaip 8 proc. (vidutiniškai 3 proc.). Peržydėję ir vaisius subrandinę ūgliai apmiršta. Taurinės pudmės neatspa-

Mindaugo Rylos nuotrauka

rios konkurencijai. Dirvožemyje padidėjus azoto kiekiui augalai sunyksta. Auga drėgnose ir šlapiose, kartais šaltiniuose pievose, kalkingose žemapelkėse ir jų pakraščiuose, retai sausose pievose.

Populiųjų gausumas. Duomenų apie Trakų ir Vilniaus r. buvusių taurinių pudmių populiacijų gausumą nėra. Lazdijų r. esanti populiacija užima nedidelį plotą. Augalai auga keliomis grupėmis, bet jų tankumas nedidelis.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta užželdiant pamiškių ir šlaitų pievoms krūmais ir medžiais. Būtina išsaugoti esamą buveinių būklę ir žolynų rūšių sudėtį, negalima tręšti ar dirbtinai želdinti atvirų plotų. Galima šiek tiek ganyti avis.

Informacijos šaltiniai

Ribokaitė R., 1963: Lelijiniai — *Liliaceae*. — Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 498–549. — Vilnius.

Movšovičius J., 1940: Retų ir atneštinių augalų naujos buvimo vietos Vilniaus krašte. — *Kosmos*, 1–3: 143–146.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

In Lithuania one population of Tofieldia calyculata is known to exist in Lazdijai district. This population consists of less than 1000 individuals. It is threatened by habitat change.

Aprašė Zigmantas Gudžinskas

Sibirinis vilkdalgis

Iris sibirica L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA VILKDALGINIAI (IRIDACEAE)

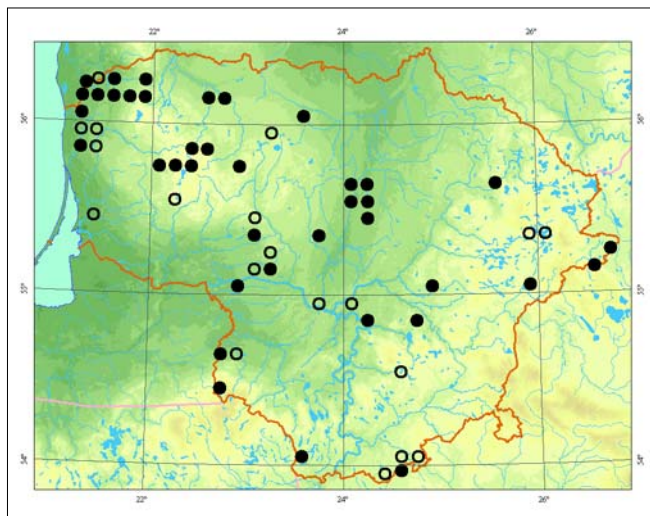
2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Arealas driekiasi iš vakarų į rytus nuo Vidurio, Rytų, Pietų Europos iki Sibiro ir Mongolijos ir į pietus iki Kaukazo, Balkanų.

Lietuvoje pasitaiko didesnėje teritorijos dalyje, tačiau nerasta šiaurrytinėje dalyje.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, su šakniastiebiu, 0,4 – 0,9 m aukščio žolinis augalas. Lapai sutelkti į vėduokliškas puokštes. Violetiniai ar melsvi žiedai pražysta gegužės pabaigoje – birželio mėn. Vaisius – dėžutė. Dauginasi vegetatyviniu būdu ir sėklomis. Dekoratyvus. Auga šlapiose arba užliejamose pievose, krūmynuose, šlapiuose lapuočių ir mišriuose miškuose, miškų aikštelėse, pamiškėse. Tinkamiausios augavietės yra užliejamose pievose, kurių dirvožemiai – neutralios reakcijos velėniniai jauriniai priemoliai su aliuvio sluoksniu, turtingi maisto medžiagų. *Iridetum sibirici* bendrijose sibiriniai vilkdalgiai vietomis dengia 60 – 70 proc. paviršiaus ploto. Tokie sibiriniai vilkdalgynai rasti Mituvos upės

slėnio Lemčiauskynės lankose (Raseinių r.), Vieکشnalių kaime (Telšių r.), Žeimenos upės slėnyje (Švenčionių r.).

Populiarijų gausumas. Pasitaiko pavienių individų, tačiau dažniausiai auga įvairaus dydžio grupėmis. Tinkamiausiomis sąlygomis sudaro bendrijas, kuriose dengia didesnę pusę paviršiaus ploto.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta dėl augaviečių sausinimo, vandens lygio keitimo greta esančiuose vandens telkiniuose, pievų arimo, pernelyg intensyvaus ganymo, žiedų skynimo, augalų perkėlimo į gėlynus.

Informacijos šaltiniai

Jankevičienė R., 1963: Vilkdalgis – *Iris*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 555 – 563.

Balevičienė J., 2000: *Iridetum sibirici* Philippi 1960 – sibirinis vilkdalgynas. – Kn.: *Balevičienė J., Gudžinskas Z., Sinkevičienė Z.* (red.), Lietuvos raudonoji knyga. Augalų bendrijos: 36.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Occurs across most of the country, but has not been recorded in the northeast. *Iris sibirica* grows in wet or flooded meadows, among shrubs, wet deciduous and mixed forests, in forest glades and along forest edges. *Iris sibirica* usually grows in groups of various sizes, though plants growing alone also occur.

Aprašė Daiva Patalauskaitė

Lauryno Noviko nuotrauka

Paprastasis kardelis

Gladiolus imbricatus L.

KLASĖ LELIJAINIAI (LILIOPSIDA)

ŠEIMA VILKDALGINIAI (IRIDACEAE)

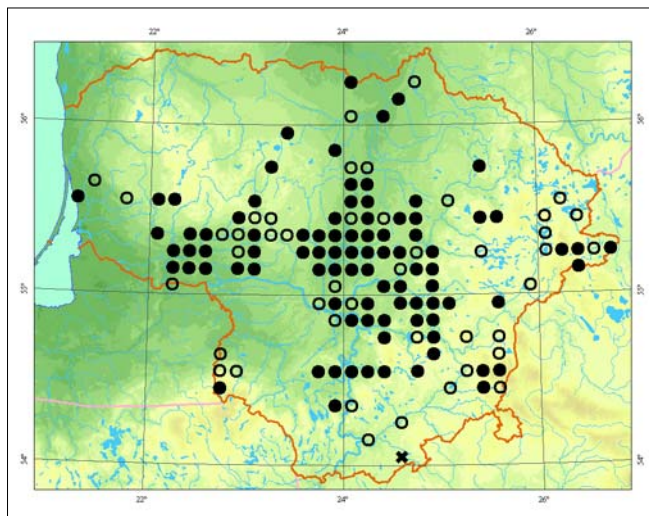
2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Rytinėje Vakarų Europos dalyje, Vidurio ir Rytų Europoje (rytuose iki Dnepro ir Volgos aukštupių). Lietuvoje reta rūšis, bet aptinkama daugelyje rajonų, išskyrus kai kurias Žemaičių aukštumos dalis ir šiaurės bei šiaurės vakarų rajonus.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 30–70 cm aukščio augalas. Žydi birželio–liepos mėn. Žiedus apdulkina vabzdžiai. Sėklos subręsta liepos–rugpjūčio mėn. Dauginasi sėklomis ir dukteriniais gumbasvogūniais. Iš sėklų išaugę individai pražysta 3–4 augimo metais.

Auga drėgnuose mišriuosiuose miškuose, krūmynuose, drėgnose, užliejamose ir pelkėtose pievose žemapelkių pakraščiuose, mezofitų pievose. Dažniausiai auga derlingame, neutralios ar šarminės reakcijos dirvožemyje (pH 6,7–7,5). Šviesomėgis augalas, bet pakenčia nedidelį pavėsį. Ūksmingose buveinėse (krūmynuose, miškuose) paprastieji kardeliai nežydi. Vegetatyvinės būsenos individai gali išlikti gyvi kelis dešimtmečius.

Populiacijų gausumas. Daugelis populiacijų gausios arba gana gausios, tačiau užima nedidelius plotus. Gausiausios populiacijos žinomos Lietuvos Vidurio žemumoje. Augalų tankumas gausiausiose populiacijose siekia iki 50 individų 1 m², bet dažniausiai jų būna iki 10. Dauguma dabar esančių populiacijų šalyje auga nebūdingose antrinėse buveinėse, jos paprastai nedidelės ir mažai gyvybingos.

Grėsmės ir apsauga. Nemažai populiacijų buvo sunaikinta arba jos smarkiai nukentėjo nusausinusi pelkes ir drėgnas pievas, jas pavertus dirbamais laukais. Kai kurios populiacijos sunyko buveinėms užžėlus krūmais ar jas apsodinus mišku. Gumbasvogūnius graužia graužikai, nemažai jų suėda šernai. Būtina išsaugoti natūralias buveines, jose palaikyti palankias sąlygas augalams augti.

Informacijos šaltiniai

Jankevičienė R., 1963: Vilkdalginiai — Iridaceae. — Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 555–565. — Vilnius.
Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Gladiolus imbricatus is distributed all over the territory except in the north, northwestern districts and parts of the Žemaitija highlands. This species is threatened by the loss of habitats.

Aprašė Zigmantas Gudžinskas

Jono Augustausko nuotrauka

Dirvinis česnakas

Allium vineale L.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)
ŠEIMA ČESNAKINIAI (*ALLIACEAE*)

2 (V) kategorija

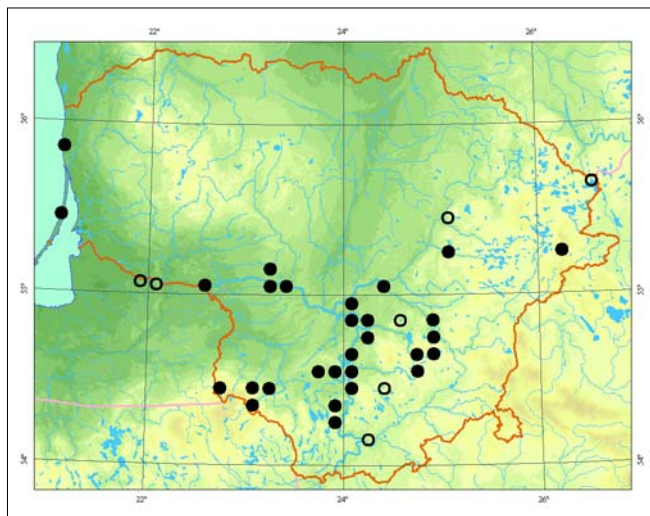
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Paplitimas. Vakarų, Vidurio ir Pietų Europoje, Šiaurės Afrikoje, Kryme, Kaukaze, Mažojoje Azijoje. Introdukuota Šiaurės Amerikoje, Australijoje ir Naujojoje Zelandijoje.

Lietuvoje rūšis dažniau aptinkama pietinėje dalyje; rytinėje ir vakarinėje dalyje labai reta, kitur visai neaptinkama. Daugiausia augaviečių yra Alytaus, Kaišiadorių, Kauno, Jurbarko, Marijampolės ir Trakų rajonuose.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 30–80 cm aukščio svogūninis augalas. Žydi liepos mėn. Žiedynas nedidelis, su svogūnėliais, kartais žiedų nebūna – tik svogūnėliai. Sėklos subręsta ne kasmet, todėl dažniausiai dauginasi vegetatyviniu būdu. Auga sausuose, smėlietuose ar žvyruetuose šlaituose, pakelėse, pamiškėse, pievose.

Populiacijų gausumas. Didžiausia, apie 0,5 ha plotą užimanti dirvinių česnakų populiacija yra pakelėje

netoli Palangos. Kitos populiacijos dažniausiai yra negausios – jas sudaro pavieniai žydintys augalai ar nedidelės jų grupės. Augaviečių registraciją apsunkina tai, kad pastebėti galima tik subrendusius, žiedyną išauginančius augalus, kurių populiacijoje ne visuomet būna.

Grėsmės ir apsauga. Smėlio ir žvyro kasimas, pievų arimas, statybos, apaugimas krūmais bei mišku ir kitoks augaviečių naikinimas. Kadangi dauguma populiacijų yra negausios, užima mažą plotą ir yra labai pažeidžiamos.

Tokias populiacijas būtina saugoti ne tik *in situ*, bet ir *ex situ*.

Informacijos šaltiniai

Karpavičienė B., 2004: *Allium* genties rūšių paplitimas Lietuvoje. – Botanica Lithuanica, 6: 19–30.

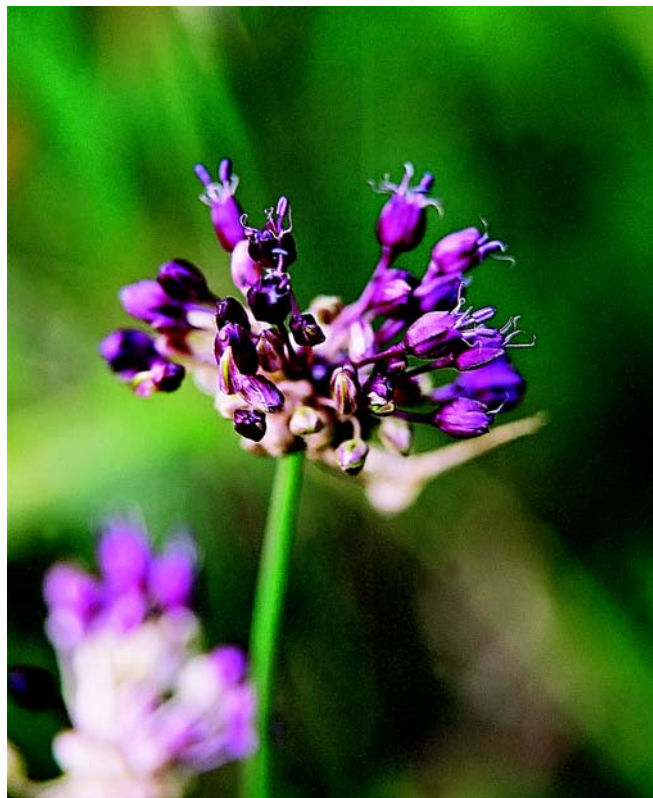
Ribokaitė R., 1963: Lelijiniai – *Liliaceae*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora*, 2: 498–549. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Allium vineale occurs more frequently in the southern part of Lithuania. Its populations are not abundant. The main threats to its survival are the ploughing of habitats and their transformation into forest.

Aprašė Birutė Karpavičienė

Žydrūno Sinkevičiaus nuotrauka

Pievinė vištapienė

Gagea pratensis (Pers.) Dumort.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA LELIJINIAI (*LILIACEAE*)

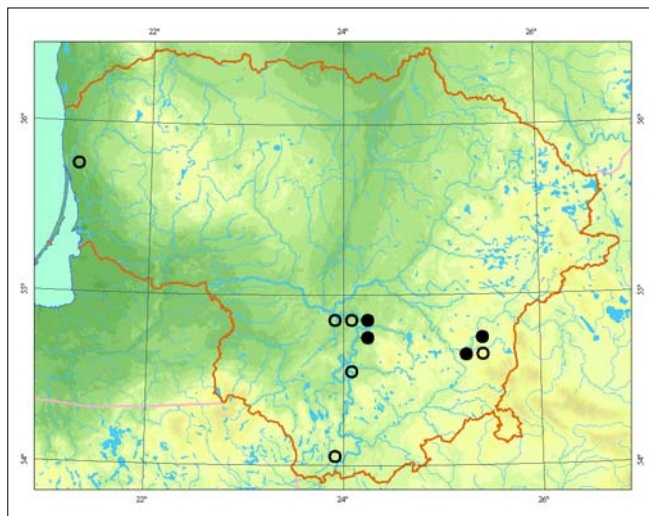
3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Paplitimas. Skandinavijos pietuose, rytinėje Vakarų Europos dalyje, Vidurio ir Pietų Europoje.

Lietuva yra ties rytiniu rūšies arealo pakraščiu. Šalyje pievinių vištapienių populiacijos aptinkamos Nemuno vidurupio ir jo intakų slėniuose bei gretimose teritorijose. Nuo jų atskirta grupė populiacijų yra Vilniuje. Literatūroje nurodoma populiacija Tauralaukyje (Klaipėdos r., 1902 m.). XIX a. pabaigoje buvo rasta Šilutės apylinkėse.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, gumbasvogūnius išauginantis, iki 15 cm aukščio augalas. Geofitas. Efermeroidas. Žydi balandžio – gegužės mėn. Dauginasi ir plinta vegetatyviniu būdu – dukteriniais gumbasvogūniais. Paprastai žydi maža populiacijos individų dalis. Sėklos subręsta gegužės mėn. pabaigoje – birželio pradžioje. Jas išnešioja skruzdėlės. Birželio pradžioje, baigiant nokti sėkloms, lapai pagelsta ir nunyksta. Auga natūraliose vidutinio drėgnumo pievose (*Cynosurion* sąjungos bendrijos), upių ir upelių šlaituose, pakrūmėse. Žydi tik atvirose vietose augantys individai. Retai aptinkami žiemkenčių pasėliuose (Dabintos k., Kaišiadorių r.), kultūrinėse pievose.

Populiacijų gausumas. Kai kurios populiacijos gana gausios, bet užima nedidelius plotus. Gausiausios populiacijos aptiktos Kruonyje, Migonyse, Tadaravoje (Kaišiadorių r.). Nedidelės populiacijos yra Neries pakrantėse ir Antakalnyje (Vilniuje). Dabartinė populiacijų būklė Jiesioje, Girionyse (Kauno apyl.) nežinoma.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta dėl buveinių keitimo: pievų kultūrinimo, vertimo dirbamais laukais. Buveinės užželia krūmais. Ūksmėje augantys individai išlieka ilgai, dauginasi vegetatyviniu būdu, bet nežydi ir ilgai neišnyksta.

Buveinėse reikia išsaugoti tradicinį ūkininkavimą.

Informacijos šaltiniai

Ribokaitė R., 1963: Lelijiniai – *Liliaceae*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 498–549. – Vilnius.

Abromeit J., Neuhoft W., Steffen H., 1940: Flora von Ost- und Westpreussen, 4. – Königsberg. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

In Lithuania *Gagea pratensis* is distributed in the valley of the mid-section of the Nemunas River and in the valleys and surroundings of its tributaries. Separate populations are known to exist in Vilnius. Populations are rather abundant. They are threatened by changes in meadow habitats.

Aprašė Zigmantas Gudžinskas

Zigmanto Gudžinsko nuotrauka

Kampuotasis česnakas

Allium angulosum L.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)
ŠEIMA ČESNAKINIAI (*ALLIACEAE*)

3 (R) kategorija

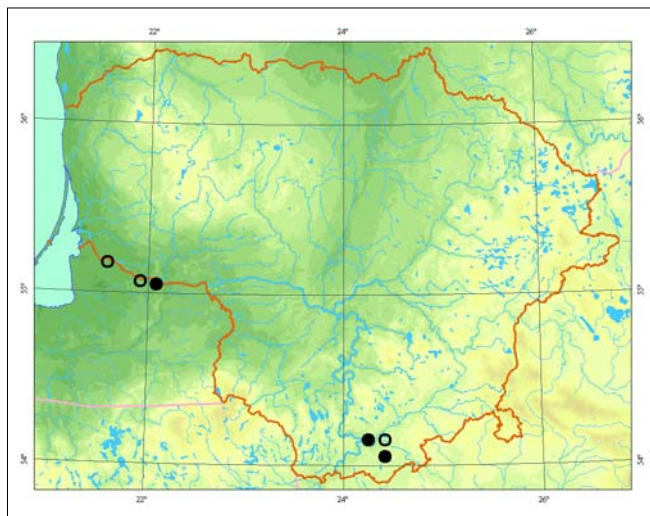
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Arealas apima Vidurio Europą, Šiaurės Balkanus, Kaukazą ir Sibirą iki Jenisejaus. Per Lietuvą eina šiaurinė paplitimo riba.

Pietų Lietuvoje žinomos radavietės Marcinkonių ir Merkinės apylinkėse, Vakarų Lietuvoje – Nemuno žemumio lankose Bitėnų, Pagėgių ir Girėnų apylinkėse.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 15–60 cm aukščio svogūninis augalas. Žydi liepos–rugpjūčio mėn. Dauginasi sėklomis ir vegetatyviniu būdu. Tai šviesomėgis augalas, pakenčiantis laikiną užtvindymą ir sausrą. Lietuvoje auga upių vidurinės ekologinės juostos aukštesniuose lygmenyse, termofilinėse bendrijose.

Populiacijų gausumas. Mažiausia, tik 4 m² užimanti populiacija registruota Marcinkonyse, netipiškoje šiai

rūšiai augavietėje – sausoje pamiškės pievoje. Bitėnų apylinkėse, Nemuno lankose, kampuotieji česnakai užima maždaug 0,5 ha plotą ir sudaro gana tankų sąžalyną (1 m² auga nuo 1 iki 70 žydinčių individų).

Grėsmės ir apsauga. Kampuotųjų česnakų išlikimui grėsmę kelia augaviečių naikinimas, apaugimas krūmais ir smarkus trypimas.

Pievas, kuriose auga kampuotieji česnakai reikia šienauti ne rečiau kaip kas 2–3 metai, rugsėjo pabaigoje, o šieną išvežti. Merguvos ežero pakrantėje esančioje augavietėje riboti poilsiautojų srautus.

Informacijos šaltiniai

Karpavičienė B., 2004: *Allium* genties rūšių paplitimas Lietuvoje. – *Botanica Lithuanica*, 6: 19–30.

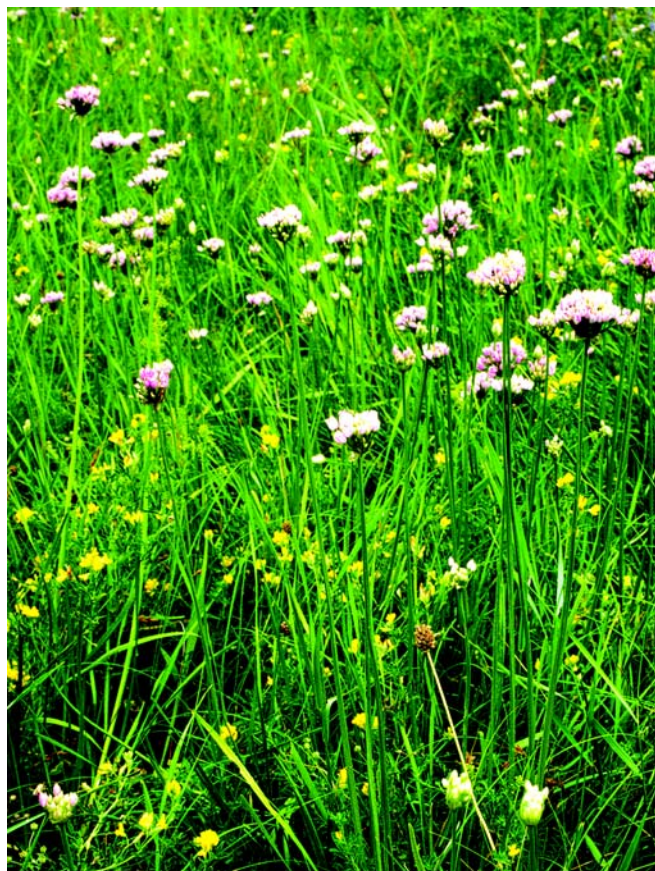
Ribokaitė R., 1963: Lelijiniai – *Liliaceae*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 498–549. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

There are six locations of *Allium angulosum* known to exist in Lithuania. The most important threats to its survival are the ploughing of meadows and other changes to habitats.

Aprašė Birutė Karpavičienė

Mindaugo Rylos nuotrauka

Porinis česnakas

Allium scorodoprasum L.

KLASĖ LELIJAINIAI (LILIOPSIDA)

ŠEIMA ČESNAKINIAI (ALLIACEAE)

3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

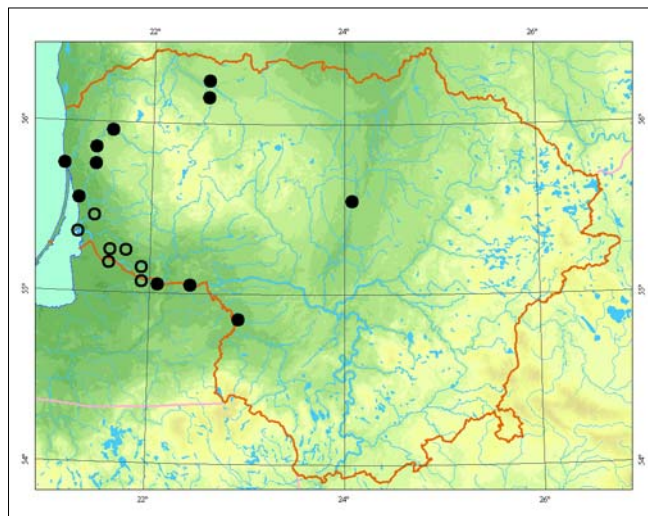
Paplitimas. Arealas apima Vidurio ir Atlantinę Europą, Viduržemio pajūrį, Mažąją Aziją, Krymą ir Kaukazą. Šiaurinė paplitimo riba eina per Estiją ir Pietų Skandinaviją.

Lietuvoje rūšis paplitusi vakarinėje dalyje. Daugiausia radaviečių aptikta Akmenės, Klaipėdos, Kretingos ir Šilutės rajonuose. Jurbarko, Panevėžio ir Šakių r. registruota po 1 radavietę.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 35–90 cm aukščio svogūninis augalas. Žiedyne būna nuo iki 15 žiedų ir nuo 25 iki 50 svogūnėlių. Žydi liepos mėn., sėklų nebrandina. Dauginasi svogūnėliais išaugančiais žiedyne ir dukteriniais svogūnėliais. Auga didesnių upių: Nemuno, Minijos, Ventos slėnių pievose ir pakrūmėse. Pakenčia tiek laikiną užtvindymą, tiek sausrą.

Populiacijų gausumas. Gausiausia, didžiausią plotą užimanti porinių česnakų populiacija yra Bitėnų apylinkėse, Nemuno užliejamose pievose. Čia 1 m² auga iki 40 žydinčių augalų. Mažiausia, tik 16 m² užimanti populiacija aptikta Šešupės salpoje (Šakių r.). Jos išlikimui pavojų kelia besiskverbiantys ruderaliniai augalai.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta dėl pievų arimo, apaugimo mišku. Pievas, kuriose auga poriniai česnakai, reikia šienauti ne rečiau kaip kas 2–3 metai, rugpjūčio pabaigoje, o šieną išvežti. Krūmynus retinti

arba visai iškirsti. Ypač jautrios yra negausios, mažą plotą užimančios populiacijos, kurių būklę būtina tikrinti kas 2–5 metus. Jas galima pagausinti *ex situ* išaugintais augalais.

Informacijos šaltiniai

Karpavičienė B., 2004: *Allium* genties rūšių paplitimas Lietuvoje. — Botanica Lithuanica, 6: 19–30.

Ribokaitė R., 1963: Lelijiniai — Liliaceae. — Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 498–549. — Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Allium scorodoprasum is concentrated in the western part of Lithuania in large river valleys. The most important threats to its survival are the ploughing of meadows and other changes to habitats.

Aprašė Birutė Karpavičienė

Vytauto Uselio nuotrauka

Meškinis česnakas

Allium ursinum L.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)
ŠEIMA ČESNAKINIAI (*ALLIACEAE*)

5 (Rs) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

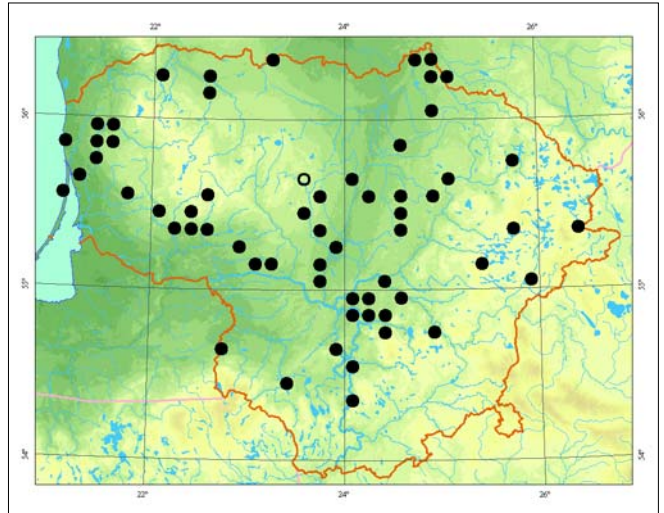
Paplitimas. Europoje (išskyrus šiaurines sritis), Kaukaze, Mažojoje Azijoje.

Lietuvoje rūšis dažnesnė Vidurio ir Pajūrio lygumose bei vakariniame Žemaičių aukštumos šlaite. Dideli sąžalynai yra Biržų, Tauragės, Kėdainių, Kretingos rajonuose. Pietinėje ir rytinėje Lietuvos dalyje labai reta.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 15–60 cm aukščio svogūninis augalas, efemeroidas. Žydi gegužės mėn. Birželio mėn. pradėjus nokti sėkloms lapai nyksta. Dauginasi sėklomis ir vegetatyviniu būdu – dukteriniais svogūnėliais. Vienas augalas subrandina 5–55 (80) sėklų, kurios nėra prisitaikiusios plisti, jos išbyra aplink derėjusį augalą. Auga drėgnuose plačialapių miškuose, šaltiniuose upių ir upelių pakrantėse, šlaituose. Dažniausiai auga *Alnion incanae* ir *Carpinion betuli* sąjungų bendrijose, humusingame, nerūgščiame dirvožemyje.

Populiacijų gausumas. Palankiomis sąlygomis meškiniai česnakai auga gausiais, kelis hektarus užimančiais sąžalynais, kurių 1 m² būna 200–2 500 individų. Didžiausią jų dalį (50–75 proc.) sudaro daigai ir jauni augalai. Žydinčių individų būna nuo 3 iki 15 proc. Mažiau palankiomis sąlygomis populiacijas sudaro pavieniai augalai ar jų grupės.

Grėsmės ir apsauga. Didžiausią grėsmę meškinių česnakų išlikimui kelia augaviečių naikinimas – plynėjai

miškų kirtimai. Kirtavietės dažniausiai užsodinamos eglišėmis, po kuriomis meškiniai česnakai žūsta. Plynose kirtavietėse, paliktose tam, kad miškas savaime ataugtų, išsilaiko, tačiau dėl pavasarinių šalnų ir grybinių ligų beveik nesubrandina sėklų. Todėl augavietėse gali būti atliekami tik sanitariniai kirtimai.

Meškinių česnakų lapai yra renkami maistui. Lapų skynimas silpnina augalus ir yra pavojingas mažoms populiacijoms. Šlaituose augančioms populiacijoms pavojų kelia mindymas.

Informacijos šaltiniai

Karpavičienė B., 2004: *Allium* genties rūšių paplitimas Lietuvoje. — *Botanica Lithuanica*, 6: 19–30.

Ribokaitė R., 1963: Lelijiniai — *Liliaceae*. — Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora*, 2: 498–549. — Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Habitats of Allium ursinum are concentrated in the middle and western lowlands of Lithuania. Species are very rare in the southern and eastern parts of Lithuania. The main threat to its survival is the clear felling of forests.

Aprašė Birutė Karpavičienė

Birutės Karpavičienės nuotrauka

Plačialapė klumpaitė

Cypripedium calceolus L.

KLASĖ LELIJAINIAI (LILIOPSIDA)

ŠEIMA GEGUŽRAIBINIAI (ORCHIDACEAE)

2 (V) kategorija

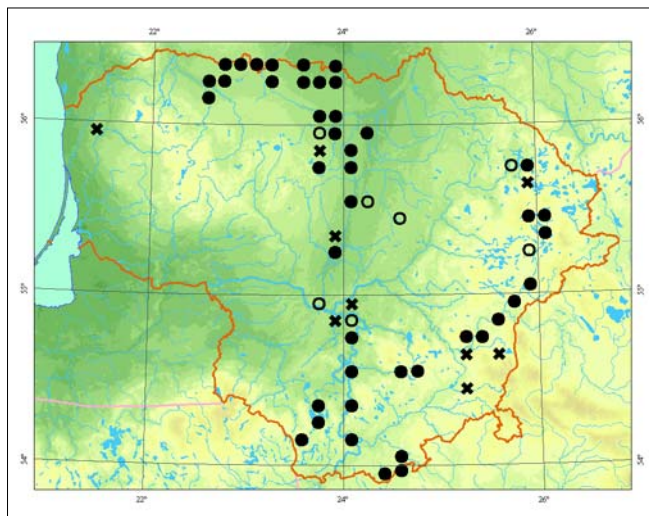
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Įrašyta į Berno konvencijos I, ES Buveinių direktyvos II, Vašingtono (CITES) konvencijos I priedus.

Paplitimas. Beveik visoje Europoje, išskyrus arktines sritis. Taip pat auga Sibire, Centrinėje ir Rytų Azijoje. Lietuvoje rūšis paplitusi beveik visuose regionuose, tačiau žinoma tik 1 atskirta augavietė Vakarų Lietuvoje.

Biologija ir ekologija. Daugiametis žolinis augalas. Subrendusios sėklos beveik nedaigios, todėl daugiausia augalai dauginasi vegetatyviniu būdu. Iš sėklų augalai vystosi lėtai, vidutiniškai pirmą kartą pražysta 12 metais. Subrendę augalai ilgaamžiai.

Dažniausiai auga mišriuose ar lapuočių miškuose, pamiškėse, miškų aikštelėse. Geriausiai auga natūraliuose miškuose, kuriuose susidaro nuolat kintanti įvairiai apšviestų miško aikštelių mozaika. Eglynuose augalai skursta ir ilgainiui išnyksta dėl pernelyg didelio pavėsio ir spyglių sukeltų dirvožemio cheminių pokyčių. Mėgsta kalkingą dirvožemį.

Populiacijų gausumas. Lietuvoje žinoma daugiau kaip 30 populiacijų, tačiau daugelyje jų auga tik pavieniai augalai.

Grėsmės ir apsauga. Populiacijos nukenčia perkeliant augalus į darželius, skinant žiedus; nyksta plynai iškirtus medynus, ugdant grynus spygliuočių medynus, įveisiant spygliuočių plantacijas. Taip pat nyksta dėl natūralių dirvodaros procesų, viršutiniame dirvos sluoksnyje sumažėjus karbonatų. Dalis populiacijų kenčia nuo poilsinės veiklos.

Informacijos šaltiniai

Gudžinskas Z., Ryla M., 2006: Lietuvos gegužraibiniai (Orchidaceae). – Vilnius.

Snarskis P., 1963: Orchidažiedžiai – *Microspermales*. – Kn.: Natkevičiatė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 565–628. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

There are over 30 *Cypripedium calceolus* populations registered in Lithuania, but a majority are rather small. In several populations the number of plants exceeds 200 individuals. The population in the Žaliejai Lakes area near Vilnius is one of the largest in Europe, with about 3000 plants recorded.

Aprašė Mindaugas Ryla

Selemono Paltanavičiaus nuotrauka

Kardalapis garbenis

Cephalanthera longifolia (L.) Fritsch

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA GEGUŽRAIBINIAI (*ORCHIDACEAE*)

1 (E) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

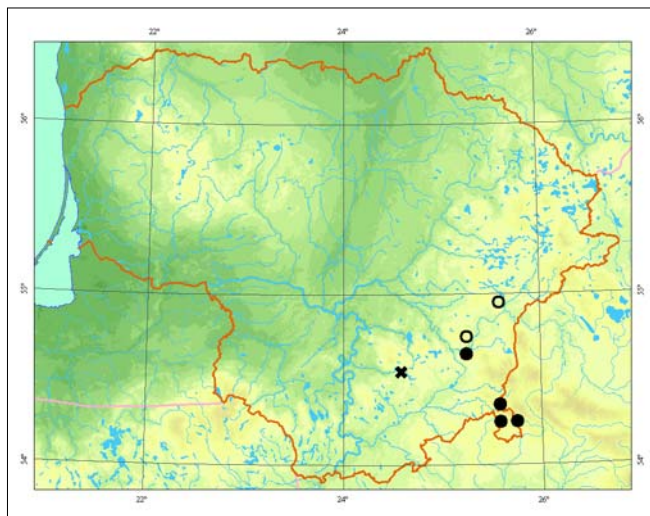
Įrašyta į Vašingtono (*CITES*) konvencijos II priedą.

Paplitimas. Europoje, Šiaurės Afrikoje ir Mažajoje Azijoje, vidutinio ir Viduržemio jūros klimato juostose. Dažniausiai rūšis aptinkama kalnuose.

Per Lietuvą eina šiaur rytinė arealo riba.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, žolinis augalas. Dauginasi sėklomis. Augalai vystosi labai lėtai. Pirmą kartą pražysta 10–11 gyvenimo metais. Geriausiai auga šviesiuose lapuočių miškuose, nedidelėse miškų aikštelėse su reta žoline augalija, kurį laiką gali iškęsti gana didelį pavėsiniimą.

Populiacijų gausumas. Šiuo metu Lietuvoje žinomos 4 populiacijos. Aukštadvario apylinkėse (Trakų r.) 1993 m. buvusioje gausios populiacijos vietoje aptikti tik keli augalai, o 1994 m. jie jau nebeišaugo. Šalčininkų r.

esančių 3 populiacijų gausumas nesiekia 200 individų. 2004 m. Panerių apylinkėse (Vilniuje) užregistruota per 30 000 individų, iš kurių apie 5 000 – generatyviniai. Kitos populiacijos Vilniaus apylinkėse tikriausiai buvo sunaikintos plečiantis Vilniaus miestui.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta pernelyg susivėrus medynui. Populiacijos skursta, jei pro medžių ir krūmų ardus prasiskverbia mažiau nei 40 proc. šviesos.

Informacijos šaltiniai

Gudžinskas Z., Ryla M., 2006: Lietuvos gegužraibiniai (*Orchidaceae*). – Vilnius.

Ryla M., Čiuplys R., 2005: Populations of *Cephalanthera longifolia* (L.) Fritsch in Lithuania. – In: K. Czyżewska, J. Hereźniak (eds), Biodiversity in relation to vegetation zones in Europe: 41–55. – Łódź.

Snarskis P., 1963: Orchidažiedžiai – *Microspermales*. – Kn.: Natkevičiatė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 565–628. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The southeastern border of *Cephalanthera longifolia* distribution range crosses the territory of Lithuania. All known populations are dispersed in the southeastern part of the country. A majority of populations include less than 200 individuals.

Aprašė Mindaugas Ryla

Mindaugo Rylos nuotrauka

Raudonasis garbenis

Cephalanthera rubra (L.) Rich.

KLASĖ LELIJAINIAI (LILIOPSIDA)

ŠEIMA GEGUŽRAIBINIAI (ORCHIDACEAE)

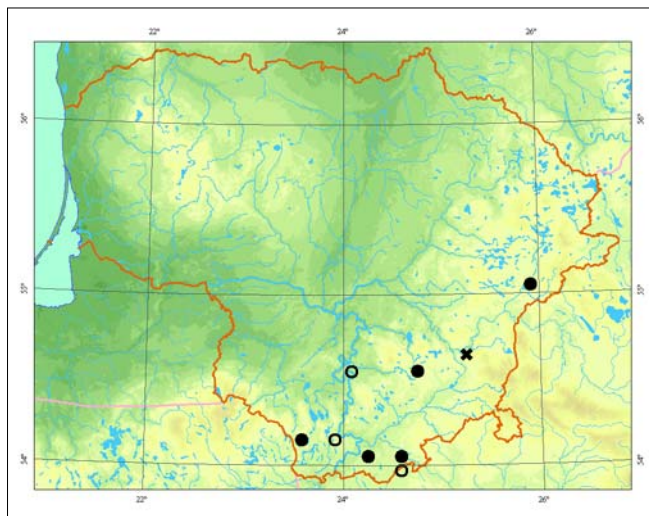
1 (E) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Įrašyta į Vašingtono (CITES) konvencijos II priedą.

Paplitimas. Europoje, Šiaurės Afrikoje ir Mažajoje Azijoje. Visame areale reta rūšis, aptinkama grupelėmis. Per Lietuvą eina šiaur rytinė Vidurio Europos arealo atšakos riba.

Biologija ir ekologija. Daugiametis žolinis augalas. Dauginasi sėklomis ir vegetatyviniu būdu, ant paviršinių šaknų susidarant pridėtiniais pumpurams. Vegetatyviniu būdu dauginasi negausiai. Šaknys turi labai stiprius ryšius su mikoriziniu grybu. Šviesomėgis. Auga įvairaus tipo retuose miškuose, sausose, šiltose saulėtose augavietėse, dažniausiai šlaituose, kalkingame ar turinčiame karbonatų smėliniame dirvožemyje su reta žolių danga.

Mindaugo Rylos nuotrauka

Populiacijų gausumas. Šiuo metu Lietuvoje žinomos 6 populiacijos Varėnos, Trakų, Lazdijų, Švenčionių rajonuose. Visose jose yra mažiau nei 100 augalų. Literatūroje minima, kad XIX a. raudonieji garbeniai augę Antakalnyje, Ribiškėse (Vilniaus apyl.), tačiau nei herbariumo pavyzdžių, nei vėlesnių duomenų iš ten nėra.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta pernelyg susivėrus medynui, ar mechanškai sunaikinus augavietes. Augalai nepakenčia vegetatyvinės dalies pažeidimo, pažeisti daugeliui metų pereina į antrinės ramybės būseną.

Informacijos šaltiniai

Gudžinskas Z., 2001: Diversity, state and protection of Orchidaceae species in Lithuania. — Jour. Eur. Orch., 33 (1): 415–441.

Gudžinskas Z., Ryla M., 2006: Lietuvos gegužraibiniai (Orchidaceae). — Vilnius.

Snarskis P., 1963: Orchidažiedžiai — Microspermales. — Kn.: Natkevičiatė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 565–628. — Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The southeastern border of *Cephalanthera rubra* distribution range crosses the territory of Lithuania. All known populations are dispersed in the southern and southeastern parts of the country. All populations there are small, consisting of less than 100 individuals.

Aprašė Mindaugas Ryla

Tamsialapis skiautalūpis

Epipactis atrorubens (Hoffm.) Besser

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA GEGUŽRAIBINIAI (*ORCHIDACEAE*)

2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Įrašyta į Vašingtono (*CITES*) konvencijos II priedą.

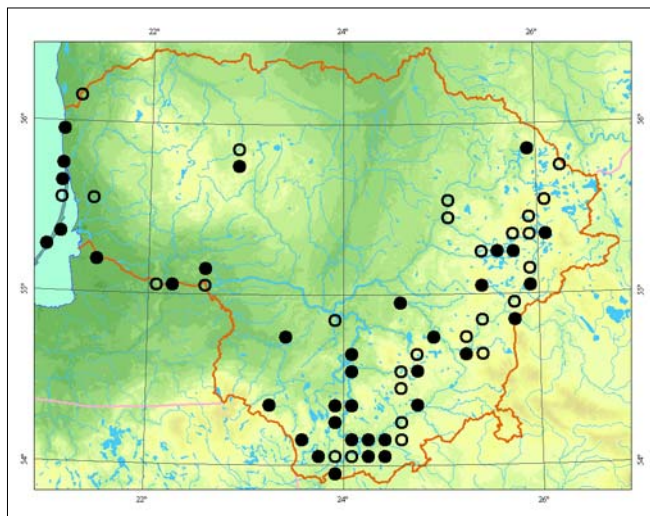
Paplitimas. Beveik visoje Europoje, išskyrus arktinę sritį. Atskirtos populiacijos randamos Azijoje iki Vidurio Sibiro.

Lietuvoje gana dažna rūšis rytinėje ir pietinėje dalyse bei pajūryje, kitur reta ar visai neauga. Rūšies paplitimas glaudžiai susijęs su smėlėtų dirvožemių paplitimu.

Biologija ir ekologija. Daugiametis žolinis augalas. Dažniausiai dauginasi sėklomis, labai retai – vegetyvinu būdu, dalijantis kerui. Šviesomėgis, geriausiai auga visiškai atvirose ar nelabai pavėsingose augavietėse. Dažniausiai auga retuose pušynuose, beržynuose arba visiškai atvirose, nesusivėrusiose buveinėse (pajūrio ar žemyninėse kopose, paupių nuobirynuose), karbonatingame smėlyje ar karbonatiniame dirvožemyje sausose, šiltose augavietėse.

Mindaugo Rylos nuotrauka

Populiacijų gausumas. Žinomos gausios ir gyvybingos populiacijos Rytų ir Pietų Lietuvoje, pajūrio smėlynuose. Kartais sudaro labai gausias populiacijas ant rinėse buveinėse – ant pakelės pylimų, smėlėtų miško kvartalų linijų, kur pažeista žolių danga.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta pernelyg susivėrus medynui ar mechaniškai sunaikinus augavietes. Dalis rūšies augaviečių buvo sunaikintos apsodinus spygliuočių plantacijomis.

Informacijos šaltiniai

Gudžinskas Z., 2001: Diversity, state and protection of *Orchidaceae* species in Lithuania. – Jour. Eur. Orch., 33 (1): 415–441.

Gudžinskas Z., Ryla M., 2006: Lietuvos gegužraibiniai (*Orchidaceae*). – Vilnius.

Snarskis P., 1963: Orchidažiedžiai – *Microspermales*. – Kn.: Natkevičiatė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 565–628. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The species is quite common in the eastern and southern parts of Lithuania, and in coastal dune areas. In other areas it is extremely rare or absent.

Aprašė Mindaugas Ryla

Širdinė dviguonė

Listera cordata (L.) R. Br.

KLASĖ LELIJAINIAI (LILIOPSIDA)

ŠEIMA GEGUŽRAIBINIAI (ORCHIDACEAE)

2 (V) kategorija

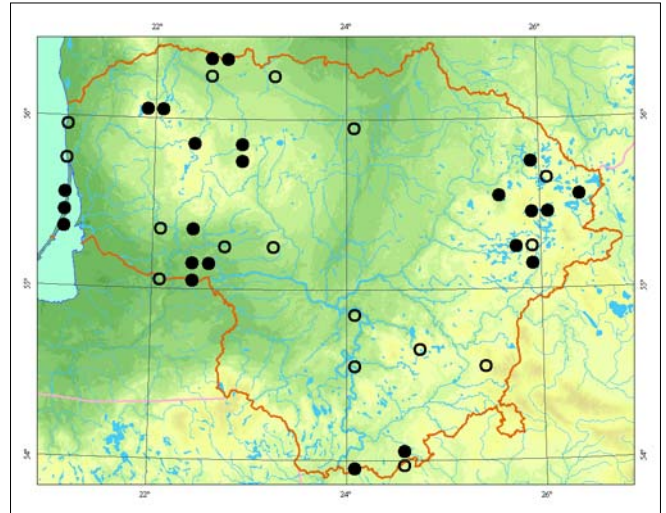
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Įrašyta į Vašingtono (CITES) konvencijos II priedą.

Paplitimas. Cirkumpoliarinio paplitimo rūšis. Dažniausia Vidurio Europoje, neaptinkama žemyninėse Europos srityse. Žemyno pietuose auga tik kalnuose. Atskirtos arealo dalys rastos Sibire (Jakutijoje) ir Šiaurės Amerikoje.

Lietuvoje rūšis kiek dažnesnė rytinėje ir vakarinėje dalyse.

Biologija ir ekologija. Nedidelis, sunkiai pastebimas žolinis augalas. Augalai pradeda žydėti anksti – gegužės mėn. Liepos mėn. išbyrėjus sėkloms augalų antžeminė dalis labai greitai nunyksta. Dauginasi sėklomis. Auga ūksminguose, drėgnuose ar šlapiuose miškuose (dažniausiai eglynuose ar mišriuose medynuose), humusinguose dirvožemiuose. Taip pat aptinkamas pelkiniuose spygliuočių miškuose, tarpinėse pel-

kėse, tarp kiminių, tačiau atvirose vietose populiacijų tankis daug mažesnis. Labai retai (Kuršių nerijoje) auga palyginti sausuose pušynuose, ant smėlio.

Populiacijų gausumas. Ūksmingose vietose populiacijos kartais būna labai gausios ir tankios. Populiacijos gausumas skirtingais metais labai svyruoja.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta dėl miškų kirtimo ir melioracijos.

Informacijos šaltiniai

Gudžinskas Z., 2001: Diversity, state and protection of Orchidaceae species in Lithuania. – Jour. Eur. Orch., 33 (1): 415–441.

Gudžinskas Z., Ryla M., 2006: Lietuvos gegužraibiniai (Orchidaceae). – Vilnius.

Snarskis P., 1963: Orchidažiedžiai – Microspermales. – Kn.: Natkevičiatė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 565–628. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The species is distributed across the whole country, but it is more frequent in the east and the north. In suitable habitats it can sometimes form very dense and abundant populations.

Aprašė Mindaugas Ryla

Jono Augustausko nuotrauka

Belapė antbarzdė

Epipogium aphyllum Sw.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA GEGUŽRAIBINIAI (*ORCHIDACEAE*)

1 (E) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 1976 m.

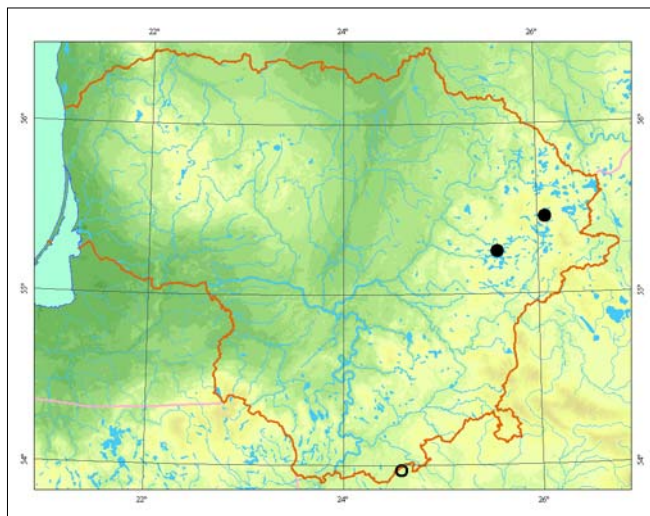
Įrašyta į Vašingtono (*CITES*) konvencijos II priedą.

Paplitimas. Beveik visoje Europoje ir Mažojoje Azijoje. Neauga Viduržemio jūros ir žemyninio klimato regionuose. Į rytus arealas per vidutinio klimato juostą tęsiasi iki Japonijos. Visame areale labai reta rūšis. Lietuvoje rasta rytinėje ir pietrytinėje dalyje.

Biologija ir ekologija. Saprofitas. Augalas didžiąją savo gyvenimo ciklo dalį praleidžia po žeme, neišleisdamas jokių antžeminių dalių. Virš substrato paviršiaus išauga tik stiebas su žiedynu. Kryžmadulkis, todėl sėklos užsimezga tik tada, kai gausiose populiacijose tais pačiais metais pražysta daug augalų. Dažniausiai dauginasi vegetatyviniu būdu, šakniastiebiais. Gausiau žydi tais metais, kai pavasarį būna daug drėgmės.

Lietuvoje auga ūksminguose drėgnuose eglynuose ar mišriuose miškuose (dažniausiai su drebulėmis), taip pat lapuotynuose su stora nuokritų paklote.

Populiacijų gausumas. Šiuo metu Lietuvoje žinomos 2 belapių antbarzdžių populiacijos. Viena iš jų, esanti Vainiūnų apylinkėse (Ignalinos r.), nuolat stebima. Joje antžeminės dalis išleidžiančių augalų kiekis kiekvienais metais labai svyruoja. 2001 m. Švenčionių r.

buvo aptikta dar 1 populiacija, kurioje augo keletas augalų. 1978 m. rūšis užregistruota Čepkelių rezervate, tačiau augavietė nebuvo tiksliai kartografiuota ir pakartotinai augalų rasti nepavyko. Šios populiacijos būklė nežinoma. Yra duomenų, kad XIX a. antbarzdės augo Paluknyje (Trakų r.). Šiuo metu ši populiacija yra sunaikinta nusausinus aplinkines pelkes.

Grėsmės ir apsauga. Labai jautriai reaguoja į bet kokius augavietės sąlygų pokyčius. Nyksta dėl miškų melioracijos ir kirtimo. Sultingus ir trapius žiedynus neretai nugraūžia sraigės.

Informacijos šaltiniai

Gudžinskas Z., Ryla M., 2006: Lietuvos gegužraibiniai (*Orchidaceae*). – Vilnius.

Šablevičius B., 2001: Belapė antbarzdė (*Epipogium aphyllum*) Lietuvoje. – *Botanica Lithuanica*, 7 (4): 379–383.

Snarskis P., 1963: Orchidaziedžiai – *Microspermales*. – Kn.: *Natkevičiatė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 565–628. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Two populations of the species are known to exist in the country. One population in the Ignalina district has been monitored since 1984. The state of the population in Čepkeliai Strict Nature Reserve is unknown.

Aprašė Mindaugas Ryla

Mindaugo Rylos nuotrauka

Pievinis plauretis

Gymnadenia conopsea (L.) R. Br.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA GEGUŽRAIBINIAI (*ORCHIDACEAE*)

2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Įrašyta į Vašingtono (*CITES*) konvencijos II priedą.

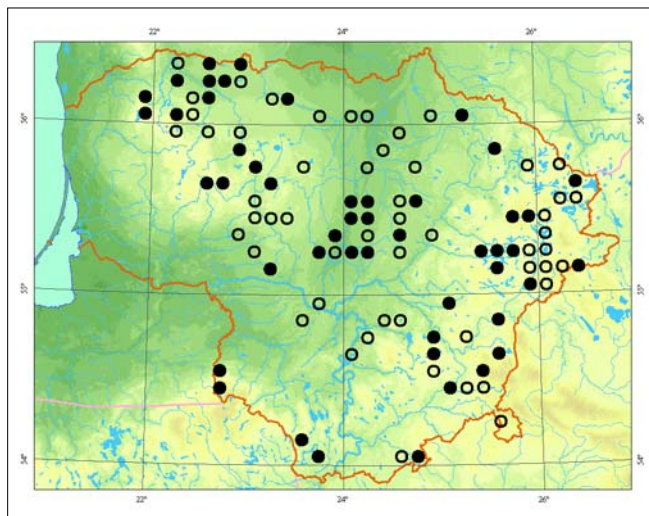
Paplitimas. Arealas apima Europą, išskyrus arktines ir aridines sritis. Viduržemio jūros regione auga tik kalnuose. Azijoje arealas pasiekia Tolimuosius Rytus ir Japoniją.

Lietuvoje rūšis paplitusi visose dalyse, tik šiaurinėje ir rytinėje dalyje kiek dažnesnė, nerasta Pajūrio žemumoje ir vakarinėje Vidurio Lietuvos žemumos dalyje.

Biologija ir ekologija. Daugiametis žolinis augalas. Dauginasi sėklomis. Individai subręsta ir pražysta 6–7 gyvenimo metais ar vėliau.

Auga drėgnose ir šlapiose pievose, žemapelkių pakraščiuose, tarpinėse pelkėse, kalkinguose ar silpnai rūgščiuose dirvožemiuose. Dažniausiai aptinkamas turtinguose rūšių melvenynuose. Mėgsta augavietes su pažeista velėna.

Populiacijų gausumas. Populiacijos labai įvairaus gausumo, dažniausiai dideliame plote aptinkama nuo kelių

iki keliolikos žydinčių augalų. Labai gausi ir tanki populiacija (apie 300 žydinčių augalų) tarpsta Plomėnų pelkės pakrastyje (Trakų r.). Pastaruoju metu dėl pasikeitusio drėgnų natūralių pievų naudojimo populiacijų skaičius ir augalų gausa jose mažėja ypač sparčiai.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta dėl buveinių naikinimo (suariant, įtręšiant ar sukultūrinant natūralias drėgnas pievas), melioracijos, dėl buveinių naudojimo pokyčių. Nešienaujamos pievos ir žemapelkės apauga krūmais ir medžiais. Didelę žalą populiacijoms daro šernai.

Informacijos šaltiniai

Gudžinskas Z., Ryla M., 2006: Lietuvos gegužraibiniai (*Orchidaceae*). – Vilnius.

Gudžinskas Z., 2001: Diversity, state and protection of *Orchidaceae* species in Lithuania. – Jour. Eur. Orch., 33 (1): 415–441.

Snarskis P., 1963: Orchidažiedžiai – *Microspermales*. – Kn.: Natkevičiatė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 565–628. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The species is spread over all of Lithuania, with more frequent populations in the northern and eastern parts of the country. The number of populations is in decline because of changes in wetland usage and the transformation of natural meadows into agricultural fields.

Aprašė Mindaugas Ryla

Mindaugo Rylos nuotrauka

Kvapusis plauretis

Gymnadenia odoratissima (L.) Rich.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA GEGUŽRAIBINIAI (*ORCHIDACEAE*)

1 (E) kategorija

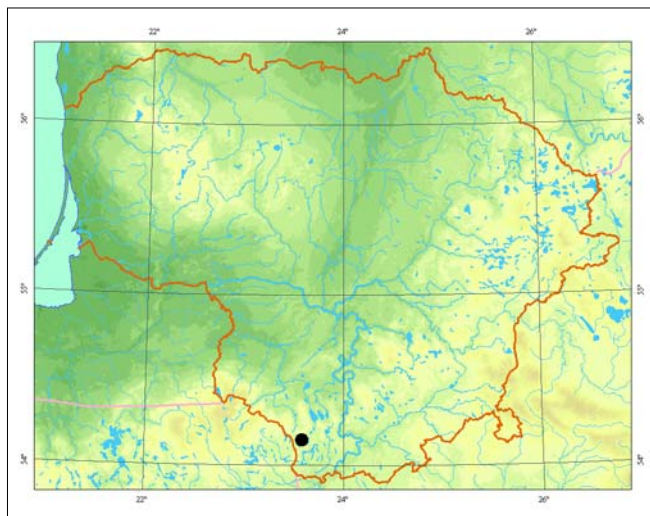
Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 1976 m.

Įrašyta į Vašingtono (*CITES*) konvencijos II priedą.

Paplitimas. Arealas apima Vakarų, Pietų ir Vidurio Europą, Skandinaviją. Daugiausia augaviečių yra kalnuose, o lygumose randamos tik pavienės atskirtos populiacijos.

Lietuvoje žinoma 1 radavietė Veisiejų apylinkėse (Lazdijų r.). Reliktinė populiacija.

Biologija ir ekologija. Daugiametis žolinis augalas su požeminiais pirštiškai skiltėtais šakniastiebiais. Nuo artimo pievinio plaurečio skiriasi visų dalių dydžiu. Tai laibas ir smulkus augalas. Dauginasi sėklomis. Sėkloms sudygti ir augalui vystytis būtina mikorizė. Šviesomėgis, nepakenčia pavėsinimo. Pietų ir Vakarų Europoje auga įvairiose vietose, įvairaus drėgnumo dir-

vožemyje. Lietuvoje aptiktas anksčiau ganytoje ganykloje, labai kalkingame dirvožemyje, reto miško aikštelėje, nuo vėjų apsaugotoje vietoje. Bendrijoje labai didelė rūšių įvairovė, joje gausu kitų saugomų augalų rūšių. Žolynas retas, yra atviro dirvožemio lopų. Auga atviriausioje miško aikštelės vietoje.

Populiacijų gausumas. 2000 m. populiacijoje buvo apie 100 individų, ji užėmė labai mažą, apie 2 arų plotą. Populiacijos užimamas plotas ir augalų kiekis joje nuolat mažėja, nes atvira aikštelės dalis sparčiai apauga krūmais.

Grėsmės ir apsauga. Nustojus ganyti, augavietė apauga krūmais ir mišku. Jei augavietė skubiai nebus šviesinama, augalai išnyks.

Informacijos šaltiniai

Gudžinskas Z., 2001: Diversity, state and protection of *Orchidaceae* species in Lithuania. — Jour. Eur. Orch., 33 (1): 415 – 441.

Gudžinskas Z., Ryla M., 2006: Lietuvos gegužraibiniai (*Orchidaceae*). — Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

There is only one relic population remaining, located out of the range of the species distribution. The population numbers less than 100 individuals.

Aprašė Mindaugas Ryla

Mindaugo Rylos nuotrauka

Miškinė plikaplaiskė

Neottianthe cuculata (L.) Schltr.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA GEGUŽRAIBINIAI (*ORCHIDACEAE*)

1 (E) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

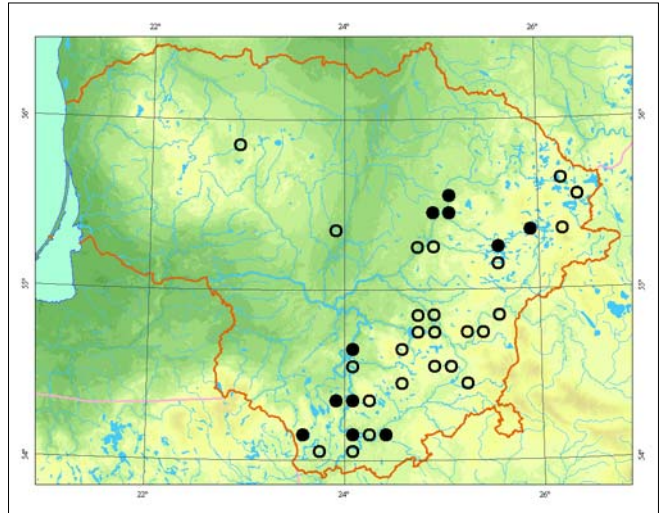
Įrašyta į Vašingtono (*CITES*) konvencijos II priedą.

Paplitimas. Pagrindinis arealas plyti į rytus nuo Lietuvos ir per Rytų Europą ir Azijos temperatinę zoną tęsiasi iki Kinijos ir Japonijos.

Per Lietuvą eina vakarinė arealo riba. Rūšis neaptingama šiauriniuose ir vakariniuose Lietuvos rajonuose (žinoma tik 1 atskirta radavietė Kelmės r.).

Biologija ir ekologija. Daugiametis žolinis augalas.

Auga spygliuočių, rečiau – mišriuose miškuose, laidžiuose smėlio dirvožemiuose, gausiai samanomis apaugusiuose plotuose su išretėjusia žolių danga. Geriausiai auga šiek tiek eroduojamose vietose. Geriausiai auga vietose, kur vyrauja stipri, tačiau išsklaidyta saulės šviesa.

Mindaugo Rylos nuotrauka

Populiacijų gausumas. Vienas iš sparčiausiai Lietuvoje nykstančių gegužraibinių augalų. Iki 1970 m. šių augalų buvo randama daugelyje Rytų ir Pietryčių Lietuvos vietų, pavienės radavietės žinotos Vidurio Lietuvoje. Vėlesnių duomenų apie daugumą radaviečių nėra. Šiuo metu žinomos 6 rūšies augalų augavietės, iš kurių tik 2 vietose populiacijos yra palyginti gausios ir gyvybingos.

Grėsmės ir apsauga. Augalai išnyksta po plynųjų kirsimų, susivėrus krūmų ardui.

Norint išsaugoti šią rūšį Lietuvoje, reikia palaikyti tinkamą apšviestumą augavietėse.

Informacijos šaltiniai

Gudžinskas Z., 2001: Diversity, state and protection of *Orchidaceae* species in Lithuania. – Jour. Eur. Orch., 33 (1): 415–441.

Gudžinskas Z., Ryla M., 2006: Lietuvos gegužraibiniai (*Orchidaceae*). – Vilnius.

Snarskis P., 1963: Orchidažiedžiai – *Microspermales*. – Kn.: Natkevičiatė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 565–628. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The northwestern border of *Neottianthe cuculata* distribution crosses the territory of Lithuania. All known populations are dispersed in the southern and eastern parts of the country. All the populations there are not abundant.

Aprašė Mindaugas Ryla

Žalioji plateivė

Coeloglossum viride (L.) Hartm.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA GEGUŽRAIBINIAI (*ORCHIDACEAE*)

2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

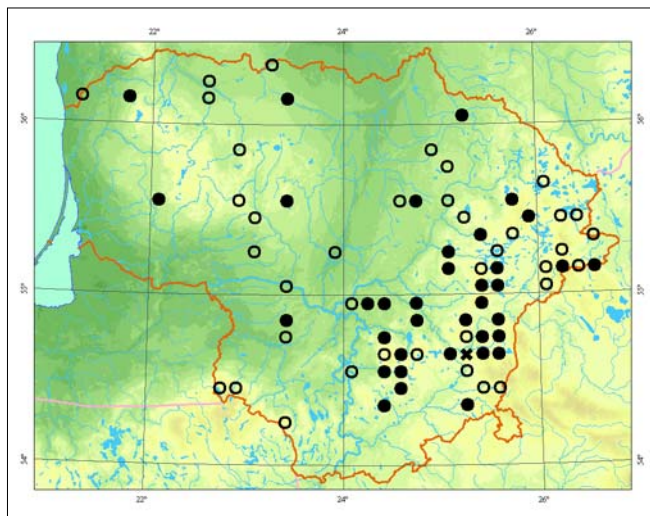
Įrašyta į Vašingtono (*CITES*) konvencijos II priedą.

Paplitimas. Holarktinio paplitimo rūšis, aptinkama Europoje ir Šiaurės Amerikoje. Paplitusi beveik visoje Europoje.

Lietuvoje daugiausia radaviečių aptikta rytiniuose rajonuose, tačiau pavienių radaviečių yra ir kitose Lietuvos vietose.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, žolinis. Dauginasi sėklomis. Tik apie 25 proc. augalų žydi antrą kartą. Neaišku, ar peržydėjęs augalas ilgam laikui pereina į antrinės ramybės būseną, ar žūsta.

Dažniausiai auga šaltuose smėlėtuose dirvožemiuose, žemažolėse drėgnose pievose, turtinguose rūšių bried-

Mindaugo Rylos nuotrauka

gaurnuose. Pakelia dalinį pavėsį, todėl kartais pavienių augalų aptinkama apleistose, krūmais apaugusiose pievose ar netgi retuose miškuose. Dirvožemiai skurdūs mineralinio azoto.

Populiacijų gausumas. Pastaruoju metu žinomos tik pavienės radavietės Rytų ir Pietryčių Lietuvoje. Šiose vietose populiacijos yra įvairaus gausumo (nuo pavienių iki kelių šimtų augalų). Apie kitose Lietuvos dalyse buvusių populiacijų būklę duomenų nėra. Populiacijoms būdingos fluktuacijos.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta pernelyg susivėrus žolynui ar mechanškai sunaikinus augavietes (suariant ar įtręšiant pievas). Nustojus šienauti ir ganyti pievas, pavieniai augalai kurį laiką išlieka, tačiau buveinėje išsivyravus sumedėjusiai augalijai populiacijos išnyksta.

Informacijos šaltiniai

Gudžinskas Z., Ryla M., 2006: Lietuvos gegužraibiniai (*Orchidaceae*). – Vilnius.

Snarskis P., 1963: Orchidažiedžiai – *Microspermales*. – Kn.: *Natkevičiatė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 565–628. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

Most data about the state and distribution of this species is outdated and only little is known of the existence of plants in the eastern part of Lithuania.

Aprašė Mindaugas Ryla

Žalsvažiedė blandis

Platanthera chlorantha (Custer) Rchb.

KLASĖ LELIJAINIAI (LILIOPSIDA)

ŠEIMA GEGUŽRAIBINIAI (ORCHIDACEAE)

4 (I) kategorija

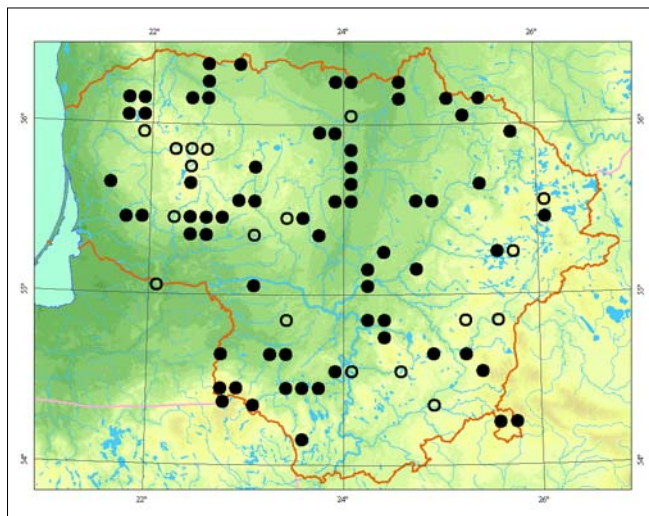
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Įrašyta į Vašingtono (CITES) konvencijos II priedą.

Paplitimas. Beveik visoje Europoje (išskyrus arktines sritis), Kaukazo šalyse, Mažonoje Azijoje. Neauga Rytų Europos sauso klimato srityse ir Pietvakarių Europoje. Lietuvoje rūšis aptinkama visuose regionuose, tačiau gerokai dažnesnė ir gausesnė Žemaitijos aukštumoje.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 30–80 cm aukščio žolinis augalas su požeminiais verpstiškais šakniagumbiais. Dauginasi sėklomis. Šviesomėgis, tačiau ištveria gilų šešėlį. Auga pievose, dirvonuose, krūmuose ir miškuose (dažniausiai plačialapių medžių). Mėgsta kalkingus dirvožemius.

Populiacijoms būdingas labai didelis žydinčių augalų kiekio svyravimas. Peržydėję ir sėklas subrandinę augalai neretai pereina į antrinės ramybės būseną ir

1–2 metus visai neišleidžia antžeminių dalių. Labai gausaus žalsvažiedės blandies žydėjimo sezonai kartojasi maždaug kas 10–12 metų, o kitu metu aptinkami tik pavieniai augalai.

Populiacijų gausumas. Gausumas kiekvienais metais labai svyruoja. Dažniausiai dideliame plote aptinkami pavieniai augalai, tačiau kai kuriais metais populiacijų kiekis padidėja dešimtis kartų.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta miškus pertvarkant į miško plantacijas, ariant ar įtrėšiant natūralias pievas.

Informacijos šaltiniai

Gudžinskas Z., 2001: Diversity, state and protection of Orchidaceae species in Lithuania. — Jour. Eur. Orch., 33 (1): 415–441.

Gudžinskas Z., Ryla M., 2006: Lietuvos gegužraibiniai (Orchidaceae). — Vilnius.

Snarskis P., 1963: Orchidažiedžiai — Microspermales. — Kn.: Natkevičiatė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 565–628. — Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The species is distributed throughout all of Lithuania. The number of plants in populations fluctuates over the years as the plants are capable of spending several years in dormancy after flowering. The most abundant populations are known to be in the Plungė district.

Aprašė Mindaugas Ryla

Mindaugo Rylos nuotrauka

Musinis ofris

Ophrys insectifera L.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA GEGUŽRAIBINIAI (*ORCHIDACEAE*)

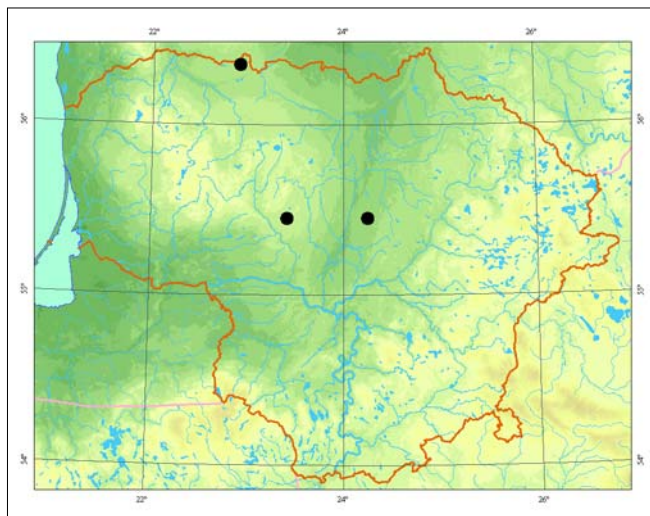
1 (E) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 2000 m.

Įrašyta į Vašingtono (*CITES*) konvencijos II priedą.

Paplitimas. Vakarų Europoje, Vidurio Europoje, pietvakarinėje Skandinavijos dalyje ir Didžiojoje Britanijoje, Baltijos šalyse, europinėje Rusijos dalyje. Lietuvoje žinomos 4 radavietės Kėdainių, Radviliškio ir Akmenės rajonuose.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 10–60 cm aukščio žolinis augalas. Žiedo forma primena vabzdį, žiedai skleidžia kvapą, primenantį tos rūšies vabzdžių patelės būdingus feromonus, kuriais augalai prisivilioja vabzdžius apdulkintojus. Dėl savito apdulkinimo būdo, augalų paplitimas ir populiacijų būklė labai glaudžiai susijusi su apdulkintojų populiacijų būkle. Šviesomė-

Mindaugo Rylos nuotrauka

gis. Lietuvoje auga kalkingose dirvose, dažniausiai karbonatingose vidutinio šlapumo žemapelkėse, melvenynuose, tačiau drėgmei nereiklus.

Populiacijų gausumas. Žinomos 4 musinių ofrių augavietės, kuriose gausumas per pastaruosius 7 metus sumažėjo iki kritinės ribos. 1995 m. Pašilėlių pelkėje (Kėdainių r.) augo apie 200 žydinčių augalų, pastaruoju metu stebimi mažiau nei 5. 1998 m. Naujosios Akmenės klinčių karjere ir jo apylinkėse augo tūkstančiai žydinčių augalų, o 2004 m. stebėta mažiau nei 100. Praviršulio tyrulyje (Radviliškio r.) nuolat stebimi tik pavieniai augalai. Luokavos (Akmenės r.) populiacijoje rasti 2 augalai.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta dėl pelkių sausavimo, augaviečių užžėlimo krūmais ir medžiais.

Informacijos šaltiniai

Gudžinskas Z., Ryla M., 1998: Musinis ofris (*Ophrys insectifera* L.) Lietuvoje. — *Botanica Lithuanica*, 4 (3): 329–334.

Gudžinskas Z., Ryla M., 2006: Lietuvos gegužraibiniai (*Orchidaceae*). — Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

Four populations are known to exist in the country. Over the last seven years the number of individuals has decreased to critical limits.

Aprašė Mindaugas Ryla

Vyriškoji gegužraibė

Orchis mascula (L.) L.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA GEGUŽRAIBINIAI (*ORCHIDACEAE*)

2 (V) kategorija

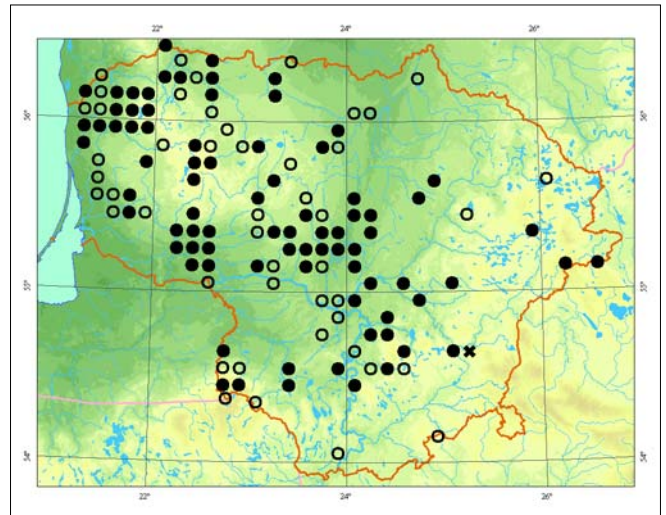
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Įrašyta į Vašingtono (*CITES*) konvencijos II priedą.

Paplitimas. Vakarų ir Vidurio Europoje (išskyrus arkines sritis), Šiaurės Afrikoje, Kaukaze, Mažonoje Azijoje, Irane. Žinomos kelios atskirtos radavietės Vidurio Rusijoje.

Lietuvoje dažniau aptinkama šiaurės ir šiaurės vakarų rajonuose. Rytiniuose ir pietrytiniuose rajonuose labai reta rūšis.

Biologija ir ekologija. Daugiametis žolinis augalas, su 2 apvaliais, gana stambiais šakniagumbiais. Dauginasi sėklomis, labai retai – vegetatyviniu būdu. Daugelis augalų žydi tik vieną kartą, po to nunyksta. Žydinčių individų kiekis populiacijoje kasmet labai svyruoja. Šviesomėgis, tačiau pakelia dalinį pavėsinimą, todėl auga šviesiuose miškuose (dažniausiai ažuolynuose

Lauryno Noviko nuotrauka

ar beržynuose), miškų aikštelėse ir vidutinio drėgnumo pievose įvairaus tipo, dažniausiai kalkinguose, dirvožemiuose. Neauga šlapiose ir rūgščiose dirvose.

Populiacijų gausumas. Anksčiau šiauriniuose ir šiaurvakariniuose rajonuose buvo gana dažnas augalas. Populiacijų skaičius, ir individų kiekis populiacijose sparčiai mažėja.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta augavietės keičiant į žemės ūkio naudmenas, taip pat joms apaugant krūmynais ir mišku.

Informacijos šaltiniai

Gudžinskas Z., 2001: Diversity, state and protection of *Orchidaceae* species in Lithuania. – Jour. Eur. Orch., 33 (1): 415–441.

Gudžinskas Z., Ryla M., 2006: Lietuvos gegužraibiniai (*Orchidaceae*). – Vilnius.

Snarskis P., 1963: Orchidažiedžiai – *Microspermales*. – Kn.: Natkevičiatė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 565–628. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The species was formerly quite common in the northern and northwestern parts of the country; however, recently the number of populations and individuals it supports has declined rapidly. The main reason for this pattern is change in land usage traditions.

Aprašė Mindaugas Ryla

Šalmuotoji gegužraibė

Orchis militaris L.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA GEGUŽRAIBINIAI (*ORCHIDACEAE*)

2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Įrašyta į Vašingtono (*CITES*) konvencijos II priedą.

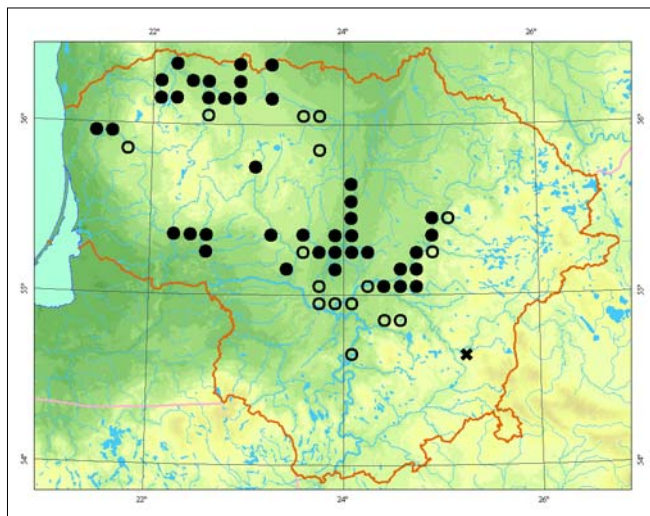
Paplitimas. Beveik visoje Europoje (išskyrus arktines sritis), Kaukaze, Vakarų ir Rytų Sibire. Aptinkama Mažojoje Azijoje, Irane, Mongolijoje. Pietinėse srityse randama tik kalnuose.

Paplitusi beveik visoje Lietuvoje, tačiau nerasta šiaurės rytų ir pietiniuose rajonuose. Kiek dažnesnė Vidurio ir Šiaurės Vakarų Lietuvoje. XIX a. pradžioje buvo gana dažna Vilniaus apylinkėse. Šiuo metu rūšis neaptinkama nei Vilniaus, nei daugelyje kaimyninių rajonų.

Biologija ir ekologija. Augalas aptinkamas labai įvairiose buveinėse – drėgnokose pievose, miškų aikštelėse, krūmynuose. Mėgsta vietas su išretėjusia žoline augalija. Manoma, kad augalų plitimą riboja vandens stygius vasarą. Atsparus šalčiui, tačiau sunkiai ištveria karštas ir sausas vasaras.

Mėgsta turinčius karbonatų, turtingus azoto, gerai drenuotus dirvožemius. Kalkingame dirvožemyje šalmuotosios gegužraibės auga ir sausokose vietose. Lietuvoje neretai aptinkamos labai gausios, tačiau laikinos populiacijos antropogeninės kilmės buveinėse su kalkingu dirvožemiu: žvyro ir molio karjeruose, pakelėse, dirvnuose.

Populiacijų gausumas. Dažniausiai dideliuose plotuose auga negausios augalų grupės. Kartais sudaro

labai gausias, tačiau neilgaamžes populiacijas pažeistose buveinėse.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta augavietės keičiant į žemės ūkio naudmenas (jas įtręšiant, suariant), taip pat joms apaugant krūmynais ir mišku. Gražūs žiedynai skinami puokštėms.

Informacijos šaltiniai

Gudžinskas Z., 2001: Diversity, state and protection of *Orchidaceae* species in Lithuania. – Jour. Eur. Orch., 33 (1): 415–441.

Gudžinskas Z., Ryla M., 2006: Lietuvos gegužraibiniai (*Orchidaceae*). – Vilnius.

Snarskis P., 1963: Orchidažiedžiai – *Microspermales*. – Kn.: Natkevičiatė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 565–628. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The most spectacular species of the genus in Lithuania, thus one of the reasons for species decline is flower picking. Populations are dispersed in the central and northwestern parts of the country.

Aprašė Mindaugas Ryla

Rimvydo Kindurio nuotrauka

Mažoji gegužraibė

Orchis morio L.

KLASĖ LELIJAINIAI (LILIOPSIDA)

ŠEIMA GEGUŽRAIBINIAI (ORCHIDACEAE)

2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

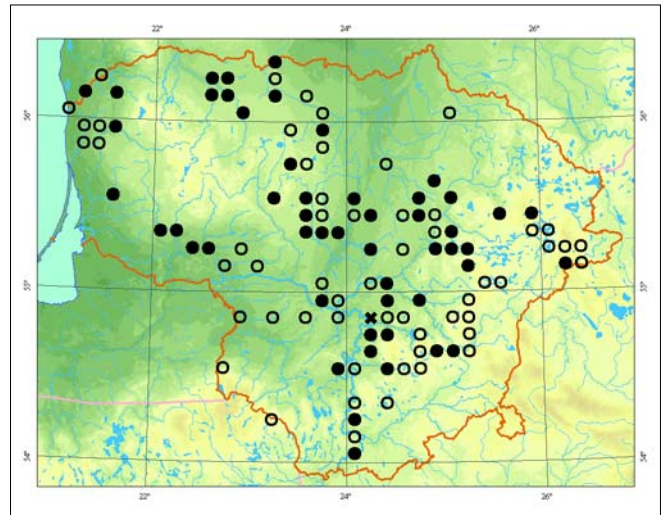
Įrašyta į Vašingtono (CITES) konvencijos II priedą.

Paplitimas. Tik Europoje, neauga arktinėse srityse, šiaurrytinėje Europos dalyje, bei sausringuose regionuose. Visame areale reta rūšis.

Lietuvoje anksčiau augo visuose regionuose, vietomis buvo gana dažna.

Biologija ir ekologija. Žemas augalas, žiedynas retai kada siekia 20 cm. Žydi anksti – gegužės pabaigoje, kai natūralios pievos dar nespėjusios suvežėti. Liepos mėn. subrendus sėkloms augalai gelsta ir nunyksta, po žeme lieka šakniagumbiai. Subrendę augalai neretai dygsta rudenį ir po sniegu žiemoja su lapų skrotelėmis. Dauginasi sėklomis. Žydi 4–5 metais. Šviesomėgis. Nepakelia pavėsavimo. Auga drėgnokose žemažolėse pievose, nuolat ganomuose plotuose, kur žolė trumpai nuėdama. Ištrypdami ir pažeisdami velėną gyvuliai sudaro sąlygas sėkloms sudygti. Negausios augalų grupės gali kurti laiką augti ties pievų takeliais. Augalai trumpaamžiai, todėl populiacijoms būtina nuolat atsinaujinti, užimti naujus plotus.

Populiacijų gausumas. Viena iš sparčiausiai nykstančių gegužraibinių rūšių Lietuvoje. Dar prieš 30 metų

augalai augo visuose Lietuvos regionuose, o kai kuriose vietose buvo gana dažni. Kiek gausesnės pavienės populiacijos vis dar žinomos Vidurio Lietuvoje. Augalų populiacijų skaičiaus mažėjimas užregistruotas visame areale.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta augavietės keičiant į žemės ūkio naudmenas (jas įtręšiant, suariant), taip pat jas nustojus šienauti ir ganyti.

Informacijos šaltiniai

Gudžinskas Z., 2001: Diversity, state and protection of Orchidaceae species in Lithuania. – Jour. Eur. Orch., 33 (1): 415–441.

Gudžinskas Z., Ryla M., 2006: Lietuvos gegužraibiniai (Orchidaceae). – Vilnius.

Snarskis P., 1963: Orchidažiedžiai – Microspermales. – Kn.: Natkevičiatė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 565–628. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The species used to be quite common in the country, however recently the number of populations and individuals has been declining rapidly. It is possible, that more than half of the populations will vanish over the next decade. The main reason for this pattern is change in land usage techniques and traditions.

Aprašė Mindaugas Ryla

Jono Augustausko nuotrauka

Smulkiažiedė gegužraibė

Orchis ustulata L.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA GEGUŽRAIBINIAI (*ORCHIDACEAE*)

1 (E) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Įrašyta į Vašingtono (*CITES*) konvencijos II priedą.

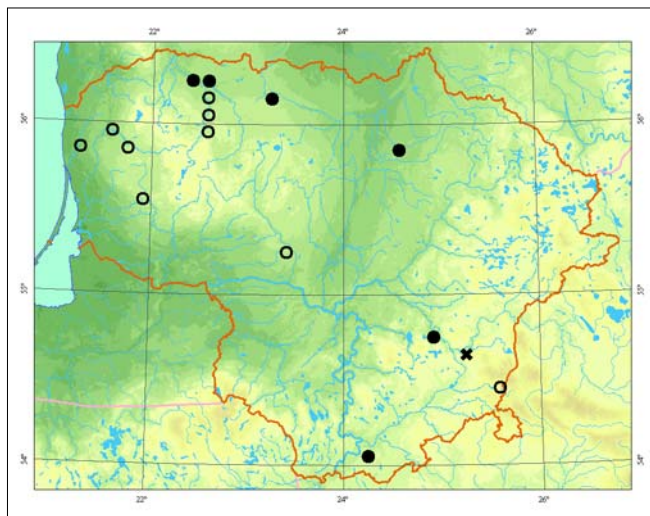
Paplitimas. Vakarų ir Vidurio Europoje (išskyrus arkines sritis). Pietų Europoje randama kalnuose. Nuo pagrindinės arealo dalies nutolusios arealo dalys aptinkamos Vidurio Sibire, Kaukaze, Mažajoje Azijoje. Didžiojoje arealo dalyje labai reta rūšis.

Lietuvoje kiek daugiau augaviečių būta šiaurės vakaruose. Žinomos tik pavienės populiacijos ir pietrytinėje šalies dalyje.

Biologija ir ekologija. Daugiametis žolinis augalas. Mėgsta šviesą, nepakelia pavėsio. Auga sausose ar vidutinio drėgnumo pievose, pamiškėse, kalkingame dirvožemyje, gerai apšviestuose, šiltuose šlaituose ar ganomose žemažolėse pievose. Lapus išleidžia rudenį ir su jais žiemoja. Gerai pakenčia šaltas žiemas. Manoma, kad jas kenkia dažni atlydžiai žiemą ir drėgmės trūkumas vegetacijos metu.

Mindaugo Rylos nuotrauka

Populiacijų gausumas. Dauguma buvusių populiacijų tikriausiai išnykusios. Žinomos populiacijos labai negausios, prastos būklės. Dažniausiai jose auga tik pavieniai augalai. Palyginti gausi ir gyvybinga likusi tik 1 populiacija Varėnos rajone.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta augavietes keičiant į žemės ūkio naudmenas (jas įtręšiant, suariant), taip pat joms apaugant krūmynais ir mišku, šlaituose įveisiant miško plantacijas. Augalai labai jautrūs trąšoms ar pesticidams. Kai kuriose vietose juos ėda šernai.

Informacijos šaltiniai

Gudžinskas Z., 2001: Diversity, state and protection of *Orchidaceae* species in Lithuania. — Jour. Eur. Orch., 33 (1): 415–441.

Gudžinskas Z., Ryla M., 2006: Lietuvos gegužraibiniai (*Orchidaceae*). — Vilnius.

Snarskis P., 1963: Orchidažiedžiai — *Microspermales*. — Kn.: Natkevičiatė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 565–628. — Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

This is the rarest species of the *Orchis* genus in Lithuania. Currently only one quite abundant and viable population is known in the Varėna district. All other populations are in a critical condition. It is possible that a majority have already vanished.

Aprašė Mindaugas Ryla

Raiboji gegūnė

Dactylorhiza cruenta (O. F. Müll.) Soó

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA GEGUŽRAIBINIAI (*ORCHIDACEAE*)

1 (E) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 1991 m.

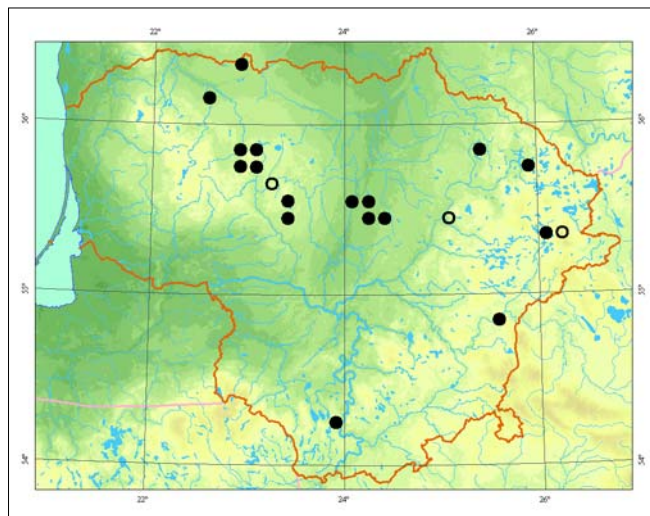
Įrašyta į Vašingtono (*CITES*) konvencijos II priedą.

Paplitimas. Šiaurės ir Vidurio Europoje (Skandinavijoje ir Baltijos šalyse), į rytus arealas tęsiasi iki Sibiro. Lietuvoje populiacijos aptinkamos visoje šalyje, tačiau kiek dažnesnės Šiaurės ir Vidurio Lietuvoje.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, žolinis, ant žemės augantis augalas (geofitas) su požeminiais pirštiškai skiltėtais gumbais. Itin gausiu lapų dėmėtomu raiboji gegūnė aiškiai išsiskiria iš visų kitų Lietuvoje augančių gegūnių. Dauginasi sėklomis. Prisitaikiusi augti savitose, Lietuvoje retose ir mažus plotus užimančiose buveinėse: kalkingose žemapelkėse ar ant kalkingo dirvožemio susiformavusiose tarpinėse pelkėse. Labai retai aptinkama antrinėse, žmogaus sukurtose buveinėse. Rečiausia genties rūšis Lietuvoje.

Mindaugo Rylos nuotrauka

Populiacijų gausumas. Dauguma populiacijų labai ne-gausios. Gana gausios ir gyvybingos populiacijos (daugiau nei 200 žydinčių augalų) žinomos Sartų (Zarasų r.) ir Kurtuvėnų (Kelmės r.) apylinkėse, Praviršulio Tyrulyje bei Gomertos pelkėje (Radviliškio r.).

Grėsmės ir apsauga. Didžioji dalis žinomų augaviečių anksčiau buvo šienaujamos ar ekstensyviai ganomos. Šiuo metu dauguma augaviečių užželia medžiais, krūmams ir medžiams susivėrus augalai nežydi ir ilgainiui išnyksta. Populiacijoms taip pat kenkia nešienaujamose žemapelkėse susidarantis apmirusių viksvų lapų sluoksnis, kuris trukdo dygti jauniems augalams. Nyksta ir dėl kryžminimosi su raudonąja gegūne.

Informacijos šaltiniai

Gudžinskas Z., Ryla M., 2006: Lietuvos gegužraibiniai (*Orchidaceae*). – Vilnius.

Ryla M., 2001: Diversity, state, and protection of *Dactylorhiza* species in Lithuania. – Jour. Eur. Orch., 33 (1): 495–516.

Ryla M., 2003: Lietuvos gegūnių atpažinimo problemos. – Botanica Lithuanica, 5: 47–61.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Over a dozen *D. cruenta* populations are registered in Lithuania, but most are not abundant. Only four populations can count over 200 generative individuals.

Aprašė Mindaugas Ryla

Aukštoji gegūnė

Dactylorhiza fuchsii (Druce) Soó

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA GEGUŽRAIBINIAI (*ORCHIDACEAE*)

4 (I) kategorija

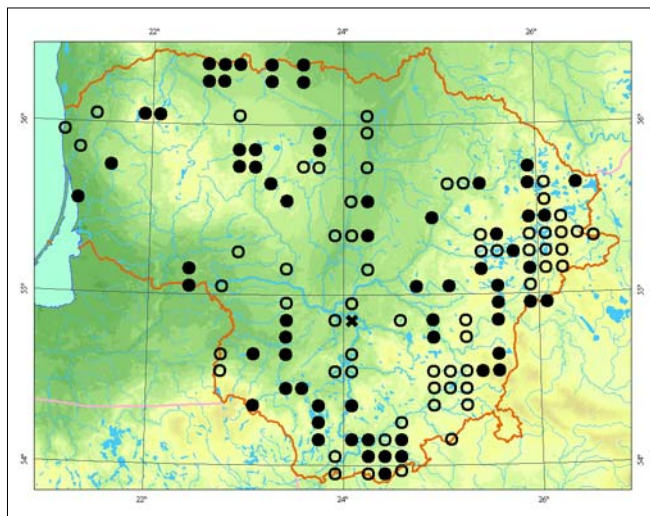
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Įrašyta į Vašingtono (*CITES*) konvencijos II priedą.

Paplitimas. Beveik visoje Europoje (išskyrus arktines sritis), Pietų Europoje auga tik kalnuose. Į rytus arealas tęsiasi iki Sibiro ir Šiaurės Mongolijos.

Tinkamose augavietėse rūšis aptinkama visoje Lietuvoje, tačiau dažniausia Rytų ir Pietryčių Lietuvoje.

Biologija ir ekologija. Daugiametis žolinis augalas. Dauginasi sėklomis. Jauni augalai apie 3 metus neišleidžia jokių antžeminių dalių, yra maitinami grybo ir tik 3–4 gyvenimo metais išleidžia pirmą žalią lapą. Vienintelė iš Lietuvoje aptinkamų gegūnių rūšių gerai pakelia ūksmę – net vidutiniškai tamsiose vietose gerai auga ir žydi. Geriausiai auga vidutinio apšviestumo drėgnuose ar šlapiuose, pelkiniuose juodalksnyuose, mišriuose miškuose ar eglynuose, ant humusingo, turinčio karbonatų dirvožemio. Kartais la-

bai gausiai auga pažeistose buveinėse, miško griovių pakraščiuose, pakelėse.

Populiacijų gausumas. Tinkamose, nepažeistose augavietėse populiacijos būna gausios ir gyvybingos. Tankiausiose populiacijos vietose 1 m² auga vidutiniškai 4 žydintys augalai ir 12 įvairaus išsivystymo lygio nežydinčių individų.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta dėl miškų plynųjų kirtimų ir melioracijos, gumbus ėda šernai ir pelės.

Informacijos šaltiniai

Gudžinskas Z., Ryla M., 2006: Lietuvos gegužraibiniai (*Orchidaceae*). – Vilnius.

Lekavičius A., 1980: Gegužraibė – *Orchis*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M., Jankevičienė R., Lekavičius A.* (red.), Lietuvos TSR flora, 6: 290–293. – Vilnius.

Ryla M., 2001: Diversity, state, and protection of *Dactylorhiza* species in Lithuania. – *Jour. Eur. Orch.*, 33 (1): 495–516.

Ryla M., 2003: Lietuvos gegūnių atpažinimo problemos. – *Botanica Lithuanica*, 5: 47–61.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The species is distributed throughout the whole country, however, it is more common and abundant in the east. In suitable undamaged habitats numerous and viable populations have developed.

Aprašė Mindaugas Ryla

Rimvydo Kindurio nuotrauka

Raudonoji gegūnė

Dactylorhiza incarnata (L.) Soó

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA GEGUŽRAIBINIAI (*ORCHIDACEAE*)

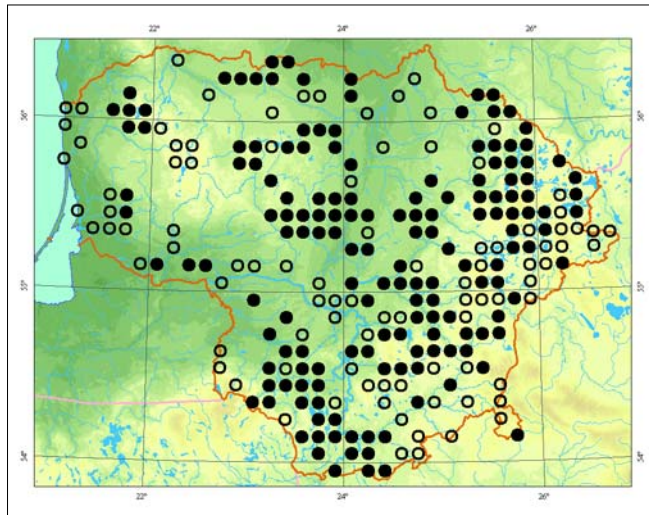
5 (Rs) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Įrašyta į Vašingtono (*CITES*) konvencijos II priedą.

Paplitimas. Visoje Europoje, neauga arktinėse srityse. Azijoje arealas tęsiasi iki Mongolijos ir Šiaurės Vakarų Kinijos. Taip pat auga Šiaurės Afrikoje. Aptinkama visoje Lietuvoje.

Biologija ir ekologija. Daugiametis žolinis augalas. Dauginasi sėklomis. Sėkloms sudygti ir augalams vystytis būtina mikorizė. Rūšies ekologinė amplitudė yra labai plati – svarbiausia, kad augavietėje nuolat būtų drėgna ir jos neužtamsintų augantys medžiai. Dažniausiai augalai aptinkami drėgnose ir šlapiose pievose, žemapelkėse, tarpinėse pelkėse, ant kalkingo ar silpnai rūgštaus, humusingo dirvožemio. Neauga labai rūgščiose, neturtingose maisto medžiagų dirvose. Pakenčia tik nedidelį pavėsį, geriausiai auga visiškai atvirose vietose. Neretai aptinkami antrinėse,

žmogaus sukurtose buveinėse (žvyro ar molio karjeruose, pakelių grioviuose), drėgname dirvožemyje, kur kartais sudaro tankias, tačiau laikinas populiacijas.

Populiacijų gausumas. Tinkamose augti vietose populiacijos yra gausios ir gyvybingos.

Grėsmės ir apsauga. Augalai geba augti pažeistose drėgnose antrinėse buveinėse, todėl rūšies išlikimui grėsmės nėra. Nuolat mažėja tinkamų augti natūralių buveinių plotai. Didelę žalą populiacijoms daro šernai.

Informacijos šaltiniai

Gudžinskas Z., Ryla M., 2006: Lietuvos gegužraibiniai (*Orchidaceae*). – Vilnius.

Lekavičius A., 1980: Gegužraibė – *Orchis*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M., Jankevičienė R., Lekavičius A.* (red.), Lietuvos TSR flora, 6: 290–293. – Vilnius.

Ryla M., 2003: Lietuvos gegūnių atpažinimo problemos. – *Botanica Lithuanica*, 5: 47–61.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The species is spread out across all of Lithuania. The number of natural populations is in decline due to changes in wetland usage and the transformation of natural meadows into agricultural fields. However, the species is not in danger of vanishing because it is capable of quickly spreading in wet anthropogenic habitats with sparse vegetation, such as fresh roadsides, quarry sites, etc.

Aprašė Mindaugas Ryla

Mindaugo Rylos nuotrauka

Baltijinė gegūnė

Dactylorhiza longifolia (Neuman) Aver.

KLASĖ LELIJAINIAI (LILIOPSIDA)

ŠEIMA GEGUŽRAIBINIAI (ORCHIDACEAE)

5 (Rs) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

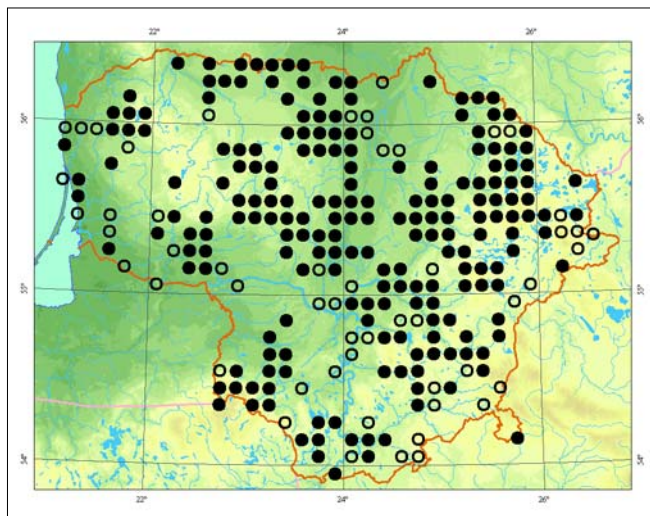
Įrašyta į Vašingtono (CITES) konvencijos II priedą.

Paplitimas. Į rytus nuo Baltijos jūros. Į rytus arealas per Sibirą tęsiasi iki Mongolijos ir Šiaurės Vakarų Kinijos. Lietuva yra ties pietvakarine arealo riba. Lietuvoje rūšis paplitusi visuose rajonuose, kai kur gana dažna. Rečiau aptinkama pietinėje Lietuvos dalyje.

Biologija ir ekologija. Daugiametis žolinis augalas su pirštiškai skiltėtais šakniagumbiais. Dauginasi sėklomis. Auga drėgnose ir šlapiose užliejamose ar šaltiniuose pievose, žemapelkėse, tarpinėse pelkėse, paupiuose, kalkingame ar silpnai rūgščiame, humusingame, trąšiam dirvožemyje. Gana gerai pakelia pavėsį, todėl neretai auga krūmais apžėlusiose šlapynėse. Labai greitai paplinta pažeistuose, kitų augalų dar neužimtuose plotuose (žvyro ar molio karjeruose, pakelių grioviuose), drėgname, turinčiame karbonatų dirvožemyje.

Mindaugo Rylos nuotrauka

Populiacijų gausumas. Tinkamose augti vietose populiacijos yra gausios ir gyvybingos.

Grėsmės ir apsauga. Augalai nyksta sunaikinus natūralias buveines. Augalai geba augti įvairiose antropogenizuotose buveinėse, todėl rūšies išlikimui tiesioginės grėsmės nėra.

Informacijos šaltiniai

Gudžinskas Z., Ryla M., 2006: Lietuvos gegužraibiniai (Orchidaceae). — Vilnius.

Lekavičius A., 1980: Gegužraibė — Orchis. — Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M., Jankevičienė R., Lekavičius A. (red.), Lietuvos TSR flora, 6: 290 — 293. — Vilnius.

Ryla M., 2001: Diversity, state, and protection of *Dactylorhiza* species in Lithuania. — Jour. Eur. Orch., 33 (1): 495 — 516.

Ryla M., 2003: Lietuvos gegūnių atpažinimo problemos. — Botanica Lithuanica, 5: 47 — 61.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The species is spread over all of Lithuania. The number of populations is declining due to changes in wetland usage and the transformation of natural meadows into agricultural fields. In Lithuania the species is not in danger of vanishing because it is capable of quickly spreading in wet anthropogenic habitats with sparse vegetation, such as fresh roadsides, quarry sites, etc.

Aprašė Mindaugas Ryla

Dėmėtoji gegūnė

Dactylorhiza maculata (L.) Soó

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA GEGUŽRAIBINIAI (*ORCHIDACEAE*)

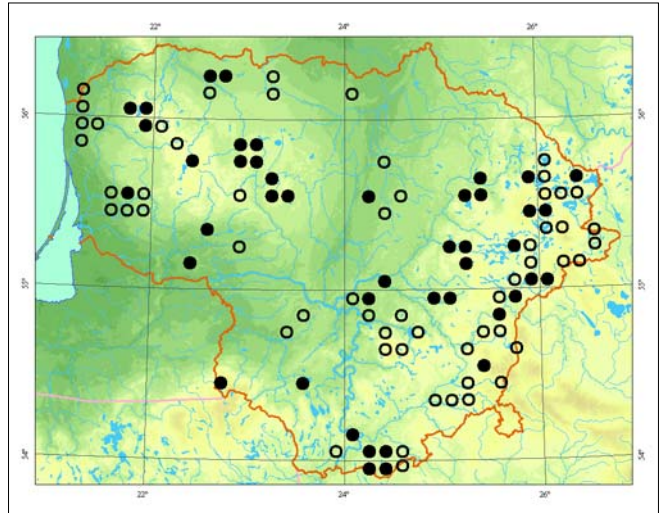
2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Įrašyta į Vašingtono (*CITES*) konvencijos II priedą.

Paplitimas. Visoje Europoje, reta pietinėje dalyje. Už Uralo kalnų rūšies arealas tęsiasi iki Vidurio Sibiro. Dažnumas ir gausumas skirtingose Lietuvos dalyse labai nevienodas. Dažnesnė aukštumose ir labai reta Vidurio bei Pajūrio žemumose.

Biologija ir ekologija. Daugiametis žolinis augalas, geofitas. Dauginasi sėklomis. Pasižymi itin didele žiedo formų, atspalvių ir marginimų įvairove. Šviesomėgis augalas, pakelia tik nedidelį pavėšį, nepakenčia kitų augalų konkurencijos. Geriausiai auga vidutinio derlingumo ar nederlinguose rūgščiuose dirvožemiuose su reta žolių danga — tarpinėse pelkėse, aukštapielių pakraščiuose, briedgaurynuose, labai retai — apypelkio viržynuose. Kartais aptinkamas retuose pelkiuose spygliuočių miškuose.

Populiacijų gausumas. Gausiausios žinomos populiacijos yra Vakarų Lietuvoje. Platelių apylinkėse (Plungės r.) žinomos labai gausios populiacijos, kuriose yra dešimtys tūkstančių subrendusių augalų. Kitose vietose populiacijų gausumas retai siekia 200 žydinčių augalų.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta dėl pasikeitusio žemės naudojimo (nešienaujamos ir neganomos pievos apaugę krūmais ir mišku), natūralių pievų vertimo į intensyvaus žemės ūkio naudmenas (trėšimo, arimo), melioracijos, pelkių eutrofizacijos. Didelę žalą kai kurioms populiacijoms daro šernai.

Informacijos šaltiniai

Gudžinskas Z., Ryla M., 2006: Lietuvos gegužraibiniai (*Orchidaceae*). — Vilnius.

Lekavičius A., 1980: Gegužraibė — *Orchis*. — Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M., Jankevičienė R., Lekavičius A.* (red.), Lietuvos TSR flora, 6: 290–293. — Vilnius.

Ryla M., 2003: Lietuvos gegūnių atpažinimo problemos. — *Botanica Lithuanica*, 5: 47–61.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The species is distributed throughout the whole country, but is extremely rare in lowlands. The most abundant populations are registered in the northern part of the country, especially in Žemaitija National Park.

Aprašė Mindaugas Ryla

Mindaugo Rylos nuotrauka

Plačialapė gegūnė

Dactylorhiza majalis (Rchb.) P. F. Hunt et Summerh.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA GEGUŽRAIBINIAI (*ORCHIDACEAE*)

1 (E) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Įrašyta į Vašingtono (*CITES*) konvencijos II priedą.

Paplitimas. Arealas apima Vakarų ir Vidurio Europą. Šiaurės Amerikoje augalai buvo užvežti mėgėjų ir natūralizavosi.

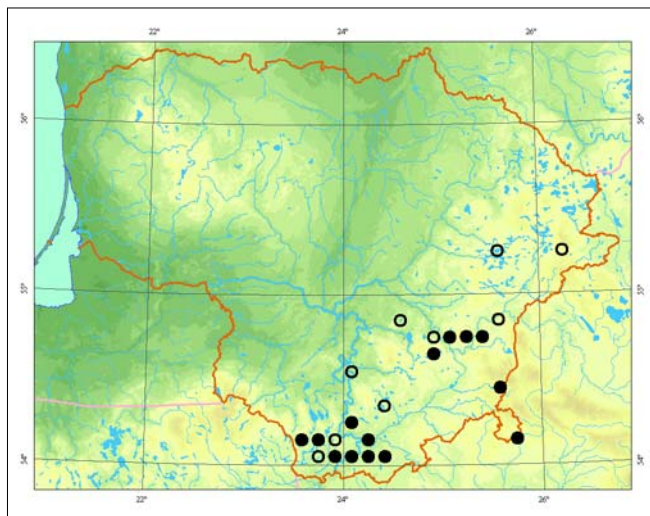
Per Lietuvą eina šiaur rytinė rūšies arealo riba.

Biologija ir ekologija. Daugiametis žolinis augalas. Pražysta anksčiau už kitų rūšių gegūnės – gegužės viduryje – birželio pradžioje. Peržydėję augalai nugelsta (jau liepos mėn.), o antžeminė dalis nunyksta.

Augalai mėgsta šiltas, gerai saulės šildomas augavietes (pietinės ekspozicijos šlaitus; nuo vėjų apsaugotas vietas). Auga žemažolėse pievose, smėlėtose, karbonatingose dirvose. Retai auga žemapelkėse. Už Pietryčių lygumos ribų daugiausia aptinkami antrinėse buveinėse – ant drėgnų pietinės ekspozicijos geležinkelių pylimų, kur susidaro jiems tinkamas mikroklimatas.

Mindaugo Rylos nuotrauka

Populiacijų gausumas. Dzūkijos nacionaliniame parke žinomos gausios ir gyvybingos populiacijos. Kitur populiacijos negausios (dažniausiai ne didesnės nei 100 augalų), užima nedidelius plotus.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta dėl didėjančių poilsiautojų srautų, augaviečių naikinimo. Nustojus šienauti ir ganyti pievas, plačialapės gegūnės labai greitai nukonkuruoja kiti žoliniai augalai.

Informacijos šaltiniai

Gudžinskas Z., Ryla M., 2006: Lietuvos gegužraibiniai (*Orchidaceae*). – Vilnius.

Lekavičius A., 1980: Gegužraibė – *Orchis*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M., Jankevičienė R., Lekavičius A.* (red.), Lietuvos TSR flora, 6: 290–293. – Vilnius.

Ryla M., 2001: Diversity, state, and protection of *Dactylorhiza* species in Lithuania. – *Jour. Eur. Orch.*, 33 (1): 495–516.

Ryla M., 2003: Lietuvos gegūnių atpažinimo problemos. – *Botanica Lithuanica*, 5: 47–61.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The southeastern border of *Dactylorhiza majalis* distribution range crosses the territory of Lithuania. All known populations are dispersed in the southern and southeastern parts of the country. The most abundant populations are found in the Varėna district.

Aprašė Mindaugas Ryla

Gelsvoji gegūnė

Dactylorhiza ochroleuca (Wüstnei ex Boll) Holub

KLASĖ LELIJAINIAI (LILIOPSIDA)

ŠEIMA GEGUŽRAIBINIAI (ORCHIDACEAE)

3 (R) kategorija

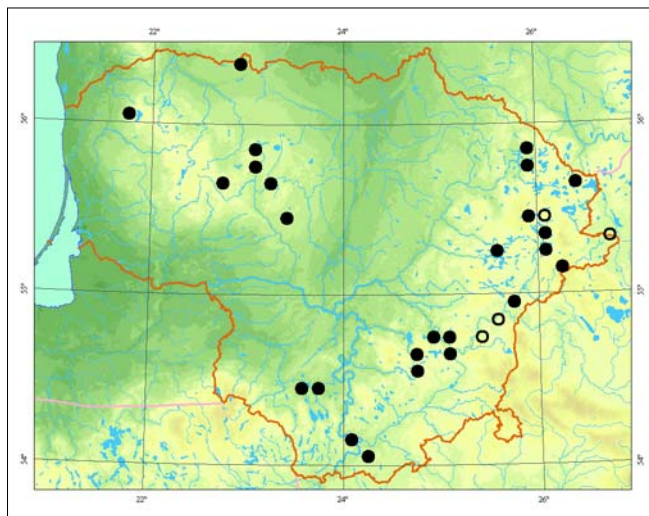
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Įrašyta į Vašingtono (CITES) konvencijos II priedą.

Paplitimas. Riboto arealo rūšis. Bendras augalų paplitimas nėra visiškai aiškus. Daugiausia radaviečių Vidurio ir Šiaurės Europoje. Į rytus nuo Baltijos valstybių augalų beveik neaptinkama. Visame areale labai reta rūšis.

Lietuvoje aptinkama tik Žemaičių ir Rytų Lietuvos aukštumose, o Vidurio Lietuvoje nerasta.

Biologija ir ekologija. Daugiametis žolinis augalas. Auga tik kalkingose žemapelkėse, šaltiniuotose šarminiose šlaitų žemapelkėse ir tarpinėse pelkėse, susiformavusiose ant kalkingo dirvožemio. Augalui būtinos su šaltinių vandeniu gaunamos mineralinės medžiagos. Visiškai nepakenčia sumedėjusių augalų sudaromo pavėsio.

Mindaugo Rylos nuotrauka

Populiacijų gausumas. Populiacijos užima įvairaus dydžio plotus. Ir nedidelius plotus užimančios populiacijos yra gana gausios. Pavieniai augalai aptinkami labai retai.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta apaugant žemapelkėms. Dauguma augaviečių dar apie 1950 m. buvo šienaujamos, kai kuriose sausesnėse vietose buvo ganomi gyvuliai. Ilgainiui nešienaujamose žemapelkėse susidarantis apmirusios žolės sluoksnis trukdo dygti sėkloms, todėl tokiose vietose gelsvųjų gegūnių populiacijose būna mažiau jaunų individų. Dalis pelkių keičiasi dėl seniau padarytos melioracijos. Kai kurios augavietės kinta natūraliai, storėjant durpių klotui.

Informacijos šaltiniai

Gudžinskas Z., Ryla M., 1997: Gelsvoji gegūnė (*Dactylorhiza ochroleuca*) Lietuvoje. — Botanica Lithuanica, 3 (2): 135–145.

Gudžinskas Z., Ryla M., 2006: Lietuvos gegužraibiniai (Orchidaceae). — Vilnius.

Ryla M., 2003: Lietuvos gegūnių atpažinimo problemos. — Botanica Lithuanica, 5: 47–61.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The species is distributed only in highlands; it does not grow in lowlands. In suitable habitats it usually forms dense and viable populations.

Aprašė Mindaugas Ryla

Siauralapė gegūnė

Dactylorhiza traunsteineri (Saut.) Soó

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA GEGUŽRAIBINIAI (*ORCHIDACEAE*)

2 (V) kategorija

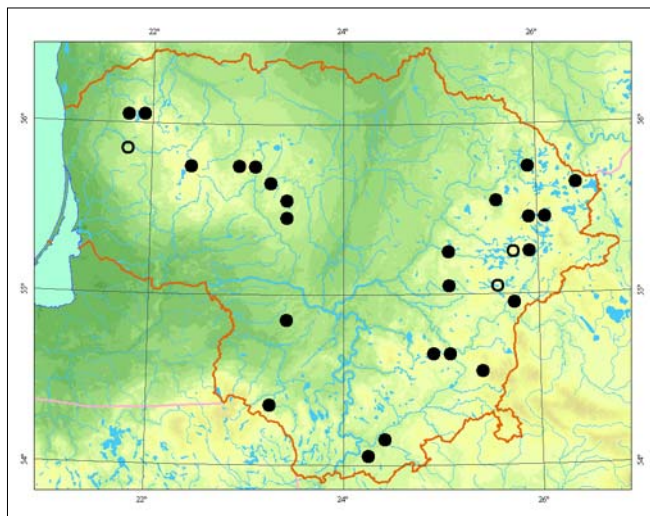
Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 2000 m.

Įrašyta į Vašingtono (*CITES*) konvencijos II priedą.

Paplitimas. Europos rytuose arealas tęsiasi iki Rytų Sibiro. Europos pietuose aptinkama tik kalnuose. Labiausiai išplitusi šiaurinėje Europos dalyje, Vidurio Europos kalnuose, o visur kitur labai reta rūšis.

Lietuvoje aptinkama tik aukštumose. Žemumose žinoma tik 1 radavietė Višakio Rūdoje (Marijampolės r.).

Biologija ir ekologija. Daugiametis žolinis augalas. Dauginasi sėklomis. Sėklos labai smulkios, jas išnešioja vėjas. Auga labai savitose, mažus plotus užimančiose buveinėse. Dažniausiai – ant kalkingo pagrindo susidariusiose tarpinėse pelkėse arba bazių turinčiose šaltiniuose šlaitų pelkėse, kiek iškilesnėse jų vietose. Visiškai nepakelia kitų žolinių augalų konkurencijos, auga vietose su reta viksvų danga, ant kiminių.

Populiacijų gausumas. Dažniausiai nepažeistose augavietėse populiacijos būna labai gausios ir tankios, tačiau užima nedidelius plotelius. Pažeistose buveinėse (nusausesėjusiose ar apaugusiose nendrynais) auga tik pavieniai generatyviniai augalai, o jaunų beveik nebūna.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta dėl pelkių sausinimo, jų užžėlimo medžiais ir krūmais. Kartais didelę žalą populiacijoms daro pelėnai ir šernai, ėdantys krakmolingus augalų šakniagumbius.

Informacijos šaltiniai

Gudžinskas Z., Ryla M., 2006: Lietuvos gegužraibiniai (*Orchidaceae*). – Vilnius.

Ryla M., 2001: Diversity, state, and protection of *Dactylorhiza* species in Lithuania. – Jour. Eur. Orch., 33 (1): 495–516.

Ryla M., 2003: Lietuvos gegūnių atpažinimo problemos. – Botanica Lithuanica, 5: 47–61.

Ryla M., Gudžinskas Z., Sennikov A. N., 2002: Lectotypification of names of infraspecific taxa of *Orchis angustifolia* described by Johannes Klinge. – Komarovia, 2: 65–84.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The species is distributed in highlands, and does not grow in lowlands. In suitable habitats it usually forms dense and viable populations.

Aprašė Mindaugas Ryla

Mindaugo Rylos nuotrauka

Vienagumbis medauninkas

Herminium monorchis (L.) R. Br.

KLASĖ LELIJAINIAI (LILIOPSIDA)

ŠEIMA GEGUŽRAIBINIAI (ORCHIDACEAE)

1 (E) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

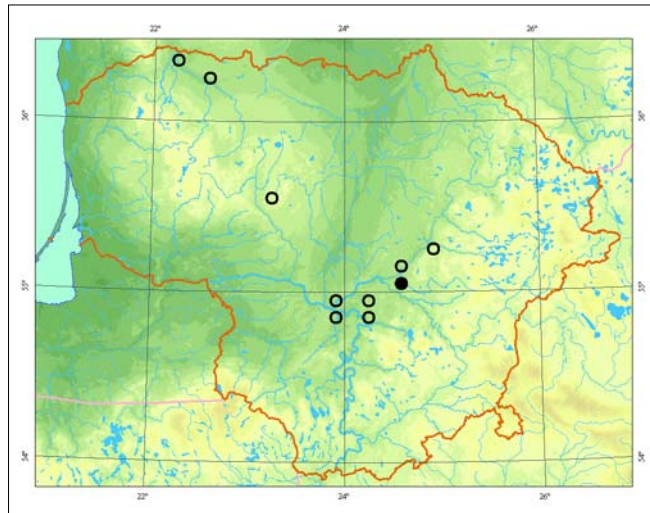
Įrašyta į Vašingtono (CITES) konvencijos II priedą.

Paplitimas. Europoje (pietinėse srityse auga tik kalnuose). Į rytus vidutinio klimato juosta arealas tęsiasi iki Japonijos ir Kinijos (Himalajų kalnų).

Anksčiau rūšis Lietuvoje buvo paplitusi beveik visuose regionuose. Šiuo metu žinoma tik 1 negausi populiacija netoli Upninkų (Jonavos r.).

Biologija ir ekologija. Žemas, 10–15 cm aukščio, žolinis augalas su vienu apvaliu šakniagumbiu. Dauginasi sėklomis ir vegetatyviniu būdu. Po žeme išauga dauginimuisi skirti laibi šakniastiebiai, kurių gale susidaro naujas šakniagumbis. Auga žemažolėse drėgnose ar vidutinio drėgnumo pievose, kalkinguose dirvožemiuose. Neištlaiko kitų žolinių augalų konkurencijos.

Populiacijų gausumas. Iki 1980 m. buvo žinoma apie 10 įvairaus gausumo, tarp jų ir labai gausių popula-

cijų, tačiau nuo 1981 m. nebuvo gaunama jokių duomenų apie rūšį šalyje. Buvo manoma, kad augalai Lietuvoje jau išnyko. 2000 m. Šventosios slėnyje netoli Upninkų (Jonavos r.) atrasta nauja, labai negausi, bebaigianti išnykti populiacija, kurioje augo 8 individai. Dabartinė populiacijos būklė nežinoma.

Grėsmės ir apsauga. Dalis augaviečių buvo sunaikinta Šventosios slėnyje įveisiant spygliuočių miškų plantacijas. Kitose vietose augalai išnyko apleidus pievas.

Informacijos šaltiniai

Gudžinskas Z., 2001: Diversity, state and protection of Orchidaceae species in Lithuania. — Jour. Eur. Orch., 33 (1): 415–441.

Gudžinskas Z., Ryla M., 2006: Lietuvos gegužraibiniai (Orchidaceae). — Vilnius.

Snarskis P., 1963: Orchidažiedžiai — Microspermales. — Kn.: Natkevičiatė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 565–628. — Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Until 1980 there were about 10 relatively abundant populations known to exist in the country. During the last two decades, for unknown reasons, the species has suddenly almost disappeared. As a result only one very small and sparse population remains.

Aprašė Mindaugas Ryla

Linos Jasiukonytės piešinys

Pelkinė laksva

Hammarbya paludosa (L.) Kuntze

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA GEGUŽRAIBINIAI (*ORCHIDACEAE*)

2 (V) kategorija

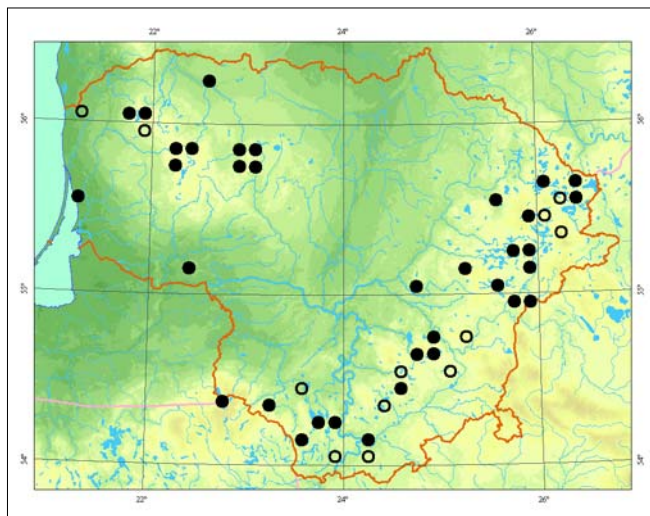
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Įrašyta į Vašingtono (*CITES*) konvencijos II priedą.

Paplitimas. Cirkumpoliarinio paplitimo rūšis. Visame areale auga vėsaus ir vidutinio klimato juostose. Vakarų Europoje ir kai kuriose Vidurio Europos srityse beveik išnykusi dėl pelkių sausinimo ir durpių kasimo.

Lietuvoje auga visuose regionuose, tačiau dažnesnė aukštumose ir dėl tinkamų augaviečių stygiaus labai reta žemumose.

Biologija ir ekologija. Smulkus, iki 10 cm aukščio, daugiametis žolinis augalas. Dauginasi sėklomis ir vegetatyviniu būdu, ant lapų galų susidarančiais gemaliniiais pumpurais. Sėklos ir gemaliniai pumpurai gali plaukti, juos išplatina vanduo. Dažniausiai auga tarpinėse pel-

kėse ir liūnuose, aukštapelkėse, tarp kiminių paklotės, ant silpnai rūgštaus ar neutralaus substrato. Kartas pavieniai augalai aptinkami pelkiniuose pušynuose.

Populiacijų gausumas. Dažniausiai auga pavieniai augalai ar nedidelės jų grupelės, tačiau tinkamose vietose sudaro labai gausias grupes.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta dėl melioracijos ir pelkių bei vandens telkinių eutrofizacijos.

Informacijos šaltiniai

Gudžinskas Z., 2001: Diversity, state and protection of *Orchidaceae* species in Lithuania. — Jour. Eur. Orch., 33 (1): 415–441.

Gudžinskas Z., Ryla M., 2006: Lietuvos gegužraibiniai (*Orchidaceae*). — Vilnius.

Snarskis P., 1963: Orchidažiedžiai — *Microspermales*. — Kn.: Natkevičiatė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 565–628. — Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The species is distributed throughout the whole country, but it is more common and populations are more numerous in the highlands in the eastern and north-western parts of the country. In the lowland area it is extremely rare due to a lack of suitable habitats.

Aprašė Mindaugas Ryla

Mindaugo Rylos nuotrauka

Vienalapis gedutis

Malaxis monophyllos (L.) Sw.

KLASĖ LELIJAINIAI (LILIOPSIDA)

ŠEIMA GEGUŽRAIBINIAI (ORCHIDACEAE)

2 (V) kategorija

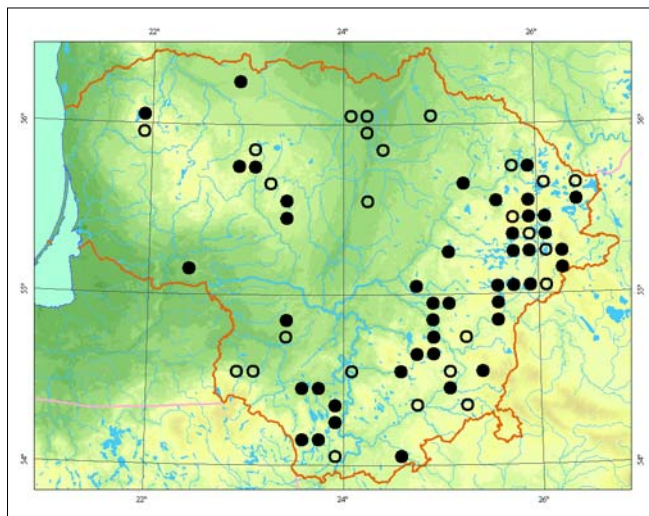
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Įrašyta į Vašingtono (CITES) konvencijos II priedą.

Paplitimas. Cirkumpoliarinio paplitimo rūšis. Pagrindinis rūšies arealas driekiasi Europos vidutinio ir vėsaus klimato srityse. Vakarų Europoje neaptinkama arba aptinkami labai retai. Europos pietuose auga kalnuose. Rūšis paplitusi visoje Lietuvoje, tačiau dažniausia ir gausiausia Rytų Lietuvoje.

Biologija ir ekologija. Daugiametis žolinis augalas. Subrendę individai dažniausiai išaugina tik vieną (labai retai du) lapą. Žiedynas 8–30 cm ilgio, laibas, gausiažiedis. Žiedai žalsvi, labai smulkūs. Stiebo pagrindu, ties dirvožemio paviršiumi, susiformuoja žalias žiemojantis stiebagumbis.

Dažniausiai auga drėgnuose ar šlapiuose eglynuose, lapuočių ar mišriuose miškuose, krūmynuose, tarp-

nėse pelkėse, šlapiuose, humusinguose, neutraliuose ar kalkinguose dirvožemiuose. Augalai tikriausiai yra prieraišūs turtingam maisto medžiagų dirvožemiui. Nereiklūs šviesai, tačiau labai ūksmingose vietose skursta. Geriausiai auga daliniame pavėsyje. Labai retai aptinkami atvirose miško aikštelėse, pievose, kadagynuose sausame kalkiniame dirvožemyje.

Populiacijų gausumas. Dažniausiai auga pavieniui ar nedidelėmis grupėmis. Gausios populiacijos Lietuvoje aptinkamos labai retai.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta dėl drėgnų miškų kirtimo ir melioracijos.

Informacijos šaltiniai

Gudžinskas Z., 2001: Diversity, state and protection of *Orchidaceae* species in Lithuania. — Jour. Eur. Orch., 33 (1): 415–441.

Gudžinskas Z., Ryla M., 2006: Lietuvos gegužraibiniai (*Orchidaceae*). — Vilnius.

Snarskis P., 1963: Orchidažiedžiai — *Microspermales*. — Kn.: Natkevičiatė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 565–628. — Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The species is distributed across the whole country, but dense and abundant populations are extremely rare.

Aprašė Mindaugas Ryla

Mindaugo Rylos nuotrauka

Dvilapis purvuolis

Liparis loeselii (L.) Rich.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA GEGUŽRAIBINIAI (*ORCHIDACEAE*)

2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 1992 m.

Įrašyta į Berno konvencijos I, ES Buveinių direktyvos II ir Vašingtono (*CITES*) konvencijos I priedus.

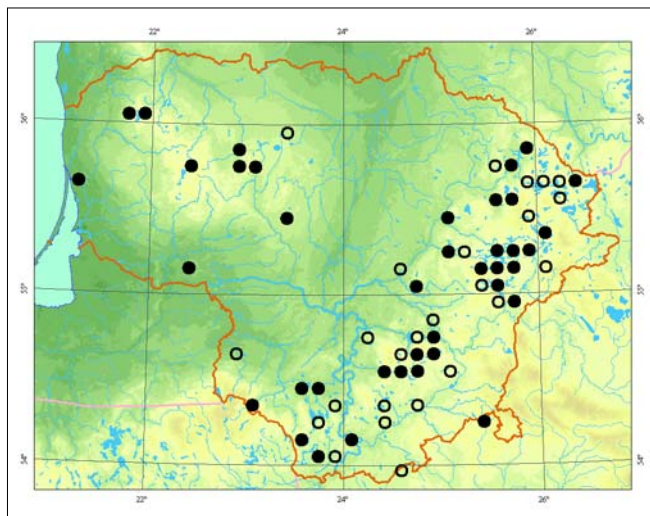
Paplitimas. Cirkumpoliarinio paplitimo rūšis. Paplitusi Europos vidutinio ir vėsiausio klimato srityse. Vakarų ir Vidurio Europoje daugelyje vietų išnyko, likusios tik pavienės populiacijos.

Lietuvoje rūšis aptinkama visuose regionuose, tačiau daugiausia augaviečių aukštumose. Žemumose labai reta.

Biologija ir ekologija. Daugiametis žolinis augalas. Stiebo pamatas sustorėjęs, sudaro stiebagumbį, kuriame kaupiamos maisto medžiagos. Augalas ir žiedai smulkūs, gelsvai žalsvos spalvos. Žydi birželio – liepos mėn. Dauginasi sėklomis ir vegetatyviniu būdu (iš stiebagumbio išauga daugiau nei vienas stiebas). Augalai trumpaamžiai, todėl populiacijos labai jautriai reaguoja į pasikeitusias aplinkos sąlygas.

Mindaugo Rylos nuotrauka

Auga šlapiose vietose ant neutralaus ar šarmino (kalikingo) substrato: tarpinėse pelkėse, žemapelkėse, paėžerių liūnuose. Neauga rūgščiame dirvožemyje. Mėgsta atviras, gerai apšviestas buveines. Palankiausios sąlygos purvuoliams yra šlapiose kalkingose žemapelkėse su žaliųjų samanų danga ir reta žolių danga.

Populiacijų gausumas. Dažnai populiacijas sudaro pavieniai, dideliame plote augantys individai, tačiau rytinėje Lietuvos dalyje žinoma nemažai gausių ir tankių populiacijų.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta dėl melioracijos ir šlapžemių apaugimo krūmais ir medžiais.

Informacijos šaltiniai

Gudžinskas Z., 2001: Diversity, state and protection of *Orchidaceae* species in Lithuania. — Jour. Eur. Orch., 33 (1): 415–441.

Gudžinskas Z., Ryla M., 2006: Lietuvos gegužraibiniai (*Orchidaceae*). — Vilnius.

Snarskis P., 1963: Orchidažiedžiai — *Microspermales*. — Kn.: Natkevičiatė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 565–628. — Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The species is distributed across the whole country, but due to a lack of suitable habitats, it is rare in the lowlands.

Aprašė Mindaugas Ryla

Nariuotoji ilgalūpė

Corallorhiza trifida Châtel.

KLASĖ LELIJAINIAI (LILIOPSIDA)

ŠEIMA GEGUŽRAIBINIAI (ORCHIDACEAE)

2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

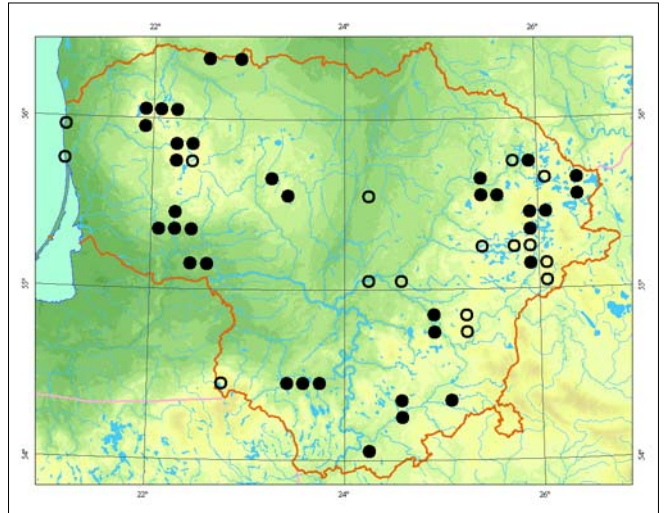
Įrašyta į Vašingtono (CITES) konvencijos II priedą.

Paplitimas. Holarktinio paplitimo rūšis, aptinkama Europazijoje ir Šiaurės Amerikoje.

Auga beveik visoje Lietuvoje. Kiek dažnesnė aukštesnėse. Dėl tinkamų augaviečių stygiaus labai reta Vidurio Lietuvos žemumoje.

Biologija ir ekologija. Saprofitas (mikosimbiotrofas) su gausiai šakotu, koralo pavidalo šakniastiebiu. Didžiąją savo gyvenimo dalį augalas praleidžia po žeme, maitinamas grybo ir neišleidamas jokių antžeminių dalių. Antžeminį stiebą su žiedynu augalai išleidžia tik sukaupę pakankamai didelę šakniastiebio biomasę. Dauginasi sėklomis, tikriausiai ir vegetatyviniu būdu – šakniastiebio dalimis. Dauguma augalų išsivysto per 4 metus.

Lietuvoje auga įvairaus tipo pelkiniuose miškuose, žemapelkių pakraščiuose, tarpinėse pelkėse. Visose augavietėse nuolat būna drėgna, didelę metų dalį jose

telkšo vanduo, žolių danga išretėjusi dėl šviesos trūkumo, paviršinio vandens arba susidarančio nuokritų sluoksnio, tačiau neauga visiškai atvirose vietose.

Populiacijų gausumas. Visoje Lietuvoje aptinkami pavieniai augalai ar nedidelės jų grupės, tačiau dėl savitos augalų biologijos ypatybės – požeminio gyvenimo būdo – apie tikrą populiacijų gausumą ir būklę spręsti sunku.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta mechaniškai sunaikinus augavietes, dėl miškų ir pelkių melioracijos. Dalį augalų sunaikina šernai.

Informacijos šaltiniai

Gudžinskas Z., Ryla M., 2006: Lietuvos gegužraibiniai (Orchidaceae). – Vilnius.

Snarskis P., 1963: Orchidažiedžiai – Microspermales. – Kn.: Natkevičiatė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 565–628. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

This species is distributed mainly in elevated areas, and only a few localities are known to exist in lowlands. In most cases only a few plants in each population are registered, but because of its saprophytic nature, the exact number of plants per population is unknown.

Aprašė Mindaugas Ryla

Mindaugo Rylos nuotrauka

Galvinis vikšris

Juncus capitatus Weigel

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)
ŠEIMA VIKŠRINIAI (*JUNCACEAE*)

3 (R) kategorija

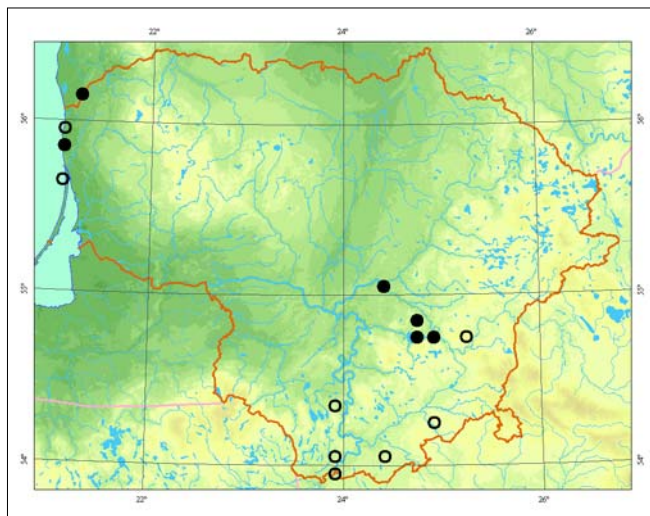
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Paplitimas. Europoje, Šiaurės Afrikoje, Šiaurės Amerikoje.

Lietuvoje ankstesnės radavietės aptiktos pietiniuose rajonuose, pastaruoju metu rasta Skuodo, Klaipėdos, Jonavos, Trakų rajonuose.

Biologija ir ekologija. Vienmetis, 5–15 cm aukščio augalas. Stiebai laibi, ties pamatu šakoti. Žiedai po kelis susitelkę į žvaigždžiškas galvutes stiebų viršūnėse. Žydi birželio–rugsėjo mėn. Auga drėgnose (laikiniškai užliejamose) nedidelėse dirbamų laukų ir ganyklų, smėlynų lomose, ant lauko kelių, siejamas su nederlingais drėgnais smėlio dirvožemiais (*Isoeto-Nanojuncetea* klasės bendrijos).

Populiacijų gausumas. Populiacijų gausumas labai priklauso nuo meteorologinių sąlygų – drėgnomis va-

saromis, ypač antroje vegetacijos sezono pusėje, augavietėse augalų būna gausu.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta dėl tinkamų augaviečių trūkumo ir buveinių sąlygų keitimosi: grūdinių kultūrų pasėliai įveisiami tik nusausintuose ir išlygintuose laukuose, mažėja lauko kelių tinklas, pasėliams prižiūrėti taikomos pažangios technologijos. Pastarąjį dešimtmetį stebėta buvusi gausi populiacija pajūrio smėlynų keliukuose ir slėnuose ties Šaipiais (Kretingos r.) beveik sunyko – silpnai konkurentiškus terofitus baigia išstumti susiverianti daugiamečių psamofitų velėna. Mažėjant tinkamų augaviečių, būtina atkurti populiacijas anksčiau žinomose radavietėse ir taikyti palai-komąsias gamtotvarkos priemones.

Informacijos šaltiniai

Jankevičienė R., 1963: Vikšriniai – *Juncaceae*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 466–498. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

Recently only a few localities are known to exist. The abundance of populations very much depends upon meteorological conditions – during humid summers the plants are numerous. The species becomes extinct due to the scarcity of suitable habitats and changing habitat conditions.

Aprašė Valerijus Rašomavičius

Linos Jasiukonytės piešinys

Druskinis vikšris

Juncus gerardii Loisel.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA VIKŠRINIAI (*JUNCACEAE*)

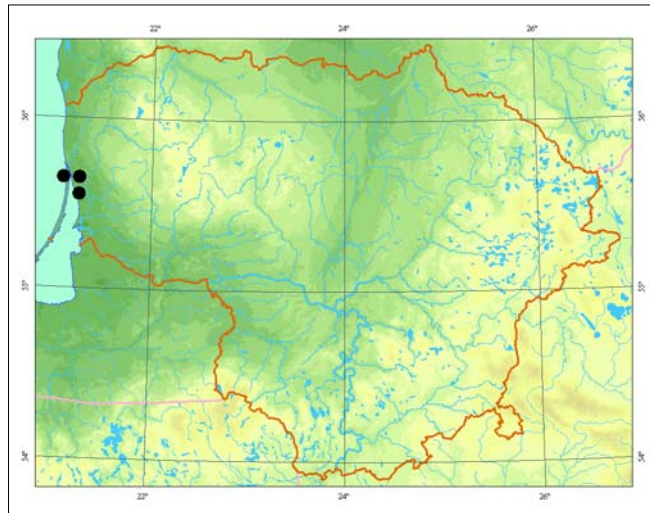
1 (E) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 1984 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Šiaurės Amerikoje. Lietuvoje labai reta rūšis. Auga tik Kuršių marių pakrantėje ties Klaipėda (Smeltės pusiasalyje, Kairiuose). 1990 m. duomenimis, augo ties Juodkrante, tačiau vėliau neaptikta. Literatūros šaltiniuose nurodomos radavietės – ties Giruliais (1976) ir Šventosios žiotimis (1978) – nepatikrintos.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 12–30 cm aukščio retakeris augalas su ilgu šakniastiebiu. Dauginasi sėklomis ir vegetatyviniu būdu. Žydi birželio – rugsėjo mėn. Halofitas. Auga ant apysūrio sąnašinio smėlio, dažnai užliejamose vietose. Būdinga *Juncetum gerardii* bendrijų rūšis. Bendrijos skurdžios, jose neauga tipingos halofitų ir litoralinių rūšys.

Populiacijų gausumas. Lietuvos pajūryje žinomos 2 populiacijos. Statant Tarptautinę jūrų perkėlą Smeltės

pusiasalyje, buvo sunaikinta apie 0,5 ha halofitų pieva, didžioji dalis *J. gerardii* populiacijos. Šiuo metu Smeltėje išlikusi maža populiacijos dalis, kurioje vyrauja vegetatyviniai individai. Ties Kairiais populiacija gausi, sudaro tankias vejas, kuriose vyrauja generatyviniai individai.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta užželiant marių pakrantėms ir dėl urbanizacijos. Bandymai perkelti pavienius augalus į kitas vietas buvo nesėkmingi.

Informacijos šaltiniai

Jankevičienė R., 1963: Vikšris – *Juncus*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 467–491 – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Juncus gerardii is almost solely restricted to the salt meadows and shores of the Curonian Lagoon. A lack of suitable habitats and their destruction are the main reasons of decline.

Aprašė Jolanta Stankevičiūtė

Linos Jasiukonytės piešinys

Pelkinis vikšris

Juncus stygius L.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)
ŠEIMA VIKŠRINIAI (*JUNCACEAE*)

1 (E) kategorija

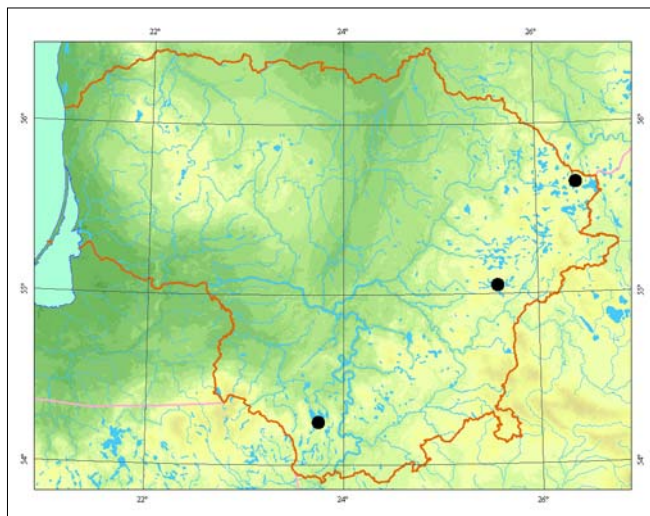
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Šiaurės ir Vidurio Europoje, Šiaurės Azijoje, Šiaurės Amerikoje.

Šiuo metu Lietuvoje žinomos 3 radavietės: Smalvose (Zarasų r.), Seirijuose (Lazdijų r.), nuo 2002 m. aptinkama Purviniškėse (Švenčionių r.).

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 10–25 cm aukščio retakeris augalas. Lapai siūliški. Stiebas laibas, apatinėje dalyje rausvai rudas. Žydi liepos mėn. Dauginasi sėklomis, jų subrandina nedaug. Auga šarminiose (pH 7) tarpinio tipo pelkėse, paežerių liūnuose. Dažniausiai aptinkamas *Caricetum lasiocarpae* bendrijose, tarpinių pelkių ir liūnų bei žemapelkių su šakotosiomis ratainytėmis buveinėse.

Populiacijų gausumas. Zarasų ir Lazdijų r. populiacijos gausios (200–300 augalų), tačiau augalai jose

auga atokiai vienas nuo kito, todėl užima gana didelius plotus (400–600 m²). Purviniškių pelkėje (Švenčionių r.) populiaciją sudaro 3 mozaikiškai išsidėčiusios cenopopuliacijos. Augalai jose pasiskirstę netolygiai: mažesni plotą užimančiose cenopopuliacijose 10–30, o didesnėse – 100–200.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta sausinant pelkes, keičiant aplinkinių teritorijų hidrologinį režimą.

Informacijos šaltiniai

Jankevičienė R., 1963: Vikšris – *Juncus*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora*, 2: 467–491 – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

This extremely rare species occurs in only two localities on moss fens. The most abundant populations are in the Zarasai and Lazdijai districts (200–300 individuals); both are situated in protected territories.

Aprašė Jolanta Stankevičiūtė

Mindaugo Rylos nuotrauka

Šerinis meldelis

Isolepis setacea (L.) R. Br.

KLASĖ LELIJAINIAI (LILIOPSIDA)

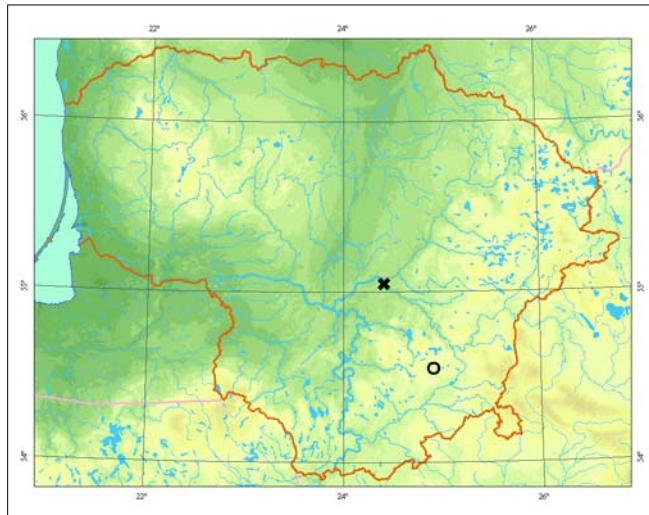
ŠEIMA VIKSVUOLINIAI (CYPERACEAE)

3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Pietvakarių ir Centrinėje Azijoje. Šiaurės Amerikoje laikoma adventyvine rūšimi. Lietuvoje ypač reta rūšis. Literatūroje nurodoma radavietė Paluknyje (Trakų r.), bet naujų tai patvirtinančių duomenų nėra. 1993 m. buvo rasta Ruklos apylinkėse (Jonavos r.), tačiau 2004 m. rūšis minėtoje vietoje jau buvo išnykusi.

Biologija ir ekologija. Vienmetis ar daugiametis žolinis augalas. Dauginasi sėklomis, bet plinta ir šakniastiebiais. Auga atvirose, drėgnose, dažniausiai laikinai užliejamose augavietėse: vandens telkinių pakrantėse, antropogeninėse augavietėse su suardyta žolių danga. Dirvožemis – dumblo sluoksniu padengtas smėlis arba priemolis, paprastai turtingas maisto medžiagų. Šerinis meldelis prierašus *Isoeto-Nanojun-cetea* bendrijoms.

Populiacijų gausumas. 1993 m. Ruklos apylinkėse (Jonavos r.) aptiktos 2 šerinių meldelių cenopopuliacijos buvo nedidelės: augalai buvo išplitę keliasdešimties kvadratinio metrų plotuose, kur jų skaičius tesiekė keletą dešimčių. Tačiau 2004 m., susivėrus žolinių augalų dangai, šeriniai meldeliai šiose radavietėse buvo išnykę. Apie literatūroje minimą populiaciją Trakų r. naujų duomenų nėra, nežinoma ir tiksli jos radavietė.

Grėsmės ir apsauga. Šerinis meldelis neatlaiko kitų žolinių ir sumedėjusių augalų konkurencijos, todėl gali išlikti tik esant natūraliems ar antropogeniniams velėnai susidaryti trukdantiems veiksniams. Dėl menkų konkurencinių savybių grėsmę jo išlikimui kelia augviečių eutrofizacija: padidėjus biogeninių medžiagų kiekiui, šerinį meldelį nustelbia stambūs nitrofiliniai augalai.

Informacijos šaltiniai

Lekavičius A., 1963: Meldelis – *Isolepis*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 334–336. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: WI.

Summary

The status of Isolepis setacea in Lithuania is not clear. The locality in Paluknys (Trakai distr.) can not be confirmed by new data, and its location is unknown. In 2004 these plants were extinct in the Rukla area (Jonava distr.) due to denser vegetation cover.

Aprašė Dalytė Matulevičiūtė

Zigmanto Gudžinsko nuotrauka

Pajūrinis liūnmeldis

Bolboschoenus maritimus (L.) Palla

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA VIKSVUOLINIAI (*CYPERACEAE*)

3 (R) kategorija

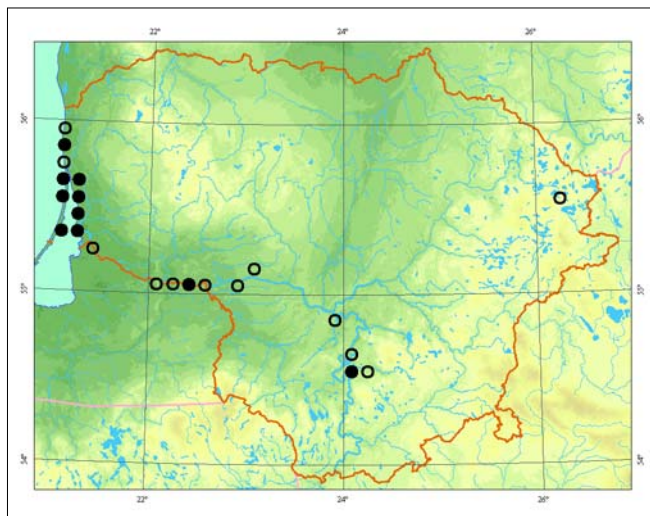
Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Kosmopolitinė rūšis — aptinkama visuose žemynuose įvairaus klimato juostose, išskyrus arktinę, bet labiau paplitusi pajūrio regionuose.

Lietuvoje dauguma radaviečių yra Kuršių marių pakrantėse Klaipėdos ir Šilutės r. bei Neringoje. Kiek rečiau aptinkama šaltiniuose Nemuno pakrantėse Jurbarko, Šakių ir Šilutės r. bei Kaune. Pavienių radaviečių yra Birštone, Palangoje, Ignalinos ir Prienų rajonuose.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, žolinis, ilgas šakniastiebius išauginantis augalas. Druskingų augaviečių retumas lemia rūšies retumą Lietuvoje. Kuršių mariose auga sekliose priekrantėse, bet dažniau — potvynių užliejamoje kranto zonoje. Šaltiniuose upių pakrantėse aptinkamas plotuose tarp upės vagos ir krūmų juostos, kur smėlis dažniausiai būna susimaišęs su dumbliu ir geležingomis šaltinių nuosėdomis. Rečiau auga druskingose šaltiniuose pelkėse ir pievose bei versmėtose pašlaitėse ir druskomis užterštose antropogeninėse augavietėse. Sudaro pajūrinius liūnmeldynus (*Scirpetum maritimi*).

Populiacijų gausumas. Didžiausi, šimtais kvadratinio metrų matuojami pajūrinių liūnmeldžių plotai aptinkami ties Juodkrante ir Kintais bei Sūrymo pelkėje

(Prienų r.). Kitur augalai aptinkami kelių ar keliasdešimties kvadratinio metrų plotuose, individų skaičius juose siekia nuo keleto iki kelių dešimčių.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta naikinant ir keičiant buveines: sausinant pelkes ir versmėtas vietas, pertvarkant vandens telkinių pakrantes, teršiant vandens telkinius. Pažeistas augavietes būtina tvarkyti.

Informacijos šaltiniai

Lekavičius A., 1963: Liūnmeldis — *Bolboschoenus*. — Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 320 — 322. — Vilnius.

Sinkevičienė Z., 2000: *Scirpetum maritimi* (Br.-Bl. 1931) R. Tx. 1937 — pajūrinis liūnmeldynas. — Kn.: Balevičienė J., Gudžinskas Z., Sinkevičienė Z. (red.), Lietuvos raudonoji knyga. Augalų bendrijos: 101 — 102. — Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Most localities and the largest populations are concentrated on the banks of the Curonian Lagoon. *Bolboschoenus maritimus* is sporadically distributed on the springy banks of the Nemunas River and saline springens. Two localities of this species are in saline anthropogenic habitats.

Aprašė Dalytė Matulevičiūtė

Zofijos Sinkevičienės nuotrauka

Lieknasis švylys

Eriophorum gracile W. D. J. Koch ex Roth

KLASĖ LELIJAINIAI (LILIOPSIDA)

ŠEIMA VIKSVUOLINIAI (CYPERACEAE)

2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

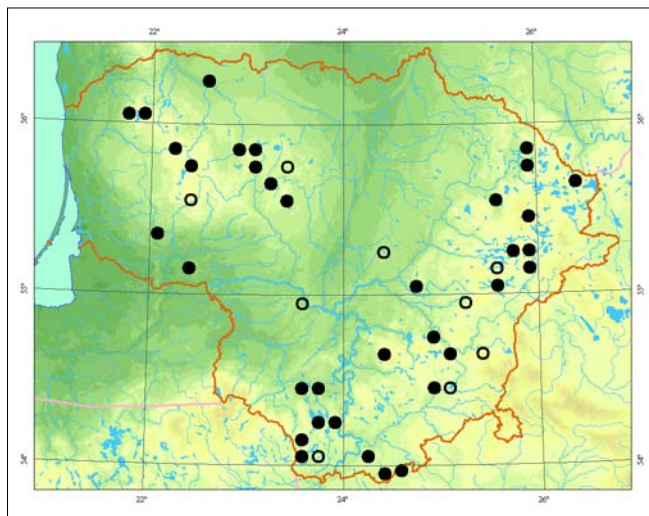
Paplitimas. Europoje, išskyrus pietinius regionus, Šiaurės Vakarų Azijoje, Šiaurės Amerikoje.

Lietuvoje rūšis aptinkama įvairiose teritorijos dalyse. Rasta 20 rajonų ir 1 sav.

Biologija ir ekologija. Daugiametis žolinis augalas. Dauginasi sėklomis, bet plinta ir šakniastiebiais. Sėklos geriausiai sudygsta ir jauni augalai sutvirtėja tose vietose, kur praardyta samanų dangą. Aptinkami tarpinėse pelkėse ir liūnuose, rečiau – šarmingose ir šaltiniuose žemapelkėse. Augavietės neturtingos maisto medžiagų, terpė dažniausiai būna silpnai rūgšti, rečiau – neutrali. Tokia palyginti siaura ekologinė niša ir buveinių su praardyta samanų dangą poreikis turi įtakos rūšies retumui.

Linos Jasiukonytės piešinys

Populiacijų gausumas. Augalų skaičius populiacijose nevienodas – nuo pavienių iki keleto tūkstančių augalų, bet dažniausiai tik kelios dešimtys. Didžiausios lieknųjų švylių populiacijos aptiktos Siberijos (Plungės r.), Debesnų (Telšių r.), Smalvykščio ir Raisto pelkėse (Zarasų r.) bei pelkėtose Žuvinto (Alytaus r.) ir Liubelio (Lazdijų r.) apyžerėse.

Grėsmės ir apsauga. Rūšies išlikimui grėsmę kelia pelkių sausinimas ir eutrofizacija; buveinių rūgštėjimas (dėl globalinės taršos).

Rūšies buveinės gali būti sunaikinamos kasant durpes. Durpių klotas gali būti suslėgtas ir pažeistas erozijos ir daug ganant.

Informacijos šaltiniai

Lekavičius A., 1963: Švylys – *Eriophorum*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 305–312. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI, HSUD.

Summary

More than 30 localities of *Eriophorum gracile* are known in different parts of Lithuania. It usually occurs in transition mires and quaking bogs, sometimes in alkaline and spring fens.

Aprašė Dalytė Matulevičiūtė

Kupstinė kūlingė

Trichophorum cespitosum (L.) C. Hartm.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA VIKSVUOLINIAI (*CYPERACEAE*)

2 (V) kategorija

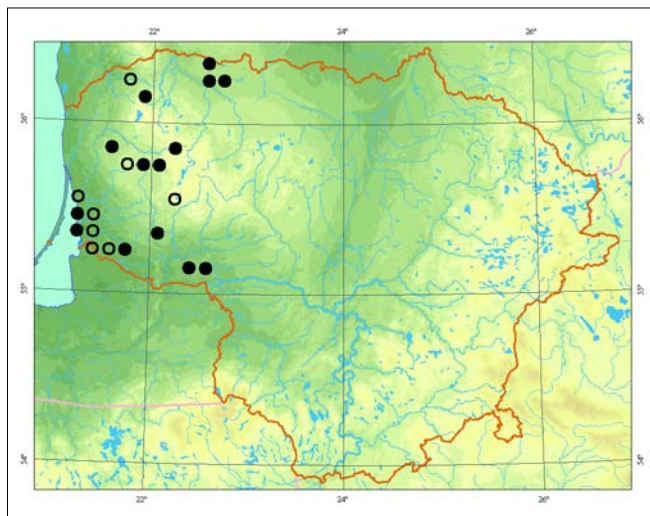
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Paplitimas. Šiaurės, Vakarų ir Vidurio Europoje, atlantinėje Rytų Europos dalyje, Pietų Europos kalnuose, Šiaurės ir Rytų Azijoje, Šiaurės Amerikoje, Grenlandijoje. Per Lietuvą eina pietrytinė arealo riba. Aptinkama tik vakarinėje Lietuvos dalyje: Akmenės, Klaipėdos, Plungės, Skuodo, Šilalės, Šilutės, Tauragės r., Rietavo sav.

Biologija ir ekologija. Daugiametis tankiakeris augalas. Daugiausia dauginasi sėklomis. Aptinkamas aukštapelkių plynėse, rečiau – plynraisčiuose. Augaviečių mikreljefas lygus arba su nedideliais kemsais. Vegetacijos laikotarpiu vanduo slūgso 15–25 cm gylyje. Vandens pH 4,4–4,6. Esant tinkamoms hidrologinėms sąlygoms, kartais auga ir pažeistų pelkių atvirose durpėse, tačiau tokiose buveinėse augalai paprastai nebūna gausūs. Kupstinės kūlingės pelkėse sudaro švylinius kūlingynus (*Eriophoro-Trichophoretum cespitosi*), kuriuose vyrauja ir nulemia atspalvį.

Populiacijų gausumas. Naujų duomenų yra tik apie pusę Lietuvos populiacijų. Esamais duomenimis, augalų gausumas jose labai nevienodas – nuo pavienių iki tūkstančiais skaičiuojamų augalų santalkų, išplitusių kelių hektarų plote.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta eksploatuojant aukštapelkes, kai durpių gavybos metu sunaikinamos rū-

šies buveinės. Neigiamą įtaką populiacijos būklei turi pelkių sausinimas ir apypelkio teritorijų hidrologinių sąlygų pokyčiai. Sausinimo poveikis yra dvejopas: pažemėjus vandens lygiui, sąlygos tampa nepalankios kupstinėms kūlingėms; dėl sausinimo suvešėję krūmokšniai ir medžiai jas nustelbia.

Informacijos šaltiniai

Balevičienė J., 2000: *Eriophoro-Trichophoretum cespitosi* (Zlatnik 1928) Rübel 1933 em. Dierssen 1975 – švylinis kūlingynas. – Kn.: Balevičienė J., Gudžinskas Z., Sinkevičienė Z. (red.), Lietuvos raudonoji knyga. Augalų bendrijos: 34–35. – Vilnius.

Lekavičius A., 1963: Kūlingė – *Trichophorum*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 312–314. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The species is distributed only in the raised bogs of western Lithuania. Populations occupy an area of some square metres to some hectares.

Aprašė Dalytė Matulevičiūtė

Jono Augustausko nuotrauka

Rudoji viksvuolė

Cyperus fuscus L.

KLASĖ LELIJAINIAI (LILIOPSIDA)

ŠEIMA VIKSVUOLINIAI (CYPERACEAE)

5 (Rs) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

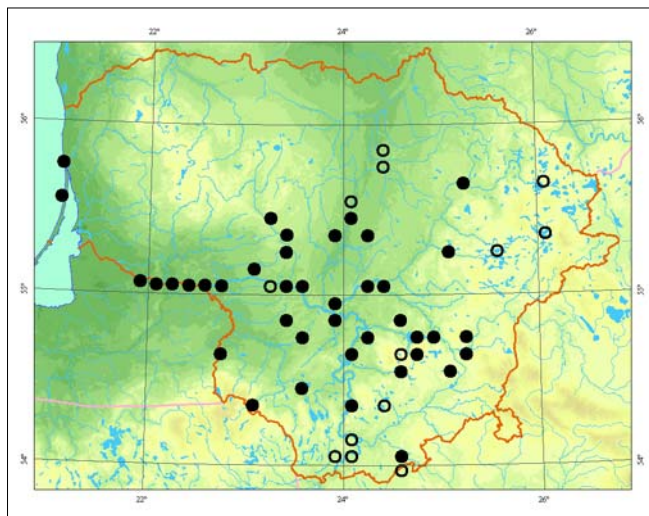
Paplitimas. Europoje ir Šiaurės Vakarų Azijoje, išskyrus šiaurinius regionus, Šiaurės Afrikoje. Šiaurės Amerikoje atneštinė rūšis.

Lietuvoje aptinkama įvairiose vietose, bet daugiausia auga prie didžiųjų upių ir kitų stambių vandens telkinių.

Biologija ir ekologija. Vienmetis, žolinis, sėklomis besidauginantis augalas. Auga upių, ypač senvagių, ežerų ir tvenkinių bei balų smėlėtose ir dumblietose pakrantėse, drėgnose pievose, pievų ir miškų kelių drėgnuose pakraščiuose ir provėžose, apypelkiuose, karjeruose. Augavietės ilgesnį ar trumpesnį laiką būna užlietos, augalai išauga vandeniui nusiūgus. Sudaro *Cypero fusci-Limoselletum* bendrijas iš įvairios ekologijos augalų: vyrauja helofitai, higrofitai, bet dėl vegetacijos laikotarpio smarkiai kintančių hidrologinių sąlygų pasitaiko ir mezofitų.

Populiacijų gausumas. Žinoma daugiau nei 60 rudųjų viksvuolių radaviečių, bet dėl biologijos ypatybių (vienmetis augalas) jose, esant nepalankioms sąlygoms, viksvuolės aptinkamos ne kasmet. Augalų gausumas populiacijose nevienodas – nuo kelių iki kelių tūkstančių.

Grėsmės ir apsauga. Pertvarkant vandens telkinių pakrantes – jas grindžiant, tiesinant upių vagas –

sunaikinamos natūralios rūšies buveinės. Šiai rūšiai pražūtingas ir natūralių sezoninių vandens lygio pokyčių sutrikdymas buveinėse. Kai nėra vandens lygio svyravimų, smulkieji vienmečiai augalai neįstengia konkuruoti su pastoviomis hidrologinėmis sąlygomis suveštinčiais daugiamečiais augalais. Vandens telkinių tarša taip pat turi neigiamą įtaką – eutrofinių vandens telkinių pakrantėse suveši nitrofiliniai augalai, kurie nustelbia smulkiuosius vienmečius augalus.

Informacijos šaltiniai

Rašomavičius V., 2000: *Cypero fusci-Limoselletum aquaticae* (Oberd. 1957) Korneck 1960 – viksvuolinis dumblėnynas. – Kn.: Balevičienė J., Gudžinskas Z., Sinkevičienė Z. (red.), Lietuvos raudonoji knyga. Augalų bendrijos: 68–70. – Vilnius.

Lekavičius A., 1963: Viksvuolė – *Cyperus*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 302–304. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

More than 60 localities of *Cyperus fuscus* are found in Lithuania. They are more concentrated in the valleys of large rivers. The number of individuals in populations varies between solitary and several thousand plants.

Aprašė Dalytė Matulevičiūtė

Zigmanto Gudžinsko nuotrauka

Šakotoji ratainytė

Cladium mariscus (L.) Pohl

KLASĖ LELIJAINIAI (LILIOPSIDA)

ŠEIMA VIKSVUOLINIAI (CYPERACEAE)

2 (V) kategorija

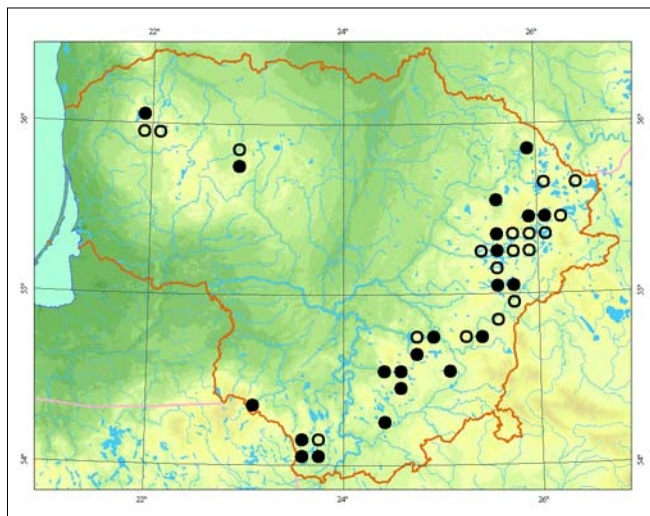
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Rūšis paplitusi visuose žemynuose, tačiau Lietuvoje augantis porūšis (subsp. *mariscus*) – Azijoje ir Europoje.

Lietuvoje aptinkama tik ežeringų aukštumų rajonuose. Daugiausia radaviečių yra Lietuvos šiaurės rytų ežeryne, mažiausiai – Žemaičių aukštumoje.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 1–2 m aukščio žolinis augalas, pilkšvai žaliais, aštriai dantytais lapais. Žydi gegužės–birželio mėn. Subrandina daug sėklų, kurias išplatina vandens srovės. Augalai lengvai dauginasi vegetatyviniu būdu (palaipomis) ir sudaro įvairaus dydžio sąžalynus. Auga daug mineralinių medžiagų turinčiose, dažnai žalsvos vandens spalvos, užželiančių ežerų pakrantėse iki 0,5 m gylio ir paežerinėse pelkėse.

Populiacijų gausumas. Daugelyje radaviečių populiacijos negausios – dažnai aptinkami nedideli ploteliai (nuo 2 iki 10 m²) užimantys sąžalynai tiek ežerų pakrantėse, tiek ir apyežerės pelkėse. Didžiausi pas-

taruoju metu žinomi pakrantiniai ratainyčių sąžalynai, sudaryti iš vandeninių populiacijų, palaipsniui pereinančių į pelkines, paplitę Liūnelio (Lazdijų r.), Mažųjų ir Didžiųjų Vagių, Veprinio ir Vepriuoko (Trakų r.), Pravalos (Vilniaus r.) ir Ilgaičio (Švenčionių r.) ežeruose. Labai gausios pelkinės populiacijos yra Veprinio ir Vepriuoko tarpežeryje, Smalvo ir Smalvykščio (Zarasų r.) paežerėse.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta keičiant hidrologinį režimą: sausinant ir pertvarkant pakrantes, bebrų patvenkose augavietėse. Pelkinės bendrijos, ypač nusausinose augavietėse, užželia medžiais ir krūmais.

Informacijos šaltiniai

Sinkevičienė Z., 2000: *Cladietum marisci* (Allorge 1922) Zobrist 1935 – šakotasis ratainytynas – Kn.: Balevičienė J., Gudžinskas Z., Sinkevičienė Z. (red.), Lietuvos raudonoji knyga. Augalų bendrijos: 118–119. – Vilnius. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, HSUD.

Summary

Distribution in Lithuania is limited to regions in the lake-rich highlands; the majority of localities are situated in the northeastern lakes district; the least number of localities are in the west. Small populations are most frequently found. Sometimes the plant forms large belts along the lakeshore or occupies a large area of the surrounding wetlands.

Aprašė Zofija Sinkevičienė

Mindaugo Rylos nuotrauka

Rusvasis vikšrenis

Schoenus ferrugineus L.

KLASĖ LELIJAINIAI (LILIOPSIDA)

ŠEIMA VIKSVUOLINIAI (CYPERACEAE)

1 (E) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

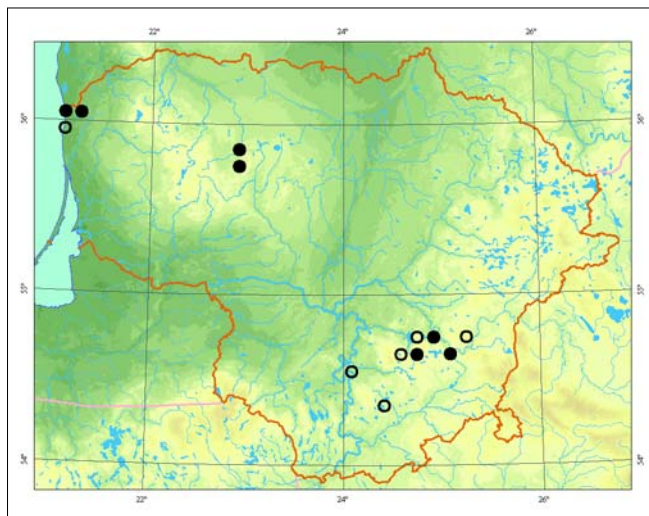
Paplitimas. Europoje, išskyrus pietinius ir vakarinius regionus.

Lietuvoje aptinkama Alytaus, Kelmės, Kretingos, Trakų ir Vilniaus rajonuose.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, tankiakeris žolinis augalas, dauginasi sėklomis. Rusvasis vikšrenis yra kalkiamėgis, auga turtingose bazių, neutralios ar silpnai rūgščios reakcijos, pažliugusiose ar drėgnose durpėse. Aptinkamas negiliose šaltiniuose ir kalkingose žemapelkėse bei durpingose žemažolėse pievose. Sudaro raktažolinius vikšrenynus (*Primulo-Schoenetum ferruginei*), bet auga ir liekniniuose viksvynuose (*Caricetum davallianae*).

Populiacijų gausumas. Palyginti naujų duomenų yra tik apie pusę radaviečių. Augalai populiacijose nėra gausūs – sudaro nedideles grupes. Retai suskaičiuojama po kelias dešimtis augalų.

Grėsmės ir apsauga. Augavietės naikinamos eksploatuojant pelkes ir kultūrinant nenašias durpingas pievas bei ganyklas. Grėsmę kelia ir pelkių bei aplinkinių teritorijų sausinimas, buveinių eutrofizacija.

Būtina nustatyti tiksliai visų populiacijų radavietes ir įvertinti jų būklę, o prireikus taikyti gamtotvarkos priemones.

Informacijos šaltiniai

Lekavičius A., 1963: Vikšrenis – *Schoenus*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 336–338. – Vilnius.

Balevičienė J., 2000: *Caricetum davallianae* Dutoit 1924 – liekninis viksvynas. – Kn.: Balevičienė J., Gudžinskas Z., Sinkevičienė Z. (red.), Lietuvos raudonoji knyga. Augalų bendrijos: 28–30. – Vilnius.

Balevičienė J., 2000: *Primulo-Schoenetum ferruginei* Du Rietz 1925 – raktažolinis vikšrenynas. – Kn.: Balevičienė J., Gudžinskas Z., Sinkevičienė Z. (red.), Lietuvos raudonoji knyga. Augalų bendrijos: 48–50. – Vilnius. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Schoenus ferrugineus is found in Lithuania, in the Alytus, Kelmė, Kretinga, Trakai and Vilnius districts. *Schoenus ferrugineus* plants are not usually abundant. Some populations decrease due to habitat overgrowth with shrubs, and reeds due to drainage.

Aprašė Dalytė Matulevičiūtė

Zofijos Sinkevičienės nuotrauka

Rusvoji saidra

Rhynchospora fusca (L.) W. T. Aiton

KLASĖ LELIJAINIAI (LILIOPSIDA)

ŠEIMA VIKSVUOLINIAI (CYPERACEAE)

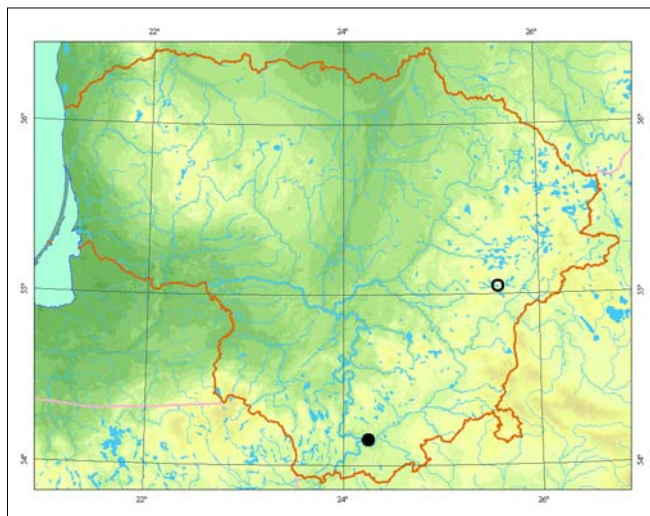
2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Skandinavijoje, Vakarų ir Vidurio Europoje, Italijoje, Rytų Europoje, išskyrus arktinius ir pačius piečiausius rajonus.

Lietuvoje labai reta rūšis. Literatūroje nurodoma, kad augo Gačkiškiuose (Pabradės apyl.) ir Nemuno žemupio pievose (Šilutės r.). Vienintelė šiuo metu žinoma radavietė yra Merkinės apylinkėse (Varėnos r.).

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 20–40 cm aukščio augalas ilgais, šliaužiančiais šakniastiebiais, sudaro retus sąžalynus. Hemikriptofitas, geofitas. Žydi liepos–rugpjūčio mėn. Dauginasi vegetatyviniu būdu ir sėklomis. Auga tarp kminių ir ant atvirų durpių aukštapelkėse ir tarpinio tipo pelkėse, durpynuose, paprastai gausiai.

Populiacijų gausumas. Vienintelė šiuo metu žinoma populiacija miško pelkutės lago zonoje yra stabili ir pavojus jai negresia. Ji užima apie 100 m² plotą.

Grėsmės ir apsauga. Būklę gali paveikti miško kirtimas pelkės pakraščiuose.

Būtina ieškoti naujų radaviečių, nes tikėtina, kad ši rūšis yra labiau paplitusi.

Informacijos šaltiniai

Lekavičius A., 1963: Saidra – *Rhynchospora*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 340–343. – Vilnius.

Summary

Recently there is only one locality in the Merkinė area, in the Varėna district. The population is stable, covering a 100 m² area.

Aprašė Mindaugas Lapelė

Pievinė viksva

Carex buxbaumii Wahlenb.

KLASĖ LELIJAINIAI (LILIOPSIDA)

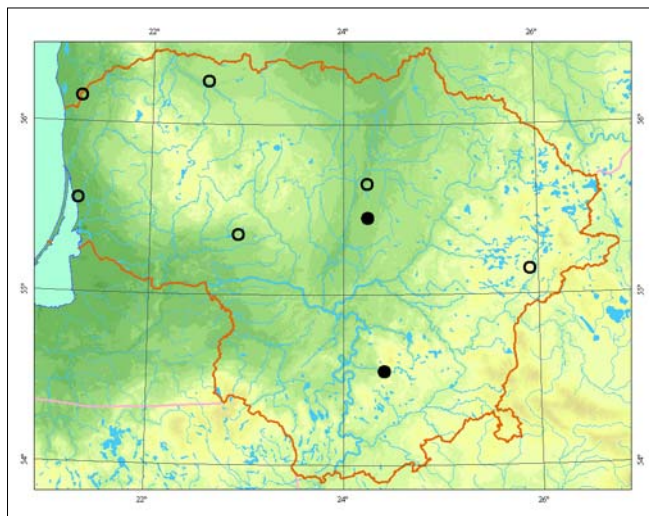
ŠEIMA VIKSVUOLINIAI (CYPERACEAE)

3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Šiaurės, Atlantinėje, Vidurio ir Rytų Europoje, Šiaurės Vakarų Azijoje, Šiaurės Amerikoje. Lietuvoje aptinkama Kamanų pelkėje (Akmenės r.), Pašilėlių pelkėje (Kėdainių r.), Tyro pelkėje (Klaipėdos r.), Margininkų miške (Kretingos r.), Upytės apylinkėse (Panevėžio r.), Stakliškių apylinkėse (Prienų r.), Viduklės apylinkėse (Raseinių r.), Garnių k. (Švenčionių r.).

Biologija ir ekologija. Daugiametis, žolinis, kalkiamėgis augalas. Auga šaltiniuose pievose, šarminiose žemapelkėse, šaltiniuose pašlaitėse ir vandens telkinių pakrantėse bei šaltiniuose pelkėse; rečiau pasitaiko šlapiuose krūmynuose ir pelkėtose miško buveinėse: beržynuose, pušynuose, juodalksnynuose, ypač atviresnėse jų vietose. Dėl prierašumo karbonatingiems

dirvožemiams dažniausiai auga liekniniuose viksvynuose (*Caricion davallianae*), rečiau — melsvuosiuose melvenynuose (*Molinion caeruleae*).

Populiacijų gausumas. Naujų duomenų yra tik apie populiacijas, esančias Pašilėlių pelkėje (Kėdainių r.) ir Stakliškių apylinkėse (Prienų r.). Jos gana didelės — augalai gausūs, skaičiuojami šimtais individų, išplitę palyginti dideliuose plotuose. Likusių populiacijų dabartinė būklė nežinoma.

Grėsmės ir apsauga. Buveinių pertvarkymas, sausinimas ir eutrofizacija. Dėl hidrologinių sąlygų pokyčių ir eutrofizacijos buveinės apauga sumedėjusiais augalais. Pažeistoms buveinėms išsaugoti būtinos tvarkymo priemonės.

Informacijos šaltiniai

Stancevičius A., 1963: Viksva — *Carex*. — Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 343–457. — Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Carex buxbaumii is sporadically distributed in the different parts of Lithuania. Most populations are not abundant and occupy a very little area. These plants are distributed in a rather large area reaching several hectares only in some alkaline fens and springfens.

Aprašė Dalytė Matulevičiūtė

Liekninė viksva

Carex davalliana Sm.

KLASĖ LELIJAINIAI (LILIOPSIDA)

ŠEIMA VIKSVUOLINIAI (CYPERACEAE)

1 (E) kategorija

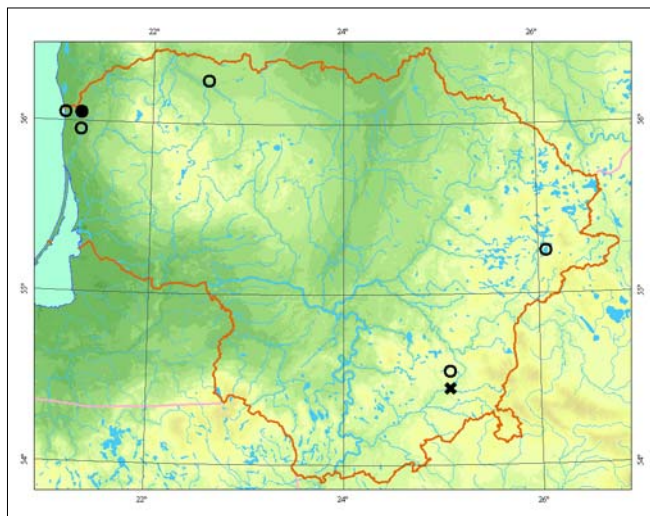
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Europoje, išskyrus šiaurinę jos dalį ir Britų salas, Mažojoje Azijoje.

Lietuvoje aptikta Darbėnų ir Daubėnų apylinkėse (Kretingos r.) bei Lenkės miške (Kretingos r.), Rėškutėnų apylinkėse (Švenčionių r.) ir Ilgučio apyežerės pelkėje (Trakų r.). Nepatikrintais literatūros duomenimis, nurodoma augus ir Kamanų pelkiniame komplekse (Akmenės r.). Šios rūšies augalai buvo išplitę ir Papio apyežerės pelkiniame komplekse (Vilniaus r.), kurį nusiausinus išnyko.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, tankiakkeris, dvinamis žolinis augalas. Šliaužiančių šakniastiebių neišaugina, todėl dauginasi tik sėklomis. Kalkiamėgė rūšis, prisitaikiusi augti savitose vietose – perteklingai drėkinamose šarmingose, neretai karbonatingose buveinėse. Pastarosios savybės lemia rūšies retumą visame areale ir išnykimą daugelyje Europos vietų. Kartu su kitais kalkiamėgiais augalais sudaro lieknius viksvynus (*Caricetum davallianae*).

Populiacijų gausumas. Populiacija Papio ežero apylinkėse (Vilniaus r.) yra sunaikinta. Abejojama ir liekniinių viksvų išlikimu Kamanų rezervate, tačiau tai patvirtinančių ar paneigiančių duomenų nėra.

Darbėnų apylinkėse (Kretingos r.) esančioje radavietėje 2000 m. liekнинės viksvos buvo gana gausios, bet išplitusios nedideliame plote. Duomenys apie likusias populiacijas yra neišsamūs ir seni, todėl dabartinė jų būklė yra nežinoma.

Grėsmės ir apsauga. Buveinių pertvarkymas ir sausinimas. Dėl hidrologinių pokyčių buveinės apauga krūmais, todėl jas būtina tvarkyti.

Informacijos šaltiniai

Snarskis P., 1949: Naujos retesniųjų Lietuvos TSR augalų augimo vietos. – Mokslo darbai. Gamtos ir matematikos mokslų serija, 1: 171–185.

Balevičienė J., 2000: *Caricetum davallianae* Dutoit 1924 – liekнинis viksvynas. – Kn.: Balevičienė J., Gudžinskas Z., Sinkevičienė Z. (red.), Lietuvos raudonoji knyga. Augalų bendrijos: 28–30. – Vilnius.

Stancevičius A., 1963: Viksva – *Carex*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 343–457. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Ten localities of *Carex davalliana* are known to exist in Lithuania, yet the species is probably extinct in two of these. The status of most populations is not clear due to the lack of new data.

Aprašė Dalytė Matulevičiūtė

Linos Jasiukonytės piešinys

Protarpinė viksva

Carex distans L.

KLASĖ LELIJAINIAI (LILIOPSIDA)

ŠEIMA VIKSVUOLINIAI (CYPERACEAE)

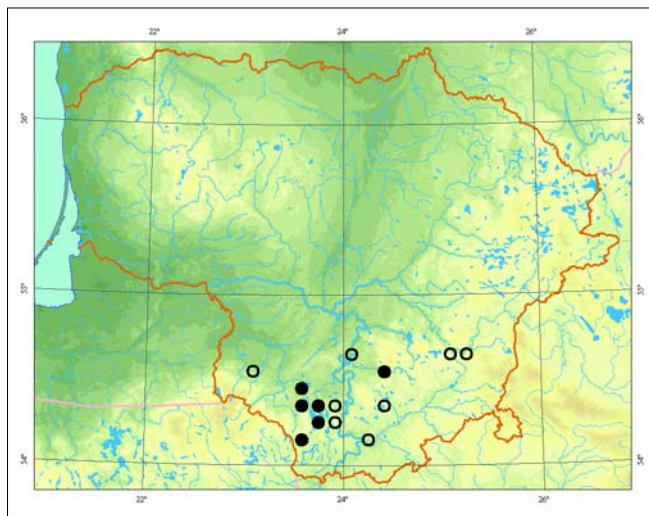
3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Šiaurės, Vidurio, Rytų ir Pietų Europoje, Šiaurės, Vakarų ir Centrinėje Azijoje, Šiaurės Afrikoje. Lietuvoje aptinkama pietinėje dalyje: Dauguose, Obelijos ir Žuvinto apyežerėse (Alytaus r.), Sekionių apylinkėse (Kaišiadorių r.); Dusios ir Metelių apyežerėse, Šlavantėlio ir Liūnelio tarpežeryje, Mankūnėlių apylinkėse (Lazdijų r.); Stakliškių apylinkėse (Prienų r.), Lentvario apylinkėse (Trakų r.), Puvočiuose (Varėnos r.), Bartininkų apylinkėse (Vilkaviškio r.), Neries slėnyje (Vilniuje).

Biologija ir ekologija. Daugiametis, žolinis, tankiakėris, tvirtą šakniastiebį išauginantis augalas. Dauginasi sėklomis, bet plisti gali ir šakniastiebiais. Kalkiamėgis. Ši ypatybė bei menkos konkurencinės savybės lemia augalo retumą visame areale. Auga drėgnose karbonatingose ir šaltiniuose pievose bei kalkingose žemapelkėse.

Populiacijų gausumas. Tikslus šiuo metu egzistuojančių populiacijų skaičius ir būklė nėra žinomi, nes naujų duomenų yra tik apie 6 populiacijas.

Populiacijos paprastai užima nedidelius (nuo kelių iki keliasdešimties kvadratinų metrų) plotus. Augalai dažniausiai būna negausūs – aptinkamos nedidelės, iki 30 augalų grupės. Retai individų skaičius populiacijose didesnis nei 100.

Grėsmės ir apsauga. Išlikimui grėsmę kelia buveinių pertvarkymas ir sausinimas, tręšimas ar trąšų pateikimas iš gretimų vietų. Pažeistas buveines būtina prižiūrėti: atkurti hidrologines sąlygas, kirsti medžius ir krūmus, šienauti ar ganyti.

Informacijos šaltiniai

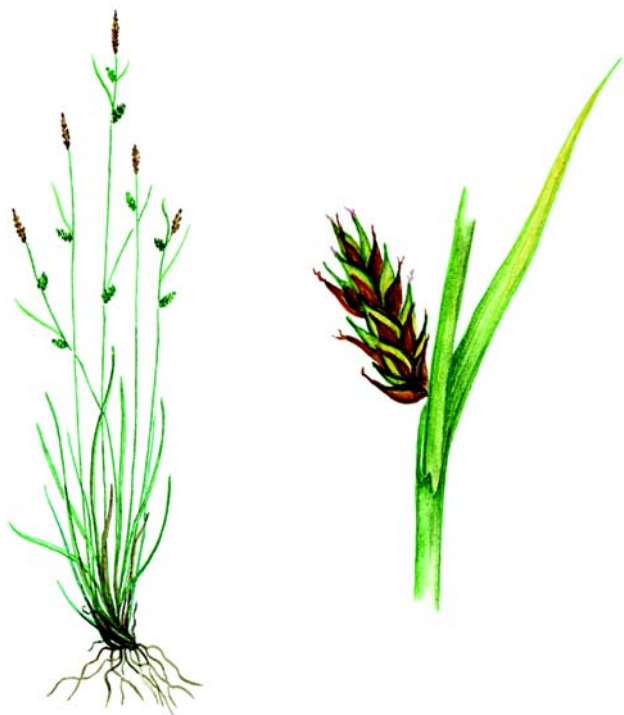
Stancevičius A., 1963: Viksva – *Carex*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 343–457. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The exact number of localities is not known due to a lack of data. Data exists for about six populations, which are not abundant and occupy a very little area (up to 100 m²). The status of the other populations is not clear because they are represented only by old data.

Aprašė Dalytė Matulevičiūtė

Linos Jasiukonytės piešinys

Liūninė viksva

Carex heleonastes Ehrh.

KLASĖ LELIJAINIAI (LILIOPSIDA)

ŠEIMA VIKSVUOLINIAI (CYPERACEAE)

3 (R) kategorija

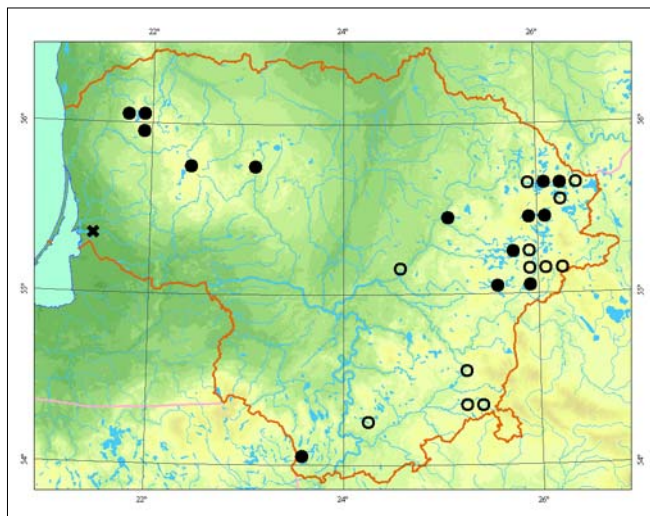
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Šiaurės ir Vidurio Europoje, šiaurinėje Šiaurės Amerikos dalyje.

Lietuvoje rasta Anykščių, Ignalinos, Lazdijų, Plungės, Šalčininkų, Šiaulių, Šilutės, Švenčionių, Telšių, Ukmergės, Utenos, Varėnos, Vilniaus ir Zarasų rajonuose. Daugiausia radaviečių yra Plungės, Švenčionių ir Zarasų rajonuose.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, žolinis, retakeris augalas. Dauginasi sėklomis, bet gali plisti ir palyginti trumpais šakniastiebiais. Dažniausiai auga paežerių liūnuose ir tarpinėse pelkėse, rečiau – šaltiniuose ir šarmingose žemapelkėse. Augavietėms būdingas aukštas vandens lygis, silpnai rūgšti ar neutrali dirvožemio reakcija. Sudaro liūninius viksvynus (*Caricetum heleonastae*).

Populiacijų gausumas. Nors Lietuvoje suskaičiuota per 30 radaviečių, bet naujų duomenų yra tik apie trečdalis

populiacijų dabartinę būklę. Liūninės viksvos dažniausiai yra negausios ir užima labai nedidelius – nuo keleto iki keliasdešimties kvadratinį metrų – plotus. Aukštumalės pelkėje (Šilutės r.) buvusi populiacija yra sunaikinta sausinant ir eksploatuojant pelkę.

Grėsmės ir apsauga. Išlikimui grėsmę kelia buveinių naikinimas ir jų ekologinių sąlygų keitimas. Lemtingi buveinių pokyčiai yra susiję su jų sausimu ir tarša. Pažeistose buveinėse būtina bendra augalijos ir liūninių viksvų populiacijų stebėseną. Prireikus gali tekti atlikti gamtotvarkos darbus, pvz., šalinti nendres ir krūmus.

Informacijos šaltiniai

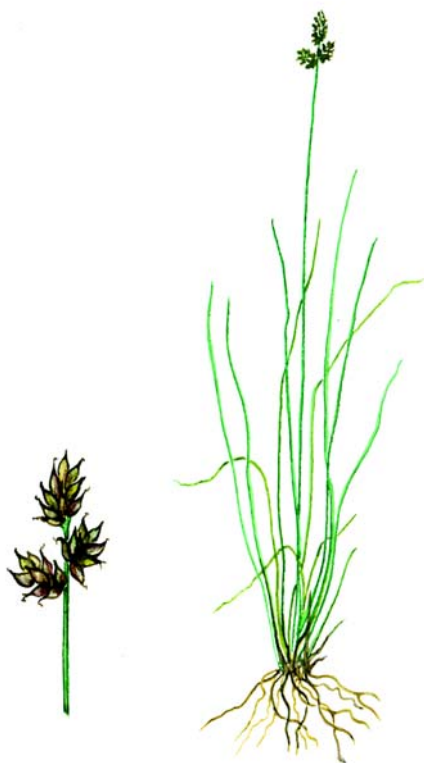
Balevičienė J., 2000: *Caricetum heleonastae* (Paul et Lutz 1940) Oberd. 1957 – liūninis viksvynas. – Kn.: Balevičienė J., Gudžinskas Z., Sinkevičienė Z. (red.), Lietuvos raudonoji knyga. Augalų bendrijos: 31–33. – Vilnius. Stancevičius A., 1963: Viksva – *Carex*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 343–457. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

More than 30 localities are sporadically distributed throughout all of Lithuania. In most districts *Carex heleonastes* plants are not abundant and occupy a very little area – less than 100 m². The status of most populations is not known due to a lack of new data.

Aprašė Dalytė Matulevičiūtė

Linos Jasiukonytės piešinys

Laibastiebė viksva

Carex ligerica J. Gay

KLASĖ LELIJAINIAI (LILIOPSIDA)

ŠEIMA VIKSVUOLINIAI (CYPERACEAE)

4 (I) kategorija

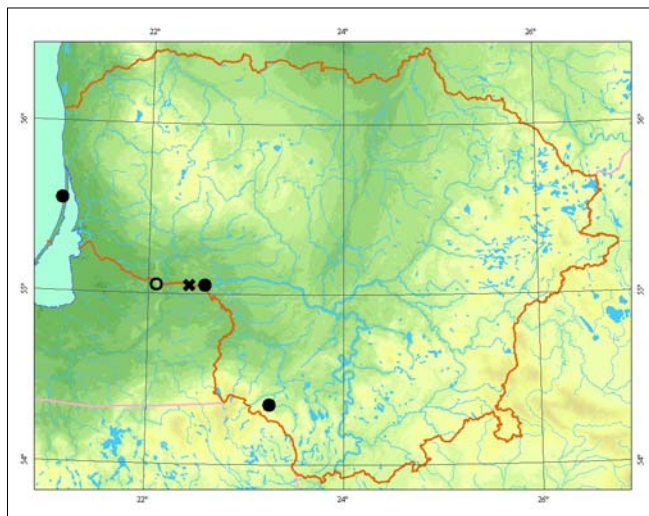
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Vidurio ir Atlantinėje Europoje.

Lietuvoje rasta Nidos ir Juodkrantės apylinkėse (Kuršių nerijoje), Pagėgiuose ir Bitėnų apylinkėse (Pagėgių sav.), Naujienėlės k. (Kalvarijos sav.) bei Smalininkų apylinkėse (Jurbarko r.). Buvo žinoma šios rūšies radavietė Viešvilės apylinkėse, bet pastaruoju metu šioje vietovėje neaptinkama.

Biologija ir ekologija. Daugiametis žolinis augalas. Dauginasi sėklomis, bet plinta ir ilgais šliaužiančiais šakniastiebiais. Natūralios augavietės – visai atviros arba daugiau ar mažiau susivėrusios smiltpievės, pajūrio kopos, užpelkėjusi pajūrio palvė. Paprastai auga inicialinėse pilkųjų kopų bendrijose (*Corynephoralia canescentis*). Aptiktas ir antropogeninėje buveinėje – urbanizuotoje teritorijoje, pagriovyje.

Populiacijų gausumas. Duomenys apie didesnę populiacijų dalį yra seni (20–70 metų), todėl gali neat-

spindėti dabartinės jų būklės. Populiacijų užimami plotai yra nedideli – 5–500 m². Juose laibastiebės viksvos sudaro gana tankius sąžalynus.

Grėsmės ir apsauga. Laibastiebė viksva yra nekonkurencinga, pionierinė rūšis, todėl krūmais ir žoliniais augalais apaugančiose buveinėse ilgainiui išnyksta. Labai smarkiai eroduojamose buveinėse ši rūšis taip pat gali išnykti.

Tiek apaugančias krūmais ir žoliniais augalais, tiek smarkiai eroduojamas buveines reikia prižiūrėti ir atlikti jų stebėseną.

Informacijos šaltiniai

Stancevičius A., 1963: Viksva – *Carex*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 343–457. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, HSUD.

Summary

Carex ligerica is found on the Curonian Spit, in the Pagėgiai district as well as in the Jurbarkas district. The habitats of *Carex ligerica* are seacoast dunes and wet sandy plains, and sandy grasslands. These plants have been found in anthropogenic habitats as well, such as on the side of a ditch.

Aprašė Dalytė Matulevičiūtė

Linos Jasiukonytės piešinys

Raistinė viksva

Carex magellanica Lam.

KLASĖ LELIJAINIAI (LILIOPSIDA)

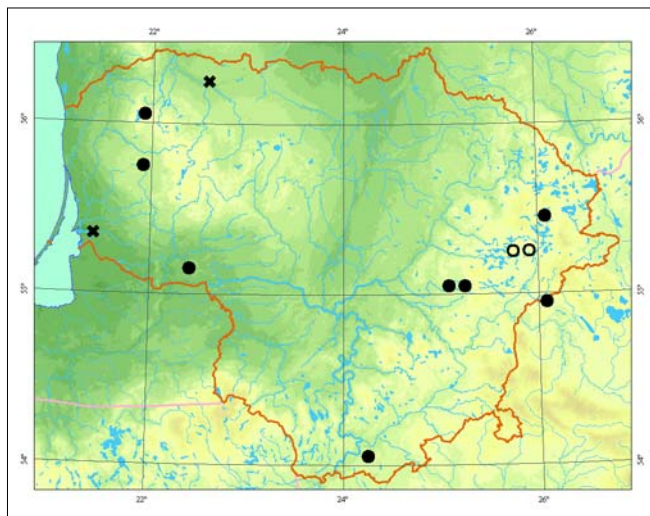
ŠEIMA VIKSVUOLINIAI (CYPERACEAE)

1 (E) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Paplitimas. Lietuvoje aptinkami liūninio porūšio (*C. magellanica* subsp. *irrigua* (Wahlenb.) Hiitonen) augalai. Šio porūšio arealas apima Europos, Azijos ir Šiaurės Amerikos vidutinio ar vėsaus klimato juostas. Lietuvoje randama: Ažvinčių girioje (Ignalinos r.), Giedraičių apylinkėse (Molėtų r.), Patyrio ir Rukundžių miškuose (Plungės r.), Bajorų apylinkėse (Širvintų r.), Baranavos ir Puvinės miškuose (Švenčionių r.), Sakalinės miške (Tauragės r.), Rudnios apylinkėse (Varėnos r.). Literatūros duomenimis, buvo aptinkama Kamanų (Akmenės r.) ir Aukštumalės (Šilutės r.) pelkiniuose kompleksuose.

Biologija ir ekologija. Daugiametis žolinis augalas. Dauginasi sėklomis, bet plinta ir vegetatyviniu būdu – šakniastiebiais. Auga šaltiniuose paežerių liūnuose, šaltiniuose miškų pelkėse, pelkėtuose ir drėgnuose apypelkių miškuose – pelkiniuose juodalksnyuose, kiminiuose eglynuose, rečiau – šlapiuose beržynuose

ir mišriuose miškuose. Prieraišus *Carici elongatae-Alnetum* ir *Sphagno girgensohnii-Piceetum* bendrijoms.

Populiacijų gausumas. Nors populiacijų yra nemažai, tačiau augalai jose negausūs (nuo 10 iki 100, bet dažniausiai ne daugiau kaip 20). Kamanų ir Aukštumalės pelkiniuose kompleksuose raistinė viksva išnyko dėl šių pelkių ir apypelkio miškų sausinimo.

Grėsmės ir apsauga. Rūšis jautri hidrologinių ir su jomis susijusių trofinių sąlygų pokyčiams. Pagrindinę grėsmę kelia miškų kirtimas ir sausinimas bei bebrų veikla, dėl kurios smarkiai pakinta buveinės hidrologinės sąlygos. Bebrų keičiamose buveinėse būtina populiacijų stebėseną. Prireikus gali tekti reguliuoti bebrų skaičių.

Informacijos šaltiniai

Stancevičius A., 1963: Viksva – *Carex*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 343–457. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

There are 11 localities of *Carex magellanica* ssp. *irrigua* sporadically distributed all over the country. Plants in populations are not abundant – the number of individuals does not reach 100. One of the populations is under threat due to habitat changes caused by beaver activity. Two populations are extinct due to habitat drainage.

Aprašė Dalytė Matulevičiūtė

Linus Jasiukonytės piešinys

Ežinė viksva

Carex muricata L.

KLASĖ LELIJAINIAI (LILIOPSIDA)

ŠEIMA VIKSVUOLINIAI (CYPERACEAE)

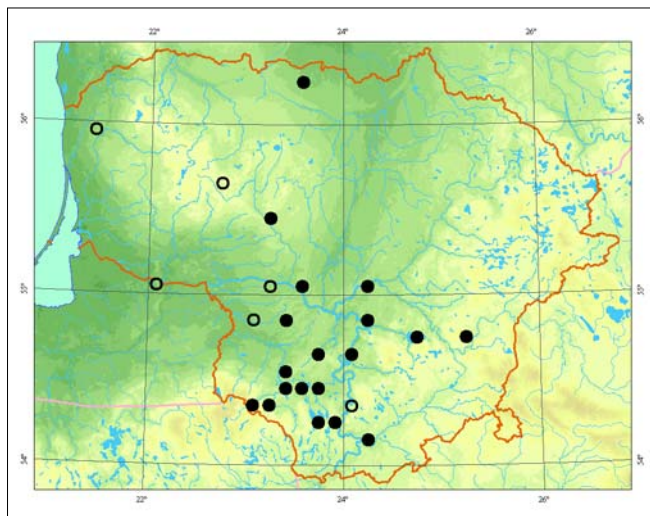
4 (I) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Paplitimas. Europoje, išskyrus arktinius regionus, Vakarų Azijoje, Šiaurės Afrikoje, Šiaurės Amerikoje (adventyvinė).

Lietuvoje rūšis aptinkama Alytus, Jonavos, Joniškio, Jurbarko, Kaišiadorių, Kauno, Kelmės, Kretingos, Lazdijų, Marijampolės, Prienų, Raseinių, Šakių, Šilutės, Trakų, Varėnos, Vilniaus ir rajonuose bei Kalvarijos sav. Dažniau aptinkama pietvakarinėje Lietuvos dalyje.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, žolinis, retakeris augalas. Dauginasi sėklomis. Prieraišus nelygaus reljefo vietovėms. Dažniausiai aptinkamas šviesiose miškų buveinėse. Auga ir atvirose buveinėse: miškų aikštelėse ir pamiškėse, retuose krūmynuose, natūraliose mezofitų ir iš dirvonų susiformavusiose pievose. Kartais aptinkamas ir antropogeninėse buveinėse, tokiose kaip parkai ar pavienių medžių pavėsinamos vejės, pakelėse, karjeruose ir kirtavietėse.

Populiacijų gausumas. Dažniausiai augalai būna ne gausūs (ne daugiau kaip 10 populiacijoje) arba auga pavieniui. Retai jų skaičius siekia kelias dešimtis.

Grėsmės ir apsauga. Ežinei viksvai būtinas geras apšvietimas, todėl medžių ir krūmų lajų susivėrimas nepalankus populiacijoms. Neigiamą įtaką turi ir kirtimai brandžiuose medynuose, po kurių pradėjęs smarkiai augti pomiškis pablogina apšvietimo sąlygas.

Informacijos šaltiniai

Stancevičius A., 1963: Viksva — *Carex*. — Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 343–457. — Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, HSUD.

Summary

Carex muricata is found in different parts of Lithuania, yet it is more frequent in the southwest. It occurs in light deciduous, sometimes in mixed and rarely in coniferous forests, in sparse, light bushes, along forest edges, in clearings and in neophyte meadows. Sometimes it grows in anthropogenic habitats, such as parks, squares, roadsides, cuttings and quarries.

Aprašė Dalytė Matulevičiūtė

Linos Jasiukonytės piešinys

Vakarinė viksva

Carex pseudobrizoides Clavaud

KLASĖ LELIJAINIAI (LILIOPSIDA)

ŠEIMA VIKSVUOLINIAI (CYPERACEAE)

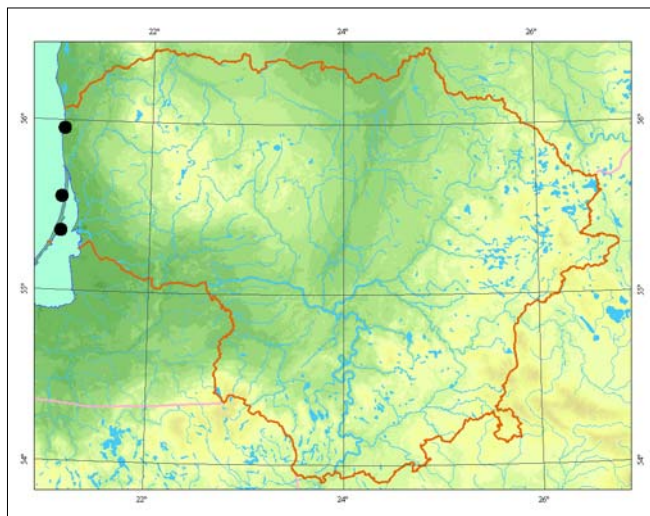
3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europos rūšis, paplitusi temperatinėje ir submeridianinėje zonoje, okeaninėse srityse. Auga Olandijoje, Danijoje, Belgijoje, Prancūzijoje, Vokietijoje, Latvijoje, Lenkijoje. Visose šalyse reta rūšis. Lietuvoje rasta netoli Palangos ir Nidoje, Juodkrantėje (Kuršių nerijoje).

Biologija ir ekologija. Daugiametis 30–50 (90) cm aukščio augalas. Dauginasi sėklomis ir vegetatyviniu būdu, turi ilgus, šliaužiančius šakniastiebius. Žydi birželio–liepos mėn. Auga sausose, smėlėtose vietose, pušynuose. Nemažus plotus užima drėgnųjų tarpkopių buveinėse bei pajūrio palvėje. Tokiems pušynams būdingi gausūs žolių ir samanų ardai, juose nėra pomiškio ir trako. *C. pseudobrizoides* vyrauja žolių arde – sudaro tankias vejas.

Populiacijų gausumas. Žinomos 3 populiacijos. Gausiausia populiacija Kuršių nerijoje ties Nida. Joje vy-

rauja generatyviniai individai su visiškai išsivysčiusiais vyriškais ir moteriškais žiedais. Populiacija užima 10 × 20 m kauburėtosios pajūrio palvės plotą. Juodkrantės apylinkėse esanti populiacija užima 10 × 10 m plotą, yra gausi, tolygios demografinės struktūros. Netoli Palangos, ties Uošnos upeliu, esanti populiacija mažiausia, užima 5 × 10 m plotą. Joje vyrauja vegetatyviniai individai, retai pasitaiko generatyvinių, kurių žiedynuose daugiau vyriškų žiedų.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta mechanškai suardant augavietes. Didžiausia grėsmė iškilusi Palangos apylinkėse esančiai populiacijai, kadangi šioje teritorijoje netaikomas joks apsaugos režimas ir vyksta nekontroliuojama urbanizacija.

Informacijos šaltiniai

Stankevičiūtė J., 1997: *Carex pseudobrizoides* Clavaud – nauja rūšis Lietuvoje. – Botanica Lithuanica, 3 (4): 391 – 394.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

Carex pseudobrizoides was first found on the seacoast of Lithuania in 1995. At present three localities are known in Lithuania. The localities have been ruined by different kinds of mechanical destruction.

Aprašė Jolanta Stankevičiūtė

Linos Jasiukonytės piešinys

Palaipinė viksva

Carex rhizina Blytt ex Lindblom

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA VIKSVUOLINIAI (*CYPERACEAE*)

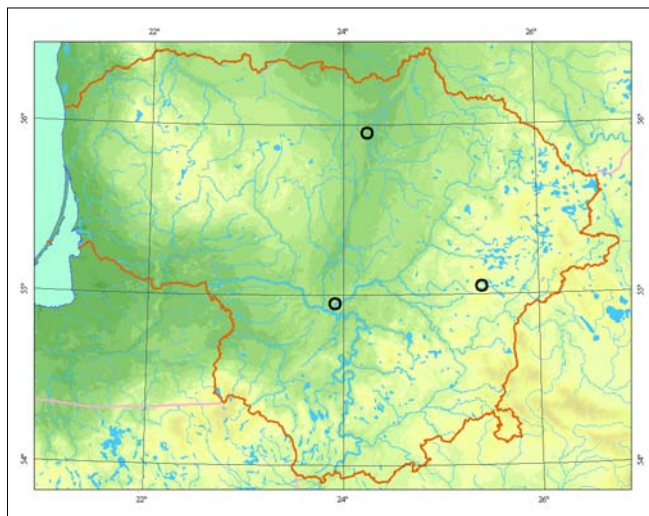
3 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 1976 m.

Paplitimas. Arealas platus, apima didžiąją dalį Europos ir Azijos, bet nevientisas. Išskirtini 2 pagrindiniai paplitimo plotai. Vienas iš jų apima Rytų Europos vidutinio klimato juostą, kitas yra Azijoje, nusidriekęs per Pietų Sibirą. Atskiros daugiau ar mažiau viena nuo kitos nutolusios salelės aptinkamos Eurazijos vėsiaus, vidutinio ir šilto klimato juostose, išskyrus Vakarų ir Pietų Europą.

Lietuvoje rūšis aptikta Nemenčinės apylinkėse (Vilniaus r.), Mickevičiaus slėnyje (Kaune), Joniškėlio apylinkėse (Pasvalio r.).

Biologija ir ekologija. Daugiametis žolinis augalas. Dauginasi sėklomis, bet plinta ir šakniastiebiais. Visame areale auga karbonatinguose dirvožemiuose, brandžiuose sausuose lapuočių ir mišriuose miškuose, aikštelėse ir laukymėse, dažniausiai šlaituose. Prietaisumas karbonatingiems dirvožemiams gali būti viena iš šios rūšies retumo daugelyje arealo vietų priežasčių. Lietuvoje auga mišriuose ir lapuočių miškuose, dažniausiai šlaituose, karbonatinguose dirvožemiuose, kaip ir visame areale.

Populiacijų gausumas. Palaipinių viksvų yra aptikta 4 radavietėse, tačiau visos vietos nėra tiksliai nustatytos. Esami duomenys apie jas negausūs ir seni (1924–1959 m.). Nėra atlikta jokių rūšies populiacinių tyrimų.

Grėsmės ir apsauga. Miškų kirtimas, upių šlaitų erozija, trypinimas.

Norint rūšį saugoti, būtina nustatyti tikslią populiacijų vietą ir būklę.

Informacijos šaltiniai

Stancevičius A., 1963: Viksva — *Carex*. — Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 343–457. — Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

There are data about four localities of *Carex rhizina*. But the exact location of populations and their status is unknown.

Aprašė Dalytė Matulevičiūtė

Linos Jasiukonytės piešinys

Gauruotoji viksva

Carex tomentosa L.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA VIKSVUOLINIAI (*CYPERACEAE*)

2 (V) kategorija

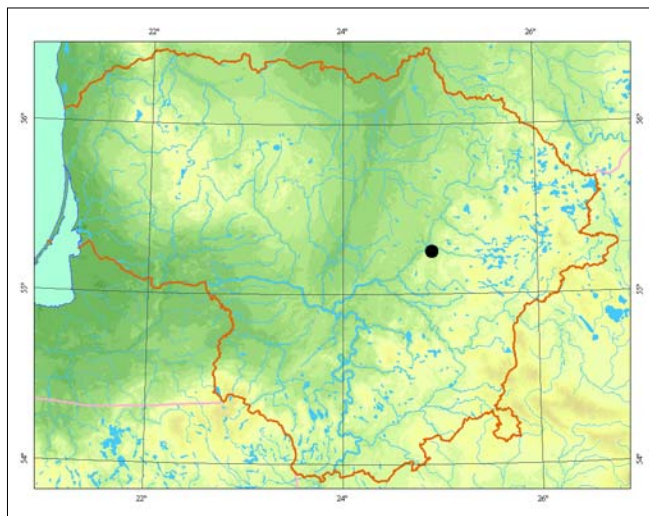
Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Ištisinė arealo dalis apima Vakarų, Vidurio ir Pietryčių Europą. Šiaurės Europoje ir pietinėje Rytų Europos dalyje, Vakarų ir Centrinėje Azijoje plyti atskirta šios rūšies arealo dalis.

Lietuvoje aptikta tik 1 vietoje – Siesarties upės slėnyje (Ukmergės r.).

Biologija ir ekologija. Daugiametis žolinis augalas. Dauginasi sėklomis, bet plinta ir šakniastiebiais. Ištisinės arealo dalies centre – Vidurio Europoje – auga įvairaus drėgnumo, vasarą išdžiūstančiose pievose, miškapievėse ir šviesiuose salpiniuose miškuose. Dirvožemiai augavietėse nederlingi, bet karbonatingi priemėliai, priemoliai ar moliai. Lietuvoje gauruotųjų viksvų aptikta sausose aukštoje užliejamoje pievoje.

Populiacijų gausumas. Lietuvoje yra žinoma 1 radavietė. Populiacija užima apie 200 m² plotą, kur gauruotosios viksvos sudaro netankią ištisinę veją.

Grėsmės ir apsauga. Nuodugnūs populiacijų tyrimai nėra atlikti. Manoma, kad grėsmę gali kelti sumedėjusių augalų konkurencija.

Būtina atlikti šios ypač retos rūšies populiacijos stebėseną, prireikus tvarkyti augavietes.

Informacijos šaltiniai

Matulevičiūtė D., 2001: *Carex depressa* subsp. *transsilvanica* and *C. tomentosa* in Lithuania. — *Botanica Lithuanica*, 7 (3): 303–306.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

Only one locality of *Carex tomentosa* is known to exist in Lithuania. A population covering an area of about 200 m² is in a river valley.

Aprašė Dalytė Matulevičiūtė

Linės Jasiukonytės piešinys

Melsvasis mėlitas

Sesleria caerulea (L.) Ard.

KLASĖ LELIJAINIAI (LILIOPSIDA)

ŠEIMA MIGLINIAI (POACEAE)

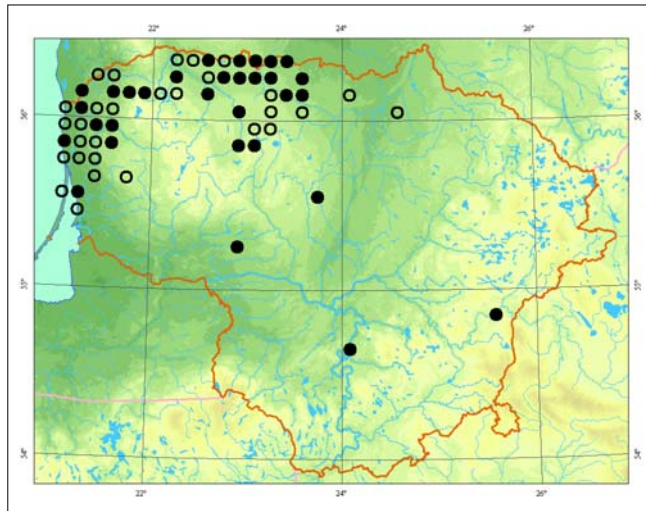
2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Atlantinėse Vakarų Europos srityse, šiaurinėje Vidurio Europos dalyje, Skandinavijoje, šiaurvakarinėje Rusijos dalyje.

Lietuvoje reta rūšis, aptinkama vakariniuose ir šiaurvakariniuose rajonuose.

Biologija ir ekologija. Daugiametis tankius kupstus sudarantis, 20–50 cm aukščio melsvai žalias augalas. Žydi gegužės – birželio, kartais pakartotinai žydi liepos mėn. Vaisiai subręsta liepos – rugpjūčio mėn. Auga drėgnose pievose, kalkingose ir šaltiniuose žemapelkėse, sudaro bendrijas. Auga durpiniame arba karbonatų turtingame, neutralios ar šarminės reakcijos (dažniausiai pH 7,0–7,3) dirvožemyje. Jeigu paviršiuje susidaręs durpių sluoksnis, tai maždaug 20–30 cm gylyje slūgso karbonatingos uolienos. Šviesomėgis augalas.

Populiacijų gausumas. Iki XX a. vidurio šiaurvakarinėje Lietuvos dalyje daugelis populiacijų buvo gausios ir labai gausios, užėmė gana didelius plotus. Šiuo metu dauguma populiacijų yra negausios, jas sudaro vos kelios dešimtys ar keli šimtai individų. Gyvybingų, 0,5 ha ir didesnius plotus užimančių rūšies populiacijų išlikę Kretingos r., kiek mažesnių esama Akmenės, Skuodo, Kelmės, Joniškio rajonuose. Labiausiai į pietryčius nutolusi populiacija Skersabaliuose (Vilniaus r.) baigia sunykti nedidelei pelkutei užžėlus krūmais.

Grėsmės ir apsauga. Didelė dalis populiacijų, gyvavusių XX a. viduryje, buvo sunaikintos nusauginus pelkes ir šlapias pievas, jas pavertus dirbamais laukais. Dabar svarbiausia rūšies nykimo priežastis yra menkas išlikusių žemažolių pievų ir žemapelkių naudojimas. Būtina skubiai parengti ir įgyvendinti buveinių tvarkymo planus.

Informacijos šaltiniai

Natkevičaitė-Ivanauskienė M., 1963: Varpiniai – Gramineae – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 114–299. – Vilnius. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Sesleria caerulea is distributed in the northwestern districts. The main means of conservation of *Sesleria caerulea* is maintenance and proper management of its habitats.

Aprašė Zigmantas Gudžinskas

Jono Augustausko nuotrauka

Eraičininė nendrūnė

Scolochloa festucacea (Willd.) Link

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA MIGLINIAI (*POACEAE*)

3 (R) kategorija

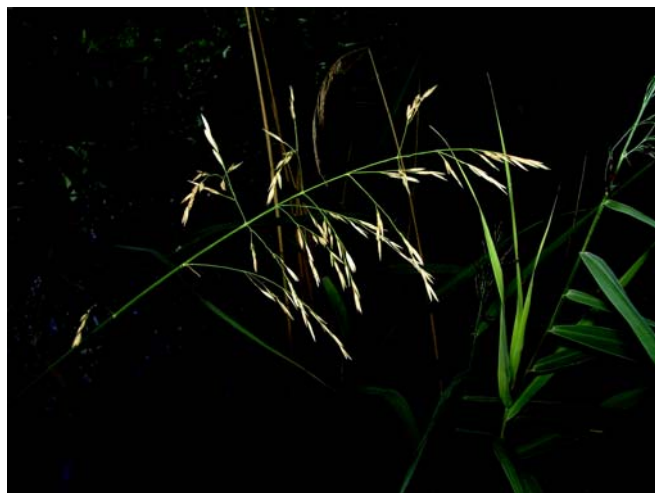
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Paplitimas. Šiaurės Amerikoje, Azijoje ir Europoje, kur dažnesnė šiaurinėje ir rytinėje dalyje.

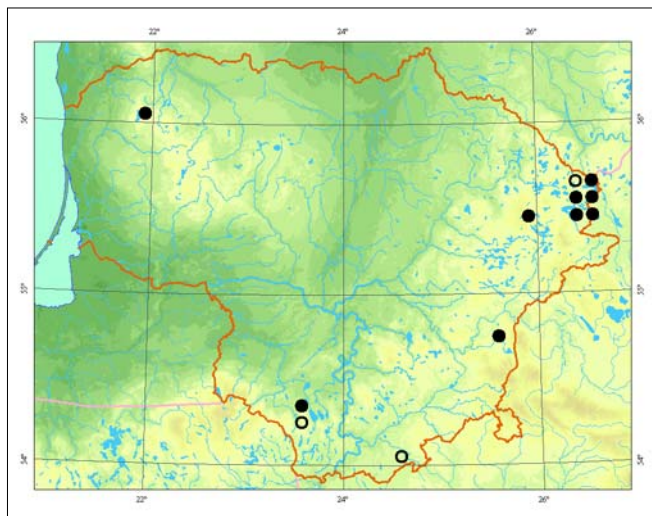
Lietuvoje reta rūšis, nes yra vakariniame Eurazijos arealo pakraštyje. Daugiausia radaviečių yra rytiniuose Ignalinos ir Zarasų rajonuose. Pavienių radaviečių aptikta Utenos, Lazdijų, Varėnos, Vilniaus ir Plungės rajonuose.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 1–2 m aukščio vandens telkinių pakrančių augalas. Žydi liepos mėn. Dauginasi sėklomis ir vegetatyviniu būdu. Auga užpelkėjančių ežerų, rečiau – upių pakraščiuose, iki 1,5 m gylio, taip pat periodiškai užliejamose paežerių pievose, upių senvagių pakraščiuose. Sudaro *Scolochloetum festucaceae* bendrijas arba auga kitų pakrantės helofitų bendrijose. Tik nuolat užlietose vandens vietose augantys augalai žydi ir subrandina sėklas. Laikiniai užliejamose vietose auga tik vegetuojantys augalai, kurie dažniausiai sudaro labai vešlius sąžalynus, kartais negausiai auga viksvynuose.

Populiacijų gausumas. Vandeninėse cenopopuliacijose individų skaičius nėra didelis, taip pat mažesni ir jų užimami plotai. Gausumu pasižymi sausesnėse augavietėse susidariusios vegetuojančių individų populiacijos, kuriose gali augti dešimtys tūkstančių augalų.

Zofijos Sinkevičienės nuotrauka

Grėsmės ir apsauga. Užpelkėjusių vandens telkinių pakrančių sausinimas ir krantų pertvarkymas. Teršiamuose vandens telkiniuose gali išnykti dėl konkurencijos su nendrėmis ir kitais stambiais šakniastiebiais pakrančių augalais.

Informacijos šaltiniai

Kizienė B., 1980: *Scolochloa festucacea* novyj vid dlja flory Litovskoj SSR. – Botaničeskij žurnal, 65 (10): 1467–1469.

Kizienė B., Šidla L., 1984: Nauja eraičininės nendrūnės radimvietė Lietuvoje. – Lietuvos TSR MA darbai, ser. C, 2 (86): 3–8.

Sinkevičienė Z., 2000: *Scolochloetum festucaceae* Rejevski 1977 – eraičininis nendrūnynas – Kn.: Balevičienė J., Gudžinskas Z., Sinkevičienė Z. (red.), Lietuvos raudonoji knyga. Augalų bendrijos: 99–100. – Vilnius. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

The species is rare throughout the whole country, except for the eastern regions. In permanently flooded habitats the plant forms a sparse overgrowth of fertile plants. Lush overgrowths of vegetative plants form only in periodically flooded habitats. The plant is threatened by drainage of boggy banks, the reconstruction of lakeshores and riverbanks and competition with larger plants.

Aprašė Zofija Sinkevičienė

Miškinė dirsuolė

Bromopsis benekenii (Lange) Holub (sin. *Bromus benekenii* Lange)

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA MIGLINIAI (*POACEAE*)

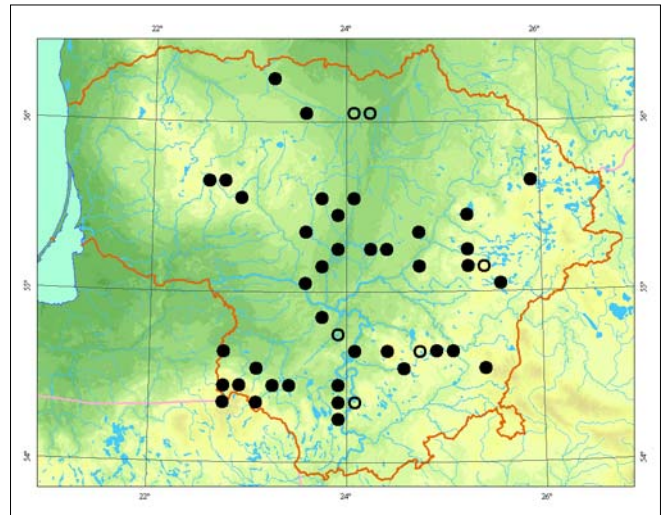
2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Vakarų, Vidurio ir Rytų Europoje, Kaukaze, Pietvakarių ir Centrinėje Azijoje, Sibiro pietvakariuose. Lietuvoje rūšis daugiausia paplitusi Vidurio lygumoje.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 60–150 cm aukščio augalas su trumpais šakniastiebiais. Žydi birželio pabaigoje – liepos mėn. Dauginasi sėklomis, plinta sėklomis ir šakniastiebiais. Žiedus apdulkina vėjas. Subrendusius vaisius (grūdus) išnešioja vėjas, gyvūnai. Vidutiniškai šviesą mėgstantis augalas. Auga šviesiuose lapuočių ir mišriuose miškuose, miškų aikštelėse, pamiškėse, vidutinio drėgnumo dirvožemiuose. Augalui labai svarbu, kad dirvožemis būtų nuolat drėgnas, bet neįmirkęs. Priskiriamas prie kalkiamėgių augalų grupės. Geriausiai auga brandžiuose lapuočių ir mišriuose miškuose, kuriuose yra įvairaus apšviestumo plotų.

Populiacijų gausumas. Beveik visos populiacijos užima nemažus plotus, tačiau augalų tankumas niekada nebūna didelis. Dažniausiai pavieniai augalai auga šviesesnėse miškų aikštelėse, laukymėse, miškų pakraščiuose. Didžiausio ploto populiacijos žinomos Žagarės regioniniame parke (Joniškio r.) ir Panevėžio r. Kitur paprastai aptinkama po kelias dešimtis derančių augalų. Iškirštuose plotuose dažnai būna trumpalaikių populiacijos pagraisėjimų, bet vėliau, suvešė-

jus krūmams, individų skaičius sparčiai mažėja. Nėretai gana didelės augalų grupės randamos ant kvartalų linijų ar po elektros perdavimo linijomis, einančiomis per miškus.

Grėsmės ir apsauga. Intensyvus ūkinis miškų naudojimas ir medžių tankumo didinimas, spygliuočių plantacijų veisimas iškirstų lapuočių plotuose, miškų aikštelių ir proskynų užžėlimas ar apsodinimas.

Būtina išsaugoti įvairaus amžiaus lapuočių medžių medynus, negalima veisti arba buveinių plotuose ugdyti eglynų. Svarbu kartografuoti rūšies paplitimą miškuose ir atsižvelgiant į rūšies poreikius derinti miškotvarkos projektus.

Informacijos šaltiniai

Natkevičaitė-Ivanauskienė M., 1963: Varpiniai – *Gramineae* – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 114–299. – Vilnius. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI, HSUD.

Summary

The majority of *Bromopsis benekenii* populations are concentrated in the northern, central, eastern and south-western districts of Lithuania. The largest and most abundant populations are found in the Panevėžys and Joniškis districts.

Aprašė Zigmantas Gudžinskas

Mindaugo Rylos nuotrauka

Stačioji dirsuolė

Bromopsis erecta (Huds.) Fourr (sin. *Bromus erectus* Huds.)

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA MIGLINIAI (*POACEAE*)

1 (E) kategorija

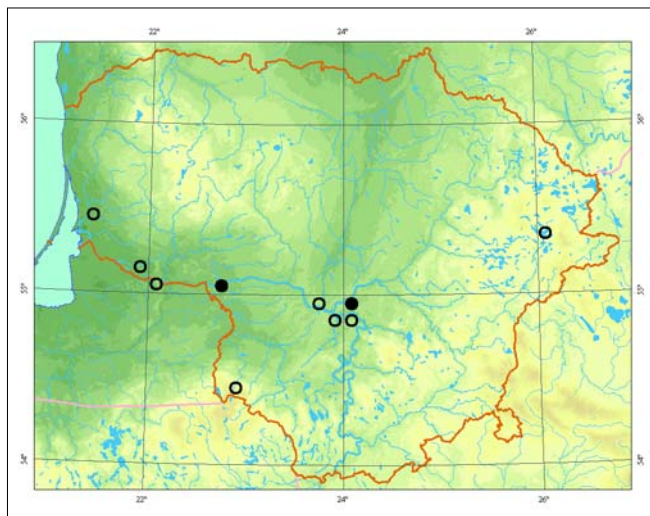
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Vakarų, Vidurio ir Pietų Europoje, Šiaurės Afrikoje, Kaukaze.

Lietuvoje rūšis aptinkama Nemuno ir jo intakų slėniuose ir šlaituose. Pietvakarinėje šalies dalyje pasitaiko nuo upių nutolusiose vietose – sausų kalvų šlaituose. Kai kurios toli nuo upių (pvz., Ignalinos r.) ir palei kelius esančios populiacijos gali būti antropogeninės kilmės.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, retus kerus sudarantis, 100–120 cm aukščio augalas. Žydi birželio–liepos mėn. Dauginasi sėklomis, plinta sėklomis ir šakniastiebiais. Sėklos subręsta liepos–rugpjūčio mėn. Auga grupėmis arba sudaro nedidelius sąžalynus užliejamose pievose, kalvų ir upių šlaitų pievose. Kalkiamėgis augalas. Auga beveik neutralios reakcijos ar truputį šarminuose (pH 6,3–7,4) molio ir priemolio dirvožemiuose.

Populiacijų gausumas. Daugumos XX a. viduryje aptiktų rūšies populiacijų dabartinė būklė nežinoma. Anks-

čiau stačiosios dirsuolės gana gausiai augo Nemuno užliejamose pievose dabartinėje Pagėgių sav. ir Nevėžio žemupio pievose ties Bivyliais (Kauno r.). Išlikusios rūšies populiacijos paprastai negausios ir užima nedidelius plotus, būklė ir pokyčiai šalyje iki šiol netirti.

Grėsmės ir apsauga. Didžiausią grėsmę rūšies populiacijoms kelia menkas šlaitų pievų ganymas, šienavimas. Kai kurių populiacijų nykimą paspartino šlaitų želdinimas medžiais. Neigiamą įtaką turėjo upių slėnių užliejamų pievų kultūrinimas, gausus tręšimas.

Informacijos šaltiniai

Natkevičaitė-Ivanauskienė M., 1963: Varpiniai – *Gramineae* – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 114–299. – Vilnius.

Kizienė B., 1998: Klasė *Festuco-Brometea erecti* Br.-Bl. et R. Tx. 1943. Stepinės pievos. – Kn.: Rašomavičius V. (red.), Lietuvos augalija, 1. Pievos: 77–94. – Kaunas–Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Native populations of *Bromopsis erecta* are concentrated in valleys and on the slopes of the Nemunas River and its tributaries. The current state of populations is unknown. The species is under threat due to changes in meadow usage.

Aprašė Zigmantas Gudžinskas

Linos Jasiukonytės piešinys

Europinis miežvienis

Hordelymus europaeus (L.) Harz

KLASĖ LELIJAINIAI (LILIOPSIDA)

ŠEIMA MIGLINIAI (POACEAE)

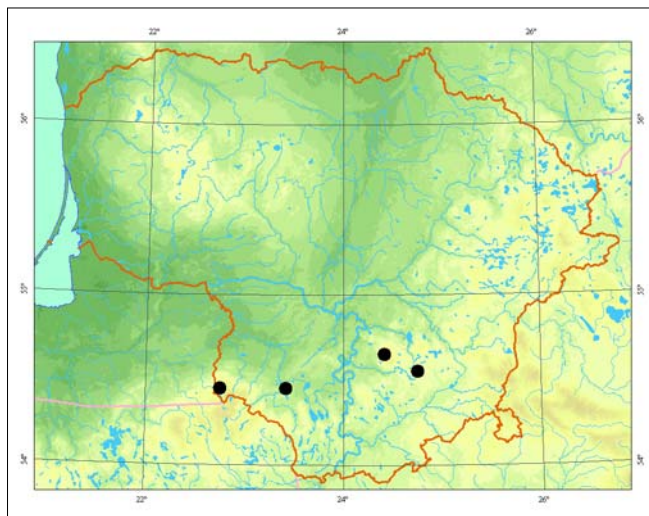
1 (E) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Paplitimas. Vakarų, Vidurio, Pietų ir Pietryčių Europoje, pietinėje Skandinavijos dalyje, Kaukaze. Lietuvoje esančios populiacijos yra ties šiaur rytine arealo riba. Lietuvoje rūšis labai reta, aptikta 4 vietose.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 60–120 cm aukščio augalas su trumpais šakniastiebiais. Žydi liepos mėn. Dauginasi sėklomis, plinta sėklomis ir šakniastiebiais. Auga gana retuose vidutinio drėgnumo lapuočių ir mišriuose miškuose, miškų aikštelėse. Priskiriamas prie kalkiamėgių augalų grupės. Dažniausiai auga *Tilio-Carpinetum betuli* bendrijose. Susidarius ūksmei, augalai keletus metų gali išlikti vegetatyvinės būsenos, o vėliau žūsta.

Populiacijų gausumas. Populiacijos užima nedidelius plotus, išskyrus esančią Būdės miške (Marijampolės r.). Mergiškių kalvų miške (Trakų r.) bei Drausgirio ir Vištytgirio miškuose (Vilkaviškio r.) esančias populiacijas

sudaro po keliolika individų. Buktos miške, Buktos ir Žaltyčio girininkijose (Marijampolės r.) esanti populiacija didelė ir ją sudaro kelios augalų grupės. Daugelis grupių yra negausios, sudarytos iš mažiau kaip 10 subrendusių individų. Dviejose vietose europinių miežvienių grupės, augančios gana retuose medynuose yra palyginti gausios, jas sudaro maždaug po 100 derančių individų.

Grėsmės ir apsauga. Rūšies populiacijoms grėsmę kelia medžių tankumo didinimas, spygliuočių plantacijų veisimas iškirstų lapuotynų plotuose, miško aikštelių ir proskynų užžėlimas krūmais.

Europinių miežvienių populiacijų užimamuose plotuose neleistini plynieji kirtimai. Tvarkant buveines, reikia sudaryti atvirų miško aikštelių ir lajų mozaiką.

Informacijos šaltiniai

Natkevičaitė-Ivanauskienė M., 1963: Varpiniai — Gramineae — Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 114–299. — Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, HSUD.

Summary

In Lithuania four populations of *Hordelymus europaeus* are known in the Trakai, Vilkaviškis and Marijampolė districts. Lithuania is on the northeastern border of the species' distribution range. This species is threatened by changes to habitat conditions.

Aprašė Zigmantas Gudžinskas

Žydrūno Sinkevičiaus nuotrauka

Pievinė poavižė

Helictotrichon pratense (L.) Besser

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA MIGLINIAI (*POACEAE*)

3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

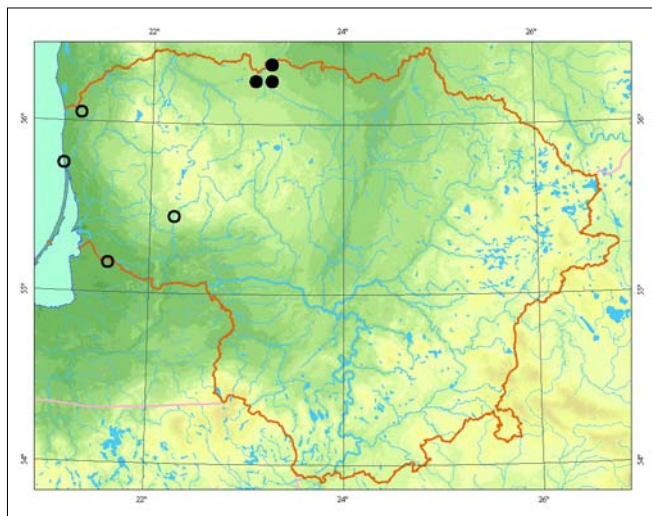
Paplitimas. Vidurio ir Pietų Europoje, Skandinavijoje, Kaukaze.

Lietuvoje rūšis aptikta tik vakarinėje ir šiaurinėje dalyje, tačiau radavietės Klaipėdos, Šilutės ir Šilalės r. pastaraisiais metais nėra tikrintos. Paplitimo duomenis reikėtų laikyti nepakankamais, nes Latvijos kaimyniniuose pasienio rajonuose (Šventosios, Ventos, Nemunėlio slėniuose) yra žinoma nemažai radaviečių.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, tankiakeris, 30–100 cm aukščio augalas. Žydi birželio–liepos mėn. Dauginasi sėklomis. Auga sausose pievose, šlaituose, miškų aikštelėse ir pamiškėse. Prieraišus karbonatiniams priemolio dirvožemiams (*Festuco-Brometea* klasės bendrijos).

Populiacijų gausumas. Žagarės apylinkių populiacijos gana gausios ir pakankamai stabilios. Kai kuriuose ozo atvirų erdvių žolynuose ir Švėtės pievose pievinės poavižės vyrauja.

Grėsmės ir apsauga. Populiacijos gali sunykti mišku apželdinus atvirus šlaitus ir aikšteles arba savaime joms užaugant krūmais, nustojus žolynus šienauti.

Informacijos šaltiniai

Natkevičaitė-Ivanauskienė M., 1963: Varpiniai – *Gramineae*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 114–299. – Vilnius.
Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

The species is known only to exist in the western and northern parts of the country, but data regarding its distribution should be recognised as insufficient. Currently the most abundant and rather stable populations are found in the Žagarė area (northern Lithuania).

Aprašė Valerijus Rašomavičius

Linės Jasiukonytės piešinys

Sibirinė visgė

Trisetum sibiricum Rupr.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)
ŠEIMA MIGLINIAI (*POACEAE*)

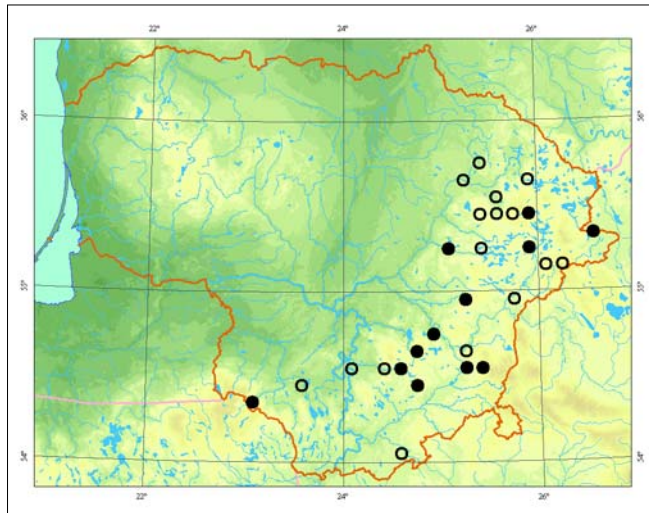
2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Rytinėje Vidurio Europos dalyje, Rytų Europoje, Sibire, Centrinėje ir Rytų Azijoje, Tolimuosiuose Rytuose, Šiaurės Amerikoje (Aliaskoje). Lietuvoje reta rūšis, arti šiaurvakarinio arealo pakraščio, aptinkama rytiniuose šalies rajonuose.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 50–120 cm aukščio augalas. Žydi gegužės – birželio mėn. Žiedus apdulkina vėjas. Dauginasi sėklomis ir vegetatyviniu būdu – šakniastiebiais. Plinta sėklomis, kurias išnešioja vėjas ir vanduo. Auga šaltiniuose ir šarmingose žemapelkėse, pelkėtose pievose, kartais krūmais arba nendrėmis apaugančiose žemapelkėse, pelkėtų miškų pakraščiuose ir aikštelėse. Dažniausiai augalai aptinkami durpiniamė, rečiau – mineraliniame, paprastai neutralios reakcijos (pH 6,8–7,4) ar šarmingame dirvožemyje.

Populiacijų gausumas. Dauguma rūšies populiacijų užima palyginti nedidelius plotus ir yra gana negau-

sios – jas sudaro nuo kelių iki kelių dešimčių individų. Labai retai pasitaiko populiacijų, kuriose sibirinės visgės yra tarp bendrijoje vyraujančių augalų. Didžiausią – apie 2 ha – plotą užimanti šios rūšies populiacija 1966 m. buvo aptikta Utenos r., bet dabartinė jos būklė nežinoma. Dabar viena iš didžiausių žinomų populiacijų yra Elektrėnų sav. ir Bražuolės up. pakrančių pelkėse (Trakų r.).

Grėsmės ir apsauga. Didelė dalis populiacijų buvo sunaikinta nusauginus pelkes ir šlapias pievas, jas pavertus dirbamais laukais. Kai kurios populiacijos sunyko apsausėjusiomis buveinėms užžėlus krūmais.

Informacijos šaltiniai

Natkevičaitė-Ivanauskienė M., 1963: Varpiniai – *Gramineae* – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 114–299. – Vilnius.

Lisaitė-Kizienė B., 1968: Rasprostranenie i ekologija triščetinnika *Trisetum sibiricum* Rupr. v Litovskoj SSR. – Botaničeskij žurnal, 53 (11): 1630–1634.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Trisetum sibiricum is distributed in Lithuania's eastern districts. Most populations occupy rather small areas and a number of populations suffer as a result of the drainage of their main habitats – alkaline fens and mineral-rich springs and spring fens.

Aprašė Zigmantas Gudžinskas

Zigmanto Gudžinsko nuotrauka

Delavinio kelerija

Koeleria delavignei Czern. ex Domin

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA MIGLINIAI (*POACEAE*)

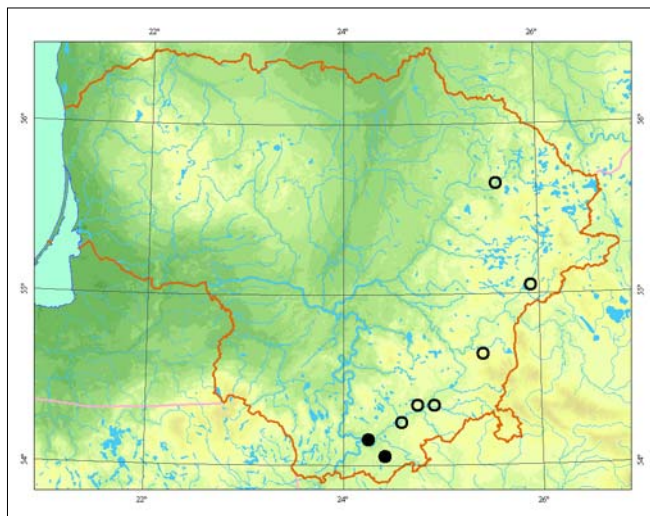
3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Paplitimas. Rytų, Pietryčių ir Vidurio Europoje, Vakarų ir pietinėje Rytų Sibiro dalyje.

Lietuvos teritorija eina šiaurvakarinė rūšies arealo riba. Radavietės aptinkamos rytinėje Lietuvos dalyje, daugiausia Matuizoje, Marcinkonyse, Merkinėje, Pirčiučiuose, Valkininkuose (Varėnos r.). Taip pat rasta Jiesioje (Kauno apyl.), Pažeimenėje (Švenčionių apyl.), Vyžuonų miške (Utenos r.) ir Markučiuose (Vilniaus apyl.).

Biologija ir ekologija. Daugiametis, apie 80 cm aukščio žolinis augalas šliaužiančiais šakniastiebiais, sudaro retus kerus. Šluotelė iki 10 cm ilgio, puri, dažnai violetinio atspalvio. Žydi birželio – liepos mėn. Dauginasi sėklomis ir vegetatyviniu būdu. Auga sausose

pievose Merkio salpos vidurinėje juostoje, aliuviniuose dirvožemiuose, taip pat sausose žemyninėse pievose.

Populiacijų gausumas. Lietuvoje didžiausia populiacija yra Merkio slėnyje ties Merkine. Auga gausiai.

Grėsmės ir apsauga. Nutraukus tradicinį pievų ganyką ir šienavimą, gresia augaviečių užaugimas mišku, ypač pušimis.

Būtina atnaujinti ekstensyvų šienavimą.

Informacijos šaltiniai

Natkevičaitė-Ivanauskienė M., 1980: Varpiniai – *Gramineae* Juss. (*Poaceae* Barnhart). – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 6: 273–285. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Localities are known to exist and are concentrated in eastern Lithuania, the northwestern outpost of this continental species. The largest population occurs in the Varėna district, in the flooded meadows of the lower reaches of the Merkys River.

Aprašė Mindaugas Lapelė

Linos Jasiukonytės piešinys

Ankstyvoji smilgenė

Aira praecox L.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA MIGLINIAI (*POACEAE*)

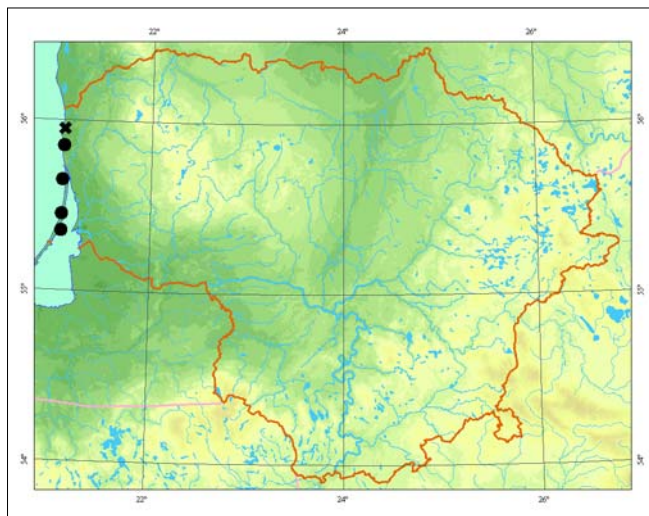
3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Paplitimas. Pietų, Vidurio ir Vakarų Europoje. Per Lietuvą eina šiaurrytinė arealo riba. Lietuvoje aptikta tik Kuršių nerijoje ir ties Nemirseta.

Biologija ir ekologija. Vienmetis, 4–10 cm aukščio augalas. Dauginasi sėklomis. Žydi gegužės – birželio mėn., terofitas. Vegetacijos pradžioje ir žydėjimo metu populiacijoms būdingas raudonas, o vasaros pabaigoje šviesiai rudas atspalvis. Mėgsta tik neturintį maisto medžiagų lengvą priesmėlį. Auga atvirose vietose, smiltpievėse su retu žolynu, ant kvartalų linijų, miškų kelių. Vyrauja *Carici arenariae-Airetum praecocis* bendrijoje.

Populiacijų gausumas. Žinomos 7 gausios populiacijos, jose vyrauja generatyviniai augalai. Pavienių augalų retai aptinkama visame pajūrio ruože. Pakartotinai patikrinus seniausią (1928 m.) augavietę Palangoje, prie Birutės kalno, ankstyvųjų smilgenių nerasta.

2006 m. duomenimis, labai sumažėjo populiacijų, esančių Pajūrio regioniniame parke, gausumas.

Grėsmės ir apsauga. Dėl natūralios sukcesijos keičiasi bendrijų pobūdis.

Būtina atlikti stebėjimus, kad prireikus būtų galima stabdyti bendrijų užaugimo ir velėnėjimo procesą.

Informacijos šaltiniai

Stankevičiūtė J., 1998: *Airetum praecocis* (Schwickereth 1944) Krausch 1967 bendrijų paplitimas Kuršių nerijoje. – Biologinės įvairovės tyrimai ir aplinkosauginis švietimas regionuose. Respublikinės konferencijos dalyvių pranešimų santraukos: 37–38. – Vilnius.

Balevičienė J., Stankevičiūtė J., 2000: *Carici arenariae-Airetum praecocis* Westhoff et al. 1962. – Kn.: Balevičienė J., Gudžinskas Z., Sinkevičienė Z. (red.): Raudonoji knyga. Augalų bendrijos: 56–59.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

In Lithuania *Aira praecox* is distributed only on the coastal sands. The species is near the northeastern border of the distribution range, and rare in the whole area. A number of localities have decreased in size due to changes in the structure of communities.

Aprašė Jolanta Stankevičiūtė

Linos Jasiukonytės piešinys

Lietuvinė monažolė

Glyceria lithuanica (Gorski) Gorski

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA MIGLINIAI (*POACEAE*)

2 (V) kategorija

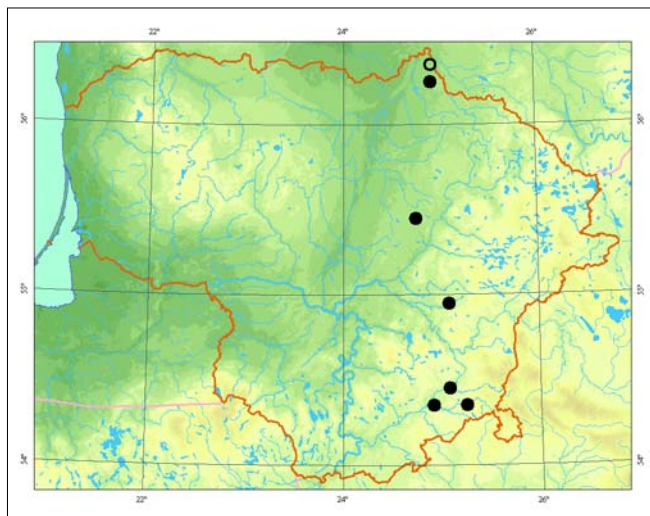
Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Šiaurės ir Vidurio Europos rytuose, Rytų Europoje, Sibire, Tolimuosiuose Rytuose, Japonijoje. Labiausiai į vakarus nutolusios populiacijos užregistruotos Lenkijos šiaurės rytuose.

Lietuvoje populiacijos yra rytinėje dalyje, per kurią eina pietvakarinė rūšies arealo riba. Dabar šalyje žinoma 12 populiacijų.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, retus kerus sudarantis, 50–150 cm aukščio augalas su trumpais šakniastiebiais. Žydi liepos–rugpjūčio mėn. Sėklas nedideliu atstumu išnešioja vanduo. Auga drėgnuose ir šlapiuose miškuose, *Alno-Padion* sąjungos bendrijose. Biržų girioje lietuvinų monažolių pasitaiko vidutinio drėgnumo lapuotynuose, kuriuose vyrauja uosiai ir liepos. Paprastai auga nedideliuose duburiuose arba miško balų pakraščiuose, šaltiniuose miško upelių pakrantėse. Lietuvine monažole literatūroje anksčiau buvo klaidingai vadinama ruožuotoji monažolė (*Glyceria striata*) – iš Šiaurės Amerikos kilusi svetimžemė, gana sparčiai plintanti rūšis.

Populiacijų gausumas. Išsamių duomenų apie populiacijų dydį ir individų skaičių nėra, bet aišku, kad

visos žinomos populiacijos yra negausios. Jas sudaro vos kelios dešimtys žydinčių ar derančių individų, dažnai augančių nemažame plote. Rečiau augalai sudaro nedidelius sąžalynus. Gausiausios lietuvinų monažolių populiacijos (iš visų žinomų) yra Rūdninkų girioje.

Grėsmės ir apsauga. Labiausiai rūšis nyksta dėl miškų sausinimo ir plynų kirtimų, medynų ugdymo, paliekant tik spygliuočius, dažniausiai egles. Susidarius stipriai ūksmei, augalai negali žydėti, tam tikrą laiką vegetuoja, paskui išnyksta. Siekiant išsaugoti gyvybingas populiacijas, būtina išlaikyti tinkamiausią medyno sudėtį, lajų ir atvirų vietų mozaiką. Šiuo atžvilgiu ypač palankios brandžių šlapių miškų buveinės.

Informacijos šaltiniai

Gudžinskas Z., Sinkevičienė Z., 2002: *Glyceria lithuanica* (Poaceae) in Lithuania. – *Botanica Lithuanica*, 8 (3): 239–246.

Natkevičaitė-Ivanauskienė M., 1963: Varpiniai – *Gramineae* – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora*, 2: 114–299. – Vilnius. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

In Lithuania Glyceria lithuanica is known in the Biržai, Ukmergė, Širvintos, and Šalčininkai districts. All populations are rather small.

Aprašė Zigmantas Gudžinskas

Linos Jasiukonytės piešinys

Miškinė monažolė

Glyceria nemoralis (R. Uechtr.) R. Uechtr. et Körn.

KLASĖ LELIJAINIAI (LILIOPSIDA)

ŠEIMA MIGLINIAI (POACEAE)

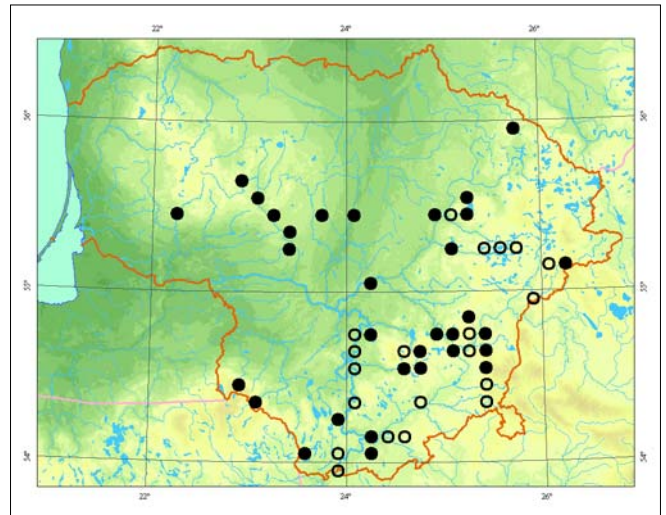
4 (I) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1984 m.

Paplitimas. Pagrindinis arealas apima Europą, labai nedidelė dalis — Azijoje (Kaukaze, Turkijoje).

Lietuvoje didžiausia dalis radaviečių yra pietrytinėje dalyje, nerasta šiaurinėje ir šiaurvakarinėje dalyse.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, iki 1 m aukščio, šviesiai žalias retakeris varpinis augalas. Dauginasi sėklomis ir vegetatyviniu būdu. Žydi birželio–liepos mėn., jeigu ruduo šiltas — stebimas antrinis žydėjimas. Prieraišus upių slėnių ir ežerų šlaitų lapuočių ir mišriems miškams, kur auga šaltinių išsiveržimo vietose, iš jų ištekančiuose upeliukuose, griovose, šaltiniuose upių pakraščiuose. Sudaro miškinių monažolynų (*Glycerietum plicato-nemoralis*) bendrijas, kuriose kartu auga šaltiniuotoms augavietėms būdingi augalai (*Mentha aquatica*, *Veronica beccabunga*, *Scrophularia umbrosa*, *Myosotis scorpioides*, *Poa trivialis* ir kt.).

Populiacijų gausumas. Tinkamose šaltiniuotose augavietėse populiacijos dažniausiai gausios, sudarytos iš derančių ir vegetatyviniu būdu besidauginančių kerų.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta kertant upių slėnių miškus, teršiant griovas ir šaltinius atliekomis, pertvarkant hidrografinį tinklą. Dėl svetimžemių rūšių (*Impatiens glandulifera*, *Impatiens parviflora*, *Heracleum sosnowskii*) įsigalėjimo vyksta nepageidautina biocenozė kaita.

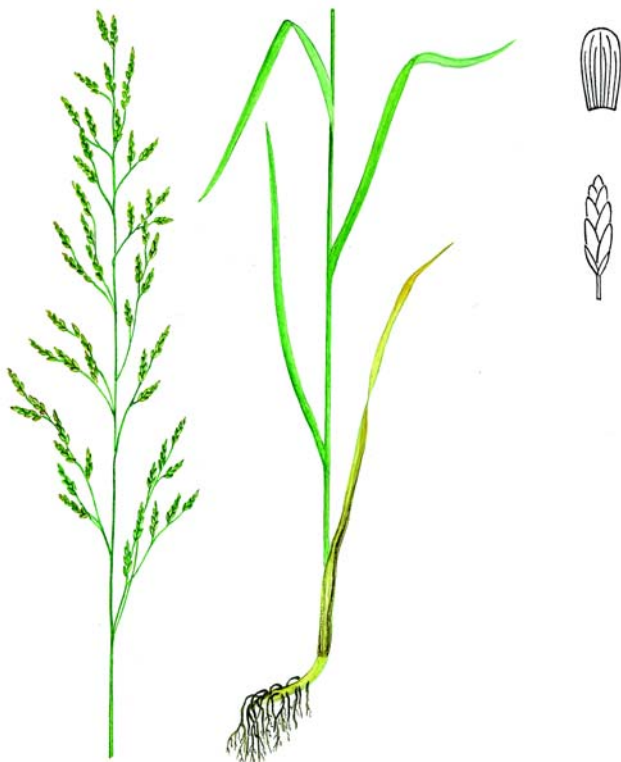
Informacijos šaltiniai

Sinkevičienė Z., 2000: *Glycerietum plicato-nemoralis* Kopecky 1972 — miškinis monažolynas. — Kn.: Balevičienė J., Gudžinskas Z., Sinkevičienė Z. (red.), Lietuvos raudonoji knyga. Augalų bendrijos: 124–126. — Vilnius. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The species is not considered rare across most of Lithuania, yet is distributed only in specific habitats. Abundant populations are found on springy riverbanks and lake slopes overgrown with forest. The main threats are the clearing of slope forests, urbanisation of river valleys and the invasion of alien species.

Aprašė Zofija Sinkevičienė

Linos Jasiukonytės piešinys

Paprastoji bekmanija

Beckmannia eruciformis (L.) Host

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA MIGLINIAI (*POACEAE*)

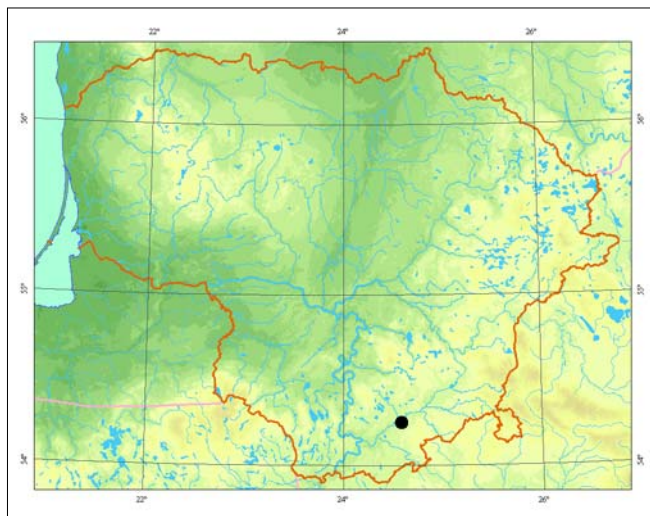
4 (I) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Vidurio ir Pietų Europoje, Kaukaze, Centrinėje Azijoje, Sibire.

Vienintelė tikriausiai savaiminė šios rūšies populiacija Lietuvoje žinoma tik ties Merkio ir Varėnės upių santaka (Varėnos r.), o Kauno, Panevėžio, Utenos ir Vilniaus r. aptinkami augalai užnešti atsitiktinai arba išlikę buvusių pašėlių vietose ir sulaukiję.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, retus kerus sudarantis, 30–100 cm aukščio augalas su trumpais šakniastiebiais. Hemikriptofitas. Žydi liepos – rugpjūčio mėn. Žiedus apdulkina vėjas. Anksti nušienauti ar nuganyti augalai menkai žydi. Sėklos (grūdai) subręsta rugpjūčio – rugsėjo mėn., jas išnešioja vėjas ir vanduo. Auga vidutinio drėgnumo ir drėgnose pievose, vidutiniškai derlingame, mažai rūgščiame ar šarmingame (pH 5,8 – 7,6) dirvožemyje. Geriausiai auga gerai apšviestose bu-

veinėse, bet pakenčia ir dalinį pavėsį, todėl galima aptikti retais medžiais apaugusiuose paupiuose.

Populiacijų gausumas. Populiacijų gausumas ir užimamas plotas Varėnės pakrantėse ties Užmėlynės kaimu ir Senąja Varėna (Varėnos r.) šiuo metu nežinomas. Anksčiau augo nedidelėmis grupėmis, vietomis sudarė retus, kelių ar keliolikos kvadratinį metrų ploto sąžalynus.

Grėsmės ir apsauga. Pernelyg intensyvus ganymas, menkas šienavimas, savaiminės pievų bendrijų sukcesijos, užtvindymas, žmonių sukelti vandens režimo pokyčiai. Pievos, kuriose auga paprastosios bekmanijos, turėtų būti mažai ganomos ir šienaujamos. Atskiri pievų plotai turėtų būti šienaujami rotacijos būdu: vieni – birželio antroje pusėje, kiti – rugpjūčio pabaigoje arba rugsėjo mėn. pradžioje. Antropogeninės kilmės populiacijos neturėtų būti saugomos.

Informacijos šaltiniai

Natkevičaitė-Ivanauskienė M., 1963; Varpiniai – *Gramineae* – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 114–299. – Vilnius. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The only most likely native population of *Beckmannia eruciformis* is known to exist in the Varėna district, at the confluence of the Merkys and Varėnės rivers. Other populations are of anthropogenous origin.

Aprašė Zigmantas Gudžinskas

Jono Augustausko nuotrauka

Juosvavarpis pašiaušėlis

Alopecurus arundinaceus Poir.

KLASĖ LELIJAINIAI (LILIOPSIDA)

ŠEIMA MIGLINIAI (POACEAE)

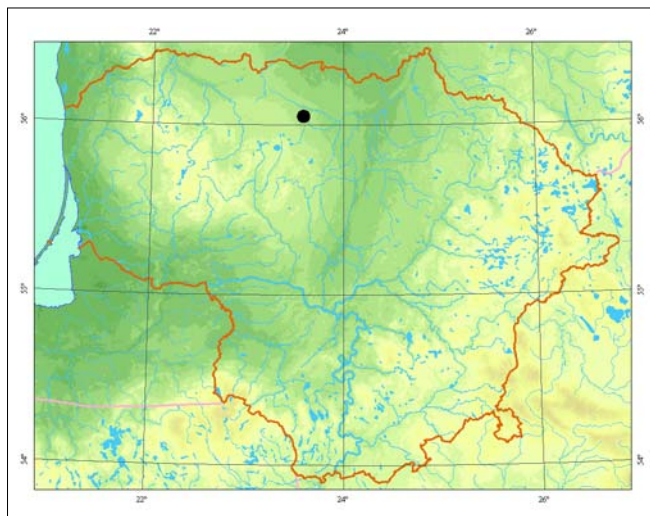
4 (I) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 1989 m.

Paplitimas. Europoje, Kaukaze, Sibire, Centrinėje ir Mažosioje Azijoje, introdukuota arba užneštinė daugelyje kitų ne atogražų regionų.

Lietuvoje ilgą laiką nurodomos 2 radavietės (Vilnelės slėnyje Vilniaus apyl. ir Šiaulių apyl.), tačiau jose surinktų herbariumo pavyzdžių priskyrimas *Alopecurus arundinaceus* rūšiai abejotinas. 2005 m. rūšis aptikta Kruojos upelio slėnyje (Pakruojos r.).

Biologija ir ekologija. Daugiametis, aukštaūgis (50–150 cm), ilgus šakniastiebius turintis augalas. Žiedynas pilkšvas arba juosvas, varpažvyniai viršūnėje prasiskėtę. Žydi gegužės–birželio mėn., dauginasi sėklomis ir vegetatyviniu būdu. Laikomas geru pašariniu augalu. Gali augti drėgnose ir pelkėtose pievose, pagrioviuose, šlapiuose paupiuose ir paežerėse. Silpnas halofitas.

Populiacijų gausumas. Žinomoje radavietėje buveinė (vingiorykštynų ir pašiaušėlynų) užima maždaug 2 arus, kurioje juosvavarpiai pašiaušėliai auga padrikkais ploteliais.

Grėsmės ir apsauga. Grėsmės nėra įvertintos.

Būtina ieškoti radaviečių ir tikslinti populiacijų būklę.

Informacijos šaltiniai

Natkevičaitė-Ivanauskienė M., 1963: Varpiniai — Gramineae. — Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 114–299. — Vilnius. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

Data on the state of species populations and localities is inaccurate. Only one population in northern Lithuania was confirmed by scientific data (2005).

Aprašė Valerijus Rašomavičius

Linos Jasiukonytės piešinys

Miškinis eraičinas

Festuca altissima All.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)
ŠEIMA MIGLINIAI (*POACEAE*)

3 (R) kategorija

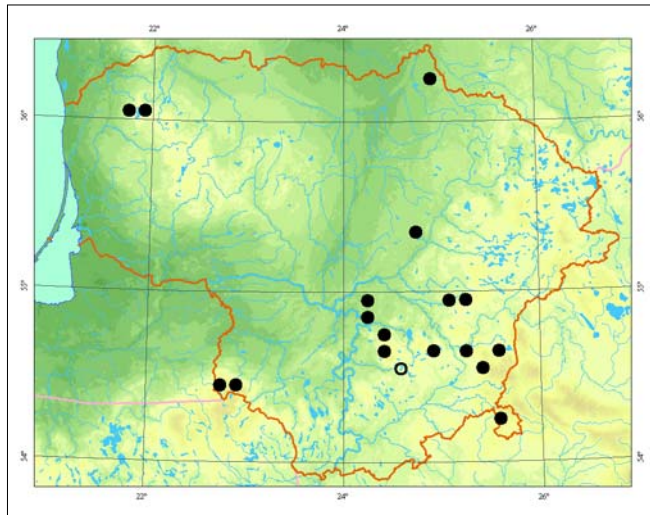
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Paplitimas. Vakarų, Vidurio ir Rytų Europoje, Kaukaze, Pietvakarių Azijoje, Altajuje.

Lietuvoje rūšies paplitimas susijęs su lapuočių miškų paplitimu. Reta rūšis.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 60–120 cm aukščio augalas. Žydi birželio pabaigoje – liepos mėn. Žiedus apdulkina vėjas. Sėklos (grūdai) subręsta liepos – rugpjūčio mėn. Jas išnešioja vėjas, kartais gyvūnai. Ūksmę mėgstantis augalas, gali augti buveinėse, kuriose apšviestumas vegetacijos laikotarpiu sudaro apie 5 proc. viso šviesos kiekio, tačiau esant geresniam apšvietimui (iki 50 proc.) augalai gausiau žydi ir dera, būna vešlesni. Auga lapuočių ir mišriuose miškuose, vidutinio drėgnumo, derlinguose, turtinguose azoto junginių, dažniausiai priemolio dirvožemiuose.

Populiacijų gausumas. Aptiktos populiacijos yra nedidelės, jas paprastai sudaro pavieniai, dideliame plote augantys individai. Rečiau miškiniai eraičinai auga gana tankiais guotais, kuriuos sudaro iki 100 kerų. Miškų kirtavietėse pirmais metais miškiniai eraičinai

gausiai pražysta, bet vėlesniais metais, kai suklesti aukštosios kirtaviečių žolės ir krūmai, žydinčių individų lieka labai mažai. Mažai žydinčių augalų būna miškuose, kuriuose tankus krūmų ardai.

Kai kuriais metais atskiros populiacijos smarkiai nukentčia nuo grybinių ligų, kurias sukelia *Puccinia* ir *Uromyces* genčių grybai. Ligoti augalai nesubrandina sėklų arba jų derlius būna labai menkas.

Grėsmės ir apsauga. Didžiausią grėsmę kelia staigūs buveinių sąlygų pokyčiai, vykstantys iškirtus brandžius miškus. Taip pat nyksta dėl medžių tankumo didinimo, spygliuočių plantacijų veisimo iškirtų lapuotųjų plotuose.

Būtina išsaugoti įvairaus amžiaus lapuočių medžių medyną. Rūšies buveinių plotuose negalima veisti arba ugdyti eglynų.

Informacijos šaltiniai

Natkevičaitė-Ivanauskienė M., 1963: Varpiniai – *Gramineae* – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 114–299. – Vilnius. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI, HSUD.

Summary

In Lithuania the distribution of Festuca altissima is closely related with the distribution of broad leaf forests. This species is threatened by rapid changes in habitat conditions and improper forest management.

Aprašė Zigmantas Gudžinskas

Linos Jasiukonytės piešinys

Smėlyninis eraičinas

Festuca psammophila (Hack. ex Čelak.) Fritsch

KLASĖ LELIJAINIAI (LILIOPSIDA)

ŠEIMA MIGLINIAI (POACEAE)

4 (I) kategorija

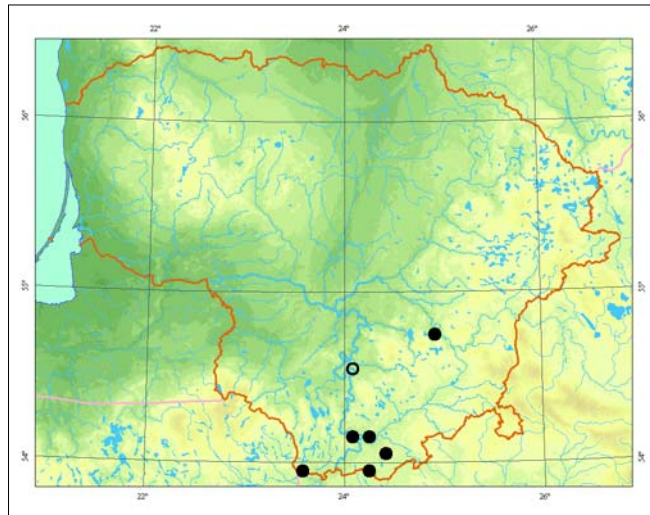
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Paplitimas. Vidurio Europoje.

Per Lietuvą eina šiaurvakarinė rūšies paplitimo riba. Paplitimas nepakankamai ištirtas. Lietuvoje ūšis rasta Pietryčių smėlėtoje lygumoje (Varėnos, Alytaus, Lazdijų r.). 2000 m. aptikta Neries upės smėlėtuose krantuose (Trakų r.). Bohemijos ir Lenkijos endemas.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, tankiakėris, nedidelius kupstus sudarantis, 20–60 cm aukščio augalas. Lapų makštys šviesiai violetinės, stiebas plikas, žiedyno ašis nešiurkšti. Žydi birželio–liepos mėn. Dauginasi sėklomis, kurios platinamos per potvynius. Pagrindinės augavietės smėlėtuose upių šlaituose. Pasi- taiko pamiškėse, žemyninėse kopose, pušynų retmėse. *Festuca psammophila*-*Koelerietum* bendrijų edifikatorius ir būdinga rūšis. Gana gausiai auga ir vyrauja *Cladonio-Pinetum* bendrijose.

Populiacijų gausumas. Populiacijos gausios, tačiau užima mažus plotus. Didžiausios (50–200 m²) yra Nemuno ir Merkio upių aukštuose smėlėtuose šlaituose. Jose generatyviniai ir vegetatyviniai individai žolyne sudaro beveik ištisinę dangą. Palei Ūlos, Sraujos, Skrob-

laus ir Stangės upes esančių populiacijų užimamas plotas daug mažesnis (16–30 m²) jose vyrauja vegetatyviniai augalai.

Grėsmės ir apsauga. *Festuca psammophila* priklauso tai augalų grupei, kurių išlikimo sąlyga – žmogaus ūkinė veikla. Svarbiausia ganyti galvijus, šienauti. Nyksta dėl vėjo ar vandens erozijos, apželdinant smėlynus mišku ir atsisakant Pietų Lietuvoje tradicinio gyvulių pergynimo ganytis.

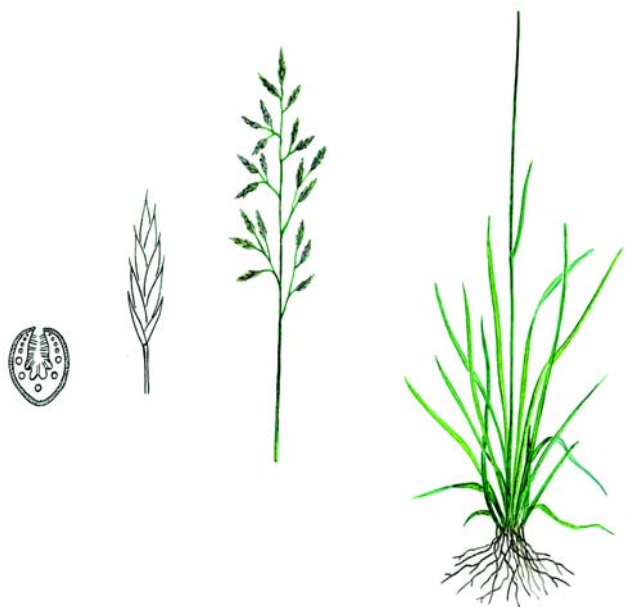
Informacijos šaltiniai

Natkevičaitė-Ivanauskienė M., 1963: Eraičinas – *Festuca*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 246–258. – Vilnius. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Localities are concentrated on the fluvioglacial plain of southeastern Lithuania. The species occurs on the continental dunes and dry sandy banks of rivers. The largest populations are on the sandy slopes in the valleys of the Nemunas and Merkys rivers.

Aprašė Jolanta Stankevičiūtė

Linos Jasiukonytės piešinys

Miškinė šunažolė

Dactylis polygama Horv.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)
ŠEIMA MIGLINIAI (*POACEAE*)

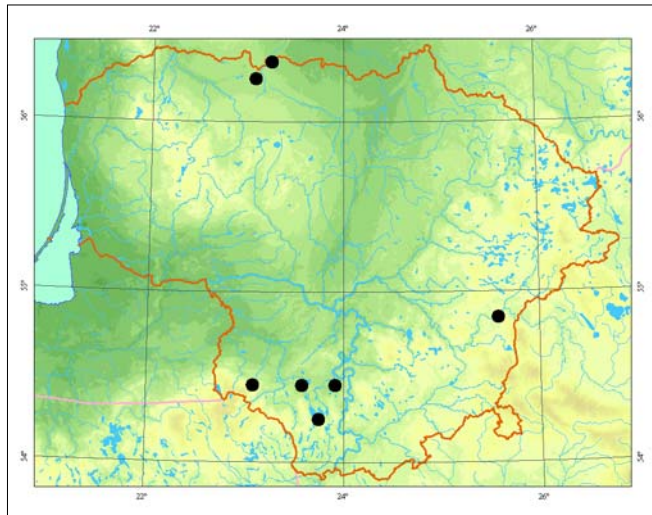
4 (I) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 1989 m.

Paplitimas. Vidurio Europoje, Šiaurės Balkanuose, Pirėnų kalnuose, šiaurėje – iki Švedijos.

Lietuvoje rūšis aptikta Žagarės ir Martyniškių apylinkėse (Joniškio r.), Buktos miške (Marijampolės r.), Nemėnčinės apylinkėse (Vilniaus r.), Alytaus ir Lazdijų rajonuose. Esama senų duomenų apie radavietes Vilniaus apylinkėse ir Palangoje.

Biologija ir ekologija. Šakniastiebis žolinis augalas. Miškinę šunažolę sunku atskirti nuo miškuose retkarčiais aptinkamos paprastosios šunažolės (*Dactylis glomerata*), tačiau miškinės šunažolės apatinė šluotelės šakelė neaiškiai atitolusi nuo kitų; apatinio varpažvynio nugarėlė neblakstienota, šiuurkšti. Augalai žydi birželio ir liepos mėn. Žiedus apdulkina vėjas. Dauginasi šakniastiebiais ir sėklomis. Auga šviesiuose lapuočiu ir mišriuose miškuose: turtinguose rūšių

pušynuose (*Serratulo-Pinetum*, *Quercu-Pinetum*), sausuose *Carpinion* sąjungos ažuolynuose ir skroblynuose, senuose parkuose.

Populiacijų gausumas. Auga pavieniui arba grupėmis, po 10 – 15 augalų. Aptinkami šviesesnėse vietose (šlaituose, miškų retmėse).

Grėsmės ir apsauga. Plynieji kirtimai, medžių ir krūmų susivėrimas, nutrūkusi tradicinė ekstensyvi ūkinė veikla: miškų aikštelių šienavimas ir ganymas. Gali reikėti retinti krūmus (rečiau medynus), saikingai ganyti miškuose.

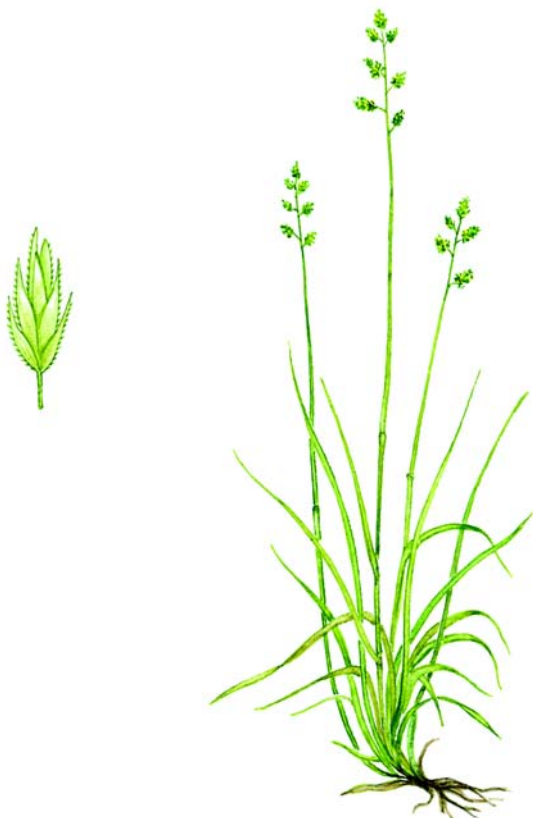
Informacijos šaltiniai

Natkevičaitė-Ivanauskienė M., 1963: Varpiniai – *Gramineae*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 114 – 299. – Vilnius. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, HSUD.

Summary

In Lithuania, only several sites of *Dactylis polygama* are known. The species occurs in open broadleaved forests (*Carpinion*) and mixed pine forests (*Serratulo-Pinetum*, *Quercu-Pinetum*), usually along forest edges and on slopes. The main threats are clear felling, bush overgrowth, and discontinued grazing and mowing in forest clearings.

Aprašė Raimondas Čiuplys

Linos Jasiukonytės piešinys

Retažiedė miglė

Poa remota Forselles

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA MIGLINIAI (*POACEAE*)

5 (Rs) kategorija

Populiacijų gausumas ir apsauga. Populiacijos dažniausiai negausios. Augalai auga pavieniais kereliais arba nedidelėmis grupėmis. Retkarčiais sudaro kelių kvadratinių metrų ploto sąžalynus.

Grėsmės. Didžiausią grėsmę kelia buveinių nykimas dėl miškų kirtimo ir sausinimo. Kai kada augavietės užtvindomos, ypač bebrų.

Informacijos šaltiniai

Natkevičaitė-Ivanauskienė M., 1963: Varpiniai — *Gramineae*. — Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 114–299. — Vilnius.
Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI, HSUD.

Summary

Poa remota is distributed in all of Lithuania, though it is rarer in the northern and western regions. The species is associated with springy broadleaved forests, mainly *Circaeo-Alnetum*. Populations are not usually abundant, consisting of solitary plants or small groups. The main threats are draining and forest felling. Some sites are also prone to flooding by beaver activity.

Aprašė Raimondas Čiuplys

KARALYSTĖ
GRYBAI
FUNGI

Skyrius
Aukšliagrybūnai
Ascomycota

Paprastasis taukius

Sarcosoma globosum

(Schmidel : Fr.) Casp.

KLASĖ AUKŖLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)

DEIMA TAUKINIAI (SARCOSOMATACEAE)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Europoje, Ðiaurës Amerikoje.

Lietuvoje ið turimø kolekcijø þinomos 3 radavietës: Anykðeio ðilelyje (Anykðeio r.), Ðiaulio r. (grybais prekiauta Ðiaulio turgavietėje) ir Verkiø miðke (Vilniaus apyl.). J. Mazelaitis (1966) teigė, kad grybas daþnas centrinėje ðalies dalyje, Ðiaulio ir Panevėpio r., taėiau tikslio radavieėio nenurodė.

Biologija ir ekologija. Apoteciai 3 – 10 cm dydþio, rutuliðki, bekoėiai, juosvai rudi, prie substrato prisitvirtinę rizomorfomis, virðutinėje dalyje su lėkðtelės formos ádubimu. Vaisiakūniai vienmeėiai, formuojasi tirpstant ar tik nutirpus sniegui kovo – geguþės mėn., kartais pasirodo gruodþio mėn. Auga pavieniui ar grupėmis ant miðko paklotės tarp spygliø ir samanø, ant dirvoþemioje panirusios medienos, daþniausiai brandþiuose eglynuose, jø pakraðėiuose. Saprotrofas. Vaisiakūniai drebutinės konsistencijos, jais buvo tepamos þaizdos ir vėpimø ratø aðys; drebutinės masės spiritinis antpilas buvo liaudies pripaþintas vaistas nuo reumato. Turgavietėse buvo pardavinėjami kaip „þemės taukai“.

Populiarijò gausumas. Lietuvoje tiksliai þinomos 3 populiacijos. Nerandamas nuo 1960 m.

Grėsmės ir apsauga. Brandþio ir senø eglio kirtimas, miðko dirvoþemio ir paklotės ardymas, iðtrypimas ir vaisiakūniø rinkimas.

Informacijos ðaltiniai

Mazelaitis J., 1966: Materialy k flore sumchatykh (Ascomycetes) gribov Litovskoj SSR. – Scientific works, vol. 74, Botany, 2nd ser. Proceedings of the third symposium of the investigations of the Baltic republics mycolichen flora. Riga: 77 – 83.

Kutorga E., 2000: Ausūnieėiai (Pezizales). – Lietuvos grybai, 3 (5). – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

Only three localities are known, yet has not been observed since 1960.

Apraðė Ernestas Kutorga

Ilgakotė mikrostoma

Microstoma protracta (Fr.) Kanouse

KLASĖ AUKŖLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)

DEIMA PLAĖIATAURINIAI (SARCOSCYPHACEAE)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ðiaurës Amerikoje.

Lietuvoje rûðis rasta Vilniaus apylinkėse, Verkiø miðke.

Biologija ir ekologija. Vaisiakūniai vienmeėiai, formuojasi kovo – geguþės mėn. Auga grupėmis, po 2 – 10 apoteciø, ant dirvoþemioje ar miðko paklotėje panirusios trūnijanėios medienos, miðkuose su nesuardyta miðko paklote ar dirvoþemiu – ten, kur gausu medienos liekanø. Randamas ðalia lapuoėio medþio (alksnio, uosio, klevø, àpuolø, liepø, lazdynø), kurie paprastai auga vidutinio drėgnumo ar drėgname, molingame ar kalkingame dirvoþemioje.

Populiarijò gausumas. Lietuvoje þinoma 1 radavietė Vilniaus apylinkėse, Verkiø miðke (1957 03 30).

Grėsmės ir apsauga. Miðkø retinimas ir ðviesinimas, dþiūstanėio ir nudþiūvusio lapuoėio medþio kirtimas ir liekanø ðalinimas, miðkø sausinimas. Miðko dirvoþemio ir paklotės ardymas, trypimas, ðakø rinkimas.

Informacijos ðaltiniai

Kutorga E., 2000: Ausūnieėiai (Pezizales). – Lietuvos grybai, 3 (5). – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

Only one locality is known, yet has not been observed since 1957.

Apraðė Ernestas Kutorga

Apskritasporis bobausis

Gyromitra sphaerospora (Peck) Sacc.

KLASĖ AUKĖLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)

ĖEIMA ALVYTINIAI (HELVELLACEAE)

2 (V) kategorija

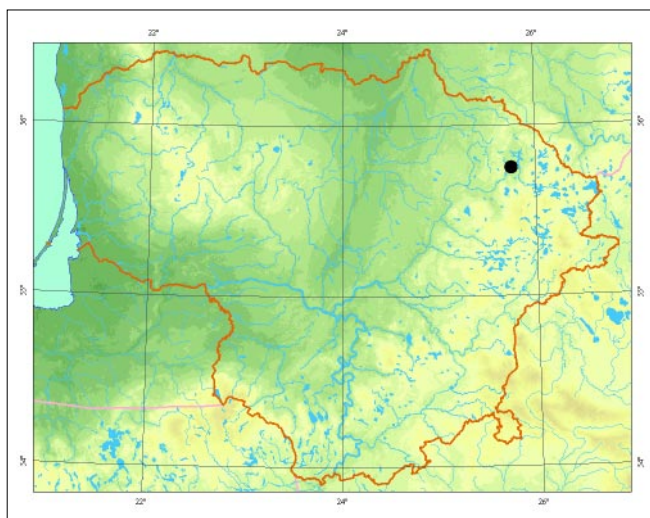
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygå rûðis áraðyta nuo 2003 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ðiaurės Amerikoje. Lietuvoje þinoma 1 radavietė Sartø regioniniame parke.

Biologija ir ekologija. Vaisiakûniai vienmeèiai, formuojasi vasarà, auga pavieniui ar grupėmis ant labai sutræðusios, neretai apaugusios samanomis, lapuoèiø ir spygliuoèiø medienos lapuoèiø, spygliuoèiø ar miðriuose miðkuose. Medienos saprotrofas. Vaisiakûniai uþauga iki 10 – 15 cm aukðeiø, kepurėlė netaisyklin-gai iðgaubta ar balno formos, ruda. Nevalgomas.

Populiacijø gausumas. Lietuvoje þinoma 1 radavietė Dusetø girioje. Grybas augo ant paprastosios eglės (*Picea abies*) kelmo sutræðusios medienos.

Grėsmės ir apsauga. Stambiø medienos nuokritø ðalinimas.

Informacijos ðaltiniai

Irðėnaitė R., 2004: Diversity and conservation of macromycetes in Dusetos forest, Sartai Regional Park. – *Botanica Lithuanica*, 10 (3): 177 – 194.
Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

Only one locality is known. It was last observed in 2003.

Apraðė Ernestas Kutorga

Linos Jasiukonytės pieðinys

Popeminė hidnotrija

Hydnotrya tulasnei (Berk. & Broome) Berk. & Broome

KLASĖ AUKŠLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)

ĖEIMA ALVYTINIAI (HELVELLACEAE)

4 (I) kategorija

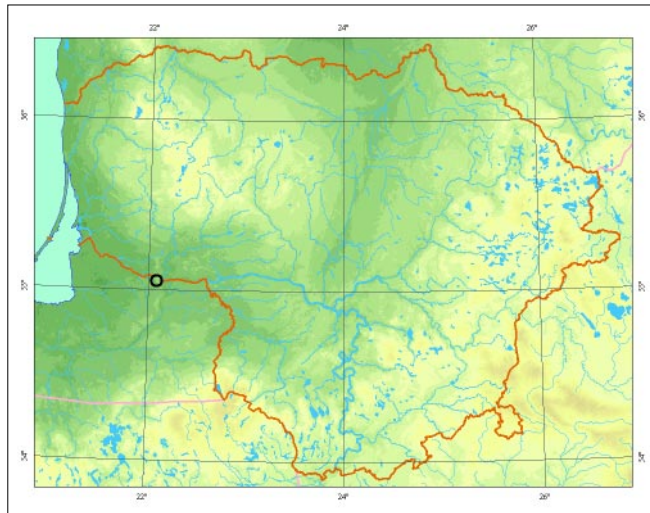
Statusas. Á Lietuvos raudonąją knygą rūdis árašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Ėiaurės ir Pietų Amerikoje. Lietuvoje þinoma 1 radavietė Ėilutės r.

Biologija ir ekologija. Vaisiakūniai 0,5 – 4 cm dydþio, netaisyklingai rutuliški ar elipsoidiniai, gelsvi arba rudi. Vienmečiai, formuojasi vasarą ir rudeną, auga grupėmis dirvopemyje, lapuočių ir spygliuočių miškuose. Sudaro ektomikorizę. Vaisiakūniai mėsingi, valgomi, jais minta miško gyvūnai.

Populiacijų gausumas. Lietuvoje þinoma 1 populiacija. 1988 m. Rambyno miške aptikti keli vaisiakūniai.

Grėsmės ir apsauga. Miškų kirtimas, miško dirvoþemio ir paklotės ardymas, trypinimas. Pernelyg intensyvus miško gyvūnų mitimas vaisiakūniais.

Informacijos šaltiniai

Kutorga E., 2000: Ausūniečiai (Pezizales). – Lietuvos grybai, 3 (5). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

Only one locality is known. Not observed since 1988.

Apraðė Ernestas Kutorga

Ernesto Kutorgos nuotrauka

Ryðkioji graþiataurė

Caloscypha fulgens (Pers.) Boud.

KLASĖ AUKÐLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)
ÐEIMA GRAPIATAURINIAI (CALOSCYPHACEAE)

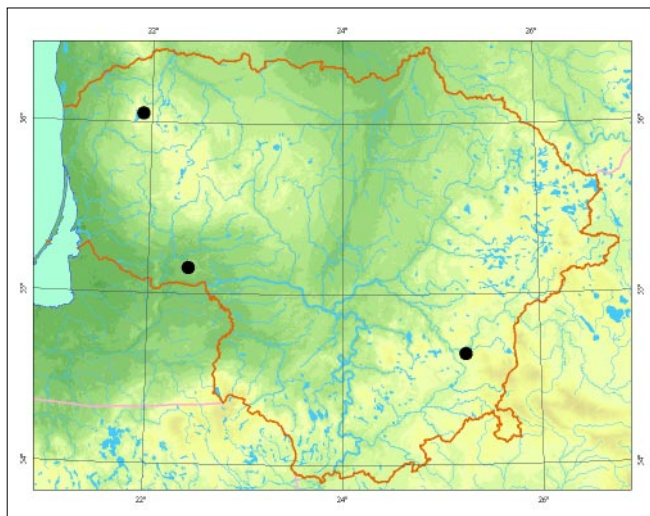
2 (V) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ðiaurės Amerikoje. Lietuvoje þinomos 3 radavietės Jurbarko, Plungės r. ir Vilniuje.

Biologija ir ekologija. Apoteciai 1–4 cm skersmens, gilaus dubenėlio formos, bekoėiai ar su trumpu kotu; himenis ryðkiaiai geltonas ar oranþinis, paspaudus – pilkðvai þalsvas ar melsvas. Vaisiakūniai vienmeėiai, formuojasi pavasará ir vasaros pradþioje. Auga pavieniui ar grupėmis ant spyglių ir kitų nuokritų paklotės, tarp samanų, spygliuočių ir miðriuose miðkuose. Lietuvoje daþniausiai aptinkamas eglynuose ar medynuose su eglėmis. Saprotrofas.

Populiacijų gausumas. Lietuvoje þinomos 3 populiacijos. Po keletà vaisiakūnių aptikta Vieðvilės valstybiniam rezervate (1994 m.), Vingio parke (Vilniuje, 1997 m.) ir Plokðtinės gamtiniame rezervate (2001 m.).

Grėsmės ir apsauga. Brandþių spygliuočių medþių, ypaė eglė, kirtimas; miðko paklotės ardymas.

Informacijos ðaltiniai

Kutorga E., 2000: Ausūnieėiai (*Pezizales*). – Lietuvos grybai, 3 (5). – Vilnius.
Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

Vulnerable species, three localities are known (observed in 1994, 1997 and 2001).

Apraðė Ernestas Kutorga

Ernesto Kutorgos nuotrauka

Puslaisvis briedpiukas

Morchella semilibera DC.

KLASĖ AUKBĖLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)
ĖEIMA BRIEDPIUKINIAI (MORCELLACEAE)

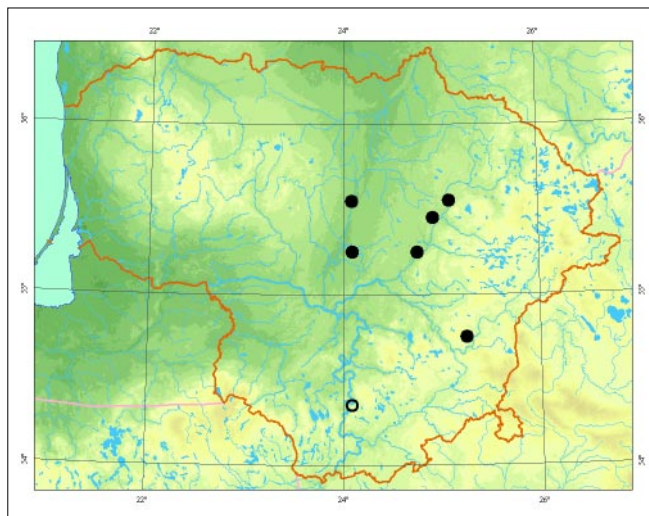
3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Afrikoje, Ðiaurės Amerikoje.

Lietuvoje þinoma 12 radavieðiø: Alytaus, Anykðeio, Kėdainio, Kupiðkio, Panevėpio, Ukmergės ir Vilniaus rajonuose.

Biologija ir ekologija. Apoteciai iki 15–20 cm aukðeio. Kepurėlė kūgio formos, korėta, prie koto paprastai priaugusi vidurine dalimi, pilkðvai ruda. Kotas cilindriðkas, su negiliomis ádubomis ar vagelėmis, balsvas. Vaisiakūniai vienmeèiai, formuojasi pavasará, auga

Ernesto Kutorgos nuotrauka

pavieniui ar grupėmis ant smėlėto ar humusingo dirvoþemio, tarp þoliø ir pūvanėio lapø, lapuoėio ar miðriuose miðkuose ir parkuose. Dirvoþemio saprotrofai arba sudaro mikorizę. Vaisiakūniai valgomi.

Populiacijø gausumas. Lietuvoje þinoma 12 populiacijø, dalis jø gyvybingos, taėiau fruktifikacija vyksta nereguliariai.

Grėsmės ir apsauga. Pribręstanėio ar brandþio lapuoėio miðkø kirtimas, vaisiakūniø rinkimas.

Informacijos ðaltiniai

Kutorga E., 2000: Ausūnieėiai (*Pezizales*). – Lietuvos grybai, 3 (5). – Vilnius.
Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

12 localities are known. This is a rare species that reproduces at irregular intervals.

Apraðė Ernestas Kutorga

Bohemiðkasis aukðliavarpis

Verpa bohemica (Krombh.) J. Schröt. (sin. *Ptychoverpa bohemica* (Krombh.) Boud.)

KLASĖ AUKÐLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)
ÐEIMA BRIEDPIUKINIAI (MORCHELLACEAE)

3 (R) kategorija

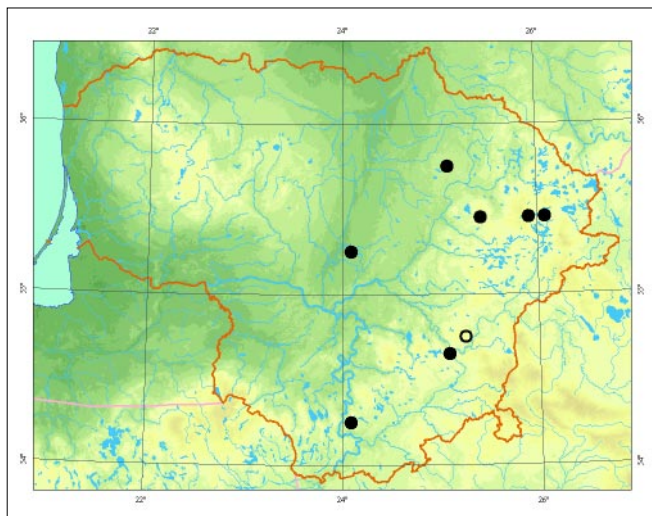
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ðiaurės Amerikoje. Lietuvoje þinoma 15 radaviečių Anykðe, Ignalinos, Kėdaini, Trak, Utenos, Varėnos ir Vilniaus rajonuose.

Biologija ir ekologija. Vaisiakūniai vienmečiai, formuojasi pavasarį, auga pavieniui ar grupėmis ant humusingo ir drėgno dirvoþemio, tarp þolių ir pūvančių lapų, lapuočių, miðriuose miðkuose ir parkuose, paprastai þalia drebuli. Dirvoþemio saprotrofas ar sudaro mikorizą. Vaisiakūniai uþauga iki 15–20 cm aukðio, kepurėlė varpelio formos, iðilgai giliai raukðlėta, prie koto priaugusi virðūnine dalimi, ruda. Ðvieþias

Ernesto Kutorgos nuotrauka

grybas toksiðkas. Galima supainioti su puslaisviu briedþiuku (*Morchella semilibera*), kurio kepurėlė kitaip priaugusi prie koto.

Populiacijų gausumas. Lietuvoje þinoma 15 radaviečių, kai kurios populiacijos gyvybingos, tačiau fruktifikacija vyksta nereguliariai.

Grėsmės ir apsauga. Pribręstančių ar brandþių lapuočių medþių, ypač drebuli, kirtimas, vaisiakūnių rinkimas.

Informacijos šaltiniai

Kutorga E., 2000: Ausūniečiai (*Pezizales*). – Lietuvos grybai, 3 (5). – Vilnius.
Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

15 localities are known. This is a rare species that reproduces at irregular intervals.

Apraðė Ernestas Kutorga

Pirštuotasis aukšliavarpis

Verpa conica (O. F. Müll.) Sw. (sin. *V. digitaliformis* Pers.)

KLASĖ AUKŠLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)
ĖEIMA BRIEDPIUKINIAI (MORCHELLACEAE)

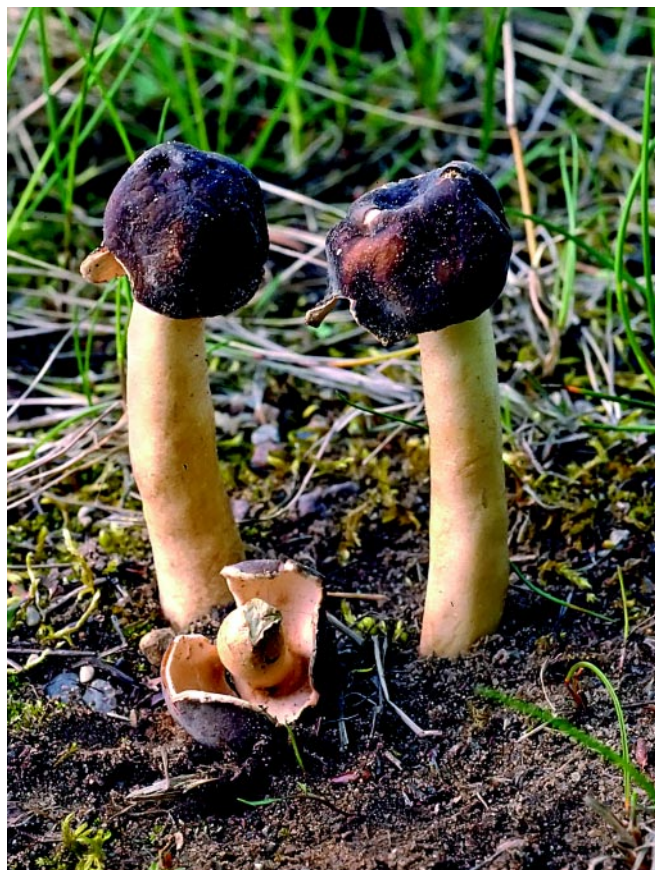
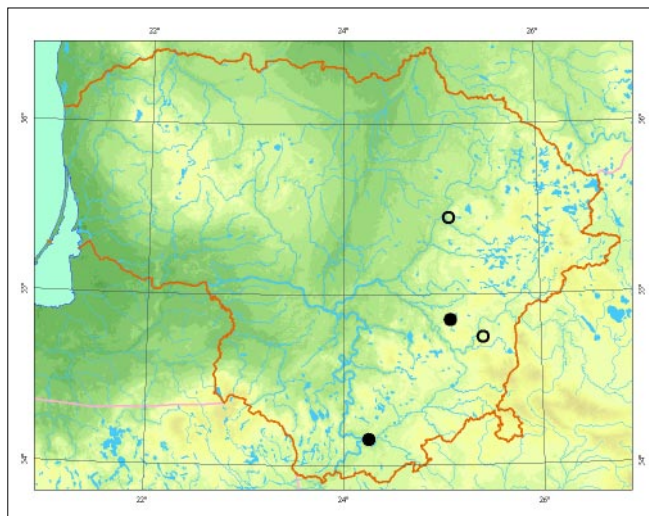
3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąją knygą rūdis árašyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Europoje, Islandijoje, Azijoje, Afrikoje, Ėiaurės Amerikoje.

Lietuvoje þinomos 4 radavietės Anykšėiė, Varėnos ir Vilniaus rajonuose.

Biologija ir ekologija. Vaisiakūniai vienmeėiai, formuojasi pavasará, auga pavieniui ar grupėmis ant smėlėto ar humusingo dirvoþemio, tarp þoliė, spygliuoėiė ir lapuoėiė miėkuose, pamiėkiė pievelėse, upiė slėniuose, kartais soduose. Dirvoþemio saprotrofas ar sudaro mikorizė. Vaisiakūniai uþauga iki 10–15 cm aukšėio, kepurėlė varpelio ar beveik rutulio formos,

Ernesto Kutorgos nuotrauka

truputá banguota ar raukšlėta, prie koto priaugusi viršūnine dalimi, ruda. Ėvieþias grybas toksiėkas.

Populiacijė gausumas. Lietuvoje þinomos 4 radavietės, aptinkami tik pavieniai vaisiakūniai, fruktifikacija vyksta nereguliariai.

Grėsmės ir apsauga. Miėkė kirtimas, vaisiakūniė rinkimas.

Informacijos šaltiniai

Kutorga E., 2000: Ausūnieėiai (*Pezizales*). – Lietuvos grybai, 3 (5). – Vilnius.
Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

Four localities are known. This is a rare species that reproduces irregularly.

Apraðė Ernestas Kutorga

Smiltyninis ausūnis

Peziza ammophila Durieu et Mont.

KLASĖ AUKŖLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)
ŖEIMA AUSŖNINIAI (PEZIZACEAE)

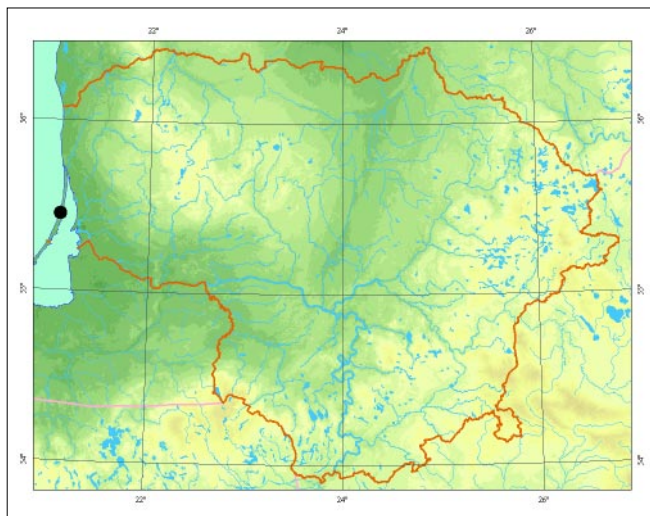
1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rŖðis áraðyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ðiaurės ir Pietø Amerikoje.

Lietuvoje þinomos 4 radavietės Kurðio nerijoje.

Biologija ir ekologija. Vaisiakūniai vienmečiai, formuojasi vasaros pabaigoje ir rudená. Auga pavieniui ar nedidelėmis grupėmis, ið dalies paniræ á pajūrio ir Kurðio mariø krantø ir kopø smėlá, paprastai tarp pajūrinės smiltlendrės (*Ammophila arenaria*), pajūrinio eraièino (*Festuca arenaria*) ir smiltyninės rugia-veidės (*Leymus arenarius*). Smėlyje esanèio organi-

niø liekanø saprotrofas, druskomėgis. Grybas auga tose vietose, kuriose yra pustomo smėlio su retais poliø sáþalynais ir kurios dar neapaugo kerpėmis, samanomis ir krūmais.

Populiacijø gausumas. Lietuvoje þinomos 4 radavietės. Kurðio nerijos nacionalinio parko Nagliø gamtos rezervate grybas aptiktas 4 kartus. Populiacijø būklė kol kas stabili (stebėta 1988 ir 2003 m.).

Grėsmės ir apsauga. Kopø ardymas ir jø nykimas, natūralus apþėlimas samanomis, kerpėmis ar krūmais bei dirbtinis apþeldinimas; poilsinė veikla.

Informacijos šaltiniai

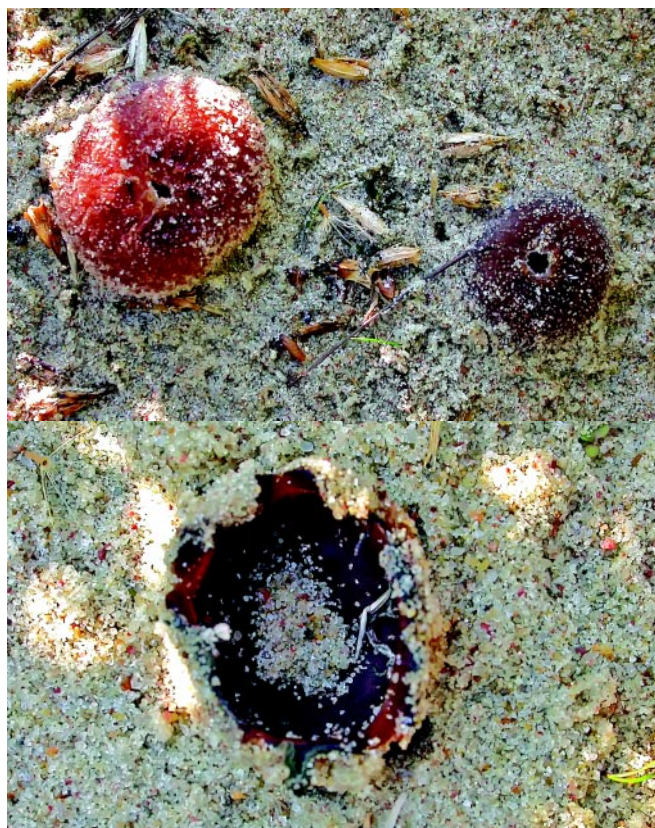
Kutorga E., 2000: Ausūniečiai (*Pezizales*). – Lietuvos grybai, 3 (5). – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

Four localities are known. Populations are in a stable condition (observed in 1988 and 2003).

Apraðė Ernestas Kutorga

Ernesto Kutorgos nuotraukos

Geltonasis kiškiaausis

Otidea onotica (Pers.) Fuckel

KLASĖ AUKŠLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)
ĖEIMA PIRONEMINIAI (PYRONEMATACEAE)

2 (V) kategorija

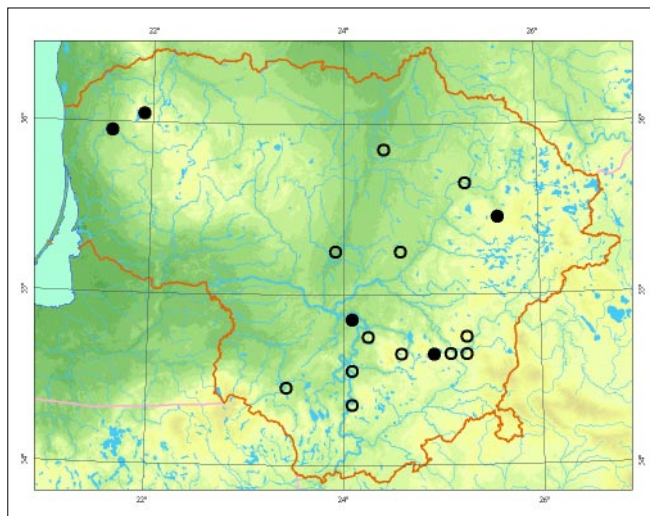
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis árašyta nuo 2003 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ðiaurės ir Pietø Amerikoje.

Lietuvoje þinoma apie 30 radavieèiø Alytaus, Anykð-
èiø, Kaiðiadoriø, Kauno, Kėdainiø, Marijampolės, Pa-
nevėpio, Plungės, Ðilutės, Trakø, Ukmergės, Utenos ir
Vilniaus rajonuose.

Biologija ir ekologija. Apoteciai 1 – 3 cm skersmens,
2 – 10 cm aukðèio, ausies ar ðaukðto formos, oranþi-
niai ar smėlio geltonumo, trumpakoèiai. Vaisiakûniai
vienmeèiai, formuojasi vasarà ir rudenà. Paprastai au-
ga grupėmis ant dirvopemio, miðko paklotės ir sutrū-
nijusios kelmø medienos lapuoèiø, spygliuoèiø ir mið-
riuose miðkuose, parkuose, dabniausiai ðalia àpuolø.
Sudaro ektomikorizà.

Populiacijø gausumas. Lietuvoje þinoma apie 30 popu-
liacijø. Daugiausia jø stebėta ir kolekcijø surinkta

1950 – 1980 m. Ðis grybas buvo traktuojamas kaip labai
dabnas, taèiau nuo 1981 m. iki 1997 m. kolekcijø ne-
buvo surinkta (dalis populiacijø galėjo sunykti). Kelios
negausios populiacijos aptiktos 1998, 2001 ir 2004 m.

Grėsmės ir apsauga. Bendras miðkø degradavimas ir
mikorizės bûklės blogėjimas (galbût dėl atmosferos
tarðos), brandpiø miðkø kirtimas.

Informacijos ðaltiniai

Kutorga E., 2000: Ausûnieèiai (Pezizales). – Lietuvos
grybai, 3 (5). – Vilnius.
Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

*Vulnerable species, 30 localities are known (only a
few observations from 1998–2004).*

Apraðė Ernestas Kutorga

Ramutės Ðukevièienės pieðinys

Krateriðkasis taurûnis

Urnula craterium (Schwein.) Fr.

KLASĖ AUKÐLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)
ÐEIMA TAUKINIAI (SARCOSOMATACEAE)

3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygå rûðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ðiaurės Amerikoje. Lietuvoje þinoma 10 radaviečių Alytaus, Jurbarko, Molėtų, Trakø ir Vilniaus rajonuose.

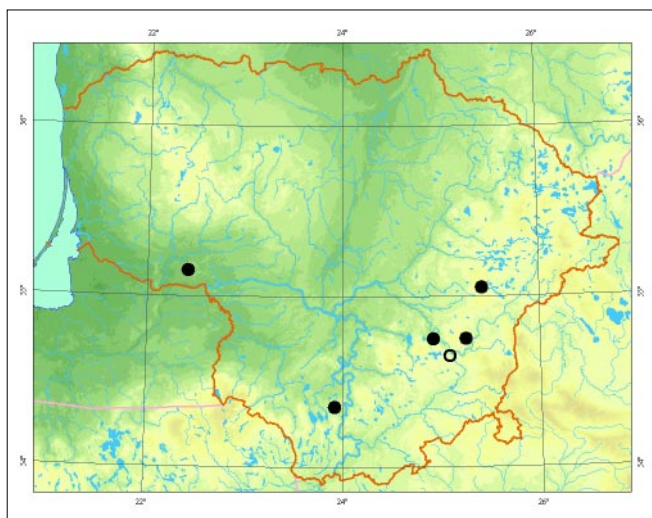
Biologija ir ekologija. Vaisiakûniai vienmečiai, formuojasi pavasará, auga pavieniui, grupėmis ar kuokðtais ant dirvopemyje ar jo pavirðiuje trûnijančios lapuočių ðakø ir ðakelių medienos lapuočių ir miðriuose miðkuose, parkuose. Medienos saprotrofai. Vaisiakûniai uþauga iki 10 cm aukðčio ir 4 cm pločio, gilios taurės formos, juosvai rudi, odiðki, nevalgomi.

Populiacijø gausumas. Lietuvoje þinoma 10 radaviečių, kai kurios populiacijos gyvybingos, tačiau fruktifikacija vyksta nereguliariai.

Grėsmės ir apsauga. Lapuočių medþiø kirtimas, medienos nuokritø ðalinimas, miðko paklotės ardymas.

Darius Stonėiaus nuotrauka

Informacijos ðaltiniai

Kutorga E., 2000: Ausūniečiai (*Pezizales*). – Lietuvos grybai, 3 (5). – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

10 localities are known. This is a rare species that reproduces irregularly.

Apraðė Ernestas Kutorga

Baltasis godūnas

Choiromyces venosus (Fr.) Th. Fr. (sin. *Ch. meandriformis* Vittad.)

KLASĖ AUKŠLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)

ĖEIMA TRUMINIAI (TUBERACEAE)

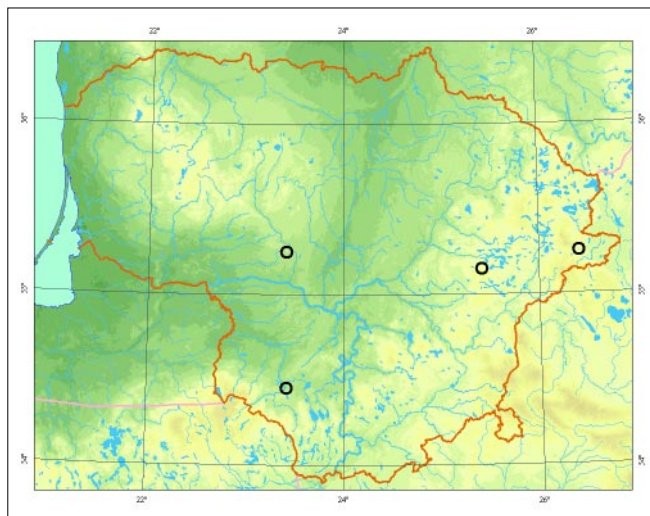
1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąją knygą rûðis áraðyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Europoje, Ðiaurës Amerikoje.

Lietuvoje ið turimø kolekcijø þinomos 4 radavietës Ignalinos, Marijampolës, Molëtø ir Raseiniø rajonuose. Remiantis literatûros duomenimis, taip pat rasta Klaipëdos r., Babënø miðke (Këdainiø r.) ir Labanoro miðkuose.

Biologija ir ekologija. Vaisiakûniai 5 – 13 cm dydþio, netaisyklingai rutuliðki ar elipsoidiniai (primena bulviø stiebagumbius), pavirðius balsvai pilkõvas ar gelsvai rudas. Vaisiakûniai vienmeëiai, formuojasi rugpjûëio – spalio mën., auga nedidelëmis grupëmis humusingame ir kalkingame dirvoþemyje, ið dalies ar visiðkai paniræ á substratà, lapuoëiø ir miðriuose miðkuose, ðalia lapuoëiø medþiø ir krûmø, su kuriais sudaro ektomikorizæ. Vaisiakûniai mësingi, kartais sve-

ria iki 500 g, aromatingi, skleidþia stiprø kvapà. Valgomi, jais minta miðko gyvûnai, ypaë ðernai.

Populiacijø gausumas. Lietuvoje þinomos 7 populiacijos. 1988 – 1990 m. buvo gyvybinga populiacija Vilkaraisiø miðke (Molëtø r.). Nuo 1990 m. duomenø nëra.

Grësmës ir apsauga. Brandþiø lapuoëiø medþiø kirtimas, miðko dirvoþemio ir paklotës ardymas, iðtrypimas, vaisiakûniø rinkimas, miðko gyvûnø mitimas vaisiakûniais.

Informacijos ðaltiniai

Kutorga E., 2000: Ausûnieëiai (*Pezizales*). – Lietuvos grybai, 3 (5). – Vilnius.
Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

Seven localities are known, yet it has not been observed since 1990.

Apraðë Ernestas Kutorga

Gedimino Karoso pieðinys

Kimininė kelmenė (sin. Kimininis pemlielys)

Geoglossum sphagnophilum Ehrenb. (sin. *G. glabrum* Pers.)

KLASĖ AUKĖLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)

ŠEIMA KELMENINIAI (GEOGLOSSACEAE)

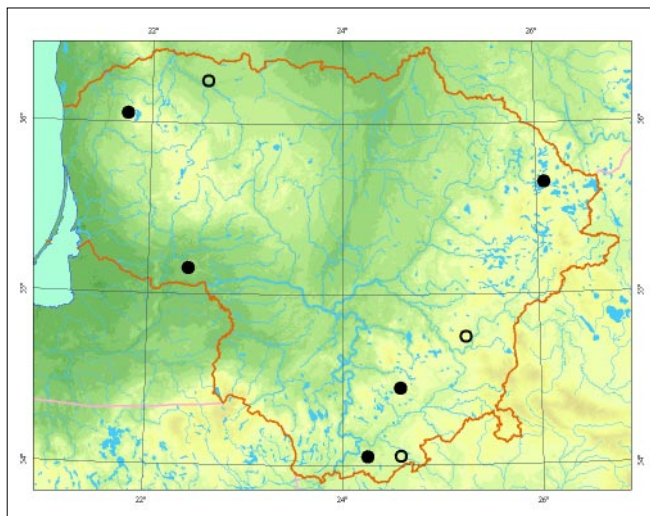
1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąją knygą rûðis áraðyta nuo 2003 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje.

Lietuvoje þinomos 8 radavietës: Akmenës, Plungës, Tauragës, Trakø, Varënës, Zarasø ir Vilniaus rajonuose.

Biologija ir ekologija. Apoteciai buopës ar irklo formos, iki 10 cm aukðëio, juosvi. Vaisiakûniai vienmëiai, formuojasi vasarà ir rudenà. Auga pavieniui ar grupëmis ant kiminø apmirusiø daliø ir kitø augaliniø liekanø, aukðtapelkëse, tarpinio tipo pelkëse ir uppelkëjusiose paeþerëse, tarp kiminø, balþuvø, spanguoliø, saidrø. Saprotrofai. Ðio grybo vaisiakûniai labai primena ðiurkðëiojo grybliëþuvio (*Trichoglossum hirsutum*) vaisiakûnius, kurie auga panaðiose auga-

vietëse. Nuo pastarojo *G. sphagnophilum* skiriasi lygiu ar smulkiai grûdëtu vaisiakûniø pavirðiumi ir aukðliasporiø dydþiu bei sandara.

Populiacijø gausumas. Lietuvoje þinomos 8 populiacijos. Dzûkijos nacionalinio parko (1975, 2003) ir Kamaniø valstybinio rezervato (1988) aukðtapelkëse aptikta iki 10 vaisiakûniø. 2000 m. Vieðvilës valstybiniame rezervate stebëta gyvybinga populiacija, keliø kvadratinø metrø plote augo per 100 apoteciø.

Grësmës ir apsauga. Aukðtapelkiø, tarpinio tipo ir paeþeriø hidrologinio reþimo pokyðiai (sausinimas, ilgalaikis uþtvindymas), degradacija ir uþaugimas kito kio tipo augalija.

Informacijos ðaltiniai

Kutorga E., 2002: Discomycetes of Vieðvilë Strict Nature Reserve. 1. Diversity and distribution. – *Botanica Lithuanica*, 8 (1): 77 – 90.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

Eight localities are known, with some populations in good condition.

Apraðë Ernestas Kutorga

Ernesto Kutorgos nuotrauka

Ėiurkėtasis grybliėpuvis

Trichoglossum hirsutum (Pers.) Boud.

KLASė AUKėLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)

ėEIMA KELMENINIAI (GEOGLOSSACEAE)

1 (E) kategorija

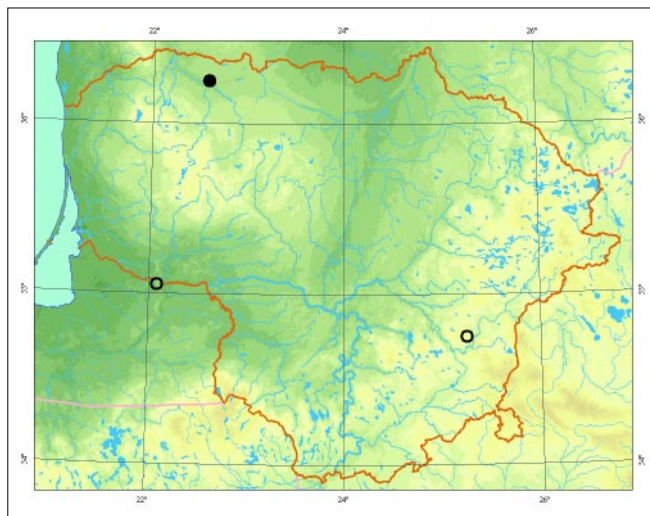
Statusas. Ā Lietuvos raudonėjė knygė rėėdis ėrėdyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ėiaurė Amerikoje, Australijoje, Naujojoje Zelandijoje, Tasmanijoje, Naujojoje Gvinėjoje, Indonezijoje.

Ĺ patikrintė herbariumo pavyzdėiė Lietuvoje ėinomos 2 radavietėse Akmenėse ir Vilniaus r. Remiantis literatėros duomenimis, dar 1 radavietė yra Ėilutėse r.

Biologija ir ekologija. Vaisiakėniai vienmeėiai, formuojasi vasaros pabaigoje ir rudenė. Auga pavieniui ar grupėmis ant drėgno dirvoėmio tarp kiminė, samanė, ėoliė ir nukritusiė lapė, aukėtapelkėse, tarpinio tipo pelkėse, drėgnose ir uppelkėjusiose pievose ar miėkuose. Saprotofas. Ėio grybo juosvi, buoėse ar kastuvo formos, ėereliais padengti, iki 10 cm aukėėio vaisiakėniai labai primena kito grybo – *Geoglossum sphagnophilum* vaisiakėnius (pr. jo aprėdė).

Populiacijė gausumas. Lietuvoje ėinomos 3 radavietėse. Negausios populiacijos aptiktos Kamanė valstybiniam rezervate (2003), Ėemaitijos nacionalinio par-

ko Siberijos tarpinio tipo pelkėje (1999). Rambyno kraėtovaizdėio draustinyje (ėilutėse r.) ir Ėaliėjė eėerė apylinkėse (Vilniaus r.) 1960 m. aptiktos populiacijos, apie kurias nėra pakartotiniė duomenė.

Grėsmėse ir apsauga. Augavieėiė hidrologinio rėpimo pokyėiai (sausinimas, ilgalaikis uėtvindymas), pelkiė ir natėraliė drėgnė pievė degradacija ar apaugimas krėmais ir medėiais.

Informacijos ėaltiniai

Urbonas V., Mazelaitis J., 1987: Grybai (makromicetėi). – Kn. Rambynas. – Vilnius: 30 – 31, 69 – 77. Herbariumo pavyzdėiai: BILAS.

Summary

Three localities are known. Populations are small and in vulnerable habitats (last observed in 1999 and 2003).

Aprėdė Ernestas Kutorga

Jono Augustausko nuotrauka

Kislusis elniagrybis

Xylaria polymorpha (Pers.) Grev.

KLASĖ AUKĖLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)

ĖEIMA ELNIAGRYBINIAI (XYLARIACEAE)

4 (I) kategorija

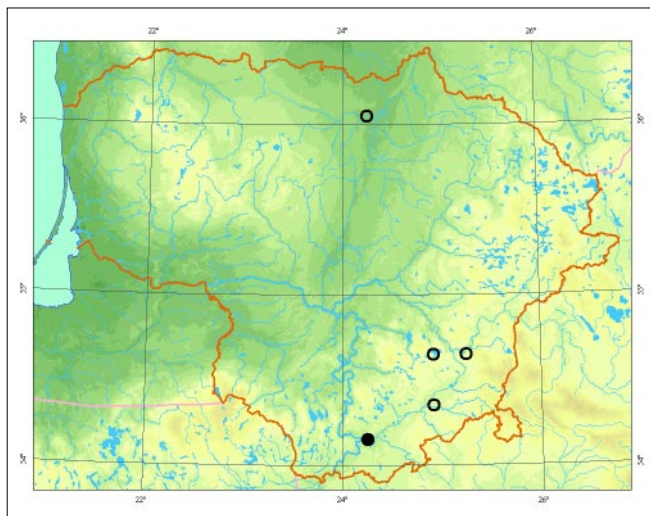
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis árašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ðiaurės Amerikoje. Lietuvoje þinomos 5 radavietės Pasvalio, Trakø, Varėnos ir Vilniaus rajonuose.

Biologija ir ekologija. Stroma su mikroskopiniais vaisiakūniais (periteciais), kurie yra buoþės formos ir su bukai suapvalėjusia virðūne, iki 8 cm aukðeiò, rudai juodi, kieti; formuojasi vasarà ir rudenà, bet gali iðlikti ilgesnà laiko tarpà. Auga grupėmis ir kuokðtais ant trūnijanėios lapuoėiø kelmø ir stuobriø medienos miðkuose. Medienos saprotrofas. Kislusis elniagrybis labai panaðus á *Xylaria longipes*, kurios stromos virðūnės smailėjanėios, be to, skiriasi abiejø rûðiø aukðliasporiø dydis ir dygimo plyðio formos.

Ernesto Kutorgos nuotrauka

Populiacijø gausumas. Lietuvoje þinomos 5 radavietės. Kai kurios populiacijos buvo gyvybingos (grybai formavo didelà kiekà stromø), taėiau nestabilios, nes suirus substratui, nunyksa ir grybas.

Grėsmės ir apsauga. Stambios medienos liekanø, ypaė trūnijanėiø lapuoėiø kelmø ir virtuoliø, ðalinimas bei plynieji kirtimai.

Informacijos ðaltiniai

Mazelaitis J., Urbonas V., 1980: Lietuvos grybai. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

5 localities are known. Populations are rare and unstable.

Apraðė Ernestas Kutorga

Skyrius
Papėdgrybūnai
Basidiomycota

Kopinis mėšlagrybis

Coprinus dunarum Stoll.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (BASIDIOMYCETES)

ĖEIMA PIEVAGRYBINIAI (AGARICACEAE)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Europos borealinėje zonoje. Rûðis rasta Latvijos pajûryje.

Lietuvoje buvo þinoma 1 radavietė Palangos kopose.

Biologija ir ekologija. Saprotrofas. Auga vasarà ir rudenà ant kopø smėlyje esanėiø organiniø medþiagø, daþniausiai ant supuvusios medienos. Nuo kitø mėš-

lagrybiø, ypaè nuo raðalinio mėšlagrybio (*Coprinus atramentarius*), skiriasi maþesniais, ðviesesniais vaisiakûniais ir augimo vieta.

Populiacijø gausumas. Nerastas nuo 1977 m. Tinkamø augavieèiø yra ir kitose pajûrio vietose, taèiau ten ðis grybas neaptiktas.

Grėsmės ir apsauga. Augavietė sunaikinta tvarkant pajûrio kopas. Atsikurti populiacija galimybiø neturi, nes Latvijoje taip pat neberandamas.

Informacijos ðaltiniai

Urbonas V., 1999: Agarikieèiai (*Agaricales*), gijabudieèiai (*Entolomatales*). – Lietuvos grybai, 8 (3). – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

Probably extinct, one locality was known, now destroyed.

Apraðė Jonas Kasparavièius

Gelsvarudis pievagrybis

Agaricus augustus Fr.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA PIEVAGRYBINIAI (*AGARICACEAE*)

4 (I) kategorija

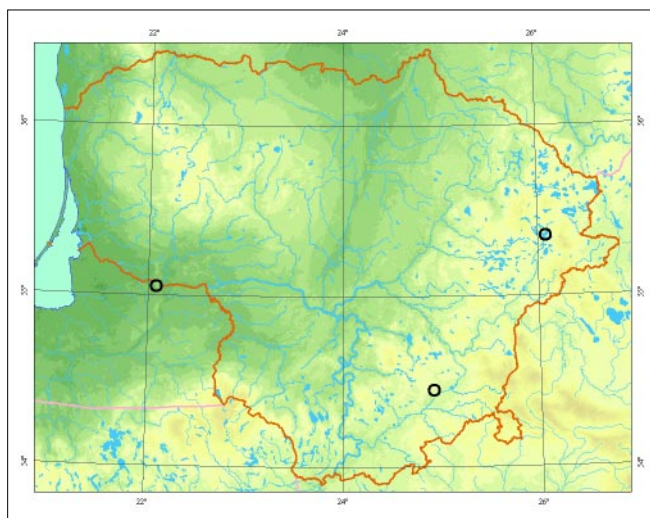
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis árašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ðiaurės Afrikoje, Ðiaurės Amerikoje.

Lietuvoje þinomos 3 radavietės.

Biologija ir ekologija. Humuso saprotrofas. Auga vasarà ir rudenà plaèialapiø lapuoèiø, spygliuoèiø miðkuose, parkuose, miðko pakraðèiuose, aikðtelėse, pakelėse tarp þoliø. Ðapnai aptinkamas po eglėmis. Ðiltesnio klimato zonose auga àþuolynuose arba miðriuose miðkuose su àþuolais. Gelsvarudà pievagrybà sunku supainioti su kitomis rûðimis dėl dideliø vaisiakûniø, rusvai þvynuotos kepurėlės ir migdolø kvapo.

Populiacijø gausumas. Ðiuo metu þinomos 3 populiacijos.

Grėsmės ir apsauga. Augavieèiø dirvoþemio savybiø, mikroklimato, medynø struktūros ir sudėties pokyèiai dėl senø medþiø kirtimo, retinimo.

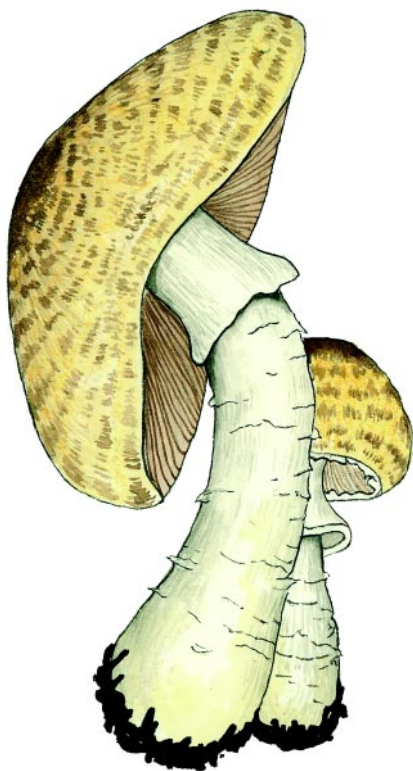
Informacijos ðaltiniai

Urbonas V., 1999: Agarikieèiai (*Agaricales*), gijabudieèiai (*Entolomatales*). – Lietuvos grybai, 8 (3). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

A rare species requiring more research. At present three populations are known.

Apraðė Jonas Kasparavièius

Ramutės Ðukevièienės pieðinys

Didysis pievagrybis

Agaricus langei (F. H. Møller et Jul. Schäff.) Maire

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (BASIDIOMYCETES)
ĖEIMA PIEVAGRYBINIAI (AGARICACEAE)

4 (I) kategorija

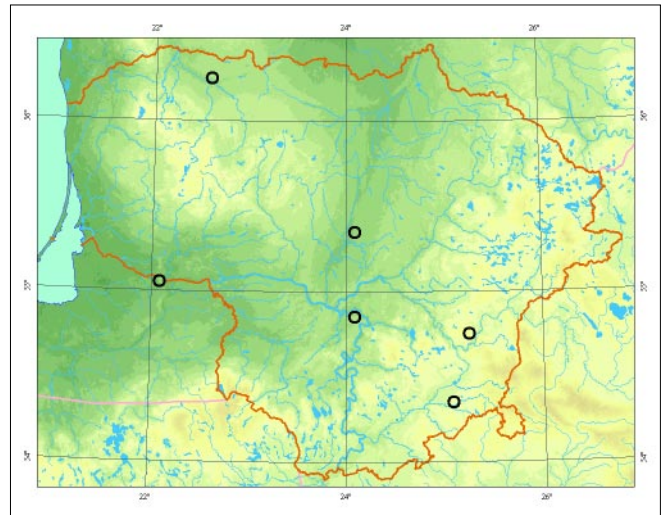
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, ðiaurinėje Afrikoje. Lietuvoje þinomos 6 radavietės.

Biologija ir ekologija. Humuso saprotrofas. Auga vasarà ir rudenà spygliuoèiø, miðriuose miðkuose, dapniausiai eglynuose. Ðiltesnio klimato zonose auga spygliuoèiø arba miðriuose spygliuoèiø ir plaèialapiø miðkuose. Nuo kitø pievagrybiø, ypaè nuo miðkinio (*A. silvaticus*), skiriasi didesnėmis sporomis, stambesniais vaisiakūniais ir ypaè tuo, kad ápjauta arba perlaupta trama staigiai paraudonuoja. Miðkinio pievagrybio trama irgi paraudonuoja, taèiau po kurio laiko iðblunka.

Populiacijø gausumas. Ðiuo metu þinomos 6 populiacijos.

Grėsmės ir apsauga. Miðkø kirtimas, retinimas, dėl kuriø pakinta augavieèiø struktūra ir rûðinė sudėtis, mikroklimatas, dirvøpemio savybės.

Informacijos ðaltiniai

Urbonas V., 1999: Agarikieèiai (*Agaricales*), gijabudieèiai (*Entolomatales*). – Lietuvos grybai, 8 (3). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

A rare species requiring more research. At present six populations are known.

Apraðė Jonas Kasparavièius

Vincento Urbono nuotrauka

Baltoji švynabudėlė

Lepiota alba (Bres.) Sacc.

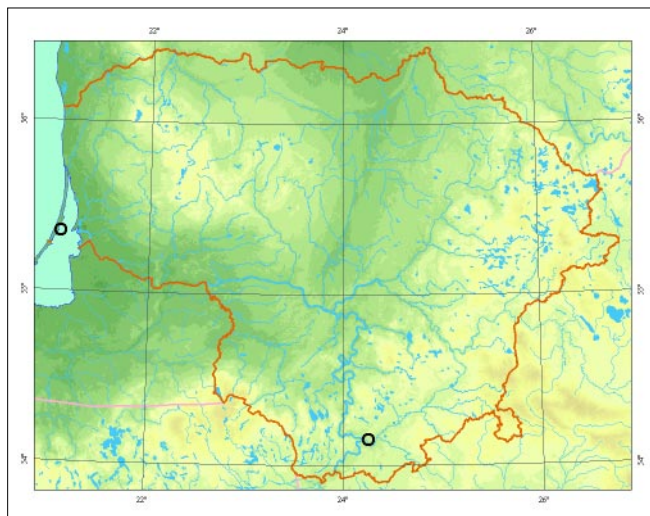
KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (BASIDIOMYCETES)
ĖEIMA PIEVAGRYBINIAI (AGARICACEAE)

4 (I) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ðiaurės Afrikoje. Europoje reta rûðis. Lietuvoje þinomos 3 radavietės.

Biologija ir ekologija. Humuso saprotrofai. Auga vasarà ir rudenà miðkø pievose, þolėtuose miðkø pakraðėiuose, parkuose, pievose, ganyklose, varpiniais augalais apaugusiose kopose. Mėgsta kalkingus dirvopemius. Vengia drėgnø vietø. Nuo skydinės švynabudėlės (*L. clypeolaria*) skiriasi beveik lygiu baltu ar kiek gelsvu, o ne plauðuotu ar švynuotu kepurėlės pavirðiumi; kotu su apatine plauðuota, o ne švynuota

Linos Jasiukonytės pieðinys

dalimi, virð kurios yra þiedas arba jo liekana, ir atvira augimo vieta.

Populiacijø gausumas. Ðiuo metu þinomos 2 populiacijos.

Grėsmės ir apsauga. Neðienaujamø ir neganomø pievø uþaugimas miðku. Dirvopemio rūgðtėjimas dėl oro tarðos.

Informacijos ðaltiniai

Urbonas V., 1999: Agarikieèiai (*Agaricales*), gijabudieèiai (*Entolomatales*). – Lietuvos grybai, 8 (3). – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

A rare species requiring more research. At present two populations are known.

Apraðė Jonas Kasparaviėius

Nuosėdinė plynabudė

Lepiota cortinarius J. E. Lange

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (BASIDIOMYCETES)

ĖEIMA PIEVAGRYBINIAI (AGARICACEAE)

1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 2000 m.

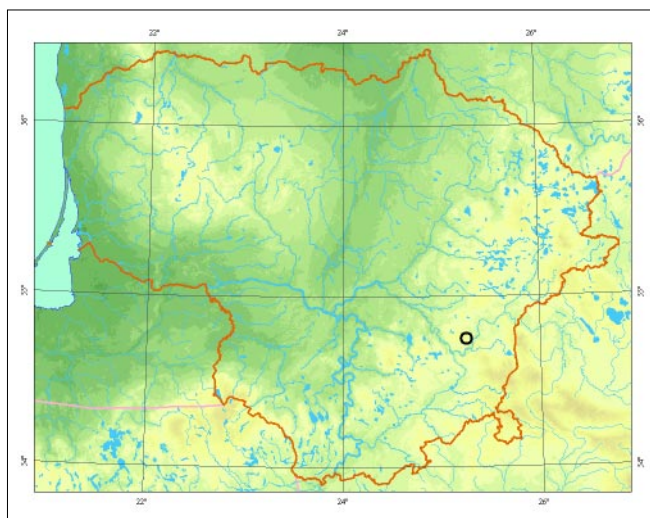
Paplitimas. Europoje, Ðiaurės Amerikoje. Paplitusi visoje Europoje, taėiau reta.

Lietuvoje þinoma 1 radavietė Þaliøjø eþerø apylinkėse (Vilniuje).

Biologija ir ekologija. Miðko paklotės saprotrofas. Auga vasarà ir rudenà spygliuoėiø ir miðriuose miðkuose ant spygliø paklotės. Mėgsta humusingà dirvopemà.

Populiacijø gausumas. Ðiuo metu þinoma 1 populiacija.

Grėsmės ir apsauga. Senø medþiø kirtimas ir su tuo susiję augavieėiø medynø struktūros ir sudėties, mikroklimato, dirvopemio savybiø pokyėiai.

Ramutės Ðukeviėienės pieðinys

Informacijos ðaltiniai

Urbonas V., 1999: Agarikieėiai (*Agaricales*), gijabudieėiai (*Entolomatales*). – Lietuvos grybai, 8 (3). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

Endangered species, at present one population is known.

Apraðė Jonas Kasparaviėius

Rausvarudė p̄vynabudėlė

Lepiota fuscovinacea F. H. Møller et J. E. Lange

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)

ĖEIMA PIEVAGRYBINIAI (*AGARICACEAE*)

1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygå rŭdis ārađyta nuo 2000 m.

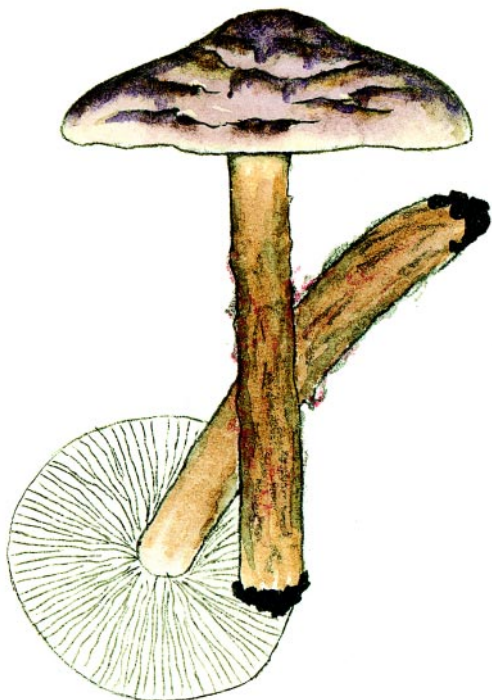
Paplitimas. Europoje, Azijoje.

Lietuvoje p̄inama 1 radavietė Paliøjø eperø apylinkėse (Vilniuje).

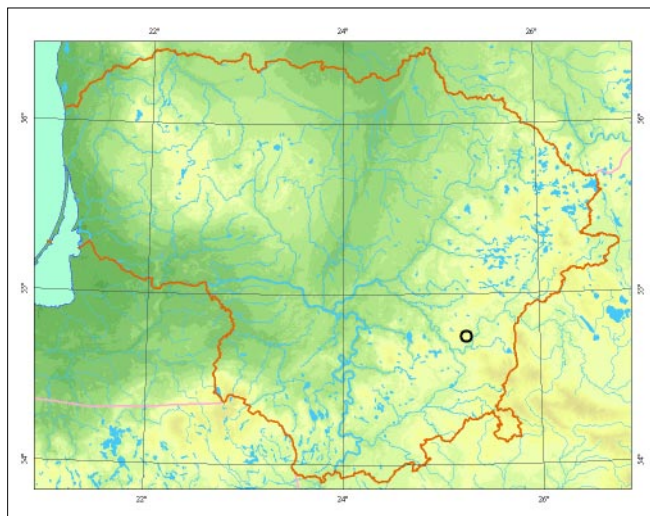
Biologija ir ekologija. Humuso saprotrofas. Vasarā ir rudenā auga lapuoėiø, miðriuose, spygliuoėiø miðkuose, parkuose, drėgnuose krūmynuose. Termofilas. Daðnai randamas atvirose vietose. Nuo graþiosios p̄vynabudėlės (*L. lilacea*) skiriasi didesniais vaisiakŭniais, neturi odiðko p̄iedo.

Populiacijø gausumas. Ėiuo metu p̄inama 1 populiacija.

Grėsmės ir apsauga. Senø medpiø kirtimas ir su tuo susiję augavieėiø medynø sudėties ir struktŭros, dirvopemio savybiø bei mikroklimato pokyčiai.

Ramutės Ėukeviėienės pieðinys

Informacijos ðaltiniai

Urbonas V., 1999: Agarikieėiai (*Agaricales*), gijabudieėiai (*Entolomatales*). – Lietuvos grybai, 8 (3). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

Endangered species, at present one population is known.

Apraðė Jonas Kasparaviėius

Juodapvynė plynabudėlė

Lepiota hystrix F. H. Møller et J. E. Lange

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (BASIDIOMYCETES)

ŠEIMA PIEVAGRYBINIAI (AGARICACEAE)

1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąją knygą rûðis áraðyta nuo 2000 m.

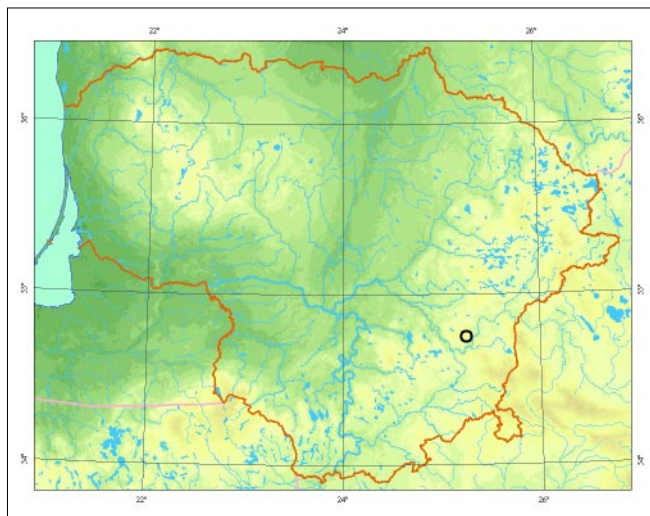
Paplitimas. Europoje, Azijoje.

Lietuvoje þinoma 1 radavietė Þaliøjø eþerø apylinkėse (Vilniuje).

Biologija ir ekologija. Paklotės saprotrofás. Vasarà ir rudenà auga drėgnuose lapuoėiø arba miðriuose miðkuose ant dirvoþemio, lapø ar spygliø paklotės. Mėgsta kalkingus, turtingus humuso dirvoþemius. Nuo kitø rûðiø þvynabudėliø, ypaė nuo smailiaþvynės (*L. aspera*), skiriasi rudais lakštelio pakraðėiais.

Populiacijø gausumas. Þinoma 1 populiacija.

Grėsmės ir apsauga. Senø medþiø kirtimas ir su tuo susiję augavieėiø medynø sudėties ir struktūros, dir-

voþemio savybiø, mikroklimato pokyėiai. Dirvoþemio rūgðtėjimas dėl oro tarðos.

Informacijos ðaltiniai

Urbonas V., 1999: Agarikieėiai (*Agaricales*), gijabudieėiai (*Entolomatales*). – Lietuvos grybai, 8 (3). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

Endangered species, at present one population is known.

Apraðė Jonas Kasparaviėius

Ramutės Ðukeviėienės pieðinys

Kiunerio þvynabudėlė

Lepiota kuehneri Huijsman

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)

ĖEIMA PIEVAGRYBINIAI (*AGARICACEAE*)

4 (I) kategorija

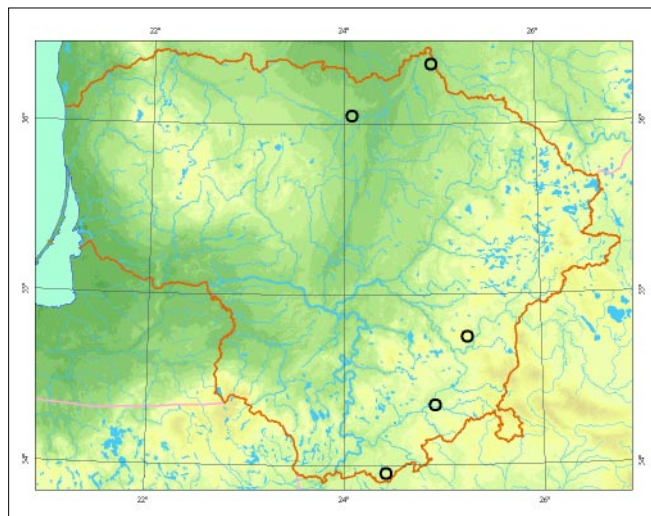
Statusas. Á Lietuvos raudonąjå knygå rûðis åraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Ðiaurės Afrikoje. Lietuvoje þinomos 5 radavietės.

Biologija ir ekologija. Humuso saprotrofas. Auga vasarà ir rudenà eglynuose, miðriuose miðkuose, parkuose. Nitrofilas. Ðiltesnio klimato zonose auga plaèialapiø lapuoèiø ir miðriuose miðkuose.

Populiacijø gausumas. Ðiuo metu þinomos 5 populiacijos.

Grėsmės ir apsauga. Senø medþiø kirtimas, miðkø valymas, dėl to kinta augavieèiø medynø struktūra ir sudėtis, mikroklimatas, pasikeièia dirvopemio savybės.

Informacijos ðaltiniai

Urbonas V., 1999: Agarikieèiai (*Agaricales*), gijabudieèiai (*Entolomatales*). – Lietuvos grybai, 8 (3). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

A rare species requiring more research. At present five populations are known.

Apraðė Jonas Kasparavièius

Linòs Jasiukonytės pieðinys

Grapioji plynabudėlė

Lepiota lilacea Bres.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA PIEVAGRYBINIAI (*AGARICACEAE*)

1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 2000 m.

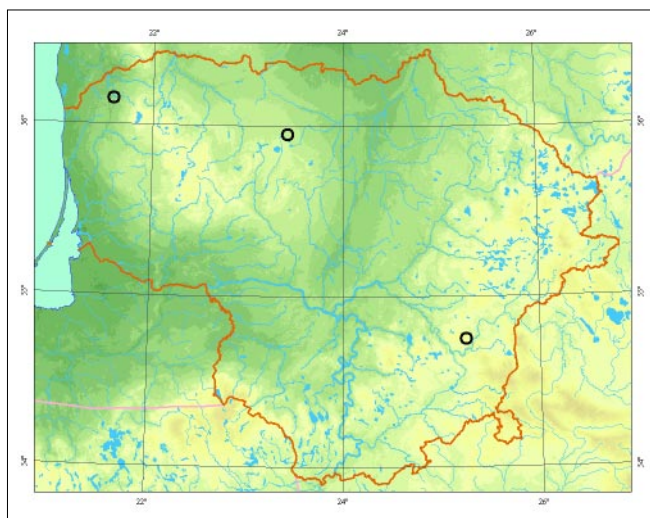
Paplitimas. Europoje, Azijoje, Afrikoje, Pietø Amerikoje. Europoje reta.

Lietuvoje þinomos 3 radavietës ðiaurvakinėje, ðiaurinėje ir pietrytinėje dalyse.

Biologija ir ekologija. Saprotrofas. Auga vasarà ir rudenà lapuoèiø miðkuose, parkuose, soduose. Mëgsta kalkingà dirvoþemá. Ðiltesnio klimato zonose auga bukynuose, ápuolynuose.

Populiacijø gausumas. Ðiuo metu þinomos 3 populiacijos.

Grësmës ir apsauga. Senø medþiø kirtimas ir retinimas, dël kuriø pakinta augavieèiø medynø struktûra

ir sudëtis, dirvoþemio savybës, mikroklimatas. Dirvoþemio rûgðtëjimas dël oro tarðos.

Informacijos ðaltiniai

Urbonas V., 1999: Agarikieèiai (*Agaricales*), gijabudieèiai (*Entolomatales*). – Lietuvos grybai, 8 (3). – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

Endangered species, at present three populations are known.

Apraðë Jonas Kasparaviëius

Ramutës Ðukeviëienës pieðinys

Balsvoji p̄vynabudėlė

Lepiota subalba Kühner ex P. D. Orton

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)

ĖEIMA PIEVAGRYBINIAI (*AGARICACEAE*)

1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygā rūðis árašyta nuo 2000 m.

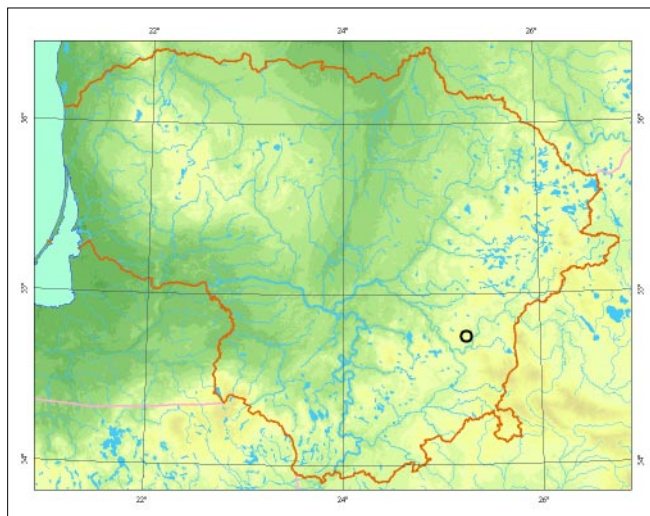
Paplitimas. Europoje, Azijoje.

Lietuvoje p̄inomos 2 radavietėš pietrytinėje dalyje.

Biologija ir ekologija. Miðko paklotės saprotrofās. Vasarā ir rudenā auga plaėialapiø lapuoėiø, miðriuose, spygliuoėiø miðkuose su lazdynais, berpais, alksniais. Mėgsta kalkingā, turtingā maisto medþiagø dirvoþemā.

Populiacijø gausumas. Ðiuo metu p̄inomos 2 populiacijos.

Grėsmės ir apsauga. Medþiø kirtimas, retinimas ir miðko valymas, dėl to pakinta augavietės struktūra,

sudėtis, dirvoþemio savybės ir mikroklimatas. Dirvoþemio rūgūtėjimas dėl oro tarðos.

Informacijos šaltiniai

Urbonas V., 1999: Agarikieėiai (*Agaricales*), gijabudieėiai (*Entolomatales*). – Lietuvos grybai, 8 (3). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

Endangered species, at present two populations are known.

Apraðė Jonas Kasparaviėius

Ramutės Ðukeviėienės pieðinys

Kelminis palialakūtis

Melanophyllum eyrei (Massei) Singer

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (BASIDIOMYCETES)

ĖEIMA PIEVAGRYBINIAI (AGARICACEAE)

2 (V) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje. Europoje reta rûðis. Lietuvoje þinomos 2 radavietės pietinėje ir pietrytinėje dalyje.

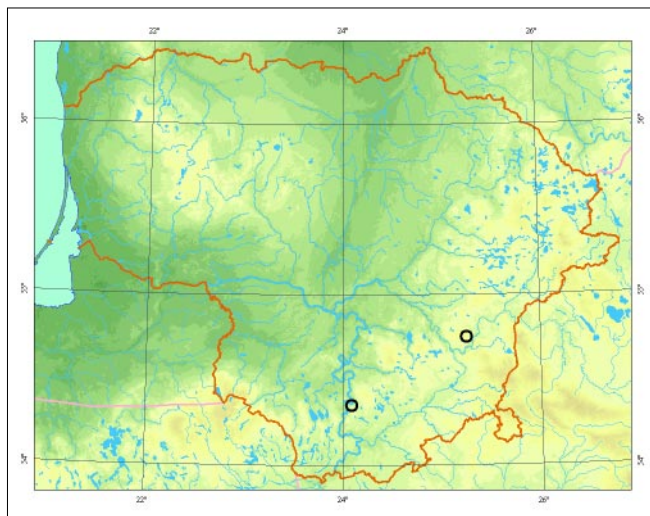
Biologija ir ekologija. Humuso saprotrofas. Vasarà ir rudenà auga lapuoèiø ir miðriuose miðkuose, tarp þoliø, ant þemės. Mėgsta kalkingà, turtingà maisto medþiagø dirvoþemà. Unikaliø iðvaizdos. Nuo kitø grybø skiriasi melsvai þalsvais lakøteliais, þalsvu sporø atspaudu.

Populiacijø gausumas. Ðiuo metu þinomos 2 populiacijos.

Grėsmės ir apsauga. Senø medþiø kirtimas ir su tuo susiję augavieèiø medynø sudėties ir struktūros, dirvoþemio savybiø, mikroklimato pokyèiai; dirvoþemio rûgðtėjimas dėl oro tarðos.

Linos Jasiukonytės pieðinys

Informacijos ðaltiniai

Urbonas V., 1999: Agarikieèiai (*Agaricales*), gijabudieèiai (*Entolomatales*). – Lietuvos grybai, 8 (3). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

Vulnerable species, at present two populations are known.

Apraðė Jonas Kasparavièius

Didpioji karteklė

Gymnopilus spectabilis sensu A. H. Smith (sin. G. junonius (Fr.: Fr.) P. D. Orton)

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA NUOSĖDINIAI (*CORTINARIACEAE*)

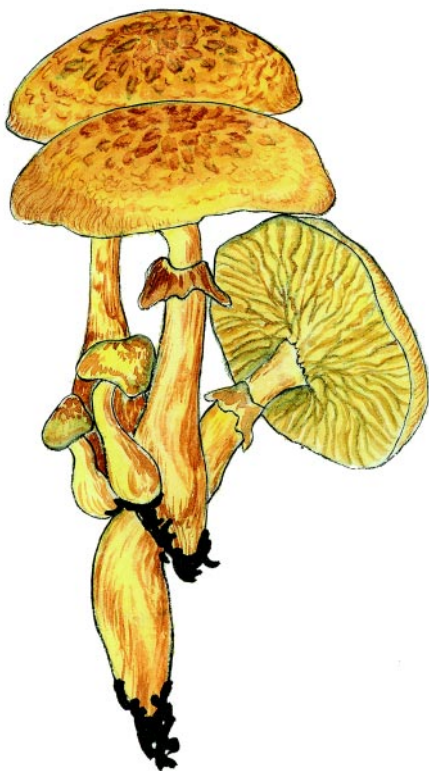
4 (I) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rŭðis áraðyta nuo 1992 m.

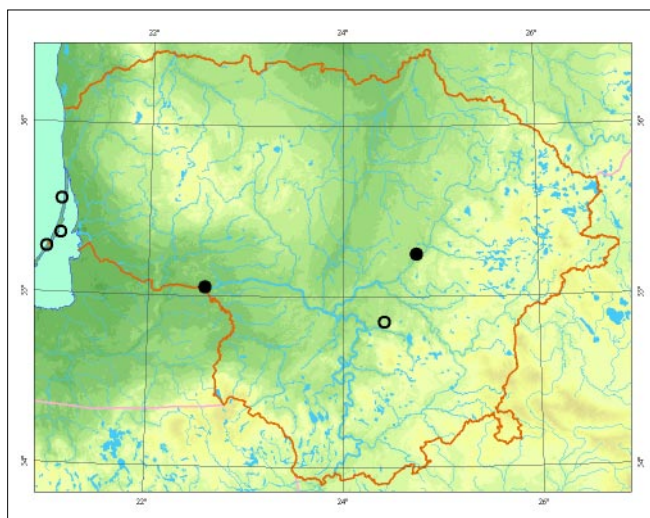
Paplitimas. Europoje, Azijoje, ðiaurinėje Afrikoje, Ðiaurės Amerikoje.

Lietuvoje þinomos 7 radavietės.

Biologija ir ekologija. Ksilotrofas. Auga vasarà ir rudenà ant negyvos lapuoėiø, ypaė alksniø ir berþø medienos. Ðiltesnio klimato zonose auga plaėialapiø miøkuose: àpuolynuose, kaðtiniø giraitėse. Nuo auksavirðės skujagalvės (*Pholiota aurivella*) skiriasi grŭdėtomis sporomis ir karėia trama.

Ramutės Ðukeviėienės pieðinys

Populiacijø gausumas. Ðiuo metu þinomos 5 populiacijos.

Grėsmės ir apsauga. Senø medþiø kirtimas, virtuoliø, kelmø, kitø medienos nuokritø ðalinimas.

Informacijos ðaltiniai

Urbonas V., 2005: Nuosėdieėiai (*Cortinariales*). – Lietuvos grybai, 8 (5). – Vilnius.
Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

A rare species requiring more research. At present five populations are known.

Apraðė Jonas Kasparaviėius

Gumbuotasis baltnuosėdis

Leucocortinarius bulbiger (Alb. et Schwein.) Singer

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (BASIDIOMYCETES)

ĖEIMA NUOSĖDINIAI (CORTINARIACEAE)

4 (I) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, ðiaurinėje Afrikoje, Ðiaurės Amerikoje.

Lietuvoje þinoma 16 radaviečių.

Biologija ir ekologija. Simbiotrofas. Auga vasarà ir rudenà spygliuočių ir miðriuose miðkuose. Ðapniausiai randamas po puðimis ir eglėmis. Mėgsta kalkingà dirvoþemà.

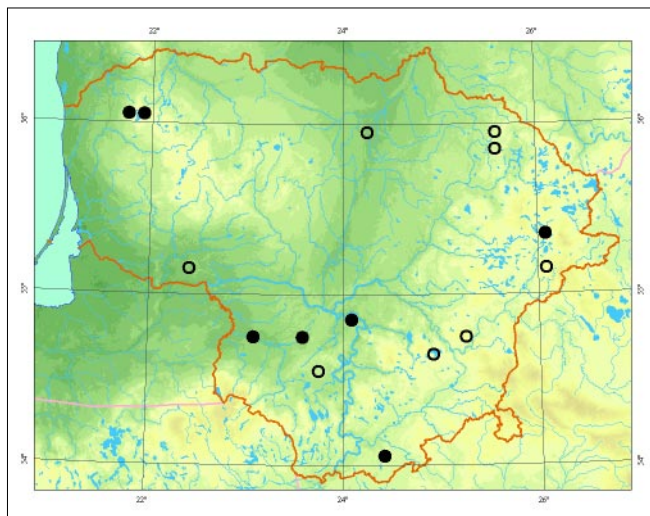
Populiacijų gausumas. Ðiuo metu þinoma 15 populiacijų.

Grėsmės ir apsauga. Miðkų kirtimas, retinimas, dėl to pakinta augaviečių medynų struktūra ir sudėtis. Dirvoþemio rūgðtėjimas dėl oro tarðos, azotinė dirvoþemio tarða.

Informacijos šaltiniai

Urbanas V., 2005: Nuosėdiečiai (*Cortinariales*). – Lietuvos grybai, 8 (5). – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

A rare species requiring more research. At present 15 populations are known.

Apraðė Jonas Kasparavičius

Vincenzo Urbono nuotrauka

Palsvoji gijabudė

Entoloma incanum (Fr.) Hesler

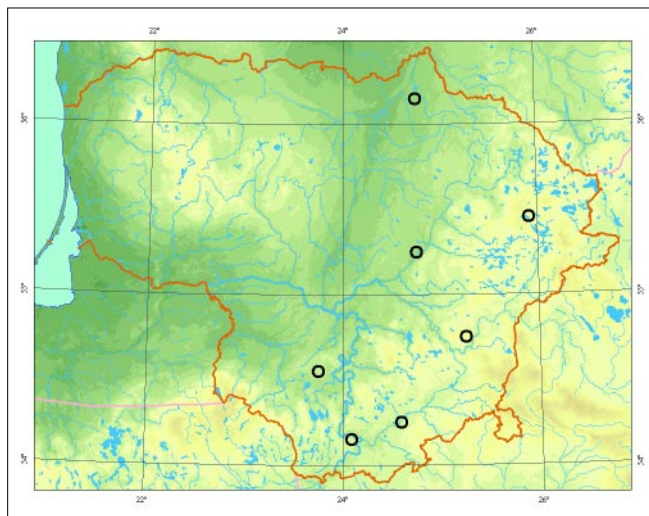
KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA GIJABUDINIAI (*ENTOLOMATACEAE*)

2 (V) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąją knygą rúðis árašyta nuo 2005 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ðiaurės Afrikoje, Ðiaurės Amerikoje, Pietø Amerikoje, Australijoje. Lietuvoje þinomos 8 radavietės.

Biologija ir ekologija. Humuso saprotrofas. Auga vasarà ir rudenà netràðiose nesukultūrintose (intensyvios ūkinės veiklos nepaliestose) pievose, ganyklose, dirvonuose, þolėtose pakelėse, parkuose. Ðiltesnio klimato zonose kartais randamas plaèialapiø lapuoèiø retmiðkiuose. Mėgsta ávairaus drėgnumo kalkingà dirvopemà. Nuo kitø gijabudþiø ir panaðiø grybø skiriasi þaliu ar geltonai þaliu kotu, higrofaniðka kepurėle, dažnai nemalonių kvapu. Kartais galima supainioti su þalsvąja guotene (*Hygrocybe psitacina*), kurios vai-

Ramutės Ðukevièienės pieðinys

siakūniai þalsvi ir taip pat auga pievose, taèiau yra slidūs, lipnūs, neturi nemalonaus kvapo, o kotas yra tokios pat spalvos, kaip ir kepurėlė. Þalsvosios gijabudės kotas yra þalsvas, o kepurėlė gali bŭti þalsva, geltona ar rusva.

Populiacijø gausumas. Lietuvoje þinomos 8 populiacijos.

Grėsmės ir apsauga. Tradicinio ūkininkavimo nutraukimas, kai neganomose ir neðienaujamose pievose atþelia miðkas; azotinė tarða.

Informacijos šaltiniai

Urbonas V., 1999: Agarikieèiai (*Agaricales*), gijabudieèiai (*Entolomatales*). – Lietuvos grybai, 8 (3). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

Vulnerable species, at present eight populations are known.

Apraðė Jonas Kasparavièius

Melsvoji gijabudė

Entoloma bloxamii (Berk. et Broome) Sacc. (sin. *E. madidum* (Fr.) Gill.)

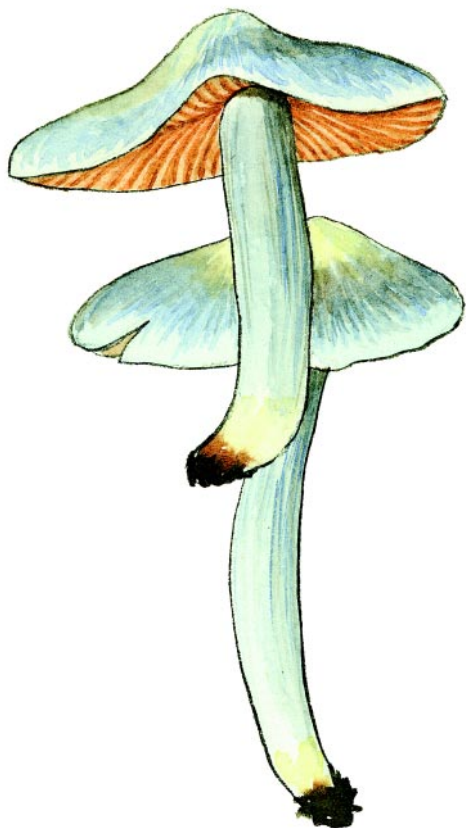
KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (BASIDIOMYCETES)
ĖEIMA GIJABUDINIAI (ENTOLOMATACEAE)

2 (V) kategorija

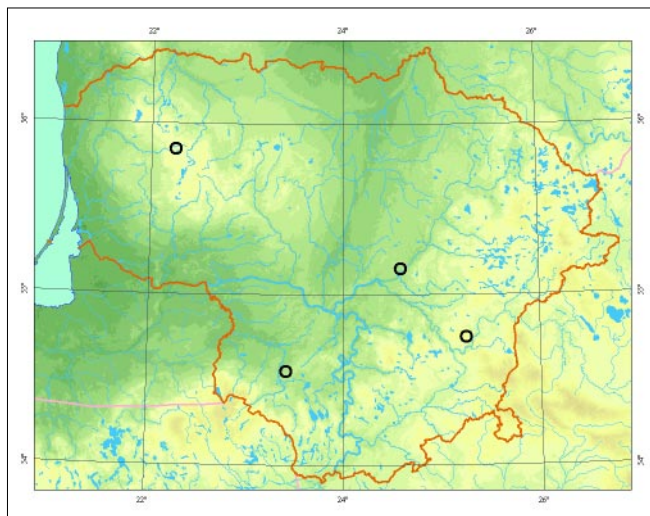
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Pietø Amerikoje. Lietuvoje þinomos 4 radavietės vakarinėje, rytinėje, pietrytinėje ir pietvakarinėje dalyse.

Biologija ir ekologija. Saprotrofas. Auga vasarà, daþniausiai rudenà, netràðiose, nesukultûrintose pievose, ganyklose, pamiðkėse. Gali augti atvirose spygliuočių ir miðriø miðkø vietose. Mėgsta kalkingà priemolio dirvoþemà. Ðiltesnio klimato zonose kartais auga plaèialapiø miðkuose. Nuo kitø gijabudþiø skiriasi mėlynais ar pilkðvai mėlynais vaisiakûniais.

Ramutės Ðukevièienės pieðinys

Populiacijø gausumas. Ðiuo metu þinomos 4 populiacijos.

Grėsmės ir apsauga. Neðienaujamø ir neganomø augavieèiø upaugimas miðku, azotinė tarða.

Informacijos ðaltiniai

Urbonas V., 1999: Agarikieèiai (*Agaricales*), gijabudieèiai (*Entolomatales*). – Lietuvos grybai, 8 (3). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

Vulnerable species, at present four populations are known in the south western and eastern parts of the country.

Apraðė Jonas Kasparavièius

Ąpuolinė kepena

Fistulina hepatica (Schaeff.) With.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)

ĐEIMA KEPENAININIAI (*FISTULINACEAE*)

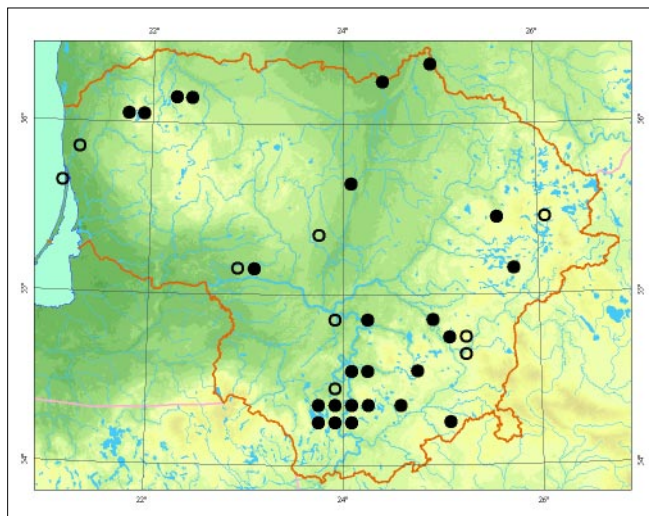
3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąją knygą rúđis árašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Cirkumborealinė rúđis vidutinių platumų plaėialapių miųkų ekosistemose ir Indijos subtropikų kalninėje zonoje. Paplitimas Skandinavijoje sutampa su ąpuolo arealu.

Lietuvoje labiausiai paplitusi điaurvakarinėje, pietinėje ir pietrytinėje dalyse. Po kelias radavietes yra ir kitose Lietuvos dalyse.

Biologija ir ekologija. Parazitas, sukeliantis rudąją medienos puviną. Vaisiakūniai vienmeėiai, iđauga rudėnā. Đviepi vaisiakūniai minkđti, vandeningi, iđvaizda ir konsistencija primena kepenis. Auga ant senų, stambių, gyvų, đpiųstanėių ar nudpiųvusėių ąpuolų ir ant jų virtuolių. Vaisiakūniai đapniausiai iđauga kamieno apatinėje dalyje, pađaknėje, kartais aukđėiau – ant kamieno ar stambių đakų. Điaurės Europoje auga tik ant ąpuolų, Pietų ir Vidurio Europoje kartais randamas ant kađtonų ir kitų lapuoėių medpių.

Populiacijų gausumas. Lietuvoje pinoma daugiau nei 50 radavieėių su gausiomis populiacijomis Punios đile ir Vidzgirio miųke (Alytaus r.), Kauno ąpuolyne (Kaune), Kretingos (Kretingos r.) ir Raudonės pilies (Jurbarko r.) parkuose, Bėmaitijos nacionaliniame parke (Plungės r.), Dūkđtų apylinkėse (Vilniaus r.), Verkių ir Bėliųjų eđerų (Vilniuje) apylinkėse.

Grėsmės ir apsauga. Senų stambių ąpuolų kirtimas ir medienos đalinimas iđ miųkų ir parkų.

Informacijos đaltiniai

Gricius A., Matelis A., 1997: Afiloforieėiai (*Aphyllorphorales*). – Lietuvos grybai, 6 (2). – Vilnius.

Sunhede S., Vasiliauskas R., 2003: Hotade tickor pā ek i Litauen. – Svensk Botanisk Tidskrift, 97 (5): 252 – 265. Herbariumo pavyzdėiai: BILAS, WI.

Summary

A rare species. Over 50 localities are known with large populations in the southern, southeastern and central parts of Lithuania.

Aprađė Reda Irđėnaitė

Jono Augustausko nuotrauka

Juosvoji guotė

Hygrophorus atramentosus Secr. ex H. Haas et Haller

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (BASIDIOMYCETES)
ĖEIMA GUOTENINIAI (HYGROPHORACEAE)

4 (I) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje. Retai aptinkama. Lietuvoje þinomos 8 radavietės.

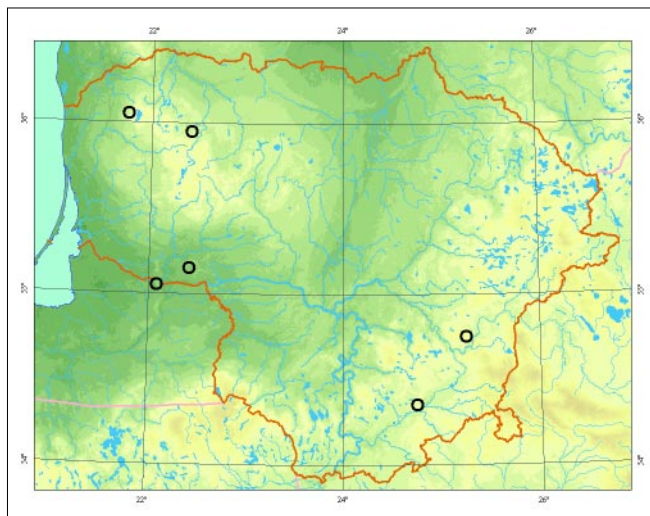
Biologija ir ekologija. Simbiotrofas. Auga vasarà ir rudenà spygliuoèiø (daþniausiai eglynuose), miðriuose miðkuose. Mėgsta kalkingus dirvoþemius. Nuo kitø guoèiø, ypaè nuo juosvarudės (*H. camarophyllus*), skiriasi augavietėmis – pastaroji daþniausiai auga puðnyuose.

Populiacijø gausumas. Ðiuo metu þinomos 7 populiacijos.

Grėsmės ir apsauga. Miðkø kirtimas, ypaè plynasis, retinimas, dėl to pakinta augavieèiø medynø struktūra, rûðinė sudėtis, dirvoþemio savybės.

Linos Jasiukonytės pieðinys

Informacijos ðaltiniai

Urbonas V., 1997: Kempinieèiai (*Polyporales*), þvynbaravykieèiai (*Strobilomycetales*), baravykieèiai (*Boletales*), guotenieèiai (*Hygrophorales*). – Lietuvos grybai, 8 (1). – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

A rare species requiring more research. At present seven populations are known.

Apraðė Jonas Kasparavièius

Geltonpvnė guotė

Hygrophorus chrysodon (Batsch) Fr.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA GUOTENINIAI (*HYGROPHORACEAE*)

1 (E) kategorija

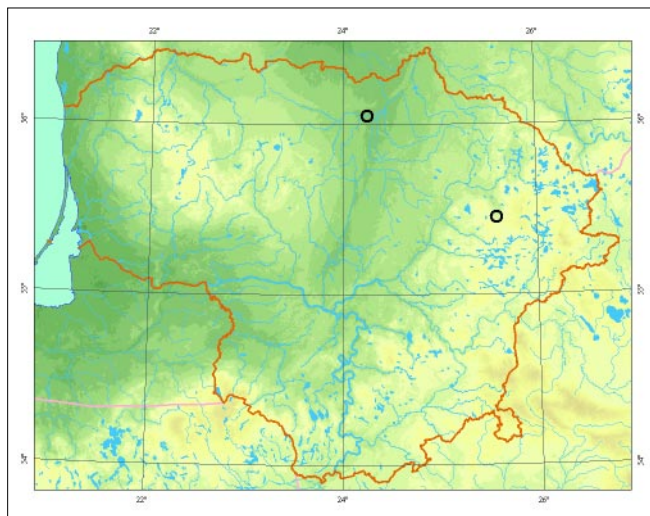
Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūđis ārađyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ėiaurės Afrikoje, Ėiaurės Amerikoje. Auga temperatinėje ir Vidurpėmio jūrų zonoje.

Lietuvoje įinomos 2 radavietės Ėiaurinėje ir rytinėje dalyje.

Biologija ir ekologija. Simbiotrofas. Auga vasarā ir rudenā brandpiuose lapuoėių, miđriuose, spygliuoėių miđkuose, parkuose. Termofilas. Mėgsta drėgnā kalkingā arba neutralų, turtingā maisto medpiagų dirvoįemā. Ėiltesnio klimato zonoje auga po bukais, Ėiaurinėje zonoje – spygliuoėių miđkuose, ypaė eglynuose su kalkingu dirvoįemiu. Vaisiakūniai pasirodo ne kiekvienais metais.

Populiacijų gausumas. Ėiuo metu įinomos 2 populiacijos.

Grėsmės ir apsauga. Senų medpių kirtimas, dėl kurio pakinta augavieėių medynų ampius, struktūra ir sudėtis, dirvoįemio savybės.

Informacijos šaltiniai

Urbonas V., 1997: Kempinieėiai (*Polyporales*), įvynbaravykieėiai (*Strobilomycetales*), baravykieėiai (*Boletales*), guotenieėiai (*Hygrophorales*). – Lietuvos grybai, 8 (1). – Vilnius.

Herbariumo pavyzdįiai: BILAS.

Summary

Endangered species, at present two populations are known in the northern and eastern parts of the country.

Aprađė Jonas Kasparaviėius

Linos Jasiukonytės piešinys

Purpurinė guotė

Hygrophorus erubescens (Fr.) Fr.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (BASIDIOMYCETES)
ĖEIMA GUOTENINIAI (HYGROPHORACEAE)

4 (I) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ðiaurės Amerikoje. Lietuvoje þinomos 6 radavietės.

Biologija ir ekologija. Simbiotrofas. Auga vasarà ir rudenà spygliuoèiø, kartais miðriuose miðkuose. Dapniausiai randamas po puðimis, eglėmis. Mėgsta kalkingus dirvoþemius. Nuo ùmėdinės guotės (*H. russula*) skiriasi ðviesesne kepurėle ir tuo, kad auga spygliuoèiø, o ne lapuoèiø miðkuose.

Populiacijø gausumas. Ðiuo metu þinomos 6 populiacijos.

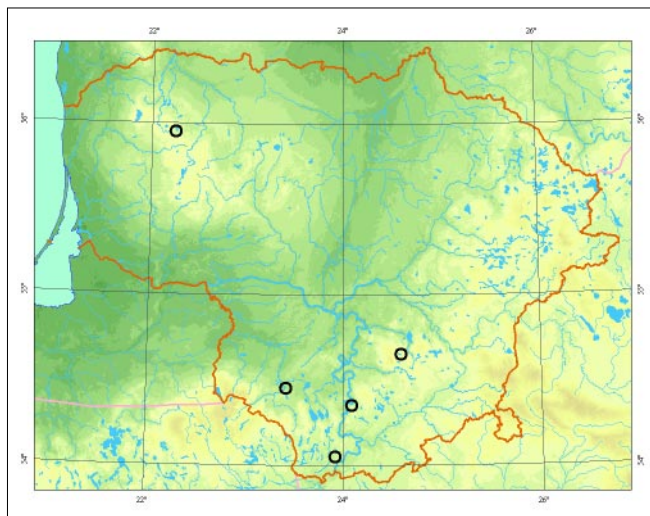
Grėsmės ir apsauga. Senø medþiø kirtimas, retinimas, dėl to pakinta augavieèiø medynø struktūra ir rûðinė sudėtis. Dirvoþemio rûgðtėjimas dėl oro tarðos, azotinė dirvoþemio tarða.

Informacijos ðaltiniai

Urbanas V., 1997: Kempinieèiai (*Polyporales*), þvynbaravykieèiai (*Strobilomycetales*), baravykieèiai (*Boletales*).

Kæstuèio Raulinaieio nuotrauka

les), guotenieèiai (*Hygrophorales*). – Lietuvos grybai, 8 (1). – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

A rare species requiring more research. At present six populations are known.

Apraðė Jonas Kasparavièius

Kietoji guotė

Hygrophorus penarius Fr.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA GUOTENINIAI (*HYGROPHORACEAE*)

1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 2000 m.

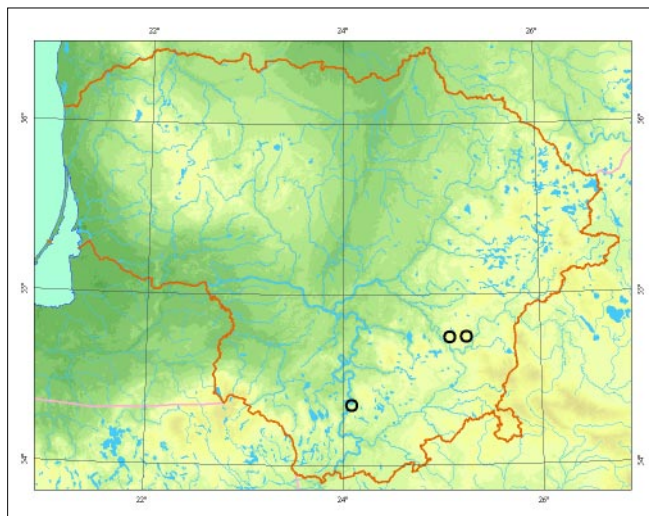
Paplitimas. Europoje, Ðiaurės Amerikoje.
Lietuvoje þinomos 7 radavietės pietrytinėje ir pietinėje dalyje.

Biologija ir ekologija. Simbiotrofas. Auga vasarà ir rudenà lapuoèiø miðkuose. Mėgsta kalkingà dirvoþemá. Ðiltesnio klimato zonose auga po bukais ir àpuolais, aptinkamas miðriuose àpuolynuose.

Populiacijø gausumas. Ðiuo metu þinomos 4 populiacijos.

Ramutės Ðukevièienės pieðinys

Grėsmės ir apsauga. Senø medþiø kirtimas ir dėl jo atsirandantys medynø sudėties ir struktūros pokyèiai, dirvoþemio rûgðtėjimas dėl oro tarðos, azotinė tarða.

Informacijos ðaltiniai

Urbonas V., 1997: Kempinieèiai (*Polyporales*), þvynbaravykieèiai (*Strobilomycetales*), baravykieèiai (*Boletales*), guotenieèiai (*Hygrophorales*). – Lietuvos grybai, 8 (1). – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

Endangered species, at present four populations are known in the western and eastern parts of the country.

Apraðė Jonas Kasparavièius

Ūmėdinė guotė

Hygrophorus russula (Fr.) Kauffman

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (BASIDIOMYCETES)
ĖEIMA GUOTENINIAI (HYGROPHORACEAE)

3 (R) kategorija

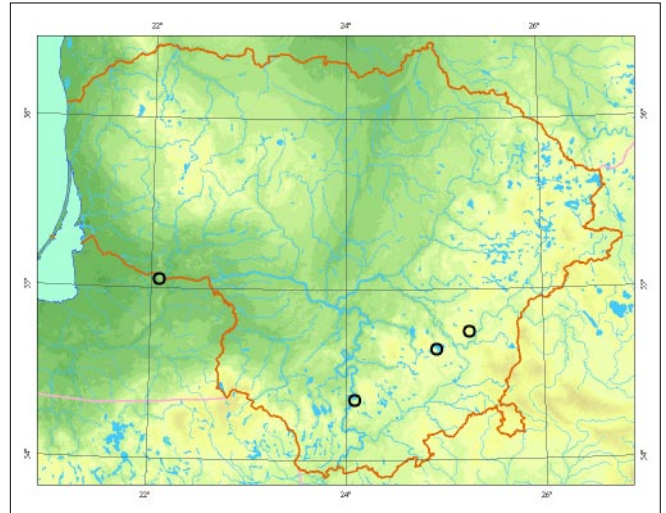
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ðiaurės Afrikoje, Ðiaurės Amerikoje.

Lietuvoje þinoma 10 radavieèiø vakarinėje, pietinėje ir pietrytinėje dalyse.

Biologija ir ekologija. Simbiotrofas. Auga vasarà ir rudenà lapuoèiø, miðriuose miðkuose. Aptinkamas atvirose, ðviesiose vietose. Termofilas. Mėgsta kalkingà dirvopemà. Ðiltesnio klimato zonose auga plaèialapiø miðkuose. Nuo kitø guoèiø, ypaè nuo purpurinės guotės (*H. erubescens*), skiriasi tuo, kad seni purpurinės guotės vaisiakûniai ágauna geltonas dėmes, jos lakðteliai retesni, o trama karti.

Populiacijø gausumas. Ðiuo metu þinomos 4 populiacijos.

Grėsmės ir apsauga. Senø medþiø kirtimas augavietėse ir jo sukelti medynø struktūros, sudėties ir amþiaus pokyèiai, pomiðkio atþėlimas, sutankėjimas; dirvopemio rûgðtėjimas dėl oro tarðos.

Informacijos ðaltiniai

Urbonas V., 1997: Kempinieèiai (*Polyporales*), þvynbaravykieèiai (*Strobilomycetales*), baravykieèiai (*Boletales*), guotenieèiai (*Hygrophorales*). – Lietuvos grybai, 8 (1). – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

A rare species. At present four populations are known.

Apraðė Jonas Kasparaviėius

Linos Jasiukonytės pieðinys

Didysis kukurdvelkis

Langermannia gigantea (Batsch) Rostk.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA PUMPOTAUKĖLINIAI (*LYCOPERDACEAE*)

3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 1992 m.

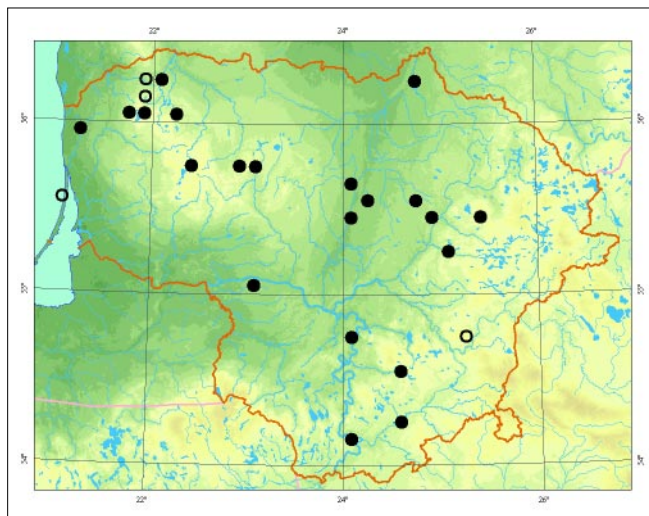
Paplitimas. Plaèiai paplitusi rûðis vidutiniø platumø zonoje, iðskyrus Pietø Amerikà ir vakarinæ Ðiaurës Amerikos dalà.

Aptinkama visoje Lietuvoje.

Biologija ir ekologija. Saprotrofas. Vaisiakûniai vienmeèiai, iðauga vasarà. Dideli rutulio formos vaisiakûniai kartais uþauga iki 50 cm skersmens. Auga turtingose maisto medþiagø pievose, parkuose, dirbamuose laukuose, atvirose sodø ir miðkø vietose. Nitrofilinë rûðis.

Populiacijos gausumas. Lietuvoje þinoma daugiau nei 30 radavieèiø. Populiacijos gausios. Daþnai iðauga po kelis ar keliolika vaisiakûniø ir toje pat radavietėje grybas randamas kelerius metus ið eilės.

Grėsmės ir apsauga. Jaunø vaisiakûniø rinkimas ir naikinimas nespėjus jiems subręsti.

Informacijos šaltiniai

Mazelaitis J., 1982: Lietuvos TSR gasteromicetai. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

A rare species. Over 30 localities are known. Populations are abundant. Usually more than one fruiting body appears in the same location several years in a row.

Apraðė Reda Irðenaitė

Jono Augustausko nuotrauka

Juodkotis maþûnis

Marasmius alliaceus (Jacq.) Fr.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ÐEIMA MAÞÛNINIAI (*MARASMIACEAE*)

4 (I) kategorija

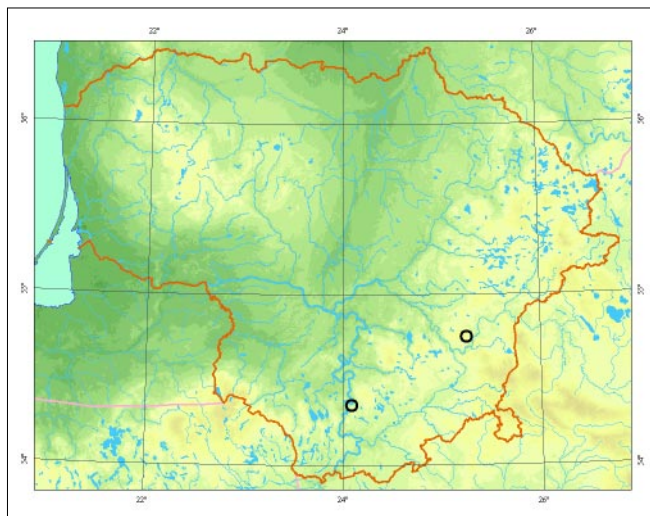
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje.

Lietuvoje þinomos 2 radavietës pietinëje ir pietrytinëje dalyje.

Biologija ir ekologija. Nuokritø saprotrofas. Auga nuo pavasario iki rudens lapuoëiø miðkuose ant nukritusiø ir dirvoþemiu apneðtø ðakeliø, ðakø, stuobriø, lapø. Mëgstà kalkingà dirvoþemá. Ðiltesnio klimato zonose auga po bukais. Nuo daugumos maþûniø skiriasi ëesnakø kvapu ir skoniu, o nuo ëesnakinio (*M. scorodonius*) ir aðtriakvapio (*M. prasiosmus*) maþûniø skiriasi ilgu, ðiurkðëiu, ðeriuotu, juodai rudu kotu ir augimo vieta.

Populiacijø gausumas. Ðiuo metu þinomos 2 populiacijos.

Grësmës ir apsauga. Senø medþiø kirtimas, dël kurio kinta augavieëiø medynø sudëtis ir struktûra, dirvoþemio savybës; miðkø valymas ir su tuo susijæ augavieëiø edafiniai ir mikroklimato pokyëiai. Dirvoþemio rûgðtëjimas dël oro tarðos.

Informacijos ðaltiniai

Urbonas V., 1997: Baltikieëiai (*Tricholomatales*). – Lietuvos grybai, 8 (2). – Vilnius.
Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

A rare species requiring more research. At present two populations are known.

Apraðë Jonas Kasparaviëius

Linos Jasiukonytës pieðinys

Baltoji skydabudė

Pluteus pellitus (Pers.) P. Kumm.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA SKYDABUDINIAI (*PLUTEACEAE*)

4 (I) kategorija

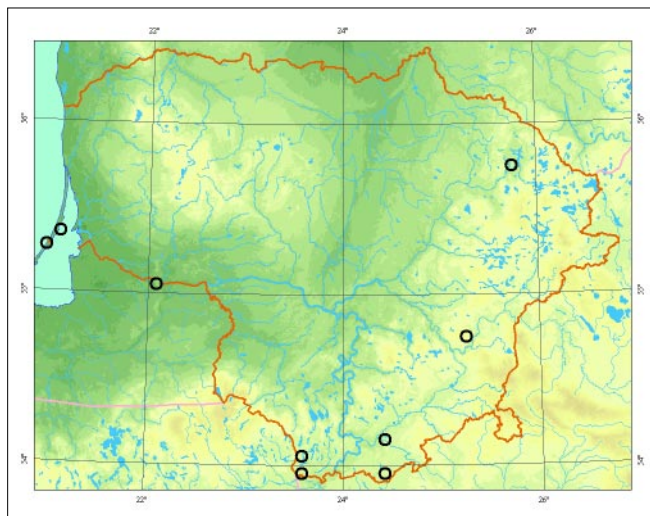
Statusas. Á Lietuvos raudonąją knygą rúðis árašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, áiaurinėje Afrikoje. Lietuvoje þinomos 9 radavietės.

Biologija ir ekologija. Ksilotrofas. Auga vasarà ir rudená ant lapuoèiø, ypaè plaèialapiø, medienos miðkuose, parkuose. Ðiltesnio klimato zonose iðauga po bukais, liepomis. Nuo rusvabvynės skydabudės (*Pluteus petasatus*) skiriasi mapesniais vaisiakûniais, lygiu kepurėlės pavirðiumi – rusvabvynės skydabudės kepurėlės centrinė dalis rusvai þvynuota.

Linor Jasiukonytės pieðinys

Populiacijø gausumas. Ðiuo metu þinomos 8 populiacijos.

Grėsmės ir apsauga. Senø medþiø kirtimas, virtuoliø ir kitø medienos nuokritø ðalinimas augavietėse.

Informacijos ðaltiniai

Urbonas V., 2001: Musmirieèiai (*Amanitales*), ûmėdieèiai (*Russulales*). – Lietuvos grybai, 8 (4). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

A rare species requiring more research. At present eight populations are known.

Apraðė Jonas Kasparavičius

Medûzgalvė trapiabudė

Psathyrella caput-medusae (Fr.) Konrad et Maubl.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (BASIDIOMYCETES)
ĖEIMA TRAPIABUDINIAI (PSATHYRELLACEAE)

2 (V) kategorija

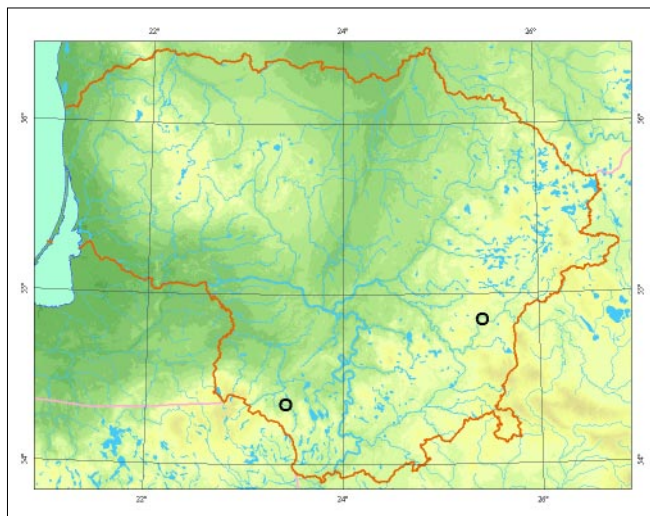
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Europoje, Ðiaurės Amerikoje. Europoje re-ta rûðis.

Lietuvoje þinomos 2 radavietės pietvakarinėje ir piet-rytinėje dalyje.

Biologija ir ekologija. Ksilotrofas. Auga vasarà ir ru-denà spygliuoèiø ir miðriuose miðkuose ant spygliuo-èiø kelmø, stuobriø ar ðalia jø. Vidurio ir Vakarø Europoje auga plaèialapiø miðkuose.

Populiacijø gausumas. Ðiuo metu þinomos 2 popula-cijos.

Grėsmės ir apsauga. Neigiamà átakà populiacijoms daro iðvirtusiø medþiø, kelmø, ðakø ðalinimas ið au-gavieèiø.

Informacijos ðaltiniai

Urbonas V., 1999: Agarikieèiai (*Agaricales*), gijabudie-èiai (*Entolomatales*). – Lietuvos grybai, 8 (3). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

Vulnerable species, at present two populations are known.

Apraðė Jonas Kasparavièius

Linos Jasiukonytės pieðinys

Dulkanėioji þvaigþdėsporė

Asterophora lycoperdoides (Bull.: Fr.) Ditmar.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (BASIDIOMYCETES)
ÐEIMA BALTIKINIAI (TRICHOLOMATACEAE)

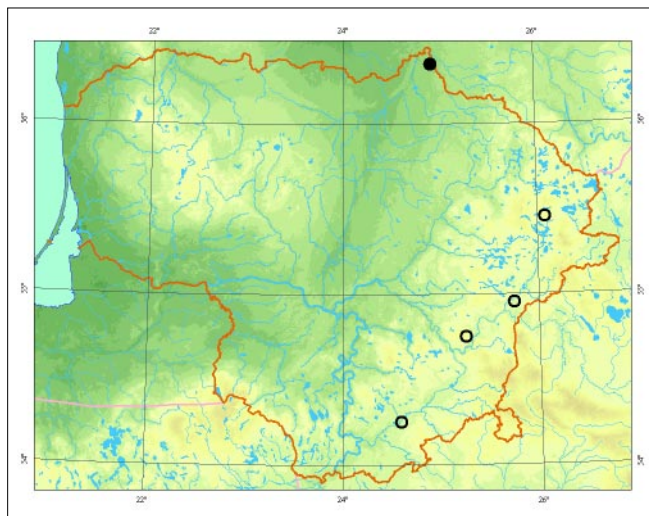
2 (V) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygå rūðis árašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ðiaurės Afrikoje, Ðiaurės Amerikoje.

Lietuvoje þinoma 12 radaviečių.

Biologija ir ekologija. Biotrofas. Auga vasarā ir rudenā ant keleto rūðių negyvų ūmėdþių (*Russula*), þiengrybių (*Lactarius*) vaisiakūnių. Lietuvoje daþniausiai randamas ant juodmėsės ūmėdės (*Russula adusta*), kiek rečiau ant juosvosios ūmėdės (*R. nigricans*), taip pat gali augti ant ūmėdės garduolės (*R. delica*) ir þiengrybio paliepio (*Lactarius vellereus*) vaisiakūnių. Nuo kitos parazitinės þvaigþdėsporės (*A. parasitica*) skiriasi tuo, kad pastaroji ant kepurėlės pavirðiaus neformuoja miltiðkų chlamidosporų ir visuomet turi gerai išsivysėjusius lakðotelius.

Linor Jasiukonytės pieðinys

Upð kai kurias ant negyvų ūmėdþių ir þiengrybių vaisiakūnių auganėias plempius rūðis – sklerotinę (*Collybia tuberosa*), Kuko (*C. cookei*) ir nykðtukinę (*C. cirrata*) – dulkianėioji þvaigþdėsporė yra stambesnė, be to, minėti grybai neformuoja chlamidosporų.

Populiacijų gausumas. Ðiuo metu þinomos 5 populiacijos.

Grėsmės ir apsauga. Populiacijų gausumas priklauso nuo grybų, ant kurių vaisiakūnių auga dulkianėioji þvaigþdėsporė, gausumo.

Informacijos ðaltiniai

Urbonas V., 1997: Baltikiečiai (*Tricholomatales*). – Lietuvos grybai, 8 (2). – Vilnius.
Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

Vulnerable species, at present five populations are known.

Apraðė Jonas Kasparavičius

Melsvoji balteklė

Calocybe ionides (Bull.) Donk

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (BASIDIOMYCETES)
ĖEIMA BALTIKINIAI (TRICHOLOMATACEAE)

3 (R) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūōis ārađyta nuo 1992 m.

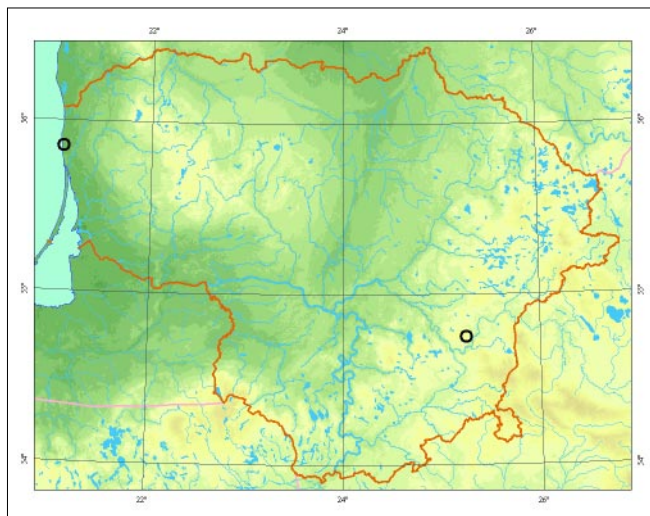
Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ėiaurės Afrikoje, Ėiaurės Amerikoje.

Lietuvoje ėinomos 3 radavietės pietrytinėje dalyje.

Biologija ir ekologija. Saprotrofas. Auga vasarā ir rudenā lapuoėiū, miđriuose, spygliuoėiū miđkuose. Mėgs-ta kalkingā dirvoėmā. Ėiltesnio klimato zonose auga plaėialapiū ir spygliuoėiū miđkuose. Nuo kitū baltekl-iū skiriasi violetine kepurėle ir kotu.

Populiacijū gausumas. Ėiuo metu ėinomos 2 popula-cijos.

Grėsmės ir apsauga. Miđkū kirtimas ir su tuo susiję augavieėiū medynū sudėties ir struktūros, mikrokli-

mato pokyėiai, miđko paklotės papeidimai; dirvoė-mio rūgėtėjimas dėl oro tarđos.

Informacijos ŗaltiniai

Urbonas V., 1997: Baltikieėiai (*Tricholomatales*). – Lie-tuvos grybai, 8 (2). – Vilnius.
Herbariumo pavyzdėiai: BILAS.

Summary

A rare species. At present two populations are known.

Aprađė Jonas Kasparaviėius

Linos Jasiukonytės pieĖinys

Juosvoji guotenė

Hygrocybe ovina (Bull.) Kühner

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA BALTIKINIAI (*TRICHOLOMATACEAE*)

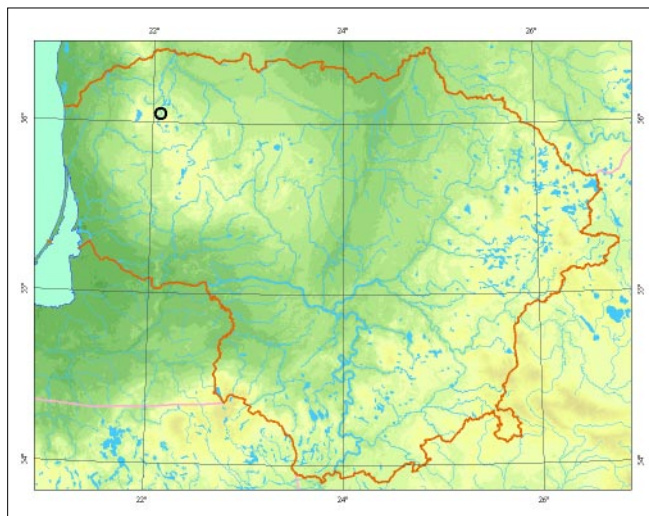
1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąją knygą rûðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ðiaurės Amerikoje. Lietuvoje þinoma 1 radavietė Sedos apylinkėse (Maþeikiø r.).

Biologija ir ekologija. Saprotrofai. Vasarà ir rudenà auga þolėtose pamiðkėse, pievose, ganyklose. Gali augti ir atvirose ðviesiose miðriu ar spygliuočių miðkø vietose. Mėgsta kalkingà, tačiau neturtingà azoto ir fosforo junginių dirvøþemà. Nuo kitø guoteniø, ypač nuo aitriosios (*H. nitrata*), skiriasi tuo, kad paspausti, perlauþti arba sendami vaisiakūniai rausta.

Populiacijø gausumas. Ðiuo metu þinoma 1 populiacija.

Ramutės Ðukevičienės pieðinys

Grėsmės ir apsauga. Miðkø atþėlimas neðienaujamoje ir neganomose pievose, senø medþiø kirtimas, dirvøþemio rûgðtėjimas dël oro tarðos, azotinė tarða.

Informacijos ðaltiniai

Urbonas V., 1997: Kempiniečiai (*Polyporales*), þvynbaravykiečiai (*Strobilomycetales*), baravykiečiai (*Boletales*), guoteniečiai (*Hygrophorales*). – Lietuvos grybai, 8 (1). – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

Endangered species, at present one population is known.

Apraðė Jonas Kasparavičius

Pilkõvarudẽ stirnabudẽ

Lepista luscina (Fr.) Singer

KLASË PAPËDGRYBIAI (BASIDIOMYCETES)
ÐEIMA BALTIKINIAI (TRICHOLOMATACEAE)

4 (I) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygå rûðis áraðyta nuo 2000 m.

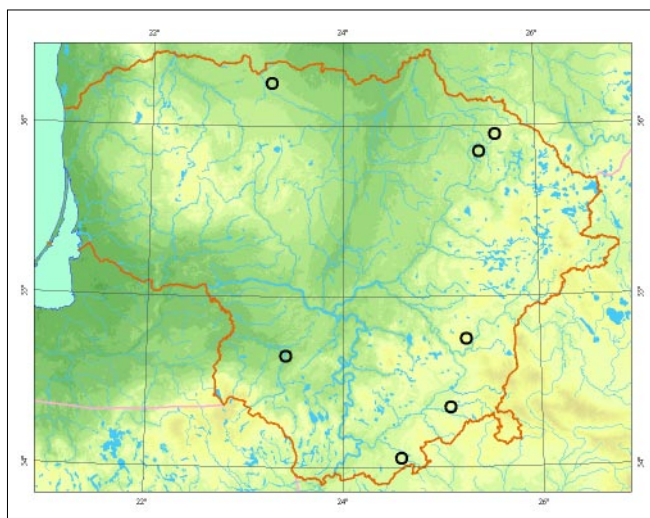
Paplitimas. Europoje, Azijoje, ðiaurinėje Afrikoje. Lietuvoje þinoma 13 radavieèiø.

Biologija ir ekologija. Saprotrofus. Auga rudenà ðviesiuose miðriuose miðkuose, miðkø pakraðèiuose, miðkapievėse, pievose, ganyklose. Nemėgsta drėgnø vietø. Nuo kvapiosios stirnabudės (*Lepista irina*) skiriasi vandeningomis dēmėmis ant kepurėlės, maþesnėmis sporomis.

Populiacijø gausumas. Ðiuo metu þinomos 8 populiacijos.

Jono Augustausko nuotrauka

Grėsmės ir apsauga. Senø medpiø kirtimas, dël kurio kinta medynø struktūra ir sudėtis; neganomø ir neðienaujamø atvirø vietø uþaugimas miðku.

Informacijos ðaltiniai

Urbonas V., 1997: Baltikieèiai (*Tricholomatales*). – Lietuvos grybai, 8 (2). – Vilnius.
Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

A rare species requiring more research. At present eight populations are known.

Apraðė Jonas Kasparaviėius

Melsvakotė stirnabudė

Lepista personata (Fr.) Cooke

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA BALTIKINIAI (*TRICHOLOMATACEAE*)

4 (I) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąją knygą rûðis áraðyta nuo 2000 m.

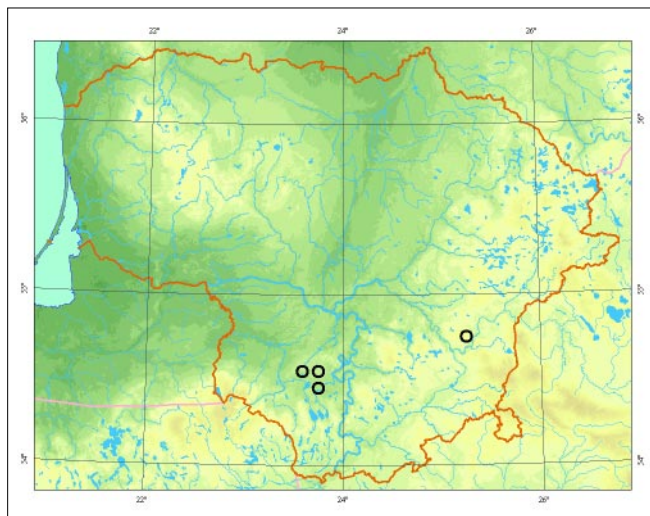
Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ðiaurės Amerikoje. Lietuvoje þinomos 5 radavietės.

Biologija ir ekologija. Saprotrofas. Auga rudená miðriø miðkø aikðtelėse, þolėtuose miðkø pakraðėiuose, birþėse, parkuose, krûmokðniuose, ganyklose. Nuo kitø stirnabudþiø, ypaė nuo lelijinės (*Lepista nuda*), ir dirvinės (*L. sordida*), skiriasi pilkai ruda kepurėle, ðviesiai violetiniu kotu ir balta trama. Minėtø rûðiø stirnabudþiø kepurėlės, lakðteliai ir kotai yra beveik vienodø spalvø, o tramos violetinės arba pilkðvos spalvos.

Populiacijø gausumas. Ðiuo metu þinomos 4 populiacijos.

Linos Jasiukonytės pieðinys

Grėsmės ir apsauga. Senø medþiø kirtimas ir su tuo susiję augavieėiø struktūros, mikroklimato pokyčiai. Neðienaujamø ir neganomø pievø uþaugimas miðku.

Informacijos ðaltiniai

Urbanas V., 1997: Baltikiečiai (*Tricholomatales*). – Lietuvos grybai, 8 (2). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

A rare species requiring more research. At present four populations are known.

Apraðė Jonas Kasparavičius

Trispalvė medžkabudė

Leucopaxillus compactus (Fr.) Neuhoff (sin. *L. tricolor* (Peck) Kühner)

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA BALTIKINIAI (*TRICHOLOMATACEAE*)

1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Europoje, Ðiaurës Amerikoje.
Lietuvoje þinomos 2 radavietës pietrytinëje dalyje.

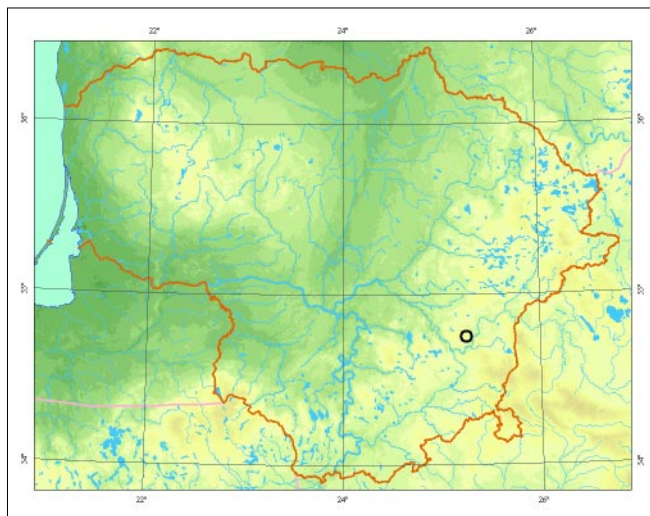
Biologija ir ekologija. Paklotës saprotrofás. Auga vasarà ir rudenà lapuoëiø, miðriuose su àpuolais miðkuose. Termofilas. Mëgsta kalkingà dirvoþemá. Ðiltesnio klimato zonose auga plaëialapiø miðkuose po bukais, skroblais, àpuolais. Nuo rievëtakraðëio baltiko (*Tricholoma acerbum*) skiriasi þalsvai geltonais sieros spalvos lakðteliais su rausvais taðkeliais ir plauðuotu, sustorëjusia apatine dalimi kotu.

Populiaciø gausumas. Lietuvoje þinomos 2 populiacijos.

Grësmës ir apsauga. Senø medþiø kirtimas, retinimas, dël kuriø pakinta augavieëiø medynø sudëtis, struktûra, dirvoþemio savybës, mikroklimatas. Dirvoþemio rûgðtëjimas dël oro tarðos.

Kæstuëio Raulinaiëio nuotrauka

Informacijos ðaltiniai

Urbonas V., 1997: Baltikieëiai (*Tricholomatales*). – Lietuvos grybai, 8 (2). – Vilnius.
Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

Endangered species, at present two populations are known.

Apraðë Jonas Kasparaviëius

Juosvasis minkštūnis

Melanoleuca turrita (Fr.) Singer

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA BALTIKINIAI (*TRICHOLOMATACEAE*)

1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Ðiaurës Afrikoje. Lietuvoje þinoma 1 radavietë Minëios apylinkëse (Utenos r.).

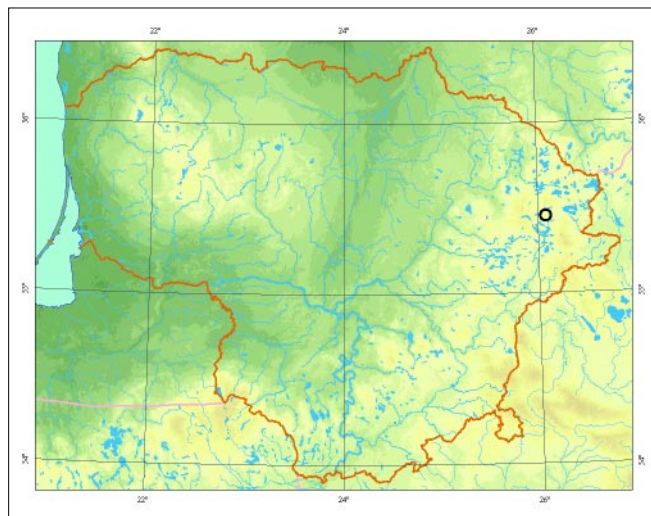
Biologija ir ekologija. Saprotrofas. Auga vasarà ir rudená miðriuose ir spygliuoëiø miðkuose. Mëgsta turtingà maisto medþiagø dirvopemà. Ðiltesnio klimato zonose auga plaëialapiø medþiø – bukø, àpuolø arba miðriuose miðkuose.

Populiacijø gausumas. Ðiuo metu Lietuvoje þinoma 1 populiacija.

Grësmës ir apsauga. Senø medþiø kirtimas, retinimas, dël kuriø pakinta augavieëiø medynø sudëtis ir struktûra, dirvopemio savybës, mikroklimatas.

Informacijø ðaltiniai

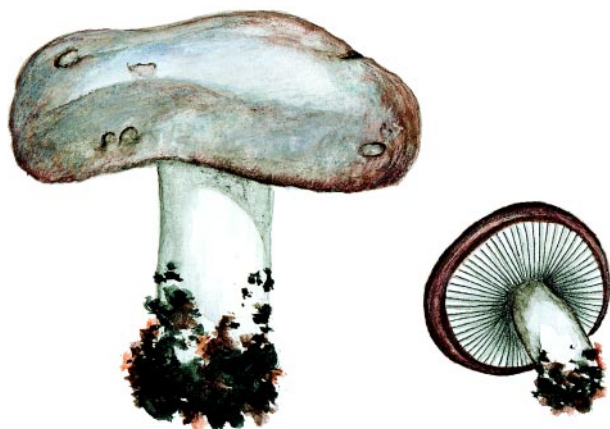
Urbanas V., 1997: Baltikieëiai (*Tricholomatales*). – Lietuvos grybai, 8 (2). – Vilnius.
Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

Endangered species, at present one population is known.

Apraðë Jonas Kasparaviëius

Linòs Jasiukonytës pieðinys

Dubioji laibė

Pseudoomphalina compressipes (Peck) Singer

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (BASIDIOMYCETES)
ĖEIMA BALTIKINIAI (TRICHOLOMATACEAE)

1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 2000 m.

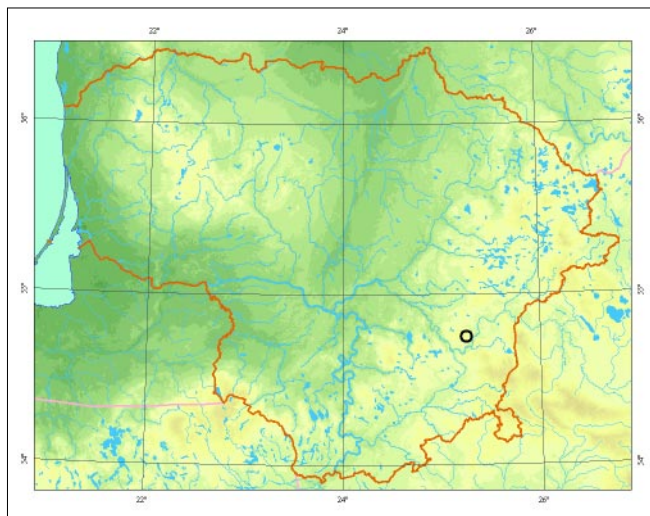
Paplitimas. Europoje.

Lietuvoje þinomos 2 radavietės pietrytinėje dalyje.

Biologija ir ekologija. Saprotrofas. Auga vasarà ir rudená spygliuoèiø miðkuose, dažniausiai eglynuose. Randamas atvirose ðviesiose vietose, kartais auga pamiðkėse, pievose. Mėgsta kalkingà dirvoþemá. Nuo panaðios taurelinės juosvabudės (*Pseudoclitocybe cyathiformis*) skiriasi tuo, kad dubiosios laibės vaisiakûniai smulkesni, jø lakðteliai stori, resvi, o juosvabudės – tankûs, dažnai ðakoti, pakraðtėlis karpytas. Skiriasi ir jø augavietės – taurelinė juosvabudė auga pamiðkėse, pakelėse, mėgsta ruderalines vietas.

Linos Jasiukonytės pieðinys

Populiacijø gausumas. Ðiuo metu þinomos 2 populiacijos.

Grėsmės ir apsauga. Senø medþiø kirtimas, su tuo susiję augavieèiø medynø sudėties ir struktûriniai, mikroklimato pokyèiai, pomiðkio suveðėjimas. Dirvoþemio rūgðtėjimas dėl oro tarðos.

Informacijos ðaltiniai

Urbonas V., 1997: Baltikieèiai (*Tricholomatales*). – Lietuvos grybai, 8 (2). – Vilnius.
Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

Endangered species, at present two populations are known.

Apraðė Jonas Kasparaviėius

Gyslotoji krempliabudė

Rhodotus palmatus (Bull.) Maire

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA BALTIKINIAI (*TRICHOLOMATACEAE*)

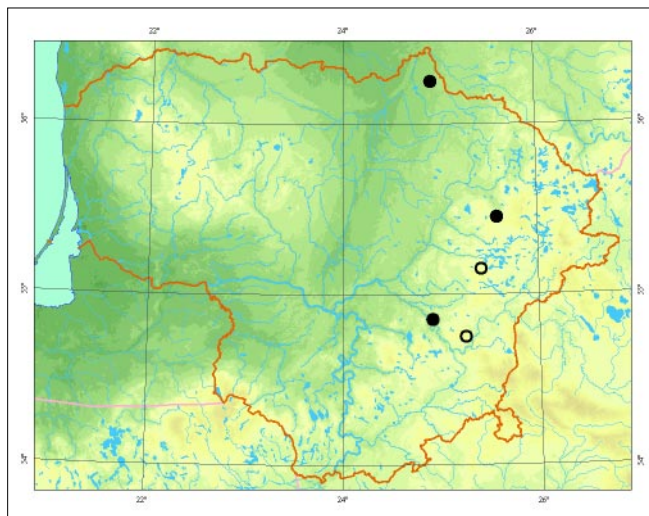
1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąją knygą rúðis árašyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Visoje Europoje, bet reta. Aptinkama Rytø Sibire, Tolimuosiuose Rytuose, Japonijoje ir Ðiaurės Amerikoje.

Lietuvoje rasta Ðiaurinėje, rytinėje ir pietrytinėje dalyse.

Biologija ir ekologija. Saprotrofas. Vaisiakūniai vieniemeiai, iðauga rudená ir kartais pavasará. Vaisiakūniai abrikoso spalvos, raukðlėtu drebutinės konsistencijos kepurėlės pavirðiumi. Auga ant guobø, rečiau ant ápuolø, senuose lapuoèiø miðkuose drėgnose augavietėse. Grybas ilgai ardo virtuolá, todėl ant to paties substrato iðsilaiko kelerius metus. Ardómà medienà grybas smarkiai dþiovina ir taip upkerta kelià patekti kitiems grybams. Ðápnai iðauga ant ðakø ar virtuoliø, kurie nukritę ant þemės arba yra drėgnoje

aplinkoje, Ðalia vandens. Didþiojoje Britanijoje Ðápnas ant guobø, iðvirtusiø po guobø maro.

Populiacijos gausumas. Lietuvoje þinomos 5 radavietės: Birþø girioje (Birþø r.), Kazokø apylinkėse (Molėtø r.), Dūkotos upelio slėnyje (Vilniaus r.), Verkiø apylinkėse (Vilniuje) ir Ápuolijos miðke (Utenos r.). Pastarojoje radavietėje grybas rastas kelerius metus ið eilės.

Grėsmės ir apsauga. Lapuoèiø medþiø kirtimas, negyvos guobø ar kitø lapuoèiø medienos Ðalinimas ið miðkø ir parkø.

Informacijos Ðaltiniai

Urbonas V., 1997: Baltikiečiai (*Tricholomatales*). – Lietuvos grybai, 8 (2). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

An endangered species. Five localities are known in the northern, eastern and southeastern parts of Lithuania.

Apraðė Reda Irðėnaitė

Darius Norkūno nuotrauka

Salierinis baltikas

Tricholoma apium Jul. Schäff.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (BASIDIOMYCETES)
ĖEIMA BALTIKINIAI (TRICHOLOMATACEAE)

2 (V) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 1992 m.

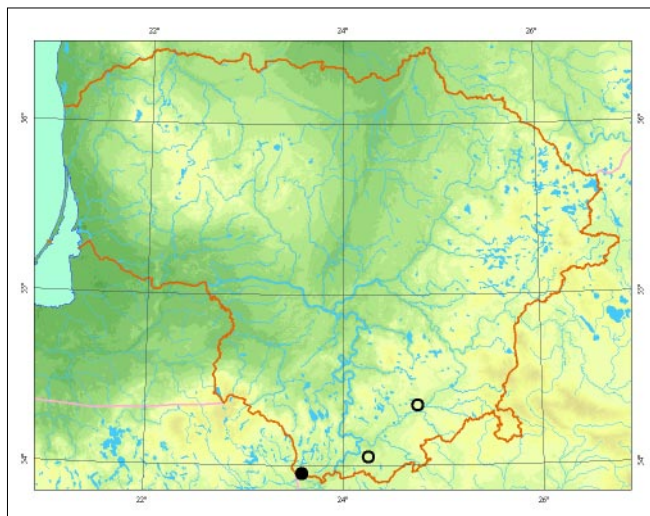
Paplitimas. Europoje, Ðiaurës Amerikoje. Reta rûðis visame areale.

Lietuvoje þinomos 4 radavietës pietinëje dalyje.

Biologija ir ekologija. Simbiotrofus. Auga vasarà ir rudenà spygliuoèiø miðkuose. Mëgsta laidþius vandeniui, skurdþius maisto medþiagø dirvoþemius. Nuo kitø baltikø skiriasi salierø kvapu.

Populiacijø gausumas. Ðiuo metu Lietuvoje þinomos 4 populiacijos.

Grësmës ir apsauga. Miðkø kirtimas, ypaè plynasis, dël kurio pakinta augavieèiø medynø struktûra ir sudëtis; azotinë dirvoþemio tarða.

Linos Jasiukonytës pieðinys

Informacijos ðaltiniai

Urbonas V., 1997: Baltikieèiai (*Tricholomatales*). – Lietuvos grybai, 8 (2). – Vilnius.
Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

Vulnerable species, at present four populations are known.

Apraðë Jonas Kasparavièius

Baėo baltikas

Tricholoma fracticum (Britz.) Kreisel (sin. *T. batschii* Gulden)

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA BALTIKINIAI (*TRICHOLOMATACEAE*)

2 (V) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūđis ārađyta nuo 1992 m.

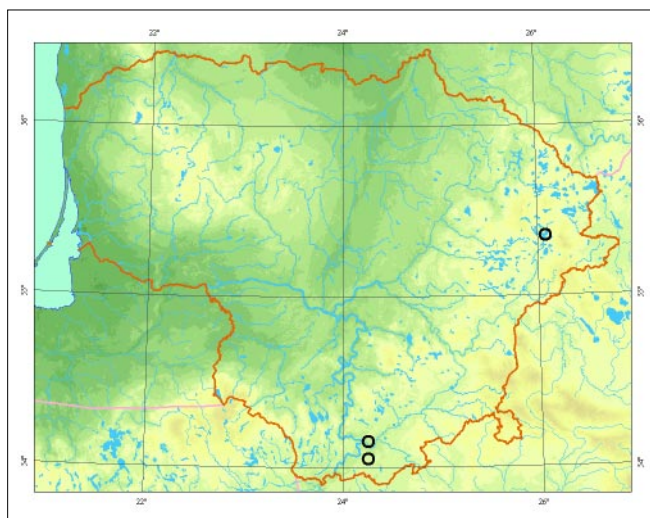
Paplitimas. Europoje, ĖiaurĖs Amerikoje. Europoje nedabna rūđis.

Lietuvoje ėinomos 3 radavietĖs rytinėje ir pietinėje dalyje.

Biologija ir ekologija. Simbiotrofasis. Auga vasarā ir rudenā spygliuoėiū ir miūriuose miūkuose. Mĕgsta kalkingā dirvoėmā.

Populiacijū gausumas. Lietuvoje ėinomos 3 populiacijos.

GrĖsmĖs ir apsauga. Senū medėiū kirtimas, retinimas, dĕl kuriū pakinta augavieėiū medynū sudĕtis ir struktūra.

Linor JasiukonytĖs pieĖinys

tūra. Dirvoėmio rūgĖtĕjimas dĕl oro tarĖos, azotinĖ tarĖa.

Informacijos ŗaltiniai

Urbonas V., 1997: Baltikieėiai (*Tricholomatales*). – Lietuvos grybai, 8 (2). – Vilnius.
Herbariumo pavyzdėiai: BILAS.

Summary

Vulnerable species, at present three populations are known.

ApraĖĖ Jonas Kasparaviėius

Plauðabudinis baltikas

Tricholoma inocyboides Corner

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (BASIDIOMYCETES)
ĖEIMA BALTIKINIAI (TRICHOLOMATACEAE)

4 (I) kategorija

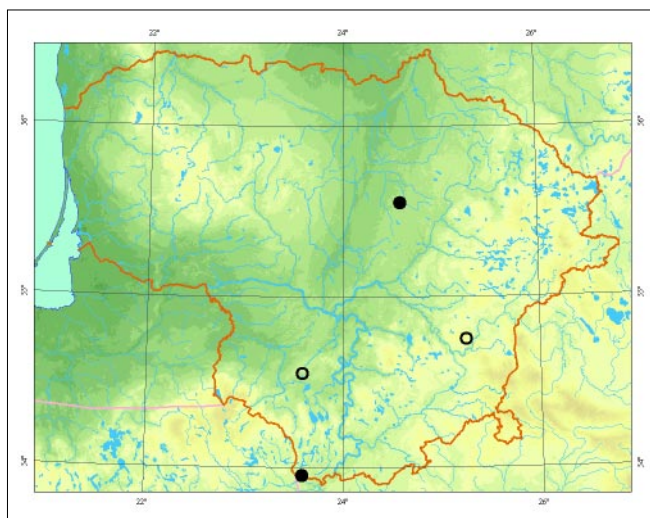
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Europoje.
Lietuvoje þinomos 5 radavietës.

Biologija ir ekologija. Simbiotrofas. Auga vasarà ir rudenà lapuoðeïø, miðriuose miðkuose, parkuose. Randamas atvirose þolëtose vietose. Ðapnai auga po berþais. Mëgsta kalkingà dirvopemà.

Populiacijø gausumas. Ðiuo metu þinomos 4 populiacijos.

Grësmës ir apsauga. Senø medþiø kirtimas, miðkø retinimas augavietëse ir jø sukelti medynø sudëties,

ambiaus, struktûros pokyðiai. Dirvopemio rûgðtëjimas dël oro tarðos.

Informacijos ðaltiniai

Urbonas V., 1997: Baltikieèiai (*Tricholomatales*). – Lietuvos grybai, 8 (2). – Vilnius.
Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

A rare species requiring more research. At present four populations are known.

Apraðë Jonas Kasparaviëius

Linos Jasiukonytës pieðinys

Aitrusis baltikas

Tricholoma ustaloides Romagn.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (BASIDIOMYCETES)
ĖEIMA BALTIKINIAI (TRICHOLOMATACEAE)

1 (E) kategorija

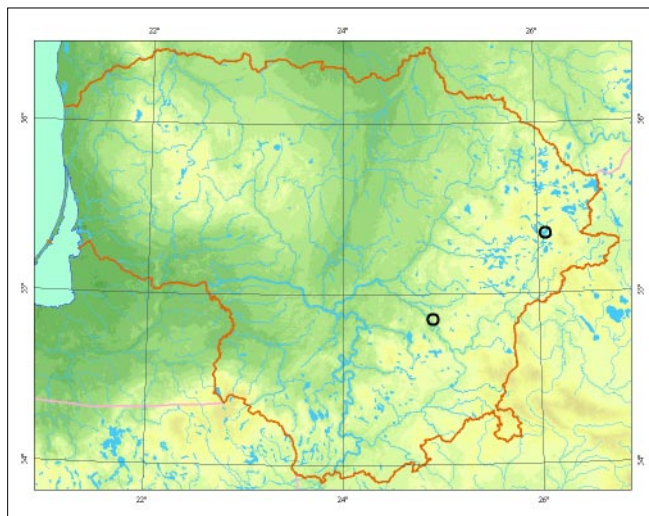
Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygå rūðis árašyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ðiaurės Afrikoje, Ðiaurės Amerikoje, Pietø Amerikoje.

Lietuvoje þinomos 2 radavietės rytinėje ir pietrytinėje dalyje.

Biologija ir ekologija. Simbiotrofas. Auga vasarà ir rudenà lapuoèiø miðkuose, kartais aptinkamas ir spygliuoèiø miðkuose. Termofilas. Randamas atviresnėse vietose, miðko pievose. Mėgsta kalkingà dirvopemà. Ðiltesnio klimato zonose auga po bukais, kaðtonais, àpuolais. Nuo kitø panaðiø baltikø su rusvos spalvos vaisiakūniais: Baèø (*T. fracticum*), baltarudpio (*T. albobrunum*) ir stambiojo baltiko (*T. colossus*), aitrusis baltikas skiriasi tuo, kad auga lapuoèiø miðkuose, o nuo drebulyninio (*T. populinum*) baltiko skiriasi tuo, kad pastarasis ant koto neturi ryðkios þiedo zonos.

Populiacijø gausumas. Ðiuo metu þinomos 2 populiacijos.

Grėsmės ir apsauga. Senø medþiø, trako kirtimas, dėl to pakinta augavieèiø medynø struktūra ir sudėtis; neganomø ir neðienaujamø pievø uþaugimas miðku. Dirvopemio rūgðtėjimas dėl oro tarðos.

Informacijos ðaltiniai

Urbonas V., 1997: Baltikieèiai (*Tricholomatales*). – Lietuvos grybai, 8 (2). – Vilnius.
Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

Endangered species, at present two populations are known.

Apraðė Jonas Kasparavièius

Vincenzo Urbono nuotrauka

Bronzinis baravykas

Boletus aereus Bull.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (BASIDIOMYCETES)
ĖEIMA BARAVYKINIAI (BOLETACEAE)

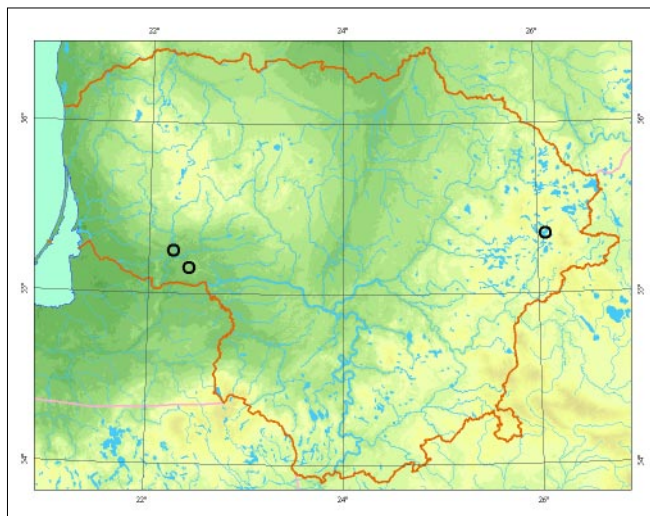
2 (V) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ðiaurės Amerikoje, Australijos temperatinėje ir Vidurpempio jūros zonose. Lietuvoje þinomos 3 radavietės vakarinėje ir rytinėje dalyje.

Biologija ir ekologija. Simbiotrofas. Auga vasarà ir rudená lapuoèiø ir miðriuose miðkuose. Termofilas. Heliofilas, randamas atvirose ðviesiose vietose. Mėgsta vandeniui laidø, sausà, kalkingà dirvoþemá. Ðiltesnio klimato zonose auga po bukais, kaðtonais, àpuolais.

Populiacijø gausumas. Ðiuo metu þinomos 3 populiacijos.

Sergejaus Solianskio nuotrauka

Grėsmės ir apsauga. Senø medþiø kirtimas, dėl kurio pakinta medynø sudėtis ir struktūra; neganomø ir neðienaujamø pievø upaugimas miðku; azotinė tarða ir dirvoþempio rûgðtėjimas dėl oro tarðos.

Informacijos ðaltiniai

Urbonas V., 1997: Kempinieèiai (*Polyporales*), þvynbaravykieèiai (*Strobilomycetales*), baravykieèiai (*Boletales*), guotenieèiai (*Hygrophorales*). – Lietuvos grybai, 8 (1). – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

Vulnerable species, at present three populations are known.

Apraðė Jonas Kasparavičius

Dėmėtasis baravykas

Boletus erythropus Pers.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA BARAVYKINIAI (*BOLETACEAE*)

3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąją knygą rūdis árašyta nuo 1992 m.

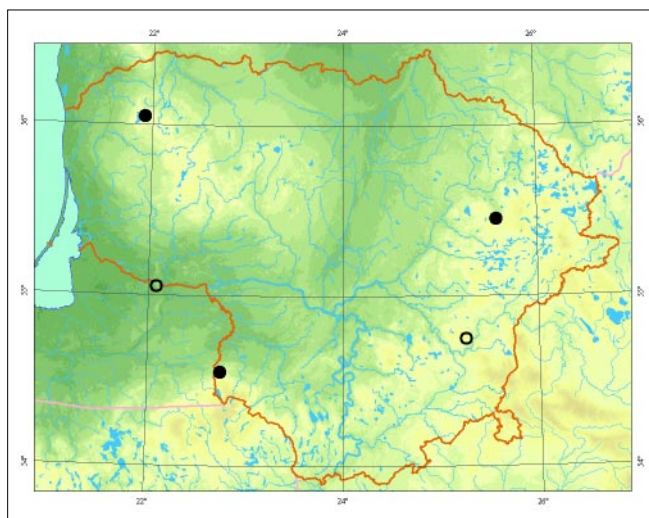
Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ėiaurės Afrikoje, Ėiaurės Amerikoje. Auga temperatinėje ir Vidurpempio jūros juostose.

Lietuvoje þinomos 6 radavietės.

Biologija ir ekologija. Simbiotrofas. Auga vasarà ir rudenà lapuoėiø, miðriuose, spygliuoėiø miðkuose. Termofilas. Aptinkamas atvirose, ðviesiose vietose. Mėgsta kalkingà dirvà. Ėiltesnio klimato zonose auga po bukais, àpuolais, kaðtonais. Lietuvoje auga po àpuolais, puðimis, eglėmis. Nuo baravyko paàpuolio (*B. luridus*) skiriasi tuo, kad dėmėtojo baravyko kotas be tinklelio, o paàpuolio kotas yra su rausvu tinkleliu.

Populiacijø gausumas. Lietuvoje þinomos 6 populiacijos.

Grėsmės ir apsauga. Senø medþiø kirtimas augavietėse ir jo sukelti medynø sudėties, ampiaus, mikroklimato pokyčiai, pomiðkio atþėlimas, sutankėjimas; dirvopempio rūgūtėjimas dėl oro tarðos.

Informacijos šaltiniai

Urbanas V., 1997: Kempiniečiai (*Polyporales*), þvynbaravykiečiai (*Strobilomycetales*), baravykiečiai (*Boletales*), guoteniečiai (*Hygrophorales*). – Lietuvos grybai, 8 (1). – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

A rare species. At present six populations are known.

Apraðė Jonas Kasparaviėius

Romualdo Barausko nuotrauka

Fechtnerio baravykas

Boletus fechtneri Velen.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (BASIDIOMYCETES)
ĖEIMA BARAVYKINIAI (BOLETACEAE)

2 (V) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Europoje.

Lietuvoje þinoma 1 radavietė Ginuėiø áþuolyne (Ignalinos r.).

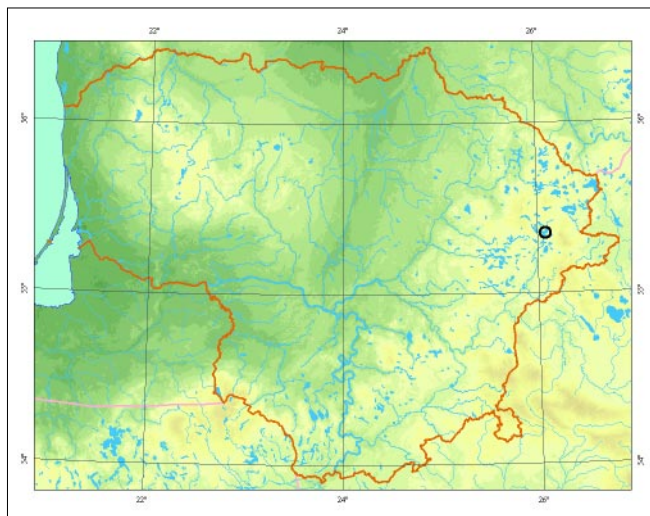
Biologija ir ekologija. Mikosimbiotrofas. Vasarà ir rudená auga miðriuose ir lapuoėiø miðkuose. Termofilas. Randamas atvirose vietose, miðko pievose arba miðko pakraðėiuose. Mėgsta kalkingà dirvoþemá. Ðiltesnio klimato zonose auga po bukais.

Populiacijø gausumas. Ðiuo metu þinoma 1 populiacija.

Grėsmės ir apsauga. Senø medþiø kirtimas, su tuo susiję medynø sudėties ir struktūros pokyčiai augavietėse; neganomø ir neðienaujamø pievø uþaugimas miðku; dirvoþemio rûgðtėjimas dėl oro tarðos, azotinė tarða.

Informacijos šaltiniai

Urbanas V., 1997: Kempinieėiai (*Polyporales*), þvynbaravykieėiai (*Strobilomycetales*), baravykieėiai (*Boleta-*

les), guotenieėiai (*Hygrophorales*). – Lietuvos grybai, 8 (1). – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

Vulnerable species, at present one population is known.

Apraðė Jonas Kasparaviėius

Vincento Urbono nuotrauka

Blyðkūsis baravykas

Boletus impolitus Fr.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)

ÐEIMA BARAVYKINIAI (*BOLETACEAE*)

1 (E) kategorija

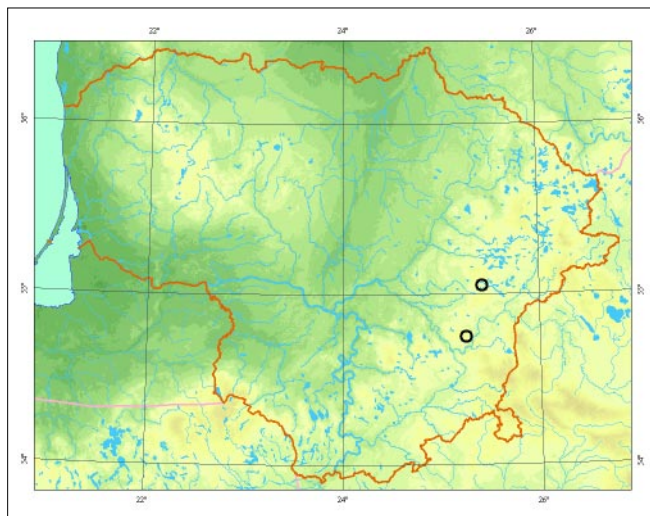
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygå rûðis árašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Ðiaurės Afrikoje, Ðiaurės Amerikoje. Auga temperatinėje ir Vidurpemio jūros zonose. Lietuvoje þinomos 2 radavietės Verkiø ir Asvejos regioniniuose parkuose.

Biologija ir ekologija. Simbiotrofas. Auga vasarà ir rudenà lapuoèiø miðkuose, parkuose. Aptinkamas atvirose vietose, miðko pievose, tankesniø miðkø pakraðèiuose. Termofilas. Mėgsta kalkingà dirvoþemà. Ðiltesnio klimato zonose auga po bukais, skroblais, àþuolais. Lietuvoje daþniausiai auga po àþuolais.

Linos Jasiukonytės pieðinys

Populiacijø gausumas. Ðiuo metu þinomos tik 2 populiacijos.

Grėsmės ir apsauga. Senø medþiø kirtimas, neðienaujamø ir neganomø pievø uþaugimas miðku, dirvoþemio rûgðtėjimas dėl oro tarðos.

Informacijos ðaltiniai

Urbonas V., 1997: Kempinieèiai (*Polyporales*), þvynbaravykieèiai (*Strobilomycetales*), baravykieèiai (*Boletales*), guotenieèiai (*Hygrophorales*). – Lietuvos grybai, 8 (1). – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

Endangered species, at present two populations are known in the eastern part of the country.

Apraðė Jonas Kasparavièius

Kislusis baravykas

Boletus pulverulentus Opat.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (BASIDIOMYCETES)
ĖEIMA BARAVYKINIAI (BOLETACEAE)

1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 1992 m.

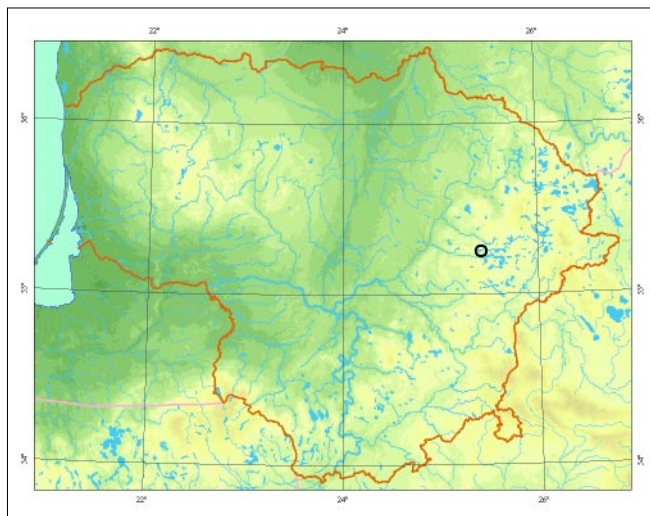
Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ðiaurės Amerikoje. Lietuvoje þinoma 1 radavietė Molėtø apylinkėse.

Biologija ir ekologija. Simbiotrofas. Auga vasarà ir rudenà lapuoėiø, miðriuose ir spygliuoėiø miðkuose, parkuose, ypaė àpuolynuose su lazdynø traku. Randamas atvirose ðviesiose vietose. Termofilas. Mėgsta kalkingà dirvopemà. Ðiltesnio klimato zonose auga po bukais, àpuolais, kitais plaėialapiais medþiais.

Populiacijø gausumas. Ðiuo metu þinoma 1 populiacija.

Linos Jasiukonytės pieðinys

Grėsmės ir apsauga. Medynø sudėties ir amþiaus pokyčiai dėl senø medþiø kirtimo, retinimo, pomiðkio suveðėjimas; dirvopemio rûgðtėjimas dėl oro tarðos.

Informacijos ðaltiniai

Urbonas V., 1997: Kempinieėiai (*Polyporales*), þvynbaravykieėiai (*Strobilomycetales*), baravykieėiai (*Boletales*), guotenieėiai (*Hygrophorales*). – Lietuvos grybai, 8 (1). – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

Endangered species, at present one population is known in the eastern part of the country.

Apraðė Jonas Kasparaviėius

Kartusis baravykas

Boletus radicans Pers.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA BARAVYKINIAI (*BOLETACEAE*)

1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąją knygą rûðis árašyta nuo 2000 m.

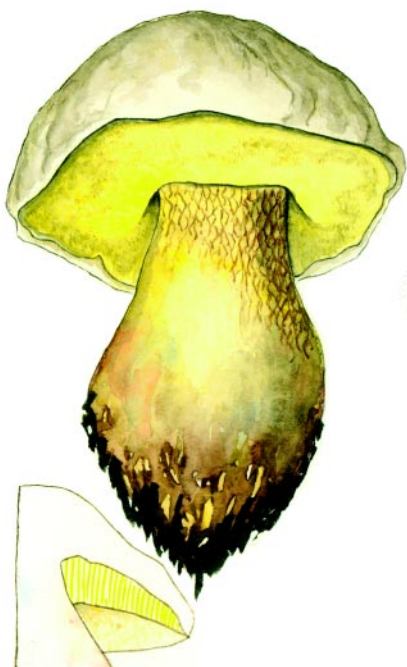
Paplitimas. Europoje, Ðiaurės Afrikoje. Auga temperatinėje ir Vidurpempio jûros zonose.

Lietuvoje þinomos 3 radavietės pietrytinėje ir ðiaurvakarinėje dalyje.

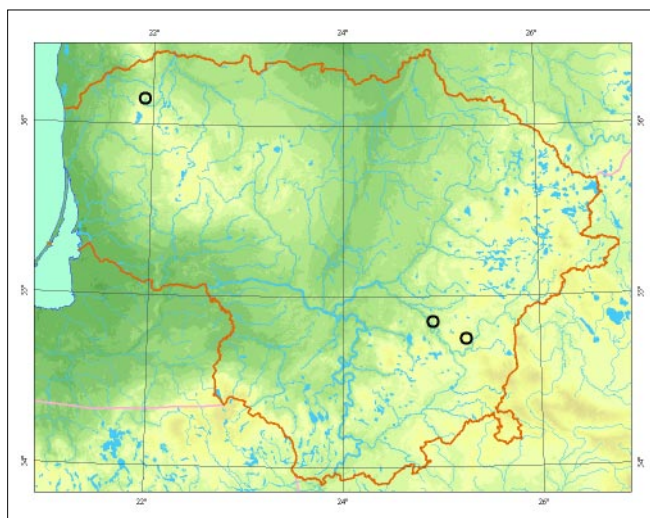
Biologija ir ekologija. Simbiotrofas. Auga vasarà ir rudenà lapuoðiu arba miðriuose miðkuose, miðkapielvėse. Aptinkamas atvirose vietose. Termofilas. Mėgsta kalkingà arba neutralų dirvoþemà. Ðiltesnio klimato zonose auga po bukais, skroblais, àþuolais, kaðtonais. Lietuvoje daþniausiai auga po àþuolais.

Populiacijų gausumas. Ðiuo metu Lietuvoje þinomos 3 populiacijos.

Grėsmės ir apsauga. Senų medþiu kirtimas, sanitariniai kirtimai, dėl kurių pakinta augaviečių medynų struktūra ir sudėtis; neðienaujamų ir neganomų pievų upaugimas miðku, dirvoþemio rûgðtėjimas dėl oro tarðos.

Ramutės Ðukevičienės pieðinys

Informacijos ðaltiniai

Urbonas V., 1997: Kempiniečiai (*Polyporales*), þvynbaravykiečiai (*Strobilomycetales*), baravykiečiai (*Boletales*), guoteniečiai (*Hygrophorales*). – Lietuvos grybai, 8 (1). – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

Endangered species, at present three populations are known.

Apraðė Jonas Kasparavičius

Skroblyninis raudonvirðis *Leccinum griseum* (Quél.) Sing. (sin. *L. carpini* (R. Schulz.) M. M. Moser ex D. A. Reid)

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (BASIDIOMYCETES)
ĖEIMA BARAVYKINIAI (BOLETACEAE)

2 (V) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 2005 m.

Paplitimas. Europoje.

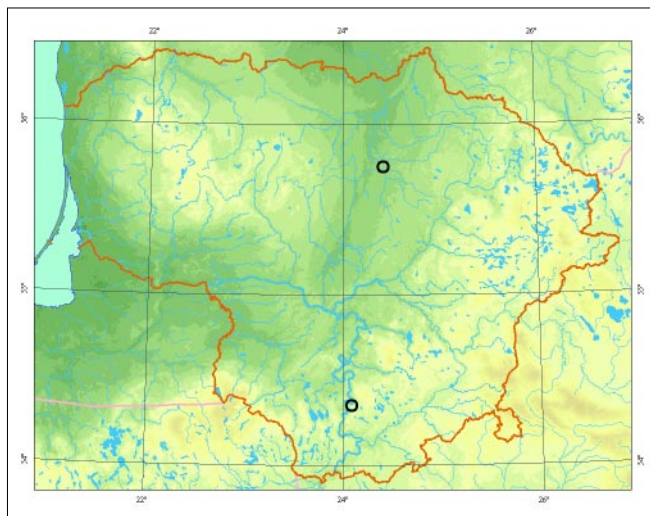
Lietuvoje þinomos 2 radavietës ðiaurinėje ir pietinėje dalyje.

Biologija ir ekologija. Simbiotrofas. Auga vasarà ir rudenà lapuoèiø ir miðriuose miðkuose. Daþniausiai aptinkamas po skroblais, lazdynais. Gali augti po tuopomis, àpuolais. Mëgsta kalkingà dirvopemà. Ðiltesnio klimato zonose auga po skroblais, taip pat aptinkamas po lazdynais, drebulėmis, tuopomis, reèiau – po berþpais, bukais, àpuolais.

Populiacijø gausumas. Ðiuo metu þinomos 2 populiacijos.

Linos Jasiukonytës pieðinys

Grësmës ir apsauga. Senø medþiø kirtimas augavietëse ir su tuo susijæ medynø sudëties ir struktûros pokyèiai. Dirvopemio rûgðtëjimas dël oro tarðos, azotinė dirvopemio tarða.

Informacijos ðaltiniai

Urbonas V., 1997: Kempinieèiai (*Polyporales*), þvynbaravykieèiai (*Strobilomycetales*), baravykieèiai (*Boletales*), guotenieèiai (*Hygrophorales*). – Lietuvos grybai, 8 (1). – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

Vulnerable species, at present two populations are known.

Apraðë Jonas Kasparavièius

Tikrasis juodbaravykis

Porphyrellus porphyrosporus (Fr. et Hök) E. J. Gilbert

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA BARAVYKINIAI (*BOLETACEAE*)

1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje. Reta rûðis visame areale. Lietuvoje þinomos 9 radavietës vakarinëje ir pietvakarinëje dalyje.

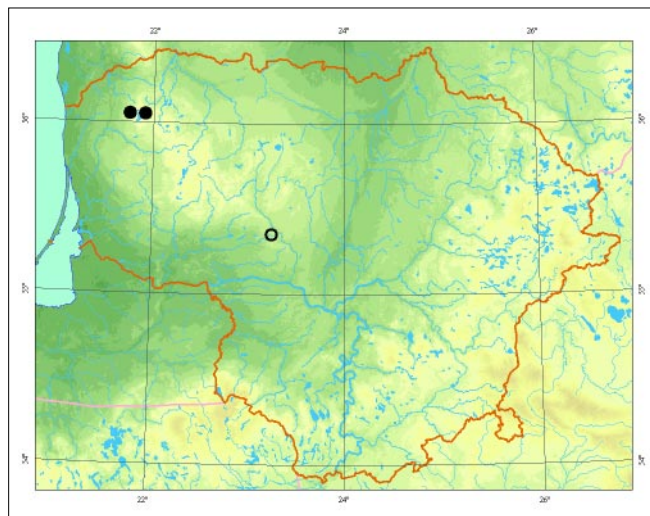
Biologija ir ekologija. Simbiotrofas. Auga vasarà ir rudenà lapuoëiø, miðriuose, spygliuoëiø miðkuose. Termofilas. Mëgsta rûgðëius dirvoþemius. Ðiltesnio klimato zonose auga po bukais.

Populiacijø gausumas. Ðiuo metu Lietuvoje þinomos 9 populiacijos.

Grësmës ir apsauga. Senø medþiø kirtimas, retinimas, dël kuriø pakinta augavietëms bûdinga medynø sudëtis ir struktûra, dirvoþemio savybës; azotinë dirvoþemio tarða.

Informacijos ðaltiniai

Urbanas V., 1997: Kempinieëiai (*Polyporales*), þvynbaravykieëiai (*Strobilomycetales*), baravykieëiai (*Boletales*),

les), guotenieëiai (*Hygrophorales*). – Lietuvos grybai, 8 (1). – Vilnius.
Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

Endangered species, at present nine populations are known.

Apraðë Jonas Kasparaviëius

Ernesto Kutorgos nuotrauka

Parazitinis aksombaravykis

Xerocomus parasiticus (Bull.) Quél.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (BASIDIOMYCETES)
ĖEIMA BARAVYKINIAI (BOLETACEAE)

2 (V) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ðiaurës Afrikoje, Ðiaurës Amerikoje.

Lietuvoje þinoma 1 radavietë Varnupiø apylinkëse, (Anykðëiø r.).

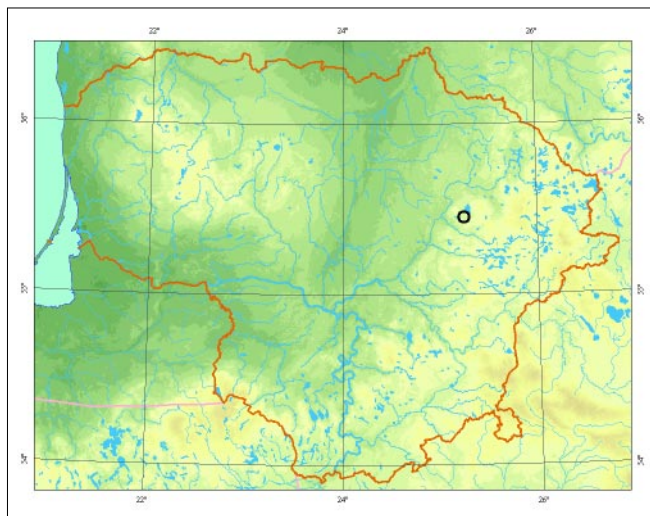
Biologija ir ekologija. Parazitas. Auga tik ant gyvø paprastosios ankðtenës (*Scleroderma citrinum*) vaisiakûniø. Aptinkamas vasarà ir rudenà lapuoðiø bei miðriuose miðkuose. Nuo kitø aksombaravykiø skiriasi parazitiniu gyvenimo bûdu.

Populiacijø gausumas. Ðiuo metu þinoma 1 populiacija.

Grësmës ir apsauga. Populiacijos gausumas priklauso nuo paprastosios ankðtenës (*Scleroderma citrinum*) gausumo.

Informacijos ðaltiniai

Urbanas V., 1997: Kempinieëiai (*Polyporales*), þvynbaravykieëiai (*Strobilomycetales*), baravykieëiai (*Boletales*), guotenieëiai (*Hygrophorales*). – Lietuvos grybai, 8 (1). – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

Vulnerable species, at present one population is known.

Apraðë Jonas Kasparaviëius

Eduardo Budrio nuotrauka

Raudonkepuris aksombaravykis

Xerocomus rubellus (Krombh.) Quél.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA BARAVYKINIAI (*BOLETACEAE*)

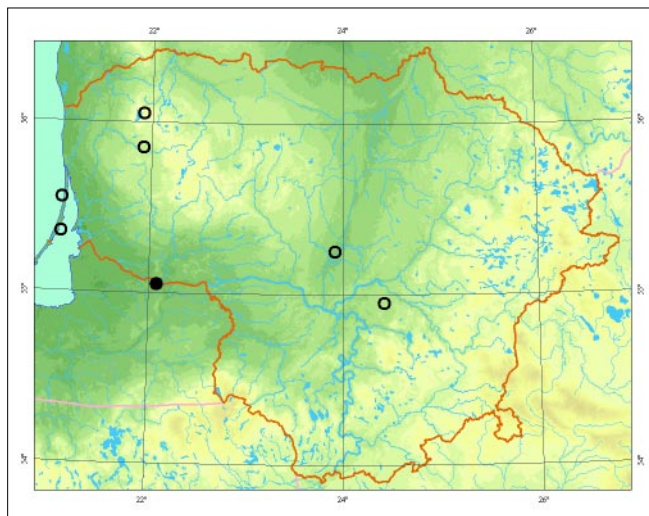
3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ðiaurės Afrikoje, Ðiaurės Amerikoje.

Lietuvoje þinomos 9 radavietės vakarinėje ir centrinėje dalyje.

Biologija ir ekologija. Simbiotrofas. Auga vasarà ir rudenà lapuoèiø ir miðriuose miðkuose, parkuose. Mėgsta kalkingà dirvoþemà. Ðiltesnio klimato zonose auga plaèialapiø lapuoèiø miðkuose po àpuolais, kað-tonais. Jaunus vaisiakûnius kartais galima supainioti su tokiais pat auksakoèio aksombaravykio (*Xerocomus chrysenteron*) vaisiakûniais, ypaè kol jø kepurėlės pavirðius dar nesutrûkinėjæs, taèiau *X. chrysente-*

ron sporos yra didesnės. Senus vaisiakûnius, jei jø kotas netenka būdingos raudonos spalvos, kartais galima supainioti su þalsvojo aksombaravykio (*Xerocomus subtomentosus*) vaisiakûniais.

Populiacijø gausumas. Ðiuo metu þinomos 8 populiacijos.

Grėsmės ir apsauga. Miðkø kirtimas ir su tuo susiję augavieèiø medynø sudėties, amþiaus, struktūros pokyèiai. Dirvoþemio rūgõtėjimas dėl oro tarðos, azotinė tarða.

Informacijos ðaltiniai

Urbanas V., 1997: Kempinieèiai (*Polyporales*), þvynbaravykieèiai (*Strobilomycetales*), baravykieèiai (*Boletales*), guotenieèiai (*Hygrophorales*). – Lietuvos grybai, 8 (1). – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

A rare species. At present eight populations are known.

Apraðė Jonas Kasparavièius

Linos Jasiukonytės pieðinys

Pilkoji voveraitė

Cantharellus cinereus (Pers.) Fr.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (BASIDIOMYCETES)
ĖEIMA VOVERAITINIAI (CANTHARELLACEAE)

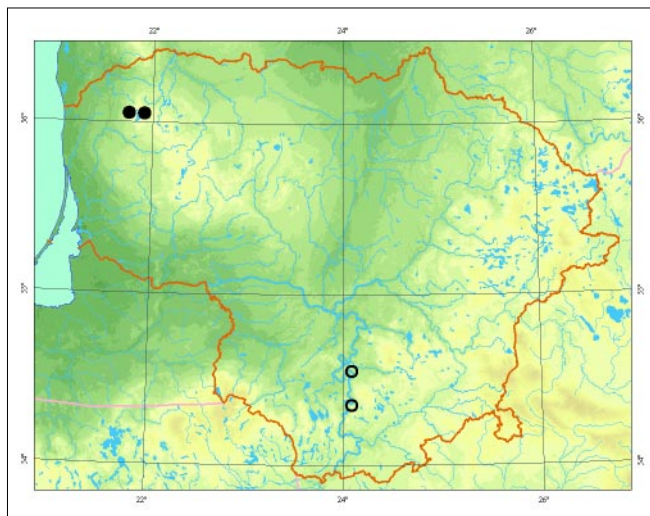
2 (V) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Gana reta rûðis visoje Europoje ir Ðiaurės Amerikoje.

Lietuvoje rasta vakarinėje ir pietinėje dalyje.

Biologija ir ekologija. Simbiotrofas. Vaisiakūniai vienamečiai, iðauga vėlyvą vasarà ir rudenà. Tamsiai pilki piltuvėlio formos, su lakšteliais, ðio grybo vaisiakūniai dažnai painiojami su paprastuoju trimitėliu (*Craterellus cornucopioides*), kurio vaisiakūniai pilki, bet kepurėlės apaėia lygi. Panaðios rûðies raukðlėtojo trimitėlio (*Pseudocraterellus sinuosus*) vaisiakūniø kepurėlės pilkðvai rudos, su raukðlėta kepurėlės apaėia. Pilkoji voveraitė auga ðalia plaėialapiø medpiø ir lazdynø augavietėse, turtingose maisto medpiagø. Daþniausiai randamas senuose lazdynø miðkeliuose, plaėialapiø miðkuose su lazdynais ar medþiais apaugusioje ganyklose. Kalcifilinė ir termofilinė rûðis, mėgstanti kalkingas augavietes su plona augaline danga, taip pat atviras

saulėtas vietas. Kartais auga ir spygliuoėiø miðkuose, kurie susiformavo upaugus miðkapievėms.

Populiacijø gausumas. Lietuvoje þinomos 4 radavietės. 2 radavietės yra Punios ðile ir Vidzgirio miðke (Alytaus r.) ir 2 – Berþoro bei Platelio girininkijose (Plungės r.).

Grėsmės ir apsauga. Plaėialapiø medpiø ir senø lazdynø krūmø kirtimas ir ganyklø apaugimas spygliuoėiais. Dirvoþemio rūgðtėjimas.

Informacijos ðaltiniai

Mazelaitis J., 1976: Lietuvos TSR Afiloforėiø eilės grybai. – Vilnius.
Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

A vulnerable species. Four localities are known in broadleaved forests in the western and southern parts of Lithuania.

Apraðė Reda Irðėnaitė

Linus Jasiukonytės pieðinys

Raukšlėtasis trimitėlis

Pseudocraterellus sinuosus (Fr.) Corner

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA VOVERAITINIAI (*CANTHARELLACEAE*)

4 (I) kategorija

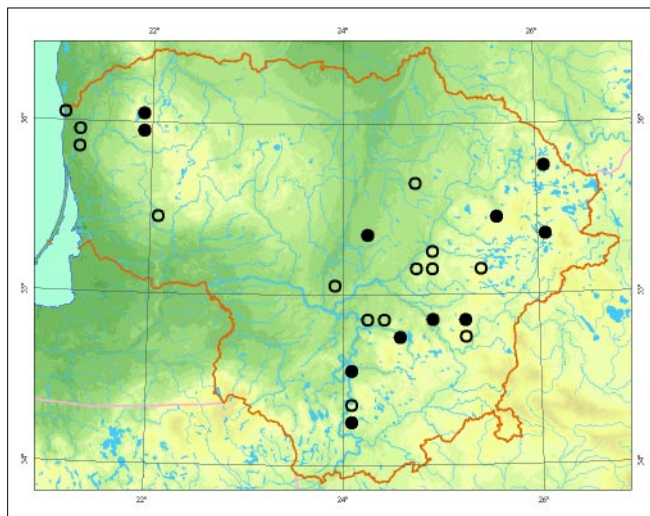
Statusas. Ą Lietuvos raudonąjā knygā rūđis ārađyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Ėiaurės ir Vidurio Europoje, retai randa-
ma Ėiaurės Amerikoje.

Lietuvoje daugiausia paplitusi vakarinėje, centrinėje,
pietrytinėje ir rytinėje dalyse.

Biologija ir ekologija. Simbiotrofas. Vaisiakūniai vien-
meėiai, iđauga rudenā. Ėapniausiai auga dirvoþemyje
đalia āpuolų ir lazdynų lapuoėių miđkuose, kartais
parkuose. Mėgsta tiek atviras vietas, tiek paūksmė,
bet pirmenybė teikia menkesne augaline danga pa-
dengtam dirvoþemiui. Nuo panađios rūđies pilkosios
voveraitės (*Cantharellus cinereus*) skiriasi pilkđvai ruda
kepurėlės spalva ir raukšlėta, bet ne ryđkia vagota
kepurėlės apaėia.

Populiacijos gausumas. Lietuvoje þinoma 30 radavie-
ėių su gausiomis populiacijomis Ąpuolijos miđke (Ute-
nos r.), Ėūkōtų miđke (Vilniaus r.), Þemaitijos nacio-
nalinio parko Platelio ir Berþoro girininkijose (Plun-
gės r.), Verkių apylinkėse (Vilniuje).

Grėsmės ir apsauga. Senų lapuoėių medynų kirtimas
ir spygliuoėių medynų ugdymas jų augavietėse. Pa-
klotės ardymas.

Informacijos šaltiniai

Mazelaitis J., 1976: Lietuvos TSR Afiloforėėių eilės
grybai. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

A rare species requiring more research. 30 localities
are known with abundant populations in the eastern,
southern and western parts of Lithuania.

Aprađė Reda Irđėnaitė

Jono Augustausko nuotrauka

Mėsingasis dyglutis

Hydnum rufescens Pers.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (BASIDIOMYCETES)
ĖEIMA DYGLUTINIAI (HYDNACEAE)

4 (I) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Plaèiai paplitusi Europoje ir Ðiaurës Amerikoje, bet gana reta.

Lietuvoje rûðis aptinkama vakarinëje, rytinëje, pietrytinëje ir centrinëje dalyse.

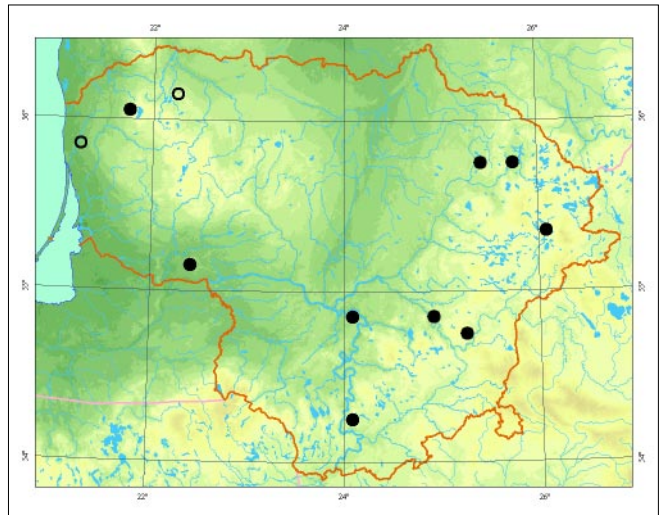
Biologija ir ekologija. Simbiotrofas. Vaisiakûniai vieni-meèiai, iðauga vëlyvà vasarà ir rudenà, daþniausiai grupëmis. Auga lapuoèiø miðkuose su àpuolais, liepomis, lazdynais, kartais spygliuoèiø miðkuose. Mëgsta drëgnesnės augavietės. Panaðus á raukðlëtàjà dyglutà (*Hydnum repandum*), kurio vaisiakûniai stambesni, mësingesni ir daþnesni sausesnëse augavietëse.

Populiacijos gausumas. Lietuvoje þinoma 12 radavieèiø. Populiacijos gausios.

Grësmës ir apsauga. Medþiø kirtimas, retinimas ar ûkinë veikla, kuri keièia augavietëms bûdingà medynø struktûrà. Dirvoþemio sausinimas.

Darius Norkûno nuotrauka

Informacijos ðaltiniai

Mazalaitis J., 1976: Lietuvos TSR Afiloforiejëiø eilës grybai. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

A rare species requiring more research. 12 localities are known, with abundant populations, mostly in broadleaved forests.

Apraðë Reda Irðënaite

Kamòtinis skylenis

Inonotus dryadeus (Pers.) Murrill

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (BASIDIOMYCETES)

DEIMA ÐIURKÐTENINIAI (HYMENOGASTRACEAE)

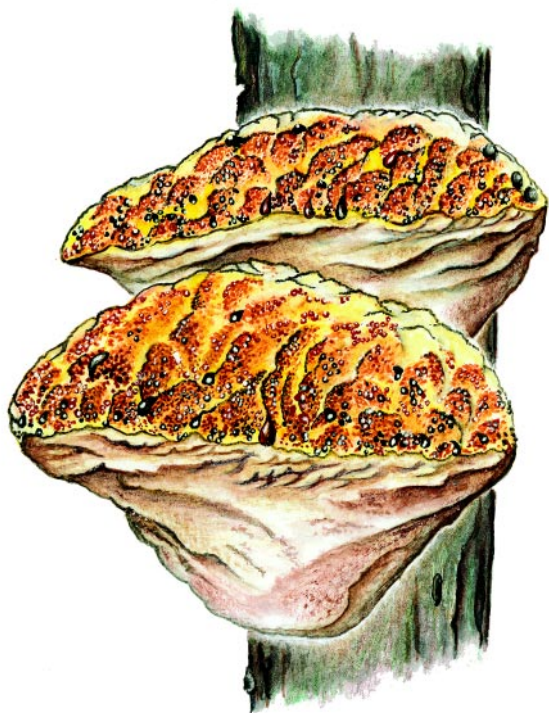
1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 1992 m.

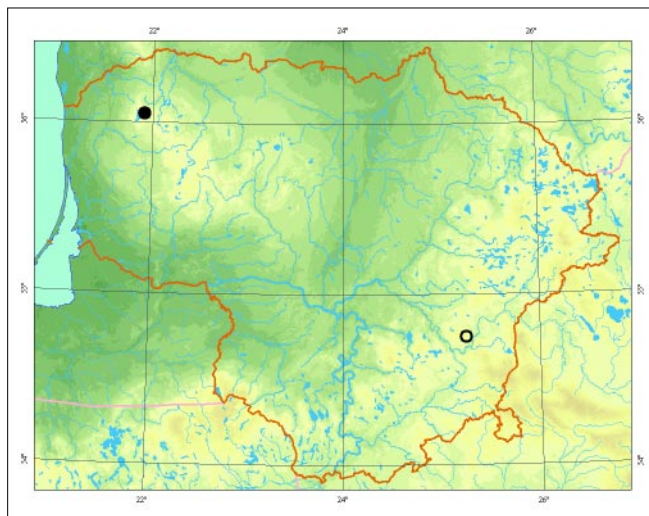
Paplitimas. Bûdingas cirkumborealinis ir meridianinis poliarinis paplitimas vidutiniø platumø zonoje. Rûðis randama Ðiaurës Afrikoje, Azijoje ir Ðiaurës Amerikoje. Europoje daugiausia paplitusi pietinëje ir centrinëje dalyje.

Lietuvoje rasta Ðiaurvakarinëje ir pietrytinëje dalyje.

Biologija ir ekologija. Parazitas, sukeliantis baltàjà gyvø medþiø Ðaknø ir Ðaknies kaklelio medienos puvinà. Vaisiakûniai vienmeèiai, iðauga vasarà ir rudenà. Jie stambûs ir kartais uþauga iki 40 cm. Auga ant labai stambiø senø àpuolø apatinëje kamieno dalyje, prie þemës, kartais ant Ðaknø. Mëgsta derlinguose dirvoþemiuose, atvirose augavietëse auganëius àpuolus. Panaðaus grybo àpuolinio skylenio (*Inonotus dryophilus*)

Linos Jasiukonytës pieðinys

vaisiakûniai iðauga aukòtai ant àpuolø kamienø ir turi jiems bûdingà grûdëtà grybienos branduolà.

Populiacijø gausumas. Lietuvoje þinomos 2 radavietës. Verkiø apylinkëse (Vilniuje) rastas 1980 m. Platelių eþero Pilies saloje (Plungës r.) rastas vienas vaisiakûnis buvo menkai iðsivystæs.

Grësmës ir apsauga. Senø stambiø àpuolø ir ávairaus amþiaus àpuolø medynø kirtimas ir jø augavieèiø uþsodinimas kitø lapuoèiø ar spygliuoèiø medynais. Pievø ir ganyklø apaugimas medþiais.

Informacijos ðaltiniai

Gricius A., Matelis A., 1997: Afiloforiejëiai (Aphyllophorales). – Lietuvos grybai, 6 (2). – Vilnius.

Sunhede S., Vasiliauskas R., 2003: Hotade tickor på ek i Litauen. – Svensk Botanisk Tidskrift, 97 (5): 252 – 265.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

An endangered species. Two localities are known in the Verkiø region (Vilnius) and Pilis Island in Platelių Lake (Plungë district).

Apraðë Reda Irðenaitë

Ąpuolinis skylenis

Inonotus dryophilus (Berk.) Murrill

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (BASIDIOMYCETES)
ĖEIMA ĖIURKĖTENINIAI (HYMENOGHAETACEAE)

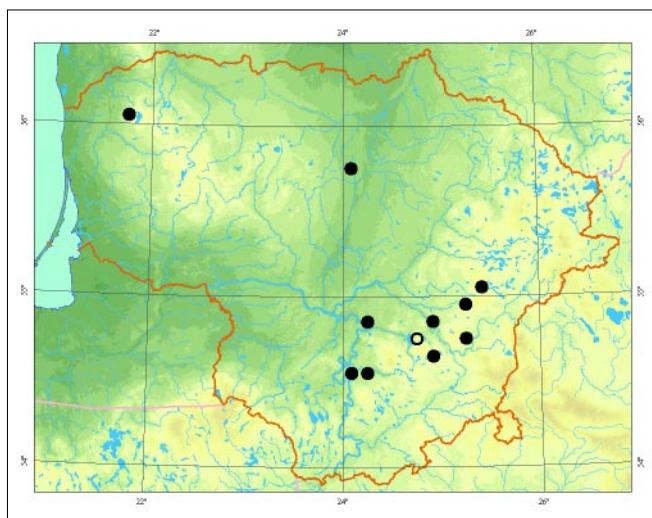
3 (R) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąą knyąą rųĖis árađyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Cirkumborealinė rųĖis Ėiaurinėje vidutinių platumų zonoje nuo Azijos iki Ėiaurės Amerikos. Europoje daugiausia paplitusi pietinėje ir centrinėje dalyje. Lietuvoje daugiausia auga pietrytinėje ir centrinėje dalyje.

Biologija ir ekologija. Parazitas, sukeliantis baltąją Ėerdiną gyvų medžių kamienų medienos puviną. Vaisiakūniai vienmeėiai, iĖauga vasarą ir rudeną. Auga ant vidutinio dydžio ir stambių ąpuolų, pavienių ar miĖkuose, ant kamieno (dviejų ir daugiau metrų aukđtyje) ar apatinų stambių Ėakų. PanaĖūs kamėtinio skylenio (*Inonotus dryadeus*) vaisiakūniai auga apatinėje ąpuolo kamieno dalyje.

Populiacijų gausumas. Lietuvoje žinoma 19 radaviečių su ypąė gausiomis populiacijomis Punios Ėile (Alytaus r.), Kauno ąpuolyne (Kaune), Gustonių miĖke (Panevėpio r.), Gojaus miĖke (Prienų r.), Dųkėtų apylinkėse (Vilniaus r.), Verkių ir Ėaliųjų ežerų apylinkėse (Vilniuje).

Grėsmės ir apsauga. Senų ąpuolų ir ávairaus amžiaus ąpuolų medynų kirtimas ir jų augaviečių upšodinimas kitais lapuoėiais ar spygliuoėiais. Pievų ir ganyklų apaugimas medžiais.

Informacijos šaltiniai

Gricius A., Matelis A., 1997: Afiloforieėiai (*Aphylllophorales*). – Lietuvos grybai, 6 (2). – Vilnius.

Sunhede S., Vasiliauskas R., 2003: Hotade tickor på ek i Litauen. – Svensk Botanisk Tidskrift, 97 (5): 252 – 265.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

A rare species. 19 localities are known with the largest populations in Punia forest (Alytus district), Kaunas oak forest (Kaunas), Gustonys forest (Panevėpys district), Gojus forest (Pienai district), the Dųkėtos environs (Vilnius district), and the Verkių and Ėalieji Lakes environs (Vilnius).

ApraĖė Reda IrĖėnaitė

Linus Jasiukonytės pieĖinys

Tamsiarudė kempinė

Phellinus nigrolimitatus (Romell) Bourdot et Galzin

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (BASIDIOMYCETES)

ĖEIMA ĖIURKĖTENINIAI (HYMENOGAETACEAE)

2 (V) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąją knygą rŭdis árašyta nuo 2005 m.

Paplitimas. Cirkumpoliarinė rŭdis borealiniuose spygliuočių miškuose. Paplitusi þemyninėje Europos dalyje. Lietuvoje rasta rytinėje ir pietinėje dalyje.

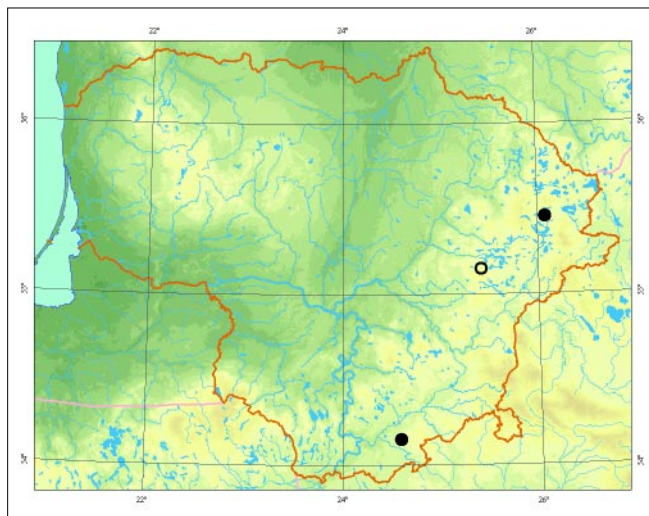
Biologija ir ekologija. Saprotrofas, sukeliantis baltąją medienos puviną. Vaisiakŭniai daugiamečiai. Auga ant stambiŭ, smarkiai suirusiŭ egliŭ virtuoliŭ, apaugusiŭ samanomis ir jau be þievės, dabniausiai apatinėje jŭ dalyje. Mėgsta ávairaus amþiaus, ypač senus, drėgnus eglynus.

Populiacijŭ gausumas. Þinomos 3 radavietės. Populiacijos negausios. Rasta Minėios girioje (Utenos r.), Bijutiškiŭ apylinkėse (Molėtŭ r.) ir Dzŭkijos nacionalinio parko Povilnio rezervate (Varėnos r.).

Grėsmės ir apsauga. Negyvos egliŭ medienos ŭalini-mas iŭ miškŭ, senŭ eglynŭ kirtimas.

Linos Jasiukonytės piešinys

Informacijos ŭaltiniai

Gricius A., Matelis A., 1997: Afiloforėėiai (*Aphyllophorales*). – Lietuvos grybai, 6 (2). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

A vulnerable species. Three localities are known. Populations are not abundant.

Apraðė Reda Irŭėnaitė

Pilkoji baravykpintė

Boletopsis grisea (Peck) Bondartsev et Singer

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (BASIDIOMYCETES)

DEIMA DYGLENINIAI (BANKERACEAE)

2 (V) kategorija

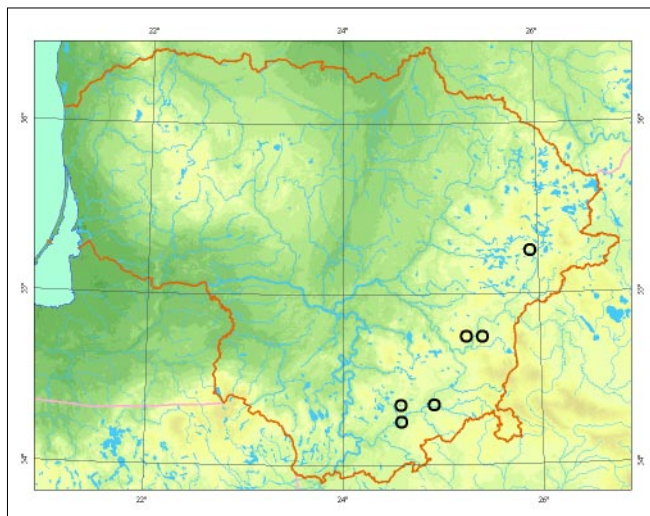
Statusas. Á Lietuvos raudonąją knygą rūdis árašyta nuo 2005 m.

Paplitimas. Plačiai paplitusi rūdis, bet gana retai aptinkama borealinėje zonoje Europoje ir Ėiaurės Amerikoje. Europoje labiau paplitusi ėemyninėje dalyje. Lietuvoje rasta rytinėje, pietrytinėje ir pietinėje dalyse.

Biologija ir ekologija. Simbiotrofas. Vaisiakūniai vienameėiai, iĖauga rudená. Auga atviruose sausuose kerpĖiliuose ir sudaro mikorizá su puĖimis. Būdingas brandiems puĖdynams, bet gali iĖaugti ir jaunesniame sodintame miĖke. Randama prie senų puĖų, saulės apĖviestose vietose. Ėis grybas labai panašus á *Boletopsis leucomelaena*, kurio vaisiakūnio kepurėlė tamsesnė ir kuris auga eglynuose.

Populiacijų gausumas. Lietuvoje ėinomos 9 radavietės. Kelerius metus grybas buvo rastas Senosios Varėnos ir Valkininkų apylinkėse. Po vieną kartą Valakampiuose ir Naujuosiuose Verkiuose (Vilniuje), Nemėnėnės (Vilniaus r.), Pirėiupių (Varėnos) ir Kaltanėnų (Ėvenėionių r.) apylinkėse. Dauguma radavietėjų buvo iki 1959 m., viena – 1988 m.

Grėsmės ir apsauga. Senų puĖdynų kirtimas ir jų sukcesija á miĖrų spygliuočių miĖkà tuo atveju, kai natū-

ralūs miĖko gaisrai sausose puĖdynų augavietėse yra ilgà laikà kontroliuojami.

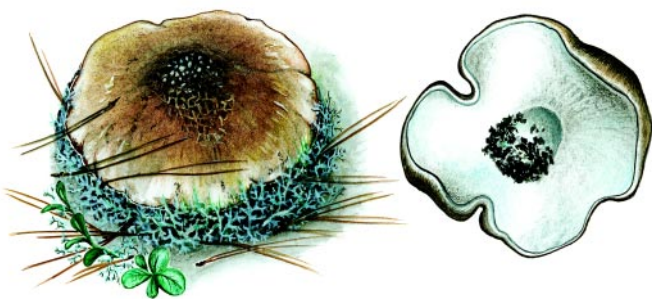
Informacijos šaltiniai

Gricius A., Matelis A., 1997: Afiloforėėiai (*Aphyllophorales*). – Lietuvos grybai, 6 (2). – Vilnius. Herbariumo pavyzdėiai: BILAS.

Summary

A vulnerable species. Nine localities are known in dry pine forests mostly in the southern and southeastern parts of Lithuania.

ApraĖ Reda IrĖėnaitė

Linos Jasiukonytės pieĖinys

Keturskiautis pvaigpdinas

Geastrum quadrifidum DC.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA PVAIGPDININIAI (*GEASTRACEAE*)

4 (I) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygā rūdis árašyta nuo 2000 m.

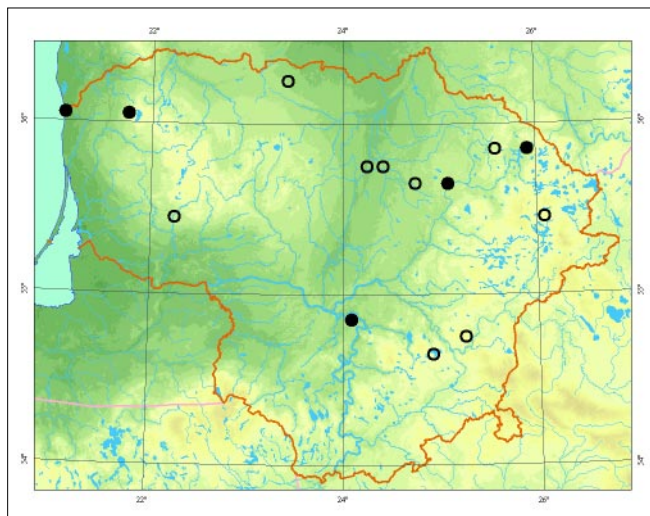
Paplitimas. Visoje Europoje, taip pat Rytø Sibire, Indijoje, Australijoje, Naujojoje Zelandijoje, Ėiaurės ir Pietø Amerikoje.

Lietuvoje rūdis daugiausia paplitusi vakarinėje, Ėiaurinėje ir rytinėje dalyse.

Biologija ir ekologija. Saprotrofas. Vaisiakūniai vieniemečiai, iðauga rudenā, bet seni vaisiakūniai kartais iðlieka iki kitø metø pavasario. Auga spygliuoėiø, kartais miðriuose miðkuose po senomis eglėmis, ant storos spygliø paklotės, kartais ant senø skruzdėlynø. Mėgsta vandeniui ir orui laidø dirvoþemā.

Populiacijø gausumas. Lietuvoje þinoma 16 radavieėiø. Kelis kartus grybas buvo rastas Verkiø apylinkėse (Vilniuje) ir Uþtrakiø miðke (Trakø r.).

Grėsmės ir apsauga. Miðkø kirtimas ir negyvos medienos Ėalinimas, miðko paklotės ardymas.

Informacijos šaltiniai

Mazelaitis J., 1982: Lietuvos TSR gasteromicetai. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

A rare species requiring more research. 16 localities are known. Found on several occasions in the Verkiiai environs (Vilnius) and Uþtrakis forest (Trakai district).

Apraðė Reda Irðėnaitė

Ernesto Kutorgos nuotrauka

Didysis pvaigpdinas

Geastrum triplex Jungh., (sin. *G. indicum* (Klotzsch) Rauschert)

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (BASIDIOMYCETES)
ĖEIMA PVAIGPDINIAI (GEASTRACEAE)

4 (I) kategorija

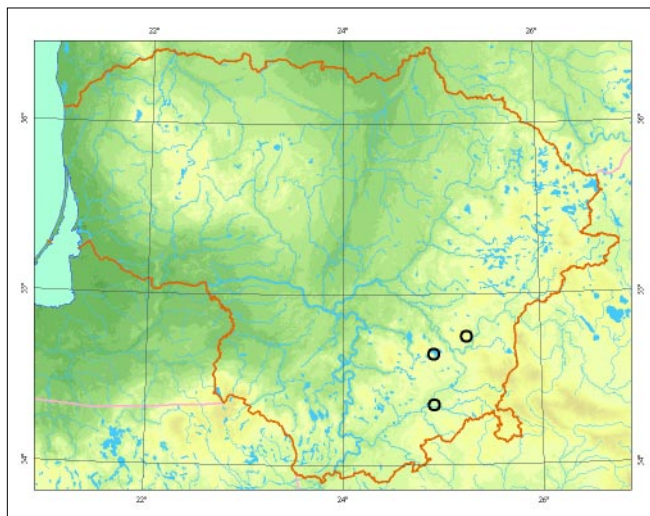
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Plaèiai paplitusi temperatinėje ir paatog-ràpiø zonose. Randama visoje Europoje. Lietuvoje rûðis rasta pietrytinėje dalyje.

Biologija ir ekologija. Saprotrofas. Vaisiakûniai vien-meèiai, iðauga rudenà, bet iððpiûvæ kartais iðlieka iki kitø metø pavasario. Auga senuose lapuoèiø miðkuose ir parkuose ant nukritusiø lapø ir spygliø paklo-tës. Mėgsta kalkingà, humusingà dirvoþemà ir atvi-resnes vietas. Kartais iðauga ðalia senø medþiø ka-mienø ar virtuoliø.

Populiaciø gausumas. Lietuvoje þinomos 3 radavietës. Po vienà kartà grybas rastas Uþtrakio parke (Trakø r.), Pirèiupiø apylinkëse (Varėnos r.), kelerius metus buvo rastas Verkiø apylinkëse (Vilniuje). Nuo 1978 m. dau-giau neaptiktas.

Grėsmės ir apsauga. Senø lapuoèiø medþiø kirtimas, atvirø vietø uþaugimas krūmais, dirvoþemio rûgðtėjimas.

Informacijos ðaltiniai

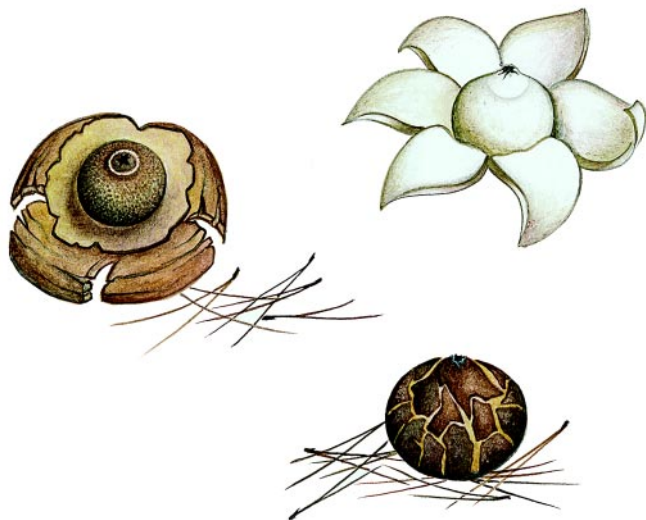
Mazalaitis J., 1982: Lietuvos TSR gasteromicetai. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

A rare species requiring more research. Three localities are known in the southeastern part of Lithuania. Not observed since 1978.

Apraðė Reda Irðėnaitė

Linos Jasiukonytės pieðinys

Piestinis pirštūnis

Clavariadelphus pistillaris (L.) Donk

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (BASIDIOMYCETES)
ĖEIMA KUOKINIAI (GOMPHACEAE)

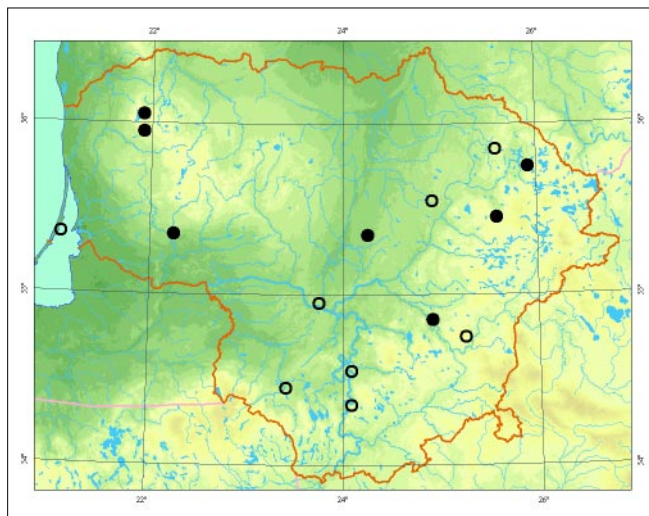
3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rŭðis áraðyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Visoje Europoje, Ðiaurės Amerikoje ir Pietø Azijoje.

Lietuvoje rŭðis rasta vakarinėje, pietinėje, centrinėje ir rytinėje dalyse.

Biologija ir ekologija. Saprotrofas. Vaisiakūniai vienameiiai, iðauga vėlyvà vasarà ir rudenà, daþniausiai grupėmis. Ochros spalvos buopės pavidalo vaisiakūniai uþauga iki 6–20 cm dydþio. Auga daþniausiai lapuoèiø miðkuose su àpuolais, kartais miðriuose miðkuose su eglėmis, kuriø stora samanø danga. Mėgsta kalkingà dirvoþemà.

Populiacijø gausumas. Lietuvoje þinoma 15 radavieèiø. Ðiuo metu gausiausios populiacijos Tyrelio miðke (Tau-ragės r.) ir Àpuolijos miðke (Utenos r.). Iki 1980 m. kelis kartus grybas buvo rastas Ðaliøjø eþerø (Vilniuje) ir Rageliø (Rokiðkio r.) apylinkėse.

Grėsmės ir apsauga. Medþiø kirtimas, retinimas ar ūkinė veikla, kuri keièia augavietės būdingà medynø struktūrà ir samanø dangos storà. Dirvoþemio rūgðtėjimas.

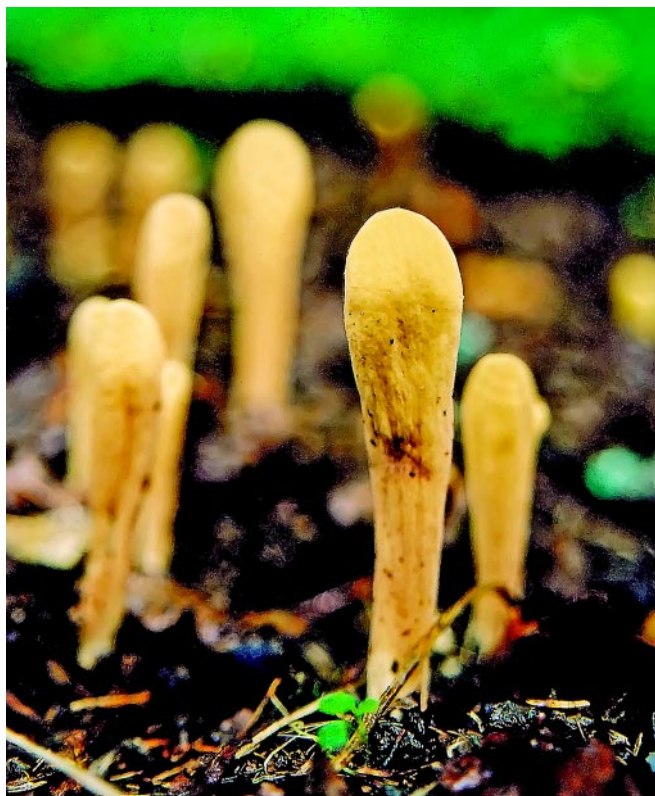
Informacijos ðaltiniai

Mazelaitis J., 1976: Lietuvos TSR Afiloforieèiø eilės grybai. – Vilnius.
Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

A rare species. 15 localities are known, the largest current populations in the western and eastern parts of Lithuania.

Apraðė Reda Irðėnaitė

Darius Norkūno nuotrauka

Didysis kuokas

Gomphus clavatus (Pers.) Gray

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (BASIDIOMYCETES)
ĖEIMA KUOKINIAI (GOMPHACEAE)

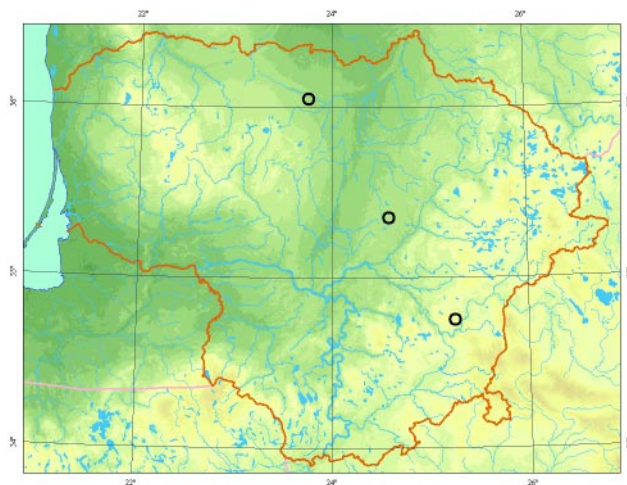
1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Plaèiai paplitusi rûðis, bet reta Europoje. Rasta Azijoje ir Ðiaurës Amerikoje. Lietuvoje paplitusi rytinëje dalyje. Po 1 radavietæ yra centrinëje ir ðiaurinëje dalyje.

Biologija ir ekologija. Simbiotrofas. Vaisiakûniai vieni-meèiai, iðauga rudená. Apversto kûgio ar piltuvëlio formos pilkai ar gelsvai violetinës spalvos vaisiakûniai uþauga iki 15 cm aukðëio. Auga samaniniuose eglynuose, pusiau neutraliuose ir kalkinguose molio dirvoþemiuose, kalvotose vietovëse. Mëgstá aukðto boniteto senus, turtingus rûðiø eglynus.

Populiacijø gausumas. Þinomos 3 radavietës. Ðeðis kartus grybas rastas Vilniuje, prie Ðaliejø eþerø, po 1 radavietæ buvo Klusiðkiø miðke (Pakruojo r.) ir Sevei-

kiø miðke (Ukmergës r.). Nuo 1974 m. daugiau nebuvo rastas.

Grësmës ir apsauga. Medþiø kirtimas, retinimas ar ûkinë veikla, kuri keièia augavietëms bûdingà medynø struktûrà ir samanø dangos storá. Dirvoþemio rûgðtëjimas.

Informacijos ðaltiniai

Mazelaitis J., 1976: Lietuvos TSR Afiloforiejø eilës grybai. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

An endangered species. Three localities are known, the most abundant near Ðalieji Lakes in Vilnius, not found since 1974.

Apraðë Reda Irðënaitë

Linos Jasiukonytës pieðinys

Atskiroji lentarija

Lentaria byssiseda Corner

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (BASIDIOMYCETES)
DEIMA KUOKINIAI (GOMPHACEAE)

4 (I) kategorija

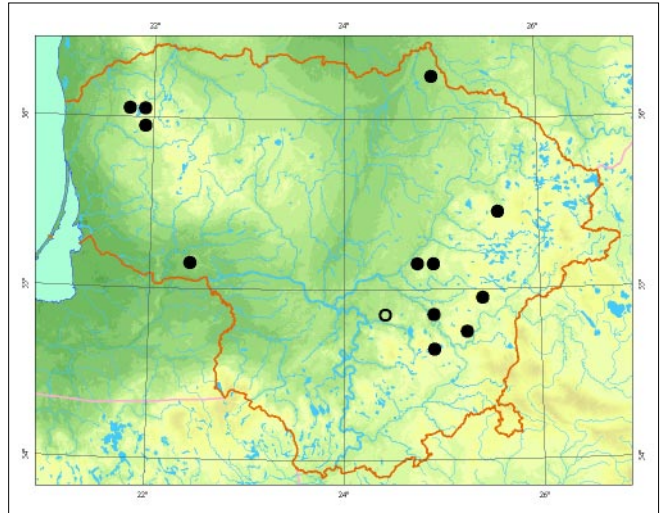
Statusas. Á Lietuvos raudonąją knygą rūdis árašyta nuo 2003 m.

Paplitimas. Visame áiauriniame pusrutulyje. Paplitimas atogrąpose nėra aiškus.

Lietuvoje daugiausia randama vakarinėje ir pietrytinėje dalyje.

Biologija ir ekologija. Saprotrofas. Vaisiakūniai vieniemeiai, iðauga vasarà ir rudenà. Auga ant medienos, miðko paklotės ir medpių pievės. Lietuvoje dabniausiai randamas ant stambių lapuočių – àpuolų, uosių ir klevų – kamieno pievės (tarpuose), rečiau – ant paklotės (smulkių eglių ar lapuočių ðakelių) miðriuose miðkuose ir eglynuose.

Populiacijų gausumas. Þinoma 14 radaviečių su gausiomis populiacijomis Àpuolijos miðke (Utenos r.), Dūkotos miðke (Vilniaus r.) ir Þemaitijos nacionaliniame parke (Plungės r.).

Grėsmės ir apsauga. Senų lapuočių, ypač àpuolų, kirtimas ir miðkų valymas ðalinant medienos nuokritas, paklotės ardymas.

Informacijos šaltiniai

Mazelaitis J., 1976: Lietuvos TSR Afiloforietų eilės grybai. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

A rare species requiring more research. 14 localities are known with abundant populations in Àpuolija forest (Utena district), Dūkotos forest (Vilnius district) and Þemaitija NP (Plungė district). Mostly found on the bark of old oaks.

Apraðė Reda Irðenaitė

Vytauto Uselio nuotrauka

Auksaspalvis ūakoėius

Ramaria aurea (Schaeff.) Ouel.

KLASė PAPėDGRYBIAI (BASIDIOMYCETES)
ėEIMA KUOKINIAI (GOMPHACEAE)

2 (V) kategorija

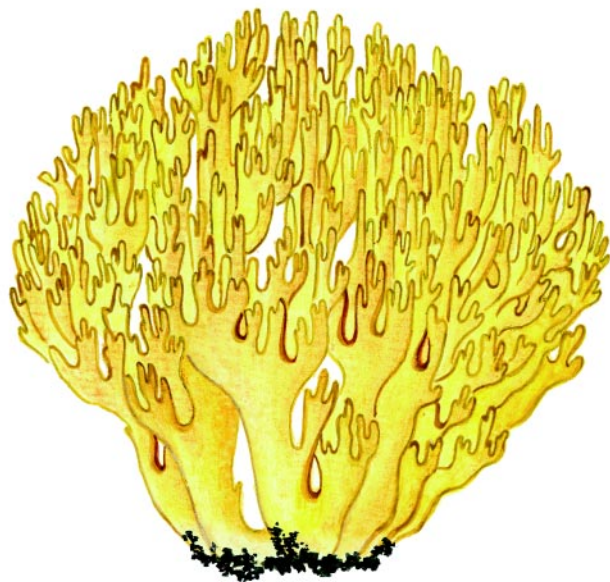
Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūėis āraėyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Paplitusi visuose ėemynuose. Lietuvoje rūėis rasta pietinėje ir pietrytinėje dalyje.

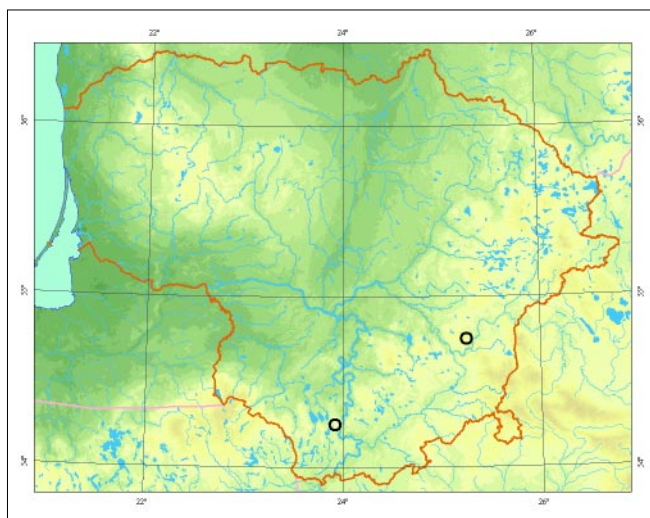
Biologija ir ekologija. Simbiotrofas. Vaisiakūniai vienameėiai, iėauga rudenā. Ryėkiai geltonos spalvos ūakoėi vaisiakūniai primena koralā. Auga lapuoėiė, kartais spygliuoėiė miėkuose. Mėgsta brandėius miėkus su stora miėko paklote. Pietė Europoje daėniau siejamas su bukais.

Populiacijė gausumas. Lietuvoje ėinomos 2 radavietės. Tris kartus grybas rastas ėaliejiė eėerė apylinkėse (Vilniaus r.) ir Dzirmiėkio girininkijoje, Miroslovo apylinkėse (Alytaus r.). Nuo 1970 m. daugiau nebuvo rastas.

Grėsmės ir apsauga. Medėiė kirtimas, retinimas ar ūkinė veikla, kuri keiėia augavietėms būdingā medynė struktūrā.

Linės Jasiukonytės pieėinys

Informacijos ūaltiniai

Mazeliaitis J., 1976: Lietuvos TSR Afiloforieėiė eilės grybai. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdėiai: BILAS.

Summary

A vulnerable species. Two localities are known in the palieji Lakes environs (Vilnius) and Dzirmiskis forest (Alytus district), yet has not been observed since 1970.

Apraėė Reda Irėėnaitė

Ėuniðkoji poniabudė

Mutinus caninus (Huds.) Fr.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)

ĖEIMA PONIABUDINIAI (*PHALLACEAE*)

1 (E) kategorija

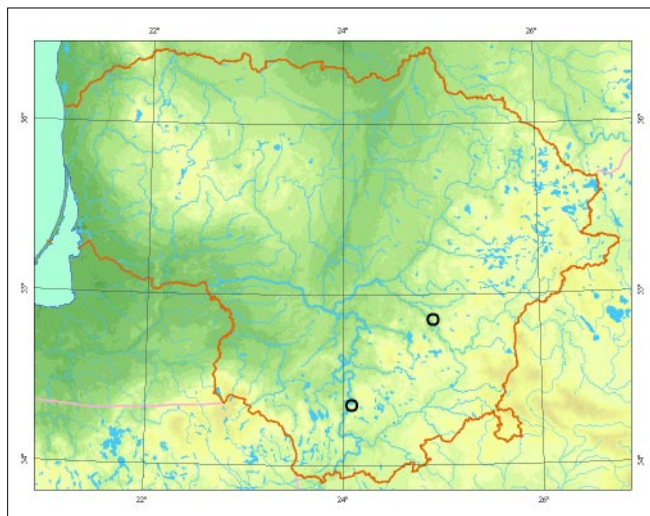
Statusas. Á Lietuvos raudonąjå knygå rûðis åraðyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Plaėiai paplitusi ðiauriniame pusrutulyje. Lietuvoje rasta pietrytinėje ir pietinėje dalyje.

Biologija ir ekologija. Saprotrofas. Vaisiakûniai vien-meėiai, iðauga rudenå. Auga turtinguose maisto medþiagø dirvøpemiuose, tamsiose ir drėgnose augavietėse ant ðlapios sutræðusios medienos liekanø ar ðalia jø, ypaė lapuoėiø virtueliø ir ðakø. Daþniausiai grybas aptinkamas ðalia lapuoėiø: uosiø, guobø, skroblø, åpuolø ir lazdynø. Mėgsta kalkingus dirvøpemius ir ðiltesnio klimato vietas. Kitose Europos ðalyse auga prie bukø. Ėuniðkoji poniabudė panaði å *Mutinus ra-*

Linor Jasiukonytės pieðinys

venalli, kurio receptakulas (kotas) ryðkios karmino spalvos, þalia sporø masė labai greit iðnyksta ir kvapas daug stipresnis.

Populiacijos gausumas. Þinomos 2 radavietės: Vidzgirio miðke (Alytaus r.) ir Dûkôtø miðke (Vilniaus r.). Nuo 1985 m. grybas nebuvo rastas.

Grėsmės ir apsauga. Lapuoėiø medþiø kirtimas grybui tinkamose augavietėse, ypaė medienos liekanø ðalinimas.

Informacijos ðaltiniai

Mazeliaitis J., 1982: Lietuvos TSR gasteromicetai. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

An endangered species. Two localities are known, in Vidzgirio forest (Alytus district) and Dûkôtos forest (Vilnius district). Not found since 1985.

Apraðė Reda Irðėnaitė

Hadriano poniabudė

Phallus hadriani Vent.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (BASIDIOMYCETES)

DEIMA PONIABUDINIAI (PHALLACEAE)

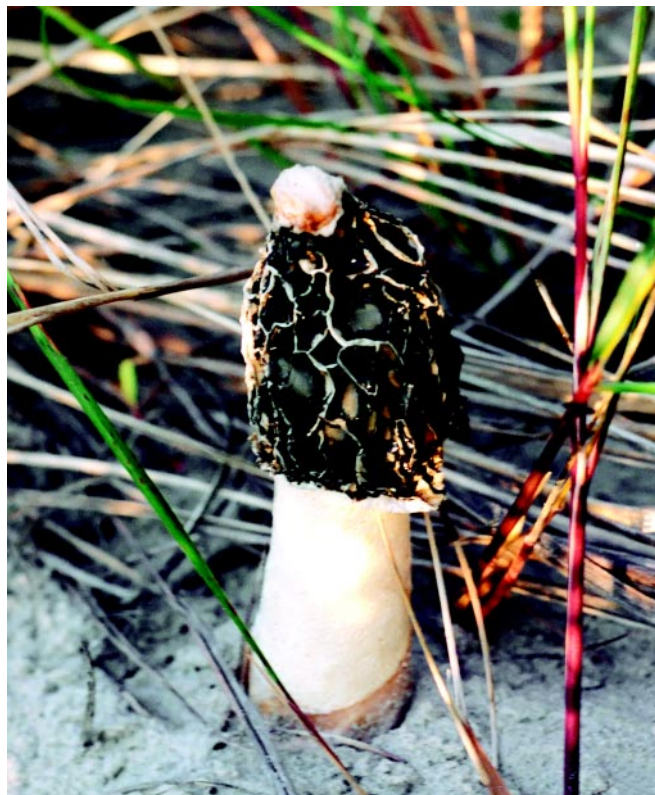
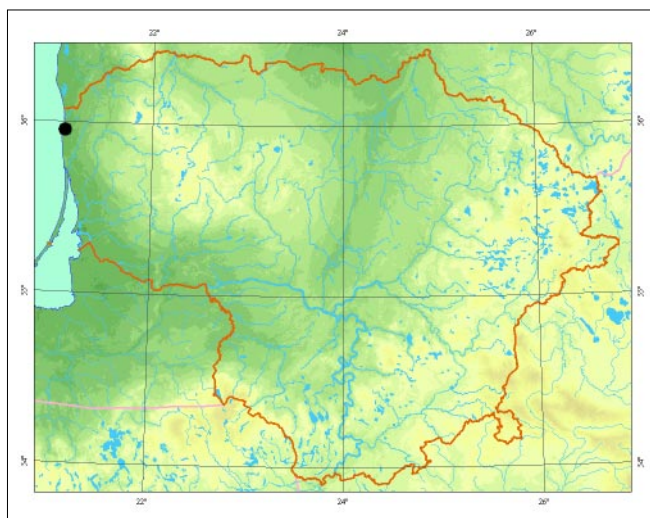
1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąją knygą rūðis árašyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Europoje daugiausia paplitusi pietinėje dalyje. Rasta Ðiaurės Amerikoje ir Azijoje. Lietuvoje aptikta vakarinėje dalyje.

Biologija ir ekologija. Saprotrofas. Vaisiakūniai vienamečiai, iðauga vasarà ir rudenà. Psamofilinė rūðis. Auga smėlio kopose tarp poliø, atvirose vietose, kuriose smėlis labai ákaista nuo saulės. Nuo plaèiai paplitusios paprastosios poniabudės (*Phallus impudicus*) skiriasi augaviete (pastaroji paplitusi lapuoèiø ir miðriuose miðkuose) ir rausvos spalvos kiauðinio stadijos jaunu vaisiakūniu.

Populiacijø gausumas. Ðinoma 1 radavietė Palangos kopose.

Ernesto Kutorgos nuotrauka

Grėsmės ir apsauga. Kopø apbeldinimas, jø upstatymas pastatais ir takø tiesimas, kopø augalijos sunaikinimas.

Informacijos ðaltiniai

Mazelaitis J., 1982: Lietuvos TSR gasteromicetai. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

An endangered species. One locality is known in the Palanga dunes (Palanga).

Apraðė Reda Irðėnaitė

Suaugtinė dirvapintė

Albatrellus confluens (Alb. et Schwein.) Kotl. et Pouzar

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (BASIDIOMYCETES)
ĖEIMA DIRVAPINTINIAI (ALBATRELLACEAE)

4 (I) kategorija

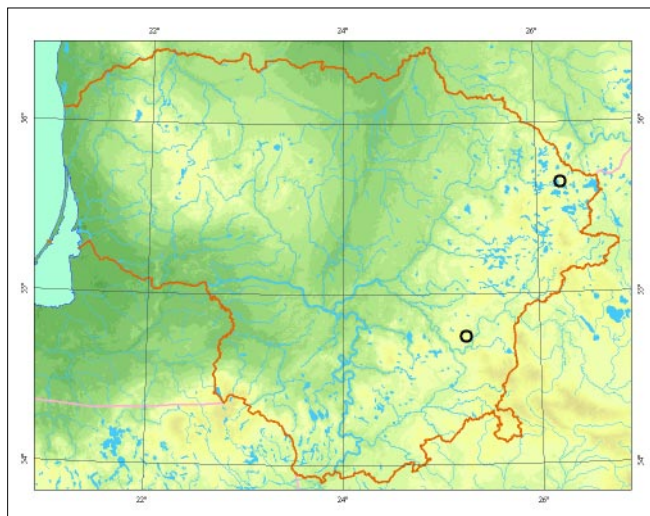
Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygå rūðis árašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Cirkumborealiniē subkontinentinio paplitimo rūðis, aptinkama spygliuoēiø miðkø ekosistemo-se. Nerasta Portugalijoje, Anglijoje, Danijoje, Vakarø Prancūzijoje, Belgijoje, Ŗiaurēs Vakarø Vokietijoje ir vakarinēse Skandinavijos pakrantēse.

Lietuvoje rasta rytiniēje ir pietrytinēje dalyje.

Biologija ir ekologija. Simbiotrofas. Vaisiakūniai vien-meēiai, iðauga vėlyvā vasarā ir rudenā. Daþniausiai auga grupėmis, po 6 – 12 vaisiakūniø. Kartais jie būna suaugę kepurėlėmis ar kotais. Kreminės spalvos su blyðkiai raudonu atspalviu porø pavirðius skiria ðā grybā nuo eglynuose auganēios avinės dirvapintės (*Albatrellus ovinus*), kurios vaisiakūniø porø pavirðius paliestas ar pabeistas ryðkiai pageltonuoja. Suaugtinė dirvapintė auga ant dirvøpemio tarp samanø spygliuoēiø miðkuose, reēiau ant papuvusiø kelmø, daþniausiai po puðimis, kartais po eglėmis. Gana plaēios ekologinės amplitudės grybas.

Populiacijø gausumas. Lietuvoje þinomos 2 radavietės. Naujøjø Verkiø apylinkēse (Vilniuje) grybas rastas kelerius metus ið eilės. Kita radavietė – Samavo

eþero pakrantėje (Zarasø r.). Po 1956 m. daugiau nebuvo rastas.

Grėsmės ir apsauga. Senø spygliuoēiø miðkø, ypaē puðynø, kirtimas ir negyvos medienos ðalinimas, samanø dangos pabeidimai.

Informacijos ðaltiniai

Gricius A., Matelis A., 1997: Afiloforieēiai (*Aphylllophorales*). – Lietuvos grybai, 6 (2). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

A rare species requiring more research. Two localities are known, found on three occasions in the south-eastern part of Lithuania near Verkiai (Vilnius). Not observed since 1956.

Apraðė Reda Irðėnaitė

Linos Jasiukonytės pieðinys

Krokinis minkðtenis

Hapalopilus croceus (Pers.) Donk, (sin. *Aurantioporus croceus* (Pers.) Murrill)

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (BASIDIOMYCETES)
ÐEIMA MINKÐTENINIAI (HAPALOPILACEAE)

3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Cirkummeridianinë rûðis vidutiniø platumø zonoje. Europoje rûðies paplitimas sutampa su àpuolo arealu, iðskyrus ðiaurinë jo ribà.

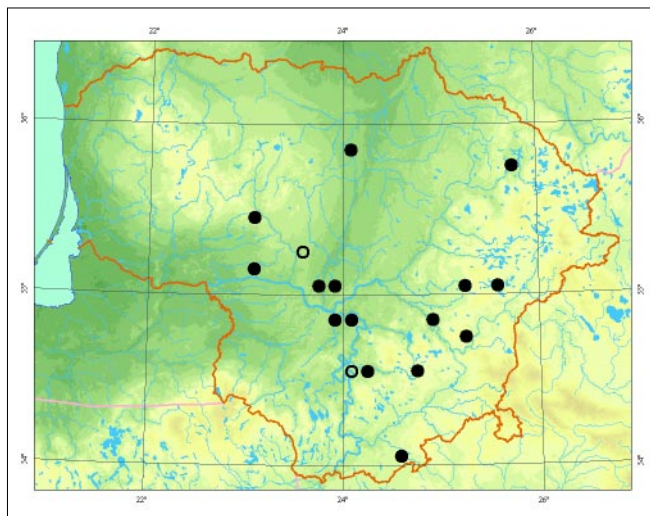
Lietuvoje daugiausia paplitusi pietrytëiø ir centrinëje dalyje.

Biologija ir ekologija. Parazitas, sukeliantis baltàjà gyvø medþiø kamienø ðerdies puvinà. Vaisiakûniai vieni-meèiai, iðauga vasarà ar ankstyvà rudenà, stambûs, ryðkios oranþinės spalvos. Auga ant senø stambiø àpuolø, dažniausiai gana aukðtai nuo þemës, kartais ant virtuoliø ar stuobriø senuose plaèialapiø miðkuose ir parkuose. Termofilinë rûðis.

Populiacijø gausumas. Lietuvoje þinoma 21 radavietë su ypàè gausiomis populiacijomis Punios ðile (Alytaus r.), Kauno àpuolyne (Kaune) ir Gojaus miðke (Prienø r.).

Darius Stonèiaus nuotrauka

Grësmës ir apsauga. Brandþiø àpuolø kirtimas, taip pat senø, pabeistø àpuolø ar jø virtuoliø, stuobriø ir kelmø ðalinimas ið parkø ir miðkø.

Informacijos ðaltiniai

Gricius A., Matelis A., 1997: Afiloforieèiai (*Aphylllophorales*). – Lietuvos grybai, 6 (2). – Vilnius.

Sunhede S., Vasiliauskas R., 2003: Hotade tickor pà ek i Litauen. – Svensk Botanisk Tidskrift, 97 (5): 252 – 265.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

A rare species. Mostly distributed in the southeastern and central parts of Lithuania. 21 localities are known with the largest populations in Punia forest (Alytus district), Kaunas oak forest (Kaunas) and Gojus forest (Pienai district).

Apraðë Reda Irðënitë

Auksaspalvis minkðtenis

Hapalopilus salmonicolor (Berk. et M. A. Curtis) Pouzar

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (BASIDIOMYCETES)
ÐEIMA MINKÐTENINIAI (HAPALOPILACEAE)

1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Cirkumborealiniþe Azijoje iki pietinës JAV dalies. Plaëiai paplitusi rûðis, bet reta Europoje, spygliuoëiø miðkuose. Aptinkama nuo Ðiaurës Norvegijos iki Vidurþemio regiono. Rasta vakarinëje Lietuvoje dalyje.

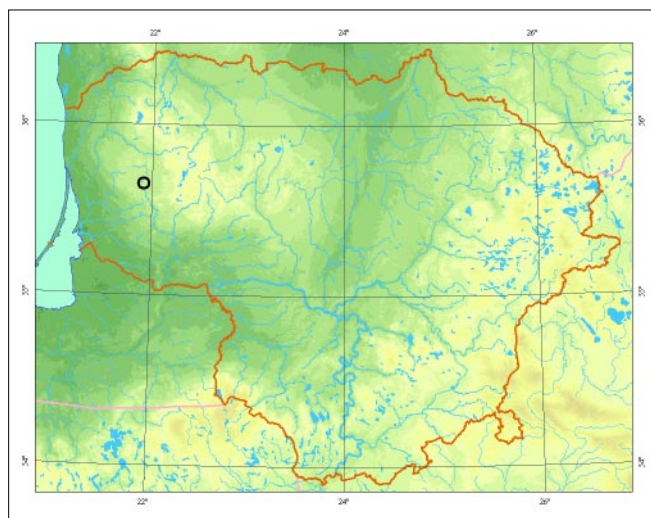
Biologija ir ekologija. Saprotrofas, sukeliantis baltàjà medienos puvinà. Vaisiakûniai vienmeëiai, iðauga rudená. Grybo vaisiakûniai gerai pastebimi dël ryðkiai oranþinës spalvos. Auga dažniausiai ant stambiø puðø, reëiau ant egliø virtuoliø. Kartais randamas ir ant apdirbtos medienos. Panaðus á *Postia placenta*, kurio vaisiakûniai rausvos spalvos.

Populiacijø gausumas. Lietuvoje 1 kartà rastas ant egliø virtuolio Rietavo apylinkëse (Plungës r.) 1963 m.

Grësmës ir apsauga. Senø puðø ir egliø kirtimas ir stambiø jø virtuoliø ðalinimas ið miðko.

Informacijos ðaltiniai

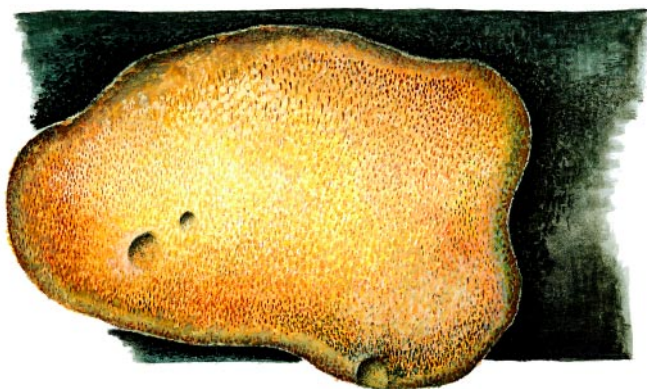
Gricius A., Matelis A., 1997: Afiloforieëiai (*Aphyllophorales*). – Lietuvos grybai, 6 (2). – Vilnius.
Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

An endangered species. Only one locality is known in the Rietavas region (Plungė district), in the western part of Lithuania, not found since 1963.

Apraðë Reda Irðënaitytë

Linor Jasiukonytës pieðinys

Putlioji odapintė

Spongipellis spumeus (Sowerby) Pat.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (BASIDIOMYCETES)
ĖEIMA MINKĖTENINIAI (HAPALOPILACEAE)

3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Cirkumpoliarinë ðiaurinëje vidutiniø platumø zonoje. Paplitusi visoje Europoje, Skandinavijoje aptinkama iki àpuolo arealo ribos.

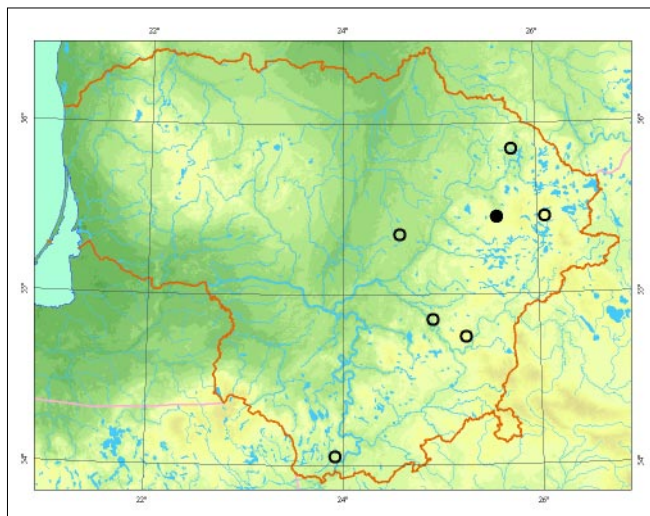
Lietuvoje rasta rytinëje, centrinëje, pietrytinëje ir pietinëje dalyse.

Biologija ir ekologija. Parazitas, kartais saprotrofas, sukeliantis baltàjà medienos puvinà. Vaisiakûniai vienameiiai, iðauga vasarà ir rudenà. Lietuvoje daþniausiai auga ant gyvø guobø ir drebuliø, klevø ir uosiø, kartais ant jø virtuoliø, parkuose, alëjose ir miðkuose. Vaisiakûniai iðauga ant kamieno ar maþose drevëse.

Populiacijø gausumas. Lietuvoje þinomos 8 radavietës. Pastaruoju metu grybas rasta Àpuolijos miðke (Utenos r.). Visos kitos radavietës aptiktos iki 1991 m.: Druskininkø apylinkëse (Druskininkø sav.), Melduëiø

Linos Jasiukonytës pieðinys

kaimo apylinkëse (Rokiðkio r.), Seveikiø miðke (Ukmergës r.), Minëios girioje (Utenos r.), Dûkðtø miðke (Vilniaus r.), Verkiø ir Ðaliøjø eþerø apylinkëse (Vilniuje).

Grësmës ir apsauga. Medþiø kirtimas ir negyvos medienos ðalinimas, ypaè senø serganëiø ar nudþiûvusiø medþiø ðalinimas ið parkø ir pakelës alëjø.

Informacijos ðaltiniai

Gricius A., Matelis A., 1997: Afiloforieiiai (*Aphylllophorales*). – Lietuvos grybai, 6 (2). – Vilnius.
Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

A rare species. Eight localities are known. Mostly found on aspens and elms.

Apraðë Reda Irðënaitë

Rausvoji pintainė

Fomitopsis rosea (Alb. et Schwein.) P. Karst.

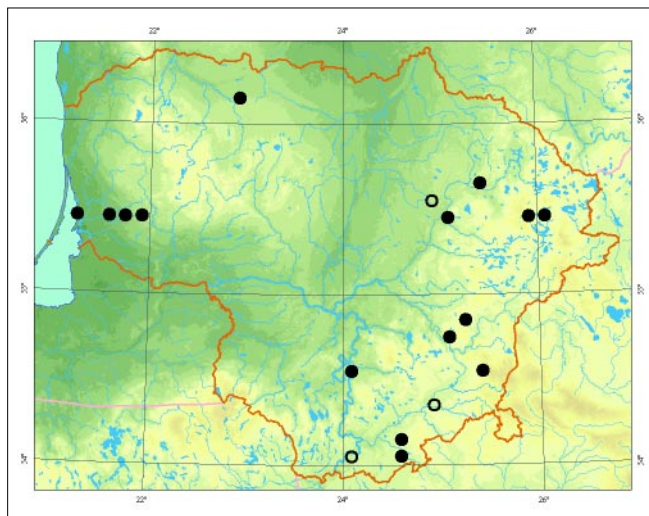
KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA PINTAININIAI (*FOMITOPSIDACEAE*)

3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Cirkumborealinė rûðis ðiaurės spygliuočių miðkuose iki rytinės ðiaurės Amerikos dalies. Europos þemyninėje dalyje paplitusi borealiniuose eglynuose, centrinėje Europoje – kalnuose. Lietuvoje paplitusi vakarinėje, rytinėje, pietrytinėje ir pietinėje dalyse.

Biologija ir ekologija. Saprotrofas, sukeliantis rudàjà medienos puvinà. Vaisiakûniai daugiamečiai, jø ðviečiai roþinės spalvos porø pavirðius sudaro ryðkø kontrastà su tamsiu neiðraiðkingu kepurėlės pavirðiumi. Panaðûs á maþus raudonkrautės pintainės (*Fomitopsis pinicola*) vaisiakûnius, bet ðiems nėra būdinga roþinė spalva. Auga ant stambiø, vidutinio suirimo stadijos eglių virtuoliø, senuose eglynuose, kuriuose gausu negyvos medienos. Vaisiakûniai daþniausiai iðauga virtuolio ðoninėje dalyje. Kartais auga ir ant apdirbtos medienos: rastø ar pastoliø. Augavietėje, kurioje gau-

su vaisiakûniø, jø galima rasti ir ant kitø medþiø – puðø, drebuliø ar berþø virtuoliø.

Populiacijø gausumas. Lietuvoje þinoma 18 radaviečių su ypač gausiomis populiacijomis Punios ðile (Alytaus r.), Minėios ir Aþvinėiø giriose (Utenos, Ignalinos r.).

Grėsmės ir apsauga. Negyvos eglių medienos ðalini-mas ið miðkø, senø eglynø kirtimas ir jø sausinimas.

Informacijos ðaltiniai

Gricius A., Matelis A., 1997: Afiloforėčiai (*Aphyllophorales*). – Lietuvos grybai, 6 (2). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

A rare species. 18 localities are known with the largest populations in Punia forest (Alytus district) and Minėia-Aþvinėiai forest (Utena, Ignalina districts).

Apraðė Reda Irðėnaitė

Þydrûno Preikðos nuotrauka

Ąpuolinis pintenis

Piptoporus quercinus (Schrad.) P. Karst.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA PINTAININIAI (*FOMITOPSIDACEAE*)

1 (E) kategorija

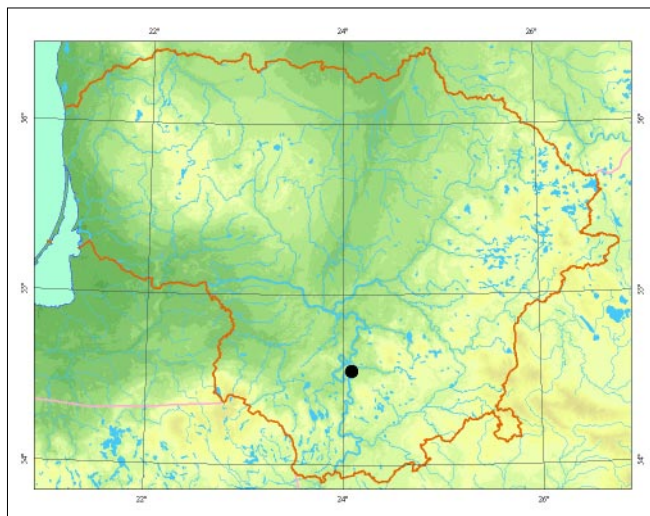
Statusas. Ā Lietuvos raudonąą knyąą rųđis ąrađyta nuo 2005 m.

Paplitimas. Plaėiai paplitusi rųđis, bet reta visoje Europoje. Azijoje aptinkama rytuose, iki Japonijos. Lietuvoje rasta pietinėje dalyje.

Biologija ir ekologija. Parazitas, sukeliantis rudąą gyvų medųų kamienų puviną. Vaisiakūniai vienmeėiai, iđauga vasarą ir rudeną. Auga tik ant senų stambių ąpuolų, ąpniausiai arti nuo ęmės, plaėialapių miškuose ir parkuose. Mėgsta atviras augavietes. Kartais iđauga ant ąpuolų virtuolių ar stuobrių. Pietų Europoje randamas ir ant kađtonų.

Populiacių gausumas. Lietuvoje ęnoma 1 radavietė Punios ąile (Alytaus r.).

Grėsmės ir apsauga. Brandųų ąpuolų kirtimas; senų, pąpeistų ąpuolų ar jų virtuolių, stuobrių ir kelmų ąalinimas iđ parkų ir miđkų.

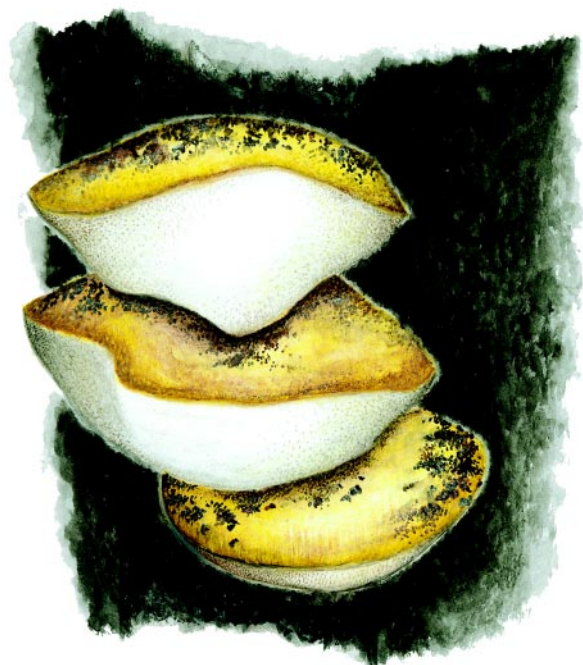
Informacijos ąaltiniai

Sunhede S., Vasiliauskas R., 2003: Hotade tickor pą ek i Litauen. – Svensk Botanisk Tidskrift, 97 (5): 252 – 265.

Summary

An endangered species. One locality is known in the Punia forest (Alytus district).

Aprađė Reda Irđėnaitė

Linos Jasiukonytės pieđinys

Tikrinis blizgutis

Ganoderma lucidum (Curtis) P. Karst.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (BASIDIOMYCETES)
ĖEIMA BLIZGUTINIAI (GANODERMATACEAE)

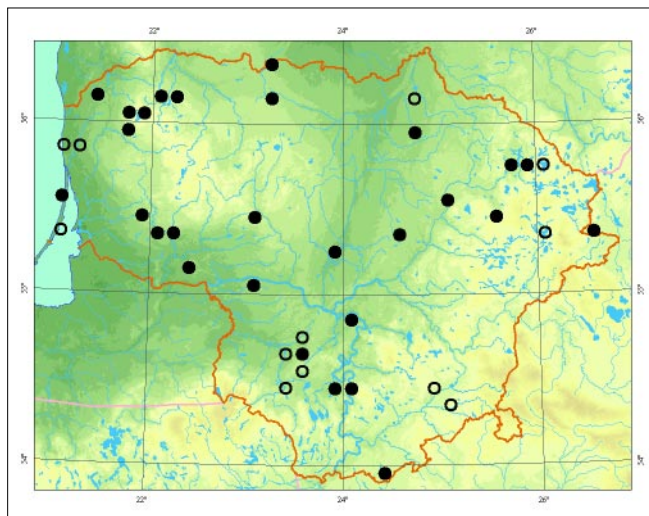
3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Cirkumpoliarinë rûðis ir galbût paplitusi visuose þemynuose, taèiau paplitimas atogràþose nėra aiðkus.

Aptinkama visoje Lietuvoje.

Biologija ir ekologija. Saprotrofas, kartais parazitas, sukeliantis baltàjà lapuoèiø ir spygliuoèiø medþiø ðaknø ir ðaknies kaklelio puvinà. Vaisiakûniai vienmeèiai, iðauga vasarà ir rudenà, ilgai iðlieka nesuiræ. Auga ant ávairiø lapuoèiø ir spygliuoèiø medþiø kamienø, kelmø, stuobriø. Lietuvoje, kaip ir Ðiaurës Europoje, daþniausiai iðauga ant juodalksniø ir egliø, o Vidurio ir Pietø Europoje daþnas ant àpuolø.

Darius Norkûno nuotrauka

Populiacijø gausumas. Lietuvoje þinoma per 40 radavieèiø. Daþniausiai randamas toje paèioje vietoje keletus metus ið eilës. Gausesnë populiacija þemaitijos nacionalinio parko Berþoro, Plateliø, Skroblës ir Stirbaièiø girininkijose (Plungës r.).

Grësmës ir apsauga. Senø juodalksniø ar kitø lapuoèiø medþiø kirtimas. Negyvos medienos ðalinimas.

Informacijos ðaltiniai

Gricius A., Matelis A., 1997: Afiloforieèiai (*Aphylllophorales*). – Lietuvos grybai, 6 (2). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

A rare species. Found all over Lithuania in more than 40 localities, mostly found in the same locations several years in a row.

Apraðë Reda Irðënaitë

Dvisluoksnis vingiaporis

Abortiporus biennis (Bull.) Singer

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (BASIDIOMYCETES)
ĖEIMA VĖDUOKLINIAI (MERIPILACEAE)

3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 2005 m.

Paplitimas. Paplitusi visuose þemynuose. Europoje neaptikta Suomijoje.

Lietuvoje rûðis rasta vakarinėje, ðiaurinėje, centrinėje ir rytinėje dalyse.

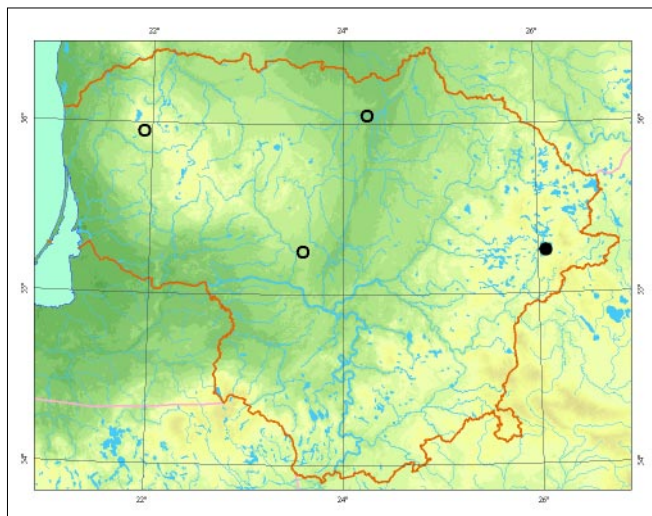
Biologija ir ekologija. Saprotrofas, sukeliantis baltàjà medienos puvinà. Vaisiakûniai vienmeèiai, iðauga vėlyvà vasarà ir rudenà. Priklausomai nuo augimo sàlygø ágyja labai ávairias formas: bûna kotuoti, bekoèiai; apskritomis, piltuvėlio ar kastuvo formos kepurėlėmis; èerpiðki. Auga ant lapuoèiø (àpuolø, liepø, uosiø) medienos ir dirvoþemiu apneðtø negyvø ðaknø, virtuoliø, taip pat ant lapuoèiø kamienø, kelmø pamate arba ant þemės, kurioje yra medienos atliekø. Daþnai randamas parkuose ar lapuoèiø miðkuose.

Populiacijø gausumas. Lietuvoje þinomos 4 radavietės. Dvi radavietės buvo Joniðkėlio ir Plungės parkuose, viena – Sviliø miðke (Kėdainiø r.). Jos aptiktos iki 1965 m. Viena radavietė Antanø miðke (Ðvenėioniø r.) aptikta 2001 m.

Grėsmės ir apsauga. Senø lapuoèiø medþiø kirtimas miðkuose ir parkuose, negyvos medienos ðalinimas.

Linos Jasiukonytės pieðinys

Informacijos ðaltiniai

Gricius A., Matelis A., 1997: Afiloforieèiai (*Aphylllophorales*). – Lietuvos grybai, 6 (2). – Vilnius. Herbariumas: BILAS.

Summary

A rare species. Four localities are known in deciduous forests and parks.

Apraðė Reda Irðėnaitė

Kuokėtinė grifolė

Grifola frondosa (Dicks.) Gray

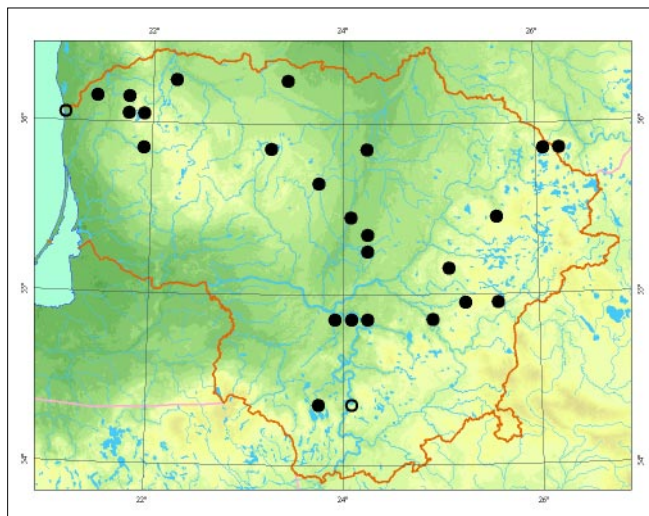
KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (BASIDIOMYCETES)
ĖEIMA VĖDUOKLINIAI (MERIPILACEAE)

3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąją knygą rúdis árašyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Cirkumpoliarinė áiauriniame pusrutulyje. Paplitusi, bet reta rúdis visoje Europoje. Lietuvoje daugiausia paplitusi áiaurvakinėje, centrinėje ir pietrytinėje dalyse.

Biologija ir ekologija. Parazitas, sukeliantis baltąją medienos puviną. Vaisiakūniai vienmečiai, iðauga vėlyvą vasarą ir rudeną. Minkėtas, mėsingas, kuokėto formos vaisiakūnis, nuo kurio bendro koto atsiðakoja daugybė ðoninių ðakelių plokėdėmis kepurėlėmis, gali užaugti iki 50 cm skersmens. Auga senė stambiė ápuolė kamienė paðaknėse ar kiek toliau nuo kamienė – ant ðaknė, kartais prie kelmė. Randamas ápuolynuose, pievose su senais ápuolais ir parkuose. Lietuvoje rastas augantis tik ant ápuolė, kitose Europos dalyse

kartais aptinkamas ir ant kitė lapuoėiė. Panaėus á ðakotąją skylėtbudė (*Polyporus umbellatus*), kurios kuokėto pavidalo vaisiakūnio kiekvienos ðakutės gale yra nedidelė skėtiðka kepurėlė.

Populiacijė gausumas. Lietuvoje þinomos 33 radavietės su ypaė gausiomis populiacijomis Punios ðile (Alytaus r.), Kauno ápuolyne (Kaune), Þemaitijos nacionaliniame parke (Plungės r.) ir Dūkėtė apylinkėse (Vilniaus r.).

Grėsmės ir apsauga. Senė ápuolė kirtimas ir negyvos medienos ðalinimas ið miðkė ir parkė.

Informacijos šaltiniai

Gricius A., Matelis A., 1997: Afiloforėiėiai (*Aphylllophorales*). – Lietuvos grybai, 6 (2). – Vilnius.

Sunhede S., Vasiliauskas R., 2003: Hotade tickor pã ek i Litauen. – Svensk Botanisk Tidskrift, 97 (5): 252 – 265. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

A rare species. 33 localities are known, with the largest populations in Punia forest (Alytus district), Kaunas oak forest (Kaunas), Þemaitija NP (Plungė) and the Dūkėtos environs (Vilnius district).

Apraðė Reda Irėėnaitė

Darius Norkūno nuotrauka

Ėvytruojanėioji minkėtapintė

Physisporinus vitreus (Pers.) P. Karst.

KLASė PAPėDGRYBIAI (BASIDIOMYCETES)

ėEIMA VėDUOKLINIAI (MERIPILACEAE)

4 (I) kategorija

Statusas. Ą Lietuvos raudonąą knygą rėėis áraėyta nuo 2000 m.

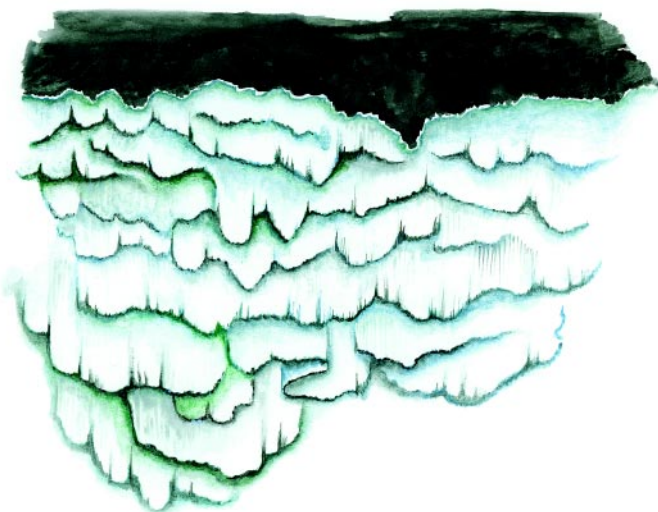
Paplitimas. Plaėiai paplitusi Pietė ir Vidurio Europos miėkė regionuose, bet neėinoma upė điaurinės ápuolo paplitimo ribos.

Lietuvoje rasta pietvakarinėje, centrinėje ir pietinėje dalyse.

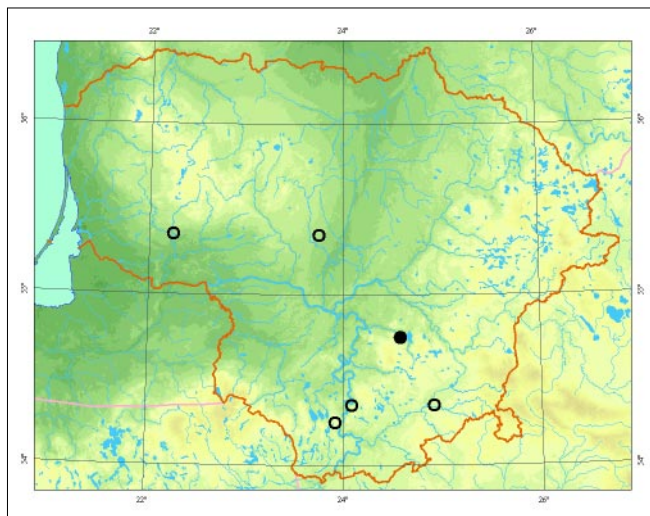
Biologija ir ekologija. Saprotrofas, sukeliantis baltąą medienos puviną. Vaisiakėniai vienmeėiai, iėauga vasarą ir rudeną. Auga ant lapuoėiė (juodalksnė, skroblė, berė) ir spygliuoėiė negyvos medienos: virtuoliė, stuobriė, kelmė, kartais ir ant miėko paklotės.

Populiacijos gausumas. Ćinomos 7 radavietės, iė kuriė tik 2 Jagelonė girininkijoje (Elektrėnė sav.) ir Dusėt miėke (Rokiėkio r.) aptiktos neseniai, visos kitos – iki 1967 m.

Grėsmės ir apsauga. Lapuoėiė medėiė kirtimas, negyvos medienos đalinimas iė miėkė.

Linės Jasiukonytės pieėinys

Informacijos đaltiniai

Gricius A., Matelis A., 1997: Afiloforieėiai (*Aphylllophorales*). – Lietuvos grybai, 6 (2). – Vilnius. Herbariumo pavyzdėiai: BILAS.

Summary

A rare species requiring more research. Seven localities are known. Mostly found on black alder.

Apraðė Reda Irėėnaitė

Plunksninis raukšliagrybis

Phlebia centrifuga P. Karst

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (BASIDIOMYCETES)
DEIMA LAPIELAIPIINIAI (MERULIACEAE)

3 (R) kategorija

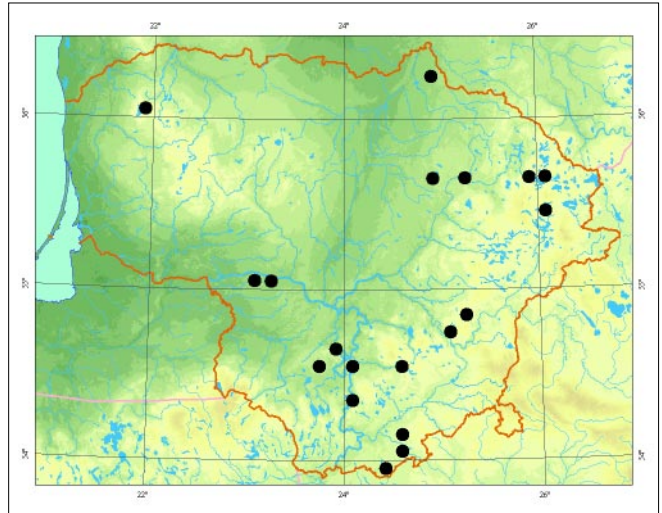
Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygā rūðis árašyta nuo 2003 m.

Paplitimas. Cirkumborealinė rūðis áiaurės spygliuočių miškuose iki rytinės áiaurės Amerikos dalies. Europos þemyninėje dalyje paplitusi borealiniuose eglynuose, Vidurio Europoje – kalnuose. Lietuvoje aptinkama pietinėje, rytinėje ir pietvakarinėje dalyse.

Biologija ir ekologija. Saprotrofas, sukeliantis baltąjį medienos puviną. Vaisiakūniai vienmečiai, iðauga vėlyvą rudená, kartais – pavasará. Auga ant stambių, vidutinio suirimo stadijos eglių virtuolių senuose eglynuose, kuriuose daug negyvos medienos. Vaisiakūniai dažniausiai iðauga virtuolio ðoninėje dalyje, ant þievės.

Populiacijų gausumas. Lietuvoje þinoma 20 radaviečių su ypač gausiomis populiacijomis Punios áile (Alytaus r.), Minėios ir Apvinėių giriose (Utenos, Ignalinos r.).

Grėsmės ir apsauga. Negyvos eglių medienos ðalinimas ið miðkų, senų eglynų kirtimas ir jų sausinimas.

Informacijos áaltiniai

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

A rare species. 20 localities are known with abundant populations in Punia forest (Alytus district) and Minėia-Apvinėiai forest (Utena, Ignalina district).

Apraðė Reda Irðėnaitė

Þydrūno Preikðos nuotrauka

Lazdyninis kelmenis

Dichomitus campestris (Quél.) Domański et Orl

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (BASIDIOMYCETES)
ĖEIMA KEMPININIAI (POLYPORACEAE)

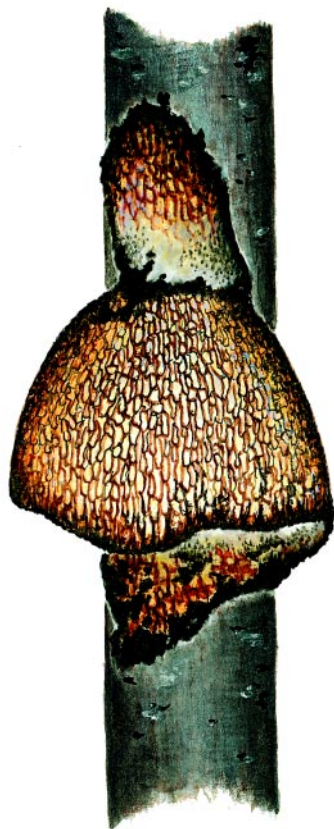
2 (V) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 2005 m.

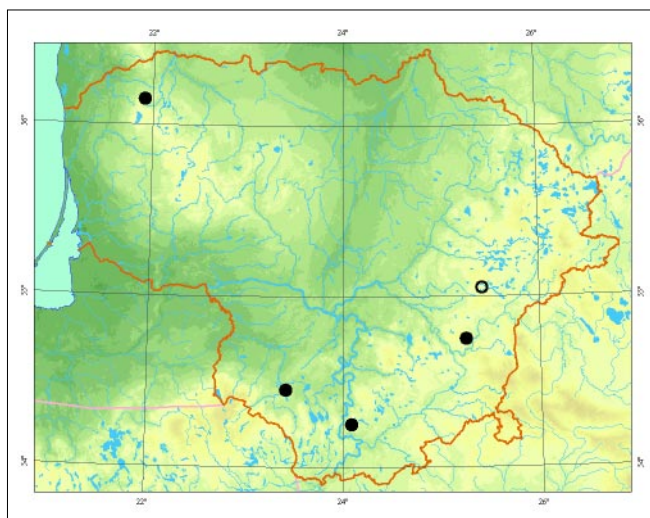
Paplitimas. Þemyninio paplitimo rûðis, retesnė vakarinėse Skandinavijos pakrantėse. Rytinis paplitimas Rusijoje neþinomas, o Ðiaurės Amerikoje þinoma tik keliose valstijose.

Lietuvoje rûðis rasta vakarinėje, pietinėje ir pietrytinėje dalyse.

Biologija ir ekologija. Saprotrofas, sukeliantis baltàjà medienos puvinà. Vaisiakûniai vienmeèiai, kartais daugiameèiai, iðauga vasarà. Randamas grynuose, ðvie-

Linor Jasiukonytės pieðinys

siuose, senuose lazdynø medynuose. Ðapniausiai auga ant senø lazdynø negyvø, stambiø, dar stovinėio stuobriø, kartais randamas ant juodalksniø. Kitose Europos ðalyse auga ir ant bukø, guobø, uosiø ar skroblø.

Populiacijø gausumas. Lietuvoje þinomos 6 radavietės su negausiomis populiacijomis, po 1 – 2 vaisiakûnius: Þuvinto rezervate (Alytaus r.), Ðubingiø apylinkėse (Molėtø r.), Subartoniø miðke (Varėnos r.), Kryþiokø miðke (Vilniuje), prie Maėiūkø (Skuodo r.) ir Netiesø (Varėnos r.) kaimø.

Grėsmės ir apsauga. Senø, stambiø lazdynø krūmø kirtimas, taip pat negyvø medienos ðalinimas.

Informacijos ðaltiniai

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

A vulnerable species. Six localities are known, with small populations in the western, southern and south-eastern parts of Lithuania.

Apraðė Reda Irðėnaitė

Trogo virvuotė

Funalia trogii (Berk. in Trog) Bondartsev et Singer

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (BASIDIOMYCETES)

ĖEIMA KEMPININIAI (POLYPORACEAE)

2 (V) kategorija

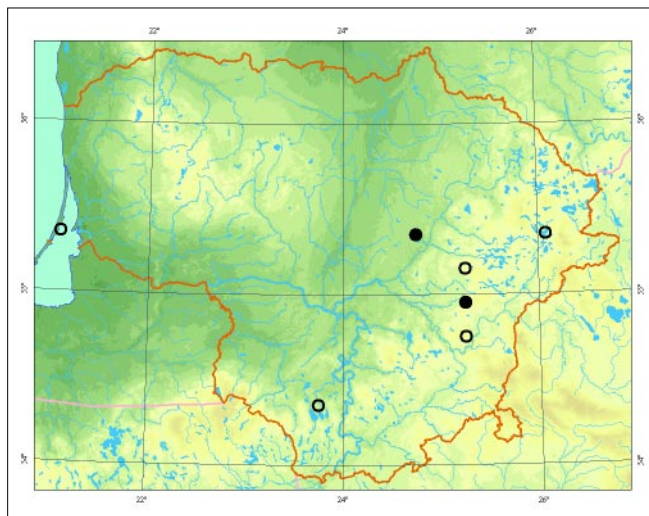
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Cirkumpoliarinė iki Ðiaurės Amerikos. Plačiai paplitusi Vidurio ir Pietø Europoje, retai aptinkama pietinėje Skandinavijos dalyje, nerasta Jungtinėje Karalystėje ir Danijoje. Ðapna Sibire, didþbiojoje Ðiaurės Amerikos dalyje.

Lietuvoje daugiausia aptikta pietrytinėje dalyje, po 1 radavietė – vakarinėje ir pietinėje dalyje.

Biologija ir ekologija. Saprotrofas, sukeliantis baltàjà medienos puvinà. Vaisiakûniai vienmečiai, iðauga vasarà ir rudenà. Ðapniausiai auga ant drebuliø, kartais ir ant kitø lapuoèiø (uosio, àpuoliø) virtuoliø ir stambiø ðakø. Labai retai iðauga ant gyvø medþiø. Randa mas senuose lapuoèiø ir miðriuose miðkuose, kartais ant lapuoèiø virtuoliø jaunuose medynuose, ðalia kuriø yra brandþiø medynø. Vaisiakûniai forma primena rudàjà virvuotė (*F. gallica*), kurios porø pavirðius tamsesnis (rudas).

Populiacijø gausumas. Lietuvoje þinomos 8 radavietės. Dabartiniu metu grybas aptiktas tik Paðiliai ir Gli-

tiðkiø girininkijose (Ukmergės r.). Iki 1980 m. kelis kartus buvo rastas Ðaliøjø eþerø apylinkėse (Vilniuje) ir Nidos, Preilos apylinkėse (Neringoje).

Grėsmės ir apsauga. Negyvos medienos ðalinimas, senø drebuliø ar kitø lapuoèiø medþiø kirtimas.

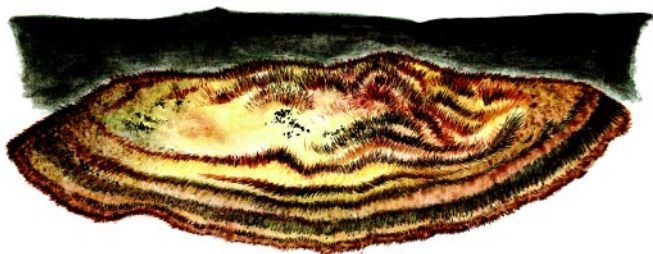
Informacijos ðaltiniai

Gricius A., Matelis A., 1997: Afiloforiečiai (*Aphyllorphales*). – Lietuvos grybai, 6 (2). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

A vulnerable species. Mostly distributed in the south-eastern part of Lithuania. Eight localities were known, with only two current localities in Paðiliai and Gliðkės forests (Ukmergės district).

Apraðė Reda Irðenaitė

Linos Jasiukonytės pieðinys

Kvapusis skiautenis

Panus suavisissimus (Fr.) Singer

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (BASIDIOMYCETES)

DEIMA KEMPININIAI (POLYPORACEAE)

4 (I) kategorija

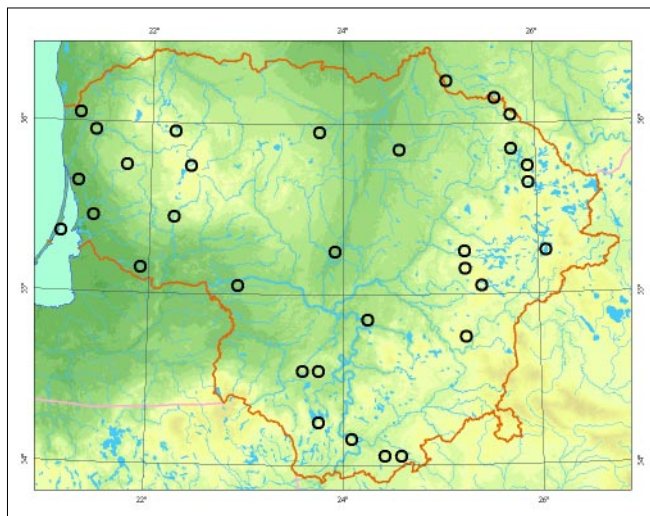
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Visoje Europoje ir Azijoje. Rûðis paplitusi visoje Lietuvoje.

Biologija ir ekologija. Saprotrufas. Vaisiakûniai vien-meèiai, iðauga vasarà ir rudenà. Jiems būdingas stiprus anypiø kvapas. Auga ant gluosniø sausø ðakø, dažnai dar esanèiø medpio lajoje, virtuoliø, stuobriø ir kelmø. Randamas miðkuose, reèiau parkuose. Mėgsta drėgnas pavėsingas daubas, upiø ir upeliø pakrantes.

Populiacijos gausumas. Lietuvoje þinomos 35 rada-vietės. Nuo 1972 m. grybas daugiau nebuvo rastas.

Grėsmės ir apsauga. Senø gluosniø kirtimas miðkuose, parkuose ir negyvos medienos ðalinimas.

Informacijos ðaltiniai

Urbonas V., 1997: Kempinieèiai (*Polyporales*), þvynbaravykieèiai (*Strobilomycetales*), baravykieèiai (*Boletales*), guotenieèiai (*Hygrophorales*). – Lietuvos grybai, 8 (1). – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

A rare species requiring more research. 35 localities are known, yet it has not been found since 1972.

Apraðė Reda Irðėnaitė

Linos Jasiukonytės pieðinys

Vientisasis skylutis

Perenniporia medulla-panis (Jacq.) Donk

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA KEMPININIAI (*POLYPORACEAE*)

3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 2003 m.

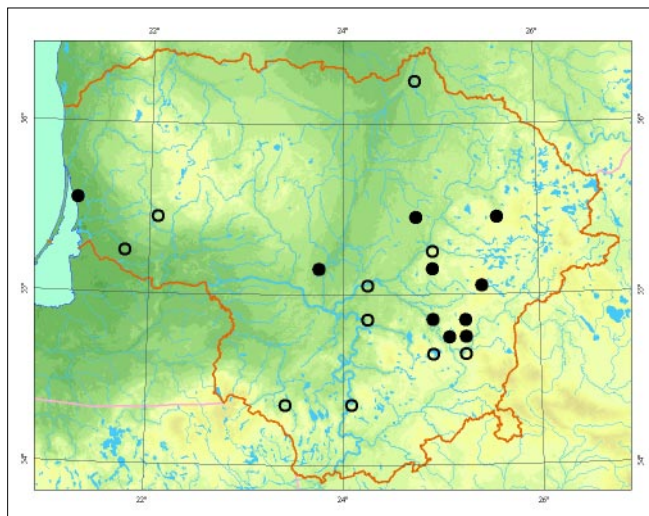
Paplitimas. Paplitusi visuose þemynuose. Europoje iki ðiaurinės àpuolo paplitimo ribos.

Lietuvoje daugiausia aptinkama centrinėje, pietrytinėje ir vakarinėje dalyse.

Biologija ir ekologija. Saprotrofas, sukeliantis baltàjà medienos puvinà. Vaisiakûniai daugiameèiai. Auga dažniausiai ant senø, stambiø, dažnai jau be þievės àpuolo kelmø, stuobriø ar gyvø kamienø drevėse, re-èiau – ant virtuoliø. Kitose Europos ðalyse kartais randamas ir ant alksniø, uosiø, bukø, liepø.

Populiacijos gausumas. Lietuvoje þinomos 25 radavietės. Populiacijos negausios. Kelis kartus rastas Verkiø apylinkėse (Vilniuje) ir Vidzgirio miðke (Alytaus r.).

Grėsmės ir apsauga. Senø àpuolø kirtimas, ypaè virtuoliø ir stuobriø ðalinimas ið miðkø. Medynø sudėties ir amþiaus struktūros keitimas.

Informacijos ðaltiniai

Gricius A., Matelis A., 1997: Afiloforieèiai (*Aphyllophorales*). – Lietuvos grybai, 6 (2). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

A rare species. 25 localities are known. Populations are not abundant.

Apraðė Reda Irðėnaitė

Darius Stonėiaus nuotrauka

Ėakotoji skylėtbudė

Polyporus umbellatus (Pers.) Fr. (sin. *Dendropolyporus umbellatus* (Pers.) Jřlich)

KLASė PAPėDGRYBIAI (BASIDIOMYCETES)

ėEIMA KEMPININIAI (POLYPORACEAE)

2 (V) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąą knyąą rųđis ārađyta nuo 1992 m.

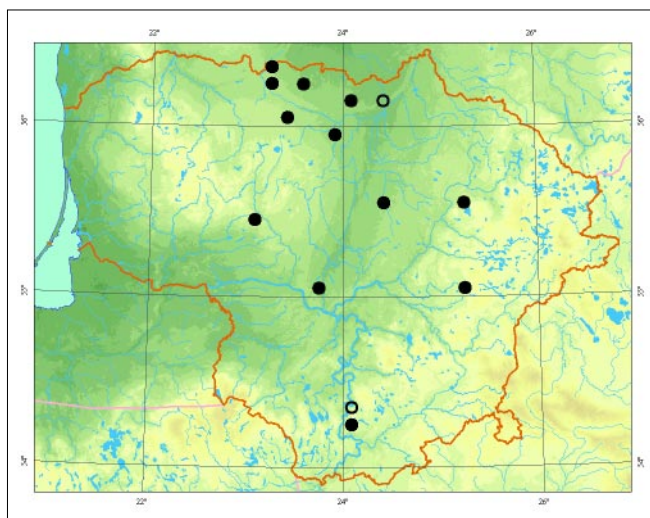
Paplitimas. Āirkumpoliarinė iki pietinės JAV dalies. Plaėiai paplitusi rųđis, bet reta visame điauriniame pusrutulyje.

Lietuvoje daugiausia paplitusi điaurinėje ir centrinėje dalyse.

Biologija ir ekologija. Parazitas, sukeliantis baltąą medienos puviną. Vaisiakūniai vienmeėiai, trumpaampiai, iđauga vasarą ir rudeną. Daugybė đakotų, gerai iđsivysėiusių baltų kotų, kurių kiekvieno gale yra nedidelė skėtiđka kepurėlė, suformuoja stambius (iki 50 cm skersmens) vaisiakūnius. Nuo đio grybo kuokđtinė grifolė (*Grifola frondosa*) skiriasi nuo bendro koto atsiđakojusiomis plokđėiomis kepurėlėmis. Ėakotoji skylėtbudė auga đapniausiai đalia āpuolų, ant jų đaknų, kartais đalia kitų medpių – juodalksnų, berpių. Vaisiakūniai dirvoþemyje suformuoja skleroėius, kietus rutulio formos hifų darinius.

Jono Augustausko nuotrauka

Populiacijų gausumas. Lietuvoje þinoma 14 radavieėių. Gausesnės populiacijos yra Þagarės, Didmiđkio ir Daunoravos miđkuose (Joniđkio r.).

Grėsmės ir apsauga. Senų āpuolų kirtimas ir medynų struktūros keitimas. Dirvoþemio ardymas.

Informacijos šaltiniai

Gricius A., Matelis A., 1997: Afiloforieėiai (*Aphyllophorales*). – Lietuvos grybai, 6 (2). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

A vulnerable species. 14 localities are known. Mostly found near oaks.

Aprađė Reda Irđėnaitė

Tikroji raudonpintė

Pycnoporus cinnabarinus (Jacq.) Fr.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA KEMPININIAI (*POLYPORACEAE*)

4 (I) kategorija

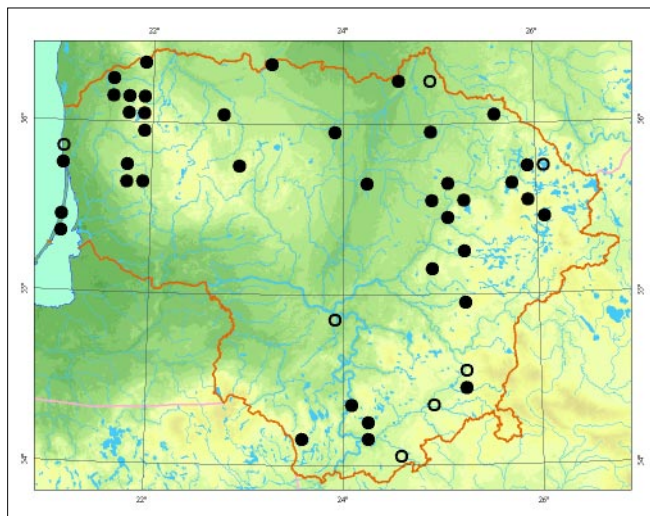
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Cirkumpoliarinė ðiaurės vidutiniø platumø zonoje. Europoje paplitusi iki pat ðiaurės, retesnė vakarinėje Skandinavijos pakrantėje.

Lietuvoje daugiausia aptinkama vakarinėje, ðiaurinėje ir rytinėje dalyse.

Biologija ir ekologija. Saprotrofas, sukeliantis baltàjà medienos puvinà. Vaisiakûniai vienmeèiai, iðauga vasarà ir rudenà. Nedideli (iki 10 cm skersmens) vaisiakûniai iðsiskiria ryðkia oranþine spalva, kuri virðutinėje kepurėlės dalyje kiek ðviesesnė. Auga ant lapuoèiø (berþø, lazdynø, alksniø, ðermukðniø) negyvos medienos: virtuoliø ir ðakø. Mėgsta ðviesias, ðil-tas vietas, kartais randamas jaunuolynuose.

Populiacijos gausumas. Lietuvoje þinoma daugiau nei 60 radavieèiø su ypaè gausiomis populiacijomis Nidos ir Preilos apylinkėse (Neringoje), Pirėiupiø apylinkėse (Varėnos r.), Ðemaitijos nacionalinio parko Berþoro, Platelio, Stirbaiėiø girininkijose (Plungės r.).

Grėsmės ir apsauga. Negyvos lapuoèiø medienos ðalinimas.

Informacijos ðaltiniai

Gricius A., Matelis A., 1997: Afiloforieèiai (*Aphylllophorales*). – Lietuvos grybai, 6 (2). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

A rare species requiring more research. Distributed in the western, northern and eastern parts of Lithuania, over 60 localities are known. Mostly found on birch, hazel and rowan.

Apraðė Reda Irðėnaitė

Romualdo Barausko nuotrauka

Skaisėioji raudonpintė

Pycnoporellus fulgens (Fr.) Donk

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (BASIDIOMYCETES)

ĖEIMA KEMPININIAI (POLYPORACEAE)

3 (R) kategorija

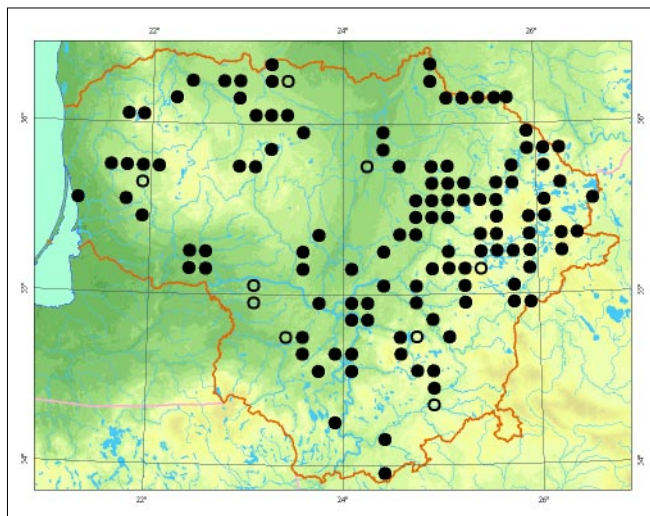
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Cirkumborealinė ðiaurės spygliuočių miðkuose iki rytinės ðiaurės Amerikos dalies. Europos þemyninėje dalyje paplitusi borealiniuose eglynuose, Vidurio Europoje – kalnuose.

Lietuvoje daugiausia aptinkama vakarinėje, pietinėje ir rytinėje dalyse.

Biologija ir ekologija. Saprotrofas, sukeliantis rudàjà medienos puvinà. Vaisiakūniai vienmečiai, iðauga rudena ir kartais iðsilaiko iki pavasario. Nedideli (iki 10 cm dydþio) vaisiakūniai iðsiskiria ryðkiai oranþine spalva. Auga ant stambiø egliø virtuoliø ir stuobriø, kurie jau bûna gerokai suardyti raudonkrautės pintainės (*Fomitopsis pinicola*). Augavietėse, kuriose yra daug negyvos medienos, grybas kartais auga ir ant kitø medþiø: puðø, juodalksnio, berþø.

Populiacijø gausumas. Lietuvoje þinoma daugiau nei 140 radaviečių su ypač gausiomis populiacijomis: Pu-

nios ðile (Alytaus r.), Vieðvilės rezervate (Tauragės r.), Kurtuvėnø regioninio parko Kurtuvėnø ir Vainagiø girininkijose (Kelmės r.), Þemaitijos nacionalinio parko Berþoro girininkijoje, Rietavo girininkijoje (Plungės r.).

Grėsmės ir apsauga. Negyvos egliø medienos ðalini-mas ið miðkø, senø eglynø kirtimas ir jø sausinimas.

Informacijos šaltiniai

Gricius A., Matelis A., 1997: Afiloforietėiai (*Aphylllophorales*). – Lietuvos grybai, 6 (2). – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

A rare species. Mostly found in the western, southern and eastern parts of Lithuania. Over 140 localities are known.

Apraðė Reda Irðėnaitė

Darius Norkūno nuotrauka

Karpotoji kempė

Trametes gibbosa (Pers.) Fr.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)

ĖEIMA KEMPININIAI (*POLYPORACEAE*)

3 (R) kategorija

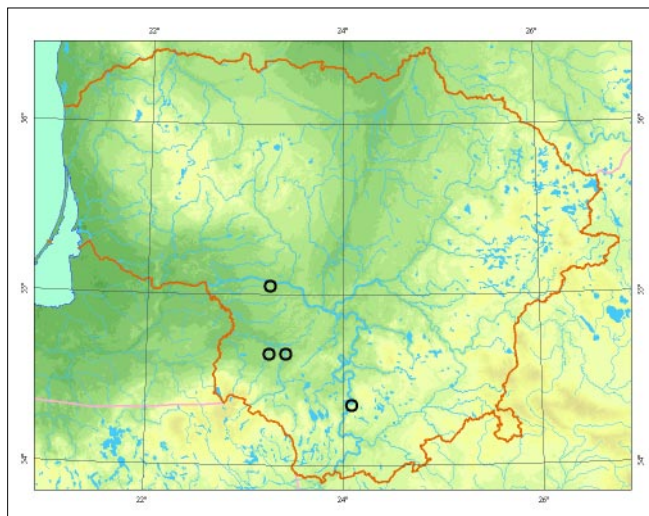
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis árašyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Ðiaurės Europoje paplitimas sutampa su buko arealu. Aptinkama Azijoje ir Japonijoje, nerasta Amerikoje.

Lietuvoje paplitimas sutampa su skroblo arealo riba.

Biologija ir ekologija. Saprotrofas, sukeliantis baltàjà medienos puvinà. Vaisiakûniai vienmeðiai, iðauga rudená. Auga lapuoèiø miðkuose ant stambiø virtuoliø ir kelmø. Lietuvoje grybas rastas tik ant skroblo medienos, kitose Europos ðalyse daþniausiai ant buko.

Populiacijos gausumas. Lietuvoje þinomos 4 radavietės: Ðanskø ir Gijø miðkuose (Marijampolės r.), Plokðeiø

apylinkėse (Ðakiø r.) ir Vidzgirio miðke (Alytaus r.). Nuo 1968 m. grybas daugiau nebuvo rastas.

Grėsmės ir apsauga. Negyvos medienos ðalinimas, senø skroblo ar kitø lapuoèiø medþiø kirtimas. Siejama su Lietuvoje arealo riboje esanèiu skrobliu.

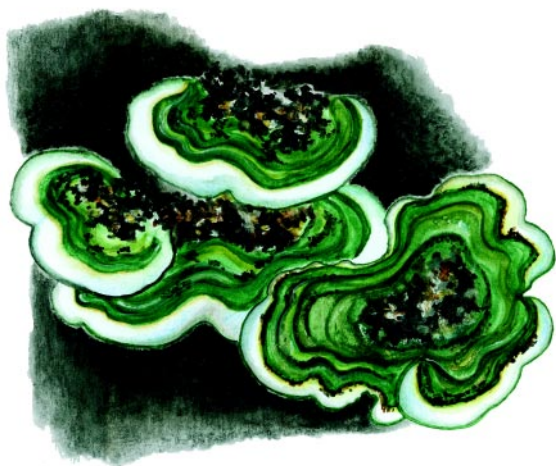
Informacijos ðaltiniai

Gricius A., Matelis A., 1997: Afiloforieèiai (*Aphyllorphales*). – Lietuvos grybai, 6 (2). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

A rare species. Four localities are known in the southwestern part of Lithuania. Found only on hornbeams, yet not since 1968.

Apraðė Reda Irðenaitė

Linos Jasiukonytės pieðinys

Kvapnioji kempė

Trametes suaveolens (L.) Fr.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (BASIDIOMYCETES)
ĖEIMA KEMPININIAI (POLYPORACEAE)

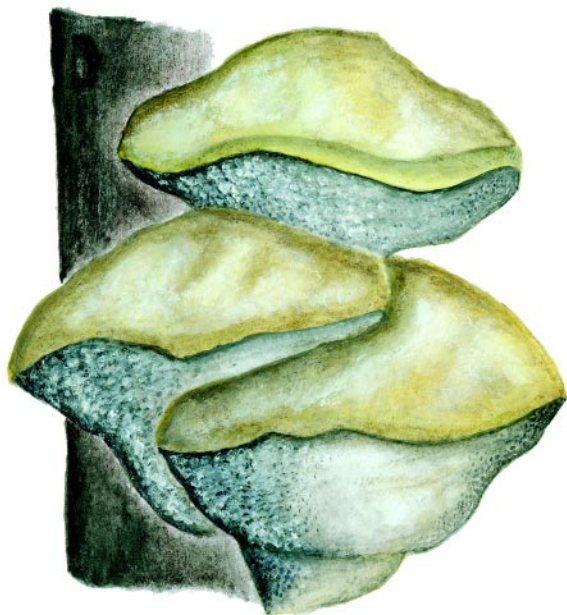
3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 2000 m.

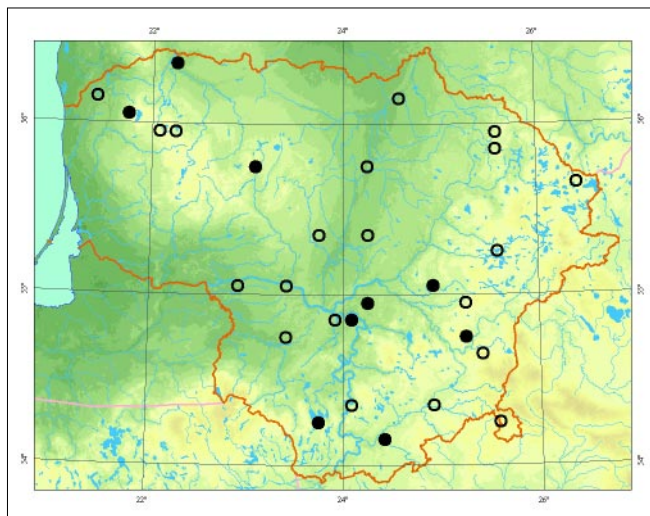
Paplitimas. Cirkumpoliarinė vidutiniø platumø zonoje iki rytinės Ðiaurės Amerikos dalies. Plaėiai paplitusi Europoje iki pietinės Skandinavijos dalies. Paplitusi visoje Lietuvoje, daugiausia prie upiø ir eþerø.

Biologija ir ekologija. Parazitas, sukeliantis baltàjà medienos puvinà. Vaisiakûniai vienmeėiai, iðauga rudėnà. Ðvieþi vaisiakûniai turi stiprø anyþiø kvapà. Lietuvoje daþniausiai auga ant senø gluosniø, kartais ant ðermukðniø ir drebuliø, paupiuose, pakelėse, palaukėse, parkuose. Kitose ðalyse auga ir ant guobø, uosiø, drebuliø, berþø.

Populiacijø gausumas. Lietuvoje þinoma 31 radavietė. Po du tris kartus grybas rastas Verkiø apylinkėse (Vilniuje), Stirbaiėiø girininkijoje (Plungės r.) ir Telðiø apylinkėse (Telðiø r.).

Linos Jasiukonytės pieðinys

Grėsmės ir apsauga. Senø medþiø kirtimas, ypaė senø gluosniø, ir medienos ðalinimas.

Informacijos ðaltiniai

Gricius A., Matelis A., 1997: Afiloforieėiai (*Aphylllophorales*). – Lietuvos grybai, 6 (2). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

A rare species. 31 localities are known. Most sightings were prior to 1970, usually on willows.

Apraðė Reda Irðėnaitė

Raukšlius kopūstgalvis

Sparassis crispa (Wulfen) Fr.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (BASIDIOMYCETES)
DEIMA KOPŪSTGALVINIAI (SPARASSIDACEAE)

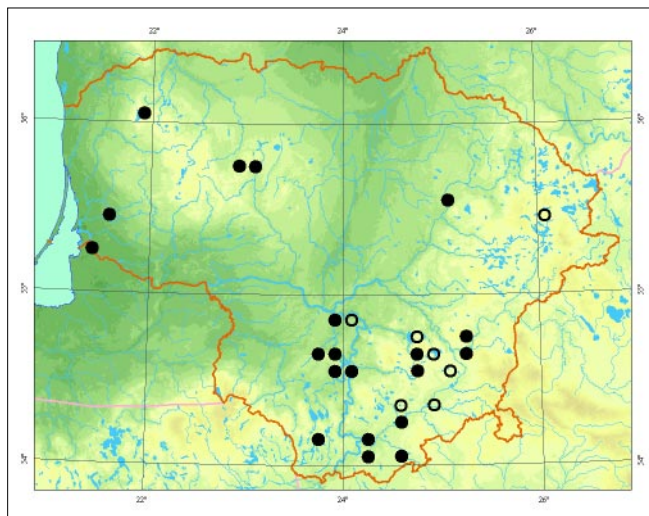
3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąją knygą rūdis árašyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Visoje Europoje ir Ðiaurės Amerikoje. Lietuvoje rūdis daugiausia paplitusi pietinėje ir vakarinėje dalyje.

Biologija ir ekologija. Parazitas, sukeliantis rudąją gyvų kamienų medienos puviną. Vaisiakūniai vienmečiai, iðauga vėlyvą vasarą ir rudeną. Stambūs (10 – 40 cm skersmens) vaisiakūniai panaðūs á koralą plokðèiomis, tankiai iðsidėsèiusiomis garbanotomis ðakutėmis, atsiðakanèiomis nuo bendro iðtásusio koto. Auga senų storų puðų kamienų pamatinėje dalyje ar ðalia kamienų, ant negyvų ar mirðtanèių ðaknų. Kartais iðauga ðalia stambių puðų kelmų. Grybas auga ávairiuose biotopuose, kuriuose yra senų stambių puðų, miðkuose, parkuose ar kultūriniame kraðtovaizdyje.

Populiacijų gausumas. Lietuvoje þinoma daugiau nei 30 radavieèių. Kelis kartus grybas rastas Verkių ir Ðaliųjų eþerų apylinkėse (Vilniuje), Kauno apylinkė-

se, Ðemaitijos nacionaliniame parke (Plungės r.), Dzūkijos nacionaliniame parke.

Grėsmės ir apsauga. Senų puðynų kirtimas ir jų sukcesija á miðrų spygliuoèių miðkà tuo atveju, kai natūralūs miðko gaisrai sausose puðynų augavietėse yra ilgà laikà kontroliuojami.

Informacijos šaltiniai

Mazelaitis J., 1976: Lietuvos TSR Afiloforietėių eilės grybai. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

A rare species. Over 30 localities are known, mostly in the southern and western parts of Lithuania.

Apraðė Reda Irðenaitė

Jono Augustausko nuotrauka

Rausvoji šeriapintė

Junghuhnia collabens (Fr.) Ryvarden

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (BASIDIOMYCETES)
ĖEIMA LAIBADYGLINIAI (STECCHERINACEAE)

2 (V) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 2005 m.

Paplitimas. Plaèiai paplitusi þemyniniuose borealiniuose spygliuoèiø miðkuose visoje Azijoje iki Ðiaurės Amerikos.

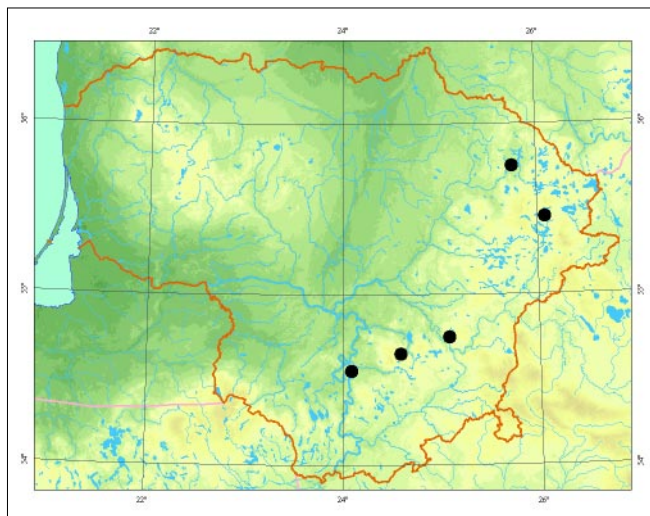
Lietuvoje rasta rytinėje, pietrytinėje ir pietinėje dalyse.

Biologija ir ekologija. Saprotrofas, sukeliantis baltàjà medienos puvinà. Vaisiakûniai vienmeèiai, iðauga rudenà. Auga ant gana stambiø, gerokai suirusiø, bet dar kietø eglės virtuoliø. Mėgsta senus, drėgnus, ávairaus amþiaus ir ilgà laikà neliestus eglynus. Grybas daþniausiai plinta miceliu nuo vieno virtuolio iki kito ir vaisiakûnius iðaugina tik ant tinkamai apipuvusio virtuolio.

Populiacijø gausumas. Þinomos 5 radavietės: Punios õile (Alytaus r.), Minėios girioje (Utenos r.), Dusetø girioje (Rokiðkio r.), Jageloniø girininkijoje (Elektrėnø sav.) ir prie Saidės upelio (Trakø r.). Populiacijos negausios.

Þydrūno Preikðos nuotrauka

Grėsmės ir apsauga. Stambiø eglės virtuoliø ðalini-mas ið miðko. Buveiniø suskaidymas á maþesnius plotus atskiria grybà nuo tinkamo substrato.

Informacijos ðaltiniai

Gricius A., Matelis A., 1997: Afiloforieèiai (*Aphylllophorales*). – Lietuvos grybai, 6 (2). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

A vulnerable species. Five localities are known. Populations are not abundant.

Apraðė Reda Irðėnaitė

Meðkinis dantûnëlis

Lentinellus ursinus (Fr.) Kühner

KLASË PAPËDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ÐEIMA AUSIADYGLIAI (*AURISCALPIACEAE*)

4 (I) kategorija

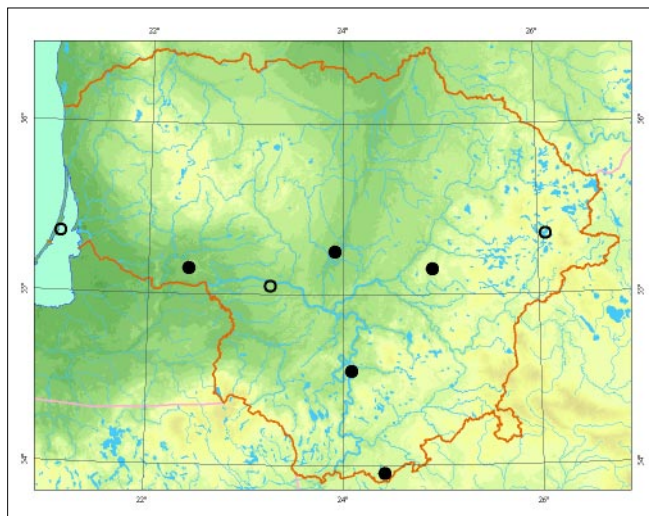
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygå rûðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Visuose þemynuose, bet gana reta. Lietuvoje paplitusi centrinëje ir pietinëje dalyje.

Biologija ir ekologija. Saprotrofas. Vaisiakûniai vieni-meëiai, iðauga rudená. Auga ant lapuoëiø (berþø, drebuliø, uosiø) sutræðusiø, daþnai jau samanomis apaugusiø virtuoliø, stuobriø ir kelmø. Panaðus á trumpà kotà turintá lapiná dantûnëlá (*Lentinellus vulpinus*).

Populiacijos gausumas. Lietuvoje þinomos 9 radavietës. Gausesnës populiacijos Punios ðile (Alytaus r.), Vieðvilës valstybiniame rezervate ir Dzûkijos nacionalinio parko Musteikos rezervate (Varënos r.).

Grësmës ir apsauga. Senø lapuoëiø medþiø, ypaè drebuliø ir berþø, kirtimas miðkuose ir negyvos medienos ðalinimas.

Informacijos ðaltiniai

Urbonas V., 1997: Kempinieëiai (*Polyporales*), þvynbaravykieëiai (*Strobilomycetales*), baravykieëiai (*Boletales*), guotenieëiai (*Hygrophorales*). – Lietuvos grybai, 8 (1). – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

A rare species requiring more research. Nine localities are known. Mostly found on birch.

Apraðë Reda Irðënaitytë

Vytauto Uselio nuotrauka

Lapinis dantûnėlis

Lentinellus vulpinus (Sowerby) Kühner et Maire

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (BASIDIOMYCETES)
ĖEIMA AUSIADYGLIAI (AURISCALPIACEAE)

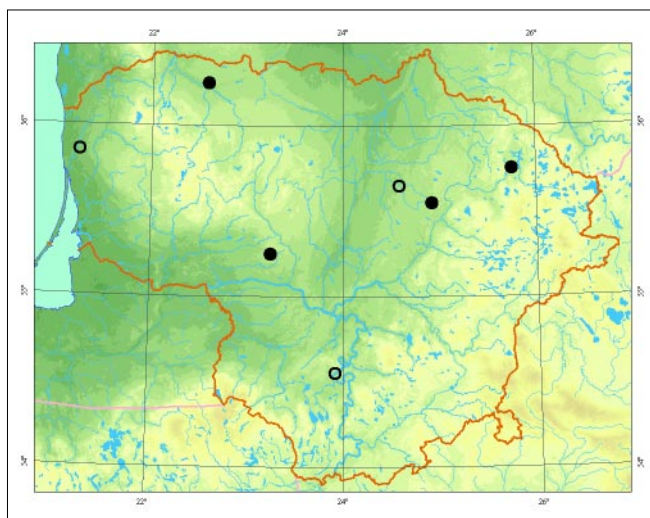
4 (I) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Visoje Europoje ir Ðiaurės Amerikoje. Lietuvoje rasta centrinėje, Ðiaurvakarinėje, Ðiaurrytinėje ir pietinėje dalyse.

Biologija ir ekologija. Saprotrofas, kartais parazitas. Vaisiakûniai vienmeèiai, iðauga rudenà. Auga ant gyvø pabeistø medþiø ar virtuoliø, daþniausiai ant guobø, taip pat drebuliø, berþø, bukø, ðermukðniø lapuoèiø ir miðriuose miðkuose, parkuose, alėjose. Vaisiakûniai auga aukðtai ant kamienø ar ant stuobriø. Panaðus á meðkinà dantûnėlà (*Lentinellus ursinus*), kurio vaisiakûniai bekoèiai.

Populiacijos gausumas. Þinomos 7 radavietės. Populiacijos negausios.

Vincento Urbono nuotrauka

Grėsmės ir apsauga. Senø lapuoèiø medþiø kirtimas miðkuose ir parkuose. Senø drebuliø ir berþø iðkirtimas miðriuose ir spygliuoèiø miðkuose.

Informacijos ðaltiniai

Urbonas V., 1997: Kempinieèiai (*Polyporales*), þvynbaravykieèiai (*Strobilomycetales*), baravykieèiai (*Boletales*), guotenieèiai (*Hygrophorales*). – Lietuvos grybai, 8 (1). – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

A rare species requiring more research. Seven localities are known. Mostly found on birch.

Apraðė Reda Irðėnaitė

Korališkasis trapiadyglis

Hericium coralloides (Scop.) Pers.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)

ĖEIMA TRIPIADYGLINIAI (*HERICIACEAE*)

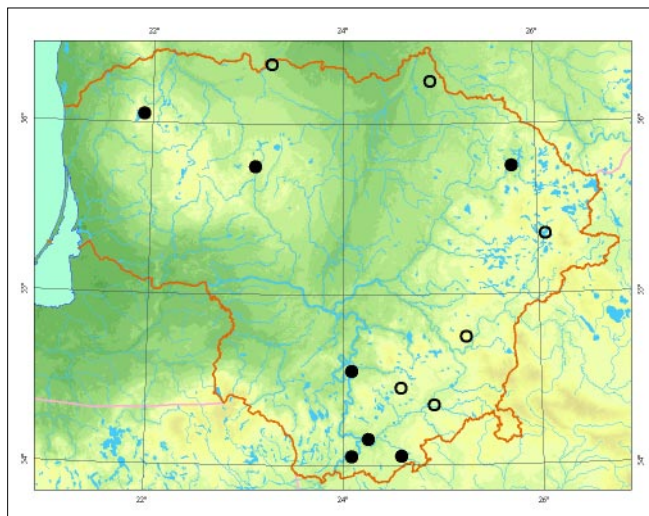
3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąją knygą rúðis árašyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Plačiai paplitusi Europoje ir Ėiaurės Amerikoje, bet gana reta rúðis.

Lietuvoje daugiausia aptinkama pietinėje ir rytinėje dalyje. Þinomos kelios radavietės Ėiaurinėje dalyje.

Biologija ir ekologija. Saprotrofas, sukeliantis baltąją medienos puviną. Vaisiakūniai vienmečiai, iðauga rudėnā. Balti koralo formos vaisiakūniai kartais ūpauga iki 40 cm skersmens. Auga ant senų lapuoėių medų virtulių, dāpniausiai stipriai suardytų kitų grybų, prisunkusių vandens ir jau atðokusia þieve. Būdingos augavietės – drėgni lapuoėių ir miðrųs miðkai su

gausiu negyvos medienos kiekiu. Pirmenybā teikia berpų virtuliams, bet randamas ir ant drebulių, klevų, guobų.

Populiacijų gausumas. Lietuvoje þinoma 15 radaviečių. Gausesnės populiacijos Punios Ėile (Alytaus r.) ir Dusetų girioje (Rokiškio r.).

Grėsmės ir apsauga. Stambių lapuoėių medienos nuokritų Ėalinimas ið lapuoėių ir miðrių miðkų, dirvoþemio sausinimas.

Informacijos šaltiniai

Mazalaitis J., 1976: Lietuvos TSR Afiloforietų eilės grybai. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

A rare species. 15 localities are known with more abundant populations in Punia forest (Alytus district) and Dusetos forest (Rokiškis district). Mostly found on birches and aspens.

Apraðė Reda Irðėnaitė

Darius Norkūno nuotrauka

Aitriakvapis piengrybis

Lactarius acerrimus Britzelm.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (BASIDIOMYCETES)

ĖEIMA ŪMĖDINIAI (RUSSULACEAE)

2 (V) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rŭðis áraðyta nuo 1992 m.

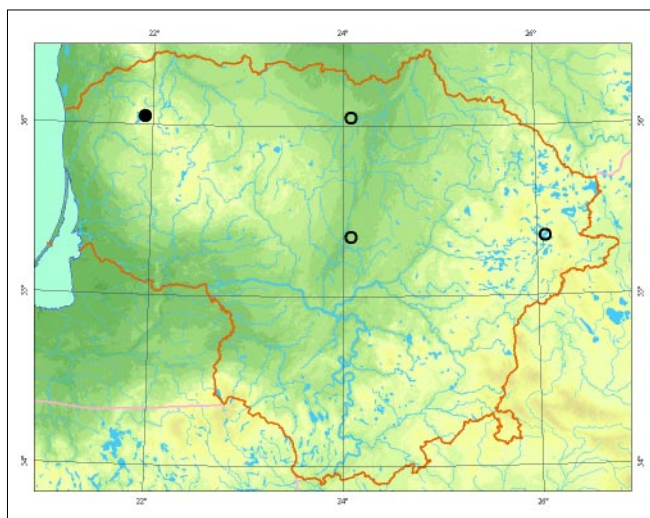
Paplitimas. Rŭðis randama visoje Europoje. Gana nedàþna.

Lietuvoje þinomos 5 radavietės.

Biologija ir ekologija. Simbiotrofas. Auga vasarà ir rudenà lapuoèiø miðkuose, dàþniausiai àþuolynuose. Mėgsta kalkingà dirvoþemà, nors gali augti ir neutraliame. Ðiltesnio klimato zonose auga plaèialapiø lapuoèiø miðkuose.

Populiacijø gausumas. Ðiuo metu þinomos 4 populiacijos.

Grėsmės ir apsauga. Senø medþiø kirtimas augavietėse ir su tuo susiję medynø sudėties ir struktūros

pokyèiai, spygliuoèiø ášivyravimas. Dirvoþemio rŭgðtėjimas dėl oro tarðos, azotinė dirvoþemio tarða.

Informacijos ðaltiniai

Urbonas V., 2001: Musmirieèiai (*Amanitales*), ūmėdieèiai (*Russulales*). – Lietuvos grybai, 8 (4). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

A vulnerable species, at present four populations are known.

Apraðė Jonas Kasparaviėius

Ramutės Ðukeviėienės pieðinys

Juodasis piengrybis

Lactarius lignyotus Fr.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA ŪMĖDINIAI (*RUSSULACEAE*)

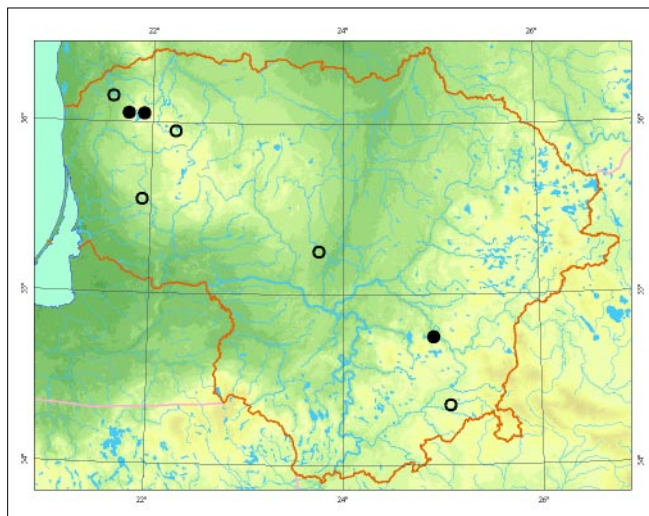
2 (V) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rŭðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europos, Azijos ir Ðiaurės Amerikos temperatinėje zonoje. Cirkumpoliarinė rŭðis. Lietuvoje þinoma 16 radaviečių.

Biologija ir ekologija. Simbiotrofas. Auga vasarà ir rudená spygliuočių miðkuose, daþniausiai senuose aukðto boniteto eglynuose. Mėgsta augavietes su arti pavirðiaus esančiais gruntiniais vandenimis. Gali augti netoli durpingų pelkių, ðlapynių ribos. Nuo kitų piengrybių skiriasi tamsiai ruda aksomine kepurėle ir kotu; baltais, pereinančiais á ochros spalvà lakðteliais ir baltomis sultimis, kurios po kiek laiko parausvėja.

Populiacijų gausumas. Ðiuo metu þinoma 12 populiacijų.

Grėsmės ir apsauga. Neigiamà átakà turi senų medþių kirtimas, retinimas, su tuo susiję medynų sudėties ir struktūros pokyčiai augavietėse.

Informacijos šaltiniai

Urbonas V., 2001: Musmiriečiai (*Amanitales*), ūmediečiai (*Russulales*). – Lietuvos grybai, 8 (4). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

A vulnerable species, at present twelve populations are known.

Apraðė Jonas Kasparavičius

Linos Jasiukonytės pieðinys

Kislusis piengrybis

Lactarius repraesentaneus Britzelm.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (BASIDIOMYCETES)

ĖEIMA ŪMĖDINIAI (RUSSULACEAE)

4 (I) kategorija

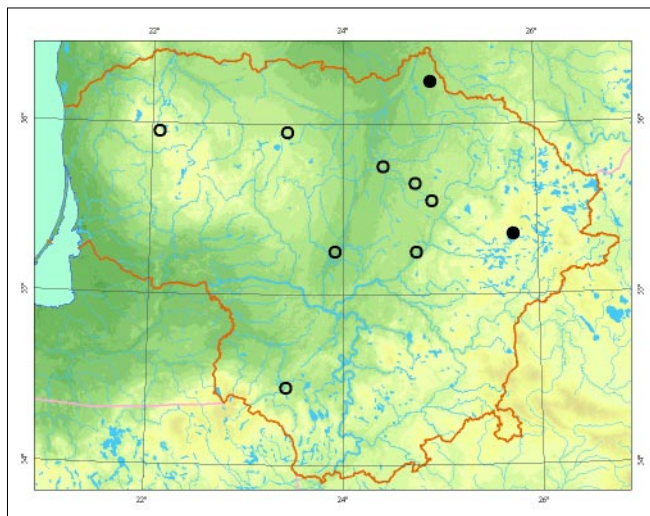
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rŭðis áraðyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Europoje, Ðiaurės Amerikoje. Lietuvoje þinoma 16 radaviečių.

Biologija ir ekologija. Simbiotrofas. Auga vasarà ir rudenà drėgnuose lapuočių, spygliuočių miškuose su eglėmis ir berpais. Mėgsta drėgnas vietas. Ðiaurinėje arealo dalyje pasiekia tundros zonà, kur auga po berþu kerupiu (*Betula nana*). Nuo kitų piengrybių skiriasi geltona kepurėle su gauruotais pakraðėiais ir duobutėmis nusėtu kotu, chemine reakcija. Nuo geltonojo piengrybio (*L. scrobiculatus*) skiriasi tuo, kad pa-

Linos Jasiukonytės pieðinys

spaudus ar perlaupus kisliojo piengrybio kepurėlà, kotà, nusidàpo melsva spalva – geltonajam piengrybiui tai nėra būdinga.

Populiacijų gausumas. Ðiuo metu þinoma 10 populiacijų.

Grėsmės ir apsauga. Senų medþių kirtimas, retinimas, dėl to pakinta augaviečių medynų struktūra ir sudėtis, dirvoþemio savybės. Azotinė dirvoþemio tarða.

Informacijos ðaltiniai

Urbonas V., 2001: Musmiriečiai (*Amanitales*), ūmėdiečiai (*Russulales*). – Lietuvos grybai, 8 (4). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

A rare species requiring more research. At present ten populations are known.

Apraðė Jonas Kasparavičius

Gelsvasis piengrybis

Lactarius resimus (Fr.) Fr.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)

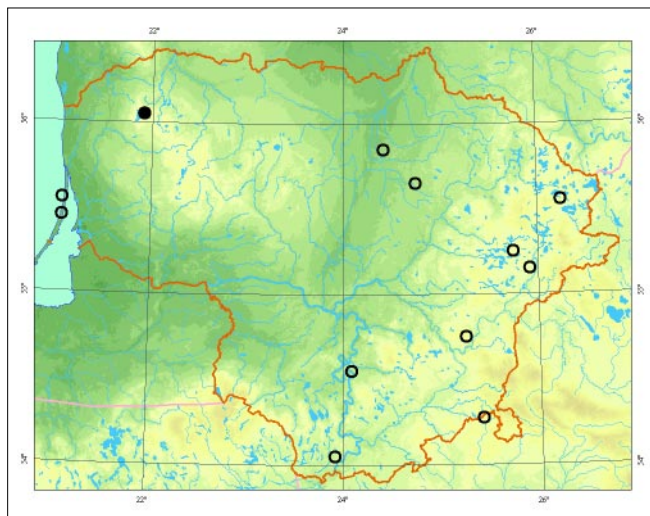
ĖEIMA ŪMĖDINIAI (*RUSSULACEAE*)

4 (I) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąją knygą rŭdis árašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ėiaurės Amerikoje. Lietuvoje þinoma 19 radavieėiŭ.

Biologija ir ekologija. Simbiotrofas. Auga vasarà ir rudenà miðriuose miðkuose, berþynuose, puðynuose, kartais eglynuose su berþais. Nemėgsta drėgnŭ vietŭ. Augavietėms būdingas lengvas, laidus vandeniui smėlingas dirvoþemis. Aptinkamas tiek rūgðėiuose, tiek kalkinguose dirvoþemiuose. Nuo kitŭ piengrybiŭ skiriasi augimo vieta, balta, ilgainiui gelsvėjanėia, gauruotais pakraðėiais kepurėle; baltomis, greitai geltonuojanėiomis sultimis (tuo ypaė skiriasi nuo morfolo-

giðkai kiek panaðios ūmėdės garduolės (*Russula delicata*), kurios trama neiðskiria pieniðkŭ sulėiŭ.

Populiacijŭ gausumas. Ėiuo metu þinoma 11 populiacijŭ.

Grėsmės ir apsauga. Miðkŭ kirtimas, ypaė plynasis, retinimas, dėl to pakinta augavieėiŭ medynŭ rŭðinė sudėtis ir struktūra. Azotinė dirvoþemio tarða.

Informacijos šaltiniai

Urbonas V., 2001: Musmirieėiai (*Amanitales*), ūmėdieėiai (*Russulales*). – Lietuvos grybai, 8 (4). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

A rare species requiring more research. At present eleven populations are known.

Apraðė Jonas Kasparaviėius

Linos Jasiukonytės pieðinys

Geltonasis piengrybis

Lactarius scrobiculatus (Scop.) Fr.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (BASIDIOMYCETES)

ĖEIMA ŪMĖDINIAI (RUSSULACEAE)

4 (I) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygå rŭðis áraðyta nuo 1992 m.

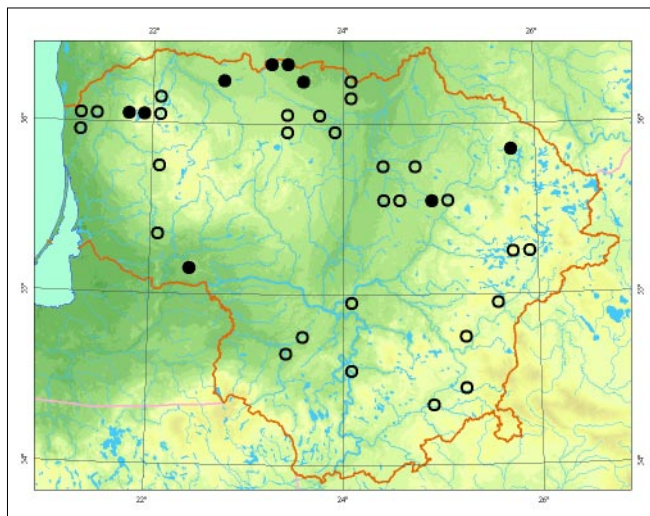
Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ðiaurės Amerikoje. Rŭðis randama visoje Lietuvoje. Labiau iðplitusi centrinėje, ðiaurinėje ir vakarinėje ðalies dalyse.

Biologija ir ekologija. Simbiotrofas. Auga vasarà ir rudenà brandþiuose spygliuoèiø miðkuose, daþniausiai drėgnuose eglynuose su gerai iðsivysėusiu þoliø ardu. Gali bŭti aptinkamas ir miðriuose miðkuose. Augavietėms bŭdingas aukðtas gruntiniø vandenø lygis. Daþnai auga ðalia upeliø, ðlapyniø, pelkiø. Mėgsta kalkingà priemolio dirvopemà. Nuo kitø piengrybiø skiriasi stambiais geltonos spalvos, dėmėtais kotais vaisiakŭniais, baltomis, greit gelstanėiomis sultimis ir augaviete.

Populiacijø gausumas. Ðiuo metu þinoma per 30 radavieèiø, taèiau populiacijø gausumas nepakankamai iðtirtas.

Ernesto Kutorgos nuotrauka

Grėsmės ir apsauga. Senø medþiø kirtimas, retinimas, su tuo susijė medynø sudėties ir struktŭros pokyèiai, dirvopemio savybiø pasikeitimas.

Informacijos ðaltiniai

Urbonas V., 2001: Musmirieèiai (*Amanitales*), ūmėdieèiai (*Russulales*). – Lietuvos grybai, 8 (4). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

A rare species requiring more research. Present abundance of populations is not known.

Apraðė Jonas Kasparaviėius

Piengrybis jautakis

Lactarius volemus (Fr.) Fr.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA ŪMĖDINIAI (*RUSSULACEAE*)

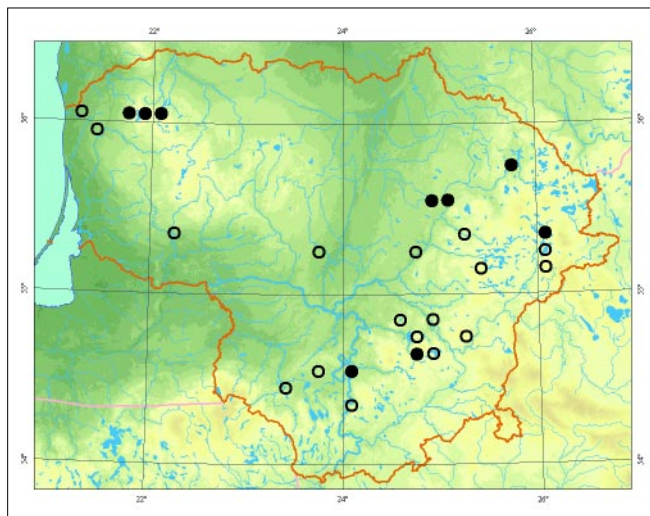
4 (I) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rŭðis áraðyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ðiaurės Amerikoje. Lietuvoje þinomos 38 radavietės.

Biologija ir ekologija. Simbiotrofas. Auga vasarà ir rudenà lapuoèiø, spygliuoèiø miðkuose. Termofilas. Aptinkamas atvirose ðviesiose vietose. Mėgsta kalvingus, derlingus dirvoþemius. Ðiltesnio klimato zonoje auga po bukais, àpuolais, kaðtonais. Lietuvoje daþniausiai auga po eglėmis ir àpuolais. Nuo kitø piengrybiø skiriasi stambiais raudonai oranþiniais vaisiakŭniais ir labai gausiomis baltomis, po kurio laiko pilkðvėjanėiomis, salstėlnanėiomis, lipniomis, tàsiomis, pieniðkomis sultimis ir savitu þuvies kvapu.

Populiacijø gausumas. Ðiuo metu þinomos 26 populiacijos.

Grėsmės ir apsauga. Senø medþiø kirtimas, su tuo susiję augavieèiø medynø rŭðinės sudėties ir struktūros pokyèiai, tankaus pomiðkio ataugimas; dirvoþemio rŭgðtėjimas dėl oro tarðos.

Informacijos šaltiniai

Urbonas V., 2001: Musmirieèiai (*Amanitales*), ūmėdieèiai (*Russulales*). – Lietuvos grybai, 8 (4). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

A rare species requiring more research. At present 26 populations are known.

Apraðė Jonas Kasparaviėius

Jono Augustausko nuotrauka

Auksavirðė ūmėdė

Russula aurea Pers. (sin. *R. aurata* (With.) Fr.)

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (BASIDIOMYCETES)
ĖEIMA ŪMĖDINIAI (RUSSULACEAE)

3 (R) kategorija

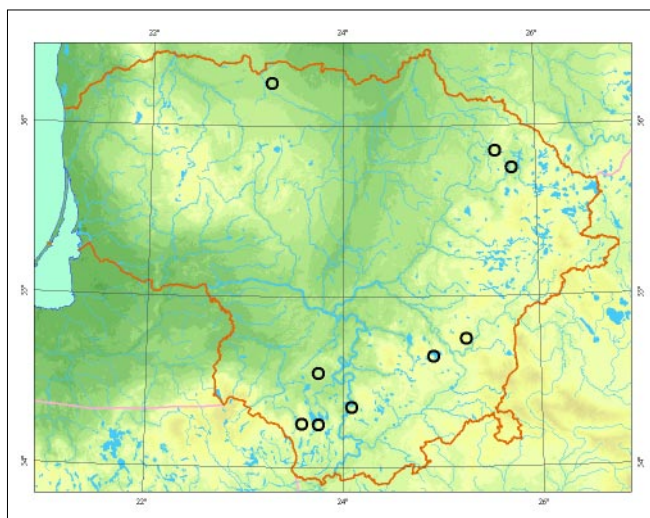
Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūðis āraðyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Europoje, Ðiaurės Afrikoje, Ðiaurės Amerikoje.

Lietuvoje yra þinoma 16 radaviečių.

Biologija ir ekologija. Simbiotrofas. Auga vasarā ir rudenā lapuočių, miðriuose, retai spygliuočių miðkuose. Randamas atvirose, ðviesiose vietose. Mėgsta derlingā kalkingā dirvopemā. Ðiltesnio klimato zonose auga po bukais, āpuolais, kaðtonais, skroblais. Lietuvoje dažniausiai auga po āpuolais, skroblais, lazdynais, eglėmis, berpais, drebulėmis.

Populiacijų gausumas. Ðiuo metu þinoma 11 populacijų.

Kæstučių Raulinaičių nuotrauka

Grėsmės ir apsauga. Senų medžių kirtimas, su tuo susiję augaviečių struktūros ir rūðinės sudėties, amþiaus pokyčiai, pomiðkio atþėlimas, sutankėjimas. Dirvopemio rūgðtėjimas dėl oro tarðos.

Informacijos šaltiniai

Urbonas V., 2001: Musmiriečiai (*Amanitales*), ūmėdiečiai (*Russulales*). – Lietuvos grybai, 8 (4). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

A rare species. At present eleven populations are known.

Apraðė Jonas Kasparavičius

Kvapioji ūmėdė

Russula grata Britzelm. (sin. *R. laurocerasi* Melzer)

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)

ĖEIMA ŪMĖDINIAI (*RUSSULACEAE*)

4 (I) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygā rūðis āraðyta nuo 1992 m.

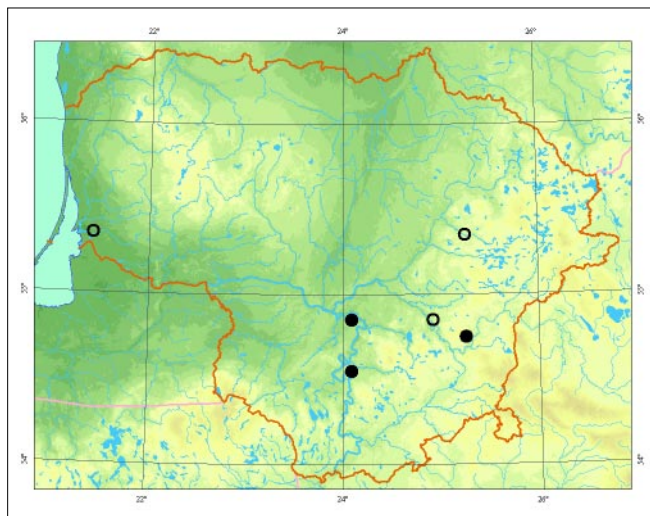
Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ðiaurės Amerikoje. Lietuvoje þinomos 2 radavietės vakarinėje ir pietinėje dalyje.

Biologija ir ekologija. Simbiotrofas. Auga vasarā ir rudenā lapuoėiø, reėiau spygliuoėiø (su gausiu þoliø ardu) miðkuose. Mėgsta kalkingā priemolio dirvoþemā. Ðiltesnio klimato zonose auga po bukais, āpuolais. Nuo kitø ūmėdþiø, ypaė nuo dvokianėiosios (*R. foetens*), skiriasi mąpesniais vaisiakūniais, siauresniais lakėteliais, migdolø kvapu, ðvelnesnio, kartais visai nekartaus skonio trama ir chemine reakcija.

Populiacijø gausumas. Ðiuo metu þinomos 2 populiacijos.

Linos Jasiukonytės pieðinys

Grėsmės ir apsauga. Senø medþiø kirtimas, jo sukelti medynø sudėties, amþiaus, struktūros pokyėiai augavietėse. Dirvoþemio rūgėtėjimas dėl oro tarðos, azotinė dirvoþemio tarða.

Informacijos šaltiniai

Urbonas V., 2001: Musmirieėiai (*Amanitales*), ūmėdieėiai (*Russulales*). – Lietuvos grybai, 8 (4). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

A rare species requiring more research. At present two populations are known.

Apraðė Jonas Kasparaviėius

Kurapkinis storplutis

Xylobolus frustulatus (Pers.) Boidin

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (BASIDIOMYCETES)

DEIMA PLUTPINTINIAI (STEREACEAE)

3 (R) kategorija

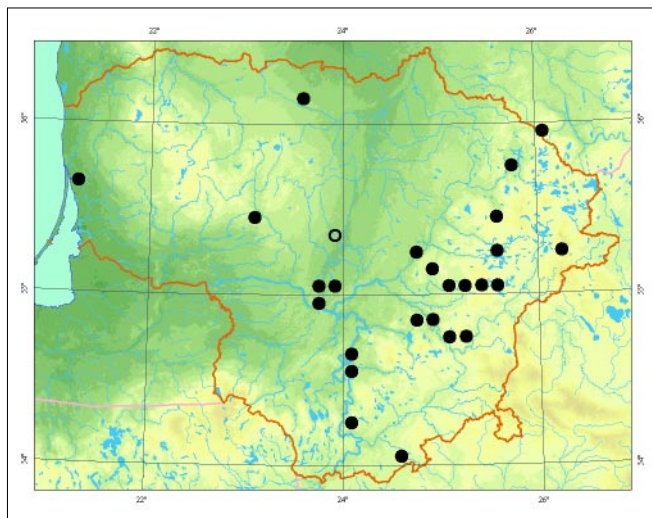
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 2003 m.

Paplitimas. Ðiaurës pusrutulyje nuo temperatinës iki atogràþø zonos. Paplitusi visoje Europoje, þinoma Azijoje, Ðiaurës Amerikoje ir Australijoje.

Lietuvoje daugiausia aptinkama centrinëje, rytinëje, pietrytinëje ir pietinëje dalyse.

Biologija ir ekologija. Saprotrofas, sukeliantis baltàjà medienos puvinà. Vaisiakûniai daugiameèiai, iðsiplëta ir priaugæ prie substrato. Seni vaisiakûniai uþima didelius plotus. Ðviesiai rudos spalvos, lyg sudþiûvusi þemë suskeldëjæ vaisiakûniai kartais gerai matomi net ant aukðtai esanëiø àpuolo ðakø. Auga ant stambiø beþieviø sausø àpuolo ðakø, tebesanëiø medþio lajoje ar nukritusiø ant þemës. Iðauga ir ant senø àpuolø kamienø beþievës medienos.

Populiacijø gausumas. Lietuvoje þinomos 32 radavietës su gausiomis populiacijomis Punios ðile (Alytaus r.), Pa-

dauguvos miðke (Kauno r.), Dusetø girioje (Rokiðkio r.), Ðûkðtø miðke (Vilniaus r.) ir Verkiø apylinkëse (Vilniuje).

Grësmës ir apsauga. Brandþiø àpuolø kirtimas, taip pat senø, papeistø àpuolø ar jø virtuoliø, stuobriø, ðakø ðalinimas ið parkø ir miðkø.

Informacijos ðaltiniai

Mazelaitis J., 1976: Lietuvos TSR Afiloforieiø eilës grybai. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

A rare species. 32 localities are known with the most abundant populations in the central, southern, south-eastern and eastern parts of Lithuania.

Apraðë Reda Irðenaitë

Þydrûno Sinkevièiaus nuotrauka

Skyrius
Ascomycota
Aukšliagrybūnai
Kerpės (*Ascomycetes lichenisati*)

l̥centrinis akmenkep̥is (sin. l̥centrinis kepas)

Arctoparmelia centrifuga (L.) Hale
(sin. *Parmelia centrifuga* (L.) Ach.)

KLASĖ AUKĖLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)
ĖEIMA KEPIINIAI (PARMELIACEAE)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knyga rūĖis āraĖyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Europos, Azijos, ĖiaurĖs Amerikos, Grenlandijos arktinĖje ir borealinĖje zonose, pieĖiau – kalnuose. Lietuvoje buvo ĥinoma 1 radavietĖ dabartinĖje Kauno miesto teritorijoje, VilijampolĖje.

Biologija ir ekologija. Auga ant silikatinĖs uolienĖs atvirose, gerai apĖviestose vietose, nepakenĖia aplinkos ir substrato eutrofizacijos. TipingĖ l̥centrinio keĥo gniupulĖ virĖutinĖ pusĖ yra gelsva, apatinĖ – rusva ar balsva. JĖ augimo būdas labai savitas – senĖ gniupulĖ vidurys apmirĖta ir kerpĖ auga koncentriĖkais p̥edais. l̥centrinā keĥā galima supainioti su apyreĖiu Lietuvoje lygiuoju auksakeĥiu (*Xanthoparmelia somloĖnsis*), kurio gniupulo apatinĖ dalis kraĖtuose tamsiai ruda, o viduryje juoda.

PopuliacijĖ gausumas. Nerasta nuo 1936 m. Lietuvoje augo uĥ arealo ribĖ. Atsikurti buvusi populiacija galimybĖ neturi, nes augavietĖ sunaikinta. TinkamĖ augavieĖiĖ yra Skuodo r., taĖiau ten Ėi kerpĖ neaptikta.

GrĖsmĖs ir apsauga. AugavietĖ sunaikinta pleĖiantis miestui. Net jei populiacija turĖtĖ sājygas atsikurti (tokia galimybĖ abejotina – artimiausios dabar ĥinomos radavietĖs: Estijoje, Latvijoje Ėiuo metu neberandama; Ėiaurinėje Lenkijoje, Baltarusijoje ir Kaliningrado srityje neauga), jai kelia grĖsmĖ oro ir dirvoĥemio tarĖa, eutrofizacija, klimato ĖiltĖjimas.

Informacijos Ėaltiniai

MotiejūnaitĖ J., 2002: LapiĖkosios ir krūmiĖkosios kerpĖs (*Ascomycetes lichenisati. Species foliosae et fruticosaes*). – Lietuvos grybai, 13 (1). – Vilnius. Herbariumo pavyzdĥiai: WI.

Summary

Probably extinct, one locality was known, now destroyed. Lithuanian population was outside of the southern lowland distribution boundary.

ApraĖĖ Jurga MotiejūnaitĖ

Juostinis plynkep̥is

Hypogymnia vittata (Ach.) Parrique

KLASĖ AUKĖLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)
ĖEIMA KEPIINIAI (PARMELIACEAE)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knyga rūĖis āraĖyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Europos, Azijos, ĖiaurĖs Amerikos borealinĖje zonoje, temperatinĖje zonoje – kalnuose. Neaptinkamas stipriai okeaninėse vietovĖse. Lietuvoje buvo ĥinoma 1 radavietĖ LavoriĖkiĖ miĖke (Vilniaus r.).

Biologija ir ekologija. Auga ant spygliuoĖiĖ ir lapuoĖiĖ medĥiĖ kamienĖ senuose, drĖgnuose, biologiĖkai turtinguose miĖkuose. Pasĥpymi netaisyklingos formos, nutāsusiĖ ĥemyn lapiĖku gniupulu su gausiais Ėoniniais lakĖteliais. LakĖteliai siauri, pilki, apatinĖ jĖ pusĖ juoda, geriau iĖsivysĖiusi nei virĖutinĖ ir lakĖtelĖ pakraĖĖiuose matoma kaip juoda juostelĖ. Ėiā kerpĖ labai lengva supainioti su kai kuriomis Ėalyje itin Ėapno putliojo plynkep̥io (*Hypogymnia physodes*) formomis. Patikimai atskirti abiejĖ rūĖiĖ gniupulus galima tik su cheminiais reagentais.

PopuliacijĖ gausumas. Lietuvoje augo uĥ arealo ribĖ, aptikta tik vienā kartā 1961 m. Atsikurti Lietuvoje populiacija beveik neturi galimybĖ, nes nelikĖ stambesniĖ senĖ miĖkĖ plotĖ, artimiausios ĖiuolaikinĖs radavietĖs su tebeegzistuojanĖiomis populiacijomis yra pietinėje Ėvedijoje. KerpĖ neigiamai veikia klimato ĖiltĖjimas.

GrĖsmĖs ir apsauga. MiĖkĖ kirtimas ir sausinimas, klimato ĖiltĖjimas.

Informacijos šaltiniai

Motiejūnaitė J., 2002: Lapiškiosios ir krūmiškiosios kerpės (*Ascomycetes lichenisati. Species foliosae et fruticosa*). – Lietuvos grybai, 13 (1). – Vilnius. Herbariumo pavyzdžiai: WI.

Summary

Probably extinct, one locality was known (1961). Lithuanian population was outside of the southern lowland distribution borders.

Aprašė Jurga Motiejūnaitė

Standusis taškuotkepis

Punctelia subrudecta (Nyl.) Krog
(sin. *Parmelia dubia* (Wulfen) Schaer.)

KLASĖ AUKŠLIAUGRYBIAI (ASCOMYCETES)
ŠEIMA KEPINIAI (PARMELIACEAE)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąja knyga rūdis árašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Ávairiuose þemynuose áiaurės ir pietø pusrutulyje temperatinėje ir paatograpiø zonose. Lietuvoje buvo þinomos 2 radavietės dabartinėje Ðvenėioniø r. ir Vilniaus miesto teritorijoje.

Biologija ir ekologija. Auga ant lapuoėiø medpiø atvirose vietose. Gniupulas lapiðkas, paprastai rozetės formos. Virðutinė pusė pilka, su taðkiðkais soraliais, soredės miltiðkos, kiek ðviesesnės nei gniupulas. Apatinė pusė ðviesiai ruda ar balkðva. Kai kurios labai daþnos kerpės vagotojo keþo (*Parmelia sulcata*) formos gali būti panaðios, taėiau jø gniupulo apatinė pusė tamsiai ruda, greitai pereinant á juodà spalvą. Kitos saugomos kerpės – þalsvosios keþytės (*Cetrelia olivetorum*) gniupulai taip pat gali būti panaðūs, taėiau ir jø apatinė gniupulo pusė būna ruda, pereinant á juodà spalvą.

Populiacijø gausumas. Nerasta nuo 1937 m. Populiacijos atsikûrimo galimybės neþinomos. Ðiltėjant klimatui gali pradėti plisti ið pieėiau esanėiø kraðtø. Artimiausios dabartinės populiacijos yra áiaurinėje Lenkijoje, pastaruoju metu aptiktos kelios naujos radavietės.

Grėsmės ir apsauga. Neþinomos. Gali būti jautri aplinkos pokyėiams, nes augo ant paplitimo arealo ribos. Kitose áalyse, kur yra reta (pvz., pietinėje Ðvedijoje) iðnyko sunaikinus augavietę.

Informacijos šaltiniai

Motiejūnaitė J., 2002: Lapiškiosios ir krūmiškiosios kerpės (*Ascomycetes lichenisati. Species foliosae et fruticosa*). – Lietuvos grybai, 13 (1). – Vilnius. Herbariumo pavyzdžiai: KRAM.

Summary

Probably extinct, two localities were known, last recorded in 1937. Lithuanian localities were situated on its northern distribution boundary.

Aprašė Jurga Motiejūnaitė

Glotnioji kedenė

Usnea glabrata (Ach.) Vain.

KLASĖ AUKŠLIAUGRYBIAI (ASCOMYCETES)
ŠEIMA KEPINIAI (PARMELIACEAE)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąja knyga rūdis árašyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Europos, Azijos, Áiaurės Amerikos borealinėje ir temperatinėje zonose, pieėiau – kalnuose, kiek daþnesnė subkontinentinio klimato vietovėse. Lietuvoje buvo þinomos 2 radavietės Punios áile ir dabartinėje Ðvenėioniø r. teritorijoje.

Biologija ir ekologija. Auga ant spygliuoėiø ir lapuoėiø medpiø senuose miðkuose. Kerpei būdingas nedidelis (iki 4–5 cm ilgio) þalsvos spalvos krūmiðkas gniupulas. Pagrindinės jo áakelės iðsipūtusios, ties áakojimosi vietomis iðsiskirsėiusios á verpstiðkus segmentus, be izidiðkø iðaugėliø. Kiek iðsipūtusios gali būti gauruotosios kedenės (*Usnea hirta*) áakelės, taėiau joms nebūdingi verpstiðki fragmentai, ant jø visada gausu izidiðkø ataugėliø. Kitos kedeniø rūðys, kurios gali turėti panaðø gniupulà, taip pat niekada nebūna su verpstiðkais áakeliø segmentais.

Populiacijø gausumas. Lietuvoje pastarąjį kartà aptikta 1959 m. Reta arba labai reta visame paplitimo

areale, populiacijos visur menkos, išskaidytos. Plitimo galimybės ir intensyvumas nežinomi.

Grėsmės ir apsauga. Miškų kirtimas, dirbūstančių ir nudirbūvusių medžių žalinimas, senų miškų plotų išskaidymas.

Informacijos šaltiniai

Motiejūnaitė J., 2002: Lapiškiosios ir krūmiškiosios kerpės (*Ascomycetes lichenisati. Species foliosae et fruticosaes*). – Lietuvos grybai, 13 (1). – Vilnius. Herbariumo pavyzdžiai: WI.

Summary

Probably extinct, two localities were known, last recorded in 1959.

Aprašė Jurga Motiejūnaitė

Rudoji blakstienė

Anaptychia runcinata (With.)

J. R. Laundon

KLASĖ AUKŖLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)
ŖEIMA ŖIAUBERINIAI (PHYSICIACEAE)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąją knygą rûðis árašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Vakarø, Ŗiaurës ir Pietø Europoje, jûrø ir vandenyno krantuose, retai kiek toliau nuo pajûrio zonos.

Lietuvoje buvo þinoma 1 radavietë dabartinëje Kretingos miesto teritorijoje, Akmenos upës slënyje.

Biologija ir ekologija. Auga ant silikatinio uolienø atvirose, gerai apðviestose vietose, paprastai jûrø ir vandenyno krantuose, tik labai retai aptinkama toliau nuo kranto. Tai gana nesunkiai atpaþastama kerpë, kuriai būdingas stambus (iki 10 cm skersmens) rudas lapiðkas gniupulas su gausiais vaisiakûniais – apoteciais. Nuo panaðio ant akmenø auganëio kerpiø (rudkepïø (*Neofuscelia*) ir juodkepïø (*Melanelia*) genëio) nesunku atskirti dël neblizganëio gniupulo ir apotecio bei naudojant cheminius reagentus.

Populiacijø gausumas. Nerasta nuo 1934 m. Atsikurti buvusi populiacija galimybë neturi, nes augavietë sunaikinta. Daugiau tinkamø augavieëiø ðalyje beveik nėra, nes ðiai kerpei reikalingos akmenuotos jûros pakrantës. Labai reta ar visai nerandama aplinkinëse ðalyse – Lenkijoje, Latvijoje, Estijoje.

Grėsmės ir apsauga. Augavietë greiëiausiai sunaikinta pleëiantis miestui.

Informacijos šaltiniai

Motiejūnaitė J., 2002: Lapiškiosios ir krūmiškiosios kerpės (*Ascomycetes lichenisati. Species foliosae et fruticosaes*). – Lietuvos grybai, 13 (1). – Vilnius. Herbariumo pavyzdžiai: WI.

Summary

Probably extinct, one locality was known, presumably now destroyed. There is a lack of suitable habitats in the country.

Aprašė Jurga Motiejūnaitė

Putlioji ðiurë

Cladonia turgida Hoffm.

KLASĖ AUKŖLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)
ŖEIMA ŖIURINIAI (CLADONIACEAE)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąją knygą rûðis árašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ŗiaurës Amerikoje, Grenlandijoje, nuo arktinës zonos pietinës dalies iki temperatinës zonos ðiaurinės dalies, pieëiau – kalnuose. Lietuvoje buvo þinomos 8 radavietës pietinëje ir pietrytinëje dalyje.

Biologija ir ekologija. Auga ant skurdaus smëlingo dirvopemio spygliuoëiø miðkuose gerai apðviestose vietose, ypaë dažnai pamiðkëse. Būdingas kerpës poþymis – dimorfinis gniupulas. Pirminio gniupulo þvyneliai stambûs, pailgi, giliai ákirpti, kartais dichotomiðkai pasidalijæ, netrapûs. Antrinis gniupulas – 1,5–5 cm aukðëio iðsidakojæ podeciai, kartais iðsipûtæ arba su netaisyklingomis taurelëmis, padengti lygiu þieviniu sluoksniu. Tiek pirminis, tiek antrinis gniupulas – pilkai þals-

vos spalvos, be gelsvo atspalvio. Pirminą gniupulą lengviausia supainioti su lakštuotąja čiure (*Cladonia foliacea*), o antrinę – su coline čiure (*C. uncialis*). Abiejų šių rūšių gniupulai visada būna gelsvo atspalvio.

Populiacijų gausumas. Lietuvoje ši kerpė buvusi apyretė ir tikriausiai negausi (tikslūs duomenų nėra). Pastarąją kartą aptikta 1977 m. Šios rūšies populiacijų mapėjimas pastebėtas ir pietinėje Žvedijoje bei šiaurės rytinėje Lenkijoje. Pastarojoje yra artimiausios putliųjų šiurų populiacijos.

Grėsmės ir apsauga. Nykimo priežastys ir grėsmės nepinomos, greičiausiai šia borealinę rūšį veikia klimato ūltėjimas.

Informacijos šaltiniai

Minkevičius A., Rudzinskaitė T., Galinis V., 1983: Vadovas Lietuvos kerpėms papinti. – Vilnius.

Motiejūnaitė J., 2002: Lapiškiosios ir krūmiškiosios kerpės (*Ascomycetes lichenisati. Species foliosae et fruticosae*). – Lietuvos grybai, 13 (1). – Vilnius. Herbariumo pavyzdžiai: WI.

Summary

Probably extinct, eight localities were known, last recorded in 1977.

Aprašė Jurga Motiejūnaitė

Karpuotoji meškapedė

Peltigera aphthosa (L.) Willd.

KLASĖ AUKŠLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)

ŠEIMA MEŠKAPĖDINIAI (PELTIGERACEAE)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Š Lietuvos raudonąja knyga rūšis árašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, šiaurės Amerikoje, Grenlandijoje, Australijoje, borealinėje ir temperatinėje zonoje, piešiau – kalnuose. Nerandama stipriai okeaninėse vietovėse.

Lietuvoje buvo šinama 1 radavietė Trakų apylinkėse. Vienas herbariumo pavyzdys yra A. Pabrėpos rinktoje kolekcijoje (WI), tašiau šio rinkinio radavietės nurodytos netiksliai ir sunku pasakyti, kur iš tiesų buvo surinkti pavyzdžiai.

Biologija ir ekologija. Auga ant samanų spygliuočių miškuose. Kerpei būdingas stambus (iki 10–20 cm skersmens) lapiškas gniupulas, kurio viršutinė pusė pilkšvai ar rusvai šalsva, sudrėkusi – ryškiai šalia, su tamsiai rudais ar juodais smulkiais dariniais – cefalodėmis. Apatinė gniupulo pusė ties kraštas rusva, link centro tamsėjanti iki juodos, beveik be gyslelių. Šia kerpė labai lengva supainioti su ir dabar aptinkama plėvėtąja meškapedė (*Peltigera leucophlebia*), kuri skiriasi tik labiau gyslota apatine gniupulo dalimi.

Populiacijų gausumas. Nerasta nuo 1930 m. Lietuvoje augo up arealo ribų. Atsikurti buvusi populiacija gali mybių tikriausiai neturi, nes buvusi augavietė sunaikinta, o kitas pavyzdys aptiktas daugiau kaip prieš 150 metų. Per tą laiką ávyko pernelyg didelė aplinkos pokyčių tinkamose regiono augavietėse.

Grėsmės ir apsauga. Tiesioginės nykimo priežastys ir grėsmės nepinomos, greičiausiai šia arktinę ir borealinę rūšį veikia klimato ūltėjimas.

Informacijos šaltiniai

Motiejūnaitė J., Miądlíková J., 1998: Revised list of the genus *Peltigera* (Lichenized *Ascomycotina*) and peltigericolous fungi in Lithuania. – Acta Mycologica, 33 (2): 307–316.

Motiejūnaitė J., 2002: Lapiškiosios ir krūmiškiosios kerpės (*Ascomycetes lichenisati. Species foliosae et fruticosae*). – Lietuvos grybai, 13 (1). – Vilnius. Herbariumo pavyzdžiai: WI.

Summary

Probably extinct, one locality was known, it has not been recorded since 1930.

Aprašė Jurga Motiejūnaitė

Gyslotoji meškapedė

Peltigera venosa (L.) Hoffm.

KLASĖ AUKŠLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)

ŠEIMA MEŠKAPĖDINIAI (PELTIGERACEAE)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Š Lietuvos raudonąja knyga rūšis árašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ėiaurės Amerikoje, Grenlandijoje, arktinėje ir borealinėje zonoje, piečiau – kalnuose.

Buvo įinomos 4 radavietės Rytø ir Vidurio Lietuvoje.

Biologija ir ekologija. Auga ant dirvøpemio spygliuočių miškuose ir þvyringuose ðlaituose. Arktinė ir borealinė pionierinė rūðis, kurià temperatinėje zonoje greičiausiai iðstumia tariamoji meðkapėdė (*Peltigera didactyla*). Nuo pastarosios gyslotàjà meðkapėdę lengva atskirti pagal tamsias, vėduokliðkai iðsiskleidþiančias gysleles apatinėje gniupulo pusėje ir plokðčius, o ne vamzdiðkai susisukusius ar balno formos vaisiakūnius.

Populiacijø gausumas. Nerasta nuo 1930 m. Lietuvoje augo up arealo ribø. Populiacijos atsikūrimo galimybės neaiðkios – artimiausios populiacijos buvo Latvijoje, taėiau dabartinė jø būklė neþinoma. Ði kerpė nebeaptinkama beveik jokiose anksėiau registruotose Europos temperatinio klimato juostos þemumø radavietėse.

Grėsmės ir apsauga. Nykimo prieþastys ir grėsmės neþinomos, greičiausiai ðià arktinę ir borealinę rūðà veikia klimato ðiltėjimas.

Informacijos ðaltiniai

Motiejūnaitė J., Miðdlikowska J., 1998: Revised list of the genus *Peltigera* (Lichenized *Ascomycotina*) and peltigericolous fungi in Lithuania. – Acta Mycologica, 33 (2): 307 – 316.

Motiejūnaitė J., 2002: Lapiðkosios ir krūmiðkosios kerpės (*Ascomycetes lichenisati. Species foliosae et fruticosae*). – Lietuvos grybai, 13 (1). – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: WI.

Summary

Probably extinct, four localities were known, last recorded in 1930. Lithuanian localities were situated outside its southern lowland distribution boundary.

Apraðė Jurga Motiejūnaitė

Baltagyslė meðkapėdė

Peltigera degenii Gyeln.

KLASĖ AUKÐLIAGRYBIAI (*ASCOMYCETES*)

ÐEIMA MEÐKAPĖDINIAI (*PELTIGERACEAE*)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rūðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ėiaurės Amerikoje, Australijoje, borealinėje ir temperatinėje zonoje, piečiau – kalnuose. Reta arba visai nerandama stipriai okeaninėse vietovėse.

Lietuvoje buvo įinoma 1 radavietė Varninkėliø miðke (Trakø r.).

Biologija ir ekologija. Auga ant samanø senuose spygliuočių ir miðriuose miškuose, ypaė eglynuose. Kerpei būdingas stambus (iki 7 cm skersmens) lapiðkas gniupulas, kurio virðutinė pusė blizganti, melsvai pilka, sudrėkusi – tamsiai pilka. Apatinė pusė balta, su ryðkiomis baltomis, link centro kiek rusvėjanėiomis gyslėlėmis. Gniupulai su blizgančia virðutine puse būdingi kelioms meðkapėdþiø rūðims, taėiau jø visø apatinė pusė arba tamsi, arba be gyslėliø. Baltos gyslės apatinėje gniupulo pusėje taip pat būdingos ðunvaisčiai (*Peltigera canina*) ir gūbriuotajai (*P. membranacea*) meðkapėdėms, taėiau ðiø dviejø rūðiø gniupulø virðutinės pusės neblizga, o lakðtø galiukuose matyti veltiniðkas pavirðius.

Populiacijø gausumas. Nerasta nuo 1930 m. Populiacijos atsikūrimo galimybės neþinomos. Artimiausios populiacijos buvo Latvijoje, taėiau dabartinė jø būklė neþinoma. Rūðis gana reta visame paplitimo areale.

Grėsmės ir apsauga. Grėsmės tiksliai nėra įinomos. Tikriausiai pagrindinė grėsmė yra miðkø kirtimas.

Informacijos ðaltiniai

Motiejūnaitė J., Miðdlikowska J., 1998: Revised list of the genus *Peltigera* (Lichenized *Ascomycotina*) and peltigericolous fungi in Lithuania. – Acta Mycologica, 33 (2): 307 – 316.

Motiejūnaitė J., 2002: Lapiškiosios ir krūmiškiosios kerpės (*Ascomycetes lichenisati. Species foliosae et fruticosae*). – Lietuvos grybai, 13 (1). – Vilnius. Herbariumo pavyzdžiai: WI.

Summary

Probably extinct, one locality was known, last recorded in 1930.

Aprašė Jurga Motiejūnaitė

Akytoji solorina

Solorina spongiosa (Ach.) Anzi

KLASĖ AUKĖLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)
ĖIIMA MEDKAPĖDINIAI (PELTIGERACEAE)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąją knygą rūdis árašyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Ávairiuose þemynuose áiaurės ir pietø pusrutulyje nuo arktinės iki temperatinės zonos, áiltesnio klimato vietovėse – kalnuose. Lietuvoje buvo þinoma 1 radavietė Trakø apylinkėse, Rėkalnyje.

Biologija ir ekologija. Auga ant kalcio turtingo dirvoþemio retapolėse pievose. Būdingas smulkus lapiškas pilkðvas ar pilkai rusvas gniupulas, augantis kaip siaura apykaklė aplink giliai ádubusius vaisiakūnius. Lietuvoje panaðiø kerpíø rūðiø nėra, supainioti su niekuo neámanoma.

Populiacijø gausumas. Lietuvoje aptikta tik vienà kartà 1932 m. Buvusi populiacija greičiausiai sunaikinta, artimiausios populiacijos pernelyg toli (Ðvedijoje, Gotlando saloje, Estijoje), kad galėtø būti atsinaujinimo áaltinis. Be to, Lietuvoje nepakanka tinkamø augaviečių – temperatinės zonos lygumø dirvoþemiuose ái kerpė sunkiai konkuruoja su samanomis, induoėiais augalais ir kitø rūðiø kerpėmis.

Grėsmės ir apsauga. Augavietė tikriausiai sunaikinta upstaėius vietovė bei upsoðinus miðkà. Kitos grėsmės neþinomos. Neigiamai gali veikti klimato áiltėjimas, nederlingø þemiø upsoðinimas miðku.

Informacijos áaltiniai

Motiejūnaitė J., 2002: Lapiškiosios ir krūmiškiosios kerpės (*Ascomycetes lichenisati. Species foliosae et fruticosae*). – Lietuvos grybai, 13 (1). – Vilnius. Herbariumo pavyzdžiai: WI.

Summary

Probably extinct, one locality was known (found in 1932), now probably destroyed.

Aprašė Jurga Motiejūnaitė

Uplinkusioji nefroma

Nephroma resupinatum (L.) Ach.

KLASĖ AUKĖLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)
ĖIIMA NEFROMINIAI (NEPHROMATACEAE)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąją knygą rūdis árašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, áiaurės Amerikoje, Grenlandijoje, nuo arktinės zonos pietinės dalies iki temperatinės zonos áiaurinės dalies, pieėiau – kalnuose. Lietuvoje tiksliai buvo þinoma 1 radavietė dabartinėje Vilniaus miesto teritorijoje.

Biologija ir ekologija. Auga senuose miðriuose miðkuose ant apsamanojusių medþiø kamienø ar apsamanojusių akmenø. Reikli aplinkai, neplinta dideliais atstumais. Gali augti tik esant tinkamam miðko mikroklimatui ir pakankamam substrato (medþiø) amþiui. Neaptinkama vidutinio amþiaus ir jaunuose miðkuose. Kerpei būdingas stambus (iki 10 cm skersmens) lapiškas gniupulas, kurio virðutinė pusė pilkai rusva, apatinė – balsva, veltiniðka, paprastai su kūgiðkomis karputėmis. Ðià kerpę, ypaė be vaisiakūniø, labai lengva supainioti su medkapėdþiø (*Peltigera*) genties kerpėmis, kuriø apatinės gniupulo pusės veltinis prigluðas ir jame niekada nebūna karpuėiø.

Populiacijø gausumas. Iki XIX a. pabaigos – XX a. pradþios Lietuvoje augo senuose miðkuose. Dabar iðnykusi, tikriausiai negráptamai, nes áalyje per mapi ir pernelyg iðskaidyti senø miðkø plotai. Ði borealinio paplitimo rūdis jautri klimato áiltėjimui. Artimiausios

điuolaikinės radavietės su tebeegzistuojančiomis populiacijomis yra tik Estijoje ir pietinėje Ėvedijoje.

Grėsmės ir apsauga. Miškų kirtimas ir sausinimas, senų miškų plotų išskaidymas, klimato ėiltėjimas.

Informacijos ėaltiniai

Motiejūnaitė J., 2002: Lapiġkosios ir krūmiġkosios kerpės (*Ascomycetes lichenisati. Species foliosae et fruticosa*). – Lietuvos grybai, 13 (1). – Vilnius. Herbariumo pavyzdėiai: KRAM.

Summary

Probably extinct, one locality was known, now destroyed. At present suitable habitats in the country are either lacking or too fragmented.

Apraġė Jurga Motiejūnaitė

Ėderiuotoji ġiovenė

Chaenotheca hispidula (Ach.) Zahlbr.

KLASĖ AUKĖLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)
ĖEIMA BRYLŪNINIAI (CONIOCYBACEAE)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Ą Lietuvos raudonąą knygą rŰdis Ąraġyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europos, Azijos, Ėiaurės Amerikos borealinės zonos pietinėje dalyje ir temperatinėje zonoje, taip pat Australazijoje ir Pietų Amerikoje. Lietuvoje buvo ġinoma 1 radavietė dabartinėje Vilniaus miesto teritorijoje, Karoliniġkėse.

Biologija ir ekologija. Auga ant senų lapuoėių medėių, ypaė ant ġpuolų miġko pakraġėiuose ir senuose parkuose. BŰdingi popymiai: Ą ġievė panirės ġniupulas, kurio nematyti substrato pavirġiuje, ir kotuoti smulkūs (iki 1 mm aukġėio) vaisiakŰniai, kurių galvutės dengia storoka geltonų dulkelių apnaġa. Turi retai ġiovenių gentyje pasitaikantą fotobiontą *Trentepohlia* su oranėinio riebalinio pigmento laġeliais. Ėderiuotąą ġiovenę galima supainioti su panaġiose vietose augančiomis rudagalvė (*Chaenotheca phaeocephala*) ir ġalsvąą (*C. chlorella*) ġiovenėmis, kurioms bŰdingas gerai išsivystęs, substrato pavirġiuje augantis pilkas, grŰġetai karpotas ġniupulas ir fotobiontas be oranėinio riebalinio pigmento laġelių.

Populiacijų gausumas. Nerasta nuo 1931 m. Atsikurti buvusi populiacija galimybė neturi, nes augavietė Karoliniġkėse sunaikinta. Reta visame savo paplitimo areale, populiacijos visur menkos, išskaidytos, plitimo galimybės ir intensyvumas neėinomi.

Grėsmės ir apsauga. Augavietė sunaikinta pleėiantis miestui. Kitos galimos grėsmės – miškų, ypaė senų medėių kirtimas, oro tarġa, medėių ġievės eutrofizacija.

Informacijos ėaltiniai

Motiejūnaitė J., 1999: Checklist of lichens and allied fungi of Lithuania. – Botanica Lithuanica, 5 (3): 251 – 269. Herbariumo pavyzdėiai: WI.

Summary

Probably extinct, one locality was known, now destroyed.

Apraġė Jurga Motiejūnaitė

Paliagalvė taurenė

Calicium adpersum Pers.

KLASĖ AUKŠLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)

ŠEIMA TAURENINIAI (CALICIACEAE)

1 (E) kategorija

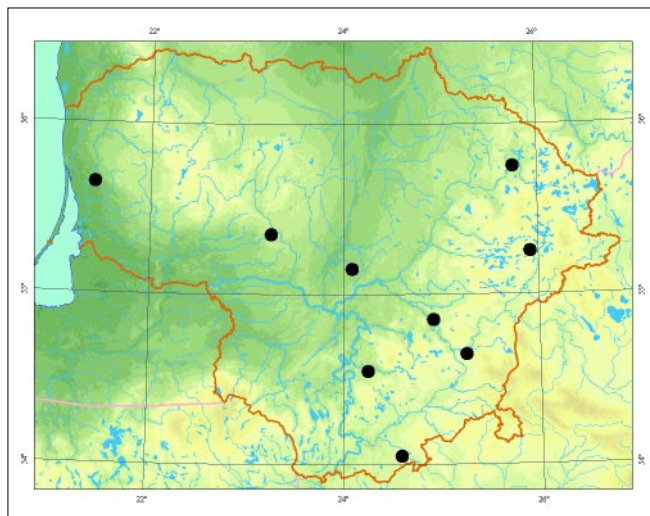
Statusas. Á Lietuvos raudonąją knygą rūdis árašyta nuo 2003 m.

Paplitimas. Europoje ir Šiaurės Amerikoje temperatinėje zonoje, Australijoje, Naujojoje Zelandijoje ir Pietų Amerikoje.

Pinomos 9 radavietės Rytų, Pietų ir Vidurio Lietuvoje.

Biologija ir ekologija. Auga ant senų ąžuolų, retai ant senų eglių lapuočių ir mišriuose miškuose. Kerpei būdingas piauberiškąs karpotas pilkas gniupulas ir juodi, kotuoti, iki 1,4 mm aukščio vaisiakūniai, kurių viršus (macedis) juodas, o galvutė dengia balsvą dulkelių apnašą. Panašios kerpės yra ąžuolinė taurenė (*Calicium quercinum*), kurios vaisiakūnių galvutės dengia balsva apnaša, ir rudagalvė piovenė (*Chaenotheca phaeocephala*), kurios galvučių viršus (macedis) rudas.

Populiacijų gausumas. Aptinkama ant senų ir labai senų medžių. Nerandama ant jaunų ir vidutinio am-

pius forofitų bei medžių, augančių pavieniui, ne miškuose. Visose radavietėse aptikta tik po vieną ar kelis medžius, apaugusius šios kerpės gniupulais. Gali išnykti dar labiau sumapėjus tinkamų forofitų skaičiui. Dauguma radavietėse nėra grieptai saugomose (rezervatinio režimo) teritorijose.

Grėsmės ir apsauga. Miškų kirtimas, džiūstančių ir nudžiūvusių medžių dalinimas, senų miškų plotų išskaidymas.

Informacijos šaltiniai

Motiejūnaitė J., Andersson L., 2003: Contribution to the Lithuanian flora of lichens and allied fungi. – Botanica Lithuanica, 9 (1): 71 – 88.
Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

An endangered species. Grows only on ancient oaks and spruces in forests. Nine localities are known, yet each has only several phorophytes colonized by this lichen.

Aprašė Jurga Motiejūnaitė

Jurgos Motiejūnaitės nuotrauka

Àpuolinė taurenė

Calicium quercinum Pers.

KLASĖ AUKŖLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)
ŖEIMA TAURENINIAI (CALICIACEAE)

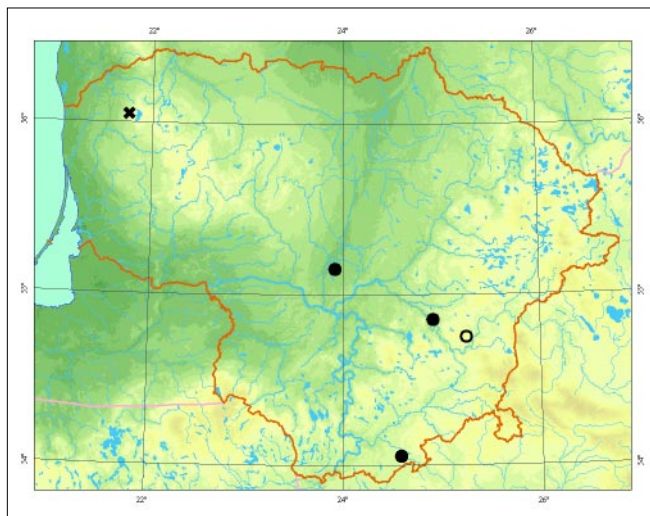
1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rŭðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europos ir Ŗiaurės Amerikos temperatinėje zonoje bei mediteraninės zonos kalnuose. Lietuvoje þinomos 5 radavietės ávairiose dalyse.

Biologija ir ekologija. Auga ant senø lapuoèiø medþiø, ypaè àpuolø, retai ant senø mediniø pastatø. Kerpei bŭdingas þiauberiðkas karpotas pilkas gniupulas ir juodi, kotuoti, iki 1,3 mm aukðeiø vaisiakŭniai, kuriø virðus (macedis) juodas, o galvutė dengia balsvø dulkeliø apnaðà. Panaðios kerpės yra þaliagalvė taurenė (*Calicium adpersum*), kurios vaisiakŭniø galvutės dengia þalsva apnaðà bei blyðkioji taurenė (*Calicium glaucellum*), kurios gniupulas panirės á substratà, niekada neauga pavirðiuje, o galvuèiø apnaðà plonytė ir jei bŭna, tai tik ties paèiu kraðteliu.

Populiacijø gausumas. Aptinkama ant senø ir labai senø medþiø ir senø, tradicinės kaimo architektŭros nedabytø mediniø pastatø. Neauga ant jaunø ir vidutinio amþiaus forofitø. Visose dabar þinomose rada-

vietėse aptikta tik po 1 – 2 medþius, apaugusius ðios kerpės gniupulais. Ant medinio pastato aptikta tik vienà kartà – ðiuo metu jis jau sugriuvęs, augavietė sunykusi. Kerpė gali iðnykti dar labiau sumapėjus tinkamø forofitø skaièiui. Nė viena radavietė nėra grièptai saugomose (rezervatinio repimo) teritorijose. Reta rŭðis visame paplitimo areale.

Grėsmės ir apsauga. Miðkø kirtimas, dþiŭstanėiø ir nudþiŭvusioø medþiø ðalinimas.

Informacijos ðaltiniai

Motiejŭnaitė J., 1999: Checklist of lichens and allied fungi of Lithuania. – Botanica Lithuanica, 5 (3): 251 – 269. Herbariumo pavyzdþiai: WI, BILAS.

Summary

An endangered species, growing only on ancient hardwood trees and old untreated timber buildings. Five localities are known, where, at present, only 1–2 phorophytes are colonized by this lichen.

Apraðė Jurga Motiejŭnaitė

Renato Jakaiėiø nuotrauka

Pilkoji miltpuodė

Cyphelium inquinans (Sm.) Trevis.

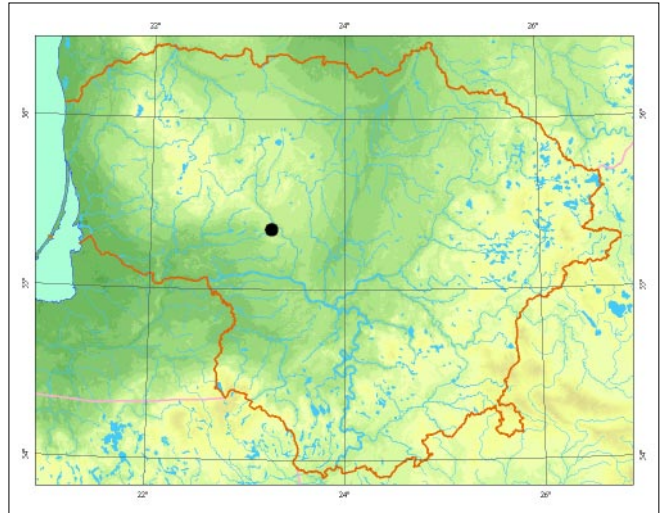
KLASĖ AUKŠLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)
ĖEIMA TAURENINIAI (CALICIACEAE)

1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąją knygą rúðis árašyta nuo 2005 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ðiaurės Amerikoje, Australazijoje, Pietų Amerikoje, nuo arktinės iki temperatinės zonos, ðiltesnio klimato zonose – kalnuose. Þinomos 2 radavietės Vidurio Lietuvoje.

Biologija ir ekologija. Auga ant senų ápuolų kamienų gerai apðviestose vietose. Neaptinkama ant jaunų ir vidutinio amþiaus medþių. Jautri apðvietimo pokyčiams, gali iðnykti uþaugus tankiam pomiðkiui. Kerpei būdingas gana storas, pilkas, karpotas þiauberiðkas gniupulas ir juodi, iki 1,3 mm skersmens vaisiakūniai, kurie atrodo tarsi pripildyti juodų miltelių ar smulkio grūdelio (macedþio masės). Vaisiakūnių krað-

Jurgos Motiejūnaitės nuotrauka

tus dengia balsva apnaða (ypač gerai matoma jaunuose vaisiakūniuose).

Populiacijų gausumas. Populiacijų gausumas ir būklė nepinomi. Artimiausios ðiuolaikinės populiacijos þinomos tik Estijoje, rytinėje Lenkijoje (Beloveþo girioje) ir pietinėje Ðvedijoje.

Grėsmės ir apsauga. Miðkų kirtimas, dþiūstanėių ir nudþiūvusių medþių ðalinimas, miðko atsodinimas, pomiðkio uþaugimas.

Informacijos ðaltiniai

Motiejūnaitė J., Stonėius, D., Kukwa M., 2005: Contribution to the Lithuanian flora of lichens and allied fungi. II. – Botanica Lithuanica, 11 (1): 41 – 49. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

Endangered species, at present two isolated populations are known, yet their condition and abundance are unknown.

Apraðė Jurga Motiejūnaitė

Geltonoji miltpuodė

Cyphelium tigillare (Ach.) Ach.

KLASĖ AUKĖLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)

ĖEIMA TAURENINIAI (CALICIACEAE)

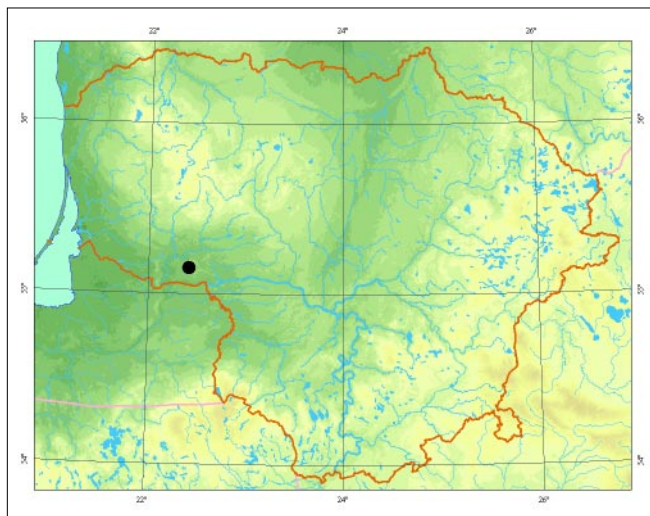
1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygå rūðis áraðyta nuo 2005 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ðiaurės Amerikoje, borealinėje zonoje ir temperatinės zonos Ðiaurinėje dalyje, pieëiau – kalnuose.

Lietuvoje þinoma 1 radavietė Vieðvilės valstybiniame rezervate.

Biologija ir ekologija. Auga ant puðø medienos gerai apðviestose vietose, ypaè pelkiniuose miðkuose, jai būtinas didelis kiekis bepieviø staèiø puðø stuobriø. Lietuvoje greièiausiai auga ant pietinės lygumø arealo ribos, gali būti jautri klimato pokyèiams. Kerpei

Jurgos Motiejūnaitės nuotrauka

būdingas gana storas, ryðkios citrinos spalvos, karpotas piauberiðkas gniupulas ir juodi, iki 1,3 mm skersmens vaisiakūniai, kurie atrodo tarsi pripildyti juodø milteliø ar smulkiø grūdeliø (macedþio masės). Senø vaisiakūniø macedis daþnai iðbyra ir lieka tik dubenėlio formos juodos kraðtelis – ekscipulas.

Populiacijø gausumas. Populiacijos gausumas ir būklė nepinomi. Artimiausios Ðiuolaikinės populiacijos þinomos tik Estijoje, Ðiaurinėje Lenkijoje ir pietinėje Ðvedijoje.

Grėsmės ir apsauga. Dþiūstanėiø ir nudþiūvusiø medþiø Ðalinimas, klimato Ðiltėjimas.

Informacijos Ðaltiniai

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

Endangered species, at present one isolated population is known, whose condition and abundance are unknown.

Apraðė Jurga Motiejūnaitė

Palsvoji piovenė

Chaenotheca chlorella (Ach.) Müll. Arg.

KLASĖ AUKŠLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)

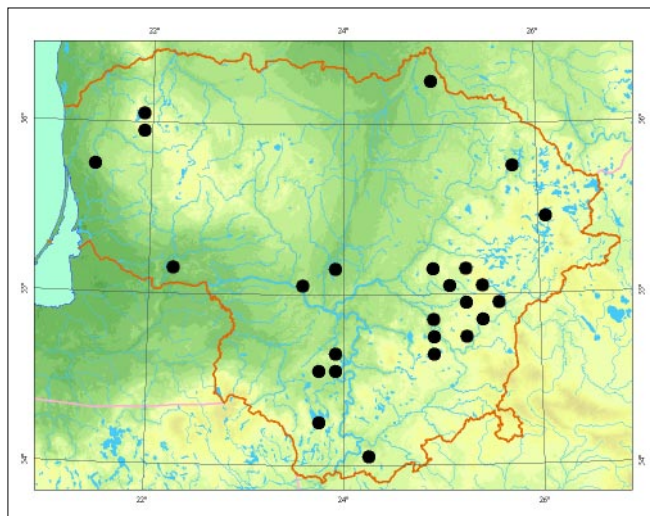
ĖEIMA BRYLŪNINIAI (CONIOCYBACEAE)

3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąją knygą rūðis árašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Kosmopolitinė rūðis, randama ávairiuose þemynuose (iðskyrus Afriką) borealinėje ir temperatinėje zonoje, õiltesnio klimato juostose – kalnuose. Lietuvoje þinomos 29 radavietės ávairiose dalyse.

Biologija ir ekologija. Auga ant ávairių medþių (daþniau lapuoëių) þūvanëios staëių stuobrių ir drevių medienos natūralios kilmės, daþniausiai senuose ir drëgnuose miðkuose. Neaptinkama jaunuose miðkuose ir miðkuose, ið kurių paðalinama negyva mediena. Kerpei būdingas grūdiðkai karpotas, pilkai þalsvas þiauberiðkas gniupulas ir 0,4–0,8 (0,9) mm aukðëio vaisiakūniai apoteciai, kurių kotelis juodas, o galvutė su geltona apnaða. Sporos rutuliðkos ir pailgai elipsoidinės. Panaðiausia yra rudagalvė þiovenė (*Chaenotheca phaeocephala*), kuri auga ant medþių þievės ir ne tokiose pavësingose vietose, o jos aukðliasporės būna tik rutuliðkos. Labai daþnos auksagalvės þiove-

nės (*Chaenotheca chrysocephala*) apoteciai taip pat būna su geltona apnaða, taëiau jos gniupulas visada ryðkiai geltonas, o ne pilkas.

Populiacijų gausumas. Gausumas netirtas, tinkamose augavietėse daþniausiai būna gausios.

Grėsmės ir apsauga. Miðkų kirtimas, dþiūstanëių ir nudþiūvusių medþių ðalinimas, miðkų sausinimas.

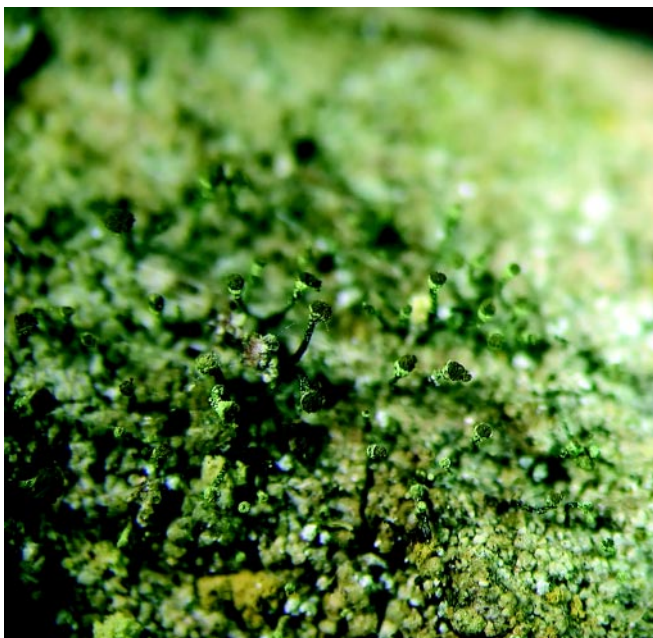
Informacijos ðaltiniai

Motiejūnaitė J., 1999: Checklist of lichens and allied fungi of Lithuania. – Botanica Lithuanica, 5 (3): 251–269. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI, UGDA, LECB.

Summary

Rare species, 29 localities are known, all are biologically rich forest fragments. Some populations are abundant.

Apraðė Jurga Motiejūnaitė

Jurgos Motiejūnaitės nuotrauka

Melsvoji piovenė

Chaenotheca cinerea (Pers.) Tibell

KLASĖ AUKĖLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)
ĖEIMA BRYLŪNINIAI (CONIOCYBACEAE)

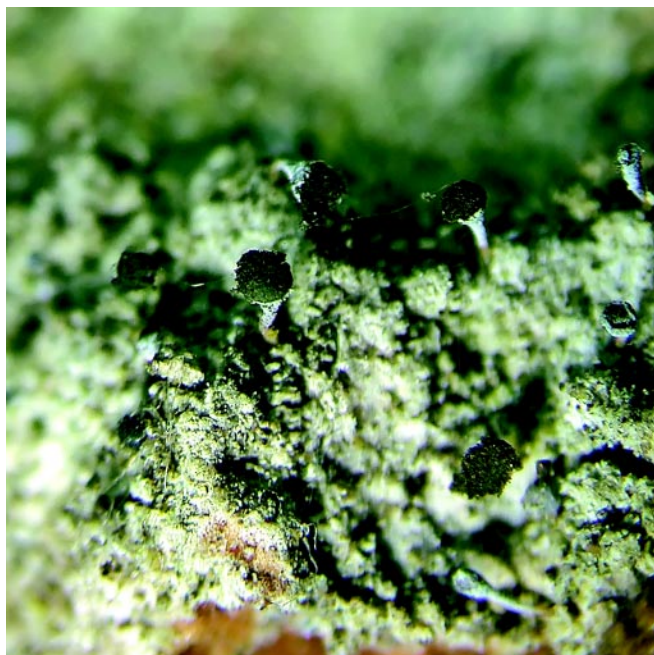
1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygå rŭðis áraðyta nuo 2000 m.

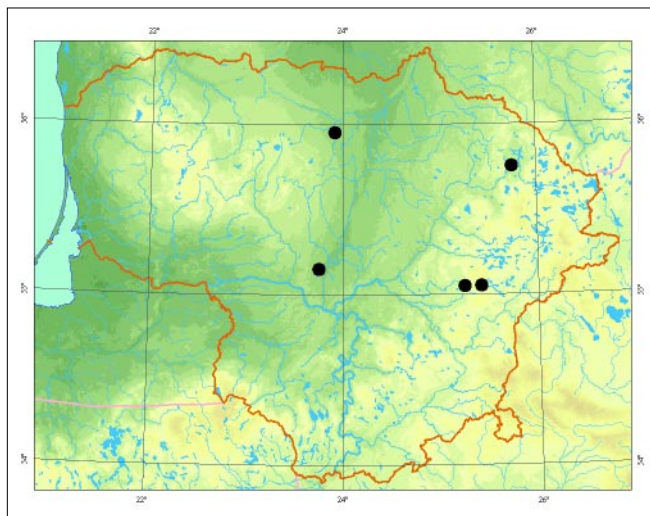
Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ðiaurės Amerikos borealinėje ir temperatinėje zonoje.

Þinomos 7 radavietės Rytø, Ðiaurės ir Vidurio Lietuvoje.

Biologija ir ekologija. Auga ant senø lapuoèiø medþiø, ypaè uosiø, senuose miðkuose ir parkuose. Kerpėi būdingas plonas balsvas þiauberiðkas gniupulas, paprastai grŭdiðkai karpotas. Kartais būna paniræs á substratà. Vaisiakŭniai – iki 1 mm aukðeio, su blyðkiai rusvais koteliais, rudu galvutės virðumi (maceðpiu) ir stora melsvai balta apnaða, kuri dengia galvutės ðonus ir virðutinæ kotelio dalà. Galvutės virðutinis pakraðtys atrodo tarsi iðplėðytas. Melsvjà þiovenæ galima supainioti su dþnai pasitaikanèia plaukailaibe þiovene (*Chaenotheca trichialis*), kurios vaisiakŭniø koteliai paprastai juodi, o apnaða balta, plona, būna tik ties galvutės pakraðèiu, kuris neatrodo tarsi iðplėðytas. Kartais pasitaiko ðios þiovenės formø su storoka galvuèiø apnaða ir tarsi iðplėðytu pakraðtèliu, bet tuomet koteliai būna juodi, o gniupulas storas, beveik þvyniðkas ir þalsvos spalvos.

Jurgos Motiejŭnaitės nuotrauka

Populiacijø gausumas. Aptinkama tik ant senø ir labai senø medþiø. Neauga ant jaunø ir vidutinio amþiaus forofitø. Visose radavietėse aptikta tik po 1 – 2 medþius, apaugusius ðios kerpės gniupulais. Kerpė gali iðnykti dar labiau sumapėjus tinkamø forofitø skaièiui. Dauguma radavieèiø nėra grieðtai saugomose (rezervatinio reþimo) teritorijose. Rŭðis yra reta arba labai reta visame paplitimo areale, daugelyje Europos ðaliø jau iðnykusi.

Grėsmės ir apsauga. Miðkø kirtimas, dþiŭstanèiø ir nudþiŭvusiø medþiø ðalinimas, senø miðkø plotø iðskaidymas.

Informacijos ðaltiniai

Motiejŭnaitė J., 1999: Checklist of lichens and allied fungi of Lithuania. – Botanica Lithuanica, 5 (3): 251 – 269. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

An endangered species, growing only on ancient hardwood trees. Seven localities are known, where, at present, only 1–2 phorophytes are colonized by this lichen.

Apraðė Jurga Motiejŭnaitė

Lieknoji piovenė

Chaenotheca gracillima (Vain.) Tibell

KLASĖ AUKŠLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)

ĖEIMA BRYLŪNINIAI (CONIOCYBACEAE)

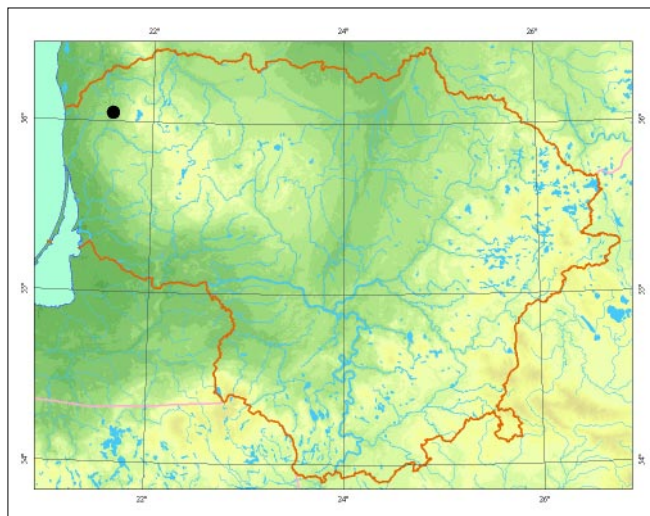
1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygå rūðis árašyta nuo 2003 m.

Paplitimas. Abiejuose pusrutuliuose ávairiuose þemynuose borealinėje zonoje, ðiltesnio klimato zonose – kalnuose.

Þinoma 1 radavietė Þemaitijos nacionaliniame parke.

Biologija ir ekologija. Auga ant pūvanėios medienos (dapniausiai eglė ir berþ) senuose spygliuočių miškuose. Neaptinkama jaunuose ir vidutinio amþiaus miškuose, jai būtinas didelis kiekis ávairių puvinio stadijų medienos ir drėgnas mikroklimatas. Tai palyginti nesunkiai atskiriama kerpė, kuriai būdingas parniręs á substratą arba jo pavirðiuje augantis þalsvas plonas gniupulas ir kotuoti, gana ilgi (iki 2,5 mm aukðio), banguotai iðlinkę juodi vaisiakūniai, kurių virðutinę dalá dengia stora plytų raudonumo apnaða. Panaðus gniupulas ir ilgi, banguotai iðlinkę vaisiakūniai būdingi grakðėiajai piovenei (*Chaenotheca graci-*

lenta), taėiau juos dengia baltai roþinė apnaða. Kitos ant medienos auganės piovenės rūðys turi trumpesnius vaisiakūnius, kurių niekada nedengia raudonai ruda apnaða.

Populiacijų gausumas. Aptikta keliose vietose senuose Plokðtinės rezervato eglėnuose. Ðiuo metu populiacijai tiesioginės grėsmės nėra, taėiau ji labai atskirta (artimiausios ðiuo metu þinomos populiacijos yra Estijoje ir pietinėje Ðvedijoje) ir yra up pietinės paplitimo arealo ribos.

Grėsmės ir apsauga. Miškų kirtimas, dþiūstanėių ir nudþiūvusė medþių ðalinimas, miškų sausinimas, senų miškų plotų iðskaidymas; klimato ðiltėjimas.

Informacijos šaltiniai

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, BM.

Summary

An endangered species, one isolated population is known to exist in Þemaitija National Park.

Apraðė Jurga Motiejūnaitė

Jurgos Motiejūnaitės nuotrauka

Tamsioji brylytė

Sclerophora coniophaea (Norman) J. Mattsson et Middelb.

KLASĖ AUKŖLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)
ĖEIMA BRYLŪNINIAI (CONIOCYBACEAE)

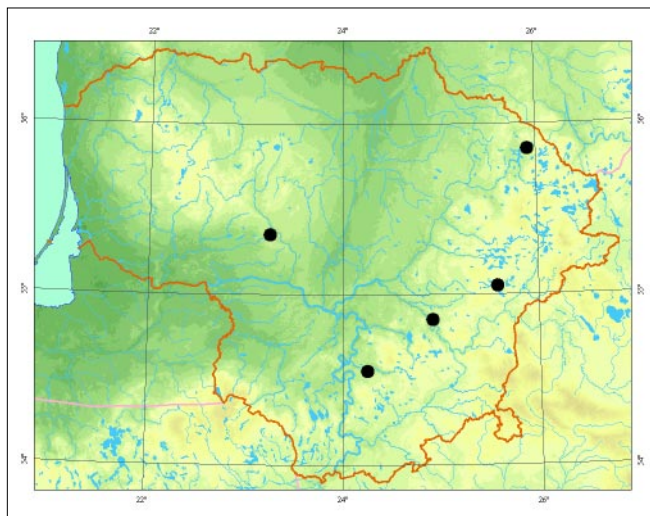
1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rŭðis áraðyta nuo 2003 m.

Paplitimas. Europos, Azijos ir Ðiaurės Amerikos borealinėje ir temperatinėje zonoje.

Lietuvoje þinomos 8 radavietės ávairiose dalyse.

Biologija ir ekologija. Auga senuose miðriuose ir lapuo-èiø miðkuose ant senø ápuolø kamienø. Neaptinkama vidutinio amþiaus ir jaunuose miðkuose, ant jaunø ar vidutinio amþiaus medþiø. Kerpei būdingas menkai pastebimas, paniræs á substratà gniupulas ir iki 1,5 mm aukðèio vaisiakūniai su rudu koteliu. Kotelio virðutinė dalá ir vaisiakūnio galvutė dengia stora raudonai rudø ar rusvø dulkeliø apnaða. Ið visø panaðiø kerpiø rŭðiø tamsioji brylytė iðsiskiria raudonai ruda vaisiakūniø apnaðos spalva. Panaðios spalvos apnaða būdinga ir

Jurgos Motiejūnaitės nuotrauka

lieknajai piovenei (*Chaenotheca gracillima*), taèiau pastarosios vaisiakūniø kotelis juodas ir gerokai ilgesnis, be to, ði kerpė auga ant kitokio substrato.

Populiacijø gausumas. Visose radavietėse aptikti tik pavieniai medþiai su ðios kerpės gniupulais. Rŭðis reta arba labai reta, jautri augavietės pokyèiams visame paplitimo areale.

Grėsmės ir apsauga. Miðkø kirtimas, dpiūstanèiø ir nudþiūvusiø medþiø ðalinimas, senø miðkø plotø iðskaidymas.

Informacijos šaltiniai

Motiejūnaitė J., Kukwa M., Czarnota P., Prigodina-Lukoðienė I., Himelbrant D., Kuznetsova E., Kowalewska A., 2003: Lichens and allied fungi collected during the XV Symposium of Baltic Mycologists and Lichenologists in Birðtonas, Lithuania. – *Botanica Lithuanica*, 9 (2): 109 – 119.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI, LECB, UGDA-L.

Summary

An endangered species, eight localities are known, where it can be found growing only on single trees.

Apraðė Jurga Motiejūnaitė

Miltuotoji brylytė

Sclerophora farinacea (Chevall.) Chevall.

KLASĖ AUKŠLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)

ĖEIMA BRYLŪNINIAI (CONIOCYBACEAE)

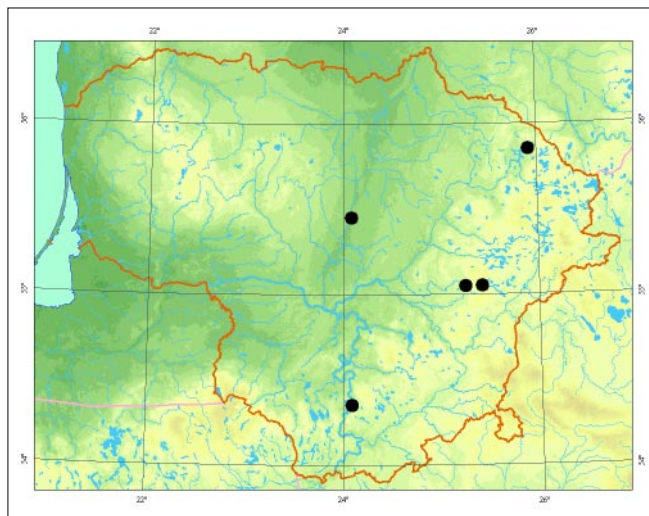
1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąją knygą rŭdis árašyta nuo 2003 m.

Paplitimas. Europos, Azijos (Kaukazo) ir Ėiaurės Amerikos temperatinėje zonoje.

Pinomos 6 radavietės Pietŭ, Rytŭ ir Vidurio Lietuvoje.

Biologija ir ekologija. Auga senuose miėriuose ir lapuoėiŭ miėkuose, reėiau – senuose parkuose ant senŭ lapuoėiŭ medŭi kamienŭ. Neaptinkama vidutinio amžiaus ir jaunuose miėkuose bei ant jaunŭ ar vidutinio amžiaus medŭi. Kerpei bŭdingas menkai pastebimas, paniręs á substratą gniuėpulas ir iki 1,2 mm aukėio vaisiakŭniai su rudu koteliu. Vaisiakŭnio galvutė dengia stora baltŭ dulkelio apnaėa. Panaėius, nors paprastai mažesnius vaisiakŭnius turi blyėkioji brylytė

bydrŭno Sinkeviėiaus nuotrauka

(*Sclerophora pallida*), taėiau pastarosios vaisiakŭniŭ kotelis gelsvas ar balsvas, o galvuėiŭ apnaėa gelsva.

Populiacijŭ gausumas. Visose radavietėse aptikti tik pavieniai medŭiai su ėios kerpės gniuėpulais. Rŭdis reta arba labai reta, jautri augavietės pokyėiams visame paplitimo areale.

Grėsmės ir apsauga. Miėkŭ kirtimas, ėpiŭstanėiŭ ir nudpiŭvusioŭ medŭiŭ ėalinimas.

Informacijos ėaltiniai

Motiejŭnaitė J., Andersson L., 2003: Contribution to the Lithuanian flora of lichens and allied fungi. – Botanica Lithuanica, 9 (1): 71 – 88. Herbariumo pavyzdŭiai: BILAS.

Summary

An endangered species, six localities are known, where it can be found growing only on single trees.

Apraėė Jurga Motiejŭnaitė

Ėviesiagalvė brylytė

Sclerophora peronella (Ach.) Tibell

KLASĖ AUKĖLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)
ĖEIMA BRYLŪNINIAI (CONIOCYBACEAE)

1 (E) kategorija

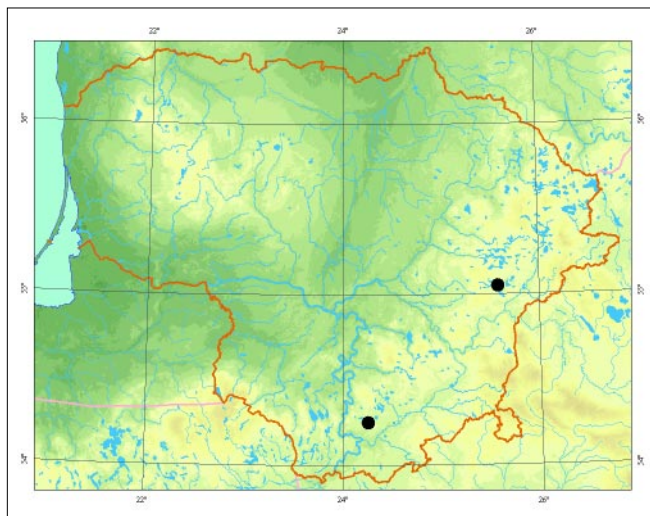
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rŭðis áraðyta nuo 2003 m.

Paplitimas. Europos ir Ėiaurės Amerikos borealinės zonos pietinėje dalyje ir temperatinėje zonoje, mediteraninėje zonoje – kalnuose.

Lietuvoje þinomos 2 radavietės pietinėje ir rytinėje dalyje.

Biologija ir ekologija. Auga senuose miðriuose ir lapuoėiø miðkuose ant senø lapuoėiø medþiø kamienø. Neaptinkama vidutinio amþiaus ir jaunuose miðkuose bei ant jaunø ar vidutinio amþiaus medþiø. Kerpei bŭdingas menkai pastebimas, paniræs á substratà gniuþulas ir iki 0,8 mm aukðėio vaisiakŭniai su pilkŭvu koteliu ir mėsos raudonumo galvute, kurià dengia sutrŭkinėjusi baltø dulkeliø apnaða (todėl galvutė kiek primena teniso kamuoliuko pieðinà). Galvutė ir smulkesnės aukðliasporės iðskiria Ėviesiagalvė brylytė ið kitø panaðiø kerpiø.

Populiacijø gausumas. Visose radavietėse aptikti tik pavieniai medþiai su ðios kerpės gniuþulais. Rŭðis

reta arba labai reta, jautri augavietės pokyčiams visame paplitimo areale.

Grėsmės ir apsauga. Miðkø kirtimas, dþiŭstanėiø ir nudþiŭvusiø medþiø ðalinimas.

Informacijos šaltiniai

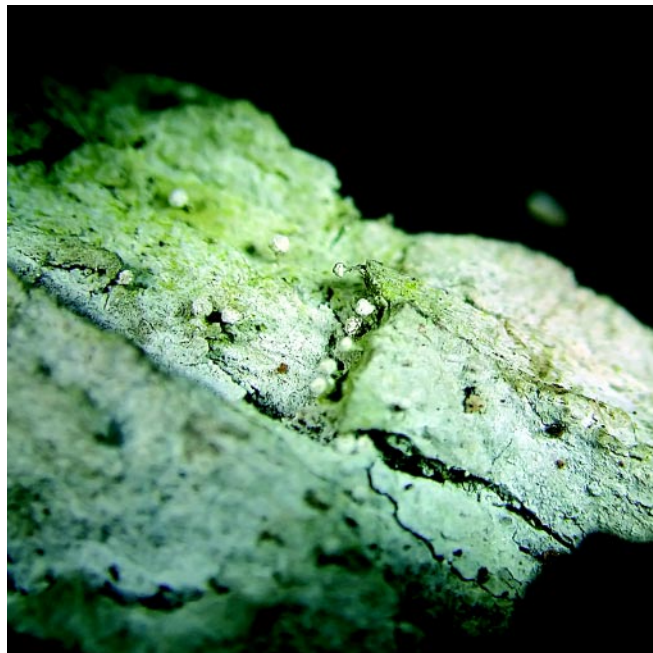
Prigodina-Lukoðienė I., Kukwa M., Naujalis J. R., 2003: Lichen species new to Lithuania. – Botanica Lithuanica, 9 (4): 379 – 384.

Herbariumo pavyzdþiai: WI, BILAS.

Summary

An endangered species, two localities are known, where it can be found growing only on single trees.

Apraðė Jurga Motiejŭnaitė

Jurgos Motiejŭnaitės nuotrauka

Flotovo gijalekta

Gyalecta flotowii Körb.

KLASĖ AUKĖLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)
ĖEIMA GIJALEKTINIAI (GYALECTACEAE)

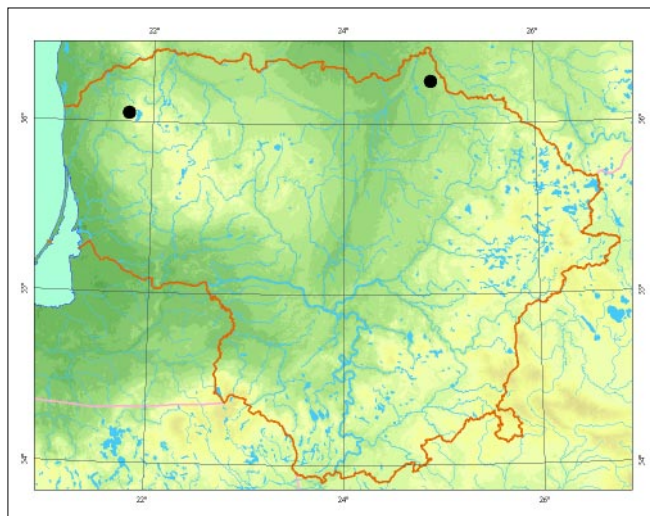
1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąją knygą rûðis áraðyta nuo 2005 m.

Paplitimas. Europos ir Ðiaurės Amerikos temperatinėje ir mediteraninėje zonose.

Lietuvoje þinomos 2 radavietės Þemaitijos nacionaliniame parke ir Birþų girioje.

Biologija ir ekologija. Auga ant labai senų plaðialapių medþių, ypač uosių kamienų. Neaptinkama ant jaunų ir vidutinio amþiaus medþių. Ðiai kerpei būdingas menkai pastebimas þiauberiðkas, plonos plėvelės pavidalo ar paniręs á substratą balsvai pilkðvas gniuþulas. Vaisiakûniai – gausūs, 0,2–0,4 mm skersmens gelsvai rusvi dubenėlio formos apoteciai su ryðkiu, sutrûkinėjusiu, kiek ðviesesniu nei vaisiakûnio centrinė dalis kraðteliu. Kerpė gana sunku pastebėti, kartais jà galima supainioti su iðoriðkai panaðiomis lekanoros (*Lecanora*) genties rûðimis, nuo kurių skiriasi anatominė sandara ir ypač aukðliasporėmis. Nuo puðinės dimereilės (*Dimerella pineti*) bei kitų gijalektos (*Gyalecta*) genties kerpių skiriasi kitokiomis aukðliasporėmis.

Populiacijų gausumas. Abi populiacijos labai negausios – rasta tik po vieną medį su kelias kerpių gniuþulais. Populiacijos iðgyvens tik tuo atveju, jei aplink liks tinkamo amþiaus forofitų. Ypač pavojingos būklės yra Þemaitijos nacionaliniame parke rasta populiacija, nes jos augavietėje tinkamo amþiaus plaðialapių medþių beveik nėra.

Grėsmės ir apsauga. Miðkų kirtimas, dþiûstanėių ir nudþiûvusio medþių ðalinimas, senų miðkų plotų iðskaidymas.

Informacijos ðaltiniai

Motiejūnaitė J., Andersson L., 2003: Contribution to the Lithuanian flora of lichens and allied fungi. – Botanica Lithuanica, 9 (1): 71 – 88.
Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

An endangered species, two very sparse populations in the western and northern parts of the country are known, one of which is under threat of extinction.

Apraðė Jurga Motiejūnaitė

Jurgos Motiejūnaitės nuotrauka

Guobinė gijalekta

Gyalecta ulmi (Sw.) Zahlbr.

KLASĖ AUKĖLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)
ĖEIMA GIJALEKTINIAI (GYALECTACEAE)

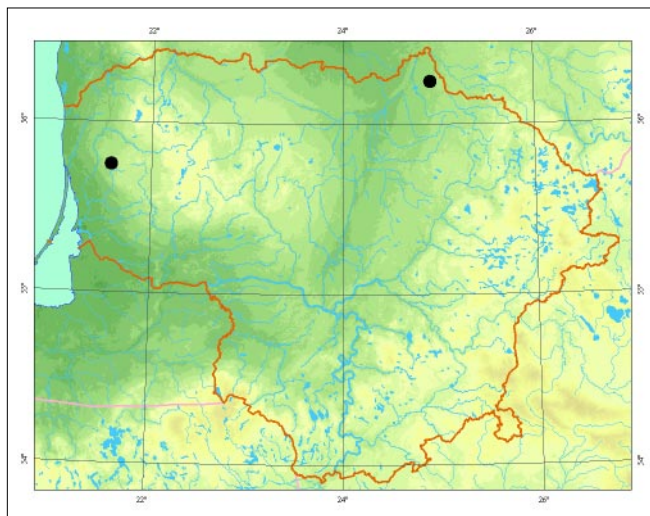
1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 2005 m.

Paplitimas. Europoje, nuo borealinės iki mediteraninės zonos.

Lietuvoje þinomos 2 radavietės vakarinėje ir ðiaurinėje dalyje.

Biologija ir ekologija. Auga ant labai senø plaèialapiø medþiø kamienø. Neaptinkama ant jaunø ir vidutinio amþiaus medþiø. Reta ir sparèiai nykstanti visame areale. Kerpei bûdingas þiauberiðkas, labai plonas, þalsvai pilkðvas ar balsvas, iðtisinės plėvelės pavidalo, reèiau – smulkiai karpotas ar kiek miltiðkas gniupulas. Vaisiakûniai – gausūs, giliai ádubusio dubenėlio formos 0,5 – 1,6 mm skersmens apoteciai, kuriø vidurys rudas, o kraðteliai stori, dąpniausiai sutrûkinėjæ, paprastai padengti balta apnaða. Guobinė gijalektà galima supainioti su iðoriðkai panaðiomis le-

kanoros (*Lecanora*) genties rûðimis, nuo kuriø skiriasi savo anatominė sandara ir ypaè aukðliasporėmis. Nuo kitø gijalektø (*Gyalecta*) genties kerpiø skiriasi kitiomis aukðliasporėmis.

Populiacijø gausumas. Populiacija Birþø girioje labai negausi – rastas tik vienas medis su keliais kerpiø gniupulais. Kitos populiacijos gausumas ir bûklė neþinomi. Rûðies bûklė Europoje rodo, kad populiacijos Lietuvoje iðliks tik taikant grieþtas apsaugos priemones jø augavietėse.

Grėsmės ir apsauga. Miðkø kirtimas, dþiûstanėiø ir nudþiûvusieø medþiø ðalinimas, senø miðkø plotø iðskaidymas.

Informacijos ðaltiniai

Motiejûnaitė J., Stonėius, D., Kukwa M., 2005: Contribution to the Lithuanian flora of lichens and allied fungi. II. – Botanica Lithuanica, 11 (1): 41 – 49.
Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

An endangered species, two populations in the western and northern parts of the country are known, the situation of one population is unknown, while the other is very sparse – several thalli growing on one phorophyte.

Apraðė Jurga Motiejûnaitė

bydrûno Sinkevièiaus nuotrauka

Samaninis diplođistis

Diploschistes muscorum (Scop.) R. Sant.

KLASĖ AUKĐLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)
ĐEIMA TELOTREMINIAI (THELOTREMATACEAE)

3 (R) kategorija

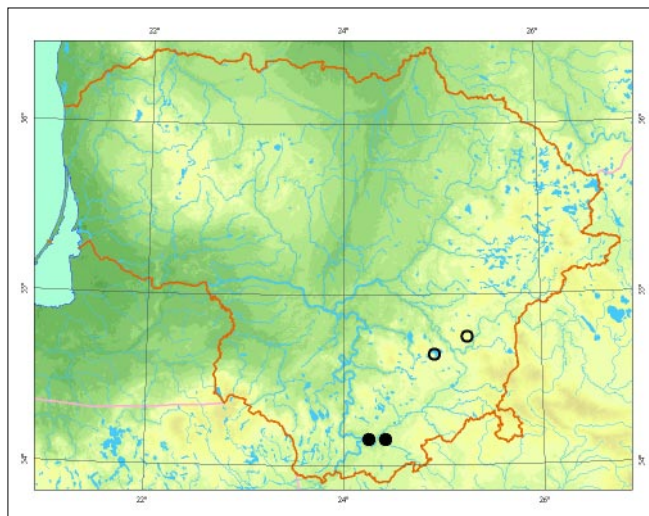
Statusas. Á Lietuvos raudonąją knygą rūđis árašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Kosmopolitinė rūđis, aptinkama visuose bemynuose ávairiose gamtinėse zonose. Lietuvoje þinomos 4 radavietės pietinėje ir pietrytinėje dalyje. Greičiausiai yra daþnesnė.

Biologija ir ekologija. Auga ant dirvoþemio ir *Cladonia* genties kerpių gniupulų kalkingose retapolėse smilt-pievėse. Kerpei būdingas þiauberiðkas pilkas, grublėtai karpotas gniupulas ir á gniupulą panirę vaisiakūniai – apoteciai, su giliai ádubusiu juodu, balsva apnaða padengtu viduriu. Visada gyvenimà pradeda kaip ant þemės auganėių ðiurių (*Cladonia*) gniupulo parazitai, tik vėliau tampa savarankiðka kerpe. Panaðiausia kerpė yra akmeninis diplođistis (*Diploschistes scruposus*), kuris auga tik ant silikatinėių akmenų.

Populiacijų gausumas. Gausumas nėþinomas.

Grėsmės ir apsauga. Pievų apaugimas krūmais nustojus ganyti gyvulius.

Informacijos šaltiniai

Motiejūnaitė J., 1999: Checklist of lichens and allied fungi of Lithuania. – Botanica Lithuanica, 5 (3): 251 – 269. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

Rare species, four localities are known. Habitats may be threatened by overgrowth with shrubs.

Apraðė Jurga Motiejūnaitė

Jurgos Motiejūnaitės nuotrauka

Dantytoji telotrema

Thelotrema lepadinum (Ach.) Ach.

KLASĖ AUKŖLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)
ŖEIMA TELOTREMINIAI (THELOTREMATACEAE)

1 (E) kategorija

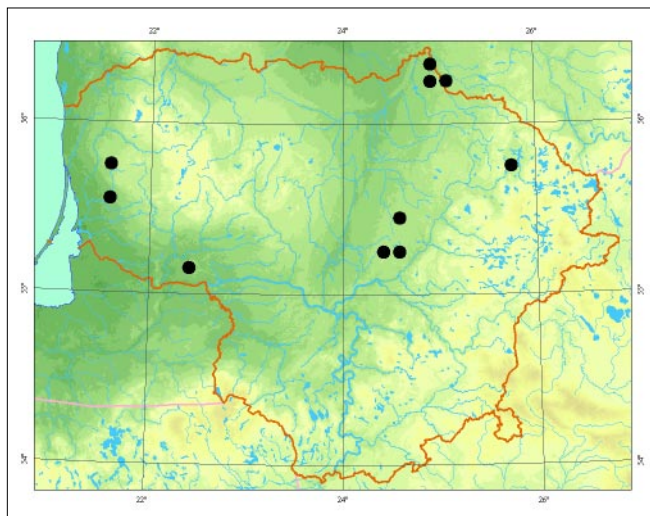
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 2003 m.

Paplitimas. Ávairiø þemynø temperatinës zonos okeaninëje ir subokeaninëje dalyse, ðiltesnio klimato zonoje – kalnuose.

Þinoma 17 radavieëiø Vakarø, Ðiaurës ir Vidurio Lietuvoje.

Biologija ir ekologija. Auga senuose miðriuose ir lapuoëiø miðkuose ant lapuoëiø medþiø kamienø. Neáiskuria vidutinio amþiaus ir jaunuose miðkuose. Kerpei bûdingas pilkas, daugiau ar maþiau lygios þiauberës pavidalo gniupulas ir vaisiakûniai – apoteciai, paniræ á gniupulo karputes. Karputës su vaisiakûniais atviros, gana plaëiose angose matyti tamsus apotecio vidurys, o angos pakraðëiuose matyti plonas, balsvas, dapniausiai dantytai iðplëdytas tikrasis apotecio kraðtelis. Dantytoji telotrema kartais gali priminti kai kurias spuoguëiø (*Pertusaria*) genties rûðis, taëiau pastarøjø karputës su vaisiakûniais turi tik labai siauras, taðkiðkas angeles, kurios niekada plaëiau neatsiveria.

Populiacijø gausumas. Pagrindinës populiacijos (11 ið 17 radavieëiø) susitelkusios Birþø ir Dusetø giriose.

Dusetø girios populiacija gana gausi ir gyvybinga, didelë jos dalis yra rezervatinëje zonoje, todël ðiuo metu tiesioginës grësmës jai nėra. Kitø populiacijø gausumas ir bûklë nepinomi. Rûðis jautri augavietës pokyëiams visame paplitimo areale.

Grësmës ir apsauga. Miðkø kirtimas, dþiûstanëiø ir nudþiûvusio medþiø ðalinimas, senø miðkø plotø iðskaidymas.

Informacijos ðaltiniai

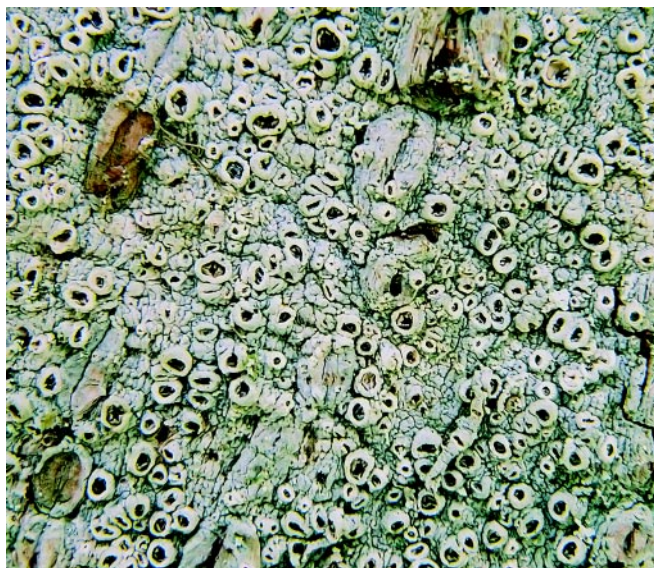
Motiejûnaitë J., Andersson L., 2003: Contribution to the Lithuanian flora of lichens and allied fungi. – Botanica Lithuanica, 9 (1): 71 – 88.

Andersson L., Kriukelis R., Skuja S., 2005: Kertiniø miðko buveiniø inventorizacija Lietuvoje. – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

Endangered species, 17 localities are known, yet a larger part of the populations are concentrated in two forests.

Apraðë Jurga Motiejûnaitë

Þydrûno Sinkeviëiaus nuotrauka

Ėilinė puvėseklė

Icmadophila ericetorum (L.) Zahlbr.

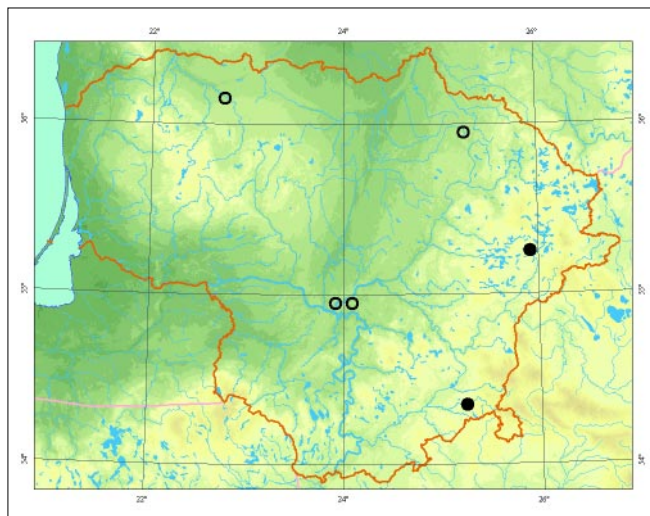
KLASĖ AUKĖLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)
ĖEIMA PUVĖSEKLINIAI (ICMADOPHILACEAE)

1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąją knygą rúðis árašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ėiaurės Amerikoje, Naujojoje Zelandijoje, nuo arktinės iki temperatinės zonos, Ėiltesnio klimato zonose – kalnuose. Lietuvoje þinomos 6 radavietės ávairiose dalyse.

Biologija ir ekologija. Auga ant þūvanėiø iðvartø, kar­tais ant augalø liekanø pelkėtuose miðkuose. Jautri klimato pokyčiams, pastaruoju metu nyksta vietovėse, esanėiose á pietus nuo Lietuvos. Kerpei būdingas þalsvas karpotas þiauberiðkas gniuþulas su miltiðkais dariniais – soredėmis. Vaisiakūniai – ropinės spalvos, plokðti, 0,5 – 3 mm skersmens gana gausūs apoteciai. Panaðiose augavietėse auganėio ir panaðø gniuþulà turinėio grūduotojo trapeliopsio (*Trapeliopsis granulosa*) vaisiakūniai tamsesni – rusvi, oranþiniai, pilki, dažnai margi.

Populiacijø gausumas. Ðiuo metu þinomos tik 2 populiacijos Aukðtaitijos nacionaliniame parke ir Rūdninkø girioje. Pastaroji gana gausi. Senesniuose literatūros ðaltiniuose teigiama, kad kerpė buvusi nereta – tai liudija ir palyginti gausios kolekcijos herbariumuose.

Grėsmės ir apsauga. Ðþiūstanėiø ir nudþiūvusiø me­ðþiø ðalinimas, miðkø ir pelkiø sausinimas, klimato ðiltėjimas.

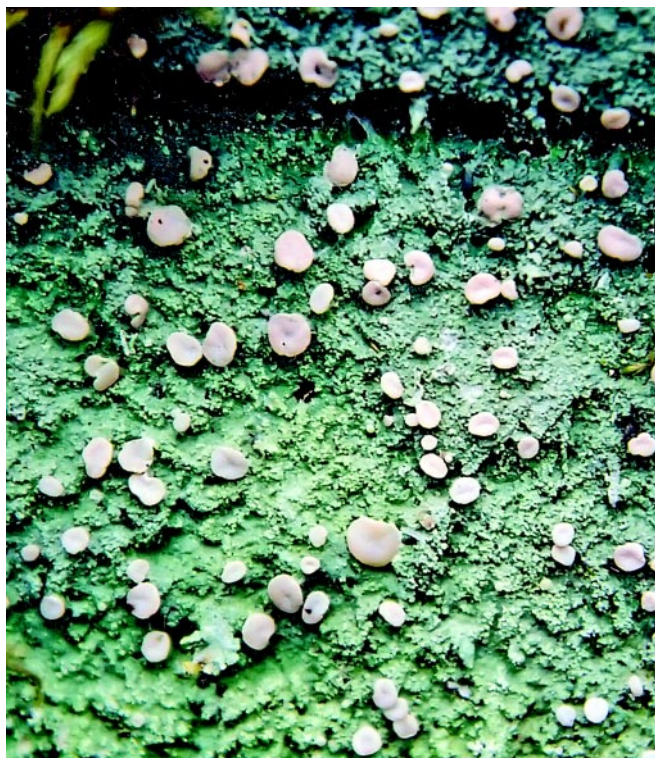
Informacijos ðaltiniai

Minkevičius A., Rudzinskaitė T., Galinis V., 1983: Vadovas Lietuvos kerpėms þapinti. – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: WI, BILAS, H.

Summary

Endangered species, at present two populations in the eastern and southern parts of the country are known, in earlier literature it was not reported as a rare species.

Apraðė Jurga Motiejūnaitė

Darius Norkūno nuotrauka

Palsvoji kepytė

Cetrelia olivetorum (Nyl.) W. L. Culb. et C. F. Culb.

KLASĖ AUKĖLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)

DEIMA KEPINIAI (PARMELIACEAE)

2 (V) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąją knygą rûðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Subokeaninë rûðis, randama Europoje, piet-ryðø Azijoje, Ðiaurës Amerikos rytuose ir Ramiojo vandenyno pakrantëse, Naujojoje Gvinëjoje, Australijoje, nuo borealinës zonos pietinës dalies iki paatog-râpiø zonos.

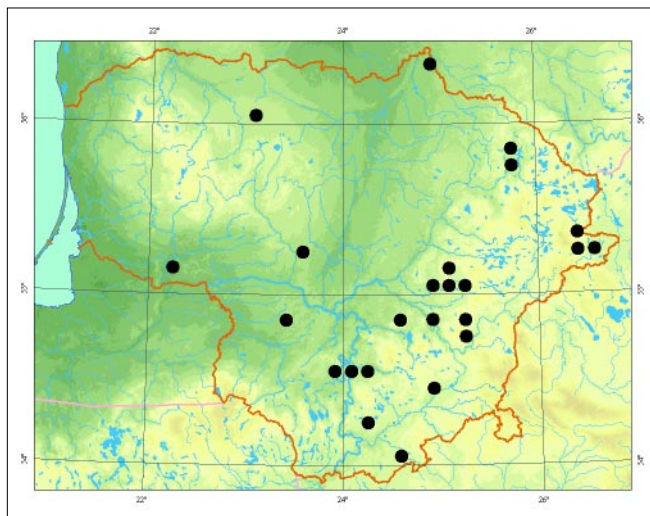
Lietuvoje þinoma 30 radavieèiø ávairiose dalyse.

Biologija ir ekologija. Auga ant lapuoèiø medþiø ka-mienø ir ðakø senuose miðriuose miðkuose. Neaptin-kama jaunuose ir vidutinio amþiaus miðkuose. Ðiai kerpei bûdingas stambus (iki 10 cm skersmens) la-piðkas gniupulas. Lakðtø pakraðèiai suapvalëjæ, ban-guoti, kraðtai pakilæ, senesnïø lakðtø kraðtai padeng-ti iðtisine miltiðkø dariniø – soredþiø juostele. Virðu-tinë pusë melsvai þalsva, su gausiomis smulkiomis balsvomis dëmelėmis. Apatinë – juoda, raukðlëta. Ðia kerpæ lengva supainioti su labai dapna melsvâja ker-penuote (*Platismatia glauca*), kurios lakðtø pakrað-èiuose niekada nebûna miltiðkos juostelës, taèiau dap-nai gausu smulkïø iðaugëliø – izidþiø, o virðutinia-me lakðtø pavirðiuje nebûna balsvø dëmeliø.

Populiaciø gausumas. Gausumas nepinomas, papras-tai randama po vienà ar kelis medþius su ðiø kerpiø gniupulais.

Þydrûno Sinkevièiaus nuotrauka

Grësmës ir apsauga. Miðkø kirtimas, dþiûstanëiø ir nudþiûvusiø medþiø ðalinimas, miðkø sausinimas, se-nø miðkø plotø iðskaidymas.

Informacijos ðaltiniai

Motiejûnaitë J., 2002: Lapiðkosios ir krûmiðkosios ker-pës (*Ascomycetes lichenisati. Species foliosae et fruti-cosae*). – Lietuvos grybai, 13 (1). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI, LECB.

Summary

Vulnerable species, 30 localities are known, confined to old forests, usually only one to several phorophytes are found colonized by this lichen.

Apraðë Jurga Motiejûnaitë

Skėtrioji briedragė

Evernia divaricata (L.) Ach.

KLASĖ AUKĐLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)
ĐEIMA KĖPINIAI (PARMELIACEAE)

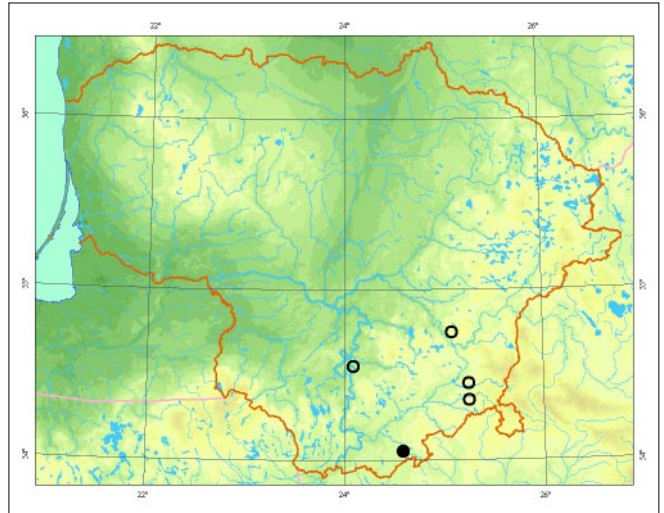
1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąją knygą rúdis árašyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ėiaurės Amerikoje, borealinės zonos subkontinentinėje ir kontinentinėje dalyse, pieėiau – kalnuose.

Lietuvoje pinomos 5 radavietės pietinėje ir pietrytinėje dalyse.

Biologija ir ekologija. Auga ant spygliuoėių medpių kamienų ir ėakų senuose miėkuose, ypaė senuose eglynuose. Lietuvoje auga up pietinės lygumų arealo ribos. Jautri tiek klimato, tiek augavietės pokyėiams. Kerpei būdingas krūmiėkas, nusvirėas, minkėtas ėalsvos spalvos gniupulas, kurio lakėteliai plokėti, gana gausiai iėsiėakojė, ėakelių galai nusmailėjė, abi lakėtų pusės vienodos spalvos, be miltiėkų darinių – soredpių ar smulkiių iėaugėlių – izidpių. Panaėi kerpė yra

Jurgos Motiejūnaitės ir Mindaugo Rylos nuotrauka

labai ėapna sodinė briedragė (*Evernia prunastri*), kurios lakėtų apatinė pusė ėviesesnė nei virėutinė, ėakelių galai paprastai buki, o pavirėius su soredėmis. Kintanėiosios briedragės (*Evernia mesomorpha*) lakėtų virėutinėje pusėje gausu smulkiių iėaugėlių – izidpių.

Populiacijų gausumas. Pinoma tik 1 ėiuolaikinė populiacija Pietų Lietuvoje, ties Ėepkelių rezervato riba, kurioje augo vos keli nedideli gniupulai. Populiacijos atsikėrimo galimybės menkos – artimiausios yra retos ir sparėiai nykstanėios populiacijos Estijoje, ėiaurrytinėje Lenkijoje ir pietinėje Ėvedijoje.

Grėsmės ir apsauga. Miėkų kirtimas ir sausinimas, dpiūstanėių ir nudpiūvusių medpių ėalinimas, senų miėkų plotų iėskaidymas; klimato ėiltėjimas.

Informacijos ėaltiniai

Motiejūnaitė J., 2002: Lapiėkosios ir krūmiėkosios kerpės (*Ascomycetes lichenisati. Species foliosae et fruticulosae*). – Lietuvos grybai, 13 (1). – Vilnius. Herbariumo pavyzdėiai: BILAS, WI.

Summary

Endangered species, at present only one sparsely populated location in the southern part of the country is known.

Apraėė Jurga Motiejūnaitė

Kintanėioji briedragė

Evernia mesomorpha Nyl.

KLASĖ AUKŖLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)

ĐEIMA KĘPINIAI (PARMELIACEAE)

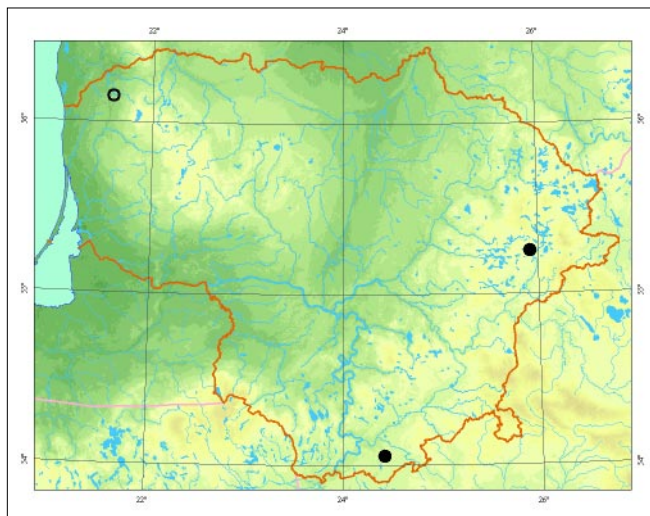
1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjį knygą rúđis árašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ėiaurės Amerikoje, Grenlandijoje, arktinės zonos pietinėje dalyje, borealinės zonos subkontinentinėje ir kontinentinėje dalyse, pieėiau – kalnuose.

Lietuvoje pinomos 3 radavietės: Salantų regioniniame parke, Aukštaitijos nacionaliniame parke ir Ėepkelių valstybiniame rezervate.

Biologija ir ekologija. Auga ant berpų, puđų ir kadagių kamienų ir đakų senuose miđkuose, riedulynuose ir pelkėse. Lietuvoje auga up pietinės lygumų arealo ribos. Jautri tiek klimato, tiek augavietės pokyėiams. Kerpei būdingas krūmiđkas, nusviręs, þalsvos spalvos gniupulas, kurio lakđteliai plokđti, negausiai iđsiđakoję, đakelių galai nusmailėję, abi lakđtų pusės vienodos spalvos, su smulkiomis iđaugėlėmis – izidėmis. Panađi kerpė yra labai daþna sodinė briedragė (*Evernia prunastri*), kurios lakđtų apatinė pusė đviesesnė nei

virđutinė, đakelių galai paprastai buki, o pavirđius su soredėmis. Skėtriosios briedragės (*Evernia divaricata*) lakđtų virđutinėje pusėje nėra smulkių iđaugėlių – izidpių ir jos gniupulas minkđtesnis.

Populiacijų gausumas. Visos 3 populiacijos labai negausios – augo vos po kelis nedidelius gniupulus. Atsikurti populiacija galimybė turi maþai – artimiausios điuolaikinės populiacijos yra tik Estijoje, be to, kerpė veikia klimato điltėjimas.

Grėsmės ir apsauga. Miđkų kirtimas, dpiųstanėjų ir nudpiųvusėjų medpių đalinimas, klimato điltėjimas.

Informacijos đaltiniai

Motiejūnaitė J., 2002: Lapiđkosios ir krūmiđkosios kerpės (*Ascomycetes lichenisati*. *Species foliosae et fruticulosae*). – Lietuvos grybai, 13 (1). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

Endangered species, three very sparse populations in the southern, eastern and northern parts of the country are known.

Apraðė Jurga Motiejūnaitė

Jurgos Motiejūnaitės ir Mindaugo Rylos nuotrauka

Raukšlėtasis geltonkepis

Flavoparmelia caperata (L.) Hale (sin. *Parmelia caperata* (L.) Ach.)

KLASĖ AUKŠLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)

ŠEIMA KEPINIAI (PARMELIACEAE)

2 (V) kategorija

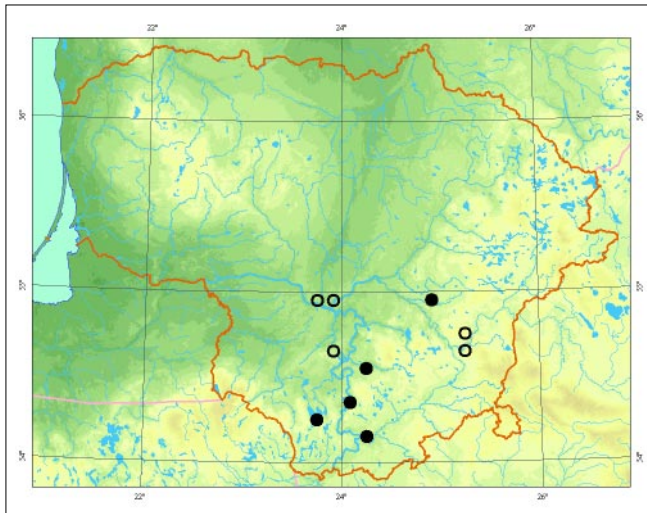
Statusas. Á Lietuvos raudonąją knygą rūdis árašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Kosmopolitinė rūdis, randama visuose þemynuose nuo borealinės zonos pietinės dalies iki atogrąþų zonos.

Þinoma 11 radaviečių Pietø ir Vidurio Lietuvoje.

Biologija ir ekologija. Auga ant spygliuočių ir lapuočių (daþniausiai juodalksniø) medþiø kamienø senuose ir drėgnuose miðriuose miðkuose. Neaptinkama jaunuose ir vidutinio amþiaus miðkuose. Kerpei būdingas gana stambus (iki 10 cm skersmens) lapiðkas gniupulas, kurio virðutinė dalis raukšlėta, þalsva ar þalsvai gelsva, daþnai su negausiais miltiðkais dariniais – soredėmis, apatinė – juoda, pakraðčiai rudi. Lakštø galai suapvalėjæ. Nesunkiai atpaþastama, ið kitø panaðiose vietose augančių kerpiø iðsiskiria stambiais, suapvalėjusiais galais lakštais ir raukšlėta, þalsvo atspalvio virðutine puse.

Populiacijø gausumas. Gausumas nepinomas, paprastai randama po vienà ar kelis medþius su ðiø kerpiø gniupulais. Ðylant klimatui gali pradėti plisti.

Grėsmės ir apsauga. Miðkø kirtimas, dþiūstanėiø ir nudþiūvusio medþiø ðalinimas, miðkø sausinimas, senø miðkø plotø iðskaidymas.

Informacijos šaltiniai

Motiejūnaitė J., 2002: Lapiðkosios ir krūmiðkosios kerpės (*Ascomycetes lichenisati. Species foliosae et fruticosae*). – Lietuvos grybai, 13 (1). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI, H.

Summary

Vulnerable species, 11 localities are known, confined to old forests, usually only one to several phorophytes are found colonized by this lichen species.

Apraðė Jurga Motiejūnaitė

Þydrūno Sinkevičiaus nuotrauka

Alksninė hipotrachina

Hypotrachyna revoluta (Flörke) Hale

KLASĖ AUKŖLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)

ĖEIMA KEPIINIAI (PARMELIACEAE)

3 (R) kategorija

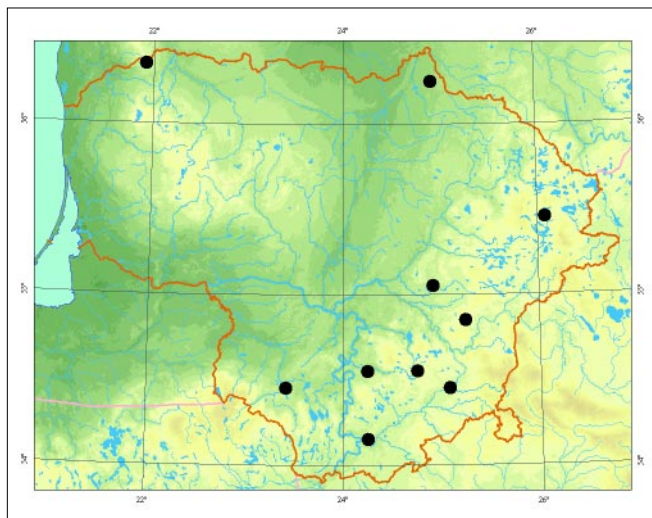
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Kosmopolitinė subokeaninė pietinio paplitimo rûðis, randama visame pasaulyje, iðskyrus Antarkties regionà. Neauga arktinėje ir borealinėje zonoje. Lietuvoje þinoma 10 radavieèiø.

Biologija ir ekologija. Auga ant lapuoèiø medþiø, ypaè juodalksniø ir baltalksniø, kamienø natûralios kilmės drėgnuose miðkuose. Kerpei bûdingas netaisyklingas lapiðkas gniupulas, iki 5 cm skersmens, nors dažniausiai bûna mažesnis. Virðutinė gniupulo pusė lygi, pilka ar þalsvai pilka, apatinė – juoda, su gausiomis rizinomis. Virðutinės pusės lakðtø galai paprastai visada bûna miltuoti – miltiðkø ðarinio – soredþiø sankaupos plokðeios, netaisyklingos, kiek tamsesnės nei gniupulas. Alksninė hipotrachinà lengva supainioti su plynkepiais (*Hypogymnia*), kuriø gniupulo apatinėje pusėje niekada nebûna rizinø, taip pat su keþais (*Parmelia*), kuriø gniupulo virðutinė pusė visada bûna su pieðiniu (daþnai reljefiðku), primenanèiu tinklà.

Jurgos Motiejûnaitės nuotrauka

Populiacijø gausumas. Gausumas nepinomas, dažniausiai aptinkami pavieniai medþiai su ðiø kerpiø gniupalais.

Grėsmės ir apsauga. Miðkø kirtimas, dþiûstanėiø ir nudþiûvusiø medþiø ðalinimas, miðkø sausinimas.

Informacijos ðaltiniai

Motiejûnaitė J., 2002: Lapiðkosios ir krūmiðkosios kerpės (*Ascomycetes lichenisati. Species foliosae et fruticulosae*). – Lietuvos grybai, 13 (1). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

Rare species, ten localities are known, grows in humid forests of natural origin. Population abundance is unknown.

Apraðė Jurga Motiejûnaitė

Smulkialakôtis juodkepis

Melanelia panniformis (Nyl.) Essl.

KLASĖ AUKÐLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)

ÐEIMA KEÐINIAI (PARMELIACEAE)

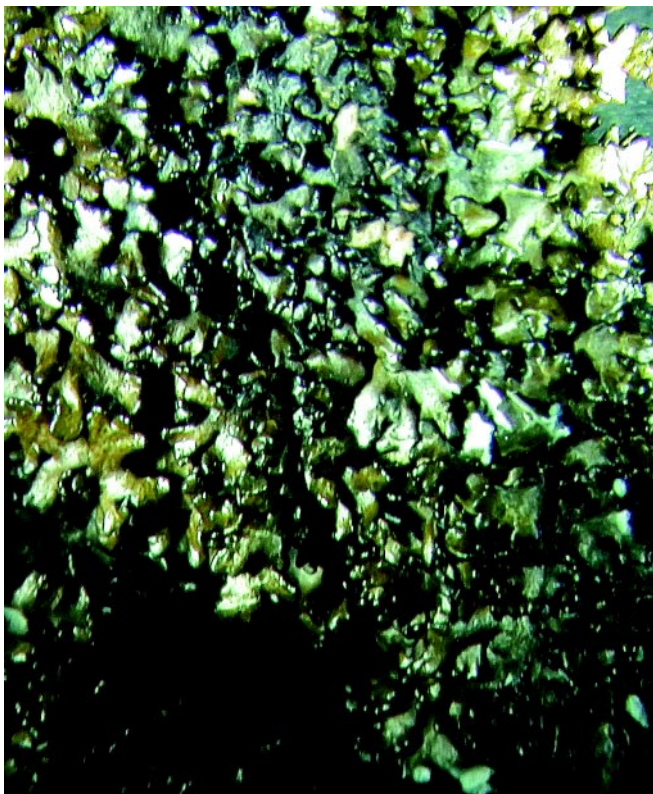
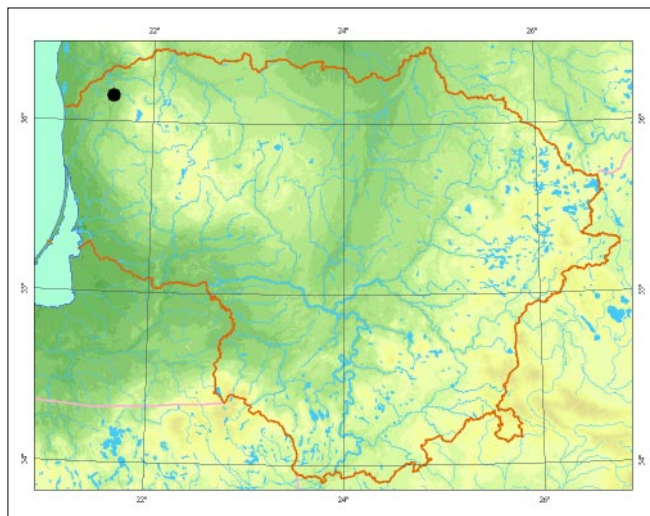
1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Azijos, Ðiaurės Amerikos, Grenlandijos arktinėje ir borealinėje zonoje, temperatinėje zonoje – kalnuose, taip pat Pietø Amerikoje.

Lietuvoje þinoma 1 radavietė Salantø regioniniame parke.

Biologija ir ekologija. Auga ant silikatinio riedulio riedulynuose. Kerpei būdingas tamsiai rudas lapiðkas gniupulas, kurà sudaro platesni (iki 1,5 mm ploëio) kraðtiniai ir gausūs, labai siauri (iki 0,8 mm ploëio), tankiai susiglaudę viduriniai lakðteliai. Vaisiakûniø beveik niekada nepasitaiko. Ið visø ant akmenø auganèio pana-

Jurgos Motiejūnaitės nuotrauka

ðio kerpiø rûðio smulkialakôtis juodkepis iðsiskiria smulkieiais siaurais lakðteliais gniupulo viduryje.

Populiacijø gausumas. Þinoma tik 1 populiacija, kurios gausumas neþinomas. Ðiuo metu tiesioginės grėsmės jai nėra, taèiau stipriai pasikeitus buveinės sąlygoms (riedulynui uþaugus krūmais), jos būklė gali smarkiai pablogėti. Populiacijos gausėjimo ið aplinkinių populiacijø galimybė menka, rûðis auga uþ savo lygumø arealo ribø. Artimiausios dabar egzistuojančios populiacijos yra pietinėje Ðvedijoje.

Grėsmės ir apsauga. Riedulynø apaugimas krūmais nustojus juose ganyti gyvulius.

Informacijos ðaltiniai

Motiejūnaitė J., 2002: Lapiðkosios ir krūmiðkosios kerpės (*Ascomycetes lichenisati. Species foliosae et fruticulosae*). – Lietuvos grybai, 13 (1). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

Endangered species, one isolated population is known in the northwestern part of the country.

Apraðė Jurga Motiejūnaitė

Skylėtoji menegacija

Menegazzia terebrata (Hoffm.) A. Massal.

KLASĖ AUKŠLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)

ŠEIMA KERPINIAI (PARMELIACEAE)

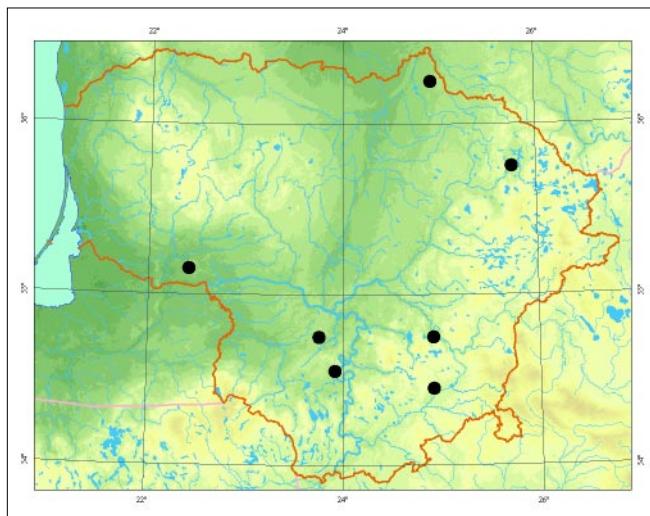
2 (V) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąją knygą rûðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ðiaurës ir Centrinėje Amerikoje, Naujojoje Gvinėjoje, subokeaninė rûðis, randama temperatinėje zonoje ir kiek Ðiauriau jos, Ðiltesnio klimato juostose – kalnuose.

Lietuvoje þinoma 10 radavieðiø ávairiose dalyse.

Biologija ir ekologija. Auga ant senø lapuoðiø medþiø, ypað juodalksniø, kamienø senuose pelkëtuose miðkuose. Neaptinkama jaunuose ir vidutinio amþiaus miðkuose, ypað jautri drëgmës reþimo pokyðiams. Nyksta beveik visoje Europoje. Kerpei bûdingas lapiðkas, apskritas arba netaisyklingos formos, prigludæs prie substrato gniupulas. Lakðtai prigludæs vienas prie kito, iðsipûtæ, su ertme viduje. Virðutinë pusë pilka arba pilkai þalsva, su gausiomis apskritomis arba pailgomis perforacijomis, kuriø kraðtai lygûs, ne-iðtrupëjæ, neiðplëdyti ir su rutuliðkomis ar piedo formos miltiðkø dariniø – soredþiø sankauptomis. Sky-

lëtàjà menegacijà galima supainioti su plynkeþiø (*Hypogymnia*) genties kerpëmis, kuriø gniupulo virðutinë pusë niekada nebûna perforuota (pasitaiko skyluëiø, atsirandanëiø dėl mechaniniø paþaidø, taëiau jø kraðtai bûna nelygûs, aprtrupëjæ ir iðplëdyti).

Populiacijø gausumas. Beveik visas populiacijas sudaro vienas ar keli medþiai su pavieniais Ðiø kerpiø gniupulais. Beveik visur gniupulai menki, daþnai prarandantys spalvà.

Grësmës ir apsauga. Miðkø kirtimas, dþiûstanëiø ir nudþiûvusio medþiø ðalinimas, miðkø sausinimas.

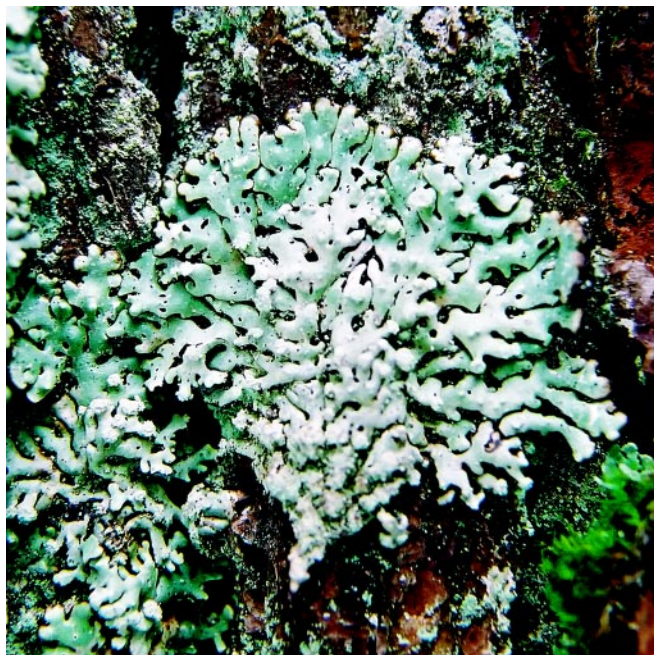
Informacijos ðaltiniai

Motiejûnaitë J., 2002: Lapiðkosios ir krûmiðkosios kerpës (*Ascomycetes lichenisati. Species foliosae et fruticosaes*). – Lietuvos grybai, 13 (1). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

Vulnerable species, ten localities are known, virtually all populations consist of one to several phorophytes colonized by scarce thalli of this lichen. Most of the thalli are small, often showing signs of damage.

Apraðë Jurga Motiejûnaitë

Bydrûno Sinkeviëiaus nuotrauka

Ruduojanėioji kedenė

Usnea fulvoreagens (Räsänen) Räsänen

KLASĖ AUKBĖLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)

ĖEIMA KĖPINIAI (PARMELIACEAE)

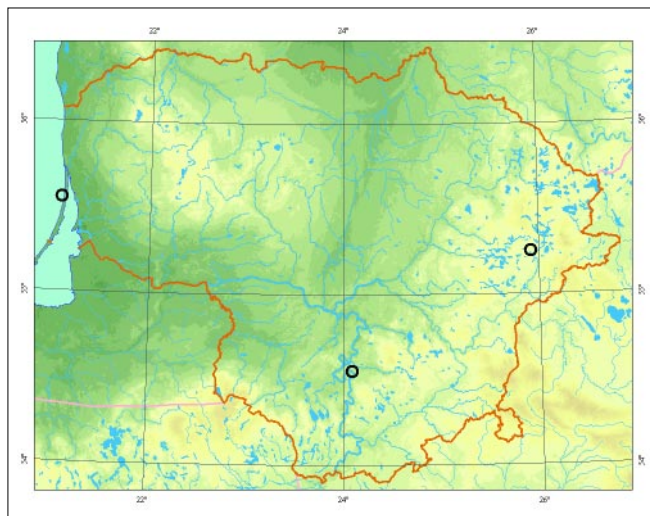
1 (E) kategorija

Statusas. Ą Lietuvos raudonąjā knygā rūĖis āraĖyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europos ir Ėiaurės Amerikos borealinės ir temperatinės zonos okeaninėje ir subokeaninėje dalyje, pieėiau – kalnuose.

Lietuvoje Ėinomos 4 radavietės vakarinėje, rytinėje ir pietinėje dalyse.

Biologija ir ekologija. Auga pavieniais gniupulais, nesudaro didelių sankaupų. Daėniau aptinkama senuose miškuose. Jautri oro tarėai. Kerpei būdingas Ėalsvos spalvos krūmiėkas, nusviręs, iėsiėakojęs ā Ėalis, nedidelis, iki 3–4 cm ilgio gniupulas. Jo pamatinė dalis pajuodavusi, Ėakelės plonos, atrodo tarsi sutrūkinėjusios, plaėių ātrūkimių vietose matomi miltiėki dariniai – soredės. Iė visų Lietuvoje auganėių kedenių iėsisiskiria itin dideliais, daėnai visā Ėakelė apsupanėiais soredėių telkiniais. Kitų rūėių kedenėms būdingi maėi, taėkiėki ar pailgi soredėių telkiniai arba jų visai nebūna.

Populiacijų gausumas. Populiacijos itin negausios, aptinkama po vienā du gniupulus. Paskutinā kartā aptikta 1989 m. Negausi ir reta visame paplitimo areale.

Grėsmės ir apsauga. Miėkų kirtimas, Ėpiūstanėių ir nudėiūvusių medėių Ėalinimas, oro tarėa.

Informacijos Ėaltiniai

Motiejūnaitė J., 2002: Lapiėkosios ir krūmiėkosios kerpės (*Ascomycetes lichenisati. Species foliosae et fruticosaes*). – Lietuvos grybai, 13 (1). – Vilnius. Herbariumo pavyzdėiai: BILAS, WI.

Summary

An endangered species, four localities are known; last found in 1989.

Apraėė Jurga Motiejūnaitė

Jurgos Motiejūnaitės nuotrauka

Ėiurkðëioji kedenë

Usnea scabrata Nyl. (sin. *U. barbata* (L.) F. H. Wigg.)

KLASË AUKðLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)
ðEIMA KËPINIAI (PARMELIACEAE)

1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Europos, Azijos ir Ėiaurës Amerikos borealinëje zonoje, pieëiau – kalnuose. Neauga stipriai okeaninëse vietovëse.

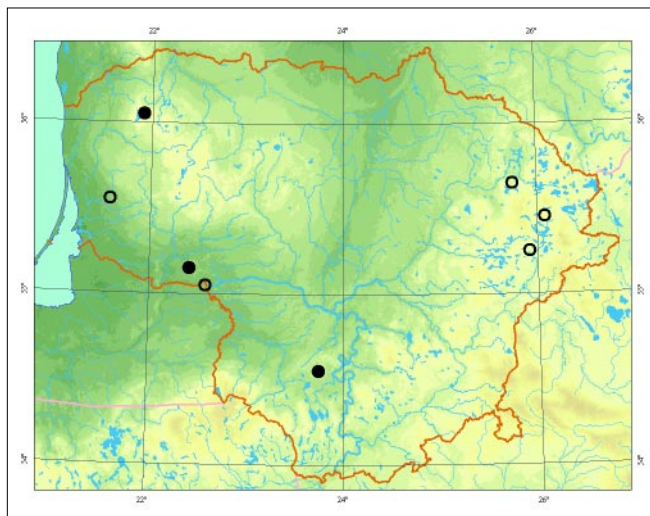
Lietuvoje þinomos 9 radavietës ávairiose dalyse.

Biologija ir ekologija. Auga pavieniais gniupulais senuose miðkuose. Jautri oro tarðai. Kerpei bûdingas þalsvos spalvos krûmiðkas, nusviræs, barzdos formos gniupulas, kuris gali uþaugti iki 37 cm ilgio. Jo pamatinë dalis neryðki, daþniausiai nepajuodavusi, ðakelës plonos arba gana storos, daþnai labai nevienodo storio. Trumpø ðoniniø ðakuëiø nedaug, daþnai beveik nëra (jos neprimena þuvies aðakos). Ðakuëiø pavirðius tarsi randuotas (randai lieka nukritusiø ðoniniø ðakeliø vietose). Panaðus gniupulas bûdingas barzdotajai kedenei (*Usnea filipendula*), kurios ðakelës (bent jau dalis) tankiai ir gana tolygiai apaugusios ðoninëmis ðakutëmis (primena þuvies aðakà), o pavirðiuje nëra gausiø randeliø.

Populiacijø gausumas. Populiacijos negausios, aptinkama po kelis gniupulus. Þinomos tik 3 ðiuolaikinës radavietës, kitose kerpë aptikta daugiau nei prieš 40 metø.

Jurgos Motiejûnaitës nuotrauka

Grësmës ir apsauga. Miðkø kirtimas, dþiûstanëiø ir nudþiûvusiø medþiø ðalinimas, senø miðkø plotø iðskaidymas, oro tarða.

Informacijos ðaltiniai

Motiejûnaitë J., 2002: Lapiðkosios ir krûmiðkosios kerpës (*Ascomycetes lichenisati. Species foliosae et fruticosaë*). – Lietuvos grybai, 13 (1). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

Endangered species, three localities are currently known, with each population consisting of only several thalli.

Apraðë Jurga Motiejûnaitë

Mupo auksakepis

Xanthoparmelia mougeotii (Schaer. ex D. Dietrich.) Hale

KLASĖ AUKDĖLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)

ĖEIMA KEPIŅIAI (PARMELIACEAE)

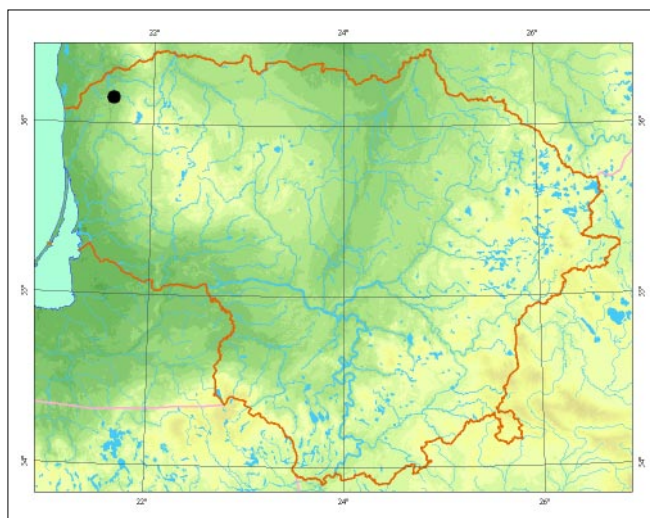
1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąją knygą rúdis árašyta nuo 2003 m.

Paplitimas. Europos temperatinės zonos okeaninėje ir subokeaninėje dalyse bei mediteraninės zonos kalnuose.

Lietuvoje þinoma 1 radavietė Salantø regioniniame parke.

Biologija ir ekologija. Auga ant silikatinio riedulio riedulynuose. Kerpei būdingas stipriai prie substrato priaugęs apskritas ar netaisyklingos formos lapiðkas gniupulas, sudarytas iš tankiai prigludusių siaurø lakðtelio. Virðutinė gniupulo pusė gelsvai ar pilkðvai þalsva, su pusapvalėmis miltiðkø dariniø – soredþio sankaupomis. Apatinė pusė juoda, pakraðeiai rudi. Iš viso ant akmenø auganėio ir gelsvø gniupulø turinėio kerpio Mupo auksakepis išsiskiria itin stipriai prie substrato priaugusiu gniupulu ir soredþio sankaupo-

mis. Panaði kerpė – tariamoji keþuotė (*Parmeliopsis ambigua*) niekada neauga ant akmenø.

Populiacijø gausumas. Þinoma tik 1 populiacija, kurios gausumas netirtas. Ðiuo metu tiesioginės grėsmės jai nėra, taèiau stipriai pasikeitus buveinės sąlygoms (riedulynui uþaugus krūmais), jos būklė gali smarkiai pablogėti. Populiacijos gausėjimo iš aplinkinių populiacijø galimybė menka, rúdis auga ant arealo ribos, artimiausios dabar egzistuojančios populiacijos yra Latvijoje ir ðiaurinėje Lenkijoje.

Grėsmės ir apsauga. Riedulynø apaugimas krūmais nustojus juose ganyti gyvulius.

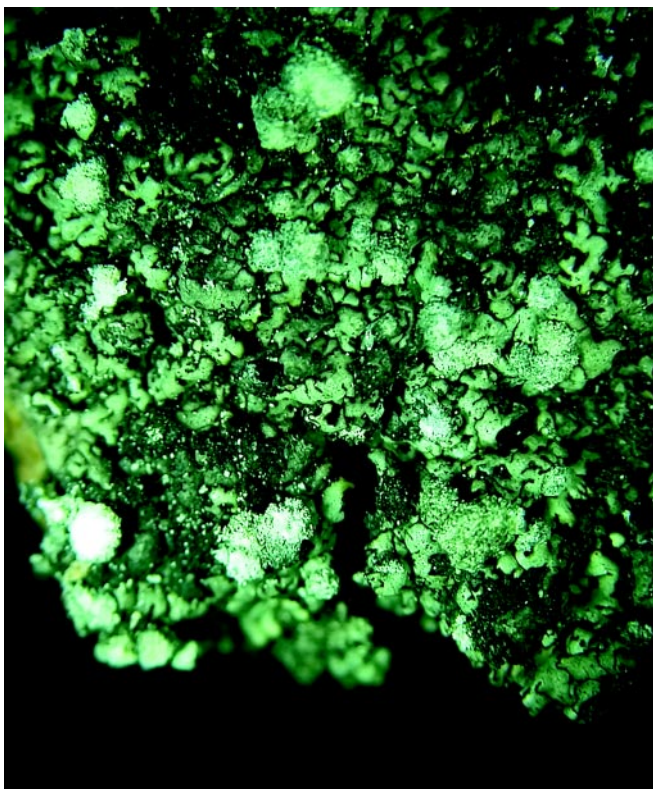
Informacijos ðaltiniai

Motiejūnaitė J., 2002: Lapiðkosios ir krūmiðkosios kerpės (*Ascomycetes lichenisati. Species foliosae et fruticosa*). – Lietuvos grybai, 13 (1). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

An endangered species, one isolated population is known in the northwestern part of the country.

Apraðė Jurga Motiejūnaitė

Jurgos Motiejūnaitės nuotrauka

Blyðkioji lekanora

Lecanora albella (Pers.) Ach. (sin. *L. pallida* (Schreb.) Rabenh.)

KLASĖ AUKÐLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)
ÐEIMA LEKANORINIAI (LECANORACEAE)

2 (V) kategorija

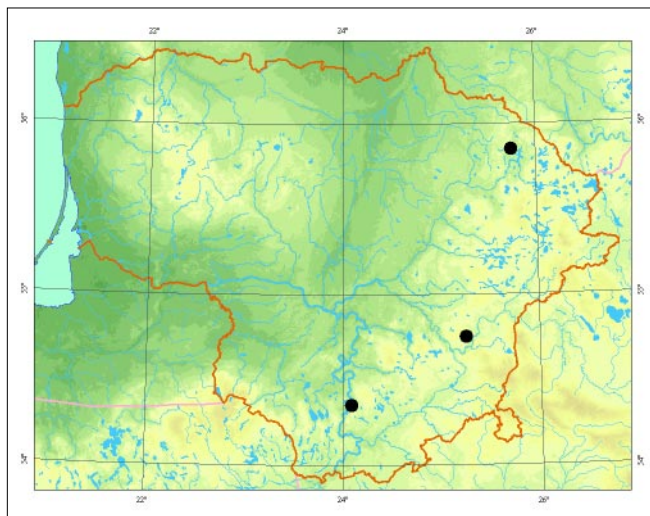
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygå rûðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ðiaurės ir Centrinėje Amerikoje, nuo borealinės zonos pietinės dalies iki mediteraninės zonos, pieëiau – kalnuose.

Lietuvoje þinomos 3 radavietės rytinėje ir pietinėje dalyje, galbût yra daþnesnė.

Biologija ir ekologija. Auga ant lapuoëiø medþiø natûralios kilmės lapuoëiø ir miðriuose miðkuose, daþniau senuose, taëiau nėra prieraði vien seniems miðkam. Kerpei būdingas plonas, lygus, balsvas ar pilkðvas þiauberiðkas gniupulas ir gausûs dubenëlio formos ar plokði vaisiakûniai, padengti stora baltø dulkelio apnaða. Ðià kerpæ nesunku supainioti su labai daþna kamuotàja lekanora (*Lecanora carpinea*), kurios apoteciai pasiþymi kitokiomis cheminėmis reakcijomis.

Populiacijø gausumas. Gausumas nepinomas. Sporaðiðkai aptinkama beveik visose Lietuvà supanëiose ôalyse.

Grėsmės ir apsauga. Miðkø kirtimas, dþiûstanëiø ir nudþiûvusiø medþiø ôalinimas.

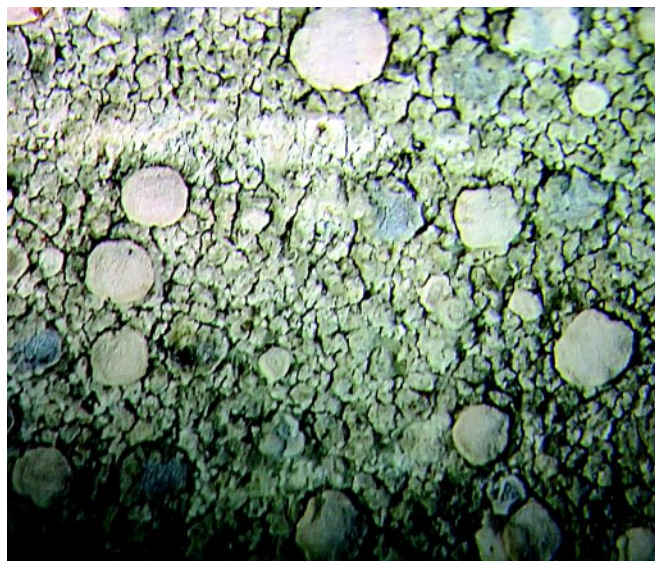
Informacijos ôaltiniai

Motiejûnaitė J., 1999: Checklist of lichens and allied fungi of Lithuania. – Botanica Lithuanica, 5 (3): 251 – 269. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

A vulnerable species, three localities are known. Grows in natural deciduous and mixed forests; not confined exclusively to old forests.

Apraðė Jurga Motiejûnaitė

Jurgos Motiejûnaitės nuotrauka

Raudonvidurė piauberuotė

Phaeophyscia endophoenicea (Harm.) Moberg

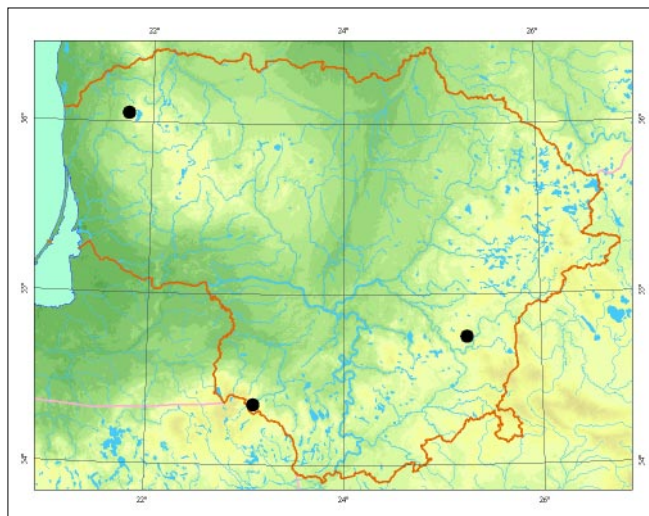
KLASĖ AUKŠLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)
ĖEIMA PIAUBERINIAI (PHYSICIACEAE)

2 (V) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygå rūðis árašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Subokeaninė rūðis, randama Europos temperatinėje zonoje, mediteraninėje zonoje – kalnuose. Lietuvoje þinomos 3 radavietės pietinėje, pietrytinėje ir áiaurvakarinėje dalyse, galbūt daþnesnė.

Biologija ir ekologija. Auga ant senø apsamanojusio lapuoëio medþio kamienø miðkuose ir parkuose. Neaptinkama ant jaunø ir vidutinio amþiaus medþio. Kerpei būdingas nedidelis, iki 2 cm skersmens lapiðkas apskritas arba netaisyklingas gniupulas. Virðutinė jo pusė þalsvai ar rusvai pilka, su rutuliðkomis, juostiðkomis ar lūpos formos miltiðkø dariniø – soredþio sankaupomis. Apatinė pusė juoda. Gniupulo vidus ar bent jo dalis oranþinės spalvos. Ðià kerpæ lengviausia supainioti su labai daþna ir visur paplitusia apskritąja piauberuote (*Phaeophyscia orbicularis*), ku-

rios gniupulo vidus visas yra baltos spalvos (kartais jos soredės gali būti oranþinės).

Populiacijø gausumas. Visas populiacijas sudaro vienas ar keli medþiai su pavieniais ðio kerpiø gniupulais.

Grėsmės ir apsauga. Miðkø kirtimas, dþiūstanėio ir nudþiūvusio medþio ðalinimas.

Informacijos šaltiniai

Motiejūnaitė J., 2002: Lapiðkosios ir krūmiðkosios kerpės (*Ascomycetes lichenisati. Species foliosae et fruticulosae*). – Lietuvos grybai, 13 (1). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

Vulnerable species, three localities are known, all populations consist of one to several phorophytes colonized by scarce thalli of this lichen.

Apraðė Jurga Motiejūnaitė

Jurgos Motiejūnaitės nuotrauka

Kupstinė žiurė

Cladonia caespiticia (Pers.) Flörke

KLASĖ AUKŠLIAUGRYBIAI (ASCOMYCETES)
ĖEIMA ŽIURINIAI (CLADONIACEAE)

1 (E) kategorija

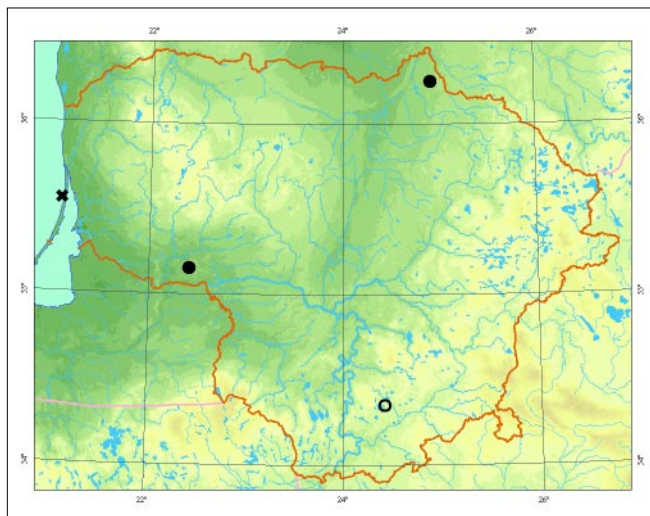
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygå rûðis áraðyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Europoje, rytinėje Azijoje, Žiaurės Amerikos rytinėje dalyje, Pietø Amerikoje, temperatinės zonos okeaninėje ir subokeaninėje dalyje, ðiltesnio klimato zonoje – kalnuose.

Lietuvoje þinomos 4 radavietės ávairiose dalyse.

Biologija ir ekologija. Auga ant þūvanėios medienos, reėiau ant berþø kamienø pamatinės dalies senuose, drėgnuose spygliuoėiø ir miðriuose miðkuose. Neauga jaunuose ir vidutinio amþiaus miðkuose, jai būtinai didelis kiekis ávairiø þuvimo stadijò medienos ir drėgnas mikroklimatas. Būdingi kerpės þopymiai: dimorfinis gniupulas, pirminio gniupulo þvyneliai stambūs, statūs, netaisyklingai karpyti, gausūs, uþþopiantys antrinà gniupulà – 0,5–2 cm aukðėio balsvus ar blyðkiai rusvus þodecius, kurie neturi þievinio sluoksnio, todėl atrodo perðvieėiami, ypaė kai sudrėksta. Neðakoti, virðūnėlės baigiasi rudu vaisiakūniu. Kitø panaðiose augavietėse auganėiø žiuriø þodecius dengia þievinis sluoksnis arba sorėdės, todėl jie būna þalsvi ar pilkøvi ir niekada neatrodo perðvieėiami.

Populiacijò gausumas. Žiuo metu tikrai þinoma, kad auga Vieðvilės valstybiniame rezervate ir Birþø girios botaniniame draustinyje. Radavietė Varėnos r. netikrinta, buvusioje radavietėje Neringos nacionaliniame

parke nerasta. Žiuo metu Vieðvilės rezervate esanėiai populiacijai tiesioginės grėsmės nėra, Birþø girioje esanti populiacija yra intensyviai tvarkomoje draustinio dalyje, jai kelia grėsmę tiek miðkotvarkos darbai, tiek miðko nusausinimas. Abiejose vietovėse aptikti tik keli individai (kerpėmis apaugę substrato vienetai).

Grėsmės ir apsauga. Miðkø kirtimas, dþiūstanėiø ir nudþiūvusiø medþiø ðalinimas, miðkø sausinimas, senø miðkø plotø iðskaidymas.

Informacijos ðaltiniai

Motiejūnaitė J., 2000: Vieðvilės rezervato kerpės ir su jomis susiję grybai. – Botanica Lithuanica, 6 (2): 203 – 216.

Motiejūnaitė J., 2002: Lapiðkosios ir krūmiðkosios kerpės (*Ascomycetes lichenisati. Species foliosae et fruticulosae*). – Lietuvos grybai, 13 (1). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: WI, BILAS.

Summary

An endangered species, two populations are still known to exist in Vieðvilė State Nature Reserve and Birþai Forest Botanical Reserve.

Apraðė Jurga Motiejūnaitė

Jurgos Motiejūnaitės nuotrauka

Lakštuotoji čiurė

Cladonia foliacea (Huds.) Willd.

KLASĖ AUKŠLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)

ĖEIMA ČIURINIAI (CLADONIACEAE)

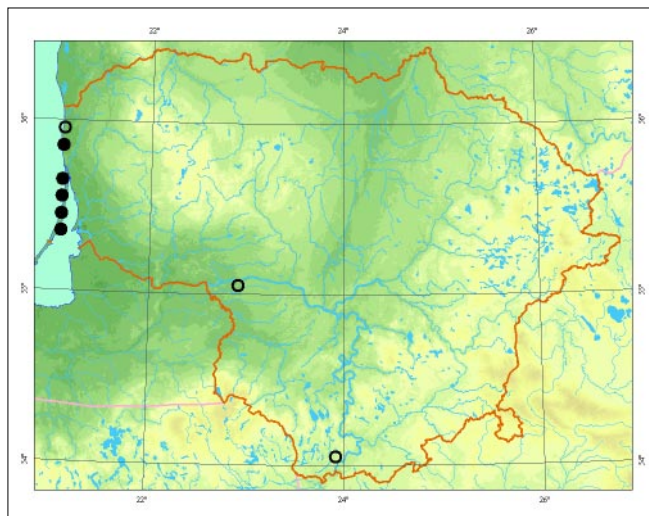
3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygå rūðis árašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, pietvakarinėje Azijoje, čiaurinėje Afrikoje. Subokeaninė rūðis, randama temperatinėje ir mediteraninėje zonose.

Lietuvoje auga beveik visoje Kuršių nerijoje. Pīnomos 2 radavietės pėmyniniame pajūryje ir 2 radavietės Nemuno krantuose.

Biologija ir ekologija. Auga ant smėlio pajūrio kopose, reėiau smėlio sànaðynuose palei didpiąsias upes. Būdingi kerpės pėpymiai: dimorfinis gniupulas, pirminio gniupulo þvyneliai stambūs, pakilę nuo substrato ir uþsiritę, giliai ir netaisyklingai karpyti, daþnai su juodomis blakstienėlėmis virðuje. Virðutinė jø pusė gelsvai þalsva, apatinė – gelsva, beveik citrinos spalvos. Lakðteliai gausūs, uþgobiantys antriną gniupulą – pavienius 0,5–1 cm aukðėio gelsvai þalsvus podescius su neplaėiomis taurelėmis, kurių pavirðių dengia lygus pievinis sluoksnis. Nė viena Lietuvoje auganti čiurė neturi tokių stambių gelsvo atspalvio pirminio gniupulo lakðtelių. Putliosios (*C. turgida*) ir stirnaragės (*C. cervicornis*) čiurių pirminis gniupulas taip pat auga ant smėlingo dirvopėmio ir sudarytas ið stambių lakðtelių, taėiau jie yra ne gelsvo, o pilko atspalvio.

Populiacijų gausumas. Populiacijos Kuršių nerijoje gausios ir stabilios, kitų populiacijų gausumas ir būklė nėpinomi. Palangos apylinkėse iðnyko dėl intensyvios poilsinės veiklos.

Grėsmės ir apsauga. Sporto ir poilsinė veikla ir jai skirtų árenginių statymas.

Informacijos šaltiniai

Motiejūnaitė J., 2002: Lapiðkosios ir krūmiðkosios kerpės (*Ascomycetes lichenisati. Species foliosae et fruticosae*). – Lietuvos grybai, 13 (1). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

A rare species. Most of the present populations are concentrated in the Curonian Spit with no direct threat at present. Parts of the coastal populations were destroyed due to intensive recreational activities.

Apraðė Jurga Motiejūnaitė

Jurgos Motiejūnaitės nuotrauka

Parazitinė šiurė

Cladonia parasitica (Hoffm.) Hoffm.

KLASĖ AUKŖLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)
ĖEIMA ŖIURINIAI (CLADONIACEAE)

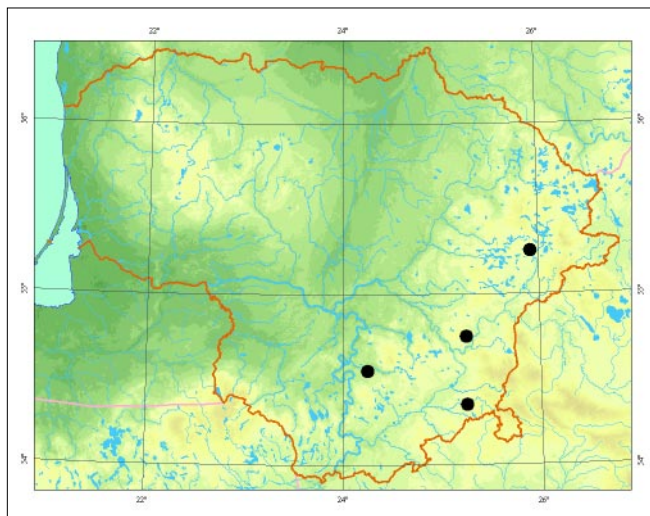
1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygå rŭðis áraðyta nuo 2003 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ŗiaurės Amerikoje, nuo borealinės iki paatogràpiŭ zonos, taip pat Haityje ir Australijoje.

Þinomos 5 radavietės rytinėje ir pietinėje Lietuvoje.

Biologija ir ekologija. Auga ant pŭvanėios medienos, ypaė senŭ ápuolŭ kelmŭ ir virtuoliŭ, senuose, dažnai drėgnuose miðriuose ir spygliuoėiŭ miðkuose. Neaptinkama jaunuose ir vidutinio amþiaus miðkuose, jai būtinas didelis kiekis ávairiŭ puvimo stadijŭ bei didelio tŭrio medienos, taip pat drėgnas mikroklimatas. Bŭdingi kerpės pobŭymiai: dimorfinis gniupulas, pirminio gniupulo þvyneliai paprastai smulkŭs, tankiai ir giliai karpyti, galuose koralidþkai iðsiðakojæ, gausŭs, dažnai uþgŭpiantys antrinà gniupulà – 0,5 – 1 cm aukðėio podecius, kurie iðauga ið pirminio gniupulo lakðteliŭ galŭ, iðlinkæ ir kreivi, kartais iðilgai áplyðæ. Jŭ pavirðiŭ dengia grŭdeliai ir þvyneliai, virðŭnėlės gana dažnai baigiasi rudu vaisiakŭniu. Ŗià šiuræ nesunku supainioti su ávairiomis panaðiose augavietėse auganėiomis tos paėios genties kerpėmis,

kurios skiriasi cheminėmis reakcijomis ir nepŭymiais morfologiniais pobŭymiais.

Populiacijŭ gausumas. Visose radavietėse aptikta negausiai (kolonizuoti 1 – 2 substrato vienetai). Kai kuriose ið jŭ (pvz., Stakliðkiŭ apylinkėse esanėiame Gojaus miðke ir Verkiŭ regioniniame parke) gali iðnykti, nes ið miðkŭ intensyviai ðalinamos stambios medienos nuokritos.

Grėsmės ir apsauga. Miðkŭ kirtimas, dþiŭstanėiŭ ir nudþiŭvusieŭ medþiŭ ðalinimas, miðkŭ sausinimas, senŭ miðkŭ plotŭ iðskaidymas.

Informacijos ðaltiniai

Motiejŭnaitė J., 2002: Lapiðkosios ir krŭmiðkosios kerpės (*Ascomycetes lichenisati. Species foliosae et fruticosaes*). – Lietuvos grybai, 13 (1). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

An endangered species; at present only five populations are known, some of which are in danger of extinction.

Apraðė Jurga Motiejŭnaitė

Jurgos Motiejŭnaitės nuotrauka

Juodai paliasis rizokarpas

Rhizocarpon viridiatrum (Wulfen) Körb.

KLASĖ AUKŠLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)
ĖEIMA RIZOKARPINIAI (RHIZOCARPACEAE)

2 (V) kategorija

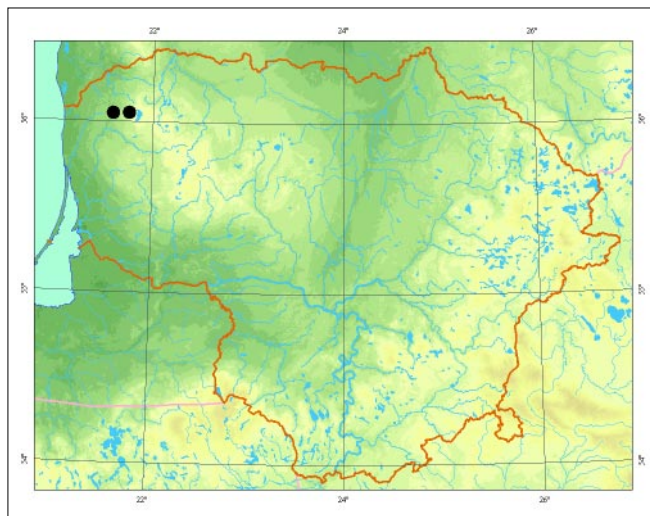
Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygå rūðis árašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Kosmopolitinė rūðis, aptinkama visuose bėmynuose nuo borealinės iki mediteraninės zonos, õiltesnio klimato juostose – kalnuose.

Lietuvoje þinomos 2 radavietės ðiaurvakarinėje dalyje. Dar gali bũti aptikta Salantø regioniniame parke, kur gausu ðiai rūðiai tinkamø augaviečių.

Biologija ir ekologija. Auga ant silikatinø rieduliø riedulynuose. Reta lygumose. Ðiai þiauberiðkai kerpei bũdingas gelsvai þalsvas smulkus gniupulas ir juodi plokðti ar iðgaubti vaisiakũniai – apoteciai. Ið kitø gelsvai þalsvā gniupulā turinø rizokarpø iðsiskiria smulkiu gniupulu ir tuo, kad pradeda gyvenimā kaip kitø epilitiniø kerpiø parazitas.

Populiacijø gausumas. Populiacijos negausios, jas sudaro 1 – 2 rieduliai su ðios kerpės gniupulais. Vienai ið jø ðiuo metu tiesioginis pavojus negresia, taėiau kitai gali kelti grėsmė riedulyno apaugimas krūmais.

Grėsmės ir apsauga. Riedulynø apaugimas krūmais nustojus ganyti gyvulius.

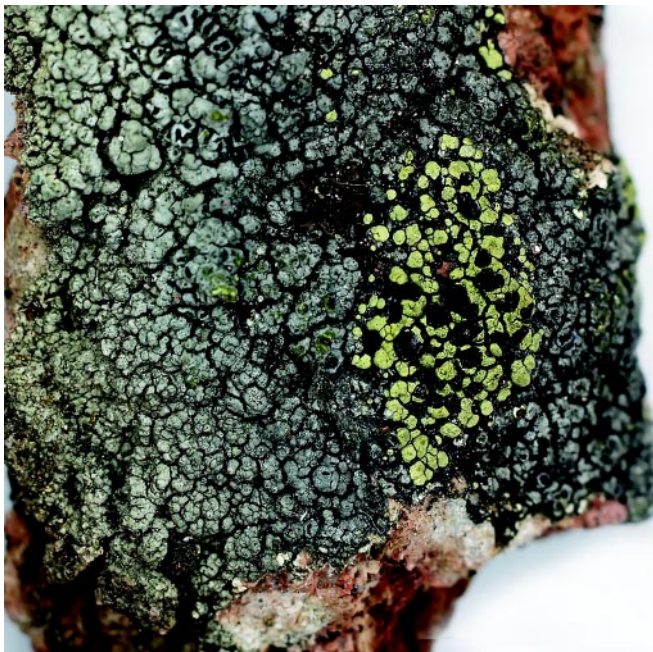
Informacijos šaltiniai

Motiejūnaitė J., 1999: Checklist of lichens and allied fungi of Lithuania. – Botanica Lithuanica, 5 (3): 251 – 269. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

Vulnerable species, two localities are known, one population is stable with no direct threats at present, while the other may decline if the boulder meadow overgrows with shrubs.

Apraðė Jurga Motiejūnaitė

Jurgos Motiejūnaitės nuotrauka

Diskinė plokštkerpė

Lopadium disciforme (Flot.) Kullhem

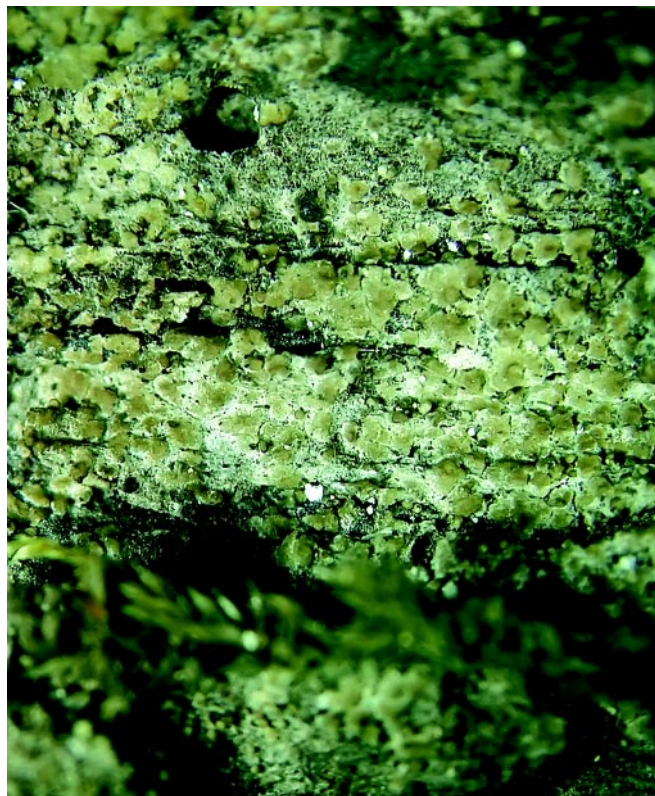
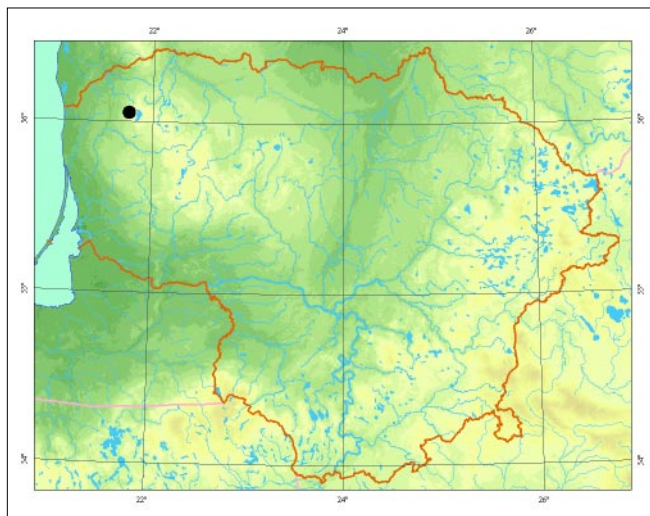
KLASĖ AUKŠLIAUGRYBIAI (ASCOMYCETES)
ĖEIMA EKTOLECHINIAI (ECTOLECHIACEAE)

1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 2005 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ðiaurės Amerikos borealinėje ir temperatinėje zonoje, pieëiau – kalnuose. Lietuvoje þinoma 1 radavietė Þemaitijos nacionaliniame parke.

Biologija ir ekologija. Auga ant senø áþuolø kamienø. Neauga ant jaunø ir vidutinio amþiaus medþiø. Kerpei bûdingas sunkiai pastebimas þiauberiðkas grûdiðkas ar grûdiðkai þvyniðkas rudai þalsvos ar rudos spalvos gniupulas. Vaisiakûniø – juodø plokðeiø apoteciø pasitaiko retai, Lietuvoje neaptikta. Ðel savitos iðvaizdos gniupulo diskinë plokðtkerpė sunku supainioti su kitomis kerpiø rûðimis.

Jurgos Motiejûnaitės nuotrauka

Populiacijø gausumas. Þinoma tik 1 populiacija, kurià sudaro vienas medis, apaugæs kerpiø gniupulais. Populiacijos gausėjimo ið aplinkiniø populiacijø galimybė menka, nes artimiausios yra Estijoje ir pietinėje Ðvedijoje.

Grėsmės ir apsauga. Miðkø kirtimas, dpiûstanėiø ir nudþiûvusio medþiø ðalinimas, senø miðkø plotø iðskaidymas.

Informacijos ðaltiniai

Motiejûnaitė J., Andersson L., 2003: Contribution to the Lithuanian flora of lichens and allied fungi. – Botanica Lithuanica, 9 (1): 71 – 88.
Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

An endangered species; one sparse, isolated population is known in the western part of the country.

Apraðė Jurga Motiejûnaitė

Kraujaspalvis mikoblastas

Mycoblastus sanguinarius (L.) Norman

KLASĖ AUKŠLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)
ĖEIMA MIKOBLASTINIAI (MYCOBLASTACEAE)

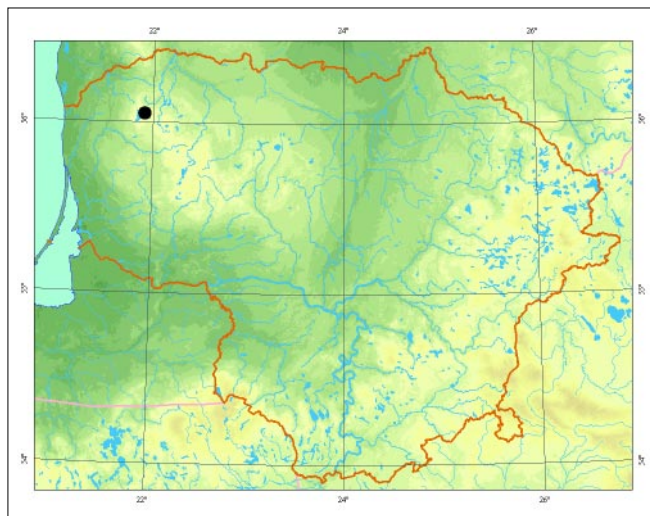
1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygå rūðis árašyta nuo 2003 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ėiaurės Amerikoje, arktinėje ir borealinėje zonoje, temperatinėje zonoje – kalnuose.

Lietuvoje þinomos 2 radavietės þemaitijos nacionaliniame parke.

Biologija ir ekologija. Auga ant berþø kamienø pelkiø pakraðèiuose. Kerpei būdingas gana storas, pilkos ar balsvos spalvos, karpotas þiauberiðkas gniupulas ir gana gausūs juodi, iðgaubti vaisiakūniai – apoteciai be ryðkiø kraðteliø. Apoteciø vidus ryðkiai raudonas, raudona spalva matyti ir ant gniupulo, nuimto apoteco vietoje. Nors ant medþiø þievės ir medienos auga

Jurgos Motiejūnaitės nuotrauka

ávairios gana panaðios kerpės su juodais vaisiakūniais, taèiau tik kraujaspalviø mikoblastui būdingas ryðkiai raudonas apoteciø vidus.

Populiacijø gausumas. Þinomos tik 2 populiacijos, kuriose auga po kelis medþius, apaugusius kerpės gniupulais. Populiacijos gausėjimo ið aplinkiniø populiacijø galimybė menka, nes artimiausios yra Estijoje ir pietinėje Ėvedijoje.

Grėsmės ir apsauga. Miðkø kirtimas, sausinimas, dþiūstanėiø ir nudþiūvusiuø medþiø ðalinimas, klimato ðiltėjimas.

Informacijos ðaltiniai

Motiejūnaitė J., Andersson L., 2003: Contribution to the Lithuanian flora of lichens and allied fungi. – Botanica Lithuanica, 9 (1): 71 – 88.
Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

An endangered species; two sparse populations are known in the north-western part of the country.

Apraðė Jurga Motiejūnaitė

Baltijinė ramalina

Ramalina baltica Lettau

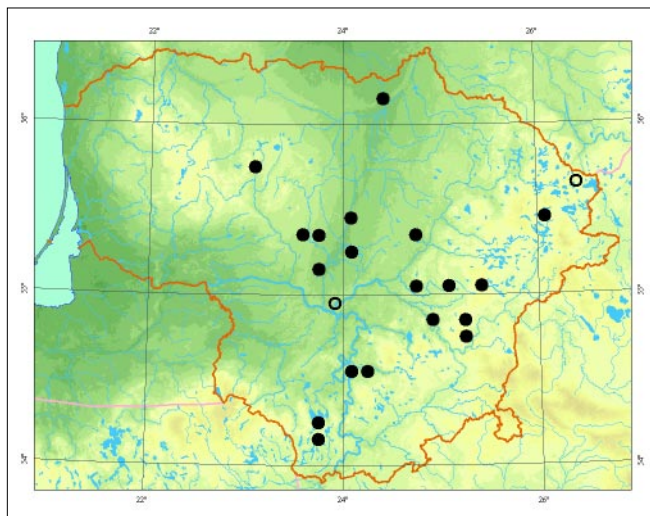
KLASĖ AUKŖLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)
ĖEIMA RAMALININIAI (RAMALINACEAE)

3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygå rûðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Subokeaninë rûðis, randama Europoje ir Ðiaurës Amerikoje temperatinëje zonoje. Lietuvoje þinomos 25 radavietës.

Biologija ir ekologija. Auga ant senø lapuoëiø medþiø senuose parkuose ir atvirose vietose miðkuose. Kerpei bûdingas labai trumpas (1 – 3 cm ilgio) þalsvas krûmiðkas gniupulas, kurá sudaro keli kaspino formos iðsipûtak lakðtai. Lakðtø galai paprastai praplyðæ, primena gobtuvà, kurio viduje matyti þalsvi miltiðki dariniai – soredës. Vaisiakûniø beveik niekada nebûna. Panaðiausia kerpë yra daþnai pasitaikanti

lygiajuostë ramalina (*Ramalina fastigiata*), kurios gniupule niekada nebûna soredþiø, o lakðtø galuose visada formuojasi gelsvai þali vaisiakûniai – dubenëlio ar sagos formos apoteciai.

Populiacijø gausumas. Gausumas nepinomas, daþniausiai aptinkami pavieniai medþiai su ðiø kerpiø gniupulais.

Grësmës ir apsauga. Miðkø kirtimas, dþiûstanëiø ir nudþiûvusiø medþiø ðalinimas.

Informacijos ðaltiniai

Motiejûnaitë J., 2002: Lapiðkosios ir krûmiðkosios kerpës (*Ascomycetes lichenisati. Species foliosae et fruticulosae*). – Lietuvos grybai, 13 (1). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI, H.

Summary

A rare species, 25 localities are known, grows on old deciduous trees in parklands and forests. Population abundance is unknown.

Apraðë Jurga Motiejûnaitë

Þydrûno Sinkeviëiaus nuotrauka

Plonaðakė ramalina

Ramalina thrausta (Ach.) Nyl.

KLASĖ AUKŠLIAUGRYBIAI (ASCOMYCETES)
ĖEIMA RAMALININIAI (RAMALINACEAE)

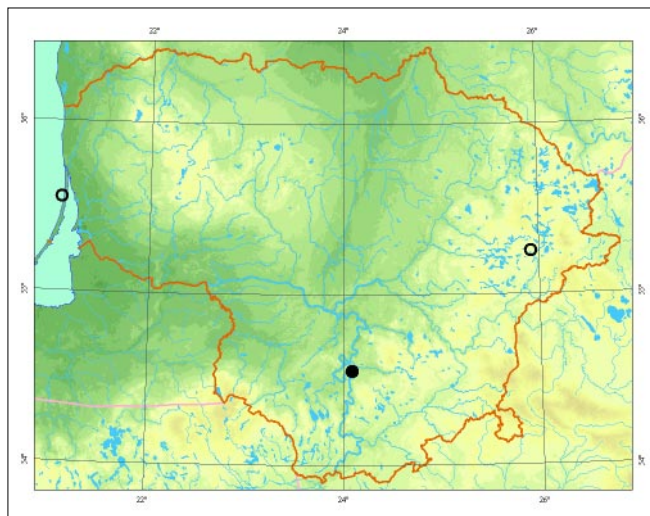
1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygå rūðis árašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europos ir Ðiaurės Amerikos borealinėje zonoje, pieëiau aptinkama kalnuose. Ðinomos 3 radavietės Rytø, Vidurio ir Vakarø Lietuvoje.

Biologija ir ekologija. Auga senuose miðriuose ir spygliuoëiø miðkuose ant eglieø ðakeliø, reëiau – ant lapuoëiø medþiø, ypaë ápuolø kamienø ir ðakø. Reikli aplinkai, gali augti tik esant tinkamam miðko mikroklimatui. Neaptinkama vidutinio amþiaus ir jaunuose miðkuose. Kerpei būdingas krūmiðkas, nusviręs, þalsvos spalvos gniupulas, galintis siekti iki 20 cm ilgio. Ðakelės siūliðkos, baigiasi kabliuko formos dariniu. Panaðūs laumagauriø (*Bryoria*) genties gniupulai niekada nebūna þalsvos spalvos, o jø ðakeliø galiukai tiesūs. Kai kurios miltuotosios ramalinos (*Ramalina farinacea*) formos gali turėti panaðius gniupulus, taëiau jø ðakelės, ypaë ties pamatine dalimi, visada yra plokðëios ir kiek iðplatėjusios.

Populiacijø gausumas. Ðinoma tik 1 ðiuolaikinė ðios rūðies populiacija Punios ðile. Jos gausumas nepinomas, aptikti keli gniupulai iðvirtusio ápuolo vainike, ten pat gali augti ir kituose medþiø vainikuose. Kur-

ðio nerioje ji nebuvo rasta pakartotinai tiriant vietovę 1997 m. Kita populiacija aptikta 1939 m. – pastaruoju laiku toje vietovėje kerpės netirtos.

Grėsmės ir apsauga. Miðkø kirtimas, sausinimas, dþiūstanėiø ir nudþiūvusieø medþiø ðalinimas, senø miðkø plotø iðskaidymas; klimato ðiltėjimas.

Informacijos ðaltiniai

Motiejūnaitė J., 2002: Lapiðkosios ir krūmiðkosios kerpės (*Ascomycetes lichenisati. Species foliosae et fruticosa*). – Lietuvos grybai, 13 (1). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

An endangered species, one population is currently found in Punia forest.

Apraðė Jurga Motiejūnaitė

Renato Jakaiëio nuotrauka

Glebioji gleiviakerpė

Collema flaccidum (Ach.) Ach.

KLASĖ AUKŖLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)
ĖEIMA GLEIIAKERPINIAI (COLLEMATACEAE)

1 (E) kategorija

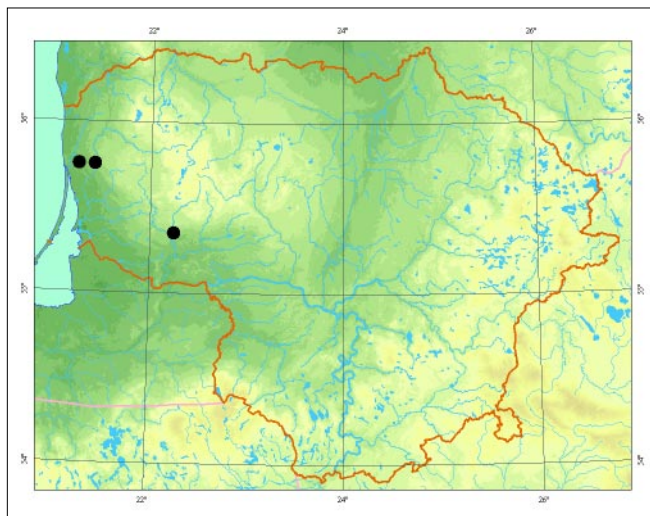
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, ðiaurinėje Afrikoje, Ðiaurės Amerikoje, Grenlandijoje, ávairiose gamtinėse zonosė.

Lietuvoje þinomos 3 radavietės vakarinėje dalyje.

Biologija ir ekologija. Auga ant samanomis apaugusių akmenų ir pamatinių medžių kamienų dalių upelių vagose ir krantuose. Jautriai reaguoja á medžių iðkirtimà palei upelių vagas ir á vagų pokyčius, vandens tarðà ir eutrofizacijà. Kerpei būdingas lapiðkas gniupulas, kuris sudrėkš iðbrinksta. Sausas gniupulas juodas, sudrėkš – þaliai juodas, lakðtų galiukai suapvalėjæ, nekarpyti, su gausiomis plokðiomis þvyniðkomis iðaugėlėmis. Daugiau panaðių kerpių tokiose augavietėse ðalyje nerandama, todėl supainioti ðios rûðies su kokia nors kita beveik neámanoma.

Populiacijų gausumas. Visose radavietėse aptikta ne-gausiai (kolonizuoti vienas ar keli substrato vienetai), tinkamos augavietės iðlikusios tik nedidelėse upelių

ruopuose. Gali iðnykti net ir neþymiai pakitus augaviečių kokybei.

Grėsmės ir apsauga. Þemės ūkis (trėðimas, pesticidų naudojimas), kitokia vandens tarðà, miðkų kirtimas, gyvenviečių ir þemės ūkio paskirties pastatų statymas. Vandens ir krantų augalijos tvarkymas sausini-mo tikslais, upelių vagų tiesinimas, uþtvindymas.

Informacijos ðaltiniai

Motiejūnaitė J., Kalinauskaitė N., 1998: The first locality of *Collema flaccidum* (Ach.) Ach. in Lithuania. – Botanica Lithuanica, 4 (3): 325 – 327.

Motiejūnaitė J., 2002: Lapiðkosios ir krūmiðkosios ker-pės (Ascomycetes lichenisati). *Species foliosae et fruti-cosae*. – Lietuvos grybai, 13 (1). – Vilnius.

Motiejūnaitė J., Golubkov V. V., 2005: Cyanolichens of freshwater aquatic and subaquatic habitats in Lithuania and Belarus. – Botanica Lithuanica, 11 (1): 35 – 40. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

An endangered species; at present three populations are known and all their habitats are under possible threat of deterioration, potentially leading to population extinction.

Apraðė Jurga Motiejūnaitė

Þydrūno Sinkevičiaus nuotrauka

Latakinis gleivytis

Leptogium corniculatum (Hoffm.) Minks (sin. *L. palmatum* (Huds.) Mont.)

KLASĖ AUKŠLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)
ĖEIMA GLEIIAKERPINIAI (COLLEMATACEAE)

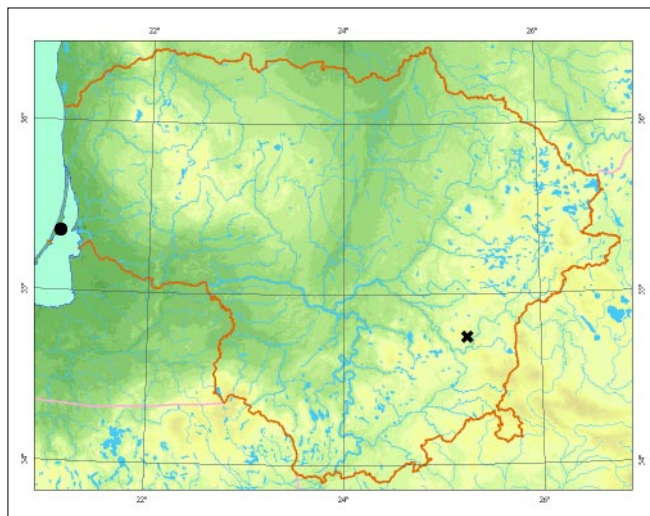
1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knyga rūðis árašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ðiaurės Amerikoje, Grenlandijoje, ávairiose gamtinėse zonose.

Lietuvoje þinomos 2 radavietės Kurðiø nerijos nacionaliniame parke ir dabartinėje Vilniaus miesto teritorijoje.

Biologija ir ekologija. Auga ant kalkingo smėlio arba ant samanomis apaugusio akmenio atvirose vietose, kur didelė oro drėgmė. Kerpei būdingas lapiðkas ar beveik krūmiðkas gniupulas, kurio lakðtai iki 0,5 mm ploëio, statūs, daugiau ar mažiau susisukę á latakėlā, pilkðvai juosvi. Sudrėkę iðbrinksta ir tampa þalsvai juosvi. Vaisiakūniø beveik nepasitaiko. Panaðiose vietose auganėios kerpės, kurioms būdingas iðbrinkstantis gniupulas, – gleiviakerpės (*Collema*) ir kitø rūðiø gleivyčiai – nė viena neturi tokio plaëio, gana ilgo, latakiðkai susisukanėio lakðto.

Populiacijø gausumas. Ðiuo metu þinoma tik 1 populiacija, antroji, buvusi Vilniaus miesto teritorijoje, nebeegzistuoja. Kurðiø nerijoje esanti populiacija auga keliasdeimtyje kvadratinio metro.

Grėsmės ir apsauga. Urbanizacija, sporto ir poilsinė veikla ir jai skirtø árenginiø statymas.

Informacijos šaltiniai

Motiejūnaitė J., Nordin A., Zalewska A., Bjelland T., Hedenas H., Westberg M., Heidmarsson S., Prigodina I., 1998: Materials on lichens and allied fungi of Neringa National Park (Lithuania). – *Botanica Lithuanica*, 4 (3): 285 – 305.

Motiejūnaitė J., 2002: Lapiðkosios ir krūmiðkosios kerpės (*Ascomycetes lichenisati. Species foliosae et fruticulosae*). – Lietuvos grybai, 13 (1). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI, BG, UPS, UME, LD, OLS.

Summary

An endangered species; one sparse population is known in the Curonian Spit.

Apraðė Jurga Motiejūnaitė

Jurgos Motiejūnaitės nuotrauka

Kerpiðkasis gleivytis

Leptogium lichenoides (L.) Zahlbr.

KLASĖ AUKÐLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)
ÐEIMA GLEIVIAKERPINIAI (COLLEMATACEAE)

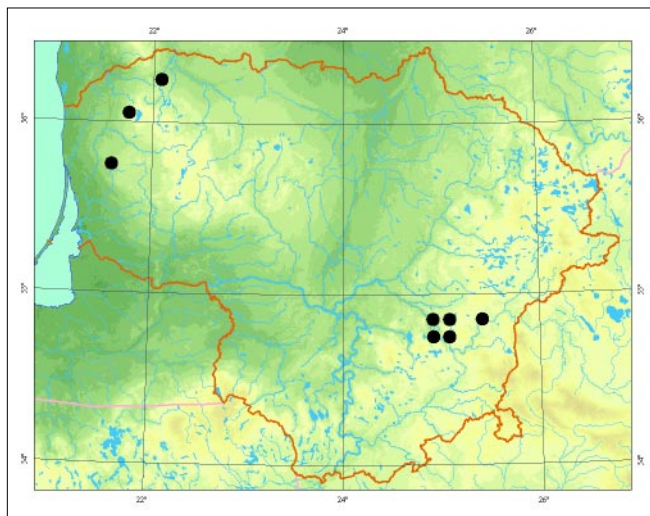
2 (V) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 2005 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ðiaurės Amerikoje, nuo arktinės iki mediteraninės zonos.

Lietuvoje þinoma 10 radaviečių ávairiose dalyse, gausiausia – Vilniaus regione.

Biologija ir ekologija. Auga ant apsamanojusio senø uosio kamienø ir storoje samanø dangoje ant rieduliø miðko upeliø pakrantėse. Kerpei būdingas lapiðkas gniupulas, sudarytas iš gana siaurø (iki 5 mm ploëio) lakðteliø, kuriø galai úpsibaigia adatiðkomis išaugëlėmis. Gniupulas pilkai arba rudai juosvas, sudrėkæs išbrinksta, tampa þaliai juodas. Vaisiakûniø pasitaiko retai. Tai dubenėlio formos apoteciai su ðvieisiai rudu viduriu ir gniupulo spalvos kraðteliais, apaugusiais smulkiomis išaugëlėmis – izidėmis. Kerpiðkàjà gleivytà sunku supainioti su kitomis kerpėmis, nes jokios panaðios rûðys tokiose augavietėse neaptinkamos. Adatiðkasis gleivytis (*Leptogium teretiuscu-*

lum) paprastai auga tiesiog ant medþiø þievės, jo augavietės nesusijusios su vandens telkiniais, o gniupulas gerokai smulkesnis.

Populiacijø gausumas. Dalis populiacijø Vilniaus regione gana gausios, kitur aptikta ant pavieniø medþiø.

Grėsmės ir apsauga. Miðkø kirtimas, dþiūstanėiø ir nudþiūvusiø medþiø ðalinimas, upeliø vagø tiesinimas, vandens tarða.

Informacijos ðaltiniai

Motiejūnaitė J., Golubkov V. V., 2005: Cyanolichens of freshwater aquatic and subaquatic habitats in Lithuania and Belarus. – Botanica Lithuanica, 11 (1): 35 – 40. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

A vulnerable species; ten localities are known, some populations consist of solitary phorophytes colonized by scarce lichen thalli.

Apraðė Jurga Motiejūnaitė

bydrūno Sinkevičiaus nuotrauka

Adatiðkasis gleivytis

Leptogium teretiusculum (Wallr.) Arnold

KLASĖ AUKÐLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)
ÐEIMA GLEIVIAKERPINIAI (COLLEMATACEAE)

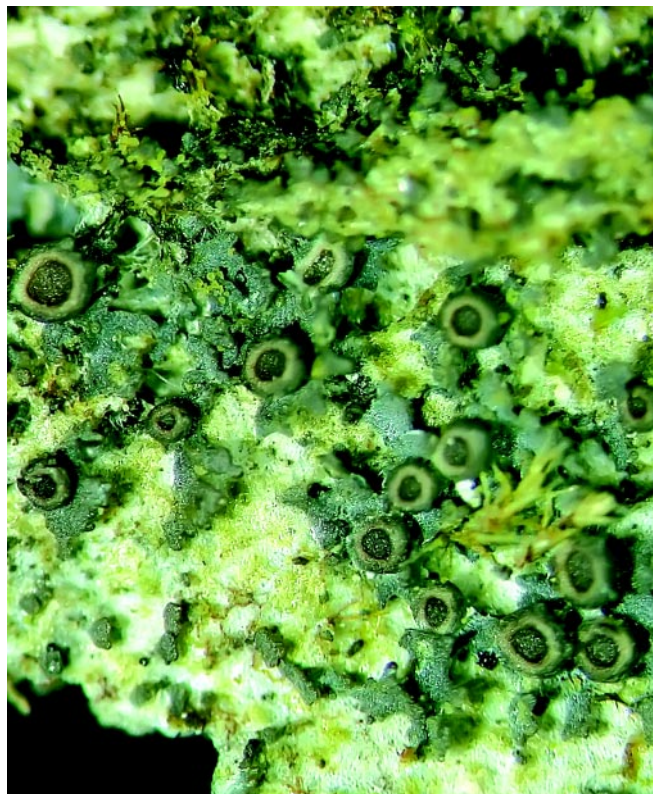
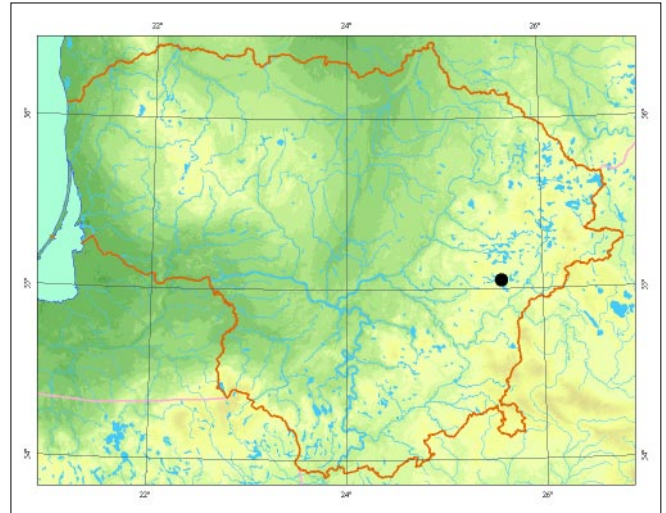
1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 2005 m.

Paplitimas. Europoje, Ðiaurės Amerikoje, nuo borealinės iki mediteraninės zonos.

Lietuvoje þinoma 1 radaviatė Asvejos regioniniame parke.

Biologija ir ekologija. Auga senuose miðriuose miðkuose ant apsamanojusių medþiø kamienø. Reikli aplinkai, neplinta dideliais atstumais. Gali augti tik esant tinkamam miðko mikroklimatui ir pakankamam substrato (medþiø) amþiui. Neaptinkama vidutinio amþiaus ir jaunuose miðkuose. Ðiai kerpei būdingas smulkus lapiðkas gniupulas, kurà sudaro siauri (iki 2 mm ploëio) lakðteliai. Lakðtelio galai upsibaigia adatiðkomis iðaugėlėmis. Gniupulas rudas, sudrėkæs iðbrinks-

Jurgos Motiejūnaitės nuotrauka

ta, tampa þaliai juodas. Vaisiakūniø – giliai ádubusio dubenėlio formos apotecio pasitaiko retai, nors Lietuvos populiacijoje buvo gausūs.

Populiacijø gausumas. Þinoma tik 1 negausi populiacija – keli medþiai, ant kuriø auga kerpės gniupulai. Populiacijos gausėjimo ar atsikūrimo kitose vietovėse galimybės neaiðkios, nes artimiausios ðiuolaikinės populiacijos yra ðiaurrrytinėje Lenkijoje.

Grėsmės ir apsauga. Miðkø kirtimas, dþiūstanėiø ir nudþiūvusio medþiø ðalinimas, senø miðkø plotø iðskaidymas.

Informacijos šaltiniai

Motiejūnaitė J., Stonėius, D., Kukwa M., 2005: Contribution to the Lithuanian flora of lichens and allied fungi. II. – Botanica Lithuanica, 11 (1): 41 – 49.

Andersson L., Kriukelis R., Skuja S., 2005: Kertinių miðko buveinių inventurizacija Lietuvoje. – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

An endangered species; one sparse, isolated population is known in the eastern part of the country.

Apraðė Jurga Motiejūnaitė

Gulsėioji meðkapėdė

Peltigera horizontalis (Huds.) Baumg.

KLASė AUKėLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)
ėEIMA MEĐKAPėDINIAI (PELTIGERACEAE)

1 (E) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūėis āraėyta nuo 2000 m.

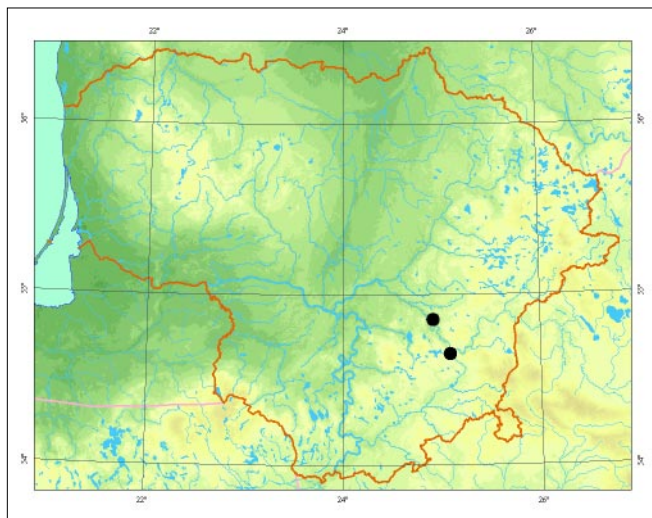
Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ėiaurės Amerikoje, borealinės zonos pietinėje dalyje ir temperatinės zonos okeaninėje ir subokeaninėje dalyse, mediteraninio klimato zonos kalnuose.

Lietuvoje ėinomos 2 radavietės Trakų istoriniame nacionaliniame ir Neries regioniniame parkuose.

Biologija ir ekologija. Auga senuose miėriuose miėkuose ant apsamanojusio medėio kamienio pamato. Reikli aplinkai, neplinta dideliais atstumais. Gali augti tik esant tinkamam miėko mikroklimatui ir pakankamam substrato (medėio) amėiui. Neaptinkama vidutinio amėiaus ir jaunuose miėkuose. Kerpei būdingas stambus (iki 10 cm skersmens) lapiėkas gniupulas, kurio virėutinė pusė melsvai pilka, kiek blizganti, sudrėkusi – tamsiai pilka. Apatinė pusė su ryėkiu tamsio gyslelio tinklu, kuris gerai iėsisiskiria ėviesesniame fone. Ant gyslelio auga tamsio rizinio kuokėteliai, kurie iėsidėsto koncentriėkais ratais. Vaisiakūnio – plokėėio rudio apotecio būna ne visada. Gniupulā su vaisiakūniais atskirti labai lengva, nes visio kitio ant tokio substrato auganėio meėkapėdėio genties kerpie vaisiakūniai yra ne plokėti, o balno formos arba vamzdiėkai susisukę. Gniupulai be vaisiakūnio labai panaėio ā daugiapirėtės meėkapėdės (*Peltigera polydactyla*) gniupulus, kuriio rizinio kuokėteliai iėsidėsto netaisyklingai, niekada neauga koncentriėkais ratais.

Jurgos Motiejūnaitės ir Mindaugo Rylos nuotrauka

Populiacijų gausumas. Ėinomos 2 populiacijos, kurias sudaro negausūs gniupulai, augantys ant keliio medėio. Populiacija, esanti Trakų istorinio nacionalinio parko teritorijoje, yra kiek gausesnė ir, matyt, kol kas stabili – ėi kerpė tame paėiame miėke aptikta 1930 m. ir randama iki ėio dienio, nors gausumo pokyėiai nepinomi.

Grėsmės ir apsauga. Miėko kirtimas, sausinimas, ėpiūstanėio ir nudėiūvusiio medėio ėalinimas, senio miėko plotio iėskaidymas.

Informacijos ėaltiniai

Michalski A., 1935: Porosty Wilna i Trok. – Prace Tow. Przyj. Nauk w Wilnie, 11: 335 – 347.

Motiejūnaitė J., Miėdlikowska J., 1998: Revised list of the genus *Peltigera* (Lichenized Ascomycotina) and peltigericolous fungi in Lithuania. – Acta Mycologica, 33 (2): 307 – 316.

Motiejūnaitė J., 2002: Lapiėkosios ir krūmiėkosios kerpės (Ascomycetes lichenisati). *Species foliosae et fruticulosae*. – Lietuvos grybai, 13 (1). – Vilnius. Herbariumo pavyzdėiai: BILAS, WI.

Summary

An endangered species; two sparse populations are known in the south-eastern part of the country.

Apraėė Jurga Motiejūnaitė

Pvynuotoji meðkapëdë

Peltigera lepidophora (Nyl. ex Vain.)

KLASË AUKÐLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)
ÐEIMA MEÐKAPËDINIAI (PELTIGERACEAE)

2 (V) kategorija

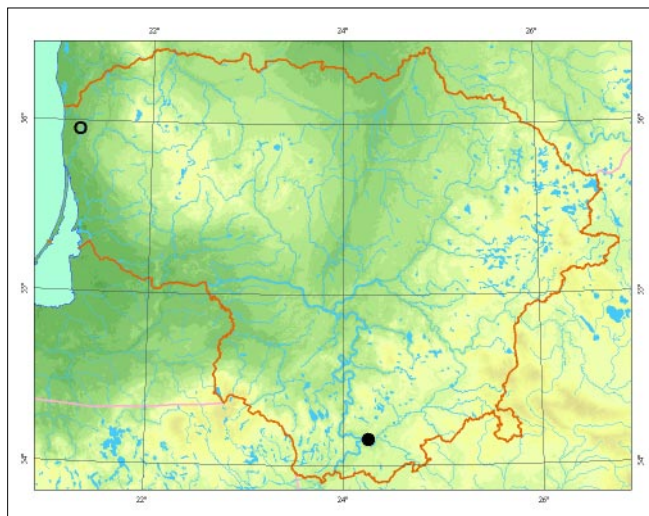
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygå rûðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Kosmopolitinë rûðis, aptinkama Europoje, Azijoje, Ðiaurës ir Pietø Amerikoje, Grenlandijoje, Havajuose, Naujojoje Zelandijoje, arktinėje ir borealinëje zonose, ðiltesnio klimato juostose – kalnuose. Lietuvoje þinomos 2 radavietës pietinėje ir ðiaurvakarinėje dalyje, gali būti daþnesnë.

Biologija ir ekologija. Auga ant smëlingo, daþniausiai kalkingo dirvoþemio atvirose vietose, ypaè pamiðkëse. Ekologiniai poreikiai Lietuvoje maþai þinomi. Kerpei bûdingas lapiðkas, iki 5 cm skersmens gniupulas. Virðutinë jo pusë pilkai rusva, pavirðius veltiniðkas (veltinis storas ir pasiðiaudæs), su plokðëiais, blyneliø formos dariniais – izidëmis. Apatinë pusë ðviesi, su vos rusvomis gyslelëmis ir kuokðtais auganëiomis rizinomis. Panaðiose vietose galinëios augti tariamosios meðkapëdës (*Peltigera didactyla*) gniupulo virðutinës pusë veltinis plonesnis, nepasiðiaudæs, pavirðius beveik lygus ir niekada nebûna blyneliø formos darinio.

Populiacijø gausumas. Populiacijø gausumas ir bûklë neþinomi. Aplinkinėse áalyse aptinkama sporadiðkai.

Grësmës ir apsauga. Klimato ðiltëjimas, miðkø sodinimas, pievø apaugimas krûmais nustojus ganyti gyvulius.

Informacijos ðaltiniai

Motiejûnaitë J., 2002: Lapiðkosios ir krûmiðkosios kerpës (*Ascomycetes lichenisati. Species foliosae et fruticosae*). – Lietuvos grybai, 13 (1). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

A vulnerable species; two localities are known, population abundance and present state unknown.

Apraðë Jurga Motiejûnaitë

Jurgos Motiejûnaitës nuotrauka

Plaèioji platurpë

Lobaria pulmonaria (L.) Hoffm.

KLASË AUKÐLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)
ÐEIMA PLATURPINIAI (LOBARIACEAE)

2 (V) kategorija

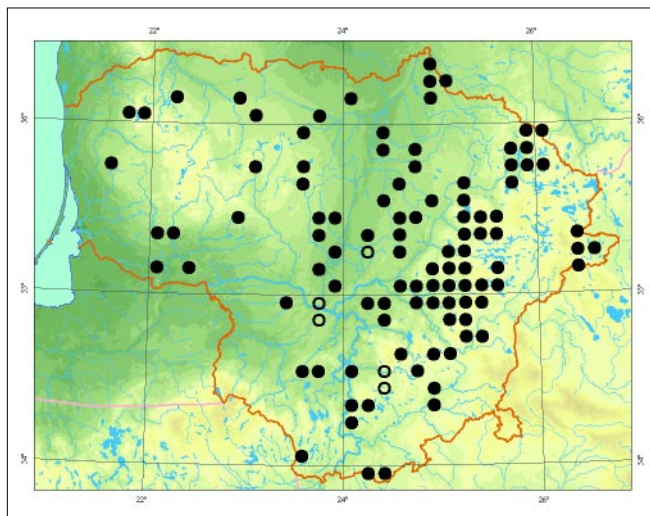
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ðiaurës ir Centrinëje Amerikoje, Afrikoje, borealinëje ir temperatinëje zonoje, pieèiau – kalnuose.

Lietuvoje þinoma 120 radavieèiø ávairiose dalyse.

Biologija ir ekologija. Auga ant senø lapuoèiø medþiø kamienø senuose miðkuose ar jø salelëse. Ilgaamþë ir sunkiai plintanti kerpë. Neauga jaunuose ir vidutinio amþiaus miðkuose, ant jaunø medþiø. Nyksta daugelyje Europos ðaliø (iðskyrus stipriai okeanines vietas). Kerpei bûdingas labai stambus (iki 30 cm skersmens) gniupulas, priaugæs prie substrato vienu kraðtu. Kitas kraðtas daþniausiai uþsiritæs ir pakilæs á virðø. Virðutinë jo pusë þalsvai rusva ar pilkðvai þalsva, sudrëkusi – ryðkiai þalia, pavirðius labai reljefiðkas, briaunotas ir duobëtas (kiek primena plauèiø pavirðiø). Apatinë pusë ruda, veltiniðka, pavirðius su iðkilimais, kurie atkartoja virðutinës pusës duobeles. Iðskirtinës iðvaizdos kerpë, kurios neámanoma supainioti su jokia kita, auganëia mûsø ðalyje.

Populiacijø gausumas. Daugumà populiacijø sudaro vienas ar keli medþiai, apaugæ ðiø kerpiø gniupulais. Daugelis populiacijø neatsinaujina – jas sudaro tik

seni gniupulai, beveik niekada nebeaptinkama su vaisiakûniais. Gausiausia ir gyvybingiausia populiacija yra Asvejos regioniniame parke.

Grësmës ir apsauga. Miðkø kirtimas, dþiûstanëiø ir nudþiûvusiø medþiø ðalinimas, senø miðkø plotø iðskaidymas.

Informacijos ðaltiniai

Motiejûnaitë J., 2002: Lapiðkosios ir krûmiðkosios kerpës (*Ascomycetes lichenisati. Species foliosae et fruticosaes*). – Lietuvos grybai, 13 (1). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

A vulnerable species; 120 localities are known, most populations consist of one or several phorophytes colonized by thalli of this lichen. Most of the populations contain only senile thalli.

Apraðë Jurga Motiejûnaitë

Þydrûno Sinkevièiaus nuotrauka

Miltuotoji nefroma

Nephroma parile (Ach.) Ach.

KLASĖ AUKŠLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)
ĖEIMA NEFROMINIAI (NEPHROMATACEAE)

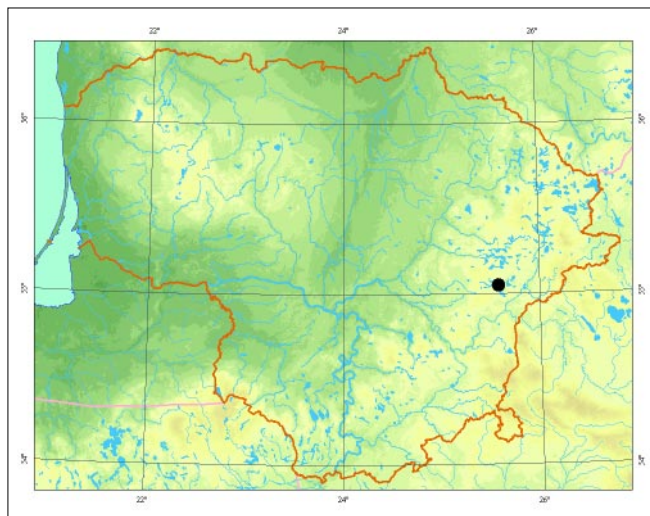
1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąją knygą rūdis árašyta nuo 2005 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ėiaurės ir Pietų Amerikoje, Grenlandijoje, nuo arktinės zonos pietinės dalies iki temperatinės zonos Ėiaurinės dalies, Ėiltesnio klimato zonose – kalnuose.

Lietuvoje ėinoma 1 radavietė Asvejos regioniniame parke.

Biologija ir ekologija. Auga senuose miėriuose miėkuose ant apsamanojusių medžių kamienų. Reikli aplinkai, neplinta dideliais atstumais. Gali augti tik esant tinkamam miėko mikroklimatui ir pakankamam substrato (medžių) amėiui. Neaptinkama vidutinio amėiaus ir jaunuose miėkuose. Kerpei būdingas lapiėkas gniupulas, kurio lakėtų virėutinė pusė pilkai ar melsvai rusva, su gausiais miltėkais dariniais – soredėmis. Apatinė pusė balsva, lygi ar kiek veltiniėka, be gyslelių. Ant samanotų medžių kamienų aptinkamų medėkapėdžių (*Peltigera*) genties kerpių gniupulo apatinė dalis būna su ryėkiomis gyslelėmis ir rizinomis.

Populiacijų gausumas. Ėinoma tik 1 populiacija, kurià sudaro negausūs gniupulai, augantys ant kelių medžių. Populiacijos gausėjimo galimybių iš aplinkinių populiacijų beveik nėra, nes artimiausios dabar egzistuojančios populiacijos yra Estijoje ir pietinėje Ėvedijoje, o ėi rūdis tokiais dideliais atstumais neplinta.

Grėsmės ir apsauga. Miėkų kirtimas, sausinimas, ėpiūstanėių ir nudėiūvusių medžių ėalinimas, senų miėkų plotų išskaidymas; klimato ėiltėjimas.

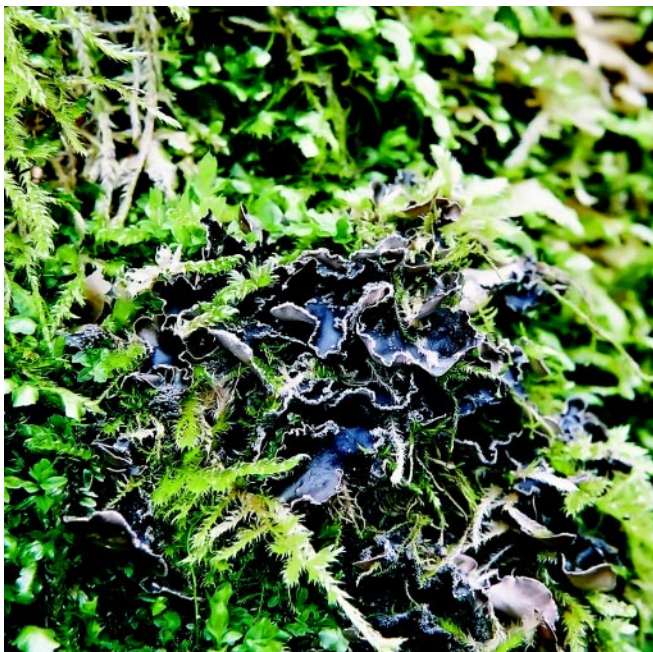
Informacijos ėaltiniai

Motiejūnaitė J., Stonėius, D., Kukwa M., 2005: Contribution to the Lithuanian flora of lichens and allied fungi. II. – Botanica Lithuanica, 11 (1): 41 – 49. Herbariumo pavyzdėiai: BILAS.

Summary

An endangered species; one sparse, isolated population is known in the eastern part of the country.

Apraðė Jurga Motiejūnaitė

bydrūno Sinkeviėiaus nuotrauka

Gûbriuotoji pûsliakerpė (sin. Gûbriuotoji saitakerpė)

Lasallia pustulata (L.) Mérat (sin. *Umbilicaria pustulata* (L.) Hoffm.)

KLASĖ AUKÐLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)
ÐEIMA SAITAKERPINIAI (UMBILICARIACEAE)

2 (V) kategorija

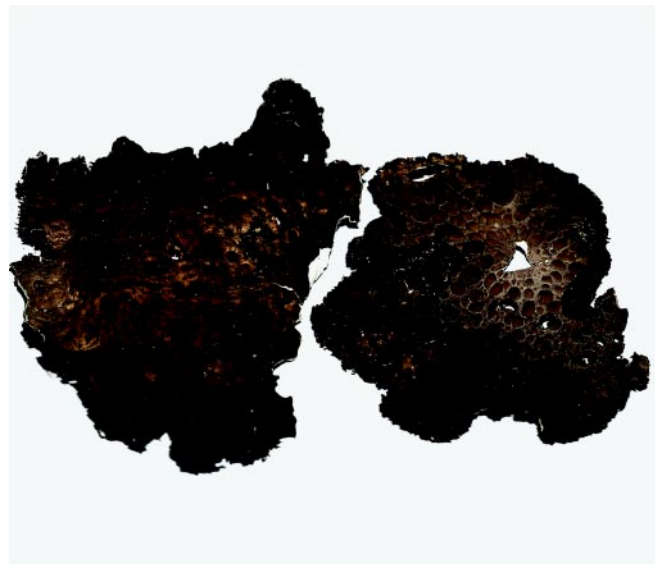
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Afrikoje, Ðiaurės ir Centrinėje Amerikoje, nuo borealinės zonos pietinės dalies iki paatogràpių zonos.

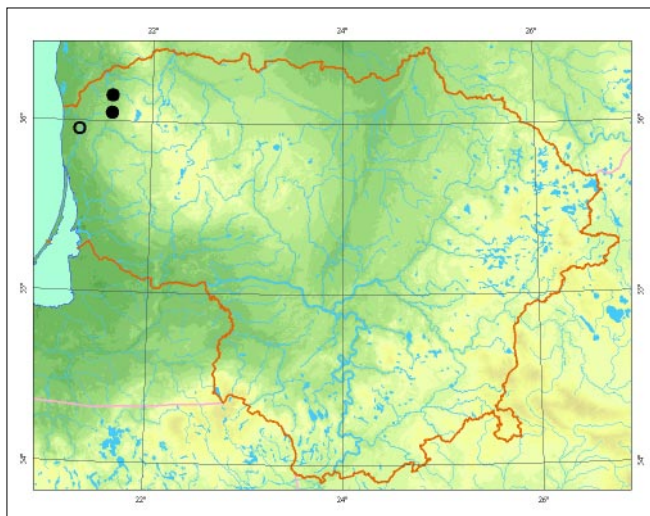
Lietuvoje þinomos 4 radavietės Ðiaurvakinėje dalyje.

Biologija ir ekologija. Auga ant silikatinų riedulių riedulynuose, retai ant senų akmenų mûro tvorų. Reta temperatinės zonos lygumose. Kerpei būdingas 3–7 cm skersmens lapiðkas vienalakštis gniūpulas, kuris tvirtinasi prie substrato vienu gomfu. Virðutinė gniūpulo pusė juodai ruda, su gausiomis iðkiliomis pûslelėmis ir smulkiomis koralidkomis iðaugėlėmis – izidėmis. Apatinė pusė – nuo pilkai rudos iki juodos, pavirðius Ðiurkðtus. Nuo panaðių saitakerpių (*Umbilicaria*) genties rûðių skiriasi pûslėta gniūpulo virðutine puse.

Populiacijų gausumas. Populiacija Ðauklių riedulyne gausi, Ðiuo metu tiesioginis pavojus jai negresia, taèiau populiacija gali labai sumàþėti ar iðnykti riedulynams apaugus krūmais.

Jurgos Motiejūnaitės nuotrauka

Grėsmės ir apsauga. Riedulynų apaugimas krūmais nu-stojus ganyti gyvulius, senų mûro tvorų restauracija.

Informacijos ðaltiniai

Motiejūnaitė J., 2002: Lapiðkosios ir krūmiðkosios kerpės (*Ascomycetes lichenisati. Species foliosae et fruticosaes*). – Lietuvos grybai, 13 (1). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: WI.

Summary

A vulnerable species; four localities are known, one population is abundant and there is no direct threat at present, yet decline is possible if the boulder meadow overgrows with shrubs.

Apraðė Jurga Motiejūnaitė

Suodinoji saitakerpė

Umbilicaria deusta (L.) Baumg.

KLASĖ AUKŖLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)
ĖEIMA SAITAKERPINIAI (UMBILICARIACEAE)

2 (V) kategorija

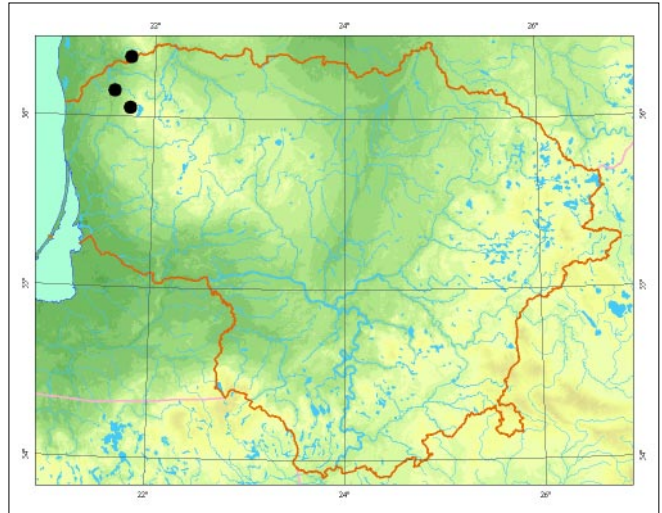
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ðiaurės Amerikoje, Grenlandijoje, arktinėje ir borealinėje zonoje, ðiltesnio klimato juostose – kalnuose.

Lietuvoje þinomos 4 radavietės ðiaurvakinėje dalyje.

Biologija ir ekologija. Auga ant silikatinio riedulio riedulynuose. Reta temperatinės zonos lygumose. Kerpei būdingas 2 – 3 cm skersmens lapiðkas gniupulas, kuris susideda iš keliø lakøtø, o prie substrato tvirtinasi vienu gomfu. Virðutinė gniupulo pusė juodai ruda, su gausiomis smulkiomis išaugėlėmis – izidėmis. Apatinė pusė kiek ðviesesnė up virðutinæ, duobėta. Nuo panaðios daugialakøtės saitakerpės (*Umbilicaria polyphylla*) skiriasi gausiomis išaugėlėmis gniupulo virðutinėje pusėje.

Populiacijø gausumas. Populiacija Ðaukliø riedulyne gausi, ðiuo metu tiesioginis pavojus jai negresia, taèiau galima grėsmė yra riedulynø apaugimas krūmais.

Grėsmės ir apsauga. Riedulynø apaugimas krūmais nustojus ganyti gyvulius.

Informacijos ðaltiniai

Motiejūnaitė J., 2002: Lapiðkosios ir krūmiðkosios kerpės (*Ascomycetes lichenisati. Species foliosae et fruticosae*). – Lietuvos grybai, 13 (1). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

A vulnerable species; four localities are known, one population is abundant and there is no direct threat at present, yet decline is possible if the boulder meadow overgrows with shrubs.

Apraðė Jurga Motiejūnaitė

Jurgos Motiejūnaitės nuotrauka

Daugialakôtė saitakerpė

Umbilicaria polyphylla (L.) Baumg.

KLASĖ AUKĖLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)
ĖEIMA SAITAKERPINIAI (UMBILICARIACEAE)

2 (V) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygå rûðis áraðyta nuo 1992 m.

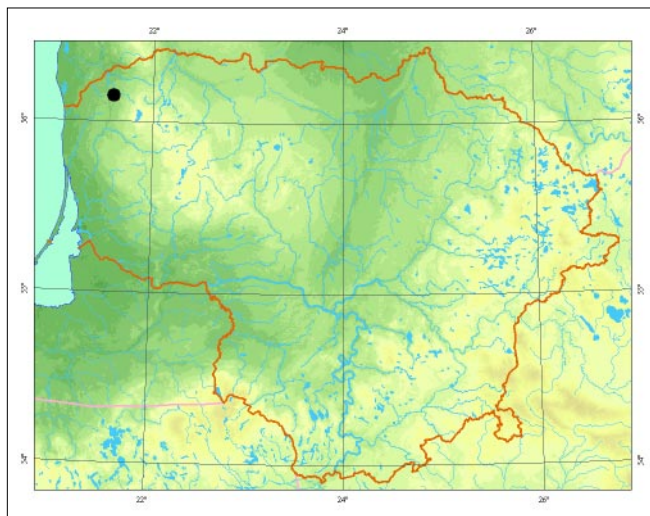
Paplitimas. Kosmopolitinė rûðis, aptinkama visuose þemynuose arktinėje ir borealinėje zonoje, ðiltesnio klimato juostose – kalnuose.

Lietuvoje þinomos 2 radavietės Salantø regioniniame parke.

Biologija ir ekologija. Auga ant silikatinio riedulio riedulynuose. Reta temperatinės zonos lygumose. Kerpei būdingas 2 – 3 cm skersmens lapiðkas gniupulas, kuris susideda iš kelių lakðtø, o prie substrato tvirtinasi vienu gomfu. Virðutinė gniupulo pusė tamsiai ruda ar juodai ruda, lygi, be išaugėlių. Apatinė pusė juoda, lygi. Nuo panaðios suodinosios saitakerpės (*Umbilicaria deusta*) skiriasi lygia, be išaugėlių virðutine gniupulo puse.

Populiacijø gausumas. Populiacija ðaukliø riedulyne gausi, ðiuo metu tiesioginis pavojus jai negresia.

Grėsmės ir apsauga. Riedulynø apaugimas krūmais nustojus ganyti gyvulius.

Informacijos ðaltiniai

Motiejūnaitė J., 2002: Lapiðkosios ir krūmiðkosios kerpės (*Ascomycetes lichenisati. Species foliosae et fruticosaes*). – Lietuvos grybai, 13 (1). – Vilnius.

Summary

A vulnerable species; two localities are known, one population is abundant and there is no direct threat at present, yet decline is possible if the boulder meadow overgrows with shrubs.

Apraðė Jurga Motiejūnaitė

Jurgos Motiejūnaitės nuotrauka

Skylėtoji spuoguo­­tė

Pertusaria pertusa (Weigel) Tuck.

KLASĖ AUKŠLIAUGRYBIAI (ASCOMYCETES)
ĖEIMA SPUOGUOTINIAI (PERTUSARIACEAE)

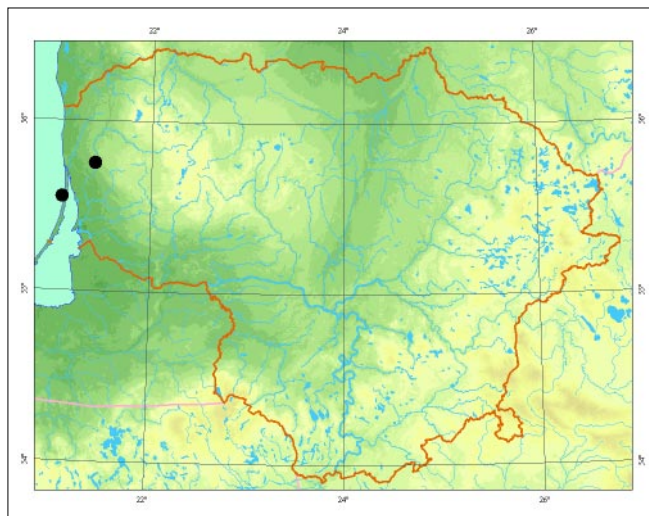
3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąją knygą rúðis árašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Afrikoje (Kaná­­rø salose), nuo borealinės iki mediteraninės zonos.

Lietuvoje þinomos 2 radavietės. Greičiausiai yra daþnesnė, ypač vakarinėje dalies dalyje.

Biologija ir ekologija. Auga ant lapuočių medþiø kamienø natūralios kilmės miðkuose ir parkuose. Kerpei būdingas þiauberiðkas, pilkas, kiek blizgantis, lygus ar raukðlėtas karpotas gniupulas su keliomis ryðkiomis zonomis pakraðčiuose. Vaisiakūniø beveik nematyti, jie po kelis paniræ á gniupulo karputes, atsivėria tik taðko formos angelėmis. Sporos labai stambios, po dvi aukðlyje. Panaðiausia kerpė yra daþnai pasitaikanti ir panaðiose augavietėse randama lygioji

spuoguo­­tė (*Pertusaria leioplaca*), kurios karputėse daþniausiai būna tik po vienà apotecá, o sporos – po keturias aukðlyje.

Populiacijø gausumas. Populiacija Kurðiø nerijoje yra labai gausi, jos būklė stabili jau kelis deðimtmečius. Antros populiacijos gausumas ir būklė neþinomi.

Grėsmės ir apsauga. Miðkø kirtimas, dþiūstanėiø ir nudþiūvusio medþiø ðalinimas.

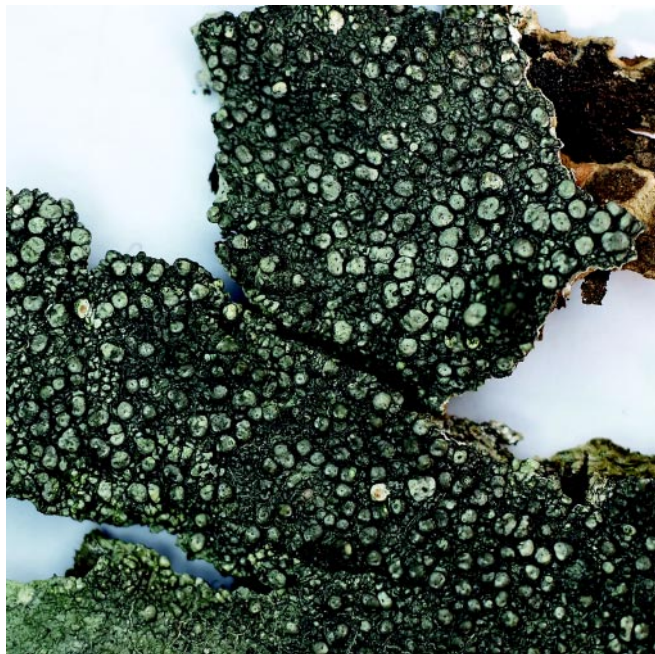
Informacijos šaltiniai

Motiejūnaitė J., 1999: Checklist of lichens and allied fungi of Lithuania. – *Botanica Lithuanica*, 5 (3): 251 – 269. Herbariumo pavyzdþiai: WI, BILAS.

Summary

A rare species; two localities are known. One population has been stable and abundant for at least several decades.

Apraðė Jurga Motiejūnaitė

Jurgos Motiejūnaitės nuotrauka

Dviguboji artonija

Arthonia didyma Körb.

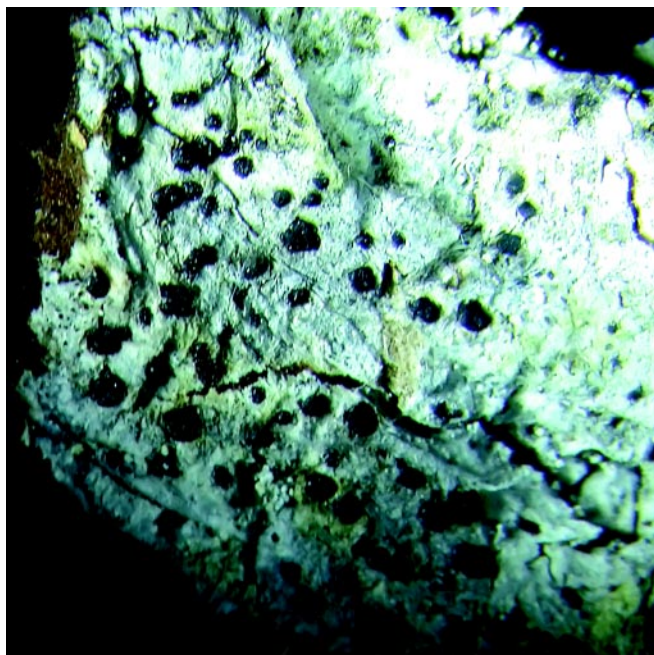
KLASĖ AUKĖLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)
ĖEIMA ARTONIJINIAI (ARTHONIACEAE)

2 (V) kategorija

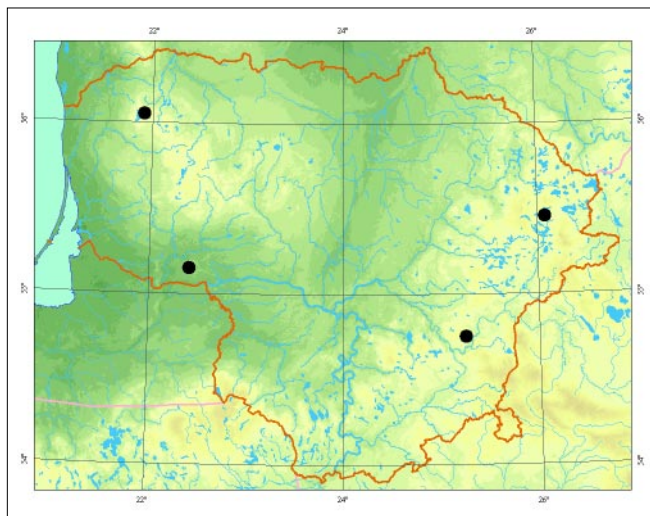
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Ðiaurës Amerikoje, nuo borealinës zonos pietinës dalies iki mediteraninës zonos. Lietuvoje þinomos 4 radavietës ávairiose dalyse, tikriausiai yra daþnesnë.

Biologija ir ekologija. Auga ant lapuoèiø medþiø natûralios kilmës lapuoèiø ir miðriuose miðkuose, daþniau senuose, taèiau nëra prieraði vien seniems miðkams. Kerpei bûdingas plonas, rusvai þalsvas þiauberiðkas gniupulas, daþnai paniræs á substratà. Vaisiakûniai – juodi, plokšti ar kiek ádubæ apskritæ ar pailgø dëmeliø pavidalo apoteciai. Aukðliasporës dvilàstës, bespalvës, vëliau tampa rusvos ir karpotos. Ðià kerpæ nesunku supainioti su vynine (*Arthonia vinosa*) ir kaðtonine (*A. spadicea*) artonijomis, kuriø vaisiakûniai aukðtesni, niekada nebûna ádubæ, be to, kaðtoninës artonijos aukðliasporës gerokai maþesnës ir neparuduoja su amþiumi, o vinyinës artonijos vaisiakûniø pigmentas daþnai tarsi nudaþo aplinkiná gniupulà.

Jurgos Motiejûnaitës nuotrauka

Populiacijø gausumas. Gausumas nepinomas. Sporadiðkai aptinkama beveik visose Lietuvà supanëiose dalyse.

Grësmës ir apsauga. Miðkø kirtimas, dþiûstanëiø ir nudþiûvusiø medþiø ðalinimas.

Informacijos ðaltiniai

Motiejûnaitë J., 2000: Vieðvilës rezervato kerpës ir su jomis susijæ grybai. – Botanica Lithuanica, 6 (2): 203 – 216.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

A vulnerable species; four localities are known and it grows in natural deciduous and mixed forests, yet is not confined exclusively to old forests.

Apraðë Jurga Motiejûnaitë

Baltakrautė artonija

Arthonia leucopellaea (Ach.) Almq.

KLASĖ AUKŠLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)

ĖEIMA ARTONIJINIAI (ARTHONIACEAE)

2 (V) kategorija

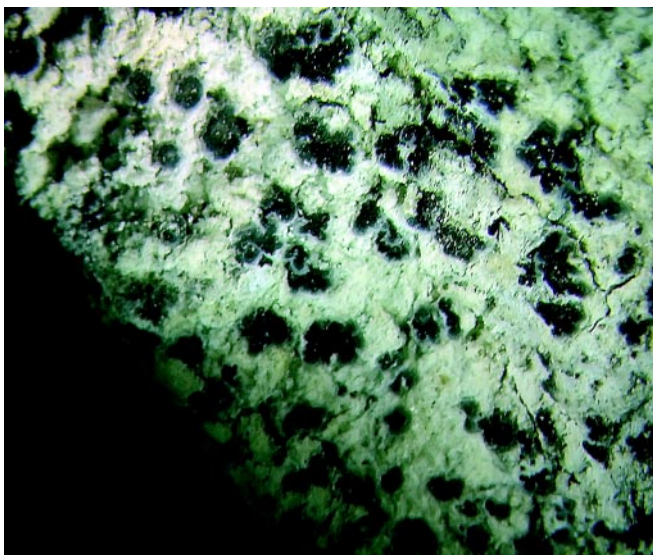
Statusas. Á Lietuvos raudonąją knygą rūdis árašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Ėiaurės Amerikoje, subokeaninė rūdis, aptinkama borealinės zonos pietinėje dalyje ir temperatinės zonos Ėiaurinėje dalyje bei Vidurio Europos kalnuose.

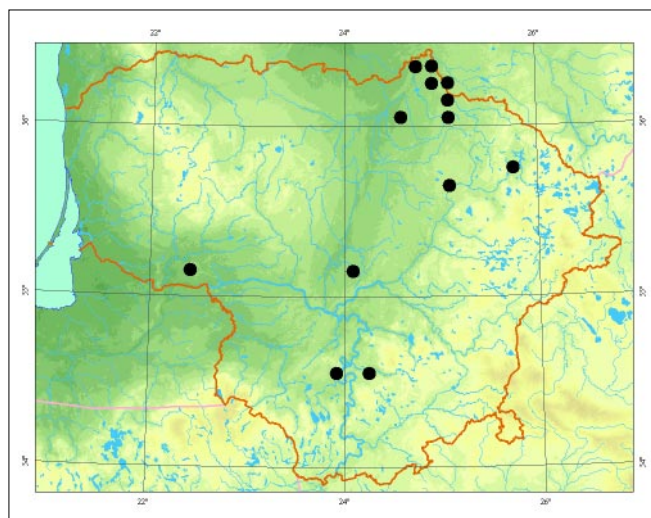
Lietuvoje þinoma 20 radaviečių ávairiose dalyse.

Biologija ir ekologija. Auga ant senų eglių ir juodalksnių, retai ant lapuočių medžių kamienų senuose, dažniausiai drėgnuose mišriuose miškuose, taip pat tokiose miškų salelėse griovose ir palei upelius. Kerpei būdingas gana plonas, miltiškas ar voratinėkliškasis, balsvas, kartais su Ėviesiai violetiniu atspalviu gniupulas ir gausūs, netaisyklingų dėmelių formos, plokšti arba kiek išgaubti, rudi arba juodi su balsvais kraštais, dažnai su plonyte pilkėvė dulkelių apnaša vaisiakūniai – apoteciai. Iš visų panašių kerpė išsiskiria netaisyklingos formos rusvais ar juosvais vaisiakūniais su Ėviesesniais krašteliais.

Populiacijų gausumas. Gausumas nepinomas. Tikriausiai populiacijos negausios, paprastai aptinkamos ant pavienių forofitų.

Jurgos Motiejūnaitės nuotrauka

Grėsmės ir apsauga. Miškų kirtimas, dþiūstanėių ir nudþiūvusė medžių dalinimas, miškų sausinimas, senų miškų plotų išskaidymas.

Informacijos šaltiniai

Motiejūnaitė J., 2000: Viešvilės rezervato kerpės ir su jomis susiję grybai. – *Botanica Lithuanica*, 6 (2): 203 – 216.

Motiejūnaitė J., Kukwa M., Czarnota P., Prigodina-Lukošienė I., Himelbrant D., Kuznetsova E., Kowalewska A., 2003: Lichens and allied fungi collected during the XV Symposium of Baltic Mycologists and Lichenologists in Birštonas, Lithuania. – *Botanica Lithuanica*, 9 (2): 109 – 119.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, LECB.

Summary

A vulnerable species; 20 localities are known, usually not abundant.

Apraðė Jurga Motiejūnaitė

Vyninė artonija

Arthonia vinosa Leight.

KLASĖ AUKŲLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)
ĖEIMA ARTONIJINIAI (ARTHONIACEAE)

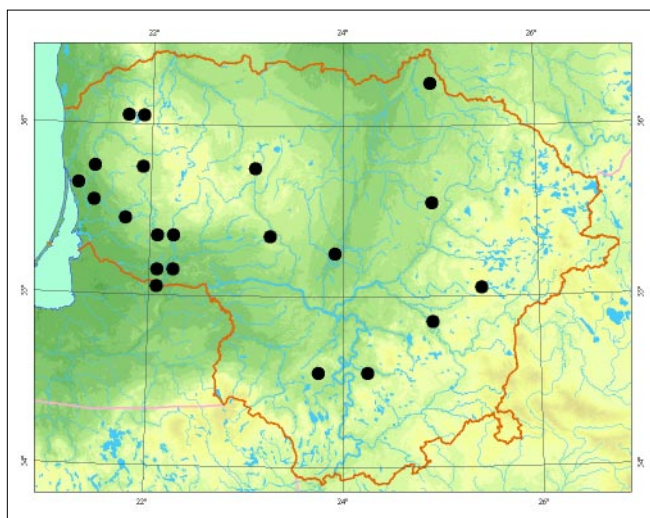
2 (V) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ðiaurės Amerikoje, nuo borealinės zonos pietinės dalies iki mediteraninės zonos.

Lietuvoje þinomos 33 radavietės ávairiose dalyse, dažnesnė ir gausesnė vakarinėje Lietuvoje.

Biologija ir ekologija. Auga ant senų lapuočių medžių, ypač ápuolų kamienų, dažniausiai senuose miðriuose miðkuose. Kerpei būdingas plonas, kartais kiek miððkas ar smulkiai grûdėtas, kartais paniręs á substratà, balsvas ar gelsvai rusvas, dažnai rudomis, su oranþinių atspalvių dėmėmis gniupulas (dėmės ypač pastebimos aplink vaisiakūnius, atrodo, tarsi jų pigmentas būtų nudapęs gniupulà). Vaisiakūniai – kiek iðgaubti, apskriti ar pailgi dėmeliai pavidalo, rudi, su raudonu ar oranþiniu atspalviu, retai – juodi apoteciai. Aukðliasporės dvilastės, bespalvės, vėliau tampa rusvos ir karpotos. Ðià kerpę nesunku supainioti su dvigubàja (*Arthonia didyma*) ir kaðtonine (*A. spadicea*) artonijomis. Pirmosios vaisiakūniai þemesni, niekada nebūna ið-

gaubti, gniupulas be rudų dėmių, o kaðtoninės artonijos ir gniupulas be rudų dėmių, ir aukðliasporės mąpsnės, bespalvės ir nebūna karpotos.

Populiacijų gausumas. Gausumas nepinomas, kai kur (pvz., Þemaitijos nacionaliniame parke) populiacijos gausios.

Grėsmės ir apsauga. Miðkų kirtimas, dþiūstanėių ir nudþiūvusių medžių áalinimas.

Informacijos áaltiniai

Motiejūnaitė J., 2000: Vieðvilės rezervato kerpės ir su jomis susiję grybai. – Botanica Lithuanica, 6 (2): 203 – 216.

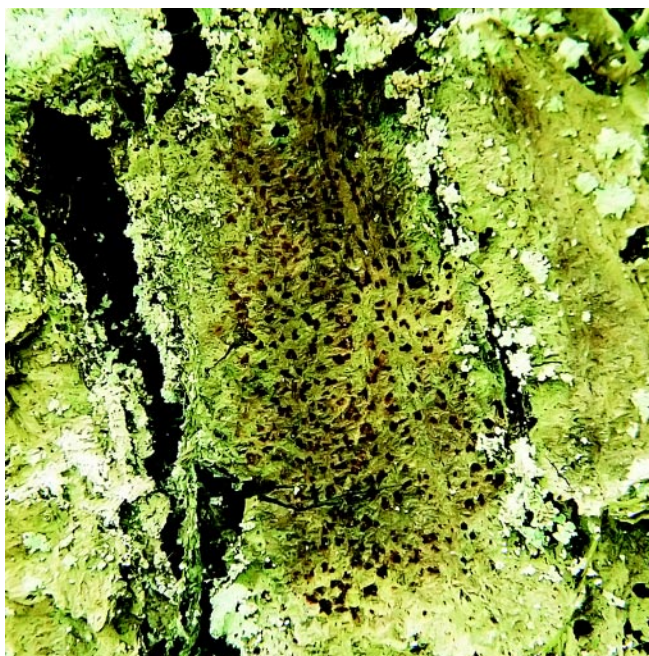
Motiejūnaitė J., Kukwa M., Czarnota P., Prigodina-Lukoðienė I., Himelbrant D., Kuznetsova E., Kowalewska A., 2003: Lichens and allied fungi collected during the XV Symposium of Baltic Mycologists and Lichenologists in Birðtonas, Lithuania. – Botanica Lithuanica, 9 (2): 109 – 119.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI, LECB, GPN.

Summary

A vulnerable species; 33 localities are known, most frequently confined to old forests.

Apraðė Jurga Motiejūnaitė

Pydrūno Sinkevičiaus nuotrauka

Àpuolinė baktrospora

Bactrospora dryina (Ach.) A. Massal.

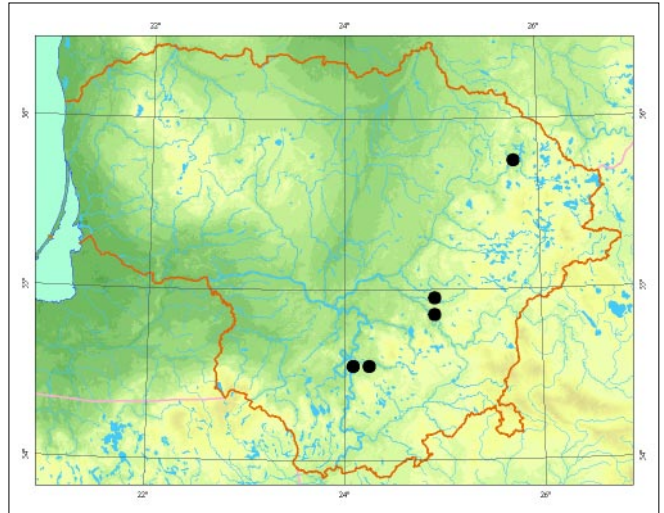
KLASĖ AUKÐLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)
ÐEIMA ROĖELINIAI (ROCCELLACEAE)

1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 2003 m.

Paplitimas. Europos temperatinės ir mediteraninės zonos okeaninėje ir subokeaninėje dalyje. Pinomos 7 radavietės Vidurio, Pietryčių ir Ðiaurės Rytø Lietuvoje.

Biologija ir ekologija. Auga ant senø àpuolø lapuočių ir miðriuose miðkuose. Kerpei būdingas baltas, lygus piauberės pavidalo gniupulas ir juodi vaisiakūniai – lecidinio tipo apoteciai. Aukðliasporės – ilgos, daugialastės, taėiau anksti subyrančios á paskirus fragmentus po 2–4 ląsteles. Morfologiškai panaðios rûðys yra pelėsinė artonija (*Arthonia byssacea*), kurios vaisiakūniai padengti stora balta dulkelio apnaða bei artoninė artonija (*A. arthonioides*), kurios gniupulas pilkesnis. Abi ðios rûðys labai skiriasi savo apotecio anatomine sandara ir aukðliasporėmis.

Populiacijø gausumas. Aptinkama ant senø ir labai senø medpiø. Nerandama ant jaunø ir vidutinio amžiaus àpuolø bei medpiø, augančių pavieniui, ne miðkuose. Visose radavietėse aptikta tik po 1–5 medpius, apaugusius ðios kerpės gniupulais. Gali iðnykti dar labiau sumapėjus tinkamø forofitø skaiėiui. Ðidesnė pusė radaviečių nėra grieptai saugomose (rezervatinio reþimo) teritorijose. Reta rûðis beveik visame paplitimo areale.

Grėsmės ir apsauga. Miðkø kirtimas, dþiūstanėiø ir nudþiūvusio medpiø ðalinimas, senø miðkø plotø iðskaidymas.

Informacijos šaltiniai

Prigodina-Lukoðienė I., Kukwa M., Naujalis J. R., 2003: Lichen species new to Lithuania. – Botanica Lithuanica, 9 (4): 379 – 384.
Herbariumo pavyzdþiai: WI, BILAS.

Summary

An endangered species that grows only on ancient oaks in forests. Seven localities are known, yet each has only several phorophytes colonized by this lichen.

Apraðė Jurga Motiejūnaitė

Renato Jakaiėio nuotrauka

Lietuviškø vardø rodyklė

- Agaras plūduriuojantysis 402
Akmenkepis iðcentrinis 732
Aksombaravykis parazitinis 680
- raudonkepuris 681
Aldrūnė pūslėtoji 452
Antbarzdė belapė 554
Antis pilkoji 186
- smailiauodegė 187
- ðaukðtasnapė 188
- urvinė 185
Apolonas juodasis 102
Apsiuva kalninė 90
- mėlynsparnė 91
Apuokas didysis 231
Apuokė pūkuotoji 291
Arionas juodasis 28
Arnika kalninė 529
Artonija baltakrautė 787
- dviguboji 786
- vyninė 788
Asiūklis didysis 388
Astrancija didþioji 472
Astras trispalvis 527
Atgiris statusis 385
Audinė europinė 161
Aukðliavarpis bohemiðkasis 624
- pirðtuotasis 625
Auksakepis Muþo 763
Auksavabalis aštuoniataðkis 73
- marmurinis 71
- niūriaspalvis 72
Auksinukas didysis 104
- ðiaurinis 105
Aukсотė pelkinė 365
- pievinė 366
- vislioji 367
Auksveitis pievinis 475
Ausylis rudasis 262
Auslinda smėlinė 59
Ausūnis smiltyninis 626
Avocetė 215

Àpuolas bekotis 428

Bajorė juodgalvė 520
Baktrospora àpuolinė 789
Baltasprindis pilkasis 33
Balteklė melsvoji 660
Baltikas aitrusis 671
- Baèo 669
- plauðabudinis 670
- salierinis 668

Baltuosėdis gumbuotasis 646
Bangija purpurinė 275
Baravykas blyðkusis 675
- bronzinis 672
- dēmėtasis 673
- Fechtnerio 674
- kartusis 677
- kislusis 676
Baravykpintė pilkoji 688
Bartramija tiesialapė 290
Barzdenė barzdotoji 294
- lieknoji 293
Baublys didysis 179
- maþasis 180
Bazanija tridantė 301
Begalis plaèialapis 478
- prūsinis 479
Bėgikas juodakrūtis 218
Bekmanija paprastoji 610
Bembiskas ilgapandis 152
Berþas kerupis 430
- liekninis 429
Berutis raudonþiedis 506
Bitė mėlynoji 35
- stepinė gauruotakojė 147
Blakstienė rudoji 734
Blandis þalsvaþiedė 559
Bligna trilapė 411
Blizgė daugiametė 449
Blizgiavabalis iðdaginis 77
- liepinis 78
Blizgutis tikrinis 703
Bobausis apskritasporis 620
Briedragė kintanėioji 756
- skėtrioji 755
Briedþiukas puslaisvis 623
Brija apskritalapė 346
- Funko 347
- Ðleicherio 345
Brylytė miltuotoji 747
- tamsioji 746
- ðviesiagalvė 748
Bukasnapė liekninė 370
- paupinė 368
- rinėiuotoji 369

Cefalozija grandinėlinė 302
Cidarija estinė 129
Cikada kalninė 60

Ėemerys Lobelio 405

Ėesnakas dirvinis 544
- kampuotasis 546
- meðkinis 548
- porinis 547

Danėiasnapis didysis 192
- vidutinis 191
Dantūnėlis lapinis 720
- meðkinis 719
Dėlė medicininė 23
Didenė kalkinė 338
Dygė Rièardsono 376
- vingiastiebė 375
Dyglutis mėsingasis 684
Diploðistis samaninis 751
Dirsuolė miðkinė 601
- staèioji 602
Dirvapintė suaugtinė 697
Dirvinukas pajūrinis 138
Dirvuolė kvapioji 454
Dobilas ilgagalvis 460
- penkialapis 459
Drėgva balkðvoji 352
Drepanė pataisinė 371
Drikða kreivoji 380
Driuðė ilgakaklė 334
Druskė smiltyninė 427
Dumblabragis atþalinis 284
- lizdiðkasis 283
Dumblialiaiðkis lancetinis 531
- siauralapis 530
Duoja rutės 295
Dusia plaèioji 68
Dviguonė ðirdinė 553
Dvyndantė durpyninė 328
- garbanotoji 329
- raukðlėtoji 330
- þalioji 331
Dþioveklė blyðkioji 503
- didþioji 502

Efemerėlė rudasparnė 41
Elniagyrbis kislusis 632
Elniavabalis 31
- ðiaurinis 74
Eraiėinas miðkinis 612
- smėlyninis 613
Erelis jūrinis 196
- didysis rėksnys 200
- kilnusus 201
- maþasis rėksnys 199

Eresas raudonasis 39
 Erika tyrulinė 435
 Eperė uolinė 377
 Eperutė menturlapė 532

Frulanija tāsioji 304

Gaga sibirinė 190
 Gaidukas 219
 Gandras juodasis 182
 Garbenis kardalapis 550
 - raudonasis 551
 Garnys didysis baltasis 181
 Gaurabitė sieninė 148
 Gaurenė netikroji 348
 Gebenė lipikė 470
 Gedutis vienalapis 575
 Gegūnė aukštoji 566
 - baltijinė 568
 - dėmėtoji 569
 - gelsvoji 571
 - plačialapė 570
 - raiboji 565
 - raudonoji 567
 - siauralapė 572
 Gegupraibė mažoji 563
 - smulkiapiedė 564
 - žalmuotoji 562
 - vyriškoji 561
 Geldutė ovalioji 29
 Geltonkepis raukšlėtasis 757
 Gencijonas melsvasis 487
 - siauralapė 488
 Gencijonėlė pelkinė 490
 - pievinė 489
 Genys baltnugaris 242
 - tripirštis 243
 Gervė pilkoji 213
 Gijabudė melsvoji 648
 - žalsvoji 647
 Gijalekta Flotovo 749
 - guobinė 750
 Gyvatėdis 157
 Glaputė miškinė 419
 - smulkialapė 418
 Gleiviakerpė glebioji 774
 Gleivytiš adatiškasis 777
 - kerpiškasis 776
 - latakinis 775
 Glindė karališkoji 500
 - Kaufmano 404
 - miškinė 501
 Godūnas baltasis 629
 Grambuolys margasis 70
 Gražiataurė ryškioji 622
 Grenlandija tankialapė 405
 Grybliepuvis žiurkėtušis 631

Griciukas paprastasis 221
 Grieplė 212
 Grifolė kuokštinė 705
 Gulbė giesmininkė 183
 Guostė pelkinė 476
 Guotenė juosvoji 661
 Guotė geltonžvynė 651
 - juosvoji 650
 - kietoji 653
 - purpurinė 652
 - ūmėdinė 654
 Gurgūdis plaukuotasis 474
 Guveinis pūslėtasis 277
 Gvazdikas Borbačo 425
 - gauruotasis 424
 - puošnūs 426
 - smiltyninis 423

Hesperija juodoji 99
 - rudmargė 101
 - smiltyninė 100
 Hidnotrija poėeminė 621
 Hipotrachina alksninė 758

Išnura mažoji 44
 Ilgalūpė nariuotoji 577

Jonažolė gulsėioji 401
 - kalninė 433
 - plaukuotoji 432
 Juodbaravykis tikrasis 679
 Juodgalvė didžiapiedė 511
 Juodkepis smulkialakštis 759
 Juodsprindis baltajuostis 130
 Juodvabalys kelmis 85
 Jūrarkė 214

Kaldezija žirdžialapė 404
 Kalnarūtė mūrinė 394
 - žerinė 396
 - žioji 395
 Kalpokė iečialapė 507
 Kalviukas dirvoninis 244
 Kamanė didžiakė 150
 - stepinė 151
 Kapnopsis 43
 Kardelis paprastasis 543
 - pelkinis 406
 Karklas gulsėiasis 445
 - laplandinis 443
 - mėlynialapis 444
 Karteklė didžioji 645
 Kartenė lankšėioji 448
 - svogūninė 447
 Katilėlis boloninis 515
 - žiurkėtušis 516
 Katuogė žiaurinė 401

Kedenė glotnioji 733
 - ruduojanėioji 761
 - žiurkėioji 762
 Kelerija Delavinio 606
 Kelmagraužis pjūklaušis 87
 Kelmenė kimininė 630
 Kelmenis lazdyninis 708
 Kempė karpotoji 715
 - kvapnioji 716
 Kempinė tamsiarudė 687
 Kemsia siauralapė 322
 Kepena žuolinė 649
 Kerėpa žikšninė 382
 Kerpytė tačkutoji 33
 Kėpas ičcentrinis 732
 Kėpytė žalsvoji 754
 Kiaulpienė driskioji 521
 - žvedinė 522
 Kiškiaausis geltonasis 627
 Kielė geltongalvė 245
 Kietagrūdis vaistinis 494
 Kimbara pavasarinė 485
 Kiminas graužis 319
 - minkštasis 316
 - plačialapis 318
 - tankusis 317
 - Vulfo 314
 - žvilgantysis 315
 Kiras mažasis 225
 Kirlikas jūrinis 216
 Kirmvabalys žneiderio 84
 Kiškis baltasis 263
 Klumpaitė plačialapė 549
 Kordulegastras geltonpėdis 52
 Kragas juodakaklis 179
 - raguotasis 178
 - rudakaklis 177
 Krempliabudė gyslotoji 667
 Ktenidis riestasis 381
 Kudlė žiurkėioji 523
 Kukmedis europinis 399
 Kukulija pajūrinė 134
 Kukurdvelkis didysis 655
 Kukutis 239
 Kūlingė kupstinė 584
 Kūmutė raudonpilvė 170
 Kuoduotis pušinis keliaujantis 132
 Kuokas didysis 692
 Kuolinga didžioji 222
 Kuplė smailioji 335
 Kurtinys 208

Lačalas reliktinis 42
 Lažiža 163
 Laibė dubioji 666
 Laibenis smiltyninis 450
 Laksva pelkinė 574

Laumþirgis maþasis karaliðkasis 49
 - ðiaurinis 47
 - þaliasis 48
 Lekanora blyðkioji 764
 Lelija paprastoji vandens 408
 Lentarija atskiroji 693
 Lepidozija Pearsono 300
 Linapolë baltijinė 497
 Lingë pievinë 197
 Linkë trapioji 341
 Linlapis melsvasis 469
 - plikabiedis 468
 Lipikas plaëialapis 483
 - triþiedis 484
 Liûnmeldis pajûrinis 582
 Liûnsamanë tundrinë 373
 Lobelija eþerinë 517
 Lokys rudasis 160
 Lûðis 690
 Lûgnë maþapiedë 409
 Lututë 236

 Machaonas 103
 Maitvabalis keturtaðkis 69
 Maludë totorinë 477
 Margûnas pavasarinis 32
 Marguolis esparcetinis 94
 - pietinis 92
 - raudonþiedis 93
 Maþûnis juodkotis 656
 Maþuolë dirvinë 402
 Maurabragis baltijinis 286
 - pilkðvasis 288
 - ðluotelinis 287
 Medauninkas vienagumbis 573
 Medkirtis didysis trumpasparnis 88
 Medumëlë melisalapë 508
 Medvarlë europinë 169
 Medðarkë plëðrioji 249
 Meldelis ðerinis 581
 Meleta pilkoji 240
 - þalioji 241
 Mëlyngurklë 246
 Mëlitas melsvasis 599
 Melsvys baltajuostis 111
 - gencijoninis 108
 - kraujalakinis 110
 - smiltyninis 113
 - stepinis 112
 - taðkuotasis 109
 - þalsvasis 107
 Menegacija skylëtoji 760
 Menturdumblis blizgantysis 282
 - kurklinis 279
 - lieknasis 280
 - smailiavirðûnis 281

Merkija ðiaurinë 308
 Meðkabudë trispalvë 664
 Meðkapëdë baltagyslë 736
 - gyslotoji 735
 - gulsëioji 778
 - karpuotoji 735
 - þvynuotoji 779
 Meðkutë baltamargë 34
 - geltonmargë 139
 - raudonsparnë 140
 - rudajuostë 34
 Mëðlagrybis kopinis 634
 Mëta miðkinë 512
 Mezija ilgakotë 350
 - pelkinë 349
 - tribriaunë 351
 Miegapelë àpuolinë 159
 - didþioji 264
 - miðkinë 265
 Mieþvienis europinis 603
 Miglë retapiedë 615
 Mikoblastas kraujaspalvis 771
 Mikrostoma ilgakotë 619
 Miltpuodë geltonoji 742
 - pilkoji 741
 Minkðtapintë ðvytruojanëioji 706
 Minkðtenis auksaspalvis 699
 - krokis 698
 Minkðtûnis juosvasis 665
 Mizidë reliktinë 37
 Monapolë lietuvinë 608
 - miðkinë 609
 Muskrëslë paprastoji 525

 Naðlaitë aukðtoji 440
 - griovinë 441
 - liûninë 442
 Naktiþiedë lietuvinë 422
 - þalsvoji 421
 Nakviða maþasis 255
 - rudasis 257
 Naras juodakaklis 175
 Narytþolë pajûrinë 533
 Nariuotë dirvinë 401
 Nefroma miltuotoji 781
 - uplinkusioji 737
 Nëgë jûrinë 162
 Nehalenija maþoji 46
 Nendradusë dvijuostë 67
 Nendrinukë meldinë 247
 Nendrûnë eraiëininë 600
 Nertis gleþnalapë 410
 Nertvë maþoji 358
 - patisinë 359
 Notra staëioji 509

Odapintë putlioji 700
 Ofris musinis 560

 Paðiauðëlis juosvavarpis 611
 Palasëja 38
 Palemonas mëlynasis 493
 Pataisiukas patvankinis 384
 Papulnutë vingialapë 378
 Patvenis daugiametis 491
 Peikðtë laiboji 339
 Pelëausis Branto 252
 - kûdrinis 253
 - Natererio 254
 Pelëda balinë 235
 - liepsnotoji 230
 - uralinë 234
 - þvirblinë 232
 Pelëdgalvis dvinulis 136
 - retasis ratuotasis 135
 Pelëdikë 233
 Pelësakalis 203
 Pelëþirnis geltonþiedis 461
 - þirnialepis 462
 Pelkiasprindis gelsvasis 127
 - spalvotasis 126
 Pelkinukas juodamargis 125
 Perlinukas pietinis 114
 - stepinis 106
 - ðiaurinis 115
 Peslys juodasis 194
 - rudasis 195
 Pienapolë pajûrinë 438
 Piengrybis aitriakvapis 722
 - gelsvasis 725
 - geltonasis 726
 - jautakis 727
 - juodasis 723
 - kislusis 724
 Pievagrybis didysis 636
 - gelsvarudis 635
 Pievasprakðis raudonasis 76
 Pilelë Helerio 297
 Pintainë rausvoji 701
 Pintenis àpuolinis 702
 Pirðtûnis piestinis 691
 Plaëiaausis europinis 261
 Plateivë þalioji 558
 Platupë plaëioji 780
 Plaumuonë vandeninë 492
 Plauretis kvapusis 556
 - pievinis 555
 Plautë siauralapë 495
 Plikaplaiskë miðkinë 557
 Plikðnys dvispalvis 260
 Plikûnë plaëialapë 303
 Plynkëþis juostinis 732

Pliusnė garbanotoji 362	Rizokarpas juodai paliasis 769	Slyva dygioji 455
- plunksninė 361	Rudė 189	Smėliabitė ilganosė 143
Plojenė paprastoji 305	Rumbainė dliaupianėioji 379	- katilėlinė 142
Plokėiavabalis puėinis 83	Ruonis ilgasnukis 270	- raukėlėtoji 144
- purpurinis 82	Rupėpė nendrinė 172	- đverino 145
Plokėtkerpė diskinė 770	- palioji 171	Smilėiasprindis 128
Plėdė Meinsgauzeno 535	Rėtenis tarpinis 415	Smilgenė ankstyvoji 607
- siėlinė 536	- tuėėiaviduris 414	Smiltė siauralapė 417
- smailialapė 534		Smiltvapsvė kopinė 153
Plėdvoris didysis 40	Saidra rusvoji 588	Snautis blizgantysis 467
Plukenis didysis 539	Saidrenis gelsvasis 407	Solorina akytoji 737
- lankstusis 538	Saitakerpė daugialakėtė 784	Sotvaras pajėrinis 431
- maėasis 540	- gėbriuotoji 782	Sparis 156
Plunksnalapė prėangiapiedė 547	- suodinoji 783	Spyglainis miėkinis 397
Poaviė pievinė 604	Sakalas keleivis 206	Sprakėis didysis 75
Pokrepis Baumgartnerio 355	Satyras akiuotasis 120	Sprindytis vingirinis 131
Polija melsvoji 344	- pelkinis 124	Spuoguotė skylėtoji 785
Poniabudė Hadriano 696	- pietinis 123	Starta pilkoji 251
- đuniėkoji 695	Satyriukas pievinis 122	- sodinė 250
Pontoporėja 31	- rudaakis 121	Startsakalis 204
Potija brijinė 337	Saulaėarė maėalapė 453	Stiebinukas pajėrinis 137
Praujenė rudeninė 514	Sėjikas dirvinis 217	Stieblapė akytoji 309
Pudmė taurinė 541	Sėmainis paliasis 323	- Vondraėeko 310
Puikiapygis didysis 31	Seradėlė smulkioji 458	Stiklasparnis əpuolinis 95
- piaurusis 61	Sfinksas nakviėinis 98	- juodalksninis 96
Pėkelis gelsvasis 526	Sicista berpinė 266	- vapsvinis 97
Puoėniapygis didysis 62	Sykas eėerinis 164	Stir nabudė melsvakotė 663
- grakėtusis 63	Skaptukas əpuolinis 79	- pilkėvarudė 662
- palvarinis 64	Skeltadantė Arnoldo 324	Storgalvis borupinis 39
Purslainė đvelnioji 374	- skiauterėtoji 326	Storplutis kurapkinis 730
Purvuolis dvilapis 576	- smulkioji 325	Strėliukė Johansono 45
Pėsliakerpė gėbriuotoji 782	Skėriukas besparnis 58	Stulgys 220
Pėtelis Gorskio 524	- kopinis 57	Stumbras 271
Putokėlė Volfgango 403	Skersnukis 166	Sturys 156
Putpelė 209	Skėtė baltakaktė 53	Suktenė keturdantė 26
Puvėseklė đilinė 753	- grakėėioji 54	- maėoji 25
	- rudajuostė 56	- pėstoji 27
	- đarvuotoji 55	Sukutė ilgalapė 327
Rainė eėerinė 165	Sketsakalis 206	
Raistenė pelkinė 471	Skiautalėpis tamsialapis 552	Đaėkytė auksuotoji 116
Raitinytė vaistinė 496	Skiautenė alpinė 296	- baltamargė 117
Raktaėolė pelenėlė 463	- Kunzės 292	- maėoji 118
Ramalina baltijinė 722	Skiautenis kvapusis 710	- tamsioji 119
- plonaėakė 773	Skydabudė baltoji 657	Đakoėius auksaspalvis 694
Ratainytė đakotoji 586	Skydinukas puoėnusus 89	Đalavijas pievinis 513
Ratenas pelkinis 481	Skydvabalis didysis 80	Đepė bruoėuotoji 357
Raudonpintė skaisėioji 714	- pėzrinis 81	- Lajelio 356
- tikroji 713	Skydvėpis vasarinis 36	Đerardija dirvinė 482
Raudonvirėis skroblyninis 678	Skylenis əpuolinis 686	Đeriapintė rausvoji 718
Raugė dirvinė 420	- kamėtinis 685	Đermuonėlis 267
Raukėliagybis plunksninis 707	Skylėtbudė đakotoji 712	Đikėniukas nykėtukas 255
Raukėlius kopėstgalvis 717	Skylutis vientisasis 711	Đikėnys điaurinis 258
Rėpiukas paprastasis 446	Sklėduonis plėduriuojantysis 311	- vėlyvasis 259
Riėija Huebenerio 313	Skliautenė karoklinė 360	Đilagėlė vėjalandė 412
- rausvoji 312	Skolija gauruotoji 154	Đilkabitė Baltijos 141
Riestėnė pvilganėioji 372	Slepiėerė eėerinė 386	Đimtėnė maėoji 439
Rikardija vingiuotoji 306		

Ėindra pelkinė 456
 Ėirdapolė pajūrinė 486
 Ėiurė kupstinė 766
 - lakštuotoji 767
 - parazitinė 768
 - putlioji 734
 Ėoklys pajūrio 65
 Ėunapolė miškinė 614
 Ėvygėda 210
 Ėvylys lieknasis 583
 Ėvitrelė plunksninė 343

Tačkuotkepīs Ėiurkėtūsīs 733
 Taukiūs paprastasis 619
 Taurenė āpuolinė 740
 - āliagalvė 739
 Taurūnis krateriėkasis 628
 Teilorija lieknoji 342
 Telotrema dantytoji 752
 Tensmenis smailiaėkasis 363
 Tetervinas 207
 Tetralonija dedeėvinė 149
 Tikutis 224
 Trapiabudė medūzgalvė 658
 Trapiadyglis koralieėkasis 721
 Trimitėlis raukėlėtasis 683
 Tritomarija ākirptoji 298
 Tritonas skiauterėtasis 168
 Trupsamanė plikoji 332
 Tujinutė maėoji 364
 Tuklė paprastoji 504
 Tulikas raudonkojis 223
 Tulpys 237

Uldukas 229
 Uolaskėlė pelkinė 451
 Uolenė vaisioji 333
 Usnis āvairialapė 519

Ūdra 268
 Ūmėdė auksavirė 728
 - kvapioji 729
 Ūsuotis didysis āpuolinis 32
 - dailidė 86

Vagabitė tamsiaėpalė 146
 Vaisgina staėioji 505
 Vandenė riestasėklė 434
 Vandensargė pelkinė 537
 Vapsvaėdis 193
 Varnalėėda miškinė 518
 Varpenis daugiaskiltis 391
 - maėasis 392
 - Ėakotasis 390
 - virgininis 393
 Vėdrynas rėpliojantysis 413
 Veisija garbanotoji 340
 Veronika blizganėioji 499
 - gebenlapė 498
 Versmenė brandenburginė 353
 - velėninė 354
 Vėplys balinis 173
 Viėtapienė pievinė 545
 Viėtelė plovinė 211
 Viėtvanagis 198
 Vieversys kuoduotasis 159
 Vijūnas 167
 Vikėrenis rusvasis 587
 Vikėris druskinis 579
 - galvinis 578
 - pelkinis 580
 Vikis krėmelinis 463
 - pavasarinis 464
 - ėirnialapis 465
 Viksva eėpinė 595
 - gauruotoji 598
 - laibastiebė 593
 - liekninė 590
 - liūninė 592
 - palaipinė 597
 - pievinė 589
 - protarpinė 591
 - raistinė 594
 - vakarinė 596
 Viksvuolė rudoji 585
 Vilkdalgis sibirinis 542
 Vingiaporis dvisluoksnis 704
 Vyrskydė laiboji 437
 Virvuotė Trogo 709

Visgė sibirinė 605
 Voveraitė pilkoji 682

Zylė ūsuotoji 248
 Zuikrugis alavijinis 320
 - maėasis 321
 Zunda pajūrinė 473

Ėalialakėtis kelminis 644
 Ėaltys lygiaėpvynys 174
 Ėalvarnis 238
 Ėarotūnė lininė 466
 Ėasis pilkoji 184
 Ėemlielys kimininis 630
 Ėemtaurė kvapioji 299
 Ėiauberuotė raudonvidurė 765
 Ėilė gauruotoji 528
 Ėilutė pūpsanėioji 336
 Ėiomenė miškinė 510
 Ėiovenė lieknoji 745
 - melsvoji 744
 - Ėeriuotoji 738
 - Ėalsvoji 743
 Ėirgelis geltonkojis 50
 - pleiėtinis 51
 Ėuvėdra baltaskruostė 227
 - juodoji 228
 - maėoji 226
 Ėuvininkas 202
 Ėvaigėdėsporė dulkanėioji 659
 Ėvaigėdinas didysis 690
 - keturskiautis 689
 Ėvaigėdūnė balandinė 480
 Ėvakidumblis Ėiurpinis 285
 Ėvilgūnas pilkaėpalis 133
 Ėvynabudė balsvoji 643
 - graėioji 642
 - juodaėpvynė 640
 - Kiunerio 641
 - nuosėdinė 638
 - rausvarudė 639
 Ėvynabudėlė baltoji 637
 Ėvynuotė Lajelio 307
 Ėvitraėpygis palinis 66

Lotyniðkø vardø rodyklë

- Abortiporus biennis* 704
Abramis ballerus 156
Accipiter gentilis 198
Acipenser sturio 156
Acrocephalus paludicola 247
Aegolius funereus 236
Aeshna crenata 47
- *viridis* 48
Agaricus augustus 635
- *langei* 636
Agonum ericeti 66
Agrimonia procera 454
Agrostemma githago 420
Agrotis ripae 138
Aira praecox 607
Aythya nyroca 189
Ajuga pyramidalis 505
Albatrellus confluens 697
Alcedo atthis 237
Aldrovanda vesiculosa 452
Alisma gramineum 530
- *lanceolatum* 531
Alyssum gmelinii 450
Allium angulosum 546
- *scorodoprasum* 547
- *ursinum* 548
- *vineale* 544
Alopecurus arundinaceus 611
Amblyodon dealbatus 352
Amblystegium fluviatile 368
- *humile* 370
- *tenax* 369
Anaptychia runcinata 734
Anas acuta 187
- *clypeata* 188
- *strepera* 186
Anastrophyllum hellerianum 297
Anax parthenope 49
Andrena curvungula 142
- *nasuta* 143
- *rugulosa* 144
- *suerinensis* 145
Androsace filiformis 437
Anostirus purpureus 76
Anser anser 184
Anthophora plagiata 148
Anthus campestris 244
Antitrichia curtipendula 360
Aphanes arvensis 402
Aquila chrysaetos 201
- *clanga* 200
- *pomarina* 199
Arctia festiva 34
- *villica* 34
Arctium nemorosum 518
Arctoparmelia centrifuga 732
Arenaria saxatilis 417
Aricia eumedon 111
Arion ater 28
- *empiricorum* 28
Arnica montana 529
Arthonia didyma 786
- *leucopellaea* 787
- *vinosa* 788
Asio flammeus 235
Aspitates gilvaria 127
Asplenium ruta-muraria 394
- *trichomanes* 396
- *viride* 395
Aster tripolium 527
Asterophora lycoperdoides 659
Astrantia major 472
Aurantiporus croceus 698
Athene noctua 233
Atrichum angustatum 322
Avosetta recurvirostra 215

Bactrospora dryina 789
Bangia atropurpurea 275
Baptia tibiale 130
Barbastella barbastellus 261
Barbilophozia attenuata 293
- *barbata* 294
Bartramia ithyphylla 294
Bazzania trilobata 301
Beckmannia eruciformis 610
Bembix rostrata 152
Betula humilis 429
- *nana* 430
Bison bonasus 271
Bolboschoenus maritimus 582
Boletopsis grisea 688
Boletus aereus 672
- *erythropus* 673
- *fechtneri* 674
- *impolitus* 675
- *pulverulentus* 676
- *radicans* 677
Boloria frigga 115
Bombina bombina 170
Bombus confusus 150
- *pomorum* 151
Boros schneideri 84
Botaurus stellaris 179
Botrychium matricariifolium 390
- *multifidum* 391
- *simplex* 392
- *virginianum* 393
Brenthis daphne 114
- *hecate* 106
Bryum cyclophyllum 346
- *funckii* 347
- *schleicheri* 345
Bromopsis benekenii 601
- *erecta* 602
Bromus benekenii 601
- *erectus* 602
Bubo bubo 231
Bufo calamita 172
- *viridis* 171
Buxbaumia viridis 323

Caldesia parnassifolia 404
Calicium adpersum 739
- *quercinum* 740
Calidris alpina 218
Callicladium haldanianum 379
Calliergon richardsonii 376
- *trifarum* 375
Callitriche hermaphroditica 514
Calocybe ionides 660
Caloscypha fulgens 622
Calosoma inquisitor 61
- *sycophanta* 31
Campanula bononiensis 515
- *cervicaria* 516
Campylium elodes 365
- *polygamum* 367
- *protensum* 366
Cantharellus cinereus 682
Capnopsis schilleri 43
Carabus coriaceus 62
- *intricatus* 63
- *nitens* 64
Cardamine bulbifera 447
- *flexuosa* 448
Carex buxbaumii 589
- *davalliana* 590
- *distans* 591
- *heleonastes* 592
- *ligerica* 593
- *magellanica* 594
- *muricata* 595
- *pseudobrizoides* 596
- *rhizina* 597
- *tomentosa* 598

- Carterocephalus palaemon* 401
Cassida margaritacea 89
Centaurea phrygia 520
Centaureum littorale 486
Centunculus minimus 439
Cephalanthera longifolia 550
- *rubra* 551
Cephalozia catenulata 302
Cerambyx cerdo 32
Cerastium brachypetalum 418
- *sylvaticum* 419
Ceratophyllum submersum 410
Ceruchus chrysomelinus 74
Cetrelia olivetorum 754
Chaenotheca chlorella 743
- *cinerea* 744
- *gracillima* 745
- *hispidula* 738
Chaerophyllum hirsutum 474
Chara baltica 286
- *baueri* 287
- *canescens* 288
Charadrius hiaticula 216
Chariaspilates formosaria 126
Chlidonias hybrida 227
- *niger* 228
Choiromyces meandriformis 629
- *venosus* 629
Chondrostoma nasus 166
Cicadetta montana 60
Cicindela maritime 65
Ciconia nigra 182
Cygnus cygnus 183
Cyperus fuscus 585
Cyphellium tigillare 742
- *inquinans* 741
Cypripedium calceolus 549
Circaetus gallicus 157
Circus pygargus 197
Cirsium heterophyllum 519
Cladium mariscus 586
Cladonia caespiticia 766
- *foliacea* 767
- *parasitica* 768
- *turgida* 734
Clavariadelphus pistillaris 691
Cnidium dubium 476
Coeloglossum viride 558
Coenagrion johannsoni 45
Coenonympha hero 121
- *tullia* 122
Collema flaccidum 774
Colletes caspicus 141
Columba oenas 229
Conioselinum tataricum 477
Coprinus dunarum 634
Coracias garrulus 238
Corallorhiza trifida 577
Cordulegaster boltonii 52
Coregonus lavaretus 164
Corydalis cava 414
- *intermedia* 415
Coronella austriaca 174
Coturnix coturnix 209
Crex crex 212
Cruciata glabra 485
Ctenidium molluscum 381
Cucujus cinnaberinus 82
- *haematodes* 83
Cucullia balsamitae 134

Dactylis polygama 614
Dactylorhiza cruenta 565
- *fuchsii* 566
- *incarnata* 567
- *longifolia* 568
- *maculata* 569
- *majalis* 570
- *ochroleuca* 571
- *traunsteineri* 572
Dasypoda argentata 147
Dendrocopos leucotos 242
Dendroxena quadrimaculata 69
Dentaria bulbifera 447
Diachrysia zosimi 133
Dianthus arenarius 423
- *armeria* 424
- *borbasii* 425
- *superbus* 426
Dichodontium pellucidum 333
Dichomitus campestris 708
Dicycla oo 136
Dicranodontium denudatum 332
Dicranum drummondii 330
- *leioneuron* 328
- *spurium* 329
- *viride* 330
Didymodon tophaceus 338
Diploschistes muscorum 751
Distichium capillaceum 335
Dytiscus latissimus 68
Dolomedes plantarius 40
Dracocephalum ruyschiana 510
Drepanocladus lycopodioides 371
Dryomys nitedula 265
Drosera intermedia 453

Egretta alba 181
Elatine hydropiper 434
Eliomys quercinus 159
Emberiza calandra 251
- *hortulana* 250
Emys orbicularis 173
Entoloma bloxamii 648
- *incanum* 647
- *madidum* 648
Epipactis atrorubens 552
Epipogium aphyllum 554
Epirrhoe tartuensis 129
Eptesicus nilssoni 258
- *serotinus* 259
Equisetum telmateia 388
Eresus cinnaberinus 39
Ergates faber 86
Erica tetralix 435
Eryngium maritimum 473
Erynnis tages 99
Eriophorum gracile 583
Endrosa kuhlweini 33
Eupallasella percunus 165
Euphydryas aurinia 116
- *maturna* 117
Eupithecia thalictrata 131
Eurylophella karelica 41
Evernia divaricata 755
- *mesomorpha* 756

Falco columbarius 204
- *peregrinus* 206
- *subbuteo* 205
- *tinnunculus* 203
Festuca altissima 612
- *psammophila* 613
Fissidens arnoldii 324
- *dubius* 326
- *exilis* 325
Fistulina hepatica 649
Flavoparmelia caperata 757
Fomitopsis rosea 701
Fontinalis dalecarlica 358
- *hypnoides* 359
Fossombronina foveolata 309
- *wondraczekii* 310
Frullania tamarisci 304
Fucus vesiculosus 277
Funalia trogii 709

Gagea pratensis 545
Galerida cristata 159
Galium rubioides 483
- *triflorum* 484
Gallinago media 220
Ganoderma lucidum 703
Gavia arctica 175
Gastrum quadridum 689
- *indicum* 690
- *triplex* 690

- Gentiana cruciata* 487
 - *pneumonanthe* 488
Gentianella amarella 489
 - *uliginosa* 490
Geocalyx graveolens 299
Geoglossum glabrum 630
 - *sphagnophilum* 630
Geranium lucidum 467
Gyalecta flotowii 749
 - *ulmi* 750
Gymnadenia conopsea 555
 - *odoratissima* 556
Gymnopilus spectabilis 645
 - *junonius* 645
Gyromitra sphaerospora 620
Gyroweisia tenuis 339
Gladiolus imbricatus 543
 - *palustris* 406
Glaucidium passerinum 232
Glauconycta alexis 107
Glauis maritima 438
Glyceria lithuanica 608
 - *nemoralis* 609
Glis glis 264
Gnaphalium luteoalbum 526
Gnorimus variabilis 73
Gomphus clavatus 692
 - *flavipes* 50
Graphoderus bilineatus 67
Gratiola officinalis 496
Grifola frondosa 705
Groenlandia densa 405
Grus grus 213

Haematopus ostralegus 214
Haliaeetus albicilla 196
Halichoerus grypus 270
Hamatocaulis vernicosus 374
Hammarbya paludosa 574
Hapalopilus croceus 698
 - *salmonicolor* 699
Hedera helix 470
Helictotrichon pratense 604
Hericium coralloides 721
Herminium monorchis 573
Hydnortya tulasnei 621
Hydnum rufescens 684
Hydrilla verticillata 532
Hydrocotyle vulgaris 471
Hygrocybe ovina 661
Hygrohypnum mole 374
Hygrophorus atramentosus 650
 - *chrysodon* 651
 - *erubescens* 652
 - *penarius* 653
 - *russula* 654

Hyla arborea 169
Hypericum hirsutum 432
 - *humifusum* 401
 - *montanum* 433
Hyphoraia aulica 139
Hypogymnia vittata 732
Hypotrachyna revoluta 758
Hipparchia statilinus 123
Hirudo medicinalis 23
Holostomis phalaenoides 91
Homomallium incurvatum 380
Hordelymus europaeus 603
Huperzia selago 385

Icmadophila ericetorum 753
Inonotus dryadeus 685
 - *dryophilus* 686
Ipimorpha contusa 135
Iris sibirica 542
Ischnura pumilio 44
Isoetes lacustris 386
Isolepis setacea 581
Isopyrum thalictroides 411
Ixobrychus minutus 180

Juncus capitatus 578
 - *gerardii* 579
 - *stygius* 580
Junghuhnia collabens 718

Koeleria delavignei 606

Labidura riparia 59
Lactarius acerrimus 722
 - *lignytus* 723
 - *repraesentaneus* 724
 - *resimus* 725
 - *scrobiculatus* 726
 - *volemus* 727
Lagopus lagopus 158
Langermannia gigantea 655
Lanius excubitor 249
Larus minutus 225
Lasallia pustulata 782
Laserpitium latifolium 478
 - *prutenicum* 479
Lasioglossum prasinum 146
Lathyrus laevigatus 461
 - *pisiformis* 462
Lecanora albella 764
 - *pallida* 764
Leccinum carpini 678
 - *griseum* 678
Leiocolea rutheana 295
Lejeunea cavifolia 305
Lentaria byssiseda 693

Lentinellus ursinus 719
 - *vulpinus* 720
Lepidozia pearsonii 300
Lepiota alba 637
 - *cortinarius* 638
 - *fuscovinacea* 639
 - *hystrix* 640
 - *kuehneri* 641
 - *lilacea* 642
 - *subalba* 643
Lepista luscina 662
 - *personata* 663
Leptogium corniculatum 775
 - *lichenoides* 776
 - *palmatum* 775
 - *teretiusculum* 777
Lepus timidus 263
Leucocortinarius bulbiger 646
Leucopaxillus compactus 666
 - *tricolor* 664
Leucorrhinia albifrons 53
 - *caudalis* 54
 - *pectoralis* 55
Lycaena dispar 104
 - *helle* 105
Lychnothamnus barbatus 285
Lycopodiella inundata 384
Limosa limosa 221
Linaria loeselii 497
Lynx lynx 269
Liocola lugubris 71
Liparis loeselii 576
Lyrurus tetrax 207
Listera cordata 553
Lithospermum officinale 494
Lithostegia griseata 33
Lobaria pulmonaria 780
Lobelia dortmanna 517
Lopadium disciforme 770
Lophozia collaris 296
 - *kunzeana* 292
Lopinga achine 120
Lucanus cervus 31
Lunaria rediviva 449
Luscinia svecica 246
Lutra lutra 268

Macaria carbonaria 125
Maculinea alcon 108
 - *arion* 109
 - *teleius* 110
Malaxis monophyllos 575
Marasmius alliaceus 656
Meesia longiseta 350
 - *triquetra* 351
 - *uliginosa* 349

- Melanelia panniformis* 759
Melanoleuca turrita 665
Melanophila acuminata 77
Melanophyllum eyrei 644
Melitaea aurelia 118
 - *diamina* 119
Melittis melissophyllum 508
Menegazzia terebrata 760
Mentha longifolia 512
Mergus merganser 192
 - *serrator* 191
Mesoligia literosa 137
Mycoblastus sanguinarius 771
Microstoma protracta 619
Miliaria calandra 251
Milvus migrans 194
 - *milvus* 195
Myotis brandti 252
 - *dasycneme* 253
 - *nattereri* 254
Myrica gale 431
Myriophyllum alterniflorum 457
Misgurnus fossilis 167
Mysis relicta 37
Moerckia hibernica 308
Montia fontana 416
Morchella semilibera 623
Motacilla citreola 245
Mustela erminea 267
 - *lutreola* 161
Mutinus caninus 695

Najas flexilis 538
 - *marina* 539
 - *minor* 540
Nasturtium officinale 446
Necydalis major 88
Neckera crispa 362
 - *pennata* 361
Nehalennia speciosa 46
Neoephemera maxima 42
Neottianthe cuculata 557
Nephroma parile 781
 - *resupinatum* 737
Neotia lugubris 71
Nyctalus leisleri 256
 - *noctula* 257
Nymphaea alba 408
Nymphoides peltata 492
Nitella confervacea 279
 - *gracilis* 280
 - *mucronata* 281
 - *syncarpa* 282
Numenius arquata 222
Nuphar pumilum 409

Oeneis jutta 124
Ophiogomphus cecilia 51
Ophrys insectifera 560
Orchis mascula 561
 - *militaris* 562
 - *morio* 563
 - *ustulata* 564
Ornithopus perpusillus 458
Orobanche elatior 502
 - *pallidiflora* 503
 - *reticulata* 503
Orthotrichum lyellii 356
 - *striatum* 357
Osmoderma eremita 72
Ostoma ferruginea 81
Otidea onotica 627
Ovalisia rutilans 78

Pallasiola quadrispinosa 38
Pallavicinia lyellii 307
Pandion haliaetus 202
Panurus biarmicus 248
Panus suavisimus 710
Papilio machaon 103
Paraleucobryum longifolium 327
Parmelia caperata 757
 - *centrifuga* 732
 - *dubia* 733
Parnassius mnemosyne 102
Pedicularis kauffmannii 404
 - *sceptrum-carolinum* 500
 - *sylvatica* 501
Peltigera aphthosa 735
 - *degenii* 736
 - *horizontalis* 778
 - *lepidophora* 779
 - *venosa* 735
Peltis grossa 80
Peplis portula 456
Perenniporia medulla-panis 711
Pernis apivorus 193
Pertusaria pertusa 785
Petromyzon marinus 162
Peziza ammophila 626
Phaeophyscia endophaenicea 765
Phallus hadriani 696
Phellinus nigrolimitatus 687
Phibalapteryx virgata 128
Philomachus pugnax 219
Philonotis caespitosa 354
 - *marchica* 353
Philopotamus montanus 90
Physisporinus vitreus 706
Phlebia centrifuga 707
Pycnoporellus fulgens 714
Pycnoporus cinnabarinus 713

Picoides tridactylus 243
Pycreus flavescens 407
Picus canus 240
 - *viridis* 241
Pilosella echinoides 523
Pinguicula vulgaris 504
Pipistrellus pipistrellus 255
Piptoporus quercinus 702
Pyrgus serratulae 100
Plagiothecium undulatum 378
Platanthera chlorantha 559
Plecotus auritus 262
Pluteus pellitus 657
Pluvialis apricaria 217
Poa remota 615
Podalonia luffii 153
Podiceps auritus 177
 - *griseigena* 176
 - *nigricollis* 178
Podisma pedestris 58
Pogonatum aloides 320
 - *nanum* 321
Pohlia cruda 344
Polemonium caeruleum 493
Polycnemum arvense 401
Polygala wolfgangiana 403
Polyommatus coridon 112
 - *dorylas* 113
Polyphylla fullo 70
Polyporus umbellatus 712
Polystichum aculeatum 397
Polysticta stelleri 190
Pontoporeia affinis 31
Porella platyphylla 303
Porphyrellus porphyrosporus 679
Porzana parva 211
 - *porzana* 210
Potamogeton × *meinshauzenii* 535
 - *acutifolius* 534
 - *trichoides* 536
Pottia bryoides 337
Primula farinosa 436
Prionus coriarius 87
Proserpinus proserpina 98
Prunella grandiflora 511
Prunus spinosa 455
Psathyrella caput-medusae 658
Pseudocraterellus sinuosus 683
Pseudoomphalina compressipes 666
Pterigynandrum filiforme 363
Pterygoneurum subsessile 336
Ptychoverpa bohemica 624
Pulicaria vulgaris 525
Pulmonaria angustifolia 495
Pulsatilla patens 412
Punctelia subrudecta 733

<i>Quercus petraea</i> 428	<i>Sphagnum compactum</i> 317	<i>Trisetum sibiricum</i> 305
<i>Radiola linoides</i> 466	- <i>molle</i> 316	<i>Tritomaria exsectiformis</i> 298
<i>Ramalina baltica</i> 772	- <i>platyphyllum</i> 318	<i>Triturus cristatus</i> 168
- <i>thrausta</i> 773	- <i>pulchrum</i> 319	
<i>Ramaria aurea</i> 694	- <i>subnitens</i> 315	<i>Uloma culinaris</i> 85
<i>Ranunculus reptans</i> 413	- <i>wulfianum</i> 314	<i>Umbilicaria deusta</i> 783
<i>Rhynchospora fusca</i> 588	<i>Sphingonotus caeruleus</i> 57	- <i>polyphylla</i> 784
<i>Rhynchostegium murale</i> 377	<i>Spongipellis spumeus</i> 700	- <i>pustulata</i> 782
<i>Rhytidiadelphus loreus</i> 382	<i>Srix uralensis</i> 234	<i>Unio crassus</i> 29
<i>Rhizocarpon viridiatrum</i> 769	<i>Stachys recta</i> 509	<i>Upupa epops</i> 239
<i>Rhizomnium pseudopunctatum</i> 348	<i>Stenagostus rufus</i> 75	<i>Urnula craterium</i> 628
<i>Rhodotus palmatus</i> 667	<i>Sterna albifrons</i> 226	<i>Ursus arctos</i> 160
<i>Riccardia chamaedryfolia</i> 306	<i>Succisella inflexa</i> 481	<i>Usnea barbata</i> 762
<i>Riccia canaliculata</i> 312	<i>Swertia perennis</i> 491	- <i>fulvoreagens</i> 761
- <i>huebeneriana</i> 313		- <i>glabrata</i> 733
<i>Ricciocarpos natans</i> 311	<i>Tadorna tadorna</i> 185	- <i>scabrata</i> 762
<i>Rubus arcticus</i> 401	<i>Tayloria tenuis</i> 342	
<i>Russula aurata</i> 728	<i>Taraxacum lacistophyllum</i> 521	<i>Veratrum lobelianum</i> 405
- <i>aurea</i> 728	- <i>suecicum</i> 522	<i>Veronica hederifolia</i> 498
- <i>grata</i> 729	<i>Taxus baccata</i> 399	- <i>polita</i> 499
- <i>laurocerasi</i> 729	<i>Tetralonia macroglossa</i> 149	<i>Verpa bohemica</i> 624
	- <i>malvae</i> 149	- <i>conica</i> 625
<i>Salix lapponum</i> 443	<i>Tetrao tetrix</i> 207	- <i>digitaliformis</i> 625
- <i>myrtilloides</i> 444	- <i>urogalus</i> 208	<i>Vertigo angustior</i> 25
- <i>repens</i> 445	<i>Teucrium scordium</i> 506	- <i>geyeri</i> 26
<i>Salmo salar</i> 163	<i>Thaumethopoea pinivora</i> 132	- <i>moulinsiana</i> 27
<i>Salsola kali</i> 427	<i>Thelotrema lepadinum</i> 752	<i>Vespertillio murinus</i> 260
<i>Salvia pratensis</i> 513	<i>Thesium ebracteatum</i> 468	<i>Vicia dumetorum</i> 463
<i>Sarcosoma globosum</i> 619	- <i>linophyllum</i> 469	- <i>lathyroides</i> 464
<i>Saxifraga hirculus</i> 451	<i>Thuidium minutulum</i> 364	- <i>pisiformis</i> 465
<i>Scabiosa columbaria</i> 480	<i>Tyria jacobaeae</i> 140	<i>Viola elatior</i> 440
<i>Schistostega pennata</i> 343	<i>Tyto alba</i> 230	- <i>persicifolia</i> 441
<i>Schoenus ferrugineus</i> 587	<i>Tofieldia calyculata</i> 541	- <i>stagnina</i> 441
<i>Sclerophora coniophaea</i> 746	<i>Tolypella nidifica</i> 283	- <i>uliginosa</i> 442
- <i>farinacea</i> 747	- <i>prolifera</i> 284	
- <i>peronella</i> 748	<i>Tortella fragilis</i> 341	<i>Warnstorfia tundrae</i> 373
<i>Scolia hirta</i> 154	<i>Tragopogon gorskianus</i> 524	<i>Weissia squarrosa</i> 340
<i>Scolochloa festuacea</i> 600	<i>Trametes gibbosa</i> 715	
<i>Scutellaria hastifolia</i> 507	- <i>suaveolens</i> 716	<i>Xanthoparmelia mougeotii</i> 763
<i>Semblis phalaenoides</i> 91	<i>Trapa natans</i> 402	<i>Xerocomus parasiticus</i> 680
<i>Senecio congestus</i> 528	<i>Trematodon ambiguus</i> 334	- <i>rubellus</i> 681
<i>Seseli annuum</i> 475	<i>Trichocolea tomentella</i> 291	<i>Xestobium rufovillosum</i> 79
<i>Sesleria caerulea</i> 599	<i>Trichoglossum hirsutum</i> 631	<i>Xylaria polymorpha</i> 632
<i>Setina roscida</i> 33	<i>Tricholoma apium</i> 668	<i>Xylobolus frustulatus</i> 730
<i>Sherardia arvensis</i> 482	- <i>batschii</i> 669	<i>Xylocopa valga</i> 35
<i>Sicista betulina</i> 266	- <i>fracticum</i> 669	
<i>Silene chlorantha</i> 421	- <i>inocyboides</i> 670	<i>Zannichellia palustris</i> 537
- <i>lithuanica</i> 422	- <i>ustaloides</i> 671	<i>Zygaena achilleae</i> 94
<i>Sympetrum pedemontanum</i> 56	<i>Trichophorum cespitosum</i> 584	- <i>angelicae</i> 92
<i>Synanthedon conopiformis</i> 95	<i>Trifolium lupinaster</i> 459	- <i>ephialtes</i> 93
- <i>mesiaeformis</i> 96	- <i>rubens</i> 460	- <i>loti</i> 94
- <i>vespiformis</i> 97	<i>Triglochin maritimum</i> 533	<i>Zygodon baumgartneri</i> 355
<i>Solorina spongiosa</i> 737	<i>Tringa glareola</i> 224	
<i>Sparassis crispa</i> 717	- <i>totanus</i> 223	
	<i>Triops cancriformis</i> 36	

Li305

Lietuvos raudonoji knyga / [V. Raðomavièius (vyr. red.) ir kt.] – Kaunas: „Lututė“, 2007. – 800 p.: ilustr., bibliograf.

ISBN 978-9955-692-71-3

Leidinyje pateikiama informacija apie 767 gyvūnų, augalų ir grybų rūšių, árašytų á Lietuvos raudonąją knygą, paplitimą, būdingus biologijos ir ekologijos bruoþus, populiacijų gausumą, grėsmes joms ir pagrindinius apsaugos būdus. Rūšių apraðai iliustruoti originaliomis nuotraukomis ir pieðiniais, sudaryti paplitimo þemėlapiai.

Leidinyje skirtas visiems, besidomintiems biologine ávairove ir jos apsauga, ypaè gamtos apsaugos specialistams, moksleiviams, studentams, pedagogams, mokslo visuomenei.

UDK 502(474.5)

LIETUVOS RAUDONOJI KNYGA

Leidykla „Lututė“, V. Krėvės pr. 66-95, LT-50399 Kaunas
Tel.: (8 _ 37) 223 072, 8 698 73 508, el. paðtas lutute@lutute.lt
www.lutute.lt